M. FABII QUINCTILIANI

LIBRORUM,

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

TOMUS ALTER.

Digitized by Google

M. FAB. QUINCTILIANI DE INSTITUTIONE ORATORIA

LIBER SEPTIMUS.

PRAEFATIO.

De diſpoſitionis utilitate.

1. De inventione (ut arbitror) ſatis dictum eſt. Neque enim ea demum, quae ad docendum pertinent, exſecuti ſumus, verum etiam motus animorum tractavimus. Sed ut opera exſtruentibus ſatis non eſt, ſaxa atque materiam, & cetera aedificanti utilia congerere, niſi diſponendis iis collocandiſque artificum manus adhibeatur: ſic in dicendo quamlibet abundans rerum copia cumulum tantum habeat atque congeſtum, niſi illas eadem *diſpoſitio* in ordinem digeſtas, atque inter ſe commiſſas devinxerit. Nec immerito ſecunda quinque partium poſita eſt, cum ſine ea prior nihil valeat. Neque enim, quamquam fuſis

Totus hic liber attribuitur *diſpoſitioni*: cum tamen lib. 3. de generis *demonſtrativi* & *deliberativi* diſpoſitione dixerit, hoc libro agit de diſpoſitione generis *judicialis*, docetque, quis eſſe debeat ordo *propoſitionum*, *quaeſtionum*, & *capitum*: ſed cum unuſquiſque ſtatus proprios habeat locos & propria capita, idcirco de ſingulis ſtatibus fuit agendum. TURNEB. Quaedam capitis praeſcriptio de diviſione ſeu *parenchireſi*, quod verbum exponitur à Turnebo l. 12. c. 11. Attamen in textu Quinctiliani non potuit reperire. Pro hoc 7. lib. vide Sulpitii inſtitutiones.

Ea demum.] Id eſt ſolum, tantum, vide ad lib. 11. cap. 15.

Verum etiam motus animorum.] Atque ita Ciceronem eſt ſequutus Fabius, qui *inventionem* in duas partes diviſit, *fidem* & *motum*. TURNEB.

Sed ut opera, &c.] Similitudo eſt ducta ab architectura: caeterum ita eſt accipiendum, *inventionem* eſſe quaſi vice materiae, *diſpoſitionem* vice formae: materia per ſe eſt indigeſta, ſed à forma expolitur. *Idem.*

Habeat.] *Habet* malebat Francius. *habeant*. marg. Vidov.

Niſi illas eaſdem.] *Eadem*. V. C. Alm. Loc. Ald. & omnes fere. praeter Lugd. & Obr.

Diſpoſitio in ordinem.] Varro lib. VI. pag. 57. de Ling. Lat. *Ut oliter differit in areas ſui cujuſque generis res; ſic in oratione qui facit difertus.* L. Columella lib. XII. cap. 2. de Villica. *Quis dubitet, nihil eſſe pulchrius in omni ratione vitae diſpoſitione atque ordine. Quod etiam ludicris ſpectaculis licet ſaepe cognoſcere*, &c. PITHOEUS.

Inter ſe] *In ſe*. V. C. Alm.

Commiſſas.] *Committere* verbum proprium Architectorum, duo vel ſaxa vel ligna inter ſe coaptata conſtringentium, idque vel interfuſa calce in ipſam rimam, vel ferro impacto in utrumque, vel bitumine, vel quovis alio ferrumine: hinc *commiſſura* dicitur ipſa conjunctio, atque ea pars, qua

Digitized by Google

ſis omnibus membris, ſtatua ſit, niſi collocetur: &, ſi quam in corporibus noſtris aliorumve animalium partem permutes atque transferas, licet habeat eadem omnia, prodigium ſit tamen. Et artus etiam leviter loco moti perdunt, quo viguerunt, uſum: & turbati exercitus ſibi ipſi ſunt impedimento. Nec mihi videntur errare, qui ipſam rerum naturam ſtare ordine putant: quo confuſo, peritura ſint omnia. Sic oratio, carens hac virtute, tumultuetur neceſſe eſt, & ſine rectore fluitet, nec cohaereat ſibi: multa repetat, multa tranſeat, velut nocte in ignotis locis errans: nec initio nec fine propoſito, caſum potius, quam conſilium, ſequatur. Quapropter totus hic liber ſerviat *diſpoſitioni*, quae quidem, ſi certa aliqua via tradi in omnes materias ullo modo poſſet, non tam paucis contigiſſet. Sed cum infinitae litium formae fuerint, futuraeque ſint, & tot ſeculis nulla reperta ſit cauſſa, quae eſſet tota alteri ſimilis, ſapiat oportet actor, & vigilet, & inveniat, & judicet, & conſilium à ſeipſo petat. Neque inficias eo, quaedam eſſe, quae demonſtrari poſſint, eaque non omittam.

qua ſic duo inter ſe committuntur. Haec ex Vitruvio. MOSLLI.

Niſi collocetur.] Scribe *collocentur.* id eſt, niſi committantur. PHILAND.

Leviter.] *Leniter.* MS. Bodl. And. ſed jam Regius correxit.

Nec mihi videntur errare.] Ajunt plerique philoſophi, omnia olim conturbata & confuſa fuiſſe in *chao*, poſtea in ordinem digeſta, pulcherrimam hanc orbis deſcriptionem effeciſſe, ajuntque futurum, ut aliquando in eandem molem omnia rurſus confundantur. Plato quoque *in Timaeo*, omnia in orbe ſummo ordine diſtributa à Deo deſcribit. TURNEB.

Peritura ſunt.] *Sint* legendum eſſe, ne admonendum quidem eſt. REGIUS

Fluitet] Id eſt, nihil habeat firmi, quo inſiſtat, & nullum certum finem, quo dirigatur. metaphora a navi, rectore orbata, quae fluctu maris aufertur, ut Cicero pro Sext. cap. 20. eleganter utitur. ſic *fluitantia tela* Stat. v. Theb. 378. ubi vid. Barth. & ad Claud. I. in Rufin. verſ. 4. porro V. C. Alm. habebat *fluitas ne cohaereat.* BURMANNUS.

Diſpoſitioni.] *Diviſioni.* MSS. Bodl. Bal. Alm. Andr.

Quae quidem ſi certa, &c.] Colligit ex hoc loco Rodolphus, Fabium exiſtimaſſe *diſpoſitionis* praecepta non poſſe tradi, cum alia atque alia *diſpoſitio* debeat eſſe, pro varietate litis. hunc tamen locum aliter accipiemus, ut exiſtimet Fabius, poſſe univerſales & generales tradi *diſpoſitionis* praeceptiones, neque tamen eas ſatis eſſe, ſed quandam petendam *diſpoſitionem* à litis proprietate, ut de *argumentis* quoque diximus. TURNEB.

Certe aliqua vi.] *Via*, *a* vocali adſcripta, legendum eſt. REGIUS. *vi.* V. C. Alm. Locat. Ald.

CAPUT I.

De diſpoſitione facienda.

Sit igitur (ut ſupra ſignicavi) *diviſio, rerum plurium in ſingulas; Partitio, ſingularum in partes, diſcretus ordo, & recta quaedam locatio* II.

Primum generalia quaedam praecepta de *quaeſtionum* ac *propoſitionum diſpoſitione* ponit, deinde quo pacto in ſingulis ſtatibus diſponi debeant, explicat. Caeterum de diviſione hoc loco agit, quoniam illa totius orationis *diſpoſitionem* oſtendit. Rodolphus Agricola id ita videtur accipere, quia *de diviſione* capitum in ſtatibus ſit acturus. TURN.

Sit igitur.] Cohaeret hoc caput in MSS praefationi, ſed jam Regius diſtinguendum eſſe docuit.

Quaedam & locatio] *Et* copula tollenda, & *col*

tio prioribus ſequentia annectens. Diſpoſitio, utilis rerum ac partium in locos diſtributio. Sed meminerimus, ipſam *diſpoſitionem* pleruınque utilitate mutari, nec eamdem ſemper primam quaeſtionem ex utraque parte tractandam. Cujus rei, ut cetera exempla praeteream, Demoſthenes quoque atque Aeſchines poſſunt eſſe documento, in judicio Cteſiphontis diverſum ſecuti ordinem, cum accuſator à jure, quo videbatur potentior, coeperit: patronus omnia, vel pene omnia, ante jus poſuerit, quibus judicem quaeſtioni legum praepararet. Aliud enim alio docere prius expedit: alioqui ſemper petitoris arbitrio diceretur: denique in accuſatione mutua, cum ſe uterque defendat, priuſquam

ſyllaba loco ejus adſcribenda, ut *collocatio* legatur. Exponit vero Fabius differentiam, quae eſt inter diviſionem & partitionem, quam etiam lib. v. ex Ciceronis ſententia attigit. nam *diviſio* eſt generis in ſpecies, *partitio* autem eſt totius in partes diſtributio. Docte ergo *diviſio* eſſe dicitur rerum plurium in ſingulas diſcretus ordo, *Partitio* autem ſingularum in partes. de ea vero diviſione copioſiſſime in hoc libro diſſerit Fabius. quam Graeci tum διαίρεσιν, tum παρτιγχίσεισ vocant. nam ſingularum conſtitutionum quaeſtiones in proprios locos dividit, quibus unaquaeque controverſia explicatur. qua nihil utilius, magiſque neceſſarium declamare volentibus tradi poteſt. Quamquam Georgius Trapezuntius de hac diviſione Latinorum neminem verbum feciſſe ſcribit, cum de ea toto volumine Quinctilianus diligentiſſime praecipiat. Caeterum ita ſunt depravata, ut minime ſit mirandum, ſi Trapezuntius, homo Graecus, ea percipere non potuit, quae ne a Latinis quidem intelligerentur, niſi mendae forent ſublatae. REGIUS. *rerum plurium in ſingulas; partitio, ſingularum in partes diſcretus ordo.* Vaſc. & hanc diſtinctionem probat Sichardus, quia conſentit cum Ciceronis traditione. forte legendum eſt; *diviſio rerum plurium in ſingulas, ut partitio ſingularum in partes, diſcretus ordo. locatio* autem V. C. Alm. Lugd. Ox. Obr. *Collatio.* Par. Steph. reliquae vero *collocatio.*

Cum accuſator à jure, &c.] Initio Aeſchines has duas leges tractat, neminem coronandum eſſe, niſi rationes reddiderit: coronamque dandam vel in concione, vel in curia, non autem in theatro, ut fecit Cteſiphon: demum de vita Demoſthenis dixit. Demoſthenes autem primum de rebus à ſe geſtis, deinde de jure. TURNEB.

Ut caetera exempla.] *Interea exempla.* V. C. Alm.

Patronus omnia.] *Patronus contra omnia.* Obr.

Omnia vel pene.] *Vel* abeſt V. C. Alm.

Aliud enim alio docere.] In aliis ſic legitur, *Aliud enim alii docere prius expedit*, ut ſit ſenſus, aliquid utile eſſe *petitori*, ſi primo loco ponatur, aliud *defenſori.* TURNEB. *aliud enim alii dicere prius expedit.* Obr. curis ſecundis.

Denique in accuſatione, ut vacuum ſe uterque defendat &c.] Ego aliquid in hoc ſenſu deſidero, quod in exemplaribus non invenitur, quodque hactenus huic loco neceſſarium eſſe minime eſt animadverſum, quod ſane quam grande flagitium eſt, cum nullus integer ſanuſve ſenſus, niſi id, quod deeſt, adſcribatur, elici poſſit. Quo namque modo in accuſatione neceſſe eſt rerum ordinem eſſe diverſum, ut vacuum ſe uterque defendat, priuſquam adverſarium arguat? Certe hoc non eſt neceſſe, cum defenſor accuſatoris ordinem in reſpondendo ſequi interdum pulcherrime poſſit. Quonam igitur pacto corrigendus hic locus? an *mutua* nomen, ut in diſputationibus illis noſtris, quae circumferuntur, diximus, eſt adſcribendum. nam in mutua accuſatione, quae ἀντικατηγορία dicitur, neceſſe eſt ordinem eſſe diverſum. quare *mutua*, vel refragantibus exemplaribus, adſcribendum mihi videtur. REGIUS. *mutua accuſatio* Graecis ἀντικατηγορία, quaſi dicas recriminationem, de qua lib. III. cap. 12. & hujus libri cap. 2. cui non abſimile quod ἀντέγκλημα dicitur, cum omnis noſtra defenſio conſtat ejus accuſatione, qui vindicatur, ut paulo poſt cap. 5. dicit. PHILAND. In *anticategoria*, id eſt, recriminatione & mutua accuſatione, contraria eſt utriuſque partis *diſpoſitio:* ut ſi objicias mihi *homicidium*, ego tibi *ſacrilegium*, prius ego dicam *de homicidio* ut me purgem, tu prius *de ſacrilegio.* TURNEB. *in accuſatione ut vacuum ſe uterque defendat.* MSS. Bodl. Alm. And. *in accuſatione vacuum ut ſe uterque.* MS. Bal. *in mutua accuſatione ut vacuum ſe uterque.* Ald. Sich. *in accuſatione mutua ut vacuum.* Baſil *in accuſatione mutua ut ſe uterque.* Gryph. Steph. Colin. Vidov. *in accuſatione mutua cum ſe uterque.* Obrecht. *mutua* non eſſe in veteri exemplari, & in aliis *vacuum* deeſſe notavit etiam Sichardus ſed nos Obrechti lectionem veram putamus, cum ex illis *ut vacuum* recte conficitur: ſi enim *m* praeponatur, erit *mutuacuum*, pro *mutua*

Digitized by Google

quam adverſarium arguat, omnium rerum neceſſe eſt ordinem eſſe diverſum. Igitur quid ego ſim ſecutus, quod partim praeceptis, partim uſurpatum ratione cognoveram, promam: nec umquam diſſimulavi. Erat mihi curae in controverſiis forenſibus noſſe omnia, quae in cauſſa verſarentur. Nam in ſchola certa ſunt, & pauca, & ante declamationem exponuntur, quae θέματα Graeci vocant, Cicero *propoſita*. Cum haec in conſpectu quodammodo collocaveram, non minus pro adverſa parte, quam pro mea, cogitabam. Et primum (quod non difficile dictu eſt, ſed tamen ante omnia intuendum) conſtituebam, quid utraque pars vellet efficere, tum per quid, hoc modo. Cogitabam quid primum *petitor* diceret. Id aut *confeſſum* erat, aut *controverſum*. Si confeſſum, non pôterat ibi eſſe quaeſtio. Tranſibam ergo *ad reſponſum* partis alterius, idem intuebar: nonnumquam etiam, quod inde obtinebatur, confeſſum erat. Ubi primum coeperat non convenire, quaeſtio oriebatur. Id tale eſt, *Occidiſti hominem, occidi*: convenit: tranſeo. Rationem reddere debet reus, *quare occiderit*. *Adulterum*, inquit, *cum adultera occidere licet*, legem eſſe certum eſt. Tertium jam aliquid videndum eſt, in quo pugna conſiſtat. *Non fuerunt adulteri: fuerunt*, quaeſtio. de facto ambigitur, conjectura eſt. Interim vero & tertium confeſſum eſt, *adulteros fuiſſe, ſed tibi*, inquit accuſator, *illos non licuit occidere: exſul enim eras*,

&

tua cum, cum vero non intelligerent librarii illud *ut vacuum*, omiſerunt, *vacuum*, & *ut* retinuerunt. BURM.

Ordinem eſſe diverſum.] *Diviſum*. Vallae lib.

Igitur quid ego ſum ſecutus p. p. p. uſurpatum ratione.] Mendis non vacat hic locus, quum ſenſus videatur apertus. Emendatur autem, ſi *ſim* legatur, & *quod* adſcribatur, hoc modo. *Itaque quid ego ſim ſecutus, quod partim praeceptis, partim uſurpatum ratione cognoveram promam.* REGIUS. *igitur quod ego ſum ſecutus partim* &c. Locatel. *igitur quod ego ſum ſecutus, qui partim.* Ald. *igitur quod ipſe ſum ſecutus, quod partim.* Vallae lib.

Erat mihi curae, &c.] Cum *diſpoſitio* tota pendeat ab ipſo ſtatu ac utriuſque partis firmamentis & adjumentis, idcirco hac de re tractat Fabius, ut inde diſponendi rationem eruat. TURN.

Quid utraque pars vellet efficere.] Prius illud refertur ad id, quod adverſarius obtinere vult, ut Cicero vult obtinere, *jure caeſum Clodium*: poſterius ad firmamenta & adjumenta refertur, quibus probamus, quod efficere volumus: ut *Cicero dicet, inſidiatorem eſſe Clodium.* Idem.

Cicero propoſita.] In Topicis 21. *θέσιν propoſitum* vertit.

Si non confeſſum, poterat ibi.] Sic quidem, & publice quoque legitur, ſed non ſine maximo errore, qui ſane ex iis, quae ſequuntur, facile deprehenditur. *tranſibam*, inquit, *ad reſponſum partis alterius.* Quid enim opus eſt tranſire, ſi ibi poteſt eſſe quaeſtio? quaeſtionis namque pars altera utrique parti ſemper eſt tuenda. Quare illud *non*, in tertium locum mihi videtur transferendum, hoc modo. *ſi confeſſum, non poterat ibi eſſe quaeſtio.* REGIUS. *ſi non confeſſum, poterat.* Locat.

Quod inde obtinebatur.] *Objiciebatur.* Vallae liber.

Ubi primum coeperat.] Habendum eſt in memoria, quod diximus *libro tertio*, à Fabio *ſtatum* non poni in illa prima quaeſtiuncula, ſed in ſumma judicatione: quanquam caeteri rhetores *ſtatum* ponunt in prima quaeſtione. TURNEB.

Quaeſtio oriebatur.] *Quaeſtio oriebatur. confeſſum erat. id tale.* Locat.

Interim & ego tertium.] *Ergo* legendum eſſe, ac illi copulae *&* praeponendum, facile eſt videre. hoc modo, *interim ergo & tertium confeſſum eſt.* REGIUS. *interdum.* nonnulli. *interim & ego.* V. C. Alm. Locat. *interim vero &.* Steph. Ro.g. Ox. Obr.

Exul enim erat.] Exul enim, cui interdictum eſt aqua & igni, amittit civitatem & civitatis jura: ignominioſus quoque multa jura amittit. ori-

& ignominioſus. de jure quaeritur. At ſi protinus dicenti, *occidiſti*, reſpondeatur, *non occidi:* ſtatim pugna eſt. Sic explorandum eſt, ubi controverſia incipiat, & conſiderari debet, quae primam quaeſtionem facit. Intentio ſimplex, *Occidit Saturninum Rabirius:* conjuncta, *Lege de ſicariis commiſit L. Varenus.* Nam C. Varenum occidendo, & Cn. vulnerando, & Salarium item occidendo, cadit. Nam ſic diverſae propoſitiones erunt: quod idem de petitionibus dictum ſit. Verum ex conjuncta propoſitione plures eſſe quaeſtiones ac ſtatus poſſunt, ſi aliud negat reus, aliud defendit, aliud jure actionis excludit. In quo genere agenti eſt diſpiciendum, quid quoque loco diluat. Quod pertinet ad actorem, non plane diſſentio à Celſo, qui ſine dubio Ciceronem eſt ſecutus. Inſtat tamen huic parti vehementius, ut putet, primo firmum aliquid eſſe ponendum, ſummo firmiſſimum, imbecilliora medio: quia & initio movendus ſit judex, & ſummo impellendus. At pro reo plerumque graviſſimum quidque primum movendum eſt, ne illud ſpectans judex reliquorum defenſioni ſit averſior. Interim tamen & hoc mutabitur, ſi leviora illa palam falſa erunt, graviſſimi defenſio difficilior: ut, detracta prius accuſatoribus fide, aggrediamur ultimum, jam judicibus omnia vana eſſe credentibus. Opus erit tamen praefatione, qua & ratio reddatur dilati criminis, & pro-

mittatur

tur igitur ſtatus legalis, *an lex Julia, quae concedit, ut adulter cum adultera occidatur, id permittat ignominioſo & exuli.* Turneb.

Et ignominioſus.] *Ut.* V. C. Alm.

Intentio ſimplex.] Iſta huc pertinent, ut doceat, quam *diſpoſitionem* ſequi debeat accuſator in *ſimplici* intentione & *conjuncta.* cumque *intentioni* aliquid opponat defenſor, oſtendet Fab. quae diſpoſitio ſit in defenſione *ſimplici*, aut in defenſione *conjuncta.* Turneb.

Saturninum.] *Saturnium.* Locat. Ald. male. de hac caede eſt oratio Ciceronis pro Rabirio.

Conjuncta.] Hic diſtinguendum; ſcilicet quaeſtio eſt. exemplum hujus infertur *lege de ſicariis commiſit.* eſt autem haec peculiaris Juriſconſultorum locutio *lege committere*, hoc ėſt *in legem.* Regius. vide ſupr. ad praefat

Diverſae propoſitiones erunt.] Hoc capite *propoſitiones* accipere debemus pro accuſatoris objectionibus & intentionibus, quae proponuntur, ut apparet ex ſequentibus, cum ait, *ubi multa contra unam propoſitionem dicimus, &c.* Turneb.

De petitionibus.] Sunt autem *petitiones* in cauſis privatis, *accuſationes* in publicis. *Idem.*

Aliud a jure actionis.] *A* praepoſitio mihi excludenda ex hoc contextu videtur. tunc enim jure actionis excludimus crimen, quod neque negari, neque defendi poteſt, cum aliquo juris remedio elabimur, ut non videatur jure actio intendi. ut in tertio Fabius ait. Regius. *a jure actionis.* MS. Bodl. Locat. Ald. Baſil. *in jure.* V. C. Alm.

Agenti.] *Agendi.* MSS. Bodl. Alm. Andr. Sich. Baſil. Colin. *& agenti eſt deſpiciendum.* Ald.

Quid quoque loco.] *Quid quo loco.* Vallae liber, ſed ſciolus ſubſcripſerat *quove. quid quo.* Steph. Roign. ita & lib. IV. 2. *ut quid quo loco proſit oſtendam.* Ubi etiam *quid quoque* ſubſtitutum notat Regius multis locis. & ad finem hujus capitis *quae in quem ſtatum frequentiſſime incidant.* ubi & *quae in quemque* legitur. Salluſt. Catil. 23. *quae quo modo audierat.* ubi alii *quae & quo modo*, alii *quaeque quo modo.* Burm.

Ad doctorem.] Quidam *doctorem* in *actorem* commutant, & recte quidem; nam *actor* proprie dicitur, qui prior agit, ſive ſit accuſator, ſive petitor. Regius. *doctorem.* V. C. Alm. Locat.

Inſtat tamen huic.] Cornelius Celſus in hoc *diſpoſitionis* praecepto erravit. putavit enim hanc diſponendi rationem utilem eſſe non ſolum *accuſatori*, ſed etiam *defenſori.* Fabius *accuſatori* utilem putat. Turneb.

Medio.] *Media*, & mox, *ſumma impellendus.* V. C. Alm.

Movendum eſt.] *Diluendum eſt.* marg. Colon. quod probat Aſcenſius, vel *amovendum.*

Prima

mittatur defenſio: ne id, quod non ſtatim diluemus, timere videamur. Anteactae vitae crimina plerumque prima purganda ſunt, ut id, de quo laturus eſt ſententiam judex, audire propitius incipiat. Sed hoc quoque pro Vareno Cicero in ultimum diſtulit: non quid frequentiſſime, ſed quid tum expediret, intuitus. Cum ſimplex intentio erit, videndum eſt, an unum aliquid reſpondeamus, an plura. Si unum, *in re* quaeſtionem inſtituamus, an *in ſcripto. Si in re:* negandum ſit, quod objicitur, an tuendum. *Si in ſcripto*, in qua ſpecie juris pugna ſit, & in ea de verbis, an voluntate quaeratur. Id ita conſequemur, ſi intuiti fuerimus, quae ſit lex, quae litem faciat: hoc eſt, qua judicium ſit conſtitutum. Nam quaedam in ſcholaſticis ponuntur ad conjungendam modo actae rei ſeriem: ut, *Pater, expoſitum qui agnoverit, ſolutis alimentis recipiat. Minus dicto audientem filium liceat abdicare. Qui expoſitum recepit, imperat ei nuptias locupletis propinqui: ille ducere vult filiam pauperis educatoris.* Lex de expoſitis ad affectum pertinet, judicium pendet ex lege abdicationis. Nec tamen ſemper ex una lege quaeſtio eſt, ut in ἀντινομίᾳ. His ſpectatis apparebit, circa quae pugna ſit. Conjuncta defenſio eſt, qualis pro Rabirio, *Si occidiſſet, recte feciſſet; ſed non occidit.* Ubi vero multa contra unam propoſitionem dicimus, cogitandum eſt primum, quidquid dici poteſt: tum ex his, quo quidque loco dici expediat, ordinandum. In quo non idem ſentio, quod de propoſitionibus

Prima impugnanda.] Ne huic ſenſui contraria ſint, quae ſequuntur, pro *impugnanda*, *purganda* legendum. Regius. *impugnanda.* MS. Bodl. Andr. *primum impugnanda.* marg. Sich. Baſil.

Cicero.] Ut pro Murena.

Cum ſimplex intentio eſt.] Nunc Fab. docet, quid agere debeat *defenſor*, ut optime *diſponat.* nam quae antea *de defenſore* dixit, huc pertinebant, ut refutaretur Celſi opinio. Turneb.

Intentio eſt.] *Erit.* V. C. Alm Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Col.n. Vidov. Oxon. Obr.

Videndum eſt, an unum.] *Videndum eſt unum.* V. C. Alm. nec male: ita & mox ter omittit primo loco, *an.* v. Heinſ. ad II. Faſt. 394. & IV. 7. Ciaccon. ad Sall. Cat. 31.

Si unum: jure quaeſtionem.] Pro *jure*, in quibuſdam exemplaribus *in re* emendate legitur. Regius. *jure.* marg. Baſil.

Si jure negandum ſit q. o. aut tuendum.] *In re* hic quoque legendum eſt, & *an* loco *aut.* Regius.

Negandum ſit, quod objicitur, &c.] Prius illud membrum duos complectitur ſtatus, *conjecturam* & *finitionem.* nam *in finitione* quoque negamus hoc eſſe factum. ſic uſurpat Fab. *lib.* 5. Turneb.

Si in ſcripto.] *Si ſcripto.* V. C. Alm.

De verbis ac voluntate.] *An* loco *ac* copulae legatur. Regius. *An de voluntate.* Obr.

Ut pater.] *Ut puta.* marg. Baſil.

Recepit.] *Recipit.* Obr.

Ille ducere vult.] *Deducere.* V. C. Alm. quod efficacius, ut invito patre in ejus domum deducere velle intelligatur. & ita hoc verbo Terentius utitur Adel. IV. v. 60. & Hecyr. I. II. 60. Ovid. III. Faſt. 689.

Gaudet amans thalamoſque parat; deducitur illuc
Anna tegens vultus, ut nova nupta, ſuos.

& Plautus, aliique paſſim. Burm.

Lex de expoſitis, &c.] Lex prior nihil attinet ad judicii conſtitutionem, duntaxat utrique parti eſt utilis ad affectum. nam pater dicet, *ſe expoſitum recepiſſe*, filius, dum expoſitus fuerit, *ſe à paupere educatum fuiſſe.* hinc *affectus* erit. Turneb.

Si occidiſſet, &c.] Eſt *antiparaſtaſis* & *enſtaſis*, in quibus ſervanda eſt haec diſpoſitio, ut *antiparaſtaſis*, quae infirmior eſt, prior collocetur: *enſtaſis*, quae firmior, poſterior. Hermog. tamen *lib.* 3. *de Inventione*, nunc priorem *enſtaſim*, nunc poſteriorem collocandam putat. *Idem.*

Quodque

Digitized by Google

nibus paullo ante, quodque de argumentis probationum loco conceſſi, aliquando nos incipere à firmioribus. Nam vis quaeſtionum ſemper creſcere debet, & ad potentiſſima ab infirmiſſimis pervenire, ſive ſunt ejuſdem generis, ſive diverſi. Juris autem quaeſtiones ſolent eſſe nonnumquam ex aliis atque aliis conflictationibus: facti ſemper idem ſpectant; in utroque genere ſimilis ordo eſt. Sed prius de diſſimilibus, ex quibus infirmiſſimum quidque primum tractari oportet. Ideoque quaſdam quaeſtiones exſecuti donare ſolemus, & concedere. Neque enim tranſire ad alias poſſumus, niſi omiſſis prioribus. Quod ipſum ita fieri oportet, non ut damnaſſe eas videamur, ſed omiſiſſe, quia poſſimus etiam ſine eis vincere. Procurator alicujus pecuniam petit ex foenore hereditario: poteſt incidere quaeſtio, an huic eſſe procuratorem liceat. Finge nos, poſtquam tractavimus, remittere, vel etiam convinci: quaeretur, an ei, cujus nomine litigatur, procuratorem habendi ſit jus. Diſcedamus hinc quoque, recipit materia quaeſtionem, an ille, cujus nomine agitur, heres ſit foeneratoris, an ex aſſe heres. Haec quoque conceſſa ſint, quaeretur, an debeatur. Contra,

Quodque de argumentis probationum loco.] Quid ſibi vult illud *probationum loco?* nonne omnia argumenta ſunt loco probationum, ac potius probationes? An ſic eſt intelligendum, loco probationum, id eſt, ubi de probationibus eſt pertractatum. nam in quinto. cap. 12. hoc idem tradit Fabius. *Quaeſitum etiam potentiſſima argumenta primone ponenda ſint loco* &c. Regius. ſuſpicor hoc *probationum loco* majoris lucis gratia à quopiam ſtudioſo olim annotatum, videlicet ut ſciretur, quo loco a Fabio conceſſum hoc de argumentis diſponendis. Neque enim mos eſt Fabio, ad plenum adeo & ſollicite repetere, quo quid loco dictum ſit. Mosell.

Jus quaeſtionum.] *Vis* legatur, ut poteſtas, firmitaſque intelligatur. Regius.

Semper creſcere debet.] *Semper* omittunt. MS. Bal. Andr. Par. Colin. *jus quaeſtionum percreſcere debet.* Locat. *vis q. percreſcere debet.* Ald. Sich. ſed illud verbum *percreſcere*, praeterquam quod minus bene congruat, auctoritate caret. legitur quidem apud Seren. Sammon. cap. 36.

Avulſamque vetus rurſus percreſcere ſilvam.

Ubi quidam codices *procreſcere*, alii *crebreſcere.* ſed certum mihi eſt, ſcripſiſſe Serenum *ſuccreſcere*, ut recte Stephanus; ſed prima ſyllaba abſorpta fuit ab ultima τȣ̃ *rurſus*, ut hic *per* ex *ſemper* adhaeſit τῷ *creſcere.* Burm.

Juris autem quaeſtiones.] Juris quaeſtiones appellat *quaeſtiones legales*, in quibus etiam complectitur *tranſlationem.* variae ſunt autem quaeſtiones illae, atque alio & alio cauſam deflectunt, ac nonnunquam intentionem eludunt, quod non fit in *quaeſtionibus facti.* nam inter ſe conſpirant, & eodem tendunt. Turneb.

Conflictationibus.] *Conflictionibus.* Locat. Ald. Obrecht.

Spectant.] *Spectat.* Locat. Ald.

Quod ipſum.] *Qua.* marg. Baſil.

Tractavimus remittere.] *Eam* adſcribamus, ut in aliis legitur exemplaribus, ut hic quoque legatur *eam remittere.* Regius. *eam* habet V. C. Alm. *tractavimus eam, remittere.* Ald. *finge nos (poſtquam tractavimus ea) remittere.* Baſil. ſed puto rectius ſive *ea* ſive *eam*, omitti, & *tractare* huc abſolute poni; proprium enim hoc ſeculo verbum erat Juriſconſultorum, qui cum anxie excuterent quaeſtiones juris, aut de iis diſputabant, *tractare* dicebantur. ut egrege oſtendit Valeſius ad Amm. Marc. XXVIII. 4. ita mox, *quae tractata faciliorem judicem faciant*, Juriſconſulti vero hoc verbum a Philoſophis ſumſerunt, quibus Cicero aliquoties id tribuit. vide Orat. II. & II. de Orat. 41. Serv. ad Virg. VII. Aeneïd. 204. deinde Eccleſiae patres ad homilias ſuas traduxiſſe docuit Cl. Graevius ad Cicer. IX. ad fam. 22. vid. & inf. lib. XI. I. & alibi. Burm.

Procuratorem habendi ſit jus.] *Procurator habendus ſit is.* Baſil.

Recepit materia quaeſtionem.] *Recepit natura.* MSS. Bodl. Alm. Andr. Venet. Loc. Ald. marg. Baſil.

Ex aſſe haeres.] Solent appellare juriſconſulti *aſſem*, totam haereditatem, quoniam illa more aſſis

Digitized by Google

tra, nemo tam demens fuerit, ut id, quod firmiſſimum duxerit ſe habere, remittat, & ad leviora tranſcendat. Huic in ſchola ſimile eſt, *Non abdicabis adoptatum ut hunc quoque, non virum fortem: ut & fortem, non quicumque voluntati tuae non paruerit: & ut in alia omnia ſubjectus ſit, non propter opinionem: & ut propter opinionem, non propter talem opinionem.* Haec juris quaeſtionum differentia eſt. In factis autem ad idem tendentia ſunt plura: ex quibus aliqua citra ſummam quaeſtionem remitti ſolent: ut ſi is, cum quo furti agitur, dicat, *Proba te habuiſſe, proba perdidiſſe, proba furto perdidiſſe, proba mea fraude.* Priora enim remitti poſſunt: ultimum non poteſt. Solebam & hoc facere praecipue, ut vel ab ultima ſpecie (nam ea fere eſt, quae continet cauſſam) retrorſum quaererem uſque ad primam generalem quaeſtionem, vel à genere ad extremam ſpeciem deſcenderem, etiam in ſuaſoriis: ut deliberat *Numa, an regnum offerentibus Romanis*

aſſis in duodecim partes dividitur. ſi igitur non eſſet *ex aſſe haeres* ille, à quo petitur, eludere petitionem poſſet, quod non huic, ſed aliis haeredibus ſolvere deberet foenus. TURNEB. duae ſunt diſtinctae quaeſtiones, primo enim quaeremus, an haeres ſit: ſi hoc probetur, porro quaeremus, an ex aſſe haeres ſit, unde addit, *haec conceſſa ſint.*

Nemo tam demens fuerit, ut cum id, quod firmiſſimum duxerit ſe habere, & remittat illud, & leviora tranſcendat.] Mendis ſcatet hic ſenſus, qui ſic quidem tolli videntur, ſi *cum* ac *&* conjunctiones, atque *illud* pronomen expungantur, *ad* vero praepoſitio adſcribatur, hoc modo, *contra nemo tam demens fuerit, ut id, quod firmiſſimum duxerit ſe habere, remittat, & ad leviora tranſcendat.* REGIUS. *cum*, *&*, atque *illud* omiſſis, *ad* habent V. C. Alm. Locat. *tam vehemens fuerit.* MSS. Bodl. Bal. Alm. *ut etiam id quod.* Gryph. Vidov. *& remittat.* Ald.

Huic in ſchola ſimile eſt, non abdicabis adoptatum: ut hunc quoque, non fortem: ut & fortem, non quicunque voluntati ejus non paruerit: ut in alia omnia ſubjectus ſit, non propter opinionem, non propter talem opinionem.] Adeo confuſus eſt hic locus, totque flagitiis implicitus, ut mihi intelligi non poſſe videatur, niſi emendatio aliquid adſerat claritatis. ac primum quidem membrum recte legitur: ſecundum vero illud *ut & fortem* emendatur, ſi illa *ut* particula ex primo in tertium locum transferatur, ac loco *ejus*, *tuae* legatur. hoc modo, *& fortem, ut non quicunque voluntati tuae non paruerit.* Tertio vero membro quinque hae dictiones mihi deeſſe videntur, quae niſi adſcribantur, neque ſenſus integer habebitur; neque figura, qua utitur Fabius, cuſtodietur; cum enim hae quaeſtiones per gradationem explicentur, neceſſe eſt, ut ultima prioris membri verba in principio ſequentis repetantur, id quod in prioribus membris factum eſſe patet. Quare in hoc quoque tertio mihi ſuperioris membri ultima verba repetenda videntur hoc modo. *& qui non paruerit, ut non in alia omnia ſubjectus ſit.* Illud enim *non* negandi adverbium hic quoque eſt praetermiſſum. hae vero quaeſtiones ad eam ſpectant cauſſam, quam paulo ante expoſuit Fabius. In quarto membro *ut* particula ſola deſideratur hoc modo. *non propter opinionem, ut non propter talem opinionem.* REGIUS. *ut hunc quoque, non virum fortem, ut & fortem, non q. voluntati ejus paruerit, ut in alia o. ſub. &c.* Locat. & ita pleraeque, niſi quod *voluntati tuae* habeant. *ut hunc quoque, non virum fortem, & fortem, ut n. q. v. tuae non p. ut in alia c. ſ. ſ. n. p. opinionem, non propter t. o.* Ald. *Et ut in alia om. ſ. ſ. non propter optionem, & ut propter optionem, n. p. t. optionem.* Obr. *num propter talem opinionem.* marg. Baſil.

Proba perdidiſſe.] *Proba te perdidiſſe*, & mox *te furto perdidiſſe, te mea fraude.* Locat. Ald. Baſil. Colin. Ox. Obr.

Ultima non poſſunt.] Rectius in quibuſdam legitur exemplaribus *ultimum non poteſt.* omnes enim quaeſtiones remitti poſſunt praeter ultimam. REGIUS. *ultima non poſſunt.* V. C. Alm. Locat. Baſil. Gryph.

Solebam & hoc facere.] Quoniam ſaepenumero ſolent oratores *hypotheſin* revocare *ad theſin*, ſcire oportet, quo id pacto ſit faciendum, tum quomodo omnes illae quaeſtiones ſint diſponendae. huc pertinent ea, quae à Rodolpho ſcribuntur *lib. 2. de multiplicatione unius quaeſtionis in plures.* TURNEB.

manis recipiat. Primum id eſt genus, *an regnandum, an in civitate aliena, an Romae, an laturi ſint Romani talem regem.* Similiter & in controverſiis. *Optet enim vir fortis alienam uxorem.* Ultima ſpecies eſt, *an optare poſſit alienam uxorem.* Generale eſt, *an, quidquid optaverit, accipere debeat*: inde *an ex privato*, an *nuptias, an maritum habentem.* Sed hoc non, quemadmodum dicitur, ita & quaeritur. Primum enim occurrit fere, quod eſt ultimum dicendum, ut hoc, *Non debes alienam uxorem optare.* Ideoque diviſionem perdit feſtinatio. Non oportet igitur offerentibus ſe contentum eſſe: quaeratur aliquid, quod eſt ultra, *ſi ne viduam quidem:* adhuc plus, *ſi nihil ex privato:* ultimum retrorſum, quod idem à capite primum eſt, *ſi nihil iniquum.* Itaque propoſitione viſa, quod eſt facillimum, cogitemus, ſi fieri poteſt, quid naturale ſit primum reſponderi. Id ſi tamquam res agatur, & nobis ipſis reſpondendi neceſſitas ſit, intueri voluerimus, occurrit. Si id non contigerit, ſeponamus id, quod primum ſe obtulerit, & ipſi nobiſcum ſic loquamur: *Quid ſi hoc non eſſet?* id iterum & tertium, & dum nihil ſit reliqui. Ita inferiora quoque ſcrutabimur, quae tractata faciliorem nobis judicem in ſumma quaeſtione facient. Non diſſimile huic eſt & illud praeceptum, ut à communibus ad propria veniamus. Fere enim communia generalia ſunt. Commune eſt, *tyrannum occidit:* proprium, *virum tamen tyrannum occidit,*

Primum idem genus ad regnandum.] *Id eſt*, non *idem*, & *an* loco *ad* praepoſitionis legendum eſt, hoc modo, *primum id eſt genus, an regnandum.* hoc autem idem & Ariſtoteles Topicor. II. cenſet eſſe faciendum. REGIUS.

Maritum habentem.] *Habentis.* V. C. Alm.

Sed hoc non.] In oratione non eodem modo diſponuntur *quaeſtiones*, ut in inveſtigando ſolent nobis occurrere. occurrit enim fere prima *hypotheſis*, quae cauſam continet: at illa ultimo loco collocanda eſt, praepoſitis minoribus quaeſtionibus. TURNEB.

Ideoque diviſionem.] Quando feſtinamus, *hypotheſis*, quae cauſam continet, ſola ſe nobis offert, reliquae autem quaeſtiones, quae ab illa pendent, ac minores ſunt, à nobis non videntur: unde *diviſione* uti non poſſumus. *Idem.*

Quaeret, aliquid ultra.] T litera expuncta, *quaere*, in quibuſdam recte legitur exemplaribus. REGIUS. *Quaere.* V. C. Alm. *quaeret aliquid ne ultra ſit, ne viduam q.* Loc. *quaere aliquid ne ultra ſit, ne viduam quidem.* Ald.

Si ne viduam quidem.] *Ne ultra ſit, ne viduam quidem.* MS. Bodl. *ſit ne vidua quidem.* marg. Sich. Baſil. *ſi ne vidua quidem.* Baſil. Vidov. *ſi ne invidia quidem.* Gryph.

Si nihil iniquum.] *Si* non habent Locat. Ald.

Nobis ipſis reſpondendi.] *Nobis ipſi.* V. C. Alm.

Voluerimus.] *Volumus.* V. C. Alm.

Ita inferiora] *Itaque.* Loc. And. Ald. Par. Sich. Gryph. Colin. Vidov.

Ut a communibus.] *Ut* deeſt V. C. Alm.

Commune tyrannum.] Quamvis *eſt* verbum eleganter ſaepenumero omittatur, tamen hoc loco mihi adſcribendum videtur, ut legamus, *commune eſt.* REGIUS.

Proprium Viriatum tyrannum.] Aldus hoc loco paulo curioſior pro *Virum*, quod eſt in antiquis exemplis, ſubjecit *Viriatum*, proprium Tyranni nomen. malo ego antiquam lectionem, cum propter codicum conſenſum, tum vero maxime, quod ſubjicitur *mulier occidit, uxor occidit.* quoniam dubium non eſt, quin *uxor*, ad *Virum Tyrannum.* referatur. MOSELL. In aliis codicibus legitur, *Virum tamen tyrannum*, quae lectio forte eſt probabilior, ut alludat ad hiſtoriam. nam *Thebe* Alexandrum, Pheraeorum tyrannum, maritum ſuum interfecit. nec obeſſe debet, quod nomen ſit generale: ſolent enim plerunque declamatores generalibus uti nominibus loco propriorum. & alioqui, ſi *Viriatum* legas, non ſatis quadrat exemplum. Fuit enim *Viriatus* latro Luſitanus, qui exercitum coëgit, totamque Luſitaniam populatus eſt, demum à Romanis ſuperatus. TURNEB. *Virum tamen.* MSS. Bod. Bal. Alm. Ven. Locat. Oxon. Obr. marg. Vaſc. Steph. & hoc rectum eſſe

ſequent.a

dit, *mulier occidit*, *uxor occidit.* Solebam & excerpere, quid mihi cum adverſario conveniret, ſi modo id pro me erat: nec ſolum premere confeſſionem, ſed partiendo multiplicare: ut in illa controverſia, *Dux, qui competitorem patrem in ſuffragiis vicerat, captus eſt:* Euntes ad redimendum eum legati, obvium habuerunt patrem, revertentem ab hoſtibus. is legatis dixit, *Sero itis.* Excuſſerunt illi patrem, & aurum in ſinu ejus invenerunt: ipſi perſeverarunt ire, quo intenderant: invenerunt ducem cruci fixum, cujus vox fuit, *Cavete proditorem.* Reus eſt pater. Quae conveniunt? *Proditio nobis prodita eſt, & prodita à duce, quaerimus proditorem. te iiſſe ad hoſtes fateris, & iiſſe clam, & ab his incolumen rediiſſe, aurum retuliſſe, & aurum occultum habuiſſe.* Nam quod fecit, id nonnumquam potentius fit in propoſitione; quae ſi animos occuparit, prope aures ipſi defenſioni praecluduntur. In totum autem congregatio criminum accuſantem adjuvat, ſeparatio defendentem. Solebam id, quod fieri & in argumentis dixi, in tota facere materia, ut propoſitis, extra quae nihil eſſet, omnibus, deinde ceteris remotis, ſolum id ſupereſſet, quod credi volebam, ut in praevaricationum criminibus, ut abſolvatur reus, aut innocentia ipſius fit, aut interveniente aliqua poteſtate, aut vi, aut corrupto judicio, aut difficultate probationis, aut praevaricatione. *Nocentem fuiſſe confiteris, nulla poteſtas obſtitit, nulla vis, corruptum judicium non quereris, nulla probandi difficultas fuit: quid ſupereſt, niſi*

ut

ſequentia docent, *mulier occidit*, *uxor occidit.*

Solebam & excerpere.] Haec eſt ſpecies diviſionis, quae *ſejunctio* dicitur à Trapezuntio, cum oſtendimus, in quo nobis conveniat cum adverſario, in quo non conveniat. Caeterum hoc praeceptum partim *inventionis eſt*, partim *diſpoſitionis*, cujus ſpecies eſt *diviſio.* TURNEB.

Ad redimendum eum.] *Te eum* non habet edit. Obr.

Excuſſerunt.] Id eſt in veſtibus & toto corpore perſcrutati ſunt. Val. Max. III. 1. §. 2. *eum poſtea ad Syllam excuſſum ſemper adduxit.* Plin. VII. 26. *a janitore ſemper excuſſa*, ubi v. Hard. & ita ad Petron. c. 128. notavimus veſtes etiam *excuti.* BURM.

Ducem crucifixum.] Separandam vocem eſſe puto *cruci fixum*, nemo enim veterum *crucifigere* dixit. vide Cl. Graev. ad Sueton. Domit. 10. & Munker. ad Hygin. fab. 194. BURM.

Nobis prodita eſt, & prodita a duce.] *Praedicta eſt & praedicta.* V. C. Alm. Ald. *prodita eſt & praedicta a duce.* MSS. Bodl. Bal. Sich. Baſil.

Te iiſſe.] *Iſſe* bis. V. C. Alm. Locat. Al.

Iiſſe claret.] *Clam* adverbium ſenſus expoſcit, verbum vero *claret* aſpernatur. REGIUS. *Claret.* V. C. Alm. Locat. marg. Baſil.

Si animos occupavit.] *Occuparit* mihi legendum videtur. REGIUS. *occuparit.* Ald. Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Oxon. Obr.

Solebam id, quod.] Quemadmodum in argumentis aliquando ratiocinamur *per remotionem*, ut docuit Fab. *lib.* 5. ita quoque argumentamur in tota cauſa, & capita omnia occupamus, quibus ſe tueri potuiſſet adverſarius, *eaque removemus & refellimus.* hoc quoque praeceptum partim *inventionis* eſt, partim *diſpoſitionis.* TURNEB.

Propoſitis, extra quae nihil eſſet, omnibus.] Sic quidem recte legi plerisque videtur. Ego vero *ut* particulam adſcriberem, & *ſupereſſet*, non *ſupereſſe* legendum; hoc modo; *ut propoſitis extra quae nihil eſſet omnibus.* REGIUS. *ut* non habet Locat. qui & mox *ſupereſſe.*

Innocentia ipſius fit.] *Sit.* Ald.

Intus veniente.] *Interveniente aliqua poteſtate* legendum eſſe, quis non videt? REGIUS.

Aut praevaricatione.] Quanquam JCti diſcrimen faciant inter *praevaricationem*, *calumniam* & *tergiverſationem*, tamen hoc loco *praevaricationem* accipit Fabius generaliter, ut & *tergiverſationem* includat, alioqui non procedit Fabii argumentatio, videlicet non omnibus propoſitis, quibus fiat, ut quis reus abſolvatur. MOSELL.

 Poteſtas

Digitized by Google

ut praevaricatio fuerit ? Si omnia amoliri non poteram, tamen plura amoliebar. *Hominem occiſum eſſe conſtat*, non in ſolitudine, ut à latronibus ſuſpicer: non praedae gratia, *quia inſpoliatus eſt*: non hereditatis ſpe, *quia pauper fuit*. odium igitur in cauſſa: quis inimicus? Quae res autem faciliorem diviſioni viam praeſtat, eadem inventioni quoque excutere, quidquid dicitur, poteſt, & velut rejectione facta ad optimum pervenire. Accuſatur Milo, quod Clodium occiderit: *aut fecit*, *aut non*. Optimum erat *negare:* ſi non poteſt, *occidit:* ergo *aut jure*, *aut injuria*. Utique *jure:* aut *voluntate* igitur, aut *neceſſitate*. Nam ignorantia praetendi non poteſt. *Voluntas* anceps eſt. Sed quia ita id homines putant, adjungenda defenſio, ut id *pro Repub. fuerit*. *Neceſſitate*, ſubita igitur pugna, non praeparata, *alter igitur inſidiatus eſt*. Uter? *profecto Clodius*. Videſne, ut ipſa rerum neceſſitas deducat ad defenſionem? Adhuc, *Aut utique voluit occidere inſidiatorem Clodium*, *aut non*. Tutius, *ſi noluit*. *Fecerunt ergo ſervi Milonis*, *neque jubente*, *neque ſciente Milone*. At haec tam timida defenſio detrahit auctoritatem illi, qua recte dicebamus occiſum. Adjicitur, *Quod ſuos quiſque ſervos in tali re facere voluiſſet*. Hoc eo eſt utilius, quod ſaepe nihil placet, & aliquid dicendum eſt. Intueamur ergo omnia: ita apparebit aut id, quod optimum eſt, aut id, quod minime malum. Propoſitione aliquando adverſarii utendum: & eſſe nonnumquam communem eam ſuo loco dictum eſt. Multis millibus verſuum ſcio apud quoſdam eſſe quaeſitum, quomodo inveniremus, utra pars deberet prior dicere: quod in foro vel atrocitate formularum,

Poteſtas obſtitit.] *Obſiſtit*. V. C. Alm.

Si omnia amoliri.] Fabius tamen l. 5. ait, periculoſum hoc eſſe genus, ſi quid omittatur, cum riſu res tota ſolvitur; hic tamen aliquid omitti poſſe *in remotione* innuit. TURNEB.

Tamen plura amoliebar.] *In plura moliebar*. V. C. Alm.

Quae res autem.] Superiorem illam rationem, qua *diviſionem* inveſtigabamus, ait etiam prodeſſe *inventioni*, quia ſenſim excutiendo aliud atque aliud, tandem invenimus, quod eſt utiliſſimum nobis. caeterum *rejectionem facere* dixit per metaphoram. nam poſtquam praetor judices erat ſortitus, utrique permittebatur parti, quos vellet, *judices reiicere*. TURNEB.

Quidquid dicitur.] *Quidquid dici poteſt*. V. C. Alm. Locat.

Poteſt] Dan. *Prodeſt*.

Rejectione facta.] Similitudo ex judiciis ſumta eſt, ubi, cum judices ſuſpecti ſunt, rejiciuntur partim a reo, partim ab actore. REGIUS.

Aut voluntate igitur.] Haec verba deſunt V. C. Alm. *igitur* non habet Locat. Ald.

Quia ita id homines.] *Quia ita homines*. V. C. Alm. & ed. Obr.

At haec tam timida.] *Ad haec*. V. C. Alm.

Adjicitur.] *Adjicietur*. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Dictum eſt. Multis millibus verſuum ſcio.] Aliter diſtinguit Ald. *dictum eſt multis millibus verſuum. Scio multis millibus verſuum*, hoc enim quadantenus ad *diſpoſitionem* pertinet, ut ſcias utra pars prior dicere debeat: quoniam alia eſt *diſpoſitio* capitum & *diviſio* ipſius actoris, alia defenſoris. TURN.

Utra pars deberet prior.] In ea demum hoc praeceptum eſt judicia, in quibus incertum eſt, utra pars prior agere debeat. tria vero ea eſſe dicuntur tum ab aliis, tum a Cajo JCto. leg. 13. ff. de Judiciis. *Familiae erciſcundae*, *communi dividundo*, & *finium regundorum*, Ulpianus autem ſubjicit, cum ambo provocant, forte eſſe diſcernendum. Quaenam autem eſſet ea atrocitas formularum, oſtendit Juſtinianus libro 11. Codicis titulo 58. *de formulis & impetrationibus actionum ſublatis*. REGIUS.

Atrocitate formularum.] *Formulae* olim apud Romanos

mularum, vel modo petitionum, vel noviſſime forte dijudicatur. In ſchola quaeri nihil attinet, cum in declamationibus iiſdem narrare, & contradictiones ſolvere, tam ab actore, quam à defenſore conceſſum ſit. Sed in plurimis controverſiis ne inveniri quidem poteſt: ut in illa, *Qui tres liberos habebat, oratorem, philoſophum, & medicum, teſtamento quatuor partes fecit, & ſingulas ſingulis dedit: unam ejus eſſe voluit, qui eſſet utiliſſimus civitati.* Contendunt: quis primus dicat, incertum eſt; propoſitio tamen certa. Ab eo enim, cujus perſonam tuebimur, incipiendum erit. Et haec quidem de dividendo in univerſum praecipi poſſunt. At quomodo inveniemus etiam illas occultiores quaeſtiones? ſcilicet quomodo *ſententias, verba, figuras, colores: Ingenio, cura, exercitatione.* Non tamen fere umquam, niſi imprudentem fugerint, ſi (ut dixi) naturam ſequi ducem velit. Sed plerique, eloquentiae famam affectantes, contenti ſunt locis ſpecioſis modo, vel nihil ad probationem conferentibus. Alii; nihil vitantes, ea, quae in oculos incurrunt, exquirenda putant. Quod quo facilius appareat, unam de ſchola controverſiam, non ita ſane difficilem aut novam, proponam in exemplum: *Qui reo proditionis patri non affuerit, exheres ſit. proditionis damnatus, cum advocato exulet. Reo proditionis*

manos erant certae verborum conceptiones in actionibus, à quibus ſi quis vel una ſyllaba deſciviſſet, *cauſa cecidiſſet & formula.* has formulas in codice ſuſtulit *Juſtinianus.* Turneb.

Noviſſime forte dijudicatur:] Antiqui (ut refert Servius in illud Virgil. Aeneid. VI. 431. *Nec vero hae ſine forte datae, ſine judice ſedes*) *non audiebant cauſas, niſi forte ordinatas. nam tempore, quo agebantur cauſae, conveniebant omnes, & ex forte dierum ordinem capiebant, quo poſt diem trigeſimum ſuas cauſſas exequebantur.* Philand.

Tam ab actore, quam à defenſore.] Cum *actor* ita narravit, ut expedit defenſori, *defenſor* expoſitionibus debet ſuperſedere. praeterea in cauſis forenſibus *actor* primis actionibus contradictiones ſolvere non poteſt, quia ab adverſario nihil eſt adhuc dictum, contra *defenſor* poteſt. ita aliquid in orationis diſpoſitione immutatur, nihil tamen *in declamatione*, quia majorem habet libertatem. Turneb. *quam a poſſeſſore.* MSS. Bodl. Alm. Andr. Locat. Ald. Sich. Colon. Baſil. Gryph. Vidov. Colin. marg. Steph. Vaſc. Aſcenſius malebat *a propulſore*, vel *defenſore.*

Quam a poſſeſſore.] *Defenſore* alii. Poſſeſſor alioqui ſumitur quandoque pro eo, cujus conditio melior eſt, quique lite fruitur, & actionem ſuſtinere cogitur, &, ne de poſſeſſione deturbetur, ſe defendit. Sichard.

Et medicum.] *Et* deeſt V. C. Alm. & ed. Obr.

Dicat.] *Dicatur.* Passer.

At quomodo inveniemus.] Cum interrogatione eſt legendum, huic autem quaeſtioni ſtatim reſponſum infert. Regius. quemadmodum *lib. 5. in argumentis* docuit, praecepta communia locoſque topicos non ſatis inſtruere oratorem, niſi etiam argumenta erueret ex proprietate litis: ita quoque *diſpoſitio* non ſatis inſtruitur praeceptis communibus, ſuntque ex litis proprietate eruendae quaedam occultae quaeſtiones, optimeque digerendae. eſt autem hoc praeceptum & *inventionis* & *diſpoſitionis.* Turneb.

Alii nihil vitare, ac quae in oculos occurrunt exquirendo putans.] Corruptus hic mihi ſenſus videtur, non quod pro *exquirendo* non appareat legendum eſſe *exquirenda*, ſed quia pro illo infinito *vitare*, ſenſus integritas *vitantes*, & *ea* pro *ac* copula, exigere videtur. hoc modo, *alii, nihil vitantes, ea, quae in oculos occurrunt, exquirenda putant.* Regius. *vitare ac quae in oculos occurrunt.* Locat. reliquae, ut Regius correxit, niſi quod *incurrant.* Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Ox. *alii nihil invita re, ea quae in oculos incurrunt exquirenda putant.* Obrecht.

Non ita ſane difficilem.] *Non ita ſane difficillimam.* Vallae lib. Locat. Ald. Baſil.

Proponam in exemplum.] *Exponam ceu exemplum.* marg. Baſil.

Cum advocato exulet.] *Cum advocato in exilium Ruſticus.*

nis patri diſertus filius affuit, ruſticus non affuit: damnatus abiit cum advocato in exilium. Ruſticus cum fortiter feciſſet, praemii nomine impetravit reſtitutionem patris, & fratris. Pater reverſus inteſtatus deceſſit: petit ruſticus partem bonorum, orator totum ſibi vendicat. Hic illi eloquentes, quibuſque nos, circa lites raras ſolicitiores, ridiculi videmur, invadent perſonas favorabiles. Actio pro ruſtico *contra diſertum*, pro viro forti *contra imbellem*, pro reſtitutore *contra ingratum*, pro eo, qui parte contentus ſit, *contra eum, qui fratri nihil dare ex paternis velit.* Quae omnia ſunt in materia, & multum juvant, victoriam tamen non tradunt. In hac quaerentur ſententiae, ſi fieri poterit, praecipites, vel obſcurae. Nam ea nunc virtus eſt, ut pulchre fuerit cum materia, tumultu & clamore tranſactum. Illi vero, quibus propoſitum quidem melius, ſed cura in proximo eſt, haec velut innatantia videbunt, excuſatum eſſe ruſticum, qui non interfuerit

Ruſticus non affuit, omiſſis ceteris. V. C. Alm.

Petit ruſticus partem bonorum.] Nam ex jure civili *inteſtatorum* bona & haereditates deferuntur ad agnatos. TURNEB.

Circa lites raras.] *Circa lites paratas.* Obrecht. quod ſi codice confirmetur, recipiendum putarem. nam circa lites raras ſollicitum eſſe, nihil habet ridiculi, ſed circa paratas, id eſt, faciles, & quotidianas: ita *parata laus.* ſupr. lib. II. cap. 2. ubi vide.

Actio pro ruſtico.] *Actio* quidem legitur, ſed *ago* forſitan mihi rectius legeretur, aut *Actio eſt mihi.* REGIUS. intelligitur *eſt*, aut *oritur.* ASCENS.

Contra imbellem.] *Imbecillem.* Andr. Steph. marg. Baſil.

Non tradunt.] *Trahunt.* V. C. Alm.

Sententiae praecipites.] *Praecipites* appellat *ſententias*, numeroſas & copioſas, ideoque ſaepenumero *inconſultas & tumultuoſas*: quod genus orationis frequens erat tempore Fabii. TURNEB.

Si fieri poterit.] *Potuerit.* Ald.

Ut pulchre fuerit.] *Et pulchre.* V. C. Alm. Locat. Colin. Obr. marg. Baſil. vix capio haec verba. nam *cum materia tranſactum*, notare debet, finem impoſitum eſſe. ut Tacit. Agric. 34. *tranſigite cum expeditionibus.* Cicer. III. Catil. 6. *atque illud, quod faciendum primum fuit, factum atque tranſactum eſt.* ſic *tranſacta re* Ter. Adel. II. IV. 22. forte, *& pulchre furit, cui cum materia, tumultu & clamore tranſactum eſt.* hoc eſt, is egregie videtur rem egiſſe, qui ſolo clamore & tumultu omnia impleverit, & ita quaſi tranſegerit cum cauſſa & materia, id eſt, finem impoſuerit; quaſi nihil eſſet reliqui, cum alii, quibus melius eſt propoſitum, accuratius omnia excutient, nec ſatisfactum materiae putabant tam levi opera, & clamoſa oratione. nam qui naturam ſequetur, cogitationem in omnes partes dimittet. ſic & ita eleganter *furere* hos clamatores dicit, ut *furioſam vociferationem* dixit. lib. II. cap. 10. *furiis inquietari, qui clamant.* Petron. cap. I. & ita *inſanire* Teren. Adel. IV. 7. *non clamas? non inſanis?* & Petron. cap. 3. *cum inſanientibus furere.* v. Cicer. Brut. 80. BURM.

Tumultu & clamore] Tumultum hic & clamorem, intelligo audientium acclamationem, atque item applauſum, ſive id in ſchola declamantibus contingat, ſive in foro orantibus. Qui mos Quinctiliani ſeculo, atque item hujus diſcipuli Plinii junioris uſque adeo invaluit, ut Plinius de hac re praeceptum in Epiſtolis dicat. *ſcito eum peſſime dicere, cui quam maxime fuerit applauſum, quod videlicet quae erudita ſint a paucis, hoc eſt eruditis, judicari queant, vulgus autem non tam judicium, quo caret, quam affectuum ſequitur impetum.* MOSELL.

Cura in proximo eſt.] Vel ait, prope ſimilem eſſe curam utrique oratori, vel hos *in proximo poſita* videre, id eſt, in oculos incurrentia. ducta metaphora à luſcitioſis, qui *myopes* dicuntur, videntque duntaxat oculis admota. TURNEB.

Velut innatantia.] *Innatantia* dixit more Graeco, pro manifeſtis, & in ipſa ſuperficie eminentibus. Vide Bud. *in comment linguae graecae.* Idem. Budeus pag. 1056. docet *innatare* graeco verbo ἐπιπολάζειν reſpondere, qua de iis, quae in ſuperficie conſpiciuntur, utuntur: & ita Columell. IV. de R. Ruſt. c. I. *innatantes radices vitium ſummo ſolo* dicit. & ſic quoque more graecorum Fabium locutum Philander notavit. hinc & ἐπιπολάζειν dicuntur ea, quae frequentia & obvia ſunt. ut ſaepe Lucianus utitur. vide Lambin. ad Horat. II. Sat. VII. v. 7. & Aelian. lib. IV. 10. de Pericle illum

Digitized by Google

terfuerit judicio, nihil collaturus patri: ſed ne diſertum quidem habere, quod imputet reo, cum is damnatus ſit. Dignum eſſe haereditate reſtitutorem, non avarum, impium, ingratum, qui dividere nolit cum fratre, eoque ſic merito. Quaeſtionem quoque illam primam ſcripti & voluntatis, qua non expugnata, non ſit ſequentibus locus. At qui naturam ſequetur, illa cogitabit profecto, primo, hoc dicturum ruſticum, *Pater inteſtatus duos nos filios reliquit, partem jure gentium peto.* Quis tam imperitus, quis tam procul à literis, quin ſic incipiat, etiam ſi neſcierit, quid ſit propoſitio? Hanc communem omnium legem leviter adornabit, ut juſtam. Nempe ſequetur, ut quaeramus, quid huic tam aequae poſtulationi reſpondeatur At id manifeſtum eſt. Lex eſt, *quae jubet exheredem eſſe eum, qui patri proditionis reo non affuerit: tu autem non affuiſti.* Hanc propoſitionem neceſſario ſequitur legis laudatio, & ejus, qui non affuerit, vituperatio. Adhuc verſamur in confeſſis: redeat animus ad petitorem: numquid non hoc cogitet neceſſe eſt, niſi qui ſit plane hebes? *Si lex obſtat, nulla lis eſt, inane judicium eſt:* atqui & legem eſſe, & hoc, quod ea puniat, à ruſtico factum, extra dubitationem eſt. Quid ergo dicemus? *Ruſticus eram.* Sed lex erat, omnes complectitur: nihil proderit.

lum optaſſe μηδὲν αὐτῷ ῥῆμα ἐπιπολάσαι τοιοῦτον, ὅπερ ἂν ἔμελλεν ἐκτραχύνειν τὸν δῆμον. quod recte Cl. Perizon. explicat, ne *ultro occurreret ipſi verbum tale.* utitur & Fabius hoc verbo *innatare* lib. x. 7. *innatans illa verborum facilitas in altum reducetur.* Burm.

Qui non interfuerit.] *Quod non.* marg. Baſil.

Non avarum.] *Non* ignorat. V. C. Alm. & ed. Obr.

Scripti & voluntatis.] *Lex* eſt, ut filius, qui patri non adfuerit, exhaeres ſit: adverſus quam nitetur ſententia, quod intelligatur duntaxat de his, qui in judicio prodeſſe poſſint. Turneb.

Qua non expugnata.] *Qua non expugna.* V. C. Alm. *Qua nunc eſt pugna.* MSS. Bodl. & Vallae liber. *qua nunc eſt pugna, & qua non expugnata.* marg. Sich. Baſil. *Qua de nunc pugna.* marg. Vaſc. Steph. *qua nunc expugnata.* Gryph. Colin. Vidov.

Partem jure gentium.] Fratribus aequalis eſt portio haereditatis patris ab inteſtato defuncti. vide l. 1. ff. §. 1. ſi tabul. Teſt. null. Et Authent. *in ſucceſſione* C. de ſuis & legit. & novel. 118. Almel.

Hanc communem omnium legem adornabit ut juſtam.] Hic mihi videtur diſtinguendum, ac *leviter* adverbium adſcribendum. quamvis in quibuſdam exemplaribus *leniter* legatur hoc modo. *hanc communem omnium legem leviter adornabit ut juſtam.* Regius. *leniter.* Ald. Vidov. ſed omittit. Locat. forte. *hanc communem omnium legem. Quam leniter adornabit, ut juſtam.* ut illa verba *hanc communem legem*, ſint ipſius oratoris, & unde initium ſumat: illam vero legem, ut obviam & omnibus notam, leviter tantum & perfunctorie ornandam ut juſtam, praecipit Fabius, nec ei inhaerendum diu, ut rei vulgatae. tunc vero ſequetur, ut videamus, & quaeramus, quid reſponderi poſſet tam aequae poſtulationi, ſcilicet qua contendimus, ut ex jure gentium haereditas inteſtati patris dividatur inter duos fratres. opponetur ſcilicet lex, quae exheredat eum, qui patri reo non adfuit. Burm.

Nempe ſequetur, ut quaeramus.] Ego hoc ſenſus initium eſſe puto, & quidem corruptum, non autem clauſulam ſenſus prioris, ut plerique parum certe diligenter intuentes ſibi perſuadent. Facile vero ſic corrigitur, ut *ſequetur*, non *ſequatur*, ac *ut*, loco advertativae particulae ſcribatur hoc modo. *Nempe ſequetur, ut quaeramus quid huic tam aequae poſtulationi reſpondeatur.* ſic autem ſenſus apertus eſt. nam poſt inventam ac exornatam propoſitionem tam juſtam, conſequens eſt, ut quaeramus, quid ei poſſet reſpondere. Regius.

Numquid non hoc cogitet.] *Nam aliud hic non cogitet.* Ald.

Niſi quia plane hebet.] Loco *quia*, *quis* eſt legendum. Regius. *plane haeres.* V. C. Alm.

Atque & legem.] *Atqui* legendum. Regius.

Quid ergo dicemus.] *Dicimus.* Locat. Ald.

Quae-

proderit. Quaeramus ergo, num infirmari in aliqua parte lex poſſit. Quid aliud (ſaepius dicam) natura permittit, quam ut, cum verba contra ſint, de voluntate quaeratur? Generalis igitur quaeſtio, *verbis, an voluntate* ſit ſtandum. Sed enim in commune de jure omni diſputandum ſemper, nec umquam ſatis judicatum eſt. Quaerendum igitur in hac ipſa, qua conſiſtimus, an aliquid inveniri poſſit, quod ſcripto adverſetur. *Ergo quiſquis non affuerit, exheres erit? quiſquis,* ſine exceptione? Jam ſe illa vel ultro offerent argumenta, *Filius infans, & aeger, non affuit, & qui aberat, & qui militabat, & qui in legatione erat.* Jam multum acti eſt: poſſet aliquis non affuiſſe, & heres eſſe. Tranſeat nunc idem ille, qui cogitavit, ut ait Cicero, tibicinis Latini modo ad diſertum: *Ut iſta concedam: tu nec infans es, nec aeger eras, nec abſuiſti, nec militaſti, nec in legatione fuiſti.* Num aliud occurrit, quam illud, *Sed ruſticus ſum*? Contra, quod palam eſt, dicet. *Ut agere non potueris, aſſidere potuiſti.* & verum eſt. quare redeundum eſt ruſtico ad animum legumlatoris: *Impietatem punire voluit, ego autem impius non ſum.* Contra quae diſertus. *Tu impie feciſti*, inquit, *cum exheredationem meruiſti:* licet te poſtea vel poenitentia, vel ambitus, ad hoc genus optionis adduxerit. Praeterea *propter te damnatus eſt pater.* Videbaris enim de cauſſa pronuntiaſſe. Ad haec ruſticus, *Tu vero cauſſa damnationis fuiſti: multos offenderas:*

Quaerendum in hac.] In quibuſdam exemplaribus recte mihi adſcriptum videtur *igitur* hoc modo. *Quaerendum igitur.* Regius.

Filius infans & aeger, &c.] Sunt haec exempla ficta, quae dicuntur à Fabio argumenta per *hypotheſim*, quibus nihil poteſt eſſe firmius ad oppugnandum ſcriptum, ut docuit lib. 5. Turnebus. *Filius enim eſt, & non affuit, ut qui aberat.* V. C. Alm. *Et infans filius eſt, & non affuit, & qui aberat.* Locat. *Et aeger filius eſt, & non affuit, & qui.* Ald.

Tibicini Latini modo.] *Tibicinis* legendum eſſe extra dubitationem eſt. Hoc autem Cicero ait in oratione pro Muraena cap. 12. Juriſperitos irridens. Tibicines vero Latini a tibiis dextris tranſibant ad ſiniſtras: Tibiarum namque apud priſcos aliae dextrae, aliae vocabantur ſiniſtrae, ut in Terentium Donatus ſcribit. Regius. *Tibicines* in comoediis Latinis & togatis tranſire ſolent à ſiniſtris tibiis ad dextras. hic per *metapheram* proverbialem ſignificavit Fab. tranſitum ab una parte ad alteram, ut *ab ruſtico ad diſertum.* eſt autem imitatio Ciceroniana. Turneb. *Tibicinis Latino.* MSS. Bodl. Bal. at Cl, Graevius ad d. l. Ciceronis explicat hunc Tibicinis modum eſſe, quem praeſtabant Hiſtrionibus in ſcena, cum modos facerent, & modo ſubmiſſius, modo contentius canendo ad hunc, vel illum hiſtrionem ſe converterent, & dicendi agendique rationem ſuo cantu oſtenderent & moderarentur, aeque ut Juriſconſulti, agendi rationem praeſcribebant ſuis formulis, *ite viam, redite viam.*

Ut ita concedam.] *Ut iſta.* V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Oxon. Obr.

Nec aeger eras.] Non habent haec. V. C. Alm. Locat. Ald.

Nec affuiſti.] *Abſuiſti* legendum. Regius. *adſuiſti.* V. C. Alm.

Nec in legatione fuiſti.] Et haec ignorant. V. C. Loc. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Non aliud occurris.] *Num aliud.* V. C. Alm. Baſil. Obrecht.

Contra quod palam eſt.] Nam cum lex dicit *advocatum*, non ſolum intelligit *oratorem*, verum etiam illum, qui praeſens eſt in judicio ad favorem. Turneb.

Redeundum eſt ruſtico.] Tò *eſt* deeſt in ed. Obr.

Contraque diſertus.] *Quae* ſcribatur, ut relativum ſit, non copula. Regius.

Tu impie.] *Tum.* V. C. Alm.

Praeterea propter.] *Propterea propter.* V. C. Alm.

Videbas enim.] *Videbaris* ſine controverſia legendum eſt. Regius.

Tu vero cauſſa.] *Tu vero in cauſſa.* MSS. Bodl. Alm.

ras: inimicitias domi contraxeras. Haec conjecturalia. Illud quoque, quod coloris loco ruſticus dicit, *patris fuiſſe tale conſilium, ne univerſam domum periculo ſubjiceret.* Haec prima quaeſtione ſcripti & voluntatis continentur. Intendamus ultra animum, videamuſque, an aliquid inveniri praeterea poſſit, quo id modo fiat. Sedulo imitor quaerentem, ut quaerere doceam, &, omiſſo ſpecioſiore illo ſtyli genere, ad utilitatem me ſummitto diſcentium. Omnes adhuc quaeſtiones ex perſona petitoris ipſius duximus: cur non aliquid circa patrem quaerimus? dictum vero eſt, *Cui quis non affuerit, exheres erit.* Cur non conamur & hîc quaerere, *num cuicumque non affuerit?* Facimus hoc ſaepe in iis controverſiis, in quibus petuntur in vincula, qui parentes ſuos non alunt, an eum, qui teſtimonium in filium impietatis reum dixit? an eum qui filium lenoni vendidit? In hoc, de quo loquimur, patre quid apprehendi poteſt? *Damnatus eſt.* Numquid igitur lex ad abſolutos tantum patres pertinet? dura prima fronte quaeſtio. Non deſpere-

Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Vaſc. Steph. Gryph. Baſil. Colin. Vidov.

Inimicitias domi.] *Domus.* V. C. Alm. Steph. *domui.* Voſſ. ſec. Obr.

Haec conjecturalia.] *Haec conjectura alia.* V. C. Alm.

Tale conſilium.] *To tale* non habet Obr.

Specioſiore illo genere.] *Stili* genitivo ſenſus indigere videtur, id quod tamen in quibuſdam legitur exemplaribus hoc modo, *omiſſo ſpecioſiore illo ſtili genere.* REGIUS. *ſtili* omittit Loc. Obr. Voſſ. ſec. & Alm. qui etiam *illi* habet; unde patet, ſimilitudine vocum erraſſe librarios.

Diximus.] Ut *duximus* legamus, ſenſus expoſcit. REGIUS. *diximus.* V. C. Alm.

Dictum vero eſt.] Ut ſupra quoque inceperat à *generali quaeſtione*, ſic etiam hic incipit, & demum deſcendit *ad ſpeciem.* TURNEB. *dictum non eſt.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. in quo ab *exhaeres* deſunt ad *Facimus. dictum nempe eſt.* Obr.

Et hic quaerere.] *Sic quaerere.* V. C. Alm. Locat.

Num cuicumque.] *Non cuicumque.* Locat. *ſi cumque.* V. C. Alm. *num cuicunque quis non.* Obr.

Ut eum qui teſtimonium in filium peregrinantis dixit, eum qui &c.] Depravatus quidem hic locus eſt, tametſi pleriſque non videatur. Quid namque ſibi vult illud *peregrinantis?* Nimirum *impietatis* locum mihi occupaſſe videtur; eoque expellendum, ac ejus loco *impietatis* reponendum. ſed ne ſic quidem integer ſenſus mihi eſſe videtur. Illa enim *ut* particula, ſenſum nihil adjuvans, & ipſa alterius locum forſitan invaſit. Quare expungenda mihi videtur, & *an* dubitativa conjunctio loco ejus reponenda, & iterato adſcribenda hoc modo. *An eum, qui teſtimonium in filium impietatis reum dixit? an eum qui Lenoni filium vendidit*, ut intelligamus, an qui non alunt eum parentem, qui teſtimonium in filium impietatis reum dixit, ſint vinciendi. tunc enim videretur iniquum, quia non aluiſſet patrem in ſe adeo crudelem. idem dicatur de eo, qui filium lenoni vendidit; indignus enim videtur, qui a filio alatur. REGIUS. *ut ea quae.* Cod. Colb. Voſſ. ſec. *ut eum qui teſtimonium in filium peregrinantis reum dixit eum qui.* Loc. *ut eam quae t. in f. peregrinantis reum dixit eum qui.* V. C. Alm. & Vallae liber. *an eum qui t. i. f. peregrinitatis reum. eum qui.* Ald. & Obr. & ita Colb. & marg. Baſil. niſi quod *eumque qui filium lenoni:* & certe illud *peregrinitatis*, quod & in Voſſ. ſec. non abſurdum videtur. ita Sueton. Claud. 15. etiam *peregrinitatis reum* dixit. neque obſtare poſſet, quod, ſi pater civis ſit, etiam filius videri debeat, cum patris conditionem ſequi debeat. nam in novis civibus poterat contingere, ut pater jus civitatis conſequeretur, non vero filii, niſi ſimul jura cognationis & patriae poteſtatis impetraſſet. de quo egimus in diſſertatione de vectigalibus Populi Romani cap. XI: ſi tamen in vetuſtis codicibus MSS. non qui recentioris notae ſunt, exſtaret *impietatis*, facile reciperem; ſed vereor, ut ſit a Regii, vel alicujus alterius emendatione. an vero *eum qui*, vel *eam quae* legatur, parum referre arbitror. BURM.

An eum, qui filium.] *Eumque filium.* Voſſ. ſec.

Quod apprehendi.] *Quid* legendum eſſe, certum eſt. REGIUS. *Quod.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Numquid igitur lex.]. Dicet ruſticus, hanc legem, *filius ſi proditionis reo patri non adfuerit, exhaeres ſit*, intelligendam eſſe ita, ſi pater abſolutus fuerit, non ſi damnatus; atque ita ſe exhaeredem eſſe non debere, cum pater damnatus fuerit. TURN.

deſperemus. credibile eſt, hoc voluiſſe legumlatorem, ne auxilia liberorum innocentibus deeſſent. Sed hoc dicere ruſtico verecundum eſt, quia innocentem fuiſſe patrem fatetur. Dat aliud argumentum controverſiae, *Damnatus proditionis cum advocato exſulet.* Vix videtur poſſe fieri, ut poena filio eadem, patri & ſi affuerit, & ſi non affuerit, conſtituta ſit. Praeterea lex ad exſules nulla pertinet. Non ergo credibile eſt, non advocato damnati ſcriptum, *An poſſint enim bona eſſe ulla exulis*, ruſticus in utraque parte dubium facit. Diſertus & verbis inhaerebit, in quibus nulla exceptio eſt: & propter hoc ipſum poenam eſſe conſtitutam eis, qui non affuerint, ne periculo exſilii deterreantur ab advocatione, & ruſticum innocenti non affuiſſe dicet. Illud protinus non indignum, quod annotetur, poſſe ex uno ſtatu duas generales fieri quaeſtiones, an *quiſquis*, an *cuicumque*. Haec ex duabus perſonis quaeſita ſunt. E tertia autem, quae eſt adverſarii, nulla oriri quaeſtio poteſt: quia nulla fit ei de ſua parte controverſia. Nondum tamen cura deficiat. Iſta enim omnia dici poſſent etiam non

Argumentum controverſiae.] *Controverſia* legatur. Regius. *controverſia*. Ald. Sich. Baſil. Par. Steph. Gryph. Colin. Vidov. ſed *controverſiae* tuetur Aſcenſius; dat (ſcil. lex) argumentum controverſiae.

Vix videtur poſſe fieri.] Vix videtur fieri poſſe, ut debeat ſimiliter infligi poena ei, qui *adfuerit*, *aut non adfuerit*. Eadem autem poena eſt *bonorum amiſſio*. nam *exul* bona perdit, & *exhaeres* bona quoque perdit. Turneb.

Ut poena filio in eodem patre.] Ita quidem legitur, ſed, ut ego ſentio, vitioſe. Nullus enim inde ſenſus integer elici poteſt. ſic autem emendari poſſe videtur, ut *in* praepoſitio expungatur, ac *eadem* pro *eodem*, & *patri* pro *patre* legatur hoc modo, *vix videtur poſſe fieri, ut poena filio eadem, patri & ſi affuerit, & ſi non affuerit.* Regius. *ut poena filio in eodem patre.* V.C. Alm. Voſſ. ſec. Locat. quam lectionem tuetur Aſcenſius, quia non videtur veroſimile, legumlatorem voluiſſe, ut obliget aliquem ad ea, quae fieri non poſſunt; qualia ſunt *adeſſe* & *non adeſſe* patri proditionis reo. ſi vero reo patri adeſt, exulat cum eo; ſi non adeſt, exheres fit, non igitur eadem poena filio, ſed diverſa in eodem patre.

Praeterea lex ad exules.] Exul ita capite diminuitur, ut civitatis jus perdat, ac proinde reliqua quoque jura. cum igitur ſcribitur in lege, *qui patri proditionis reo, &c.* non debet intelligi de *damnato patre*, id eſt, exule, ad quem nulla lex pertinet, ſed de *abſoluto*. Turneb.

De non advocato.] Pleriſque hic nulla eſſe menda videtur. Quod ſi eſt, hic ſenſus nihil ruſticum juvat. Quid enim ad ruſticum, ſi non ſit ſcriptum de advocato damnati, cum ipſe non fuerit advocatus. Quare mihi multa rimanti *non* particula iterato adſcribenda videtur. *de non advocato.* ſic namque optime defenditur ruſticus: nihil enim videtur ea lex, qua cavetur, ut, qui patri proditionis reo non adfuerit, exhaeres ſit, nocere ei, qui patri prodirionis damnato non adfuit. Ea namque lex eos ſolum punit, qui patri non adſunt, ſi abſolvatur. Regius. *de advocato.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Andr. Sich. *credibile eſt non advocato.* Oxon. Obrecht. ut ſit dativus.

Exulis ſcholaſtica in utraque.] Ne hic quidem ſenſus integer mihi ſanuſque videtur. Quid enim *ſcholaſtica* hoc loco faciat, non video. Quod ſi paulo longius a dictionum ſimilitudine mihi recedere permitteretur, pro ſcholaſtica *ruſticus*, ut ſenſus exigere videtur, ſcribendum eſſe affirmarem. Exulum vero bona publicari ſcribit Calliſtratus l. 1. ff. de bonis damnat. & Papinianus l. 1. ff. de interdict. & relig. Regius. *Scholaſtica.* V.C. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Venet. marg. Colon. *Scholaſticus.* Andr.

Qui non adfuerint.] *Affuerunt.* Locat. Ald.

Ab advocatione.] *A vocatione, & ruſticum innonocentem.* V.C. Alm.

Perſonis quaeſita ſunt.] *Conjuncta ſunt.* marg. Baſil.

Iſta enim omnia.] Hae quaeſtiones petuntur à *conſequenti tempore & adjunctis.* caeterum, ut antea dixit, non oportet ſubſiſtere in ea quaeſtione, quae prima ſe offerat. quod enim *primum* offertur, ſaepenumero *ultimum* dicitur. ut igitur antea fecit,

non reſtituto patre. Nec ſtatim eo tendamus, quod occurrit ultro, *à ruſtico reſtitutum.* Qui id ſubtiliter quaeret, aliquid ſpectabit ultra. Nam, ut genus ſpecies ſequitur, ita ſpeciem genus praecedit. Fingamus ergo ab alio reſtitutum, ratiocinativa atque collectiva quaeſtio orietur, an reſtitutio pro ſublatione judicii ſit, & perinde valeat, ac ſi judicium non fuiſſet. Ubi tentabit ruſticus dicere, ne impetrare quidem aliter potuiſſe ſuorum reſtitutionem uno praemio, niſi patre, perinde ac ſi accuſatus non eſſet, revocato: quae res advocati quoque poenam, tamquam is non affuiſſet, remiſerit. Tum veniemus ad id, quod primum occurrebat, *à ruſtico reſtitutum eſſe patrem.* Ubi rurſus ratiocinamur, *an ruſticus reſtitutor accipi debeat pro advocato*, quando id praeſtiterit, quod advocatus petiit: nec improbum ſit pro ſimili accipi, quod plus eſt. Reliqua jam aequitatis ſunt, utrius juſtius ſit deſiderium. Id ipſum adhuc dividitur, etiam ſi uterque ſibi totum vendicaret, nunc utique, cum alter ſemiſſem, alter univerſa, fratre excluſo. Sed, his tractatis, etiam magnum momentum habet apud judices patris memoria, cum praeſertim de bonis ejus quaeratur. Erit ergo conjectura, *qua mente pater inteſtatus deceſſerit.* Sed ea pertinet ad qualitatem, quae alterius ſtatus inſtrumentum eſt. Plerumque autem in fine cauſſarum *de aequitate* tractabitur, quia nihil libentius judices audiunt. Aliquando tamen hunc ordinem mutabit utilitas: ut, ſi in jure minus fiduciae erit, aequitate judicem praeparemus. Nihil habui amplius, quod in univerſum praeciperem. Nunc eamus per ſingulas cauſſarum judicialium partes, quas ut perſequi ad ultimam

fecit, deſcendet à *genere ad* ultimam *ſpeciem*. Turn.

Non reſtituto.] *Non* deeſt V. C. Alm.

Genus ſpeciem ſequitur.] *Species* aperte conſtat eſſe legendum, ſpecies namque genus ſequitur, non contra ſpeciem genus; ut enim ſi homo eſt, animal eſt, ita non continuo ſi eſt animal, eſt homo. Regius. *ſpecies.* Voſſ. ſec. Ald. Steph. Colin. Vidov. & Vallae liber.

Pro ſublatione judicii ſiet.] *Sit* recte in quibuſdam legitur exemplaribus. Regius. *Stet.* MSS. Bodl. Bal. Voſſ. ſec. Andr. Loc. Ald. marg. Baſil. Colon. Sich.

Preinde valeat.] *Preinde* expungatur, ac *perinde* legatur. Regius.

Ubi tentavit.] *Tentabit.* legendum. *Idem.*

Reſtitutionem praemio.] Quia duntaxat uno praemio potuiſſet reſtituere *patrem*, non etiam *advocatum.* Turneb.

Niſi patre perinde, &c.] Hoc ait ideo, quia, qui *revocantur*, in integrum reſtituuntur, & priſtina omnia jura recipiunt: quod perinde eſt, ac ſi non fuiſſent antea accuſati. *Idem. niſi patrem &c. revocatum.* Voſſ. ſec.

Perinde ac ſi accuſatus.] *Proinde.* V. C. Alm.

Tunc veniemus.] *Venimus.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Loc. Ald. Vaſc. Steph.

Ubi rurſus.] *Unde r.* Voſſ. ſec.

An ruſticus.] *ruſticus* omittitur in V. C. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Vaſc. Obr.

Reſtitutor accipi.] *Reſtitutus.* V. C. Alm.

Quando id praeſtiterit.] *Quum id praeſt.* Obr.

Jam aequitatis eſt.] *Sunt* videtur eſſe legendum. Regius. *Jam aetatis ſunt.* V. C. Alm. Steph. *jam aetatis eſt.* Voſſ. ſec.

Sed ea pertinet.] Pleraque quaeſtionem habent *in qualitate*, quae tamen *conjectura* probantur: ac viciſſim *in conjectura* pleraque, quae probantur *qualitate.* hic enim dicemus, idcirco patrem teſtamentum non feciſſe, quo juſtum & aequum putaret, utrunque aequali haereditatis portione potiri, maximeque *reſtitutorem.* Turneb.

Quae alterius.] *Quae* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Mutavit.] *Mutabit* ſenſus expoſcit. Regius. *mutavit.* V. C. Alm.

ultimam ſpeciem, id eſt, ad ſingulas lites controverſiaſque non poſſum: ita de generalibus ſcribere licet, ut, quae in quem ſtatum frequentiſſime incidant, tradam. Et quia natura prima quaeſtio eſt, *factumne* ſit, ab hac ordiar.

Ita in generalibus.] *In* praepoſitio mihi eradenda videtur, ac loco ejus *de* adſcribenda hoc modo, *de generalibus.* REGIUS. V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Quae in quem.] *In quemque.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Ald. Sich. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Incidant.] *Incidunt.* editio Obrecht.

Ab hoc ordiar.] *Ab hac* eſſe legendum, ne admonitu quidem dignum eſt. REGIUS. *ab hoc.* Locat. marg. Vidov. *ab hoc exordiar.* Voſſ. ſec.

CAPUT II.

De conjectura.

III. Conjectura omnis, aut *de re*, aut *de animo* eſt. *Utriuſque* tria tempora, *praeteritum*, *praeſens*, *futurum*. *De re* & generales quaeſtiones ſunt, & definitae, id eſt, & quae non continentur, & quae continentur. *De animo* quaeri non poteſt, niſi ubi perſona eſt, & de facto conſtat. Ergo cum *de re* agitur, aut *quid factum* ſit, in dubium venit, aut *quid fiat*, aut *quid ſit futurum*: ut in generalibus, *an atomorum concurſu mundus ſit effectus: an providentia regatur: an ſit aliquando caſurus.* In definitis, *an parricidium commiſerit Roſcius: an regnum affectet Manlius: an recte Verrem ſit accuſaturus Q. Caecilius.* In judiciis *praeteritum tempus* maxime valet. Nemo enim accuſat, niſi quae facta ſunt. Nam, & quae fiant, & quae futura ſint, ex praeteritis colliguntur. Quaeritur & unde quid ortum: ut *peſtilentia*, *ira deûm*, *an intemperie coeli*, *an corruptis aquis*, *an noxio terrae halitu.* Et quae cauſſa facti: ut *quare ad Trojam quinquaginta reges navigaverint, jurejurando adacti*,

Conjectura.] Ideo Fab. lib. 3. male illos opinari dixit, qui *ſtatum conjecturalem* appellant *ſtatum facti*, quia quaeritur hic etiam *de animo.* TURNEB.

Et definitae.] Quocirca falluntur, qui exiſtimant, *ſtatus* ipſos eſſe duntaxat in *hypotheſi*, non etiam in *theſi.* TURNEB.

Et quae continentur.] Haec non ſunt in V. C. Alm.

De animo quaeri poteſt.] In quibuſdam exemplaribus recte negatio adſcripta eſt hoc modo, *de animo quaeri non poteſt.* REGIUS.

An atomorum concurſu, &c.] Haec opinio eſt *Democriti*, quam poſtea interpolavit *Epicurus.* Is enim exiſtimavit, fortuito corporum inſecabilium concurſu conditum eſſe mundum. TURNEB.

An ſi aliquando.] *Sit* legatur. REGIUS. Democritus & Epicurus aliquando *caſurum mundum* putant: putat etiam Heraclitus. Ariſtoteles *aeternum* exiſtimat. TURNEB.

Manlius.] Manlius, qui Capitolium defendit, cum obaeratos & nexos paſſim ſolveret, incidit in ſuſpicionem affectati regni, eſtque *de ſaxo Tarpejo* praecipitatus. *Idem.*

An recte.] Haec quidem quaeſtio, ut poſterius docebit Fabius, ſedem habet in *qualitate*, colligitur tamen *conjectura* Idem.

Quaeritur & unde.] Haec ex Cicerone ducta ſunt. is enim *conjecturae* rationem dividit in *An ſit*, *Unde ortum ſit*; *Quae cauſa effecerit*: quae duo prope eadem ſunt: addit quartum *de commutatione rei.* quod, quia vix in forum cadere poſſit, à Fabio eſt omiſſum. TURNEB.

Ira Deum.] *Ira* non habet V. C. Alm.

Quinquaginta reges.] Dares tamen Phrygius ait, *ſexaginta* reges navigaſſe ad Trojam, illicque duxiſſe

Digitized by Google

cti, an exemplo moti, an gratificantes Atridis. quae duo genera non multum inter ſe diſtant. Ea vero, quae ſunt *praeſentis temporis*, ſi non argumentis, quae neceſſe eſt praeceſſiſſe, ſed oculis deprehendenda ſunt, non egent conjectura: ut ſi apud Lacedaemonios quaeratur, *an Athenis muri fiant.* Sed & illud poteſt videri extra hoc propoſitum conjecturae genus, cum de aliquo homine quaeritur, quid ſit: ut eſt quaeſitum contra Urbiniae haeredes, *ſi is, qui tamquam filius petebat bona, Cluſinius Figulus eſſet, an Soſipater*: nam & ſubſtantia ejus ſub oculos venit, ut non poſſit quaeri, *an ſit*: quomodo ultra oceanum, nec *quid ſit*, nec *quale ſit*, ſed *an quid ſit.* Verum hoc quoque genus litis ex praeterito pendet, *an hic ſit ex Urbinia natus Cluſinius Figulus.* Fuerunt autem tales noſtris etiam temporibus controverſiae, atque aliquae in meum quoque patrocinium inciderunt. Animi conjectura non dubie in omnia tempora cadit, *Qua mente Ligarius in Africa fuerit: Qua mente Pyrrhus foedus petat: Quomodo laturus ſit Caeſar, ſi Ptolemaeus Pompejum occiderit:* Quaeritur per conjecturam & quantitas & qualitas circa modum, ſpeciem, numerum. *An ſol major*

xiſſe mille centum & quadraginta naves. TURN.

Ut ſi apud Lacedaemonios.] Cum *Athenienſes* Medicis bellis magnam comparaſſent ſibi laudem, de cingendis moenibus Athenis cogitarunt: quod opus poſtea a *Lacedaemoniis* eſt impeditum, quibus ſuſpecta erat *Athenienſium* potentia. nihilominus tamen fraude Themiſtoclis opus eſt perfectum. *Idem.* vid. Juſtin. 11. 15.

Sed & illud.] Praeter illas partes *conjecturae*, quas Cicero fecit, adjicit Fab. *An quid ſit.* nec enim comprehenditur ſub illis prioribus: referri tamen poteſt ad *An ſit.* Idem.

Poteſt videri extra hoc.] *Quod poteſt videri.* V. C. Alm. *poteſt videri extra haec poſitum c. g.* Voſſ. ſec.

Quid ſit.] *Quis* legendum, non *quid*, conſtat. Neque enim ambigitur, an homo ſit quiſquam, ſed id demum, quis ſit, an Figulus, an Soſipater. REGIUS. *quid ſit.* Locat.

Si is, qui tanquam.] *Quis, qui.* V. C. Alm.

Figulius.] Scribe *Cluſinius Figulus, an Soſipater.* PHILANDER. *Cluſinius* non agnoſcunt. MSS. Alm. Voſſ. ſec. And. Locat. Ald. Colon. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Quomodo ultra Oceanum.] Hoc dicit propter *Alexandrum*, qui deliberavit de trajiciendo Oceano, ut alias terras aliumque mundum inveniret, quem ſubjugaret. TURNEB. *quomodo an ultra O.* Voſſ. ſec. Obr.

Nec quid ſit, nec quale ſit, ſed quis ſit.] Paulo ante *quid* loco *quis*, nunc *quis* loco *quid* perverſe ſcriptum eſt. ſed ne ſic quidem mendis purgatus eſt locus. *An* namque particula poſt *ſed* conjunctionem collocanda, ut legatur *Quomodo ultra Oceanum, nec quid ſit, nec quale ſit, ſed an quid ſit.* Ac ne cui ſibi ipſi Fabius repugnare videatur, hoc ultimum *quid* ponitur pro *aliquid*, illud prius pro definitione. REGIUS. *ſed quis ſit.* V. C. Alm. Locat. Ald. *ne quid ſit, ne quale ſit. ſed quod ſit verum.* Voſſ. ſec.

Noſtris etiam.] *Etiam noſtris.* Obr.

Qua mente Ligarius, &c.] Tamen hae quaeſtiones videntur potius referri debere ad *qualitatem*, quam ad *conjecturam*: in illis enim *de qualitate* quaeritur: ſed tamen, quia *qualitas* illa conjecturis & ſuſpicionibus colligitur, ad *conjecturam* referri poteſt. ſic Fab. interpretatur *cap. de qualitate.* TURNEB.

Per conjecturam & qualitatem circa modum.] Aſteriſco notandus hic locus, niſi corrigatur. Nullus enim integer ſenſus elici poteſt. Quod ſi *qualitas* legeretur, pro *qualitatem*, perſpicuus fuerit ſenſus. *Qualitatem* autem accipiamus quodcumque accidens, quo quidem modo quantitatem quoque complectitur, quod aperte, quae ſubjiciuntur, exempla declarant. REGIUS. *per conjecturam & qualitas circa modum.* V. C. Alm. *per conjecturam qualitas.* Ald. *per conjecturam & qualitatem.* Voſſ. ſec. Locat.

An ſol major quam terra.] Eratoſthenes mathematicus colligit, *ſolem* eſſe vicies ſepties majorem terra. TURNEB.

Luna globoſa.] Mathematici omnes putant *lunam* & caeteras *ſtellas* in orbem eſſe globatas. *Idem.*

major quam terra: Luna globoſa, an plana: an acuta: Unus mundus, an plures. Itemque extra naturales quaeſtiones, *majus bellum Trojanum, an Peloponneſiacum: Qualis clypeus Achillis: An unus Hercules.* In iis autem, quae accuſatione ac defenſione conſtant, unum eſt genus, in quo quaeritur & *de facto*, & *de auctore*. Quod interim conjunctam quaeſtionem habet, & utrumque pariter negatur: interim ſeparatam, cum & factum ſit, necne: &, ſi de facto conſtet, à quo factum ſit, ambigitur. Ipſum quoque factum aliquando ſimplicem quaeſtionem habet, *an homo perierit:* aliquando duplicem, *veneno, an cruditate perierit.* Alterum eſt genus *de facto* tantum, cum, ſi id certum ſit, non poteſt de auctore dubitari. Tertium *de auctore* tantum, cum factum conſtat; ſed, à quo factum ſit, in controverſiam venit. Et, quod tertio loco poſui, non eſt ſimplex. Aut enim reus feciſſe tantummodo ſe negat, aut alium feciſſe dicit. Sed ne in alterum quidem transferendi criminis una forma eſt. Interdum enim ſubſtituitur *mutua accuſatio*, quam Graeci ἀντικατηγορίαν vocant, noſtrorum quidam *concertativam*. Interdum in aliquam perſonam, quae extra diſcrimen judicii eſt, transfertur, & alias certam, alias incertam. Et cum in certam, aut in extrariam, aut in ipſius, qui periit, voluntatem. In quibus ſimilis, atque in ἀντικατηγορίᾳ, perſonarum, cauſſarum, ceterorum comparatio eſt: ut Cicero pro Vareno in familiam Ancharianam: pro Scauro circa mortem Boſtaris in matrem avertens crimen, facit.

Unus mundus.] Ariſtoteles exiſtimavit, *unicum* eſſe *mundum*, Democritus atque Epicurus *infinitos* quotidie naſcentes & intereuntes. *Idem.*

An Peloponnenſium.] *Peloponneſiacum* mihi videtur eſſe legendum: hoc autem in principio ſtatim ſui operis Thucydides tradit. REGIUS. Thucydides in praefatione lib. primi comparat bellum *Peloponneſiacum* cum Trojano, multiſque conjecturis colligit, *Peloponneſiacum* eſſe majus. TURNEB. *Peloponnenſium.* V. C. Alm. Locat. Ald. *Peloponnenſes* etiam dixit Juſtin. lib. III. cap. 6.

An unus Hercules.] Cic. *lib.* 3. *de natura deorum* colligit, ſex fuiſſe *Hercules*. TURNEB.

Ac defenſione.] Deſunt. Voſſ. ſec.

Interim ſeparatum.] *Separatam*, ut ad quaeſtionem referatur, legendum. REGIUS.

Interdum enim.] *Anticategoriae* finitimum eſt, quod appellatur ἀντίγκλημα, quando ſcilicet tota noſtra defenſio conſtat alterius inſectatione. at in *anticategoria* à nobis crimen rejicimus, & alteri intendimus. vertitur *repercuſſio* & *concertatio*, à nonnullis etiam *apologatio*. TURNEB.

Concertativam.] Sulpitius *repercuſſivam* & *apologationem* appellat. SICH.

Et cum incertam aut in extrariam vitam.] Errores quidem hujus loci facile deprehenduntur, ſed, quonam pacto poſſint emendari, non ita apparet. Quod ſi *vitam* expungere nobis permitteremus, ut otioſam, facile reliqua corrigerentur. Nam *in certam* diviſim, & *perit* loco illius *petit*, cum caedis ſit exemplum, videtur legendum. Incertae autem perſonae idcirco nullum ſubjicit exemplum, quod nullam recipit diviſionem, nullamque prae ſe fert difficultatem, hoc modo. *Et cum in certam, aut in extrariam, aut in ipſius, qui perit, voluntatem.* REGIUS. *incertam aut in extrariam vitam.* Locat. *in certam aut in extrariam vitam.* MS. Bodl. Andr. Ald. Ven. marg. Baſil. *incertam aut in extrariam, aut.* Colin. Vidov. *& cum in certam aut in extrariam vitam aut.* V. C. Alm. *& cum incertum aut cum exemplariam vitam.* Voſſ. ſec. *& cum in certam aut in extrariam, invitam, aut in.* Obr.

Qui perit.] *Petit.* Voſſ. ſec. Andr. Ald. Vidov. marg. Sich. Baſil. *periit.* Gryph. Steph. Colin. Ox. Obr.

Certorum comparatio.] *Caeterorum* emendate in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. *ceterorum* deeſt Voſſ. ſec.

Boſtaris.] *Boſcaris in mortem.* Voſſ. ſec.

Nunc

Digitized by Google

facit. Eſt etiam illud huic contrarium comparationis genus, in quo uterque à ſe factum eſſe dicit: & illud, in quo non perſonae inter ſe, ſed ipſae res colliduntur, id eſt, non *uter fecerit*, ſed *utrum factum ſit*. Cum de *facto* & de *auctore* conſtat, de *animo* quaeri poteſt. Nunc de ſingulis. Cum pariter utrumque negatur, hoc modo. *Adulterium non commiſi. Tyrannidem non affectavi.* In caedis ac veneficii cauſſis frequens eſt illa diviſio, *Non eſt factum:* &, ſi eſt factum, *ego non feci.* Sed cum dicimus, *Proba hominem occiſum*, accuſatoris tantum partes ſunt: à reo nihil dici contra, praeter aliquas fortaſſe ſuſpiciones, poteſt, quas ſpargere quam maxime varie oportebit: quia, ſi unum aliquid affirmaris, probandum eſt, aut cauſſa periclitandum. Nam, ut cum inter id, quod ab adverſario, & id, quod à nobis propoſitum eſt, quaeritur, videtur utique alterum verum: ita ex adverſo unum eſt, quo defendimur, reliquum eſt, quo premimur. At cum quaerimus de ambiguis ſignis *cruditatis* & *veneni*, nihil tertium eſt: ideoque utraque pars, quod propoſuit, tuetur. Interim autem ex re quaeritur, *veneficium fuerit*, *an cruditas*, cum aliqua ex ipſa citra perſonam

Nunc de ſingulis.] Hic eſt diſtinguendum, ut extrinſecus *tractandum eſt*, vel ſimile verbum ſubaudiatur. REGIUS. *Nunc de ſingulis*, diviſionem ſuperiorem exemplis explicat, docetque quo pacto in ſingulis diſponere debeamus & tractare. eſt igitur legendum, *Nunc de ſingulis:* cum pariter utrunque negatur. nam in hac propoſitione, *Adulterium non commiſi*, ſimul factum negatur, ſcilicet adulterium: ſimul auctor, quod non commiſeris adulterium. TURNEB.

Cum pariter negatur, hoc modo.] Quamvis ſic legi ſolitum ſit, mihi tamen corruptus hic locus videtur. Qui quidem, ut ego ſentio, ita poteſt emendari, ſi *utrumque* adſcribatur, & legatur *cum pariter utrumque negatur.* ſic autem eſſe legendum, facile ex iis, quae paulo ante praecepit Fabius, colligi poteſt. *in iis autem*, inquit, *quae accuſatione & defenſione conſtant, &c. & utrumque pariter negatur.* ſic igitur hic quoque legendum: ſingulis enim membris factae diviſionis exempla ſubjiciuntur. REGIUS. *utrumque* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Adulterium non commiſi.] *Adulterium commiſi.* V. C. Alm.

Sed cum dicimus.] In ſeparata defenſione, cum negamus eſſe factum, idque probandum dicimus, tum maxime ſunt partes *accuſatoris*, ut probet, nobis erunt quaedam ſuſpiciones variae ac diverſae: quia unam duntaxat ſi tuebimur, & unum aliquid dicemus, niſi probare id potuerimus, cauſa cademus. TURNEB.

Nihil dici contra.] *Contra* non eſt in Voſſ. ſec.

Quia.] Alii, *Quod.*

Nam ut cum.] Duplex eſſe poteſt ſenſus, ſi *ex adverſo* legas, hoc modo: *in illa defenſione, cum unum aliquid affirmamus, illo nos tuemur, cum tamen firmiorem haberemus defenſionem in multis, quae nos premunt, quoniam à nobis relinquuntur.* ſin autem legatur, *è converſo*, ut in antiquis codicibus, melior erit ſenſus hoc modo: *in illa quaeſtione ſeparata, etſi membrum prius everſum fuerit ab adverſario, ſupererit unum, quo nos tuebimur.* TURNEB. *nam cum inter.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Ita ex averſo quo defendimur.] *Adverſo*, pro *everſo*, conſtat quidem eſſe legendum. ſed ne ſic quidem e ſenſu tollitur obſcuritas: quae ex depravationibus oritur: niſi *unum*, ac *eſt* verbum adſcribatur hoc modo. *Ita ex adverſo unum eſt, quo defendimur, reliquum, quo premimur.* REGIUS. *ita everſo quo.* Ald. Vidov. marg. Sich. Baſil. *ita averſo q̃ defendere.* V. C. Alm. *ita ex diverſo unum eſt, quo.* Baſil. *ita everſo uno defendere.* Voſſ. ſec. *ita ex adverſo quoque defendere reliquum eſt, quo premimur.* Obr.

At quum quaerimus.] Cum objicitur tibi *veneficium*, dicere potes, *veneficium non eſt factum*, &, ſi factum eſt, ego non feci: at cum ita te defendis, ut neges hominem *veneficio* periiſſe, ſed *cruditate*, hoc ſemper tueri debes, ut firmiſſimum, neque tertium adjicere, etſi *veneficio* perierit, abs te non interfectum eſſe. TURNEB. Alii, *Ut.*

Interim autem.] In hujuſcemodi quaeſtione argumenta ducentur primum *à re* citra perſonae circumſtantiam, poſtea vero etiam *à perſona.* TURN.

An

Digitized by Google

nam quoque argumenta ducuntur. Refert enim, convivium praeceſſerit, an triſtitia: labor, an otium: vigilia, an quies. Aetas quoque ejus, qui perierit, diſcrimen facit. Intereſt, ſubito defecerit, an longiore valetudine conſumptus ſit. Liberior adhuc in utramque partem diſputatio, ſi tantum ſubita mors in quaeſtionem venit. Interim ex perſona probatio rei petitur, ut propterea credibile ſit, venenum fuiſſe, quia credibile eſt, ab hoc factum veneficium: vel contra. Cum vero de reo & de facto quaeritur, naturalis ordo eſt, ut prius factum eſſe accuſator probet, deinde à reo factum. Si tamen plures in perſonam probationes habuerit, convertet hunc ordinem. Defenſor autem prius negabit eſſe factum: quia, ſi in hac parte vicerit, reliqua non neceſſe habet dicere: victo ſupereſt, ut tueri ſe poſſit. Illic quoque, ubi de facto tantum controverſia eſt, quod ſi probetur, non poſſit de auctore dubitari, ſimiliter argumenta & ex perſona, & ex re ducuntur, ſed in unam facti quaeſtionem: ſicut in illa controverſia (utendum eſt enim & his exemplis, quae ſunt diſcentibus magis familiaria.) *Abdicatus medicinae ſtuduit. Cum pater ejus aegrotaret, deſperantibus de eo ceteris medicis, adhibitus, ſanaturum ſe dixit, ſi is potionem à ſe datam bibiſſet. Pater, acceptae potionis epota parte, dixit, venenum ſibi datum: filius quod reliquum erat exhauſit: pater deceſſit: ille parricidii reus eſt.* Manifeſtum eſt, quis potionem dederit, nulla

An cruditas.] *Aut cruditas.* Locat. Ald.

Cum ex aliqua ipſa.] Hic verba duntaxat tranſpoſita ſunt, quae ſic in ordinem rediguntur. *cum ex ipſa aliqua circa perſonam.* REGIUS. *ex aliqua ipſa.* Locat. *ex ipſa aliqua.* Ald. Vidov. Colin.

Convivium praeceſſerit an triſtitia.] Deeſt membrum id, quod refertur ad triſtitiam. Quare ſcribe, *refert enim convivium praeceſſerit laetitia, an triſtitia.* Eſt enim *laetitia*, ut dicit Cicero IV. Tuſcul. 6. *ſine ratione animi elatio*, cum ſcilicet inaniter & effuſe animus exultat. PHILAND.

Laborantium.] Quid ſibi velit hoc loco *laborantium* mihi non liquet; ſenſum certe perturbat. Quare non eradendum quidem, ſed in tria verba mihi videtur diſtinguendum, *o* vocali duntaxat adſcripta hoc modo, *labor an otium.* ſic enim pulcherrime cum ſequentibus quadrat. tametſi exemplaria, quae quidem ego viderim, huic emendationi refragentur. REGIUS. *laborantium vigilia.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Ejus qui perierit.] *Ejus qui perit.* V. C. Alm. *perit.* Voſſ. ſec. Obr.

Liberior adhuc.] Nam cum ſubita mors eſt, major eſt adhuc dubitatio, an *veneficium* ſit, an *cruditas:* ac proinde liberior diſputatio, ſi quidem & *veneficium* & *cruditas* ſtatim poſſunt hominem ſuffocare. TURNEB. *liberior tamen adhuc.* Ald. Colin.

Ab hoc factum.] *Ad hoc factum.* Voſſ. ſec.

De reo & de facto.] *De re &.* V. C. Alm.

Si tamen plures.] Hoc modo, ut doceat multis ſuſpicionibus & conjecturis veriſimile eſſe *à reo factum*, deinde etiam *factum:* alioqui ſi tractaret ita, ut diceret ſtatim *à reo* eſſe factum, non eſſet locus poſteriori membro. TURNEB.

In perſonam.] *In perſona.* Voſſ. ſec. Ald. Obr.

Convertet.] *Convertit.* Voſſ. ſec.

Utendum eſt enim & his.] *Sumendum eſt & his.* marg. Baſil.

Si is potionem.] *Suſpitionem.* V. C. Alm.

Potionis epota parte.] *P. pota parte.* Voſſ. ſec.

Qui potionem dederit, quae ſi veneni fuit, nulla.] Parum acute intuenti hic quidem mendis carere videtur, eoque hactenus corrupte fuit lectus. nam illa quatuor verba, *quae ſi veneni fuit*, non modo ſenſum non juvare, ſed magno quoque impedimento eſſe videntur, ne ipſum plane percipiamus. cum igitur penitus ſupervacua ſint, vel refragantibus exemplaribus eradenda ſunt, ut legatur, *Manifeſtum qui potionem dederit, nulla quaeſtio de auctore.* REGIUS. *quae ſi veneni fuit* habent MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Sich. Baſil.

Tantum

nulla quaeſtio *de auctore*: tantum, *an fuerit venenum*, ex argumentis à perſona ductis colligetur. Supereſt tertium, in quo *factum* eſſe conſtat aliquid: *à quo* ſit factum, quaeritur. Ejus rei ſupervacuum eſt ponere exemplum, cum plurima ſint hujuſmodi judicia: ut *ſi hominem occiſum eſſe manifeſtum eſt:* vel *ſacrilegium commiſſum:* is autem, qui arguitur feciſſe, neget: ex hoc naſcitur ἀντικατηγορία. Utique hoc factum eſſe convenit: quod duo invicem objiciunt. In quo quidem genere cauſſarum admonet Celſus, fieri id in foro non poſſe: quod neminem ignorare arbitror. De uno enim reo conſilium cogitur: &, ſi qui ſunt, qui invicem accuſent, alterum judicium proferre neceſſe eſt. Apollodorus quoque ἀντικατηγορίαν duas eſſe controverſias dixit: & ſunt revera ſecundum forenſe jus duae lites. Poteſt tamen hoc genus in cognitionem venire ſenatus, aut principis. Sed in judicio quoque nihil intereſt actionum, utrum ſimul de utroque pronuntietur, an de uno ſeorſum. Quo in genere ſemper prior debebit eſſe defenſio: Primum, quia natura potior eſt ſalus noſtra, quam adverſarii pernicies. Deinde, quod plus habebimus in accuſatione auctoritatis, ſi prius de innocentia noſtra conſtiterit. Poſtremo, quod ita demum duplex cauſſa erit. Nam qui dicit, *ego non occidi*, habet reliquam partem, ut dicat, *tu occidiſti*. At qui dicit, *tu occidiſti*, ſupervacuum habet poſtea dicere,

Tantum an fuerit.] *Tamen.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. marg. Baſil.

Fuerit venenum.] *Venenum fuerit*. ed. Obr.

Ejus rei ſupervacuum.] *Cujus rei*. ed. Obr.

Ut ſi hominem.] *Ut hominem occiſum eſſe manifeſtum ſit, aut ſacrilegium.* ed. Obr. MS. Alm. Voſſ. ſec. niſi quod *vel ſacrilegium* habet.

Arguitur feciſſe, neget.] *Arguitur, neget.* ed. Obr.

Utique hoc factum.] *Utique enim factum.* V.C.Alm.

In quo quidem] In judiciis publicis praetor de *una lege & uno reo* cognoſcere ſolet. cum igitur in *anticategoria* uterque alterum accuſet, atque uterque fiat *reus*, ea ſpecies in cauſas forenſes non cadit, quae aſtringuntur certis formulis. tamen ita cadere poſſit *anticategoria* in forum, ſi crimen rejicias in adverſarios, neque reos facias: ut *in cauſa Roſcii*. TURNEB.

De uno reo.] *Enim* conjunctio, incuria librariorum omiſſa, reponenda: ſic enim in quibuſdam exemplaribus quoque legitur, *de uno enim reo conſilium cogitur.* *Cogere* namque *conſilium*, eſt judices ad judicandum congregare. REGIUS. *enim* non habet Voſſ. ſec.

Etiam & ſi.] *Etiam* copula, cum a ſenſu non agnoſcatur, expungenda videtur. REGIUS.

Qui invicem accuſant.] *Se* pronomen adſcribendum. REGIUS. *qui ſe invicem.* Locat. Ald. Baſil.

Judicium perferre.] *Praeferre.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Ald. Locat. Par. Sich. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Ox. *proferre.* Obr.

Duas eſſe controverſias.] *Duas illas contr.* Voſſ. ſec.

Sed in judicio.] *Judicia publica* certis legum actionibus inſtituuntur: quae res nihil impedit *anticategoriam*, cum actio non mutetur, cum utrobique ſit earum actio. TURNEB.

An etiamſi de uno fertur.] Hunc ſenſum corruptum eſſe patet. quonam pacto autem ſit emendandus difficile videtur. fortaſſe autem ſic corrigeretur, ſi loco illius copulae *etiamſi*, *ſententia* legatur, & *feratur*. hoc modo *an etiam ſententia de uno feratur*. REGIUS. *an etiam ſi de uno fertur.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *an etiam ſi de uno ſententia feratur.* Sich. Baſil. *an ſententia ſi de uno feratur.* Ald.

Poſtremo.] *Poſtremum.* ed. Obr.

Dicit, ego non occidi, habet reliquam partem, ut dicat, tu occidiſti, ſupervacuum habet poſtea dicere, ego non occidi.] Manifeſte hic aliquid ſenſui neceſſarium deeſt. quod ut a librario praetermitteretur, illud verbum ſaepius repetitum in cauſſa fuit. mihi vero hae quinque dictiones hoc in loco deſiderantur, *at, qui dicit, tu occidiſti.* itaque a Fabio ſcriptum fuiſſe puto. *nam qui dicit, ego non occidi, habet reliquam partem, ut dicat, tu occidiſti. At qui dicit, tu occidiſti, ſupervacuum habet poſtea dicere, ego non occidi.* REGIUS. *At qui dicit, tu occidiſti,* non ſunt

dicere, *ego non occidi.* Hac porro actiones conſtant *comparatione:* ipſa comparatio non una via ducitur. Aut enim totam cauſſam noſtram cum tota adverſarii cauſſa componimus, aut ſingula argumenta cum ſingulis. Quorum utrum ſit faciendum, non poteſt, niſi ex ipſius litis utilitate, cognoſci: ut Cicero ſingula pro Vareno comparat in primo crimine. Eſt enim ſuperior, cum perſona alieni cum perſona matris temere compararetur. Quare optimum eſt, ſi fieri poterit, ut ſingula vincantur à ſingulis. Sed ſi quando in partibus laborabimus, univerſitate pugnandum eſt: ſive invicem accuſant, ſive crimen reus citra accuſationem in adverſarium vertit: ut Roſcius in accuſatores ſuos, quamvis reos non feciſſet: ſive in ipſos, quos ſua manu periiſſe dicemus, factum deflectitur: non aliter, quam in iis, quae mutuam accuſationem habent, utriuſque partis argumenta inter ſe comparantur. Id autem genus, de quo noviſſime dixi, non ſolum in ſcholis ſaepe tractatur, ſed etiam in foro. Nam id eſt in cauſſa Naevii Aproniani ſolum quaeſitum, *praecipitatane eſſet ab eo uxor, an ſe ipſa ſua ſponte*

ſponte

in MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Hae porro actiones.] Hoc quoque praeceptum pertinet ad *collocationem* & *diſpoſitionem.* docuimus autem lib. 3. *anticategoriam* ſpeciem eſſe cauſae comparativae. ita autem appellatur cauſa, cum non ſimpliciter quaeritur, ſed *ex comparatione* rerum & perſonarum. TURNEB.

Eſt enim ſuperior perſona alieni c. p. m. t. compararetur.] *Cum* particula adſcribenda, & *compareter* legendum, hoc modo, *ſuperior, cum perſona alieni cum p. m. t. comparetur.* REGIUS. *cum* omittit Locat.

Si fieri poterit.] *Si fieri potuerit.* Voſſ. ſec.

In partibus laborabimus.] *Laboramus.* Voſſ. ſec. deinde *ut ſive invicem.*

Quos ſua manu.] *In ſua manu.* Steph. Roig.

Naevii Aproniani.] Doctiſſimus Lipſius hunc locum, tamquam ſimilem hiſtoriam continentem, referens ad Tacit. IV. ann. 21. legit *Nonii Aproniani.* Nos quoque ejus exemplum imitabimur vice verſa Taciti locum adſcribendo. *per idem tempus Plautius Silvanus Praetor incertis cauſſis Aproniam conjugem in praeceps jecit, tractuſque ad Caeſarem a L. Apronio ſocero, turbata mente reſpondit, tanquam ipſe ſomno gravis, atque eo ignarus, & uxor ſponte mortem ſumſiſſet.* de hoc Plautio Silvano vide Lapidem apud Lipſium. d. l. ALMELOV. *Appiniani.* Locat. Ald. Baſil. *Arpiniani.* Voſſ. ſec. Andr. & ita Glandorpius in Onomaſtico ſuo hunc vocat; ſed puto cum Lipſio legendum *Apronianus*, quod nomen circa haec tempora Romae ſatis celebre. ita *C. Vipſtanum Apronianum* Conſulem ſaepe Tacito memoratum ſcimus. vide lib. XIV. annal. cap. 1. & ibi Ryck. & 1. Hiſt. 76. ubi Gronov. qui & ſaepe in lapidibus veterum, praeſertim Fratrum Arvalium, occurrit. ſic & *Caſſius Apronianus* ſub Hadriano, quem Dionis Caſſii patrem & conſulem facit Glandorpius ann. 876. ſed ille *C. Ventidius Apronianus* fuit; & Dion patrem ſuum praefuiſſe Ciliciae dicit, non fuiſſe conſulem, Epitom. lib. LXIX. ſed qui ex correctione virorum doctorum *Apronianus* Conſul cum Bradua legitur, apud Gruter. pag. XVI. 9. forte eſt *Caſſius Apronianus*, ut etiam in indice Gruteri notatum; vix enim video, qua ratione Pater Caſſii ſub Hadriano potuerit Conſul eſſe, cum filius ſub Alexandro demum Severo floruerit, niſi cum Glandorpio ſtatuamus potius Avum fuiſſe, & illum Caſſium Apronianum Conſulem ann. 944. patrem Dionis ſtatuamus ſub Commodo. praeterea *Apronianus* quidam memoratur in leg. 28. §. 8. ff. de liberat. legat. & plurimi *Aproniani* in lapidibus. ut apud Grut. CXI. 3. *L. Minucius Apronianus*, ut legendum eſſe, non *Munatius*, apparet ex lapide, quem profert P. de Marca in Marca Hiſpan. lib. II. cap. 16. & alios *Aproniano*s in indice Gruteri eſt videre. Ceterum Glandorpius, ſibi non conſtans, hic legendum *Nonium Apronianum* cenſet in *Noniis.* ſed nihil affert, quo firmet hanc conjecturam. nos, licet hunc dictum fuiſſe *Naevium*, aut *Nonium*, ignoremus, nihil temere mutandum cenſemus, niſi forte legendum, ſit *in cauſſa Aproniae Plautii ſolum quaeſitum*; nam eamdem eſſe cauſſam, quam Tacitus narrat, mihi eſt perſuaſiſſimum. BURM.

Praecipitatane.] *Praecipitata eſſet.* V. C. Alm. & recte, nam & ſupra notavimus, primo loco eleganter *an*, vel *ne* omitti, & ſaepius infra adhuc occurret.

Cujus

Digitized by Google

ſponte jeciſſet. Quam actionem equidem ſolam in hoc tempus emiſeram, quod ipſum feciſſe ductum juvenili cupiditate gloriae fateor. Nam ceterae, quae ſub nomine meo feruntur, negligentia excipientium in quaeſtum notariorum corruptae, minimam partem mei habent. Eſt & alia duplex conjectura, huic ἀντικατηγορίᾳ non diverſa, de praemiis, ut in illa controverſia, *Tyrannus ſuſpicatus à medico ſuo datum ſibi venenum, torſit eum:* &, cum id dediſſe ſe negaret, arceſſit alterum medicum: ille datum ei venenum dixit, ſed ſe antidotum daturum: & dedit ei potionem, qua epota tyrannus deceſſit. De praemio duo medici contendunt. Nam ut illic factum in adverſarium transferentium, ita hîc ſibi vindicantium *perſonae, cauſſae, facultates, tempora, inſtrumenta, teſtimonia* comparantur. Illud quoque, etiam non eſt

Cujus actionem.] Sic quidem recte legi videtur, ut cujus cauſſae intelligatur, ſed *quam* rectius legeretur, hoc modo, *Quam actionem*, hoc eſt, quam orationem, quamvis *actio*, pronuntiatio quoque dicitur. REGIUS. *cujus.* Locat. *cujus actionem quidam ſolam.* V. C. Alm. *cujus actionem equidem ſolam.* Voſſ. ſec.

Quod ipſum effeciſſe ſeductum.] *Me* adſcribendum, & *feciſſe*, non *effeciſſe*, legendum puto. REGIUS. *ipſum effeciſſe.* Locat. *meipſum feciſſe.* marg. Baſil. *quod me feciſſe.* Voſſ. ſec. *ipſum me feciſſe.* Obrecht. ſed fruſtra. recte *ipſum* enim *feciſſe*, non addita voce *me*, quam eleganter omitti ſolere ex Virg. I. eclog. 9. docuit jam Aſcenſius.

Ille meas errare boves, ut cernis, & ipſum
Ludere, quae vellem, calamo permiſit agreſtri.

& ita noſter lib. XI. I. *nam ipſos erubeſcere, etiam cum ab aliis laudabimur, decet.* ubi etiam Aſcenſius hoc obſervat. ſed gravior menda obſedit omnes fere editiones. Quis enim credat, elegantiſſimum ſcriptorem, *ſe ſeductum juvenili cupiditate gloriae* hoc feciſſe, ſcripſiſſe? abſit longe a cultiſſimo Fabio inquinatio illa ſermonis latini. *ſeducere* enim eſt ſeorſum a turba aliquem ducere, ut notiſſimum; nec, niſi Theologis, ab omni ſermonis elegantia alienis, uſitatum hoc verbum pro corrumpere, deducere &c. quare Aldinae editioni auſcultaſſe oportuerat, quae recte, *feciſſe ductum juvenili cupiditate*, habet. nimirum ultima ſyllaba τοῦ *feciſſe* geminavit pius monachus, qui, cum quotidie *ſeduceret* alios, ipſe de *ſeductore* diabolo cogitabat. *duci* vero *gloria, laude* &c. paſſim apud Ciceronem & alios occurrit. II. Verr. 58. *ſi quis earum honore & gloria ducitur.* Ovid. XIV. 229.

- - - *Praedaeque cupidine ducti.*

& X. 182. in quibuſdam MSS.

- - - *Ductuſque cupidine ludi.*

Vide Heinſ. ad lib. VIII. 123. nam modus non eſſet exemplorum. Simile autem commiſſum librariorum impoſuit viro erudito Ryckio, ut crederet ab ipſo Tacit. II. Hiſt. 90. proficiſci potuiſſe. *ſine veri falſique diſcrimine ſolita adulatione ſeductum.* cum certe *s*, ultima litera vocis *adulationes*, adhaeſit ſequenti voci *edoctum*: nam *adulationes edoctum* optimi codices habent. quod vero idem vir doctus putet *ſeducere*, pro ad errandum inducere, occurrere apud Ulpianum l. 3. §. 5. ff. de liber. Hom. exh. inſigniter errat; ibi enim pro in ſecretum locum ducere recta & vera ſignificatione ponitur, *ſed quid ſi volentem quidem retineat, non tamen ſine calliditate circumventum, vel ſeductum, vel ſollicitatum*, id eſt, ſeorſum ductum, aliter bis idem diceret. vide Cl. Graev. ad Cicer. pro Muren. cap. 24. BURM.

Eſt & alia duplex.] Diximus *lib.* 3. *per abuſionem* petitiones etiam diverſas appellari *anticategeriam*, ut hoc loco: quanquam forte locus legi debet *ſine negatione*, ut in vetuſtis codicibus, cum praeſertim antea dixerit, *etiam illud huic contrarium*, *&c.* TURNEB. *eſt & ipſa duplex.* Voſſ. ſec.

Huic ἀντικατηγορίᾳ diverſa.] Dativus ille Graecus cum Latino pronomine eſt copulatus. *Non* autem negandi adverbium, ut integer veruſque ſenſus habeatur, mihi videtur adſcribendum, quamvis exempla refragentur, hoc modo, *huic ἀντικατηγορίᾳ non diverſa.* ſic autem eſſe legendum facile, quae ſequuntur oſtendunt; *nam ut illic*, inquit, *factum in adverſarium transferentium, ita hic ſibi vindicantium.* &c. REGIUS. *non* ignorant MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Obr.

Se negaret.] *Semper negaret.* V. C. Alm. *is dediſſe ſe negaret.* Voſſ. ſec. & ed. Obr. & ita malebat Francius.

Ansiodotum.] *Antidotum* ſcribendum. REGIUS.

Nam ut illic.] Et *anticategoria* & haec duplex conjectura efficiunt cauſam comparativam, quae tractatur *contentione* circumſtantiarum perſonae & facti.

eſt ἀντικατηγορία, ſimili tamen ratione tractatur, in quo citra accuſationem quaeritur, *utrum factum ſit*. Utraque enim pars expoſitionem ſuam habet, atque eam tuetur: ut in lite Urbiniana petitor dicit, *Cluſinium Figulum filium Urbiniae, acie victa, in qua ſteterat, fugiſſe: jactatumque caſibus variis, retentum etiam à rege, tandem in Italiam ac patriam ſuam Marginos veniſſe, atque ibi agnoſci:* Pollio contra, *ſerviſſe eum Piſauri dominis duobus, medicinam factitaße, manumiſſum alienae ſe familiae venali immiſcuiſſe, ac rogantem, ut eis ſerviret, emptum.* Nonne tota lis conſtat duarum cauſſarum comparatione, & conjectura duplici atque diverſa? Quae autem accuſantium atque defendentium, eadem petentium & inficiantium ratio eſt. Ducitur conjectura primum *à praeteritis*. In his ſunt *perſonae*, *cauſſae*, *conſilia*. Nam is ordo eſt, ut *facere voluerit*, *potuerit*, *fecerit*. Ideoque intuendum ante omnia, qualis ſit, de quo agitur. Accuſatoris autem eſt efficere, ut, ſi quid objecerit, non ſolum turpe ſit, ſed etiam crimini, de quo eſt judicium, quam maxime conveniat. Nam, ſi *reum caedis*, *impudicum vel adulterum* vocet, laedat quidem infamia: minus tamen hoc ad fidem valeat, quam ſi *audacem*, *petulantem*, *crudelem*, *temerarium* oſtenderit. Patrono, ſi fieri poterit, id agendum eſt, ut objecta vel neget, vel defendat, vel minuat. proximum eſt, ut à praeſenti quaeſtione ſeparet. Sunt enim pleraque non ſolum diſſimilia, ſed etiam aliquando contraria: ut ſi reus furti *prodigus* dicatur, aut *negligens*. Neque enim videtur in eumdem & contemptus pecuniae, & cupiditas cadere. Si deerunt haec remedia, ad illa declinandum eſt,

facti. TURNEB.

Simili tamen ratione.] *Similia ratione.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Eluſinium.] *Cluſinium* in quibuſdam recte legitur exemplaribus. Ejus autem litis actiones non exſtant. REGIUS. *Cluſinum.* Locat. deinde *filium Urbinianae.* Voſſ. ſec.

Marginos veniſſe.] Ignotus mihi locus ille, neque in Italia tali nomine urbem reperire potui. *Marcina* in Picentinis fuit, de qua Cluver. Ital. antiq. lib. IV. c. 6. forte aliud nomen latet. an *Hernicos?* BURM.

Ut eis ſerviret.] *Uti ſerviret.* Obr.

Nonne tota lis.] *Conjectura duplex perfecta* eſt, quando de duabus perſonis & de duabus rebus eſt quaeſtio. *Duplex* autem *imperfecta*, aut cum de duabus rebus non de perſona, aut cum de perſonis non de re eſt quaeſtio. TURNEB.

Ducitur conjectura.] *Capita conjecturae* complectitur, eorumque diſpoſitionem. primum caput eſt *voluntas*, quae colligitur à perſonis, cauſis, & conſiliis: deinde *poſſibilitas*, quae colligitur à loco, tempore, & occaſione: poſtremum caput eſt *An fecerit*, quod colligitur ab adjunctis, quae conſiderantur in tempore praeſenti & futuro. *Idem.*

Ut ſi quid objecerit.] *Ut ſi quidem obj.* Voſſ. ſec.

Sed etiam crimini, &c.] Argumenta, quae ducuntur *à perſona*, hujuſcemodi eſſe debent, ut conducant ad ſceleris probationem, nec à ſcelere diſſideant. TURNEB.

Laedat quidem.] *Laedet q.* Voſſ. ſec.

Si fieri poterit.] *Si fieri potuerit.* Voſſ. ſec. Obr.

Prodigus aut neligens.] Hinc videmus, eſſe differentiam inter *prodigum* & *negligentem*. *prodigus* enim, qui ſine modo effundit pecuniam, *negligens* qui rem familiarem parum curat, & ut Terent. Phor. V. III. 6. *indiligenter tutatur bona.* cui opponitur *diligens.* vide Cl. Graev. ad Cicer. III. ad Famil. 8. niſi quod hic, quia de jure agitur, *negligens* poſſet capi de non ſtudioſo lucri, aut cupido acquirendi, ita Ter. adel. II. II. *pecuniam negligere in loco maximum interdum eſt lucrum.* BURM.

Et contemtus.] *Et* non habet Ald.

Et cupiditas.] *Et cupiditatis.* Voſſ. ſec.

Hic

eſt, non de hoc quaeri, nec eum, qui aliquando peccaverit, utique commiſiſſe omnia: & hanc fiduciam fuiſſe accuſatoribus falſa objiciendi, quod laeſum & vulneratum reum ſperavere hac invidia opprimi poſſe. Alia propoſitio eſt accuſatoris, contra quam loci oriuntur. Saepe à perſona prior ducit argumenta defenſor, & interim generaliter, *Incredibile eſſe à filio patrem, ab uxore virum occiſum, ab imperatore proditam hoſtibus patriam.* Facile reſpondetur, vel quod omnia ſcelera in malos cadant, ideoque ſaepe deprehenſa ſint: vel quod indignum ſit, crimina ipſa atrocitate defendi. Interim proprie, quod eſt varium. Nam dignitas & tuetur reum, & nonnumquam ipſa in argumentum facti convertitur, tamquam inde fuerit ſpes impunitatis: ſed perinde paupertas, humilitas, opes, ut cuique ingenio vis eſt, in diverſum trahuntur. Probi vero mores, & anteactae vitae integritas, numquam non plurimum profuerint. Si nihil objicietur, patronus quidem in hoc vehementer incumbet: accuſator autem ad praeſentem quaeſtionem, de qua ſola judicium ſit, cognitionem alligabit, dicens *neminem non aliquando coepiſſe peccare*, nec per ἐγκαίνια ducendum ſcelus

Hic invidia.] *Hac* legendum eſſe, ne dubium quidem in ullum. REGIUS.

Alia propoſitio.] Ut ſi accuſator diceret, à *Roſcio perpetratum parricidium*, defenſor locum haberet ad ſolutionem, quod incredibile ſit à filio patrem interſectum. TURNEB. *alia propoſitione accuſatoris.* V. C. Alm. *tali a propoſitione.* Voſſ. ſec.

Contra quam loci oriuntur ſaepe a perſona, prior dicit argumenta defenſor, & interim.] Sic quidem recte legi videtur. ſed quatuor haec verba *prior dicit argumenta defenſor*, contenderim ab imperitorum aliquo a margine in contextum fuiſſe tranſcripta. certe perturbant ſenſum alias perſpicuum; oblinantur ergo: loci vero illi ſunt, qui a Fabio ſubjiciuntur, & generales & ſpeciales REGIUS. *prior dicit argumenta defenſor* habet MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Ven. Locat. *a perſona & interim generaliter*, (*prior ducit argumenta defenſor*) *incredibile.* Sich. Baſil. *a perſona per diem argumenta defenſor.* V. C. Alm. *loci oriuntur. ſaepe a perſona prior ducit argumenta defenſor: & interim*, Obrechtus; quem ſecuti ſumus.

A filio virum occiſum.] Et ſenſus *patrem* exigit pro *viro*, & ita in quibuſdam legitur exemplaribus. ſed *ab uxore* quoque adſcribendum videtur, ut legamus *a filio patrem, ab uxore virum occiſum.* REGIUS. *a filio virum occiſum.* V. C. Alm. Locat. *a filio patrem occiſum, ab imperatore* &c. Voſſ. ſec.

Facile reſpondetur, &c.] *Circumſtantiae* perſonarum aut *generales* ſunt, quae in communitate tractantur: aut *ſpeciales*, quae particulariter in unoquoque conſpiciuntur. TURNEB.

Indignum ſit.] *Vel quod ingenium ſit, crimina ipſa atrocitate defendet.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. niſi quod ille *defendi.* & marg. Baſil. niſi quod *defendet*; ut & Voſſ. *ingenium ſit* etiam Vallae liber; neque facile repudianda lectio haec videtur, ut talis defenſio magis oſtendat ingenium oratoris, quam fiduciam innocentiae.

Dignitas & tuetur.] *Dignitas perſonae tuetur.* Ed. Obr.

Ipſa in argumentum.] *Ipſam.* V. C. Alm.

Sed proinde paupertas.] Ubique fere in exemplaribus *perinde* in illud *proinde*, cum longe differant, eſt permutatum. *Perinde* enim hic quoque legendum eſt. REGIUS. *Ꝑmae paupertas.* V. C. Alm. *ſed proinde.* Voſſ. ſec. *ſed* ignorat Obrecht.

Probi vero mores.] *Probati vero mores.* Voſſ. ſec.

Et anteactae.] *Et* non habent Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Patronus.] Ut pro L. Murena.

Cognitionem allegabit.] *Alligabit.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. Obr. & Vallae liber. recte. ita enim & loquitur lib. VIII. I. & alibi. vide ad Declamationem I.

Nec pro ἐγκαίνια.] Si ἐγκαίνια legendum eſt, ea praepoſitio *pro* omnino eſt expungenda: nam ἐγκαίνια duntaxat in plurali declinantur. dicuntur autem templorum dedicationes, aut earum celebritates. REGIUS. Haud ſcio an hic locus ſit corruptus, tamen hic effici poteſt ſenſus, ut *non debeat crimen impune eſſe primum peccanti.* nam ἐγκαίνια dicuntur *celebritates*, quae fiunt in dedicatione templorum, quibus maxima permittitur licentia.

lus primum. Hoc in reſpondendo. Sic autem praeparabit actione prima judicum animos, ut noluiſſe potius objicere, quam non potuiſſe, credatur. Eoque ſatius eſt, omni ſe anteactae vitae abſtinere convicio, quam levibus aut frivolis aut manifeſto falſis reum inceſſere, quia fides ceteris detrahitur: &, qui nihil objicit, omiſiſſe credi poteſt maledicta, tamquam ſupervacua: qui vana congerit, confitetur vanum in anteactis argumentum, in quibus vinci, quam tacere, maluerit. Cetera, quae *à perſonis* duci ſolent, in argumentorum locis expoſuimus. Proxima eſt *ex cauſſis* probatio, in quibus haec maxime ſpectantur, ***ira, odium, metus, cupiditas, ſpes:*** nam reliqua in horum ſpecies cadunt. Quorum ſi quid in reum conveniet, accuſatoris eſt efficere, ad quidquid faciendum cauſſae valere videantur, eaſque, quas in argumentum ſumet, augere. Si minus, illuc conferenda eſt oratio, aut aliquas fortaſſe latentes fuiſſe, aut nihil ad rem pertinere, cur fecerit, ſi fecit: aut etiam dignius eſſe odio ſcelus, quod non habuerit cauſſam. Patronus vero, quoties poterit, inſtabit huic loco, ut nihil credibile ſit factum eſſe ſine cauſſa. Quod Cicero vehementiſſime multis orationibus tractat: praecipue tamen *pro Vareno*, qui omnibus malis premebatur: nam & damnatus eſt. At ſi proponitur,

cur

In aliis codicibus abſque praepoſitione, hoc ſenſu, *primum ſcelus non eſſe habendum pro re nova, & fortaſſe aliud ſcelus praeceſſiſſe.* nam ἐγκαίνια dicuntur *celebritates* ex innovatione templorum. Turnebus. Latet hic neſcio quid argutum & eruditum, quod è verbi proprietate puto eruendum. *Encaenia* enim ferias ſignificant, quae novo operi facto dicandoque conſecratae ſunt. Sic publicae bibliothecae dedicabantur, aedes ſacrae, opera publica, etiam ſtatuae. Papinius Statius lib. 1. ſylvar. de equo Domitiani: *Caeterum hos verſus indulgentiſſimo Imperatori poſtero die, quam dedicaras opus, tradere juſſus ſum.* ENCAENIA autem illa publice palamque magno hominum conventu agitabantur celebrabanturque: at vero maleficia, & ſcelera clam perpetrantur: nihilque in his aeque ac conſcios & teſtes oculos homines reformidant: ea certe per *encaenia* non ducunt, nec publicant. Turnebus. lib. xii. adverſ. 11. *Pro* ἐγκαίνια Locatel. Ald. Baſil. *dicens neminem aliquando caepiſſe ſpectare, nec per encainia ducendum ſcelus primum.* V. C. Alm. *neminem non caepiſſe peccare, nec pro Encaenia d. ſ. pr.* Voſſ. ſec. *dicens neminem, mali quando caepiſſent, ſpectare, nec proſcenia ducendum ſcelus primum.* Obrecht. Gallaeus conjiciebat, *neminem non aliquando caepiſſe peccare, nec pro* ἐγκαινίῳ (vel latinis literis *pro Encaenio*) *ducendum ſcelus primum:* & *pro encaenio, pro tyrocinio* explicat. Aſcenſius explicat *per encaenia ducere*, id eſt, per feſta dedicationum ac rem ſacram & impunem. forte ſcripſit, *nec per encomia ducendum ſcelus primum.* hoc eſt, primum illud ſcelus non eſſe ducendum per laudes vitae anteactae & probos mores, ſed ſolum per ſe eſſe ſpectandum, omiſſa vitae prioris commemoratione, quia nemo non aliquando caepit peccare. Burm.

Hoc in reſpondendo.] Senſus eſt, *accuſatorem uti poſſe hoc loco ſecunda actione, qua reſpondet orationi defenſoris.* Turneb. *Haec in r.* Voſſ. ſec. ed. Obr.

Sic autem praeparabit actione prima] Vide hac de re Scip. Gentilis Commentar. in Apolog. Apulej. pag. 30. &c.

Quia nihil objicit.] *Qui* legatur. Regius.

Ex cauſſis probatio.] Hanc Cicero, ut multo praeſtantiſſimam, ſic etiam firmiſſimam putat: quare Sulpitius victricem probationem vocat. Sichardus.

In has ſpecies.] *In horum ſpecies.* V. C. Alm. Obrecht.

Quorum ſi quid.] *Accuſator* primum de cauſis dicet *generaliter*, quantum illae valeant ad effectum gignendum: poſtmodum accedet ad illam cauſam, qua nititur, eamque augebit, ut major eſſe videatur ſtimulus efficiendi. Turneb.

Ad quidquid faciendum.] *Ad q. f. eſſe valere.* Voſſ. ſec. Francius malebat ad *quid*, vel *quidnam faciendum.*

Inſtabit huic loco.] *Inſtatuit huic.* V. C. Alm.

Multis orationibus.] *In* praepoſitio adſcribenda videtur.

Digitized by Google

cur factum ſit, aut falſam cauſſam, aut levem, aut ignotam reo dicet. Poſſunt eſſe aliquae interim ignotae: *an heredem habuerit: an accuſaturus fuerit eum, à quo dicitur occiſus.* Si alia defecerint, non utique ſpectandas eſſe cauſſas. Nam quem poſſe reperiri, qui non *metuat, oderit, ſperet*? plurimos tamen haec ſalva innocentia facere. Neque illud eſt omittendum, *non omnes cauſſas in omnibus perſonis valere.* Nam ut alicui ſit furandi cauſſa paupertas, non erit idem in T. Curio Fabricioque momentum. *De cauſſa prius, an de perſona* dicendum ſit, quaeritur: varieque eſt ab oratoribus factum: à Cicerone etiam praelatae frequentiſſime cauſae. Sed mihi, ſi neutro litis conditio praeponderet, ſecundum naturam videtur incipere *à perſona.* Nam hoc magis generale eſt, rectiorque diviſio, aut in nullo crimen credibile, aut in hoc. Poteſt tamen idipſum, ſicut pleraque, vertere utilitas. Nec tantum cauſae voluntatis ſunt quaerendae: ſed interim

videtur. REGIUS. *in multis.* Ald. Colin.

In omnibus malis.] *In* praepoſitio otioſa in ſenſum ſuperiorem transferatur. REGIUS. *in omnibus malis.* Locat. *in omnibus aliis.* V. C. Alm. *in omnibus, publicis malis premebatur.* Obr.

Pro reo dicet.] Non a Fabio, ſed ab eorum aliquo, ſibi qui omnia arrogant, atque immutare, nulla, cur id faciunt, reddita ratione, permittunt, praepoſitionem *pro* fuiſſe adſcriptam contenderim; qui enim Quinctilianus ſic ſcripſiſſet, cum inſulſiſſimus appareat ſenſus, quis namque Patronus non pro reo dicit? profecto nemo. cum etiam patroni, qui praevaricantur, ſe pro reo dicere ſimulent. ne igitur Fabio tales ineptiae adſcribantur, praepoſitio ipſa prorſus, ut ſenſus veritatem integritatemque confundens, eradatur. emendateque ſic legatur, *reo dicet*: cauſis enim ſic quoque reſpondere ſolemus, cum dicimus eas ignotas fuiſſe reo; neque enim quisquam ea cauſſa movetur ad aliquid faciendum, quam ignorat. REGIUS. *pro reo.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Baſil.

An haeredem habuerit.] Romani ſaepenumero multo ante mortem teſtamenta faciebant. ſi igitur *accuſator* hominem interfectum dixerit propterea, quod alium, quam *reum*, haeredem inſtituerit, aut adeo ipſum *reum*, dicere poteris ignotam hanc reo fuiſſe cauſam. TURNEB.

Speret.] Niſi vererer, ne cui videar audacior, huic ſenſui duo verba *iraſcatur*, & *cupiat* cenſerem eſſe adſcribenda, ut omnes hujuſmodi affectus comprehenderentur. Cum interrogatione autem ſine controverſia legendum eſt. REGIUS. Aldus addit ex correctione Raphaelis, *iraſcatur, cupiat*, ut totidem enumerentur perturbationes, quot enumeraverit ſupra. TURNEB. *ſperet, iraſcatur, cupiat.* Baſil.

In T. Curio.] *In Curio.* Voſſ. ſec. ed. Obr.

Frequentiſſime cauſſae.] *Frequenter.* V. C. Alm. Locat. Ald.

Sed mihi, ſi neutro litis.] *Mihi, ſine ultro litis.* V. C. Alm. *ſed mihi, ſi ſine ullo litis convitio praeponeretur.* Voſſ. ſec. Andr. Ald. Sich. & ita Baſil. Colon. Gryph. Colin. & Vidov. niſi quod *proponeretur* habeant: *ſed mihi, ſi ſine ullo litis convitio praeponeret.* MS. Bodl. forte *ſed mihi, niſi ultro litis conditio praeponderet.*

Nam hoc magis.] Quaerere poſſis quamobrem generalius eſſe dicat caput, quod *à perſona* proficiſcitur, cum praeſertim ipſa perſona nihil ſit ſpecialius: ſed mea ſententia id referendum eſt *ad factum.* nam ſi à perſona incipias, ſubinde per reliqua capita progrediendo, propius aſſumptiva factum contingimus. TURNEB.

Aut nullum crimen credibile, aut hoc.] Invitus equidem facio, ut quidquam immutem, vereorque, ne mihi id vitio vertatur: ſed cum, ſi, quid ſentiam, oſtendero, liberum tamen unicuique relinquatur judicium, amore pulcherrimi operis non gravabor omnem iſtorùm ſubire calumniam. Haec quidem diviſio, *aut nullum crimen credibile, aut hoc*, mendis parum acute intuenti carere videtur. Ego vero non ad perſonam referri, ut vult Fabius, ſed ad rem facile contenderim. Quid enim ad perſonam, ſi aut nullum crimen credibile eſt, aut hoc? profecto nihil: Quare fortaſſe *in nullo*, & *in hoc*, vel refragantibus exemplaribus eſt legendum hoc modo. *aut in nullo crimen credibile, aut in hoc.* Sic enim manifeſte ad perſonam haec referetur diviſio. REGIUS. *aut nullum crimen credibile, aut hoc.* Voſſ. ſec. Locat. marg. Baſil. *an nullum crimen credibile, an hoc.* V. C. Alm.

Sicut plerumque.] Cum *plerumque* ſit adverbium, ſenſus autem nomen exigat; *pleraque*, etiam refragantibus

Digitized by Google

rim & erroris, ut *ebrietas*, & *ignorantia.* Nam ut haec in qualitate crimen elevant, ita in conjectura premunt. Et perſona quidem neſcio an umquam, utique in uno actu, rei poſſit incidere, de qua neutra pars dicat: de cauſſis frequenter quaeri nihil attinet, ut *in adulteriis*, in *furtis:* quia illas per ſe ipſa crimina ſecum habent. Poſt haec intuenda videntur & conſilia; quae late patent: an credibile ſit, reum ſperare, id à ſe ſcelus effici poſſe: an ignorari, cum feciſſet: an, etiam ſi ignoratum non eſſet, abſolvi, vel poena levi tranſigi, vel tardiore, vel ex qua minus incommodi conſecuturus, quam ex facto gaudii videretur: an etiam tanti putaverit, poenam ſubire. Poſt haec, an alio tempore, & aliter facere, vel facilius, vel ſecurius potuerit: ut dicit Cicero *pro Milone*, enumerans plurimas occaſiones, quibus ab eo Clodius impune occidi potuerit. Praeterea, cur potiſſimum *in illo loco, illo tempore, illo modo* ſit aggreſſus: qui & ipſe diligentiſſime tractatur pro eodem locus. An etiam, ſi nulla ratione ductus eſt, impetu raptus ſit, & abſque ſententia. Nam vulgo dicitur, *Scelera non habere conſilium.* An etiam conſuetudine peccandi ſit allectus. Excuſſa prima parte, *an voluerit*, ſequitur, *an potuerit.* Hic tractatur *locus, tempus:* ut furtum in loco clauſo vel recluſo, frequenti vel ſolo: tempore vel diurno, cum teſtes plures; vel nocturno, cum major difficultas. Inſpiciuntur utique difficultates & occaſiones, quae ſunt

gantibus exemplaribus legendum eſſe, affirmarim. REGIUS. *plerumque.* Voſſ. ſec.

Et erroris.] *Et errores.* Voſſ. pr.

Et ignorantia.] *To* & non habet editio Obr.

Nam ut haec in qualitate.] Nam in ſtatu *qualitatis* ſaepenumero utimur *conceſſione*, ab ignorantia, imprudentia, ebrietate: quae quidem res efficit, ut veniam mereamur. contra in *conjectura* haec multum valent ad probandum: ut *ſi quis adulterium neget*, dicaſque, eum, quod ebrius eſſet, adulterium commiſiſſe. TURNEBUS. *nam haec ut.* Voſſ. pr.

Crimen elevant.] *Crimen elalabant.* V. C. Alm.

In conjectura premunt.] *Reprimunt.* Baſil. & in marg. *opprimunt.*

Utique in uno actu.] *Utique in vero actu.* Obr.

Neutra pars.] Hermogenes tamen in *lib. de ſtatibus*, quaſdam ait eſſe cauſas, in quibus *perſona* tractari non poteſt, cum ſcilicet utrinque eſt aequalis & par: *ut ſi duo juvenes divites ſeſe aliqua de re mutuo accuſent.* TURNEB.

In furtis.] *To in* ignorat ed. Obr.

A ſe ſcelus effici, &c.] Hi duo loci appellantur à Cornificio *ſpecies efficiendi, & ſpecies caelandi.* ſolent enim nos impellere ad maleficia. *Idem. ſperare vel a ſe ſcelus effici.* Voſſ. ſec.

Ignorari cum feciſſet.] *Ignorari eum feciſſe.* Obr.

Si ignoratum eſſet.] Emendate in aliis exemplaribus legitur, *non eſſet.* REGIUS.

Tanti putaverit.] *Tanti putavit.* Voſſ. ſec.

An alio tempore.] Hic locus appellatur à Cornificio *collatio*, quando omnes agendi facultates comparamus. TURNEB. *in alio t.* Voſſ. ſec.

Vel facilius.] *Vel facile.* Voſſ. ſec.

In illo loco.] *Illo loco.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Ductus eſt impetu.] Male diſtinguit Leidenſis editio: legendum vero, *ſi nulla ratione ductus eſt, impetu raptus ſit:* ratione enim *ducimur*, impetu *rapimur.* ſic Ovidius & *rationem* & *impetum* opponit Remed. amor. 10.

Et, quod nunc ratio eſt, impetus ante fuit.

Nam vulgo dicitur.] *Nam a vulgo dicitur.* V. C. Alm.

Sit allectus.] *Sit affectus.* Voſſ. ſec. *ſit ablatus.* Obr.

Hic tractatur locus.] Hic locus pendet *ab occaſione & opportunitate*, quam à loco & tempore petimus, caeteriſque inſtrumentis. TURNEB.

In loco clauſo vel recluſo.] *In loco clauſo, frequenti, tempore vel diurno.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. niſi quod quidam *cluſo* habeant.

Difficultates occaſiones.] *Et* copula adſcribenda videtur.

ſunt plurimae, ideoque exemplis non egent. Hic ſequens locus talis eſt, ut, *ſi fieri non potuit*, ſublata lis ſit: *ſi potuit*, ſequatur quaeſtio, *an fecerit*. Sed haec etiam ad animi conjecturam pertinent: nam & ex his colligitur, *an ſperaverit*. Ideo ſpectari debent & inſtrumenta, ut Clodii ac Milonis comitatus. Quaeſtio, *an fecerit*, incipit à ſecundo tempore, id eſt, praeſenti: ac deinde conjuncto, hoc eſt, inſequenti: quorum ſunt *ſonus*, *clamor*, *gemitus*, *latitatio*, *metus*, ſimilia. His accedunt ſigna, de quibus tractatum eſt. *Verba* etiam & *facta*, quaeque anteceſſerunt, quaeque inſecuta ſunt. Haec aut noſtra ſunt, aut aliena. Sed verba magis nocent, aut minus. Magis nocent, & minus proſunt noſtra, quam aliena: magis proſunt, & minus nocent aliena, quam noſtra. Facta autem interim magis proſunt noſtra,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

videtur. REGIUS. omittit Locat.

Nam ex his collig.] Quando quaeritur *de animi conjectura*, ab opportunitate aut difficultate ſuſpiciones colligimus, *an aliquis voluerit*, & *ſperaverit*. TURNEB.

Quaeſtio an fecerit.] Duo ſuperiores loci, *an voluerit*, & *an potuerit*, pertinent ad praeteritum tempus. *praeteritum* autem appellamus, quod factum praeceſſit, ut *futurum*, quod factum eſt inſecutum. ad hunc autem locum maxime pertinet *adjunctorum ratio*. TURNEB.

Incipit a ſecundo tempore, id eſt praeſenti, ac deinde conjuncto.] Etſi praeceptum hoc mendis carere videtur, ſi tamen ſibi conſtare Fabius cenſendus eſt, paulo confuſius deprehendetur. *Conjunctum* namque tempus, cum alibi, tum in quinto, ubi de probatione artificiali diſſerit, pro praeſenti accipit, hic aliud eſſe a praeſenti ſentire videtur, nec ſatis patet, quod tempus conjuncto attribuat. Quod ſi *inſequenti* illud, quod ex intervallo ſubjicitur, conjuncto adſcriberetur, & ſenſus perſpicuus eſſet, & Fabius candidus hic quoque eſſe videretur. Cum enim *conjunctum* tempus pro praeſenti proprie ponatur, utpote quod & praeterito & futuro jungatur, tamen pro futuro quoque poni poteſt. Nam futurum praeſenti adhaeret. Quare mihi videtur Fabius, ut *ſecundum* pro praeſenti, ita *conjunctum* pro inſequenti expoſuiſſe, ſimulque eorum exempla ſubjeciſſe, hoc modo. *Quaeſtio an fecerit, incipit a ſecundo tempore, id eſt, praeſenti, ac deinde a conjuncto, hoc eſt, inſequenti, quorum ſunt ſonus, clamor & ſimilia.* ſic autem eſſe legendum etiam ille genitivus, *quorum* aperte oſtendit. praeſens vero tempus ſcite Fabius vocat *ſecundum*; nam praeteritum primum eſſe dicitur, inſtans ſecundum, futurum tertium. REGIUS. *incipit a ſecundo t. i. e. praeſentiam, ac deinde conjuncto, quorum ſunt ſonus, gemitus, inſequentis.* V. C. Alm. *incipit ſecundo.* Steph. Roign. *hoc eſt in ſequenti* non habent Locat. Ald. Baſil. *deinde conjuncto, quorum ſunt ſonus, clamor, gemitus. Inſequenti Latitatio, metus*, &c. Voſſ. ſec. Obr. non quidem male. Sed puto reſpicere Fabium ad ea, quae tradidit lib. v. c. 10. *Sed tempus ſubtilius quidam, quam neceſſe erat, diviſerunt, ut eſſet juncti, ſonus auditus eſt, adhaerentis, clamor ſublatus eſt, inſequentis illa, latuiſti* &c. ubi legendum, *ſecundum tempus ſubtilius diviſerunt*, ut oſtendimus. hujus ſecundi temporis diviſione recepta, jam exempla trium partium addunt in cumulum: quare legerem. *Quaeſtio an fecerit incipit a ſecundo tempore, id eſt conjuncto, adhaerenti & inſequenti, quorum ſunt ſonus, clamor, gemitus &c.* ut illa, *id eſt praeſenti*, ſint gloſſema, & expunctum fuerit *adhaerentis*, unde *ac deinde* formatum. exempla vero ſunt trium illarum partium temporis: ita *ſonus* conjuncti, *clamor & gemitus* adhaerentis, *latitatio, metus* inſequentis. niſi forte, etiam ex veſtigiis Argentor & Alm. codicis, legi poſſet. *Quaeſtio an fecerit incipit a ſecundo tempore, id eſt praeſenti, ac conjuncto, quorum ſunt ſonus, clamor, gemitus; ac deinde inſequenti, latitatio, metus.* quidquid ſit reſpicere ad triplicem diviſionem praeſentis temporis, ſupra lib. v. cap. 10. traditam, certum eſt. BURM.

His accedunt.] *Accidunt.* Ald.

Verba magis nocent, aut minus: magis proſunt noſtra, quam aliena; magis proſunt & minus nocent aliena, quam noſtra.] Ita depravatus eſt hic locus, ut apparet, ut falſa ac contraria ſint, quae ex iſtis colliguntur ſenſibus. ſine controverſia namque falſum eſt noſtra verba magis prodeſſe, quam aliena, alioqui ſtatim non ſubjiceretur, *magis proſunt & minus nocent aliena, quam noſtra.* Quare minime miror, ſi pauci admodum e Profeſſoribus hoc opus legere aggreſſi, perlegere ab auditoribus deſerti potuerunt, cum fere plures corrupti ſenſus deprehendantur eſſe, quam integri habeantur. ſed mihi

Digitized by Google

noſtra, interim aliena: ut ſi quid, quod pro nobis ſit, adverſarius fecit. Semper vero magis nocent noſtra, quam aliena. Eſt & illa in verbis differentia, quod aut aperta ſunt, aut dubia. Seu noſtra ſeu aliena ſunt, infirmiora in utrumque ſint neceſſe eſt dubia: tamen noſtra ſaepe magis nocent, ut in illa controverſia: Interrogatus filius, ubi eſſet pater, dixit, *Ubicumque eſt, vivit*. at ille in puteo mortuus eſt inventus. Aliena, quae ſunt dubia, numquam poſſunt nocere, niſi aut incerto auctore, aut mortuo. Nocte audita eſt vox, *Cavete tyrannicidam:* & interrogatus, cujus veneno moreretur, reſpondit, *Non expedit tibi ſcire*. Nam ſi eſt, qui poſſit interrogari, ſolvet ambiguitatem. Cum autem dicta factaque noſtra defendi ſolo animo poſſint, aliena varie refutantur. De uno quidem maxime genere conjecturalium controverſiarum locuti videmur, & in omnes aliquid de his cadit. Nam *depoſiti*, *furti*, *creditae pecuniae*, & *à facultatibus* argumenta veniunt, an fuerit, quod deponeretur: & *à perſonis*, an illum depoſuiſſe apud hunc, vel huic crediſiſſe credibile ſit: an petitorem calumniari, an reum inficiatorem eſſe, vel furem. Sed etiam in furti reo, ſicut in caedis, quaeritur de facto, & de auctore. Crediti & depoſiti duae ſunt quaeſtiones, ſed nonnumquam junctae, *an datum* ſit,

diutius ſcrutanti ſic tandem emendari poſſe videtur, ſi tria haec verba adſcribantur *nocent & minus*. ut legatur, *ſed verba magis nocent aut minus. magis nocent & minus proſunt noſtra, quam aliena. magis proſunt & minus nocent aliena, quam noſtra.* Ita namque & perſpicuus & integer eſt ſenſus. Nec ignoro in aliis exemplaribus ſic legi, ut falſa praecipere Fabius coarguatur. Regius. *magis proſunt noſtra quam aliena.* Locat. *Sed verba nobis magis nocent, aut minus. magis nocent minus magis proſunt noſtra quam aliena. magis proſunt &c.* V. Alm. *ſed verba nobis magis proſunt aut minus. magis proſunt noſtra &c.* Voſſ. ſec.

Tamen noſtra ſaepe nobis nocent.] Pro *nobis* legendum eſt *magis*. Regius. *nobis*. V. C. Alm. Locat. marg. Baſil.

Cavete tyrannicidam.] *Tyrannicidem*. V. C. Alm. *cavete Tyrannidem*. Voſſ. ſec. Obr. marg. Vidov.

Dicta factaque noſtratia.] Legendum mihi videtur *noſtra*. Regius. *noſtratia*. Voſſ. ſec. Locat. *noſtrarum*. V. C. Alm.

De uno quidem.] Quae antea praecepit Fabius, magna ex parte intelligebantur de *cauſis caedis:* nunc autem exequitur, quod eſt pollicitus. nam *lites & controverſias* in ſuos revocat ſtatus, & in ſuos locos. Turneb.

Quidem maxime] *Maximo*. V. C. Alm.

De his cadit.] *Ex his*. V. C. Alm. Obr.

Nam depoſiti.] *Actio* eſt *depoſiti*, quando id, quod fidei tuae eſt commiſſum, repetitur. porro hae omnes controverſiae frequenter *in conjecturam* ideo cadunt, quia nulla poſſunt honeſta ratione defendi, ut tantum ſuperſit *inficiatio*. Turnebus.

Vel huic crediſiſſe.] *Vel hunc*. Andr. Locat. Ald. marg. Baſil.

Vel furem.] *An furem*. Voſſ. ſec.

Quaeritur de facto, & de auctore.] Nam poterit uti hac diviſione, *furtum non factum*, & *ſi tamen eſt factum, non ego feci*. qua quidem diviſione antea utebatur Fab. in cauſa caedis. Turneb.

Duae quaeſtiones, ſed nunquam junctae.] Hic ſenſus mihi emendatione indigere videtur, eoque eſt obſcurior, ac minus verus, cum nonnunquam junctae eſſe poſſint illae duae quaeſtiones, an *datum ſit, an redditum*. ſic autem corrigi poteſt, ut *ſunt* verbum, ac *non* negandi adverbium adſcribatur hoc modo. *crediti & depoſiti duae ſunt quaeſtiones, ſed nonnunquam junctae*. Regius. *nonnunquam junctae* ſi quidem legemus, ita tractabitur quaeſtio, *Non depoſuiſti, certe reddidi*. In vetuſtis codicibus aliter legitur, *ſed nunquam junctae*, videturque melior eſſe ſenſus. nam in depoſito quaeri poteſt aliquando, an depoſueris, deinde an redditum ſit depoſitum, vix tamen ſimul. Turneb. *ſed nunquam junctae*. MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Andr.

An

Digitized by Google

ſit, *an redditum*. Habent aliquid proprii adulterii cauſſae, quod plerumque duorum diſcrimen eſt, & de utriuſque vita dicendum: quamquam & id quaeritur, an utrumque pariter defendi oporteat. Cujus rei conſilium naſcetur ex cauſſa. Nam, ſi adjuvabit pars altera, conjungam: ſi nocebit, ſeparabo. Ne quis autem mihi putet temere excidiſſe, quod plerumque duorum crimen eſſe adulterium, non ſemper, dixerim: poteſt accuſari ſola mulier incerti adulterii: Munera domi inventa ſunt, pecunia, cujus auctor non exſtat: codicilli, dubium ad quem ſcripti. In falſo quoque ratio ſimilis: aut enim plures in culpam vocantur, aut unus. Et ſcriptor quidem ſemper tueri ſignatorem neceſſe habet, ſignator ſcriptorem non ſemper: nam & decipi potuit. Is autem, qui hos adhibuiſſe, & cui id factum dicitur, & ſcriptorem & ſignatores defendet. Iidem argumentorum loci in cauſſis proditionis & affectatae tyrannidis. Verum illa ſcholarum conſuetudo ituris in forum poteſt nocere, quod omnia, quae in themate non ſunt, pro nobis ducimus. Adulterium *objicis*; *quis teſtis*? *quis index*? *quod pretium*? *quis conſcius*? Venenum; *ubi emi*? *à quo*? *quando*? *quanti*? *per quem dedi*? Pro reo tyrannidis affectatae; *ubi ſunt arma*? *quos contraxi ſatellites*? Neque haec nego eſſe dicenda, & ipſis utendum pro parte ſuſcepta. Nam & in foro, ſiquando adverſarius probare non poterit, deſiderabo. Sed in foro tantum illam facultatem olim deſideravimus, ubi non fere cauſſa agitur, ut non aliquid ex his, aut plura ponantur. Huic ſimile eſt, quod in epilogis quidam, quibus volunt, liberos, parentes, nutrices accommodant: niſi quod magis con-

An redditum.] *An ereditum.* Voſſ. ſec.

Adulterii cauſae.] *Adulteri.* Locat.

Quod plerunque duorum, &c.] Idcirco duo ſunt defendendi in adulterii crimine, quia lex pariter *adulterum* & *adulteram* punit, nec ſinit adulterum ſine adultera interfici & puniri. TURNEB.

Crimen eſſe.] *Diſcrimen eſſe.* Voſſ. ſec.

Incerti adulterii.] *Incerto adulteri.* V. C. Alm. forte *eum incerto adulterii.* id eſt, cum adulterii auctor non exſtat.

Pecunia cujus auctor exſtat.] *Non* particula ſenſui eſt neceſſaria. ut legatur, *non exſtat.* REGIUS. *pecunia ejus auctor.* Voſſ. ſec. *pecuniae ejus.* Obr.

Codicilli.] *Codicillos* appellat libellos amatorios, & epiſtolas amatorie ſcriptas, cujuſcemodi *duplices* & *triplices* Latini appellant. TURNEB.

In falſo quoque.] *Crimen eſt falſi*, quando ſcripta vel tabulae adulterantur, ſupponuntur, depravantur. punitur hoc crimen graviter *lege Cornelia de falſis.* Idem.

Aut enim plures.] *Aut plures.* Voſſ. ſec.

Nam & decipi.] *Munet decipi.* V. C. Alm.

Verum illa ſchol. &c.] *Declamatores* reprehendit, qui tranſlatitiis utuntur locis, nec à themate & litis proprietate ductis; verbi cauſa, ab Hermogene locus conjecturalis ponitur probationum expetitio, quo ſemper fere rhetores utuntur, cum tamen hic locus raro cadat in cauſas forenſes, debeatque *declamatio* eſſe meditatio cauſarum forenſium. TURNEB.

Quis index.] *Quis judex.* Voſſ. ſec.

Si quando.] *Aliquando.* V. C. Alm. Locat. Ald. *in foro, ubi adverſarius.* Voſſ. ſec.

In fore tantum.] *Tantam.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. qui & *facultatem.* ſuſpectus mihi vehementer eſt hic locus, & bis eadem verba repetita opinor. forte, *Nam & in foro, ſi quando adverſarius probare non poterit, tantum illam facultatem olim deſideravimus, non ubi non vere agitur cauſſa, ut aut aliquid ex his, aut plura ponantur.* nam quid illud notet, *ubi non fere cauſſa agitur*, ego non intelligo; niſi ſit in ſchola, ubi propemodum agitur cauſſa. ſed hoc durum. praeterea particula *non* negativa loco ſuo mota videtur: opponit vero declamationes,

conceſſeris ea, quae non ſint poſita, deſiderare, quam dicere. De animo quo modo quaeratur, ſatis dictum eſt, cum ita diviſerimus, ***an voluerit, an potuerit, an fecerit.*** Nam qua via tractatur an voluerit; eadem, quo animo fecerit. Id enim eſt, an malefacere voluerit. Ordo quoque rerum aut affert, aut detrahit fidem: multo ſcilicet magis, res prout congruunt, aut repugnant. Sed haec niſi in ipſo complexu cauſſarum non deprehenduntur. Quaerendum tamen ſemper, quid cui connectatur, & quid cui conſentiat.

mationes, ubi non ſerio agitur cauſſa, ſed exercitationis gratia, (ut saepiſſime ſolet) forenſibus actionibus, in quibus tantum illam facultatem deſideravit, ut judicio utamur, neque omnia, quae non ſunt in Themate, arripiamus & pro nobis ducamus, ſed aut aliquid ex illis, aut etiam plura, ſi res exigat, addamus. ne videamur ſemper ex formula dicere. BURM.

Dicere.] Alii, *Adjicere.*

Nam qua via tractatur, &c.] Non tamen ſolum huic conjecturae utilis eſt locus ***an voluerit***, ſed etiam ***an potuerit***. Inde enim (ut antea docuit Fab.) colligitur ***an ſperaverit***. TURNEB.

Ordo quoque.] Praeter ſuperiora *diſpoſitionis* praecepta, ait ordinem eſſe quendam cujuſque rei proprium & nativum, qui pendet à naturali quodam rei ductu, nec poteſt ullis comprehendi praeceptis. Hac de re pauca ſcripſit in *cap. de nar.* Idem.

Quid cuique connectatur.] *Quid cui congruat*, latine eleganterque dici saepius jam dixi. Quare hic quoque *quid cui*, non *cuique*, *connectatur* legatur. REGIUS. *cuique.* Locat. Ald. Baſil. Colin. Gryph. Obr. *quod cuique.* Voſſ. ſec.

Quid cui conſentiat.] *Quid cuique.* Locat. Ald. Colin. Vidov. *& quid conſentiat.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Obr.

CAPUT III.

De finitione.

IV. Sequitur conjecturam ***finitio***. Nam, qui non poteſt dicere nihil feciſſe, proximum habebit, ut dicat, non id feciſſe, quod objicitur. Itaque plerumque legibus iiſdem, quibus conjectura, verſatur, defenſionis tantum genere mutato: ut in ***furtis, depoſitis, adulteriis***: Nam quemadmodum dicimus, ***non feci furtum, non accepi depoſitum, non commiſi adulterium***: ita, ***non eſt hoc furtum, non eſt hoc depoſitum, non eſt hoc adulterium.*** Interim à qualitate ad finitionem deſcenditur, ut

Quod objicitur.] *Objiciatur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. quod Aſcenſius non probat, quia exit plenus verſus. *ut dicat, non id feciſſe, quod objiciatur.* ſed plures ſaepe ſcriptoribus verſus excidiſſe jam a multis notatum eſt.

Itaque pluribus legibus idem, quibus.] Sic quidem hactenus, & a Clariſſimis Profeſſoribus lectum eſt, verum, ut mihi videtur, non ſine flagitiis, quibus totus confunditur ſenſus. Ea vero mihi diligenter intuenti ſic tolli poſſe videntur, ſi pro *pluribus*, *plerunque*, ac *iiſdem*, non *idem*, legatur, hoc modo, *itaque plerunque legibus iiſdem, quibus conjectura, verſatur.* REGIUS. *itaque pluribus legibus iiſdem.* V. C. Alm. *itaque pluribus legibus idem.* Voſſ. ſec. Locat. marg. Baſil.

Defenſionis tantum genere mutato.] Nam *in conjectura* ſimpliciter factum negatur, *in finitione* duntaxat facti appellatio: quocirca defenſionis genus mutatur. TURNEB.

Nam quemadmodum.] *Non enim quemadmodum.* Colon. Steph.

Non eſt hoc depoſitum.] *Non eſt mutuatio.* Voſſ. ſec. *non eſt haec mutatio.* Andr. Locat. Par. *non eſt haec mutuatio.* Ald. Colin. *non eſt haec initiatio.* V. C. Alm. *non eſt hoc depoſitum, non eſt haec mutuatio.* Vidov. *non eſt hoc depoſitum, ſed mutuatio.* Baſil. & Aſcenſius. Sed Sichardus notat in margine,

Digitized by Google

ut in actionibus *dementiae*, *malae tractationis*, *reipub. laeſae*. In quibus ſi recte facta eſſe, quae objiciuntur, dici non poteſt, illud ſuccurrit, *Non eſt hoc dementem eſſe*, *male tractare*, *rempub. laedere*. Finitio igitur eſt *rei propoſitae propria & dilucida & breviter comprehenſa verbis enuntiatio*. Conſtat maxime, ſicut eſt dictum, genere, ſpecie, differentibus, propriis: ut ſi finias equum (noto enim maxime utar exemplo) genus eſt *animal:* ſpecies, *mortale:* differentia, *irrationale:* (nam & homo mortale erat:) proprium, *hinniens*. Haec adhibetur orationi in pluribus cauſis. Nam tum eſt certum de nomine, ſed quaeritur, quae res ei ſubjicienda ſit: tum res eſt manifeſta, ſed de nomine non conſtat. De re cum dubium eſt, interim conjectura eſt: ut

ne, haec verba *ſed mutuatio* in plerifque exemplaribus deſiderari, & videri poſſe ab interpretante adjecta.

Ut in actionibus dementiae.] Ex lege Athenienſium parentes, qui paulo negligentius rem familiarem adminiſtrabant, ab ejus adminiſtratione removebantur. ſic filii Sophoclis Sophoclem dementiae accuſarunt. *Actio* autem *malae tractationis* actio eſt uxoria, quando ait uxor, ſe à marito male affici, ideoque vult divertere, recepta dote. TURNEBUS.

Succurrit non eſſe male tractare rempb. verbis laedere.] Sic quidem legitur, ſed corrupte, ut pleraque alia. Exemplis enim exponit Fabius, quo pacto a qualitate ad finitionem deſcendatur: ſuperiuſque expoſita repetit exempla. Quare mihi tria haec verba videntur adſcribenda, *hoc dementem eſſe*, ac ille ablativus *verbis*, ab aliquo imperitorum adjectus, obliniendus; ut legatur. *non eſt hoc dementem eſſe, male tractare, rempb. laedere.* Sic enim ſingula ſingulis ſuperius poſitis reſpondebunt. Ex quo illud quoque apparet, illum *verbis* ablativum ab aliquo indocto quidem, ſed temerario fuiſſe adjectum, qui *rempl.* ad illud *male tractare*, non ad *laedere* putavit referendum. REGIUS. *non eſt male tractare, rempb. verbis laedere.* Voſſ. ſec. Locat. *non eſt male tractare rempb. laedere.* V. C. Alm. *non eſt hoc dementem eſſe, male tractare, rempb. verbis laedere.* MS. Bod. Andr. Ald. Sich. Baſil. Aſcenſius repeti vult negativam *non*. *non eſt hoc dementem eſſe, non eſt hoc male tractare, non eſt hoc rempb. laedere.*

Finitio igitur rei propoſitae propria.] *Eſt* verbum mihi videtur adſcribendum. & pro *compreſſa*, *comprehenſa* legendum. REGIUS. Cicer. I. de Orat. cap. 42. *eſt definitio earum rerum, quae ſunt ejus rei propriae, quam definire volumus, brevis & circumſcripta quaedam explicatio.* & in Topicis c. 5. *definitio eſt oratio, quae id, quod definitur, explicat, quid ſit.* PHILAND. *compreſſa.* Locat. & Voſſ. ſec. qui neque *eſt* habet.

Conſtat maxime.] Docuit Fab. l. 5. his *finitionem* conſtare. in quo ſane Ariſtoteli refragatur, qui *definitionem* ſolo genere & differentia conſtare putat. ſed Ariſtoteles de philoſophica eſt loquutus. Boëtius quoque in libello de definitione ait, *definitionem* conſtare quinque illis, quae praedicabilia vulgo appellantur. TURNEB.

Species, mortale.] Id ex opinione Platonis. exiſtimat enim *ſtellas* & *corpora coeleſtia* non ſolum animalia eſſe immortalia, ſed etiam deos. *Idem.*

In pluribus cauſis.] *In* praepoſitio eradatur, ut intelligatur propter plures cauſas. REGIUS. omittit Stephanus *τὸ in*.

Manifeſta & quod nomine conſtat.] Hic eſt diſtinguendum. Adeo vero corruptus locus hic eſt, ut vix poſſit emendari. non quin ſenſus ex ſequentibus ſaltem non percipiatur, ſed quod, quibus verbis ſit explicandus, non liquet. Idem namque ſenſus pluribus modis exprimi poteſt, ut hic. nam tum ſic explicaretur, *tum res eſt manifeſta; ſed, quo nomine appellanda ſit, non conſtat.* tum ſic, *ſed de nomine non conſtat*, quod quidem mihi magis probatur: nam in definitione interdum de nomine, interdum de re quaeritur: cum enim conſtat de nomine, quaeſtio eſt de re: cum res eſt certa, quaeritur de nomine; eſt ergo bimembris haec diviſio. quare loco illius copulae & legatur *ſed*, loco illius *quod*, reponatur *de* praepoſitio, ac *non* negativa particula adſcribatur, hoc modo; *ſed de nomine non conſtat.* REGIUS. *& quod nomine conſtat.* V. C. Alm. Locat. *quo de nomine, conſtat.* Voſſ. ſec.

De re dubium eſt, interim conjectura eſt.] Huic ſenſui mihi aliquid deeſſe videtur, quo connecti poſſit. Neque enim ſunt plures ſenſus. ſic autem corrigi poteſt. ſi *cum* adverbium in principio adſcribatur hoc modo, *cum de re dubium eſt.* alterum namque membrum aſſignatae diviſionis exponitur. REGIUS. *Quando de nomine conſtat, de re dubium eſt interim* &c. Obr. *de re dubium eſt.* Voſſ. ſec.

ut ſi quaeratur, *quid ſit Deus*. Nam qui id neget, *Deum eſſe ſpiritum omnibus partibus immixtum*, non hoc dicat, falſam eſſe illius divinae naturae appellationem, ſicut Epicurus, qui humanam ei formam, locumque inter mundos dedit: nomine uterque uno utitur: utrum ſit in re, conjectat. Interim qualitas tractatur, ut quid ſit rhetorice, *vis perſuadendi, an bene dicendi ſcientia*. Quod genus eſt in judiciis frequentiſſimum. Sic enim quaeritur, *an deprehenſus in lupanari cum aliena uxore adulter ſit*: quia non de appellatione, ſed de vi facti ejus ambigitur, an omnino peccarit. Nam ſi peccavit, non poteſt aliud eſſe, quam adulter. Diverſum eſt genus, cum controverſia conſiſtit in nomine, quod pendet ex ſcripto, nec verſatur in judiciis, niſi propter verba, quae litem generant. An, *qui ſe interficit, homicida ſit*: *an, qui tyrannum in mortem compulit, tyrannicida*: *an carmina magorum, veneficium*. Res enim manifeſta eſt, ſciturque, non idem eſſe occidere ſe, quod alium: non idem occidere tyrannum, quod compellere ad mortem: non idem carmina, ac mortiferam potionem: quaeritur tamen, an eodem nomine appellanda ſint. Quamquam autem diſſentire vix audeo à Cicerone, qui, permultos ſecutus auctores, dicit, *finitionem* eſſe de eodem, & de altero (ſemper enim neganti aliquod eſſe nomen dicendum, quid ſit potius) tamen in eamdem tres

Deum eſſe ſpiritum.] Haec opinio Pythagorae eſt. is enim exiſtimavit, deum eſſe quendam ſpiritum per omnia commeantem. ſic Virg. *Principio coelum & terras, &c.* TURNEB.

Humanam ei formam.] Epicurus (ut ſcribit Cic. *lib. primo de natura deorum*) μονογράμμους eſſe dicit deos, humana tamen figura, eoſque locavit in *intermundiis*. id eſt, vacuis ſpatiis inter mundos, quos plures exiſtimabat. *Idem.*

Nomine uterque uno.] *Sed* particula ut adſcribatur, elegantiae ratio expoſcit. REGIUS. non habent τὸ *ſed*. V. C. Alm. Locat. Obrecht. *nomine utroque uno utitur.* Voſſ. ſec.

Ac bene dicendi.] *An* loco *ac* copulae legendum eſſe ne admonitione quidem dignum eſt. REGIUS.

Diverſum eſt genus] Saepenumeto tamen *à verbis ſcripti* oritur controverſia: quae res pleroſque impulit, ut Cornificium, uti *finitionem* ſtatibus legalibus annumerarent: Fabio tamen eſt *rationalis*, quanquam lib. 3. eam eſſe dixit partim *verborum*, partim *rerum*. TURNEB.

Conſiſtit in nomine.] *Non nomine.* Ald. marg. Baſil.

Nec verſatur.] *Nec verſante in judicio.* Voſſ. ſec.

Litem generant.] *Litem faciunt.* V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil. Colin. Obr.

Sciturque.] *Scitur quoque.* Locat. Ald. Baſil. *ſciturque, non idem eſſe occidere tyrannum, quod compellere &c.* omiſſis reliquis. Voſſ. ſec.

Quanquam haud diſſentire.] *Haud* negationem expungendam, ac loco ejus *autem* copulam reponendam facile ſenſus ipſe declarat. Hoc vero in Topicis cap. 23. Cicero praecepit his verbis. *Ad definitionem autem pertinet ratio ac ſcientia dividendi. Atque huic generi finitimum eſt illud, quod appellari de eodem & altero diximus, quod genus forma quaedam definitionis eſt. Si enim quaeratur, idemne ſit pertinacia & perſeverantia, definitionibus judicandum eſt.* REGIUS. Nihil erat cauſae, quamobrem deberet Ciceronem reprehendere Fabius. nec enim Cicero *in Top.* ait in omni *finitione* quaeri de eodem & alio, ſed hanc eſſe unam *definitionis* formam. eſt autem ea, quae à dialecticis dicitur *per differentiam*, ut videatur calumniatorem agere Fabius. TURNEB. adde & locum ex Partition. cap. 18.

Permultos ſecutus.] *Multos.* V. C. Alm.

Semper neganti.] Cum ſit initium parentheſeos, *enim* conjunctio adſcribenda videtur hoc modo, *ſemper enim neganti.* REGIUS. *enim* non habet Locat. *ſemper negante.* Voſſ. ſec. & mox, *dicendumque quid. negando aliquid eſſe.* Obr.

Tamen eandem.] Haec quidem oratio ut congrua defendi non poteſt, niſi *in* praepoſitio adſcribatur, ut *in eandem* legatur. REGIUS. *in* non eſt

Digitized by Google

tres habeo velut ſpecies. Nam interim ſic convenit quaerere, an habendum ſit adulterium in lupanari. Cum hoc negamus, non neceſſe eſt dicere, quid id vocetur, quia totum crimen inficiamur. Interim quaeritur, *an hoc furtum, ſacrilegium:* non quin ſufficiat, non eſſe ſacrilegium, ſed quia neceſſe ſit dicere, quid ſit aliud: quo in loco utrumque finiendum eſt. Interim quaeritur in rebus ſpecie diverſis, an & hoc eodem modo ſit appellandum, cum res utraque habeat ſuum nomen, ut *amatorium, venenum.* In omnibus autem hujus generis litibus quaeritur, an etiam hoc: quia nomen, de quo ambigitur, utique in alia re certum eſt. *Sacrilegium eſt rem ſacram de templo ſurripere:* num & privatam? *Adulterium, cum aliena uxore domi coire:* an & in lupanari? *Tyrannicidium, occidere tyrannum*: an etiam in mortem compellere? Ideoque συλλογισμὸς, de quo poſtea dicam, velut infirmior eſt finitio, quia in hac quaeritur, an idem ſit hujus rei nomen, quod alterius: illo, an perinde habenda ſit haec, atque illa. Eſt & talis finitionum diverſitas, ut quidam ſentiunt, num idem diverſis

eſt in V. C. Alm. *ſemper negando aliquod eſſe nomen, dicendumque quid ſit potius, tamen eaſdem res habeo veluti ſpecies.* marg. Baſil. *tamen eas res habeo.* Voſſ. ſec. *ſemper enim negando aliquid eſſe nomen, dicendum quid ſit potius; tamen in eandem tres. &c.* Obr.

Nam interim ſic convenit.] Haec ſpecies appellatur ab Hermogene *definitio ſimplex.* ſit enim citra nominis ſubſtitutionem, ſed alia atque alia affertur definitio. id eſt, ὁρισμὸς & ἀνθορισμός. TURNEB. *nam interim ſuum convenit quaerere an habendum ſit ut in adulterium.* V. C. Alm.

Interim quaeritur, an hoc furtum, &c.] Haec ſpecies eſt definitionis duplicis Hermogeni; ab eoque appellatur ἀντονομάζων, id eſt, *pronominans,* quia loco nominis nomen aliud ſubſtituimus. TURNEB. *interim quaeritur hoc, an hoc furtum.* V. C. Alm. *furtum, an ſacrilegium.* Obr.

Non quia ſufficiat.] *Non quin ſufficiat.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Ald. Colon. Pariſ. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Obr. *non quin ſufficiat eſſe ſacrilegium.* ASCENS.

Quia neceſſe ſit dicere.] *Quia ſit dicere.* V. C. Alm.

Interim quaeritur in rebus.] Haec ſpecies ab Hermogene appellatur *definitio per ſyllepſim,* id eſt, comprehenſionem. differt à ſecunda, quia in ſecunda alterum nomen rejicitur, alterum retinetur, in hac utrunque comprehenditur ab altera parte. TURNEB.

Amatorium, venenum.] *Amatorum venenum.* Ald.

In omnibus hujus.] Recte in quibuſdam exemplaribus particula *autem* eſt adſcripta hoc modo. *In omnibus autem hujus* &c. REGIUS. apud Hermogenem praeterea ſunt aliae tres *finitiones,* quas omiſit Fabius. TURNEB.

Ideoque συλλογισμός.] Maxima eſt affinitas inter *finitionem* & *ſyllogiſmum:* ideoque cum *definitionem* tueri non poſſumus, ſtatim ad *ratiocinationem* delabimur. ut, ſi non poſſimus dicere idem eſſe *nomen,* rem tamen ſimilem eſſe oſtendemus. *Idem.*

Poſtea dicam.] Capite VIII.

Quia haec quaeritur.] *Hac quaeritur.* V. C. Alm. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. *quia in hac.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Colon. Baſil. Vidov. Obr.

Illo an proinde.] Praepoſitio *in,* ſenſui neceſſaria, mihi videtur adſcribenda, ac *perinde* legendum hoc modo, *in illo, an perinde habenda ſit haec atque illa.* REGIUS. *in* non habent V. C. Alm. Locat. Baſil. Gryph. Colin. Obr. Oxon. *proinde.* V. C. Alm. *habenda ſit haec.* Locat. Ald. Baſil. Gryph Colin. Steph. Vidov. Obr. Oxon. *habenda ſit haec autem.* V. C. Alm.

Eſt & talis finitionum.] Dialectici agnoſcunt etiam quindecim *finitionum* genera. cum igitur ita diverſe res eadem finiatur, quaerunt ac diſputant contentioſiſſime, eodemne modo res hac diverſitate definiatur. ſed hoc nihil ad oratorem pertinet. nam hac de cauſa lis nunquam oritur in foro. TURNEB. *eſt & talis diviſionum.* V. C. Alm. Locat. Ald.

Num iiſdem verbis comprehendatur.] Niſi corrigatur hic locus, quae ſequuntur exempla nequaquam ſenſui convenire videbuntur. neque enim plures

Digitized by Google

verſis verbis comprehendatur: ut *rhetorice*, *bene dicendi ſcientia*, & eadem bene inveniendi, & bene enuntiandi, & dicendi ſecundum virtutem orationis, & dicendi, quid ſit officii. Atque providendum, ut, ſi ſenſu non pugnent, comprehenſione diſſentiant. Sed de his diſputatur, non litigatur. Opus eſt aliquando finitione obſcurioribus & ignotioribus verbis, ut quid ſit *clarigatio*, *proletarius*. Erit & interim notis nomine verbis: ut *quid ſit penus*, *quid litus*. Quae varietas efficit, ut eam quidam conjecturae, quidam qualitati, quidam legitimis quaeſtionibus ſubjecerint. Quibuſdam ne placuit quidem omnino ſubtilis haec, & ad morem Dialecticorum formata concluſio, ut in diſputationibus potius per argumenta verborum cavillatrix, quam in oratoris officio multum allatura momenti. Licet enim valeat id ſermone tantum, ut conſtrictum in vinculis ſuis habeat eum, qui reſponſurus eſt, & vel tacere, vel etiam invitum id, quod ſit contra, cogat fateri:

plures Rhetoricae definitiones iiſdem aſſignantur verbis. Quare aut *diverſis*, aut certe *variis* ientio adſcribendum, ac *idem* pro *iiſdem* legendum: *definitionum* praeterea loco *diviſionum* ſenſus expoſcit, cum non de diviſione, ſed de definitione tractetur. Regius. *non diverſis verbis comprehendat.* V. C. Alm. *num iiſdem verbis comprehendatur.* Voſſ. ſec. Locat.

Quid ſit officii.] *Quod ſit of.* Obr.

Ut ſi ſenſu non pugnat.] *Pugnant* legendum eſſe ne admonendum quidem eſt. ſed aliud quoque hic mihi ſenſus deſiderare videtur. *An* enim particula loco *ut*, & *diſſentiant* recte legerentur, hoc modo. *an, ſi ſenſu non pugnant, comprehenſione diſſentiant.* Regius. *ut ſi ſenſu non pugnant c. diſſentiant.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. *ut ſi ſ. n. pugnat c. diſſentiunt.* Locat. *an ſi officii ſenſu* &c. V. C. Alm. *ut ſi ſ. n. pugnent.* Ox. Obr.

Ut quid ſit.] *Quid ſup.* V. C. Alm. *quid ſit.* Voſſ. ſec.

Clarigatio.] *Clarigare* eſt res raptas clara voce repetere, ut aperte colligitur ex Plinio lib. XXII. cap. 2. & Servio ad Virg. IX. Aened. 53. Regius. *Clarigatio* dicta à clara voce, qua utebatur pater patratus, ut alii à *clero*, hoc eſt ſorte, nam bellica ſorte hoſtiles agros invadebant, unde Graecis *κληρονόμοι* dicti, qui jure bona defuncti ſortiuntur. Sichard. *ut quid ſit clarigatio, proletarius.* Obrecht. quod recepimus, quia exempla verborum obſcuriorum, duo poſuiſſe videtur: ut in ſequentibus *penus*, & *litus*.

Erat ut interim notis nomine verbis.] Cur hic ſenſus perceptu eſt difficilis? Nempe quia eſt corruptus. Emendatur autem, ſi *erit* loco illius *erat*, ac *&* copula pro etiam, loco *ut*, reponatur hoc modo; *erit & interim* &c. nam interdum opus eſt finitione etiam verbis quoad appellationem notis, quoad ſignificationem vero obſcuris, qualia ſunt, quae ſubjiciuntur. Nam & *penus* & *litus* cum nomine nota ſint, non parvam tamen circa res ipſas habent differentiam. unde Grammaticus ille apud A. Gellium lib. IV. cap. 1. profitetur ingenue, ſe ignorare *penoris* definitionem, cum verbum ipſum ſibi non ignotum eſſe contendat. Eſt autem *penus*, quidquid in annuum reponitur victum, unde *pennarium* penus repoſitorium dicitur. Ulpianus leg. 3. ff. de penu legat. *penu legata continentur, quae eſui potuique ſunt.* *Litus* vero eſt, ut ait Celſus l. 96. de V. S. *quouſque maximus hybernus fluctus a mari pervenit, idque M. Tullium, cum arbiter eſſet, primum conſtituiſſe ait.* Regius. *notis nomine videbis.* V. C. Alm. *noti nomine verbis, videbim quid ſit.* Ald. *proletarius. Interim notis nomine verbis: ut* &c. Obr. *erit ut interim in notis.* Voſſ. ſec.

Varietas efficiat.] *Efficit*, ac *eam*, pro *ea*, legendum eſſe facile ex ipſo percipitur ſenſu. Regius. *efficit* reliqui fere omnes.

Ut eam quidam.] *Ut ea quidam.* Voſſ. ſec.

Quibuſdam ne placuit quidem, &c.] Adi ſi vacat Jan. Gebhard. Crepund. lib. 1. cap. 11. p. 6.

Ad morem dial.] *Ad modum dial.* Voſſ. ſec.

Per argumenta.] *Per* non habet V. C. Alm.

Ut conſtrictum in vinculis ſuis habeat eum qui reſponſurus eſt, vel carcere vel etiam n. e. t. e. v. e. ſubtilitas.] Invitus quidem facio, ſaepius dicam, ut aliquid immutem. ſed ubi ſenſus laborat, acumenque & elegantia Fabii periclitatur, ei quoquo modo ſuccurrendum videtur, cum praeſertim quidam ita invertant, ut & ipſi ridiculi ſint, & Fabii dicta obſcuriora fiant. ſic enim in quibuſdam exemplaribus legitur, *ut conſtrictum in vinculis*

teri: non eadem eſt tamen ejus in cauſſis utilitas. Perſuadendum enim judici eſt: qui, etiamſi verbis devinctus eſt, tamen, niſi ipſi rei acceſſerit, tacitus diſſentiet. Agenti vero quae tanta eſt hujus praeciſae comprehenſionis neceſſitas? An ſi non dixero, *homo eſt animal rationale mortale*, non potero, expoſitis tot corporis animique proprietatibus, latius oratione ducta, vel à diis eum, vel à mutis diſcernere? Quid? quod nec uno modo definitur res eadem, ut facit Cicero: (quid enim vulgo univerſos) ſed latiore, varioque tractatu? ut omnes oratores plerumque fecerunt. Rariſſima enim apud eos reperietur il-

la

lis ſuis habeat eum, qui reſponſurus ſit, vel crucem, vel etiam uncum id, quod ſit contra, cogat fateri, non eadem tamen eſt ejus in cauſſis utilitas. Quid enim ad hunc ſenſum *Crux* & *Uncus*? mihi certe & riſum & ſtomachum movent. in hujus vero loci emendationem primum *&* copula eſt adſcribenda, & duo illa verba *carcere* & *ſubtilitas*, etiam refragantibus exemplaribus, mihi videntur immutanda, non quidem in diſſimilia, ſed ſimillima verba. pro *carcere* enim *tacere*, & *utilitas*, non *ſubtilitas* a ſenſus integritate exiguntur, hoc modo *Et vel tacere, vel etiam invitum id, quod ſit contra, cogat fateri: non eadem eſt tamen ejus in cauſis utilitas.* REGIUS. *carcere.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *conſtrictum vinculis.* Obr.

Judici eſt, qui etiamſi verbis devictus eſt.] *N* litera adſcripta *devinctus* pulcherrime ſenſum cuſtodit. dialectica namque acumina colligare, ac devincire diſputantes videntur. REGIUS. *qui* non habet V. C. Alm. *devictus.* Voſt. ſec. Locat. ſed vehementer dubito. an, ut adverſarium conſtrictum tenemus, ita & judex poſſet dici *devinciri verbis.* praeterea non recte verbum *devinctus* reſpondebit ſequenti *diſſentiet*, cum in eadem manendum eſſe videri poſſet metaphora, & dicendum, etiamſi verbis *devinctus* eſt, ſe *expediet*, *exſolvet*, vel ſimile quid. quare mihi *devictus*, vel potius *evictus eſt*, magis placet, ut indicetur oratione & facundia judicem eſſe victum & motum, ſed tamen rei aequitate reluctante tacitum diſſentire. ſic *dicendo*, *ſermone*, *rebus* &c. *vincere*, pro *evincere*, & perſuadere argumentis noſter prooemio libri primi; & paſſim alii, ut docuerunt Lambin. ad Lucret. II. 747. Graev. ad Cicer. Paradox. IV. & ad III. Verr. 16. *Evincere* vero frequentiſſime ita poni docuit idem Graev. ad I. Verr. I. & Heinſ. ad Ovid. III. Faſt. 680. & Barth. ad Stat. VII. 558. apud quem Poetam lib. IX. 840. etiam *devicta pudore* legitur, quamvis ibi & Barth. & Gronov. *evicta* reponant. ſic & apud Terent. Hecyr. I. II. 92. antiquae editiones, *animus partim uxoris miſericordia devictus, partim victus hujus injuriis.* ubi nunc *devinctus*, quod tamen convenire ſequenti verbo *elapſus* videri poſſet. BURM.

Agenti vere.] Significat Fabius, oratorem non debere breviter definire, & ea lege, quam praeſcribunt dialectici, ſed *finitione* multo pleniori & copioſiori utendum eſſe. cujuſmodi ſunt *deſcriptiones*, quibus potius utuntur oratores. TURNEB.

Neceſſitas.] *Neceſſitas, tot corporis animique* &c. omiſſis reliquis. Voſſ. ſec.

Rationale mortale.] *Mortale rationale.* Obr.

Nec uno modo.] *Non uno.* Ald.

Res eadem ut facit Cicero. Quid enim vulgo univerſos latiore varioque tractatu, ut omnes.] Quid mihi hoc loco ſit faciundum ignoro: nam, ut aliquis inde ſenſus eliciatur, aut adjicienda quaedam, aut ſaltem haec quatuor verba, *Quid enim vulgo univerſos*, expungenda videntur. Sed cum facilius ſit, quae ſupervacua apparent, expungere, quam, quae ſunt adſcribenda, divinare; eadem quatuor verba tranſverſo calamo allinantur, atque *ſed* copula interim adſcribatur, ac tria illa verba, *ut facit Cicero*, poſt *tractatu* adſcribantur, dum emendatius aliquod exemplar inveniatur, hoc modo, *res eadem, ſed latiore varioque tractatu, ut facit Cicero, ut omnes oratores plerumque fecerunt.* REGIUS. *res eadem ut facit Cicero, Quid enim vulgo univerſos, & latiore &c.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. Loc. niſi quod Voſſ. & Locatellus omittant τὸ *&* ante *latiore*. *res eadem, ſed latiore, varioque tractatu; ut facit Cicero, ut omnes oratores.* Obr. Aſcenſius malebat *ut facit Cicero. Quid enim? uti videmus in ſcholis univerſos latiore varioque tractatu, ut omnes &c. Res eadem ſed latiore varioque tractatu ut facit Cicero. Quid enim vulgo univerſos. ſed latiore varioque tractatu ut omnes.* Baſil. corruptum eſſe locum conſtat. ſed ego Quinctilianum de duplici ratione variandi definitiones agere puto, quarum prima uſitata praeter ceteros Ciceroni, altera etiam Ciceroni, & omnibus fere oratoribus frequentata. Cicero ſaepe rem eamdem non uno modo definire ſolebat, alii etiam longis ambagibus, & tractatu vario & lato deſcribere, vel, ut Cicero inquit II. de Orat. 25. *omni copia dicendi dilatare* amabant. Quare mallem, MSS. veſtigiis preſſius inſiſtens, legere hoc modo. *Quid? quod nec uno modo definitur res eadem, ut facit Cicero (quid enim vulgo univerſos) ſed*

la ex conſuetudine philoſophorum ducta ſervitus (eſt enim certe ſervitus) ad certa ſe verba adſtringendi. Idque faciendum in libris Ciceronis *de oratore* vetat M. Antonius. Nam eſt etiam periculoſum, cum, ſi uno in verbo ſit erratum, tota cauſſa cecidiſſe videamur, optimaque eſt illa media via, qua utitur Cicero pro Caecina, ut res proponatur, verba non periclitentur. *Etenim, recuperatores, non ea ſola vis eſt, quae ad corpus noſtrum vitamque pervenit, ſed etiam multo major ea, quae, periculo mortis injecto, formidine animum perterritum loco ſaepe & certo de ſtatu demovet.* Aut cum finitionem praecedit probatio, ut in Philippicis Cicero Servium Sulpitium occiſum

ab

& latiore varioque tractatu, ut omnes oratores plerumque fecerunt. ut Ciceronem eximat turbae, & ſolum ſufficere oſtendat, & *vulgo* pro produco, affero, capiat. quid enim ad teſtimonium cito univerſos, cum Cicero ſufficiat, ut pateat licere variare definitiones, & ſe ſervituti Philoſophorum eripere. nam Ciceronem ab aliis oratoribus hic eſſe diſtinguendum, quod non fit in vulgari lectione, inde patet, quod ille definitionem *brevem & circumſcriptam explicationem rei* eſſe velit lib. I. de Orat. c. 42. non vero latiore & vario tractatu, ut alii maluerint, res deſcribere amet. *vulgare* vero eleganter ita dicitur pro celebrare, in ora hominum mittere; Val. Flac. IV. Arg. 419.

Boſporon hinc veteres errantis nomine divae
Vulgavere.

& v. 74.

- - - feſta vulgatum nocte Lyaei
Callichoron.

Ovid. I. Met. 164.

- - - facto nondum vulgata recenti.

Horat. I. Ep. XIX. 33.

Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinis
Vulgavi fidicen.

& ita paſſim ille & alii. quod notari debuit, quia depravatio hujus loci videtur inde orta, quod vocem *vulgo*, cum in obliquo caſu a *vulgus* caperent, neque inde commodus exiret ſenſus, ejecerint cum ceteris adjunctis, *tractatu* vero dictum eodem ſenſu, quo ſupra *tractare* docuimus paſſim uſurpari, quamvis aliquis poſſet praeferri *tractu*. de quo egimus ad lib. v. cap. 8. BURM.

Eſt enim certe ſervitus.] *Certa.* V.C. Alm. Locat. Ald. ſed Baſileenſis editio omnia haec (*eſt enim certe ſervitus ad certa ſe verba adſtringendi*) parentheſi includit. (*eſt enim ſervitus.*) *ad certa.* Voſſ ſec.

Ciceroni de oratore.] Vide praecipue lib. II. de Orat. cap. 25.

Uno in verbo.] *Uno verbo.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Obr. forte recte. ita Ovid. II. Amor. 16. 11. *verbo peccavimus uno.*

Pro Caecina.] Vid. cap. 15. & ſeqq.

Recuperatoris.] Imperiti alicujus temeritate factum eſt, ut *recuperatores* in *recuperatoris* immutetur, cum eſſe caſum vocativum ex Ciceronis oratione aperte colligatur. REGIUS.

Animum perterritum.] *Animum prateritum.* Voſſ. ſec.

Et certo ſtatu dimovet.] *Certo de ſtatu.* Ald. Baſil. Colin. & apud Ciceronem ita legitur.

Dimovet.] *Demovet.* V.C. Alm. & ita emendatiſſimae Ciceronis editiones. ſed in Paradox. I. editur, *ea* (voluptas) *quo eſt major, eo magis mentem e ſua ſede & ſtatu dimovet.* Apud Horat. I. od. I. ſimilis diverſitas, ubi tamen Lambinus *demoveas* praefert. & licet parum referre putem, magis tam in *demovere* inclino, praecipue ſi praepoſitio *de* addatur, ut hic *de ſtatu demovere*, quia eleganter veteres eaſdem ſaepe praepoſitiones addere ſolebant verbis ex iiſdem compoſitis. quod Auguſtum feciſſe teſtatur Sueton. cap. 86. & ita noſter ſaepe *τῷ ineſſe* jungit praepoſitionem *in*, ut vidimus ad lib. II. 17. ſic *adire ad aliquem* Terentius, Nepos & alii: & ita Cicer. action. prima in Verr. 17. *ut nequis te de vera & certa poſſit ſententia demovere.* & ſic quoque additur *ex* vel *a*, ut apud Cicer. pro Cluent. 15. *a cauſſa demovere*, & Terent. Adelph. II. I. 16. *cave nunc jam oculos a meis oculis quoquam demoveas tuos:* ita enim legendum eſſe docet Horatius, qui lib. IV. od. V.

Curvo nec faciem litore demovet.

ut recte Lambinus & Crucquius. & hoc ratio etiam docet: *dimovere* eſt enim rem ita movere, ut in diverſas partes quaſi abeat, & ſcindatur, ita *dimotae undae* Ovid. IV. Metam. 708. & Epiſt. XIX. 48. de natante, vel nave ſcindente aquas. *glebam dimovere aratro* idem lib. v. Metam. 341. *ora dimovere*, cum loquimur; v. Faſt. 638. & ſimilia. ſed *animum dimovere* ſignificaret dividere, in diverſum trahere; quare hic *demovere* legendum eſt, ut ſemper in aliis locis, ubi dejicitur quis, aut demovetur loco. nam idem quod dejicere & deturbare notat, ut patet ex Nonio, qui *deturbare*, explicat per *dejicere, demovere.* BURM.

Philippicis.] Oratione IX. cap. 3.

Is

ab Antonio colligit, & in clauſula demum ita finit, *Is ei profectò mortem attulit, qui cauſſa mortis fuit.* Non negaverim tamen haec quoque, ut expediet cauſſae, eſſe facienda, & ſi quando firma comprehendi poterit, & brevi complexu verborum finitio, eſſe id tum elegans, tum etiam fortiſſimum, ſi modo erit illa inexpugnabilis. Ejus certus ordo eſt, *quid ſit*, an *hoc ſit*, & in hoc fere labor major eſt, ut finitionem confirmes, quam ut in rem finitionem applices. In eo, *quid ſit*, duplex opus eſt. Nam & noſtra confirmanda eſt, & adverſae partis deſtruenda finitio. Ideoque in ſchola, ubi nobis ipſis fingimus contradictionem, duos ponere debemus fines, quales utrimque eſſe optimi poterunt. At in foro providendum, num forte ſupervacua, & nihil ad cauſſam pertinens, *an ambigua*, *an contraria*, *an communis ſit finitio:* quorum nihil accidere, niſi agentis culpa, poteſt. Ut recte autem finiamus, ita fiet, ſi prius in animo conſtituerimus, quid velimus efficere. Sic enim accommodari ad voluntatem verba poterunt. Atque ut à notiſſimo exemplo, quo ſit res lucidior, non recedamus: *Qui privatam pecuniam de templo ſurripuit, ſacrilegii reus eſt.* Culpa manifeſta. quaeſtio eſt, an huic crimini nomen, quod eſt in lege, conveniat. Ergo ambigitur, an hoc ſacrilegium ſit. Accuſator, quia de templo ſit ſurrepta pecunia, utitur hoc nomine. Reus, quia privatam ſurripuerit, negat eſſe ſacrilegium, ſed furtum fatetur. Actor

Is ei profectò.] *Is enim profectò.* Voſſ. ſec.

Qui cauſſa mortis.] Hoc idem & JCti decernunt. Julianus l. 51. ff. ad Leg. Aquiliam. Et Ulpianus Leg. 15. ff. ad Leg. Cornel. de Sicariis. REGIUS.

Ut expedit cauſſae.] *Ut expediet.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Obrechr.

Et brevi.] *Et* non habet V. C. Alm.

Nam elegans.] *Cum elegans.* Voſſ. ſec.

Ejus certus ordo eſt.] *Diſpoſitionem* capitum finitionis & tractationem ponit Boëtius aliquanto fuſius. ait enim primum *definiendum* eſſe, mox *definitionem* confirmandam, deinde adverſarii *finitionem* infirmandam, poſtremo *finitionem* noſtram ad ſpeciem deducendam & applicandam. TURNEB.

Quam in rem finitionem applices.] *Ut* particula eleganter huic adverbio *quam* ſubjicitur, cum non ad nomen, ſed ad verbum refertur. Quare hoc loco quoque & Fabii elegantia *ut* particulam expoſcit, & ita in quibuſdam exemplaribus legitur, *quam ut in rem finitionem applices.* REGIUS. *quam in rem.* Voſſ. ſec. Locat. Baſil. *quam ut finitionem applices.* Ald. *quam ut in finitionem applices.* V. C. Alm.

In eo quid ſit.] *In eoque ſic duplex.* Voſſ. ſec.

Ubi nobis ipſis.] *Nobis ipſi.* V. C. Alm.

An in foro.] Ut *at in foro* legatur, ſenſus expoſcit. REGIUS. *in foro* tractat quaedam *finitionis vitia*, quae tamen non ſunt ejus duntaxat propria, ſed etiam argumentorum reliquorum, ut eſt apud Ciceronem *in lib. de Inventione.* TURNEB.

Nihil non accidere.] *Nihil accidere, niſi agentis culpa poteſt.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Ald. Par. Colin. Vidov. Obrecht.

Surripuit.] *Surripit.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. *ſubrepit ſacrilegi res eſt.* V. C. Alm.

An hoc ſacrilegium.] *In hoc.* V. C. Alm.

Accuſator.] Accuſator *finitionem* ſacrilegii ſumit *à loco*, re omiſſa: reus autem *finitionem* ducit *à re*, loco omiſſo: juriſconſulti tamen deciderunt hanc controverſiam poſterioribus ſeculis, dixeruntque, *commune eſſe furtum*, ſi quis rem privatam de loco ſacro ſurripiat. exiſtimant tamen hoc factum aliquanto gravius eſſe puniendum. TURNEBUS.

Reus quia.] *Res quia.* V. C. Alm.

Eſſe ſacrilegium, ſed furtum.] Editio Lugdunenſis omittit vocabulum *fatetur*; an caſu id evenit, an dedita opera factum, neſcio: certe ſine hac voce non video quomodo ſervari poteſt loci ſanitas: adeoque eam ad fidem MS. Bodl. edito-

rum

Actor ergo ita finiet, *Sacrilegium eſt ſurripere aliquid de ſacro.* Reus ita finiet, *Sacrilegium eſt ſurripere aliquid ſacri.* Uterque alterius finitionem impugnat. Ea duobus generibus evertitur, ſi aut falſa eſt, aut parum plena. Nam illud tertium, niſi ſtultis, non accidit, ut nihil ad quaeſtionem pertineat. Falſa eſt, ſi dicas, *Equus eſt animal rationale:* nam eſt equus animal, ſed irrationale. Quod autem commune cum alio eſt, deſinet eſſe proprium. Hic reus falſam dicit eſſe finitionem accuſatoris: accuſator autem non poteſt dicere falſam rei. Nam eſt *ſacrilegium, ſurripere aliquid ſacri.* Dicit parum plenam: adjiciendum enim, aut *ex ſacro.* Maximus autem uſus in approbando refellendoque fine propriorum ac differentium, nonnumquam etiam etymologiae. Quae tamen omnia, ſicut in ceteris, confirmat aequitas, nonnumquam etiam conjectura mentis. Etymologia maxime rara eſt. *Quid enim eſt aliud* tumultus, *niſi perturbatio tanta, ut major timor oriatur? Unde etiam nomen ductum eſt tumultus.* Circa propria ac differentia magna ſubtilitas: ut cum quaeritur, an addictus, quem lex ſervire, donec ſolverit, jubet, ſervus ſit: altera pars finit ita, *Servus eſt, qui eſt jure in ſervitute.* Altera, *qui in ſervitute eſt eo jure, quo ſervus:* aut, ut antiqui dixerunt, qui *ſervitutem ſervit.* Quae finitio etiamſi diſtat aliquo, niſi tamen propriis & differentibus adjuvetur, inanis eſt. Dicet enim adverſarius, ſervire eum ſervitutem, aut eo jure, quo ſervum. Videamus ergo propria differentiaque

rum optimorum inſerui. Gibson.

Ita finet ſacrilegum.] *Ita finiet ſacrilegium, eſt ſurripere aliquid ſacri: uterque &c.* omiſſis reliquis. V. C. Alm.

Aliquid de ſacro.] *Aliquod de ſacro.* Obrecht. ſed in ſecundis curis *aliquid e ſacro.*

Reus ita finiet,] *Reus ſic finiet.* Voſſ. ſec.

Ea duobus generibus.] *Finitio* adverſarii (ut ait Boëtius) biſariam impugnatur, vel à vitiis definitionis, vel cum *finitionem* quidem concedimus, ſed noſtram meliorem comparamus & contendimus. poſterius membrum omiſit Fabius. Porro *vitia finitionis* ſunt, ſi amplius complectitur, vel ſi minus, aut ſi falſa eſt. addit Cicero, ſi definitio eſt turpis, aut inutilis. Turneb.

Quod autem commune.] De parum plena definitione hoc dicitur, niſi enim ſit propria definitio rei definitae, parum plena eſt atque imperfecta, neque cum re definita converti poteſt, id quod imprimis exigitur in definitione. Regius.

Accuſator autem poteſt.] Niſi *non* adſcribatur, ratio, quae ſubjicitur, repugnare propoſitioni videbatur. Eſt enim ſacrilegium ſine controverſia, ſurripere aliquid ſacri. utrum autem ſit ſacrilegium de ſacro res privatas ſurripere, Severus & Antoninus imperatores, ut ſcribit Martianus leg. 5. ff. Leg. Jul. peculat. declararunt. & Paulus leg. 9. ff. eod. Regius. *non* omittit Locat.

Falſam rei] *Falſam eſſe rei.* Ald.

Aliquid ſacri.] *Sacri.* V. C. Alm.

Aut ex ſacro.] *Aut de ſacro.* Voſſ. ſec.

Etiam conjectura.] *Et conjectura.* V. C. Alm.

Quid enim eſt aliud.] Ex octava Ciceronis Philippica cap. 1. ſumptum eſt Etymologiae exemplum. Regius.

An addictus, quem lex &c.] Cic. pro Flacco. Heraclides quidam Hermippo addictus eſt, cum judicatum non faceret. Pithoeus. *Addictus.* vide ſupr. lib. III. cap. 6.

Quae finitio etiam ſi diſtat aliquo.] Ita quidem legitur, ſed citra ullum ſenſum Fabio dignum: Quare duo verba mihi videntur corrigenda; ut pro illo *diſtat, conſtat,* & pro *aliquo* legatur *aequo.* hoc modo, *quae finitio etiam ſi conſtat aequo.* Regius. *etiam ſi diſtat aliquo.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Vallae. Locat. Colon. Obrecht. marg. Baſil.

Quo ſervum videamus.] Diſtinctio, minus ſcite appoſita, totum perturbat hunc ſenſum. *videamus* enim ad ſequentis ſenſus initium eſt rejiciendum. Regius.

Diffe-

tiaque liberorum, quae libro quinto leviter in tranſitu attigeram. *Servus*, cum manumittitur, fit libertinus: *addictus*, recepta libertate, eſt ingenuus. *Servus* invito domino libertatem non conſequetur: *addictus* ſolvendo, citra voluntatem domini, conſequetur. *Ad ſervum* nulla lex pertinet: *addictus* legem habet. Propria liberi, quae nemo habet, niſi liber, praenomen, nomen, cognomen, tribum: habet haec *addictus*. Excuſſo *quid ſit*, prope peracta eſt quaeſtio, *an hoc ſit*. Id enim agimus, ut ſit cauſſae noſtrae conveniens finitio. Potentiſſima autem eſt in ea qualitas; an amor, an inſania. Huc pertinebunt probationes, quas Cicero dicit proprias eſſe finitionis, *ex antecedentibus*, *conſequentibus*, *adjunctis*, *repugnantibus*, *cauſſis*, *effectis*, *ſimilibus:* de quorum argumentorum natura dictum eſt. Breviter autem pro Caecina Cicero *initia*, *cauſſas*, *effecta*, *antecedentia*, *conſequentia* complexus eſt: *Quid igitur fugiebant? propter metum. Quid metuebant? Vim videlicet. Poteſtis igitur principia negare, cum extrema conceditis?* Sed ſimilitudine quoque uſus eſt, *Quae vis in bello*

Differentiaque liberorum.] *Libererum* non habet V. C. Alm.

Libro quinto.] Haec omittit. Voſſ. ſec. & Obrecht.

Fit libertinus.] *Fit* non habent Voſſ. ſec. Obr.

Libertate eſt ingenuus.] *Libertate ingenuus.* V. C. Alm.

Invito domino non conſequetur.] Et ſenſus *libertatem* adſcribi poſcit, & ita in quibuſdam legitur exemplaribus. Sed mihi alter ſenſus maxime neceſſarius in omnibus exemplaribus, quae quidem ego legerim, praetermiſſus hic deeſſe videtur: cum enim Fabius differentiam inter addictum & ſervum exponat, ſi ſervus invito domino non poteſt conſequi libertatem, addictus ſane etiam invito domino eam conſequetur ſolvendo. hoc autem verbum *conſequetur* repetitum erroris cauſſa fuiſſe videtur. Ita namque a Fabio ſcriptum forſitan fuiſſe. *Servus invito domino libertatem non conſequetur. Addictus ſolvendo citra voluntatem domini conſequetur.* REGIUS. non habebant illa a Regio addita MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. nec Vallae liber.

Ad ſervum nulla, &c.] *Servi*, ex ſententia juriſconſultorum, *caput non habent:* quocirca jus civile ad eos non pertinet, cum cives non ſint, nec proinde lex ulla. TURNEB. *ad ſervos.* Voſſ. ſec.

Propria liberi.] Servi olim nomen ſuorum herorum habebant, ut docet Plinius. unde dicebantur *Marcipores*, *Publipores*. id eſt, ſervi Publii, aut Marci. aut certe nomen intelligit ipſius familiae & gentis, quod deerat ſervis. TURN. haec Turnebi nihil faciunt ad illuſtrationem hujus loci, ſi quidem loquitur hic autem de iis, quae erant propria liberis. aſt longe accuratius Alex. ab Alex. dier. Genial. lib. v. cap. 4. ubi & de *ſervis*, & *addictis*. ALMEL.

Excuſo quid ſit.] *Excuſſo* ſcribendum, ne videatur eſſe verbum, cum ſit participium. REGIUS.

Id enim agimus.] *Id idem agimus.* Voſſ. ſec.

Finitio potentiſſima.] Male hic quoque adhibita diſtinctione confunditur ſenſus. *Potentiſſima* enim ſequentis ſenſus eſt initium. REGIUS.

Quas Cic. dicit.] Ex Cicerone aliter hic locus eſt legendus, *conſequentibus*, *repugnantibus*, *adjunctis cauſis & effectis*, ut *adjunctum* non ſit loci nomen, ſed nomen adjectivum. alioqui *locus ab adjunctis* proprius eſt conjecturae, non finitionis. TURNEB.

Proprias eſſe finitiones.] *Finitionis* legendum eſſe, ne admonitione quidem dignum eſſe videtur. REGIUS. hoc Cicero in Topicis. Scribe autem *finitionis*, caſu genitivo: ſunt enim loci quaeſtionis, de eodem & altero. PHILANDER. *finitiones.* MSS. Alm. Locat. Ald. *finitiones & ex antec.* Voſſ. ſec.

Effectis.] *Effectibus.* Voſſ. ſec.

Dictum eſt.] Lib. v. cap. 10.

Initia cauſſas.] *Initio.* marg. Baſil.

Fugiebant, quid metuebant.] Duo verba hic adſcribenda eſſe, & ex oratione Ciceronis (pro Caecina cap. 15.) percipitur, & ita in quibuſdam exemplaribus legitur. *Quid igitur fugiebant? propter metum.* REGIUS. omittunt illa MS. Bodl. Ven. Loc.

Vim videlicet.] *Vim videlicet poteſtatis. igitur principia negare poteſtis.* Ald. Colin. & marg. Baſil.

Conceditis.] *Concedatis.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Sed ſimilibus quoque.] *Sed ſimilitudine quoque.* MSS.

lo appellatur, ea in otio non appellabitur? Sed etiam ex contrario argumenta dücuntur, ut ſi quaeratur *an amatorium, venenum ſit necne: quia venenum, amatorium non ſit.* Illud alterum genus, quo ſit manifeſtius adoleſcentibus meis, (meos enim ſemper adoleſcentes putabo) hic quoque fictae controverſiae utar exemplo. *Juvenes, qui convivere ſolebant, conſtituerunt, ut in litore coenarent. Unius, qui coenae defuerat, nomen tumulo, quem exſtruxerant, inſcripſerunt. Pater ejus, à tranſmarina peregrinatione cum ad litus idem appuliſſet, lecto nomine ſuſpendit ſe.* Dicuntur hi cauſſa mortis fuiſſe. Hic finitio *eſt* accuſatoris, *Per quem factum eſt, ut quis perierit, cauſſa mortis eſt*, Rei eſt, *Qui fecit quid ſciens, per quod perire homini neceſſe eſt.* Remota finitione, accuſatori ſat eſt dicere, *Cauſſa mortis fuiſtis; per vos enim factum eſt, ut homo periret: quia, niſi vos illud feciſſetis, viveret.* Contra, non ſtatim, per quem factum eſt, ut quis periret, is damnari debet, ut *accuſator, teſtis, judex rei capitalis.* Nec undecumque cauſſa fluxit, ibi culpa eſt: ut ſi cui quis profectionem ſuaſerit, ut ad amicum accedat trans mare, & is naufragio perierit. Ad coenam invitarit, & is cruditate illic contracta deceſſerit. Nec fuit in cauſſa mortis ſolum adoleſcentium factum, ſed credulitas ſenis, & in dolore ferundo infirmitas; denique, ſi fortior fuiſſet aut prudentior, viveret. Nec mala mente fecerunt: & ille potuit vel ex loco tumulum,

MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Colin. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Vidov. Obr.

Ea in loco non.] Pro *loco*, *otio* mihi legendum videtur, atque ita Ciceronem ſcriptum reliquiſſe puto. REGIUS. eſt ex capite 15.

Sed ex contrario.] *Sed etiam ex contrario.* V. C. Alm. Obr.

Quo ſit manifeſtius.] *Q. ſi manifeſtius.* V. C. Alm. *quo ſit manifeſtius adoleſcentibus meis putabo*, omiſſis reliquis. Voſſ. ſec.

In litore caenarent.] Ut ſolebant veteres, cum genio indulgere vellent, locum late maris arbitrum eligere. unde 'Ακτάζειν apud Graecos. vide Cl. Graevium ad Cicer. v. Verr. cap. 25. & 31. ad IX. ad famil. Ep. 6. & Lipſ. ad Tacit. III. Hiſt. 64. & Epigramma lepidum in Anthol. lib. 11. cap 47. p. 250. hinc paſſim *amaena litora* celebrantur. vid. Pacat. paneg. Theod. cap. 9. BURM.

Nomen tumulo inſcripſerant.] Quaſi revera mortuus eſſet, qui ad conſtitutum convivium non veniſſet, cum vita illis videretur genio indulgere, ut pluribus docuerunt viri eruditi ad Petron. cap. XXXIV. & XLIV. & Marcil. ad Perſ. Sat. 1. v. 8. BURM.

Rei eſt, qui fecit.] *Reus eſt.* Ald. Baſil. *rei eſt, qui fecit quid ſentiens.* Voſſ. ſec.

Neceſſe eſt.] *Neceſſe eſſet.* Obr.

Finitione accuſatoris ſat eſt dicere.] *Accuſatori*, litera *s* eraſa, legendum. REGIUS. *accuſatoris eſt.* Voſſ. ſec. Colb.

Per vos enim factum eſt.] *Actum eſt.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Colb. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin.

Non ſtatim per quem.] *Non ſatis per quem.* V. C. Alm.

Judex rei capitalis.] *Index.* Voſſ. ſec. Ald.

Cauſſa fluxit.] *Cauſſa fulſit.* V. C. Alm.

Ut ſi cui quis.] *Ut ſi quis.* Locat. Ald.

Ut ad amicum acceſſerit.] *A* vocali adſcripta, *aut* loco illius *ut* mihi legendum videtur. nam & is qui ſuaſit profectionem, & amicus, ad quem quis trans mare acceſſit, cauſſa mortis videri poſſunt, cum tamen nequaquam ſint. REGIUS. *ut ad amicum.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Roig. Gryph. Colin. Vidov. Oxon. Obr. *aut amicum accedat.* V. C. Alm. *accedat* etiam. Steph. Roig. Vidov. Ox. Obr.

Sed credulitas.] Scribe *cruditas*, id eſt, ἀπεψία cujus ſigna ſunt, inquit Columella lib. VII. *crebri ructus, ventris ſonitus, faſtidia cibi.* PHILAND. *Crudelitas.* marg. Baſil. *credulitas.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Ox. Obr.

Ex loco tumuli.] *Ex loco tumulum.* MS. Bodl. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Par. Steph. Colon. Colin.

Digitized by Google

lum, vel ex opere tumultuario ſuſpicari non eſſe monumentum. Qui ergo puniri debent? in quibus omnia ſunt homicidae, praeter manum. Eſt interim certa finitio, de qua inter utramque partem convenit: ut Cicero dicit, *Majeſtas eſt in imperio, atque in omni populi Romani dignitate.* Quaeritur tamen, an majeſtas minuta ſit, ut in cauſſa Cornelii quaeſitum eſt. Sed hic etiam ſimilis videri poteſt finitivae: tamen, quia de finitione non ambigitur, judicatio eſt qualitas, atque ad eum potius ſtatum reducenda, ad cujus forte quadam venimus mentionem, ſed & erat ordine proximus locus.

Colin. & ita legendum cenſeo, nam ex loco colligere poterat, eſſe tumulum alicujus naufragio ejecti, non filii, qui remanſerat domi, nec ſe commiſerat mari; ideoque, ſi ſua morte domi obiiſſet, illatus fuiſſet monumenro, non tumulo. ſi vero legamus *ex loco tumuli*, poterat eſſe fallax hoc indicium: nam & ſepulchra in litoribus fuiſſe ſaepe erecta illud, quod de Hannibale narrat Liv. xxx. 35. oſtendit. & plura ſunt ubique obvia. ſed certior eſt ex tumultuario opere ſuſpicio, quia ejectos naufragio in litus ſolebant lapidibus & terra tralatitia humanitate operire. de quo more vide ad Petron. cap. cxiv. quae adnotarunt viri docti. & ita duplici indicio, ex loco, & opere poterat colligere tumulum, non monumentum eſſe. nam proprie *tumulus* dicebatur ita temere congeſta arena, vel terra. v. Serv. ad Virg. Aeneid. iii. 2. & alios ad vi. 505. Burm.

Praeter manum.] *Propter malum.* Voſſ ſec.

Majeſtas eſt in imperio.] *Manifeſtas.* V. C. Alm. praeterea apud Ciceron. in Partit. cap. 30. legitur, *majeſtas eſt imperii, atque in omni Populi Romani dignitate. in nomini P. R.* V. C. Alm.

Finitivae.] *Finitiva.* V. C. Alm.

Quia definitione.] *De finitione* diviſim legendum. Regius. *tamen de finitione.* Voſſ. ſec. *definitione.* Locat.

Eſt qualitas.] *Qualitatis.* MSS. Alm. Obr. *qualitatis ad eum atque potius.* Voſſ. ſec.

Ad ejus forte quidem.] Loco *ejus* legendum eſt *cujus*; & *quadam*, pro illo *quidem.* hoc modo; *ad cujus forte quadam venimus mentionem.* Regius. *quidem.* Voſſ. ſec. Loc. marg. Baſil. *quandam.* Obr.

Sed & erat.] *Sed erat.* Voſſ. ſec.

CAPUT IV.

De qualitate.

V. Eſt autem qualitas alia de ſummo genere, atque ea quidem non ſimplex. Nam & qualis ſit cujuſque rei natura, & quae forma, quaeritur: *an immortalis anima, an humana ſpecie Deus:* & de magnitudine ac numero, *quantus ſol, an unus mundus.* Quae omnia conjectura quidem colliguntur, quaeſtionem tamen habent in eo, *qualia* ſint. Haec & in ſuaſoriis aliquando tractari ſolent, ut ſi Caeſar deliberet,

Qualitate] Qualitas & *ποιότητα* & *ποσότητα* ſignificat.

Eſt autem qualitas.] *Qualitas de ſummo genere* eſt, in qua quaeritur de rota rei natura. adjicir ei etiam *quantitatem* Fab. Haec quaeſtio non ſolet cadere in cauſas forenſes. Alia eſt *quaeſtio de rebus qualitati ſubjectis*, ut de honeſto & turpi, de utili & inutili, juſto & injuſto: haec quaeſtio in cauſas *deliberativas*, *demonſtrativas*, *judiciales* ſaepe cadit. Turneb.

Et an unus mundus.] Copula *&*, ut redundans, expungenda videtur. Regius. *&* habent Voſſ. ſec. Locat. Baſil. Gryph. Vidov.

Aliquando tractari.] *Aliquando* deeſt Voſſ. ſec. & Obr.

Ut ſi Caeſar.] Caeſar, cum in Galliis eſſet, reſque gereret, naves extruxit, ac *in Britanniam* trajecit, hactenus fama & nomine duntaxat cognitam: *Britannos* aliquor praeliis afflixit, regique tributum impoſuit, & obſides imperavit. Turneb.

beret, *an Britanniam impugnet: quae ſit Oceani natura: an Britannia inſula*, (nam tum ignorabatur) *quanta in ea terra, quo numero militum aggredienda*, in conſilium ferendum ſit. Eidem qualitati ſuccedunt facienda, ac non facienda: appetenda, vitanda: quae in ſuaſorias quidem maxime cadunt, ſed in controverſiis quoque ſunt frequentia: hac ſola differentia, quia illic de futuris, hîc de factis agitur. Item demonſtrativae partis omnia ſunt in hoc ſtatu: factum eſſe conſtat: quale ſit factum, quaeritur. Lis eſt omnis aut *de praemio*, aut *de poena*, aut *de quantitate.* Igitur primum genus cauſſae, aut ſimplex, aut comparativum. Illic quid aequum, hîc quid aequius, aut quid aequiſſimum ſit, excutitur. Cum de poena judicium eſt, à parte ejus, qui cauſſam dicit, aut *defenſio eſt criminis*, aut *imminutio*, aut *excuſatio*, aut, ut quidam putant, *deprecatio.* *Defenſio* longe potentiſſima eſt, qua ipſum factum, quod objicitur, dicimus honeſtum eſſe. *Abdicatur aliquis, quod invito patre militarit, honores petierit, uxorem duxerit*: tuemur, quod fecimus. Partem hanc vocant Hermagorei κατ' ἀντίληψιν, ad intellectum id nomen referentes. Latine ad verbum tranſlatam non invenio: *abſolutam* appellant. Sed enim de re ſola quaeſtio, juſta ſit ea, necne: juſtum omne continetur natura, vel conſtitutione. *Natura.*, quod ſit ſecundum cujuſque rei dignitatem.

NEB. *ut Caeſar.* Voſſ. ſec.

Tractari ſolent.] *Tangi ſolent.* marg. Sich. Baſil

Tunc ignorabatur.] Atqui ipſe Caeſar ſaepiſſime inſulam vocat, & lib. v. de Bell. Gal. cap. 12. & 13. deſcribit, ut triquetram. ſed ſuis temporibus adulari voluit, cum a Domitiano in formam provinciae redacta fuit, & ſimul Agricolae hanc gloriam tribuere, quo Britanniae praefecto, primum circumnavigata fuit, & ita plane conſtitit eſſe inſulam. vide Tacit. vit. Agric. c. 10. & Dion. Caſſ. lib. LXVI. pag. 754. Locat. & Aldus vero ita diſtinguunt, *an Britannia inſula. Nam tum ignorabatur quanta in ea terra.* BURM.

Quanta in ea terra.] *Quanta ea terra.* FRANCIUS.

Quae in ſuaſorias.] *Quae in ſuaſoriam.* Voſſ. ſec.

Item demonſtrativae.] *Deliberativa* materia & *demonſtrativa* maxime continetur *qualitate.* alii tamen *ſtatus* in eas cauſas cadere poſſunt, ut docuit Fab. lib. 3. Trapezuntius certe exiſtimat *ſtatum pragmaticum*, in quo de faciendo vel non faciendo quaeritur, ſemper cadere in *deliberativam* materiam. TURNEB.

Igitur primum.] *Igitur* non habet Voſſ. ſec.

Vocant Hermagorei κατὰ διάνοιαν.] Qui ita ſcribendum putant, non recte intellectum accipiunt. nam *intellectus* non ſolum pro parte illa animae principali ponitur, ſed pro ſignificatione quoque frequentiſſime accipitur, ut hoc loco. Quare ii mihi maxime probantur, qui κατ' ἀντίληψιν eſſe ſcribendum ſentiunt. nam ἀντίληψις ad verbum latine exprimi non poteſt. Transferetur autem *ſuſceptio contra aliquem.* hoc enim ſtatu id, quod nobis objicitur, ita ſuſcipimus, ut juſtum oſtendamus, nullo extrinſecus aſſumto remedio. ideoque a Latinis *abſoluta* vocatur. ſola vero omnium ſtatuum qualitas in varios ſpecies ſeparatur. Nam neque conjectura, neque finitio ſpecies habent, ſed modis quibuſdam diſtinguuntur. REGIUS. Sic quoque appellat Hermogenes, qui in multis eſt imitatus Hermagoram. ἀντίληψις verti poteſt ad verbum *defenſio*, quoniam factum ſimpliciter defendimus: Latini *abſolutam* vocant *qualitatem*, quia abſolute & ſimpliciter factum tuemur. TURNEB. κατὰ διάνοιαν. Voſſ. ſec. Andr.

Tranſlatum non invenio.] *Tranſlatam non invenio, abſoluta appellatur.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Obrecht. *tranſlatum n. i. abſoluta appellatur.* Colin. *tranſlatam n. i. abſolutam appellant.* Vidov. Steph. Gryph. Oxon. *referentes Latini (ad verbum tranſlatum non invenio) adſolutam appellant.* Aſcenſ.

Juſtum omne.] *Juſtum* eſt natura, *jus* illud naturale, quod noſtris animis ſponte eſt inſitum: *juſtum* conſtitutione *jus* eſt illud, quod hominum inſtitutione & legibus continetur. docet ergo Fab. quaenam eſſe debeat tractatio in *qualitate abſoluta.* TURNEB.

Quod

tem. Haec ſunt *pietas*, *fides*, *continentia*, & talia. Adjiciunt & id, quod ſit *par*. verum id non temere intuendum eſt. Nam & vis contra vim, & talio nihil habent adverſum eum, qui prior fecit, injuſtitiae: & non, quoniam res pares ſunt, etiam id eſt juſtum, quod anteceſſit. Illa utrimque juſta, eadem lex, eadem conditio: ac forſitan ne ſint quidem paria, quae ulla parte ſunt diſſimilia. *Conſtitutio* eſt in lege, more, judicato, pacto. Alterum eſt defenſionis genus, in quo factum per ſe improbabile aſſumptis extrinſecus auxiliis tuemur: id vocant προςληπτικήν. Latini hoc quoque non ad verbum transferunt. *Aſſumptiva* enim dicitur *cauſſa*. In quo genere fortiſſimum eſt, ſi crimen cauſſa facti tuemur, qualis eſt *defenſio Oreſtis*, *oratio Milonis*. ἀντίγκλημα dicitur, quia omnis noſtra defenſio conſtat ejus accuſatione, qui vindicatur. *Occiſus eſt*, *ſed latro*; *exſectus*, *ſed raptor*. Eſt & illa ex cauſſis facti ducta defenſio priori contraria, in qua neque factum ipſum per ſe, ut in abſoluta quaeſtione, defenditur: neque ex contrario facto, ſed ex aliqua utilitate aut reip. aut hominum

Quod ſit ſecundum ejuſque rei.] *Cujuſque* legendum eſſe patet. REGIUS. *ſit*. V. C. Alm. Locat. Ald. Colin. *natura quod ſecundum*. Baſil. *ſecundum cujus rei*. V. C. Alm.

Et alia.] *Et talia*. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Id quod ſit perverſum.] Quomodo *perverſum* iis, quae natura ſunt juſta, adjici poſſit, viderint ii, qui nihil in illis exemplaribus, perinde atque ipſorum auctorum manu ſcriptis, immutandum putant. Ego vero ab inſtituto non recedens hunc quoque ſenſum, citra omnem dubitationem corruptum, me emendaſſe credo: non enim perverſum, ſed *par*; *verum*, ita ut *verum* ſequentis ſenſus initium fit, legendum proculdubio affirmarim. ſic autem legendum eſſe & ſequentia facile indicant, & ex Ciceronis II. Rhetor. cap. 22. aperte colligitur, ubi juris partes itidem enumerantur, inter quas *par*. REGIUS. *perverſum*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *par adverſum*, *id non*. Ald. Baſil. (qui in marg. *perverſum*.)

Nam & vis.] *Vis* contra *vim* par exiſtimatur, male tamen: nam qui prior vim infert, magis peccat: nec, ſi magiſtratus aliquis vim illam pari repulerit, effecerit, ut non prior ille, qui vim fecit, peccaverit. Forte tamen hoc loco *talio* commode legi poſſit, quam induxerat lex duodecim tabularum apud Romanos. ejus ea eſt ratio, ut *ſi oculum erueris*, *oculus tibi eruatur*. TURNEB.

Et talia.] *Et talio*, *nihil habent adverſum eum*, *qui prior fecit*, *injuſtitiae*. Obr.

Id eſt juſtum.] *Id eſt injuſtum*. Ald.

Forſitan ne ſint.] *Nec ſint*. Locat. Ald.

Conſtitutio.] Vel eſt *conjecturalis*, vel *legitima*, vel *juridicialis*; de quibus vide Cornific. ad Heren. lib. I. cap. II. ALMEL.

Id vocant.] Appellant ἀντίθεσιν, id eſt, *oppoſitionem*, προςληπτικήν, propterea quod adverſus factum improbabile, quod objicitur, aliquid extrinſecus opponimus. TURNEB.

Προςληπτικήν.] Κατ' ἀντίςασιν. Ald. marg. Baſil. Sich. κατ' ἀντίθεσιν. MSS. Bodl. Alm. Par. Steph. Gryph. Vidov. marg. Baſil. ἀντίθεσιν. Vaſc. κατ' αἴτησιν. Obr. προςληπτικήν. Voſſ. ſec.

Latine hoc.] *Latini* legendum eſt. REGIUS. *Latine*. Locat. Ald. Obr.

Non ad verbum.] *Nam ad verbum*. V. C. Alm. Vallae lib. Voſſ. ſec. marg. Steph.

Transferunt.] *Tranſtulerunt*. Voſſ. ſec. Obrecht. *tranſierunt*. V. C. Alm.

Defenſio Oreſtis.] *Defenſio facti Oreſtis*. manus viri docti in margine Edit. Gryph.

Ἀντίγκλημα.] Ἀντίγκλημα verti poteſt *recriminatio*, à Latinis vertitur *relatio criminis*, quia criminis cauſa retorquetur in eum, qui paſſus eſt. TURNEB.

Exectus.] Cautum eſt jure civili, ne quis *eunuchus* fiat. id etiam poſtea vetitum eſt canonibus ſanctorum patrum. *Idem. excaecatus*. MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Sich. Baſil. *executus*. Vidov.

Eſt & ita.] *Eſt & illa*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Vidov. Steph. Oxon. Obr.

Priori eſt contraria.] *Eſt* verbum iterato poſitum eradatur, ne ſenſum confundat. REGIUS. *eſt*. Voſſ. ſec.

In aliqua utilitate.] Legendum *ex aliqua*. REGIUS.

Digitized by Google

minum multorum, aut etiam ipſius adverſarii, nonnumquam & noſtra, ſi modo id erit, quod facere noſtra cauſſa fas ſit: quod ſub extrario accuſatore & legibus agente prodeſſe numquam poteſt, in domeſticis diſceptationibus poteſt. Nam & filiis pater in judicio abdicationis, & maritus uxori, ſi malae tractationis accuſabitur, & patri filius, ſi dementiae cauſſa erit, non inverecunde dicet, multum ſua interfuiſſe. In quo tamen incommoda vitantis melior, quam commoda petentis, eſt cauſſa. Quibus ſimilia etiam in vera rerum quaeſtione tractantur. Nam quae in ſcholis *abdicatorum*, haec in foro *exhaeredatorum* à parentibus, & bona apud conſules repetentium ratio eſt. quae illic malae tractationis, hîc rei uxoriae, cum quaeritur, utrius culpa divortium factum ſit. quae illic dementiae, hîc petendi curatoris. Subjacet utilitati etiam illa defenſio, ſi pejus aliquid futurum fuit. Nam in comparatione malorum boni locum obtinet levius: *ut ſi Mancinus foedus Numantinum ſic defendat, quod periturus, niſi id factum eſſet, fuerit exercitus Romanus.* Hoc genus ἀντίστασις Graece nominatur *: comparativum*

paratívum

GIUS. *in aliqua.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Hominum multorum.] *Malorum.* marg. Baſil.

Extraneo accuſatore.] Alii *extrario* legunt. *Extrarius* autem accuſator qui eſt, multi quaerunt. Ego eum dici puto, qui non ſit familiaris ac domeſticus, id quod aperte, quae inferuntur, declarant. REGIUS. *Extrarium* appellat *accuſatorem*, qui nobis conſanguineus non eſt, non domeſticus, non familiaris. *lege agere* vocat, ex legum praeſcripto actionem intendere, aut aliquid petere. TURNEB. *extrario.* V. C. Alm. Vallae lib. Steph. Colin. alii *extraneo.* quae voces ſaepe confuſae. male vero quoſdam *extrarium* rejicere docuit Torrent. ad Suet. Veſp. 5.

Nam & filiis pater.] *Nam & filiis patrum judicio a. & maritis uxori.* Voſſ. ſec.

Filio ſi dementiae.] Hic ſenſus mihi videtur depravatus. nam, ut ſtatim ſubjicit Fabius, Parentes in ſcholis interdum a filiis dementiae accuſari fingebantur. Quo igitur modo pater filio dicet, ſua interfuiſſe, dementem ſe fuiſſe. Quapropter ego puto *patri* adſcribendum, & pro *filio*, *filius* legendum, hoc modo *filius patri*, *ſi dementiae cauſſa erit.* REGIUS. *filio ſi.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. de dementiae crimine vide Scip. Gentil. ad Apulej. Apol. p. 190.

Multum ſua interfuiſſe.] Ipſum enim quod intereſt, dupliciter accipitur: ejus qui incommoda vitat, & qui petit commoda. PITH.

Haec in foro.] Francius malebat *hic.*

Apud conſules repentinum.] Qui non videt *repetentium* legendum eſſe, utilius Grammaticae, quam Rhetoricae ſtuderet. REGIUS. Nam conſules plerumque de gravioribus cognoſcebant: paulo poſt ipſe teſtatur exheredationem pertinere ad centumvirorum judicium. SICHARD. *repetentinum.* Locat. unde error natus. *repetentium rare eſt.* Voſſ. ſec. *proconſules.* margo Sich.

Rei uxoriae.] *Quaeſtio* eſt *rei uxoriae*, cum facto divortio diſceptatur apud judices de dote. nam ſi mulieris culpa factum eſt *divortium*, pars dotis remanet apud virum: ſin viri culpa, integra dos recipitur à muliere. TURNEB.

Utrius culpa divortium factum.] Boët. Judicium uxoriae rei eſt, quotiens poſt divortium de dote contentio eſt. PITH.

Petendi curatoris.] *Furioſi* & *dementes* in perpetua ſunt cura, neque unquam ſuorum bonorum ſunt domini. *curatores* autem dicuntur, qui tanquam tutores adultis praeficiuntur. TURNEB.

Subjacet utilitati.] Non ſolum eſt *in comparatione* collatio *boni majoris*, verum etiam *minoris.* nam malum minus, ſi cum graviore comparetur, videtur habere boni momentum. *Idem.*

Si pejus aliquid.] *Si ſpei aliquid.* MSS. Bal. Voſſ. ſec. Colb. Andr. Ald.

Si Mancinus.] *Si Mans.* V. C. Alm. *Marius* quoſdam legiſſe Regius teſtatur.

Fuerit exercitus Romanus.] *Fuerit exerat.* V. C. Alm. *fuerit exercitus Romanus & erat.* Voſſ. ſec.

Ἀντίστασις.] Ne iſta quidem dictio à Latinis transfertur ad verbum. dici tamen poteſt *obſtantia*, quoniam comparato bono obſtamus, & reſiſtimus. vox tamen Latina perfectius exponit ſtatus vim. TURNEB.

Comparativum.] *Comparati ů.* V. C. Alm.

Defen-

paratiuum noſtri vocant. Haec circa defenſionem facti: quae, ſi neque per ſe ipſam, neque adhibitis auxiliis dabitur, proximum eſt, in alium transferre crimen, ſi poſſumus. Ideoque etiam in hos, qui jam ſcripti ſunt, ſtatus viſa eſt cadere tranſlatio. Interdum ergo culpa in hominem relegatur: *ut ſi Gracchus, reus foederis Numantini, cujus metu leges populares tuliſſe in Tribunatu videtur, miſſum ſe ab imperatore ſuo diceret.* Interim derivatur in rem: ut *ſi is, qui teſtamento quid juſſus non fecerit, dicat per leges id fieri non potuiſſe.* Hoc μετάστασιν dicunt. Excluſis quoque his, *excuſatio* ſupereſt. Ea eſt aut ignorantiae: *ut ſi quis fugitivo ſtigmata ſcripſerit, eoque ingenuo judicato neget, ſe liberum eum ſciſſe.* Aut neceſſitatis: *ut cum miles ad commeatus diem non affuit, dicit ſe fluminibus interclusum, aut valetudine.* Fortuna quoque ſaepe ſubſtituitur culpae: nonnumquam male feciſſe nos, ſed bono animo dicimus. Utriuſque rei multa & manifeſta exempla ſunt. Idcirco non eſt eorum neceſſaria expoſitio. Si omnia, quae ſupra ſcripta ſunt, deerunt, videndum an minui culpa poſſit. Hîc eſt ille, qui à quibuſdam dicitur fieri, *ſtatus quantitatis.* Sed ea, cum ſit aut *poenae*, aut *honoris;* ex qualitate facti conſtituitur: eoque nobis ſub hoc eſſe ſtatu videtur: ſicut ejus quoque, quae *ad numerum* refertur à Graecis. nam & ποιότητα, & ποσότητα dicunt, nos utrumque eadem

Defenſionem facti.] *Facit.* V. C. Alm.

Etiam in hos, qui jam ſcripti ſunt.] *Etiam in hos, qui etiam ſcriptum ſunt.* V. C. Alm. *etiam in hoc, quod & ſcriptum ſit ſtatim.* Cod. Colb. Voſſ. ſec. *etiam in hoc, quod jam ſcriptum ſit, viſa.* marg Baſil. *etiam in hos, qui jam deſcripti ſunt ſtatus.* Obr.

Tranſlatio.] *Tranſlatio criminis*, quae μετάστασις dicitur ab Hermagora & Hermogene, eſt, cum crimen transferimus in rem extraneam aut perſonam. eſt & alia *tranſlatio*, quæ eludit actionem & transfert: de qua non agimus hoc loco. TURNEBUS.

In hominem relegatur.] Ita & locutus praefat. lib. VI.

Ut ſi Gracchus.] *Numantini* cum Mancino pacem facere noluerunt, niſi legato Tiberio Graccho: uſque adeo *Numantini* eum amabant. hoc nomine accuſatus eſt Romae Tiberius, ſed ope Scipionis & populi averſa eſt tota accuſatio à Graccho ad Mancinum. *Idem.*

Interim derivatur.] *Interim* deeſt. Voſſ. ſec.

Hoc μετάστασιν.] Μετάθεσιν. Andr. Ald. marg. Baſil. tum *vocant*, pro *dicunt*. Obr.

Excluſis quoque his, &c.] Appellat Fab. *excuſationem*, quam caeteri rhetores appellant *purgationem*, cum fatemur nos male feciſſe, ſed tamen rejicimus culpam aut *in fortunam*, aut *imprudentiam*, aut *neceſſitatem*. TURNEB. *dicunt quoque; excluſis his.* Voſſ. ſec.

Fugitivo ſtigmata.] Notae quaedam in fronte *fugitivis* inurebantur. ſed & *Thraces nobiles* frontem ſuam compungebant *ſtigmatibus*. id in liberum facere non licebat ex jure civili. TURNEB. vide ad Petron. c. CIII. & CV.

Eo quoque ingenuo.] *Que* copulam expoſcit ſenſus, ſicque in aliis legitur exemplaribus. *Eoque ingenuo judicato, neget ſciſſe ſe liberum eum fuiſſe.* REGIUS. & ita Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *neget ſe liberum eſſe eum feciſſe.* V.C. Alm. *neget ſciſſe ſe liberum eum feciſſe.* Locat.

Ut cum miles.] Miles, qui non adeſt ad diem commeatus, graviſſime punitur, ut *emanſor* & *deſertor*. TURNEB.

Dicit ſe.] *Dicat*, legendum. vide l. 3. §. 7. ff. de re milit. REGIUS.

An minui.] *An inminui* V. C. Alm.

A quibuſdam dicitur.] *A quibuſdam tueri ſolet.* V. C. Alm. *dicitur fieri ſtatus.* Locat. Baſil. Obr.

Status quantitatis.] Fab. lib. 3. ſcripſit Theodorum ac pleroſque rhetoras Graecos *ſtatum* poſuiſſe *quantitatis*, ejuſque duplicis, continuae & diſcretae. *quantitatem* tamen Fab. ſubjicit *qualitati*. TURNEB.

Nam & ποιότητα.] *Et* deeſt Voſſ. ſec.

dem appellatione complectimur. Ultima eſt *deprecatio:* quod genus cauſſae plerique negarunt in judicium umquam venire. Quin Cicero quoque pro Quinto Ligario idem teſtari videtur, cum dicit, *Cauſſas, Caeſar, egi multas, & quidem tecum, dum te in foro tenuit ratio honorum tuorum: certe numquam hoc modo, Ignoſcite, judices, erravit, lapſus eſt, non putavit, ſi umquam poſthac*, & cetera. In Senatu vero, & apud populum, & apud Principem, & ubicumque juris clementia eſt, habet locum *deprecatio.* In qua plurimum valet, ex ipſo, qui reus eſt, haec tria in vita praecedere, *ſi innocens, ſi bene meritus, ſi ſpes in futurum innocenter victuri, & in aliquo uſu futuri:* praeterea, ſi vel aliis incommodis vel praeſenti periculo vel poenitentia videatur ſatis poenarum dediſſe. Extra, *nobilitas, dignitas, propinqui, amici.* In eo tamen, qui cognoſcit, plurimum ponendum, ſi laus eum miſericordis potius, quam reprehenſio diſſoluti, conſecutura eſt. Verum & in judiciis, etiamſi non toto genere cauſſae, tamen ex parte magna hic locus ſaepe tractatur. Nam & diviſio frequens eſt, etiam ſi feciſſet, ignoſcendum fuiſſe, idque in cauſſis dubiis ſaepe praevaluit: & epilogi omnes in eadem fere materiā verſari ſolent. Sed nonnumquam etiam reus hîc totius ſummam conſtituit, ſi exhaeredatum à ſe filium pater teſtatus fuerit elogio: propterea *quod is meretricem amaverit.* Nam omnis hîc quaeſtio, an huic delicto pater debuerit ignoſcere, & Centumviri tribuere debeant veniam. Sed etiam in formulis, cum poenariae ſunt actiones, nos ita cauſſam partimur, an commiſſa ſit poena, an exigi debeat. Id autem, quod illi viderunt, verum eſt, reum à judicibus hoc defenſionis modo liberari non poſſe. *De praemiis* autem quaeruntur duo, *an ullo*

ſit

Eadem appellatione.] *Eadem* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. *eadem appellatione una comp.* Ald.

Ultima eſt deprecatio.] *Duplex* eſt *deprecatio*, altera in qua poſita eſt tota cauſa: ea locum non habet apud eos judices, qui ex legum praeſcripto judicant. Altera eſt quae eſt pars cauſae, ac ſubſtituitur defenſioni fere ſemper ante concluſionem aut in concluſione: ea locum habet ſaepenumero in *cauſis forenſibus.* TURNEB.

Pro Ligario.] Cap. 10.

Et quidem tecum.] *Equidem tecum.* Voſſ. ſec.

Plurimum valet.] *Valent.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Colon.

Etiamſi non toto genere cauſae]. *Etiam ſi non tot genera, cauſſa tamen.* Voſſ. ſec.

In cauſis dubiis.] Dubiis argumentis, factumne, an non factum eſſet.

Etiam reus.] *Res hic totius ſummam conſtitutum* *n.* V. C. Alm.

Si exhaeredatum à ſe filium.] Poſſunt liberi à parentibus exhaeredari, ſi flagitioſe vivant. liberi tamen praeteriti teſtamento, aut exhaeredati, poſt mortem patris habent *actionem inofficioſi teſtamenti.* TURNEB.

Elogio.] *Elogium* eſt teſtificatio de aliquo, ſive ignominiae ſive honoris cauſſa. Ignominiae, ut hoc loco; honoris, ut M. Tullius 1. Tuſc. 14. *Quid elogia ſepulchrorum.* REGIUS. vide ad Petron. cap. LIII.

Poenariae ſint actionis.] *Sunt*, & *actiones* mihi legendum videtur, hoc modo, *cum poenariae ſunt actiones.* *Formulae* autem ſunt, quae modo *libelli*, modo *querelae* a vulgo dicuntur. unde *formulares* harum conſcriptores appellantur. REGIUS. *cum poenariae ſint actionis.* Locat. *cum poenaria ſit actio.* Vall. lib. Voſſ. ſec. *cum poenariae ſunt actionis.* Obrecht.

Nos ita.] *Nos* deeſt V. C. Alm.

An commiſſa ſit poena.] *Committere poenam* locutio eſt & phraſis juriſconſultorum, qua ſignificant

ſit dignus, qui petit: *an tanto:* ex duobus, *uter dignior*: ex pluribus, *quis digniſſimus*. Quorum tractatus ex ipſo meritorum genere ducuntur. Et intuebimur non rem tantum, ſive alleganda, ſive comparanda erit: ſed perſonam quoque. Nam & multum intereſt, *tyrannum juvenis occiderit*, *an ſenex: vir*, *an femina: alienus*, *an conjunctus*. Et locum multipliciter, *in civitate tyrannis aſſueta*, *an libera ſemper: in arce*, *an domi*. Et quomodo factum ſit, *ferro*, *an veneno*. Et quo tempore, *bello*, *an pace:* an *cum depoſiturus eſſet eam poteſtatem*, an *cum aliquid novi ſceleris auſurus*. Habetur in meritis gratia, periculum quoque, ac difficultas. Similiter liberalitas *à quo* profecta ſit, refert. Nam in paupere gratior, quam in divite; dante beneficium, quam reddente; patre, quam orbo. Item *quam rem* dederit, & *quo tempore*, & *quo animo:* id eſt, num in aliquam ſpem ſuam, ſimiliter alia. Et ideo qualitas, maxima oratoris recipit opera: quia in utramque partem plurimum eſt ingenio loci, nec uſquam tantum affectus valent. Nam conjectura extrinſecus quoque adductas frequenter probationes habet, & argumenta ex materia ſumit: & quale quidque videatur, eloquentiae opus eſt: hîc regnat, hîc imperat, hîc ſola vincit. Huic parti ſubjungit Virginius cauſſas abdicationis, dementiae, malae tractationis, orbarum nuptias indicentium. Nam &

cant aliquid eſſe factum, propter quod irrogari debeat poena. Turneb.

Et locum.] *Eſt & ad locum.* Andr. Ald. Sich. Baſil. Colin. Vidov.

Ferro an veneno.] *An ferro.* Locat. Ald. Colin. ſed nihil opus geminare hanc particulam, ut jam ſaepe vidimus.

Habetur in meritis.] *Habentur in meriti gratia periculum quoque ac* Obr.

Liberalitas a quo.] *Libertas*, marg. Baſil.

Patre quia morbo.] Corrupte quidem ſic legitur; ſed ne ab iis quidem emendatur, qui pro *morbo* legunt *avunculo* corrigetur vero ſi pro *quia* ſcribatur *quam*; ſcribatur & *orbo*, *m* litera de *morbo* expuncta, hoe modo *Patre quam orbo.* nam liberalitas multo gratior eſt in patre, quam in orbo, utpote qui filiis careat. Regius.

Non in aliquam.] *Num*, ita expoſcente ſenſu, mihi legendum videtur. Regius. *non.* Voſſ. ſec.

Et ideo qualitas.] *Qualitas* maxime eſt *oratoria*, ideoque Hermogenes in omnibus ſtatibus ponit *qualitatem communem* ad amplificandum. denique à qualitate pendent omnes loci communes. Turneb. *maxima* mallem *maxime.*

Etiam conjectura, &c. ſumit quale quidque videatur.] Hi ſenſus mihi depravati videntur, eo obſcuriores ſunt. ſed quonam modo emendari poſſint, nunc mihi non occurrit, niſi fortaſſis *nam* particulam pro illa *etiam* putemus ſcribendam, ac *ut* particulam adſcribendam, hoc modo *ut quale quidque videatur.* ſignificat autem Fabius majore opus eſſe eloquentia in qualitate, quam in conjectura tractanda. Regius. *etiam.* MSS. Bal. Voſſ. ſec. Pareſ. Obr. deinde *& quale.* Steph. Leidenſ. Ox. Obr. omittit vero. V. C. Alm.

Eloquentiae opus.] *Eloquentia.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Colin. Gryph. Vidov. *eſt opus.* Obr.

Huic parti.] Quod *in conjectura* fecit, ut controverſias ſtatui applicaret, idem nunc quoque exequitur *in qualitate*, ſed tamen Virginium reprehendit, qui has cauſas *in qualitatem* ſemper cadere exiſtimavit, cum frequenter in alios quoque ſtatus incidant. Turneb.

Clementiae.] *Dementiae* legendum eſſe ne admonitione quidem dignum eſt. Quod autem ait ultimo loco, de jure priſco ſumptum eſt: nam orbae olim, cui liberet ex cognatis, nuptias indicebant, ut aperte ex Phormione Terentii percipi poteſt. Regius.

Orbarum nuptias indicentium.] Thema eſt declamatorium *ex lege Athenienſium* ſumptum. poterat enim apud Athenienſes orba propinquum in conjugium petere, ut apparet ex Phormione Terentii. Turneb. *nuptias indictium.* V. C. Alm. *nuptias inditium.* Voſſ. ſec. forte *vindicantium* ut infra.

& judicium fere ſic accidit, inventique ſunt, qui has materias *officiorum* vocarent. Sed alios quoque nonnumquam hae leges recipiunt ſtatus. Nam & conjectura eſt aliquando in pleriſque horum, cum ſe vel non feciſſe, vel bona mente feciſſe contendunt. Cujus generis exempla ſunt multa. Et quid ſit dementia, ac mala tractatio, finitur. Nam juris quaeſtiones plerumque leges praecurrere ſolent, &, ex quibus cauſſis non fiat, ſtatutum. Quod tamen facto defendi non poterit, jure nitetur. Et quot, & quibus cauſſis abdicare non liceat, & in quae crimina malae tractationis actio non detur, & cui accuſare dementiae non permittatur. Abdicationum formae ſunt duae: altera

Nam & judicium fere.] *Nam & fere ſic accidit.* V. C. Alm. Vallae lib. Locat. *nam & fere ſicut accidit.* Voſſ. ſec.

Materias officiorum.] Idcirco vocantur *materiae officiorum*, propterea quod à faciendis & non faciendis pendent, maximeque à propinquitatis & affinitatis pietate. Turneb. *inventique ſunt in has materias.* Voſſ. ſec.

Vel bona mente feciſſe.] Haec deſunt. Voſſ. ſec.

Nam juris leges plerumque quaeſtiones.] Hic ſenſus, ingenue fateor, mihi non percipitur. corruptus autem videtur. Nam *juris* genitivus nihil ſenſum juvat, niſi ad quaeſtiones referatur. ut legamus. *Nam juris quaeſtiones plerumque leges praecurrere ſolent.* Regius. Forte ſic legendum, *Nam juris plerumque quaeſtiones praecurrere ſolent:* hoc ſenſu, ut ante quam tractetur ſtatus qualitatis, ſtatum aliquem legalem exequamur, an videlicet ita ſit lex accipienda. ſin hanc ſequemur lectionem, *leges* accipiemus pro *controverſiis*, quae à lege abdicationis, dementiae, malae tractationis proficiſcuntur. Turneb. *nam juris leges plerum quaeſtiones.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. *nam juris plerumque quaeſtiones praecurrere ſolent.* Obr.

Non fiat ſtatutum.] *Status* quidem in aliis legitur exemplaribus, ſed ne ſic quidem mihi integer perſpicuusque videtur hic ſenſus. *ſtatutum* autem contenderim eſſe legendum, ut intelligatur ſtatutum eſſe, ex quibus cauſſis mala tractatio non fiat. Regius. *non fiant ſtatus.* MSS. Bal. Alm. Voſſ. ſec. Vallae, Colb. Andr. marg. Sich. Steph. Vaſc. Baſil. *& cauſſae ex quibus non ſit ſtatutum.* Obrecht. *ex quibus cauſis non fiat, ſtatutum.* Vidov.

Et quot & quibus.] *Et quod, & quibus cauſſis abdicare non liceat, & in quae crimina malae tractationis actio non detur.* Obr. quod partim recipimus, ſed mallemus, *Et quos, & quibus cauſſis abdicare non liceat*, ut quaeratur quos filios liceat abdicare, ſcilicet contumaces, & qui non parent.

Abdicationum formae ſunt duae, &c.] Solebant Graeci filios ſuos ob delictum aliquod abdicare, atque è conſpectu removere; & tum filii dicebantur ἐκπίπτειν τοῦ γένους. Quum autem cum patre in gratiam redirent, ἀναλαμβάνεσθαι εἰς τὸ γένος. Qui mos neque Romanis ignotus fuit. Atque haec erat abdicatio criminis imperfecti: qua de re heic agit Fabius noſter: & eruditiſſimus Iſaacus Caſaubonus ad Diogenem Laertium lib. 1. ſect. 94. Joh. Meurſius, Comment. ad Lycophr. v. 450. Pareus. Neſcio an ſatis manifeſtum ſit, Romanis etiam fuiſſe uſitatam abdicationem, cum nullum exemplum proferant viri eruditi, quod doceat, Graecorum abdicationi reſpondere Romanam. & ſi qui ſint, qui voce illa *abdicationis* uſi fuerint, improprie cenſendi ſunt eſſe locuti. ſic quod Suet. Aug. 65. dicit *abdicatum Agrippam*, id de elegatione, vel ut Plinius vocat lib. VII. 45. *ablegatione* intelligendum, quam emancipatio comitatur, ut ita ex jure patriae poteſtatis exeuntes, privarentur jure ſuccedendi. nam ob delicta emancipari potuiſſe docet Theophil. ad §. 3 Inſt. de adopt. & rus relegaſſe liberos docent exempla Manlii apud Cicer. 1. de off. 31. & Senec. III. de benef. 37. & Sex. Roſc. Amerini apud Cicer. pro S. Roſc. 15. imo etiam exilio damnaſſe ex Senec. 1. de Clem. 15. conſtat. & ita *abdicare* pro exhaeredare utitur Valer. Max. lib. V. cap. VII. ex. 2. ex quo loco Connanus lib. II. comm. cap. 13. in adoptivis filiis abdicationem in uſu fuiſſe credit: denique clare in l. VI. C. de patria poteſtate dicitur, abdicationem Romanis legibus non comprobari. ubi errare Interpretes, qui putant, ibi abrogari abdicationem antea uſitatam, dudum viri docti oſtenderunt. ceterum miror, viros doctos etiam hoc loco Quinctiliani uſos, ut probarent abdicationem Romanis fuiſſe uſitatam, cum clariſſime pateat, has cauſſas a Graecis petitas & exercitationis gratia in ſcholis propoſitas. nam ipſe paullo ante dixit, *quae in ſcholis abdicatorum, haec in foro exhaeredatorum, quae illic malae tractationis, hic rei uxoriae &c.* Et ita in declamationibus fere materias ab uſu remotas praeſcribebant, de quo toties Fabius & Petronius initio Satyricon queruntur. quod

Digitized by Google

tera criminis perfecti, ut ſi abdicetur *raptor*, *adulter*. Altera imperfecti, velut pendentis, & adhuc in conditione poſiti: quales ſunt, *in quibus abdicatur filius*, *qui non pareat patri.* Illa ſemper aſperam abdicantis actionem habet, (immutabile eſt enim, quod factum eſt) haec ex parte blandam, & ſuadenti ſimilem; mavult enim pater corrigere, quam abdicare; at pro filiis in utroque genere ſummiſſam, & ad ſatisfaciendum compoſitam. A quo diſſenſuros ſcio, qui libenter patris figuram laedunt: quod non auſim dicere numquam eſſe faciendum (poteſt enim materia incidere, quae hoc exigat) certe vitandum eſt, quoties aliter agi poteſt. Sed *de figuris* alio libro tractabimus. Non diſſimiles autem abdicationum actionibus ſunt *malae tractationis actiones.* Nam & ipſae habent eamdem in accuſationibus moderationem. *Dementiae* quoque *judicia*, aut propter id, quod factum eſt, aut propter id, quod adhuc fieri, vel non fieri, poteſt, inſtituuntur: & actor in eo, quod factum eſt, liberum habet impetum: ſic tamen, ut factum accuſet, ipſius patris, tamquam valetudine lapſi, miſerea-

quod vero Caſaubonus de voce ἀναλαμβάνεσθαι notat, eleganter Budaeus comm. Ling. Graec. p. 268. Chriſto accommodat, cujus ἀνάληψις Lucae IX. 51. memoratur. qui cum ante a patre quaſi abdicatus, & ut ipſe dixit Matth. XXVII. 46. *relictus*, tunc iterum in coelum, ut domum paternam, receptus fuit, poſtquam ſatisfecerat patri, & cum eo in gratiam redierat. BURM.

Ut ſi abdicetur.] *Ut ſi abduceretur.* V. C. Alm.

Altera imperfecti.] Appellat *imperfectum crimen*, quod adhuc eſt in ipſo actu, atque etiamnum fit, quod appellat *pendens*, ea ratione qua dicimus *reos pendentes*, qui adhuc ſunt in reatu, quanquam eorum cauſa nondum eſt ad abſolutionem aut ad condemnationem perducta. TURNEB. *alii imperfecti.* V. C. Alm. de reis pendentibus notum ex commentatoribus ad Sueton. Claud. IX. & Dom. IX. ſed non opus inde arceſſere, cum omnia imperfecta, dubia & incerta, ut hic crimen, recte *pendere* dicantur. ita Silius V. 191.

Horreſco ut pendente malo.

ubi nihil opus *impendente*, quod Heinſius malebat. ſic apud Virgil. IV.

Pendent opera interrupta.

ſic *ſomnus pendere* dicitur Propertio lib. IV. eleg. 7. Ovid. VIII. Met. 12.

Et pendebat adhuc belli fortuna.

vide etiam quae ad Petron. cap. LXXXIX. notavimus. *poſitum* vero *in conditione* locutio eſt Juriſconſultis frequens. ſed illa me fere moveret, ut mox legerem, *abdicatur filius*, *ſi non pareat patri.* *ſi* enim particula eſt, quae conditionem deſignare ſolet. BURM.

Qui non pareat.] *Quia.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Colin. Obr.

Haec ex parte.] *Haec* non habet V. C. Alm.

Pater corrigere quam abdicare.] *Pater abdicare.* omiſſis reliquis. V. C. Alm.

Summiſſam.] *Summiſſa & a. ſ. compoſita.* V. C. Alm. Baſil.

Qui libenter.] *Quia libenter.* Voſſ. ſec.

Patris figuram.] *Figuram* appellat Fabius quandam orationis formam, quae *ſimulationem* & *colorem* quendam habet. fit autem plerunque, cum per quandam ſuſpicionem, quod non dicimus, accipi volumus: ut *pater ſimulat ſe malle filium corrigere, quam abdicare.* hac de re Fabius aget *lib.* 9. pluribus. TURNEB.

Caeterum videndum eſt.] *Certe vitandum eſt.* Obrecht. *certe videndum eſt.* MSS. Bal. Voſſ. ſec. Alm. marg. Sich. Baſil. ſic permutantur haec verba etiam. lib. VIII. cap. 2.

Alio libro tractavimus.] In libro IX. de figuris ac figuratis controverſiis diſſerit Fabius. Quare *tractabimus* legendum. Pater autem ea utitur figura in abdicando filio, ut ſimulet, ſe malle illum corrigere, quam abdicare. REGIUS. *in alio libro.* Locat. Ald. Colin. Vidov, *alio in libro.* Baſil. *alio loco.* Obr.

Malae tractationis.] *Malae tractationis.* Voſſ. ſec.

Nam & ipſa.] *Ipſae* mihi legendum videtur. REGIUS. *ipſam.* Locat. Ald.

Aut propter id, quod adhuc fieri.] Ex iis, quae ſequuntur, apparet, primum diviſionis membrum, librariorum incuria omiſſum, eſſe adſcribendum. Ut legatur

miſereatur; in eo vero, cujus libera mutatio eſt, diu roget & ſuadeat, & noviſſime dementiam rationi queratur obſtare, non mores: quos quanto magis in praeteritum laudaverit, tanto facilius probabit morbo eſſe mutatos. Reus, quoties cauſſa patietur, debebit eſſe in defenſione moderatus, quia fere ira, contentio, & concitatio furori ſunt ſimilia. Omnibus his commune eſt, quod rei non ſemper defenſione facti, ſed excuſatione ac venia frequenter utuntur. Eſt enim domeſtica diſceptatio, in qua & ſemel peccaſſe, & per errorem, & levius, quam objiciatur, abſolutioni nonnumquam ſufficit. Sed alia quoque multa controverſiarum genera in qualitatem cadunt. ***Injuriarum***: quamquam enim reus aliquando feciſſe negat, plerumque tamen haec actio facto atque animo continetur. De accuſatore conſtituendo, quae judicia ***divinationes*** vocantur (in quo genere Cicero quidem, qui mandantibus ſociis Verrem acccuſabat, hac uſus eſt diviſione) ſpectandum, à quo maxime agi velint hi, quorum de ultione

legatur, *aut propter id, quod factum eſt, aut propter id, quod adhuc fieri vel non fieri poteſt.* REGIUS. omittunt. Voſſ. ſec. Locat.

Reus quoties, &c.] Pater, qui *dementiae* accuſatur, oratione ſubmiſſa & moderata uti debet, quia, ſi in affectus vehementes prorumperet, oratione ſe jugularet, ac ſe furioſum oſtenderet. eſt enim *affectus gravior* ſimilis furori. TURNEB.

Ira contentio & concitatio.] *Contentio* abeſt a MSS. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Obrecht.

Sunt ſimilia.] Rarius eſt, duobus vel tribus praecedentibus feminini generis vocabulis ſubjicere adjectivum neutrius. ſic tamen & noſter lib. VI. cap. 2. *quidam commendationem atque excuſationem propria hujus officii putaverunt, nec abnuo eſſe iſta in hac parte, ſed non concedo ut ſola ſint.* & lib. XI. 2. ex MSS. *prope ſola diviſio & compoſitio.* Salluſt. Catil. 31. *Ex ſumma laetitia atque laſcivia, quae diuturna quies pepererat.* Columel. VIII. 2. *niſi quod rutilam galeam & criſtam capite gerit, quae utraque ſunt in Meleagride caerulea.* l. 13. §. 4. ff. de teſt. milit. *ſervo libertas ſimul & haereditas data, quae utraque ad eum pervenire teſtatorem voluiſſe negari non poteſt.* BURM.

Eſt enim domeſtica.] Antea docuit Fabius, *deprecationem* per ſe in forum non cadere, nunc tamen ait quandam veluti ſuperioris dicti interpretationem, eam in cauſas domeſticas cadere interdum; quales ſunt *inter filium* & *patrem, maritum* & *uxorem.* TURNEB.

Qua & ſemel.] *In qua.* V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil. Colin. Vidov. Obr.

Abſolutio nonnumquam.] Niſi *abſolutioni* legatur, nullus hinc ſenſus elicitur. nam ad abſolvendum & error, & levitas criminis, & ſemel duntaxat peccaſſe in domeſtica diſceptatione ſufficit. REGIUS. *abſolutio.* Voſſ. ſec. Locat.

Injuriarum.] *Controverſia* ſuppleatur. Enumerat namque Fabius alias quoque controverſias, quae in qualitate verſantur. Frequentius tamen actio injuriarum conjecturalis eſt. factae enim fere negantur, interdum tamen ex facti qualitate animique dijudicantur. REGIUS. In injuriis plerunque eſt *qualitas*, ut quando quaeritur *factumne illud ſit injurioſum.* plerunque quoque *de animo* quaeritur: nam injuria conſtat affectione facientis. unde *impubes* & *furioſus* injuriam non faciunt. TURNEB.

Quamquam enim reus, &c.] Furti item: cum facto enim etiam animum furis furtum exigit l. 41. §. 1. ff. ad L. Aquiliam. PITH.

Judicio divinationis.] Sic quidem plerisque recte legi videtur, ſed *divinationes* ego contenderim eſſe legendum. nam judicia, in quibus de conſtituendo agitur accuſatore, *divinationes* idcirco vocantur, ut inquit Pedianus in argumento ad divinationem, *quod res agatur ſine teſtibus, & ſine tabulis, &, his remotis, argumenta ſola ſequantur judices, & quaſi divinent.* REGIUS. *divinationis.* Voſſ. ſec.

Mandantibus ſociis Verrem accuſabat.] *Qui mandatis ſociis Verrem defendebat.* MSS. Alm. *mandantibus ſ. v. defendebat.* Voſſ. ſec.

Spectandumque quid maxime.] *Que* copula, ut otioſa ac ſenſus oneroſa, prorſus videtur eradenda, & loco illius *quod*, *a quo* eſſe legendum aperte ex prima Ciceronis in Verrem actione patet. REGIUS. *ſpectandum quid maxime.* Locat. *ſpectandumque quid.* MSS. Colb. Voſſ. ſec. marg. Baſil.

ſpectan-

Digitized by Google

tione quaeritur: à quo minime velit is, qui accuſatur, frequentiſſimae tamen hae ſunt quaeſtiones, *uter majores cauſſas habeat, uter plus induſtriae aut virium ſit allaturus ad accuſandum, uter id meliore fide facturus.* *Tutelae* praeterea: in quo judicio ſolet quaeri, an alia de re, quam de calculis, cognoſci oporteat: *an fides praeſtari debeat tantum*, non etiam conſilium & eventus. Cui ſimile eſt *male geſtae procurationis*; in foro negotiorum geſtorum: nam & mandati actio eſt. Praeter haec finguntur in ſcholis & *ſcripti maleficii*, in quibus aut hoc quaeritur, *an ſcriptum ſit*: aut hoc, *an maleficium ſit*: raro utrumque. *Malae geſtae legationis* apud Graecos & veris cauſſis frequens: ubi juris loco quaeri ſolet, *an omnino aliter agere, quam mandatum ſit, liceat: & quouſque ſit legatus*: quoniam alii in renuntiando ſunt: ut in

ſpectandum quo maxime. V. C. Alm. *quid maxime agi velim.* Voſſ. ſec. *aut quid maxime.* MSS. Voſſ. ſec. Colb.

A quo minime.] *Aut quid minime.* marg. Baſil.

Frequentiſſime.] *Frequentiſſimae.* Obr.

Induſtriae aut virium.] *An virium.* V. C. Alm.

Uter id meliore fide ſit allaturus.] Senſui non congruit *allaturus.* expungatur itaque, ac loco ejus, id quod in quibuſdam legitur exemplaribus, *facturus* reponatur. REGIUS. *allaturus.* Locat. *meliore fide facturus.* V. C. Alm. Baſil. Gryph. Oxon. Obr.

Tutelae praeterea.] *Tutela.* Baſil.

Quam de calculis.] *Quam de caulis.* V. C. Alm.

An fides praeſtari.] *An fidem praeſtare d. ſ. n. e. c. & eventum.* V. C. Alm. & Voſſ. ſec. (niſi quod *eventus*) Andr. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *fidem praeſtare. d. ſ. n. e. c. & eventus.* Locat. Baſil.

An fidem praeſtare.] Apud Ciceronem in Top. *fidem praeſtare* interpretantur pro *ſatiſdare* & *fidejuſſores praebere.* hic tamen ſimpliciter accipiendum eſt pro *fideliter ſeſe gerere in alicujus rei adminiſtratione*: quomodo apud Ciceronem quoque optime acciperetur. TURNEB. apud Cicer. v. ad fam. 11. *fidem, quam dederis, praeſtabo*, eſt, ſervabo, quae ipſi promiſeris. ut & apud Nep. Thraſyb. 3. *& id, quod pollicitus eras, praeſtitit.* & in Oratione pro Caecina cap. 2. *profiterer ſatis idoneum me eſſe defenſorem, propterea quod fidem meam diligentiamque praeſtarem*, eſt, probarem, exhiberem. & ita tutor *fidem praeſtat* in Topicis c. 10. *praeſtare* vero *conſilium & eventum*, eſt in ſe recipere, ſi quid male eveniat ex conſilio. ita ad Att. XVI. 7. *etiam ſi te auctore, quid debet, qui conſilium dat, praeſtare praeter fidem.* & ita paſſim Juriſconſulti. BURM.

Male geſtae procur.] Quam actionem rhetores male geſtae procurationis appellant, πραγματικοὶ, verſantes in foro, negotiorum geſtorum & mandati. PITHOEUS.

In fore] *Quae in fore negotiorum geſtorum etiam, & mandati actio eſt.* Obr.

Negotiorum geſtorum] *Actio eſt negotiorum geſtorum*, ut tradunt juriſconſulti, quando aliquis ultro, vel neceſſitate quadam, abſentis negotia ſine mandato ſuſcipit. TURNEB.

Scripti maleficii.] *Scriptum maleficium* videtur appellare, carmen quoddam magicum in aliquem compoſitum. nam & *maleficas* appellamus *mulieres*, incantatrices. forte id accipi poſſit de *famoſis libellis.* Quidam interpretantur *ſcriptum maleficium*, turpem librum, quemadmodum ajunt Ovidium in exilium eſſe miſſum, quod laſcivos amorum libros ſcripſiſſet: ſed haec interpretatio non placet. *Idem.*

Rare utrumque.] *Ratio utrumque.* Voſſ. ſec.

Quoniam aliae in renuntiando ſint.] Mihi, ingenue fateor, non percipitur hic ſenſus. niſi fortaſſis *alii* legatur, ut intelligamus alios eſſe a legatis eos, qui referunt & renuntiant ſenatui aut populo ea, quae in legatione geſſerunt; tunc enim non ſunt legati, ſed privati. REGIUS. Locus eſt ſumptus ex IV. in Verr. nam Hejus, à Mamertinis Romam miſſus legatus ut Verrem laudaret, poſt laudationem dixit adverſus Verrem, publicis Mamertinorum operis aedificatam Verri navem. TURNEB. *quoniam alii in renuntiando.* V. C. Alm. Par. Vaſc. Steph. forte legendum *quoniam alii renuntiando ſunt*, id eſt, poſt renuntiationem non legati, ſed privati habentur: controverſia enim hic proponitur, quouſque legatus ſit. an donec modo pertulerit legationem; ut Hejus, qui ex Sicilia miſſus, poſtquam pertulerat legationem, & Verrem laudaverat, deinde teſtimonium in Verrem dixit. an vero donec renuntiaverit. & ita quaeritur, an Hejus non prius debuerit in Siciliam redire, & renuntiare legationem iis, qui eum miſerant, & tunc redire Romam, ut in Verrem teſtimonium

Digitized by Google

in Hejo, qui teſtimonium in Verrem dixerat poſt perlatam legationem. Plurimum tamen eſt in eo, quale ſit factum reipubl. laeſae. Hinc moventur quidem mille juris cavillationes, *quid ſit rempub. laedere, & laeſeritne, an profuerit: & ab ipſo, an propter ipſum laeſa ſit?* in facto tamen plurimum ineſt. *Ingrati* quoque. In quo genere quaeritur, *an is, cum quo agitur, acceperit beneficium?* quod raro negandum eſt: ingratus eſt enim, qui negat. *an, quantum acceperit, reddiderit? an protinus, qui non reddiderit, ingratus* ſit? *an potuerit reddere? an id, quod exigebatur, debuerit? quo animo ſit?* Simpliciores illae, *injuſti repudii*, ſub qua lege controverſiae illud proprium habent, quod à parte accuſantis defenſio eſt, & defendentis accuſatio. Praeterea cum quis rationem mortis in ſenatu reddit: ubi una quaeſtio

diceret. obſervanda enim differentia inter *perferre legationem*, id eſt, mandata exſequi apud eos, ad quos miſſus eſt legatus; & *renuntiare*, id eſt, referre ad eos, a quibus miſſus eſt. medio igitur tempore inter perlatam & renuntiatam legationem quaeſtio eſt, an ſit adhuc legatus. Ita Sulpitius *legationem renuntiare non potuit*, mortuus enim in legatione. Cicer. Philip. IX. 1. Livius XXXV. 32. *Thoas primus in eo concilio renuntiavit legationem* XXXIX. 33. *Q. Caecilius, M. Baebius, & Th. Sempronius legationem renuntiaverunt.* lib. XXXVIII. 18. *precantibus legatis, ut domum renuntiarent, poteſtas facta.* Juſtin. XXIV. 5. *renuntiata legatione riſere Galli. perferre* vero *legationem*, ut *mandata, nuntium* & ſimilia dicitur. ſic & noſter lib. III. cap. 14. *mandamus, renuntiamus.* BURM.

Ut in hoc.] *Ut in eo.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. *ut is qui.* Gryph. Colin. Vidov. Steph. *& in Hejo.* V. C. Alm. lege *ut in Hejo.* ejus enim paſſim mentio in IV. Verrin. cap. 2. & V. paſſim. qui cum legatus publice eſſet ad laudandum Verrem, privatim confugit ad judices. lib. IV. cap. 8.

Poſt perlatam legationem.] *Legatam.* V. C. Alm.

Factum reipubl. laeſae.] *Rempubl. laedere* dicebatur, qui aliquid committebat contra communem utilitatem. ut ille Corvus apud Senec. Suaſor. II. qui accuſatus fuit reipublicae laeſae, propter declamationem, cujus argumentum erat *liberos non eſſe tollendos.* qui locus cum exercuerit interpretes, & corruptiſſimus ſit, hac occaſione excutiendus erit. verba Senecae ſunt. *Hic eſt Corvus, qui cum tentaret ſcholam Romae ſumme illi, qui Judaeos ſubegerat, declamavit controverſiam de ea, quae apud matronas differebat, liberos non eſſe tollendos, & ob hoc accuſatur Reipublicae laeſae.* verba illa *qui cum tentaret ſcholam Romae ſummo illi*, nullum ſenſum efficere manifeſtum eſt. recte autem hic de Herode agi vidit Cl. Schultingius, qui pro *ſummo*, *Idumaeo* repoſuit, ingenioſe admodum, ſed nihilominus locutio illa *tentare ſcholam alicui*, ineptam facit ſententiam. quare legendum puto. *hic eſt Corvus, qui cum venditaret ſe olim Romae Idumaeo illi, qui Judaeos ſubegerat, declamavit controverſiam de ea, quae apud matronas differebat, liberos non eſſe tollendos* &c. *venditare ſe alicui* eleganter dictum, & Ciceroni, Nepoti, Juſtino, noſtro etiam & aliis ſaepe uſitatum. ex *ſcholam* fecimus *ſe olim*, parva immutatione. hic ergo Corvus, ut gratiam Herodis, qui filios ſuos & infantes Bethlemiticos occiderat, captaret, fictam quandam controverſiam declamavit de muliere, quae apud matronas differebat, & illis perſuadere conata erat, non eſſe tollendos liberos. nam ipſe Corvus non apud matronas declamavit, ſed ſibi argumentum ſumſit, de muliere, quae tam pernicioſa conabatur reipubl. matronis perſuadere. unde ejus ſtupor intelligitur: nam dum ſe venditaret Herodi, in legem Papiam Poppaeam de maritandis ordinibus ire ſe non videbat; ergo accuſatur reipubl. laeſae. BURM.

Laeſeritne an profuerit.] *Laeſerit anñ profuerit.* V. C. Alm.

Propter ipſum laeſa ſit.] *Laeſit.* V. C. Alm.

Plurimum ineſt.] *Eſt* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Obr. male. nam τῷ *ineſſe* noſtrum ſaepe ſolere addere praepoſitionem *in* vidimus ad lib. II. c. 17.

An quantum acceperit.] *Quantum acceperit an reddiderit.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

An protinus qui non reddiderit.] *Qui reddiderit.* Steph. Roig. *cui non reddiderit.* Baſil. *qui non reddidit.* Ald. Obr.

Injuſti repudii.] *Injuſti repudii eſt actio*, quando uxor virum in judicium vocat, aitque, ſe injuria repudiatam fuiſſe; atque ideo dotem repetit. cum igitur agit in maritum, tuetur probitatem ſuam: at maritus, cum oſtendit ſe juſte repudiaſſe, accuſat uxorem. TURNEB.

A patre accuſantis.] *A parte*, ſine ulla dubitatione legendum. REGIUS. *aperte.* Voſſ. ſec.

Praeterea cum.] *Thema hoc declamatorium* eſt, ductum

Digitized by Google

quaeſtio eſt juris, *an is demum prohibendus ſit, qui mori vult, ut ſe legum actionibus ſubtrahat*, cetera qualitatis. Finguntur & teſtamenta, in quibus de ſola quaeratur voluntate: ut in controverſia, quam ſupra expoſui, in qua de parte patrimonii quarta, quam pater digniſſimo ex filiis reliquerat, contendunt philoſophus, medicus, orator. Quod idem accidit, ſi orbae nuptias vindicant pares gradu, & ſi inter propinquos de idoneo quaeratur. Sed nec omnes mihi perſequi materias in animo eſt (fingi enim adhuc poſſunt) nec communes ſunt earum quaeſtiones, quia poſitionibus mutantur. Hoc tantum admiror, Flavium, cujus apud me merito ſumma eſt auctoritas, cum artem ſcholae tantum componeret, tam anguſte materiam qualitatis terminaſſe. Quantitas quoque (ut dixi) etiamſi non ſemper, tamen plerumque eidem ſubjacet, ſeu modi eſt, ſeu numeri. Sed modus aliquando conſtat aeſtimatione facti, *quanta ſit culpa*, *quantumve beneficium:* aliquando jure, cum id in controverſiam venit, qua quis lege puniendus, vel honorandus ſit. *Stuprator an decem millia dare debeat?* quae poena huic crimini conſtituta eſt: *an, quia ſtupratus ſe ſuſpendit, capite puniri, tamquam cauſſa mortis?* Quo in genere falluntur, qui ita dicunt, tamquam inter duas leges quaeratur. Nam de decem

ductum à Maſſilienſium lege, apud quos venenum publice ſervabatur, quod haurire licebat ei, qui in ſenatu rationem mortis ſuae reddidiſſet. Vide *Valer. lib.* II. cap. VI. ex. 7. TURNEB.

In ſenatum] *In ſenatu* legendum eſſe, ne admonendum quidem eſt: *reddit*, ut praeſentis ſit temporis, mihi legendum videtur. REGIUS. *reddidit*. Locat. Ald. *in ſenatum*. Andr. Ald.

Se legum actionibus] *Se legum ſanctionibus ſubtrahat*. Voſſ. ſec. quod non eſt de nihilo.

Digniſſimo ex filiis] *Civitati utiliſſimo ex filiis*. Colon. quod repetitum ex hac controverſia lib. VII. cap. I.

Quaeratur voluntate.] *Quaeritur*. Ald. *voluntate* abeſt a V. C. Alm.

Quod idem.] *Item*, non *idem*, mihi legendum videtur. REGIUS. *idem*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Obr.

Si orbae nuptias indicant.] Hoc *thema declamatorium* eſt ductum ex lege Athenienſium, apud quos appellatur ἐπίκληρος *virgo*, quae ſola haereditatem obtinet, cum ſit orba. jus autem erat ut cognati & propinqui ejus nuptias peterent. TURNEB. *Si orbae nuptias vendicant*. Voſſ. ſec. quod verum puto.

Flavium.] Quiſnam is fuerit Flavius, qui tam anguſte qualitatis materiam terminavit, non memini me legiſſe. REGIUS. vide lib. II. cap. 14.

Apud me.] *Apud* non eſt in MS. Alm. *apud me* deerat Voſſ. ſec.

Terminaſſe.] *Minaſſe*. V. C. Alm.

Quantitas quoque.] Nonnulli rhetores *quantitatem à qualitate* ſeparant, Fab. cum *qualitate* conjungit: quod tamen ita eſt accipiendum, ut *in quantitate* nonnunquam de conjectura quaeratur, etſi ſaepius *ad qualitatem* eſt referenda. TURNEB.

Plerumque recte tamen eidem ſubjacet.] *Plerumque* iterato poſitum, ac illud *recte* adverbium mihi videtur eradendum. Redundat enim ac nihil ſenſum adjuvat, hoc modo. *Quantitatis quoque, (ut dixi) plerumque etiamſi non ſemper, tamen eidem ſubjacet*. REGIUS. *plerumque* repetunt Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Steph. Colin. Obr. ſed quidam conjiciunt in parentheſim (*ut dixi plerumque*) quidam disjungunt (*ut dixi*) *plerumque*. *Quantitas quoque (ut frequenter dixi) etiamſi non ſemper, tamen plerumque*. Baſil. *recte*, habent Locat. Ald. *recte tamen ſubjacet*. Voſſ. ſec.

Seu modi eſt.] *Seu modus eſt, ſeu numerus*. Voſſ. ſec.

Stuprator an decem, &c.] Phraſis haec eſt Latinis peculiaris, in qua ſubintelligere debemus *aſſium*, vel *aeris*. haec autem ſumma efficit *centum coronatos*. TURNEB. *an* abeſt a MS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. *decem millia an dare*. Voſſ. ſec. *an ſtuprator*. Baſil.

Puniri.] *Punire*. Voſſ. ſec.

Nam de decem millibus.] *Nam in decem*. Voſſ. ſec. Obr.

decem millibus nulla controverſia eſt, quae nec petuntur. Judicium redditur, *an reus cauſſa ſit mortis*? In conjecturam quoque eadem ſpecies cadit: quum, perpetuo, an quinquennali ſit exilio multandus, in controverſiam venerit: num prudens caedem commiſerit, quaeritur. Illa quoque, quae ex numero ducitur, pendet ex jure: *an Thraſybulo triginta praemia debeantur*, & cum duo fures pecuniam abſtulerunt, ſeparatim quadruplum quiſque, an duplum debeat? Sed hîc factum quoque aeſtimatur, & tamen jus ipſum pendet ex qualitate.

Nec petuntur.] *Non petuntur.* Obr.

Quum perpetuo.] *Nam perpetue.* Voſſ. ſec.

Thraſybulo.] Qui ſuſtulit triginta tyrannos, qui à Lacedaemoniis urbi Athenarum impoſiti fuerant. pendet autem controverſia *ex lege*, quae tyrannicidae praemium decernit. Turn. *Thraſibolo.* Voſſ. ſec.

Et cum duo fures.] *Cum dici fures.* V. C. Alm.

Separatim quadruplum.] Ex jure civili *fur manifeſtarius* quadruplum ſolvere debet, *non manifeſtarius* duntaxat duplum. ſi duo igitur, cum furarentur pecuniam, deprehenſi ſunt, quaeſtio eſt an uterque *quadruplum* ſolvere debeat. Turneb. *ſe parsi.* V. C. Alm.

Sed hic factum.] *Sed factum.* Voſſ. ſec.

CAPUT V.

De actionis quaeſtione.

VI. Qui neque feciſſe ſe negabit, neque aliud eſſe, quod fecerit, dicet, neque factum defendet, neceſſe eſt, in ſuo jure conſiſtat: in quo plerumque *actionis* eſt *quaeſtio:* quae non ſemper eadem eſt, ut quidam putaverunt. Nam & judicium antecedit, qualia ſunt praeturae curioſa conſilia, cum de jure accuſatoris ambigitur: & in ipſis frequentiſſime judiciis verſatur. Eſt enim duplex ejus diſceptationis conditio, quod aut intentio, aut praeſcriptio habet controverſiam. Ac fuerunt,

Non eſt ſibi contrarius Fabius. quanquam enim *lib.* 3. *tranſlationis* ſtatum ſuſtulit, quem nunc inducere videtur, quaſi immemor ſui, non tamen inducit ut *ſtatum principalem*, ſed ut quaeſtionem quandam & *ſtatum minorem.* Ejus duplex eſt conditio: nam aut *tranſlatio* fit ante conſtitutum judicium, *ut ſi mecum litem conteſtari velis, dicamque te non habere jus in me agendi.* nonnunquam vero non ante ipſum judicium, ſed in ipſo judicio verſatur, ut in oratione pro Cluentio. Turneb.

Feciſſe ſe negavit.] *Negabit*, ne diſſimilia copulentur tempora, mihi legendnm videtur. Qui vero hoc caput inſcripſerunt *de qualitate judiciali*, in manifeſtum lapſi ſunt errorem: cum de actionis quaeſtione, quae ab aliis *tranſlatio* quoque appellatur, hoc loco tractet Quinctilianus. Regius.

Judicium antecedit.] Aliquid verborum ſenſus integritati deeſſe videtur. Adſcribendas autem has particulas puto, *nam &*, ut bimembris ſit diviſio; hoc modo, *nam & judicium antecedit*, *& in ipſis fr. judiciis verſatur.* Interdum namque actionis quaeſtio praecedit judicium, cum quaeritur utrum quis agere poſſit: hoc enim ante determinat praetor, quam judicium inſtituatur, interdum in ipſis verſatur, hoc eſt, una cum principali cauſſa tractatur. Regius. *nam &* abeſt a Voſſ. ſec. Locat.

Eſt enim duplex.] Alciatus juriſconſultus hunc locum ſic interpretatur, *Exceptio* eſt intentionis, quando aliquid opponitur transferendo, quod directo intentioni repugnat. eſt autem *praeſcriptio*, cum non recte perimitur *intentio*, ſed aliquo caſu limitatur & reſtringitur. Turneb.

Ac fuerunt.] Vel ex hoc liquet, Fabio non eſſe ſtatum *tranſlationem*, ſed duntaxat *quaeſtionem* quandam: itaque in *praeſcriptione* reperiuntur omnes

Digitized by Google

fuerunt, qui praeſcriptionis ſtatum facerent, tamquam ea non iiſdem omnibus, quibus ceterae leges, quaeſtionibus contineretur. Cum ex praeſcriptione lis pendet, de ipſa re quaeri non eſt neceſſe. Ignominioſo patri filius praeſcribit: de eo ſolo judicatio eſt, *an liceat.* Quoties tamen poterimus, efficiendum eſt, ut de re quoque bene ſentiat. Sic enim juri noſtro libentius indulgebit, ut in ſponſionibus, quae ex interdictis fiunt, etiamſi non proprietatis eſt quaeſtio, ſed tantum poſſeſſionis: tamen, non ſolum poſſediſſe nos, ſed etiam noſtrum poſſediſſe, docere oportebit. Sed frequentius etiam quaeritur de intentione. *Vir fortis optet, quod volet.* nego illi dandum, quidquid optaverit: non habeo praeſcriptionem, ſed tamen voluntate contra verba, praeſcriptionis modo, utor. In utroque autem genere ſtatus idem fit. Porro lex omnis aut tribuit, aut adimit, aut punit, aut jubet, aut vetat,

omnes *ſtatus legales.* Vide Fab. lib. 3. cap. 8. *An non praeſcriptiones, &c.* Idem.

Qui praeſcriptionis ſtatum.] Ut aut de nomine aut ſcripto, & ſententia vel ratiocinatione quaeratur, deinde ſtatus ex quaeſtione oriatur. PITH.

Continerentur.] *Contineretur* legendum, ut ad *praeſcriptionem* referatur. REGIUS.

Cum ex praeſcriptione.] *In praeſcriptione*, cum ex circumſtantia & aliquo caſu fiat intentionis eluſio, ſi voles *de intentione*, quae principalem continet cauſam, nihil dices, ſed duntaxat *de circumſtantia*, quae *tranſlationem* continet. ut ſi ignominioſus pater vellet te abdicare, ejus actionem ſubmoveres, quia ignominioſus eſſet, de ſola, ſi velles, *ignominia* diceres, non de *abdicatione.* TURNEB.

De ipſa requiri non eſt neceſſe.] Male percipitur hic ſenſus, ut qui ſit depravatus. Quo namque modo de praeſcriptione non quaeritur, ſi de ipſa praeſcriptione lis pendet. ita namque oppoſitis frontibus ſibi ipſi repugnaret hoc loco Fabius. ſic vero corrigi poſſe puto, ſi *quaeri* legatur, & *re* ab ipſo verbo ſeparetur, hoc modo, *de ipſa re quaeri non eſt neceſſe.* ſic autem eſſe legendum aperte exemplum, quod ſubjicitur, oſtendit. ſi enim filius ignominioſo patri praeſcribit, quod ipſi agere non liceat, nihil neceſſe eſt quaerere de crimine, quod pater in filium intendit. ſed de hoc ſolo judicatio eſt, an ignominioſo agere liceat. REGIUS.

Ignominioſo filius praeſcribit, de eo loco judicatio.] Non nihil mihi verborum ad hujus perfectionem ſenſus deſideratur. Et *patri* quidem puto adſcribendum, pro *loco* autem *ſolo* legendum hoc modo. *ignominioſo patri filius praeſcribit, de eo ſolo judicatio eſt.* Quod ſi cui fortaſſe nimis audax videor, is nihil aut mutando, aut adjiciendo ſenſum Fabii acumini convenientem eliciat. REGIUS.

patri abeſt a MSS. Alm. Voſſ. ſec. Vallae libro. Locat. neque admodum neceſſaria vox eſt, cum ex filio intelligatur pater. *loco* etiam MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Ut de ree quoque bene ſentiat.] Ex ſuperiorum corruptione hic ſenſus eſt depravatus. Facile autem corrigitur, ſi *re* legatur. REGIUS. *de reo.* Voſſ. ſec. Locat.

Ut in ſponſionibus.] Sic quidem legitur, ſed pro *ſponſionibus* forte *poſſeſſionibus* eſt legendum. Frequentiſſime enim praeſcriptiones circa poſſeſſiones longi temporis verſantur. REGIUS. *Interdicta praeteria* ſaepenumero fiunt de poſſeſſionibus, ut docet Juſtinianus. igitur ſi quis abs te petat fundum, utariſque praeſcriptione, dicens non poſſe in te actionem hoc nomine inſtitui, quod diu fundum poſſederis, optimum tamen erit, ut etiam te *proprietarium* oſtendas, nec ſolum te poſſeſſionis jure tuearis. TURNEB. *poſſeſſionibus.* Ald. Sich. Vaſc. Steph. Baſil.

Noſtrum poſſediſſe.] *Nroꝝ*, id eſt, *noſtrorum.* V. C. Alm.

Quid volet.] *Quidquid*, vel certe *quod volet*, legendum. REGIUS. *quid.* Locat. *quae.* Vall. liber. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Ald. Baſil. *quidquid.* Steph. Gryph. Colin. Vidov. *quod.* Obr.

In utroque autem genere.] Ex hoc quoque loco apparet, non in tranſlatione eſſe *ſtatum*, ſed *ſtatum* exoriri ex *cauſis tranſlationis.* itaque in eam *tranſlationem*, quae intentionis oppugnatione conſtat, cadunt quatuor ſtatus legales, ut in praeſcriptionem. TURNEB.

Idem ſit.] Rectius in quibuſdam exemplaribus *fit* legitur. REGIUS.

Porro lex omnis.] Haec praecepta praeparationem habent quandam *ad ſtatus legales*, pertinent tamen quadantenus ad actionis quaeſtionem, quoniam ea à jure ducitur. TURNEB.

Digitized by Google

tat, aut permittit. Litem habet, aut propter ſe ipſam, aut propter alteram. Quaeſtio eſt aut in ſcripto, aut in voluntate. In ſcripto, aut apertum eſt, aut obſcurum, aut ambiguum. Quod de legibus dico, idem accipi volo de teſtamentis, pactis, ſtipulationibus, omni denique ſcripto: idem de voce. Et quoniam quatuor hujus generis quaeſtiones vel ſtatus facimus, ſingulos percurram.

Aut propter ſe ipſum, aut propter alteram quaeſtionem.] Ita quidem legitur, ſed mendoſe, ut mihi videtur. non enim *quaeſtionem*, ſed *quaeſtio eſt*, contenderim eſſe legendum, ita ut ſenſus ſit initium, nam lex aut propter ſe ipſam, aut propter alteram legem habet litem, id quod in contrariis accidit legibus: quaeſtio autem in legitimis controverſiis aut eſt in ſcripto, aut in voluntate. Regius. *propter alteram quaeſtionem.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Sich. Baſil.

Et quoniam.] *Et quomodo.* Voſſ. ſec.

CAPUT VI.

De ſtatu ex ſcripto & voluntate.

VII. *Scripti & voluntatis* frequentiſſima inter conſultos quaeſtio eſt, & pars magna controverſiae juris hinc pendet: quo minus id in ſcholis accidere mirum eſt, ubi etiam ex induſtria fingitur. Ejus genus unum eſt, in quo & de *ſcripto* & *de voluntate* quaeritur. Id tum accidit, cum eſt in lege aliqua obſcuritas, & in ea aut uterque ſuam interpretationem confirmat, aut adverſarii ſubvertit: ut hîc, *Fur quadruplum ſolvat:* duo ſurripuerunt pariter decem millia, petuntur ab utroque quadragena, illi poſtulant, ut vicena conferant. Nam & actor dicit, hoc eſſe quadruplum, quod petat, & rei hoc, quod offerant: voluntas quoque utrimque defenditur. Aut cum de altero intellectu certum

Inter conſultos.] *Juris* genitivus, vel *jure* ablativus videtur adſcribendus, ut legamus *juriſconſultos.* Regius. ſed & *conſultum* dixit Ovidius lib. I. amor. XIII. 19. & I. art. 83. & alii.

Controverſiae juris.] *Controverſi juris.* V. C. Alm.

Id accidit.] *Id tum accidit.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Et in ea.] *Et* abeſt à MSS. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Ald. mox *& adverſarii.* Voſſ. ſec.

Quadruplum.] Haec lex corrupta eſt, aut, quae inferuntur, depravata ſunt judicanda. Neque enim vigena millia recte computanti decem millium quadruplum unquam videbuntur. Quare non *quadruplum*, ſed *duplum* mihi legendum eſſe videtur: ſic enim & quadragena actor recte petet, cum ſingulos vigena ſolvere debere ex lege ſentiat, & rei vigena decem millium, quae ſurripuerunt, duplum eſſe contendunt. de fure autem non manifeſto, qui duplum duntaxat ſolvere cogebatur, haec lex lata eſſe videtur. Fures enim manifeſti quadruplum reddebant. Regius. nihil mutandum eſſe patet & ex ſequentibus, & ex fine capitis IV. nam actor ab utroque quadruplum petebat, quod iniquum eſſe fures contenderunt, quia ita octaplum haberet, ſed ſinguli volebant conferre duplum; ut ita exiret quadruplum; quod lex volebat. non enim ſinguli decem millia, ſed *pariter* ſurripuerant. & hoc conſtitutum eſt l. I. C. de condict. furtiv. ſed hoc in condictione obtinet, ubi ſinguli quidem in ſolidum tenentur, ſed ſi unus ſatisfaciat, alter liberatur, ergo ſi uterque duplum conferat, ſatisfactum eſt domino rei furtivae, ſed legi, quae poenam furi ſtatuit, nequaquam; quia uterque poena furti aeque tenetur. recte quoque Aſcenſius improbavit Regii correctionem. Burm.

Nam & actor.] Haec uſque ad *voluntas* deerant Voſſ. ſec.

Aut cum de.] Hoc genus diſcrepat ab altero, quod

certum eſt, de altero dubium. *Ex meretrice natus ne concionetur.* Quae filium habebat, proſtare coepit. Prohibetur adoleſcens concione. Nam de ejus filio, quae ante partum meretrix fuit, certum eſt: an eadem hujus cauſſa ſit, dubium eſt: quia ex hac natus, & haec meretrix eſt. Solet & illud quaeri, quo referatur, quod ſcriptum eſt, *Bis de eadem re ne ſit actio.* id eſt, hoc *bis* ad actorem, an ad actionem. Haec ex jure obſcuro. Alterum genus eſt ex manifeſto: quod qui ſolum viderunt, hunc *ſtatum plani & voluntatis* appellaverunt. In hoc altera pars ſcripto nititur, altera voluntate. Sed contra ſcriptum tribus generibus occurritur. Unum eſt, in quo id ſervari ſemper non poſſe ex ipſo patet. *Liberi parentes alant, aut vinciantur.* Non enim alligabitur infans. Hinc erit ad alia tranſitus, & diviſio, num *quiſquis* non aluerit, num *hic*. Propter hoc proponunt quidam tale genus controverſiarum, in quo nullum argumentum eſt, quod ex lege ipſa peti poſſit, ſed de eo tantum, de quo lis eſt, quaerendum ſit. *Peregrinus, ſi murum aſcenderit, capite puniatur.* Cum hoſtes murum aſcendiſſent, peregrinus eos depulit. petitur ad ſupplicium. Non erunt hîc ſeparatae quaeſtiones, an *quiſquis*, an *hic*: quia nullum

quod illic uterque *intellectus* in dubium revocabatur: hic alter eſt *confeſſus*, alter autem vocatur in dubium, & controverſiam efficit. Turneb.

Quia ex hac natus, & haec meretrix eſt.] Haec ratio quidem aperte falſa eſt, aliquidque verborum in ea deſideratur: forſitan autem haec ſunt adſcribenda, *antequam eſſet*, illo verbo *eſt* eraſo, hoc *modo*, *quia ex hac natus*, *antequam meretrix eſſet*. Regius. *antequam meretrix eſſet*. Ald. & marg. Baſil. Sed nihil mutandum. nam eſt exemplum alterius intellectus, de quo dubium erat. de eo qui natus ex meretrice, quae ante partum quaeſtum fecerat, certum eſt; de alio, qui etiam natus ex meretrice, ſed quae poſtea proſtare coeperat, dubium, an lex ad hanc ſpeciem ſit extendenda.

Solet & illud.] Hinc dubitatio oritur, quia duplex eſſe poteſt ſenſus: aut enim ſignificatur eundem bis in aliquem eſſe non poſſe auctorem, aut bis in eundem actionem non eſſe iterandam. Turneb.

Id eſt hoc bis.] *Item* marg. Baſil.

Bis ad actorem.] *Bis ad auctorem, an actionem.* V. C. Alm. male. vide ad lib. iv. 3. ubi repeti praepoſitiones docuimus.

Qui ſolum viderunt.] *Quod* relativum hic ſenſus exigere videtur, ut legatur hoc modo. *Quod qui ſolum viderunt.* Regius. *qui ſolum.* Voſſ. ſec. Locat.

Hunc ſtatum.] *Hoc ſtatum.* Voſſ. ſec.

Altera voluntate.] *Alt. ad voluntates.* V. C. Alm.

Ex ipſo patet ſemper.] Huic quidem ſenſui nihil deeſt, quod ſit neceſſarium, ſed *ſemper* e ſuo loco in alienum videtur eſſe tranſlatum. ſic namque opinor ponendum. *unum eſt, in quo id ſervari ſemper non poſſe ex ipſo patet.* Regius. poſtponit Locat. *unum eſt in quo ipſo patet ſervari ſemper non poſſe.* V. C. Alm.

Hinc erit ad alia, &c.] Docet rationem diſpoſitionis in hac quaeſtione: quam tamen celeriter percurrit, quoniam de ea fuſius eſt locutus primo cap. *lib.* 7. eſtque illic generalia praecepta complexus. Turneb. *hic erit.* Voſſ. ſec.

Nam quiſquis non aluerit, non hic.] *Num* loco illarum *nam*, ac *non* particularum legendum eſſe ex ipſo facile percipitur ſenſu, ut ſit diviſio *num quiſquis non aluerit*, *num hic*, de quo agitur, ſubintelligamus. Regius. *non hic.* Locat. *an quiſquis non aluerit, an hic.* Ald. *nam quiſquit.* Voſſ. ſec.

Propter hoc.] In ſuperiore exemplo ab ipſa lege & extrinſecus duci poterant quaeſtiones generales, ut, *non quiſquis aluerit:* in hac autem controverſia quaeſtio generalis à lege duci non poteſt, quia lex ipſa ſatis circumſcribit rem. Turneb. *num hic: propter hoc? Proponunt quidam.* Obr. *num propter*, omiſſo τῷ *proponunt*, Vallae liber & marg. Vidov. *num hic propter hoc quidam.* V. C. Alm. *non hic non propter hoc quidam tale genus.* Voſſ. ſec.

Eos depulit.] *Eo dep.* Voſſ. ſec.

An quiſque, an hic.] *Quiſquis*, non *quiſque*, ut legatur, ſenſus expoſcit. Regius, *quiſque.* Locat. Ald.

Poteſt

nullum poteſt afferri argumentum contra ſcriptum vehementius eo, quod in lite eſt: ſed hoc tantum, an *ne ſervandae quidem civitatis cauſſa*. Ergo & aequitate & voluntate pugnandum. Fieri tamen poteſt, ut ex aliis legibus exempla ducamus, per quae appareat, ſemper ſtari ſcripto non poſſe, ut Cicero *pro Caecina* fecit. Tertium, cum in ipſis verbis legis reperimus aliquid, per quod probemus, aliud legumlatorem voluiſſe: ut in hac controverſia. *Qui nocte cum ferro deprehenſus fuerit, alligetur.* Cum annulo ferreo inventum magiſtratus alligavit. Hic quia eſt verbum in lege *deprehenſus*, ſatis etiam ſignificatum videtur, non contineri lege, niſi noxium ferrum. Sed ut qui voluntate nitetur, ſcriptum, quoties poterit, infirmare debebit: ita qui ſcriptum tuebitur, adjuvare ſe etiam voluntate tentabit. In teſtamentis & illa accidunt, ut voluntas manifeſta ſit, ſcriptum nihil ſit: ut in judicio Curiano, in quo nota L. Craſſi & Scaevolae fuit contentio. *Subſtitutus heres erat, ſi poſtumus ante tutelae ſuae annos deceſſiſſet.* Non eſt natus. Propinqui bona ſibi vendicabant. Quis dubitaret, quin ea voluntas fuiſſet teſtantis, ut is non nato filio heres eſſet, qui mortuo? ſed hoc non ſcripſerat. Id quoque, quod huic contrarium eſt, accidit nuper, ut eſſet ſcriptum, quod appareret ſcriptorem noluiſſe: Qui ſeſtertiûm numûm quinque millia legaverat, cum emendaret teſtamentum, ſublatis ſeſtertiis numis, argenti pondo poſuit, quinque millia remanſerunt. Apparuit tamen quinque pondo dari voluiſſe,

Poteſt adferri.] *Auferri.* V. C. Alm.

Eo quod in lite eſt.] *Ee quod lite eſt.* Voſſ. ſec.

Ergo & aequitate] *Ergo & ſi quid eſt ex voluntate p.* Voſſ. ſec.

Fieri tamen poteſt.] Locus eſt hic frequentiſſimus adverſus *ſcriptum*, ut exemplis fictis doceamus, *ſcripto* ſtari non poſſe: ſed illa exempla vel *à lege* ducentur, de qua controverſia eſt, vel *ab aliis* extrinſecus *legibus*. in hac autem controverſia ab aliis *legibus*, non ab *ipſa lege*, ut diximus. TURNEB.

Voluiſſe.] *Fuiſſe.* V. C. Alm.

Deprehenſus.] Hinc aperte colligitur, *deprehendi* de vetitis proprie dici. REGIUS. Verbum *Deprehendi* apud Latinos in malam ſemper partem accipitur, cum quis ſcilicet in ſcelere aut facinore deprehenditur. inde igitur colligitur ſententia legislatoris. TURNEB.

Sed & ut qui voluntate.] Illa & copula, mihi videtur, ut redundans, eradenda. REGIUS. *ſed & ut.* Locat. *ſed & voluntate.* Voſſ. ſec.

Ita qui ſcriptum.] *Ita* deeſt Voſſ. ſec.

Judicio Curiano.] De quo vide Ciceron. 1. de Orat. 39.

Subſtitutus haeres.] Haec eſt *ſubſtitutio pupillaris*, quando primo haeredi alius ſubſtituitur haeres, ſi mortuus fuerit ante pubertatis annos. TURNEB.

Ut is non nato filio.] *Ut is nomina filio.* V. C. Alm.

Sed hoc non.] *Sed non ſcripſerat.* Voſſ. ſec. Obr.

Id quoque.] *His quoque.* marg. Baſil. *ſic quoque.* Obr.

Scriptorem noluiſſe.] *Voluiſſe.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Seſtertium nummum.] Haec ſumma efficit *centum viginti coronatos.* TURNEB.

Argenti pondo.] Haec ſumma efficit *quinquaginta millia coronatorum.* igitur ex magnitudine ſummae collecta eſt teſtatoris voluntas. *Idem. argenti pondere poſuit, quinque millia manſerunt.* V. C. Alm. *argenti pondoque poſuit.* Voſſ. ſec. *argenti pondo aeque poſuit.* Baſil. puto legendum *argenti pondo repoſuit.*

Remanſerunt.] *Manſerunt.* Voſſ. ſec.

Apparuit tamen.] Poſſet hoc ſimili exemplo illuſtrari, ut ſi quis quinquaginta voluit legare & centum ſcripti ſunt, quinquaginta debentur. l. 15. ff. de legar. 1.

Quinque pondo.] Haec ſumma efficit *quinquaginta coronatos. nam libram argenti* ſive pondo *pro decem*

Digitized by Google

luiſſe: quia ille in argento legato modus & inauditus erat, & incredibilis. Sub hoc etiam ſtatu generales ſunt quaeſtiones, *ſcripto, an voluntate ſtandum ſit: quae fuerit ſcribentis voluntas.* Tractatus omnes qualitatis aut conjecturae, de quibus ſatis dictum arbitror.

cem coronatis accipimus. TURNEB.

Quae ille.] *Quia*, aut certe *quod*, procul dubio legendum. REGIUS.

Et inauditus.] *Et* deeſt Voſſ. ſec.

Scripto an voluntate.] Scripti & voluntatis quaeſtio ſine dubio qualitate aut conjectura continetur. PITH.

Tractatus.] Alii, *Status.* forte *hi ſtatus.* FRANCIUS.

Omnes qualitatis.] *Omnis.* Voſſ. ſec.

CAPUT VII.

De contrariis legibus.

Proximum eſt *de legibus contrariis* dicere, quia inter omnes artium ſcriptores conſtat, in *antinomia* duos eſſe *ſcripti & voluntatis* ſtatus: neque immerito: quia cum lex legi obſtet, utrimque contra ſcriptum dicitur, & quaeſtio eſt de voluntate: in utraque id ambigitur, an utique illa lege ſit utendum. Omnibus autem manifeſtum eſt, numquam eſſe legem legi contrariam jure ipſo: quia, ſi diverſum jus eſſet, alterum altero abrogaretur: ſed eas caſu collidi, & eventu. Colliduntur autem aut pares inter ſe: ut ſi optio tyrannicidae & viri fortis comparentur, utrique data, quod velit, petendi poteſtate: hic *meritorum, temporis, praemii* collatio eſt. Aut ſecum ipſae, ut duorum fortium, duorum tyrannicidarum, duarum raptarum: in quibus non poteſt eſſe alia quaeſtio, VIII.

Cum in *antinomia* utraque pars legem afferat ſuam, duplex eſt ſcriptum; ſed pro ſententia legis obſervanda utriuſque quoque oppugnatur: eſt igitur duplex *ſcriptum* & *ſententia.* Juriſperiti quoque hodie ajunt, nullam eſſe in jure civili *antinomiam:* quod teſtatur etiam Juſtinianus. Budaeus tamen & Laurentius Valla *leges* quaſdam eſſe *contrarias* probant, ut in illis colligendis dormitaverit Trebonianus. Caeterum ſi *lex legi contraria eſt*, altera alteram neceſſario abrogat, eratque curae Athenienſibus, ne quid eſſet legi contrarium. TURNEB.

Scriptores conſiſtit.] *Conſtat* legendum eſſe, non *conſiſtit*, etiam ſi exemplaria quaedam nobis non adſtipularentur, ex ſenſu tamen ipſo facile perciperemus. REGIUS. *conſiſtat.* V. C. Alm. *conſtitit.* Obr.

Utrinque contra ſcriptum.] Duo ſunt duorum ſcriptorum, duarumque voluntatum ſtatus. PITH. *& utrinque.* Obr.

Illa lege.] *Iſta lege.* Obr.

Si diverſum juſſiſſet.] Corrupte *juſſiſſet* mihi legi videtur. *jus eſſet* vero pulcherrime quadrat. ſicque exiſtimo eſſe legendum. REGIUS. *juſſiſſet.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Aut pares inter ſe.] *Ut pares.* Voſſ. ſec.

Comparentur.] *Comparetur.* Locatel.

Aut ſecum ipſae.] Eſt enim lex apud declamatores, *ut rapta eligat raptoris indotata nuptias, aut mortem.* ſi quis igitur eadem nocte duas rapuerit, quarum altera nuptias optet, altera mortem, *ἀντινομία* erit. TURNEB.

Duorum Tyrannicidarum raptarum.] *Duarum.* quoque mihi adſcribendum videtur, ut legatur *duarum raptarum.* in ſcholis namque frequens erat haec controverſia. Rapta raptoris aut mortem aut indotatas nuptias eligat. Quidam intempeſta nocte rapuit duas, quarum altera mortem, altera indotatas nuptias mavult. REGIUS. *duarum* abeſt a V. C. Alm. Locat. Baſil. quae tamen in marg. *duarum.* Aſcenſius mallet per Zeugma, *duorum fortium, Tyrannicidarum, raptarum*, ut intellectu repetatur *duorum*, vel *duarum.* Aldus etiam habet *duarum Tyrannicidarum raptarum.* ut & Voſſ. ſec.

ſtio, quam temporis, *utra prior* ſit: aut qualitatis, *utra juſtior ſit petitio.* Diverſae quoque leges confligunt, aut ſimiles. *Diverſae*, quibus etiam citra adverſam legem contradici poſſit: ut in hac controverſia, *Magiſtratus ab arce ne diſcedat*: *Vir fortis optato, quae volet*: vel alia nulla obſtante quaeri poteſt, an, quidquid optarit, accipere debeat: & à magiſtratu multa dicentur, quibus ſcriptum expugnatur, *Si incendium in arce fuerit, ſi in hoſtes decurrendum.* *Similes*, contra quas nihil opponi poteſt, niſi lex altera. *Tyrannicidae imago in gymnaſio ponatur*: contra, *mulieris imago in gymnaſio ne ponatur.* Mulier tyrannum occidit. Nam neque mulieris imago

An qualitas utra iſtorum ſit petitio.] *Aut* copulam loco *an* particulae reponendam quidem eſſe, & *qualitatis* legendum facile conſtat. ſed mihi in hoc ſenſu adhuc aliquid deſideratur, & *juſtior*, loco *iſtorum*, legendum videtur, hoc modo. *aut qualitatis, utra ſit juſtior petitio.* REGIUS. *an qualitas utra iſtorum.* Locat

Diverſae.] *Diverſas* appellat *leges*, quae, etiamſi non habeant legem oppoſitam, tamen, quod attinet *ad ſcriptum*, oppugnari poſſunt contrariis argumentis. porro *antinomiae* exemplum erit, ſi magiſtratus, qui fortiter fecit, petat, ut ab arce diſcedat. TURNEB. Perſequitur enim earum genera, quae ſecum ipſae confligunt. Quarum alias utraque pars pro ſe ſunt, alias pars altera tantum, neque uterque pro ſe ſunt. ſed lex aequitate oppugnatur. PITH.

Aut ſimiles aut duae.] Sic quidem legitur. ſed corrupte: *Aut* namque disjunctiva particula inter oppoſita duntaxat ab eruditis, non inter diſparata prorſus ſolet collocari. *ſimiles* autem & *duae* aperte diſparata ſignificant. Quare *aut* conjunctio iterato poſita linenda videtur, ac non *duae*, ſed *diverſae* eſt legendum, ut ſit initium ſenſus. hoc modo. *aut ſimiles. Diverſae quibus* &c. ut intelligamus *diverſas* a Fabio repeti, quo earum exempla ſubjiciat, nam & diverſarum & ſimilium legum exempla inferuntur. REGIUS. *aut ſimiles aut duae.* Voſſ. ſec. Locat. marg. Baſil. *aut ſimiles. Diverſae, ut duae.* V. C. Alm.

Magiſtratus ab arce.] *Magiſtratus ab arce ne diſcerdat, vir fortis vel alia nulla obſtante.* V. C. Alm.

Optato quae volet.] *Qui volet optate.* Voſſ. ſec.

Vel alia nulla obſtante.] Licet ita repoſuerim ex ſententia Raphaelis, dubitem tamen an potius ſic legam, *hic nulla alia obſtante quaeri poteſt, an, quidquid optarit, accipere debeat. at in magiſtratu &c.* id eſt, in controverſia de magiſtratu multa dicentur &c. ASCENSIUS. verba haec *vel alia nulla obſtante* deſunt MS. Bal. & Sich. Vaſc. Steph. Baſil. non fuiſſe in vetuſtis, quibus uſi ſunt, codicibus ſignificant.

Et in magiſtratu.] Ita corrupte legitur; mihi vero *a magiſtratu*, hoc eſt *pro magiſtratu*, emendandum videtur; nam pro magiſtratu, qui contra legem ex arce deſceſſerat, ea omnia, quae ſubjiciuntur, dici poſſent. REGIUS. *& in mag.* Voſſ. ſec.

In hoſtes recurrendum.] *Si in nois recurrendum.* V. C. Alm. ſed recte Obrechtus *ſi in hoſtes decurrendum.* ex arce enim & locis editis *decurritur*, non *recurritur*. Virgil. II. Aeneïd. 41.

Laocoon ardens ſumma decurrit ab arce.

Val. Flac. I. 255.

Jamque aderat ſummo decurrens vertice Chiron.

III. 125.

Turbata Phlegyas decurrit ab arce.

& 591.

——— *Et intento decurrit montibus arcu.*

& ita paſſim alii. BURM.

Contra quas nihil.] Huic ſenſui mihi aliquid deeſſe videtur, & forſitan *ſimiles* adſcribendum foret, hoc modo. *Similes contra quas*: Expoſuit enim Fabius, quo modo diverſae leges confligant. hoc loco oſtendit, quo modo ſimiles leges pugnent, quod quidem aperte ex eo, quod infert, exemplo colligitur, quamvis illud quoque fuit depravatum. REGIUS. *ſimiles* non habent Voſſ. ſec. Locat. nec Vallae liber nec Baſil. niſi in margine, nec Aſcenſius neceſſarium putat.

Tyrannicidae imago in gymnaſio ne ponatur, mulier tyrannum occidit.] Confuſus eſt adeo hic locus, quamvis ut integer a pleriſque legatur, ut, quae ſequuntur ad hanc cauſam pertinentia, intelligi non poſſint, niſi corrigatur. Qui autem emendari poſſit, cum altera legum tota hic deſit, altera mendis non careat. An, quae lex adeſt, ita emendanda eſt, ut illud prohibentis adverbium eradatur? hoc modo, *Tyrannicidae imago in gymnaſio ponatur.* quae vero praetermiſſa librariorum incuria deeſt, talis mihi exiſtimatur fuiſſe, *mulieris imago in gymnaſio ne ponatur.* verbum autem *ponatur* repetitum erroris cauſſam fuiſſe affirmarim. *contra* autem adverbium etiam videtur adſcribendum, hocque modo legendum. *Tyrannicidae i. i. g. ponatur. contra mulieris i. i. g. n. ponatur.* REGIUS. deerant haec, *contra mulieris imago in gymnaſio ne ponatur*

Digitized by Google

go ullo alio caſu poni poteſt; neque tyrannicidae ullo alio caſu ſummoveri. *Impares* ſunt, cum alteri multa ſunt, quae opponi poſſunt, alteri nihil, niſi quod in lite eſt: ut cum vir fortis impunitatem deſertoris petit Nam contra legem viri fortis (ut ſupra oſtendi) multa dicuntur: adverſus deſertores ſcripta non poteſt, niſi optione, ſubverti. Item aut *confeſſum* eſt ex utraque parte jus, aut *dubium*: Si *confeſſum* eſt, haec fere quaeruntur: *Utra lex potentior: ad deos pertineat, an ad homines: ad rempublicam, an ad privatos. De honore, an de poena: De magnis rebus, an de parvis: Permittat, an vetet, an imperet.* Solet tractari & utra ſit antiquior, & velut potentiſſima, utra minus perdat: ut in deſertore, & viro forti, quod illo non occiſo lex tota tollatur: occiſo, ſit reliqua viro forti alia optio. Plurimum tamen eſt in hoc, utrum fieri ſit melius, atque aequius: de quo nihil praecipi, niſi propoſita materia, poteſt. Si dubium, aut alteri, aut invicem utrique de jure ſit controverſia, ut in re tali, *Pa-*

tri

ponatur in V.C.Alm. Locat. in Vallae libro erant in margine, ſed eadem manu, adſcripta. *in gymnaſio non ponatur.* Voſſ. ſec.

Tyrannicidae imago.] Haec lex pertinet *ad fortitudinem* hominum excitandam. nam in gymnaſiis exercentur juvenes & athletae, quibus exemplum poteſt eſſe fortitudinis *ſtatua tyrannicidae.* contra vero *mulieris imago* non ponitur in gymnaſio, ut tollatur omnis inde mollitia & laſcivia, quae ſolent animos effeminare. ſunt autem hae *leges declamatoriae.* TURNEB.

Ullo alio caſu.] *Ulla.* V. C. Alm. *nullo alio.* Locat.

Neque Tyrannicidae.] Hoc de femina dici notat Aſcenſius.

Multa ſunt, quae opponi.] *Multa opponi poſſunt.* Voſſ. ſec. Ald. *Multa, quae opponi.* Obr.

Alteri ſi nihil niſi.] *Si* particula, ut ſenſum perturbans expungatur, ut legatur, *Alteri nihil, niſi quod in lite eſt.* REGIUS. *alteri nihil ſit niſi quod.* Obrecht.

Impunitatem deſertoris.] *Deſertor* eſt (ut inquit Modeſtinus) qui diu evagatus tandem in caſtra reducitur. Puniuntur autem *deſertores* ſaepenumero capitali poena. *emanſor* dicitur, qui ſponte revertitur. TURNEB.

Deſertoris petit.] *Appetit.* marg. Baſil.

Niſi optionem ſubvertis.] Nullus fere ſenſus eſt in hôc capite, qui mendis prorſus careat. hic autem ita eſt depravatus, ut nihil percipi poſſit, niſi hoc modo corrigatur, *niſi optione ſubverti.* REGIUS. *niſi optionem ſubvertis* Vallae liber. Voſſ. ſec. Locat. *niſi optionem ſubverti.* Ald.

Aut confeſſum eſt.] *Aut converſum eſt.* V. C. Alm. *aut conceſſum.* Obr. & mox etiam. in Voſſ. ſec. multa deſiderabantur, hoc modo, *item confeſſum eſt haec fere quaeruntur.*

Utra lex potentior.] Haec ad tractationem pertinent, qua cognita facile intelligitur diſponendi ratio ex ſuperioribus praeceptis. Valet igitur *legum comparatio.* lex enim, quae pertinet *ad deos aut ad rempublicam*, magis eſt ſervanda, quam quae pertinet *ad homines.* hujuſmodi igitur erit tractatio in hoc ſtatu. TURNEB.

Ad deos.] *An ad deos.* Voſſ. ſec.

Ad rempubl. an ad privatos.] *Rempublicam, an privatos.* Voſſ. ſec. Obrecht. male; ut jam ſaepe notavimus, cum repetere amet praepoſitiones Fabius. v. ſupr. ad cap. 6.

An de poena.] *An deponenda.* V. C. Alm.

Permittet.] *Permittat*, ut modi conveniant, legendum eſſe patet. REGIUS.

Permittat an vetet.] Lex, quae *vetat* aut *imperat*, ſemper eſt potentior, quam ea, quae *permittit* aut *tribuit*: in tractando igitur eſt habenda ratio hujus comparationis. TURNEBUS.

Solet tractari.] Videtur innuere Fabius, *potentiorem eſſe legem antiquiorem nova*, cum tamen aliter ſentiant juriſconſulti, apud quos ſequentes conſtitutiones abrogant legem antiquam: & alioqui apud antiquos dicebantur *abrogationes*, quando lex contraria ferebatur ſuperiori ad eam tollendam; addit Fabius praeceptum *de abrogatione & derogatione.* Idem.

Et velut potentiſſima.] *Sed velut potentiſſimum.* Vallae liber. Voſſ. ſec. *& velut potentiſſimum.* Obrecht.

Quod illo non.] *Quomodo illo.* marg. Baſil.

Atque aequius.] *An aequius.* Voſſ. ſec.

Sit controverſia.] *Fit.* Locat. Ald.

Digitized by Google

tri in filium, *patrono in libertum manus injectio ſit*, *liberti heredem ſequantur.* Liberti filium quidam fecit heredem, invicem petitur manus injectio: & patronus negat, jus patris illi fuiſſe, quia ipſe in manu patroni fuerit. Duplices leges, ſicut duae, colliduntur: ut, *Nothus ante legitimum natus*, *legitimus ſit*; *poſt legitimum*, *tantum civis.* Quod de legibus, idem de ſenatuſconſultis dictum: quae ſi aut inter ſe pugnent, aut obſtent legibus, non tamen aliud ſit ejus ſtatus nomen.

Patri in filium, *&c.*] *Manum injicere* eſt juriſconſultis, non expectata judicis auctoritate aut poteſtate, rem, ut ſibi debitam aut propriam, vindicare, quod lingua vernacula dicimus *ſeſire.* Porro ex jure Romano patres magnam habent in filios poteſtatem, ut apparet ex titulo *De patria poteſtate.* TURNEB.

Heredem ſequantur.] *Sequuntur.* V. C. Alm.

Liberti filium.] Idem enim eſt patronus & liberti filius: libertus & patroni pater. PITH.

Manus injectio.] Serv. in illud: *Injecere manum.* Manus injectio dicitur, quotiens nulla judicis auctoritate expectata rem nobis debitam vindicamus. *Idem.*

Et patronus negat.] *Et patronus negatur patris ille fuiſſe.* Voſſ. ſec.

Duplices leges ſunt ſicut duae.] *Sunt* verbum, ut ſenſui moleſtum, eradatur, ut legatur *duplices leges ſicut duae colliduntur.* duplices autem leges dicuntur, quae in duo membra dividuntur, qualis ea eſt, quae ſubjicitur. *Nothus* &c. REGIUS. *ſunt* habet Locat.

Poſt legitimum.] *Poſt vero legitimum.* Baſil.

Quae ſic aut inter ſe.] Ut ſenſus percipi poſſit, *ſi* legatur, non *ſic.* REGIUS. *ſic.* Voſſ. ſec.

CAPUT VIII.

De ſyllogiſmo ſeu ratiocinatione.

IX. *Syllogiſmus* habet aliquid ſimile ſcripto & voluntati, quia ſemper pars in eo altera ſcripto nititur: ſed hoc intereſt, quod illic contra ſcriptum dicitur, hic ſuper ſcriptum: illic, qui verba defendit, hoc agit, ut fiat utique, quod ſcriptum eſt: hic, ne aliud, quam ſcriptum eſt. Ejus nonnulla etiam cum *finitione* conjunctio. Nam ſaepe ſi *finitio* infirma eſt, in *ſyllogiſmum* delabitur. Sit enim lex, *Venefica capite puniatur.* *Saepe ſecubanti amatorium dedit*, *eumdem repudiavit*:

Syllogiſmus.] *Syllogiſmus* eſt, cum res, quae in controverſiam deducitur, ſcripto caret, tamen ex ſimilitudine *ſcripto* applicatur. caeterum quoniam illa applicatio conſtat *ratiocinatione*, factum eſt, ut diceretur *ſyllogiſmus*, id eſt, ratiocinatio. TURN.

Hic ſupra ſcriptum.] *Super* legendum eſſe facile conſentiet, qui ſcierit *ſupra* & *infra* ad locum referri. REGIUS. *ſupra.* Voſſ. ſec. Locat.

Hic ne aliquid.] *Hic nequaquam aliud.* marg. Baſil.

Ejus nonnulla.] Maxima eſt affinitas inter *ſyllogiſmum* & *finitionem. finitio* colligit utriuſque rei idem eſſe nomen, *ſyllogiſmus* colligit rem utranque ex aequo eſſe aeſtimandam. quocirca cum *finitionem* obtinere non poſſumus, ad rerum aequalitatem deſcendimus & paritatem, id eſt *ſyllogiſmum.* TURNEB. *ei nonnulla.* V. C. Alm.

Cum finitione conjectio.] Ut legatur *conjunctio*, ne admonendum quidem videtur. REGIUS. *conjectio.* Vall. lib. Voſſ. ſec. *cognatio.* Ald. Colon. Colin. *connexio.* Aſcenſ. Obr.

Saepe perſcrutandi.] Ita vulgo habetur, cum in optimo quodam exemplari lectum ſit *ſaepe ſeparati.* Nec inauditum eſt, ſeparationem pro divortio non modo ſumi, ſed pro contentione illa animorum, quae in cauſa eſt, ut haud bene conveniat ſubinde in conjugio. SICHARD. *ſaepe ſeverantia moritorium dedit.* V. C. Alm. *ſpe perſcrutandi* MS. Bodl. Par. marg. Steph. Vaſc. *ſaepe ſeparauſi.* Voſſ. ſec. Locat. Andr. Ald. Colon. Colin. Vidov. marg.

diavit: per propinquos rogata, ut rediret, non eſt reverſa. ſuſpendit ſe maritus. Mulier veneficii rea eſt. Fortiſſima eſt actio dicentis amatorium, venenum eſſe. id erit *finitio:* quae ſi parum valebit, fiet *ſyllogiſmus:* ad quem, velut remiſſa priore contentione, veniemus, *an perinde puniri debeat, ac ſi virum veneno necaſſet?* Ergo hic ſtatus ducit ex eo, quod ſcriptum eſt, id, quod incertum eſt: quod, quoniam ratiocinatione colligitur, *ratiocinativus* dicitur. In has autem fere ſpecies venit, An, quod ſemel jus eſt, idem & ſaepius? *Inceſti damnata, & praecipitata de ſaxo, vixit: repetitur.* An, quod in uno, & in pluribus: *Qui duos uno tempore tyrannos occidit, duo praemia petit.* An, quod ante, & poſtea? *Raptor profugit, rapta nupſit, reverſo illo petit optionem.* An, quod in toto, idem in parte? *Aratrum accipere pignori non licet: vomerem accipit.* An, quod in parte, idem in toto: *Lanas vehere Tarento non licet, oves vexit.* In his ſyllogiſmis ſcripto alter nititur, alter non ſatis cautum eſſe dicit. Poſtulo ut praecipitetur inceſta, lex eſt: & rapta optionem petit, & in ove lanae ſunt: ſimiliter

marg. Vaſc. Steph. *ſpe perſeverandi amatorium dedit: repudiavit.* Obrecht. mihi *ſaepe ſecubanti* placet: per ſecubitum enim ſe alieniorem oſtendebat maritus, quare illa, ut ad priſtinum amorem revocaret, amatorium dedit, deinde repudiat maritum, qui ex amatorio in inſaniam, vel morbum mentis incidens ſe ſuſpendit. Burm.

Ac perinde puniri.] *Proinde*. V. C. Alm.

Status ducit.] *Dicit*. V. C. Alm.

Quod incertum eſt.] Abſunt a V. C. Alm.

Quod quoniam ratione colligitur.] *Ratiocinatione*, ut puto, legendum eſt. Nam ſyllogiſmus Graece, Latine *ratiocinatio* dicitur. Regius. *ratione*. MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Loc. Colon. *ratione colligitur, ratiocinatio dicitur.* Ald. *idque quoniam ratione.* Obr.

Inceſti damnata.] Olim *inceſti damnatae* apud Romanos vel *defodiebantur*, vel ſaepenumero de ſaxo Tarpejo praecipitabantur, quae ſolennis erat apud Rom. poena. Turn. lex haec ficta in ſcholis. inceſta enim virgo Veſtalis, de hac enim agitur, viva defodiebatur, ſed quia talis caſus in eo ſupplicio fingi non apte poterat, ſubſtituerunt Scholaſtici, ut de ſaxo praecipitetur. vide Senec. I. controv. 3. & ibi N. Faber. & Schulting. Burm.

Vixit, repetitur] *Viva repetitur*. Ald. Baſil. *repetitur* vero eſt iterum accuſatur: rurſus ad poenam petitur. ſic & utitur hoc verbo Sueton. Aug. xxxii. Domit. viii. & ix. Burm.

In uno, & in pluribus.] *In uno, in pluribus.* Voſſ. ſec. Obr.

Aratrum accipere.] Juris clementia eſt cautum, ne id, quod *creditori* minimo eſſet emolumento, *debitori* vero maximo detrimento, in pignus cedat, cujuſmodi eſt *aratrum*, quo ſolent agricolae magna ex parte vitam tolerare, & familiam ſuſtinere. Turneb. *accipere pignore*. Voſſ. ſec. Locat. Ald.* Baſil. Colin. Vidov. Obr. ſed *pignori accipere* eſt frequens apud JCtos. v. l. 16. ff. de ſerv. l. 19. de pignor. l. 34. §. 2. eod. & paſſ.

Vomerem accipit.] *Accepit*. Voſſ. ſec.

Lanas vehere Tarento.] Columella lib. 2. ait *pecus Graecum*, quod *Tarentinum* dicitur, molliſſimam & delicatiſſimam ferre lanam. quo igitur tempore *Tarentini* florebant, neque Romanis erant ſubditi, cum eſſent cultus delicatioris ſtudioſiores, hanc tulerunt legem, vel certe haec lex ficta eſt a declamatoribus. Turneb. ſic Trimalchio arietes a Tarento emerat apud Petron. c. xxxviii. ubi vide. in codice vero Alm. erat *lanas evehere Tarento.*

In his ſyllogiſmis e ſcripto nititur, alter ſatis cautum eſſe dicit.] Depravatus hic locus ſic emendari poſſe videtur, ſi & *ſyllogiſmis*, ut ſit caſus ablativi legatur, & *e* praepoſitio, ut ſuperflua, expuncta, & *alter* dictio iterum adſcribatur, & *non* negandi adverbium, hoc modo: *in his ſyllogiſmis ſcripto alter nititur, alter non ſatis cautum eſſe dicit.* ſic autem legendum eſſe aperte, quae inferuntur, exempla declarant. nam accuſator ſcripto nititur, cum inquit, poſtulo ut *praecipitetur inceſta*, lex eſt enim quae hoc jubet. Defenſor contra non ſatis cautum eſſe ait, cum in lege ſcriptum non ſit, ut damnata bis praecipitetur. Regius. *e ſcripto nititur, alter ſatis cautum.* Locat. *& ſcripto nititur, an ſatis cautum eſſe dicit.* V. C. Alm. *e ſcripto nititur, an ſatis caute actor dicit.* Voſſ. ſec.

ſimiliter alia. Sed quia reſponderi poteſt, non eſt ſcriptum, ut saepius praecipitetur damnata, aut quandocumque rapta optet, aut tyrannicida duo praemia accipiat, nihil de vomere cautum, nihil de ovibus: ex eo, quod manifeſtum, colligitur, quod dubium eſt. Majoris pugnae eſt, ex ſcripto ducere, quod ſcriptum non eſt. *Qui patrem occiderit, culeo inſuatur, matrem occidit. Ex domo in jus educere ne liceat: tabernaculis eduxit.* In hoc genere haec quaeruntur. An, quoties propria lex non eſt, ſimili ſit utendum: an id, de quo agitur, ei, de quo ſcriptum eſt, ſimile ſit. Simile autem & majus eſt, & par, & minus. In illo priore, an ſatis lege cautum ſit, an &, ſi parum cautum eſt, hac ſit utendum. In utroque de voluntate legumlatoris. ſed de aequo tractatus potentiſſimi.

In ove lanae ſunt.] *In novella ne ſunt.* V. C. Alm.

Similiter alias.] Expuncta *s* litera *alia* legendum eſt. REGIUS. *alias.* Voſſ. ſec.

Ut vivus praecipitetur damnatus,] Corrigant mihi hunc locum velim, qui nihil putant in exemplaribus immutandum, cum *vivus* nec ſenſui congruat, nec legi, qua jubetur, ut damnatae inceſti de ſaxo praecipitentur. quare non *vivus*, ſed *bis* & *damnata* mihi legendum videtur hoc modo, *ut bis praecipitetur damnata.* REGIUS. *vivus praecipitetur damnatus.* Locat. *ſaepius praecipitetur damnatus.* Vall. lib. *bis praecipitetur damnata.* Ald. Baſil. marg. Colon. Vaſc. Steph. *vis praecipitetur.* V. C. Alm. ſed *ſaepius* majori invidiae reſponderi mihi videtur.

Aut quandoque rapta.] Legatur *quando.* REGIUS. *quandoque.* Voſſ. ſec.

Majoris pugnae eſt.] In ſuperioribus exemplis colligebatur quidem, quod ſcriptum non erat, *ex ſcripto*, ſed tamen id, quod ſcriptum non videbatur, quadantenus *ſcripto* comprehenſum videbatur: ut oves aliquatenus comprehenſae videntur, in lege *de lanis.* at hic nullo modo continetur quod *ſcriptum* eſt, ſed ſimilitudine duntaxat colligitur. TURNEB.

Non eſt, qui patrem.] *Non eſt. An quia hoc & hoc, qui patrem.* Ven. Locat. Ald. Colon. Sich. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *an quia haec.* MS. Bodl.

Ex domo in jus.] Cajus juriſconſultus leg. 18. ff. *de in jus vocando* ait, non licere aliquem domo in jus rapere, propterea quod domus unicuique receptaculum eſt & refugium. ſi quis igitur id faciat, vim inferre videtur. TURNEB. vide Raevard. de diverſ. reg. jur. n. 103. pag. 345. ALMEL. *ex domo qui.* Voſſ. ſec.

Tabernaculis eduxit.] *Extra tabernacula.* MSS. Bodl. Bal. Voſſ. ſec. Alm. Locat. Ald. Colon. Sich. Baſil. *tabernaculo eduxit.* Obr.

An quoties.] Julianus juriſconſultus leg. 12. ff. de legibus ait, de ſingulis rebus non ſatis poſſe caveri legibus, quocirca ſi quid acciderit, quod *lege* comprehenſum non eſſe videatur, procedendum eſſe *ſimilitudine* ad judicandum cenſet. TURNEB.

In illo priore.] *In illa priore.* Voſſ. ſec.

An etſi parum.] *An ſi parum.* Steph. *an & ſi parum tantum eſt.* Voſſ. ſec.

Et hoc ſit utendum.] *Et* copula expungenda, & *hac* pro *hoc* legendum videtur, ut ad legem referatur. REGIUS. *& hoc ſit.* Voſſ. ſec. Locat. & Vallae lib. quod defendit Aſcenſ. ſcilicet *hoc jure.*

CAPUT IX.

De ambiguo, ſeu amphibolia.

X. *Amphiboliae* ſpecies ſunt innumerabiles, adeo, ut philoſophorum qui-

Amphiboliae.] *Amphibologiae.* MSS. Bodl. Alm. Andr. Locat. Ald. Sich. Gryph. Baſil. Colin. & ita ſaepius hoc capite.

Adeo ut philoſoph.] Chryſippus philoſophus (ut ſcribit Gellius in Noctibus Atticis lib. XI. 12.) nullum exiſtimavit eſſe verbum, quod non in plures trahi intellectus poſſit. contra Diodorus, cognomento *Cronus*, nullum exiſtimavit eſſe verbum

Digitized by Google

quibuſdam nullum videatur eſſe verbum, quod non plura ſignificet: genera admodum pauca. Aut enim vocibus accidit ſingulis, aut conjunctis. Singula aſſerunt errorem, cum pluribus rebus aut hominibus eadem appellatio eſt, ὁμωνυμία dicitur, ut *Gallus*. Utrum enim avem, an gentem, an nomen, an fortunam corporis ſignificet, incertum eſt: & *Ajax*, Telamonis, an Oilei filius. Verba quoque quaedam diverſos intellectus habent, ut *cerno:* quae ambiguitas plurimis modis accidit: unde fere lites, praecipue ex teſtamentis, cum de libertate, aut etiam de hereditate contendunt ii, quibus idem nomen eſt: aut, quid ſit legatum, quaeritur. Alterum eſt, in quo alia integro verbo ſignificatio eſt, alia diviſo: ut *ingenua*, & *armamentum*, & *corvinum*, ineptae ſane cavillationes, ex quo tamen Graeci controverſias ducunt: inde αὐλητρὶς illa vulgata, cum quaeritur, utrum aula, quae ter ceciderit, aut tibicina, ſi ceciderit, debeat publicari. Tertia eſt ex compoſitis, ut ſi quis corpus ſuum in occulto loco poni jubeat, circâque monumentum multum agri ab heredibus in tutelam cinerum, ut ſolet, leget, *Sit latus occultum.* Sic apud Graecos contendit

bum ambiguum. TURNEB.

Nullum videatur eſſe verbum.] A. Gell. lib. XI. cap. 12. *Egeſippus ait, omne verbum ambiguum eſſe natura.* REGIUS. Tò *eſſe* non habet Obr.

Aut enim vocibus.] Boëtius apud Latinos hanc ponit differentiam, ut *ambiguitatem* eſſe putes in verborum conjunctione, *homonymiam* vero, id eſt aequivocationem, in verbis ſingulis, tamen Fabius utranque rationem *ambiguitatis* complectitur nomine. TURNEB.

Aut etiam hominibus.] *Etiam* abeſt a MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Obr.

Utrum enim avem.] *Avem* deeſt. V. C. Alm.

Fortunam corporis.] Hoc eſt, an caſtrati dicantur. nam Gallis, hoc eſt Cybeles ſacerdotibus, teſticuli teſta Samia excidi ſolebant. REGIUS. hoc *damnum amiſſi corporis* vocat Phaedr. III. fab. XI. & *fortunae delictum*, quia ſine ſua culpa infans caſtratus erat.

Telamonis.] *Telamonius:* MSS. Alm.

Ut cerno.] *Cernere farinam, cernere bello, cernere haereditatem.* PITHOEUS. de hoc verbo cum nuper paedagogus quidem, (qui, ut famem a labris abigeret, turpiter transfugam ad aliena ſacra, cum nulla umquam caſte coluerat, ſe ſimulavit,) magna cum φαντασίᾳ egiſſet, egregie ejus impetum contudit Celeberrimus Perizonius, in diſſertatione de verbo *cerno*, quam inſeruit doctiſſimis ad Sanctii Minervam notis.

Alia diviſio.] *Diviſo* ut legatur, ne admonitione quidem eſt dignum. REGIUS. *diviſio.* Locat. Leidenſ. Obr. qui tamen curis ſecundis correxit.

Controverſias ducunt.] *Controverſia d.* Voſſ. ſec.

Ex qua tamen.] *Quo* mihi legendum videtur. REGIUS. haec autem lex in ſcholis fingebatur.

Αὐλητρὶς ſi ceciderit publicetur.] Quam publicare cum vellent, ipſa de tibicina ſcriptam eſſe legem negat, ſed de aula, quae ter cecidit. hoc autem exemplo & Diogenes Laertius utitur in vita Zenonis Cittiei lib. VII. ſect. 62. REGIUS. videantur Leopard. Emendat. lib. II. cap. 4. & Gataker. in Cinno part. II. pag. 428. & 431. COLOMES. & Menag. ad d. Laertii locum. qui notat & aliam a Theone notatam fuiſſe amphibologiam. in αὐλητρὶς πεσοῦσα, quaſi & Παῖς οὖσα nam αι & ε eumdem faciebat ſonum. unde & in illis Martialis lib. XIV. 65.

——— *pro puero pes erit ipſe tibi.*

amphiboliam repperit Voſſius ad Catull. pag. 291. & ita jam correxerat Salmaſ. ad Lamprid. Alex. Sever. cap. XL. *publicari* autem mulier dicebatur, quae ad quaeſtum meretricium damnabatur. vid. Guilel. Forn. lib. III. ſelect. c. 21. & Rod. Forn. rer. quotid. lib. VI. c. 16. BURM.

Aut tibicina.] *An t.* Voſſ. ſec. Obr.

Tertia eſt.] Species haec à ſuperiore differt, quod in illa *ſimplices* dictiones dividuntur, hic autem vel *compoſitae* dividuntur, vel certe componuntur. TURN.

Circaque monumentum.] *Circa quod monumentum.* Voſſ. ſec.

Ut ſolet.] *Ut ſolent.* Voſſ. ſec. Obr. ſed nihil opus. ſic paſſim *ſolet fieri.* vide ad Petron. XLIX. & ſup. IV. 2.

Sit litus occaſio cultum.] Hic locus non ſolum indiget aſteriſco, ſed Fabii quoque ipſius auxilio. Nam ita eſt corruptus, ut verus ſenſus, integerque

dit Λέων & Πανταλέων, cum ſcriptura dubia eſt, bona omnia Λέοντι, an bona Πανταλέοντι relicta ſint. In conjunctis plus ambiguitatis. Fit autem per caſus: ut,

Ajo te, Aeacida, Romanos vincere poſſe.

Per collocationem, ubi dubium eſt, quid quo referri oporteat: ac frequentiſſime cum id, quod medium eſt, utrimque poſſit trahi, ut de Troïlo Virgilius,

Lora

que non percipiatur, niſi forſitan pro illo *litus* ſcribatur *latus*, & *occaſio* eradatur, ac loco ejus *hoc* reponatur hoc modo, *ſit latus hoc cultum*, ut intelligamus, amphibologiam eſſe in illis *hoc cultum*. aliud enim ſignificat ſi conjunctim, aliud ſi diviſim legatur. ſed citra aſpirationem priſcorum more, ac potius imperitorum ſcriptum fuiſſe videtur. Regius. Vel ex hoc loco apparet, non robuſte pronunciatas fuiſſe ab antiquis *aſpirationes*, atque adeo in ſcribendo vel ab illis omiſſas fuiſſe, vel tenui ſaltem apice in vertice fuiſſe notatas. nam alioqui non eſſet ambiguitas. Turneb. Alii leg. *Sit littus occas, io cultum.* Vel *littus occaſi cultum.* Pith. *ſit litus occaſio cultum.* MSS. Bodl. Bal. *ſit litus occultum.* V. C. Alm. marg. Vaſc. Steph. *ſit litus hoc cultum.* Andr. Ald. Colon. Par. Sich. Baſil. Gryph. *ſit littus occaſu cultum.* marg. Colon. *ſit littus hoc caſu cultum.* Voſſ. ſec. *circa quod ſit litus occaſione cultum.* marg. Sich. Baſil. *ſit ſitus oſſario cultus.* Obr. utinam fata nobis non invidiſſent viri egregii commentarios, quibus hujus lectionis rationem ſine dubio nobis reddidiſſet. ſed nunc in hac emendatione nihil ambigui, imo vix ſenſum video, neque enim ulla vox hic compoſita, neque quae dividi poteſt, aut ejus particula alteri adjici, ut ita amphibologiam faciat. niſi velit ultimam literam *o*, ſi jungatur cum ſeq. *cultus* facere hunc ſenſum, *ſit ſitus oſſari occultus.* quod certe obſcurius, divinandum foret nimis. nam & *oſſari* pro *oſſarii*, & *occultus* dictum foret. praeterea in ambiguis uterque ſenſus debet percipi. quid vero eſt, *ſit ſitus oſſario cultus?* ſine dubio reſpicit ad teſtamentorum morem, quibus, ut cineres & oſſa inviolata manerent, nec facile moverentur, locum ſepulturae alienari vetabant, aut *heredem ſequi.* vide quae nos & alii ad Petron. cap. 71. praeterea ex illo Petronii loco apparet, teſtatores etiam de ornamentis ſepulchrorum ſaepe caviſſe. unde ille *omne genus pomorum circa cineres ſuos & vinearum largiter eſſe volebat, quia inſulſum erat, vivo quidem domos cultas eſſe, non curari eas, ubi diutius nobis habitandum eſt.* & ita ad *culturam* legari pecuniam ex lapide ibidem oſtendimus, & in indice Gruteri XVII paſſim cuſtodiae cauſſa horti agri & tabernae adjectae ſepulchris leguntur. quare Regii emendatio recipi poſſit, ut inter caetera voluerit ſepulchri latus cultum eſſe, quare ita ſcripſerit, *ſit latus hoc cultum*, quod poteſt capi, ſi conjungantur voces, *ſit latus occultum.* ſed quia hinc non videtur compos voti fieri poſſe, ut corpus ſuum in occulto loco poneretur, forte melius legi poſſet, *ſit latus oſſarii hoc cultum.* oc autem, ut Regius ſuſpicatur; pro *hoc* fuit ſcriptum; ut in inſcriptione Gothica apud Gruter. MLIII. II. OC OPVS. ſed hae merae hallucinationes; certior medicina exſpectari debet a bono codice. Burmannus.

Leon Pantaleon.] *Et* copula mihi adſcribenda videtur, & *relicta ſint.* Regius. *contendit leon, cum ſcriptura dubia.* Voſſ. ſec. aliae editiones graecis literis exhibent. Ex hoc loco contendit Brodae. lib. VI. Miſcel. 12. veteres non appoſuiſſe accentus dictionibus, quia alioqui nulla in ſcriptura eſſet ambiguitas: ſi enim disjunctim ſcriberetur πάντα λέοντι bis accentus erat ponendus, ſi πανταλέοντι ſemel modo. quod non nominato Brodaeo etiam monuit Henninius differt. de accentib. Gr. I. §. 49. *Pantaleon* autem quidam Tyrannus Piſatilis, id eſt Piſis oriundus, ex Naevio memoratur a Feſto in *Piſatilis*, quem Scaliger ex Strabone lib. VIII. p. 362. obſervavit fuiſſe Omphalionis filium, qui in bello Meſſeniaco dux Piſatarum fuit contra Lacedaemonios, cum Tyrtaeus poëta dux Lacedaemoniorum eſſet, & illum occupaſſe Tyrannidem Piſae ſcribit Pauſan. lib. VI. c. 21. & Βασιλέα vocat cap. ſequenti, ubi & Damophon & Pyrrhus ejus filii memorantur. alius *Pantaleon* legatus *Aetolorum* apud Polybium in excerptis legat. p. 802. & lib. IV. Hiſt. p. 312. memoratur. & *Pantaleon* Aetoliae princeps a Livio refertur XLII. 15. Ita ut nomen hoc familiare Graecis fuerit. Burm.

Bona Πανταλέοντι.] *To Bona* non habet Obr.

Per caſus.] Ennius apud Cic. 2. de Divinat. 56.

Aio te Aeacida.] Verſus eſt Ennianus de Pyrrho Epirotarum rege. ſcribit enim Pyrrhum Ennius in Annalibus Apollinem conſuluiſſe de belli eventu, quod adverſus Romanos erat geſturus, hocque reſponſum tuliſſe. Turneb.

Per collocationem.] *Per collocationem* legendum eſſe facile ex iis, quae ſequuntur, colligitur. Regius. *collocutionem.* Locat.

Poſſit trahi.] *Poſſe trahi.* Voſſ. ſec.

Virgilius.] Lib. I. Aeneid. 477.

Fit

Lora tenens tamen - - -

Hîc utrum quod teneat tamen lora, an quamvis teneat, tamen trahatur, quaeri poteſt. Unde controverſia illa, Teſtamento quidam juſſit *poni ſtatuam auream haſtam tenentem.* Quaeritur, ſtatua haſtam tenens aurea eſſe debeat, an haſta eſſe aurea in ſtatua alterius materiae. Fit per flexum idem magis,

Quinquaginta, ubi erant centum, inde, *occidit Achilles.*

Saepe, utri duorum antecedentium ſermo ſubjunctus ſit, in dubio eſt: unde eſt controverſia, *Heres meus uxori meae dare damnas eſto argenti, quod elegerit, pondo centum.* Uter eligat quaeritur. Verum id, quod ex his primum eſt, mutatione caſuum: ſequens, diviſione verborum, aut tranſlatione emendatur: tertium adjectione. Accuſativi geminatione facta amphibolia ſolvitur ablativo: ut illud, *Lachetem audivi percuſſiſſe Demeam*, fiat, *à Lachete percuſſum Demeam.* Sed ablativo ipſi, ut in primo diximus, ineſt naturalis amphibolia,

- - - *Coelo decurrit aperto:*

utrum per apertum coelum, an cùm apertum eſſet. Diviſio reſpiratione & mora conſtat. *Statuam*, deinde, *auream haſtam*: vel *ſtatuam auream*, deinde, *haſtam:* Adjectio talis eſt, *argentum quod elegerit ipſe*, ut heres intelligatur: vel *ipſa*, ut uxor. Adjectione facta amphibolia, qualis ſit, *Nos flentes illos deprehendimus*, detractione ſolvetur. Pluribus verbis emendandum, ubi eſt id, quod, quo referatur, dubium eſt, & ipſum eſt ambiguum. *Heres meus dare illi damnas*

Fit per flexum.] *Flexum* commutationem vocis accipimus. Nam ubi diſtinguendum eſt, vox in pronuntiando flecti ſolet, ut ſi quis recte pronuntiet hunc verſum. *Quinquaginta* &c. poſt *centum* flectat vocem, alias ſenſus confunderetur, videreturque Achilles centum occidiſſe eo in loco, in quo duntaxat quinquaginta erant, quod fieri non poteſt; idcircoque Fabius *inde* particulam verſui interponit, ut aperte doceat, ubi vox ſit flectenda. REGIUS. *ſit per flexum idem magis ita, ubi erant centum ibi o. A.* Voſſ. ſec.

Damnas eſto.] Frequentiſſime quidem apud JCtos ſic legitur *damnas eſto*, ſed nequaquam latine. Quare & hic & illic puto eorum culpa, qui notas antiquorum non perceperunt, pro illo *damnatus* eſſe ſcriptum. Notis autem priſcos ſcripſiſſe, JCtorum opera praeſertim, teſtis eſt Juſtinianus, qui hoc fieri edita conſtitutione vetat. REGIUS. *Damnas* verbum eſt Juriſconſultorum, pro *damnatus*, quo utitur Juſtinianus Inſt. de legatis; ſed & in Pandectis tit. eodem, ne putemus tot loca mendoſa eſſe. PHILAND. Dictio haec *Damnas* elegantiſſime uſurpatur à juriſconſultis: cujus uſus manavit à duodecim tabulis, quae antiquis conſcriptae ſunt verbis: eſt igitur, *damnatus ſit*, & *cogatur*. TURNEB. *damnas* deeſt. Voſſ. ſec.

Quod elegerit.] *Quod volueris*. Voſſ. ſec. Obr.

Mutatione caſuum.] *Mutatione emendatur. Tertium*. Voſſ. ſec. omiſſis reliquis.

Sed ablativo ipſi.] Multis accipitur modis *ablativus* apud Latinos. quocirca non defuerunt, qui ob varietatem ſignificationis ipſius *ablativi*, ponerent *ſeptimum caſum* & *octavum*. Vide Fab. *cap.* 7. *lib.* 1. TURNEB.

An cum apersum eſſes.] Loco *eſſet*, mihi *eſt* legendum videtur. REGIUS. alii *an cum coelum apertum eſſet*. Obr. *eſſes apertum*.

Diviſio.] *Divo*. V. C. Alm.

Adjectio talis.] *Adjectionalis*. Marg. Baſil. & Voſſ. ſec.

Vel ipſa uxor.] *Ut* particula mihi iterato videtur adſcribenda hoc modo, *vel ipſa, ut uxor*. REGIUS. *vel ipſa uxor*. Locat.

Qualis ſit.] *Qualis fit*. Voſſ. ſec.

Nos flentes.] Si enim detracta fuerit particula *Nos*, ſublata fuerit ambiguitas. TURNEB. *nunc flentes.*

Digitized by Google

damnas eſto omnia ſua. In quod genus incidit Cicero loquens de C. Fannio: *Is ſoceri inſtituto, quem, quia cooptatus in Augurum collegium non erat, non admodum diligebat: praeſertim cum ille Q. Scaevolam ſibi minorem natu generum praetuliſſet.* Nam id *ſibi*, & ad ſocerum referri, & ad Fannium poteſt. Productio quoque in ſcripto, & correptio in dubio relicta, cauſſa eſt ambiguitatis: ut in hoc, *Cato.* aliud enim oſtendit brevis ſecunda ſyllaba caſu nominativo, aliud eadem ſyllaba producta caſu dativo aut ablativo. Plurimae praeterea ſunt aliae ſpecies, quas perſequi nihil neceſſe eſt. Nec refert quo modo facta ſit amphibolia, aut quo reſolvatur. Duas enim res ſignificari manifeſtum eſt: & quod ad ſcriptum vocemve pertinet, in utramque par eſt partem. Ideoque fruſtra praecipitur, ut in hoc ſtatu vocem ipſam ad noſtram partem conemur vertere. Nam ſi id fieri poteſt, amphibolia non eſt. Amphiboliae autem omnis in his erit quaeſtio, aliquando uter ſit ſecundum naturam magis ſermo, ſemper utrum ſit aequius, utrum is, qui ſic ſcripſit, ac ſic

tet. V. C. Alm. Ald.

Cicero.] In Bruto cap. 26. quamquam immerito notatus Cicero a Quinctiliano. PHILAND.

De C. Fanni ſoceri inſtituto.] *Loquens de C. Fannio. Is ſoceri.* Voſſ. ſec. Ald. quod recepimus nam in vulgata nullus eſt ſenſus, neque Cicero de inſtituto ſoceri Fannii loquitur, ſed de C. Fannio, & ejus verba ita incipiunt, *is ſoceri* &c.

Q. Scaevolam.] *Quantum Scaevolam.* Voſſ. ſec.

Sibi minorem, &c.] Budaeus *in commentariis linguae Graecae* hoc loco taxat Fabium, aitque, & apud Graecos & apud Latinos non tam diligenter ſervari *reciprocationis rationem*, facileque in loco Ciceroniano ſenſum intelligi. TURNEB.

Nam id ſibi.] *Id* deeſt. V. C. Alm. Obr.

Et correctio.] *Correptio* a corripiendo, ut productioni opponatur, aperte legendum eſt. Quid autem eſt, quod ait *in ſcripto* Fabius, cum in voce id magis evenire poſſe videatur. Neque enim voce diſcernimus, quantae ſint ſyllabae primae, & nominativi *Cato*, & dativi *Cato.* Sed apud priſcos, ut in primo quoque diximus, facile ſola pronuntiatione vocales longae diſtinguebantur a brevibus. in ſcripto autem, niſi apice notarentur, difficulter poſſunt diſcerni: ut *Catò*, quando nominativus eſt, contracto apice notatur, quando dativus alio & longiore. hoc modo *Cató.* REGIUS. Nam *Catus* apud Romanos (ut docet Plutarchus) ſignificat *aſtutum* & *prudentem*, quique multum rerum uſu & experientia valet. unde *Catones* dicti. TURNEB.

Alium enim oſtendit brevis ſ. ſ. c. n. plurimae.] *Aliud* videtur legendum, & alius ſenſus librariorum negligentia praetermiſſus, qui in quibuſdam legitur exemplaribus, eſt reponendus, hoc modo: *Aliud e. o. b. ſ. ſ. c. nominativo, aliud eadem ſyllaba producta caſu dativo aut ablativo.* *Catus* autem, unde & *Cato*, prudentem ſignificare notum eſt. *Catus* vero producit primam, *Cato* eamdem corripit. REGIUS. *alium.* Voſſ. ſec. Locat. omittit vero ſecundum membrum V. C. Alm in Voſſ. ſec. *ſecunda ſyllaba caſu dativo & ablativo.* reliquis omiſſis. fallitur Regius, qui hic de primae ſyllabae quantitate agi putat, illa enim in utraque voce *Catus* & *Cato* eſt brevis, ut ex hoc Ennii verſu,

Egregie condictus homo, catus, Aelius Sextus.

& altero eiuſdem

Jam cata ſigna ferae ſonitum dare voce parabant.

& Horatii & aliorum patet. ſed de ſecunda in *Cato* agitur, quae varia eſt in utraque voce.

Vocemve pertinet.] *Vocetur pertinet.* V. C. Alm.

Nec refert.] *Nec feror.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

In utramque parem partem.] Quamvis ita legatur, niſi tamen corrigatur hic locus, ſenſus percipi integer nequaquam poteſt. Emendatur autem ſi *parem*, in *par eſt*, ut ſint duae dictiones, convertamus hoc modo, *in utramque par eſt partem.* REGIUS. *parem partem.* Voſſ. ſec.

Nam ſi id fieri poteſt] Non eſt *amphibolia*, niſi par eſt in utramque partem ſenſus. qui igitur praecipiunt, ut oſtendamus in hoc ſtatu, *dictionem* duntaxat noſtro convenire ſenſui, hoc ipſo tollunt *amphiboliam*, id eſt, ſenſus geminationem. TURNEB.

Amphibolia non eſt.] *Amphibolia eſt.* Voſſ. ſec.

Ac

Digitized by Google

ſic dixit, ſic voluerit. Quarum in utramque partem ſatis ex his, quae de conjectura & qualitate diximus, praeceptum eſt.

Ac ſi dixit.] *Sic* legendum eſſe facile eſt ex ipſo ſenſu videre. REGIUS. *is qui ſcripſit, ac ſi dixit voluerit.* V. C. Alm. *is qui ſcripſit ac dixit voluerit.* Voſſ. ſec.

CAPUT X.

Quae ſit inter ſtatus cognatio, & quae diverſitas.

Eſt autem quaedam inter hos ſtatus cognatio. Nam & in *finitione*, XI.
quae ſit voluntas nominis, quaeritur: & in *ſyllogiſmo*, qui ſecundus à finitione ſtatus eſt, ſpectatur, quid voluerit ſcriptor: & ex contrariis legibus duos eſſe *ſcripti* & *voluntatis* ſtatus apparet. Rurſus & *finitio* quodammodo eſt *amphibolia*, cum in duas partes diducatur intellectus nominis. *Scriptum* & *voluntas* habet in verbis vocis quaeſtionem: quod idem in *antinomia* petitur. Ideoque omnia haec quidam *ſcriptum* & *voluntatem* eſſe dixerunt: alii in ſcripto & voluntate amphiboliam eſſe, quae facit quaeſtionem. Sed diſtincta ſunt. Aliud eſt enim obſcurum jus, aliud ambiguum. Igitur *finitio* in natura ipſa nominis quaeſtionem habet generalem, & quae eſſe etiam citra complexum cauſſae poſſit: *Scriptum* & *voluntas* de eo diſputat verbo, quod eſt in lege: *Syllogiſmus* de eo, quod non eſt. *Amphiboliae* lis in diverſum trahit: *Legum contrariarum* ex diverſo pugna eſt. Neque immerito & recepta eſt à doctiſſimis haec differentia, & apud plurimos ac prudentiſſimos durat. Et de hoc quidem genere diſceptationis, etiamſi non omnia tradi, tamen aliqua potuerunt. Sunt alia, quae,

Hoc capite *de ſtatuum legalium cognatione & diverſitate* ſcribit: deinde ad praecepta *diſpoſitionis* revertitur, docetque potiſſimum *diſpoſitionem* ſolis praeceptis haberi non poſſe, *ſed natura, arte, & exercitatione.* TURNEB.

Et in ſyllogiſmo.] *Syllogiſmum* ſecundum à *finitione* ponit (opinor) hac de cauſa, quia, ſi *finitionem* obtinere non poſſumus, proximum eſt, ut in *ſyllogiſmum* labamur, tanquam in ſecundum adjumentum. *Idem. ut in ſyllog.* Voſſ. ſec.

Status eſt quo ſpectatur.] *Quo* ablativus, ut ſupervacuus, mihi videtur eradendus, tametſi in omnibus exemplaribus ita legatur. Quo autem modo ſyllogiſmus ſit a finitione ſecundus, mihi non liquet. nam ordine ipſo finitionem qualitas ſequitur; niſi dicamus vi ac poteſtate ſyllogiſmum a finitione eſſe ſecundum. Nam ubi definitio infirma eſt, in ſyllogiſmum delabitur, ut paulo ante viſum eſt. REGIUS. *quo ſpectatur.* Voſſ. ſec. Locat.

Cum in duas partes diducatur.] *Cum ad duas partes deducatur.* Vallae lib. & marg. Baſil.

Habet in verbis.] *Habet* deeſt Voſſ. ſec.

Quod idem antinomia.] *In* praepoſitio mihi adſcribenda videtur, hoc modo; *quod idem in antinomia petitur.* REGIUS. non habent *in* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Ideoque omnia.] In hac eſſe videtur ſententia Cicero *libro ſecundo de Oratore. cap.* 26. nam *ambiguum* ſubjicit qualitati, aitque *ab ambiguo* pendere omnes quaeſtiones legitimas. TURNEB.

Eſſe dixerunt.] *Duxerunt.* marg Baſil.

Igitur finitio.] Fabius quoque docuit *lib.* 3. *cap.* 6. *finitione* nihil niſi in univerſum quaeri & comprehendi. TURNEB.

Verbo quod eſt in lege.] *Jure quidem in lege.* V. C. Alm. *quod in lege.* Voſſ. ſec.

Et de hoc.] Tota haec periodus ad *ſunt alia*, deerat Voſſ. ſec.

Diſpoſitionis.] *Diſceptationis.* MSS. Bodl. Bal. Andr.

Digitized by Google

quae, niſi propoſita, de qua dicendum eſt, materia, viam docendi non praebeant. Non enim cauſſa univerſa in quaeſtiones ac locos diducenda eſt: ſed hae ipſae partes habent rurſus ordinem ſuum. Nam & in prooemio primum eſt aliquid, & ſecundum, ac deinceps. Et *quaeſtio* omnis ac locus habet ſuam diſpoſitionem, ut theſes etiam ſimplices. Niſi forte ſatis erit dividendi peritus, qui controverſiam in haec diduxerit, *an omne praemium viro forti dandum ſit, an ex privato? an nuptiae, an ea, quae nupta ſit, an haec?* deinde, cum fuerit de prima quaeſtione dicendum, paſſim, & ut quidque in mentem veniet, miſcuerit? non primum in ea ſcierit eſſe tractandum: verbis legis ſtandum ſit, an voluntate? hujus ipſius particulae aliquod initium fecerit? deinde, proxima ſubnectens, ſtruxerit orationem, ut pars hominis eſt manus, ejus digiti, illorum quoque articuli? Eſt & hoc, quod ſcriptor demonſtrare non poſſit, niſi certa, definitaque materia. Sed quid una faciat, aut altera? quin immo centum ac mille in re infinita, atque materia? Praeceptoris eſt, in alio atque alio genere quotidie oſtendere, quis ordo ſit rerum, & quae copulatio: ut paullatim fiat uſus, & ad ſimilia tranſitus. Tradi enim omnia, quae ars efficit,

Andr. Loc. Ald. Steph. Par. Vaſc. Gryph. Colin. Vidov. Obr. marg. Sich. Baſil.

Viam docendi.] *Viam dicendi.* Voſſ. ſec.

In quaeſtiones ac locos ducenda.] *Diducenda*, hoc eſt dividenda, mihi legendum videtur. REGIUS. Fabius hoc libro locutus eſt *de locorum ac quaeſtionum diviſione & diſpoſitione*, nec tamen ſatis eſt complexus diſpoſitionis praecepta, quia cum tractantur quaeſtiones ac loci, opus eſt alia rurſum diſpoſitione, quia ſatis ſcripto tradi non poteſt. TURNEB. *dicenda*. V. C. Alm. *ducenda*. Locat. *non enim cauſſa diverſa in q. a. l. ducenda eſt.* Voſſ. ſec.

Simplices. Si forte ſatis erit dividendi peritus, qui controverſias in haec dixerit, an omne.] Hic locus quidem procul dubio ita eſt depravatus atque confuſus, ut neque ſenſus elici, neque facile mihi corrigi poſſit, citra unius ſaltem verbi immutationem ac alterius adjectionem: nam & *dixerit* forſitan in *diduxerit* eſt commutandum, & *ac* copula adſcribenda, ut inde longa illa periodus inchoetur, hoc modo. *Ac ſi forte ſatis erit dividendi peritus, qui controverſiam in haec diduxerit. An omne praemium &c. miſcuerit?* cum interrogatione quidem, quae in negationem reſolvitur, mihi claudendum eſſe videtur, perinde ac ſi dicat qui peritus fuerit dividendi, nihil miſcebit; ſed omnia ordinate dicet. REGIUS. *ſimplices ſi forte ſatis &c. in haec dixerit:* V. C. Alm. Locat. *ſi forte.* MSS. Bodl. Andr. *ut theſis etiam ſimplex. ſi forte.* Ald. *An ſic forte.* Steph. Colin. *ſi forte ſatis erit dividendo perdat.* Voſſ. ſec. *niſi forte.* Obr. reliquae edit. *ac ſi forte.*

In haec diduxerit.] *In hoc duxerit.* Voſſ. ſec.

An omne praemium.] Haec eſt *diviſio*, de qua locutus eſt *primo cap.* cum docebat, deſcendendum nonnunquam à ſummo genere ad imam ſpeciem. TURNEB.

An haec? deinde.] *An & deinde.* Voſſ. ſec.

Eſt & hoc.] Docuit antea Fabius primo cap. bonam *diſpoſitionis* partem praeceptis non poſſe comprehendi, ut haec quoque pars, de qua loquimur, in artem redigi non poteſt, ſed maxime conſtat *natura* & *exercitatione*. TURNEB.

Eſt & hoc.] *Hoc eſt.* V. C. Alm.

Quid una faciat.] *Faciet.* V. C. Alm.

Quinimo centum ac mille in re finita, quae materia praeceptoris eſt.] Hic quoque ſenſus flagitiis non vacat, quibus ita implicatur, ut non percipiatur. Nam & duo in eo verba corrupte leguntur, & diſtinctione ſublata diverſi confunduntur ſenſus. Illi namque dictioni *finita*, *in* praepoſitio eſt adſcribenda, ut *infinita* legatur, ac loco illius *quae* relativi, *atque* copula mihi videtur reponenda, itaque diſtinguendum, ut & cum interrogatione legatur, & illic *praeceptoris* genitivus ſequentis ſenſus initium conſtituat, hoc modo. *Quinimo centum ac mille in re infinita atque materia.* REGIUS. *in re finita, quae materia praeceptoris.* Voſſ. ſec. Locat.

Tradi enim omnia.] Haec mihi deſumta ex Cicer. lib. II. de Orat. c. 16. videntur. ubi inquit.

Neque

efficit, non poſſunt. Nam quis pictor omnia, quae in rerum natura ſunt, adumbrare didicit? ſed percepta ſemel imitandi ratione, aſſimulabit, quidquid acceperit. Quid enim? non faber vaſculum aliquod, quale numquam viderat, facit? Quaedam vero non docentium ſunt, ſed diſcentium. Nam & medicus quid in quoque valetudinis genere faciendum ſit, quid quibus ſignis providendum, docebit. Vim ſentiendi pulſus venarum, caloris motus, ſpiritus meatum, coloris diſtantiam, quae ſua cujuſque ſunt, ingenium dabit. Quare plurima petamus à nobis, & cum cauſſis deliberemus, cogitemuſque, homines ante inveniſſe artem, quam docuiſſe. Illa enim potentiſſima eſt, quaeque vere dicitur *oeconomica* totius cauſſae *diſpoſitio*, quae conſtitui, niſi velut in re praeſenti, non poteſt: ubi aſſumendum prooemium, ubi omittendum: ubi utendum expoſitione continua, ubi partita: ubi ab initiis incipiendum, ubi more Homerico à mediis, vel ultimis: ubi omnino non exponendum: quando à noſtris, quando ab adverſariorum propoſitionibus incipiamus: quando à firmiſſimis probationibus, quando à levioribus: quando in cauſſa proponendae prooemiis quaeſtiones, qua praeparatione praemu-

Neque eſt omnino ars ulla, in qua omnia, quae illa arte effici poſſunt, a doctore traduntur. &c. Almelov.

Percepta imitandi.] *Semel* recte in quibuſdam legitur exemplaribus hoc modo, *ſemel percepta.* tertia vero a fine ſyllaba hujus verbi *aſſimilabit* per *u* ſcribenda *aſſimulabit: aſſimilare* namque per *i* latinum non eſt. Regius. *ſed percepta ſemel.* Locat. Ald. Steph. Colin. Gryph. Baſil. Vidov. Ox. Obr. *ſed praecepta ſemel.* Voſſ. ſec. *percepta ſemel mutandi.* marg. Baſil. Gryph. recte autem Regius *adſimulabit* ſcribendum eſſe docet; nec debuerat dubitare Aſcenſius, nam nos quoque *ſimilare* & *adſimilare* latine dici non putamus, de quo latius ad Ovidii lib. III. Met. 158. agemus.

Quis enim non faber.] *Quid enim? non faber.* Ald. *Quis non faber.* Obr. ſed elegantior Aldi lectio, quae valde blanditur mihi. Petron. c. LXXIV. *Quid enim? inquit, ambubaja me non miſit?* Horat. I. Sat. I. *Quid enim? concurritur.* Burm.

Facit.] *Fecit.* V. C. Alm. *viderit* etiam Voſſ. ſec.

Nam & medicus.] *Nam medicus.* Voſſ. ſec.

Quid quibuſve ſignis.] *Ve* particula otioſa & ſupervacua mihi videtur expungenda. Regius. *quibuſve.* Locat. Ald. *quibuſque.* MS. Alm. Voſſ. ſec. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Vim ex caloris motus.] Diſtinguunt alii *vim ſentiendi, pulſus venarum, caloris, motus. Coloris diſtantia quaecuique.* Vall. lib. & *meatus* in genitivo. *meatus.* etiam Voſſ. ſec. Francius malebat *ſpiritus meatus, coloris diſtantia.*

Quae ſua cujuſque.] *Quae ſui cujuſque ſunt, ingenium non dabit.* V. C. Alm. non male, ſi *ſua* legatur.

Petimus a nobis & deliberamus.] *Petamus* & *deliberemus* emendate a quibuſdam legitur. Regius.

Inveniſſe artem.] Quod nullo modo mirandum, *cum non, ex una, aut ex duabus, ſed ex multis animi perceptionibus conſtet.* Cicer. Acad. Quaeſt. II. 7. Alm. vide lib. VIII. prooem.

Illa enim.] *Artificialis* eſt quaedam *diſpoſitio*, de qua antea fere ſemper Fabius. alia eſt quae pendet à proprietate cujuſque thematis, ideoque ſaepe artificialem immutat diſpoſitionem. haec *oeconomia* dicitur, ſive *oeconomica diſpoſitio*, id eſt, diſpenſatrix, cujus bona pars nullo modo comprehendi poteſt praeceptis. Turneb.

Oeconomica.] Victorinus lib. Rhet. ad Silonem Oeconomiam dicit *artificalem diſpoſitionem*; Mart. Capella *diſpenſationem* vocat. Philand.

Totius cauſſae diſpoſitio.] *Totius theſis diſpoſitio.* Andr.

Quae conſtitui.] *Quam conſtitui, n. v. i. r. praeſenti poteſt.* V. C. Alm.

In re praeſenti.] Vide ad lib. VI. cap. 2.

More Homerico.] Poetae, ut docet Macrob. *in Saturnalibus*, ſolent ſaepenumero *à mediis* incipere, deinde captata occaſione, quod omiſſum eſt, inſerere: ut Virgilius incepit à *profectione ex Sicilia*, Homerus Odyſſeam incepit à medio, nimirum *à navigatione Ulyſſis ab Ogygia inſula:* Iliadem vero *ab ultimis* incepit, id eſt, à decimo anno belli Trojani. Turneb.

E mediis.] *A mediis* legendum eſſe patet. Regius.

praemuniendae, quid judicis animus accipere poſſit ſtatim dictum, quo paullatim deducendus: ſingulis, an univerſis opponenda refutatio: reſervandi perorationi, an per totam orationem diffundendi affectus: de jure prius, an de aequitate dicendum: an anteacta crimina, an de quibus judicium eſt, prius objicere vel diluere conveniat. Si multiplices cauſſae erunt, quis ordo faciendus, quae teſtimonia, tabulaeve, cujuſque generis in actione recitandae, quae reſervandae. Haec eſt velut imperatoria virtus copias ſuas partientis ad caſus praeliorum, retinentis partes propter caſtella tuenda, cuſtodiendaſve urbes, petendos commeatus, obſidenda itinera, mari denique ac terra dividentis. Sed haec in oratione praeſtat omnia, cui aſſuerint *natura*, *doctrina*, *ſtudium*. Quare nemo exſpectet, ut alieno tantum labore ſit diſertus. Vigilandum ducat, iterum enitendum, pallendum: eſt facienda ſua cuique vis, uſus, ſua ratio: non reſpiciendum ad haec, ſed in promptu habenda: nec tamquam tradita, ſed tamquam innata. Nam viam demonſtrare velociter ars poteſt, ſi qua eſt: verum ars ſatis praeſtat, ſi copias eloquentiae ponit in medio, noſtrum eſt uti eis ſcire. Reliqua partium eſt demum diſpoſitio: & in his ipſis primus aliquis ſenſus, & ſecundus, & tertius: qui non modo, ut ſint ordine collocati, elaborandum eſt, ſed ut inter ſe juncti, atque ita cohaerentes, ne commiſſura pelluceat: corpus ſit, non membra. Quod ita continget, ſi & quid in quoque conveniat viderimus, & ut verba verbis applicemus, non pugnantia, ſed quae invicem

GIUS. *E modiis.* Voſſ. ſec. Locat.

Univerſis opponendi.] *Opponenda* legendum eſt. REGIUS.

Per totam orationem.] *Per totam actionem.* MSS. Bodl. Bal. Sich. Obr. marg. Gryph.

In actione recitandae.] *In actione tractandae.* Voſſ. ſec.

Copias ſuas partientis.] *C. ſ. pertinentis.* Voſſ. ſec.

Propter caſtella.] *Per caſtella.* MS. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Ald.

In oratione praeſtat, cui omnia aſſuerint.] Sic quidem parum acute intuenti recte legi videtur. quamvis & verba tranſpoſita ſint, & minus integer ſenſus. Neque enim omnia illi recte adeſſe dicentur, quae hiſce tribus ſit peritus, natura, doctrina, ſtudio. Quare omnia ante illud *cui* relativum collocanda videntur hoc modo. *ſed haec in oratione praeſtat omnia, cui aſſuerint.* REGIUS. *in oratione praeſtant, cum omnia.* MSS. Bodl. Bal. Sich. *haec in oratione praeſtat, cui omnia.* Voſſ. ſec. *in oratione praeſtavit.* V. C. Alm. forte pro *praeſtabit.*

Vigilandum ducat.] *Dicat.* V. C. Alm. & mox *pollendum.* Voſſ. ſec.

Sua cuique vis, uſus, ratio.] *Vis, ſua ratio.* V. C. Alm. Locat. Ald. Steph. Colin. Vidov.

Poteſt velocitas ſi qua eſt.] *Velocitas* quidem legitur, ſed parum mihi ſenſui convenire videtur. forte *velociter ars poteſt.* REGIUS. *poteſt velocitas.* Voſſ. ſec. Locat. *demonſtrari poteſt velocitas ſuique eſt.* V. C. Alm.

Reliqua enim artium.] Corruptus mihi videtur hic ſenſus. nam illa particula *enim* redundare videtur, eoque oblinenda & *partium* legendum. REGIUS. *reliqua enim artium.* Locat. *reliqua artium.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Elaborandum.] *Laborandum.* V. C. Alm. *collati elaborandum.* Voſſ. ſec.

Quid in quoque.] *Quid quoque.* V. C. Alm. *quid in quaque.* Locat. Ald. *quid quaque.* Voſſ. ſec.

Et ut verba verbis applicemus.] Hoc loco Fab. etiam *diſpoſitionem* ponit *in verbis.* debita enim verborum collocatio & junctura diſpoſitione quadam conſtat. eſt hoc tamen magis elocutionis, ut paulo poſt Fabius ſignificabit. TURNEB.

Ita

vicem complectantur. Ita res diverſae diſtantibus ex locis quaſi invicem ignotae non collidentur, ſed aliqua ſocietate cum prioribus ac ſequentibus ſe, copulaque tenebunt: ac videbitur non ſolum compoſita oratio, ſed etiam continua. Verum longius fortaſſe progredior fallente tranſitu, & à diſpoſitione ad elocutionis praecepta labor, quod proximus liber inchoabit.

Ita res non diverſae.] *Non* mihi juxta verbum collocandum videtur: *non collidentur.* REGIUS. *res non diverſae.* MSS. Bod. Bal. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Ald. Baſil. Gryph. *ita res diverſae &c. collidentur.* omiſſo *non.* Vidov. *colligantur* etiam Voſſ. ſec.

Sed non priori a. ſ. ſe copula tenebunt.] Depravatus hic ſenſus ſic emendari poteſt, ſi duae illae particulae *ſed non* eradantur, ac loco earum *cum* & *ac* reponantur hoc modo, *ſed aliqua ſocietate cum prioribus ac ſequentibus ſe copulaque tenebunt.* REGIUS. *ſed non prioribus.* Loc.

Copulaque.] *Copula.* Loc. Ald. *copulas.* Baſil. Gryph.

M. FAB.

Digitized by Google

M. FAB. QUINCTILIANI DE INSTITUTIONE ORATORIA

LIBER OCTAVUS.

PROOEMIUM.

His fere, quae in proximos quinque libros collata ſunt, ratio *inveniendi*, atque inventa *diſponendi*, continetur: quam ut per omnes numeros penitus cognoſcere, ad ſummam ſcientiae neceſſarium eſt, ita incipientibus brevius ac ſimplicius tradi magis convenit. Aut enim difficultate inſtitutionis tam numeroſae atque perplexae deterreri ſolent: aut eo tempore, quo praecipue alenda ingenia, atque indulgentia quadam enutrienda ſunt, aſperiorum tractatu rerum atteruntur: aut, ſi haec ſola didicerint, ſatis ſe ad eloquentiam inſtructos arbi-

Quatuor his deinceps libris *elocutionis* praecepta complectitur. Hac autem praefatione oſtendit, quo pacto *inventio* & *diſpoſitio* ſit docenda: repetit, quae hactenus praecepit *de inventione & diſpoſitione*, deinde *ad elocutionem* tranſit, cujus utilitatem & difficultatem oſtendit: poſtremo vitia quaedam pravae *elocutionis* notat. TURNEB.

Continentur.] *Continetur* legendum eſſe, ne admonitione quidem dignum videtur. REGIUS. *continentur.* Locat. Ald.

Per omnes numeros.] Haec phraſis ducta eſt ab opinione Pythagorae, qui exiſtimavit omnia *conſtare numeris* & numeris perfici: unde quod *abſolutum* eſt, dicitur *habere ſuos numeros*. TURNEB.

Et ad ſummam.] *Et* copula, ut otioſa & ſenſum turbans, videtur expungenda. REGIUS.

Ita incipientibus.] *Elocutio* ac caeterae partes accuratius tradi debent, non item *inventio* & *diſpoſitio*. nam hae ut natura ſunt priores, ita priores docentur: ſed tum auditores ſunt rudes, quocirca ſimplicius ſunt docendae hae partes. TURNEB. *ita* non eſt in V. C. Alm.

Tam innumeroſae.] *In* particula expungatur, ut *numeroſae* legatur. REGIUS. Bona haec lectio in ſpeciem; ſed interius neque ſincera neque nativa. Praeceſſit quidem, *per omnes numeros penitus cognoſcere*: ſed quis credat, inde ſic traxiſſe & rapuiſſe hoc Fabium? Ex veſtigiis MS. Palat. indubitate legendum: *Aut enim difficultate inſtitutionis tam ſinuoſae atque perplexae deterreri ſolent.* Optime! *Sinuoſum*, quicquid per multos ſinus, multaſque ambages producit ac detinet. Ipſe Fabius lib. 2. c. 4. *Interim admonere illud ſatis eſt, ut ſit ea neque arida prorſus atque jejuna: (nam quid opus erat tantum ſtudiis laboris impendere, ſi res nudas atque inornatas indicare ſatis videretur?) neque rurſus ſinuoſa & arceſſitis* (ita legendum ex MS.) *deſcriptionibus, in quas plerique imitatione Poeticae licentiae ducuntur, laſciva.* Onomaſticum: *ſinuo*, κολπόω. *ſinuoſus*, κολπώδης. GEBH. lib. III. Crep. cap. 8.

Alenda ingenia.] *Colenda.* MS. Bodl. marg. Sich. Baſil. ſed nihil muta. nam ita ſaepe Fabius utitur voce *alere.* lib. 1. cap. 2. *firmiore in literis profectus alit aemulatio.* cap. 3. *hic erit alendus ambitu.* & alibi. BURM.

Atque indulgentia.] Haec deſunt Voſſ. ſec.

Si haec ſola didicerunt.] *Didicerint* legendum eſſe

Digitized by Google

arbitrantur: aut, quaſi ad certas quaſdam dicendi leges alligati, conatum omnem reformidant. Unde exiſtimant accidiſſe, ut, qui diligentiſſimi artium ſcriptores extiterunt, ab eloquentia longiſſime fuerint. Via tamen opus eſt incipientibus, ſed ea plana, & cum ad ingrediendum, tum ad demonſtrandum expedita. Eligat itaque peritus ille praeceptor ex omnibus optima, & tradat ea demum in praeſentia, quae placent, remota refutandi cetera mora. Sequuntur enim diſcipuli, quo duxeris. Mox cum robore diſcendi creſcet etiam eruditio. Iidem primo ſolum iter credant eſſe, in quod inducentur, mox illud cognituri etiam optimum. Sunt autem neque obſcura, neque ad percipiendum difficilia, quae ſcriptores diverſis opinionibus pertinaciter tuendis involverunt. Itaque in toto artis hujuſce tractatu difficilius eſt judicare, quid doceas; quam, cum judicaris, docere: praecipueque in duabus his partibus perquam ſunt pauca, circa quae, ſi is, qui inſtituetur, non repugnaverit, pronum ad cetera habiturus eſt curſum. Nempe enim plurimum in hoc laboris exhauſimus; ut oſtenderemus rhetoricen *bene dicendi ſcientiam*, & *utilem*, & *artem*, & *virtutem eſſe*: materiam ejus *res omnes*, de quibus dicendum eſſet. Tum & eas in

eſſe, ne admonendum quidem eſt. REGIUS.

Aut quaſi ad certas.] Fab. *lib.* 2. diligenter ſcripſit, quatenus ſit *arti* inhaerendum. ait enim ſaepenumero *naturam* nos ſequi oportere, ac ſaepenumero ob utilitatem cauſae omittendam eſſe docuit *praeceptorum rationem*, ſi refragaretur. TURNEB.

Unde exiſtimant.] Id videtur propter Hermagoram dixiſſe, qui *artem rhetoricam* infinitis praeceptorum minutiis, ſed tamen ut legibus, eſt complexus: unde antea nimiam ejus diligentiam vituperabat. huic vitio videtur etiam Hermogenes apud Graecos obnoxius. eſt enim diligentior in inveniendis & tradendis praeceptis, quam deceat. *Idem.* Carneades apud Cic. lib. 1. de Orat. PITHOEUS.

Longiſſime fuerint.] Elegans haec & rarior locutio, pro conſueta *longiſſime abfuerint*, vide Scheffer. ad Juſtin. lib. 11. cap. 5. infr. cap. 3. *an quiſquam tam procul a concipiendis imaginibus rerum abeſt.*

Eligat itaque.] Agricola *lib.* 3. cum *de diſpoſitione* agit, eam eſſe optimam ait artium tradendarum methodum, ut initio opiniones malae refutentur, quod perpetuo facit Ariſt. & Galenus. Id tamen non probat *in inſtitutione rudiorum* Fabius. TURNEB.

Quo duxeris.] *Qi vexeris; mox cum robore dicendi.* V. C. Alm. *quo rexeris.* Obr. *quo vexeris.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. ſed male: *ſequi* enim & *ducere*, inter ſe congruere & reſpondere docuimus ad lib. 11. cap. 14.

Creſcet.] *Creſcit.* editio Obr.

Sunt autem.] *Inventionis* & *diſpoſitionis* praecepta per ſe facilia ſunt, ſed obſcurata ſunt à ſcriptoribus artium, qui quotidie praecepta alia atque alia inveniebant, & nonnunquam recta mutabant, ut aliquid viderentur inveniſſe. Fabius tamen huic reprehenſioni obnoxius videtur, qui *lib.* 3. tot opiniones congeſſerit, quae non tam explicabant rem, quam involvebant. TURNEB.

Neque ad praecipiendum.] *Percipiendum* ſenſui convenire ne admonendum quidem eſſet, niſi *praecipiendum* legeretur. REGIUS. *praecipiendum.* Locat.

Quae ſcriptores, &c.] Hoc de juris interpretibus dici vere poteſt. PITHOEUS.

Itaque in toto.] In variis & diverſis opinionibus opus eſt *judicio* ad eligendum, quod ſit optimum: quod autem *optimum*, id eſt *docendum*: ſed cum artis praecepta optima ſint pauca, facile eſt docere: cum autem infinita ſint tradita ab auctoribus, difficile eſt judicare, quae optima. TURNEB.

Difficilius eſt judicare.] *Eſt* non habet V. C. Alm.

Is qui inſtituetur.] *Inſtituitur.* Locat. Ald. Colin. Obr.

Nempe enim.] *Anacephalaeoſis* eſt eorum, quae tractavit ſuperioribus quinque libris: neque tamen in enumerando ſequitur ordinem traditionis, ſed opportunitatem connexionis. TURNEB.

Tum & eas in tribus.] *Tum &* non habet V. C. Alm.

Digitized by Google

in tribus fere generibus, *demonſtrativo*, *deliberativo*, *judicialique* reperiri. Orationem porro omnem conſtare *rebus*, & *verbis*. In rebus intuendam *inventionem*, in verbis *elocutionem*, in utriſque *collocationem*: quae *memoria* complecteretur: *actio* commendaret. Oratoris officium, *docendi*, *movendi*, *delectandi* partibus contineri. Ex quibus ad docendum, *expoſitio* & *argumentatio*; ad movendum, *affectus* pertinerent: quos per omnem quidem cauſſam, ſed maxime tamen in ingreſſu ac fine dominari. Nam *delectationem*, quamvis in utroque ſit eorum, magis tamen proprias *in elocutione* partes habere. *Quaeſtiones* alias *infinitas*, alias *finitas*, quae perſonis, locis, temporibus continerentur. In omni porro materia tria eſſe quaerenda, *an ſit*, *quid ſit*, *quale ſit*. His adjiciebamus, *demonſtrativam* laude ac vituperatione conſtare. In ea, quae ab ipſo, de quo diceremus, quae poſt eum acta eſſent, intuendum. Hoc opus tractatu *honeſtorum utiliumque* conſtare. Suaſoriis accedere tertiam partem ex conjectura, *poſſetne fieri*, & *an eſſet futurum*, de quo deliberaretur. Hic praecipue diximus ſpectandum, *quis*, *apud quem*, *quid* diceret. Judicialium cauſſarum alias in ſingulis, alias in pluribus controverſiis* conſiſtere: & in quibuſdam ſufficere modo *intentionem*, modo *depulſionem*:

porro

Alm. *tum* deeſt Voſſ. ſec.

In utriſque.] *In utraque.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. ſed paſſim noſter & alii hac voce in plurali utuntur.

Collocationem.] Secutus eſt Cic. *in Partit. cap.* 1. eſt enim *collocatio* duplex, quaedam *verborum*, quaedam *rerum*. rerum collocatio eſt *diſpoſitio*, verborum autem apta eſt *compoſitio*, quae ſubjungitur *elocutioni*. TURNEB. *collationem*. Lugd. & Oxon. *collocutionem*, vitioſe pro *collocationem*. MS. Bodl.

In ingreſſu.] *In egreſſu.* Voſſ. ſec.

Nam delectationem.] *Delectatio* ipſa etiam eſt in docendo, & in ipſo motu, maxime tamen in orationis genere, ut in illo charactere, qui dicitur *floridus*, in quo eſt mira orationis ſuavitas & elegantia, quae res efficit delectationem. TURNEBUS.

In omni porro materia.] Hoc intelligendum eſt non ſolum in *materia definita*, ſed etiam *infinita*: quod ex hoc Fabii loco apparet, & ex Cicerone conſtat. quanquam nonnulli *ſtatum* duntaxat quaerendum putant in *hypotheſi*. Idem.

Demonſtrativam laude.] *Demonſtrativam* deeſt Voſſ. ſec.

In ea, quae ab ipſo.] *In ea, quae ante ipſum de quo.* Voſſ. ſec.

Hoc opus.] Reprehendit enim Fabius eos, qui *demonſtrativum genus* terminaſſent honeſtate, illi tamen defendi poterunt, quod ſint id complexi, quod maxime frequens eſt in *laudatione* & *vituperatione*. TURNEB.

Tractatu honeſtorum.] *Tractu.* V. C. Alm.

Suaſoriis.] Locos *deliberativae materiae* dixit, *honeſtum*, *utile*, *poſſibile*: ſed *poſſibile* dicere non eſt auſus, propterea quod durior eſt appellatio, ut docuit l. 3. TURNEB.

Fieri & an eſſet.] *Fieri an eſſet.* Voſſ. ſec.

Judicialium cauſarum.] Significat *cauſas judiciales* eſſe duplices, quaſdam *ſimplices*, quaſdam *conjunctas*. ſimplices ſunt *una de re*, conjunctae *de pluribus*. TURNEB.

Et in quibuſdam intentionem, modo depulſionem. porro omnem infitiatione duplici.] Adeo corruptus confuſuſque eſt hic locus, ut fulgenti ſole nedum aſteriſco indigere videatur. Nullus enim ſenſus prorſus elici poteſt, niſi corrigatur; quod quonam pacto fieri poſſit citra omnium fere verborum immutationem, non video. Tantum vero mihi permittere non auſim, cum praeſertim nullum viderim exemplar, in quo non ita legatur. Vereor enim, ne, cum unum immuto verbum, quibuſdam videar audacior, quibus hunc locum aperte depravatum ſine immutatione corrigendum relinquo. REGIUS. hunc locum incurabilem & a Raphaele depoſitum ad Vallenſe exemplar reſtituimus, ut parum deeſſe videatur ab integritate. ſic legendum puto. *Et in quibuſdam ſufficere modo intentionem, modo depulſionem.*

porro

Digitized by Google

porro *depulſionem* omnem inficiatione duplici, *factumne*, *& an hoc factum eſſet*, praeterea *defenſione* ac *tranſlatione* conſtare. *Quaeſtionem*, aut ex facto, aut ex ſcripto eſſe. *Ex facto*, de rerum fide, proprietate, qualitate. *Ex ſcripto*, de verborum vi, aut voluntate: in quibus vis tum cauſſarum, tum actionum inſpici ſoleat, quaeque aut ſcripti & voluntatis, aut ratiocinativae, aut ambiguitatis, aut legum contrariarum ſpecie continetur. In omni porro cauſſa judiciali quinque eſſe partes: quarum *exordio* conciliari audientem, *narratione* cauſſam proponi, *confirmatione* roborari, *refutatione* diſſolvi, *peroratione* aut memoriam judicis refici, aut animos moveri. His argumentandi

porro depulſionem omnem inficiatione duplici factumne, & an hoc factum eſſet, praeterea defenſione & detractatione conſtare. ideo autem in principio ſic lego, quia lib. III. cap. 9. de partibus cauſarum judicialium ſic ſcripſit. *Nunc de judiciali genere, quod eſt praecipue multiplex, ſed officiis conſtat duobus, intentionis ac depulſionis.* pro *altercatione* autem repoſui *detractationem*, quia ſic in Vallenſi eſt. ASCENS. Hoc intelligendum eſt hoc modo, quaſdam cauſas judiciales, ut *conjecturales*, ad conſtitutionem egere duntaxat *intentione* & *depulſione* prima, cum praeſertim ſint aliae cauſae, ut *ſtatus qualitatis*, quae flagitent rationem & firmamentum. itaque alterum *Modo* videtur elidendum, eiſque adjicienda *Et* particula. TURNEB. *Et in quibuſdam intentionem, modo depulſionem, porro omnem inficiatione duplici.* MSS. Bodl. Alm. Andr. Ven. Loc. Ald. *& in quibuſdam intentionem; modo depulſionem. porro depulſionem omnem inficiatione.* Obr. *conſiſtere porro omnem inficiatione duplici.* omiſſis reliquis. Voſſ. ſec.

Defenſione & altercatione.] *Altercatione* quidem legitur, ſed non ſine flagitio, ut ego quidem ſentio. Neque enim depulſio umquam altercatione conſtat, quod notius eſt, quam ut ſit exponendum. quare pro *altercatione*, aut *actione*, aut *tranſlatione* ut exiſtimem legendum eſſe, faciunt ea, quae in tertio volumine cap. 6. ſunt praecepta. *Nam ut a defenſione*, inquit, *potiſſimum incipiam, longe fortiſſima tuendi ſe ratio eſt, ſi quod objicitur negari poteſt, proxima ſi non id, quod objicitur, factum eſſe dicitur, tertia honeſtiſſima, qua recte factum defenditur. quibus ſi deficiamur, ultima ſupereſt aliquo juris adjutorio elabendi, ut non videatur jure actio intendi, hinc illae quaeſtiones ſive actionis ſive tranſlationis.* ex quibus aperte conſtat, depulſionem numquam altercatione, interdum actione tranſlationeve conſtare. REGIUS. *Altercatione.* Ven. Locat. Ald. *latratione.* V. C. Alm. *detractatione.* Voſſ. ſec.

Quaeſtionem aut ex ſcripto eſſe aut ex facto. de rerum fide.] Sic quidem legitur, ſed mihi *in* praepoſitio cum *facto* reponenda videtur, ut inde initium ſumat ſenſus hoc modo. *In facto de rerum fide* &c. cum ex facto conſtat cauſa, interdum quaeritur de rerum fide ac probatione. *an ſit factum aliquid*, eaque erit conjectura interdum de *proprietate*, in qua explicanda definitio eſt neceſſaria. interdum an *juſte aliquid ſit factum*, in quo eſt qualitas. REGIUS. *Quaeſtionem aut ex ſcripto eſſe aut ex facto. De rerum fide.* Voſſ. ſec. Locat. *Quaeſtionem aut ex ſcripto eſſe. Ex facto de rerum fide.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Proprietate.] *Proprietatem* appellat finitivum ſtatum, propterea quod *definitio* explicat rei proprietatem & vocabuli.. ſic *lib.* 3. dixit à quibuſdam *ſtatum finitivum* vocari *ſtatum proprietatis.* TURNEB.

Ex ſcripto.] Verba haec univerſaliter ſunt accipienda, quemadmodum dixit *in cap. de actione lib.* 7. omnem *ſtatum legalem* quaeſtionem habere in ſcripto aut *voluntate.* Quod ſequitur ita eſt intelligendum, *cauſas omnes legales* illic habere diſceptationem, deinde *omnem tranſlationem* eiſdem ſtatibus legalibus contineri, ut docuimus lib. 7. *Idem. ex* non habent Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Quaeque aut ſcripti.] *Quippe aut.* Voſſ. ſec. & mox, *rationativa.*

Aut rerum contrariarum.] Loco *rerum*, *legum* mihi reponendum videtur. REGIUS. *rerum.* MSS. Bal. Voſſ. ſec. Ven. Locat.

Narratione propoſita confirmari refutationem, aut memoriam.] Hic quoque locus depravatus eſt, quamvis pleriſque integer videatur. Quinque autem haec vel ſimilia verba videntur adſcribenda: *cauſſam, proponi, confirmatione, diſſolvi, peroratione.* hoc modo; *exordio conciliari audientem, cauſam narratione proponi, confirmatione propoſita confirmari, confutatione diſſolvi, peroratione aut memoriam &c.* REGIUS. *narratione propoſita confirmari, refutatione aut memoriam refici aut animos.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Ven. Locat. Aldus ſecutus Regium, niſi quod *τὸ, judicis* omittat, quod & Obrechtus fecit, in reliquis ſequens lectionem, quam & nos

mentandi & afficiendi locos, & quibus generibus concitari, placari, reſolvi judices oportet, adjecimus. Acceſſit ratio diviſionis. Credere modo, qui diſcet, velit, certam quamdam viam eſſe, in qua multa etiam ſine doctrina praeſtare debeat per ſe ipſa natura, ut haec, de quibus dixi, non tam inventa à praeceptoribus, quam, cum fierent, obſervata eſſe videantur. Plus exigunt laboris & curae quae ſequuntur. Hinc enim jam *elocutionis* rationem tractabimus, partem operis, ut inter omnes oratores convenit, difficillimam. Nam & M. Antonius, cujus ſupra habuimus mentionem, ait *à ſe diſertos viſos eſſe multos, eloquentem autem neminem. Diſertis* ſatis putat, dicere quae oporteat: ornate autem dicere, proprium eſſe *eloquentiſſimi.* Quae virtus ſi uſque ad eum in nullo reperta eſt, ac ne in ipſo quidem, aut L. Craſſo, certum eſt & in his & in prioribus eam deſideratam, quia difficillima fuit. Et Marcus Tullius *inventionem* quidem ac *diſpoſitionem* prudentis hominis putat, *eloquentiam* oratoris. Ideoque praecipue

nos ſecuti ſumus, quae eſt in Steph. Baſil. Colin. Gryph. Vidov. & aliis.

Reſolvi judices oportet.] Pars haec poſtrema videtur pertinere ad caput *riſus*, quo maxime reſolvitur *judex* & *auditor.* atque huic interpretationi videtur ſubſcribere ordo tractationis. Turneb. *oportere.* V. C. Alm. recte vero de riſu haec accepit Turnebus, quod verbum *reſolvi* indicat, & ita lib. IV. cap. 2. recepimus hoc verbum ex MSS. *ad reſolvendos judices aliqua urbanitate.* ſic *ſolvi a laetitia, gaudio* &c. dici notavimus ad Petron. c. CXXXI. ſic *reſolvere curas, metus* & ſimilia dixerunt Virgil. I. Georg. 302. Val. Fl. IV. 704. & alii. adde quae Heinſius ad Ovid. Epiſt. XIII. 116. adducit, quamvis ab eo in loci Ovidiani interpretatione diſſentire cogamur. Burm.

Acceſſit ratio diviſionis.] *Diviſionem* appellat *diſtributionem thematis & cauſae* in capita ſua, quae res diſpoſitionem orationis efficit. ea dicitur παρεγχείρησις, de qua praecepit *lib. 7. cap. 1.* Fabius. Turneb.

Velit certam quandam viam eſſe.] *Velit tetram quaedam varia eſt.* V. C. Alm. *vel lrà quaedam varia eſſe.* Voſſ. ſec.

Per ſe ipſa.] *Per ipſa.* V. C. Alm. *per ipſam naturam.* Voſſ. ſec.

Plus exigunt laboris.] Hic quidam initium faciunt capitis primi, quod fatue & ſtulte feciſſe Regius dicit, ſed Aſcenſius nihil flagitii admiſiſſe putat. ſed nos Regium & optimas editiones ſequimur. licet in MSS. Alm. & Voſſ. ſec. hic etiam nova ſectio inciperet.

Hinc enim jam.] *Hinc jam.* Voſſ. ſec.

Nam & M. Antonius.] M. Antonius libellum quendam *de eloquentia* imperfectum reliquit, in quo ſcripſit ſe *diſertos* multos vidiſſe, *eloquentem* neminem. *diſertum* interpretabatur, qui apud mediocres homines poſſet ex communi ratione acute & dilucide diſputare: *eloquentem* vero, qui omnia magnificentius augere poſſet & ornare, reſque omnes teneret, quae ad eloquentiam pertinent. Turneb. hoc apud Ciceron. dicit lib. 1. de Orat. 21. & refertur etiam in libro de Orat. cap. 5. Philand. vide & Plin. lib. V. Ep. 20. Alm.

Ait a ſe.] *Cum ait a ſe.* And. Ald. Colin. *cum a ſe.* MS. Bodl.

Diſertis ſatis.] *Diſertos.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Proprium eſt eloquentiſſimi.] *Eſſe*, ut legatur, ex ipſo ſenſu facile apparet. Regius. *eſt.* Voſſ. ſec. Locat.

Ac ne quidem, aut.] Cum inter *ne* & *quidem* ſemper ſoleat aliquid verborum interponi, duo verba, quae in quibuſdam exemplaribus leguntur, hic videntur adſcribenda, ut legatur *Ac ne in ipſo quidem.* Regius. *ac ne in ipſo eor. quidem aut.* V. C. Alm. *ac ne quidem aut Lucio.* Locat. *ac ne ipſo quidem.* Voſſ. ſec.

Certum eſt & in his.] *Tum eſt &.* V. C. Alm. *tum eſt & his & prioribus etiam deſiderata.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. *certum eſt & his & prioribus eam deſideratam.* Locat.

Ideoque praecipue circa partis hujus elaboravit.] *Praecepta* in quibuſdam exemplaribus emendate legitur, hoc modo, *circa praecepta partis hujus.* In Oratore c. 14. ſic inquit Cicero. *Nam & invenire & judicare quid dicas, magna illa quidem ſunt, & tanquam animi inſtar in corpore, ſed propria magis prudentiae, quam eloquentiae.* Regius. Ut *in oratore ad Brutum.* nam omiſſis ceteris rhetoricae partibus.

Digitized by Google

praecipue circa partis hujus praecepta elaboravit. Quod cum merito feciſſe, etiam ipſo rei, de qua loquimur, nomine palam declaratur. *Eloqui* enim, hoc eſt, omnia, quae mente conceperis, promere, atque ad audientes perferre, ſine quo ſupervacua ſunt priora, & ſimilia gladio condito, atque intra vaginam ſuam haerenti. Hoc itaque maxime docetur : hoc nullus niſi arte aſſequi poteſt : huc ſtudium adhibendum :

partibus duntaxat illic *elocutionem* tractavit. Turneb.

Ad audientes perferre.] *Perferre* deeſt Voſſ. ſec.

Similia gladio condito, atque intra vaginam ſuam haerenti.] Idem eſt *gladius conditus*, atque *intra vaginam haerens.* Quae, malum! haec ταυτολογία? Legendum omnino: *Similia gladio condito, atque intra vaginam ſuam hebenti.* Tranſſumſit haec in Florida Apulejus: *Profecto, ut gladius uſu ſplendeſcit; ſitu rubiginat: ita vox in vagina ſilentii condita diutino torpore hebetatur. Conditus gladius* contrarius *nudo*. Calpurnius:

—— *inſanos clementia condidit enſes.*

Statius vocat *includere*. lib. 2. Theb. v. 533.

Obſtupuit viſis: ibat tamen, horrida tantum
Spicula, & incluſum capulotenus admovet enſem.

Idem *adſtringere*. lib. 3. Theb. v. 446. *Motos capulis adſtringeret enſes.* lib. 11. *Exſertum dimitteret enſem.* Eleganter Valerius Maximus lib. 8. cap. 9. *Miſſi enim à saeviſſimis ducibus milites ad M. Antonium obtruncandum, ſermone ejus obſtupefacti diſtrictos jam & vibrantes gladios cruore vacuos vaginis reddiderunt.* Gebhard. lib. III. Crep. c. 8. ubi plura. haec autem mera eſt calumnia & corrigendi prurigo. ſi enim argutari libet, (licet haec, ut vocat Gebhardus, ταυτολογία facile defendi poſſet, ſi idem notaret,) ponere jure poſſumus, minime idem eſſe *gladium conditum*, atque *intra vaginam haerentem. conditus* enim poteſt intelligi repoſitus in loco remoto, ubi ponere ſolemus res, quibus quotidie uti non ſolemus. *in vagina haerens* poteſt etiam accincto & parato militi eſſe ad manum. ut Horatius de Satyrico ſuo ſcribendi genere lib. II. Sat. 1. 39.

—— *ſed hic ſtilus haud petet ultro*
Quemquam animantem, & me veluti cuſtodiet enſis
Vagina tectus, quem cur deſtringere coner
Tutus ab infeſtis latronibus.

& ita *conditum* gladium diverſum eſſe a *vagina tecto*, poteſt etiam colligi ex eodem lib. I. Ep. I. v. 11.

Quid verum atque decens curo, & rogo, & omnis in hoc ſum,
Condo & compono, quae mox depromere poſſim.

Condo tamquam in horreis, & ibi ordine certo ita *compono*, ut inde, ubi res exigit, depromere poſſim. ſic enim illa capienda, ut lib. 14. od. 14.

Te caede gaudentes Sicambri
Compoſitis venerantur armis.

id eſt repoſitis, conditis, quia non amplius illis uti volunt. & ita apud Ovid. II. art. am. 463. legendum eſſe docebimus,

Illic compoſitis habitat concordia telis.

non, ut vulgo, *depoſitis*; reſpicit enim ad morem, quo bellis finitis arma condi ſolerent in templis deorum, vel in horreis. unde & *latere enſes* dixit Senec. Herc. fur. 931. & quis non Poëtarum, ubi in Pace laudanda luxuriat. ſed & verbum *condere* hoc notat praecipue. ſic *condi* ancilia, poſtquam mota eſſent, dici vulgo notiſſimum: & hoc verbum in hac re proprium eſſe, etiam ex frumento & ſimilibus, quae conduntur in horreis ad uſum, patet: Horat. I. od. I.

—— *ſi proprio condidit horreo,*
Quidquid de Libycis verritur areis.

& lib. II. Ep. I. verſ. 140.

Condita poſt frumenta.

Cicer. II. Ver. 2. *id non apud eos naſci, ſed domi noſtrae conditum jam putaremus.* & ita paſſim apud JCtos *conditi* fructus, & *condita* abſolute dicuntur. ita mox *facultatem acquiſitam & repoſitam* dicet. adde jam ineleganter admodum & nullo exemplo dici gladium *intra vaginam ſuam hebere*, qui ſi hebes eſſet, non vagina indigeret, quae demum ad acutos tegendos inventa eſt; neque puto ex exemplis, quae producit, *hebere* pro *hebeſcere* aut *hebetari*, id eſt hebetem fieri, ſumi, probari poſſe, cum notet hebetem eſſe. *haerere* autem *intra vaginam* eleganter dicitur, qui non ſtringitur aut educitur. Burm.

Hoc itaque.] Locus eſt per congeriem, partim *ab efficientibus*, partim *à fine*. Turneb.

Nullum niſi arte aſſequi poſſe.] Caſtigate in quibuſdam exemplaribus legitur, *hoc nullus niſi arte aſſequi poteſt.* Regius.

Huc ſtudium adhibendum.] *Huic* legendum videtur. Regius. ita Ald. Colin. *Hoc ſtudium.* Baſil. & Vallens. liber, ſed emendatum erat *huic. hic.* Voſſ. ſec. reliquae editiones *huc.* Ovid. II. Amor. 13. 15.

Huc adhibe vultus, & in una parce duobus.

& lib. II. eleg. I.

Ad mea formoſae vultus adhibete puellae.

mox tamen dicit, *& huic adhibuerit artem collocandi.* Burm.

bendum: hoc exercitatio petit, hoc imitatio: hîc omnis aetas conſumitur: hoc maxime orator oratore praeſtantior: hoc genera ipſa dicendi alia aliis potiora. Neque enim Aſiani, aut quocumque alio genere corrupti, res non viderunt, aut eas non collocaverunt: neque, quos *aridos* vocamus, ſtulti, aut in cauſſis caeci fuerunt, ſed his judicium in eloquendo ac modus; illis vires defuerunt: ut appareat in hoc & vitium & virtutem eſſe dicendi. Non ideo tamen ſola eſt agenda cura verborum. Occurram enim neceſſe eſt, &, velut in veſtibulo protinus apprehenſuris hanc confeſſionem meam, reſiſtam iis, qui, omiſſa rerum (qui nervi ſunt in cauſſis) diligentia, quodam inani circa voces ſtudio ſeneſcunt: idque faciunt gratia decoris: quod eſt in dicendo, mea quidem opinione, pulcherrimum, ſed cum ſequitur, non cum affectatur. Corpora ſana, & integri ſanguinis, & exercitatione firmata, ex iiſdem his ſpeciem accipiunt, ex quibus vires: namque & colorata, & adſtricta, & lacertis expreſſa ſunt, ſed eadem ſi quis vulſa

Hoc exercitatio petit.] *Exercitatione.* V. C. Alm. Aſcenſius admodum hic aeſtuat, & tandem legit *hoc petit exercitationem, hoc imitationem*, ſed male. hoc, ſcilicet eloquendi facilitatem & elegantiam, petit exercitatio, & imitatio, in hoc ſolum intendit.

Hic omnis aetas.] *Hoc omnis aetas.* Voſſ. ſec.

Haec genera ipſa dicendi.] *Hoc*, ut ablativi ſit caſus, non *haec*, eſt legendum. Genera autem dicendi varia ſunt, ut ipſe in duodecimo cap. 10 exponit: neque enim putandum eſt, Fabium de tribus dicendi figuris, quae & genera dicuntur, ſentire. cum illae in ſuo quaeque genere perfectae ſint. REGIUS. Hoc non accipiendum eſt *de tribus characteribus*, (ſunt enim omnes probabiles, quanquam *praeſtantiſſimus eſt* omnium *ſublimis:*) ſed accipiendum eſt de peculiari cujuſque dicendi genere, & collatione boni charactoris cum pravo, ut *Attici cum Aſiano.* TURNEB.

Quos aridos vocamus.] Significare videtur aliquos, qui ſe *Atticos* appellari volebant, qui, quia videbant Lyſiam oratorem Atticum *tenuem* eſſe, *jejunitatem* orationis & *ariditatem* conſectabantur, idque putabant eſſe maxime Atticum. eos reprehendit Cicero *in Oratore ad Brutum.* Idem.

Stulti, aut in cauſſis.] *Stultitiam ut cauſſis.* V. C. Alm.

Non ideo tamen.] Nunc *vitia* quaedam pravae *elocutionis* arguit, primumque ait malam eſſe elocutionem, quae plena eſt verborum & inanis rerum. id autem facit per prolepſin, quia videbatur contempſiſſe *inventionem* & *res*, in elocutionis commendatione. TURNEB.

Agenda cura verborum.] *Agendi.* V. C. Alm. vide ad Lib. v. cap. 6.

Occurram.] *Occurrant.* Voſſ. ſec.

Corpora ſana.] Comparat *inventionem* viribus, *elocutionem* venuſto colori. quemadmodum igitur bonus color ſequitur ultro robur & bonam valetudinem, ita *elocutio* inventionem ſequi debet, non affectari. TURNEB. *corpora ſua.* Voſſ. ſec. forte ſcripſerit *corpora ſui & integri ſanguinis.* ut lib. II. cap. 5. *non ſuo colore nitidi.* ubi vide, quae notavimus. ſi vero ſunt *ſui coloris*, ſana eſſe corpora ſatis intelliguntur. & ita mox *cernuntur ſuo lumine. integer* autem *ſanguis* ut apud Virgil. II. Aeneid. 638.

——— vos o, quibus integer aevi
Sanguis, ait, ſolidaeque ſuo ſtant robore vires.

ubi vide interpretes. multus eſt Petronius in hac cum corpore, ſui & integri coloris, Orationis comparatione, in initio Satyrici ſui. BURM.

Lacertis expreſſa.] *Oppreſſa.* Voſſ. ſec. videri poſſet legendum eſſe *lacertis expreſſis*, ex cap. III. hujus libri, ubi ait. *pulcher aſpectu ſit Athleta, cujus lacertos exercitatio expreſſit.* ſed & ſervari poteſt vulgata lectio, ut ſint *expreſſa lacertis corpora*, quae praecipuum robur ex lacertis oſtendunt, qui validi, & quaſi exſtantes nervis ſpeciem roboris reliqui corporis exprimunt & oſtendunt, ut ſit in lacertis quaſi imago roboris totius corporis. ita *arma & pocula expreſſa caſus*, de quibus Heinſ. ad Val. Fl. lib. I. 491. agit, & de ſignis caelatis recte explicat. ita *expreſſus omnibus membris infans.* lib. II. cap. 4. cui nihil deeſt: & lib. VI. praef. *expreſſa proprietas omnium literarum.* ſic *expreſſa verba* lib. I. cap. II. & *expreſſae literae*, quas *oppreſſis* opponit Cicero I. de off. 37. ita *corpora expreſſa lacertis* ergo ſunt, quorum vires maxime ex lacertis, qui ſe omnium oculis ingerunt, ut validiſſimi, & ſtatim percipiuntur.

Digitized by Google

vulſa atque fucata muliebriter comat, foediſſima ſunt ipſo formae labore. Et *cultus conceſſus atque magnificus addit hominibus*, ut Graeco verſu teſtatum eſt, *auctoritatem:* at muliebris & luxurioſus, non corpus exornat, ſed detegit mentem. Similiter illa tranſlucida & verſicolor quorumdam elocutio res ipſas effeminat, quae illo verborum habitu veſtiuntur. *Curam ergo verborum*, *rerum* volo *eſſe ſolicitudinem.* Nam plerumque optima rebus cohaerent, & cernuntur ſuo lumine: at nos quaerimus illa, tamquam lateant ſemper, ſeque ſubducant. Ita numquam putamus circa id eſſe, de quo dicendum eſt: ſed ex aliis locis petimus, & inventis vim afferimus. Majore animo aggredienda eloquentia eſt: quae, ſi toto corpore valet, ungues polire, & capillum

tur. nam ipſum verbum *exprimere* de artificibus proprie dicitur. hinc *expreſſum* eſt idem, quod veritatem & naturam ſimulatur, ut *expreſſa imago*, *effigies* &c. millies Ciceroni & aliis dicitur. & hinc conjungit cum *ſolido* & *concreto* Cicer. I. de nat Deor. 27. *ne ſpecies ſit quaedam Deorum, quae nihil habeat concreti, nihil ſolidi, nihil expreſſi, nihil eminentis.* nihilominus tamen locutionem hanc *expreſſa lacertis* audaciorem eſſe cenſeo, & mallem, ſi ita ferret conſuetudo Fabii, legere *expreſſa lacertos*, ut eſſet Graeciſmus, qualis in locis Valerii Flacci lib. I. 398. & II. 655. *adſtricta* vero corpora ſunt ſolida, quae *fluentibus* opponuntur, metaphorâ a medicis ſumptâ, qui *fluere* corpus dicunt, cum nimium dejicit alvus. Celſ. lib. I. praefat. unde & *fluxi* dicuntur molles & ſoluti. & contra *aſtringi* & *adſtricta alvus* paſſim apud medicos veteres occurrit. ſic & glacie *adſtringitur* fluens ante aqua; de quo v. Heinſ. ad Claud. lib. II. de Rapt. praef. v. 18. Burm.

Fucata.] *Fugata.* V.C. Alm.

Ipſo formae labore.] *Ipſa forma laborem & cultus conceſſos, aeque magnificos addit hominibus, ut Graeci verſus teſtatum eſt auctoritate.* marg. Baſil. *magnificos* habet & Voſſ. ſec.

Et cultus.] Alludit ad proverbium *Veſtis virum facit*, quo ſignificamus ipſum ornatum magnificentiam quandam & auctoritatem hominibus addere. exiſtimat Eraſmus à Fabio ſignificari verſum quendam Homericum, quem Nauſicaa de Ulyſſe dixit. Turneb. Odyſ. ζ. 29.

Ἐκ γάρ τοι τέτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Ἐσθλή.

quem & adducit Cael. Rhodign. lib. XVI. cap. 9.

At muliebris.] Unde Ovidius lib. I. de Art. Am. 509.

Forma viros neglecta decet.

& Phaedra Hippolyto Epiſt. IV. 75.

Sint procul a nobis juvenes, ut femina, compti;
Fine coli modico forma virilis amat. Philand.

Similiter illa.] Alluſit ad *veſtem Coam*, quae eadem dicitur *Bombycina*, quae ex ſerico ita tenui eſt, ut tranſluceat. Eſt etiam *ſericum* veriicolor, quod ſubinde nobis alium atque alium ſolet decepto viſu colorem praebere. Turneb.

Verſicolor] *Verſiculos.* V.C. Alm. forte ſcripſerat librarius *verſicolos.*

Quae illo verborum.] *Quaeque illo v. h. veſtiantur.* Voſſ. ſec.

Curam verborum.] Hinc apparet, plus ſignificare *ſolicitudinem: cura* enim eſt diligens meditatio, labor in expoliendo, ſed ſine aegritudine, moleſtia, aut nimio angore; quae eſt *ſolicitudo.* adeo vicinae hae ſunt. aliam tradit differentiam Donatus ad Terent. Phorm. III. IV. I. *Cura eſt in ſpe bonorum, ſolicitudo in metu malorum.* ita lib. IV. cap. 2. nihil *videatur fictum, nihil ſolicitum.* Burm.

Nam plerunque.] Reprehendit *cacozelos*, qui prava affectatione nunquam propriis utuntur verbis, ſed acceſſitis & novatis. eos homines (ut docet Tranquillus cap. 86.) contemnebat Auguſtus, qui arbitrabatur optimum eleganter loqui, non moleſte. Turneb.

Optime rebus cohaerent.] *Optima* legendum eſt, ut ad *verba* referatur. Regius. *optime.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Seque ſubducant.] *Seducant.* Baſil.

Quae ſi toto.] Si *eloquentia* ſana eſt & optima, ita ornatus habebit rationem, ut virilitas quaedam appareat & majeſtas, non *lenocinium.* eſt autem plane *lenocinium*, ita phalerata & fucata uti elocutione. Dixit autem *capillum reponere*, pro molliter capillos diſcriminare & diſponere, quod eſt nimium molle. Turneb.

Capillum reponere.] *Componere.* Obrecht. & hoc quidem recte dici puto, ſed contra codices hic minime recipiendum puto. *reponere* enim eſt, turbatos capillos iterum cum cura diſponere. ut Ovid. I. Amor. VIII. 68.

Pone recompoſitas in ſtatione comas.

quamquam, quia in lib. XI. cap. 3. tam negligentiam,

capillum reponere, non exiſtimabit ad curam ſuam pertinere. Sed evenit plerumque, ut hac diligentia deterior etiam fiat oratio. Primum, quia ſunt optima minime arceſſita, & ſimplicibus atque ab ipſa veritate profectis ſimilia. Nam illa, quae curam fatentur, & ficta atque compoſita videri etiam volunt, nec gratiam conſequuntur, & fidem amittunt, propter id, quod ſenſus obumbrant, & velut laeto gramine ſata ſtrangulant. Nam &, quod recte dici poteſt, circumimus amore verborum: &, quod ſatis dictum eſt, repetimus: &, quod uno verbo patet, pluribus oneramus: & pleraque ſignificare melius putamus, quam dicere. Quid? quod nihil jam proprium placet, dum parum creditur diſertum, quod & alius dixiſſet? A corruptiſſimo quoque poëtarum figuras ſeu tranſlationes mutuamur: tum demum ingenioſi ſcilicet, ſi ad intelligendos nos opus ſit ingenio. Atqui ſatis aperte Cicero praeceperat, *in dicendo vitium vel maximum eſſe, à vulgari genere orationis, atque à conſuetudine communis ſenſus abhorrere.* Sed

tiam, quam nimiam circa capillum quoque curam culpat, mallem hic *reponere*, pro ſaepe *ponere* capere, ut poſitas jam comas, ſollicite non eſſe iterum iterumque fingendas & formandas dicat; quod erat mollium: & ita illa compoſita ex *re* ſaepe notant iteratum actum. Horat. art. Poet. 150.

Fabula quae poſci vult, & ſpectata reponi.

& ita *repetere* pro iterum accuſare, vidimus lib. VII. cap. 8. reſpicere autem Fabium puto ad illa Horatii. de art. Poët. 32.

Aemilium circa ludum Faber unus & ungues
Exprimet, & molles imitabitur aere capillos,
Infelix operis ſumma, quia ponere totum
Neſciet.

Quod & Cl. Almelovenium crediſſe puto, qui in margine notaverat, vide Horat. de art. Poët. non demonſtrato loco. BURM.

Non exiſtimavit.] *Exiſtimat* mihi videtur eſſe legendum. REGIUS. *exiſtimavit.* Voſſ. ſec. Locat. *exiſtimat.* Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Ut hac diligent. deterior.] Ita picturae officere illam diligentiam notavit Plin. cap. 10. lib. 35. cum refert, Apellem dixiſſe, ſe Protogene uno praeſtare, quod manum ille de tabula neſciret tollere: memorabili praecepto: *Nocere ſaepe nimiam diligentiam.* Ariſtoteles, quod & Scalig. monet in Cardani Exerc. 88. n. 11. docet in i. Topicorum nos, *verbis utendum neque ſuperſtitioſe neque ſupine.* PASSER. hoc accidit Tiberio, qui *adfectatione & moroſitate nimia obſcurabat ſtylum, ut aliquanto ex tempore, quam a cura, praeſtantior haberetur.* Suet. cap. 70. ceterum MSS. Voſſ. ſec. Alm. Locat. Ald. habent, *ut in hoc diligentia.*

Propter id.] *Praeter* conjiciebat Rollinus.

Et velut laeto gramine, &c.] *Metaphora* eſt ducta *à luxuria.* ſolent enim ſaepenumero pravae ſuccreſcere herbae tanta copia, ut ſtrangulent ſata: quemadmodum multitudo illa verborum accerſitorum ſolet ſententiam obſcurare & perdere. TURNEB. *gramen* hic pro omni noxia herba; ut Ovid. IV. Pont. XIV. 13.

Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo.

Nam & quod.] Ab illis *cacozelis* uſurpantur pravae *periphraſes*, ſupervacuae *repetitiones*, vanae *periſſologiae*, & obſcurae *emphaſes*, cum tamen id, quod breviter denuntiant, eſſet pluribus enuntiandum & explicandum. TURNEB. *recte dici* hic eſt aperte, ſimpliciter, ut lib. VI. cap. I. *recta repetitio*; metaphora ab itinere & via deſumta, ut patet ex ſequenti *circumire.* ſic enim & *recte ire, tendere,* pro *rectà*, dixiſſe veteres notat Valeſ. ad Amm. Marcel. XV. 7. alio ſenſu *recte dicere*, apud Terentium & alios occurrit. BURM.

Quod & alius dixiſſet.] *Quod & aliis alius dixiſſet.* Voſſ. ſec.

Tum demum ingenioſi.] *Videmur* verbum puto eſſe adſcribendum hoc modo, *tum demum ingenioſi videmur.* REGIUS. in Vallenſi libro erat ſuprascriptum *ſumus.*

Ingenioſi ſcilicet, ſi ad intelligendos opus ſit ingenio.] Eundem errorem magnus ille magiſter Eloquentiae Fabius infra cap. 2. hujus libri multis reprehendit. Et Dionyſius quoque Halicarnaſſaeus graviſſimam adverſus id genus moriones ſententiam profert. Ait enim hoc illos facere, ὑπὸ ὀψιμαθίας καὶ ἀπειροκαλίας, τοῖς αἰσχίστοις τῶν παθῶν περιπίπτοντας. Vide Iſ. Caſaubon. Comment. ad Perſ. Sat. I. PAREUS.

A conſuetudine communis ſenſus.] Hic quoque locus alicujus ineruditi temeritate eſt depravatus, qui

Sed ille durus, atque ineruditus: nos melius, quibus ſordent omnia, quae natura dictavit: qui non ornamenta quaerimus, ſed lenocinia. quaſi vero ſit ulla verborum, niſi rei cohaerentium, virtus: quae ut propria ſint, & dilucida, & ornata, & apte collocentur, ſi tota vita laborandum eſt, omnis ſtudiorum fructus amiſſus eſt. Atque pleroſque videas haerentes circa ſingula, & dum inveniunt, & dum inventa ponderant, ac dimetiuntur. Quod etiam ſi idcirco fieret, ut ſemper optimis uterentur, abominanda tamen haec infelicitas erat, quae & curſum dicendi refrenat, & calorem cogitationis exſtinguit mora & diffidentia. Miſer enim & (ut ſic dicam) pauper orator eſt, qui nullum verbum aequo animo perdere poteſt. Sed ne perdet quidem, qui rationem loquendi primum cognoverit, tum lectione multa & idonea copioſam ſibi verborum ſupellectilem compararit, & huic adhibuerit artem collocandi: deinde haec omnia exercitatione plurima roborarit, ut ſemper in promptu ſint, & ante oculos. Namque & hoc qui fecerit, ei res cum nominibus ſuis occurrent. Sed opus eſt ſtudio praecedente, & acquiſita facultate, & quaſi repoſita. Namque iſta quaerendi,

qui mihi hac indigere correctione videtur, ut *communi*, litera *s* eraſa, ac *ſenſus* expungatur. ſic autem eſſe corrigendum facile ex prologo de oratore cap. 3. colligitur, ubi ſic Cicero inquit. *In dicendo autem vitium vel maximum eſt a vulgari atque a communi conſuetudine abhorrere.* REGIUS. Neſcio quibus codicibus Ciceronis ſit uſus Regius, certe, ut Fabius citat, hodie legitur in optimis editionibus; niſi quod Manutii editio perperam omittat *vitium*, quaſi Cicero hoc dicendi genus laudaret. *ſenſum* vero *communem* recte dixit, ut & lib. 1. cap. 3. vide ad Phaedr. 1. fab. 7. BURM.

Sed ille & durus atque ineruditus.] *Et* copula aut expungenda, aut loco *atque* iterum eſt adſcribenda. hoc modo, *ſed ille & durus & ineruditus.* eſt vero pulchra Ironia, qua ſignificatur a Cicerone non eſſe recedendum. REGIUS. Quanquam iſta ſunt *ironicôs* accipienda, tamen hac de cauſa dicuntur, quia *cacozeli* illi, qui tempore Fabii erant, *Ciceronem* exiſtimant *durum* & *impolitum*, quemadmodum apud Tacitum illum eſſe dicit Aper. TURNEB. Non ſatis expolitum & *ſplendentem* certe Ciceronem ab Apro dici verum eſt cap. 22. Dial. de Orator. ſed *durum* non inveni, quo elogio ornat Aſinium Pollionem cap. 21. *ſed ille durus atque.* Baſil. Gryph. Vidov. Obr. *ſed ille & durus atque.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Steph.

Qua natura dictavit.] *Ditavit.* V. C. Alm. Locat. & Vallæ lib. marg. Vidov.

Qui non ornamenta.] *Quia non.* Ed. Obr.

Sit illa verborum.] Pro *illa*, legatur *ulla*, ita ſenſu exigente. REGIUS. *quaſi vero ſit verborum, niſi.* Voſſ. ſec.

Quae ut propria ſint.] Alios etiam reprehendit, qui nimis occupantur in verbis eligendis & collocandis, & periodis circunducendis. illi enim, cum maximus ſit eloquentiae fructus *in extemporalitate*, nunquam poterunt ex tempore dicere TURNEB.

Atque pleroſque.] *Atqui* Rollinus malebat. ſed millies hac particula ita utitur Fabius.

Quod ſi idcirco.] *Etiam* copula adſcribenda eſſe videtur, ut legatur *Quod etiam ſi.* ſic autem legendum eſſe facile ex iis, quae ſequuntur, apparet. REGIUS. *etiam* non habent V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil. *quae ſi idcirco fierent.* Voſſ. ſec. *quod etiamſi idcirco fieret.* Obr. & alii.

Optimis uterentur.] *Optimis uteremur.* Voſſ. ſec.

Calorem cogitationis.] *Calorem dicendi.* MS. Bal.

Et diffidentia.] *Et differentia.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Miſer enim.] Hoc adjecit per *epiphonema*. illi enim, qui ita ſunt curioſi verborum exploratores, ſi verbi alicujus (ut arbitrantur) elegantiſſimi loco, aliud poſuerint, verbum illud ſe perdidiſſe putant: ſed interim tamen, dum ita verba ponderant, oſtendunt ſuam paupertatem & penuriam. TURN.

Rationem loquendi.] *Rationem eloquendi.* Voſſ. ſec.

Namque & hoc.] *Namque hoc.* Voſſ. ſec.

Sibi res cum nominibus ſuis occurrerent.] Cum *ſui* pronomine nunquam tranſitive, ſed aut reciproce aut retranſitive, latine loquentes utantur, *ſibi* dativus videtur eradendus, ac ejus loco reponendus, & *occurrent* legendum. REGIUS. *ſibi*, & *occurrerent.* Locat. *ſic res occurrent.* V. C. Alm. *ſibi r.*

rendi, judicandi, comparandi anxietas, dum diſcimus, adhibenda eſt, non cum dicimus. Alioqui, ſicut qui patrimonium non pararunt, ſubinde quaerunt: ita in oratione, qui non ſatis laborarunt. Si praeparata vis dicendi fuerit, erunt in officio, ſic ut non ad requiſita reſpondere, ſed ut ſemper ſenſibus inhaerere videantur, atque ut umbra corpus ſequi. Tamen in hac ipſa cura eſt aliquid ſatis. Nam cum latina,

c. n. ſ. occurent. Voſſ. ſec.

Indicandi.] Loco *indicandi*, *judicandi* eſt legendum, nam inventis judicium ſolet adhiberi. REGIUS. *indicandi.* V. C. Alm.

Quum dicimus.] *Dum.* V. C. Alm.

Alioqui ſicut qui patrimonium.] *Alioqui ſic qui patrimonium non pararunt ſub diem quaerant.* V. C. Alm. *ſicut qui &c. ſub diem.* Locat. Ald. quod temere repudiandum non puto. eſt enim *ſub diem*, ipſo die, quo dicere debent, & tempore inſtante. Suet. Calig. 17. *defunctus ſub Kal. diem.* ita *ſub noctem.* Prop. IV. I. 115. & paſſim alii.

Qui non ſatis laborarunt, ſi, &c.] Lectio vetus eſt hujuſmodi, *Qui non ſatis laborarunt. ſin praeparata vis dicendi fuerit, erit in officio, non ut ad requiſita reſpondeat, ſed ut ſemper ſenſibus inhaerere videatur. at ut umbra corpus ſequitur.* Atque is erit ſenſus, ſi praeparatum fuerit praeceptum elocutionis, erit hujuſmodi, ut non diu ſit requirendum, quid dicere debeas, ſed ut ultro ſententiam ſequatur verborum elocutio. TURNEB. *non ſatis laboravit.* V. C. Alm. *laborant.* Voſſ. ſec.

Si praeparata vis dicendi fuerit.] Negandi adverbium hic ſenſus mihi exigere videtur, ut legamus *dicendi non fuerit*. REGIUS. Lectio Editionum Aldinae, Pariſienſis, Vaſcoſani, ac Stephani vera (opinor) & genuina, loco etiam, quem occupat, admodum accommodata. Praecipit enim Fabius, acquirendam eſſe ſummam in eloquendo facultatem, quae nos, ubicunque ſimus, quicquid agamus, comitetur. Quod ſi fiat, omnia nobis praeſto erunt. Sin vero negligatur, ſi praeparata vis dicendi non fuerit, erimus inofficioſi, & amicis prorſus inutiles. Videant autem eruditi, an non altera ea lectio ſit tolerabilis, *Ita in oratione, qui non ſatis laborarunt. Si praeparata vis dicendi fuerit, erunt in officio*, &c. Ultima verba in mentem meam revocant alium Quinctiliani locum, in quo roboratam conſuetudine ſcribendi facultatem *familiae bene inſtitutae* comparat; qua ſinguli *in officio ſunt*, & ad ſuum quiſque munus ſponte accingitur. GIBSON. *non* deeſt MSS. Alm. Voſſ. pr. *erunt inofficioſi ut non:* omnes fere editi niſi quod quidam *non ut. officioſi* etiam MSS. Bodl. Alm. Daniel. legebat *in officio verba, ſic ut non in officio. ſic non ut requiſiti.* Voſſ. ſec. mihi placeret maxime Turnebi lectio, ſed quia illam nuſquam reperi, praetuli maxime Leidenſem, quae & in Vallenſi libro fuit. *Si praeparata vis dicendi fuerit, erunt in officio* (ſcil. verba) *ſic ut non &c.* quam lectionem recte ex ſimili loco Fabii Gibſon tolerabilem judicavit. locus ille eſt lib. X. cap. 3. *Paullatim res facilius ſe oſtendent, verba reſpondebunt, compoſitio ſequetur cuncta denique, ut in familia bene inſtituta, in officio erunt.* locutionem vero deſumptam eſſe puto a ſervis, quorum quidam *officium*, (ita honeſto vocabulo *miniſterium* vocabant) domino, alii *artificium* praeſtabant. quae differentia paſſim in juris voluminibus occurrit: v. l. 65. §. 1. ff. de leg. 3. l. 24. ff. de manum. teſtam. & alibi: in familia ergo bene inſtituta unuſquiſque ſervus partes ſuas debebat ſtrenue obire, ut atrienſis, cubicularius, diſpenſator &c. qui *in officio eſſe* dicebantur. Sic Petron. c. XXXI. de pueris, qui paronychia tollerent. *Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio.* cap. XXVI. *Gitona, ſervile officium libentiſſime tuentem uſque hoc, jubemus in balneo ſequi.* ita cap. XXX. & LVI. *puer ſuper hoc officium poſitus.* & hinc *officioſus puer* eid. cap. LXXIV. & *officioſus* in balneo capſarius, cap. XCII. & ita poſtea in aulis Imperatorum *officia* fuere diverſa. ut enim olim privati haec officia ſervis, ita poſtea Caeſares purpuratis ſuis mandabant. ita quidam *ex officio admiſſionis* Suet. Veſp. 14. quem ſervum vel libertum fuiſſe credibile eſt. & cap. 21. *omnium officiorum breviaria*, id eſt, *officioſorum.* & ita paſſim in inſcriptionibus. ſic & in aliis *in officio eſſe* dicuntur, qui id faciunt, quod, ut facerent, officium eorum eſt, ut recte Cl. Schultingius explicat illa apud Senec. Contr. II. 9. *per annos duodecim in officio fui.* hoc ergo vult, omnes eloquentiae partes, ſi praeparata antea vis dicendi fuerit, fore in officio ſuo, & oratori miniſtraturas, & praecipue verba, quae ſe ſponte offerent, non reſpondebunt, ubi anxie requiſiveris; ſed ubi res inventae ſunt, illis inhaerebunt, & ut umbra corpus ſequentur. BURM.

Ut ad requiſita reſpondere.] *Ut reliquis ita reſpondere.* V. C. Alm.

Atque ut umbra corpus ſequi.] *Sequitur.* MS. Bodl. Andr. Ald. Colon. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Vidov. quorum multi initium novae periodi hinc faciunt. *atque ut eos umbra corpus ſequi, in hac ipſa cura eſt aliquis ſatis.* V. C. Alm. *atque eos ut umbra corpus ſequi.* Voſſ. ſec.

Eſt aliquid ſatis.] *Aliquid ſatis cum Latina.* Baſil.

alieni

Digitized by Google

na, ſignificantia, ornata, apte ſint collocata, quid amplius laboremus? Quibuſdam tamen nullus finis calumniandi eſt, & cum ſingulis pene ſyllabis commorandi: qui, etiam cum optima ſint reperta, quaerunt aliquid, quod ſit magis antiquum, remotum, inopinatum: nec intelligunt, jacere ſenſus in oratione, in qua verba laudantur. Sit igitur cura elocutionis quammaxima, dum ſciamus tamen, nihil verborum cauſſa eſſe faciendum, cum verba ipſa rerum gratia ſint reperta: quorum ea ſunt maxime probabilia, quae ſenſum animi noſtri optime promunt, atque in animis judicum, quod volumus, efficiunt. Ea debent praeſtare ſine dubio & admirabilem & jucundam orationem. Verum admirabilem non ſic, quomodo prodigia miramur, & jucundam orationem, non deformi voluptate, ſed cum laude ad dignitatem conjuncta.

alieni ſatis. marg. Baſ.

Apte ſint collocata.] *Cum apte ſint collocata.* V. C. Alm. *cum apte ſunt collata.* Voſſ. ſec. *tum apte.* Baſil. Gryph. Vidov. *cum apte ſint collocata.* Obr.

Commorandi.] *Commoriendi.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Sint reperta.] *Sunt* Obr.

Verba ipſa rerum gratia.] Sc. ad exprimendas & ſignificandas res: quod innuit Auguſtin. de doctrina Chriſt. lib. 1. cap. 2. *ſunt alia ſigna, quorum omnis uſus in ſignificando eſt: ſicuti ſunt verba, nemo enim utitur verbis, niſi aliquid ſignificandi gratia.* hinc Cicero verba *rerum notas* dixit in Topicis cap. 8. ALMEL.

Sint reperta.] *Reperta ſint.* Obr.

Quod volumus efficiunt.] *Quod nos volumus efficiunt. Ea debent p̄ facere ſine dubio admirabilem & jucundam orationem, non ſic quomodo.* V. C. Alm. *quod nos volumus ea debent efficere ſine dubio & admirabilem orationem. non ſic quomodo.* Voſſ. ſec. *ea debent efficere.* marg. Baſil. forte *perficere.*

Non deformi voluntate.] *Voluptate* legendum eſſe videtur. REGIUS. *voluntate.* V. C. Alm. *miramur & jucunda non deformi voluptate.* Voſſ. ſec.

CAPUT I.

Quae in elocutione ſpectanda.

Igitur quam Graeci φράσιν vocant, Latine dicimus *elocutionem*. Eam I.
ſpectamus in verbis aut *ſingulis*, aut *conjunctis*. In *ſingulis* intuendum eſt, ut ſint *latina*, *perſpicua*, *ornata*, & ad id, quod efficere volumus, *accommodata*. In *conjunctis*, ut *emendata*, ut *collocata*, ut *figurata*. Sed ea, quae de ratione latine atque emendate loquendi fuerunt dicenda, *in libro primo*, cum *de grammatice* loqueremur, exſecuti ſumus. Verum illic tantum, ne vitioſa eſſent, praecipimus: hîc non

Hoc caput ſuperioribus connectebatur in MSS. Alm. Voſſ. ſec. & ante Regium ita fuiſſe editum ex ejus notis apparet.

Spectamus in verbis.] *Spectamus verbis.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Colin.

In ſingulis intuendum, &c.] Quartum membrum lib. primo omittebat, quod à Theophraſto tamen ponebatur, *qui quidem ait apte dicendum eſſe.* nam id ipſum ſubjicitur ornatui. Eſt autem annotandum, *perſpicuitatem* & *ornatum* in ſingulis potiſſimum verbis eſſe, ſed tamen conſpici etiam in conjunctis, ut docebit Fabius. TURNEB.

Efficere.] *Defficere.* V. C. Alm.

Cum de grammatice.] *Cum grammaticem loqueremur.* Voſſ. ſec. mox *praecepimus* malebat Francius. & ita Locat. Gryph.

non alienum eſt admonere, ut ſint quamminime *peregrina*, & *externa*. Multos enim, quibus loquendi ratio non deſit, invenias: quos curioſe potius loqui dixeris, quam Latine: quomodo & illa Attica anus Theophraſtum, hominem alioqui diſertiſſimum, annotata unius affectatione verbi, hoſpitem dixit: nec alio ſe id deprehendiſſe interrogata reſpondit, quam quod *nimium Attice* loqueretur. Et in Tito Livio, mirae facundiae viro, putat ineſſe Pollio Aſinius quandam *Patavinitatem*. Quare, ſi fieri poteſt, & verba omnia, & vox, hujus alumnum urbis oleant, ut oratio Romana plane videatur, non civitate donata.

Et extrema.] *Externa* legendum eſſe facile ex ipſo ſenſu percipitur. REGIUS. *admonere peregrina & externa.* Voſſ. ſec.

Multos enim, &c.] Tertullianus, Apulejus, Capella, Macrobius. PITHOEUS.

Inveniam.] *Invenias* legendum eſſe, ne admonitione quidem dignum eſt. REGIUS. *inveniam* Voſſ. ſec. *invenies.* Vidov. male. Vide ad Ovid. Nucem. 58.

Curioſe.] Ita Petron. cap. XLVI. *eſt & alter, non quidem doctus, ſed curioſus, qui plus docet, quam ſcit.* ubi vide adnotata.

Anus illa.] De illa Cicero in Bruto. c. XLVI. REGIUS.

Theophraſtum.] Hic *Theophraſtus Lesbius* erat, ſed Athenis Ariſtotelem audivit, atque ex divina facundia *Theophraſtus* eſt appellatus, cum antea *Tyrtamus* diceretur. TURNEB. De eadem, aut fallor, Plinius Epiſt. Praefatoria in Hiſtoriam naturalem: *Ceu vero*, inquit, *neſciam adverſus Theophraſtum hominem in eloquentia tantum, ut nomen divinum inde invenerit, ſcripſiſſe etiam foeminam, & proverbium inde natum, ſuſpendio arborem eligendam.* Fuit haec meretrix Leontium, Tullio teſte lib. I. de Nat. deor. 33. COLOMES. atqui Cicero Aniculam fuiſſe, quae venales res haberet, a qua cum quid emere vellet Theophraſtus, & Atticam elocutionem affectaret, deprehenſus fuit peregrinus. hanc vero olera, vel neſcio quid vendentem, ſcripſiſſe contra Theophraſtum quis credat? Leontium vero, amicam Epicuri, Philoſophiae cum vacaſſet, ſectam ſuam defendiſſe probabile eſt. BURM.

Affectione verbi.] *Affectatione* legendum, & *deprehendiſſe rogata.* REGIUS.

Et in Tito.] *Et Tito.* Voſſ. ſec. male, ut jam ſaepius notavimus.

Quandam Patavinitatem.] Id eſt, *quandam phraſim*, quae redolebat potius *Patavium*, quam Romam. ſic Cicero finxit *Appietatem* & *Lentulitatem.* Sic Philelphus dixit Quinctilianum redolere *Hiſpanitatem.* TURNEB. vide ad lib. I. cap. 5.

Hujus alumnum orbis oleant.] Emendate in quibuſdam exemplaribus ſic legitur, *hujus alumna urbis eſſe debet.* REGIUS. ita marg. Sich. *hujus alumna urbis eſſe debent.* Colon. Baſil. *hujus alumnum verbis ſolet.* V. C. Alm *hujus alumnum verbis eſſe oleat.* Voſſ. ſec. *hujus alumnum urbis redoleant.* Obrechtus; quod feciſſe credo, quia Ciceronem ita locutum ſciebat? ſed nos codices ſequimur; neque minus τῷ *olere* ita uſum Ciceronem didicimus. reſpicere enim noſtrum certum eſt ad lib. III. de Orat. c. 12. *Quare cum ſit quaedam certa vox Romani generis, urbiſque propria, in qua nihil offendi, nihil diſplicere, nihil animadverti poſſit, nihil ſonare aut olere peregrinum, hanc ſequamur.* & cap. 25. *magis laudari, quod ceram, quam quod crocum olere videantur.* ſic & lib. I. de Nat. Deor. c. 26. *nihil enim olet* (Epicurus) *ex Academia, nihil ex Lyceo, nihil ne e puerilibus quidem diſciplinis.* Varro lib. IV. de L. L. p. 20. *ea re Sabinorum linguam olent.* BURM.

Ut oratio Romana, &c.] Nazarius in Paneg. *Neque enim ignoro, quanto inferiora noſtra ſint ingenia Romanis: ſi quidem Latine & diſerte loqui illis ingeneratum eſt, nobis elaboratum.* ASCENSIUS. non eſt ex Nazarii, ſed incerti panegyrico VIII. cap. I.

Civitate donata.] *Metaphora* eſt ducta à *civibus naturalibus*, & *aſcriptitiis*, qui in *civitatem* recipiuntur. TURNEB.

C A-

Digitized by Google

CAPUT II.

De perſpicuitate.

Perſpicuitas in verbis praecipuam habet proprietatem: ſed proprie- II.
tas ipſa non ſimpliciter accipitur. Primus enim intellectus eſt, ſua cujuſque rei appellatio: qua non ſemper utimur. Nam & obſcoena vitabimus, & ſordida, & humilia. Sunt autem humilia infra dignitatem rerum, aut ordinis. In quo vitio cavendo non mediocriter quidam errare ſolent, qui omnia, quae ſunt in uſu, etiamſi cauſſae neceſſitas poſtulet, reformidant: ut ille, qui in actione *Ibericas herbas*, ſe ſolo nequicquam intelligente, dicebat, niſi irridens hanc vanitatem Caſſius Severus, *ſpartum* cum dicere velle indicaſſet. Nec video, quare clarus orator *duratos muria piſces* nitidius eſſe crediderit, quam ipſum id, quod vitabat. In hac autem proprietatis ſpecie, quae nominibus

Praecipuam.] *Praecipua.* Voſſ. ſec.

Utimur.] *Utemur* mallet Aſcenſius.

Infra dignitatem.] *Infra & dignitatem.* Voſſ. ſec.

Quae ſunt ſine uſu] Sic quidem legitur; ſed non ſine menda, ut puto. Loco enim *ſine*, *in* reponendum videtur, hoc modo, *quae ſunt in uſu.* Nam quoſdam verba, quae ſunt in quotidiano uſu, refugere ait. Meae autem correctioni exemplum quoque quod infert, quamvis ſit corruptum, adſtipulatur. REGIUS. *quae ſunt ſine uſu.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Loc. *ſine cultu* conjiciebat Aſcenſius.

Ut ille qui in actione, &c.] *Spartum frutex* eſt nexilis & vitilis, geniſtae ſimilis, frequentiſſimus in Hiſpania, teſte *Plinio.* Unde cum orator *ſpartum*, ut humilem dictionem, vitaret, per circumlocutionem appellavit *herbam Hiſpanicam.* TURNEB. Diverſimode hunc locum explicant & emendant Franciſcus Robortellus, Lamp. Crit. Part. 2. p. 18. & adverſus illum Carolus Sigonius ibidem pag. 146. Quos quicumque conciliarit, erit mihi magnus Apollo. PARFUS. *Herbas herbaſſe ſe ſolo*, legiſſe Camerarium adfirmat Robortellus, & inde legebat *Iberica herbas aequaſſe ſe ſolo*, quod refutat Sigonius, & recte mea ſententia: vanitas enim erat in eo, quod reformidans voce *ſpartum* uti, quae in uſu erat, *Ibericas herbas* dicebat, quod ipſe ſolus orator intelligebat, unde nulla utilitas, reliquis non intelligentibus, redibat. caeterum de Sparto plurima habet Melch. Guilandinus de Papyro p. 137. lectio autem illa *herbas herbaſſe ſe ſolo* in Baſilienſi editione in margine legitur, quod Camerario tribuit Robortellus, ſed ego Sichardi eſſe puto, in Voſſ. ſec. erat, *herbas herbaſſe ſolo nequaquam intelligerent.* puto adhuc ulcus latere. BURM.

Nequaquam intelligente.] *Nequaquam* negandi adverbium ſenſus reſpuit; *nequicquam* vero amplectitur, ſicque a Fabio ſcriptum fuiſſe crediderim. REGIUS. *nequaquam.* Locat. forte *ſe ſolo, nec quoquam intelligente.*

Durates muria piſces.] *Duratos injuria piſces.* Voſſ. ſec. cum *ſalſamenta* nollet dicere, ita forte locutus eſt, ut recte Regius. de Muria vero multis Mercurialis lib. II. Var. lect. cap. 26. & Schott. III. obſ. 5. *duratos* autem dictos piſces, non quia duri erant, ſed ſale duro, ſive muria dura conditi erant, vult Salmaſ. exercit Plin. pag. 245. ubi Mercurialem & Turnebum refutat: ego tamen etiam duratos piſces fuiſſe puto, id eſt duros tempore, quo ſaliti fuerant, factas, quia ſalſamenta molliri debebant aqua & macerari, antequam poſſent comedi, ut vel ex Terent. Adelph. act. III. ſc. 3. patet. *Muriam* vero Syriacam eſſe vocem vult Acro ad Horat. II. Sat. IV. 15. Quis vero ille Orator fuerit, ignotum; in Leidenſi editione ad haec verba adducitur Gellius lib. XVII. in quo tamen nihil reperi, quod huc faciat; ſed ejus libri cap. 3. de Sparto agitur. ſed ſaepe in illa editione, ſupina admodum negligentia ab editore curata, notae ſubjiciuntur, quae alia ſpectant, quam illa, quibus ſubjiciuntur. BURM.

Id quod vitabat.] *Id quod videbat.* MSS. Bodl. Bal. Voſſ. ſec. And. *videbatur.* marg. Sich. *id qui videbat.* V. C. Alm. eadem diverſitas in hoc verbo eſt ſupr. lib. VII. cap. 4. & ſaepe alibi.

In hac autem] Non eſt virtus proprietate verborum uti, ſed ingens eſt flagitium improprie loqui: tamen apud *Diomedem* grammaticum *Cyriologia*,

nominibus ipſis cujuſque rei utitur, nulla virtus eſt: atque ei contrarium eſt vitium id, quod apud nos *improprium*, ἄκυρον apud Graecos vocatur: quale eſt,

- - - *tantum ſperare dolorem.*

Aut, quod in oratione Dolabellae emendatum à Cicerone annotavi, *Mortem ferre.* aut qualia nunc laudantur à quibuſdam, quorum eſt, *de cruce decernere, verba ceciderunt.* Non tamen, quidquid non erit proprium, protinus & improprii vitio laborabit: quia primum omnium multa ſunt & graece & latine non denominata. Nam & qui jaculum emittit, *jaculari* dicitur: qui pilum aut ſudem, appellatione privatim ſibi aſſignata caret: & ut *lapidare* quid ſit manifeſtum eſt, ita

logia, id eſt, locutionis proprietas, virtus orationis numeratur: cui *Acyrologia* opponitur. Sed *Diomedes* intelligit excultam & elegantem orationem, aliter autem Fabius. TURNEB.

Vitium id quod apud nos.] *Vitium & apud nos.* Voſſ. ſec. *vitium: id apud nos.* Obr.

Sperare dolorem.] Virgil. IV. Aeneïd. 419. PHILAND.

Dolabellae.] *Dolobellae.* Locat. vide Cael. Rhodig. Ant. Lect. XIX. 2. & Dauſq. Orthog. in hoc nomine.

Mortem ferre, aut qualia n. l. a. q. quorum eſt decernere verba ceciderunt.] Ingenue fateor, haec improprietas mihi in his exemplis non percipitur. Nam *mortem ferre* cur proprie non dicatur non video, cum & Terentius, & Oratores fere hoc genere locutionis utantur. *Ejus mortem fert tam familiariter.* Quare hic quoque locus fortaſſe corruptus eſt, quod ut credam efficit, quod in quibuſdam exemplaribus, pro illo *decernere*, legitur *de cruce verba ceciderant.* hic vero locus iis relinquatur corrigendus, qui nihil putant in exemplaribus eſſe mutandum. REGIUS. Videtur *Dolabella* dixiſſe *mortem ferre* pro *mori*, quae locutio eſt impropria. alioqui *mortem ferre*, pro *alterius mortem aequo animo pati*, Latinum eſt & proprium. TURNEBUS. *morem ferre* conjecerat Aſcenſius, dictumque pro *morem gerere.* & ita in marg. Vaſc. & Steph. forte *mortem ferre*, dixerunt illi, pro *afferre*, vel *inferre*, quod proprium & uſitatum.

Qualia nunc laudantur.] *Qualia nomina laudantur.* Voſſ. ſec. marg. Baſil.

De cruce verba ceciderunt.] Videtur inde eſſe locutio propria, quod illi ſignificare voluerint, alicui per dolorem tormentorum verba temere excidiſſe. in aliis codicibus legitur, *decernere, ab uſu ceciderunt.* nam *decernere* olim ſignificabat *pugnare* & *confligere.* TURN. Locutio ea, Quinctiliani temporibus uſitata, quid ſibi velit, non ſatis equidem intelligo. Sed tamen auctoritate Codicis MS. Bodlejani, ac editorum Andreae, Aldi, Sichardi, Pariſienſis, Vaſcoſani, Stephanique, abjecto vocabulo *decernere*, quod in nonnullos Codices irrepſerat, videor mihi locum hunc nativae ſuae puritati reſtituiſſe. Editio Lugdunenſis legit, *de cruce decernere, verba ceciderunt.* GIBSON. Aſcenſius putat mentem & ordinem hunc eſſe, *mortem ferre, aut qualia nunc laudantur a quibuſdam, quorum* (ſcilicet verborum quae nunc laudantur) *unum eſt decernere, ceciderunt*, ſcil. ab uſu vel laude carent. Et aliquid eum vidiſſe puto. ſed legendum forte, *quorum eſt de cornice, cornicari, quae verba ceciderunt.* ut reſpiciat Perſium, qui hac voce utitur Satyra V. 12. etiam irridens ineptos Poëtas, qui verba antiqua & inſueta eligebant. pro de *cruce*, *de cornice* habent editionum. Baſil. Vidov. Gryph. margines; *decernere* vero, eſt pro *cornicari*, ut notius, repoſitum: illud vero verbum poſtea Chriſtiani ſcriptores avide arripuerunt. vide Cangii Gloſſar. Latin. in hac voce. *quae verba ceciderunt*, etiam Francius conjecerat & reſpici ad illa Horati art. Poët. 70.

Multa renaſcentur, quae nunc cecidere, cadentque,
Quae nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus.

& de cruce verba ceciderunt. Voſſ. ſec. Alm. & plures editiones.

Non denominata.] Ulp. l. 4. ff. de praeſc. verb. *Natura rerum indultum eſt, ut plura ſint negotia, quam vocabula.* PITH. Francius malebat, *nondum nominata*, quod minime neceſſe.

Qui pilam aut ſudem.] Forte pro *pila*, *pilum* legi poſſet, quod eſt nomen *teli & miſſilis*, ſicque quadraret cum *ſude.* quanquam *pilam jaculari* pro *mittere* dicere poſſumus. TURNEB. certiſſimam emendationem puto *pilum* pro *pilam.* ut habet Voſſ. ſec. & multae editiones, ideoque recepi.

Lapidare.] Graeci dicunt λιθάζειν & λιθοβολεῖν. a *lapido lapidationem* dixit Cicer. in Verr. IV. 44. & pro Sylla 5. PHILANDR. capit hic eo ſenſu, quo olim veteres uſi ſunt, pro lapides mittere, conjicere, aut lapidibus pugnare, unde & *lapidatio* apud Cice-

ita glebarum teſtarumque jactus non habet nomen. Unde abuſio, quae *κατάχρησις* dicitur, neceſſaria. *Tranſlatio* quoque, in qua vel maximus eſt orationis ornatus, verba non ſuis rebus accommodat. Quare proprietas non ad nomen, ſed ad vim ſignificandi refertur: nec auditu, ſed intellectu perpendenda eſt. Secundo modo dicitur proprium inter plura, quae ſunt ejuſdem nominis, id, unde cetera ducta ſunt: ut *vertex* eſt contorta in ſe aqua, vel quidquid aliud ſimiliter vertitur: inde propter flexum capillorum, pars eſt ſumma capitis: & ex hoc, quod eſt in montibus eminentiſſimum. Recte, inquam, dixeris haec omnia *vertices*; proprie tamen, unde initium eſt. Sic *ſoleae*, & *turdi* piſces, & cetera. Tertius eſt huic diverſus modus, cum res communis pluribus, in uno aliquo habet nomen eximium: ut carmen funebre proprie *Naenia*, & tabernaculum ducis *Augurale*. Item quod commune

Ciceronem reperitur, quamvis *lapidare hominem*, non dici putet Sylvius ad Cicer. pro Sull. c. 5. qui Livium ſaepe pro lapidibus pluere poſuiſſe notat. ſed Petronius & Suetonius poſtea aliter uſi fuere, ut *lapidare* cadaver, pro lapidibus tegere, *lapidare templa*, &c. BURM.

Ita glebarum.] *In glebarum.* Voſſ. ſec.

Secundo modo.] Quaedam dictiones ſunt *homonymae*, quae varias habent ſignificationes, ab una tamen per ſimilitudinem & *analogiam* profectas, dicunturque *homonyma analoga*. TURNEB.

Et unde cetera dicta ſunt.] Loco *&* copulae recte in quibuſdam exemplaribus *id* legitur, & *i* vocali converſa in *u*, *ducta* hoc modo; *ejuſdem nominis id*, *unde cetera ducta ſunt.* REGIUS. *& unde cetera dicta ſunt.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. *id unde caetera dicta* etiam V. C. Alm. Baſil.

Ut vortex.] Soſipater Cariſius *verticem* a vorando, *verticem* a vertendo dicta putar. PHILAND. *vortex.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. ſed recte Aſcenſius notat ſcribendum *vertex:* agit enim de eodem vocabula diverſas res modo quodam proprio ſignificante. illa autem varie ſcribendi ratio, *vertex* & *vortex*, a grammaticorum obſcura diligentia, qui diſtinguere ita vocabuli ſignificationes volebant, profecta eſt, vel etiam quia olim *vortere* pro *vertere* ſolebant dicere. ut *homo*, *hemo* &c. vide Dauſq. Orthogr. in hac voce. [illegible]MANNUS.

Pars eſt ſumma.] *Pars ſumma.* Voſſ. ſec.

Ex hoc inquam in montibus.] Sic quidem legitur, ſed forſitan mendoſe. nam illud *inquam* nihil ſenſui convenit. ſic autem fortaſſe poſſet emendari, ſi illam *ex* praepoſitionem in *&* copulam ei ſimilem converteremus, & loco illius *inquam*, *quod* relativum, cum *eſt* verbo ſcriberemus hoc modo; *& hoc, quod eſt in montibus.* REGIUS. *ex hoc inquam in montibus.* Voſſ. ſec. Locat. qui poſtea omiſſo *inquam* habent *recte dixeris*, ut & Ald. *quod eſt ex hoc in montibus.* Ald. *Et ex hoc quod eſt in montibus.* Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Ox. Obr. *& ex hac, quod.* Vall. lib. Aſcenſius malebat, *inde propter flexum capillorum partem ſummam capitis, & ex hac, q. e. i. m. eminentiſſimum; recte dixeris vertices.*

Sic ſoleae & turdi.] *Solea* piſcis eſt planus, à ſimilitudine *ſoleae pedis noſtri. turdus* quoque piſcis eſt ſaxatilis, à ſimilitudine *turdi avis.* TURNEB. *ſicut ſole contorti piſces.* marg. Baſil. *ſic ſole contorti piſces.* MS. Bal. marg. Sich. *ſicut ſoleae & turdi piſces.* Voſſ. ſec.

Tertius eſt.] *Et tertius eſt.* Voſſ. ſec.

In uno aliquo.] *In uno loco.* Voſſ. ſec.

Proprie maenia.] Ut *naenia* legatur, ſenſus ipſe expoſcit. *Naenia* enim proprie dicitur carmen, quod in funere cantatur, cum carmen ipſum pluribus ſit commune. REGIUS. *naeniam* Diomedes apud Romanos id carmen eſſe ait, *quod cum lamentatione extremum atque ultimum mortuo adcanitur.* PHILAND. *Naenia* carmen eſt omne inconditum & quadantenus ineptum: ſed ex proprietate & quadam *antonomaſia*, *carmen funebre.* Sic *Auguſtale* omnium ducum dicitur tabernaculum, potiſſimum tamen & per excellentiam *Auguſti papilio.* TURNEB. planctus hi inutiles & vani a commentatore vetere in Horatii lib. II. od. I. accuratiſſime deſcribuntur: dicitur & *carmen ſomnolentum*, de quo eundem conſule ad lib. III. od. 28. Quae autem carmen illud cantabat mulier, praefica dicebatur uſque ad bellum Punicum. vid. fragm. Varronis pag. 66. Naenia autem Dea cantatur in funeribus ſenum ejuſdem Varronis fragm. p. 50. *Catabaucaleſes* vocantur lactantium nutricium cantilenae Athenae. lib. XIV. 3. ALM.

Tabernaculum ducis Auguſtale.] Lipſius lib. v. de milit. Rom. dial. 2. *Praetorium Auguſtaea aetas Augu-*

commune eſt & aliis nomen, intellectu alicui rei peculiariter tribuitur, ut *urbem*, Romam accipimus: & *venales*, novitios: & *Corinthia*, aera: cum ſint urbes aliae quoque, & venalia multa, & tam aurum & argentum, quam *aes Corinthium*. Sed ne in his quidem virtus oratoris inſpicitur. At illud jam non mediocriter probandum: quod hoc etiam laudari modo ſolet, ut proprie dictum, id eſt quo nihil inveniri poſſit ſignificantius: ut Cato dixit *C. Caeſarem ad evertendam rempublicam ſobrium acceſſiſſe:* ut Virgilius *deductum carmen*, & Horatius *acrem tibiam*, *Hannibalemque dirum*. In quo modo illud quoque eſt à quibuſdam traditum proprii genus ex appoſitis, quae epitheta

Auguſtale dixit, ut quidem in Fabio lego, ſed ſolo. Poteſt ab Auguſtis ita dictum eſſe, qui in eo tendebant, ſed exemplum tamen ejus verbi, aut uſurpationem, mirum niſi nuſquam inveniri. Haec veriſſime Belgii ocellus. COLOMES. Meminit ejuſdem Caelius Rhodig. Antiq. lect. lib. VIII. cap. 2. Dion Nicaeus ex Xiphilino in vita Tiberii p. 101. Edit. Rob. Steph. πάντα δὲ τὰ πεπτωκότα τῆς Ῥώμης οἰκοδομησάμενος (αὐτὸς γὰρ οὐδὲν τὸ παράπαν ἐκ καινῆς πλὴν τοῦ Αὐγουστείου κατεσκευάσατο) οὐδὲν αὐτῶν ἰδιώσατο. *cumque reſtituiſſet* (Tiberius) *aedificia, quae in urbe corruerant (nullum enim novum praeter Auguſtale exſtruxit) nullum ſibi vindicavit.* ALMELOV. ſed deceptus eſt vir doctiſſimus ab interprete Latino, non enim *Auguſtale*, ſed *Auguſteum* vertendum erat, id eſt, Templum Auguſti, quod longe diverſum ab hoc Auguſtali Fabii noſtri. Illud enim in urbe, hoc in caſtris. ita *Caeſareum*, *Jaſoneum Heraeum*, & ſimilia templa dicta. mirum certe eſt, nuſquam hujus ſignificationis τοῦ *Auguſtalis* exemplum occurrere. quare mihi adblanditur lectio V. C. Alm. qui hic *Augurale* habet: ita enim & pars Praetorii, & etiam totum praetorium dictum fuiſſe, patet ex iis, quae ex Schelio ad Taciti lib. II. ann. 13. adducuntur, ubi etiam quidam *Auguſtale* pro *Augurali* ſupponere voluerunt, ab ipſo Lipſio etiam rejecti, quem & vide ad lib. XV. 30. & Rutgerſ. lib. III. Var. lect. c. 20. & ita hic legendum eſſe jam ſuſpicatus fuit vir illuſtris & genere & doctrina Schelius in Hygin. p. 53. quod nunc egregie codex antiquus confirmat. hoc autem *augurale* in caſtris erat ad ſimilitudinem alterius in urbe, cujus meminit Varro. lib. IV. de L. L. p. 16. ut Scaliger recte correxit ex Feſto, qui *Auguraculum* vocat, ubi augures publice auſpicarentur. *Auguratorium* ab aliis dicitur, & in lapide apud Gruter. p. CXXVIII. 4. quare in urbe *Auguraculum* vel *Auguratorium* (quod in Capitolio erat, unde & *arx* vocatur Ciceroni lib. III. de offic. cap. 16. ubi v. Cl. Graev.) in caſtris *Augurale* dictum puto. an autem de hoc *Augurali* capiendus locus Senecae de Tranq. animi cap. XI. nondum diſpicere potui, cum ſit ille, ut puto, corruptiſſimus. BURM.

Peculiariter tribuitur.] *Peculiariter attribuit.* Voſſ. ſec.

Ut urbem Romam accip.] Quemadmodum Graeci ἄστυ, unde & *aſtuti*, Athenas accipiunt, ita Romani *Urbem*, Romam, unde & *Urbani* dicti. Unde illud Virgilii Eclog. I. *Urbem, quam dicunt Romam.* PHILAND. Vid. Joh. Savaro ad Sidonii lib. I. Epiſt. 6. p. 41. PAREUS.

Venales.] Licet enim omnes res venales, & equi & animalia, &c. proprie tamen de ſervis novitiis haec vox dicitur, unde & *venalitiarii*, mangones. de quibus vide ad Petron. cap. XXIX.

Corinthia aera.] At videtur aes Corinthium proprium quid habuiſſe, ex auri argentique ex incendio ejus urbis, mixtura. PITH. vide Plin. XXXIV. c. 2. PHILAND de Corinthio aere omnia vulgata, ideoque Regii notam hic lucrifecimus.

Virtus Oratoris inſpicitur.] *Conſpicitur.* marg. Baſil.

Ut Cato dixit Cajum Caeſarem.] Scribit *Tranquillus* cap. LIII. *Caeſarem* vini parciſſimum fuiſſe, ut dixerit *Cato*, ſolum *Caeſarem* ſobrium acceſſiſſe ad evertendam rempub. In nomine *ſobrii* proprietas eſt: ſignificatur enim magna cura, diligentia, & proviſio, qualis eſſe ſolet in *ſobriis*. TURNEB.

Deductum carmen.] Eclog VI. 5. Macrob. Saturn. VI. *deductum* interpretatur tenue & ſubtile. PHILAND. ita *deducta oratio*. lib. IV. cap. I.

Acrem tibiam.] Lib. I. od. 12. cum enim *acer* de pluribus dicatur, & ut Servius ad Virg. I. Aeneid. 220. *acer* ſit in unamquamque rem vegetus & nimius, nullum ſignificantius ſtudio & ardori ſuo celebrandi Auguſtum epitheton reperire potuit Horatius hoc *acri*. BURM.

Hannibalemque dirum.] Lib. II. od. 12. & III. od. 6. quae vox *dirus* efficaciſſima, notat enim animi quamdam vehementiam, cum furore, ſcelere, crudelitate, & pernicie aliorum conjunctam; unde & *dirus Afer* lib. IV. od. 4. ſic *dirus* Numitor

pitheta dicuntur, ut, *Dulce muſtum:* &, *Cum dentibus albis.* De quo genere alio loco dicendum eſt. Etiam quae bene tranſlata ſunt, *propria* dici ſolent. Interim autem, quae ſunt in quoque genere praecipua, *proprii* locum accipiunt, ut Fabius inter plures imperatorias virtutes *Cunctator* eſt appellatus. Poſſunt videri verba, quae plus ſignificant, quam eloquuntur, in parte ponenda perſpicuitatis: intellectum enim adjuvant. Ego autem libentius emphaſim retulerim ad ornatum orationis, quia non, ut intelligatur, efficit, ſed ut plus intelligatur. At obſcuritas fit etiam verbis ab uſu remotis: ut ſi commentarios quis pontificum, & vetuſtiſſima foedera, & exoletos ſcrutatus auctores, id ipſum petat ex his, ut, quae inde contraxerit, non intelligantur. Hinc enim aliqui famam eruditionis affectant, ut quaedam ſoli ſcire videantur. Fallunt etiam verba vel regionibus quibuſdam magis familiaria, vel artium propria,

Numitor Ovid. IV. faſt. 53. *dirae* Furiae, vid. Acron. ad Horat. I. od. 2. Virgil. IV. 473. & paſſim. Servius autem ad Virg. III. Aeneid. 235. docet vocem eſſe Sabinorum & Umbrorum, qui *dira* vocabant, quae Romani *mala*. hinc vero apparet, male *durus* ſaepe in locis jam laudatis reponi, licet ex MSS, a quibuſdam. BURM.

Dulce muſtum.] Virgil. I. Georg. 295.

Dentibus albis.] Virg. XI. Aeneid. 681. talia epitheta, affinia ipſi rei & propria, ſaepe apud Poëtas occurrunt. ut *demens furor*, de quo vide Paſſ. ad Prop. I. XIII. pag. 204. ſic *taciturna ſilentia* Ovid. II. art. 505. ut *muta* IV. Met. 433. & VII. 184. *pavidus metus* idem II. art. 88. II. Met. 66. VIII. 630. *moeſtus dolor.* Sil. V. 600. antiquiores magis adhuc in his laſcivierunt, ut Lucretius dixit *ſonitum ſonantem*. lib. I. 816. ubi vid. Lamb. ſic & Ariſtophanes *βὶν βιατὸν* in Pluto Act. I. ſc. II. v. 140. dixit. ſed in his omnibus acri opus eſt judicio, nec extra carmen facile uſurpandum, ne inepti videamur. BURM.

Alio loco.] *Alibi dicendum eſt.* Baſil. Gryph. Vidov. infra nempe cap. VI. hujus libri.

In quoque genere praecipua.] *In quoque praecipua.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin.

Cunctator.] *Conflator.* Voſſ. ſec.

Poſſunt videri.] Quando minus eloquimur, & plus tamen intelligitur, fit *emphaſis:* quae, quanquam ad proprietatem referri videtur, tamen potius ad ornatum eſt redigenda. TURNEB.

Ego autem libentius.] *Ego tamen libentius.* V. C. Alm.

Ut intelligatur, efficiat.] *Efficit.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Baſil. Steph. Roign. Obr.

At obſcuritas fit, &c.] Hieronymus in Ezechielem c. 13. Rhetor Victorinus dicebat: obſcuritatem ex tribus fieri: rei magnitudine, doctoris imperitia, audientis duritia. PASSERAT. *at* non habet Voſſ. ſec.

Commentarios.] *Commentarii* pontificum de religione tractabant, ſed ab ipſo uſque *Numa* erant inchoati, & deinceps alii atque alii ab antiquis pontificibus ſcripti. TURNEB.

Ex hiſque inde contraxerit quae non intelliguntur.] Corrupte quidem ſic mihi legi videtur. Forſitan autem loco illorum *ex* & *his*, *ea* pronomen bene reponeretur, ac *u* in *a* converſa *intelligantur* legeretur, hoc modo; *eaque inde contraxerit, quae non intelligantur.* REGIUS. *ex hiſque inde contraxerit, quae non intelligantur.* Locat. *eaque inde contraxerit. q. n. intelligantur.* Ald. *ut quae itra dixerit quae n. i.* V. C. Alm. *ut quae inde contraxerit non intelligantur*, reliquae. forte ex veſtigiis Almel. Cod. *ut quae inde traduxerit, non intelligantur.* vel *quae inde corraſerit*; licet & *contrahere*, pro undique arceſſere & colligere, recte dicatur. BURM.

Fallunt etiam.] Haec verba ſunt referenda inter ea, quae dicuntur *gloſſae* & *gloſſemata*. nam propter obſcuritatem egent interpretatione. de his dictum eſt lib. I. TURNEB. Gell. c. 10. l. I. vide Suet. in Aug. cap. 86. Amm. Marcell. l. 30. cap. IV. Vide Caelium. lib. III. cap. 15. PAREUS. *fallunt enim.* Voſſ. ſec.

Religionibus quibuſdam.] *Religionibus* quidem legitur, ſed flagitioſe, ut ego quidem puto. Nam *regionibus* legendum eſſe facile exempla declarant. Neque enim *Atabulus*, aut *navis ſaccaria* nomina ſunt religionibus familiaria, ſed regionibus atque artibus. Nam *Atabulus* ventus eſt Apuliae familiaris, quod nocumentum adferat *ἀπὸ τῶ ἄτην βάλλειν*. *Navis* vero *ſaccaria* a vehendis ſaccis denominata eſſe videtur. REGIUS. *religionibus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. ſed in codice Almel. reliqua illa, *vel artium propria ut atabulus ventus, & navis ſaccaria*, aberant.

Digitized by Google

propria, ut *Atabulus* ventus, & *navis Saccaria*, & *In malaco fanum.* Quae vel vitanda apud judicem ignarum ſignificationum earum, vel interpretanda ſunt: ſicut in his, quae *homonyma* dicuntur, ut, *Taurus* animal ſit, an mons, an ſignum in coelo, an nomen hominis, an radix arboris,

Atabulus ventus.] Hic proprius Apuliae, de quo Plin. XVII. 24. Senec. IV. nat. quaeſt. Horat. I. Sat. v. 78.

Incipit ex illo montes Apulia notos
Oſtentare mihi, quos torret Atabulus.

Gell. II. cap. 22. PHILAND. *Altabulus.* Voſſ. ſec. Vide Joh. Savaro ad Sidon. Apol. lib. I. Epiſt. 5. p. 35.

Navis Saccaria.] A *ſaccis*, unde *ſaccariam facere* dixit Apulej. lib. I. de Aſino. Ulpian. ff. de extraord. crimin. leg. 7. *Saccularios* dicit, *qui, vetitas in ſaccis artes exercentes, partem ſubducunt, partem ſubtrahunt.* PHILAND. *Navis Saccaria* explicatur ab interpretibus, quae *ſaccos* fert, ſed putem potius eam eſſe, quae in *ſaccis fert ſpecies aromaticas.* Apulejus quoque dixit *ſaccariam facere*, pro *exercere* (ut interpretantur) *ſaccorum negociationem.* alii referunt etiam *ad ſaccarum.* TURNEB. obſcurum & ignotum nobis id navis genus; nam *ſaccariam* neque a *ſaccis*, neque a *ſaccaro* dici recte puto. neque in tanta diverſitate navium, quae apud alias gentes alia nomina habebant, ut adhuc hodie, facilius rationem hujus appellationis dari poſſe credo, quam illius *Cybeae* apud Ciceronem in Verrinis.

In malacho fanum.] Hoc quoque exemplum, ut mihi videtur, corruptum iis relinquamus corrigendum, qui nihil ab exemplaribus putant recedendum, mihi certe, ingenue fateor, nec percipi, nec corrigi poteſt. REGIUS. Hoc dictum abiit in proverbium. eſt autem ductum vel à medicina, vel ab arte *phyſiognomonum.* etenim ſic ajunt, carnis mollitiem ſignificare animi ſanitatem & ingenii acrimoniam. nam *malacuns* lingua graeca ſignificat molle. In aliis ſic legitur, & *maltha pro inſano.* nam Lucilius poeta (ut apparet ex Nonio) *maltham* poſuit pro *inſano.* TURNEB. *& in alio loco ſane.* Voſſ. ſec. *& maltha pro inſano.* marg. Gryph. ut volebat Philander. *in malaco fanum* alii, niſi quod Lugd. *fanum. Et in malaco, ſane.* Obrechtus, quod utinam nobis explicuiſſet. nam nihil hic intelligo; niſi quod ſingularem & propriam vocem Coſanorum, ſive urbis Coſae incolarum, ſuſpicor latere. forte hoc modo, *immala Coſanorum*, de priori voce nolo contendere, cum nihil videam: ſed ultima ſyllaba τῷ *malaco* addenda τῷ *fanum*, ut ſit *Coſanum* vocabulum; ſicut *Atabulus* Apulorum; uſitatum, hoc nautis Apulis; illud eis, qui in portu Coſano verſabantur. forte etiam hic latet vocabulum peregrinum, ſive Celticum; adhuc enim hodie nobis *mal*, pro ſtolido vel inſano dicitur. ut ſit *mal Coſanum.* *Coſa* enim forte originis Gallicae ſive Celticae. ſed hoc eſt hariolari. hunc quoque locum multis ambagibus explicat Cael. Rhodig. Antiq. lect. VI. cap. I. & ex Peripateticorum ſcholis exponit in carnis mollicie & raritate ſummam intelligi mentis ſanitatem. Aſcenſius primum de molli veſtitu, mox de eo, qui in navigatione maris tranquilli ſanus eſt, & non nauſeat. BURM.

Significationum.] *Signorum.* Voſſ. ſec.

Homonyma dicuntur.] *Vocantur.* V. C. Alm.

Taurus animal.] Diomedes lib. II. cap. de Amphibologia. *Cum*, inquit, *Taurum nec ſcias utrum de armento, an obſcaenam corporis partem, an montem, qui eſt in Cilicia, an qui eſt in ſideribus, taurum dicamus.* COLOMES. vide, quae nos olim ad Petron. cap. XXV. notavimus.

An nomen hominis.] *Tauri* nomine plures fuerunt. *Pacuvius Taurus*, cujus meminit Macrobius Theodoſius Saturnal. lib. 2. cap. 4. *Taurus* Philoſophus Platonicus, de quo Gellius & Suidas. His adde *Palladium Rutilium Taurum Aemilianum*, qui de R. R. ſcripſit. *Taurum* praefectum, de quo Severus Sulpitius Hiſt. lib. 2. & alios multos, quos, brevitati ſtudentes, omittimus. COLOMES. *Taurus* etiam Nelei filius memoratur. Schol. Apollon. lib. I. v. 156. ſed celebriores omnibus fuere *Statilii Tauri.* Quorum *T. Statilius Taurus* Conſul cum Auguſto, cujus & Horatius lib. I. Epiſt. v. & Suetonius meminerunt in Aug. 29. & cujus filia Statilia Meſſalina Neronis tertia uxor. Suet. Ner. 35. & forte filius M. Statil. Taurus conſul apud Grut. MXLI. 10. forte & ab his deſcendit *T. Statilius Taurus* qui ſub Trajano & Hadriano vixit, & ſaepe in Pandectis memoratur. ut leg. 25. ff. de ſervit. Praed. Ruſt. & apud Gruter. pag. CXXVI. qui an idem ſit, qui *Statilius Severus* dicitur in l. 24. ff. de Teſt. milit. & *Catilius Severus* §. I. Inſt. eod. & Plin. lib. I. Epiſt. 22. nunc diſquirendi locus non eſt. T. *Statilium Taurum* Praefectum fabrorum habet lapis apud Reineſ. cl. VIII. 41. plures *Tauros* index Gruteri ſuppeditabit. BURM.

An radix arboris.] Praeter has *tauri* nominis ſignificationes, alias nos edocet Plinius, apud quem *Taurus* ſumitur pro Ardea ſtellari, quam Gallice vocamus *Butor*, quod Bovis mugitum edere quodammodo videatur. Apud eundem lib. XXX. 5. Tauri vocantur Scarabaei terreſtres ricino ſimiles, quibus nomen cornicula dedere. *Tauri* voce etiam utitur Feſtus (ut ſupra Diomedes) pro parte obſcoena; ſic enim in *ſolitaurilibus* ſcribit. *Atque harum*

arboris, niſi diſtinctum non intelligitur. Plus tamen eſt obſcuritatis in contextu & continuatione ſermonis, & plures modi. Quare nec ſit tam longus, ut eum proſequi non poſſit intentio: nec trajectione tam tardus, ut in hyperbaton finis ejus differatur. Quibus adhuc pejor eſt mixtura verborum, qualis in illo verſu,

Saxa vocant Itali mediis quae in fluctibus, aras.

Etiam interjectione (qua & oratores & hiſtorici frequenter utuntur, ut medio ſermone aliquem inſerant ſenſum) impediri ſolet intellectus, niſi, quod interponitur, breve eſt. Nam Virgilius illo loco, quo pullum equinum deſcribit, cum dixiſſet,

Nec vanos horret ſtrepitus, - - -

compluribus inſertis, alia figura quinto demum verſu redit,

- - - Tum, ſiqua ſonum procul arma dedere,
Stare loco neſcit. - - -

Vitanda in primis ambiguitas, non haec ſolum, de cujus genere ſupra dictum eſt, quae incertum intellectum facit, ut *Chremetem audivi percuſſiſſe Demeam:* ſed illa quoque, quae, etiamſi turbare non poteſt ſenſum, in idem tamen verborum vitium incidit: ut ſi quis dicat, *viſum à ſe hominem librum ſcribentem.* Nam etiamſi librum ab homine ſcribi pateat, male tamen

harum hoſtiarum omnium (Tauri videlicet, Arietis Verris) *immolati ſunt tauri, quae pars caeditur in caſtratione.* Colomes. *Taurus* etiam Plinio & Solino unus ex tribus alveis, quibus aditur Alexandria, de quibus vide Salmaſ. exercet. Plin. p. 340. quamquam ille malit *Taphros.* Unde autem Colomeſius hauſerit ardeam ſtellarem, ſive aſteriam, *Taurum* a Plinio dici, neſcio; niſi ex Bellonio, quem eo nomine refutat Harduinus ad Plin. x. cap. 42. Ubi inter minimas aves *taurum* ita vocari aliquam in Arelatenſi agro narrat. Burmannus.

Plus tamen eſt.] *Eſt* non habet Voſſ. ſec.

Et plures modi.] An non forte ſcripſerit *plures nodi?* id eſt difficultates.

Proſequi.] *Ut eum perſequi poſſet intentio.* Voſſ. ſec.

Nec transjectio tarda, ut i. h. f. e. differatur.] Duabus literis eraſis, *Trajectio* & *deferatur* mihi legendum videtur. Regius. *nec transjectio tarda ut &c. differatur.* Locat. Ald. *nec trajectione tarde.* Vall. lib. *nec trajecti intra domum hyperbaton finis ejus differatur.* V. C. Alm. *deferatur* etiam Colin. *nec transjectione tarda in hyperbaton f. e. d.* Voſſ. ſec.

Ut in Hyperbaton.] *Hyperbaton* tranſgreſſio eſt, quae verborum perturbat ordinem: tamen (ut ait *Cornificius*) aliquando poteſt uſurpari, ſi obſcuritatem non addit orationi, & eam efficit numeroſiorem. ſpecies ejus ſunt quinque, *anaſtrophe, tmeſis, parentheſis, ſynchyſis* & *hyſterologia.* Turneb.

Adhuc prior eſt.] *Pejor* legendum eſſe contenderim, quamvis *prior* in exemplaribus deprehendatur. nam mixtura verborum & confuſio pejor eſt, & magis obſcurat orationem, quam trajectio. Regius. Hoc eſt, quae dicitur *ſynchyſis.* id eſt, *confuſio*, quae miſcendo verba & confundendo obſcuritatem parit. reperitur duntaxat apud poëtas, nunquam apud oratores. Turneb. *prior.* Locat.

Saxa.] Virgil. 1. Aeneid. 109.

Pullum equinum.] *Pulus* equinus per ſimplex *l* ſcribitur: πῶλος enim a Graecis dicitur. *Pullus* vero Gallinae per duplex. Regius. *pulum.* Locat.

Nec vanos.] Lib. 1. Georg. 79.

Verſu redit.] *Verſu redditur. ſi qua* &c. Voſſ. ſec.

Chremeten.] *Lachetem* dicit ſupra lib. 7. cap. 9. de ambiguo.

Sed illa quoque.] Hanc ambiguitatem vitare ſane debemus, priorem quidem ſemper, poſteriorem ſaepenumero. nam alioqui & *Cicero* & magni auctores in eam inciderunt. Turneb.

Turbare.] *Trahere.* Voſſ. ſec.

Viſum a ſe hominem librum ſcribentem.] Chifletius in vita Ammiani Marcellini ita collocat, *viſum a ſe librum hominem ſcribentem*, me minime refragante.

Compoſuerat.] *Compoſuerit, feceritque.* V. C. Alm.

men compoſuerat, feceratque ambiguum, quantum in ipſo fuit. Eſt etiam in quibuſdam turba inanium verborum, qui, dum communem loquendi morem reformidant, ducti ſpecie nitoris, circumeunt omnia copioſa loquacitate, quae dicere volunt: ipſam deinde illam ſeriem cum alia ſimili jungentes, miſcenteſque, ultra quam ullus ſpiritus durare poſſit, extendunt. In hoc malum etiam à quibuſdam laboratur: neque id novum vitium eſt, cum jam apud Titum Livium inveniam, fuiſſe praeceptorem aliquem, qui diſcipulos *obſcurare*, quae dicerent, juberet, Graeco verbo utens, *σκότισον*. Unde illa ſcilicet egregia laudatio, *Tanto melior: ne ego quidem intellexi.* Alii, brevitatis aemuli, neceſſaria quoque orationi ſubtrahunt verba, & velut ſatis ſit ſcire ipſos, quae dicere velint, quantum ad alios pertineat, nihil putant. At ego otioſum ſermonem dixerim, quem auditor ſuo ingenio non intelligit. Quidam, emutatis in perverſum dictis, de figuris idem vitium conſequuntur. Peſſima vero ſunt *ἀδιανόητα*, hoc eſt, quae verbis aperta occultos

Eſt etiam.] Productiores periodi, quae uno ſpiritu pronunciari non poſſunt, ipſo vitio in obſcuritatem incidunt. TURNEB.

Quae dicere volunt.] *Et q. dicere nolunt.* V. C. Alm.

Durare poſſit oſtendit.] *Oſtendunt*, qui non videt legendum eſſe, is ſe ad grammatices rudimenta conferat perdiſcenda. REGIUS. *extendunt* omnes ſcripti & editi. ſed *excedunt*. marg. Sich. & Baſil. & *ſpiritus are poſſit*. V. C. Alm. forte pro *flare*.

Titum Livium.] In epiſtola illa, credo, ad filium, de qua lib. x. cap. I. noſter.

Σκότισον.] Non uno modo *σκοτίζειν* Auctores. Alii enim conciſius, & paulo obſcurius ſcribunt, uti Ariſtoteles in libris Acroamaticis, de quibus Gellius lib. xx. cap. 5. alii mentem ſuam de induſtria quibuſdam quaſi foliis tegunt, ut Heraclitus inde *σκοτεινὸς* dictus, Lycophron ac Perſius. De Lycophrone & Perſio haec legis apud Vegenerium de Zypheris Gallice ſcripto. pag. 12. & ſeq. *Il faudroit pour mon reguard ſcier le livre de Tritheme par le beau milieu, comme quelcun fit autrefois le poëme de la Caſſandre de Lycophron, pour voir ce qu'il y avoit au dedans, puiſqu'on n'y pouvoit rien diſcerner par le dehors. Ou bien comme on dit auſſi avoir fait S. Hieroſme des Satyres de Perſe, dont ne pouvant aſſez bien comprendre à ſon gré les Enigmes & Obſcuritez, intellecturis* (ex Ovidio lib. 4. Triſt. Eleg. 10.) *ignibus ille dedit.* Alii denique ſingularibus artium terminis utuntur, quos non niſi filii doctrinae capiunt, quales ſunt Medici, Chymici &c. COLOMES.

Brevitatis aemuli.] *Brevitatem aemulari.* V. C. Alm. forte *aemulati.*

Otioſum ſermonem.] *Sermonem* appellat *otioſum* Fabius eum, qui *vanus* eſt, nihilque aliis ſignificat, cum non intelligatur. In antiquo codice legitur, *quem auditor ſuo ingenio intelligit*, poteſtque ſic ſenſus conſtare, ut malus ſit ille ſermo, qui ſua facilitate non ſit pervius, ſed ad intellectum egeat magno auditoris ingenio. TURNEB.

Ingenio ſuo intelligit.] *Non* particulam negativam hic mihi ſenſus exigere videtur, ut legamus *non intelligit*. Otioſus namque ſermo dicitur, qui non percipitur, utpote qui nihil in auditorum animis operetur. REGIUS. *non* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Obr. male vero Turnebus & Aſcenſus *ſuo ingenio intelligere* tentant explicare: *ſuo ingenio non intelligere*, eſt ſponte, nullo explicante, non capere promte, quid velit ſermo. ſic *alieno ingenio* formare orationes dixit Sueton. Domit. 20. Ovid. Ep. VI. 40.

Detegit ingenio vulnera facta ſuo.

ubi plura dicemus. *otioſus* vero *ſermo* dictus eſt ut lib. 11. cap. 10. de ineptis declamationibus. *Et haec quidem otioſa tantum.* & ita alibi loqui amat. vide ad lib. I. cap. I. BURM.

Emutatis.] Rarius hoc verbum, ſed utitur & Manil. v. 149.

——— *Appoſitis caput emutare capillis.*

quod male mutat Barth. XXIV. Adv. 19. ſola conjectura ductus, in *caput emtum ornare*; quia *emutare* vile & plebejum verbum cenſet: cum ipſe lib. IV. cap. 3. melius expoſuiſſet. BURM.

In perverſum dictis.] *In perverſum dicit.* V. C. Alm.

'Αδιανόητα.] *'Αδιανόητα* nimis dicta pervertunt. ſunt autem *non intelligibilia*, propter ſententiam pene aenigmaticam, ut exempla, quae à Fabio ponuntur, quorum vix poteſt erui ſenſus, cum ipſe non expoſuerit. TURNEB. *Adiano & orem, quae verbis*

Digitized by Google

cultos ſenſus habent: ut, *Conductus eſt caecus ſecus viam ſtare:* & qui ſuos artus morſu laceraſſet; fingitur in ſcholis *ſupra ſe cubaſſe.* Ingenioſa haec & fortia, ut ex ancipiti diſerta credantur, perficiunt. At pervaſit quidem jam multos iſta perſuaſio, ut id jam demum eleganter atque exquiſite dictum putent, quod interpretandum ſit. Sed auditoribus etiam nonnullis grata ſunt haec, quae, cum intellexerint, acumine ſuo delectantur, & gaudent, non quaſi audiverint, ſed quaſi invenerint. Nobis prima ſit virtus *perſpicuitas*, propria verba, rectus ordo, non in longum dilata concluſio: nihil neque deſit, neque ſuperfluat. Ita ſermo & doctis probabilis, & planus imperitis erit. Haec eſt eloquendi obſervatio. Nam rerum perſpicuitas quo modo praeſtanda ſit, diximus in praeceptis narrationis. Similis autem ratio eſt in omnibus. Nam ſi neque pauciora, quam oportet, neque plura, neque inordinata aut indiſtincta dixerimus, erunt dilucida, & negli-
gentor

verbis. V. C. Alm.

Occultos ſenſus habent] *Occulto ſenſu ſunt:* Obr.

Conductus eſt caecus.] Aut quod pretio ſit in viam ductus *caecus*, ut aliquem obſervaret, quod ridiculum eſt ab *abſurdo:* aut quod cum aliis ductus ſit, ut ſtipem exigeret. forte vero latitat ſenſus aliquis abſtruſior. Turnebus. *conductus eſt caecus ſcd̄m viam.* V. C. Alm. hoc eſt *ſecundum viam*, id eſt juxta; *conductus eſt* (quod verbum & duplicem ſenſum habere Aſcenſius notat, vel pretio conductus eſt ad mendicandum, vel cum alio ductus eſt) *ſtare*, per Graeciſmum, pro *ut ſtaret*, *ſecundum viam*, ad ſtipem mendicandam, ut recte exponit Voſſ. de Analog. lib. IV. cap. 22. ſed haec gloſſatoris interpretatio erat. nam ſcripſerat ille obſcurus *ſecus viam*, pro *ſecundum viam.* ut ita eſſet παρονομασία in *caecus*, & *ſecus. ſecus* autem pro ſecundum vel juxta, vulgus uſurpare, & novum eſſe & ſordidum, dicit Chariſius lib. I. inſt. Gram. ſed defendit Pincier. in Parerg. lib. IV. 31. qui Perottum de ſuo addidiſſe *ſecus viam*, ſine auctore, ſcribit, cum ille hunc Fabii locum potuerit ante oculos habere: ut eum etiam adduxit Vavaſſ. de vi & uſu verbor. pag. 101. adverbium tamen eſſe, non praepoſitionem, Sanctius lib. I. cap. 16. & ad eum Cl. Perizonius affirmant, & ellipſim hic eſſe ſtatuendam, ut ſit *ſecus ad viam.* obſcuritas vero nulla in his verbis mihi videtur, praeter quam in pronuntiando παρονομασία illa facit; niſi lateat obſcurior ſenſus, qui ex verbis praecedentibus vel ſequentibus, ſi illa nobis relicta eſſent, poſſet deprehendi. ſic forte in ſequenti exemplo argutia eſt, in *ſecubaſſe*; quod vel conjunctim capi poterat, *fingitur in ſcholis ſupra ſecubaſſe*, id eſt, ſeorſim cubaſſe, vel *ſupra ſe cubaſſe.* ut *ſupra aliquem cubare* dictum ſit, ut in tricliniis Petron. XXXVI. qui *ſupra me accumbebat*, & paſſim. quamquam, ut ingenue fateor, vix hujus dicti obſcuri vim percipiam. Aſcenſius explicat, ut canis, qui os lacerat, ſupra illud cubat, ita qui in cubitum erectum incumbens ſuos artus lacerat, ſupra ſe cubat. aliud argutum dictum de hoc eodem, cui membra ſua laceranti pater venenum dedit, credunt interpretes infra cap. 5. *cubaſſe* vero pro *cubuiſſe* dixiſſe Fabium notavit Voſſ. lib. III. de Analog. cap. 20. Burm.

Qui ſuos artus.] *Quae.* Locat.

Laceraſſe fingitur, in ſcholis ſupra.] Lege. *& qui ſuos artus morſu laceraſſet, fingitur in ſcholis.* Philand. *laceraſſe.* Voſſ. ſec.

Diſerta credantur perficiunt.] *Diſerta creduntur. perſuaſit q. jam multos.* V. C. Alm. *deſerta.* Voſſ. ſec.

At pervaſit quidem jam multos iſta perſuaſio.] Pro *pervaſit* legit edit. Lugdunenſis *perſuaſit*; lapſu quidem intolerabili. Quis enim credat, rhetorem, ut diſertiſſimum, ita in verbis maxime curioſum, ea locutionis foeditate ſermonem latinum inquinare voluiſſe? Gibson. *perſuaſit* etiam in V. C. Alm. Locat. Ald. ſed reliquae omne recte *pervaſit*, ut Cicero, & optimus quiſque Latinitatis auctor, loqui ſolent.

Grata ſunt haec.] *Grata haec.* Voſſ. ſec. & mox *delectant* malebat Francius.

Prima ſit.] *Primo.* V. C. Alm.

Perſpicuitas.] *Perſpicuitatis.* Locat. Ald. Gryph. Colin. Steph. Vidov.

Haec eſt eloquendi.] *Haec eloquendi.* V. C. Alm.

Quo modo praeſtanda.] *Quo praeſtanda.* Voſſ. ſec.

Diximus.] Lib. IV. 2. de narratione.

Neque plura.] *Neque pluriora.* V. C. Alm.

genter quoque audientibus aperta: quia id ipſum in conſilio eſt habendum, non ſemper tam eſſe acrem judicis intentionem, ut obſcuritatem apud ſe ipſe diſcutiat, & tenebris orationis inferat quoddam intelligentiae ſuae lumen: ſed multis eum frequenter cogitationibus avocari: niſi tam clara fuerint, quae dicemus, ut in animum ejus oratio, ut Sol in oculos, etiamſi in eam non intendatur, incurrat. Quare non ut intelligere poſſit, ſed ne omnino poſſit non intelligere, curandum. Propter quod etiam repetimus ſaepe, quae non ſatis percepiſſe eos, qui cognoſcunt, putamus. *Quae cauſſa utique noſtrâ culpâ dicta obſcurius eſt; qua cauſſâ ad planiora & communia magis verba deſcendimus:* cum id ipſum optime fiat, quod nos aliquando non optime feciſſe ſimulamus.

Quia id ipſum.] *Qui & ipſum.* V. C. Alm.
Apud ſe ipſam diſcutiat.] Ut *ipſe* legatur, & ſenſus & ratio exigit. *quoddam* praeterea, non *quiddam*, legendum eſſe patet. Regius. *apud ſe ipſa.* MSS. Voſſ. ſec. & Vallae lib. *apud ſe ipſam.* Locat. mox *& tenebras orationi auferat quoddam intelligit ſuo lumine, ſed multis* &c. Voſſ. ſec.
Cogitationibus avocari: niſi.] *Avocari neceſſe eſt, niſi.* Ald.
Intendatur.] Abſolute hoc verbum poni multis docuit Heinſ. ad Val. Flac. VII. 114.
Quare non.] Non tam affectanda eſt *perſpicuitas*, quam vitanda eſt *obſcuritas:* quamquam qui *obſcuritatem* vitarit, dilucidus erit. ſed ita pronunciavit Fabius argutiſſimam ſententiam. Turneb.
Reperimus.] *Repetimus* legendum eſſe facile ex ipſo percipitur ſenſu. Regius.
Quae cauſa.] Verba ſunt oratoris id repetentis, quod dictum eſt aliquanto obſcurius. Turnebus.
Utique noſtra eſt culpa.] *Utique id culpo, culpa.* V. C. Alm. *utique noſtra id culpa dicta.* Voſſ. ſec.
Aliquando.] *Aliquid.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Val. lib.

CAPUT III.

De ornatu.

III. Venio nunc ad *ornatum:* in quo ſine dubio plus, quam in ceteris dicendi partibus, ſibi indulget orator. Nam emendate quidem ac dilucide dicentium tenue praemium eſt, magiſque vitiis carere, quam ut aliquam magnam virtutem adeptus eſſe videaris. *Inventio* cum imperitis ſaepe communis: *diſpoſitio* modicae doctrinae credi poteſt: & quae ſunt artes altiores, plerumque occultantur, ut artes ſint: denique omnia haec ad utilitatem cauſſarum ſolam referenda ſunt. Cultu vero atque ornatu ſe quoque commendat ipſe, qui dicit, & in ceteris judicium doctorum, in hoc vero etiam popularem laudem petit.

Nec

Rodolphus Agricola oratorem ait à ceteris maxime ornatu differre: quod idem *Fabius* innuit. eſt autem ornatus poſitus in ſingulis verbis, aut conjunctis, tum in *tropis, figuris, ſententiis, amplificationibus, apta collocatione & compoſitione.* de quibus omnibus eſt deinceps acturus *Fabius.* Turneb.
Indulget orator.] *Orator indulget.* Obrecht.
Ac dilucide.] *Ac lucide.* V. C. Alm. & Vallae liber.
Magiſque vitiis.] Francius volebat *magis ut vitiis carere.*
Et quae ſunt artes.] *Artificium*, quod adhibetur ad orationis *oeconomiam* & cauſae utilitatem, latere debet, quia (ut ait Fab.) *ars deſinit, cum apparet*,

Digitized by Google

Nec fortibus modo, ſed etiam fulgentibus armis praeliatus in cauſſa eſt Cicero Cornelii: qui non aſſecutus eſſet docendo judicem tantum, & utiliter demum, ac Latine, perſpicueque dicendo, ut populus Romanus admirationem ſuam non acclamatione tantum, ſed etiam plauſu confiteretur. Sublimitas profecto, & magnificentia, & nitor, & auctoritas expreſſit illum fragorem. Nec tam inſolita laus eſſet proſecuta dicentem, ſi uſitata, & ceteris ſimilis fuiſſet oratio. Atque ego illos credo, qui aderant, nec ſenſiſſe, quid facerent, nec ſponte judicioque plauſiſſe, ſed velut mente captos, &, quo eſſent in loco, ignaros erupiſſe in hunc voluntatis affectum. Sed ne cauſſae quidem parum confert idem hic orationis ornatus. Nam qui libenter audiunt, & magis attendunt, & facilius credunt: plerumque ipſa delectatione capiuntur, nonnumquam admiratione auferuntur. Nam & ferrum affert oculis terroris aliquid, & fulmina ipſa non tam nos confunderent, ſi vis eorum tantum, non etiam ipſe fulgor timeretur. Recteque Cicero his ipſis ad Brutum verbis quadam in epiſtola ſcribit, *Nam eloquentiam, quae admirationem non habet, nullam judico.* Ariſtoteles quoque eamdem petendam maxime putat. Sed hic *ornatus* (repetam enim)

paret. at vero orator perſaepe orationis cultum & ornatum oſtentat. TURNEB.

Cicero Cornelii.] Ambiguum eſt, idne ſit intelligendum de cauſa *Cornelii* illius, qui proditionis accuſatus fuit, an vero de cauſa *Cornelii Balbi:* ſi quidem utrobique miram praeſtitit eloquentiam & ornatum Cicero. *Idem.* ego pro C. Cornelio, qui majeſtatis imminutae fuit accuſatus, orationem, intelligi puto, quae maximo applauſu Populi excepta eſt. & certe popularis maxime haec erat cauſſa, cum Balbi, de quo Regius capit, in privati hominis jure verſaretur. ceterum, *praeliatus eſt in cauſſa Cornelii Cicero*, habet Ald.

Cujus ſecutus eſſet docendo.] Varie hic locus legitur in exemplaribus, qua ex re facile colligitur eſſe corruptus. in aliis namque legitur *cum conſecutus.* hic vero *cujus ſecutus.* Quorum neutrum ſenſui convenire videtur. Quod ſi leviter immutandis verbis emendare depravata licet, *cujus* loco duae dictiones *qui non*, cum ſyllaba *as*, mihi adſcribendae videntur, hoc modo. *Qui non aſſecutus eſſet*, &c. ſic enim perſpicuus eſt ſenſus, nec quicquam verborum tollitur, quae oblita ac potius eraſa in quibuſdam exemplaribus ſenſum minus aptum, minuſque abſolutum reddunt. Quidam enim vir inſignis, cum aliter hunc locum corrigere neſciret, decem verba ex hoc ſenſu eradere ſibi permiſit, quod quidem nimium eſt magnae arrogantiae. ſic enim legit. *conſecutus dicendo, ut populus Romanus admirationem ſuam non acclamatione tantum, ſed etiam plauſu confiteretur.* Hoc vero mihi non corrigere, ſed corrumpere libros videtur. REGIUS. *nec conſecutus eſſet docendo* &c. Ald. *qui non aſſecutus eſſet docendo* &c. Vidov. Steph. Baſil. *qui non aſſecutus eſt docendo.* Colin. *cum ſecutus* (pro *aſſecutus*) *eſſet dicendo, ut populus Romanus* &c. MS. Bodl. *conſecutus eſſet dicendo, ut P. R.* &c. MSS. Alm. Voſſ. ſec. *cum aſſecutus eſſet dicendo ut P. R.* Obrecht. marg. Sich. Baſil. *conſecutus dicendo.* Andr. non auſus fui tot verba expungere, quae, licet abeſſe poſſent, non tamen plane ſupervacua mihi videntur, & otioſa.

Illum fragorem.] *Flagorem.* V. C. Alm.

Sed velut mente.] *Sed* deeſt Voſſ. ſec.

Parum conferat.] *Confert* legendum eſt. REGIUS. *conferat.* Voſſ. ſec. Locat.

Nam & ferrum affert oculis.] Vide Vegetium libr. 2. cap. 14. & noſtrum lib. 10. c. 1. Jan. Gebhard. Crepund. l. 3. c. 2. p. 107. PAREUS.

Non etiam ipſe fulgor.] Antiqui *fulgura* & *fulminum fulgorem* ſummopere timuerunt, ſolebantque ea *poppyſmis* (ut ait Plinius) adorare, opinor quo averterent malum. TURNEB.

Fulgor tantum timeretur.] *Tantum* iterato poſitum, ut redundans, omnino eradatur. REGIUS.

Ad Brutum.] Eſt ex epiſtolis ad Brutum fragmentum. *quadam epiſtola.* Voſſ. ſec. Obrecht.

Ariſtoteles.] Maxime Rhetor. ad Theodecten & ad Alexandrum. PHILAND.

Quoque eandem.] *Eandem* non habet V. C. Alm.

Virilis.]

enim) *virilis*, *fortis*, *&* *ſanctus ſit:* nec effeminatam levitatem, nec fuco eminentem colorem amet, ſanguine & viribus niteat. Hoc autem adeo verum eſt, ut cum in hac maxime parte ſint vicina virtutibus vitia, etiam qui vitiis utuntur, virtutis tamen his nomen imponant. Quare nemo ex corruptis dicat, me inimicum eſſe culte dicentibus. Non nego hanc eſſe virtutem, ſed illis eam non tribuo. An ego fundum cultiorem putem, in quo mihi quis oſtenderit lilia & violas, & amoenos fontes ſurgentes, quam ubi plena meſſis, aut graves fructu vites erunt? Sterilem platanum, tonſaſque myrtos, quam maritam ulmum & uberes oleas praeoptaverim? Habeant illa divites: licet. quid eſſent, ſi aliud nihil haberent? Nullusne ergo etiam fructiferis adhibendus eſt decor?

Virilis.] *Viri ſed fortis.* Voſſ. ſec. *&* *fortis.* Obr.

Colorem manet.] Sic quidem legitur, praeterquam quod in quibuſdam exemplaribus ſcriptum eſt, *& ſucce eminentium colorum manet.* ſed corrupte. Neque enim copula *&* diſſimiles caſus connectere ſolet. Hic vero unius verbi levi immutatione corrigitur hic ſenſus, qui nullo pacto a Soloeciſmo defendi antea poterat. *Manare* namque, cum abſolutum ſit, cum accuſativo citra praepoſitionem jungeretur, quod vix Poëtae permitteretur, nedum oratori. Quare loco illius *manet*, hoc verbum *amet* reponatur, *levitatem* etiam pro *lenitatem*, ac loco illius copulae *&*, *nec* locetur. hoc modo *nec effaeminatam levitatem*, *nec fuco eminentem colorem amet.* eſt enim tranſlatio a mulieribus ſumpta, quae & vellendo corpora molliora levioraque reddunt, & fucando rubicundiora. Regius. *& ſuce e. c. amet.* Voſſ. ſec. *& fuco em. col. manet.* Locat. Ald. *nec fuco eminentem colorem habeat.* marg. Baſil. *& fuco ementitum colorem amet.* Obrecht. ego *eminentem colorem* minime mutarem: ſimiliter enim Petronius cap. CXVIII. *curandum ne ſententiae emineant extra corpus orationis, ſed intexte veſtibus colore niteant.* & ita *eminentiora*, quibus *reductiora* opponuntur, in pictura noſter laudat. lib. XI. cap. 3. ubi vide & Jun. de Pictur. lib. III. cap. 3. Burm.

In hac maxime parte.] *Maxima.* Voſſ. ſec.

Vicina virtutibus vitia.] Quae una cum virtutibus irrumpunt, quia mala bonis adhaerent & in animis hominum potentiora ſunt. vid. Lact. lib. I. cap. 20. Juven. Sat. XIV.

Fallit enim vitium ſpecie virtutis & umbra.

nec abs re Ovid. de Remed. 323.

Et mala ſunt vicina bonis, errore ſub illo
Pro vitio virtus crimina ſaepe tulit.

Baſilius M. de vera virginitate. *Proxima enim, & velut contiguis januis gentiles quoque ajunt vitia eſſe virtutibus.* Almel.

Virtutis nomen imponant.] Cognata his ſunt verba Lactantii lib. I. cap. 18. de primis diis. *Qui inanis gloriae ſpecie capti, ſceleribus ſuis nomen virtutis imponunt.* Idem.

Culte diſcentibus.] *Dicentibus* legatur. Regius.

Non nego hanc.] *Non hanc eſſe virtutem.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. & ante Regium etiam ita legebatur.

An ego fundum.] Eos, quos appellat hortos Adonidis & hortos *coronamentarios*, comparat laſcivae & nimis cultae elocutioni: fundos autem fructuoſos comparat ornatui virili. Turner.

Fontes ſurgentes.] *Scaturientes.* Baſil.

Sterilem platanum.] Olim *platanus*, alioqui *ſterilis*, in deliciis tamen habebatur magnatum, propter ſolam umbram. *Vide Plinium lib.* XII. I. Turner. Virgil. II. Georg. 70. *ſteriles platanos* vocat. Philand. ut & Ovid. de Nuc.

At poſtquam Platanis, ſteriles praebentibus umbras,
Uberior quavis arbore venit honos.

Tonſae myrti.] Id eſt, quarum folia & rami nimis luxuriantes amputantur, ut elegantem praebeant ſpeciem, ut Horat. IV. od. 4. *duris Ilex tonſa bipennibus.* errare enim Matium lib. I. opinion. c. 3. putamus, qui *tonſas valles* interpretatur *ſilvoſas*, *denſas*, *herboſas*; cum ſint, ut recte Servius ad IV. Georg. 27. 7. non ſilvoſae, ſed in quibus falce frondes ſunt reſectae, ut ita *tonſis mantelia villis*, I. Aeneid. 702. quorum longiores villi deciſi ſunt, & *tonſae olivae folia.* III. Georg. 21. & *tonſae novales* ibid. v. 71. & paſſim ita *tondere* prata & herbas pecora dicuntur. *Myrtes tonſas* autem opponit *intonſis*, ut Statius lib. IV. ſilv. 7. vocat, quae fructus ferebant, & ex quarum baccis vinum myrtites fiebat. v. Columel. XII. 38. ex ligno autem haſtae & alia, cum tonſae tantum ad ſpeciem eſſent. Burm.

Maritam ulmum.] *Maritam* appellant, quia ulmis vites adjunguntur, ut docet Virgil. in Georg. I, 2. Philand. Catul. Carm. Nup.

At ſi forte eadem eſt ulmo conjuncta marito &c.

Alm. ita contra *caelebs Platanus.* Horatio. II. od. 15.

decor? quis negat? Nam & in ordinem certaque intervalla redigam eas arbores. Quid enim illo quincunce ſpecioſius, qui, in quamcumque partem ſpectaveris, rectus eſt? Sed protinus in id quoque prodeſt, ut terrae ſuccum aequaliter trahant. Surgentia in altum cacumina oleae ferro coërcebo: in orbem ſe formoſius fundet, & protinus fructum ramis pluribus feret. Decentior equus, cujus adſtricta ſunt ilia, ſed idem velocior. Pulcher aſpectu ſit athleta, cujus lacertos exercitatio expreſſit, idem certamini paratior. Numquam vera ſpecies ab utilitate dividitur. Sed hoc quidem diſcernere modici judicii eſt. Illud

15. ubi vid. Scholiaſtas.

Nullusne ergo etiam.] *Etiam* deeſt Voſſ. ſec.

Redigam eas arbores.] Ita MSS. Bodl. Alm. Andr. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Ox. Obrechtus, qui tamen in curis ſecundis *meas*, ut Voſſ. ſec. & Leidenſis editio. ſed male: reſpicit enim *fructiferas*, quae, licet non ad deambulationem, ut infructuoſae arbores (v. leg. XIII. §. 4. ff. de uſufr.) ſint poſitae, tamen ordine certo & decore ponendae ſunt. *m* litera repetita ex ultima ſyllaba verbi *redigam*. BURM.

Quid illo quincunce ſpecioſius, quid in q. p. ſ. rectius eſt.] *Enim* particula mihi videtur adſcribenda, & *qui*, litera *d* eraſa, & *rectus*, vocali *i* expuncta, ut legatur, ſenſus expoſcit. *Quid enim illo quincunce ſpecioſius, qui, in q. p. ſ. rectus eſt.* *Quincunx* autem hoc loco dicitur ſpatium quinque unciarum, quod inter hortorum arbores relinqui conſuerit, ut & Xenoph. in Cyrop. & Cicer. in Senect. cap. XVII. teſtatur. *Uncia* enim non ſolum ponderibus, ſed etiam menſuris adhibetur. haec autem de ſecundo Virgil. Georg. 284. ſumpta videntur.

Omnia ſint paribus numeris dimenſa viarum,
Non animum modo uti paſcat proſpectus inanem;
Sed quia non aliter vires dabit omnibus aequas
Terra. REGIUS.

Quicunx eſt, cum ita arbores conſeruntur, ut primus ordo cum ſecundo efficiat *quincuncialem formam. id eſt, formam V literae latinae*, tum autem & directi verſus ſunt, & aequalia intervalla. eſt autem hic locus expreſſus ex loco *Virgiliano.* TURNEB. *quid, in quamc. p. ſ. rectius eſt?* Ald. Baſil. Colin. quae lectio mihi minime diſplicet. *vitem in quincuncem diſponere*, dixit & Columel. lib. III. cap. 13.

Aequaliter trahunt.] *Aequalitate.* V. C. Alm.

In orbem ſe fundant.] *Fundet* mihi legendum videtur, ut modi ſimiles & numeri copulentur. REGIUS. *ferro coërcendo in orbem ſ. ſ. fundant.* Locat.

Pluribus feret.] *Pluribus & feret.* Voſſ. ſec. forte *efferet.*

Decentior equus.] Xenophon in Oeconomico, & Cicero in Catone.

Adſtrictus ilia.] *Adſtricta* legendum eſſe, ne admonitione quidem dignum videtur, *ſunt* vero verbum eſt adſcribendum hoc modo. *cujus adſtricta ſunt ilia.* REGIUS. *cujus adſtrictus ilia.* Locat. *cujus adſtricta ilia.* Voſſ. ſec. Columel. lib. VI. c. 29. inter ea, quae in forma equi requirit, numerat *ventrem ſubſtrictum.* vide Cerdam ad Virgil. III. Georg 80. & ita *ſuccincta pineta* Ovid. XV. 603. ubi vide Heinſ.

Si idem velocior.] *Sed idem.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Obr. quod placet. non intellexerunt vim particulae *ſed* librarii, qui putabant ea poſita, aliquid demi & imminui ex iis, quae praeceſſerant, ſi enim dixiſſet, *non decentior, ſed velocior*, recte iis proceſſiſſe oratio videri poterat. ſed ignari antiquae elegantiae, *ſi* ſuppoſuerunt. *ſed* enim hic pro *ſed etiam* ponitur, & elegans ellipſis eſt particularum *non modo* in praecedentibus, ut integer ſit ſenſus *non modo decentior equus, cujus ſunt ilia adſtricta, ſed idem velocior.* de qua vide egregie Victor. ad Cicer. III. Att. 15. *ſed* pro *ſed etiam* ſaepe a Cicerone quoque poni docuit Manut. ad Cicer. I. ad Famil. 6. BURM.

Sit athleta.] *Si.* Baſil.

Lacertos expreſſit.] Vide ſupr. ad cap. I. hujus libri. lib. XII. cap. 10. dixit *lacertos exercitatione conſtringere.*

Idem certamini.] *Sed idem* Vaſcoſ. recte, ut in praecedenti exemplo.

Numquam vera ſpecies.] *Nunquam vero ſpecies.* MS. Bodl. Vaſc. Steph. marg. Sich. Baſil. *mera ſpecies.* V. C. Alm. & Locat. fortaſſe recte, ut, ſi nihil aliud, niſi ſola ſpecies, adſit, non ſufficiat, ſed ea cum utilitate debeat eſſe conjuncta. de voce *merus* vide Pincier. parerg. lib. IV. c. 43. & 44. & ita *verus* & *merus* in MSS. confundi patet ex notis Jureti ad Symmach. I. Ep. 25. BURM.

Illud obſervatione dignius.] Docet ornatum variari pro cauſarum ratione. alium ſiquidem flagitat cauſa *demonſtrativa*, alium cauſa *deliberativa.* ait praeterea in ipſis cauſis ornatum variari pro re. res enim *tenuis* alium poſtulat ornatum, *gravis* alium. TURNEB.

Digitized by Google

lud obſervatione dignius, quod hic ipſe honeſtus ornatus pro materiae genere debet eſſe variatus. Atque, ut à prima diviſione ordiar, non idem *demonſtrativis*, & *deliberativis*, & *judicialibus* cauſſis conveniet. Namque illud genus, oſtentationi compoſitum, ſolam petit audientium voluptatem: ideoque omnes dicendi artes aperit, ornatumque orationis exponit: ut qui non inſidietur, nec ad victoriam, ſed ad ſolum finem laudis & gloriae tendat. Quare quidquid erit ſententiis populare, verbis nitidum, figuris jucundum, tranſlationibus magnificum, compoſitione elaboratum, velut inſtitor quidam eloquentiae, intuendum, & pene pertractandum dabit. Nam eventus ad ipſum, non ad cauſſam, refertur. At, ubi res agitur, & vera dimicatio eſt, ultimus ſit famae locus. Praeterea non debet quiſquam, ubi maxima rerum momenta verſantur, de verbis eſſe ſolicitus. Neque hoc eo pertinet, ut in his nullus ſit ornatus, ſed uti preſſior & ſeverior, eo minus confeſſus, praecipue ad materiam accommodatus. Nam & ſuadendo ſublimius aliquid ſenatus, concitatius populus, & in judiciis publicae capitâleſque cauſſae poſcunt accuratius dicendi genus. At privatum conſilium, cauſſaſque paucorum, ut frequenter accidit, calculorum,

Honeſtus orator materiae genere.] Ut *ornatus*, non *orator*, legatur, ac *pro* praepoſitio adſcribatur, ſenſus expoſcit. hoc modo. *quod hic ipſe honeſtus ornatus pro materiae genere* &c. Regius. *honeſtus orator materiae.* Locat. *honeſtus ornator materiae* Voſſ. ſec. *honeſtut oratori genere debet.* V. C. Alm. forte abſorpta una fuit vox ob affinitatem literarum, & legendum, *quod hic ipſe honeſtus ornatus oratori pro materiae genere debet eſſe variatus.* Burm

Debet eſſe variatus.] *Decet variatus* Obr.

Namque illud genus.] *Epidicticum genus*, quod ad ſolam comparatum eſt oſtentationem, liberrimum admittit ornatum, ut docuit Fabius lib. 3. Unde *Ariſtoteles* in hoc potiſſimum genere putat educandos eos, qui ad eloquentiam aſpirant. generi autem *epidictico* magna ex parte *demonſtrativum* ſubjicitur. Turneb.

Oſtentationis compoſitum.] *Oſtentationi* legatur. demonſtrativum autem genus ad oſtentationem maxime videtur eſſe comparatum. Regius.

Omnes dicendi artes.] *Dicendo.* Voſſ. ſec.

Nec ad victoriam.] *Negat victoriam.* V. C. Alm.

Sed ad ſolum finem laudis & gloriae tendat.] Ita nos; ita & omnes Codices ſaniores. *Sed ad ſolam fidem laudis & gloriae tendat*, editionis Lugdunenſis lectio; digna omnino, quae rejiciatur, cum neque ſenſum habet, nec auctoritatem. Gibson.

Inſtitor.] Elegans haec comparatio, qua & utitur infr. lib. xi. 1. quo ſpectarunt jam praecedentia illa verba, *artes aperit*, & *ornatum exponit*, & nunc *intuendum*, & *pene pertractandum dabit.* ita enim merces ſuas exponere, & emptores allicere ſolebant inſtitores. Ovidius 1. art. 421.

Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem,
Expediet merces, teque ſedente, ſuas.
Quas illa inſpicias, ſapere ut videare, rogabit. &c.

illud vero *pertractare* ſpectat etiam mangones, qui exponebant nudas ancillas, ut inſpicerent & pertractarent emtores. quo reſpicit Sueton. Aug. 69. *& conditiones quaeſitas per amicos, qui matresfamilias & adultas aetate virgines denudarent, atque perſpicerent, tanquam Thoranio mangone vendente.* ubi vide Caſaub. Burm.

Propterea.] *Praeterea.* Vallae lib. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. Obr. & ita jam Philander emendavit.

Non debet quidem.] *Quidem* ſane in aliis quoque legitur exemplaribus, ſed, *quiſquam* ut legatur, ſenſus expoſcit. Regius. *non debet quidem.* V. C. Alm. *non debet quidem.* Voſſ. ſec. Locat.

Eſſe ſollicitus.] *Sollicitum.* V. C. Alm.

Uti preſſior.] *Ubi.* Voſſ. ſec.

Eo minus.]. *Eo* Rollino ſupervacuum, & ex ſuperiori verſu irrepſiſſe videtur. *& minus.* Obr.

Ad materiam accommodatus.] *Praecipue materia accommodatus.* V. C. Alm. forte pro *materiae.*

Concitatius populus.] *Concitatus populus.* Voſſ. ſec.

Ad privatum conſilium cauſſas paucorum.] Unius literae immutatione ſaepenumero totus confunditur ſenſus, niſi enim *At* legatur, & particula que

culorum, purus ſermo, & diſſimilis curae magis decuerit. An non pudeat certam creditam pecuniam periodis poſtulare? aut circa ſtillicidia affici? aut in mancipii redhibitione ſudare? Sed ad propoſitum. Et quoniam orationis tam ornatus, quam perſpicuitas, aut in ſingulis verbis eſt, aut in pluribus poſitus: quid ſeparata, quid conjuncta exigant, conſideremus. quamquam rectiſſime traditum eſt, perſpicuitatem propriis, ornatum tranſlatis verbis magis egere: ſciamus inornatum eſſe, quod ſit improprium. Sed cum idem frequentiſſime plura ſignificent, quod συνωνυμία vocatur, jam ſunt aliis alia honeſtiora; ſublimiora, nitidiora, jucundiora, vocaliora. Nam ut ſyllabae è literis melius ſonantibus clariores ſunt, ita verba è ſyllabis magis vocalia: &, quo plus quaeque ſpiritus habet, auditu pulchrior. Et quod facit ſyllabarum, idem verborum quoque inter ſe copulatio, ut aliud alii junctum melius ſonet. Diverſus eſt tamen uſus. Nam rebus atrocibus verba etiam ipſo auditu aſpera magis conveniunt. In univerſum quidem,

que adſcribatur, integer ſenſus non percipitur. hoc modo. *At privatum conſilium cauſſaſque.* Regius.

An non pudeat.] *At.* Voſſ. ſec.

Periodis poſtulare.] *Oratione periodis conſuta poſtulare.* marg. Baſil.

Aut circa ſtillicidia.] Cicer. Orat. cap. 12. *Quam enim indecorum eſt, de ſtillicidiis cum apud unum judicem dicas, ampliſſimis verbis, & locis uti communibus; de majeſtate vero Populi Romani, ſubmiſſe & ſubtiliter?* videtur ex ſcriptoribus antiquis Romanis, quotidianam litem fuiſſe ex ſtillicidio. vid. & Martial. VI. Ep. 19. Lactant. lib. de falſa religion. c. 1. Almel.

Aut mancipia redhibitione ſuadere.] Hoc ita depravatum eſt, ut nullus integer ſenſus eliciatur. Quid enim eſt, *mancipia redhibitione ſuadere?* ſic autem mihi corrigendum videtur, ut *in* praepoſitio adſcribatur, & *a* vocali in *i* converſa, *mancipii*, legatur; *ſuadere* expungatur, ac ejus loco *ſudare*, haud diſſimile verbum, reponatur. hoc modo, *Aut in mancipii redhibitione ſudare*, hoc eſt, in agendo tanta uti vehementia, ut ſudorem emittas. Regius. leg. *aut in mancipii redhibitione ſudare.* quid ſit autem *redhibere* habes leg. 21. ff. de aedilit. ed. Philand. *aut mancipia redhibitione ſuadere.* Locat. *aut mancipii r. ſudare.* Voſſ. ſec. *in mancipii redhibitione ſuadere.* V. C. Alm. ita *ſudare* & *ſuadere* permutari in codicibus Lucretii lib. I. 173. notavit Lambin. & Claudiani III. Conſ. Hon. 146. Heinſius. *ſudare* vero proprium declamatoribus eſſe vidimus ad Petron. cap. III. & XLIV.

Redhibitione.] Redhibitio *eſt ex aedilitio edicto, cum quis ſibi vendidit ſervum vitioſum aut morboſum, petiſque ut tibi precium reddat, & ſervum recipiat.* Turneb.

Et quoniam.] *Et* deeſt Voſſ. ſec.

Aut in pluribus poſitus.] Licet proxime praecedat *perſpicuitas*, praevalet tamen, maſculinum genus, de quo ad Ovid. IV. Met. 177. latius agemus.

Sciamus inornatum eſſe.] *Proprietas* maxime ad *perſpicuitatem* pertinet, eadem tamen facit orationem ornatam: quod apparet ex contrario, quia improprium facit *orationem inornatam.* Turneb.

Sed cum idem.] Cum propria verba plura ſunt, rem eandem ſignificantia, quae *polyonyma* & *ſynonyma* vocantur, pertinet ad ornatum, ut habeatur verborum delectus. hoc autem praeceptum ſumptum eſt *ex Part. Cic.* Idem.

Plura ſignificet.] *Significent* eſt legendum, ut intelligamus idem a pluribus ſignificari, quae ſynonyma dicuntur. Regius. Idem Philander notavit.

Aliis alia honeſtiora.] Vide Ciceron. in Partitionibus. Philand. *alia* omittit V. C. Alm.

Nam ut ſyllabae.] Verborum *vocalitas*, *gravitas*, *ſublimitas* pendet à literis & ſyllabis, ut docet *Dionyſius Halicar.* Eodem quoque modo *compoſitionis dignitas* pendet à dictionum ſuavitate, & apta copulatione & collocatione. Turneb.

Auditu pulchrius.] Aut *auditur*, aut, quod magis probo, *pulchrior* mihi legendum videtur. Regius. *Pulchrius.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Diverſus eſt tamen uſus.] Hic monet Fabius, varium eſſe horum verborum uſum pro materiae ratione. itaque nonnunquam *aſpera* verba quadrant, nonnunquam *clara*, nonnunquam *humilia*, ſemper tamen *honeſta* conveniunt. Turneb. *tamen eſt.* Obr.

Conveniunt.] *Convenient.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

quidem optima ſimplicium creduntur, quae aut maxime exclamant, aut ſono ſunt jucundiſſima. Et honeſta quidem turpibus potiora ſemper, nec ſordidis umquam in oratione erudita locus. Clara illa atque ſublimia plerumque materiae modo cernenda ſunt. Quod enim alibi magnificum: tumidum alibi. Et quae humilia circa res magnas, apta circa minores videntur. Et ſicut in oratione nitida notabile eſt humilius verbum, & velut macula: ita à ſermone tenui ſublime nitidumque diſcordat, fitque corruptum, quia in plano tumet. Quaedam non tam ratione, quam ſenſu judicantur: ut illud,

- - - *Caeſa jungebant foedera porca*

fecit elegans, fictio nominis: quod ſi fuiſſet *porco*, vile erat. in quibuſdam ratio manifeſta eſt. Riſimus, & merito, nuper poëtam, qui dixerat,

Praetextam in ciſta mures roſere Camilli.

At

Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Optima ſimplicium.] Ea ſunt *propria* vel *nativa*, ut alibi auctor vocat, quae nec ſine cauſſa hic *optima* dicit: Ἕκαστον γὰρ δὴ ἴδιόν τι, καλὸν ἐστιν. *nam quod unuſcujuſque rei proprium eſt, id pulchrum eſt.* Lucian. de conſcrib. Hiſtor. Almel.

Nec ſordidis.] Supr. cap. 2. *nam & obſcaena vitabimus, & ſordida, & humilia.* Almel.

Quae aut maxime exclamant, aut ſono ſunt jucundiſſima.] Haec deerant in MSS. Alm. & Voſſ. ſec. in quo praeterea deſiderantur *& honeſta quidem*, ſed legitur *quibus turpibus.*

In oratione erudita.] *In oratione edita.* Voſſ. ſec.

Quod enim.] *Enim* deeſt Voſſ. ſec.

Plerumque materiae cernenda.] *Modo* ut adſcribatur, ſenſus expoſcit: & ita in quibuſdam legitur exemplaribus, ut ſit *materiae modo.* Regius. non habent *modo* V. C. Alm. Locat. In Voſſ. ſec. tota haec periodus *clara &c. ſunt.* deſiderabatur.

Quod enim alibi.] *Enim* non eſt in MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Et quo humilia.] *Quae* legendum eſſe, ne admonendum quidem videtur. Regius.

Et ſicut in oratione.] Orationi opponit ſermonem. Pith. vide lib. 1. cap. 2. in fin.

Notabile.] De hoc verbo vide Caſaub. ad Sueton. Caeſ. xlv. qui notat frequens fuiſſe poſterioris aevi ſcriptoribus, ſed hic in malam partem, pro quod notari & reprehendi meretur, ſumitur, ut & aliquoties Tacitus utitur: ſimiliter fere Sueton. Aug. 87. *Quotidiano ſermone quaedam frequenter & notabiliter uſurpare.* uſus tamen & Cicero lib. v. Epiſt. 12. *ſi vero exitu notabili concluduntur.* & Ovid. 1. Met. 169.

Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo.

Burm.

Caeſa jungebant foedera porca.] Humile fuiſſet, ſi *porco* dixiſſet, quanquam Servius exiſtimat abuſum eſſe Virgilium nomine. nam *porcus* in foederibus caeditur, *non porca.* ſed forte reſpexit ſuccidaneam hoſtiam, quia ſi *mas* non litabat, immolabatur *foemina.* Turneb. Servius in eum locum: *Falſo ait Porca: nam ad hoc genus ſacrificii porcus adhibebatur. Ergo aut uſurpavit genus pro genere: ut, timidi venient ad pocula damae.* Pith. eſt ex lib. viii. 641. & Erythraeus in Indice notavit, Feſtum etiam in voce, *Porci effigies, porca caeſa* firmata foedera fuiſſe, docuiſſe. vide & Taubmanni notas. & ita Porphyr. ad Horat. 1. od. 14.

Seu poſcat agna, ſive malit haedo.

attende feminino genere agnam maluiſſe dicere, quam agnum, ſecundum illud Virgilii. & caeſa jungebant foedera porca. *Neſcio enim quomodo quaedam elocutiones per femininum genus gratiores fiunt.* quod vero Turnebus propter ſuccidaneam hoſtiam notat hoc fieri, fruſtra eſt, licet & ita Torr. ad Horat. Epod. ix. 22. ubi *intactas boves* dixit, cum melior ſit altera ratio, quam idem adducit Torrentius; Poëtas feminino genere uti; ubi de hoſtiis ſermo eſt, licet agant de animali maſculo. ſic & Ovid. ii. Faſt. 655. ex MSS.

Spargitur & caeſa communis terminus agna,
Nec queritur, lactens cum ſibi porca datur.

ſed & alias ſaepe animalia feminino genere efferunt, & ita *cerva* cum cornibus intelligenda, apud Valer. Flac. vi. 70. ubi nos aliquando pluribus. Burm.

Praetextam.] Peccavit ille poëta dupliciter, tum quod incidit in *amphiboliam*, tum quod in re *gravi* nomine eſt uſus *humili.* Igitur aliquo epitheto humilitatem nominis debuit ſublevare. quemadmodum viciſſim Virgilius, cum rem *ſubtilem & tenuem*

Digitized by Google

At Virgilii miramur illud,

- - - *Saepe exiguus mus.*

Nam epitheton *exiguus*, aptum proprium effecit, ne plus exſpectaremus, & caſus ſingularis magis decuit, & clauſula ipſa unius ſyllabae, non uſitata, addidit gratiam. Imitatus eſt itaque utrumque Horatius,

- - - *Naſcetur ridiculus mus.*

Nec augenda ſemper oratio, ſed ſubmittenda nonnumquam eſt. Vim rebus aliquando & ipſa verborum humilitas affert. An, cum dicit in Piſonem Cicero, *Cum tibi tota cognatio in ſarraco advehatur*, incidiſſe videtur in ſordidum nomen, non eo contemptum hominis, quem deſtructum volebat, auxiſſe? Et alibi, *Caput opponis, cum eo coniſcans.* Unde interim grati idiotis joci: qualis eſt ille apud M. Tullium, *Puſio, qui cum majore ſorore cubitabat.* Et, *Cn. Flavius, qui cornicum oculos*

nuem deſcriberet, addito epitheto *tenuiorem* fecit & *humiliorem*. Turneb. Ridiculus erat Poeta ideo, quod mures *camillos* vocaret, cum *Camilli* ſint pueri, & ideo parvi & exigui, cum Virgilius rectius & ſine ſtulta adfectatione *exiguus mus* dixerit. Scalig. ad Feſtum in voce *Camilli* citat *Praetextum*, niſi ſit error Operarum. nam *praetextam* etiam Servius ad Virgil. I. Georg. 181. ubi idem obſervat, quod hic Fabius. Burm.

Saepe exiguus mus.] *Saepe exiguus, aptum proprium effecit.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Aptum proprium.] *Aptatum proprium.* Obrecht.

Naſcetur.] Art. Poët. 139.

Aliquando & ipſa.] *Aliquando ipſa.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Obr.

Cum tibi tota, &c.] *Sarracum* appellant vehiculum, quo graviora geſtantur onera. eſt autem verbum ſordidum & mechanicum: ſed ita amplificavit turpitudinem Piſonis, qui omnia bona abliguriſſet, ut totam familiam cum ſupellectile uno curru veheret. Turneb. *in ſerraco*. Locat. Ald. Colin. Gryph. de *Sarraco* late agit Scheffer. libr. II. de re vehic. cap. 31. ubi refutat Turnebum, qui mechanicum eſſe verbum notavit, cum ſit peregrinum & barbarum, & ipſum genus vehiculi, quo non elegantiores, ſed agreſtes utebantur, qui plauſtris & ſarracis omnem familiam vehebant, ut ex Tibul. I. XI. 51. docet

Ruſticus e lucoque vehit, male ſobrius ipſe
Uxorem plauſtro progeniemque domum.

Veterum MSS. Alm. Voſſ. ſec. habebant, *cognatio ſarraco advehatur.*

Quem deſtructum volebat.] Ita loquitur & Val. Max. lib. VI. cap. III. ext. 3. *ut ad Xerxis, quem paullo ante deſtruxerat, non debitam ſibi miſericordiam perfugere neceſſe haberet. deſtruere regnum* ſaepe Juſtinus, & noſter *deſtruere teſtes*, de quo ad lib. II. cap. 17. Burm.

Coniſcans.]. Verbum hoc *opilionum* eſt, à Comicis tamen uſurpatum, & a Cicerone quoque. dicitur autem de *arietibus*, cum adverſis cornibus & frontibus incurrunt. dicitur etiam *arietare*. Turneb. ſcribe *cum eo coniſcans*, quod ſolent arietes, cum frontem fronti opponunt. Philand. *Coniſcans.* MS. Bodl. Andr. Venet. Ald. Colin. Gryph. *caput oppoſitionis cum eo conſicans.* Voſſ. ſec. *coniſicans.* MS. Bal. marg. Sich. Baſil. *corniſcans.* Baſil. de hoc verbo vide Bochart. Hieroz. part. I. lib. II. cap. 46. & [illegible]eeg. ad Lucret. II. 320. ubi tamen Lambinus *coruſcant*, vel potius *coruſſant* defendit. a quo non alienus quoque Giſanius in indice. Becman. de Origin. Ling. Lat. in *Cinis* a Graeco κόνις, ut ſit in pulvere verſari, ut Athletae ſolebant, quod & ſequitur Martinius & Voſſius in Etymolog. quia pecudes ludentes ac concertantes aera pulvere implent. Burm.

Unde interim grati idiotis de quo qualis eſt ille apud.] Aut hic aliquid ſenſus neceſſarium deeſt, aut certe duae hae dictiones *de quo* ſunt expungendae. Regius. *Unde interim grati idiotis de q̄ quae eſt ille.* V. C. Alm. *Unde in Timocrati dictis, de quo, qualis eſt ille.* Vallae lib. Voſſ. ſec. Ald. & marg. Vidov. (qui & *in cornicariis dictis*) & marg. Baſil. niſi quod *Timocratis* habet.

Puſio.] Pro Caelio. cap. 15.

Dormitabat.] *Cubitabat* recte in aliis legitur exemplaribus; ſic enim Cicero. Regius. Dictio & humilis eſt & turpis, habet tamen ambiguitatem. nam ita ſignificatur *puellus* & *catamitus*. Turneb. *cubitavit*. Stephan.

Et Fabius qui.] Ita quidem legitur, ſed *Flavius* legendum eſſe facile ex Oratione pro Murena, cap.

oculos confixit. Et pro Milone illud, *Heus ubi Ruſcio?* &, pro Vareno, *Erutius Antoniaſter.* Id tamen in declamationibus eſt notabilius, laudarique me puero ſolebat, *Da patri panem.* & in eodem, *Etiam canem paſcis.* Res quidem praecipue in ſcholis anceps, ſed frequenter cauſſa riſus, nunc utique, cum haec exercitatio, procul à veritate ſejuncta, laboret incredibili verborum faſtidio, ac ſibi magnam partem ſermonis abſciderit. Cum ſint autem verba *propria*, *ficta*, *tranſlata:* propriis dignitatem dat antiquitas. namque & ſanctiorem & magis admirabilem faciunt orationem, quibus non quilibet fuerat uſurus: eoque ornamento acerrimi judicii P. Virgilius unice eſt uſus. *Olli* enim, & *quianam*, & *mis*, & *pone*, pellucent & aſpergunt illam, quae etiam in picturis eſt gratiſſima, vetuſtatis inimitabilem arti auctoritatem. Sed utendum modo, nec ex ultimis

tenebris

cap. XI. unde haec ſumpta ſunt, colligi poteſt. REGIUS. ſcribe *& Cn. Flavius.* cornicum autem oculos configere, eſt vafros homines calliditate ſuperare. PHILAND. Videtur proverbium fuiſſe vulgare *idiotarum atque ipſius plebis.* eſt autem proverbii ſenſus, *ſeſe praeſtare aliqua in re aliis peritiorem & callidiorem.* Exſtimat *Eraſmus* ortum ab aliquo apologo, neque tamen, qui ſit, commemorat. TURNEB. *& Fabius qui.* Voſſ. ſec. forte ortum proverbium a magis & ſagis, quae cornicum oculos effodiebant, magni & efficacis uſus eos credentes in rebus magicis. vide Broukh. ad Prop. IV. V. 16. utitur & hoc proverbio Macrob. VII. Sat. 5. BURM.

Heu tu Ruſio.] *Heus* & *Ruſio* legatur. eſt autem nomen ſervi, qui per quaeſtionem de caede Clodii interrogatur. REGIUS. *Heus tu, Ruſcio.* Ven. Ald. Gryph. Baſil. & ita apud Ciceron. pro Milon. c. XXII. nunc editur, quamquam varient admodum ſcripti & editi codices. *heus tu puſio.* Voſſ. ſec.

Et Erutius.] Ex oratione pro Vareno ſumptum eſt hoc exemplum, ut ait Priſcianus. nomina autem hujuſmodi terminationis, & ſimilitudinem & imitationem ſignificant, quae quidem humilia ac vulgaria ſunt. REGIUS. *pro Vareno*, quod addunt alii, non agnoſcunt MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Ven. Locat. Ald. Sich. Vaſc. Steph. Baſil. Colin. Vidov. pro *Erutius.* Baſil. marg. *Cornutus.*

Cum in declamationibus.] *Cum* particula, ut ceſſans & otioſa, expungatur. REGIUS.

Da patri panem.] Videntur eſſe verba cujuſdam declamatoris, qui petebat ex lege, ut filius dives patrem aleret. unde ſubjecit, etiam *canem* paſcis: debes igitur paſcere patrem. quanquam *canis* allegorice accipi poteſt pro *adulatoribus* & *paraſitis* quos nutriebat filius. TURNEB. egregie haec illuſtrantur illis Petronii cap. LVII. *viginti ventres paſco & canem.* ubi vide.

Ac ſi magnam partem.] Loco *ſi*, *ſibi* videtur reponendum, ſicque in quibuſdam exemplaribus legitur. REGIUS. *ac ſi magnam.* Locat. *ac magnam.* Ald.

Abſciderit.] *Aſciverit.* marg. Baſil.

Facit orationem.] Scribe *faciunt.* PHILAND. *facit.* Voſſ. ſec.

Uſus.] Ne hic quidem ſenſus integer habetur, niſi, *uſurus* legatur, non *uſus.* hoc eſt, quibus quilibet uti auſus non fuiſſet. REGIUS. *uſus.* Locat.

Fuerat uſurus.] *Fuerit.* V. C. Alm. *quibus non quibuslibet fuit uſus.* Voſſ. ſec.

Virgilius.] *Vergilius.* Locat. Baſil. Gryph. Colin. & ita fere ſemper.

Unice eſt uſus.] *Maxime.* Vaſc.

Et quianam.] Non placet, quod Jovianus Pontanus legit *quinam* diſſyllabum. vide ejus dialogum Actium. PHILAND.

Mis.] *Et mi.* Steph. *mis* apud Virgilium non occurrere jam notavit Aſcenſius, qui ideo etiam *mi* conjiciebat. ſed Ennium *mis* pro *mei* uſum notat Priſcianus lib. XIII. pag. 955. Columna vero ad Eum. II. annal. pro *meis* dictum putat. & ſic apud Plautum quoque Trin. IV. 1. 3. quidam legunt. *Quos penes mei poteſtas, bonis mis quid foret, & meae vitae.* qui mi legunt, ex Virgilio producunt lib. VI. 104. ubi v. Serv. & Pier. BURM.

Pellucent & adſpergunt.] *Pollucent aſpergunt.* Locat. *pollicet ad ſpergendam.* Voſſ. ſec. *pellucent ad ſpargendam illam.* MS. Bodl. Andr. Obr. *ad aſpergendum illam.* Colon. *ad aſpergendam illam.* Vall. liber. Sich. Baſil.

Eſt graviſſima.] Ita quidem legitur, ſed unius literae mutatione ſi legeretur *gratiſſima*, magis ſenſus conveniret. REGIUS. *graviſſima.* Vall. lib. Locat. *eſt graviſſima vetuſtas.* Voſſ. ſec.

Imitabilem.] Ita Vallae liber & Locat. ſed *inimitabilem* Aldus & poſt eum fere omnes. *Admirabilem.*

Digitized by Google

tenebris repetenda. *Satis* eſt vetus, quaeſo quid neceſſe eſt dicere, *Oppido*? quo ſunt uſi paullulum tempore noſtro ſuperiores : vereor ut jam non ferat quiſquam: certe *Antigerio*, cujus eadem ſignificatio eſt, nemo, niſi ambitioſus, utetur. *Aerumnas* quid opus eſt? tamquam parum ſit, ſi dicatur *labor*. Horridum, *reor:* tolerabile, *autumo:* tragicum, *prolem ducendam: univerſam ejus proſapiam*, inſulſum. Quid multa? totus prope mutatus eſt ſermo. Quaedam tamen adhuc vetera vetuſtate ipſa gratius nitent, quaedam etiam neceſſario interim ſumuntur, *nuncupare*, & *fari:* & multa alia etiam audientibus

mirabilem. marg. Baſil. *immitabilem.* Voſſ. ſec.

Vetus quaeſo, quid neceſſe eſt quaeſo dicere.] Corrupte quidem ſic legitur: nam *quaeſo* verbum, iterum adſcriptum, videtur expungendum hoc modo. *ſatis eſt vetus* quaeſo, *quid dicere neceſſe eſt*, REGIUS. *ſatis eſt vetus quidem neceſſe eſt, quaeſo dicere oppido.* Voſſ. ſec. *ſatis eſt vetus, quaeſe, quid neceſſe eſt quaeſe dicere.* Vall. lib. Locat. *ſatis eſt vetus, quaeſo quid neceſſe eſt dicere?* Ald. Steph. *ſatis eſt vetus, quid neceſſe eſt dicere oppido, quo.* Colin. Baſil. *ſatis eſt vetus, quid neceſſe quaeſo dicere oppido.* Obr. ut non de τῷ *quaeſo* agatur, ſed de *ſatis* & *oppido.* cum olim *ſatis* uterentur, poſtea eo ſenſu *oppido.* ſed non haec ita capienda, quaſi nova ſit vox *oppido.* cum non modo paullulum ſuperiores tempore Fabii, ſed longe antiquiores, Cicero Terentius, Plautus, Catullus & alii uſi fuerint, ſed intelligendum eſt, poſtea repudiatam fuiſſe vocem, ſed quam iterum coeperunt in uſum revocare paullo ante Fabii tempora, & uti pro *ſatis, valde, multum.* BURM.

Ut jam non ferat.] *Jam nos ferat.* V. C. Alm. *jam nos fuerat.* Voſſ. ſec.

Antigerio.] Hoc enim pro *valde*, & pro *ſtatim* utebantur, quaſi antequam res gereretur. SICH. hic locus docet, temere Barth. lib. XXXVII. adv. 21. in Feſto pro *valde*, *Vade* reponere, quaſi *antigerio* hoc notaret. vide & de hac voce Merulam ad Enn. p. 85. BURM.

Aerumnas quid opus eſt.] Atqui hoc vocabulo opus ſibi putavit Tullius, qui in Paradoxis cap. II. Oratione poſt reditum in Senat. cap. 14. lib. II. de Finib. cap. ult. & aliis aliquot locis uſus eſt, ut notat praeſtantiſſimus Voſſius. Inſt. orat. part. II. lib. IV. cap. 7. COLOMES. Uſus eſt & Ovidius ſaepe, ut in Ibin. 119.

Sitque, quod eſt rarum, ſolito defecta favore
Aerumnae facies invidioſa tuae.

& IV. Triſt. 6.

Triſtior eſt etiam praeſens aerumna priore.

& alii praeterea plurimi. quid vero propriae notent *aerumnae* vide apud Scheffer. lib. II. de re vehic. cap. 2. BURM.

Si dicatur quod horridum reor &c.] Hic locus ita depravatus eſt & confuſus, ut nec recte percipiatur, nec facile corrigi poſſit. REGIUS. corrige in hunc modum, *aerumnas quid opus, tamquam parum ſit ſi dicatur labor, horridum reor &c.* ita ut legam facit Cicer. II. de finib. *majores labores non fugiendos, triſtiſſimo tamen verbo aerumnas etiam nominaverunt.* quare hic pro *quod* repoſui *labor.* PHILAND. *tanquam parvus ſit dicatur, Quod horridum reor.* Voſſ. ſec. *ſi dicatur quod horridum reor.* Locat. Ald. Colin. Gryph. ſed recte jam emendatum in optimis editionibus, *ſi dicatur labor. Horridum reor &c.*

Horridum reor.] Neſcio an hic judicio Fabii ſtandum: nam hoc verbo, ne de Terentio & antiquioribus agam, Cicero ſaepius utitur ut lib. II. de off. 9. & I. Academ. 7. & alibi, qui & lib. III. de Orat. 38. Poëticum eſſe quidem vocabulum, ſed tamen loco poſitum grandiorem & antiquiorem orationem facere judicat: ſaepiſſime Ovidius, qui maxime ab horridis vocabulis abſtinuit, uſus. Ut Epiſt. XVII. 148. 149. XVIII. 132. I. Triſt. I. 82. VI. 24. & alibi paſſim. Virgilius etiam VI. 690. IX. 253. X. 608. ſed horrorem illum forte Fabius ex duplicata illa litera canina ſibi finxit. BURM.

Tragicum prolem ducendam &c.] *Dicendam.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. *dicendi.* V. C. Alm. *dicendo.* Gryph. Baſil. & in marg. *ducendum. dicere* Vidov. *tragicum* prolem, *ſed* eruam univerſam ejus proſapiam, *inſulſum.* Obrecht. quod valde placet.

Quaedam eſſe neceſſario.] *Etiam*, non *eſſe*, legatur. REGIUS.

Enuncupare & fari & multa alia etiam audientibus inſeri.] *Emancipare* quidem vetus eſt verbum, ſed quo neceſſario utimur. Quare *emancipare* potius, quam *enuncupare* legendum videtur, ac *que* copula, & aut *grata* adſcribendum, aut *audentibus*, *i* vocali eraſa, legendum; hoc modo. *Emancipari & fari, multaque alia etiam audientibus grata inſeri poſſunt.* REGIUS. *Enuncupare*; omiſſo τῷ *grata.* Locat. omittunt etiam *grata.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *Enuncupare.* MS. Bodl. marg. Sich. Baſil. Colin. *Emancipare.* Sich. Baſil. Par. Vaſe. Steph. Gryph. *emancipari.* Ald. *nuncupari.* Vidov. *enuncupare.* Leid. *enuncupare, effari.* Obr. ego *enuncupare*

Digitized by Google

bus grata inſeri poſſunt; ſed ita demum, ſi non appareat affectatio, in quam mirifice Virgilius,

Corinthiorum amator iſte verborum,
Iſte iſte rhetor, namque quatinus totus
Thucydides Britannus, Atticae febres,
Tau Gallicum, min, al ſpinae male illiſit.
Ita omnia iſta verba miſcuit fratri.

Cimber hic fuit, à quo fratrem necatum hoc Ciceronis dicto notatum eſt,

pare quemquam uſum ignoro. ſed *nuncupare*, vel *nuncupari* & *effari*, praeter auctoritatem Ciceronis in lib. III. de Orat. c. 38. ideo eſſe neceſſaria verba puto, quia & in teſtamentis, & in votis, quae voce, non ſcripto, concipiebantur, iis carere non poſſumus. *emancipari* vero hic locum non habet, quia ſequenti *effari* non eſt affine, quod tamen voluit Fabius. *effari* vero rectius puto, quam *fari*, quia itidem ejus verbi uſus neceſſarius in auguriis, vide Cicer. XIII, ad Att. 42. & ibi comm. Serv. ad Virg. III. Aeneid. 463. & VI. 197. non ergo uti debemus his verbis, niſi in illis rebus, quarum ſunt propria. BURM.

Et multa alia.] *Et* deeſt Voſſ. ſec.

In qua mirifice Virgilius eſt] *Eſt* non habent Ald. Baſil. Gryph. Steph. *in quo mirificus Virgilius eſt* malebat Francius. *Virgilius & Corinthiorum* &c. Voſſ. ſec. Locat. Colin. Vidov. *in quam mirifice Virgilius.* Locat. Obr. quod probo, ſed non cum Aſcenſio intelligerem, in quam incidit, ſed ut ſit, in quam affectationem compoſuit illud epigramma; procul enim ipſe Virgilius ab omni adfectatione fuit. quod ſenſiſſe tamen etiam videtur Aſcenſius, qui dubitat, num *Virginius*, pro *Virgilio*, legendum ſit. BURM.

Hornitiorum &c.] Totus hic locus adeo eſt confuſus, ut nullus ſenſus elici poſſit. ſunt autem verba Cimbri cujuſdam, a quo fratrem occiſum hoc jocoſo dicto Cicero notavit. *Cimber Germanum occidit.* REGIUS. Legunt alii, *Corinthiorum*, ac intelligunt verba parum pura neque ſatis Graeca. etenim *Corinthii*, qui *Achajam* incolebant, non ſatis laute loquebantur. alii tamen interpretantur verba delicata & fucata nimis. Si *Hormethiorum* legamus, intelligemus verba antiqua & priſca, quae *Cimber rethor cacozelus* eruebat ex *Ethicis Callimachi.* illic enim (*ut ait interpres Sophoclis*) multa ſunt vetuſta vocabula. TURNEB. Erudite hos verſus emendat Joſ. Scaliger, Comment. in Catalect. Virgilii pag. 220. &c. Et de iiſdem agit Turneb. Adverſar. lib. 27. cap. 29. pag. 1037. Joh. Baptiſta Pius Annotat. cap. 43. pag. 455. Lamp. Crit. Part. I. PAREUS. Scalig. *Rhetor metrorum*, vel *mejorum amator.* Turnebus *Hormaetiorum*, ut ſint ab Aetiis Callimachi ſumta. Voſſius ad Pomp. Mel. lib. III. cap. 3. *Hormechiorum*, ut ſint vocabula barbara, ab Hermionibus populo Germaniae, qui & *Hermechiones*, *Hermechii* & *Hormechii.* Salmaſ. ad Solin. pag. 814. *Tumentiorum amator verborum*; ſed haec omnia ſomnia & hariolationes. mihi *Corinthiorum*, quod habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. Ald. Baſil. & Pithoeus in Catal. p. 76. & Obrechtus receperunt, (quamvis quidam eorum & praeponunt, quod natum ex *eſt*, ut quidam *Virgilius eſt* habent) placet, & explicarem cum Pio, quia nova veteribus (vel etiam peregrina Latinis) miſcet, ut in aere Corinthio triplicis metalli erat mixtura: non blanda, ut Laidis meretricis Corinthiae, ut Aſcenſius volebat. qui in toto hoc carmine exponendo admodum ineptit. BURMANNUS.

Iſte iſte rhetor.] Hic verſus non erat in MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Obr.

Thucydides Britannus.] Sic hominem irridet ut linguae Atticae ignarum, cujus peritiſſimus fuit *Thucydides* ſcriptor hiſtoriarum. Barbarum igitur innuit, cum eum appellat *Thucydidem* è *Britannia* & *Anglia.* TURNEB. *Thucydides Tyrannus.* Ald. Sich. Baſil. Colin. Gryph. Vaſc. marg. Steph. Scaliger & legi poſſe *Thucydidis Tyrannus* credebat, ut & Aſc. qui de Piſiſtrato accepit.

Atticae febres.] *Fepres.* Locat. *febris* in Catul. Scal. & Pith.

Tau Gallicum.] Litera *T* prae ſe fert ſimilitudinem crucis & furcae. ſed idcirco addit Gallicum, ut ſignificaret eam crucis ſimilitudinem, cujus eſt uſus in Gallia, & ut oſtenderet illum imperitum eſſe linguae Graecae, qui neſciret *Tau* Graecum, ſed *tau Gallicum.* TURNEB. *Thau* (*Gallicum enim*) *& ſpinae male illi ſit.* Voſſ. ſec. Locat. *Tau Gallicum & ſpinae illi ſit.* V. C. Alm. *T. g. minet, profinet, male illi ſit.* Ald. *T. g. minae & ſpinae, male illi ſit.* Baſil. Gryph. Colin. *min ipſe ſil al illiſit.* Pith. *min ipſum & al ei illiſit.* Scaliger. *ſpinae ipſemet male illiſit.* Edit. Catal. Pith. *min, al, ſpinae malae illiſit.* Obr. *min, ſil & al male illiſit.* Salmaſ. ad Solin. p. 814. hic mihi merae ſunt tenebrae.

Miſcuit fratri.] *Miſcuit. Frater Cimbri hic fuit.* Voſſ. ſec.

Ciceronis.] Philipp. XI. cap. 6. ejus Annii Cimbri,

eſt, *Germanum Cimber occidit.* Nec minus noto Salluſtius epigrammate inceſſitur,

Et verba antiqui multum furate Catonis
Criſpe, Jugurthinae conditor hiſtoriae.

Odioſa cura. nam eſt cuilibet facilis: & hoc peſſima, quod rei ſtudioſus non verba rebus aptavit, ſed res extrinſecus arceſſit, quibus haec verba conveniant. Fingere, ut primo libro dixi, Graecis magis conceſſum eſt, qui ſonis etiam quibuſdam & affectibus non dubitaverunt nomina aptare: non alia libertate, quam qua illi primi homines rebus appellationes dederunt. Noſtri autem, in jungendo aut derivando paullum aliquid auſi, vix in hoc ſatis recipiuntur. Nam memini juvenis admodum inter Pomponium & Senecam etiam praefationibus eſſe tractatum, an *gradus eliminat*, apud Accium in Tragoedia, dici opportuiſſet. At veteres ne *expectorat* quidem timuerunt. Et ſane ejuſdem notae

bri, ut antiquarii & affectantis exoleta verba meminit & Sueton. Aug. 86. ubi vide Caſaub. Burmannus.

Et verba.] *O verba* corrigebat Francius.

Antique multum furate.] *Antiqui* legendum eſſe, qui non videt, ſtudio Rhetorices relicto, ſe Grammaticis reddat inſtruendum. Salluſtium autem multa a Catone ſumſiſſe ſcribit etiam Suetonius in Aug. cap. 86. Aſinius vero Pollio, ſi referenti A. Gellio lib. x. cap. 26. credimus, Salluſtium reprehenſione dignum dicit, quod in primo Hiſtoriarum eos, qui maris tranſitum fecerunt, *tranſgreſſos* appellavit, quos *transfretaſſe* dici ſolitum eſt. Regius.

Odioſa cura.] *Antiquarii* ſummopere peccant, quia non aptant verba rebus, ſed res verbis. ut enim antiquo aliquo poſſint uti verbo, ſententiam immutant, ut verbum arceſſant. Turnebus.

Nam eſt cuilibet facilis.] *Et cuilibet*, MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Et hoc peſſimum.] *Peſſima* rectius in quibuſdam legitur exemplaribus, ut ad curam referatur, quae propter hoc eſt peſſima. Regius. *peſſimum.* Locat. *peſſimum quia.* Voſſ. ſec.

Arceſſit.] Malebat Francius *arceſſivit.*

Fingere.] De *fictis* nunc agit, quae *reperta* dicuntur & *novata*, primumque de imitatione. ſic enim Cic. *onomatopoeiam* appellat, quae eſt *nominis fictio*, ſonum aliquem aut affectum exprimens. de ea egit *lib. primi cap.* 10. Turneb.

Magis conceſſum.] *Magis convenit.* marg. Sich. & Baſil.

Non alia libertate quam illi primi.] Quamvis exemplaria refragentur, tamen *qua* ablativus videtur adſcribendus, ut legatur, *non alia libertate, quam qua illi primi homines.* Regius. *quam illi.* Voſſ. ſec. Locat.

In jungendo.] *Non jungendo.* Voſſ. ſec.

Inter Pomponium.] Hunc Pomponium Secundum puto, celebrem Oratorem & Poëtam, qui memoratur in Dialog. de Orat. c. 13. & cujus vitam Plinius retuliſſe ſe ſcribit lib. xiv. cap. 4. ubi vatem appellat. quam vitam duobus libris abſolviſſe ſcribit Plinius minor lib. iii. Ep. 5. vide noſtrum lib. x. cap. 1. & alibi. & Ryck. ad Tacit. xii. 27. conſtructionem vero verborum non uſitatam *memini juvenis tractatum*, pro *me juvene tractatum* notat Rollinus; ſed dictum eſt, ut apud Ciceronem iii. de off. 19. *audiebam puer*, & ſimilia, id eſt, cum puer eſſem. & apud noſtrum infr. cap. 5. hoc libro. *Clarum auctorem juvenis audivi.* ſcilicet *dicere.* Burm.

Gradus eliminat.] Joh. Savaro ad Sidon. lib. 5. Epiſt. 3. Barthius Adverſar. l. 35. cap. 3. Pareus.

Apud Accium.] Haec omittunt MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Ven. Locat. Ald. Colon. Sich. Par. Baſil. Vidov. citat illa Accii in hac voce Nonius p. 292. *Egredere, exi, ecfer te, elimina urbe.* & alia verba Accii in eadem voce pag. 39. ut & aliorum Poëtarum.

Et ſane ejuſdem nocte eſt examinat.] Legendum eſſe *notae* nemo ignorat. *Expectorare* vero eſt pectore ejicere, ut Nonius exponit. Accius in Phoeniſſis. *Incurſant ultro a fortuna opibuſque omnibus deſertum, abjectum, afflictum ex animo expectorant.* Et Craſſus apud Cicer. iii. de Orat. 38. & 58. *tum pavor omnem ſapientiam mihi exanimato expectoravit.* Regius. Refert & Cicero lib. iv. Tuſc. diſp. 8. ubi Daviſius, *ſapientiam mihi omnem ex animo expectorant*, legendum eſſe contendit.

notae eſt, *exanimat.* At in tractu & declinatione talia ſunt, qualia apud Ciceronem *beatitas* & *beatitudo:* quae dura quidem ſentit eſſe, verumtamen uſu putat poſſe molliri. Nec à verbis modo, ſed à nominibus quoque, derivata ſunt quaedam, ut à Cicerone *ſullaturit*, & ab Aſinio *fimbriaturit* & *figulaturit*. Multa ex Graeco formata nova, ac plurima à Sergio Flavio, quorum dura quaedam admodum videntur, ut *ens*, & *eſſentia:* quae cur tantopere aſpernemur, nihil video, niſi quod iniqui

Exanimat.] *Examinat.* Loc. Ald. Sich. *exanimata.* MS. Bodl. *examinat ab animo.* Baſil.

At in tracta.] *Tractu* legendum eſſe conſtat. *tractum* vero & *declinationem* hoc loco pro dictionum productione & derivatione accipimus. Regius. Varro lib. I. de ling. lat. *Primigenia dicuntur verba, ut lego, & caetera, quae non ſunt ab aliquo verbo, ſed ſuas habent radices. Contra verba declinata ſunt, quae ab alio oriuntur, ut à lego legis.* Pith. *in tracta.* Locat. *in tractatu.* Ald. Vidov. *an in tractu.* Voſſ. ſec.

Apud Ciceronem.] Lib. I. de Nat. Deor. cap. 34. Philand.

Sullaturit & Aſinio fimbriatum & fibulatum.] A nominibus propriis haec puto derivata. *Figulatumque* idcirco eſſe legendum. Quod ſi *ſullaturit* a Sylla ſive Sulla, & *fimbriaturit* legeretur, cum eo conveniret, quod Cicero lib. x. ad Att. Ep. 10. ſcribit. *noſter biennio ante cogitavit. Syllaturit animus ejus & proſcripturit.* Sic vero legendum eſſe aperte ex iis colligitur, quae Fabius ipſe refert paulo poſt cap. 6. ubi de Onomatopoeia praecipit, *vix*, inquit, *illa, quae πεπραγόμενα vocant* &c. *nobis permittimus, qualia ſunt ſullaturit, & proſcripturit.* Regius. forte *fimbriaturit & figulaturit.* illud a Fimbria conſulari, cujus meminit Cicer. III. offic. 19. & pro Roſc. Amer. 12. hoc autem a Figulo. Philand. Cic. in epiſt. ad Attic. *ſyllaturit* uſurpat & *proſcripturit.* derivatio eſt à *Sulla*, vel *Sylla*, qui cives Romanos proſcripſit. Turneb. *Sullatum.* Locat. marg. Sich. Baſil. *ſyllatum ita Aſinio.* Voſſ. ſec. *ſyllabatum.* Andr. *ſubuculatum.* Ald. Colon. Sich. Vaſc. Colin. Vidov. *ſullât.* V. C. Alm. deinde *fimbriatum & figulatum.* MSS. Bodl. Alm. Andr. Sich. Vaſc. Baſil. *fimbriatum & fibulatum.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Steph. Colin. Vidov. illud *figulaturit*, ſi ita legendum eſſet, forte a Cluſinio Figulo tractum, contra quem cauſſam egit Aſinius Pollio. vide ſupr. lib. VII. cap. 2. *Fimbriaturit* vero a C. Fimbria, homine audaciſſimo & inſaniſſimo, de quo Cicero pro Roſc. Amer. cap. 12. vel a C. Fimbria oratore, quem aſperum & maledicum fuiſſe in Brut. c. 34. dicit, & cui oris pravitatem tribuit. II. de orat. 22. Quamquam, ut verum fatear, non hic agere Fabium puto de derivatis a nominibus propriis, ſed quia antea egerat de iis, quae derivantur a verbis, hic de iis, quae a nominibus, in genere ita dictis, loqui videtur; ut ita antiquae lectiones *ſubuculatum* a *ſubucula*, quae interior tunica, *fimbriatum* a *fimbria*, (qua voce & Sueton. Caeſ. 49. utitur) *fibulatum* a *fibula*, poſſent retineri; cum *Fimbriaturit*, & *Figulaturit*, nullius codicis auctoritate nitatur. neque enim puto tria derivata a veſtiaria re deſumta, ita temere poſita, depravata eſſe. neque etiam, ut a Sulla & Fimbria, *Sullaturit* & *Fimbriaturit* formari poteſt, ita ex Analogia ex *Figulo*, *Figulaturit* deduceretur, praeſertim cum infra cap. 6. *Sullaturit & proſcripturit* adducat in illis, quae πεπραγόμενα vocantur. Burm.

Multa ex Graeco.] Permittit quoque *Cic.* ut, cum è *Graeco* vertimus, nomina innovemus, ac ipſe quoque innovavit. Turneb.

Sergio Flavioque dura quem admodum videntur utraque ens & entia.] Corrupte quidem ſic legitur. Sed ita corrigi poteſt, ſi *quorum* genitivus adſcribatur, & *quem* accuſativus eradatur, ac loco ejus *quaedam* nominativus reponatur, nec non *utraque* expungatur, *ut* adverbio adſcripto, hoc modo, *quorum dura quaedam admodum videntur, ut ens, & entia.* Regius. expunge conjunctionem *que*, ut ſit *a Sergio Flavio*, de quo lib. II. cap. 15. & lib. III. cap. 7. Philand. *a Sergio Flavioque dura, quemadmodum videntur, utraque ens & entia.* Locat. marg. Baſil. *a Sergio Flavioque quorum dura quaedam admodum videntur, ut ens & eſſentia.* Ald. Sich. Gryph. Colin. Vidov. *a Sergio Afranio.* marg. Gryph. *a Sergio Plautoque.* marg. Baſil. Colin. *a Sergio Flavio, quorum dura quemadmodum videntur, ut quem & eſſentis.* Voſſ. ſec. de *Flavio* vide ad lib. II. cap. 14. pro quo etiam *Plauto* quidam legunt lib. III. cap. 6. ſed *Sergium Flavium* aliquem dictum fuiſſe vix credo, cum *Sergia* & *Flavia* gentes diverſae fuerint, quare *Sergio Flavioque* praeferrem, quamquam de illis nondum ſatis mihi conſtat. libro quoque XI. 3. *Flavium Virginium* memorat, in quo etiam duo diverſarum gentium nomina concurrunt: cum *Flavii* & *Virginii* ſaepe alibi meminerit; licet ſequentibus ſeculis multa gentilitia nomina coacervata eſſe ſciamus. & hoc oſtenderunt Sirmond. ad Sidon. lib. I. prin. Fabret. inſcr. c. III. p. 203. Burman.

Eſſentia.] In vetuſtis ſcribitur *entia*, quae lectio placet. nam *Flavius* appellavit *eſſentiam* & *entiam*, ut

Digitized by Google

iniqui judices adverſus nos ſumus, ideoque paupertate ſermonis laboramus. Quaedam tamen perdurant. Nam & quae vetera nunc ſunt, fuerunt olim nova, & quaedam in uſu perquam recentia, ut Meſſala primus *reatum*, *munerarium* Auguſtus primus, dixerunt. *Piraticam* quoque, ut *muſicam* & *fabricam*, diei adhuc dubitabant mei praeceptores. *Favorem*, & *urbanum*, Cicero nova credit. Nam & in epiſtola ad Brutum, *Eum*, inquit, *amorem*, *& eum (ut hoc verbo utar) favorem in conſilium advocabo.* Et ad Appium Pulchrum, *Te hominem, non ſolum ſapientem, verum etiam (ut nunc loquuntur) urbanum.* Idem putat

ut docet *Fab. 15. cap. lib. 2.* Turneb.

Quae cur tantopere aſpernemur.] Pro *tantopere* mendoſe & abſque omni colore *tantoque* legit editio Lugdunenſis Gibson. *tanto opere.* MS. Bodl.

Quae vetera nunc ſunt] *Quae vetera nunc ſupra fuerunt olim n.* Voſſ. ſec.

Perquam recentia ut] *Perquam recenti aut.* V.C. Alm. *p. recenti ut.* Voſſ. ſec.

Numerarium.] *Munerarium* emendate in aliis legitur exemplaribus. Regius. *numerarium.* Locat. *numeralium.* V. C. Alm. caeterum poſt *dixerunt*, in MSS. Alm. Voſſ. ſec. & Locat. Ald. Baſil. Colin. Vidov. legitur *Reatum nemo ante Meſſalam, numerarium* (*numeralium.* V. C. Alm.) *nemo ante Auguſtum dixerat.* odioſa repetitione &, ut recte Regius judicat, e margine in contextum tranſlatis verbis. *Auguſtus primo dixit.* Voſſ. ſec.

Piraticam.] Atqui ea voce jam Cicer. orat. poſt. Red. in Senat. cap. 5. utitur, ut Philander notavit. & Trogi ſine dubio auctoritatem ſequens Juſtin. VIII. 3. aliique praeterea.

Muſicam & fabricam.] *Et* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Favorem.] Numquam ea voce uſum Ciceronem niſi ſemel, ſine praefatione veniae, notavit Vavaſſ. de vi & uſu quorumd. verbor. p. 74. pro Roſc. Com. 29. *quod ſtudium, quem favorem ſecum in ſcenam detulit Panurgus.* ſed & ibi proprie, nam Theatri & ſcenae vox erat, quae applauſum & ſtudium populi notat. & haec propria ejus ſignificatio, deinde ad alias acclamationes extenſa fuit. ita Liv. I. 12. *Ille quidem, annuentibus ac vocantibus ſuis, favore multorum addito animo evadit,* quo ſenſu *favere* pro acclamare, applaudere olim jam in uſu fuit, ſed inde derivata vox *Favor* nova erat. Burm.

Nam & in epiſtola.] *Nam in epiſtola.* Obr.

Ut in hoc verbo utar.] *In* praepoſitio expungatur. Regius. *ut in hoc.* Locat.

Urbanum.] Eſt ex lib. III. Epiſt. Fam. 8. ubi vide Manutium. hac tamen voce ſaepe Cicero, ſine ulla praefatione veniae, utitur, ut & *urbanitatis* hoc ſenſu.

Ut nunc loquuntur.] *Loquimur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. & ita in Ciceronis libris; quod & expreſſerunt Baſil. Gryph. Obr.

Idem putant.] *Putat* legendum eſſe, nemo non videt. hoc autem Cicero ait in dialogo de Amicitia cap. 24. Quod quia falſum eſt, nam & Plautus & Naevius eo verbo uſi ſunt, idcirco Fabius inquit eum *putare.* nam, qui putant, decipiuntur. Regius. Defendit Ciceronem Parrhaſius Epiſtol Quaeſ. 58. non quod Cicero neſcierit, uſos ante Terentium eo vocabulo, ſed Naevii & Plauti auctoritatem non fuiſſe tantam, ut in uſum reciperetur, quod demum Terentii obtinuit auctoritate, & ideo Ciceronem Laelio hoc verbum tribuere, qui Terentiano verbo, ut ſuo, utebatur: novum ergo erat tempore Laelii, quem loquentem inducit Cicero, ſed Ciceronis aetate vulgatum & tritum, qui & ſaepiſſime utitur, nulla praefatione addita. Camerarium etiam in notis ad primam Tuſculanam Ciceronem defendiſſe, notat Cl. Graevius ad Cicer. d. l. ubi C. Langius eo verbo Laelium uſum vix audet credere, quia *obſequii* ſignificatio obſcaena fuerit, ad quod probandum profert ex Ovid. Faſtis, VI. 485.

Arſerat obſequio Semele Jovis.

Ubi nihil minus notat. quum ſi ea ſignificatione ſumatur, non Jupiter Semelae, ſed illa Jovi obſequium deberet praeſtare. ſed quia Jupiter Semeles voluntati & precibus, quibus eum fatigaverat, ut eadem ſpecie ſecum coïret, qua Junonem cognoſcere ſolebat, obſequutus fuerat, fulmine fuit correpta. ſic enim idem Poëta. lib. III. 292.

Laeta malo nimiumque potens, perituraque amantis
Obſequio Semele.

Neque etiam ea vocis hujus ſignificatio ex lib. II. art. am. 181. & ſeqq. ubi bis terve repetita, deſumitur, ſed idem notat, quod apud Terentium, nimirum accommodationem ad alterius voluntatem, qua nihil, niſi quod gratum eſſe ſcimus, dicimus & facimus, ut aſſentatores ſolent. ex his tamen Ovidii locis hanc vocis ſignificationem arripuit Pareus in lexico Critico, & alii lexicographi; ſed rectius feciſſent, ſi eam auctoritate Columellae firmaſſent, qui ita de equis loquitur lib.

putat à Terentio primum dictum eſſe *obſequium.* Caecilius ad Siſennam, *Albenti coelo. Cervicem* videtur Hortenſius primus dixiſſe. nam veteres pluraliter appellabant. Audendum itaque. Neque enim accedo Celſo, qui ab oratore verba fingi vetat. Nam cum ſint eorum alia (ut dicit Cicero) nativa, id eſt, quae ſignificata ſunt primo ſenſu: alia reperta, quae ex his facta ſunt, ut jam nobis ponere alia, quam quae illi rudes homines primique fecerunt, fas non ſit, at *derivare, flectere, conjungere*, quod natis poſtea conceſſum eſt, quando deſiit licere?

VI. cap. 27. *Nam, ubi admotus fere tentavit obſequium, femina adducitur, & jam patentiori generoſior equus imponitur,* & cap. 37. *Id ne fiat, degener & vulgaris aſellus admovetur, qui ſollicitet obſequia feminae, neque is tamen inire ſinitur.* Petron. cap. CXIII. *Nec domini ſupercilium induebat, ſed amici quaerebat obſequium*, hoc eſt, tentabat pudicitiam. vide & Voſſ. Inſtit. Orat. lib. IV. cap. I. §. 8. BURM.

Caecilius ad Siſennam.] Tranſeunt haec interpretes, ut ſana & integra; ſed ego vereor, ne corrupta ſint. ſi enim Caecilius Comicus intelligendus ſit, ille mortuus eſt anno poſt Ennium, qui obiit Conſ Q. Marcio Philippo II. & Cn. Cervilio Caepione A U. C. 584. Siſenna vero bello Numantino (quod ab A. U. C. 612. & ſeqq. geſtum fuit,) juvenis erat, teſte Vellej. Paterc. lib. II. 9. vide Voſſ. de Hiſtor. Latin. lib. I. cap. 10. quo ergo pacto ad eum ſcribere potuit Caecilius ultra triginta annos ante ejus juventutem mortuus. in V. C. Alm. & Voſſ. ſec. erat *Caecilius a Siſenna*, Colineus ediderat *Caecilius ad Ciſennam.* quare nullus dubito, quin legendum ſit *Caecilius ac Siſenna*, ut uterque uſus hac locutione fuerit, niſi quis etiam (quia in Poëta nihil hoc miri eſſet, ſi is *albente coelo* dixiſſet) malit legere *Caelius ac Siſenna*, ut intelligatur *Caelius Antipater*, qui paullo vetuſtior Siſenna fuit, & quem ſaepe cum *Caecilio* hiſtorico graeco confundi docuit Voſſius lib. I. de Hiſt. Lat. c. 8. & qui fragmenta Caelii Antipatri ab Urſino & aliis collecta inſpicere velit, reperiet, fere ubique ejus nomen cum *Caecilio* confuſum fuiſſe; & ita inf. cap. 6. etiam dubia eſt ſcriptura. cumque hic reſtituendum eſſe ideo vero ſimilius puto, quia etiam Caeſar lib. I. de bel. Civ. c. 68. ut jam notavit Regius, & Auctor belli Africani cap. 80. *Albente caelo* uſurparunt, quaſi per veſtigia veterum hiſtoricorum, non Poetarum, incedentes. non tamen vulgatam fuiſſe adhuc vocem patet ex Servio, qui notat Virgilium *uſurpaſſe* hoc verbum *albet*, ad lib. XII. Aeneid. 37. poſt quem Ovidius, Valer. Flaccus, & quis non? uſi fuere. BURM.

Albenti.] Alii *Albeſcenti.*

Cervicem.] Hoc & Varro libro I. de Analogia ſcribit his verbis, *Ab eo, quod alii dicunt cervices, id Hortenſius in Poematis cervix.* ex quo aperte colligitur, Servium de hoc nomine falſa praecepiſſe, cum in II. Aeneid. 707. inquit. *cervix in numero ſingulari collum ſignificat, ſi plurali utamur, ſuperbiam oſtendimus. ut in Verrinis frange cervices.* REGIUS. idem Servius ad lib. XI. Aeneid. 496. *quidam ſane* cervicibus *plurali numero ſecundum veteres dictum volunt, & Hortenſium primum ſingulari numero* cervicem, *unde Cicero* (III. Verr. 19.) cerviculam illam jactaturum, *tradunt dixiſſe. Frangere vero cervices* Cicero dixit in V. Verr. 42. ubi tamen multae editiones *cervicem*, ut & Horatius dixit lib. II. od. 13. Sed in Vatin. cap. XI. *fregeriſne in carcere cervices ipſi illi Vettio.* ſed minime iſtis locis ſuperbiam ſignificare poteſt, ut vult Servius. ſed III. Verr. cap. 59. *qui erunt tantis cervicibus recuperatores*, recte notavit Hottom. ſumi pro audacia, ut ſaepe alibi. BURM.

Pluraliter appellabant.] *Appellant.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Verba jungi vetat.] *Fingi* legendum eſſe facile ex ſenſu, & ex iis, quae ſequuntur, percipitur. REGIUS. *jungi.* MSS. Bodl. Bal. Locat.

Ut dicit Cicero.] Lib. II. de orat. 14. & Partit. cap. 5. *judicio Ciceronis.* Obr.

Nativa.] Hujuſmodi verba Varro lib. V. de L. L. pag. 51. vocat *primigenia*, de quibus idem, quod & Cicero & Fabio, praecipit. REGIUS. *Nativa* ſunt verba, quae prima impoſitione rem ſignificaverunt, quaſi cum ipſis rebus nata, & ad explicandum hominum ſenſum primo impoſita. TURNEB. Sunt illa verba vel nomina, quae lege quadam naturae indita ſunt rebus, ut loquitur Hippocrates de Arte. text. 3. Auguſt. de Doctr. Chriſt. lib. IV. cap. 6. ALMEL.

Primo ſenſu, alia reperta, quae ex his facta ſunt.] Haec omnia deerant in MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Ut jam.] Elegans uſus particularum, pro quamvis, quo illuſtravimus locum Ovidii in epigrammate ante Amorum libros. *Ut jam nulla tibi nos ſit legiſſe voluptas.* BURM.

Ponere alia, quam quae.] *Ponere aliqua quae.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. *aliq̃ quam quae.* V. C. Alm. *aliqua quod illi.* Voſſ. ſec. Vidov.

At derivare.] *Ac derivare.* Voſſ. ſec. & mox *quoniam deſiit. quando deſiit licet.* MS. Colbert.

Peri-

Digitized by Google

cere? Et, ſi quid periculoſius finxiſſe videbimur, quibuſdam remediis praemuniendum eſt, *Ut ita dicam*; *Si licet dicere*; *Quodammodo*; *Permittite mihi ſic uti.* Quod idem etiam in iis, quae licentius tranſlata erunt, proderit, quae non tuto dici poſſunt. In quo non falli judicium noſtrum ſolicitudine ipſa manifeſtum erit. Qua de re Graecum erit illud elegantiſſimum, quo praecipitur ita, προεπιπλήσσειν τῇ ὑπερβολῇ. *Tranſlata* probari, niſi in contextu ſermonis, non poſſunt. Itaque de ſingulis verbis ſatis dictum, quae, ut alio loco oſtendi, per ſe nullam virtutem habent. Sed ne inornata ſunt quidem, niſi cum ſunt infra rei, de qua loquendum eſt, dignitatem: excepto, ſi obſcaena nudis nominibus enuntientur. Quod viderint, qui non putant eſſe vitanda, quia nec ſit vox ulla natura turpis: &, ſi qua eſt rei deformitas, alia quoque appellatione quacumque ad intellectum eumdem nihilominus perveniat. Ego Romani pudoris more contentus, ut jam reſpondi talibus, verecundiam ſilentio vindicabo. Jam hinc igitur ad conjuncti ſermonis rationem tranſeamus. Cujus ornatus in haec duo prima dividitur, quam concipiamus elocutionem, quo modo efferamus. Nam primum

Periculoſius finxiſſe.] Reſpondent hiſce verba Dionyſii Longini de ſublimi genere dicendi ſectione XXXII. ubi Ariſtoteles & Theophraſtus lenimenta ſimilia audaciorum tranſlationum eſſe dicunt. ὁ γὰρ ὑποτιμήσις, φασιν, ἰᾶται τὰ τολμηρά. ubi pro ὑποτίμησις Henricus Stephanus ἐπιτίμησις, aut προτίμησις legendum cenſet. aliquando, *ne dicam*, ſemper etiam, ubi verbo peregrino uti cogebantur, ſimilemve formulam adhibebant. ſic Sueton. de Tiberio cap. LXXI. Sidon. Apoll. carm. XIII. praef. *quarum talis ordo eſt, ut ſine plurimis novis verbis, quae, praefata pace reliquorum eloquentium, tibi nota ſunt* &c. ALM.

Videbimur.] *Videmus.* Steph.

Praemuniendum eſt.] *Praemunitionem* appellat, quam Graeci προεπίπληξιν, id eſt, *praecaſtigationem*, quando durum vocabulum poſita aliqua parentheſi mollimus. TURNEB. Cicer. III. de Orat. cap. 41. *atque etiam, ſi vereare, ne paullo durior tranſlatio eſſe videatur, molliendа eſt praepoſito ſaepe verbo.* PHIL.

Permitte mihi ſic.] *Permitte mihi ſic uti.* V. C. Alm. Obr. *permittite mihi ſic.* Loc. Ald. Baſil. Cohn. Gryph. Vidov. *Permittite mihi ſicuti quidam, etiam in his.* marg. Baſil. *permittere mihi ſic uti.* Voſſ. ſec.

Quod idem etiam.] *Quaedam etiam.* Voſſ. ſec.

Quo praecipitur ita.] *Quo praecipitur illa* Leidenſis Ed.

Προεπιπλήσσειν.] Deſumta videntur haec, ut acute Henr. Stephanus, ex Ariſtotelis lib. III. Rhetor. cap. 7. ALMEL. apud Ariſtotelem *προεπιπλήσσειν* legi annotavit Victorius ad lib. III. Rhet. p. 694. Edit. Baſil. qui *increpare ſibi* vertit, antequam illud, quod periculoſius eſſe intelligat, proferat.

Itaque ſingulis.] *De* praepoſitionem ſenſus ſine controverſia exigit, ut *de ſingulis* legamus. REGIUS. non habet *de* Locat.

Ut alio loco oſtendi.] *Ut alio oſtendi.* V. C. Alm. *quae in alio loco o.* Voſſ. ſec. reſpicit vero ad lib. I. cap. 5.

Inornata quae ſunt.] Recte in exemplaribus quibuſdam *quae* relativum non eſt adſcriptum. REGIUS. *quae ſunt.* Locat. *inordinata.* MSS. Alm. *inordinata quidem quae ſunt niſi.* Voſſ. ſec.

Quod viderint, qui non putant eſſe vitandam.] *Vitanda* legatur. Quidam autem e Philoſophis, hoc eſt Epicurei ac Cynici, unamquamque rem ſuo nomine appellandam cenſebant: id quod jocans Cicero in Epiſtolis ad Paetum ſcribit. REGIUS. Id ait propter *Cynicos* Philoſophos & *Stoicos* quoſdam, qui nullam in verbis turpitudinem eſſe dicebant, ſed in rebus duntaxat, ut meminit *Cic. lib. primo Off. cap. 35. & in epiſt. quadam ad Paetum.* lib. IX. ad fam. 22. TURNEB. *quae viderint.* Obr.

Quam concipiamus eloquutionem.] Prius membrum pertinet ad *amplificationes* & *diminutiones*, & ad tria characterum genera: poſterius vero ad *tropos* & *figuras*, *ſententias* & *compoſitionem.* his enim partibus continetur ornatus, qui poſitus eſt in ſermonis conjunctione. TURNEB.

Quomodo.] Francius volebat *& quomodo efferamus.*

Digitized by Google

primum eſt, ut liqueat, augere quid velimus, an minuere: concitate dicere, an moderate: laete, an ſevere: abundanter, an preſſe: aſpere, an leniter: magnifice, an ſubtiliter: graviter, an urbane. Tum quo tranſlationis genere, quibus figuris, qualibus ſententiis, quo modo, qua poſtremo collocatione id, quod intendimus, efficere poſſimus. Ceterum dicturus, quibus ornetur oratio, prius ea, quae ſunt huic contraria laudi, attingam: nam *prima virtus eſt, vitio carere.* Igitur ante omnia ne ſperemus ornatam orationem fore, quae probabilis non erit. *Probabile* autem Cicero id genus dicit, quod non plus minuſve eſt, quam decet. Non quia comi expolirique non debeat (nam & haec ornatus pars eſt) ſed quia vitium eſt ubique, quod nimium eſt. Itaque vult eſſe auctoritatem & pondus in verbis, ſententias vel graves, vel aptas opinionibus hominum ac moribus. His enim ſalvis licet aſſumere ea, quibus illuſtrem fieri orationem putat. Delectant tranſlata, ſuperlata, ad nomen adjuncta, duplicia, & idem ſignificantia, ab ipſa actione atque ab imitatione rerum non abhorrentia Sed quoniam vitia prius demonſtrare aggreſſi ſumus, vel hoc

Quid velimus.] *Quod.* Voſſ. ſec.

An minuere.] *An minute.* Voſſ. ſec.

Collocatione.] *Collatione.* V. C. Alm.

Efficere poſſimus.] *Poſſit.* V. C. Alm.

Vitio carere.] Sententia eſt Horatiana lib. 1. Epiſt. 1. 41.

Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima.
Stultitia caruiſſe. REGIUS.

Igitur ante omnia.] Quaſdam orationis ponit virtutes, quae & ſingulorum ſunt verborum & conjunctorum. caeterum probabile hic non ponitur in re, ut in narratione, ſed in orationis forma, quae fit hujuſcemodi, ut probationem mereatur. TURNEB.

Cicero id genus.] In partitionibus.

Quam dicit.] *Decet* reponendum facile ex Ciceronis partitionibus cap. 6. ubi hoc praecipitur, colligitur. REGIUS. *dicit.* Voſſ. ſec. Locat. *dicet.* Ald.

Vitium eſt ubique, quod nimium eſt.] Coincidit hoc cum Terentiano illo ex Andriae principio, *ne quid nimis*, quod dictum Auſonius Cleobulo tribuit. vide Iſidor. Peluſiotae lib. v. Epiſt. 73. & 413. Quod ad medica ita divus Hippocrates ſect. 11. Aphor. 51. *καὶ γὰρ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. Nam etiam omne multum naturae eſt inimicum.* Confer & Aphor. 10 3. & 4. ſect. 11. de ſomnis & vigiliis. Senec. de Tranquil. Anim. cap. 9. *vitioſum eſt ubique, quod nimium eſt.* ALMEL.

Itaque in nobis auctoritatem in verbis.] Hinc illam praepoſitionem *in* cum *nobis* ablativo eſſe eradendam, ac loco ejus *vult* verbum, etiam repugnantibus exemplaribus, reponendum, tum ex ſenſu, tum ex ipſis Partitionibus aperte cognoſcitur hoc modo, *itaque vult eſſe auctoritatem in verbis.* REGIUS. *itaque in nobis auctoritatem.* Locat. *in nobis eſſe auctoritatem; in verbis ſententias.* Voſſ. ſec. Colb. marg. Baſil. *itaque vult eſſe auctoritatem in verbis.* Ald. Gryph. Colin. Vidov. & reliqui addiderunt ex Cicerone *auctoritatem & pondus.*

Aſſumere ea, quibus.] *Aſſumere, quibus.* Obr. Edit.

Quibus illuſtrem.] Cic. in Part. cap. 6. *illuſtrem* vocat *orationem*, quae non ſolum *perſpicua* eſt, verum etiam *ita evidens*, ut rem ante oculos conſtituat eſt autem illa, quae *hypotypoſis* dicitur. TURN.

Delectant tranſlata.] Hic locus (ut apparet ex Cicerone) eſt depravatus. ſic *Cic.* ſcribit, Illuſtris autem fit oratio, ſi verba *gravitate delecta* ponuntur, *tranſlata, ſuperlata, &c.* Idem. *delectat.* Voſſ. ſec.

Supra lata, ad nomen adjuncta, duplicia] Quid ſibi hoc loco velint *ſupra lata*, & *duplicia* non video. REGIUS. ita Locat. Ald. Baſil. *duplicia* etiam MSS. Bodl. Alm. Andr. *duplicia eadem ſignificantia.* Baſil. *duplicia* non agnoſcit Voſſ. ſec. ſed reliqui recte ex Cicerone *ſuperlata. duplicata* ſunt compoſita ex duobus verbis; ita Livius XXVII. 11. *quos Androgynos vulgus (ut pleraque faciliore ad duplicanda verba Graeco ſermone) appellat.*

Ab ipſa actione atque ab imitatione.] *Significantia, atque imitatione rerum non abhorrentia.* V. C. Alm. *ſign. atque ab imitatione r. n. a.* Voſſ. ſec. Baſil. Colin. & alii. *atque ab ipſa actione atque imitatione rerum non abhorrentia.* Cicero.

Demonſtrare aggreſſi ſumus, vel hoc vitium ſit quod κακό-

hoc vitium ſit, quod κακέμφατον vocatur: ſive mala conſuetudine in obſcaenum intellectum ſermo detortus eſt, ut *ductare exercitus*, & *patrare bellum*, apud Salluſtium dicta ſancte & antique, ridentur à nobis, ſi diis placet, quam culpam non ſcribentium quidem judico, ſed legentium:

κακέμφατον.] Haec omnia aberant a V. C. Alm. *vel hoc vitium quod.* Voſſ. ſec.

Quod κακέμφατον vocatur ſine mala conſuetudine.] Loco *ſine* praepoſitionis, legendum eſſe *ſive* aperte ex altero, quod ſubjicitur, membro apparet. κακέμφατον autem id eſt vitium, quod vulgus Grammaticorum corrupte *cacephaton* vocat, interpretatur autem *male*, id eſt turpiter, dictum. vitia autem ornatui contraria quinque eſſe dicuntur; *Cacophaton*, *Aeſchrologia*, *Tapinoſis*, *Cacozelia*, *Cacoſipitheton.* *Cacophaton* quidem eſt vitio compoſitionis inverecunda ſuſpicio, ut illud apud Terent. Andr. v. 4. *arrige aures Pamphile.* & illud Virgilianum lib. vi. Aeneid. 406. *At ramum hunc* (*aperit ramum qui veſte latebat.*) ſed Fabius ſub Cacophati nomine Aeſchrologiam quoque complectitur. Eſt enim *Aeſchrologia* vitio compoſitionis inverecunda oratio, aut compoſitio verborum obſcaenae ſignificationis, aut unius verbi obſcaena ſignificatio, & pronuntiatio. ut *numerum cum navibus aequat*, Virg. i. Aeneid. 193. & apud Salluſt. *ductabat exercitus.* Regius. alii ſcribunt κακόφατον, alii κακέμφατον, alii κακίμφατον, res vero eodem redit. vide Iſidor. Orig lib. iii. cap. 33. & Serv. in Virg. Aeneid. i. 193. & ii. 27. Almel. vid. & eumdem ad i. Georg. 13. & iii. Aeneid. 203. vide & Voſſ. Inſt. Orat. lib. iv. cap. ii. §. 4. & cap. vi. §. 10.

Ductare exercitum.] Eſt apud Salluſt. Catil. cap. xi. Cacophaton vero in eo conſiſtit, quod *ductare* verbum ſit obſcaenae ſignificationis, & proprie *ductari* ſcorta dicantur, cum ad libidinem abducuntur. ut recte Philander. Plaut. Aſin. i. iii. 6. *ſolus ſi ductem, referre gratiam numquam potes. Cl. ſolus ductato.* & Act. v. ii. 13. *potet una, atque una amicam ductet decrepitus ſenex.* & alibi. Terent. Phor. iii. ii. 15. *& meam ductes gratiis.* Burm.

Patrare bellum.] De his in notis meis ad Salluſtium pluribus agam, ut & in indice Lucretiano. videatur etiam Caſp. Barth. lib. xxxv. adv. c. 4. Pareus. Neque Cicero, neque Plautus, neque Livius, neque Cato, neque alii ab hoc verbo abſtinuere, nec ideo notari meruerunt, ſed omnis in Salluſtium reprehenſio recidit; quod ſaepe cum miratus fuerim, caepi cogitare, nihil forte etiam turpe in ſolo verbo *patrare* eſſe poſitum, neque κακέμφατον eſſe, ſi quis, ut Livius, *facinus*, aut, ut Cicero, *promiſſa*, aut, ut Cato, *ſementem*, aut alia *patrare* dixerit. ſed, quod animadvertere neglexerunt huc uſque interpretes, turpitudinis dediſſe ſuſpicionem viſus eſt ineptis criticis Salluſtius, quia junxerit hoc verbum cum nomine *bellum*, quae & puſionem vel delicatum puerum notare poteſt; quae ambiguitas κακέμφατον illud efficere videtur, eodem modo, ut apud Terentium in Eun. iv. 4. *conficere virginem*, κακέμφατον a multis eſſe creditur, quia ejus, ut Apulejus loquitur, *interfecta erat virginitas.* num ergo & *conficere bellum* dicere non liceret? Solus ergo Salluſtius hic in crimen vocatur relictis aliis, qui ſine ulla ſuſpicione turpitudinis hoc verbo uſi ſunt; quamquam nec in Saluſtio *patrare incepta*, *conſilia*, & ſimilia culpaverunt, ſed tantum *bellum patrare*, quod cum fecerit quoque cum aliis, licet modeſtius hoc loco Fabius, infiniti inde Grammatici verbum ipſum *patrare* hoc nomine infamaverunt. Imo & apud Ciceronem Divinat. cap. 15. pro eo *peccare* ſuppoſuerunt, contra optimos codices, &, ut recte Gruterus cenſet, verbum minus efficax eleganti & efficaciſſimo ſubjecerunt. ita & ſola ſuſpicione ducti Ciceroni abjudicant lib. i. ad Att. 14. & veteri Poëtae tribuunt. cur non & ex lib. ii. de Legib. 8. *operibus patratis* confoderunt? quia ſcilicet ibi ex antiqua formula leges concipit. in illo quoque Catulliano *expatrare*, nihil ego turpe video. ſed haec omnia, ut recte Fabius hic docet, ſancte & antique dicta ut & *bellum patrare*, ſed a male ingenioſis contra ſcribentis mentem in obſcaeniorem ſenſum detorta ſunt. Quare nec Tacitus veritus ſui temporis cenſores, ſaepiſſime hac voce utitur, & etiam *bellum patrare* dixit lib. ii. cap. 28. nec Frontinus erubuit dicere *victoriam patratam* lib. i. cap. xi. §. 2. licet & illo loco ejicere tentent Critici hoc malae notae verbum. Si enim, hoc ſtulto & puerili metu deterritis, nobis abſtinendum eſſet hac voce, quis auderet verbo *facere* uti, cujus tam multiplex uſus in obſcaenis ſignificandis erat? certe cum *facere* ſimpliciter, & *facere fortiter*, & *facere cum aliquo* honeſte dicantur, neque minus detorqueantur ad ſenſum nequiorem, de quo vide ad Petron. ix. & lxxxix. ideone cavendum in illis κακέμφατον, ridiculi cauſſa forte excogitatum? ſed praecipue cum *omnia facere*, & *omnia facta* eodem ſenſu dicantur, quo *patrare* dici volunt, (de qua locutione videri poſſunt ea, quae ad Petron. cap. xi. notantur) an quis veterum aut novorum Cacophati metu hac locutione abſtinuit, aut, ſi ſapit, abſtinebit? minime: vide ad eumdem Petron. c. cxv. faceſſant ergo nimium curioſi in alienis verbis, &, ubi mens ſcriptoris caſta & pura ſit, ne invitis illis affingamus opprobria ſtili turpis & obſcaeni. Burm.

Ridentibus, ſi diis placet.] *Nobis*, aut *quibuſdam*, aut

Digitized by Google

legentium: tamen vitanda, quatenus verba honeſta moribus perdidimus, & evincentibus etiam vitiis cedendum eſt: ſive junctura deformiter ſonat, ut ſi *cum hominibus notis loqui* nos dicimus, niſi hoc ipſum *hominibus* medium ſit, in praefata videmur incidere: quia ultima prioris ſyllabae litera, quae exprimi, niſi labris coëuntibus, non poteſt, aut interſiſtere nos indecentiſſime cogit, aut continuata cum inſequente, in naturam ejus corrumpitur. Aliae conjunctiones aliquid ſimile faciunt, quas perſequi longum eſt, in eo vitio, quod vitandum dicimus, commorantes. Sed *diviſio* quoque affert eamdem injuriam pudori, ut ſi *intercapedinis* nominativo caſu quis utatur. Nec ſcripto modo id accidit, ſed etiam ſenſu plerique obſcaene intelligere, niſi caveris, cupiunt: ut apud Ovidium,

Quaeque

aut quid tale adſcribendum videtur. Neque enim *ridentibus* ad *Deos* refertur, verum illud *ſi diis placet* eſt ironia, indignationis plena. Quare ſenſus exigere videtur, ut legatur *ridentibus nobis.* Regius. *videntibus, ſi diis placet.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Evincentibus.] *Vincentibus.* V. C. Alm.

Niſi hoc ipſum.] *Nos ipſum.* V. C. Alm. *dicimus ipſum hominibus.* Voſſ. ſec.

In praefata.] Sipontinus legit *praefanda.* id eſt, *obſcoena*, quia illa non ſunt ſine *praefatione* & *venia* pronuncianda. Turneb. Alii, *praefanda*, id eſt, quibus praefari convenit *honos ſit auribus*, vel *foedum dictu* ut apud Plin. lib. 7. cap. 51. Pith. *in praefanda* etiam MSS. Alm. Voſſ. ſec. & Obr. ſed ego vulgatam rectam puto. nam intelligendum *in praefata vitia*; de quibus ante diximus, ut κακέμφατον. ſenſus enim Quinctiliani, ut recte Aſcenſius vidit, & notaverat etiam Sciopp. in Gramm. Philoſoph. p. 197. eſt, in illa locutione, *cum hominibus notis loqui*, eſſe vitium hoc, ſi vox *hominibus* non poneretur media, inter *cum* & *notis*, quia ſi hae voces jungerentur in pronuntiatione, Similem ſonum vocis *cunno* exhiberent, unde & veteres non *cum nobis*, ſed *nobiſcum* dicere inſtituerunt. nolebant enim literam *n*, ſequi praepoſitionem *cum* quia in compoſitionibus ſolebat tranſire in *n.* vide Cicer. Orat. c. 45. & Serv. ad Virg. I. Aeneid. 193. & ita Cicero numquam dicit *cum nos*, ſed interponit ſemper aliquid, ut lib. II. de Orat. I. *cumque nos cum conſobrinis noſtris erudiremur*, non *& cum nos.* ſic neque *Dorica caſtra* probabant, quia ultima ſyllaba *ca* cum ſequentis vocis prima, *cacas* efferebat. Serv. ad Georg. II. 13. & Aeneid. II. 27. & Weitz. ad Virgil. Copam. initio. *Syriſca caput.* ſed obſcuram hanc & ineptam diligentiam egregrie refutavit Broukhuſius meus ad Tibul. I. I. 3. Burm.

Ultima prioris ſyllabae.] *Ultima prioris ultimae ſyllabae literaeque exprimi.* Voſſ. ſec.

Niſi laboris coeuntibus &c. aut non cogitata c. i. in natura ejus corrumpitur.] Mendae ex hoc ſenſu tolluntur, ſi & *labris*, *o* vocali expuncta, & pro *cogitata*, *continuata*, & pro *natura*, *naturam* legatur. Regius. *cogitata & in natura.* Locat. *in natura.* Ald. *indecentiſſime ut ſi cogitat.* V. C. Alm. *ut non cogitata c. i. natura ejus.* Voſſ. ſec.

Aliae conjunctiones.] Ut haec *conjunctio*, *Dorica caſtra*, incidit in *cacophaton* ex *conjunctione*, non tamen more ſuperioris, quae ex *conjunctione* & obſcoenum reddebat vocabulum & duram juncturam. Turnebus. *aliquae conjunctiones.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. *aliaeque.* V. C. Alm. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Colin.

Vitandum dicimus.] *Vitandum ſcimus.* Voſſ. ſec. Colb. marg. Baſil.

Ut ſi intercapedines.] *Intercapedinis* quidem, ut eſſet genitivus, ſcripſit Fabius. ſed quorumdam perverſo judicio in nominativum pluralem genitivus ipſe fuit commutatus, quo modo ſi legatur, nullum eſt hoc exemplum. Quare citra nullum dubium, *intercapedinis* eſt legendum: nam *intercapedinis* nominativus eſt *intercapedo*, quem ſi quis divideret, ac priores tres ſyllabas efferret, deinde *pedo*, nimirum in obſcoenitatem incideret. *Pedo* enim per ſe verbum obſcoenum eſt. Quam obſcoenitatem Fabius vitans eum nominativum apponere in contextu noluit. Regius. Ex Ciceronis ad Paetum Epiſtola lib. IX. 22. erudita. *Quid enim? num honeſtum verbum eſt diviſio? at ineſt obſcaenum, cui reſpondes intercapedo.* Nempe propter finales ſyllabas *pedo* & *viſio*, quibus ſignificantur πορδὴ & βδέσμα. Quae primum animadverſa à Criticorum principe Scaligero. Colomes. *intercapedines.* Locat. *intercapedine.* Ald. vid. Cl. Graev. ad Epiſtolam dictam Ciceronis.

Ovidium.] Lib. I. Met. 502. ubi tamen legitur *Si qua latent, meliora putat. meliora puta.* Locat.

Meliora

Digitized by Google

Quaeque latent, meliora putat.

ac ex verbis, quae longiſſime ab obſcaenitate abſunt, occaſionem turpitudinis rapere. Si quidem Celſus cacophaton apud Virgilium putat,

Incipiunt agitata tumeſcere.

quod ſi recipias, nihil loqui tutum eſt. Deformitati proximum eſt *humilitatis vitium*, ταπείνωσιν vocant, qua rei magnitudo vel dignitas minuitur: ut *Saxea eſt verruca in ſummo montis vertice.* Cui natura contrarium, ſed errore par eſt, parvis dare excedentia modum nomina, niſi cum ex induſtria riſus inde captatur. Itaque nec parricidam, *nequam* dixeris hominem, nec deditum forte meretrici, *nefarium:* quod

Meliora puta ex verbis quae.] *Puto* eſſe legendum, atque *ac* copula mihi adſcribenda videtur, ut ſit *ac ex verbis.* Eorum autem Ovidii verborum ſenſum perverſe quidam ad pudenda virginis Daphnes, quae in primo Metam. deſcribitur, putant referendum; cum Ovidius non tam de parte corporis ſenſerit, quam de reliquis membris, quae veſtibus tegebantur. REGIUS. *ac* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Incipiunt agitata.] 1. Georg. 357. ea detorſiſſe in turpitudinem Capilupum, qui Centones Virgilianos ſcripſit hoc modo,

Incipiunt agitata tumeſcere turpia membra,

notaverat Gallaeus.

Ταπείνωσιν.] Eſt contra dignitatem magnae rei humilis expoſitio, ut illud Horatianum. 1. od. 6. *Pelidae ſtomachum cedere neſcii.* *Stomachus* enim, cum interdum pro levi indignatione ponatur, vehementem iram eo in loco ſignificat. Et Virgilii illud 1. Aeneid. 352.

Multa malus ſimulans, vana ſpe luſit amantem.

Sceleratus enim criminis atrocitati magis convenisſet, quam *malus.* REGIUS.

Ut ex ea verruca in ſummo.] Sic quidem legitur in omnibus, quae ego viderim, exemplaribus, ſed non ſine menda, ut ego quidem ſentio: nullus enim elicitur ſenſus. Fortaſſe autem loco *in* praepoſitionis *pro* reponenda, ut ſit, *pro ſummo montis vertice:* nam ſi *verruca*, quae eſt *caruncula* durior exſtans atque eminens in multorum corporibus, quam nunc vulgus *porrum* appellat, poneretur pro vertice montis ab aliquo, nimirum is in tapinoſin incideret. videtur autem hoc exemplum de originibus Catonis eſſe ſumptum. REGIUS. Exemplum hoc ſumptum eſt ex *Originibus Catonis.* Porro *verrucam* appellat editum tumulum. eſt autem *verruca* eminens in corpore humano caruncula. TURNEB. vide Gell. III. 7. Voſſius vero excuſat Catonem lib. IV. Inſt. Orat. c. VI. §. 9. propter ſummam ſimilitudinem in hac metaphora, & quia humilitatis vitium epitheto *ſaxea* tollitur. eódem modo ut Servius obſervat, Virgilium lib. 1. Aeneid. 118. *in gurgite vaſto*, humilitatem ſermonis epitheto ſublevaſſe, addentem *vaſto.* Et cum de equo lib. II. 19. loqueretur *cavernas ingentes.* vide & lib. III. 197. ſed in verbis apud Gellium *ſaxea* non legitur, quam vocem ſi addidiſſet, forte Fabii reprehenſionem effugiſſet: ſed humilitas eſt in ipſa voce *verruca*, quae non elegantis uſus erat. ſic ταπείνωσιν in voce *Avunculus*, qua utitur Virgil. lib. III. Aeneid. 343. acceperunt quidam. & in *ligno* lib. IX. 413. ita nec *lucernas*, propter humilitatem, ſed *lychnos* dixerunt Heroici Poëtae, notante Lutatio ad Stat. 1. Theb. 521. nec *panem*, ſed *Cererem.* vide Barth. ad Stat. 1. Theb. 524. hinc & ſaepe genus ponunt, non ſpeciem, ut *avem*, *volucrem*, non *mergum*, *hirundinem*, & ſimilia, ut humilitatem vitent. v. Serv. ad 1. Georg. 394. IV. 254. VIII. 456. & alibi. ceterum *ut ex ea eſt verruca* habent Locat. marg. Baſil. *& ea.* V. C. Alm. *ut ea eſt.* Voſſ. ſec. & cum infra lib. VIII. cap. 6. ubi idem exemplum proponitur, etiam Regius pro *ſaxea*, *Ex ea* emendandum cenſeat, hic quoque ita recte cum antiquis editionibus legeretur, *Ex ea* (ſc. tapinoſi) *eſt verruca* &c. ut Gellio & Fabio conveniat, & Voſſio omnis Catonem excuſandi praetextus dematur. BURM.

Cui non contrarium.] *Natura*, loco illius *non*, caſtigate in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. *Cui non.* Voſſ. ſec. Locat.

Parvis dare.] Hoc vitium poteſt appellari auxeſis, quoniam *parvis rebus* magnifica aptantur & gravia nomina. TURNEB.

Nequam.] Ratio, quia hoc proprie convenit in diſſolutum, qui libidine & luxuria diffluens ſua paternaque bona diſperdit. quales nequam frugalibus ſaepe opponit Cicero. vid. III. Tuſcul. 8. & 17. & III. de fin. 8. & pro Font. 13. & ex formula interdicti Praetoris apparet apud Paullum lib. III. ſent. tit. 3. vide & Gell. VII. 11. & Pincier. Parerg. lib. IV. c. 36. *Nefarius* vero de ſcelerato & perditae audaciae homine, ut parricida, ſicario &c. proprie

quod alterum parum, alterum nimium eſt. Proinde quaedam hebes, ſordida, jejuna, triſtis, ingrata, vilis oratio eſt. Quae vitia facillime fiunt manifeſta contrariis virtutibus. Nam primum acuto, ſecundum nitido, tertium copioſo, deinceps hilari, jucundo, accurato diverſum eſt. Vitanda & μείωσις, cum ſermoni quidem deeſt aliquid, quo minus plenus ſit, quamquam id obſcurae potius, quam inornatae orationis vitium eſt. Sed hoc quoque cum à prudentibus fit, ſchema dici ſolet, ſicut ταυτολογία, id eſt, ejuſdem verbi aut ſermonis, iteratio. Haec enim, quamquam non magnopere ſummis auctoribus vitata, interim vitium videri poteſt: in quod ſaepe incidit etiam Cicero, ſecurus tam parvae obſervationis, ſicut hoc loco, *Non ſolum igitur illud judicium judicii ſimile, judices, non fuit.* Interim mutato nomine ἐπανάληψις dicitur, atque eſt & ipſum inter ſchemata: quorum exempla illo loco reddam, quo virtutes erunt. Pejor hac ὁμοιολογία eſt, quae nulla varietatis gratia levat taedium, atque eſt tota coloris unius, quae maxime deprehenditur carens arte oratoria, eaque & in ſententiis, & figuris, & compoſitione longa, non animis ſolum, ſed etiam auribus eſt ingratiſſima. Vitanda μακρολογία, id eſt, longior, quam oporteat, ſermo, ut apud Livium, *Legati, non impetrata pace, retro domum, unde*

prie dicitur, ut paſſim apud Ciceronem & alios legitur. ita *neſaria mulier*, quae inſidias filio molitur Cicer. pro Cluentio c. 63. & 66. BURMAN.

Quaedam hebes.] *Hebes* deeſt Voſſ. ſec.

Fiunt manifeſta.] *Fient.* Voſſ. ſec.

Vitatum & μείωσις.] *Vitatur* legendum eſt, indeque inchoandus eſt ſenſus; μείωσις autem *minutio* transfertur. REGIUS. Μείωσις à Donato appellatur *eclipſis*, cum verbum aliquod neceſſarium orationi deeſt. quod ſi obſcuritatem faciat μείωσις, vitioſa eſt: ſin minus, ad elegantiam & ornatum pertinet. eſt & μείωσις, quae *amplificationi* opponitur, de qua non loquimur. TURNEB. *vitari & μείωσιν ſermones de aliquo quod minus plenus ſit.* Voſſ. ſec.

Ταυτολογία.] Ταυτολογία vana eſt ejuſdem verbi repetitio. ſi tamen repetitio illa apta eſt, appellatur *epanalepſis*, ſi idem caſus & eadem facies ſervatur. quod ſi caſus mutentur, appellatur *traductio* & πλοκή. TURNEB.

Auctoribus uſitata.] Niſi corrigatur hic ſenſus, videbitur Fabius ſibi ipſi eſſe contrarius. una autem *s* litera duntaxat eraſa facile emendari poteſt, ut *vitata* legatur, non *uſitata*. Exemplum autem, quod ſequitur, ex oratione Ciceronis pro Cluentio c. 35. eſt ſumptum. REGIUS. ſed rectam interpunctionem excludere in Ciceronis verbis tautologiam, recte judicavit Cl. Graevius. legendum enim. *non fuit igitur illud judicium; judicii ſimile, judices, non fuit. uſitata* eſt in Locat. edit. *quamquam magnopere ſummis auctoribus vitata, tamen vitium videri poteſt.* marg. Baſil. *vitanda.* Voſſ. ſec. & mox *in quo ſaepe incidit.*

Mutato nomine.] *Mutatio nominis.* Cod. Colb.

Atque eſt & ipſum.] Forte, *atque eſt id ipſum.* FRANCIUS.

Ὁμοιολογία.] Ὁμοιολογία eſt oratio ſimilis, quæ eodem perpetuo tenore fluit, nec variatur ac diſtinguitur figuris, nec ſpeciem unquam mutat. nihil autem (ut docuit antea *Fabius*) in ratione dicendi poteſt eſſe odioſius ſimilitudine. TURNEB. *pejor hac* deeſt Voſſ. ſec.

Tota coloris unius.] *Tota dotis unius.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr.

Quae maxime.] *Qua maxime.* edit. Obr.

Eaque & in ſententiis.] *Aeque ut & ſententiis.* Voſſ. ſec.

Compoſitione longa.] *Longe.* Voſſ. ſec.

Μακρολογία.] Μακρολογία, id eſt, *prolixa oratio*, eſt, cum orationi adjicitur ſenſus aliquis non neceſſarius. Huic opponitur βραχυλογία, id eſt, *orationis brevitas*, quae etiam commendatur in narratione. TURNEB.

Livium.] Lib. 8. ab urbe cond. PHIL. ſic idem Livius lib. XXXVII. 19. *inſtaurare novum de integro bellum* dixit. Propert. 1. eleg. 3.

Sed ſic haerebam fixis intentus ocellis.

ubi τρὶς τὸ αὐτό. vide Paſſerat. talem in Silio Tautologiam

de venerant, *abierunt*. Sed huic vicina periphraſis virtus habetur. Eſt & πλεονασμὸς vitium, cum ſupervacuis verbis oneratur oratio, *Ego meis oculis vidi*. Satis eſt enim, *vidi*. Emendavit hoc non inurbane in Hirtio Cicero, qui, cum in Panſam declamans, *filium à matre decem menſibus in utero latum eſſe* dixiſſet, *Quid? aliae*, inquit, *in penula ſolent ferre?* Nonnumquam tamen illud genus, cujus exemplum priore loco poſui, affirmationis gratia adhibetur,

- - - *Vocemque his auribus hauſi.*

At vitium erit, quoties otioſum fuerit, & ſupererit, non cum adjicietur.

tologiam notat Barthius, lib. xiv. 615.

Serpit paſcendo creſcens Acheruſia peſtis.

in adverbiis idem ſignificantibus cumulandis frequens haec obſervatio. v. Paſſer. ad Prop. i. 9. p. 185. & alios. Burm.

Sed huic vicia.] *Vicina* legendum eſſe, nemo ignorat. Regius.

Eſt & πλεονασμός.] Πλεονασμὸς perſaepe in vitium incidit: cum tamen aſſeverationis aut amplificationis cauſa adhibetur, virtutis habet locum, ut apud *Ciceronem pro Milone*, *Niſi oculis videritis*. Turneb.

Ego meis oculis vidi.] Idem fere tradit lib. ix. cap. 3. vide de ſimilibus locutionibus ad Sil. xvi. 645. eruditiſſimum Drakenborchium, quem tandem patria ſua intelligere coepit, &, dum haec ſcribo, doctrinae ejus merita praemia deſtinavit, erudiendae juventuti provinciam mandans, quam in Academiae & literarum ſplendorem egregie adminiſtraturum ominamur.

Hoc non inurbane.] *Hoc etiam urbane.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Baſil. Obr. *hoc & urbane.* Andr. *hoc enim urbane.* Colin.

In Hirtio.] Cicero jam ſenex pleroſque ex nobilibus Romanis *rhetoricam* docebat, itaque diſcipulos habuit *Hirtium* & *Panſam*, quos jam aetate grandiores ſolebat appellare *grandes praetextatos*. Turneb. ſcribe in *Hircio*. nam Cicero diſcipulos habuit Hircium & Panſam, ut teſtatur lib. ix. Epiſt. & nos dicemus lib. xii. cap. 11. Philand. *in Hircium.* Locat. Ald. Colin. Vidov. Baſil. *in Hircii Cicero cauſa.* MSS. Voſſ. ſec. Colb. *in Hirtium.* Ald. *Hircium.* Locat. Baſil. Gryph. Colin.

Cum paſſivum declamans filium.] *Paſſienum* puto eſſe legendum. Regius. *cauſa paſcium.* V. C. Alm. *cum paſſivum.* Voſſ. ſec. Vall. lib. Locat. *cui cum in Panſam declamans.* Ald. (niſi quod *Pauſam* habet) Vidov. *Hircii cauſſa, cum Paſſienus declamans.* marg. Baſil.

Filium a matre decem m. i. u. latum eſſe.] *Filium matri decem menſibus in utero dixiſſet.* MS. Bodl. Andr. marg. Baſil. *filium a matre decem menſibus in vero eſſe dixiſſet.* V. C. Alm. *filium matri d. m. in utrivo dixiſſet.* Voſſ. ſec. *filium matri d. m. in utero latum eſſe dixiſſet.* Obr. haec de declamatione, quam magiſtro dicendi Cicerone ſolebat habere Hirtius, intelligenda, vide Cicer. ix. ad fam. 16.

Penula.] An *Perula?* ut Plaut. in vidulo. Ita legitur adnotatum in editionis Lugdunenſis notis, quam eſſe Paſſeratii conjecturam notavit Gallaeus, quia quid *penula* hic faciat non videbat. uſumque hac voce Senecam notat. ſed & Plaut. in Trucul. ii. vi. 54. & Apulejus lib. v. Met. & in Apolog. uſi ſunt. Neque plane rejiciendam hanc conjecturam cenſeo, cum nulla inter *uterum* & *penulam* ſit ſimilitudo; ſed *perula*, quae ſacci ſpecies, apte utero gravidae mulieris comparari poteſt. an vero haec Ciceronis urbanitas vitio careat, dubitari poſſet, quia alii ita loqui non reformidarunt. ſic certe Ovidius lib. iii. Met. 268.

Concipit, id deerat, manifeſtaque crimina pleno
Fert utero.

& lib. viii. 133.

Diſſortemque utero faetum tulit.

& lib. x. 469.

Plena patris thalamis excedit, & impia diro
Semina fert utero.

neque Graecos abſtinuiſſe ab ſimili pleonaſmo apparet ex Euang. Lucae i. 31. ubi dixit συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, cum videatur ſufficere συλλήψῃ. & ne quis Hebraïſmum ex ſimilibus locutionibus ex veteri teſtamento adductis eſſe contendat, ita ſciat & Hippocratem locutum Aphor. ſect. v. §. 46. ὁκόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι μὴ ξυλλαμβάνουσιν ἐν τῇ γαστρί. ſic ἐν γαστρὶ ἔχειν dixit Artemidor. Oneir. lib. iv. cap. 85. & Scholiaſt. Eurip. Hec. 762. φέρειν ὑπὸ ζώνης, exponit ἐν γαστρὶ ἔχειν. Burm.

Vocemque.] Lib. iv. Aeneid. 359. Philand.

At vitium erit.] *Tale vitium erit.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Colb. Andr.

Quoties occiſum fuerit.] *Ocioſum* emendate quibuſdam legitur exemplaribus. Regius. *occiſum.* Locat.

Non cum adjicietur.] *Non tamen adjicietur.* Voſſ. ſec.

Digitized by Google

cietur. Eſt etiam, quae περιεργία vocatur, *ſupervacua* (ut ſic dixerim) *operoſitas*, ut à diligenti *curioſus*, & à religione *ſuperſtitio* diſtat. Atque, ut ſemel finiam, verbum omne, quod neque intellectum adjuvat, neque ornatum, *vitioſum* dici poteſt. Κακόζηλον, id eſt, *mala affectatio*, per omne dicendi genus peccat. Nam & tumida, & exilia, & praedulcia, & abundantia, & arceſſita, & exſultantia, ſub idem nomen cadunt. Denique κακόζηλον vocatur, quidquid eſt ultra virtutem, quoties ingenium judicio caret, & ſpecie boni fallitur: omnium in eloquentia vitiorum peſſimum. Nam, cetera cum vitentur, hoc petitur. Eſt autem totum in elocutione. Nam, *rerum vitia* ſunt, ſtultum, commune, contrarium, ſupervacuum: corrupta oratio in verbis maxime impropriis, redundantibus, comprehenſione obſcura, compoſitione fracta, vocum ſimilium aut ambiguarum puerili captatione conſiſtit. Eſt autem omne κακόζηλον utique falſum, etiamſi non omne falſum κακόζηλον, ut cum dicitur aliter, quam ſe natura habet, & quam oportet, & quam ſat eſt. Totidem autem generibus corrumpitur oratio, quot ornatur. Sed de hac parte & in alio à nobis opere plenius dictum

Περιεργία.] Περιεργία tam eſt in *rebus*, quam in *verbis*. Fit autem, cum nimia diligentia utimur. inde enim vel addendo, vel detrahendo, aut nimium excolendo, aut ſaepius mutando orationem vitiamus, & reddimus inornatam. *Periergiae* vitium eſt in quibuſdam noſtri temporis, qui vix ulla dictione aut ulla phraſi uti audent, niſi ſit Ciceroniana. alioqui enim arbitrarentur orationem inquinari. TURNEB.

Cum ſupervacua (ut ſie dixerim) operoſitas.] Aut *cum* praepoſitio eſt expungenda, aut *cura*, quod magis placet, adſcribenda. ut legatur, *cum ſupervacua cura (ut ſie dixerim) operoſitas.* REGIUS. *cum ſupervacua, ut.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. forte ſcripſerit *cura ſupervacua, & (ut ſie dixerim) operoſitas.* nam *cura* laudabilis eſt, ſed ideo addit *ſupervacuam*, quae eſt περιεργία. vide ad præfat. hujus libri, ubi *curam verborum* requirit. *operoſitas* vero, quia nova vox praemunienda erat praefatione veniae. nam *operoſi* ſunt, qui nimia & ſupervacua cura ornant & colunt aliquid. ut eleganter de puellis Ovidius II. amor. x. 5.

Utraque formoſa eſt, operoſae cultibus ambae.

ita *operoſa Minerva.* Horat. III. od. 12. & paſſim ille & alii. BURM.

Et a religione.] *Et religione.* V. C. Alm.

Verbum omne.] *Vel verbum omne.* Locat. Ald. *vel verborum omne.* Voſſ. ſec.

Κακόζηλον.] *Cacozelia* nullum eſt deterius vitium. Fit autem, cum mala affectatione id, quod vitioſiſſimum eſt, arbitramur elegantiſſimum & ornatiſſimum: ut ſi quis ſtylo & phraſi *Apuleji* uteretur. TURNEB.

Quidquid eſt ultra virtutem.] *Quidqui quidem ultra.* V. C. Alm. *quod quidem ultra.* Voſſ. ſec.

Nam cetera vitantur, hoc petitur.] *Parum* adverbium emendate in quibuſdam eſt adſcriptum exemplaribus; hoc modo. *nam caetera parum vitantur, hoc petitur.* REGIUS. & ita MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Colin. *nam caetera vitantur.* Locat. Ald. Par. Vidov. *caetera cum vitentur.* Pariſ. Gryph. Steph. Roign. Philand. Leid. Oxon. Obrecht.

Comprehenſione obſcura.] Ita legendum pro *compreſſione.* REGIUS. *compreſſione.* MS. Bodl. Locatel. Ald. Obr.

Vocum ſimilium.] Aut intelligit *ſimiliter cadens* & *ſimiliter deſinens*, in quibus nimius eſt *Apulejus* ex prava affectatione, aut certe intelligit *otioſam ſynonymiam & affectatam.* TURNEB.

Puerili captatione.] *Pueri.* V. C. Alm.

Κακόζηλον utique falſum.] Quia *cacozelia* malum imitatur ſpecie boni, *falſa* eſt: non tamen, ſi quid *falſum*, eſt protinus *cacozelum*, ut in tribus, quae Fab. enumerat, quorum primum pertinet ad actionem orationis, ſecundum ad decorum, tertium ad modum. TURNEB. in V. C. Alm. ab *his utique falſum &*, reliqua deerant ad, *& in hoc ſaepe. Eſt autem nomen κακόζηλον utique falſum, & κακόζηλον & dicitur aliter quam ſe &c.* Voſſ. ſec.

In alio opere.] In libro de cauſſis corruptae eloquentiae. PHILAND. cujus meminit in proemio libri VI. & in ultimis verbis hujus libri. ALMEL. *& de alio nobis opere.* Voſſ. ſec.

Tracta-

dictum eſt, & in hoc ſaepe tractabitur, & adhuc ſpargetur omnibus locis. Loquentes enim de ornatu, ſubinde, quae ſunt vitanda, ſimilia virtutibus vitia dicemus. Sunt inornata & haec, *Quod male diſpoſitum eſt*, *id* ἀνοικονόμητον: *Quod male figuratum*, *id* ἀσχήματον: *Quod male collocatum*, *id* κακοσύνθετον vocant. Sed de *diſpoſitione* diximus: de *figuris* & *compoſitione* dicemus. Κοινισμὸς quoque appellatur quaedam mixta ex varia ratione linguarum oratio, ut ſi Atticis Dorica, Ionica, Aeolica etiam dicta confundas. Cui ſimile vitium eſt apud nos, ſi quis ſublimia humilibus, vetera novis, poëtica vulgaribus miſceat. Id enim tale eſt monſtrum, quale Horatius in prima parte libri de arte poëtica fingit,

Humano capiti cervicem pictor equinam
Jungere ſi velit, - - -

& cetera ex diverſis naturis ſubjiciat. *Ornatum* eſt, quod perſpicuo ac probabili plus eſt. Ejus primi ſunt gradus in eo, quod velis, exprimendo, concipiendoque: tertius, qui haec nitidiora faciat, quod proprie dixeris *cultum*. Itaque ἐνάργειαν, cujus in praeceptis narrationis feci mentionem, quia plus eſt evidentia, vel, ut alii dicunt, *repraeſentatio*, quam *perſpicuitas*, & illud quidem patet, haec ſe quodammodo oſtendit, inter ornamenta ponamus. Magna virtus eſt, res, de quibus loquimur, clare, atque ut cerni videantur, enuntiare. Non enim ſatis efficit, neque, ut debet, plene dominatur oratio, ſi uſque ad aures volet, atque ea ſibi judex, de quibus cognoſcit, narrari credit,

Tractabitur.] *tractatur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin.

Spargitur.] *Spargetur* mihi legendum videtur. Regius. *ſpargitur.* Locat. Ald.

Similia virtutibus.] *Similia autem vir.* Voſſ. ſec. Francius volebat *ſimilia enim vir.*

Sunt in ornatu & hoc.] depravatus hic locus facile corrigitur, ſi legatur *inornata & haec.* Regius. *ſunt in ornatu & hoc.* Locat. *ſunt in ornatu & haec.* Voſſ. ſec.

Ἀνοικονόμητον.] *Oeconomia* appellatur *optima diſpoſitio*, cum res artificioſe digeruntur. contrarium eſt illi hoc vitium. illa orationem ornat, hoc foedat. Turneb.

Κακοσύνθετον.] Hoc vitium eſt adverſus *compoſitionem*, quando *mala junctura* eſt & *prava* verborum *ſtructura.* ut autem compoſitio apta ornat, ita κακοσύνθετον dedecorat. *Idem.*

Diximus.] Lib. VII. cap. I. Philand.

Κοινισμός.] Κοινισμὸς, id eſt *communio*, apud Graecos fit, cum dialecti vitioſe commiſcentur. apud Latinos dialectorum non eſt varietas, tamen vitium erit ſimile, ſi quis temere miſceat *humilia & grandia verba.* Turn. σύγκρισμος. Ald. & Vallae lib.

Ex varia.] *Et varia.* Voſſ. ſec.

Vera novis.] *Vetera* legendum eſſe nemo non videt. Regius.

Et caetera ex.] *Et ea eſſe ex div.* Voſſ. ſec.

Primi ſunt gradus.] *Plurimi.* Vaſc. *ejus primi gradus in eo, quod velis exprimi decentius, quod haec nitidiora faciat.* MS. Bodl. Andr. Obr. *exprimi concipiendoque.* marg. Baſil. *exprimi decentiuſque haec.* Voſſ. ſec.

Concipiendoque.] Deeſt V. C Alm.

Ἐνάργειαν.] Ἐνάργεια, id eſt *evidentia*, ita luculenter rem deſcribit, ut geri videatur, non deſcribi. Huic finitima eſt virtus ἐνέργεια, id eſt, *efficacia*, cujus officium eſt efficere, ut ea, quae dicuntur, non videantur *otioſa*, ſed *quaſi actuoſa.* Turneb. ἐνέργειαν. Ald. Baſil. Gryph.

Illud quidem patet.] *Illud patet, hoc ſe.* V. C. Alm. *quia perſpicuitas, & illud quod patet, hoc ſe.* marg. Baſil. *illud quidem patet, hoc ſe* Voſſ. ſec. Obr.

Plene dominatur.] *Plane.* Andr. Obr.

Ad aures volet.] *Valet.* V. C. Alm.

dit, non exprimi, & oculis mentis oſtendi. Sed, quoniam pluribus modis accipi ſolet, non equidem in omnes eam particulas ſecabo, quarum ambitioſe à quibuſdam numerus augetur, ſed maxime neceſſarias attingam. Eſt igitur unum genus, quo tota rerum imago quodammodo verbis depingitur.

Conſtitit in digitos extemplo arrectus uterque,

& cetera, quae nobis illam pugilum congredientium faciem ita oſtendunt, ut non clarior futura fuerit ſpectantibus. Plurimum in hoc genere, ſicut in ceteris, eminet Cicero. An quiſquam tam procul à concipiendis imaginibus rerum abeſt, ut, cum illa in Verrem legit, *Stetit ſoleatus praetor populi Romani cum pallio purpureo, tunicaque talari, muliercula nixus, in litore*, non ſolum ipſum os intueri videatur, & locum, & habitum, ſed quaedam etiam ex iis, quae dicta non ſunt, ſibi ipſe adſtruat? Ego certe mihi cernere videor & vultum, & oculos, & deformes utriuſque blanditias, & eorum, qui aderant, tacitam averſationem, ac timidam verecundiam. Interim ex pluribus efficitur illa, quam conamur exprimere, facies, ut eſt apud eumdem (namque ad omnium ornandi virtutum exempla vel unus ſufficit) in deſcri-

Non exprimi] *Imprimi* Francius malebat.

Eam particulas locabo.] Ita quidem legitur, ſed corrupte fortaſſis. nihil enim *locabo* illud ſenſui congruit. Quare loco illius contenderim vel repugnantibus exemplaribus *ſecabo* eſſe legendum. id enim & ſenſus & grammatica ratio expoſcit. Regius. *locabo*. Locat. *ea particulas locabo*. Voſſ. ſec. *non equidem in ea particulas locabo*. marg. Baſil.

Quorum ambitioſe] Legendum eſt *quarum*, ut ad particulas referatur. Regius. *quorum*. MSS. Bodl. Bal. Voſſ. ſec. Loc. marg. Sich. Baſil.

Neceſſarias.] *Neceſſarios.* Voſſ. pr.

Eſt igitur unum.] Primus *enargiae* modus eſt, cum rem non admodum copioſe deſcribimus, ſed ea tamen ſumimus, quae maxime videantur actionem repraeſentare. ſecundus enim modus fuſiorem habet deſcriptionem, & à pluribus circunſtantiis petitam. Turneb.

Conſtitit.] Virgil. v. Aeneid. 426.

Faciem.] *Aciem.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Ven. Baſil. Colin. ſed nihil muto. Stat. XI. 524. *haec pugnae facies.* ſed de his latius aliquando ad Valerium Flaccum agemus. Burm.

Clarior futura fuerit.] *Clarior fuerit*. Obr.

Sicut in caeteris.] *Sicut caeteris.* V. C. Alm.

An quiſquam.] Appellavit lib. 6. *euphantaſiôtum*, qui optime imagines conciperet: cui contrarium eſſe dixit eum, *qui imagines non concipiat*. Solent autem *imagines conducere*, tum ut orator optime rem explicet, tum ut auditor facillime intelligat. Eſt autem mox dicturus etiam de *phantaſia Fabius*, quae poſita eſt in *concipiendis viſionibus & imaginibus*. Turneb. *an quiſquam procul.* V. C. Alm. *an quiſquam ita procul concipiendis i. r. abeſt.* Voſſ. ſec.

Cum illam in Verrem.] *M* litera expuncta, *illa* potius, quam *illam*, legendum eſſe videtur. Regius. *cum in Verrem legit*. Voſſ. ſec.

Stetit ſoleatus.] Vide v. Verr. 33.

Tunicaque talari.] *Tunicaque, muliercula n. i. l. n. ſolum ipſos intueri, videatur, & habitum.* V. C. Alm. *videatur & habitum.* Voſſ. ſec. Obr. qui & *ipſius os.*

Ex iis quae dicta non ſunt, &c.] Vetus exemplar hinc rurſus orditur. Vide cap. ult. lib. 5. Pith. hinc iterum incipiebant Voſſiani codices primus & tertius.

Tacitam averſationem.] *Obſervationem.* MSS. Joan. Voſſ. pr. tert. margines. Vaſc. Steph.

Interim ex pluribus.] Superior modus rem luculente deſcribit, hic autem adhibitis pluribus circumſtantiis. *Eraſmus* autem *lib.* 2. *Copiae*, ſpeciem hanc locupletandae orationis maximam putat, quam appellat *hypotypoſin* & *deſcriptionem*, atque haec Fabii exempla citat. Turneb.

Illa quam.] *Illorum quam.* Voſſ. ſec.

Apud eumdem.] Pro Gallio, auctore Aquila Romano. Philand.

Ad omnium ornandi &c.] *Ad omnium ornatum virtutum exemplum vel unum ſufficit*. Andr. & Voſſ. ſec. niſi quod *ſufficiat* habet.

Sufficit.] *Sufficiat*. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Videbar

Digitized by Google

deſcriptione convivii luxurioſi, *Videbar videre alios intrantes, alios vero exeuntes, quoſdam ex vino vacillantes, quoſdam heſterna potatione oſcitantes. Verſabatur inter hos Gallius unguentis oblitus, redimitus coronis. Humus erat immunda, lutulenta vino, coronis languidulis, & ſpinis cooperta piſcium.* Quid plus videret, qui intraſſet? Sic urbium captarum creſcit miſeratio. Sine dubio enim, qui dicit *expugnatam* eſſe civitatem, complectitur omnia, quaecumque talis fortuna recipit: ſed in affectus minus penetrat brevis hic velut nuntius. At ſi aperias haec, quae verbo uno incluſa erant, apparebunt & *fuſae per domos ac templa flammae, & ruentium tectorum fragor, & ex*
diverſis

Videbar videre.] Plenius hoc fragmentum eſt apud Aquilam de figuris ſententiarum & elocutionis pag. 14. quod jam comparavit olim Victor. lib. xxiii. Var. Lect. cap. 5. ubi & haec verba illuſtrat. caeterum ex Aquila hunc locum correxerunt, & ita *videbar mihi videre* &c. ediderunt. Stephan. Par. Baſil. Gryph. immo Colineus praemiſit verba quaedam, quae hic nullus codex agnoſcit, *ut clamor, ut convitium mulierum, ut ſymphoniae cantus. videbar &c.* quod malo exemplo fit, cum toties jam viderimus, in citandis ſcriptorum locis etiam veteres variaſſe. in veteri vero C. Alm. erat, *videbar videre alios intrantes, alios ũ exeuntes, quoſdam ex vino vacillantes, quoſdam heſterna ex potione oſcitantes, humus erat immunda* &c. omiſſis mediis *verſabatur*, &c. quae nec Voſſ. pr. tert. nec Locat. nec Ald. agnoſcunt. *alios exeuntes*, omiſſo *vero*. Voſſ. pr. tert. *quoſdam externa epotatione oſcitantes. humus erat.* Voſſ. pr. ſec. *heſterna epotatione.* Voſſ. tert. *immunda* etiam deeſt in Aquila. Adducit partem hujus etiam Fabius lib. xi. 3.

Quoſdam ex vino.] *Partim ex v. v. partim heſterna.* Steph. Vaſc. Gryph. Baſil. Colin.

Heſterna potione oſcitantos, hujus erat.] *Potatione* legendum eſſe, & *humus* loco *hujus* ex Oratione Ciceronis pro Gallo, unde haec ſumpta ſunt, aperte colligitur: *coronis* quoque pro *cottonis* legatur. Regius. *humus luculenta vino.* Voſſ. pr.

Verſatur.] *Verſabatur.* Steph. Vaſc. Gryph. Baſil. Colin.

Coronis languidulis.] Recte Victorius Plutarchum ἑώλους has vocaſſe notat. ut & Dion Chryſoſt. orat. iv. de Regno. pag. 77. στεφάνους τινὰς ἐστεφανωμένος ἑώλους dixit. & has *heſternas coronas* Poëtae etiam vocant, ut, non advocato hoc Ciceronis loco, egregie docuit J. Broukhuſius ad Propert. ii. xxv. 59. & ſic Ovidius iii. am. vii. 66. dixit

——— *membra*
Turpiter heſterna languidiora roſa.

ubi quaedam notabimus, ſed maxime huc quadrat locus Martialis, lib. ix. 62.

Heſterniſque rubens dejecta eſt herba coronis,
Atque ſuas potuit dicere nemo roſas.

qui locus torſit admodum interpretes, a quibus varie, & etiam inepte explicitus eſt. propius acceſſit ad verum ſenſum Gruterus, in appendice notarum, qui *detecta* legit, ſed praeterea mihi legendum videtur

Heſterniſque rubens detecta eſt terra coronis.

ut velit, ſaepe poſtridie deprehenſam terram fuiſſe rubentem ex roſis heſternis, & a Faunis & Dryadibus projectis, & ita ſparſis, ut nemo illorum numinum poſſet ſuas roſas & coronas agnoſcere. *detecta* eſt terra, a paſtoribus & ruſticis, mane eo venientibus, & videntibus; ut *detegere terram & inſulas* nautae dicuntur, cum primum vident. *Terra* vero & *herba* ſaepe a librariis confuſae. ut apud Ovid. iii. amor. xiii. 13. i. Faſt. 84. & alibi. ſi quis tamen *herbam*, pro gramineo ſolo velit, non acriter contenderim, ita enim Gruterum cepiſſe puto. ut autem *languidulas* coronas hic Fabius, ita *elanguere arborem* dixit Sueton. Galb. i. Burm.

Plus videret.] *Vidiſſet* mallet Francius, ſed nihil opus.

Qui intraſſet.] *Qui intereſſet.* Ald. Colin. marg. Colon.

Talis fortuna.] *Talis formula.* Voſſ. pr.

In affectus minus.] *in affectibus.* V. C. Alm.

Apparebant & fuſae.] Ex quo haec deſumta ſint neſcio. neque ex uno omnia, ſed ex pluribus collecta puto. nam ſimilia reperies apud Auctorem ad Herenn. lib. iv. cap. 39. & Senec. vii. de benef. 27. & alios. *effuſae* vero habent Voſſ. ſec. Locat. Ald. Sich. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Roign. Vidov.

Per modos.] *Per domos* legendum eſſe, ne librarii quidem ignorant. Regius.

Ruentium tectorum fragor.] Ita Livius in Albae expugnatione lib. i. cap. 29. *jam fragor tectorum, quae diruebantur, ultimis urbis partibus audiebatur.*
ſimilia

diverſis clamoribus unus quidam ſonus, aliorum fuga incerta, alii in extremo complexu ſuorum cohaerentes, & infantium feminarumque ploratus, & male uſque in illum diem ſervati fato ſenes: tum illa profanorum ſacrorumque direptio, efferentium praedas repetentiumque diſcurſus, & acti ante ſuum quiſque praedonem catenati, & conata retinere infantem ſuum mater, &, ſicubi majus lucrum eſt, pugna inter victores. Licet enim haec omnia (ut dixi) complectatur everſio, minus eſt tamen totum dicere, quam omnia. Conſequemur autem, ut manifeſta ſint, ſi fuerint veriſimilia: & licebit etiam falſo adfingere, quidquid fieri ſolet. Contingit eadem claritas etiam ex accidentibus.

- - - Mihi frigidus horror
Membra quatit, gelidusque coït formidine ſanguis.

&

- - - Trepidae matres preſſere ad pectora natos.

Atque hujus ſummae, judicio quidem meo, virtutis facillima eſt via. Naturam intueamur: hanc ſequamur. Omnis eloquentia circa opera vitae eſt, ad ſe refert quiſque, quae audit: & id facillime accipiunt animi, quod agnoſcunt. Praeclare vero ad inferendam rebus lucem repertae ſunt *ſimilitudines*; quarum aliae ſunt, quae probationis gratia inter argumenta ponuntur, aliae ad exprimendam rerum imaginem compoſitae, quod eſt hujus loci proprium,

- - - inde lupi ceu raptores atra in nebula. &

Avi

ſimilia fere in capta urbe a Gallis lib. v. 42. *fragor ruentium tectorum* &c. BURM.

Fragor, & ex diverſis clamoribus.] *Fragôr, ex diverſis fragoribus unus.* V. C. Alm.

Aliorum fuga.] *Aliorum* deeſt V. C. Alm.

Alii in extrimo.] *Alii extremo.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec.

Servati fato ſenes.] *Servati fatorat.* V. C. Alm. forte, *malo u. in i. d. ſ. fato.* ut *malum fatum*, *mala fata* apud Ovidium & alios.

Diſcurſus.] *Dicurſus.* Voſſ. pr. tert.

Tum prophanorum.] *Tum illa profanorum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. & omnes fere praeter Leidenſem.

Acti ante ſuum.] *Actio ſuum.* V. C. Alm.

Conſequemur autem.] Poterit, inquit, illa deſcriptio fieri, ſi omnia, quae veriſimile eſt in re eſſe, aut eſſe poſſe, perſequemur. nec enim duntaxat in *energia*, cum *adjicimus adjuncta*, ponere debemus *vera*, ſed etiam, quae *veri* habeant ſimilitudinem, TURNEB.

Contingit eadem.] *Contingit autem eadem.* Voſſ. pr.

Mihi frigidus horror.] Evidens eſt deſcriptio timoris ab accidentibus. nam in timore ſanguis fertur ad cor, parteſque interiores. itaque partes exteriores apparent exſangues & frigidae. & quia tum laborat facultas animalis, membra concutiuntur. Addidit coiſſe ſanguinem *hyperbolicôs*, ſed tamen ſatis veriſimiliter. id enim credebat, quia partes frigebant, quibus ſuppeditat *ſanguis* & *ſpiritus* calorem. TURNEB. eſt ex III. Aeneid. 29.

Trepidae.] VII. Aeneid. 518.

Atque hujus ſummae.] *Atque hujus ſummae judicio quidem in eo virtutes.* Voſſ. ſec.

Omnis eloquentia.] *Elegantia.* Sich. Baſil. Colin: Gryph. Vidov. marg. Vaſc. Steph.

Quod agnoſcunt.] *Cognoſcunt.* Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Praeclare vero.] Duplex eſt ſimilitudo: altera ad *docendum* & *probandum* refertur: altera vero ad *expoliendum* & *ornandum*. igitur *ornatui* ſubjicitur & *enargiae*. TURNEB.

Similitudines.] *Similitudo* eſt ſatietatis mater. Cicer. I. de Invent. 41. ALMEL.

Inde lupi ceu.] Haec ſimilitudo vocatur ἰκὼν à Graecis, à Latinis *imago*, *eſt autem formae cum forma*

Digitized by Google

- - - Avi ſimilis, quae circum litora, circum
Piſcoſos ſcopulos humilis volat aequora juxta.

Quo in genere id eſt praecipue cuſtodiendum, ne id, quod ſimilitudinis gratia adſcivimus, aut obſcurum ſit, aut ignotum. Debet enim, quod illuſtrandae alterius rei gratia aſſumitur, ipſum eſſe clarius eo, quod illuminat. Quare ſane poëtis quidem permittamus hujuſmodi exempla:

Qualis, ubi hybernam Lyciam Xantique fluenta
Deſerit, aut Delon maternam inviſit, Apollo.

Non idem decebit oratorem, ut occultis aperta demonſtret. Sed illud quoque, de quo in argumentis diximus, ſimilitudinis genus ornat orationem, facitque ſublimem, floridam, jucundam, mirabilem. Nam quo quaeque longius petita eſt, hoc plus affert novitatis, atque inexſpectata magis eſt. Illa vulgaria videri poſſunt, & utilia tamen ad conciliandam fidem, *Ut terram cultu, ſic animum diſciplinis meliorem uberioremque fieri.* Et, *ut medici abalienata morbis membra praecidunt, ita turpes ac pernicioſos, etiam ſi nobis ſanguine cohaereant, amputandos.* Jam ſublimius illud pro Archia, *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent, beſtiae ſaepe immanes cantu flectuntur atque conſiſtunt,* & cetera. Quod quidem genus à quibuſdam declamatoria maxime licentia corruptum eſt. Nam & falſis utuntur: nec illa iis, quibus tandem ſimilia videri volunt, applicant: quorum utrumque in iis eſt, quae

forma collatio. TURNEB. eſt ex lib. II. Aeneïd. 355.

Avi ſimilis.] IV. Aeneid. 254. *miſit avi.* Sich. Baſil. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *Et an ſimilis.* Voſſ. pr. tert.

Volat aequora juxta.] *Juxta* deeſt Voſſ. tert.

Idem praecipue.] Nota ſubdiviſionis adſcribatur, ne *idem* legatur, ſed *id eſt.* REGIUS. *idem.* Loc. Baſil. Par.

Gratia adſcivimus.] *Gratia aſſumitur ipſum eſſe clarius.* omiſſis reliquis Voſſ. ſec. *aſſumimus.* Voſſ. pr. tert.

Illuminat.] *Illuminatur.* ed. Obr.

Poëtis.] Poëtae ſolent nonnunquam eas ſimilitudines, quas ad illuſtrandum adhibent, ducere à rebus obſcuris aut ignotis: quod nunquam faciet orator. nam poeta ſibi proponit doctum lectorem, orator raro ſolet habere *doctum auditorem.* TURNEB. *ſane* abeſt Voſſ. pr. tert. Obr.

Permittamus.] *Permittimus.* ed. Obr.

Qualis ubi.] IV. Aeneid. 143.

Lyciam.] *Luciam.* Voſſ. pr.

Aut Delon.] *Ante Delon.* Voſſ. ſec.

Decebit oratorem.] *Oratorem* deeſt Voſſ. tert.

Sed illud quoque.] *Sed illius quoque.* Voſſ. ſec.

Fecitque ſublimen.] *Facit*, ne diverſa tempora jungentur, legendum eſt. REGIUS.

Nam quo quaeque longius.] Hoc de *parabola* videtur intelligendum, quae *ſimilitudo* eſt paulo longius ducta. Petitur autem non ſolum ab *hominibus*, ſed etiam a *mutis* & *inanimis.* TURNEB.

Et utilia tamen.] *Et utilia tantum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Baſil. Obrecht. Francius volebat *at utilia tamen.*

Et ut medici, &c.] Appellat Fabius *membra abalienata*, quae *exaruerunt*, *motum & ſenſum amiſerunt*, ac *plane emortua* ſunt. ſolent enim illam *gangraenam* ſecare medici. TURNEB.

Morbis membra.] *Membra* deeſt Voſſ. pr. qui & *praecidant*, & mox *etiamſi ſanguine cohaereant.*

Pro Archia.] Cap. VIII. adducit & hoc lib. IX. cap. 4. ubi videtur culpare, ut & hic, ſed defendit Ciceronem Victor. XIII. Var. Lect. 16.

Voci.] *Voce.* Voſſ. ſec.

Nam & falſis.] Ex his duo vitia colligere poſſumus in ſimilitudine, cum rem aſſumimus *falſam*, aut *ſimilitudinem cum negotio male connectimus*: non quod ſit ſemper opus *antapodoſi*, ſed ſaltem rerum *connexione* & *applicatione.* TURNEB. *nam nec.* Voſſ. tert. *utantur.* Voſſ. pr.

Quibus tamen.] *Quibus tandem.* Voſſ. ſec. *tandem* vero non habent Voſſ. pr. tert.

Digitized by Google

quae me juvene ubique cantari ſolebant, *Magnorum fluminum navigabiles fontes ſunt.* &, *Generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt.* In omni autem parabola aut praecedit ſimilitudo, & res ſequitur, aut praecedit res, & ſimilitudo ſequitur. Sed interim libera & ſeparata eſt: interim, quod longe optimum eſt, cum re, cujus eſt imago, connectitur, collatione invicem reſpondente, quod facit redditio contraria, quae ἀνταπόδοσις dicitur. Praecedit ſimilitudo illa, cujus modo feci mentionem,

- - - inde lupi ceu
Raptores atra in nebula.

Sequitur in primo Georgicôn, poſt longam de bellis civilibus atque externis conqueſtionem,

Ut cum carceribus ſeſe effudêre quadrigae,
Addunt ſe in ſpatia; & fruſtra retinacula tendens

Fertur

Cantare ſolebant.] *Cantari*, paſſivum ſenſus expoſcit. Regius.

Navigabiles fontes.] Hoc falſae comparationis aptiſſimum exemplum: ex tenuibus enim ſaepiſſime fontibus, nec ſtatim navigabilibus, fluvii magni exiſtunt; ut de Nilo Pomp. Mela lib. I. cap. 9. & Ovid. Remed. Am. 97.

Flumina pauca vides de magnis fontibus orta,
Plurima collectis multiplicantur aquis.

Burm.

Cum fructu eſt.] *Cum fluctu eſt.* V. C. Alm.

Similitudo, & res ſequitur.] *Similitudo; res ſequitur.* Locat. *in omni a. parabola aut praecedit res & ſimilitudo ſequitur, ſed interim.* reliquis omiſſis Voſſ. ſec.

Sed interim libera.] *Liberam* appellat *ſimilitudinem*, quam Graeci vocant *anantapodoton*, ſine redditione, cum *ſimilitudo* tantum ponitur, neque additur aliquid, quod *ſimilitudinem* cum re prorſus comparet. Alteram autem facit *ſimilitudinem* cum *antapodoſi*, quando id adhibetur, quod *ſimilitudinem* prorſus cum re conferat. Turnebus.

Collatione.] *Collocatione.* Ald.

Ἀνταπόδοσις.] Quemadmodum in *ſimilitudine* & *comparatione* dicitur *antapodoſis*, *redditio invicem reſpondens*, ita quoque in periodo membrum appellatur, quod ſuperiori reſpondet. unde ἀνταπόδοτον dicitur, cum membrum aliquod neceſſarium periodo deeſt, ut docet *Budaeus*. Turneb.

Georgicôn.] In fine.

Aut extremis.] *Atque* copula, loco *aut* disjunctionis, videtur reponenda, ac pro *extremis* legendum eſſe *externis* facile ex carminibus ipſis Virgilii colligitur. Regius. *aut extremis.* Locat.

Addunt ſe in ſpatia.] *Addunt in ſpatio.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. & ita vulgatos Virgilii codices habere notat Piërius, & N. Heinſius editione ſua probavit. alii, ut & Voſſ. ſec. *addunt in ſpatia*, quod amplexus Obrecht. & ſane locutio haec non obvia & vulgaris. cui comparari illa Ovidii lib. x. Met. 207. poteſt,

——— quo ſe fortiſſimus heros
Addat in hunc florem. ——

licet non ſit plaue ſimilis. ut & illa II. Art. Am. 672.

Aut fera belligeras addite in arma manus.

& Val. Flac. VI. 181.

Nec dum clara quibus ſeſe Fuga mentibus addat.

ubi Fuga, ut Dea, a Poëta ponitur, quae ſe mentibus immittit. nam hanc puto vocis hujus *addere* in his locutionibus eſſe vim, ut *mittere*, *immittere* ſe notet poteſt & pro ſimplici *dare*, ut *dare ſe in rem* paſſim occurrit. ita Virgil. IV. Georg. 528. *ſe jactu dedit aequor in altum.* XII. Æneid. 633. *teque haec in bella dediſti*; & ita *in pedes ſe dare* Terentius, Plautus, & alii dixerunt. pro quo *conjicere ſe in pedes* Terent. Phorm. I. IV. 13. & ita Graeci loquuntur. Act. XIX. 31. δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. Euripid. Iphig. Taur. 1353. πόντῳ δὲ δόντες τὴν ξένην καθίσομεν. vide quae ad Sil. Ital. lib. III. 350. notarunt N. Heinſius, & Eruditiſſimus Drakenborchius. praeterea Servius notat, eſſe tranſlationem, non comparationem, quae in fine vitioſa eſt. ſed ſine metu cenſurae Grammaticae Valerius Flaccus, exemplum Maronis ſecutus, librum tertium comparatione quoque finit; quod decentiſſime fieri, ex hoc Quinctiliani loco oſtendit Joh. Baptiſt. Pius Annot. Poſter. cap. 103. & poſt eum Maſerius & Carrio ad Val. Fl. Burmannus.

Sed

Digitized by Google

Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

Sed haec ſunt ſine antapodoſi. Redditio autem illa rem utramque, quam comparat, velut ſubjicit oculis, & pariter oſtendit. Cujus praeclara apud Virgilium multa reperio exempla, ſed oratoriis potius utendum eſt. Dicit Cicero pro Muraena, *ut ajunt in Graecis artificibus eos auloedos eſſe, qui citharoedi fieri non potuerunt: ſic nos videmus, qui oratores evadere non potuerunt, eos ad juris ſtudium devenire.* Illud

Sed haec ſunt.] *Sed ſunt.* Voſſ. tert. *ſed haec ſint.* Voſſ. pr.

Redditio autem illa rem.] *Redditio autem rem.* Voſſ. pr. tert.

Velut ſubjicit.] Vocem *velut* non habet ed. Obr. alii ediderunt, *rem utramque comparat, & velut ſubjicit.*

Sed oratoriis.] *Sed oratoris.* Voſſ. pr. tert.

Pro Murena.] Cap. XIII.

Ut ajunt in Graecis.] Proverbium hoc uſurpatur à *Latinis* & *Graecis*, de *his qui melioribus deſperatis ad viliora ſe conferunt.* caeterum appellat Graecos *artifices, muſicos* & *ſcenicos homines*, qui ad Ariſtotele *Dionyſiaci artifices* appellantur. TURNEB.

Auloedos.] *Auletas* codices & editiones quaedam Ciceronis. ut & *non potuerint. Aulos edos.* Voſſ. tert.

Sic nos videmus.] *Sic nonnullos videmus.* eſt apud Ciceronem, & ita Ald. & forte hic apud Fabium librarii ideo mutarunt, quia credebant, non recte, ſi *nonnullos* praecederet, *eos* ſequi. ſed jam ſatis ſuperque viri docti oſtenderunt, minime refugiſſe veteres illo pronomine, licet ſupervacuum videatur, ita uti. vide plura apud Gronov. ad Liv. XXV. 27. Caſaub. ad Apolog. Apulej. p. 129. qui & Graecis & Hebraeis id familiare notat. Barth. Adv. XXXII. 10. & Rupert. ad Salluſt. p. 17. & ita ipſe Cicero in eadem Oratione pro Muraen. cap. XII. *Praetor interea &c. ei quoque carmen compoſitum eſt.* ubi v. Lamb. lib. III. de Orat. 25. *cur ea, quae maxime ſenſus noſtros impellunt voluptate, ab iis celerrime faſtidio quodam & ſatietate abalienemur.* & ita apud Val. Max. I. I. 4. ejecerunt ignoratione hujus uſus vocem *eidem. Sulpicio inter ſacrificandum apex e capite prolapſus, eidem ſacerdotium abſtulit.* ita enim Aldi, Gryphii, Stephani, & optimae editiones, aliae *eidem* omittunt. Graecis etiam auctoribus hoc librariorum ignorantia accidiſſe oſtendit Celeberrimus Perizonius ad Aelian. lib. XII. Var. 52. ſimilem quoque locutionem infra videbimus ad lib. XI. I. BURM.

Eos ad juris ſtudium divertere.] Editio Lugdunenſis, aliaeque haud paucae pro *divertere* exhibent *devenire*; minore ſane elegantia. *Divertunt* enim homines, cum, relicta una via, in aliam ſe conferunt: quid ergo accuratius & expreſſius dici poteſt, quam homines, rei oratoriae ineptos, ad jus *divertere*? Neque etiam video, quo modo, ſalva vocabuli proprietate, dicere potuit Fabius, *devenire* homines ad juris ſtudium, niſi & ipſe illud praecipue coluiſſet. Vocem tamen illam non rejeciſſemus, niſi nobis mutationem dictaſſent duo Codices manu ſcripti, Bodlejanus & Joannenſis; atque editus Andreae. GIBSON. *divertere* etiam V. C. Alm. & Obrecht. ſed mihi *devenire* praeferendum videtur, non tantum, quia apud Ciceronem conſtans eſt omnium codicum lectio, ſed quia *devertere* non reſpondeat praecedentibus: qui enim non poſſunt fieri Citharoedi, fieri poſſunt auloedi; qui non evadere poſſunt Oratores, devenire poſſunt ad juris ſtudium. nam & ille, qui orator poteſt evadere, poteſt ſemper, ubi velit, & lubeat, devertere ad juris ſtudium, neque eo minus oratoris laudem conſequi. ſed ad juris ſtudium, ut facillimum, & quod intra triduum addiſci poteſt, aſpirare multi poſſunt, ad oratoris artem pauciſſimi. & hoc verbum *evadere* notat, quod eſt, ſummum, ut in monte verticem, in circo metam, &c. tangere; *devenire* autem *ad juris ſtudium* notat, illum debere in inferioribus ſubſiſtere; nam minus eſt quam *pervenire*; quo verbo bis terve in prooem. lib. I. utitur pro ad *ſummam pervenire. devenire* ergo poſſunt fere omnes ad juris ſtudium, *evadere* vel *pervenire* ad oratoris laudem pauci. egregie haec illuſtrantur verbis his, ex Prooem. lib. I. *eſt aliquid conſummata eloquentia, neque ad eam pervenire natura humani ingenii prohibet. quod ſi non contingat, altius tamen ibunt, qui ad ſummam nitentur, quam qui, praeſumta deſperatione, quo velint, evadendi, protinus circa ima ſubſtiterint.* mox capite ſequenti *ad ſummum pervenit, non nixu, ſed impetu.* & ita *evadere*, pro adſcendendo ſuperare, ex veteri Scholiaſte exponit Barth. ad Stat. III. Theb. 468. & ita pro praeterire ponit Ovidius III. Met. 19.

Jam vada Ciphiſi, Panopeſque evaſerat arva.

& ita Cicero paſſim utitur hac voce in diſciplinis, de iis, qui ad ſummam perveniunt: de Clar. Orat. 35. *perfectus Epicureus evaſerat.* cap. 87. *pauci digni nomine evadunt. quos judicabat oratores non poſſe evadere.* & alibi. & verum eſſe, quod hic Cicero ait, conſtat ex ejus Bruto, ubi cum cap. 47. a ſummis oratoribus ſegregaſſet *dicentes*, & *ſedulos*, dicit Cn. Pompejum inter illos aliquem numerum

lud pro eodem, jam pene poëtico ſpiritu, ſed tamen cum ſua redditione, quod eſt ad ornatum accommodatius: nam *ut tempeſtates ſaepe certo aliquo coeli ſigno commoventur, ſaepe improviſo, nulla ex certa ratione, obſcura aliqua ex cauſſa concitantur: ſic in hac comitiorum tempeſtate populari ſaepe intelligas, quo ſigno commota ſit: ſaepe ita obſcura eſt, ut caſu excitata eſſe videatur.* Sunt & illae breves, *Vagique per ſilvas ritu ferarum.* Et illud Ciceronis in Clodium: *Quo ex judicio, velut ex incendio, nudus effugit.* Quibus ſimilia poſſunt cuicumque, etiam ex quotidiano ſermone, ſuccurrere. Huic ſubjacet virtus non ſolum aperte ponendi rem ante oculos, ſed circumciſe atque velociter. Ac merito laudatur brevitas integra, ſed ea minus praeſtat, quoties nihil dicit, niſi quod neceſſe eſt, βραχυλογίαν vocant, quae reddetur inter ſchemata. Eſt vero pulcherrima, cum plura paucis complectimur, quale illud Salluſtii eſt, *Mithridates corpore ingenti, perinde armatus.* Hoc male imitantes ſequitur obſcuritas. Vicina praedictae, ſed amplior virtus eſt ἔμφασις, altiorem praebens intellectum, quam quem

merum obtinuiſſe, ſed ejus fratrem Sextum *praeſtantiſſimum ingenium contuliſſe ad ſummam juris civilis*, nec ulterius progreſſum, ut & C. Bilienum, qui in jure etiam ſummus *evaſit*, ſed non in eloquentia. in Voſſ. ſec. erat ad *ſtudium juris deverare*, an pro *deerraret*? Burm.

Pro eodem.] Cap. xvii.

Saepe improviſo.] Saepe *improbis*. V. C. Alm. *ex improviſo*. Locat. Andr. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Ex cauſſa concitantur.] *Excitantur.* Ciceronis editiones. *ex cauſa* deeſt Voſſ. pr. mox *quo ſigno conjuncta ſit*. Voſſ. tert.

Ut ſine cauſa excitata eſſe videatur.] Ita noſtra editio, ſecuta Codices MSS. Bodlejanum, Baliolenſem, & Joannenſem; editos item Andreae, Aldi, atque Pariſ. *Caſu excitata*, editiones aliae; lectio ſatis idonea, quamque loco ſuo non moviſſem, niſi magni apud me ponderis eſſet trium Codicum manuſcriptorum conſenſus. Gibson. *ut ſine cauſa excitata*. Locat. Baſil. Colin. Vidov. Gryph. Obr. *ut ſine cauſſa excita videatur*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. *ut ſine cauſa* (*caſu* Voſſ. tert.) *excitata videantur*. Voſſ. pr. tert.

Sunt & illae breves.] Alia eſt diviſio *ſimilitudinum*. nam quaedam *prolixiores* ſunt, ut *ſuperiores*: quaedam *breviores*, & in duobus tribuſve poſitae verbis, cujuſcemodi ſunt *ſequentes*. Turneb.

Vagique per ſilvas.] *Vagi per ſilvas*. MSS. Alm. Voſſ. pr. Obr.

Quo ex judicio.] Intelligit *judicium*, quod adverſus *Clodium* de *ſacris Bonae Deae pollutis* eſt conſtitutum. nam corrupto pecunia judicio & ſubornatis falſis teſtibus Clodius evaſit. Turneb.

Velut ex incendio.] *Velut incendio.* Steph. Roign.

Huic ſubjacet.] *Huic ſubcitat.* V. C. Alm. *huic ſubjecta eſt*. MS. Bod. Andr. Ald.

Sed circumciſe.] *Sed acute, circumciſe*. ed. Obr.

Brevitas integra.] *Velocitas integra*. MSS. Joan. Bal. Voſſ. pr. tert.

Sed eam minus praeſtat.] *Sed ea* ut legatur ſenſus exigit. Regius. *ſed eam*. Voſſ. pr. Locat.

Βραχυλογίαν vocant.] Eadem etiam appellatur βραχύτης, quae fit, cum mira brevitate rem totam comprehendimus, ut nihil omittamus. illa enim efficit orationem ornatiſſimam. Turneb.

Quae reddetur.] *Quae redditur*. Voſſ. ſec.

Quale illud Salluſtii.] *Quale Salluſtii*. MSS. Alm. Voſſ. omnes.

Mithridates.] *Metridates*. Voſſ. pr.

Perinde armatus.] *Proinde*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. *animatus* Lipſius & Douza ad Fragmenta Salluſtii mallent, ſed Freinſhemius vulgatam retinet. quam recte etiam Douza explicuit. hujus Brachylogiae etiam exemplum eſt apud Florum lib. ii. cap. 2. ut recte Salmaſius correxit. *atrox coelum, perinde ingenia*. Burm.

Hoc male imitantes.] *In hoc*. V. C. Alm.

Sequitur obſcuritas vicina praedictae. ſed amplior.] Ita diſtinguitur in Locat. Ald. & antiquis editionibus, quod jam correxit Aſcenſius.

Ἔμφασις.] *Ἔμφασιν Cornificius lib.* 4. vertit ſignificationem, *qua plus relinquitur in ſuſpicione, quam dicitur*. ejus multas facit ſpecies, *exſuperationem, ambiguum, conſequentiam, &c.* Turnebus.

Sed amplior.] *Sed cumulatior*. Ed. Obr.

Quam quem.] *Quamquae*. Voſſ. pr. tert.

Per

quem verba per ſe ipſa declarant. Ejus duae ſunt ſpecies: altera, quae plus ſignificat, quam dicit: altera, quae etiam id, quod non dicit. Prior eſt & apud Homerum, cum Menelaus Grajos in equo *ſediſſe* dicit: nam verbo uno magnitudinem ejus oſtendit. & apud Virgilium,

Demiſſum lapſi per funem. - - -

Nam ſic quoque altitudo demonſtrata eſt. Idem Cyclopa, cum *jacuiſſe* dicit *per antrum*, prodigioſum illud corpus ſpatio loci menſus eſt. Sequens poſita eſt in voce aut omnino ſuppreſſa, aut etiam abſciſſa. Supprimitur vox, ut fecit pro Ligario Cicero. *Quod ſi in hac tanta tua fortuna lenitas tanta non eſſet, quantam tu per te, per te, inquam, obtines: intelligo, quid loquar.* Tacuit enim illud, quod nihilominus accipimus, non deeſſe homines, qui ad crudelitatem eum impellerent. Abſcinditur per ἀποσιώπησιν, quae, quoniam eſt figura, reddetur ſuo loco.

Per ſe ipſa declarant.] *Deſiderant.* MSS. Joan. Voſſ. pr. tert.

Homerum.] Odyſſ. VIII. quamquam non Menelaus, ſed Demodocus. neque in *equum aſcendiſſe*, ſed in *equo ſediſſe* dicit. PHIL.

Cum Menelaus Grajos in equum aſcendiſſe dicit.] Ita editiones Aldina, Vaſcoſani, & Stephani. *In equum deſcendiſſe*, Codices (quos noſtra ſecuta eſt) MSS. Bodlejanus, Joannenſis, editique Andreae. Quorum quidem utrumvis alteri iſti facile praefero, *in equo ſediſſe*. Quis enim non videt equi Trojani magnitudinem indicari luculentius, ſive Graeci in eum (ſcalis applicitis) *aſcendiſſe* dicantur; ſive etiam (per funes demiſſi) *deſcendiſſe*. Sed non eam lectionem prorſus audeo improbare, quoniam Fabius equi altitudinem verbis Virgilii (*Demiſſum lapſi per funem*) poſtea exprimit; quae videri quidem poſſunt excludere lectionem Codicum MSS. *deſcendiſſe*. GIBSON. *in equum aſcendiſſe.* V. C. Alm. Locatel. Gryph. Colin. Vidov. *in equum deſcendiſſe.* Voſſ. omnes. *intra equum deſediſſe ait.* Obr. Hartung. locor. memor. decur. III. cap. 6. (ut Colomeſius notavit) duo ex Homero loca Odyſ. Δ. 272. & Θ. 503. profert, ex quibus *ſediſſe*, non *adſcendiſſe*, legendum eſſe probat. emphaſis vero illa, quae magnitudinem, non altitudinem, quam Virgilius indicat, equi oſtendit, eo augetur, quod dicat Menelaus, ἐν' ἱνήμεθα πάντες ἄριστοι Ἀργείων. *ubi inſidebamus omnes principes Graecorum.* Unde ejus capacitas intelligitur; quod commodas tot viris ſedes dabat. quod repetit quidem Odyſ. Θ. 512. ubi & μέγαν ἵππον vocat; ſed exemplum emphaſeos tantum ex priore loco Homeri promit. BURM.

Magnitudinem.] Id eſt, latitudinem, quare *ſediſſe*, non *aſcendiſſe*, legendum. PHIL.

Virgilium.] Lib. II. Aeneid. 262. *dimiſſum.* Voſſ. pr. tert.

Cum jacuiſſe.] *Tum.* Voſſ. pr.

Dicit per antrum.] *Dixit.* Voſſ. tert. Obr. *per antrum immenſum.* Vaſc. Steph. eſt ex lib. III. 631. ubi quidam legunt *jacuitque per antrum immenſus*, alii *immenſum.* v. Pier. & alios. ſi emphaſis vero in voce *immenſum* ſit, mallem, ut ambiguitas vitetur, legere, *idem Cyclopa cum immenſum dicit, jacuiſſe per antrum.* BURM.

Sequens poſita eſt.] *Poſitum in.* Voſſ. omnes. *poſitum eſt.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

In voce aut omnino ſuppreſſa, &c.] *Supprimitur vox*, quae nullo modo ponitur, atque ita fit ἀνα-τυπώθεν, quod tamen emphaſin habet. *abſcinditur* autem, cum *ſermo interrumpitur*, & aliquid deeſt ad ſenſum abſolvendum. utranque ſpeciem *abſciſſionem* appellat Cornificius. TURNEB.

Abſciſſa.] *Abſciſa.* Voſſ. tert.

Pro Ligario.] Cap. V.

Quod ſi in hac tanta tua fortuna.] *Quod ſi in tanta fortuna.* MSS. Alm. Voſſ. omnes. Locat. Baſil. Colin. Gryph. Vidov. *quod* non habet Ald. nec in Ciceronis Codicibus eſt.

Lenitas tanta.] *Bonitas.* MS. Bodl. Alm. Voſſ. omnes. Andr. Ven. Locat. Sich. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Quantam tu per te, per te inquam.] Eorundem verborum repetitione factum eſt, ut nonnulli Codices Ciceronis locum polluerent & enervarent, rejecta duplicatione vocabulorum *per te.* GIBSON. *per te, per te inquam.* apud Ciceronem, & hic Voſſ. ſec. Ald. Gryph. Colin. Vidov. Oxon. Obr. *quam tu aperte.* Voſſ. pr. tert.

Obtines.] *Optime.* V. C. Alm.

Non deeſſe.] *Non decem.* Voſſ. ſec.

Impellerent.] *Impellant.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Obr. & mox *abſciditur.* Voſſ. iidem.

co. Eſt in vulgaribus quoque verbis emphaſis, *Virum eſſe oportet.* &, *Homo eſt ille.* &, *Vivendum eſt.* Adeo ſimilis eſt arti plerumque natura. Non tamen ſatis eloquentiae eſt, ea, de quibus dicat, clare atque evidenter oſtendere: ſed ſunt multi ac varii excolendae orationis modi. Nam & ipſa illa ἀφέλεια ſimplex & inaffectata habet quemdam purum, qualis etiam in feminis amatur, ornatum, & ſunt quaedam velut è tenui diligentia circa proprietatem ſignificationemque munditiae. Alia copia locuples, alia floribus laeta: virium non unum genus. Nam quidquid in ſuo genere ſatis effectum eſt, valet. Praecipua tamen ejus opera δείνωσις in exaggeranda indignitate: & in ceteris altitudo quaedam: φαντασία in concipiendis viſionibus: ἐξεργασία in efficiendo velut opere propoſito: cui adjicitur ἐπεξεργασία, repetitio probationis ejuſdem, & cumulus ex abundanti. ἐνέργεια confinis his eſt, ab agendo ducta, & cujus propria ſit virtus, non eſſe, quae dicuntur, otioſa. Eſt & amarum quiddam, quod fere in contumelia eſt poſitum, quale eſt Caſſii. *Quid facies, cum in bona tua invaſero? hoc eſt, cum te docuero neſcire maledicere?* Et acre, ut illud Craſſi, *Ego te conſulem*

Virum eſſe.] Intelligitur virum eſſe fortem, etiam ſi non apponatur. REGIUS.

Homo eſt.] Ita apud Terent. Adel. I. II. 27. *Et tu illum tuum, ſi eſſes homo, ſineres nunc facere.* & V. VIII. II. *ſi tu ſis homo.* & ita alii ſaepe.

Et videndum eſt.] Hoc eſt *providendum.* REGIUS. Cum dicimus *Vivendum* eſt, ſignificamus *vitam eſſe traducendam:* plus tamen intelligitur per emphaſim, ſcilicet *genio eſſe indulgendum*, & *in laetitia vivendum.* ut apud Catullum, *Vivamus mea Lesbia atque amemus.* TURNEB. *videndum eſt.* V. C. Alm. Locat. Baſil. marg. Gryph. male: ſed recte Turnebus explicuit. vide ad Petron. cap. 34. & ſup. ad lib. VII. 3.

De quibus dicat.] *De quibus dicit.* Voſſ. ſec. Obr.

Excolendae.] *Extollendae.* Voſſ. ſec.

Nam & ipſa illa ἀφέλεια.] Ἀφέλεια ſimplex eſt & pura oratio, fluens quaſi ſponte naturae, & nullam habens affectationem, qualis eſt apud Graecos in *Xenophonte & Alcinoo. Apheliae praecepta compoſuit rhetor Ariſtides.* TURNEB. *nam ipſa illa.* Voſſ. pr. ſec.

Etiam feminis amatur.] *In* praepoſitio mihi adſcribenda videtur, ut *in feminis* legatur. REGIUS.

Velut e tenui.] *Velut a tenui.* Voſſ. ſec.

Floribus laeta.] *Floribus laetata.* Voſſ. pr.

Praecipue tamen.] Quamvis *praecipue* legatur; ego tamen, vel repugnantibus exemplaribus, *praecipua* contenderim eſſe legendum. REGIUS. Viribus ornatior ſit oratio, ſed virium multae ſpecies, praecipua δείνωσις, id eſt, *gravitas*, quae eſt *oratio vim addens rebus indignis & invidioſis.* Eam quoque videtur ponere Fabius in quadam altitudine: niſi forte potius hic locus referatur ad aliam virium ſpeciem. Caeterum, quae ſubjiciuntur, omnia ad vim referenda ſunt, tanquam ſpecies ad genus. TURNEB. *praecipue.* Locat.

In exaggeranda.] *In* deeſt Voſſ. ſec.

Φαντασία.] Φαντασία interdum ad *enargiam* refertur, tamen praeter *enargiam* habet aliquid peculiare, quod poſitum eſt in ipſa vi: ut cum orator concipit alicujus rei ſimulachrum, ut magis judices moveat. TURNEB.

Ἐξεργασία.] Ἐξεργασία oratio eſt vehemens & acris, quae efficaciter probat & colligit. alioqui ἐξεργασία appellatur *expoſitio.* Sed hoc loco non ita accipitur. *Idem.*

In efficiendo velut.] *Vult.* Voſſ. ſec. *in efficiendo opere.* Voſſ. pr.

Confinis his eſt.] *Iis eſt.* Locat. Ald. *his eſt enim ab ag.* Voſſ. pr. ſec.

Dicta & cujus.] *Dicta cujus.* Voſſ. ſec. *ducta* deeſt Voſſ. pr. ſec. *& cui.* Voſſ. pr. *dicta, & cujus.* Obr.

Cum fere in contumelia.] Emendate loco illius *cum* legitur *quod*, hoc modo, *quod fere in contumelia poſitum eſt.* REGIUS. *quo id fere.* Voſſ. pr.

Quale eſt Caſſii.] *Quale Caſſii.* Locat. Ald. Baſil. Colin. Gryph. Vidov. Obr.

Cum in bona.] *Cum enim vi in bona tua invaſero.* marg. Baſil. *cum bona tua.* Voſſ. pr. *cum vi in bona.* ed. Obr.

Hoc eſt.] *Quod eſt.* V. C. Alm.

Docuero neſcire maledicere.] *Docuero maledicere.* V. C. Alm.

Non

ſulem cum putem, tu me non putes ſenatorem. Sed vis oratoris omnis in augendo minuendoque conſiſtit. Utrique parti totidem modi, ex quibus praecipuos attingemus: reliqui ſimiles erunt. Sunt autem poſiti in rebus, & verbis. Sed quae ſit rerum inventio ac ratio, tractavimus: nunc quid *elocutio* attollat aut deprimat, dicendum.

Non putes ſenatorem.] *Non putes eſſe ſenatorem.* Voſſ. pr. tert. Loc. Ald. Colin. *non putes me eſſe ſenatorem.* Voſſ. ſec. *conſulem putem, cum tu me.* ed. Obr.

Et quae ſit rerum.] *Sed* loco illius copulae *&* legitur caſtigate in quibuſdam exemplaribus. REGIUS. *Et quae.* Voſſ. omn. Locat.

CAPUT IV.

De amplificatione.

Prima eſt igitur amplificandi vel minuendi ſpecies in ipſo rei nomine, ut cum eum, qui ſit *caeſus*, *occiſum*: eum, qui ſit *improbus*, *latronem*: contraque eum, qui *pulſavit*, *attigiſſe*: qui *vulneravit*, *laeſiſſe* dicimus. Utriuſque pariter exemplum eſt pro M. Coelio, *Si vidua libere, proterva petulanter, dives effuſe, libidinoſa meretricio more viveret, adulterum ego putarem, ſi quis hanc paullo liberius ſalutaſſet?* Nam & impudicam, *meretricem* vocavit: & eum, cui longior cum illa fuerat uſus, *liberius ſalutaſſe.* Hoc genus increſcit, ac fit manifeſtius, ſi ampliora verba cum ipſis nominibus, pro quibus ea poſituri ſumus, conferantur: ut Cicero in Verrem, *Non enim furem, ſed raptorem: non adulterum, ſed expugnatorem pudicitiae: non ſacrilegum, ſed hoſtem ſacrorum religionumque: non ſicarium, ſed crudeliſſimum carnificem civium ſociorumque in veſtrum judicium adduximus.* Illo IV.

Amplificatio duplex eſt, *rerum* & *elocutionis.* *Amplificatio rerum* petitur à locis inventionis, de quibus dictum eſt lib. 5. Nunc autem Fab. *amplificationem, quae elocutione fit*, tractat, ut mirari ſubeat, *Eraſmum*, cum in ſecundo commentario rerum copiam tractaret, has *amplificationis ſpecies* enumeraſſe, quaſi *rerum* eſſent, ac non *elocutionis*, quamquam *amplificatio per comparationem* magna ex parte rerum eſſe videtur. TURNEB.

Amplificandi.] *Multiplicandi.* Voſſ. tert.

Qui ſit caeſus, occiſum.] Hac utitur amplificatione Terentius Adel. IV. 2. *me pugnis miſerum, & iſtam pſaltriam uſque occidis.* ubi Donat. *mire interjecit* miſerum, *& neceſſario* uſque *addidit, ut oſtenderet*, occidit *nimiae caedis verbum, non occiſionis intelligi oportere.* & mox, *non enim occiſus loquitur.* BURM.

Qui pulſavit.] *Qui pluſcunt attigiſſe dicimus.* omiſſis reliquis. V. C. Alm. hanc μείωσιν vel λιτότητα in voce *Tangere* notavit apud Horatium lib. III. od. 3. Lambinus. & ita *flagello tangere* idem lib. III. od. 26. & Plautus ſaepe pro percutere uſus hoc verbo. ſic *tangi fulmine*, vel *de caelo* dicebant; & ſimilia, omnibus obvia.

Libere, proterve, petulanter, &c. adulterium ego putarem.] *Proterva*, non *proterve*, & *adulterum*, & *paulo*, pro *pauco* in Oratione pro Caelio c. 16. emendate legitur. REG. *libere*, ꝑꝑt *petulanter.* V. C. Alm.

Si quis hanc.] *Si qui.* Voſſ. pr.

Nam & impudicam.] Tota haec periodus, uſque ad *ſalutaſſe*, deerat in V. C. Alm.

Cui longior.] *Cui longius.* Voſſ. pr.

Hoc genus.] *Eraſmus ſecundo libro Copiae*, hanc appellat *amplificationem per correctionem*, quando prius vocabulum tollitur, ut gravius ſubjiciatur. TURNEB.

In Verrem.] Lib. I. cap. 3.

Sed raptorem.] *Ereptorem.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Ald. Colin. & ita in Cicerone hodie legitur.

Adduxi-

lo enim modo, ut ſit multum, hoc etiam, plus ut ſit, efficitur. Quatuor tamen maxime generibus video conſtare amplificationem, *incremento*, *comparatione*, *ratiocinatione*, *congerie*. *Incrementum* eſt potentiſſimum, cum magna videntur, etiam quae inferiora ſunt. Id aut uno gradu fit, aut pluribus. Per id venitur non modo ad ſummum, ſed interim quodammodo ſupra ſummum. Omnibus his ſufficit vel unum Ciceronis exemplum, *Facinus eſt vincire civem Romanum, ſcelus verberare, prope parricidium necare: quid dicam in crucem tollere?* Nam & ſi tantum *verberatus* eſſet, uno gradu increverat, ponendo etiam id *eſſe facinus*, quod erat inferius. Et ſi tantum *occiſus* eſſet, per plures gradus aſcenderat. Cum vero dixerit, *prope parricidium necare*, ſupra quod nihil eſt, adjecit, quid *dicam in crucem tollere*? ita, cum id, quod maximum eſt, occupaſſet, neceſſe erat in eo, quod ultra eſt, verba deficere. Fit & aliter ſupra ſummum adjectio: ut apud Virgilium de Lauſo:

- - - quo pulchrior alter.
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.

Summum eſt enim, *quo pulchrior alter non fuit*, huic deinde aliquid ſuprapoſitum eſt. Tertius quoque eſt modus, ad quem non per gradus itur, ut quod non eſt plus quam maximum, ſed quo nihil majus eſt. *Matrem tuam occidiſti. Quid dicam amplius? Matrem tuam occidiſti.* Nam & hoc augendi genus eſt, tantum aliquid efficere, ut non poſſit augeri. Creſcit oratio minus aperte, ſed neſcio an hoc ipſo

Adduximus.] *Adducimus.* Voſſ. tert.

Efficitur.] *Efficietur.* Voſſ. ſec.

Quatuor tamen.] *Quatuor enim.* Ald.

Incrementum.] Quando gravibus quibuſdam rem augemus; *comparatione*, cum ex eo, quod infra eſt, id augetur, quod eſt ſupra: *Ratiocinatione*, cum aliud augetur, & ex eo animi collectione alterius intelligitur amplificatio: *Congerie*, cum multa verba aut multas ſententias eodem pertinentes congregamus. ex his quaedam non ſolum ad verba, ſed etiam ad res pertinent. TURNEB.

Id autem uno gradu.] Loco *autem* copulae, *aut* disjunctio eſt reponenda. REGIUS. *autem.* V. C. Alm. Locat. Steph.

Sed interim quodammodo ſupra ſummum.] Haec non habebat V. C. Alm.

Omnibus.] Id ait Cicero propter legem Semproniam & Portiam, quae vetabant civem Romanum interfici, ſed permittebant in exilium mitti. TURNEB. eſt ex v. Verr. 66. *omnibus his non ſufficit.* Voſſ. pr. tert.

Vincire.] *Vinciri*, *verberari*, *necari* & *tollere* in Cicerone hodie legitur. & ita edidit Stephan. niſi quod *tolli* etiam habeat. ut etiam ex Cicerone Regius citavit, qui & *prope* omiſſum in quibuſdam exemplaribus eſſe notat, ut omiſit Locatel.

Prope parricidium necare.] Eſt ſcriptum *necari.* PHILAND.

Fit & aliter.] Nam cum *Virgil.* VII. 649. *Aeneid. neminem Lauſo pulchriorem dixit*, maximum eſt complexus, ſed data occaſione majus aliquid poſuit maximo, ut commendaret pulchritudinem Turni. Tum ſimilis eſt locus apud *Homerum Iliados* 2. *de Ajace Telamonio, quem praeſtantiorem caeteris Graecis fuiſſe dicit, excepto Achille.* TURNEB.

Huic deinde.] *Hic.* Locat. *hoc.* Voſſ. pr.

Suprapoſitum.] *Superpoſitum.* Ald. Baſil.

Ut quod non eſt.] *Et quod.* Voſſ. omn. Locat. Colin. Vidov.

Tuam occidiſti. Quid.] *Tuam cecidiſti. Quid.* V.C. Alm. Loc. *cecidiſti* etiam bis habent Voſſ. pr. tert.

Creſcit oratio.] Alia ſpecies eſt *incrementi*, cum perpetua continuatione verba deinceps graviora ponuntur. non fit autem haec *amplificatio* per diſtinctionem, ut fiebat in ſuperioribus exemplis in inciſa & diſtinctos gradus. TURNEB. verba haec, *creſcit oratio*, deſunt in V. C. Alm.

Neſcio an hoc ipſo.] Francius volebat *neſcio an non*

ipſo efficacius, cum citra diſtinctionem in contextu & curſu ſemper aliquid priore majus inſequitur: ut de vomitu in Antonium Cicero. *In coetu vero populi Romani, negotium publicum gerens, magiſter equitum.* Singula incrementum habent. Per ſe deforme, vel non in coetu, *vomere*, in coetu etiam, *non populi:* populi etiam, *non Romani*: vel ſi nullum *negotium* ageret, vel ſi non *publicum:* vel ſi non *magiſter equitum.* Sed alius divideret haec, & circa ſingulos gradus moraretur: hic in ſublime etiam currit, & ad ſummum pervenit non nixu, ſed impetu. Verum ut haec amplificatio in ſuperiora tendit, ita, quae fit per *comparationem*, incrementum ex minoribus petit. Augendo enim, quod eſt infra, neceſſe eſt extollat id, quod ſupra poſitum eſt: ut idem, atque in eodem loco, *Si hoc tibi inter coenam, & in illis immanibus poculis tuis accidiſſet, quis non turpe duceret? in coetu vero populi Romani.* Et in Catilinam, *Servi mehercle mei ſi me iſto pacto metuerent, ut te metuunt omnes cives tui, domum meam relinquendam putarem.* Interim propoſito velut ſimili exemplo, efficiendum eſt, ut ſit majus id, quod à nobis exaggerandum eſt: ut idem pro Cluentio, cum expoſuiſſet, Mileſiam quamdam à ſecundis heredibus pro abortu pecuniam accepiſſe, *Quanto eſt*, inquit, *Oppianicus in eadem injuria majore ſupplicio dignus? Siquidem illa, cum ſuo corpori vim attuliſſet, ſe ipſa cruciavit: hic autem idem illud effecit per alieni corporis vim atque cruciatum.* Nec putet quiſquam hoc, quamquam eſt ſimile, illi ex argumentis loco, quo majora ex minoribus colliguntur, idem eſſe. Il-

lic

non hoc; ſed nihil opus, ut ad lib. XII. cap. II. videbimus.

In contextu.] *In textu.* V. C. Alm.

Cicero.] II. Philip. cap. 25.

Per ſe deforme.] *Prae ſe & deforme.* Voſſ. pr.

Etiam currit.] *In ſublime incurret.* Voſſ. pr. tert.

Non pervenit nixu & impetu.] Mendoſe ita legitur, veruſque ſenſus non percipitur. ſic autem emendari poteſt, ut *non* negandi adverbium poſtponatur verbo, ac, loco *&* copulae, *ſed* adverſativa adſcribatur hoc modo, *& ad ſummum pervenit, non nixu, ſed impetu.* REGIUS. *non pervenit nixu & impetu.* Locat. *non niſu.* V. C. Alm. Vidov. & ita Francius volebat. *niſus & impetu.* Voſſ. tert. *viſus & impetu.* Voſſ. pr.

Verum ut haec.] Eraſmus *amplificationem* ex comparatione dupliciter fieri dixit, aut per *fictionem*, *id eſt*, *hypotheſin*, de qua Fab. dixit lib. 5. aut per *exempli collationem.* exempla erunt apud *Fabium* paulo poſt. TURNEB.

Si hoc tibi.] *Si inter caenam, in ipſis tuis immanibus illis poculis, hoc tibi accidiſſet*, in Cicerone legitur. *ſed hoc tibi inter caenam, & illis immanibus p. t. a. q. n. t. diceret.* Voſſ. ſec.

In illis in manibus p. t. a. quis non turpe diceretur.] *Immanibus*, duplici m legendum eſſe, & *duceret*, ex ſecunda Philippica facile eſt videre. REGIUS.

Et in Catilinam.] *Sed in Catilinam.* Locat. *ſed & in Cat.* Ald. Par. Colin. Vidov. eſt ex I. Catil. cap. 7.

Metuerent.] *Metuerint.* Voſſ. pr.

Propoſito.] *Propoſiti.* Voſſ. ſec.

Ut idem pro Cluentio.] Nam *Oppianicus* praegnantem fratris uxorem una cum foetu veneno ſuſtulit, ut haereditatem haberet. TURNEB.

Expoſuiſſe moleſtiam quandam.] *Mileſiam*, in oratione Ciceronis cap. XI. inveniet ſcriptam, qui eam evolvet. REGIUS. *miles etiam a quodam.* V. C. Alm. *mulierem quandam.* Vall. lib. Voſſ. ſec. & Colbert.

Quanto eſt.] *Quanta eſt.* Voſſ. tert.

Se ipſa cruciavit.] *Se ipſam.* Voſſ. pr. tert. Locat. Ald.

Corporis vim atque cruciatum.] *Corporis mortem atque cruciatum.* Ald. Par. Colin. marg. Gryph. & ita in Cicerone hodie legitur, quamquam Sylvius *vim* praeferat, ne ſit ordo rerum perverſus, quia cruciatus, ſcilicet, praecedere debet mortem.

lic enim *probatio* petitur, hîc *amplificatio:* ſicut in Oppianico non id agitur in illa comparatione, ut ille male fecerit, ſed ut pejus. Eſt tamen quamquam diverſarum rerum quaedam vicinia. Repetam igitur hîc quoque idem, quo ſum illic uſus, exemplum, ſed non in eumdem uſum. Nam hoc mihi oſtendendum eſt, augendi gratia non tota modo totis, ſed etiam partes partibus comparari: ſicut hoc loco, *An vero vir ampliſſimus P. Scipio, pontifex maximus, Tib. Gracchum, mediocriter labefactantem ſtatum reipublicae, privatus interfecit: Catilinam, orbem terrarum caede atque incendio vaſtare cupientem, nos conſules perferemus?* Hîc & Catilina Graccho, & ſtatus reipublicae orbi terrarum, & mediocris labefactatio caedi & incendiis & vaſtationi, & privatus conſulibus comparatur: quae ſi quis dilatare velit, plenos ſingula locos habent. Quas dixi *per ratiocinationem* fieri amplificationes, videamus, an ſatis proprio verbo ſignaverim. Nec ſum in hoc ſollicitus, dum res ipſa volentibus diſcere appareat. Hoc ſum tamen ſecutus, quod haec *amplificatio* alibi poſita eſt, alibi valet: & ut aliud creſcat, aliud augetur, inde ad id, quod extolli volumus, ratione ducitur. Objecturus Antonio Cicero merum & vomitum, *Tu,* inquit, *iſtis faucibus, iſtis lateribus, iſta gladiatoria totius corporis firmitate.* Quid fauces & latera ad ebrietatem? Minime ſunt otioſa. Nam reſpicientes ad haec poſſumus aeſtimare, quantum ille vini in Hippiae

tem. quaſi vero non frequens eſſet ὑστερολογία illa apud ſcriptores. ſic idem Cicero IV. Catil. 10. *Scipio, cujus conſilio atque virtute Hannibal in Africam redire, atque ex Italia decedere coactus eſt.* vide Gronov. ad Stat. X. Theb. 160. Voſſ. Inſt. Orat. lib. IV. cap. 11. §. 5. BURM.

Probatio petitur, hic amplificatio.] *Probatio petitur, hic comparatione ut ille male, &c.* omiſſis reliquis. V. C. Alm.

Sed ut pejus.] *Sed non pejus.* Voſſ. pr.

Repetam igitur hic.] *Repetam itaque hic.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *repetam igitur hinc.* MSS. Alm. Voſſ. pr. *repetam hic quoque.* Voſſ. ſec.

Quo ſum illic.] *Quo ſim illic.* Voſſ. tert. *exemplo* etiam Voſſ. pr.

An vero.] Eſt ex Oratione I. in Catil. cap. I. *An vero ampliſſimus.* Voſſ. pr.

Orbem terrarum.] *Orbem terrae.* Cicero, & ita Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Colin.

Atque incendio.] *Incendiis.* Cicero. PHILAND.

Labefactatio.] *Labefactio.* Voſſ. pr. deinde *quae ſi quis dubitare.* Voſſ. pr. tert.

Per ſingula locos habent.] *Habeat* ſingulariter procul dubio eſt legendum. REGIUS. *per ſingula locos habens.* Locat. *habeat.* Ald. Baſil. Colin. Vidov. *plenos ſingula locos habent.* Steph. Roig. Leid. Oxon. Obr.

Quas dixi.] Primum diſputat de *appellatione*, quam eſſe ait optimam, cum ex alio aliud colligatur, quod proprium eſt ſyllogiſmi. haec *amplificatio* magna ex parte ad rem pertinet, ſed eatenus eſt *elocutionis*, qua ita enunciamus, ut non omnia, quae intelliguntur, ponantur, ſed colligenda relinquantur. TURNEB. *quos dixi.* Voſſ. pr.

Videamus.] *Viderimus.* V. C. Alm.

Signaverim.] *Significaverim.* V. C. Alm. Andr. Loc. Ald. Par. Steph.

Poſita eſt.] *Poſita ſunt.* Voſſ. pr. tert.

Et ut aliud creſcat.] *Et* non habent Locat. Ald. Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *augetur.* Voſſ. pr. ſec. Obr.

Ratio deducitur.] *Ratione deducitur.* Voſſ. pr. ſec. marg. Vaſc. *ratio adducitur.* Ald. *ratione ducitur.* MSS. Joan. Alm. Voſſ. tert. Obr. marg. Sich. Baſil. Steph. praeterea *augetur tamen ad id.* Voſſ. pr.

Objecturus Antonio Cicero merum & vomitum.] Haec non ſunt in V. C. Alm.

Tu inquit.] Ex II. Philip. 25.

Quid fauces.] *Et fauces & latera ad ebrietatem minime ſunt otioſa.* marg. Baſil.

Ferre

Hippiae nuptiis exhauſerit, quod ferre & coquere non poſſet illa gladiatoria corporis firmitate. Ergo ſi ex alio colligitur aliud, nec improprium, nec inuſitatum nomen eſt *ratiocinationis*, ut quod ex eadem cauſſa inter ſtatus quoque habemus. Sic & ex inſequentibus amplificatio ducitur. Si quidem tanta vis fuit vini erumpentis, ut non caſum afferret aut voluntatem, ſed neceſſitatem, ubi minime deceret, vomendi: & cibus non recens, ut accidere interim ſolet, redderetur, ſed qui uſque in poſterum diem redundaret. Idem hoc praeſtant, quae anteceſſerunt. Nam cum Aeolus à Junone rogatus,

- - - cavum converſa cuſpide montem
Impulit in latus, ac venti, velut agmine facto,
Qua data porta, ruunt: - - -

apparet, quanta ſit futura tempeſtas. Quid? cum res atrociſſimas, quaſque in ſummam ipſi extulimus invidiam, elevamus conſulto, quo graviora videantur, quae ſecutura ſunt: ut à Cicerone factum eſt, cum illa diceret, *Levia ſunt haec in hoc reo crimina. Metum virgarum navarchus nobiliſſimae civitatis pretio redemit: humanum eſt. Alius, ne ſecuri feriretur, pecuniam dedit: uſitatum eſt.* Nonne uſus eſt ratiocinatione, qua colligerent audientes, quantum illud eſſet, quod inferebatur, cui comparata haec, humana viderentur atque uſitata? Sic quoque ſolet ex alio aliud augeri, ut cum Hannibalis bellicis laudibus ampliatur virtus Scipionis. Et fortitudinem Gallorum Germanorumque miramur, quo ſit major C. Caeſaris gloria. Illud quoque eſt ex relatione

Ferre & coquere.] *Concoquere.* V. C. Alm.

Firmitate] *Firmitas.* marg. Baſil.

Quoque habemus.] *A* vocali adſcripta *habeamus* rectius legeretur. REGIUS. *habeamus.* Ald. Colin. ceterum omiſſis plurimis V. C. Alm. tantum habebat, *ut quod ex eadem, tanta vis fuit vini*, &c.

Sic & ex inſequentibus.] Prima eſt ſpecies amplificationis per ratiocinationem ab *inſequentibus*, cum ex ratione eventus colligimus magnitudinem *praecedentium*: ut ſecunda eſt ſpecies, quando ex *antecedentibus* colligimus magnitudinem *inſequentium.* TURNEB.

Vis fuerit.] *Fuit* mihi legendum videtur. REGIUS. *fuerit.* Locat. Baſil. Gryph.

Deceret vomendi.] Haec deſunt. V. C. Alm.

Cibus non recens.] *Cibi non recentes*, & *redderentur* & *redundarent.* Voſſ. ſec. Obr. *ſed uſque in.* Voſſ. pr. tert. *ſed qui in poſterum.* Voſſ. ſec.

Redundaret.] Mallet Francius, *redundarat.*

Cavum.] Eſt ex lib. 1. Aeneid. 81. *intulit in cavum.* Voſſ. pr. *impulit in ea unum.* Voſſ. tert. *qua data porta* aberat a Voſſ. pr. tert.

Quid? cum res.] Hic locus etiam ad comparationem referri poteſt: eſt tamen *ſyllogiſticus* ex eo, quod colligitur aliorum magnitudo ex eorum elevatione, quae alioqui ſunt magna. TURNEBUS.

Elevamus conſultò.] *Et evaſim conſulto.* V. C. Alm.

Cum illa diceret.] *Cum ita diceret.* Voſſ. ſec. Colb.

Levia ſunt haec in hoc reo.] Ex ſeptima Verrina manifeſte apparet, *crimina* hic eſſe adſcribendum hoc modo, *levia ſunt haec in hoc reo crimina.* REGIUS. non habent *crimina* MSS. Alm. Voſſ. omn. Locat.

Navarchus nobiliſſimae.] *Navarchus nobilis nobiliſſimae civitatis.* Voſſ. pr. tert.

Humanum eſt.] *Eſt* non legitur apud Ciceron. v. Verr. 44. in quibuſdam editionibus.

Ne ſecuri feriretur.] *Ne condemnaretur.* Cicero. *ne ſecuri ferretur.* Voſſ. pr.

Uſus eſt ratione.] Pro *ratione*, mihi *ratiocinatione* legendum eſſe videtur. REGIUS. *ratione.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *qui colligerent.* Voſſ. pr.

Sic quoque.] Haec *ratiocinatio* eſt, cum ex alterius

relatione ad aliquid, quod non ejus rei gratia dictum videtur, amplificationis genus. Non putant indignum Trojani principes, Grajos Trojanoſque propter Helenae ſpeciem tot mala, tanto temporis ſpatio, ſuſtinere: quaenam igitur illa forma credenda eſt? Non enim hoc dicit Paris, qui rapuit: non aliquis juvenis, non unus è vulgo: ſed ſenes, & prudentiſſimi, & Priamo aſſidentes. Verum & ipſe rex, decenni bello exhauſtus, amiſſis tot liberis, imminente ſummo diſcrimine, cui faciem illam, ex qua tot lacrimarum origo fluxiſſet, inviſam atque abominandam eſſe oportebat, & audit haec, & eam filiam appellans juxta ſe locat, & excuſat etiam, atque ſibi eſſe malorum cauſſam negat. Nec mihi videtur in Sympoſio Plato, cum Alcibiadem confitentem de ſe, quid à Socrate pati voluerit, narrat, ut illum

rius commendatione laus major redundat in aliam perſonam. TURNEB.

Dictum videretur.] *Re* ſyllaba expuncta, *videtur* legendum eſt. REGIUS. *videretur*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Non putant indignum.] Locus eſt ex III. *Iliados* verſ. 156. nam cum ſeniores ex *Trojanis ex Scaea porta* intuerentur exercitum *Trojanorum* & *Graecorum*, venit *Helena*, cujus admirati ſunt ſpeciem, & haec dixerunt. TURNEB. Joh. Gebhard. Animadverſ. in Propert. lib. 2. Eleg. 3. verſ. 40. pag. 164. PAREUS.

Qui eam rapuit] *Qui rapuit*. MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Baſil. Gryph. Vidov. Obr. omittit *eam* Edit. Lugdunenſis, ſed inſeruimus noſtrae editioni, ad fidem editionum Aldin. Pariſ. Vaſc. Steph. GIBSON. ſed ita & Ovidius Epiſt. XVI. 151.

Quod rapuit laudo.

& in declamat. 31. Quinctil. ex MS. Leid. *iterum tanquam rapturus exſilui*. & neſcio quid elegantius ſonat, ſi omittatur hic pronomen. ſic apud Sueton. Caeſ. 1. *neque ut repudiaret, compelli a Dictatore Sulla ullo modo potuit*, ubi male *repudiaret illam*, contra codices quidam exhibent. v. Caſaub. idem cap. 4. *Corneliam Dolabellam repetundarum poſtulavit, abſolutoque Rhodum ſecedere ſtatuit*. pro *abſolutoque eo*. Oth. 8. *ubinam Imperator eſſet requirentes, perruperunt in triclinium uſque, nec niſi viſo deſtiterunt*. leg. 29. §. 7. ff. de liber. & poſt. *ſi jam mortuo filio pronepotem inſtituat, redeatque mortuo*. & ita centies alii. vide de ſimilibus ellipſibus Gronov. ad Liv. XXIII. 15. XXIV. 38. BURM.

Non unus e vulgo.] *Aut unus*. Voſſ. omn.

Imminente.] *Imminenti*. Voſſ. pr.

Ex qua tot lachrymarum origo fluxiſſet.] Elegantius & antiquius vocabulum loco pulſum ab efferа inſcitia Correctorum; quod ex MS. Palat. Cod. in avitam ac patriam poſſeſſionem reportavit nunquam ſine laude nominandus Cl. Jan. Gebhardus, Crepund. lib. 3. cap. 9. pag. 123. *Ex qua tot lacrimarum ora fluxiſſet*. *Ora* & *jugum* de fontium initiis, ſcaturigine ac capite. Gloſſarium: *Ora*, πρόσωπα, στόματα, ἀρχή. Caecilius:

Oram reperire nullam, qua me expediam, queo.

Sic apud Ennium legunt: *Quei potis ingentis oras evolvere belli*. Quamquam Quinctilianus lib. VI. *cauſſas legat*. Sed illud melius videtur Cl. Gebhardo. PAREUS. in V. C. Alm. erat quoque *ori*, pro *origo*. ſed ineptum illud *ora* puto. ſi jam enim demus, *oram* pro principio poni, quis ita Fabium uti voluiſſe perſuadebit, & Ennianis vocibus cultiſſimam dictionem foedaſſe? ſed neque *oras* notant principia, ſed omnes extremas partes ab initio ad finem alicujus rei, ut recte viri docti ad Virgil. IX. Aeneid. 528. ubi Ennium imitatur Maro. ſic *orae veſtium, terrarum*, & aliarum rerum. ita *oram clypei*, Sil. Ital. lib. XV. 754. *luminis oras* dixit Lucret. 1. 23. ubi videndus Lambinus. ſed *oram Lachrymarum*, eamque *fluere*, quis tolerare poteſt, niſi captator obſoletarum & rancidarum vocum, ut Gebhardus fuit, qui ex gloſſario etiam producens *ora*, quaſi ἀρχὴν notet, fallitur, cum ibi ſit pluralis ab *os, oris*. nam *ora* στόματα, πρόσωπα reddit gloſſator. & *ora* fluviorum quid ſint notum eſt. BURM.

Et eam filiam.] *Et eam familiarem appellans*. MS. Bodl. Andr. *ex familiâ*. V. C. Alm. ſed vulgata ex Homero firmatur, qui Iliad. γ. v. 162. φίλον τέκος vocat.

Excuſat etiam ſibi, atque malorum.] *Atque* copula ante illum dativum *ſibi* eſt transferenda. REGIUS. *excuſat etiam ſibi, atque*. MSS. Bodl. Alm. Voſſ. pr. ſec. *&* *etiam excuſat ſibi, atque*. MS. Joan.

In ſympoſio.] *Niſi impoſio*. Voſſ. pr. tert.

A Socrate pati.] *Pite*. V. C. Alm.

Non ut illum culparet.] Corrupte quidem ſic legitur, quamvis non videatur. niſi enim illud *non* negandi

Digitized by Google

lum culparet, haec tradidiſſe: ſed ut Socratis invictam continentiam oſtenderet, quae corrumpi ſpecioſiſſimi hominis tam obvia voluntate non poſſet. Quin ex inſtrumento quoque heroum illorum magnitudo aeſtimanda nobis datur. ad hoc pertinet *clypeus Ajacis*: & *haſta Pelias Achillis*. Qua virtute egregie eſt uſus in Cyclope Virgilius. Nam quod illud corpus mente concipiam, cujus

Trunca manum pinus regit? - - -

Quid? cum *vix loricam duo multiplicem connixi humeris ferrent*, quantus Demoleos, qui, indutus eam,

- - - *curſu palantes Troas agebat?*

Quid M. Tullius de M. Antonii luxuria tantum fingere ſaltem potuiſſet, quantum oſtendit dicendo, *Conchyliatis Cn. Pompeji periſtromatis ſervorum in cellis ſtratos lectos videres?* *Conchyliata periſtromata*, & *Cn. Pompeji*, & *in cellis ſervorum*, nihil dici poteſt ultra: & neceſſe eſt tamen infinito plus in domino cogitare. Eſt hoc ſimile illi, quod ἔμφασις dicitur: ſed illa ex verbo, hoc ex re conjecturam facit: tantoque

negandi adverbium de contextu tollatur, videbitur affirmare Fabius id, quod vult negare. REGIUS. *non* eſt in Locat. *ut illum culparet vel tradidiſſe.* Voſſ. pr. tert.

Specioſiſſimi hominis.] *Specioſiſſimi onus.* Voſſ. pr. tert.

Obvia voluntate.] Jan. Gebhard. Animadverſ. in Propertii lib. I. Eleg. 9. pag. 137. PAREUS. *voluptate.* Locat. Ald. Gryph. Colin. Steph. Vidov.

Exiſtimanda.] *Aeſtimanda*, quam *exiſtimanda*, rectius legeretur. REGIUS. *exiſtimanda.* Voſſ. pr. Locat. vide ſupr. ad lib. v. cap. 10.

Ad hoc pertinet.] *Hoc pertinet.* V. C. Alm. *datur; ſi pertinet.* Voſſ. pr. tert. *Huc pertinet.* Obr.

Clypeus Ajacis.] *Clypeum* habebat *ſeptemplicem Ajax*, quem nullus alius geſtare poſſet. objecit eum hoſtibus (inquit Homerus) veluti turrim quandam. inde colligitur fortitudo *Ajacis.* TURNEB. Iliad. VI. PHILAND.

Et haſta Pelias.] *Pelias haſta* dicebatur à monte *Pelio*, quam nullus praeter *Achillem* geſtare poterat. nam *Patroclus*, cum induiſſet *Achillis arma*, haſtam tamen geſtare non potuit. TURNEB. Iliad. XVI. PHIL. *& Pelias Achillis.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. & Vallae liber.

Quod illud corpus mente concipiam.] Ita MS. Bodl. Ed. Ven. Ald. Sich. Par. Steph. *mente*, ejiciunt nonnullae, mendoſe proculdubio. hoc enim in loco iſtud vocabulam uſum quemdam peculiarem habet, quo Fabius de rerum imaginibus per earum deſcriptiones menti imprimendis diſſerit. GIBSON. omiſit Lugdunenſis τὸ *mente.* habent vero Voſſ. omn. Alm.

Trunca manum.] Virgil. III. Aeneid. 659. ubi alii *manu.* vide Pier.

Ferrent.] *Ferunt.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald.

Demoleos.] *Demoleus* apud Virgil. v. 265. *Duae moleos.* Voſſ. pr. tert.

Indutus eam.] *Ea.* V. C. Alm. *indutus ſe a curſu.* Voſſ. pr.

Conchyliatis.] II. Philipp. 27.

Et Cn. Pompeji de ſervis & cellis nihil dici.] *De* praepoſitio expungenda, ac loco ejus *&* copula, & pro *ſervis*, *ſervorum*, & *in* praepoſitio adſcribenda videtur hoc modo: *& Cn. Pompeji & in ſervorum cellis nihil.* &c. REGIUS. *de ſervis & cellis.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. *iter ſervi & cellis.* V. C. Alm. *terunt ſervi & cellis nihil.* Voſſ. pr. tert. *& lecti in cellis ſervorum.* Obr.

Ultra infinito plus.] Editiones aliquae *ultra* iſtud non agnoſcunt. Et fateor quidem ſine illo Rhetoris mentem aperte ſatis repraeſentari. Sed cum id oſtendunt Editiones Ven. Ald. Sich. Vaſc. Steph. quis dubitet, an ſit Fabii lectio genuina. GIBSON. invenitur illud *ultra* in omnibus editionibus, quas vidi, praeter Gryph. 1585. Leidenſem & Obrechti; & certe odioſa mihi repetitio vocis modo antecedentis videtur, quae nec in Voſſianis codicibus exſtat. *infinito plus* autem dictum ut *infinito magis*, de quo ad lib. XI. 3.

Et neceſſe eſt tamen.] Ed. Obr. *Et eſt tamen neceſſe.*

In domino cogitare.] *In animo cogitare.* marg. Vaſc. Steph.

Simile illi.] *Simile eſt illi.* Voſſ. ſec.

Hoc ex re.] *Haec.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Ald.

Digitized by Google

que plus valet, quanto res ipſa verbis eſt firmior. Poteſt adſcribi amplificationi congeries quoque verborum ac ſententiarum idem ſignificantium. Nam etiam ſi non per gradus aſcendant, tamen velut acervo quodam allevantur. *Quid enim tuus ille Tubero deſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat? cujus latus ille mucro petebat? qui ſenſus erat armorum tuorum? quae tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?* Simile eſt hoc figurae, quam συναθροισμὸν vocant: ſed illic plurium rerum eſt congeries, hîc unius multiplicatio. Haec etiam creſcere ſolet verbis omnibus altius atque altius inſurgentibus: *Aderat janitor carceris, carnifex praetoris, mors terrorque ſociorum, & civium Romanorum, lictor Sextius.* Eadem fere eſt ratio minuendi. Nam totidem ſunt aſcendentibus, quot deſcendentibus, gradus. Ideoque uno ero exemplo contentus ejus loci, quo Cicero de oratione Rulli haec dicit, *Pauci tamen, qui proximi adſtiterant, neſcio quid illum de lege Agraria voluiſſe dicere, ſuſpicabantur.* Quod ſi ad intellectum referas, *minutio* eſt, ſi ad obſcuritatem, *incrementum.* Scio poſſe videri quibuſdam ſpeciem amplificationis hyperbolen quoque, nam & haec in utramque partem valet: ſed quia excedit hoc nomen, in tropos differenda eſt. Quos continuo ſubjungerem,

Poteſt adſcribi.] *Congeries* eſt in congregatione *verborum* & *ſententiarum* eodem tendentium. ea à Graecis συναθροισμὸς appellatur. Fabius tamen *congeriem* ſeparat à *ſynathroeſmo*, ut *ſynathroeſmus* ſit in collectione diverſorum verborum aut diverſarum ſententiarum, *congeries* in ſententiis multis, aut verbis idem ſignificantibus. TURNEB. *poteſt ſcribi.* Voſſ. tert.

Velut acervo.] *Velut acervo.* Voſſ. pr.

Quid enim.] Ex Cicer. pro Ligar. cap. 3.

Diſtrictus.] *Deſtrictus.* V. C. Alm. recte, ut alibi dictum.

Petebatur.] Active *petebat* in Cicerone legitur. REGIUS.

Armorum tuorum? quae tua mens.] *Armorum, tua mens.* V. C. Alm.

Quid cupiebas?] Haec omiſit. Obr.

Simile eſt hoc.] *Simile eſt figurae.* V. C. Alm.

Συναθροισμὸν vocant.] *Rutilius Lupus* eodem prope modo συναθροισμὸν accipit, ponitque in *verbis ſingulis & conjunctis.* Sed quod de *verbis* dicit, accipi etiam poteſt de *ſententia.* TURNEB.

Multiplicatio.] *Amplificatio.* Voſſ. ſec.

Haec etiam creſcere ſolet verbis omnibus altius inſurgentibus.] MS. Palat. longe venuſtius: *Haec etiam creſcere ſolet verbis omnibus, altius atque altius inſurgentibus.* Sic lib. 10. cap. 3. *Nam ut terra alte effoſſa*, &c. Lege, *terra altius effoſſa.* Eleganter Fabius (ad priora refert) dixerat paullo prius: *Nam etiam ſi non per gradus aſcendant, tamen quodam velut acervo allevantur.* JAN. GEBHARD. Crepund. lib. 3. cap. 8. pag. 123. In Editione Lugdunenſi, contra omnium codicum fidem omittuntur *atque altius*, non ſine gravi quidem errore. Haec enim praeclare exprimunt mentem Fabii, orationem quaſi per gradus aſcendentem repraeſentantis. GIBSON.

Janitor carceris.] *Et auctor carceris.* Voſſ. pr. tert.

Civium Romanorum.] *Romanorum* non eſt in Cicerone, ex cujus v. Verr. 45. haec deſumta.

Quot deſcendentibus.] Deſunt Voſſ. ſec.

Oratione Rulli.] *Rutilii.* MS. Bodl. Andr.

Haec dicit.] *Hoc.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Pauci tamen.] In Ciceronis Orat. in Rull. II. cap. 5. legitur, *tamen ſi qui auctores in concione ſteterant, de lege Agraria neſcio quid voluiſſe dicere ſuſpicabantur.* & ita edidit Aldus. *adſtiterunt.* V. C. Alm.

Quod ſi ad intellectum.] Hoc exemplo probat *Fabius*, ex eiſdem locis duci *amplificationem* & *diminutionem*, quia eodem in loco eſt utraque. illic autem *Cic. notat obſcuram Rulli orationem.* TURNEB.

Nam & haec.] *Nam & hoc.* Voſſ. ſec. & mox *in tropos differentia eſt.*

Quos continuo ſubjungerem, &c.] Ingenue fateor,

Digitized by Google

gerem, niſi eſſet à ceteris ſeparata ratio dicendi, quae conſtat non propriis, ſed tranſlatis. Demus ergo breviter hoc deſiderio jam pene publico, ne omittamus eum, quem plerique praecipuum ac pene ſolum putant orationis ornatum.

teor, hic ſenſus tametſi videtur perſpicuus, mihi parum percipitur. Forſitan autem aliquid flagitii hic quoque fuit admiſſum, quod iis relinquatur emendandum, qui ſe grandia in hoc opus commentaria edituros eſſe jactant. REGIUS.

Niſi eſſet.] *Non eſſet.* Voſſ. pr.

Ne omittamus.] *Nec* mihi legendum videtur. REGIUS. *ne.* Locat. Steph. Leid. Obr. Oxon. *ut omittamus.* Voſſ. ſec.

CAPUT V.

De generibus ſententiarum.

Sententiam veteres, quod animo ſenſiſſent, vocaverunt. Id cum eſt V.
apud oratores frequentiſſimum, tum etiam in uſu quotidiano quaſdam reliquias habet. Nam & juraturi *ex animi noſtri ſententia*, & gratulantes *ex ſententia* dicimus. Non raro tamen & ſic locuti ſunt, ut *ſenſa* ſua dicerent: nam *ſenſus* corporis videbantur. Sed conſuetudo jam tenuit, ut mente concepta *ſenſus* vocaremus: lumina autem, praecipueque in clauſulis poſita, *ſententias*. Quae minus crebra apud antiquos, noſtris temporibus modo carent. Ideoque mihi & de generibus earum, & de uſu arbitror pauca dicenda. Antiquiſſimae ſunt, quae proprie, quamvis omnibus idem ſit nomen, *ſententiae* vocantur, quas Graeci γνώμας appellant: Utrumque autem nomen ex eo acceperunt, quod ſimiles ſunt conſiliis aut decretis. Eſt autem haec vox univerſalis, quae etiam citra complexum cauſſae poſſit eſſe laudabilis, interim

Initio quot modis *ſententia* accipiatur explicat: deinde ſe loqui ait de *ea ſententia*, quae lumen quoddam eſt orationis, & è communi vita ſumpta propoſitio, quae adhortatur ad honeſtum & utile, aut à contrariis revocat. TURNEB.

Sententiam.] *Sententia* tribus accipitur modis. interdum enim ſententia dicitur id, quod animo ſentimus; interdum ſignificat decretum, ut cum a judice latam dicimus ſententiam. Interdum ſententia eſt oratio ſumpta de vita, quae, aut quid ſit, aut quid eſſe debeat in vita, breviter oſtendit. Idcirco autem hae ſententiae dicuntur, quod decretis atque conſiliis ſimiles eſſe videntur. REGIUS.

Id cum eſt.] *Id tamen.* Voſſ. pr. mox *uſu* abeſt a Voſſ. pr. tert.

Ex animi noſtri ſententia.] Ea videtur fuiſſe formula jurandi apud antiquos. unde ait Cic. in Off. lib. III. cap. 29. *Non enim falſum jurare pejerare eſt, ſed cum ex animi tui ſententia juraris.* TURNEB. vide ad Petron. cap. 109.

Gratulantes.] Ut Terent. Heaut. IV. III. 5. *Iſtuc tibi ex ſententia tua obtigiſſe laetor*, & alibi. ceterum haec verba & *Gratulantes ex ſ. d.* deſunt Voſſ. ſec.

Conſuetudo tenuit.] Vid. ad lib. II. I.

Senſus vocaremus.] *Senſum.* Voſſ. pr. tert.

Modo carent.] *Caremus.* MS. Bodl. *canent.* Voſſ. pr. tert.

Et de generibus.] *Et* deeſt Voſſ. ſec.

Antiquiſſimae ſunt.] Quodcunque dictum argutius & paulo plauſibilius, tempore Fabii *ſententia* dicebatur: At vero apud antiquos *ſententia* dicebatur *propoſitio vitae utilis, de rebus honeſtis & utilibus*: quae quidem *ſententia* multum valet ad paraeneſim & ad conſilium dandum: unde appellationem ſortitur. TURNEB.

Quae proprie.] *Quae proprie ſunt.* Voſſ. pr. tert.

Utrumque autem.] *Utrumque tamen.* Voſſ. ſec.

Aut decretis.] *Aut ſeu decretis.* Voſſ. pr. tert.

Citra complexum.] *Ultra.* Voſſ. pr. tert.

Relata,

Digitized by Google

interim ad rem tantum relata: ut, *Nihil eſt tam populare, quam bonitas.* interim ad perſonam; quale eſt Afri Domitii, *Princeps, qui vult omnia ſcire, neceſſe habet multa ignoſcere.* Hanc quidam partem *enthymematis*, quidam initium aut clauſulam *epicherematis* eſſe dixerunt: & eſt aliquando, non tamen ſemper. Illud verius, eſſe eam aliquando ſimplicem, ut ea, quam ſupra dixi; aliquando ratione ſubjecta. *Nam in omni certamine qui opulentior eſt, etiam ſi accipit injuriam; tamen, quia plus poteſt, facere videtur.* Nonnumquam duplicem, *Obſequium amicos, veritas odium parit.* Sunt etiam, qui decem genera fecerunt, ſed eo modo, quo fieri vel plura poſſunt, *per interrogationem, comparationem, inficiationem, ſimilitudinem, admirationem*, & cetera hujuſmodi: per omnes enim figuras tractari poteſt. Illud notabile ex diverſis, *Mors miſera non eſt, aditus ad mortem miſer eſt.* Ac rectae quidem ſunt tales, *Tam deeſt avaro, quod habet, quam quod non habet.* Sed majorem vim accipiunt commutatione figurae, ut

Uſque adeone mori miſerum eſt? - - -

Acrius

Relata, nihil eſt.] *Ut* particula, qua in aſſignandis exemplis uti ſolemus, mihi adſcribenda videtur hoc modo, *ut, nihil eſt.* REGIUS. omiſit eam Locat.

Nihil eſt.] Pro Ligario capt. ult.

Scire neceſſe habet.] *Scire; habet multa ignoſcere.* Obr. ut *habet* ſit eo modo poſitum, quo illuſtravit Gronovius ad Stat. VIII. Theb. 515.

Multa ignoſcere.] *Cognoſcere.* Locat. Paſſeratium legiſſe, *qui vult omnia noſcere, neceſſe habet multa ignoſcere*, notat Gallaeus, ut ſit jocus in agnominatione. & ita *ignoſcere*, pro *ignorare*, non credere, eſſet poſitum, de quo Paſſerat. ad Propet. II. eleg. 2. ſed & pro poenam remittere cum accuſativo conſtrui ſolet; ſic Quinct. declam. 2. *Ignoſcite malorum periculorum metus, ignoſcite humana diſcrimina.* & ita Plautus, & alii. BURM.

Hanc quidam.] *Sententia pars eſt enthymematis, quia ſi illi ratio ſubjiciatur, eſt integrum enthymema*, ut docuit Fabius lib. 5. At haec ſententia, quae eſt ex *contrariis*, efficit *enthymema ex repugnantibus.* Eſt nonnunquam etiam *ſententia* major propoſitio epicheremartis, cum praeſertim ſit indubitata: nonnunquam vero epicheremartis additur clauſulae, more epiphonematis: hoc tamen non eſt perpetuum. TURNEB. Nam omnis argumentatio propoſitionem primam, tanquam univerſalem quandam ſententiam, habet, ut in nota illa Miloniana, *vim vi repellere licet.* SICH.

Et eſt aliquando, non tamen.] *Et ſi al. n. t. ſ.* Voſſ. ſec. *& ſi aliquando ſimplicem, ut ea quae ſupra dixi, aliquando &c.* omiſſis reliquis. MSS. Voſſ. pr. tert. Ald. *& eſt aliquando ratione ſubjecta: nam in omni certamine. &c.* Vidov. qui reliqua non habet. *& eſt aliquando ſimplex, ut ea, quam ſupra.* Baſil. *ut eo quam.* Voſſ. ſec. Locat. Gryph. Colin. Obr.

Ratione ſubjecta.] *Rationi ſubjectam.* Voſſ. ſec. *ſubjectam* Francius corrigebat.

Nam in omni.] Salluſt. in Jugurth. 10. PHILAND.

Accipit.] *Suſcepit.* Voſſ. pr.

Obſequium.] Terent. Andr. I. I. PHILAND.

Veritatis.] Voſſ. tert.

Genera fecerunt.] *Fecerint.* V. C. Alm.

Comparationem.] *Per comparationem, per inficiationem.* Voſſ. pr. *per compar. infic.* tert.

Similitudinem.] Non eſt haec vox in Colbert. Voſſ. om.

Admirationem.] Non agnoſcit. V. C. Alm.

Mors miſera non eſt.] *Sententia eſt* Epicuri, ut apparet ex prima Tuſculana. cap. 8. eſt autem ducta à ſententia Epicharmi poetae, *Emori nolo, ſed, mortuum eſſe me, nihil exiſtimo.* TURNEB. habet hanc ſententiam & Lactant. lib. III. cap. 17. ut notavit Gallaeus.

Aut recte.] *Ac* eſt legendum, ita ſenſu exigente. REGIUS. *at rectae.* Ald. *ac rectae.* Gryph. Steph. Obr.

Tam deeſt avaro.] *Sententia* eſt ducta ex Mimo Publii Syri: cujus eſt ſenſus, *avarum tam ſuis carere, quam alienis, cum aeque neutris utatur.* ſit autem per antanaclaſin. TURNEB.

Commutatione figurae.] *Ex mutatione.* Cod. Colb. And. Locat. Ald. Sich. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *accipiunt mutatione.* Voſſ. pr.

Uſque adeone.] Virg. XII. Aeneid. 646,

Acrius enim. &c. non eſt.] Haec non habent. V. C. Alm.

Digitized by Google

Acrius enim hoc, quam per ſe, *Mors miſera non eſt.* Et tranſlatione à communi ad proprium. Nam cum ſit rectum, *Nocere facile eſt, prodeſſe difficile:* vehementius apud Ovidium Medea dicit,

Servare potui, perdere an poſſim rogas?

Vertit ad perſonam Cicero, *Nihil habet, Caeſar, nec fortuna tua majus, quam ut poſſis; nec natura melius, quam ut velis ſervare quam plurimos.* Ita, quae erant rerum, propria fecit hominis. In hoc genere cuſtodiendum eſt, & id quidem ubique, *ne crebrae* ſint, *ne palam falſae* (quales frequenter ab iis dicuntur, qui haec καθολικὰ vocant: &, quidquid pro cauſa videtur, quaſi indubitatum pronuntiant) & ne *paſſim & à quocumque* dicantur. Magis enim decent eos, in quibus eſt auctoritas, ut rei pondus etiam perſona confirmet. Quis enim ferat puerum aut adoleſcentulum, aut etiam ignobilem, ſi judicet in dicendo, & quodammodo praecipiat? *Enthymema* quoque eſt omne,

C. Alm. Voſſ. ſec.

Et tranſlatione, &c.] *Commune* appellat, quod eſt *generalius*, cujus tamen loco *proprium* ſubjicitur, quod eſt magis ſingulare: ut, *prodeſſe communius eſt, quam ſervare.* Ovidius tamen *ſervare* dixit. TURNEB.

Servare potui.] Hic verſus ſumptus eſt ex *Medea Ovidii*, quam tragoediam *Fab.* laudat lib. 10. *Idem.* deſumptus hic verſus ex illo Virgilii in Ciri,

Ut me, ſi ſervare potes, ne perdere malis.

Alium affert Seneca Suaſor. III. ex Virgilii opere, ſed deperdito, quoque deſumptum. Hinc jure quis colligat, Tragoediam illam non aliam eſſe ab ea, de qua his verbis Septimius libro de praeſcriptionibus adverſus Haereticos: *Denique Ovidius Scytha Medeam tragoediam ex Virgilio pleniſſime expreſſit.* Sic locus ille legendus. Hanc Tragoediam habuit Phil. Puchaimerus Medicus, ut ex Beati Bildii, vulgo *Rhenani*, ad eum Epiſtola à Goldaſto cum aliis edita n. 50. pag. 212. conſtat. Habuit etiam Salmaſius eruditorum Phoenix. Specimen exhibet clariſſimus Scriverius ad calcem Vett. Tragicorum, ſub Hoſidii, ut videtur, nomine; cui ſuffragatur Didacus Covarruvias, Segobienſis Antiſtes, Var. Reſolut. lib. 4. cap. 17. Sed fruſtra, ut evincunt, quae ſuprà diximus. COLOMES. Barthium hic compilat Colomeſius, nam ille ad Claud. I. in Rufin. 253. ex Tertulliani loco jam docuit, Ovidium ex Virgilio haec expreſſiſſe. Ceterum Salmaſium habuiſſe Medeam Ovidii non puto, nam ipſe ad Capitol. Macrin. cap. 11. & ad Poll. Galien. 8. dicit quidem, penes ſe eſſe Tragoediam Medeam in vetuſtiſſimis membranis, ſed eam Ovidii eſſe non addit; neque quae ex illa Salmaſiana Medea Scriverius producit pag. 187. ullo modo ad Ovidianam referri poſſunt, cum illi centones longe poſt Ovidii tempora coeperint: neque Scriverius etiam Ovidio adſcribit, ut Colomeſius credidit, nam ex Ovidiana duo fragmenta ex Seneca & Fabio produxerat jam pag. 157. Covarruvias quoque in Tertulliani loco legit *Oſidius Scytha.* BURM.

Perdere an poſſum.] *Poſſim* legendum eſt. REGIUS. *poſſum.* Locat. *poſſis.* V. C. Alm.

Vertit ad perſonam Cic.] *Nulla fortuna major eſt, quam poſſe ſervare, nec melior natura, quam velle ſervare quam plurimos.* ita dicendum erat. TURNEB. pro Ligario. cap. ult.

Tua majus.] *Tua magis.* Voſſ. pr.

Nec natura melius.] *Natura tua* Cicero. apud quem tamen Colonienſis codex cum Quinctiliano facit.

Servare.] Multi apud Ciceronem edunt *conſervare*, ſed recte Graevius *ſervare* reſtituit.

Fecit hominis.] *Nominis.* V. C. Alm. *erunt hominis.* Voſſ. pr.

Et id quidem ubique.] *Et id quod ubique.* Voſſ. pr. ſec.

Ne crebrae ſint.] *Nec rebus ſint.* V. C. Alm. *nec crebrae nec palam.* Voſſ. pr.

Καθολικὰ vocant.] *Catholica* vertit *Fab. lib.* 2. *univerſalia* & *perpetualia*, qualia negat eſſe praecepta rhetorices: attamen à multis *catholica* exiſtimantur, & in omni loco ea valere putant, itaque ſententias quoque univerſales cuivis cauſae convenire poſſe credunt. TURNEB.

Dicantur.] *Dicatur.* MS. Colb. Voſſ. ſec.

Decens eos.] *Decet.* Voſſ. pr. *dicet.* Voſſ. ſec.

Quid enim ferat.] *Quis*, ut legatur, ne praecipiendum quidem eſt. REGIUS. *Sententiae* magna ex parte *protrepticae* ſunt, aut *paraeneticae.* Igitur ſi orator induceret puerum utentem illis ſententiis, ineptum ſane videretur, judices moveri a tantulo puero. TURNEB.

mne, quod mente concipimus: proprie tamen dicitur, quae eſt ſententia ex contrariis, propterea quod eminere inter ceteras videtur, ut Homerus *poëta*, *urbs* Roma. De hoc in argumentis ſatis dictum eſt. Non ſemper autem ad probationem adhibetur, ſed aliquando ad ornatum. *Quorum igitur impunitas, Caeſar, tuae clementiae laus eſt, eorum te ipſorum ad crudelitatem acuet oratio?* Non quia ſit ratio diſſimilis, ſed quia jam per alia, ut id injuſtum appareret, effectum erat. Et addita in clauſula eſt epiphonematis modo non tam probatio, quam extrema quaſi inſultatio. Eſt enim epiphonema rei narratae vel probatae ſumma acclamatio.

Tantae molis erat Romanam condere gentem:

Facere enim probus adoleſcens periculoſe, quam perpeti turpiter maluit. Eſt & quod appellatur à novis *νόημα*, qua voce omnis intellectus accipi poteſt; ſed hoc nomine donarunt ea, quae non dicunt, verum intelligi volunt, ut in eum, quem ſaepius à ludo redemerat ſoror, agentem cum ea talionis, quod ei pollicem dormienti recidiſſet, *Eras dignus, ut haberes integram manum.* Sic enim auditur, *ut depugnares.* Vocatur aliquid & *clauſula*: quae, ſi eſt, quod *concluſionem* dicimus, & recte

Quodammodo.] *Quemadmodum.* Voſſ. ſec.

Enthymema.] Quemadmodum *ſententia* univerſaliter ſignificat quicquid ſentimus, tamen per excellentiam ſignificat, propoſitionem argutam, è vita ſumptam de *utilibus* & *honeſtis*: ita quoque *enthymema* apud Graecos generaliter ſignificat quemcunque mentis conceptum, & per antonomaſiam concluſionem ex repugnantibus, & ſententiam ex contrariis. atque hac ratione *enthymema* eſt ſententiae ſpecies. TURNEB. vid. Cicer. Topic. cap. 13.

Omne quod mente.] *Quod omnes mente concipimus.* MS. Bodl. Andr.

Inter caeteras.] *Inter certas.* Voſſ. pr.

Non ſemper autem.] *Enthymema* tamen valet ad ornatum & ad motum, cum in clauſula ponitur, re jam tractata & confirmata: itaque non docet, ſed duntaxat movet. TURNEB.

Quorum igitur.] Ex Cicer. pro Ligar. cap. IV.

Eorum te ipſorum.] *Eorumve ipſorum.* Voſſ. tert.

Ut id injuſtum.] *Ut ad injuſtum.* Voſſ. pr.

Eſt enim epiphonema.] Nam omne *epiphonema* ſententia eſt, ſed quod argutia quadam ferit aurem. *epiphonema* locum ſaepenumero habet in epigrammatis concluſione, ut apud *Martialem*: & in hiſtoriae fine, ut apud *Valerium*. TURNEB.

Vel probatae.] Deſunt Voſſ. pr. tert.

Tantae.] Virg. I. Aeneid. 37.

Facere enim probus.] *Facere enim plus.* Voſſ. ſec. pro *pius* credo.

Quam perpeti] *Quam turpiter maluit.* V.C. Alm. male: eſt ex Cicer. pro Milon. IV.

Νόημα.] Nonnulli interpretantur *noëma* ſententiam, quae ad locum communem aut ad ſententiam aliam alludat. Fabius appellat, *cum aliud dicitur, & aliud intelligitur.* TURNEB.

Quae non dicunt.] *Quae non dicuntur.* Voſſ. ſec.

Verum intelligi.] *Ut verum.* V. C. Alm. *utrum.* Voſſ. pr.

Ut in eum.] *Ut* deeſt Voſſ. pr. tert.

Agentem.] *Argentem.* Voſſ. pr. tert.

Recidiſſet.] *Cecidiſſet.* Voſſ. ſec.

Eras dignus, &c.] Nonnulli erant in Laniſtarum familia tanquam ſervi, ut vel inviti cogerentur pugnare. Hic igitur ſaepius redemptus fuerat à ſorore: cum tamen pugnandi miro teneretur ſtudio, iterum locabat operam ſuam Laniſtae. ſoror igitur illi pollicem abſcidit, ne poſſet amplius digladiari. TURNEB. de his, qui *Murci* dicebantur, vide Torrent. ad Sueton. Aug. 24. & Valeſ. & Lindenbr. ad Amm. Mar. XV. 12. ex quo loco mallem hic *pollicem praecidiſſet* quoque legere, quam *recidiſſet. praecidere* eſt enim alicujus rei ſummam & extantem partem caedere. BURMANNUS.

Sic enim auditur, ut depugnares.] Haec ſecundum doctiſſimum Rameſium corrupta ſunt, qui in notis ad Valer. Martial. lib. ſpectac. Ep. 29. ita emendat, *erat dignus, ut haberes integram manum, ſic enim ad digitum depugnares.* ALMEL. *hic enim auditur* malebat Francius.

Vocatur aliquid & clauſula.] *Clauſula* bifariam accipitur.

Digitized by Google

recte, & quibuſdam in partibus neceſſaria eſt: *Quare prius de facto veſtro fateamini neceſſe eſt, quam Ligarii culpam ullam reprehendatis.* Sed nunc illud volunt, ut omnis locus, omnis ſenſus in fine ſermonis feriat aurem. Turpe autem ac prope nefas ducunt, reſpirare ullo loco, qui acclamationem non petierit. Inde minuti corruptique ſenſiculi, & extra rem petiti. Neque enim poſſunt tam multae bonae ſententiae eſſe, quam neceſſe eſt, multae ſint clauſulae. Jam haec magis nova ſententiarum genera. Ex inopinato: ut dixit Vibius Criſpus in eum, qui, cum loricatus in foro ambularet, praetendebat, id ſe metu facere, *Quis tibi ſic timere permiſit?* Et inſigniter Africanus apud Neronem de morte matris, *Rogant te, Caeſar, Galliae tuae, ut felicitatem tuam fortiter feras.* Sunt & alio relata, ut Afer Domitius, cum Cloantillam defenderet, cui objectum crimen, quod virum, qui inter rebellantes fuerat, ſepeliſſet, remiſerat Claudius, in epilogo filios ejus alloquens, *Matrem tamen*, inquit, *pueri ſepelitote.* Et aliunde petita, id eſt, in alium locum ex alio tranſlata: ut pro Spathale Criſpus, quam

accipitur. eſt enim interdum *concluſio alicujus loci, quae quidem efficit ornatum:* aliquando vero ſententia in cujuſcunque rei fine poſita, cujus nimius erat uſus tempore Fabii. Turneb.

Quaſi eſt quod.] *Quaſi* adverbium ſenſui convenire non videtur. Quare loco ejus *Quae ſi* reſcribendum eſt. Regius. *quaſi.* Locat.

Et recte.] *Recta.* Obrecht.

Quare prius.] *Quare pejus de facto noſtro.* Voſſ. ſec.

De facto veſtro.] *De veſtro delicto confiteamini* eſt in Cicerone cap. I. *de noſtro facto* ante Regium quidam legebant. *illam culpam* etiam Voſſ. ſec.

Nunc aliud volunt.] *Aliud* quidem legitur, verum ſenſus, ut *illud* legatur, mihi expoſcere videtur. Regius. *Aliud.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Obr.

Ut omnis locus.] Haec deerant in MSS. Alm. Voſſ. ſec. *omnis ſenſus* vero aberat Voſſ. pr.

Turpe autem.] *Turpe enim.* Obrecht.

Nefas dicunt.] *Ducunt* eſt legendum. Regius.

Ullo loco.] *Illo loco.* V. C. Alm.

Multae bonae ſententiae.] *Multae ſententiae.* Obr.

Multae ſint clauſulae.] *Ut multae.* Ald. Colin.

Ex inopinato.] Haec ſententia appellatur à paradoxo, ac ſaepenumero ſolet efficere riſum, ut meminit *Fab. lib. 6. & Cic. lib. 2. de Oratore.* Turn.

In foro ambularet.] *Loricatus foro ambulare.* Voſſ. pr. tert.

Quis tibi ſic, &c.] Dicendum erat, *Quis auctor eſt tui timoris?* Sed, ut ſignificaret hominem meticuloſum, dicit *praeter opinionem*, ab eo, non ab alio ortum illum timorem. Turneb. ſic fere Martial. lib. I. Ep. 36.

Quis floralia veſtit, & ſtolatum
Permittit meretricibus pudorem?

Gallaeus.

Africanus.] *Affranius apud Neronem.* Voſſ. ſec. ſed hunc eſſe Sextium Africanum, a Tacito lib. XIII. 19. memoratum, & quem Galliarum cenſum egiſſe narrat idem lib. XIV. 46. crediderim, licet & Julium Africanum Oratorem, quem Fabius vidiſſe ſe ſcribit lib. X. cap. I. intelligere quis poſſet. ſed quia Galliarum mentio fit, praeferrem priorem ſententiam. vide de eo Ryck. ad Tacit. dd. ll. Burm.

Rogant te, &c.] Dicendum erat, *ut mortem matris fortiter feras:* ſed cum Nero *matrem, ut inſidiatricem, eſſe interfectam diceret, ejuſque mortem ſuae tribueret felicitati*, ſic Africanus *praeter opinionem* dixit, ut tamen clam notaret parricidium. Turn.

Cum Cloantillam.] *In Clotillam.* Voſſ. pr. tert.

Quod virum.] *Quod virium.* Voſſ. ſec.

Matrem tamen pueri ſepelitote] Hoc dicit Domitius, ſi Cloantilla morte damnaretur: ſed tamen retulit ad factum Cloantillae, quod antea maritum illa ſepeliſſet. Turneb. An riſum captans dixit hoc Domitius παρὰ προσδοκίαν, id eſt, pueri, quidquid acciderit, facite, ut matri ſuperſtites ſitis. locus obſcurus & a Fabio parum explicatus. Gallaeus.

Pro Spathale Criſpus quam haeredem amator inſtituerat deceſſit.] *Ut* adverbium & *qui* relativum mihi in hoc loco deſiderantur, cum ſine relativo integra non ſit oratio, niſi legatur *ut pro Spathale Criſpus, quam haeredem amator qui inſtituerat deceſſit.* Regius. *Quam haeredem amator inſtituerat,*

quam qui haeredem amator inſtituerat deceſſit, cum haberet annos duodeviginti, *O hominem divinum, qui ſibi indulſit.* Facit quaſdam ſententias ſola geminatio: qualis eſt Senecae in eo ſcripto, quod Nero ad Senatum miſit occiſa matre, cum ſe periclitatum videri vellet, *Salvum me eſſe adhuc nec credo, nec gaudeo.* Melior, cum ex contrariis valet, *Habeo, quem fugiam; quem ſequar, non habeo. Quid, quod miſer, cum loqui non poſſet, tacere non poterat?* Ea vero fit pulcherrima, cum aliqua comparatione clareſcit. Trachallus contra Spathalem, *Placet hoc ergo, ô leges, diligentiſſimae pudoris cuſtodes, decimas uxoribus dari, quartas meretricibus?* Sed horum quidem generum & bonae dici poſſunt, & malae. Illae ſemper vitioſae, uti à verbo, *Patres conſcripti; Sic enim incipiendum eſt mihi, ut memineritis patrum.* Pejus adhuc,

tuerat. deceſſit. MSS. Alm. Voſſ. omn. *quam heredem amator inſtituerat, & deceſſit.* Obr. *quam haeredem amator qui inſtituerat.* Ald. forte *quam cum haeredem a. inſtituerat, deceſſit.*

Duodeviginti.] *Deviginti.* V. C. Alm. *undeviginti.* Obr. *duos de viginti.* Voſſ. ſec.

O hominem.] O non eſt in V. C. Alm. & Voſſ. ſec.

O hominem divinum.] Apparet, Spathalen meretricem fuiſſe, quae accuſata ſit homicidii, quod haeres ab amatore inſtituta fuiſſet, qui paulo poſt periiſſet, quaſi fraude Spathales, ut potiretur haereditate. Erat igitur dicendum, *O hominem gratum, qui beneficia amaſiae agnovit:* cujus loco dixit, hominem illum bene vixiſſe, qui genio indulſerit, cum illi brevi eſſet moriendum. Turneb. recte Gallaeus *divinum* explicat futuri providum, qui ideo genio indulſerat, quia brevi ſibi ſciebat eſſe moriendum. & ita meretricem, quae amplam ab eo haereditatem exſpectaverat, deceperat. ita *anus divina* apud Petron. cap. VII. ubi vide adnotata. *indulgere* vero *ſibi* eſt nullum modum rationemque habere; ſed in quacumque re libidini ſuae & voluptati obſequi, & plus facere, quam decet; ut de Lyſandro, licet in alia re, Nepos cap. I. *hac victoria elatus, quum antea ſemper factioſus audaxque fuiſſet, ſic ſibi indulſit, ut ejus opera in maximum odium Graeciae Lacedaemonii pervenerint.* & in Chabr. cap. 3. *Non enim libenter erat ante oculos civium ſuorum, quod & vivebat laute, & indulgebat ſibi liberalius.* ſic & Horatius eleganter lib. II. od. 2.

Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops.

alia forma dixit Terent. Eun. II. I. *nimis me indulgeo.* Burm.

Quod Nero.] *Quod vero.* Voſſ. pr.

Periclitatum.] *Periclitat.* V. C. Alm. an pro *periclitaſſe*, quod tamen receptum fuiſſe vix puto.

Salvum me eſſe.] *Salvum eſſe.* V. C. Alm.

Cum ex contrariis.] *Quia tum ex contr.* Obr.

Habeo quem fugiam.] Cicer. ad Attic. VIII. 7. Philand. Dictum eſt Ciceronis de Caeſare & Pompejo parantibus bellum civile. ita enim ſignificabat neutrum eſſe ſequendum. Turneb. *habeo, quae ſequar non habeo.* V. C. Alm. *habeo quem fugiam habeo, quem &c.* Voſſ. pr.

Quid quod miſer cum loqui, &c.] Hieronymus ad Oceanum. *Poſtea vero Piſoniano vitio, cum loqui non poſſet, tacere non poterat.* Pith. vide Eraſm. Adag. titulo *Impertiae.*

Trachallus.] *Trachalus.* MS. Voſſ. ſec. Colb. vide ad lib. VI. c. 3.

O leges.] O non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. *placent hae ergo leges.* Baſil. *& leges.* Gryph. Vidov. Colin.

Decimas uxoribus dari.] Aut *jubent*, aut ſimile verbum adſcribendum, aut certe loco illius *dari*, *dant* eſt legendum. Quod ſi Trachalli oratio exſtaret, facile ex illa corrigeretur hic locus. Regius. *dant.* Ald. *dari jubent.* Baſil. Gryph. Colin. Vidov. ſed nihil opus mutare aut addere; *dari* pendet a *τῷ placet.* ceterum hunc locum illuſtravit celeberrimus Perizonius in diſſertat. III. quae eſt de Lege Voconia. pag. 210.

Quartas meretricibus?] Cum leges donent *decimas* duntaxat uxoribus, iniquum eſt meretrices ferre *quartam partem haereditatis*, ut Sparthales ex *quarta parte* haeres inſtituta fuerat. Forte vero etiam adoleſcens ille uxorem duntaxat ex *decima parte* fecerat haeredem. Turneb.

Horum quidem generum.] *Horum quid eſt g.* Voſſ. pr.

Et bonae dici poſſunt & malae.] *Et bene dici poſſunt & male* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Uti verbo.] *Uti a primo verbo.* marg. Vaſc. *non uti verbo*, alias *a primo verbo.* marg. Steph & Vaſc. *uti a verbo.* Baſil. Gryph. Steph. Colin. Roign. Leid. Gibſ. *abuti verbo.* Obr. *aut verbo.* Voſſ. omnes.

Digitized by Google

adhuc, quo magis falſum eſt, & longius petitum. Contra eamdem ſororem gladiatoris, cujus modo feci mentionem, *At digito pugnavi.* Eſt etiam generis ejuſdem, neſcio an vitioſiſſimum, quoties verborum ambiguitas cum rerum falſa quadam ſimilitudine jungitur. Clarum auctorem juvenis audivi, cum lecta è capite cujuſdam oſſa ſententiae gratia tenenda matri dediſſet, *Infeliciſſima femina, nondum extuliſti filium, & jam oſſa legiſti.* Ad hoc plerique minimis etiam inventiunculis gaudent, quae excuſſae riſum habent, inventae facie ingenii blandiuntur. De eo, qui naufragus, & ante agrorum ſterilitate vexatus,

mnes. inſititia verba cenſet Gallaeus.

Quo magis falſum eſt.] *Quo magis flum eſt.* Voſſ. pr.

At digito pugnavi.] *Ad digitum mihi pugna eſt.* marg. Steph. Vaſc. ad *digitum pugna mihi eſt.* MS. Joan. *a digite pugnavi.* Gryph. Colin. *ad digitum mihi pugnavi.* Voſſ. ſec. Ald. *at digito non pugnavi.* Baſil. & ita Philander volebat. quia dormienti ſoror reciderat. *additum pugnavi.* V. C. Alm. *ad digitum parentavi.* Obrecht. *ad digitum pugnavi.* Vall. lib. Voſſ. pr. tert.

At digite pugnavi.] Ego lego *at digito pugnavi.* id enim falſum eſt, quia gladio, non digito pugnant in arena, tametſi digitis juvantibus: verum ſoror amputaverat illi pollicem, quo ablato gladium tenere non potuit. dicit ergo reſpondens ad illud, *eras dignus, ut haberes integram manum*, quod per ironiam dictum eſt, quia ſi integram manum haberet, non poſſet a ludo Gladlatorio detineri. Et quia in illo dicto ſororis, ut Quinctilianus explicat, additur, *ut iterum depugnares*, frater per vafram irriſionem reſpondet, *at digito pugnavi*, quem quia abſtuliſti, quomodo pugnabo. ASCENS. Vide Joſ. Scaliger. Not. in Catalect. Virg. pag. 329. Gaſp. Barthius Animadverſ. ad Grati Cyneget. pag. 24. PAREUS. in margine, *ad digitum pugnavi*, quod probum eſſe puto, firmatque Bongarſianus codex, teſte Salmaſio. ad Hiſt. Aug. pag. 497. *ad digitum pugnare*, pro *digitis pugnare*, quod uno verbo *micare.* ſic *ad tibias canere*, pro *tibiis canere.* quae locutio Latinis protrita. COLOMES. reſtituendum ex mente Ramireſii videtur *ad digitum depugnavi.* durat haec pugna tam diu ſine miſſione, donec alteruter digitum tollat. ALMELOV. ſic quoque explicat Celeb. Graevius in praefat. ad Tom. VI. Theſaur. Antiquit. Roman. aliter Barthius I. adv. 16. ſed haec adhuc majori luce egere mihi videntur, nec diſplicet multum Aſcenſii explicatio. forte legi poſſet. *da digitum mihi, pugnabo.* ut ſit reſponſio ad illa, *ut depugnares.* redde illum, quem praeceſiſti, pollicem, & integram manum; pugnabo. BURMAN.

Eſt etiam generis ejuſdem.] Eſt etiam illa mala ſententia à verbis ducta, quae ex ambiguo manat. habet enim puerilem affectationem, nec cum re eſt conjuncta. TURNEB.

Ambiguitas.] *Ambiguitas eſt.* Voſſ. pr.

In capite.] Scribe in *capide*; eſt enim *capis* genus poculi a capiendo. PHILAND. In aliis ſcribitur, *in capide.* ſic enim appellant vaſculum & poculum, quod etiam dicunt *capedinem* & *capedunculam*, vel lege, *è capite.* TURNEB. *in capite.* MSS. Bodl. Voſſ. omn. Locat. Ald. Par. Baſil. Colin. Vidov. marg. Steph. *in capide.* Gryph. marg. Vaſc. *e capite.* Steph. Leid. Oxon. *e capide.* Roign. *in capite cujuſdam ſententiae gratia tenendam matri.* V. C. Alm. *in capite eu uſdam ſententiae oſſa contuenda matri.* Obrecht. locus corruptiſſimus. Aſcenſius valde fluctuans, cum vel *e capite*, vel *in capide*, ſeu *capſace* tentaſſet, tandem ex Virgilio, *lecta cado* praefert. certe in *capide* (de quo poculi genere vide ad Petron. LII.) oſſa lecta numquam legi. ego in verbis illis *e capite* vel *in capite*, proprium alicujus viri nomen latere arbitror. vel, ut Gallaeus conjiciebat, ut ſpuria ejicienda ſunt. ſed meliori libro, aut divinatore opus adhuc eſſe puto. Cl. Schultingium ad Senec. controv. 17. in fin. video adducere *lecto e capite cujuſdam oſſa ſententiae gratia tenenda matri dediſſet.* BURM.

Jam oſſa legiſti.] *Oſſa legere* ambiguum eſt. nam olim cadavere combuſto oſſa colligebantur, & in urna recondebantur, ut eſt apud Virgil. 6. Aeneid. *Oſſaque lecta cado texit Corinaeus aheno.* Eſt etiam *oſſa legere* ſimpliciter colligere, ut *oſſa fracta legere è vulnere.* TURNEB. Ambiguitas in eo eſt, quod *legere* oſſa & colligere notet, & in libro vel ſcripto legere. quare forte legendum eſſet, *lecta cujuſdam oſſa, ſententiae gratia legenda matri dediſſet*, ut matri locum aliquem ſcriptoris, in quo oſſa alicujus lecta narrabantur, legendum dederit, ut vicem ſententiae fungeretur, quem cum illa legiſſet, verba illa ambigui acuminis & ridiculi ſubjecit auctor ille clarus. BURM.

Facie ingenio.] Pro *ingenio*, ut *ingenii* legatur, ſenſus exigit. REGIUS. *faciem.* Voſſ. pr. *ingenio.* Locat. Francius malebat *ſpecie ingenii*, quae voces millies a librariis permutatae, & ſaepe idem notant, itaque nil mutarem.

tus, in ſcholis fingitur ſe ſuſpendiſſe, *Quem nec terra recipit, nec mare, pendeat.* Huic ſimile in illo, de quo ſupra dixi, cui pater ſua membra laceranti venenum dedit, *Qui haec edit, debet hoc bibere.* Et in luxurioſum, qui ἀποκαρτέρησιν ſimulaſſe dicitur, *Necte laqueum, habes, quod faucibus tuis iraſcaris. Sume venenum, decet luxurioſum bibendo mori.* Alia vana: ut ſuadentis purpuratis, ut Alexandrum Babylonis incendio ſepeliant: *Alexandrum ſepelio, hoc quiſquam ſpectabit è tecto?* Quaſi vero id ſit in re tota indigniſſimum. Alia nimia: ut de Germanis dicentem quemdam audivi. *Caput neſcio ubi impoſitum.* Et de viro forti, *Bella umbone propellit.* Sed finis non erit, ſi ſingulas corruptorum perſequar formas. Illud potius, quod eſt magis neceſſarium. Duae ſunt diverſae opiniones; aliorum ſententias ſolas pene ſpectan-

Naufragus & ante agrorum ſterilitatem.] *Naufragiis* & *ſterilitate*, ablativos ſenſus expoſcit. REGIUS. *naufragis.* marg. Vidov.

Recipit.] *Recepit.* Voſſ. ſec.

Huic ſimile.] Hujus loci meminit in cap. 2. de *perſpicuitate*, cum dixit quaedam eſſe ἀδιανόητα. TURNEB. illuſtrat haec Gronovius ex illis Senec. Thyeſt. 915. *hoc haec menſa claudatur ſcypho. qui hoc edit.* Voſſ. ſec.

In luxurioſum.] *In luxurioſo.* Voſſ. omn. *quia.* etiam pro *qui.* Voſſ. pr.

Ἀποκαρτέρησιν.] Ἀποκαρτέρησις eſt ex propoſito mortis electio per inediam & famem. inde ἀποκαρτερῶν à Cic. dicitur I. *Tuſcul.* quanquam locus eſt illic corruptus. TURNEB. *apocartaraſim.* Locat. *qui in apotheca freneſim ſimulaſſe.* V. C. Alm. Regius *apocartereſin*, *tolerantiam* interpretatur, quod recte Aſcenſius refutat, qui legit *anginam ſimulaſſe*, & verba ſequentia Patris vel caſtigatoris eſſe fingit, *necte laqueum*, habes, quod faucibus tuis iraſcaris propter anginam, *aut* (hanc particulam apponi vult) ſume venenum, quia decet luxurioſum, cujus vires venere ſunt exhauſtae, bibendo mori. ſed haec omnia obſcura.

Simulaſſe dicitur.] *Dicitur ſimulaſſe.* Obr.

Decet luxurioſo.] *Luxurioſos* legendum eſſe etiam pueri vident. REGIUS. *Luxurioſos.* Locat. Ald. Colin. licet vero veteres etiam dativo junxerint τὸ *decet*, non puto Fabium ita locutum. ſed cum *luxurioſom* vel *luxurioſos* ſcriptum librarius offendiſſet, inde *luxurioſo* fecit. ſimile exemplum habet Lambin. ad Lucret. III. 76. & ita etiam accuſativos plurales in *os* ſaepe in ablativum in *o* mutatos docent exempla apud Virgil. VI. 528. *irrumpunt thalamo.* ubi alii *thalamos*, & lib. VII. 161. & IX. 371. *muroque ſubibant*, vel *muroſque.* qualia & in Livio notavit Gronov. lib. XXXI. 45. & ita mox cap. 6. *animo damus* erat olim ſcriptum, pro *animos.* BURM.

Alia vana.] *Varia.* marg. Baſil. *alia vana ſuadentis.* Voſſ. pr.

Vana ſuadentis.] *Ut* particula videtur aſcribenda & *ſepeliant* legendum. REGIUS. *ut* non habent V. C. Alm. Locat. *vana ſuadendis.* Voſſ. ſec. *ſuadentibus* conjecerat Francius. *ſuadendis.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Ut ſuadentis purpuratis.] Scribunt quoque hiſtorici, Alexandri duces deliberaſſe de incendenda Babylone, ut hoc modo nobilitaretur ſepultura Alexandri. haec res poſtea ducta eſt ad themata declamatoria. TURNEB.

Ut Alexandrum Babylonis incendio ſepeliant.] Haec deerant Voſſ. pr. tert.

Spectabis e tecto.] *Spectavit a tecto.* V. C. Alm. *a tecto* etiam Voſſ. omn.

Caput neſcio, &c.] Videtur alluſio eſſe ad proceritatem *Germanorum*, quaſi eotum corpus repraeſentet praegrandem truncum, cui impoſitum ſit caput: quaſi diceret eos capite hominum habere ſimilitudinem, ſed corpore quaſi arborum. quanquam hic locus varie legatur in exemplaribus. TURNEB. in Vallae libro poſt τὸ *impoſitum*, in ſpatio vacuo ſecunda manu ſcriptum erat, *ſuſpicit*, vel *ſuſpicitur.* GALLAEUS. *ſuſpicer* reponit Aſcenſius, qui praeterea in Vallae libro eſſe *de Germanicis* teſtatur, ut & in Voſſ. ſec. unde varia tentat, & de Germanico Caeſare, qui Antiochiae obiit, capit. ſed fruſtra. Obrechtus ex Argentoratenſi codice, *caput neſcio ubi in nube poſitum*, edidit.

Umbone propellit.] *Verbone.* V. C. Alm. *propello.* Voſſ. pr. tert. *propellens.* Obr.

Perſequar.] *Proſequar.* Loc. Ald. Steph. Gryph. Colin. Roign. Vaſc. Baſil. Vidov.

Quod eſt magis.] *Quod & magis* malebat Gallaeus.

Duae ſunt.] Nunc praecipit de ſententiarum uſu, duaſque refutat opiniones. Nam quidam ſolas ſectabantur ſententias, quidam ab illis abhorrebant.

Digitized by Google

ſpectantium, aliorum omnino damnantium: quorum mihi neutrum admodum placet. Denſitas earum obſtat invicem, ut in ſatis omnibus fructibuſque arborum nihil ad juſtam magnitudinem adoleſcere poteſt, quod loco, in quem creſcat, caret Nec pictura, in qua nihil circumlitum eſt, eminet. Ideoque artifices, etiam cum plura in unam tabulam opera contulerunt, ſpatiis diſtinguunt, ne umbrae in corpora cadant. Facit res eadem conciſam quoque orationem. Subſiſtit enim omnis ſententia: ideoque poſt eam utique aliud eſt initium. Unde ſoluta fere oratio, & è ſingulis non membris, ſed fruſtis collata, ſtructurâ caret, cum illa rotunda & undique circumciſa inſiſtere invicem nequeant. Praeter hoc etiam color ipſe dicendi quamlibet clarus, multis tamen ac variis velut maculis conſpergitur. Porro, ut afferent lumen clavus & purpurae, loco inſertae, ita certe neminem deceat intertexta pluribus notis veſtis. Quare licet haec enitere, & aliquatenus exſtare videantur, tamen lumina illa non flammae, ſed ſcintillis inter fumum emicantibus ſimilia dixeris: quae ne apparent quidem, ubi

horrebant. Sic demum controverſiam decidit Fabius, ut putet *illis medice eſſe utendum.* TURNEB.

Solas pene.] *Pene* abeſt Voſſ. pr.

In ſatis.] *In* deeſt Voſſ. ſec.

Fructibuſque.] *Fluctibuſque.* V. C. Alm.

Arborum.] *Armorum.* V. C. Alm. *Arvorum.* Voſſ. ſec. Locat. Gryph. Colin. Baſil.

Arborum horum nihil.] Loco *horum* mihi *quorum* videtur eſſe legendum. REGIUS. *horum.* Locat. *quorum.* Ald. Colin. Vidov. Gryph. ſed recte reliqui omittunt.

Contulerunt.] *Contulerint.* Voſſ. pr. tert.

Magnitudinem.] *Multitudinem.* V. C. Alm.

Res eadem.] *Res eandem.* V. C. Alm.

Subſiſtet.] *Subſiſtit*, ut ſit praeſentis temporis, eſt legendum. REGIUS. *Sententia* omnis perfectam habet comprehenſionem abſolutumque ſenſum: quod ſi aliam ſuperaddas *ſententiam*, novum inchoabit ſenſum, atque ita oratio erit diſſipata & divulſa. TURNEB. *ſubſtitit.* Voſſ. ſec.

Utique aliud] *Utique* deeſt Voſſ. pr. tert. & mox *non ſoluta.* Voſſ. pr.

Fruſtis collata.] *Collecta.* Obr. ſed nihil mutandum puto, licet paſſim librarii haec verba permutaverint. *fruſtris.* Voſſ. pr.

Cum illa rotunda, &c.] *Metaphora* eſſe videtur ducta ab orbiculis, rebuſque rotundis, quae propter laevorem nec poſſunt adhaereſcere, nec conjungi, quemadmodum nec ſententiae poſſunt inter ſe haerere. TURNEB. *cum illi.* Voſſ. pr. tert.

Et undique circumciſa.] *Et utique.* Voſſ. ſec.

Quamlibet claris.] *Clarus* ut legatur, ſenſus expoſcit. REGIUS. *claris.* Voſſ. omn. Locat.

Ut affert lumen clavus purpurae loco inſertus.] *Incertus.* Locat. *inſertae.* Ald. & margo. Vidov. *ut afferent lumen clavus & purpurae loco inſertae.* Voſſ. ſec. Vallae & V. C. Alm. (niſi quod hic *in loco inſertae* habeas Margines) Vaſc. & Steph. Obrecht. *ut afferent lumen clarius, & purpurae loco inſertae.* marg. Baſil. *ut afferent l. c. e. p. l. inſerere.* Voſſ. pr. tert. nos ſecuti ſumus Obrechti editionem. eſt enim ἓν διὰ δυοῖν. *clavus & pupurae*, pro *clavus purpureus*, niſi quis disjunctim capiat, de clavo, & praetexta. ceterum errores doctorum virorum de lato clavo unice detexit Rubenius.

Clavus.] Clavos hic intelligi puto, quos vulgo appellamus *boutonnes*, quos aut aureos, aut alterius materiae videmus inſeri elegantiae cauſſa. Purpuram tunicae aſſui ſive praetexi (quod *bordare* dicimus) non eſt, qui ignoret. ea purpura *latus clavus* dicebatur. PHILAND. Clavos appellamus in veſtimentis ornamenta quaedam eminentia more capitis clavorum. vulgo ferramenta appellamus. TURNEB.

Intertexta.] *Inter tecta.* Voſſ. tert.

Haec enitere.] *Nitere.* Baſil.

Ut aliquatenus exſtare.] *Et al. ſtare.* Voſſ. ſec.

Tamen lumina.] *Tamen & lumina.* Voſſ. pr. tert. Locat. Ald. Steph. Colin. Gryph. Baſil. Vidov. Roign.

Illa non flammae, ſed ſcintillis.] *Illa & ſcintillis.* V. C. Alm. omiſſis reliquis. *non flammis*, quoſdam edidiſſe Aſcenſius notat. ceterum haec illuſtrantur illis, quae Philoſtrat. lib. 1. de vit. Soph. cap. 24. §. 2. habet: ubi v. Olear.

Quae ne apparent.] *Appareant.* Voſſ. omn.

Ut

ubi tota lucet oratio, ut in ſole ſidera ipſa deſinunt cerni: &, quae crebris parviſque conatibus ſe attollunt, inaequalia tantum, & velut confragoſa, nec admirationem conſequuntur eminentium, & planorum gratiam perdunt. Hoc quoque accidit, quod ſolas captanti ſententias multas neceſſe eſt dicere leves, frigidas, ineptas. Non enim poteſt eſſe delectus, ubi numero laboratur. Itaque videas & *diviſionem* pro ſententia poni, & argumentum, ſi tantum in clauſula & calce pronuncietur. *Occidiſti uxorem ipſe adulter: non ferrem te, etiamſi repudiaſſes*, diviſio eſt. *Vis ſcire venenum eſſe amatorium? viveret homo, niſi illud bibiſſet*, argumentum eſt. Nec multas plerique ſententias dicunt, ſed omnia tamquam ſententias. Huic quibuſdam contrarium ſtudium, qui fugiunt ac reformidant omnem hanc in dicendo voluptatem, nihil probantes, niſi planum, & humile, & ſine conatu. Ita, dum timent, ne aliquando cadant, ſemper jacent. Quod enim tantum in ſententia bona crimen eſt? non cauſſae prodeſt? non judicem movet? non dicentem commendat? At eſt quoddam genus, quo veteres non utebantur. Ad quam uſque nos vocatis vetuſtatem? Nam ſi ad illam extremam, multa Demoſthenes, quae ante eum nemo.

Ut in ſole.] *Ut* non habet V. C. Alm.

Inaequalia tantum.] *Tamen.* Locat.

Conſequuntur.] *Conſequentur.* Voſſ. ſec.

Hoc quoque accidit.] Editio Lugdunenſis habet *accedit*, quod, niſi codicum auctoritati repugnaret, ſatis eſſet huic loco accommodatum. ſed ubi ab utraque lectione ſententiae integritas cuſtoditur, ſequenda omnino eſt exemplarium auctoritas, rejecta altera, tanquam intemperatae cujuſpiam emendatione nimis temeraria. GIBSON. *hoc quoque accedit.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *huc quoque accedit.* marg. Baſil.

Delectus.] *Dilectus.* Voſſ. tert.

Itaque videas.] *Ideoque v.* Voſſ. ſec. Obr.

Si tantum.] *Sit; tantum in* &c. Voſſ. pr. tert. Obr.

In clauſula & calce.] *In clauſulae calce.* Voſſ. ſec. (qui & *pronuntiatur*) Locat. Ven. Ald. Steph. Colin. Gryph. Baſil. Vidov. Roig. *ſi tamen in clauſula & male pronuntietur.* marg. Baſil. *in clauſula male.* Voſſ. pr. tert. *in clauſ. & in calce.* Obr.

Tanquam ſententias.] *Tanquam ſententias dicunt.* Voſſ. pr.

Huic quibuſdam.] *Hinc.* Steph. Roign. marg. Baſil.

Nihil probantes.] *Approbantes.* Ald.

Et humile.] Haec omittunt Baſil. Vidov. Colin.

Ita dum timent.] Similitudo eſt ducta ab illis, qui in altum conſcendunt. eſt enim periculum, ne cadant. ſolet autem ſententia orationem attollere. TURNEB.

Non cauſae prodeſt.] *Non cauſae propria eſt.* Voſſ. pr. tert.

At eſt quoddam genus.] *Hypophoram* ſibi objicit. veteres enim his argutis non utebantur ſententiis, ſed gravibus tantum, & valde modice. objicit igitur exemplum *Demoſthenis*, *qui multa innovavit*, & exemplum *Ciceronis.* TURNEB. *ſed quoddam.* V. C. Alm. *eſt quoddam.* Voſſ. tert. marg. Baſil. in Voſſ. ſec. haec omnia ad *nam ſi illam*, deerant.

Et quam uſque nos vocant.] *Ad* praepoſitio loco & copulae mihi reponenda videtur. REGIUS. *quam uſque nos vocatis.* V. C. Alm. *& quam uſque nos vocant.* Locat. *Et quam vos vocatis vetuſtatem.* Ald. Gryph. Vidov. *Et ad quam uſque.* Voſſ. pr. tert. *ecquam vos vocatis vetuſtatem.* Colin. Aſcenſius malebat *& ad quos uſque vocatis vetuſtatem:* vel *& quam, an uſque ad nos, vocatis;* mihi Aldina lectio admodum blanditur. nam in Graecis non ultra Demoſthenem, in Latinis non ultra Ciceronem volebat aſcendere. conferri debet locus lib. XII. cap. 10. *ceterum hoc, quod vulgo ſententias vocamus, veteribus, praecipueque Graecis, in uſu non fuit, apud Ciceronem invenio.* BURM.

Nam ſi ad illam.] *Nam ſi illam.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Baſil. Vidov.

Extremam mutat Demoſthenes.] *Multa* loco ejus verbi *mutat* mihi legendum videtur. *dixit* autem extrinſecus facile ſubauditur. REGIUS.

Quo-

Digitized by Google

mo. Quomodo poteſt Ciceronem probare, qui nihil putet ex Catone Gracchiſque mutandum? Sed ante hos ſimplicior adhuc loquendi ratio fuit. Ego vero haec lumina orationis, velut oculos quoſdam eſſe eloquentiae credo. Sed neque oculos eſſe toto corpore velim, ne cetera membra officium ſuum perdant: & ſi neceſſe ſit, veterem illum horrorem dicendi malim, quam iſtam novam licentiam. Sed patet media quaedam via, ſicut in cultu victuque acceſſit aliquis citra reprehenſionem nitor, quem, ſicut poſſumus, adjiciamus virtutibus. Prius tamen ſit, vitiis carere: ne, dum volumus eſſe meliores veteribus, ſimus tantum diſſimiles. Reddam nunc, quam proximam eſſe dixeram, partem *de tropis*, quos *motus* clariſſimi noſtrorum auctores vocant. Horum tradere praecepta & grammatici ſolent. Sed à me, cum de illorum officio loquerer, dilata pars haec eſt, quia de ornatu orationis gravior videbatur locus, & majori operi ſervandus.

Quomodo poteſt.] Videtur deſiderari membrum, in hanc ſententiam, Sin ad illam vetuſtatem, quae recentior eſt. Videtur enim Fabius locutus eſſe ex *disjunctione*. TURNEB.

Imitandum.] Quamvis *imitandum* legatur, tamen ne ſibi ipſi Fabius repugnare videatur, *immutandum* eſt legendum, hoc eſt commutandum. REGIUS. *immutandum*. Locat. Ald. Colin. Gryph. Baſil. Vidov. *mutuandum*. marg. Baſil.

Sed ante hos.] *Ante hoc*. Gryph.

Adhuc ratio.] *Et huc oratio*. V. C. Alm.

Haec lumina.] Cicero III. de Orat. *lumina* & *inſignia* vocat. PHILAND.

Toto corpore.] *Tuto*. Voſſ. pr. tert. *nec caetera* etiam Voſſ. tert.

Veterem illum honorem.] *Honorem* quidem hactenus legerunt omnes; ſed forſitan loco ejus *horrorem*, ſimilem totque ſyllabarum accuſativum, recte ſcriberemus. Priſcus enim ſermo horridus fuiſſe dicitur & aſper, ut etiam victus. REGIUS. *errorem*. Voſſ. pr.

Quam iſtam novam licentiam.] *Quam hanc*, manus viri docti in margin. Gryph. Edit. *quam iſta nova licentia uti*. Obrecht.

Quaedam via.] *Quaedam die*. V. C. Alm.

Quare ſicut poſſumus.] Tametſi *quare* ab omnibus legatur, ſenſui tamen minime congruit. *Quem* vero accuſativum ipſius ſenſus integritas expoſcit, ut *nitorem* referat. REGIUS. *quare*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Loc. marg. Baſil. & Gryph. *Quare ſicubi poſſumus*. Obrecht.

Simus tamen.] Emendate in quibuſdam exemplaribus *tantum* legitur, non *tamen*. REGIUS. *tamen*. Voſſ. ſec. Loc. Ald.

Quam proximam eſſe.] *Primam*. V. C. Alm.

Sed me, cum.] *A* praepoſitio adſcribatur, ut *a me* legatur. REGIUS.

Cum de illorum.] *Dum*. Voſſ. pr.

Dilata pars eſt.] *Dilata pars haec eſt*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. & omnes fere editi praeter Leidenſem.

Operi ſervandus.] *Reſervandus*. V. C. Alm. Francius malebat *ſervata*. ſcil. pars iſta.

CAPUT VI.

De tropis.

Tropus eſt verbi vel ſermonis à propria ſignificatione in aliam cum virtute mutatio. Circa quem inexplicabilis & grammaticis inter ipſos, VI.

Tropus eſt.] Hermogenes de inventione libr. IV. cap. 10. hunc in modum definit. τροπὴ δ' ἐστι τὸ μὴ ἐξ ὑποκειμένου πράγματος, ἀλλοτρίου δὲ παρακειμένου ὄνομα θεῖναι. &c. ALMEL.

ipſos, & philoſophis, pugna eſt, quae ſint genera, quae ſpecies, qui numerus, quis cui ſubjiciatur. Nos omiſſis, quae nihil ad inſtruendum oratorem pertinent, cavillationibus, neceſſarios maxime atque in uſum receptos exſequemur: hoc modo in his annotaſſe contenti, quoſdam gratia ſignificationis, quoſdam decoris aſſumi, & eſſe alios in verbis propriis, alios in tranſlatis: vertique formas non verborum modo, ſed & ſenſuum, & compoſitionis. Quare mihi videntur erraſſe, qui non alios crediderunt tropos, quam in quibus verbum pro verbo poneretur. Neque illud ignoro, in iiſdem fere, qui ſignificandi gratia adhibentur, eſſe & ornatum: ſed non idem accidet contra, eruntque quidam tantum ad ſpeciem accommodati. Incipiamus igitur ab eo, qui cum frequentiſſimus eſt, tum longe pulcherrimus, *tranſlatione* dico, quae μεταφορὰ Graece vocatur. Quae quidem cum ita eſt ab ipſa nobis conceſſa natura, ut indocti quoque ac non ſentientes ea frequenter

Quae ſint genera.] Per *genera* intelligit *tropos generales*, qui in alias ſpecies dividuntur: ut apud Ariſtot. *metaphora* dividitur in *metonymiam*, *ſynecdochen*, *catachreſin*, & *allegoriam*: & apud Diomedem *allegoria* dividitur in ſeptem ſpecies, *ὁμοίωσις* in tres. TURNEB.

Quis numerus.] *Qui.* Locat. Ald. & reliqui omnes; neſcio vero, unde Leidenſis editor *quis* ſuum habeat.

Quis cuique.] *Que* expuncta, *cui* hic quoque legendum videtur. REGIUS. *Quis cuique.* MSS. Joan. Alm. Voſſ. pr. tert. Locat. Colin. Baſil. Obrecht. *quid cuique.* MS. Bodl.

Ad inſtituendum.] *Ad inſtruendum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. & ita ante Aſcenſium lectum fuit, & ex MSS. amplexus eſt Jan. Gebh. lib. I. Crep. cap. 5. & ſaepe haec verba apud noſtrum fuiſſe a librariis permutata (ut iterum mox hoc eodem capite) jam libro I. cap. I. & 10. & alibi vidimus. BURM.

Exequemur.] *Exequimur.* Voſſ. pr.

Hoc modo.] *Haec.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Annotaſſe conſtanti.] Pro *conſtanti* a ſenſu exiguntur *contenti.* REGIUS.

In verbis propriis.] Ut cum Livius dicit per ſynecdochen, *Romanus praelio victor*, retinetur proprietas ſignificationis, ſed mutatur numeri ratio. TURNEB.

Sed & ſenſuum.] Mutatur forma ſenſus, ut in *allegoria* & *aenigmate*: mutatur forma compoſitionis in *hyperbato* & *anaſtrophe.* Idem.

Sed ſenſuum.] *Sed etiam ſenſuum.* Locat. Ald. Colin. *ſed &.* Voſſ. ſec. tert. Steph. & reliqui.

Et compoſitiones.] *Compoſitionis* genitivus a ſenſu exigitur, ut ad *formas* referatur. REGIUS. *compoſitiones.* Locat.

Quem in quibus.] *Quam* legendum eſſe, nemo non videt. REGIUS.

Neque illud ignoro.] Diviſionem ſuperiorem ſuam tuetur, qua dixerat, quoſdam gratia ſignificationis, quoſdam decoris aſſumi. PITH.

Non idem accidet contra.] *Non idem accidet. Contra erunt quidam.* Val. liber. *accidet contra: erunt quidam.* Voſſ. omn. (niſi quod ſec. *accidit* habet) Steph. Roig. *accidet contra: erunt quae quidem.* V. C. Alm.

Tranſlatione.] Cornificius lib. IV. ad Herenn. cap. 34. ALMEL. *tranſlationem.* Obr.

Μεταφορὰ.] Cicero (lib. III. de Orat. cap. 38.) ait, ejus uſum manaſſe primum ab *inopia* & *neceſſitate.* deinde poſtea ad *delectationem* & *ornamentum* eſſe tranſlatum. TURNEB. recte ex Cicerone Turnebus; omiſſis hic, ut & plerumque ubique, Longini, Hermogenis, Demetrii Phalerei aliorûmque Rhetorum, non minori auctoritate, nominibus. verba itaque Demetrii de elocutione exſtant pag. mihi 53. *πρῶτα μὲν οὖν μεταφοραῖς χρηστέον, αὗται γὰρ μάλιστα καὶ ἡδονὴν συμβάλλονται τοῖς λόγοις, καὶ μέγεθος.* ALMEL.

Ab ipſa nobis conceſſa natura.] Quod noſter tribuit naturae, illud Demetrius Phalereus conſuetudini, (quae revera, ut lib. I. dicit auctor, altera natura eſt) cum ait *πάντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡ συνήθεια, καὶ μάλιστα μεταφορῶν, διδάσκαλος. μικροῦ γὰρ σχεδὸν πάντα μεταφέρουσα λανθάνει, διὰ τὸ ἀσφαλῶς μεταφέρειν. λευκήν τε φωνὴν λέγουσα, καὶ ὀξὺν ἄνθρωπον καὶ τραχὺ ἦθος, καὶ μακρὸν ῥήτορα, καὶ τἄλλα ὅσα οὕτω μεταφέρεται μουσικῶς, ὥστε ὅμοια δοκεῖν τοῖς κυρίοις.* ALMEL.

Indocti quoque non ſentientes.] *Ac non ſentientes.* MSS. Joan. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Par. Steph.

ter utantur: tum ita jucunda atque nitida, ut in oratione, quamlibet clara, proprio tamen lumine eluceat. Neque enim vulgaris eſſe, nec humilis, nec inſuavis, recte modo adſcita, poteſt. Copiam quoque ſermonis auget permutando; aut mutuando, quod non habet: quodque difficillimum eſt, praeſtat, ne ulli rei nomen deeſſe videatur. Transfertur ergo nomen aut verbum ex eo loco, in quo proprium eſt, in eum, in quo aut proprium deeſt, aut tranſlatum proprio melius eſt. Id facimus aut quia neceſſe eſt, aut quia ſignificantius eſt, aut (ut dixi) quia decentius. Ubi nihil horum praeſtabit, quod transferetur, improprium erit. Neceſſitate ruſtici dicunt *gemmam* in vitibus, (quid enim dicerent aliud?) & *ſitire ſegetes*, & *fructus laborare*. Neceſſitate nos, *durum hominem*, aut *aſperum*. Non enim proprium erat, quod daremus his affectionibus, nomen. Jam, *incenſum ira*: & *inflammatum cupiditate*: &, *lapſum errore*, ſignificandi gratia. Nihil enim horum ſuis verbis, quam his arceſſitis, magis proprium erat. Illa ad ornatum, *lumen orationis*: & *generis claritatem*: & *concionum procellas*: &, *eloquentiae flumina*: ut Cicero pro Milone, *Clodium fontem*

Steph. Colin. Gryph. Baſil. Vidov. Obr.

Ut in oratione.] *Ut* abeſt Voſſ. tert. *qualibet.* Voſſ. ſec.

Recte modo adſcita, poteſt.] *Adſcita ſit, poteſt.* V. C. Alm. Par. Vaſc. Steph. Colin. Gryph. Baſil. Roign. Vidov. *ac recte.* Voſſ. ſec. tert.

Copiam quoque.] Dupliciter fit *metaphora*, aut per *mutationem nominis*, quando nominis alterius loco alterum ſubſtituimus: *aut mutuatione*, quando nomen proprium deeſt. quanquam revera (ut ait Cicero) omnis *metaphora* eſt quaedam mutatio. TURNEB.

Quoque ſermonis.] *Sermonis* non habet V. C. Alm.

Permittendo aut mutuando.] Ut *permutando* legatur, natura exigit tranſlationis. REGIUS. *permittendo.* Vallae lib. & MSS. Voſſ. pr. ſec. Alm. & Locat. quod Aſcenſius defendere conatur. *permiſcendo*, margines Gryph. & Baſil.

Aut mutuando.] *Aut mutando.* marg. Baſil. *aut mutuari, quae non habet.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *mutuari quod.* Voſſ. pr. tert.

Nomen deeſſe.] *Nomen ōē.* V. C. Alm.

Transfertur ergo.] *Transfert.* Gryph. *transferetur.* Voſſ. pr. tert.

Aut verbum.] *Ante verbum.* Voſſ. pr.

In quo proprium eſt.] *In quo primum erat.* Andr. *eſt.* deeſt in Obr. edit. vide ad lib. III. cap. 3.

In eum in quo.] *In eum, de quo aut proprium deeſt.* Voſſ. ſec. *deeſſe* Voſſ. tert.

Tranſlatum proprio melius.] Quod idem Demetrius Phaler. pag. mihi 54. ὅσα μὲν τοι σαφέστερον ἐν ταῖς μεταφοραῖς λέγεται, καὶ κυριώτερον, ἤπερ ἐν αὐτοῖς τοῖς κυρίοις. ALMEL.

Quod transferetur.] *Transfertur.* Vallae liber.

Ruſtici dicunt.] *Dicunt* deeſt in MSS. Alm. Voſſ. omn.

Gemmam.] *Gemma.* Voſſ. ſec. Gryph.

Et ſitire ſegetes.] *Et ſit ſcire.* V. C. Alm.

Fructus.] Niſi de ruſticis ageretur, vellet *fluctus* legere Aſcenſius. ſed male. *laborant* fructus, cum in periculo ſunt, ne pereant; vide ad Petron. cap. 115.

Neceſſitate nos.] Quaſi vero ruſtici homines non ſint; & *durum* hominem aut *aſperum* non dicant. GALLAEUS.

Aut aſperum.] *Atque aſperum.* Ald.

His affectionibus.] *His affectibus.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Par. Steph. Colin. Gryph. Baſil. Vidov.

Incenſum ira.] *Ira* deeſt Voſſ. pr.

His accerſitis.] *Acceſſitis.* V. C. Alm. legendum nimirum & hic, & ubique, *arceſſitis.*

Proprium erat.] *Erit.* MSS. Alm. Voſſ. pr.

Concionum procellas.] *Contentionum.* marg. Baſil. & Gryph. quod fluxit ex *contionum*; ut eſt in Voſſ. ſec. vel ſcriptum pro *comitiorum*, ut Cicero pro Milone c. 17. *comitiorum tempeſtates* dixit. *tempeſtates & procellas in fluctibus concionum* tamen dixit pro Milon. 2. quo exemplo infra hoc capite, de allegoria agens, utitur Fabius. BURM.

Flumina.] *Fulmina.* MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. pr. tert. Ald. & margines Colon. Vaſc. Steph. Gryph. Vidov.

Pro Milone.] Cap. 13. *pro tuberone.* Voſſ. pr.

fontem gloriae ejus vocat, & alio loco *ſegetem ac materiam*. Quaedam etiam parum ſpecioſa dictu, per hanc explicantur,

> *Hoc faciunt, nimio ne luxu obtuſior uſus*
> *Sit genitali arvo, & ſulcos oblimet inertes.*

In totum autem metaphora brevior eſt ſimilitudo: eoque diſtat, quod illa comparatur rei, quam volumus exprimere, haec pro ipſa re dicitur. *Comparatio* eſt, cum dico feciſſe quid hominem, ut *leonem*: translatio, cum dico de homine, *leo eſt*. Hujus vis omnis quadruplex maxime videtur: Cum in rebus animalibus aliud pro alio ponitur: ut de agitatore,

> - - - *gubernator magna contorſit equum vi.*

&, ut Livius, Scipionem à Catone *adlatrari* ſolitum, refert. Inanima pro aliis generis ejuſdem ſumuntur, ut, *Claſſique immittit habenas.* Aut pro rebus animalibus inanima, *Ferro an fato virtus Argivûm occidit.* Aut contra,

> - - - *ſedet inſcius alto*
> *Accipiens ſonitum ſaxi de vertice paſtor:*

praecipueque ex his oritur mira ſublimitas, quae audaci & proxime peri-

Materiam.] *Materiem.* Voſſ. pr. tert.

Explicantur.] *Examplificantur.* Obrecht.

Hoc faciunt, &c.] Diomedes ait, eſſe *periphraſim* in his carminibus, neque tamen refragatur Fabio, quia ſimul *periphraſis* eſt, & *metaphorarum* continuatio ab agricultura ductarum, quibus ſignificatur equarum conceptio. Turneb. eſt ex Virgil. lib. III. Georg. 135.

Obtuſior.] *Obtunſior.* V. C. Alm. ut & Pierius in codice veteri repperit.

Oblimet.] *Sublimet.* V. C. Alm. *oblime.* Voſſ. pr. tert.

Brevior eſt quam ſimilitudo.] In aliis legitur, *brevior eſt ſimilitudo*, quod cum Cic. conſentit, qui *metaphoram ait contractam eſſe ſimilitudinis verbi brevitatem.* quemadmodum autem in *metaphora* ſimilitudinem eſſe oportet, ut ſit probabilis, ita diſſimilitudo vitioſam efficit tranſlationem. Turneb. *brevior eſt ſimilitudo.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Andr. Locat. Ald. Baſil. Obr.

Haec pro ipſa re.] *Haec ipſa re.* V. C. Alm. hic iterum pronomen *haec* ad remotius, ſcilicet *metaphoram*; *illa* ad *ſimilitudinem* referri debet. vide ad lib. VI. I.

De homine leo eſt.] *Leonem.* libet Vallae. Voſſ. ſec.

In rebus animalibus.] *Animatis* volebat Francius *alius pro alio.* Voſſ. ſec.

Ut de agitatore.] Sic appellatur, qui in ludis Circenſibus equos agitat, quem appellavit *gubernatorem* per tranſlationem. ſic enim proprie navis agitator dicitur. Turneb. contra *aurigam* pro gubernatore dixit Ovid. I. triſt. III. 118.

Et, ut Livius.] *Et Livius.* Obr. edit.

Livius.] Lib. XXXVIII. cap. 54.

Claſſique.] Virg. VI. Aeneid. I.

Aut pro rebus animalibus.] *Aut rebus.* Voſſ. pr.

Fato metus Argivûm.] *Metus*, an *numerus*, legendum ſit, facile ex Tragoedia, unde ſumptum eſt, colligeretur, ſi exſtaret. ſed omnino aut *numerus*, ut in quibuſdam legitur exemplaribus, aut certe *virtus* ſcribendum eſt. Regius. *Virtus.* Ald. Gryph. Colin. Baſil. *metus.* Voſſ. pr. tert. *ferrum argivum.* Voſſ. ſec. ſed Muretus Var. lect. XIX. cap. 2. legit ex codicis vetuſti, qui *moecus* habebat, veſtigiis, *moerus*, id eſt, *murus*, & de Achillis morte ex imitatione Homeri dictum eſſe vult. ſic & Ovidio lib. XIII. Met. 281 *Grajûm murus* Achilles dicitur. neque abludere videtur Almel. Codex, in quo erat *ferro ll fato meor Argivûm*, quae vox corrupta *moerus* videtur velle. Burm.

Sedet.] Ex Virg II. Aeneid. 307. ſed ibi legitur *ſtupet inſcius.* Gallaeus vero Metaphoram hic non videre ſe notat, cum & *ſtupet*, & *ſedet* proprie, non metaphorice, dicatur. & certe aqua mihi etiam haeret, qui nihil in his verbis video, unde metaphora, quae animalia pro inanimis ponat, deſumatur, an in voce *paſtor* quaerenda, quae pro inanima quadam re poneretur? vel an in τῷ *vertice* latet? Burman.

Praecipueque ex his.] Hae tranſlationes non ſunt ſimplices, ſed habent adjunctam *proſopopoeiam:* neque ſublimitas videtur oriri ex *metaphora*, ſed ex

Digitized by Google

periculum tranſlatione tolluntur, cum rebus ſenſu carentibus actum quemdam & animos damus, qualis eſt,

Pontem indignatus Araxes.

Et illa Ciceronis, *Quid enim tuus ille, Tubero, deſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat? Cujus latus ille mucro petebat? qui ſenſus erat armorum tuorum?* Duplicatur interim haec virtus apud Virgilium,

- - - *Ferrumque armare veneno.*

Nam & *veneno armare*, & *ferrum armare*, tranſlatio eſt. Secantur haec in plures: ut à rationali ad rationale, & idem de irrationalibus, & haec invicem, quibus ſimilis ratio eſt, & à toto, & à partibus. Sed

ex *proſopopoeïa metaphorae conjuncta.* fit autem haec ſpecies cum rebus ſurdis ſenſus tribuitur, aut actio quaedam animalis. Addit Cic. *illuſtriſſimas eſſe illas metaphoras, quae à ſenſibus petuntur, praeſertim à viſu.* Turnebus. *in his.* Voſſ. tert.

Mira ſublimitas.] *Mira* non eſt in V. C. Alm.

Qua audaciae proxima, periculo tranſlationis attollitur.] Hic Fabium differentem videmus de iis modis, quibus orationis ſublimitas contingit: inter eos ponit tranſlationem illam, qua rebus ſenſu carentibus actum quemdam & animos damus. Et ei elegantiſſime *audaciam* & *periculum* tribuit. Quem autem intellectum lectio habet editionis Lugdunenſis, videant Eruditi. *Quae audacter proxime periculum tranſlatione tolluntur.* Noſtra certe cum Rhetoris ſenſum luculente exprimit, tum duces habet quatuor ex optimis editionibus Aldinam, Sichardinam, Pariſienſem, & Rob. Stephani. Gibson. ita etiam. Locatel. Voſſ. ſec. Colin. Gryph. Roign. Vidov. & probat Voſſius Inſtit. Orat. lib IV. cap. 6. §. 6. niſi quod *attolluntur* legat. ſed alia lectio eſt in marg. Baſil. & ſecutus eam eſt Obrecht. In V. C. Alm. erat, *quae audaci proxime periculum tranſlatione tollantur.* neque ego ab illa plane abhorreo, ſi modo legatur, *quae audaci, & proxima periculum tranſlatione tolluntur.* fraudi fuit editoribus, quod non putarent accuſativum recte adjungi voci *proxima*, quod tamen eleganter fieri ſolet. ut poſt ſummum Gronovium ad Livii lib. VIII. cap. 32. ad Ovidii lib. I. Art. am. 139. docebimus. *audax* ergo tranſlatio, & *proxima periculum* dat ſublimitatem, & tollit dicta. in vulgata lectione illud diſplicet, quod ipſam ſublimitatem attolli periculo velit, quod recte dici non puto, & hoc Voſſium quoque offendiſſe videtur. ſed, inanimis ſi actum & animos damus, tolluntur illa, & ſublimitas mira inde oritur. *periculi* vero voce paſſim de audaci tranſlatione apud noſtrum & alios Rhetores occurrit. Eumen. Panegyr. Conſtant. cap. 8. *illa regio, quam obliquis meatibus Scaldis interfluit, quamque divortio ſui Rhenus amplectitur, pene (ut cum verbi periculo loquar) terra non eſt.* Demetrius Phalereus ἐν-ἐργοὺς eas metaphoras vocat, ut & Cl. Alm. adnotaverat. Burm.

Senſu carentibus actum.] Idem Demetrius pag. 54. ἀρίϛη δὲ δοκεῖ μεταφορὰ τῷ Ἀριϛοτέλει, ἡ κατ' ἐνέργειαν καλουμένη, ὅταν τὰ ἄψυχα ἐνεργοῦντα εἰσάγηται καθάπερ ἔμψυχα. qui etiam proſopopoeiam (ut bene Turnebus animadvertit) indicat, ut ex verbo καλουμένη liquet. quaenam enim figura eſt alia, quam proſopopoeia, quae inde nomen ſuum traheret? Almel.

Animo damus.] *Animos* legendum eſſe, nemo ignorat. Regius.

Pontem indignatus Araxes.] Id ait Virg. lib. VIII. 728. (ut notat Servius) *quia Xerxes rex Perſarum tentavit extructo ponte Araxem fluvium Armeniae trajicere.* Turneb. neſcio quo Servii codice uſus ſit Turnebus; ſed Alexandrum pontem feciſſe, quem fluminis incrementa eum rupiſſent, Auguſtum firmiore ponte eum ligaſſe, & inde in Auguſti gloriam haec Virgilium dixiſſe Servius notat. *indignatur* vero eſt in Voſſ. tert.

Quid enim tuus.] Hoc exemplum male a Fabio adferri cenſet Voſſius Inſt. Orat. lib. IV. cap. 6. §. 6. neque eſſe metaphoram, ſed metonymiam, cum *gladius* pro gladiato, & *arma* pro *armato* ponantur. quem vide. ut &, qui idem notavit, Fr. Fabricium ad Ciceronis locum, qui eſt ex oratione pro Ligario cap. 3. Burm.

Diſtrictus.] *Deſtrictus.* MSS. Alm. Voſſ. pr. de quo jam ſupra actum.

Armorum tuorum] *Arborum.* V. C. Alm.

Duplicatur.] *Publicatur.* V. C. Alm.

Virgilium] Lib. IX. Aeneid. 773.

Veneno armare.] *Venenum.* V. C. Alm. Locat. Ald.

Ferrum & armare.] *Et* copula ante *ferrum* eſt collocanda, ut legatur *& ferrum armare.* Regius. in V. C. Alm. erat *Ferrumque armare, & ferrum amare tranſlatio eſt*; omiſſis reliquis. *& ferro armare.* Voſſ. pr. tert.

Plures.] Dan. *ſpecies.*

Et haec invicem.] *Et* non eſt in V. C. Alm.

Quibus ſimilis ratio eſt.] Videtur paulo latius fun-

Sed jam non pueris praecipimus, ut, accepto genere, ſpecies intelligere non poſſint. Ut modicus autem atque opportunus ejus uſus illuſtrat orationem: ita frequens & obſcurat, & taedio complet: continuus vero in *allegoriam* & *aenigmata* exit. Sunt quaedam etiam humiles tranſlationes: ut id, de quo modo dixi, *Saxea eſt verruca*. Et ſordidae. Non enim, ſi Cicero recte *ſentinam reipub.*, dixit, foeditatem hominum ſignificans, idcirco probem illud quoque veteris oratoris, *Perſecuiſti reipub. vomicas*. Optimeque Cicero demonſtrat cavendum, ne ſit deformis tranſlatio: qualis eſt (nam ipſis ejus utar exemplis) *Caſtratam morte Africani remp.* &, *Stercus curiae Glauciam*. Ne nimio major: aut, quod ſaepius accidit, minor. Ne diſſimilis: quorum exempla nimium frequenter deprehendet, qui ſcierit haec vitia eſſe. Sed & copia quoque modum egreſſa vitioſa eſt, praecipue in eadem ſpecie. Sunt & durae, id eſt, à longinqua ſimilitudine ductae: ut, *Capitis nives*. &,

Juppiter

fundere *metaphoram* hoc loco, ut etiam complectatur aliquam partem *ſynecdoches*, ſcilicet à *toto* & à *partibus*, quo modo Ariſt. totam *ſynecdochen* ſubjicit *metaphorae*, ut diximus initio. TURNEB.

Et a toto & a partibus.] *& toto & partibus.* Voſſ. pr. tert. *& a toto & partibus.* Voſſ. ſec.

Non poſſint.] *Non poſſit.* Ald.

Ut modicus autem.] *Ut modicus tamen.* Voſſ. ſec.

Atque oportunus.] *Atque optimus.* Voſſ. pr.

Taedio complet.] *Implet.* Obr.

Continuus vero.] Non continuatae *metaphorae* efficiunt *allegoriam*, id eſt, *inverſionem:* quae, ſi ſunt obſcuriores, efficiunt *aenigma*. TURNEB.

Et aenigma.] *Et aenigmata.* MSS. Bodſ. Alm. Voſſ. omn. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Colin. Gryph. Vidov. Roign. Obr.

Sunt quaedam etiam.] Cum enim eſt hujuſmodi *metaphora*, incidit in *tapeinoſin*. idem videtur dicere Cic. cum praecipit, *ne ſit anguſtius verbum tranſlatum, quam propinquum. Nauteam aquam* vocat Plautus, quae eſt in *ſentina*. quanquam & *ſentina* & pro loco navis, & aqua, quae in eo eſt, accipitur. TURNEB. Demetrius Phal. de Eloc. pag. 57. ALMELOV. *Sunt etiam quaedam & humiles.* Voſſ. ſec.

Ut id de quo.] *Ut idem de quo.* Voſſ. pr.

Saxea eſt verruca & ſordida.] Corrupte ſic legitur. Sic vero puto corrigendum, ut *ſaxea* eradatur, ac ejus loco *ex* praepoſitio ac *ea* pronomen reponatur hoc modo: *Ex ea eſt verruca.* ibi autem eſt diſtinguendum, ut ſubjiciatur, *Et ſordidae*; pro *ſordida*. ſic enim intelligentur & ſordidae tranſlationes: hoc autem eodem exemplo & ſuperius (cap. 3.) ubi de Tapinoſi loquebatur, uſus eſt. REGIUS. *ſordida.* Voſſ. pr. tert.

Reipub. vomicas.] *Vomica* tumor eſt ſanioſus in corpore, & apoſtema: dicitur à vomendo. TURNEB.

Perſecuiſti.] *Secuiſti.* Obr.

Cicero.] Lib. III. de Orat. cap. 41.

Ipſis ejus.] *Ipſius ejus.* Voſſ. pr.

Ne nimio major.] Haec quoque verba ſunt Ciceronis. *horum exemplum eſt, tempeſtas commeſſationis, & commeſſatio tempeſtatis.* TURNEB. *ne nimium major.* Obr.

Aut quod ſaepius.] *Ne, quod ſ.* Obr.

Sciverit.] *Scierit.* Voſſ. omnes. Locat. Ald. Colin. Baſil. Gryph. Steph. Vidov. Obr.

Sed & copia.] Cum *metaphorae* diutius continuantur, quam decet, praeſertimque eadem elatae forma, vitium eſt. hoc quoque praeceptum eſt *Ciceronis*. TURNEB. *ſed copia.* MSS. Alm. Voſſ. pr. Obr.

Modum egreſſae.] Vide Demetr. Phaler. pag. 53. ALMEL.

Sunt & durae.] Longinquam quoque ſimilitudinem in *metaphora* culpat *Cicero*, ea tamen corrigi poteſt addita praecaſtigatione: ut, *pupillus eſt, ut ſic dixerim, morte Catonis ſenatus.* TURNEB. *ſunt & dura eidem a* Voſſ. pr. tert.

Ductae.] Quae ſequuntur deſunt in vetuſtiſſ. Exemplaribus ad finem fere hujus libri. PITH. deerant & in Voſſ. pr. tert.

Capitis nives.] Sic etiam dixit *Domitianus*, *permixtam mulſo nivem*, cum ſignificare vellet *capillos* partim *ſubrutilos*, partim *canos*. TURNEB. eſt ex Horatii lib. IV. od. 13. defendit vero Horatium Voſſ. lib. IV. Inſt. Orat. cap. VI. §. 7. Prudentium quoque in praefatione *nivem capitis* dixiſſe notaverat Gallacus.

Juppiter hibernas cana nive conſpuit Alpes.

In illo vero plurimum erroris, quod ea, quae poëtis (qui & omnia ad voluptatem referunt, & plurima vertere etiam ipſa metri neceſſitate coguntur) permiſſa ſunt, convenire quidam etiam proſae putant. At ego in agendo nec *paſtorem populi* auctore Homero dixerim: nec *volucres pennis remigare:* licet Virgilius in apibus ac Daedalo ſpecioſiſſime ſit uſus. Metaphora enim aut vacantem occupare locum debet, aut, ſi in alienum venit, plus valere eo, quod expellit. Quod aliquanto pene jam magis de *ſynecdoche* dicam. Nam *tranſlatio* permovendis animis plerumque & ſignandis rebus, ac ſub oculos ſubjiciendis reperta eſt. Haec variare ſermonem poteſt, ut ex uno plures intelligamus, parte totum, ſpecie genus, praecedentibus ſequentia, vel contra: omnia liberiora poëtis, quam oratoribus. Nam proſa, ut *mucronem* pro gladio, & *tectum* pro domo recipiet: ita non *puppim* pro navi, nec *abietem* pro tabellis. Et rurſus ut pro gladio *ferrum*, ita

Juppiter hybernas, &c.] Carmen eſt Furii Bibaculi, quod ab Horatio (lib. II. Satyr. 5.) venuſte alludendo eſt uſurpatum, *Furius hybernas cana nive conſpuit Alpes.* TURN. vide de hac parodia Horatiana Voſſ. Inſt. Orator. lib. IV. cap. VI. §. 10.

In illo vero.] Significat, poëtis audaciores permitti *metaphoras*, quam oratoribus, nec protinus illas ab oratoribus eſſe uſurpandas. TURNEB.

Omnia ad voluptatem.] *Omnia quaeque ad voluptatem.* edit. Obr.

Ad voluptatem.] Hermog. de form. Orat. lib. I. cap. VI. τὸ πλεῖστον δὲ ἡδονῆς ἡ ποίησις οἶμαι στοχάζεται. ALMEL.

Ad voluptatem referunt.] *Referunt* non expreſſit Obrechtus, an conſilio, an librariorum culpa, neſcio. certe omnes editi & ſcripti exhibent.

Etiam ipſa metri.] *Etiam metri.* edit. Obr.

Nec volucres pennis remigare.] *Nec volucres ſpere ſanare.* V. C. Alm. quae corrupta ſunt; aliquid tamen ſimile in ſuo codice Obrechtus reperiſſe videtur, qui edidit, *nec volucres per os ſonare, vel alis remigare.* quem autem Virgilii locum reſpiciat neſcio, cum certe in libro IV. Georg. princ. de apibus agens, non dicat eos *per os ſonare.* quare ex veſtigiis veteris codicis legerem. *nec volucres per aëra nare, nec pennis* (vel *alis*, quod eodem redit) *remigare.* reſpicere enim puto ad lib. IV. Georg. 58.

Hinc ubi jam emiſſum caveis ad ſidera coeli
Nare per aeſtatem liquidam ſuſpexeris agmen.

ubi & Philargyrus videtur duriorem metaphoram notare. neque tamen veritus eſt Silius *tranare*, de volatu uſurpare lib. III. 682. XIII. 185. 238. & alibi. alterum reſpicit ad lib. VI. Aeneid. 19. ubi Daedalum *remigium alarum* ſacraſſe dicit. quam metaphoram plures imitati poëtae, & interpretes ad faſtidium uſque illuſtrarunt. BURM.

Eo quod expellit.] *Eo qui expellet.* V. C. Alm. *ea quem expellit.* MS. Bodl. Andr. Locat. Ald. Par. Colin. Baſil.

Quod aliquando.] *Qui.* V. C. Alm.

Aliquando pene.] *Aliquanto* mihi legendum videtur. REGIUS. *aliquando.* Locat. Ald. *quin aliquam potentiam magis de ſynodoche* (ita mox etiam ſcribitur) *dicam.* Voſſ. ſec.

Pene jam.] *Penitiā.* V. C. Alm. *pene etiam.* Obr. offendunt quatuor illa adverbia geminata, & ulcus latere certus ſum.

Sub oculos.] *Sub oculis.* V. C. Alm. *ſub oculis.* Locat. Ald. ſed *ſub oculos* rectum eſſe probabimus ad lib. IX. cap. I.

Ut ex uno plures intelligamus.] Cic. lib. 3. de Oratore, minus ait venuſtatis eſſe in *ſynecdoche*, quam in *metaphora*. Verti poteſt *ſynecdoche* ad verbum *conceptio:* à Cornificio vertitur *Intellectio.* TURN.

Vel omnia e contra liberiora.] Haec verba praepoſtere ſunt collocata, ſic autem in ordinem rediguntur, ſi *e* praepoſitio eradatur, neque enim *e contra* Latine dicitur, ſed aut *contra*, aut *e contrario; omnia* praeterea in tertium locum transferantur hoc modo; *vel contra. omnia liberiora.* REGIUS. *vel omnia contra. liberiora.* Voſſ. ſec. Locat. *vel e contra, omnia.* Ald. *vel contra, omnia haec.* V. C. Alm. ceterum Fabium reprehendit Voſſius lib. IV. Inſt. Orat. cap. 8. princ. & cap. 10.

Nam proſa.] *Nam Pſa*, id eſt, *prorſa*, ut mox iterum idem codex exhibet, & etiam alibi.

Domo recipiet.] Deerant quaedam hic in Voſſ. ſec. qui *pro domo recipiet, ita non pro ſpiculo ferrum, ita non pro equo quadrupedem.*

Pro tabellis.] *Pro tabulis.* MS. Colbert.

Nume-

ita non pro equo *quadrupedem*. Maxime autem in orando valebit numerorum illa libertas. Nam & Livius ſaepe ſic dicit, *Romanus praelio victor:* cum Romanos viciſſe ſignificat. Et contra, Cicero ad Brutum: *Populo*, inquit, *impoſuimus*, *& oratores viſi ſumus*, cum de ſe tantum loqueretur. Quod genus non orationes modo ornat, ſed etiam quotidiani ſermonis uſus recipit. Quidam συνεκδοχὴν vocant, cum & id in contextu ſermonis, quod tacetur, accipimus. Verbum enim ex verbo intelligitur, quod inter vitia ἔκλειψις vocatur.

Arcadas ad portas ruere. - - -

Mihi hanc figuram eſſe magis placet. Illic ergo reddetur. Aliud etiam intelligitur ex alio,

Aſpice, aratra jugo referunt ſuſpenſa juvenci.

Unde apparet noctem appropinquare. Id neſcio an oratori conveniat, niſi in argumentando, cum rei ſignum eſt. Sed hoc ab elocutionis ratione diſtat. Nec procul ab hoc genere diſcedit μετωνυμία, *quae eſt nominis pro nomine poſitio:* cujus vis eſt, pro eo, quod dicitur, cauſam, propter quam dicitur, ponere: ſed, ut ait Cicero, ὑπαλλαγὴν rhetores dicunt.

Numerorum illa libertas.] Hanc tamen figuram, quae per *numeros* fit, ſpeciem eſſe dicunt *heteroſeos* & *enallages* Grammatici. TURNEB.

Populo impoſuimus.] Id eſt, decepimus: nam *imponere* cum dativo ſignificat fallere, unde *impoſtores* dicuntur deceptores. REGIUS. huc ſpectare etiam illa Ciceronis in Bruto. cap. 50. *Id enim ipſum eſt ſummi oratoris, ſummum oratorem populo videri*, notaverat Cl. Almelovenius.

Quidam συνεκδοχὴν.] Haec *ſynecdoche* non eſt annumeranda *tropis*, ſed *figuris*, tractaturque lib. 9. *cap.* 3. *à Fabio.* Fit autem cum aliquid ſubauditur. tamen aliquando id, quod deeſt, vitioſam efficit orationem, quam quidam *eclipſim* vocant. id eſt, *defectum.* TURNEB.

Cum & id.] *Cum id.* Obrecht. edit.

Intelligitur.] *Intelligi.* V. C. Alm.

Arcadas.] Virg. lib. XI. Aeneid. 142. ubi tamen alii liberi *Arcades*, (ut & hic. Locat. Ald. Colin. Gryph. Vidov. Baſil. *Archades.* Voſſ. ſec.) vel *Arcadas ut portis ruere.* vide Servium.

Ad portas ruere.] Alii tamen grammatici ajunt *heteroſin* eſſe *infinitivi* pro *praeterito imperfecto.* Fabius ſubintelligere videtur *coeperunt*, ut & lib. 9. interpretatur. TURNEB.

Ergo reddetur.] *Reddetur* legendum eſſe, vel me tacente apparet. REGIUS. *placet. ergo redditur aliud, & intelligitur aliud.* marg. Baſil. *intelligitur ex alio intelligitur alia.* V. C. Alm. *aliud etiam intelligitur aliud.* Voſſ. ſec.

Aſpice, &c.] *Synecdoche* videtur eſſe à *ſigno*, quanquam alia ratione poteſt eſſe *allegoria*. TURNEB. eſt ex Virg. Ecl. II. 66.

Cum rei ſignum eſt.] Ut ſi orator argumentaretur, *cadaver eſſe viſum cum tumoribus & livore*, aliud colligeretur, ſcilicet *veneficium*. Aliud quoque ex alio intellexit Cicero, cum dixit de conjuratis, *Vixerunt*. ſic enim ſignificavit mortuos eſſe. quanquam hic ſignum non eſt. TURNEB.

Nec procul ab hoc.] *Metonymiam* vertit Cornificius *denominationem:* ad verbum dici poteſt *tranſnominatio:* ſed enim haec appellatio eſt grammaticorum. nam rhetores *hypallagen* appellant. id eſt, *ſummutationem* & *ſubalternationem*. quanquam apud grammaticos *hypallage* ſignificat *mutationem verborum* in diverſum ſenſum, ut, *Dare claſſibus auſtros.* Idem.

Deſcendit metonymia, quae eſt nominis tropus pro nomine poſitio.] Niſi tollantur errores, non percipietur hic locus. Adeo autem eſt depravatus, ut difficulter admodum corrigi poſſit. Non enim ſolum illud verbum *deſcendit*, eſt mutandum in *diſcedit*, id quod facile apparet, ſed alia caſtigatu difficilia ineſſe flagitia videntur, quae iis, qui nihil putant immutandum, corrigenda relinquantur. REGIUS. Regium tam cito deſperare miratur Aſcenſius, cum facilis eſſet correctio, *quae eſt tropus, in quo eſt nominis pro nomine poſitio.* ſed vulgata recte ſe habet. *Deſcendit met. quae eſt nominis tropus pro nomine poſito.* Voſſ. ſec. Loc. *deſcendit.* V. C. Alm.

Μετωνυμία, quae eſt nominis pro nomine poſitio.] Inepta eſt definitio, ut Voſſius ait libro 4. Inſtitut. Oratoriar. cap. 7.

Ὑπαλλαγὴν Rhetores.] *Hypallagen eſſe Rhetores.* Ald.

Digitized by Google

dicunt. Haec inventa ab inventore, & ſubjecta ab obtinentibus ſignificat: ut, *Cererem corruptam undis:* &

- - - receptus Terra Neptunus claſſes Aquilonibus arcet.

Quod fit retro durius. Refert autem, in quantum dictus tropus oratorem ſequatur. Nam ut *Vulcanum* pro igne vulgo audimus, & *Vario Marte pugnatum*, eruditus eſt ſermo: & *Venerem*, quam coitum, dixiſſe magis decet: ita *Liberum* & *Cererem* pro vino & pane licentius, quam ut fori ſeveritas ferat: ſicut ex eo, quod continetur, uſus recipit *bene moratas urbes*, & *poculum epotum*, & *ſeculum felix.* At id, quod contra eſt, raro audeat quis, niſi poëta,

- - - jam proximus ardet Ucalegon.

Niſi forte hoc potius eſt, à poſſeſſore, quod poſſidetur: ut *hominem devorari*, cujus patrimonium conſumatur. Quo modo fiunt innumerabiles ſpecies. Hujus enim ſunt generis, *cum ab Annibale caeſa apud Cannas ſexaginta millia* dicimus. & apud Tragicos *ab Aegialao*: & *carmina Virgilii veniſſe*, & *venire commeatus*, qui afferantur: & *ſacrilegium*

Ald. Obr. *eſſe Rhetorices.* V. C. Alm. *eam eſſe Rhetores.* Voſſ. ſec.

Cererem.] *Certe ire.* V. C. Alm. eſt ex Virg. I. Aeneïd. 177.

Receptus.] Horat. Art. poët. 63. *ſequatur* vero hic ea ſignificatione eſt ſumendum, qua explicuimus ad lib. II. cap. 14. quare & poſſet hic *ductus tropus* legi.

Refert autem.] *Refer autem.* Voſſ. ſec.

Vulgo audivimus.] Francius malebat *audimus.* & ita erat in Voſſ. ſec. & melius reſpondet ſequentibus verbis.

Licentius, quam ut fori ſeveritas ferat.] Vide Voſſium Inſtitut. Orator. lib 4. cap. 7. §. 2.

Severitas.] *Veritas.* Vall. lib. Voſſ. ſec. ut paſſim forenſes actiones fictis declamationibus op ponit.

Sicut ex eo, quod continetur, uſus recipit bene moratas.] Recte in quibuſdam exemplaribus adſcriptae ſunt *urbes*, hoc modo, *bene moratas urbes*, pro civitatibus, & vino, & hominibus. REGIUS. *ex eo, quod continetur, uſus recipis bene moratas.* Voſſ. ſec. Locat. *ex eo, quod continet, uſus recipit, ut bene moratas.* V. C. Alm. *ex eo, quod continetur, uſus recepis bene moratas.* Obr. *ex ee, quod continetur, id, quod continet, uſus recepit bene.* Ald. *ex eo, quod continet, id quod continetur, uſus recipis.* Steph. Colin. Baſil. Gryph. Vidov. Roign. Leid. Gibſ.

At id quod contra.] *Ad id contra.* V. C. Alm. *ad id quod.* Steph.

Jam proximus.] Ex Virg. II. Aeneïd. 311.

A poſſeſſore qui poſſidet.] Caſtigatione indiget hic locus, ut verus eliciatur ſenſus. *Quod* itaque *poſſidetur*, non autem *qui poſſidet*, mihi legendum videtur, quanquam exemplaria refragentur. REGIUS. *qui poſſidet.* Voſſ. ſec. Loc. Vall. lib. *quod poſſidet.* Obr. Aſcenſius conjiciebat poſſe legi, *niſi forte ab eo, quod poſſidet, id, quod poſſidetur.*

Devorari.] Ita Plautus *comedere abſentem* dixit Moſtel. I. I. II. Et Varr. in Ephebo apud Nonium *in occupatus. Crede mihi, plures dominos ſervi comederunt, quam canes.* & *exedere aliquem*, Terent. Heaut. III. I. 53.

Conſumitur.] *Conſumatur.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Obr.

Caeſa apud Cannas ſexaginta &c.] *Caeſa, & apud Tragicum Aegialao.* V. C. Alm. reliquis omiſſis.

Ab Aegialao.] Suſpicor *Aegialaum* hunc fuiſſe filium Inachi, à quo ſit oppidum conditum *Aegialus* juxta Sicyonem. fuit & alius ejuſdem nominis. Igitur Tragici poëtae dicunt, nonnullos ab Agialao fuiſſe interfectos, cum tamen intelligant ab ejus exercitu. TURNEB. *ab Egilao.* Voſſ. ſec.

Et carmina Virgilii veniſſe commeatus.] *Venire* infinitivus mihi adſcribendus videtur, quod verbum eorum inſcitia eſt praetermiſſum, quibus abſurdum viſum eſt, haec duo verba *veniſſe* & *venire* ſimul eſſe collocata, non intelligentibus *vaeniſſe* a *vaeneo*, *venire* a *venio* declinata eſſe, carmina enim Virgilii dicuntur *vaeniſſe*, hoc eſt vendita fuiſſe. contentum autem pro continente poſitum eſt, non enim carmina, ſed liber, in quo ſcripta ſunt carmina, venditur; commeatus autem dicuntur *venire*, cum afferantur. *commeatus* autem neceſſaria dicuntur ad victum. REGIUS. ſcribe, *Et Virgilium*

Digitized by Google

legium deprehenſum, non ſacrilegum: & *armorum ſcientiam habere*, non artis. Illud quoque & poëtis & oratoribus frequens, quo eum, qui efficit, ex eo, quod efficitur, oſtendimus. Nam & carminum auctores,

Pallida mors aequo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumque turres.

Et,

Pallenteſque habitant morbi, triſtiſque ſenectus.

Et orator *praecipitem iram*, *hilarem adoleſcentiam*, *ſegne otium* dicit. Eſt etiam huic tropo quaedam cum ſynecdoche vicinia. Nam cum dico *vultus hominis* pro vultu, dico pluraliter, quod ſingulare eſt: quod plurale eſt, ſingulariter. Sed non id ago, ut unum ex multis intelligatur (nam id eſt manifeſtum) ſed nomen immuto: ut cum aurata tecta, *aurea*, puſillum à vero diſcedo, quia non eſt niſi pars aurata. Quae ſingula perſequi, minutioris eſt curae, etiam non oratorem inſtruentibus. Ἀντωνομασία, quae aliquid pro nomine ponit, Poëtis quoque

lium veniſſe pro carmine Vergilii. PHILAND. in Codice Alm. turbata quoque haec verba erant. *& carmina Virgilium. venit commeatus, qui afferatur.* Voſſ. ſec.

Et armorum.] *Non armorum ſcientiam.* Voſſ. ſec.

Illud quoque & poëtis, &c.] Hanc ſpeciem permulti ſubjiciunt *episheto*, cum adjectivum ex ſuo accipitur effectu. ſed enim *episheton* illud eſt figuratum, ac ſubjici poteſt *metenymiae*. TURNEB.

Quo eam qui.] *Quo id, qui efficit, ex eo, qui efficitur.* V. C. Alm.

Pallida mors.] Horat. lib. I. od. 4.

Regumque turres.] Non erant haec in V. C. Alm.

Pallenteſque.] Virgil. VI. Aeneïd. 275.

Otium dicit.] *Dicet.* Ald. Steph. Colin. Gryph. in cujus margine manus viri docti *dixit* notaverat. *dicunt.* Obr.

Nam tum dico vultus.] Ut ſi diceres, *vultus hominis eſſe varios & diſſimiles*, ita ſignificares *hominum vultum eſſe diſcrepantem.* ſaepius enim ſingulari ſolemus uti, cum de toto rei genere loquimur. TURNEB. *cum dico vultum hominis pro raliter quod ſingulare eſt, eſt ſingulari. ſed non.* V. C. Alm. *nam dico vultus.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Quod plurale eſt ſingulariter.] Haec non habet Voſſ. ſec.

Sed nomen immuto.] *Sed nomen multa.* V. C. Alm. *ſed nomina muto.* Voſſ. ſec. Obr.

Puſillum ab eo diſcedo quia non eſt pars auratura.] Ingenue fateor, mihi non percipitur haec ratio; Auratura namque pars eſſe videtur. Quare *ut* particulam puto adſcribendam hoc modo. *Quia non eſt pars, ut auratura.* ſignare namque videtur Fabius differentiam, quae eſt inter *auratum & aureum*: *Auratum* enim dicitur *auro ornatum*, *aureum* vero ex auro confectum. REGIUS. *puſillum ab eo diſcedo, quia non eſt pars auratura.* Locat. marg. Steph. *quia non eſt pars ut aurata.* Ald. *puſillum a vero diſcedo, quia non eſt niſi pars auratura.* Steph. Gryph. *puſillum a vero diſcedo, quia non eſt niſi pars aurata.* Colin. Baſil. Vidov. *ab eo diſcedo, quia non eſt pars auraturae.* marg. Baſil. *puſillum a vero diſcedo, quia non eſt niſi pars auraturae.* Andr. *quia non ē ē. pars auratura.* V. C. Alm. *ab eo diſcedo & pars auratura.* Sich. *puſillum a vero diſcedo, quia non eſt pars auraturae.* Voſſ. ſec. *a vero diſcedo, quia non eſt pars auri aura.* Obr. quod non intelligo, niſi voluerit vir clariſſimus reſpicere ad illa, quae Servius notat ad Virgil. VI. Aeneïd. 205.

Diſcolor unde auri per ramos aura refulſit.

ubi *auram* ſplendorem dicit, & *aurum* dictum a ſplendore, qui eſt in eo metallo; hinc & *auratos*, ſive ut alii *aurarios*, dictos, quorum favor ſplendidos reddit.

Inſtituentibus.] *Inſtruentibus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr. vid. ad initium hujus capitis.

Ἀντονομασία.] Ἀντονομασία vertitur *pronominatio* à Cornificio: appellatur etiam *exoche.* id eſt, *excellentia.* fit autem, cum quodam veluti extraneo cognomine rem ſignificamus. TURNEB.

Ponit.] *Ponet.* Voſſ. ſec.

Poëtis quoque modo.] *Utroque modo.* MSS. Alm. Voſſ.

Digitized by Google

que modo frequentiſſima, & per epitheton, quia detracto eo, cui apponitur, valet pro nomine, *Tydides*, *Pelides*: & ex his, quae in quocumque ſunt praecipua,

- - - *Divûm pater, atque hominum rex.*

Et ex factis, quibus perſona ſignatur,

- - - *Thalamo quae fixa reliquit Impius.*

Oratoribus etiamſi rarus ejus rei, nonnullus tamen uſus eſt. Nam ut *Tydiden & Peliden* non dixerint, ita dixerunt *impium* pro parricida: *everſorem* quoque *Carthaginis & Numantiae* pro Scipione, & *Romanae eloquentiae principem* pro Cicerone poſuiſſe non dubitent. Cicero ipſe certe uſus eſt hac libertate: *Non multa peccas*, *inquit ille fortiſſimo viro ſenior magiſter*, *&*, *ſi peccas*, *te regere poſſum.* Neutrum enim nomen poſitum eſt, & utrumque intelligitur. Ὀνοματοποιΐα quidem, id eſt, *fictio nominis*, Graecis inter maximas habita virtutes, nobis vix permittitur. Et ſunt plurima ita poſita ab iis, qui ſermonem primi fecerunt, aptantes affectibus vocem. Nam *mugitus*, & *ſibilus*, & *murmur* inde venerunt. Deinde, tamquam conſummata ſint omnia, nihil generare audemus ipſi, cum multa quotidie ab antiquis ficta moriantur. Vix illa, quae παραγόμενα vocant, quae ex vocibus in uſum receptis quocumque modo declinantur, nobis permittimus,

Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Roign. Baſil. *utrocunque modo*. Obrecht. Francius volebat *non Poëtis quoque modo.*

Per epitheton.] Poëtae ſolent *Antonomaſiam* facere ſolo *epitheto*, cum patronymicis utuntur detracto ſubſtantivo. alioqui ſi ſubſtantivum addatur, jam non *antonomaſia* erit, ſed *epitheton*. TURN.

Tydiden.] *Titides*, & mox etiam *Titiden* & *Pelliden*. Locat. Ald. *Titides* & *Pelides*. Voſſ pr.

Et ex his.] *Et & his quoque ſunt*. V. C. Alm. *ex his quoque ſunt*. Vall. lib. *his quoque ſunt praecipua*. Voſſ. pr. *Ex his, quae in quoque*. Obr.

Divûm.] Virgil. lib. I. Aeneid. 65.

Thalamo.] Idem lib. IV. Aeneid. 495.

Impius. Oratoribus etiamſi.] *In primis oratoribus etiamſi*. Voſſ. ſec.

Impium pro parricida.] *Impius & parricida*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. marg. Baſil. *impium & paricidam*. Ald.

Poſuiſſe non dubitent.] *Non ducitet*. V. C. Alm. *potuiſſent dicere*. Obr. *poſuerunt*. Vall. lib. Voſſ. ſec. *poſuiſſe non dubitem*, volebat Francius.

Cicero ipſe.] *Cicero* non eſt in V. C. Alm.

Non multa peccas.] Exemplum eſt ex oratione pro Muraena. cap. 29. Raphaël in *fortiſſimo viro*, *Muraenam* intelligit: in *ſeniore magiſtro*, *Ciceronem*. Sed ego arbitror haec verba *Ciceronem* eſſe mutuatum ab aliquo vetuſto auctore, qui hodie ignoretur. ita *antonomaſia* intelligitur, ſed quas perſonas ſignificet, ignoratur. TURNEB. idem cenſuit Camerarius, qui de Phoenice ſive Chirone, (de quo Manutius capit) & Achille agi putat.

Ille fortiſſimo.] *Illo*. Locat. *illi* Philander.

Et ſi peccas, Te regere poſſum.] Haec deſunt MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. *ſed ſi peccas*. Baſil. & ita Philand. & apud Ciceronem.

Nomine poſitum.] *Nomen poſitum*. MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Colin. Vidov. Gryph. Obr.

Ὀνοματοποιΐα.] *Onomatopoeïam* Cornificius appellat *nominationem*, quam ponit partim in *imitatione*, partim in *ſignificatione*. ejus nomine non ſolum complectitur Fab. *voces affectibus rerum aptatas*, verum etiam *derivationes*, *quae fiunt per inflexionem*. TURNEB. vide noſtrum lib. VIII. c. 3. & nominum fictiones apud Spartian. in Geta. cap. 5. ALMEL.

Nominis Graeci.] *Graecis* loco *Graeci* legendum eſſe nemo non videt. REGIUS.

Et ſunt plurima.] *Ut ſunt*. Obr. mallem *at ſunt*.

Primi fecerunt.] *Primo*. Voſſ. ſec. Obr.

Conſummata.] *Conſumta ſint, omnia, nihil generale*. V. C. Alm. *conſumptae* Voſſ. ſec.

Παραγόμενα.] Πεποιημένα. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Ald. marg. Steph. & Gryphii.

In uſum receptis.] *In uſu*. Obr.

mus, qualia ſunt *Sullaturit*, & *proſcripturit*. atque *laureati poſtes*, pro illo, lauro coronati, ex eadem fictione ſunt. Sed hoc feliciter, *evaluit*: at contra *vio* pro eo, infelicius. In Graecis *obeliſco*, *coludumo*, &c. dure etiam jungere vetamur, qui toleranter videre *ſeptentriones* videmur. Eo magis neceſſaria κατάχρησις, quam recte dicimus *abuſionem*, quae non habentibus nomen ſuum accommodat, quod in proximo eſt, ſic,

- - - *Equum divina Palladis arte Aedificant:*

& apud Tragicos, *Et jam leo pariet*, at pater eſt. Mille ſunt haec & *Ace-*

Sullaturit.] Verba hujus terminationis cupiditatem ſignificant. eſt enim *Sullaturire*, Syllam, qui Sulla Latine dicitur, deſiderare, ut proſcripturire, proſcriptionem cupere. Haec autem vera declinavit Cicero in Epiſtola ad Atticum lib. IX. 10. a *Sulla* & *proſcriptione*. *Sullaturit animus ejus & proſcripturit*. REGIUS. *uſu laturi* & *proſcripturi*. Voſſ. ſec.

Atque laureati.] *Atqui* legendum eſſe contenderim, etiamſi in exemplaribus *atque* copula habeatur. REGIUS. *atque laureati ponentes pro illo &c.* Voſſ. ſec.

Evaluit ad omnia & vieo eo ferimus in Graecis obidis.] Hic locus ita eſt a literarum Graecarum imperitis corruptus atque confuſus, ut nullus omnino ſenſus elici poſſit. Exiſtimo autem Fabium id exemplis Graecis comprobaſſe, quod jam ſaepius dixit, Graecos nobis in fingendis nominibus multo eſſe feliciores. Quonam autem modo corrigi poſſet, mihi ſane non liquet. REGIUS. haec verba, uſque *ad Eo magis*, uſque adeo ſunt depravata à ſcribis literarum Graecarum imperitis, ut Fabio egeant interprete. Arbitror tamen initium eſſe verſus alicujus, verbis audacioribus ſcriptum. itaque conſtabit ſenſus, ſive dicas ineptam fuiſſe nominum compoſitionem nimiſque licentioſam, ſive etiam dicas jucundam eſſe conjunctionem ex libertate linguae Graecae. Quid autem *coludumo* ſignificet, plane ignoratur, niſi forte deducatur à verbo κωλύω, id eſt, *prohibeo*, & dictione Ionica δῶμος, pro δόμος, id eſt, *domus*. Videtur tamen eſſe depravata dictio. TURNEB. *ſed hoc feliciter evaluit ad onoia fermi & vio eo in Graecis obidius oco luditu ino bono eo dure etiam jungere vetamur, qui tollentem videre ſ. v.* V. C. Alm. *evaluit ad omnia, & vio eo fermus in Graecis obidis ocoluditiuno bono eo dure atque jungere, qui tollente & videre ſeptemtriones, videmur.* Locat. *feliciter evaluit adonua & vio eo fermus in Graecis obidis acoluditiuvio eo dure etiam jungear, qui tollentem & videre. ſeptentriones videmur.* Voſſ. ſec. *evaluit adomia & vio eo ferimus in Graecis obidis ocoluditiuno bono eo dure atque jungere qui tollentem & v. ſ. videmur.* Ald. *ſed hoc feliciter: evanuit e contra* vio *in* eo: *ferimus in Graecis* obeliſcos. ὑπερβορέῳ, *dure: & tamen jungere Maronem ſollerter & dividere* ſeptentriones *vidimus*. Obr. *ſed hoc feliciter evaluit. at contra vio pro eo infelicius, in Graecis obeliſco colodumo &c. dure etiam jungere vetamur, qui toleranter videre ſeptentriones videmur*. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Leid. Gibſ. *evanuit*. marg. Baſil. Turneb. lib. XII. adv. cap. 1. *in Graecis obeliſcolychnio*, quod verbum apud Ariſtotel. de Part. animal. lib. IV. cap. 6. exſtat. ſed tamen ſibi non ſatisfacit, nec unius vocis exemplo contentum fuiſſe Fabium credit, ut fortaſſe vox etiam aliqua deſideretur. Obrechtus audaci nimis medicina ſanare tentat. neque ubi Virgilius jungat *ſeptemtrionem* ſcio, ſed per tmeſin dividit III. Georg. 381. (quo verſu & infra Fabius utitur) ubi quidem etiam *Hyperboreo* occurrit, ſed nullum tamen aptum adhuc ex Obrechti emendatione ſenſum efficere licet. niſi ille *jungere* referat ad ὑπερβορέᾳ, dividere ad *ſeptem triones* mihi certum eſt hic ex Ovidio aliquid productum eſſe ab Fabio, nam in illa voce *obidis*, ut eſt in Voſſ. & quam MSS. Alm. exhibet *obidius*, clare latet ille Poëta. in reliquis nihil expedio.

Septentriones.] *Teriones* lingua antiqua dicuntur boves, à *terendo*. hinc ſeptem ſtellae, quae ſunt in plauſtro, quia videntur eſſe boves, *ſeptentriones* appellantur: quae compoſitio dura eſt, ſed tamen invaluit. quare inde colligit nos non debere in compoſitione tam ſuperſtitioſos eſſe. TURN.

Quod in proximo.] *Quia in pr.* Locat.

Si caecum ogra putant aedificant.] Hic quoque locus labem traxit, ut ſuperiori vicinus. ſic enim eſt depravatus, ut non aliunde, ſed ſole ipſo indigere videatur. mihi certe neque percipitur, neque emendari poteſt. REGIUS *ſi caecum ogra putant aedificant*. Locat. Ald. *ſic ecumogra putant aedificant*. Vall. lib. Voſſ. ſec. *& cum ogra putant.* V. C. Alm.

Leo pariet.] Suſpicari oportet ſumptum eſſe exemplum à vetuſto quodam tragico, cujus tempore in uſu non erat *leaena*. Igitur ille *leonem* pro *leaena* dixit *abuſive*. quocirca alter ſubjecit *leonem marem*.

Digitized by Google

& *Acetabula* quidquid habet, & *pyxides* cujuſcumque materiae ſunt. & *parricida*, matris quoque aut fratris interfector. Diſcernendumque eſt hoc totum à tranſlatione genus, quod *abuſio* eſt, ubi nomen defuit: *tranſlatio*, ubi aliud fuit. Nam poëtae ſolent abuſive etiam in his rebus, quibus nomina ſua ſunt, vicinis potius uti; quod rarum in proſa eſt. Illa quoque quidam κατάχρησιν eſſe volunt, cum pro temeritate *virtus*, aut pro luxuria *liberalitas* dicitur. A quibus haec quidem diſſonantia ſunt. quod in his non verbum pro verbo ponitur, ſed res pro re. Neque enim putat quiſquam *luxuriam* & *liberalitatem* idem ſignificare: verum id, quod fit, alius *luxuriam* eſſe dicit, alius *liberalitatem:* quamvis neutri dubium ſit, haec eſſe diverſa. Supereſt ex his, quae aliter ſignificant, μετάληψις, id eſt *tranſſumptio*, *quae ex alio*

marem eſſe, non *foeminam.* Turneb. *& jam leo paret, at pater. mille.* Voſſ. ſec. (niſi quod *etiam* habet) Locat. Ald. *& jam Leo pariet, at pat. mille.* V. C. Alm. *& pater eſt.* Leid. & Gibſ. Catachreſis vero non eſt in voce *Leo.* ſed in *pariet*, quod verbum proprie de matre dicitur, cum *generet* pater. non ergo hic *leo*, pro *Leaena* (de qua ſupra vide ad lib. 1. cap. 6.) ſed *pariet* pro generabit ponitur. & ita non apud Hebraeos & Graecos modo, ſed & Latinos fieri ſolere, docuit Druſius Quaeſt. Hebraic. lib. III. cap. 31. legendum ergo *& jam leo pariet.* (quae ſunt verba Tragici,) *at pater eſt.* quae Quinctiliani ſunt objicientis. Burm.

Mille ſunt haec & Acet.] *Sunt mille ſicut haec: Acet.* edit. Obr.

Acceptabula.] Ab acceptando dicuntur, proprie autem canceris adſcribuntur. ſed quidquid aliquid tenet hoc nomine appellari poteſt. Regius. *Acetabulum* proprie vaſculum eſt, in quo ponitur acetum, Graeci *oxybaphon* vocant: per *abuſionem* tamen ſignificat quodcunque vaſculum, & quancunque cavitatem, quae aliquid continet. hinc *acetabula* dicuntur in *polypo*, & in *utero foeminarum cotyledones.* Turneb. *Accetabula.* Locat. *acceptabula.* Vail. lib. Ald. Baſil. Obr. *acceptabilia.* Voſſ. ſec. rectius Turnebus legit & explicat. niſi quod mallem *mille ſunt haec, ut Acetabula, quidquid habent.* Gallaeo etiam *habent* placebat.

Pyſſides.] *Pyxides* ſcribendum a *pyxo*, quam Latini *buxum* appellamus. ſunt aut *pyxides*, vaſcula ex pyxo confecta; ſed ex alia quoque materia conficiuntur, Regius. Nam dicuntur proprie à *buxo*, Graeci appellant πύξον, ſed tranſlatio fit etiam per *ſimilitudinem*, ubi non ſunt nomina. Turneb. ita *pyxis aurea* Petron. cap. XXIX. ubi vide interpretes. & *buxides* etiam in antiquis codicibus ſe repperiſſe teſtatur Cujacius ad Pauli ſentent. lib. III. tit. 6.

Parricida.] *Patricida.* Voſſ. ſec.

Diſcernendumque hoc totum tranſlationis genus, quod abuſio nomen defuit, tranſlatio ubi aliud defuit.] Sic quidem legitur hic locus, ſed non ſine flagitiis, quantum ego ſentio, neque enim, quam ſignet Fabius differentiam inter abuſionem & tranſlationem, percipere ex his verbis poſſumus; niſi corrigantur, loco autem *tranſlationis*, *a tranſlatione* mihi legendum videtur, ac *de* praepoſitio, ex ultimo verbo expungenda. hoc modo. *diſcernendumque hoc totum a tranſlatione genus, quod abuſio eſt, ubi nomen defuit; tranſlatio ubi aliud fuit.* Regius. *diſcernendumque e. h. t. tranſlationis genus, q. a. e. ubi nomen defuit, t. u. a. defuit.* Locat. *d. e. h. t. tranſlatio nos ſlud. genus.* V. C. Alm. *diſcernendumque eſt ac totum tranſ iſtud genus, q. a. e. u. nomen defuit. tranſl. u. a. fuit.* Voſſ. ſec. *diſcernendumque eſt totum a tranſlatione iſtud genus, q. a. e. ubi nomen nullum fuit, tranſlatio ubi aliud fuit.* Obr. Franciſcus vero Luiſinus parerg. lib. II. cap. 2. vulgatam lectionem. *diſcernendumque hoc totum tranſlationis genus* defendit, quia abuſio tranſlationi ſubjicitur; quem vide.

Nomina ſua ſunt.] *Sunt* non habet. V. C. Alm.

In proſa.] *Prorſa.* V. C. Alm. ita etiam paullo ante, & alibi.

Illa quoque.] Antea Fabius appellavit hanc figuram *nominum derivationem*, quae *catachreſis* non eſt. eſt enim catachreſis *in verbo*, haec autem *in re.* Turneb. *illas quoque* Francius corrigebat.

Neque enim putat.] *Neque enim putat quiſquam & luxuriam eſſe dicit, alius liberalitatem* &c. omiſſis reliquis. Voſſ. ſec.

Metalepſis, i. e. t. quae ex alio tropo in aliud &c.] Hic locus manifeſte quidem cognoſcitur eſſe depravatus: ſed quo modo ſit corrigendus, non ita apparet. eſt autem metalepſis per tranſlationem dictionum, proprietatis dilatio, vel dictio gradatim a nomine ad propriam ſignificationem deſcendens,

alio in aliud velut viam praeſtat: tropus & rariſſimus, & maxime improprius, Graecis tamen frequentior, qui *Centaurum* Chirona, & νήσους θοὰς ὀξείας dicunt. Nos quis ferat, ſi Verrem, *ſuem:* aut Laelium, *doctum* nominemus? Eſt enim haec in metalepſi natura, ut inter id, quod transfertur, ſit medius quidam gradus, nihil ipſe ſignificans, ſed praebens tranſitum: quem tropum magis affectamus, ut habere videamur, quam ut ullo in loco deſideremus. Nam ejus frequentiſſimum exemplum eſt, *cano, canto, dico: ita cano, dico.* Item eſt medium illud *cano.* Nec diutius in eo morandum: nihil enim uſus admodum video,

ſcendens, ut Virgilius *ſpeluncis abdidit atris.* ex atris enim nigrae intelliguntur, ex nigris tenebras habentes, ac per hoc in praeceps profundae. REGIUS. *ex alio tropo in aliud v. v. p.* Voſſ. ſec. Locat. & Vallae lib. *ex alio tropo in aliud velut viātri praeſtat.* V. C. Alm.

Tropus rariſſimus & maxime improprius.] *Praeſtat: & rariſſimus & maxime improprius.* Locat. *praeſtat: & rariſſimus, & improbus, Graecis tamen* &c. MSS. Alm. Voſſ. ſec. & Vallae. *tropus & rariſſimus etiam improprii uſus.* Ald.

Frequentior, qui ſcient aurum, qui baronem hoc cono inſulae νήσους &c.] Ne hic quidem locus literarum graecarum imperitia incorruptus potuit conſervari. Quin ita eſt corruptus, ut verba ipſa jam neque Graeca neque Latina videantur. Fortaſſis autem ſic emendaretur, ſi pro illis, *ſcient aurum*, legeremus *Centaurum*, & pro illis, qui *baronem cona*, ſcribamus *Chirona*, hoc modo, *qui centaurum Chirona.* loco vero illius *inſulae, &* copula videtur reponenda, quae copulet alterum exemplum, quod ſic poteſt explicari: θοὰς namque νήσους, id eſt veloces inſulas Homerus appellat, quia θοὸν & acutum & velox ſignificat. Inſulas autem ὀξείας nomine a figura appellatas, per metalepſin θοὰς vocavit, in illo verſu (Odyſ. O. 298.) ἔνθεν δ' αὖ νήσοισιν ἐπιπροέηκε θοῇσιν. hoc eſt, *inde ad inſulas pervenit acutas.* REGIUS. Hic locus depravatus erat, ſed ita ex conjectura repoſitus eſt à Raphaële: quam bene, viderit. Metalepſis erit, ſi Chiron Centaurus appelletur, propterea quod ſit peritus equeſtris diſciplinae. TURNEB. ſynonyma ſunt quidem θοὸν & ὀξὺ, ſed ὀξὺ dicitur, quod non ſolum mobilitate quadam velox eſt, ſed etiam in ſpeciem & longitudinem & tenuitatem productum. SICHARD. corrupta illa lectio eſt in Locatelli editione & Voſſ. ſec. (niſi quod *haronen* & *hoc cona* & *inſulae* φιλοθοὰς. habeat) in V. C. Alm. erant haec etiam turbata. illuſtravit & illas νήσους ὀξείας Victorius lib. VII. Var. Lect. cap. 3. quaenam autem ſit metalepſis, ſi centaurum Chirona dicant, non video. nullus vero dubito, quin in illa voce *hoc cona* latere aliam appellationem, quae conſtituat metalepſim. quaerant acutiores. BURM.

Ὀξείας] Quia figura acuta aptior eſt ad *velocitatem.* magis enim findere poteſt aerem. TURNEB.

Verrem ſuem.] Ut ſaepe Cicero, alludendo ad ejus nomen, fecit. vide ſupr. lib. VI. c. 3.

Laelium doctum.] Nullam metalepſim in hoc exemplo facile quis adnoſcat. neque enim puto etymologiam nominis *Laelii*, a doctrina eſſe deducendam: nam a λεῖος *Levis, glaber*, quidam, neſcio an recte, derivant. ſed forte metalepſis in eo ſita, quod Laelius cognomine *ſapiens* dictus ſit, ſive σοφὸς, & haec vox ſaepe pro *docto* Graecis ponatur, ut ipſe Phaedrus lib. IV. fab. 6. *Factus periculo tum gubernator ſophus.* ubi vide notas. ineptus ergo eſſet, qui, quia Graeci σοφὸν pro docto ponunt, Laelium ſapientem vocaret *doctum.* quod ſi cui non placet, is meliorem rationem excogitet. BURM.

Quem ullo.] *Quem* expungamus, & loco ejus, ita exigente & ſenſu & Latinitate, *quam ut* reponamus. REGIUS. *quam ullo in loco.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Ald. *quem ullo.* Locat. *deſideramus* etiam V. C. Alm.

Nam ejus.] *Nam id ejus.* Voſſ. ſec. Obr.

Cano canto dico.] Hujus loci, ſi integer atque emendatus ſit, hunc ſenſum facit Camerar. in Problemat. de Etymologiis Decur. V. §. 8. pag. 161. tom. IV. Theſaur. Critic. *Cano* eſt *canto*, *canto* autem ponitur pro *dico*, ita *cano* eſt *dico.*

Ita cano dico.] *Ita canonico. int. medium.* V. C. Alm. *ita canonico. Item eſt medium.* Voſſ. ſec.

Item eſt medium illud cano.] *Inter eſt medium illud canto.* Obr.

Niſi uſus admodum video nihil ut dixi in comoediis.] Depravatus quidem eſt hic locus, ſed facile emendatur. ſi *niſi* ac *nihil* ſibi invicem cedant locis, ac *etiam* particula adſcribatur, & *mediis*, *co* ſyllaba expuncta, legatur. neque enim uſquam dixit Fabius hujus tropi uſum eſſe in comoediis. ut igitur cum exemplo ſuperius poſito conveniat, *mediis* mihi videtur legendum, hoc modo, *nihil enim uſus admodum video, niſi ut dixi in mediis.* REGIUS. depravata lectio eſt in Voſſ. ſec. & Locatel.

Digitized by Google

video, niſi, ut dixi, in mediis. Cetera jam non ſignificandi gratia, ſed ad ornandam modo, non augendam orationem aſſumuntur. Ornat enim ἐπίθετον, quod recte diximus *appoſitum*: à nonnullis *ſequens* dicitur. Eo poëtae & frequentius & liberius utuntur: Namque illis ſatis eſt convenire verbo, cui apponitur: & ita *dentes albi*, & *humida vina* in his non reprehenduntur. Apud oratorem, niſi aliquid efficitur, redundat. Tum autem efficitur, ſi ſine illo, quod dicitur, minus eſt: qualia ſunt, *O ſcelus abominandum, ó deformem libidinem.* Exornatur autem res tota maxime tranſlationibus, *Cupiditas effrenata*, &, *Inſanae ſubſtructiones.* Et ſolet fieri aliis adjunctis epitheton tropus, ut apud Virgilium, *Turpis egeſtas*, & *Triſtis ſenectus.* Verumtamen talis eſt ratio hujuſce virtutis, ut ſine appoſitis nuda ſit & velut incompta oratio. Ne oneretur tamen multis. nam fit longa & impedita, ut in quaeſtionibus eam judices ſimilem agmini totidem lixas habenti, quot milites

catel. *nihil enim uſus admodum video niſi, ut dixi, in comedis.* V. C. Alm. *niſi ut in mediis.* Ald.

Caetera jam non.] *Epitheta* commode uſurpata non ſolum ornant orationem, ſed eam interim augent: non tamen paſſim debet eſſe eorum uſus. Itaque Ariſtoteles *frigida Alcidamantis epitheta* reprehendit, quod illis uteretur non ut *condimentis*, ſed ut *cibis*. Turneb.

Sed ad ornandam non augendam.] *Modo* mihi adſcribendum videtur, quamquam in exemplaribus non legatur, hoc modo; *ſed ad ornandum modo non augendum orationem.* Regius. *modo* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *ornandum* & *augendum* etiam Obr.

Diximus appoſitum.] *Dicimus.* V. C. Alm. Locat. Ald. Steph. Colin. Gryph. Baſil. Vidov. Obr. *quod ratione dicimus.* Voſſ. ſec.

Namque illi ſatis eſt.] *S* litera adſcripta legatur *illis*, ut ad *Poetas* referatur. Regius. *illi.* Locat.

Convēnire verbo.] *Convenire id verbo.* V. C. Alm.

Et ita dentes.] *Et itaque.* Locat. Ald. Vidov. Baſil. *itaque &.* Steph. Obrecht. *itaque dentes.* Voſſ. ſec.

Dentes albi.] Vide ſupr. cap. II. hujus libri. V. C. Alm. erat *dentes abbo. dentibus albis deridere* dixit & Plautus in Epidico Act. III. ſc. 3.

Humida vina.] Virg. III. Georg. 364. ubi vide Pierium.

Non reprehenduntur.] *Non prehenduntur.* V. C. Alm. *non reprehendimus.* Ven. Locat. Baſil. *reprehendemus.* Voſſ. ſec. Andr. Ald. Obr.

Apud Oratorem.] *Apud Orationem.* V. C. Alm.

Niſi aliquid efficitur.] *Efficit*, malebat Francius.

Si ſine illo.] *Si* non erat in V. C. Alm.

Cupiditas effrenata.] Cicer. I. Catil. 10. & alibi.

Inſanae ſubſtructiones.] Cicer pro Milon. c. 20. & *inſanas ſubſtructionum moles* idem cap. 31. in V. C. Alm. erat. *m a nate ſubſtructiones.*

Et ſolet fieri.] *Epitheton* ſolum, ſi per ſe conſideres, vix *tropus* eſſe videbitur, quia nullam habet mutationem: ſed aliis *tropis* adjunctis, *tropus* efficitur. itaque nonnunquam habet *metaphoram*, interdum *metonymiam*, nonnunquam *antonomaſiam.* Turneb.

Tropus.] *Tropis.* MS. Colb. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. & fere omnes. ſed recte Obr. *tropus.*

Turpis egeſtas] Virg. VI. Aeneid. 275. & 276.

Nuda ſit.] *Unde ſit.* V. C. Alm.

Talis eſt oratio.] O vocali eraſa, *ratio* ut legatur, ab ipſa ſenſus expoſcitur integritate. Regius.

Ne oneretur.] *Oneretur* non habet V. C. Alm.

Nam longa & impedita &c.] Hic quidem locus ita eſt in quibuſdam exemplaribus depravata, ut ſenſus nequaquam percipi poſſit. ſic enim legitur. *ne tamen multis ſint leta etiam impedita, ut in quaeſtionibus eam jungas ſimilem agmini totidem lixas habenti, quia ſimiliter quoque & numerus eſt duplex nec duplum virium.* Sed mihi ſatis eſt, exemplar ſemel ſuſceptum pro viribus emendare, in quo quidem hic locus mendo vacare videtur. Regius. in Voſſ. ſec. etiam erat, *ne tamen multis leta & impedita, ut in quaeſtione eam judices* &c. & puto certe illud verbum *oneretur* inſertum a librario. legerem vero, *ne tamen multis ſit lenta & impedita*; ut ſit manifeſta comparatio cum agmine, quod prae multitudine lixarum & impedimentorum lente progreditur. Burm.

Fit longa.] *Sit cocan & impedita, ut i.q eam jungas ſimilem a. t. l. h. qui ſimiliter. q & numerus.* V. C. Alm.

In quaeſtionibus.] *In quaeſtione.* Voſſ. ſec.

Lixas.] *Lixa* aqua antiquis dicebatur, unde *Lixae*

milites quoque, in quo & numerus eſt duplex, nec duplum virium: quamquam non ſingula modo, ſed etiam plura verba apponi ſolent: ut,

Conjugio Anchiſa Veneris dignate ſuperbo.

Sed hoc quoque modo duo verba, uni appoſita, ne verſum quidem decuerint. Sunt autem, quibus non videatur hic omnino tropus, quia nihil vertat. Neceſſe eſt enim ſemper, ut id, quod eſt appoſitum, ſi à proprio diviſeris, per ſe ſignificet, & faciat *antonomaſiam.* Nam ſi dicas, *Ille, qui Carthaginem & Numantiam evertit*, antonomaſia eſt: ſi adjeceris *Scipio*, appoſitum. Non poteſt ergo non eſſe junctum. At ἀλληγορία, quam *inverſionem* interpretamur, aliud verbis, aliud ſenſu oſtendit, ac etiam interim contrarium. Prius, ut,

O navis, referent in mare te novi
Fluctus:

Lixae, qui exercitum ſequentes aquam ſuppeditant, aut lavant, aut coquunt. PHILAND. *Lixam* aquam notare verum non eſſe, notavit Voſſius in Etymolog. cum *lix* olim diceretur. meliores quoque originis ſententias tres quatuorve adducit, quarum tamen nulla certa eſt, ſed veroſimillima, quae a *lixando* vel *elixando* deducitur. nam proprie fuiſſe, qui carnes elixas & aſſas militibus praebebant, certum eſt. vide Valeſ. ad Ammian. Marcel. lib. XXVIII. 4. formatur vero hoc verbale, ut a *ſcribo*, ſcriba. ab *accolo*, *accola*, & ſimilia. BURM.

Quot milites quoque in quo.] *Quot milites: quoque & numerus.* Obr. *quot milites in quo &.* Voſſ. ſec.

Nec duplum virium.] *Nec duplum virum.* V. C. Alm.

Conjugio.] Virg. Aeneïd. III. 475.

Anchiſe.] *Anchiſa.* V. C. Alm. Locat. Ald. & reliqui.

Dignate.] *Dignante.* V. C. Alm.

Duo verba uni.] *Duo u. uni.* V. C. Alm.

Neceſſe eſt enim ſemper.] *Enim* omittunt Voſſ. ſec. Locat. Ald. vetus autem codex Alm. hic iterum turbatus erat.

Ut id quod eſt.] *Cum id eſt appoſitum.* Ald. *cum idem appoſitum a proprio.* Voſſ. ſec.

Significet & faciat.] *Significat & facit.* V. C. Alm.

Non poteſt ergo eſſe junctum.] Sic quidem legitur, quamvis nullus integer veruſve ſenſus eliciatur. Nam epitheton ſemper nomini oportet eſſe junctum. Quare iterum negatio mihi adſcribenda videtur, hoc modo. *Non poteſt ergo non eſſe junctum.* Non poteſt namque appoſitum non eſſe junctum nomini, alioqui non appoſitum, ſed antonomaſia erit. REGIUS. *non* abeſt a MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Ad Allegoria quam.] Haec Allegoriae definitio corrupte mihi legi videtur: nam *Allegoria*, praepoſitione illa *ad* expuncta, ut nominandi ſit caſus, & integritas ſententiae & ratio definiendi expoſcit, *ut* etiam conjunctio eſt eradenda, & *oſtendit*, non *oſtendat*, cum modo judicandi eſſe debeat. hoc modo; *Allegoria, quam inverſionem interpretamur, aliud verbis, aliud ſenſu oſtendit, ac etiam iterum contrarium.* nam loco illius *aut* particulae *ac* copula reponenda videtur. Prius vero ut redundans ac ſupervacuum. fortaſſis eſt oblinendum. REGIUS. *Allegoriam* vertit *permutationem* Cornificius. eſt autem ea, *cum aliud verba dicunt, & alia colligitur ſententia.* Fab. *inverſionem* interpretatur: ejus etiam nomine complectitur *ironiam*, & omnes ejus ſpecies. TURNEB. *ad Allegoriam, q. i. i. ut aliud verbis, a. ſ. oſtendat, aut e. e. prius, ut o navis.* Locat. *Allegoria eſt, q. i. i. ut aliud v. a. ſ. oſtendant, ac etiam i. c. prius ut.* Al. *at allegoria* &c. Steph. & reliqui. *interpretamur ut aliud ſenſu oſtendit.* V. C. Alm. *Allegoria, quam inverſionem interpretantur, ut aliud verbis, aliud* &c. Voſſ. ſec.

Ac etiam.] *Aut eſt interim.* Voſſ. ſec.

Prius ut.] Illud *prius* non videtur, ut redundans, oblinendum, nam cum duo poſuerit Allegoriae membra, unum ubi aliud verbis, aliud ſenſu oſtendit, alterum ubi contrarium. prius eſt *o navis* &c. poſterius in Ironia. ASCENS.

O navis.] Eſt lib. I. od. 14. ſed Muretus jam oſtendit in notis, Quinctilianum aliud egiſſe, cum navis nomine Populum R. intelligeret, & deinceps Tanaq. Faber lib. I. Epiſt. 53. & ejus gener Dacierius & alii nullam hic allegoriam eſſe contenderunt. quorum rationes ad examen revocavit vir Eruditiſſimus Joan. Maſſon in vita Horatii pag. 59. *referunt* vero Voſſ. ſec. & ita edidit Obrecht. quod & in quibuſdam Horatii editionibus exhibetur, & rectius, ut puto. BURM.

O quid

Fluctus: ó quid agis? fortiter occupa
Portum.

totuſque ille Horatii locus, quo *navim* pro republica, *fluctuum tempeſtates* pro bellis civilibus, *portum* pro pace atque concordia dicit. Tale Lucretius,

Avia Pieridum peragro loca. - - -

& Virgilius,

Sed nos immenſum ſpatiis confecimus aequor:
Et jam tempus equûm fumantia ſolvere colla.

Sine tranſlatione vero in Bucolicis,

Certe equidem audieram, qua ſe ſubducere colles
Incipiunt, mollique jugum demittere clivo,
Uſque ad aquam, & veteris jam fracta cacumina fagi,
Omnia carminibus veſtrum ſervaſſe Menalcam.

Hoc enim loco praeter nomen cetera propriis deciſa ſunt verbis: verum non paſtor *Menalcas*, ſed *Virgilius* eſt intelligendus. Habet uſum talis allegoriae frequenter oratio, ſed raro totius: plerumque apertis permixta eſt. Tota apud Ciceronem talis. *Hoc miror enim, querorque, quemquam hominem ita peſſumdare alterum verbis velle, ut etiam navem perforet, in qua ipſe naviget.* Illud commixtum frequentiſſimum. *Equidem ceteras tempeſtates & procellas in illis duntaxat fluctibus concionum ſemper Miloni putavi eſſe ſubeundas.* Niſi adjeciſſet *duntaxat fluctibus concionum*, eſſet allegoria: nunc eam miſcuit. Quo in genere & ſpecies ex arceſſitis verbis venit, & intellectus ex propriis. Illud vero longe ſpecioſiſſimum genus orationis,

O quid agis.] O omittit. Voſſ. ſec.

Occupa portum.] *Accipe totum.* V. C. Alm.

Totuſque etiam ille.] *Totuſque ille Horatii.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Steph. Roign. Obr. *quo navem populum & tempeſtatem.* Voſſ. ſec.

Lucretius.] *Lucretia.* V. C. Alm. *Lucretii* volebat Francius.

Via Pieridum.] *Invia* legendum eſſe facile ex quarto Lucretii (verſ. 1.) patet. REGIUS. *Allegorice* ſignificat Lucretius, ſe primum philoſophiam naturalem apud Latinos carmine perſcribere, quae hactenus prioribus fuiſſet illabata. TURNEB. *invia.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Colin. Vidov. Baſil. Obr. *via.* V. C. Alm.

Et Virgilius.] *Et Virgilii.* V. C. Alm. eſt ex II. Georg. 541.

Spatiis.] *Spatio.* Locat. Ald.

Fumantia.] *Spumantia.* MSS. Colb. Voſſ. ſec. Loc. Ald. Steph. Baſil. Colin. Gryph. Vidov. Leid. Gibſ. & ita in Virgilii codicibus lectum quoque fuiſſe apparet ex notis Pierii: apud Ovidium Val. Flacc. & alios quoque haec verba permutata deprehendimus.

Certe equidem audieram.] His carminibus ſignificat ruſticus, Virgilium ſua poeſi agros ſuos recepiſſe, quos in calamitate Mantuanorum Arrius occupaverat. TURNEB. eſt ex Eclog. IX. v. 7.

Mollique jugum.] *Collique.* Locat.

Jam fracta.] *Confracta.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Baſil. Vidov. & ita Pierius quoſdam apud Virgilium codices habere notavit.

Menalcam.] *Menarcham.* Voſſ. ſec.

Propriis deciſa.] Errare hoc in exemplo Fabium, neque allegoriam eſſe oſtendit Voſſ. Inſtit. Orat. lib. IV. cap. XI. §. 1.

Frequenter oratio.] *Frequentior.* V. C. Alm.

Talis. hoc.] *Talis eſt. Hoc.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Steph. Roign. Obr.

Navem perforet.] *Navem perforare* eſt, tanto ſtudio velle alteri nocere, ut interim tibi ipſi etiam obſis. ducta eſt allegoria ab aequali periculo navigantium & eorum, qui ſunt in eadem navi. TURN.

nis, in quo trium permixta eſt gratia, ſimilitudinis, allegoriae, & tranſlationis: *Quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos aeſtus habet ratio comitiorum? Dies intermiſſus unus, aut nox interpoſita ſaepe & perturbat omnia, & totam opinionem parva nonnumquam commutat aura rumoris.* Nam id quoque in primis eſt cuſtodiendum, ut, quo ex genere coeperis tranſlationis, hoc deſinas. Multi enim, cum initium à tempeſtate ſumpſerunt, incendio aut ruina finiunt: quae eſt inconſequentia rerum foediſſima. Ceterum allegoria parvis quoque ingeniis, & quotidiano ſermoni frequentiſſime ſervit. nam illa in agendis cauſis jam detrita, *Pedem conferre*, & *Jugulum petere*, & *Sanguinem mittere*, inde ſunt: nec offendunt tamen. Eſt enim grata in eloquendo novitas, & commutatio: & magis inopinata delectant. Ideoque jam in his amiſimus modum, & gratiam rei nimia captatione conſumpſimus. Eſt in exemplis allegoria, ſi non praedicta

Equidem.] Pro Milone c. 2.

Quod fretum.] Pro Muraen. c. 17.

Quem Euripum.] *Euripus* appellatur mare anguſtum, quod ſaepius fluit & refluit: intelligitur tamen potiſſimum de Euboico Euripo, qui refluit ſepties. TURNEB.

Habere creditis.] *Putatis* apud Ciceronem legitur.

Agitationes.] *Agitationes fluctuum, quantas perturbationes.* in Ciceronis exemplaribus.

Saepe & perturbat.] *Et* abeſt a Cicerone.

Nam id quoque in primis eſt cuſtodiendum, ut tempeſtate.] Qui verſus integer eſt hic praetermiſſus, in quibuſdam exemplaribus recte eſt adſcriptus, hoc modo; *cuſtodiendum, ut, quo ex genere coeperis tranſlationis, hoc deſinas. Multi enim, cum initium a tempeſtate* &c. REGIUS. hoc praeceptum pertinet ad *metaphoram* & *allegoriam*. in his enim oportet continuare tranſlationes, & non ab una ad aliam tranſire, alioqui incidemus in κακεμφατον. TURNEB.

Hoc deſinas.] *In hoc* volebat Francius.

Multi enim.] *Multi aut.* V.C Alm. *autem.* Voſſ. ſec. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Initium a tempeſtate.] *A* non erat in V.C. Alm.

Pedem conferre.] *Pedem conferre* Cicero pro Cn Planco. 19. pro recto certamine congredi, ſive litigare, nec tergiverſari, id eſt, venire ad caput & punctum litis deciſorium, ſive ad principale, ut dicitur. PHILAND.

Sanguinem mittere inde ſit] *Sunt* mihi legendum videtur. *Pedem* autem *conferre* dicuntur oratores, cum argumenta adverſariorum confutare aggrediuntur. *jugulum petere*, cum valido aliquo argumento utuntur. *Sanguinem* vero *mittere*, cum adverſariorum argumenta ita ſolvunt, ut cauſſa ipſa ſtare non poſſit. REGIUS. *Sanguinem mittere* aliquoties uſus eſt Cicero in epiſt. ad Atticum: ſignificat autem debilitare maxime adverſarium, & ejus argumentationes ſolutionibus frangere. Metaphora ducta eſt à venae inciſione, quae debilitat. Eraſmus putat duci à militibus, quibus olim ignominiae cauſſa ſanguis mittebatur. TURNEBUS. *idem ſit, nec offendunt. Eſt.* Voſſ. ſec.

Et commutatio.] *Et mutatio.* Obr.

Captatione.] *Cooptatione.* Locat. Ald. *coaptatione.* Baſil. Gryph. *cooperatione.* Vidov.

Eſt in exemplis allegoria.] Varie legitur hic ſenſus. Quidam enim *non* particulam abraſerunt, putantes, eam parum ſenſui convenire. Sed ne ſic quidem illuſtratur ſenſus, quin potius magis obſcuratur. Neque enim ullam rationem praedixit Fabius, qua exemplis in allegoria uteremur. Ego vero unius literae *o* adjectione hunc locum mihi correxiſſe videor, ut pro illo *ratione* legatur *oratione*. *in* tamen praepoſitione adſcripta, hoc modo: *ſi non praedicta in oratione ponantur.* Nam exempla niſi praedicantur & exponantur, ut quae per allegoriam dicuntur, non percipiuntur, quale eſt hoc, quod infertur, exemplum. REGIUS. Senſus eſt, exempla plerunque in *allegoriam* incidere, ſi ita conſtricta ponantur, ut ratio hiſtoriae non exprimatur: ut *Lacedaemonii Philippo reſponderunt bellum minitanti, Dionyſium eſſe Corinthi.* quo ſignificabant fortunae viciſſitudinem & mutationem. Dionyſius enim Siculorum tyrannus, regno expulſus, Corinthi muſicam & literas docuit. TURN. *Si non praedicta in oratione ponantur.* Ald. Baſil. *ſi praedicta ratione.* Voſſ. ſec. ſed Aſcenſius recte vulgatam

Digitized by Google

praedicta ratione ponantur. Nam *ut Dionyſium Corinthi eſſe*, quo Graeci omnes utuntur, ita plura ſimilia dici poſſunt. Haec allegoria, quae eſt obſcurior, *aenigma* dicitur: vitium meo quidem judicio (ſi quidem dicere dilucide virtus) quo tamen & poëtae utuntur,

Dic, quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Tres pateat coeli ſpatium non amplius ulnas?

Et oratores nonnumquam: ut Coelius, *quadrantariam Clytaemneſtram, in triclinio choam, in cubiculo nolam.* Namque & nunc quaedam ſolvuntur, & tum erant notiora, cum dicerentur, & *aenigmata* ſunt tamen, nec ea, niſi quis interpretetur, intelligas. In eo vero genere, quo contraria oſtenduntur, *ironia* eſt: *illuſionem* vocant: quae aut pronuntiatione intelligitur, aut perſona, aut rei natura: nam ſi qua earum verbis diſſentit, apparet diverſam eſſe orationi voluntatem. quam-

vulgatam defendit.

Nam & Dionyſium.] *Ut* loco & copulae legendum eſſe, ex ea particula *ita* facile apparet. REGIUS. & Locat. Vide Eraſmum in adagio, *Dionyſius Corinthi.*

Ita plura.] *Ita plurima.* Voſſ. ſec.

Dic, quibus &c.] Virgilius ſemel interrogatus dixit, hos verſus ſe poſuiſſe, ut grammaticos tortorqueret. interpretantur aenigma de puteo, tantum enim illic apparet coeli, quanta eſt putei latitudo. TURNEB. eſt ex Ecloga 3. 104.

Ut Coelius quadrantariam.] Fr. Robortell. Miſcell. de Nomin. pag. 1404. Lamp. Crit. Part. 1. Car. Sigonius p. 257. Lamp. Crit. Patt. II. & Joh. Brodaeus Miſcell. lib. 3. cap. 24. pag. 503. Coelius Rhodigin. Antiq. Lect. l. 18. c. 16. PAREUS. *Caecilius.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Ald. Par. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *Caecilius.* tuetur quoque Muret. lib. XIX. Var. Lect. cap. 2. vide ſupr. ad cap. 3.

Quadrantariam.] Haec aenigmata, quae ne ſibi quidem Fabius ſatis nota eſſe ait, mihi ſane non percipiuntur. id quod ingenue cuidam inter diſputandum Paduae reſpondi, cum mihi ea propoſuiſſet exponenda. REGIUS. *Quadrantem* Plinius modo *triuncem*, modo *quadrantem* appellat. Cicero *Teruncium*, lib. III. de Fin. 14. erat autem Denarii quadrageſima pars, valebatque Denarium Turonenſem cum 40. ejuſdem parte. Juvenalis dixit *quadrante lavari*; & Cicero pro Coelio. 26. *quadrantariam permutationem.* *Quadantariam* ergo *Clytemneſtram* fortaſſe de meretrice vili, quae quadrante ductari poterat. PHILAND. Per Clytemneſtram *quadrantariam* allegorice intelligitur mulier adultera. nam *quadrans* precium olim erat libidinis, quod meretrici dabatur. Unde ſoror Clodii *quadrans* eſt appellata, quod adoleſcens quidam in ejus loculos immiſiſſet *quadrantes*, id eſt, precium concubitus, ut ait Plutarch. TURN. vid. An. Alciat. parerg. l. 2. c. 12. PAREUS. vide Ramireſ. ad Martial. III. cap. 30. ALMEL. *quadratoriam.* Voſſ. ſec. *quadratariam.* Steph.

In triclinio choam.] Dicitur de homine bibaci & vinoſo, qui *plenam choam* ſemper habeat, & uno hauſtu ebibat. capit autem *ſex cotylas.* TURNEBUS. *Et in triclinio coam.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. *& in triclinio.* Vaſc. Steph. Colin. Vidov. Baſil. Gryph. Obr.

In cubiculo nolam.] Dicitur de homine ſtrepero, loquaci, & futili, qui domi ſemper garriat, nec aliter ſonet, quam tintinnabulum. eſt autem *nola*, quam vulgo appellamus *campanam.* TURN. *& in cubiculo nolam.* Obr. eadem fere de *choa* & *nola* habet Philand. ſed non per *choam* hic intelligi congium puto, qui Graecis χοεὺς & χοῦς dicitur, unde *choea* dicendum eſſet: ſed *choam* vocavit a χοὴ, quae [illegible]tionem, quae fit vino & aliis humoribus, notat. vid. Schol. Euripid. ad Hecub. 529. & 523. & Stanl. ad Aſch. Choeph. 21. de *nola* vide Coel. Rhod. lib. XIX. cap. 11. & Junium in adagiis pag. 316. nondum tamen nos rectum ſenſum aenigmatis hujus percepiſſe puto. & an *Nola* pro tintinnabulo jam eo tempore fuerit in uſu, neſcio. BURM.

Nunc quaedam ſolvuntur.] *Nunc quidem.*] V. C. Alm.

Et aenigmata.] *Et* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. Steph.

Nec ea, niſi quis.] *Nec & ſi quis.* V. C. Alm.

Ironia eſt: illuſionem vocat.] Errat, quod Ironiam ſchema facit. item, cum eam reponit inter ſpecies allegoriae. Vide Voſſium Inſtitut. Orator. lib. 4. cap. XI. §. 1.

Quae aut pronuntiatione.] *Quae a pronuntiatione.* Voſſ. ſec.

Voluntatem.] *Voluptatem.* V. C, Alm.

Quanquam id in plurimis.] Significat *ironiam* multis

quamquam in plurimis id tropis accidit, ut interſit, quid de quo dicatur: quia (quod dicitur alibi) verum eſt, aut laudi ſimulatione detrahere, aut vituperationi laude conceſſum eſſe: quale eſt, quod *C. Verres, praetor urbanus, homo ſanctus & diligens, ſubſortitionem ejus in eo codice non haberet.* Et contra, *oratores viſi ſumus, & populo impoſuimus.* Aliquando cum riſu quodam contraria dicuntur iis, quae intelligi volunt. quemadmodum in Clodium, *Integritas tua te purgavit, mihi crede, pudor eripuit, vita anteacta ſervavit.* Praeter haec uſus eſt allegoriae, ut triſtia dicamus melioribus verbis, aut bonae rei gratia quaedam contrariis ſignificemus, aliud textu: quae & enumeravimus. Haec ſiquis profecto ignorat, quibus Graeci nominibus appellent, σαρκασμὸν, ἀστεϊσμὸν, ἀντίφρασιν, παροιμίαν dici ſciat. Sunt etiam, qui haec non ſpecies allegoriae, ſed ipſa tropos dicunt: acri quidem ratione, quod illa obſcurior ſit, & in his omnibus aperte appareat, quid velimus. Cui accedit hoc quoque, quod genus, cum dividitur in ſpecies, nihil habeat proprium: ut *arbor pinus*, & *olea*, & *cupreſſus*, & ipſius per ſe nulla proprietas:

Allegoria

multis modis fieri, ut per *ſarcaſmum*, *aſteïſmum*, *antiphraſim*, tamen, quod attinet ad perſonam, *ironiam* poſitam eſſe in *laudis* ſimulatione aut *vituperationis:* quamquam id in rebus etiam intelligi poteſt. TURNEB. *quam id in.* V. C. Alm. *in quamplurimis.* Voſſ. ſec. *quamquam plurimis id tropis.* Obr.

Et dandi.] Mihi parum haec verba ſic habentia percipiuntur. REGIUS. *& landi aut ſimulatione detrahere, aut vituperationis laudare conceſſum eſt.* Locat. Ald. & Voſſ. ſec. niſi quod *vituperatione* habet. *Et laudis aut ſimulatione d. a. vituperationis laudare conceſſum eſſe.* *Quod C. Verres.* V. C. Alm. *aut laudi ſ. d. a. v. laude conceſſum eſt.* Baſil. *aut vituperationis laudare conceſſum eſt.* Vidov. *aut v. laude conceſſum eſt.* Gryph. Colin.

Quale eſt quod C. Verres.] *Quale eſt quod Cicero. Verres.* Voſſ. ſec.

Subſortitionem ejus eo die non haberet.] *In eo non haberet.* Voſſ. ſec. *in eo dice.* Locat. Baſil. *in eo dicere.* Ald. ſed ex Ciceronis Orat. pro Cluent. c. 33. *ejus in eo codice non haberet*, legendum eſt.

E contra.] *T* litera adſcribatur, ut *& contra* legatur, *E contra* enim, ut jam ſaepius adnotavimus, Latine non dicitur. REGIUS.

Cum riſu quodam.] *Cum in riſu quodam.* V. C. Alm. *cum riſu quaedam*, volebat Francius.

Quem intelligi volunt.] *Quem* expungendum eſt, ac *quae* loco ejus reponendum, fac le contenderim. REGIUS. *quem.* Locat. *uſque intelligi.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. marg. Vidov.

In Clodium.] *Ad Clodium.* Voſſ. ſec.

Praeter haec.] Species eſt *allegoriae σαρκασμὸς*, quam accipit pro *charientiſmo* Fabius, *cum triſtia melioribus verbis enuntiamus, aut etiam foeditatem tegimus cum quodam riſu.* Praeterea eſt ἀστεϊσμὸς, *ingenua quaedam urbanitas*, quam ſignificavit Fab. cum dixit, *aut bonae rei gratia.* Adjicitur ἀντίφρασις, *quae per contrarium ſignificat.* eſt & paroemia, *quae habet proverbii vulgaris uſurpationem.* TURNEB.

Aut bonae rei gratia quaedam.] *Aut bonae rei genera quaedam. c ſ. aliud textu, quam mente minuamus.* Obr. turbat autem hic codex Alm. & corruptus certe locus eſt. nam, ut Obrechtus emendat, Fabium ſcripſiſſe non puto, nec vocem *textu* hic concoquere ſatis poſſum. *bonae autem rei gratia* pro boni ominis cauſſa forte dixit; quamquam & id durum.

Quae & enumeravimus.] *Quae & numeravimus.* Locat. Ald.

Si quis profecto.] *Profecto* non habet V. C. Alm.

Quibus nominibus Graeci] *Nominibus* deeſt Voſſ. ſec.

Et in his.] *Et* non eſt in Voſſ. ſec.

Quid velimus.] *Quod.* Voſſ. ſec. Locat. Steph. Roign. Gryph. Colin. Baſil. Vidov. g. V. C. Alm.

Cui accedit.] Tota generis proprietas eſt in ipſis omnibus ſpeciebus: at proprietas *allegoriae* non eſt in *ſarcaſmo*, *aſteiſmo*, & caeteris. itaque *allegoria* non eſt *genus*, ſed duntaxat *ſpecies.* TURNEBUS.

Accidit.] *Accedit*, hoc eſt adjicitur, mihi legendum videtur. REGIUS. *Accidit.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Cum dividitur.] *Cum dividatur.* Voſſ. ſec. Steph. *ſi dividatur.* Obr. *genus dividitur.* Locat.

Nihil habet.] *Habeat.* Steph.

Ut arboris ſpecies ſunt pinus.] *Ut arbor, pinus.* MSS.

Digitized by Google

Allegoria vero habeat aliquid proprium. quod quo modo fieri poteſt, niſi ipſa ſpecies eſt? Sed ad utendum nihil refert. Adjicitur his μυκτηρισμὸς, ſimulatus quidem, ſed non latens deriſus. Pluribus autem verbis, cum id, quod uno aut paucioribus certe dici poteſt, explicatur, περίφρασιν, vocant, *circuitum loquendi*, qui nonnumquam neceſſitatem habet, quoties dictu deformia operit: Salluſtius, *Ad requiſita naturae.* Interim ornatum petit ſolum, qui eſt apud poëtas frequentiſſimus: ut,

Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris
Incipit, & dono divûm gratiſſima ſerpit.

Et apud oratores non rarus, ſemper tamen adſtrictior. Quidquid enim ſignificari brevius poteſt, & cum ornatu latius oſtenditur, περίφρασις eſt: cui nomen Latine datum eſt, non ſane orationis aptum virtuti, *circumlocutio.* Verum haec ut, cum decorum habet, *periphraſis*: ita, cum in vitium incidit, περισσολογία, dicitur. Obſtat enim quidquid non adjuvat. *Hyperbaton* quoque, id eſt *verbi tranſgreſſionem*, quam frequenter

MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Obr. ſed ita, ut non diſtinguatur *arbor, pinus.* ſed *arbor pinus, & olea* legatur.

Allegoria vere habeat.] *Habet.* Voſſ. ſec.

Quoquo modo.] Niſi *quod* legatur pro *quo*, rectus non percipietur ſenſus. hoc modo, *quod quo modo.* Regius. *quoque modo.* Voſſ. ſec.

Poteſt niſi ipſa ſpecies eſt.] *Poteſt in ipſas ſpecies ē, ſed utentum nihil intereſt.* V. C. Alm. *poteſt in ipſas ſpecies. ſed ad utendum.* Voſſ. ſec.

His myſteriis modus.] Hic locus non librariorum incuria, ſed eorum temeritate, qui citra ullam opinionis ſuae rationem omnia, quae non percipiunt, ſibi invertere permittunt, mihi videtur eſſe depravatus, tametſi abſque menda ſic legi a pleriſque putetur. neque enim aut *modus*, aut *myſteria* quicquam huic ſenſui conveniunt. quare *modus* cum *myſteriis* eradendus, ac loco eorum una dictio Graeca, hoc eſt *mycteriſmos*, mihi adſcribenda videtur. nam *mycteriſmos* tropus eſt ſarcaſmo ſimilis. Eſt enim cum quodam riſu & contractione narium ſubdola illuſio. Regius. *myſteriis modus.* Voſſ. ſec. Locat. *miniſteriis modus.* V. C. Alm.

Μυκτηρισμὸς.] Mycteriſmus eſt, quod Perſius *ſuſpendere naſo* dixit. nam μυκτῆρες, auctore Ammonio lib. de ſimil. & different. dictionum, dicuntur αἱ τῶν ῥινῶν κατατρήσεις, δι᾽ ὧν ἔξεισι τὸ ὑγρὸν ἀπομασσόμενον, id eſt, *foramina per quae exit mucus.* Phil. Joh. Brodaeus Miſcellan. lib. 4. cap. 32. p. 530. Lamp. Critic. Part. 11. Lud. Creſollius Vacat. Autumn. lib. 2. cap. 6. ſect. 3. p. 203. Pareus.

Simulatus quidem.] *Quidam.* Voſſ. ſec.

Circuitum loquendi.] *Circuitum aeloquendi.* V. C. Alm. *eloquendi quod nonnunquam.* Voſſ. ſec.

Salluſtius.] *Ut Salluſtius.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald: Vaſc. Steph. & omnes. omiſit *ut* Leidenſis & Oxon.

Ad requiſita naturae.] *Ad reliqua ſunt naturae intima.* Vall. liber. *aut reliqua ſunt naturae intima. ornatum.* &c. Voſſ. ſec. vide Carrion. ad Fragm. Sall. pag. 488. ubi ex Flodegario hoc fragmentum plenius adfert. *profectus quidam Ligus ad requiſita naturae.* Almel.

Tempus erat.] Virgil. 11. Aeneïd. 269.

Cui nomen Latine datum eſt, non ſane.] *Cui nomen Latine orationis aptum.* V. C. Alm. *cui nomen datum eſt, non ſane &c.* Voſſ. ſec.

Orationis aptum.] *Oratoris.* marg. Vidov.

Circumlocutio.] *Circuitio vel circumlocutio.* Obr.

Ut cum decorum habet.] *Ut decere habet.* V. C. Alm. *ut cum decorem habet.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. & reliqui. *decorem.* Leid. & Oxon.

In vitium incidit.] *Indit.* V. C. Alm.

Περισσολογία.] Duo vitia ſunt finitima *periphraſi*, *macrologia*, id eſt, *ſermo longior*, quam oporteat, & *periſſologia*, id eſt, *ſuperfluus ſermo*: ut apud Virg. *in faciem mutatus & ora Cupido.* nam poſterior dictio vacat. Turneb.

Obſtat enim quidquid.] *Obſtat enim, inquit, quod non adjuvat.* V. C. Alm. Locat. *obſtat enim, quod non.* Vall. lib. Voſſ. ſec.

Ὑπέρβατον *quoque.*] *Hyperbaton* quoddam vitioſum eſt, de quo locutus eſt in cap. de *perſpicuitate*: quoddam vero laudatur, ut *virtus*, cum orationem

quenter ratio comparationis & decor poſcit, non immerito inter virtutes habemus. Fit enim frequentiſſime aſpera & dura, & diſſoluta & hians oratio, ſi ad neceſſitatem ordinis ſui verba redigantur, & ut quodque oritur, ita proximis, etiamſi vinciri non poteſt, alligetur. Differenda igitur quaedam, & praeſumenda, atque, ut in ſtructuris lapidum impolitiorum, loco, quo convenit, quidque ponendum. Non enim recidere ea, nec polire poſſumus, quo coagmentata ſe magis jungant, ſed utendum his, qualia ſunt, eligendaeque ſedes. Nec aliud poteſt ſermonem facere numeroſum, quam opportuna ordinis mutatio. Neque alio, in ceris Platonis inventa ſunt quatuor illa verba, quibus in illo pulcherrimo operum *in Piraeum ſe deſcendiſſe* ſignificat, plurimis modis ſcripta, quod eum quoque maximi facere experiretur. Verum id cum duobus verbis fit, ἀναστροφὴ dicitur, *reverſio* quaedam, qualia ſunt vulgo, *Mecum*, *ſecum:* apud oratores & hiſtoricos, *Quibus de rebus.* At cum decoris gratia contrahitur longius verbum,

tionem non reddit obſcuriorem, & tamen eam efficit numeroſiorem. itaque pertinet ad genus orationis illud, quod dicitur verſum atque mutatum à Cicerone. fit autem *perverſione* atque *trajectione*. TURNEB.

Quoniam frequenter.] Mendoſe quidem ſic legitur, emendatur autem ſi *quoniam* conjunctio eradatur, ac ejus loco *quam* reponamus. REG. *quoniam.* Loc.

Ratio comparationis.] Dan. *compoſitionis.*

Ut quodque oritur.] *Ut quoque.* Steph. *&* *quodque oritur.* Voſſ. ſec.

Deferenda.] *Differenda* legendum eſſe facile eſt videre. REGIUS.

Lapidum impolitior.] Niſi *impolitiorum* legatur, ut ſit genitivus, in manifeſtiſſimum ſoloeciſmum videbitur Fabius incidiſſe. *impolitiorum* itaque vel refragantibus exemplaribus legendum eſſe contenderim. REGIUS. *impolitior.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *impolitorum.* Vall. lib.

Loco quo convenit quidque.] *Loco quo convenit quiſque ponendus.* Vall. lib. Voſſ. ſec. *quo quiſque convenit.* Baſil. & probat Aſcenſius, quia *quidque lapidum* dici non recte putat. *quo convent qq.* V. C. Alm. *loco quo conveniet quicque.* Obr.

Quae coagmentata.] *Quo coagmentata.* V. C. Alm. Locat. Ald. Colin. & puto recte: reciduntur enim & poliuntur, ut poſſint coagmentata ſe magis jungere. *quo* vero pro *ut* poni obvium eſt.

Eligendaeque ſedes.] *Eligendaque ſedes.* Obr.

Neque alio, κατέβην, &c.] Principium eſt librorum Platonis de Republica, *Deſcendi heri in Piraeum cum Glaucone Ariſtonis filio*, ſed enim verba iſta varie in exemplaribus leguntur, quo quidem colligimus Platonem varie ordinem mutaſſe, ac variam lectionem in αὐτογράφοις reliquiſſe, uſque adeo curioſus erat in ordinis mutatione. TURNEB. κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ. Locat. Ald. & reliqui. ſed ut gloſſema haec Graeca delenda cenſet Gallaeus. *Neque alio caeris Platonis.* V. C. Alm. *neque alio ceris Platonis.* Voſſ. ſec. Obr. *in ceris Platonis* etiam ex ſuo codice Muretus lib. XVIII. Var. Lect. 8. quem ſequitur & Menagius ad Laërt. lib. III. ſect. 37. *alio* autem poſitum pro alio modo, vel alio fine. de quo ſupra. ad lib. II. 4.

Quibus in illo.] *Quibus illo.* Obr.

Deſcendiſſe.] *Se deſcendiſſe.* V. C. Alm. Obr. Muret. *imperii ſedes condidiſſe ſignificat.* Voſſ. ſec.

Quod eum quoque.] *Quam* particula eſt quidem adſcribenda, hoc modo, *quam quod eum quoque.* ſed ne ſic quidem mihi integer ſenſus eſſe videtur. REGIUS. *quod deum quoque.* Voſſ. ſec. haec quoque non intelligo ſatis; ſi enim per *eum* Platonem intelligas, non exprimitur, quid Plato magni fecerit; ſi vero aliter capies, non video, quo referas: nam nimis longe eſſet ad *ſermonem numeroſum* redire, vel ad *opportunam ordinis mutationem*, quo poſito *eam* dicendum eſſet. & tamen tale quid voluiſſe Fabium puto. quare legerem, *quam quod ad numerum quoque maxime facere experiretur.* nam *maxime* erat in V. C. Alm. *facere* autem, ut ſaepe apud Ovidium, pro juvare, conferre, &c. Gallaeum quoque dubitaſſe apparet, qui pro *plurimis*, *pluribus* legebat, & deinde *quam quod eum quoque maxime facere experiretur*, & *facere* pro ad *rem facere*, poni notavit. BURM.

At cum decoris gratia.] Haec ſpecies à Cornificio appellatur *trajectio*, quando longior fit verborum tranſgreſſio. ſuperior dicitur *perverſio.* TURNEB. *&* *cum.* Voſſ. ſec.

Contrahitur longius.] *Trahitur longius.* V. C. Alm. *con-*

verbum, proprie *hyperbati* tenet nomen: ut, *Animadverti judices, omnem accuſatoris orationem in duas diviſam eſſe partes.* Nam *in duas partes diviſam eſſe*, rectum erat, ſed durum & incomptum. Poëtae quidem etiam verborum diviſionem faciunt, & tranſgreſſionem,

- - - *Hyperboreo ſeptem ſubjecta trioni.*

quod oratio nequaquam recipiet. At id quidem eſt, propter quod, cum dicitur, *tropus* fit, quia componendus eſt è duobus intellectibus. Alioqui, ubi nihil ex ſignificatione mutatum eſt, & ſtructura ſola variatur, *figura* potius *verborum* dici poteſt: ſicut multi narrationem longis mutant hyperbatis. Ex confuſis quae vitia accidunt, ſuo loco diximus. *Hyperbolen* audacioris ornatus ſummo loco poſui. Eſt haec *ementiens ſuperjectio.* Virtus ejus ex diverſo par augendi atque minuendi. Fit pluribus modis. Aut enim plus facto dicimus, *Vomens fruſtis eſculentis gremium ſuum & totum tribunal implevit.*

- - - *Gemi-*

contrahitur longis verbis proprie Hyperbaton eſt, ut nomen. Voſſ. ſec. *diſtrahitur.* Steph. neque hoc capio. ſi enim longum verbum contrahitur, id eſt, brevius fit, quale inde Hyperbaton exire poteſt? forte ex veſtigiis. V. C. *frangitur*, legendum; ſed nihil definio.

Animadverti judices.] Cicer. pro Cluentio. cap. I. PHILAND.

Nam in duas.] *Nam diviſas eſſe rectum erat.* Voſſ. ſec.

Hyperboreo.] Virg. III. Georg. 381.

Quod oratio nequaquam, &c.] Tamen quaedam reperiuntur tmeſes apud Ciceronem, ut, *per mihi gratum, perque jucundum:* &, *quem illa cunque locum*, ſed tamen rarae ſunt. TURNEB.

Recipiet.] *Recipit* ed. Obr.

At id quod eſt propter quod dicit.] Ingenue fateor, mihi non percipitur horum verborum ſenſus. REGIUS. ita Locat. & Ald. *At id quod eſt, & propter quod cum dicitur tropus fit.* Gryph. Colin. & Vidov. niſi quod *ad id quod* habet. *ad id quidem propter quod dicit tropus fit.* Voſſ. ſec.

Tropus fit.] Hyperbaton illud Poëticum, quod fit per *diviſionem* & *tranſgreſſionem*, *tropus* eſſe videtur, quia mutat ſignificationem & naturam dictionis. At *hyperbaton* illud oratorium, quod eſt in trajectione non tam videtur eſſe *tropus*, quam *figura*, quia non mutatur *ſermo*, ſed duntaxat *ſtructura.* TURNEB.

E duobus intellectibus.] *Ex duobus intellectus.* V. C. Alm. Locat. Gryph. Colin.

Aliquando ubi.] Recte in quibuſdam exemplaribus *alioquin* legitur, pro illo *aliquando.* REGIUS. *aliquando.* Locat.

Mutatum eſt.] Neſcio, unde Leidenſis editor *mutandum eſt*, hic petierit. nam in omnibus eſt. *mutatum eſt.*

Multi ex iis narrationem.] *Ex iis*, ut otioſa ac ſupervacua, mihi videntur expungenda. REGIUS. *multi ex his martur.* V. C. Alm. *ex iis narrationem.* Locat. *multi ex his narrationem.* Voſſ. ſec.

Ex confuſis.] Intelligit *ſynchyſin*, de qua locutus eſt in cap. de *perſpicuitate.* eſt enim ſemper vitioſa, quia efficit obſcuritatem, verborum mixtura. TURNEB. *& confuſi.* V. C. Alm.

Accidunt.] *Accidant* videtur legendum. REGIUS. *accidant.* Ald. Colin.

Dicimus.] Scribe *diximus.* PHILAND.

Hyperbole.] Quae nonnumquam cauſſa gratiae eſt, uti Demetrii Phaler. verba proferunt. pag. 98. Ἐκ δὲ ὑπερβολῶν χάριτες μάλιστα αἱ ἐν ταῖς κωμῳδίαις. *ex Hyperbolis autem veneres maxime exoriuntur, quae frequentantur in comoediis.* vocatur *nimietas* Macrob. lib. IV. Sat. 6. ALMEL.

Eſt enim haec de menſuris ſuperjectio.] Alibi *de caeſuris* legitur, ſed ne ſic quidem citra mendas. Fortaſſis autem *dementiens* recte legeretur, hoc eſt, valde mentiens: omnis enim hyperbole manifeſte dementitur. *de menſuris* certe vel *de caeſuris*, nihil ad hyperbolen. REGIUS. *de menſuris.* Locat. marg. Vidov. *de caſuris*, vel *de menſuris.* marg. Baſil. *de caeſuris ſuperjectio.* Voſſ. ſec. *de menſuris.* V. C. Alm. *ementiens.* Gryph. Leid. Gibſ. *dementiens.* Ald. Colin. Gryph. Vidov. Baſil. *decens ſermonis ſuperjectio.* Obr. Aſcenſius, cum conjeciſſet *de cenſuris*, quia ſuperjacit aliquid cenſuris, id eſt, judiciis rigidis, & *de menſuris* explicuiſſet, quia menſuram excedit, & etiam *debitis menſuris* tentaſſet, tandem accedit Regio.

Virtus ejus.] *Virtutis.* Voſſ. pr. tert.

Vomens.] *Sicut vomens.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Colin. Gryph. Vidov. eſt ex II. Philipp. c. 25.

Gemi-

Digitized by Google

- - - Geminique minantur
In coelum ſcopuli.

Aut res per ſimilitudinem attollimus:

- - - Credas innare revulſas
Cycladas.

Aut per comparationem: ut,

- - - Fulminis ocior alis.

Aut ſignis quaſi quibuſdam,

Illa vel intactae ſegetis per ſumma volaret
Gramina, nec teneras curſu laeſiſſet ariſtas.

Vel tranſlatione, ut ipſum illud *volaret*. Creſcit interim hyperbole, alia inſuper addita: ut Cicero in Antonium dicit, *Quae Charybdis tam vorax? Charydin dico? quae, ſi fuit, fuit animal unum: Oceanus, mediusfidius, vix videtur tot res, tam diſſipatas, tam diſtantibus in locis poſitas, tam cito abſorbere potuiſſe.* Exquiſitam vero figuram hujus rei deprehendiſſe apud principem Lyricorum Pindarum videor in libro, quem inſcripſit ὕμνοι. Is namque *Herculis impetum adverſus Meropas*, qui in inſula Co dicuntur habitaſſe, non igni, nec ventis, nec mari, ſed *fulmini dicit ſimilem fuiſſe:* ut illa minora, hoc par eſſet. Quod imitatus Cicero, illa compoſuit in Verrem, *Verſabatur in Sicilia longo intervallo non Dionyſius ille, nec Phalaris (tulit*

Geminique minantur] Virg. I. Aeneïd. 162.

Aut res per.] *Aut res ſi.* Voſſ. pr.

Credas innare.] VIII. Aeneid. 692. *vulſas* eſt in Voſſ. pr. tert.

Fulminis] V. Aeneid. 319.

Illa vel intactae.] His verſibus ſignificat maximam *celeritatem* & *levitatem* Camillae *Virgilius.* VII. Aeneid. 808. ſic enim colligit ſigno: quod tamen eſt *hyperbolicum.* TURNEB. Petitus de Amazon. cap. 33. haec non de hyperbole, ſed de mirabili ad locorum ſpatia ſaltibus tranſmittenda velocitate interpretatur, talique verborum ambitu, nihil aliud voluiſſe Virgilium, quam quod Homerus epitheto πολύσκαρθμος. ALMEL.

Quae Charybdis.] II. Philip. 27. in Voſſ. pr. & tert. haec prima verba *quae Ch. t. vorax*, deerant.

Fuit animal unum.] *Vivum.* Steph. Vidov. Roign. & ita in quibuſdam Ciceronis exemplaribus, ubi v. Cl. Graevii notas: & hic Philander *vivum* volebat. *fuit* ſemel tantum habet Voſſ. pr.

Tam cito] *Tam ſcito.* Voſſ. ſec.

Deprehendiſſe.] *Reprehendiſſe.* MSS. Alm. Voſſ. pr.

Pindarum.] Deeſt haec vox in ed. Obr.

Quem inſcripſit ὕμνος.] *Hymnos.* Voſſ. ſec. Loc. Vidov. ὕμνους. Ald. Steph. Roign. Colin. Gryph. Baſil. *quae ſcripta ſunt hymni.* V. C. Alm. *quem ſcripſit.* Voſſ. pr. tert.

Adverſus Meropas.] *Meropes* homines fuerunt orti à *Merope gigante*, habitantes in *Co* inſula una *Cycladum*, à quibus eſt dicta *Meropis:* eos ſuſtulit *Hercules.* TURNEB. *adverſus Europas.* V. C. Alm. *adverſum Meropas.* Voſſ. pr.

In inſula Coa.] *Co*, altera vocali ſepuncta, legendum eſt. *Cos* enim inſula eſt Dorica, cum urbe ejuſdem nominis, non a *Cote* dicta, ut putat Tortellius, ſed a *Co* Meropis Gigantis filia. Unde & *Cous* biſyllabum, & *Coius* triſyllabum declinatur, ut Hippocrates Cous, Apelles Cous, de quo Ovidius,

Si venerem Cous nunquam pinxiſſet Apelles,
Illa ſub aequoreis merſa fuiſſet aquis.

REGIUS. *Coo.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Obrecht. *Coa.* Voſſ. ſec. Baſil. meminit Meropum, ab Hercule debellatorum, Pindarus. in Nem. IV. 41. & Iſth. VI. 46. ſed ubi haec hypallage non reperitur.

Nec mari, ſed fulmini.] *Nec mari flumini.* V. C. Alm. *ſed mari & ſ.* Voſſ. pr. tert.

Illa minora, hoc par eſſet.] *Illa minora eſſent.* V. C. Alm. *illa m. hoc par eſſent.* Voſſ. pr.

In Verrem.] Lib. V. cap. 56.

Intervallo non Dionyſius.] *Intervallo aut non.* V. C. Alm.

lit enim illa quondam inſula multos & crudeles tyrannos) ſed novum quoddam monſtrum ex vetere illa immanitate, quae in iiſdem verſata locis dicitur. Non enim Charybdin tam infeſtam, neque Scyllam, navibus, quam iſtum in eodem freto fuiſſe arbitror. Nec pauciora ſunt genera minuendi.

- - - *Vix oſſibus haerent.*

Et quod Cicero in quodam joculari libello,

Fundum Varro vocat, quem poſſim mittere funda:
Ni tamen exciderit, qua cava funda patet.

Sed hujus quoque rei ſervetur menſura quaedam. Quamvis enim eſt omnis *hyperbole* ultra fidem: non tamen eſſe debet ultra modum: nec alia via magis in κακοζηλίαν itur. Piget referre plurima hinc orta vitia, cum praeſertim minime ſint ignota & obſcura. Monere ſatis eſt, mentiri *hyperbolen*, nec ita, ut mendacio fallere velit. Quo magis intuendum eſt, quouſque deceat extollere, quod nobis non creditur. Pervenit haec res frequentiſſime ad riſum: qui ſi aptus eſt, *urbanitatis*: ſin aliter, *ſtultitiae* nomen aſſequitur. Eſt autem in uſu, vulgo quoque & inter eruditos, & apud ruſticos, videlicet quod à natura eſt omnibus *augendi res vel minuendi* cupiditas inſita, nec quiſquam vero contentus eſt. Sed ignoſcitur, quia non affirmamus. Tum eſt *hyperbole* virtus, cum res ipſa, de qua loquendum eſt, naturalem

C. Alm. *autem.* MSS. Palat. apud Gebh. 1. Crep. 4. apud Ciceron. legitur *intervallo alter, non Dionyſius.*

Nec Phalaris.] *Et Phalaris.* Voſſ. pr. tert.

Et crudeles tyrannos.] *Et crudeles noſtrum ex vetere.* omiſſis reliquis V. C. Alm.

Novum quoddam.] *Novum quondam.* Voſſ. tert.

Ex vetere illa immanitate.] In MS. *ex utero illo*, unde Gebb. d. l. *ex utero illo immanitatis.*

In iiſdem verſata locis.] *In iiſdem verſa locis.* V. C. Alm. *in iiſdem locis verſata eſſe.* apud Ciceronem.

Neque Scyllam navibus.] Repetit V. C. Alm. *infeſtam navibus.* ſed apud Ciceron. eſt neque *Scyllam nautis.*

Vix oſſibus haerent.] Virg. Ecl. III. v. 103.

Cicero.] *Cicero eſt in q.* Voſſ. pr. Voſſius in Etymologico potius Laureae Tullio hoc tribuit.

Fundum Varro vocat.] *Varro fundum appellatum eſſe cenſuit à funda.* itaque Cic. jocatur, extenuando *hyperbolicos*, quaſi *fundus ſit tam exiguus & parvus, ut more lapidis poſſit projici.* TURNEB. Idem diſtichon profert Donatus ad Terent. Eunuch. ubi loco *quem* legit *qua*, pro *poſſim*, *poſſit*, pro *tamen*, *lapis.* COLOMES. *fundum vecto vocat.* Voſſ. ſec. *fundum vero.* Voſſ. pr. tert.

Quem poſſim.] *Quo poſſim.* Ald. Gryph. Baſil. Philand. Gallaeus volebat *quam*, ἀρχαϊκῶς pro *quantum.*

Ni tamen.] *Ni lapis.* Steph. Gryph. Roign. Vaſc. Philand.

Patet.] *Petet.* Voſſ. pr. tert.

Sed hujus.] *Sed huic quoque.* Voſſ. ſec.

Tamen eſſe debet.] *Tamen debet.* Voſſ. pr.

Alia magis via.] *Alia macus.* V. C. Alm.

Minime ſint.] *Non ſint.* Voſſ. pr. tert.

Mendacio fallere.] Editio Lugdunenſis omiſit iſtud *velit*, contra omnium codicum fidem. GIBS. error operarum fuit.

Pervenit haec res.] Lib. 6. Fabius docuit, ſaepenumero ab *hyperbole* ridicula naſci. TURNEBUS. *haec ſpecies.* MS. Bodl. And. Ald. Colin. Obrecht. marg. Gryph.

Si actus.] *Aptus* mihi legendum videtur, non *actus.* REGIUS. *actus.* Loc. Ven. *aptus.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Colin. Gryph. Vidov. *captatus.* V. C. Alm. & alii.

Et inter eruditos.] *Et inter ineruditos.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Ald. Baſil. Steph. Vidov. Colin. Gryph. *inter eruditos, ut apud ruſticos.* Obr.

Quia natura.] *Quod a natura.* Ald. Vidov. Obr. *quod natura.* Voſſ. ſec. Ald. Steph. Colin. Gryph.

turalem modum exceſſit. Conceditur enim amplius dicere, quia dici, quantum eſt, non poteſt: meliuſque ultra, quam citra, ſtat oratio. Sed de hoc ſatis, quia eumdem locum plenius in eo libro, quo *cauſ-ſas corruptae eloquentiae* reddebamus, tractavimus.

Baſil. Rogn.

Eſt hyperbole virtus.] *Non eſt hyperbole vitium.* Obr.

Naturalem modum.] Quod Demetrius Phal. de elocutione p. 98. his verbis dixit πᾶσα δὲ ὑπερβολὴ ἀδύνατος. Almel.

De hoc.] *De his.* Loc. Ald. Colin. *de hac.* Steph. Par. Baſil. Gryph. Vidov.

Corruptae.] *Correptae.* Voſſ. pr. tert.

M. FAB.

Digitized by Google

M. FAB. QUINCTILIANI DE INSTITUTIONE ORATORIA

LIBER NONUS.

CAPUT I.

Quo differant figurae à tropis.

Cum ſit proximo libro *de tropis* dictum, ſequitur pertinens ad figuras, quae *ſchemata* Graece vocantur, locus, ipſa rei natura conjunctus ſuperiori. Nam plerique has *tropos* eſſe exiſtimarunt, quia ſive ex hoc duxerint nomen, quod ſint formati quodam modo: ſive ex eo, quod vertant orationem, unde & *motus* dicuntur: fatendum erit, eſſe utrumque eorum etiam in figuris. Uſus quoque eſt idem. nam & vim rebus adjiciunt, & gratiam praeſtant. Nec deſunt, qui tropis *figurae* nomen imponant, quorum eſt C. Artorius Proculus. Quin adeo ſimilitudo manifeſta eſt, ut eam diſcernere non ſit in promptu. Nam quo modo quaedam in his ſpecies plane diſtant, manente tamen generali illa ſocietate, quod utraque res à recta & ſimplici ratione 1.

Perſequitur reliquas ornatus partes, *figuras* & *compoſitionem*. initio docet, quid *figura* differat à *tropo*, deinde agit de *figuris ſententiarum* & *verborum*, poſtremo de *compoſitione*. Turneb.

De tropis dictum.] *De tropis diſputatum.* MSS. Joan. Voſſ. pr. tert.

Plerique has.] *Plerique ea.* V. C. Alm.

Quia ſive ex hoc, &c.] *Tropus* graece ſignificat *mores* & *modum*, id eſt, *quandam conformationem.* idcirco Fabius *tropum dixit eſſe quaſi formatum.* ſignificat etiam *mutationem*, ideoque *motum* interpretatur Fabius. locus eſt ab etymologia. Turneb. *quia ſive ex eo, quod vertant orationem.* Voſſ. ſec. omiſſis reliquis.

Quodam modo.] Francius mallet *eodem modo.*

Quod vertant.] *Quod transferant.* Obr.

Unde & motus.] *Unde* deeſt Voſſ. pr.

Figurae nomen.] *Figurarum.* MSS. Alm. Voſſ. & Colb. Andr. *figuram.* Voſſ. pr. tert.

C. Artorius.] *Gajus Ariſtarchus.* MS. Bodl. *C. Ariſtarcus.* V. C. Alm. Locat. *Cajus Ariſtarchus.* Ven. *C. Actorius*, Par. Colin. Quis hic ſit, non auſim certe affirmare, niſi idem ſit *Artorius*, cujus meminit Feſtus in *proceſtria*, *tentipellium* & *topper.*

Nam quomodo.] *Nam quo quaedam.* Voſſ. ſec.

In his ſpecies plane diſtant.] *In ſpecie plane diſtant.* Ven. Locat. *in ſpecies plane d.* V. C. Alm. *in iis ſpecies.* Cod. Colb. Vidov.

Generali illa ſocietate.] *Generaliter ſocietate.* MSS. Alm. Voſſ. tert. Locat.

A recta & ſimplici.] *De recta & ſ.* Locat. Ald. Par. Colin. Vidov. *aderecta.* Voſſ. pr. tert. *a directa* Gallaeus in margine ſcripſerat.

tione cum aliqua dicendi virtute deflectitur: ita quaedam perquam tenui limite dividuntur: ut cum *ironia* tam inter figuras ſententiae, quam inter *tropos* reperiatur. περίφρασιν autem, & ὑπέρβατον, & ὀνοματοποιίαν, & ἐπίθετον, clari quoque auctores *figuras* verborum potius, quam *tropos*, dixerunt. Quo magis ſignanda eſt utriuſque rei differentia. Eſt igitur *tropus*, *ſermo à naturali & principali ſignificatione tranſlatus ad aliam ornandae, orationis gratia:* vel, (ut plerique Grammatici finiunt) *dictio ab eo loco, in quo propria eſt, tranſlata in eum, in quo propria non eſt. Figura* (ſicut nomine ipſo patet) *eſt conformatio quaedam orationis, remota à communi & primum ſe offerente ratione.* Quare in tropis ponuntur verba alia pro aliis, ut in μεταφορᾷ, μετωνυμίᾳ, ἀντονομασίᾳ, μεταλήψει, συνεκδοχῇ, καταχρήσει, ἀλληγορίᾳ, plerumque ὑπερβολῇ. Ἀλληγορία namque & rebus fit, & verbis. ὀνοματοποιία fictio eſt nominis. ergo hoc quoque pro aliis ponitur, quibus uſuri fuimus, ſi illud non fingeremus. περίφρασις etiamſi frequenter & id ipſum, in cujus locum aſſumitur, nomen complecti ſolet, utitur tamen pluribus

Ratione.] *Tranſlatione.* MSS. Bodl. Alm. Andr.

Ita quaedam.] *Ut quaedam.* Voſſ. pr. tert. & *limitate* iidem.

Et cum ironia.] *Et* copula, ut ceſſans, expungatur. Hoc autem Fabius inferius aperte oſtendit, quod de Ironia hoc loco attingit. Regius. *Et cum.* Locat. omittunt τὸ *&* Ald. Vidov. reliqui *ut cum.* Sed *ut cui.* Voſſ. ſec. *& cum aromata.* Voſſ. pr.

Inter figuras.] *In figuras quam in tropos.* Voſſ. pr.

Ironia, &c.] *Ironia* eſt duplex. eſt enim quaedam *tropus*, quaedam *figura. tropus eſt, cum aliud dicitur, & aliud intelligitur, citra tamen ſimulationem manifeſtam: figura* eſt, *cum tota voluntas ſimulatur & fingitur.* ita autem perquam tenui limite diſcrepant. Turneb.

Et ἐπίθετον.] Omittunt haec MSS. Bodl. Alm. Colb. Voſſ. ſec. Andr. Ald.

Figuras verborum potius, &c.] Videntur potius eſſe *figurae*, quam *tropi*, quia non habent mutationem vocabuli à propria ſignificatione in aliam minus propriam. ſed tamen hoc ſolvetur à Fabio. Turneb.

Tropos dixerunt.] *Dixerint.* V. C. Alm.

Eſt igitur tropus.] Praeter hanc differentiam, aliam addit Alexander Numenius, quod ſcilicet *tropus* ſit in *dictione*, *figura* autem ſit in *oratione:* quo pacto in vitiis differunt *barbariſmus* & *ſoloeciſmus.* quanquam Fabius *tropum* etiam eſſe vult in ſermone. Diſcrimen eſt datum ex definitione per differentiam. Turneb.

Tropus ſermo a naturali &c.] *Tropus ſerali & principali.* V. C. Alm. *tropos* omnes Voſſiani hic & in ſequentibus ſaepe exhibent.

Propria non eſt.] *Propria eſt.* V. C. Alm. in Voſſ. pr. & tert. deſiderabantur haec, *in quo propria eſt tranſlata in eum.*

Figura ſicut nomine.] *Sicut* abeſt Voſſ. pr. tert.

Confirmatio quaedam.] Ut *conformatio* legatur, & ratio & ſenſus expoſcit; nam & figura forma quaedam eſt, & non minus figuris in negatione utimur, quam in affirmatione. Regius. *confirmatio.* Voſſ. pr. Vidov.

Quaedam orationis remota a communi.] *Quaedam a communi.* V. C. Alm.

Ponuntur.] *Ponantur.* Voſſ. pr.

Ἀλληγορία.] Nam *allegoria* interdum eſt in *verbis*, ut cum ſunt multae metaphorae continuatae: aliquando vero eſt in *rebus*, ut cum quidam gryphi proponuntur & quaedam aenigmata. Turneb.

Ὑπερβολῇ. Ἀλληγορία namque & rebus fit & verbis] Ita editiones Sichardi, Pariſienſis Vaſcoſani & Stephani, quarum auctoritatem merito ſequimur. nam Allegoria, ut obſervavit Turnebus, interdum eſt in verbis, ut cum ſunt multae metaphorae continuatae: aliquando vero eſt in rebus, ut cum quidam gryphi proponuntur & aenigmata. Quaedam autem editiones, omiſſa voce ἀλληγορία, innuunt haec dici de hyperbole, adeoque orationis ſenſum perturbant. Gibson. ἀλληγορίᾳ, *plerumque* ὑπερβολῇ. *namque.* Ald. ἀλληγορίᾳ ὑπερβολῇ *plerumque.* Ἀλληγορία *namque.* praeter Gibſoni memoratos. Loc. Gryph. Colin. Vidov. ὑπερβολῇ *plerumque*, *namque.* MSS. Colb. Alm. Voſſ. ſec. ἀλληγορίᾳ *plerumque* ὑπερβολῇ. Ἀλληγορία *namque.* Obr.

Fictio eſt.] *Eſt* deeſt Voſſ. pr.

Si illud non.] *Si* non habet V. C. Alm.

Plerum-

pluribus prò uno. ἐπίθετον, quoniam plerumque habet *antonomaſiae* partem, conjunctione ejus fit *tropus*. In *hyperbato* commutatio eſt ordinis: ideoque multi tropis hoc genus eximunt. Transfert tamen verbum aut partem ejus à ſuo loco in alienum. Horum nihil in figuras cadit. Nam & propriis verbis, & ordine collocatis figura fieri poteſt. Quomodo autem *ironia* alia ſit tropi, alia ſchematis, ſuo loco reddam. Nomine enim fateor eſſe communia haec, & ſcio quam multiplicem habeant, quamquam ſcrupuloſam diſputationem: ſed ea non pertinet ad praeſens meum propoſitum. Nihil enim refert, quo modo appelletur utrumlibet eorum, ſi, quid orationi proſit, apparet. Nec mutatur vocabulis vis rerum. Et ſicut homines, ſi aliud acceperunt, quam quod habuerant, nomen, iidem ſunt tamen: ita haec, de quibus loquimur, ſive *tropi*, ſive *figurae* dicentur, idem efficient. Non enim nominibus proſunt, ſed effectibus: ut ſtatum conjecturalem, an *inficialem*, an *facti*, an *ſubſtantiae*, an *de ſubſtantia* nominemus, nihil intereſt, dum idem quaeri ſciamus. Optimum ergo in his ſequi

Plerumque antonomaſiae partem, conjunctione.] Sic quidem legitur: ſed, niſi emendetur hic locus, verus elici non poteſt ſenſus. ſic autem mihi videtur corrigendus, ut *partem* eradamus, ac loco ejus *pars* nomen cum verbo *eſt* reponatur, hoc modo. *Epitheton quoniam plerumque antonomaſiae pars eſt.* REGIUS. *partem conjunctione.* Locat. *pars eſt.* Cod. Colb. Voſſ. ſec. Ald. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *plerumque habet antonomaſiae partem.* Baſil. Leidenſ. Obr. Oxon.

Antonomaſiae.] *Epitheton* appellant *antonomaſiae* partem, quia ſpecies quaedam *antonomaſiae* fit per *epitheton*: adeoque ſi *epitheton* ponitur ſine ſubſtantivo, *antonomaſiam* efficit, ut docuit lib. 8. TURNEB.

In hyperbato.] *Hyperbaton commutatio eſt.* Obrecht.

Ideoque.] *Indeque.* Obr.

Tropis hoc genus.] *Tropis partem ejus.* omiſſis reliquis V. C. Alm.

Aut partem ejus.] Pars verbi in oratione transferri non poteſt, niſi per τμῆσιν vel διάλυσιν, ut, *ſeptem ſubjecta trioni.* REGIUS.

Horum nihil in figuras cadit.] Quamvis recte ſic legi pleriſque videatur; ego tamen contenderim, citra *non* negandi adverbium nihil integri ſenſus haberi poſſe. omnia enim, quae hactenus praecepit Fabius, tropis atque figuris ſunt communia. Quod quidem ut intelligatur, *non* negandi adverbium eſt adſcribendum hoc modo. *horum nihil non in figuras cadit.* REGIUS. ſine *non* legendum eſſe, ſequentia probant. nam & propriis verbis, & ordine collocatis fieri figura poteſt, in tropis autem fere aut tranſlatitia ſunt verba, aut ab ordine ſuo mota. Quocirca demiror Raphaelem dixiſſe, ſupradicta eſſe tropis & figuris communia. ASCENS. Ita ſignificat *tropum* non ſolum eſſe in mutatione ſignificationis propriae in alienam, ſed etiam ſimpliciter in mutatione vocis, aut in mutatione ordinis vocum. TURNEB.

Collocatis.] *Collatis.* Voſſ. ſec.

Schematis.] *Schematos.* Voſſ. pr. tert.

Nomine enim fateor.] *ñ enim.* V. C. Alm. *non enim.* MS. Bodl. Andr. Ven. Alm. *nomen enim fateor eſſe commune, & ſcio.* MS. Joan. Obr. *nomen enim f. e. commune, hoc ſcio.* Voſſ. omn.

Habeant diſpoſitionem.] Ita exemplaria quaedam habent, ſed forſitan *diſputationem* eſt legendum. REGIUS. *diſpoſitionem.* Locat.

Quamque ſcrupuloſam.] *Quam.* Voſſ. pr. *quamquam.* Voſſ. ſec.

Ea non pertinet.] *Non pertinent.* Colin. Obrecht.

Nihil enim refert.] *Nihil refert.* Voſſ. tert.

Apparet.] *Appareat.* Cod. Colb. Voſſ. ſec. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Aliud.] *Illud.* Voſſ. tert.

Acceperunt.] *Accipiunt.* Obr.

Ita haec.] *[illegible] ita.* Voſſ. pr. & mox *efficiant.*

Figurae dicentur.] *Dicuntur.* V. C. Alm. *dicantur.* Ald. Colin.

Effectibus.] *Affectibus.* Voſſ. pr.

An ſubſtantiae] *An ſubſtantialem.* Ven. Locat. *an facti, de, an de ſubſtantia.* V. C. Alm. *an facti an ſubſtantia an de.* Voſſ. tert. *an facti an de ſubſtantia.* Voſſ. ſec.

Digitized by Google

ſequi maxime recepta, & rem ipſam, quocumque appellabitur modo, intelligi. Illud tamen notandum, coïre frequenter in eaſdem ſententias & τρόπον & *figuram.* Tam enim tranſlatis verbis, quam propriis, figuratur oratio. Eſt autem non mediocris inter auctores diſſenſio, & quae vis nominis ejus, & quot genera, & quae, quamque multae ſint ſpecies. Quare primum intuendum eſt, quid accipere debeamus figuram. Nam duobus modis dicitur: Uno, qualiſcumque *forma* ſententiae, ſicut in corporibus, in quibus, quoquo modo ſint compoſita, utique habitus eſt aliquis: Altero, quod proprie *ſchema* dicitur, in ſenſu vel ſermone aliqua à vulgari & ſimplici ſpecie cum ratione mutatio: ſicut nos *ſedemus*, *incumbimus*, *reſpicimus*. Itaque cum in eoſdem caſus, aut tempora, aut numeros, aut etiam pedes, continue quis, aut certe nimium frequenter incurrit, praecipere ſolemus variandas figuras eſſe vitandae ſimilitudinis gratia. In quo ita loquimur, tamquam omnis ſermo habeat figuram. Itemque eadem figura dicimus *curſitare*, qua *lectitare*, id eſt, eadem ratione declinari. Quare illo intellectu priore & communi nihil non figuratum eſt. Quo ſi contenti ſumus, non immerito Apollodorus, ſi tradenti Caecilio credimus, incompre-

Maxime recepta.] *Maxime* deeſt Voſſ. ſec.

Intelligi.] *Intelligere.* MSS. Bodl. Alm. Colb. Voſſ. ſec. Andr. Ald.

Coire frequenter.] *Frequenter* deeſt Voſſ. pr.

Tam enim tranſlatis.] Non id ait, quod *tropus* ſit ſpecies figurae, ſed quia dictiones *tropo* mutatae ita collocari poterunt in oratione, ut efficiant aliquam figuram. Turneb. *tam in tranſlatis.* Voſſ. pr.

Diſſenſio.] *Defenſio.* Voſſ. pr.

Et quot genera.] Refert enim Alexander Numenius, quoſdam exiſtimaſſe *infinitas eſſe figurarum ſpecies:* in qua videtur eſſe ſententia Cicero. Addit praeterea Alexander, quoſdam exiſtimaſſe *non eſſe infinitas*, ſed tamen uſque adeo numeroſas, ut comprehendi non poſſent. Turneb. *& quot genera & quam multae ſint ſpecies.* Ven. Locat. Ald. Baſil. Par. Vaſ. Steph. Colin. Gryph. Vidov. Obr. *genera quae multaeque ſint.* V. C. Alm. *& quae quamque multae.* Cod. Colb. *& quae quam multae.* Voſſ. ſec.

Debeamus figuram.] *Debeamus per figuram.* marg. Gryph.

Uno qualiſcunque forma.] Jubent *dialectici* in homonymia, *ut rem ante diſtinguamus, ut conſtituatur quid accipi debeat:* idem facit Fabius, cum ſit homonyma dictio figurae. Turneb.

Corporibus quibus.] *In quibus.* Voſſ. ſec. Ven. Locat. Ald. Baſil. Par. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Cum ratione.] *Cum oratione.* Voſſ. pr.

Nos ſedemus.] *Nos reddemus.* V. C. Alm.

Etiam pedes continuo quis.] *Continue* legendum eſſe nemo non videt. Regius. *continuo quamvis.* Voſſ pr. *continuos.* Cod. Colb. Voſſ. ſec. & Vallae lib. ego *continue* praeferrem, cum Regio & Aſcenſio, id eſt aſſidue, quod ſequentia, *aut certe nimium frequenter*, aperte probant. *continuo* vero eſt ſtatim. eadem varietas ſupr. lib. II. cap. 20.

Incurrit.] *Moverit.* MS. Joan.

Variandas.] *Variandis.* Voſſ. tert. *narrandis.* Voſſ. pr.

Similitudinis gratia, in quo.] *Similitudinis ratio quod.* V. C. Alm.

Itemque eadem figura.] *Figura* hic accipi videtur pro *analogia ac ſimili derivatione inflexioneque.* referri tamen poteſt ad ſecundam ſpeciem, quando efficit *homoeoteleuton.* Turneb. *itaque eadem.* MS. Bodl. Ald. *itemque eadem figura dici.* Voſſ. ſec. Cod. Colb. quod Gallaeus etiam probabat. *item.* Obr. *figura adici.* Voſſ. pr. tert. *dicit figura.* V. C. Alm.

Qua.] *Quam.* Voſſ. ſec.

Lectitare.] *Lactitare.* Baſil. *latitare.* Obr.

Non figuratum eſt.] *Infiguratum eſt.* Voſſ. pr. *non figura eſt.* Voſſ. ſec.

Caecilio.] *Caelio.* Andr. Ven. Colon. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. marg. Steph. & Vaſc. vide ad lib. VIII. 3.

Incomprehenſibilia partis hujus, &c.] In eadem eſt opinione *Dionyſius Halicar. in arte.* Caecilium citat, qui rhetoricam eſt profeſſus Romae tempore

Digitized by Google

comprehenſibilia partis hujus praecepta exiſtimavit. Sed ſi habitus quidam, & quaſi geſtus ſic appellandi ſunt, id demum hoc loco accipi *ſchema* oportebit, quod ſit à ſimplici atque in promptu poſito dicendi modo poëtice vel oratorie mutatum. Sic enim verum erit, aliam eſſe orationem ἀσχημάτιστον, id eſt, carentem figuris, quod vitium non inter minima eſt: aliam ἐσχηματισμένην, id eſt, *figuratam*. Verum id ipſum anguſte Caecilius terminavit, qui id ſolum putaverit *ſchema*, quo aliud ſimulatur dici, quam dicitur: quod ſane vulgo quoque ſic accipi ſcio: unde & figuratae controverſiae quaedam, de quibus paullo poſt dicam, vocantur. Ergo figura ſit *arte aliqua novata forma dicendi*. Genus ejus unum quidam putaverunt, in hoc ipſo diverſas opiniones ſecuti. Nam hi, quia verborum mutatio ſenſus quoque verteret, omnes figuras in verbis eſſe dixerunt: illi, quia verba rebus accommodarentur, omnes in ſenſibus. Quarum utraque manifeſta cavillatio eſt. Nam ut eadem dici ſolent aliter atque aliter, manetque ſenſus

pore Auguſti. TURNEB.

Exiſtimavit.] *Exiſtimarit.* Voſſ. ſec. tert. Obr.

Sed ſi habitus.] *Si* deeſt Voſſ. ſec.

Accipi ſchema.] *Schema dici.* Ven. Locat. Par. Colin. Gryph. Baſil. Vidov.

A ſimplici.] *In ſimplici ac in promptu.* Steph.

Oratorie imitatum.] Emendate in quibuſdam exemplaribus legitur *immutatum*. REGIUS. *immutatum*. Locatel. Obr. *mutatum*. reliqui. *oratore* Voſſ. pr. tert.

Sic enim verum.] Ἀσχημάτιστον dupliciter accipimus, *aut quod male figuratum eſt, aut quod nullas omnino figuras habet*. meminit hujus in cap. de ornatu. TURNEB.

Aliam eſſe orationem.] *Aliam eorum or.* Voſſ. pr. tert.

Id eſt carentem.] *Id eſt* deeſt Voſſ. ſec.

Non inter minima.] *Non* abeſt Voſſ. pr. tert.

Aliam ἐσχηματισμένην.] Id eſt figuratam, Vide Turneb. lib. XI. Adverſarior. cap. I.

Verum id ipſum.] Superiores peccabant, quia latius *figuram* accipiebant, quam deceret, Zoilus peccat, quia anguſtius. cujus apud Alexandrum Numenium haec eſt definitio, *Figura eſt, cum aliud ſimulamus, aliud dicimus*. attamen (ut inquit Alexander) apud nos aliquando addubitamus figurate citra ſimulationem: aliquando quoque utimur averſione non ſimulantes. TURNEB.

Anguſte Zoilus.] *Caelius*, non *Zoilus* legatur: nam Caelius Apollodori artem interpretatus eſt. REGIUS. *anguſte tamen eſt Caelius*. Andr. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. marg. Steph. & Vaſc. *anguſte Caecilius*. Obr. *id ipſum tam anguſte Caelius*. V. C. Alm. *anguſte & Caelius*. Vallae lib. *anguſte & Salus*. Voſſ. ſec.

Qui id ſolum.] *Quod ſolum*. V. C. Alm.

Vulgo quoque.] *Figura quoque*. Voſſ. pr. tert. & mox *accipi ſolet*. iidem.

Figuratae controver.] *Figuratae controverſiae* ſunt, quae non ſimplici & recto ductu tractantur, ſed per ſimulationem quandam & inſinuationem fiunt, aut per contrarium, per *emphaſim*, & ex obliquo. auctor Hermogenes *lib. 4. de inventione*. TURNEBUS.

Novata forma.] *Nova*. V. C. Alm. *notata*. marg. Baſil.

In hoc ipſo diverſas.] *In hoc ipſas ſententias ſecuti*. V. C. Alm.

Nam hi quia.] *Nam hi* (vel *ii*) *qui*. Voſſ. pr. ſec.

Verborum mutatione ſenſus quoque verterunt.] *Verterent* ſine controverſia legendum eſt. REGIUS. *mutatione ſenſus quoque verterentur*. Vaſc. Steph. *verterent*. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *verborum mutatio ſenſus quoque verteretur*. V. C. Alm. *mutatio ſenſus quoque verteret*. Leidenſ. Obr. Oxon. *mutatione ſ. q. verterunt*. Voſſ. pr. *nam ii qui verborum mutatione ſ. q. verteret*. Voſſ. ſec.

Omnes figuras.] *Et omnes f.* Voſſ. pr. tert.

Accommodarentur.] *Accommodarent*. Ven. Locat. Ald. Par. Colin. Gryph. Vidov.

Quorum utraque.] *Quarum*. V. C. Alm. Baſil. Oxon. Leid. Obr. & alii. *quas cum manifeſta cavillatione utraque*. Voſſ. pr. *quas eſt m. cavillatione utraque*. Voſſ. tert.

Nam & eadem.] Loco & copulae *ut* adverbium videtur eſſe reponendum. REGIUS. Colligit duo genera *figurarum*, atque ita confutat cavillationem ſuperiorem. nam *figura eſt in ſenſu*, ſi remanet mutatis verbis: *eſt autem in dictione*, ſi mutatis

ſenſus elocutione mutata: ita & figura ſententiae plures habere verborum figuras poteſt. Illa eſt enim poſita in concipienda cogitatione, haec in enuntianda: ſed frequentiſſime coëunt: ut in hoc, *Nemo jam jam, Dolabella, neque tui, neque tuorum liberûm.* Nam oratio à judice averſa, in ſententia: *jam jam*, & *liberûm*, in verbis ſunt ſchemata. Inter plurimos enim, quod ſciam, conſenſum eſt, duas ejus eſſe partes: διανοίας, id eſt, *mentis*, vel *ſenſus*, vel *ſententiarum*, nam iis omnibus modis dictum eſt: & λέξεως, id eſt, *verborum*, vel *dictionis*, vel *elocutionis*, vel *ſermonis*, vel *orationis*. nam & variatur, & nihil refert. Cornelius tamen Celſus adjicit verbis & ſententiis *figuras colorum*: nimia profecto novitatis cupiditate ductus. Nam quis ignoraſſe eruditum alioqui virum credat, colores & ſententias ſenſuum eſſe? Quare ſicut omnem orationem, ita figuras quoque verſari neceſſe eſt in ſenſu, & in verbis. Ut vero natura prius eſt, concipere animo res, quam enuntiare: ita de iis figuris ante loquendum eſt, quae ad mentem pertinent: quarum quidem utilitas cum magna, tum multiplex, in nullo non orationis opere clariſſime elucet. Nam etſi minime videtur pertinere ad *probationem*, qua figura quidque dicatur, facit tamen credibilia, quae dicimus, & in animos judicum, qua non obſervatur, irrepit. Namque ut in armorum certamine adverſos ictus, & rectas

ac

tatis verbis perit. TURNEB. *nam & eadem.* Obr. & ita Vall. lib. qui nec poſtea τὸ *ita* habet, teſte Aſcenſio. cum quo & Voſſ. ſec. facit.

Aliter atque aliter.] Haec non ſunt in V. C. Alm.

Manetque.] *Manenique.* Voſſ. pr.

Ita & figura.] *Ita* deeſt Voſſ. ſec. tert. Obr.

Plures habere verborum figuras poteſt.] *Plus habere verborum figura ſententiae plus habere verborum figuras poteſt.* Voſſ. pr.

Nemo jam.] Hunc locum ſic ſcribe ex 1. Verr. 30. *nemo jam, Dolabella, neque tui, neque tuorum liberûm, quos tu miſeros in egeſtate, atque in ſolitudine reliquiſti, miſereri poteſt.* PHILAND. *nemo* non eſt in MSS. Alm. Voſſ. omn. Locat. Ald. Gryph. Vidov. Obr. *nemo jam Dolabella.* Baſil. vide comment. ad d. l. Ciceronis, ubi corrigunt ex MSS. *jam jam Dolabella neque me tui &c. miſereri poteſt.*

Dolabella.] *Bello dolo.* Voſſ. pr. tert.

Neque metium neque tuorum.] *Me tui*, non *metium* legendum, ſi non ex ſenſu, at ex quarta in Verrem, unde hoc ſumptum eſt exemplum facile apparet.. REGIUS. *neque metu neque tuorum.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. *neque tui me neque tuorûm.* Ald. Obr. *neque me tui.* Ven. Locat. Sich. Gryph. *neque tui neque tuorum.* Baſil. Steph. Colin. Vidov. *neque ſuo metu.* Andr. *neque metu ſuo.* MS. Bodl. *nec me tui, nec tuorum.* Voſſ. ſec. vide commentatores ad Cicer. 1. in Verr. 30.

In ſententia.] *In ſententiam.* Voſſ. pr.

Jam jam & liberum.] *Jam jam* non eſt in V. C. Alm.

Verbis & ſententiis.] *Et* deeſt Voſſ. ſec.

Figuras colorum.] *Figuras colorum* appellat eas, quibus uti ſolemus, cum probabilem afferimus cauſam rei alioqui turpis. ſed enim *figurae colorum* referri debent ad *figuras ſententiarum.* TURNEB.

Cupiditate.] *Cupidine.* Voſſ. tert.

Sententias ſenſus eſſe.] *Senſuum eſſe.* Locat. Ald. Colin. Baſil. Gryph. Colin. Obr. Oxon.

Neceſſe eſt.] *Neceſſe* abeſt a Voſſ. tert.

Ut vero natura.] Idem teſtantur etiam *dialectici*, priores eſſe animi conceptiones, quoniam verba ad animi conceptiones ſignificandas adhibentur. itaque in tractando ſequitur Fabius *naturae ordinem.* TURNEB.

Quam enuntiare.] *Quae.* Voſſ. ſec.

Non orationis opere.] *Non operationis opere.* Steph.

Elucet.] *Lucet.* Vallae lib. Alm. & Voſſ. ſec.

Namque ut in.] *Nam.* Voſſ. pr. ſec.

Et adverſos.] *Et* non erat in MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Leid. Obr. Ox.

Et rectas ac ſimplices manus.] *Manus* hoc loco appellamus *gladiatorum petitiones & ictus*, ut expoſuimus lib. 5. cap. 13. Appellat autem *manus adverſas* & *rectas*, quae à fronte quaſi pugnant,

ideoque

ac ſimplices manus cum videre, tum etiam cavere ac propulſare facile eſt: averſae tectaeque minus ſunt obſervabiles: & aliud oſtendiſſe, quam petas, artis eſt: ſic oratio, quae aſtu caret, pondere, mole, & impulſu praeliatur: ſimulanti, variantique conatus, in latera atque in terga incurrere datur, & arma avocare, & velut nutu fallere. Jam vero affectus nihil magis ducit. Nam ſi frons, oculi, manus multum ad motum animorum valent, quanto plus orationis ipſius vultus ad id, quod intendimus efficere, compoſitus? Plurimum tamen ad commendationem facit, ſive in conciliandis agentis moribus, ſive ad promerendum actioni favorem, ſive ad levandum varietate faſtidium, ſive ad quaedam vel decentius indicanda vel tutius. Sed antequam, quae cuique rei figura conveniat, oſtendam, dicendum nequaquam eas eſſe tam multas, quam ſunt à quibuſdam conſtitutae. Neque enim me movent nomina illa, quae fingere utique Graecis promptiſſimum eſt. Ante omnia igitur illi, qui totidem *figuras* putant, quot *affectus*, repudiandi: non quia *affectus* non ſit quaedam qualitas mentis: ſed quia *figura*,

ideoque facile poſſunt obſervari & vitari. Vocat *averſas*, quae ictum inferunt in latera & terga, ſuntque difficiliores. TURNEB.

Cum videre.] *Tum.* Steph.

Aſtu caret.] *Aſtutu.* V. C. Alm. MSS. Bodl. Voſſ. ſec.

Pondere mole.] *Modo.* V. C. Alm. Colb. Pith. Ald. male. pondere enim & mole praeliatur, qui, omiſſa arte & acumine, corporis vi invadit adverſarium. ut lib. x. cap. I. *pugnat ille acumine ſemper, hic frequenter & pondere.* Valer. Flacc. IV. 290.

— *Redit huc oculis & pondere Bebryx.* BURM.

Simulanti variantique.] Lectio omni ex parte ſana atque integra. codicumque optimorum praeſidio munita. quem intellectum habeat illa editionis Lugdunenſis, *ſimulant variantque conatus*, viderint alii. GIBSON *ſimulanti narrantique.* Voſſ. pr.

In Latera atque integra incutere.] Corrupte quidem ſic legitur. Emendate vero *in terga & incurrere.* Eſt enim haec ſimilitudo a gladiatoribus ſumta. REGIUS *in latere atque in tergum.* Voſſ. tert. *currere.* Voſſ. pr. tert. *in terga incutere.* Loc. Obr. marg. Baſil.

Et arma avocare.] Vulgo *advocare*, male. At *avocare arma* eleganter in armorum certamine is dicitur, qui conlato pede cum adverſario, ſi quam corporis partem armis tectam obſervat, non in eam dirigit ictum, ſed aliam ſe petere velle fingit. tum, adverſario ſe aperiente & illam partem nudante, ut in aliam, quam peti videt, arma transferat, ibique ſe protegat; hic avocatis adverſarii armis, repente & nec opinanter, non eam partem, cui minabatur ictum, ſed eam, quam detexit adverſarius, ferit: *fictionem* etiam hodie vocamus in armorum ludo, ejuſmodi armorum avocationem. SALMASIUS. ad Spartiani Adrian. c. 26. *advocare.* Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald. Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Leid. Oxon. *vocare.* Voſſ. pr. Colomeſii notam omiſimus, quia ex Salmaſianis tota eſt conflata.

Nutu fallere.] *Nictu.* marg. Baſil.

Jam vero.] Idem teſtatur Alex. Numenius, & Aquila Romanus. *ſi quis enim*, ait, *ex vehementibus oratorum ſententiis figuras detraxerit, tota vis jacebit.* TURNEBUS.

Ad id, quod intendimus efficere.] *Tendimus.* Voſſ. pr. tert. Francius volebat, *ad id, quod intendimus, efficiendum compoſitus.*

Plurimum tamen.] Non ſolum *figuras ſententiarum* proſunt ad effectus movendos, verum etiam valent ad ἦθος. quod poſitum eſt in conciliatione & quadam orationis moderatione. TURNEB.

Agentis moribus.] *Motibus.* marg. Gryph. & Baſil. *conciliantis.* Voſſ. tert. in quo & deerant *actioni favorem ſive ad levandum.*

Promerendum.] *Promovendum.* Obr. ed.

Indicanda.] *Judicanda.* Voſſ. ſec.

Oſtendam.] *Oſtendo.* V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Dicendum.] *Dicendum eſt.* Obr.

Eas eſſe tam multas.] *Eas* abeſt Voſſ. omnibus.

Neque enim me] *Authores Graeci* infinitas prope ſunt perſecuti figuras, ac ſingulis ſua aptaverunt nomina ex copia linguae. itaque putat Fab. ſupervacuas ab illis multas inductas figuras. TURN.

Promptiſſimum eſt.] *Promtiſſimo eſt.* V. C. Alm.

Non quia affectus non ſit.] *Non quin affectus ſit quaedam.* Obr. *non quia a. n. ſunt.* Voſſ. pr.

Ddddd *Rei*

figura, quam non communiter, ſed proprie nominamus, non ſit ſimplex rei cujuſque enuntiatio. Quapropter in dicendo *iraſci*, *dolere*, *miſereri*, *timere*, *confidere*, *contemnere*, non ſunt figurae, non magis quam *ſuadere*, *minari*, *rogare*, *excuſare*. Sed fallit parum diligenter intuentes, quod inveniunt in omnibus his locis figuras, & earum exempla ex orationibus excerpunt. Neque enim pars ulla dicendi eſt, quae non recipere eas poſſit. Sed aliud eſt admittere *figuram*, aliud *figuram* eſſe. Neque enim verebor explicandae rei gratia frequentiorem ejuſdem nominis repetitionem. Quare dabunt mihi aliquam in *iraſcente*, *deprecante*, *miſeraute*, figuram, ſcio: ſed non ideo *iraſci*, *miſereri*, *deprecari*, figura erit. Cicero quidem omnia orationis lumina in hunc locum congerit, mediam quamdam (ut arbitror) ſecutus viam: ut nec omnis ſermo *Schema* judicaretur, nec ea ſola, quae haberent aliquam remotam ab uſu communi fictionem: ſed quae eſſent clariſſima, & ad movendum auditorem valerent plurimum: quem duobus ab eo libris tractatum locum ad literam ſubjeci, ne fraudarem legentes judicio maximi auctoris. In tertio de *Oratore* ita ſcriptum eſt: *In perpetua autem oratione, cum & conjunctionis lenitatem, & numerorum, quam dixi, rationem tenuerimus, tum eſt quaſi luminibus diſtinguenda & frequentanda omnis oratio ſententiarum atque verborum. Nam &* commoratio *una in re permultum movet, & illuſtris* explanatio, *rerumque, quaſi gerantur, ſub aſpectum pene* ſubjectio, *quae & in exponenda re plurimum valet, & ad illuſtrandum id, quod exponitur, & ad amplificandum; ut iis, qui audient, illud, quod augebimus, quantum efficere oratio poterit,*

tantum

Rei cujuſque.] *Rei cujuſcunque.* MSS. Alm. Voſſ. pr. Locat. Ald. Baſil. Gryph Colin. Vidov.

Parum diligenter intuentes] *Parum intuentes.* V. C. Alm. ſed lib. III. cap. 9. *nec, niſi totis cauſſae partibus diligenter inſpectis, ſcire poſſumus.* & ita ſaepe Petron. vide ejus cap. XII. XIV. CXXXV. & alibi. BURM.

Cicero quidem.] Cicero *figuras* latius accipit, quam Fabius: ſtrictius tamen, quam illi, qui ſermonem omnem habere putant *ſchema* quicquid enim paulo videtur ornatius, à Cicerone *figura* dicitur. TURN.

Clariſſima ad movendum.] *Ac* copula ſimiliſve mihi videtur adſcribenda, ut legatur *ac ad movendum* REGIUS. non habet copulam Locat. *&* *ad* Val. lib.

Duobus ab eo.] *Duobus adeo.* Voſſ. tert.

In tertio.] Cap. 52. & ſeqq.

In perpetua autem.] Continuata oratio habère debet commodam juncturam & collocationem verborum, ne ſit ullus hiatus, aut aſperitas: praeterea conſtare debet pedibus, ut cadat numeroſe: ornari poſtremo debet figurarum concinnitate. TURNEB.

Lenitatem] *Levitatem.* Locat.

Et numerorum q. d. rationem] *Ex numerorum q. d ratione.* Voſſ: pr. tert.

Tum eſt.] *Tum etiam.* Voſſ. ſec.

Nam & commoratio.] *Commoratio* eſt, cum in firmiſſimo loco cauſae diutius moramur, & eodem ſaepius regredimur. appellatur [illegible]. TURN.

Permultum movet.] *Multum.* Voſſ. pr.

Rerumque quaſi.] *Rerum quae quaſi.* Voſſ. ſec.

Sub aſpectum.] *Sub aſpectu.* Gebh. I. crep. 4. & ita Gruterus quoſdam codices habere teſta ur, & eſt in Voſſ. pr ſed ego malo prius. nam noſter capite ſequenti *ſub oculos ſubjectionem* vocat de eadem re agens. & lib. VIII. cap. 6. *tranſlatio ſignandis rebus ac ſub oculos ſubjiciendis reperta eſt.* Cicer. III. de Orat. 35. *rerum, quaſi gerantur, ſub aſpectum pene ſubjectio.* BURM.

Ad illuſtrandum id quod.] *Ad illuſtrandum quod.* Steph.

Quod augebimus.] *Quod augemus.* V. C. Alm.

Oratio

Digitized by Google

tantum eſſe videatur: & huic contraria ſaepe, praeciſio *eſt: & ad plus intelligendum quam dixeris* ſignificatio: *& diſtincte conciſa brevitas*, & extenuatio: *& huic adjuncta* illuſio, *à praeceptis Caeſaris non abhorrens: & ab re* digreſſio: *in qua cum fuerit* delectatio, *tum reditus ad rem aptus & concinnus eſſe debebit:* propoſitioque *quid ſis dicturus: & ab eo, quod eſt dictum*, ſejunctio: *& reditus ad propoſitum, & iteratio: & rationis apta* concluſio: *tum augendi minuendive cauſſa veritatis* ſuperlatio: *atque* trajectio: & rogatio, *atque huic finitima quaſi* percontatio: expoſitioque *ſententiae ſuae: tum illa, quae maxime quaſi irrepit in hominum mentes, alia dicentis ac ſignificantis* diſſimulatio, *quae eſt perjucunda, cum in oratione, non contentione, ſed ſermone tractatur: deinde* dubitatio, *tum* diſtributio, *tum* correctio, *vel ante*, *vel*

Oratio potuerit.] *Poſſit.* Vallae lib. *poterat.* Voſſ. pr. tert. & paullo ante *quo & in exponenda.* Voſſ. pr.

Et huic contraria, &c.] *Praeciſio* eſt, cum id, quod dicebamus, repente omittimus. vocatur *paralepſis*, eſtque contraria *hypotypoſi*, quoniam *hypotypoſis* copioſe rem explicat, quam ſtatim amputat *praeciſio.* TURN. Gebh. lib. 1. crep. 4. notat in MSS. eſſe *percuſſio*, ſed ſuperſcriptum *percurſio*, quod probat. *percuſſio* etiam MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. pr. ſec.

Ad plus intelligendum] *Plus ad int.* Voſſ. ſec.

Diſtincte conciſe brevitas.] *Dictionis conciſa brevitas.* Obr. *diſtricte conciſa.* Ven. Locat. Baſil. & *diſtincte.* Gryph. & *diſſicere conciſa.* Voſſ. pr. tert.

Conciſa brevitas.] Appellatur *brachylogia*, cum breviſſime aliquid ſtringimus. continetur etiam *epitrochaſmos*, id eſt, *praecurſio.* TURNEB. in Voſſ. tert. erat correctum *conciſum.*

Extenuatio] Eſt ἐξουθενισμὸς, id eſt, *elevatio & contemptio*, quando aliquid oratione contemptum efficimus. TURN.

Illuſio.] *Incluſio* ex Pithaei codice Guilelm. ut notat Gebh.

A praeceptis.] *Et a praeceptis.* Steph. Roign. *a pr. C. ut abhorrens.* Voſſ. pr. tert.

Ab re digreſſio.] *Ab re non longa digreſſio.* Ald. Par. Gryph. Colin. & ita in Cicerone editur.

In qua cum fuerit.] Illud verbum *fuerit*, ut ſupervacuum, mihi videtur eradendum. REGIUS. *in quacunque fuerit.* V. C. Alm.

Tum reditus.] Ἄφοδος appellatur, id eſt, *regreſſio*, cum à *digreſſione* apte redimus ad *propoſitum.* TURNEB. *tum* abeſt a Voſſ. pr.

Et concinnus.] Sic in Cicerone, non *conveniens.* PHILAND. variare apud Ciceronem codices, & quoſdam *concinnus, continuus, concinens, continens, conveniens, concinnens* habere Gruterus notat. *concinens.* V. C. Alm. quod & probat Gebh. *continens.* Voſſ. pr.

Debebit.] Haec, uſque ad *dictum*, non ſunt in V. C. Alm.

Sejunctio.] *Sejunctionem* appellat auctor ad Herennium, cum oſtendimus, quid nobis conveniat cum adverſario, quid non conveniat: hic vero ſignificare videtur *tranſitum*, ut cum ita dicimus, *Hoc abſolutum eſt, ſequitur illud dicendum.* TURN.

Reditus ad propoſitum.] Ut cum tractavimus aliquid, quod eſſet utile cauſae, & ab eo redimus ad praecipuum cauſae cardinem. *Idem.*

Rationis apta.] *Orationis.* MS. Bodl.

Et rogatio atque trajectio.] Tranſpoſita hoc loco verba ordinem perturbant. nam *ſuperlatio* atque *trajectio*, cum pro hyperbole ponantur, ſeparandae non videntur, quare ita legatur, *veritatis ſuperlatio atque trajectio & rogatio*, ſic enim rogationi quoque percontatio finitima erit. REGIUS. *rogatio atque trajectio.* Locat. *ſuperlatio atque tranſlatio & rogatio.* Voſſ. ſec.

Et rogatio, atque huic finitima, &c.] Nam *rogatio eſt, ut noſcamus, percunctatio ut alterum arguamus.* ſic Fabius cap. ſequenti. TURNEB. *atque finitima.* V. C. Alm.

Expoſitioque ſententiae.] Ex oratore ad Brutum intelligere debemus hunc locum de ſubjectione, quando interrogamus, & poſtea ponimus ſententiam noſtram reſpondendo. TURNEB.

Significantis.] *Significantis* in Cicerone, non *ſimulantis.* PHILANDR. *ſimulantis.* Baſil.

Tum in orationes.] *Cum* &, litera *s* eraſa, *oratione* legendum eſſe apparet ex Cicerone. differt autem contentio a ſermone: nam *ſermo* eſt oratio remiſſa ac finitima quotidianae locutioni. *contentio* vero eſt oratio acris ad confirmandum, confutandumque accommodata. REGIUS. *tum in oratione.* Locat. *cum in orationibus.* Voſſ. ſec. *orationis.* Voſſ. pr.

Tum correctio, &c.] Duplex eſt *correctio*: quaedam

vel poſtquam dixeris, vel cum aliquid à teipſo rejicias. praemunitio *etiam eſt ad id, quod aggrediare :* & rejectio *in alium :* communicatio, *quae eſt quaſi cum us ipſis, apud quos dicas,* deliberatio : *morum ac vitae* imitatio, *vel in perſonis, vel ſine illis, magnum quoddam ornamentum orationis,* & *aptum ad animos conciliaudos vel maxime, ſaepe autem etiam ad commovendos : perſonarum* ficta inductio, *vel graviſſimum lumen augendi :* deſcriptio, *erroris* inductio, *ad hilaritatem* impulſio, anteoccupatio : *tum duo illa, quae maxime movent,* ſimilitudo, & exemplum : digeſtio, interpellatio, contentio, reticentia, commendatio. *Vox quaedam libera, atque etiam effrenatior, augendi cauſſa :* iracundia, objurgatio, promiſſio, deprecatio, obſecratio, declinatio *brevis à propoſito, non ut ſuperior illa* digreſſio, purgatio, conciliatio, laeſio, optatio, atque execratio. *His fere luminibus illuſtrant orationem ſententiae. Orationis autem ipſius, tamquam armorum, eſt vel ad uſum* comminatio & *quaſi* petitio, *vel ad venuſtatem ipſa* tractatio.

dam enim rem praecedit, quae dicitur προδιόρθωσις : quaedam ſequitur, quae dicitur ἐπιδιόρθωσις. Turneb. verba haec *tum correctio* deerant in V. C. Alm. *correptio*. Voſſ. pr.

Praemunitio etiam eſt] *Praemunitio quod jam eſt.* Voſſ. tert.

Rejectio in alium.] Antea *rejectio* ſimpliciter fiebat, à ſe removendo : nunc vero fit etiam in alium transferendo. Turneb.

Morum ac vitae imitatio.] *Ethopoejae* & *mimeſis*, quae dupliciter fit, vel cum nos ipſi mores alicujus effingimus non inducta perſona, vel cum perſonas inducimus. *Idem.*

Ad commovendos orationis perſonarum animos.] Hoc quoque loco verba ſunt tranſpoſita. ſic eſt autem diſponendus hic contextus. *ſaepe etiam ad commovendos animos orationis perſonarum ficta inductio.* Regius. *ad commovendos orationis perſonarum ficta.* Locat. *ad commovendos perſonarum animos ficta.* Voſſ. ſec. *in accōmodos perſonarum ficta.* Voſſ. pr.

Erroris inductio.] Ἀποπλάνησις appellatur, quando ita varie rem tractamus, aut obſcuramus, ut judicem in errorem impellamus : quemadmodum jactavit ſe Cicero in Cluentiana cauſa *offudiſſe tenebras oculis judicum.* Turneb.

Ad hilaritatem.] *In hilaritatem.* Par. Vaſc. Gryph. Vidov. & *in hilaritatem.* Steph. Roign.

Anteoccupatio.] *Aut occupatio.* Voſſ. pr. ſec. Locat. Baſil.

Similitudo & exemplum.] Fabius tamen non putat eſſe figuras, ut pleraſque alias, quas enumerat Cicero : pertinent tamen *ſimilitudo* & *exemplum* ad exornationem, ut docuit lib. 8. Turneb..

Digeſtio.] Videtur intelligere μερισμὸν, quae *partitio* ſic fit, ut aliud alii tribuentes diſpertiamus. ſic enim explicat in oratore ad Brutum. *Idem.*

Contentio.] Non poteſt hic accipi *contentio* pro *oppoſitione vocum contrariarum* : alioqui figura eſſet dictionis, non ſententiae. eſt igitur *contentio*, *vehemens & acris oratio*, quae interdum habet δι[illegible]ων. *Idem.*

Vox quaedam libera.] Vocatur παῤῥησία, id eſt, *licentia*, cum majore libertate & quaſi licentia loquendi utimur. *Idem.*

Augendi cauſſa.] *Agendi.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Obrechtus ita diſtinguit, *atque etiam effrenatior augendi cauſſa iracundia : obj.*

Praemiſſio.] Sic in Cicerone, non *promiſſio.* Philandr.

Declinatio.] Ita dixit, ut differret à *digreſſione*, de qua locutus eſt. fit autem, cum breviter & obiter aliquid praeter propoſitum addimus. Turneb.

Brevis a propoſito.] *Brevis appoſitio.* Voſſ. tert.

Ut ſuperior.] *Ut ſup.* Voſſ. pr. *digreſſio* deeſt Voſſ. ſec.

Purgatio.] Ab Aſconio ſecunda actione in Verrem appellatur ἐπιθεράπευσις, cum ſcilicet aliquid dicimus inclementius, & poſtea medemur. Eſſe poteſt etiam *apologia*, cum purgamus aliquid, quod videatur iniquum auditori. Turneb.

Optatio atque execratio.] *Atque optatio & exercitatio.* Voſſ. tert. *exercitatio* etiam Voſſ. pr.

Orationis autem.] Significat *figuras orationis* duplicem habere uſum, vel ut proſint ad augendum & vim rebus adjiciendam, vel ut proſint duntaxat ad ornamentum. Turneb.

Vel ad uſum.] *Vel* deeſt Voſſ. pr.

Com-

tio. *Nam* & geminatio *verborum habet interdum vim*, *lepôrem aliâs:* & *paullulum immutatum verbum atque deflexum*: *& ejuſdem verbi crebra tum à primo* repetitio, *tum in extremum* converſio, & *in eadem verba impetus*, & concurſio, & adjunctio, & progreſſio: & *ejuſdem verbi crebrius poſiti quaedam* diſtinctio, & revocatio *verbi:* & *illa, quae ſimiliter deſinunt*, *aut quae cadunt ſimiliter*, *aut quae paribus paria referuntur*, *aut quae ſunt inter ſe ſimilia. Eſt etiam* gradatio *quaedam*; *&* converſio, & *verborum concinna* tranſgreſſio, & *contrarium*, & *diſſolutum*, & declinatio, & reprehenſio, & exclamatio, & imminutio, & *quod in multis caſibus ponitur*, *& quod de ſingulis rebus propoſitis ductum refertur ad ſingula*, & *ad propoſitum* ſubjecta ratio, & *item in diſtributis* ſuppoſita ratio, & permiſſio, & *rurſus alia* dubitatio, & improviſum *quiddam*, & dinumeratio, & *alia* correctio, & diſputatio, *& quod* continuatum, & interruptum, & imago, & *ſibi ipſi* reſponſio, & immutatio, & disjunctio, & ordo, & relatio, & digreſſio,

Comminatio.] *Communitio.* marg. Vaſc. & Steph.

Leporem alias.] *Alias* non eſt in V. C. Alm.

Paullulum imitatum.] Lege cum Aldo & Vallenſi *immutatum.* ASCENS. Dicitur *paronomaſia*, à Latinis *agnominatio*, cum alludimus ad nomen poſitum, immutatione quadam. TURNEB. *paullulum interdum verbum.* Steph.

Ejuſdem verbi.] *Verbi* deeſt Voſſ. tert.

Concurſio.] Poteſt intelligere *complexionem*, quam appellant συμπλοκὴν, quae fit per *repetitionem* & *converſionem.* TURNEB.

Progreſſio.] *Quando diutius progredimur*, *repetendo eadem verba.* poſſent tamen hae duae dictiones habere declarationem verborum ſuperiorum, ut de complexione intelligerentur. *Idem.*

Diſtinctio] *Diſpoſitio.* marg. Vaſc. & Steph.

Deſinunt.] *Deſinent.* Voſſ. pr.

Aut quae cadunt aut quae paribus.] *Aut quae paribus.* omiſſis reliquis MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Aut quae paribus.] Appellat in oratione ad Brutum, *contrariis relata contraria*, quo pacto hîc accipere videtur. nam quia interdum conferuntur quaedam *non contraria*, adjecit, aut quae ſunt *inter ſe ſimilia.* TURNEB.

Paria referuntur.] *Referunt.* Cod. Colbert. & Vallae & Voſſ. ſec.

Gradatio quaedam.] *Gradatio ad quaedam.* V. C. Alm.

Converſio.] *Converſio* fit, cùm verba retrorſum immutantur. appellatur ἀντιμεταβολὴ: ut, *eripis, ut perdas; perdis, ut eripias.* TURNEB.

Et verborum concinna.] *Et* deeſt Voſſ. tert.

Concinna tranſgreſſio.] *Continua.* Baſil.

Declinatio.] *Declinatio* fit, quando verbum idem, varie mutatum & flexum, eadem in periodo uſurpatur. TURNEB. *dedignatio.* Voſſ. ſec.

Imminutio.] De ea intelligi debet, quae fit *verbo.* nam alia eſt, quae fit *re*, ut dixit *in cap. de amplificatione.* TURNEB.

Ductum refertur.] *Dictum.* Voſſ. ſec. Obr.

Et item in diſtributis.] Figura haec vocatur προσαπόδοσις, id eſt, *redditio*, quando duo vel tria proponuntur, & ſingulis ratio ſua ſubjicitur. TURNEB. *item* deeſt Voſſ. pr. tert.

Et permiſſio.] *Promiſſio.* marg. Baſil.

Alia dubitatio.] Nam quaedam *dubitatio* eſt, quae poſita eſt in *re*, de qua antea dixit: quaedam vero pendet à *ſpecie orationis.* TURNEB.

Dinumeratio.] *Cum multa enumeramus*, *quae uno verbo dicere poſſumus.* poſſet etiam eſſe συναθροισμὸς, quia multa congerit & dinumerat, quae pertinent ad rem unam. *Idem.*

Diſputatio.] Puto eſſe eam figuram, quam appellant *dialogiſmum*, cum ſcilicet nobiſcum diſputamus, &, quid agendum ſit, nobiſcum dubitamus. poſſet etiam intelligi *ratiocinatio*, quae uniuſcujuſque dicti rationem reddit. *Idem. diſſipatio.* MSS. Bodl. Alm. Vall. Voſſ. ſec. Andr. marg. Colon. & Vidov.

Et quod continuatum.] *Et continuatum.* MSS. Voſſ. pr. tert. Colb. & Alm. Locat. Baſil.

Continuatum.] *Cornificius* appellare videtur *continuationem*, quando frequentatis continenter verbis ſententia explicatur. TURNEB.

Interruptum.] Species eſt *paralepſeos*, ut apparet ex Bruto, cum ſcribit, *aut cum aliquid praetereuntes*, *cur id faciamus*, *oſtendimus.* aliqui tamen accipiunt hoc loco *eclipſin.* Idem.

Et immutatio.] Hunc locum ſic explicat *Fabius*, Et *mutatio*, quae ſi ea eſt, quam Rutilius ἀλλοίωσιν vocat,

ſio, & circumſcriptio. *Haec enim ſunt fere, atque horum ſimilia, vel plura etiam eſſe poſſunt, quae ſententiis orationem verborumque conformationibus illuminent.* Eadem ſunt in oratore plurima, non omnia tamen, & paullo magis diſtincta: quia poſt orationis & ſententiarum figuras tertium quemdam ſubjecit locum, ad alias (ut ipſe ait) quaſi virtutes dicendi pertinentem: *& reliqua, ex collocatione verborum quae ſumuntur quaſi lumina, magnum afferunt ornatum orationi. Sunt enim ſimilia illis, quae in amplo ornatu ſcenae aut fori appellantur* inſignia, *non quod ſola ornent, ſed quod excellant. Eadem ratio eſt horum, quae ſunt* orationis lumina, *& quodammodo* inſignia: *cum aut duplicantur iteranturque verba, aut breviter commutata ponuntur: aut ab eodem verbo ducitur ſaepius oratio: aut in idem conjicitur, aut in utrumque, aut adjungitur idem iteratum, aut idem ad extremum refertur: aut continenter unum verbum non in eadem ſententia ponitur: aut cum ſimiliter vel cadunt verba, vel deſinunt: aut multis modis contrariis relata contraria: aut cum gradatim ſurſumverſus reditur: aut cum demptis conjunctionibus diſſolute plura dicuntur: aut cum aliquid praetereuntes, cur id faciamus oſtendimus: aut cum corrigimus noſmetipſos, quaſi reprehendentes: aut ſi eſt aliqua* exclamatio *vel admirationis vel conqueſtionis: aut cum ejuſdem nominis caſus ſaepius com-*

vocat, diſſimilitudinem oſtendit hominum, rerum, factorumque: ſi latius fiat, *figura* non eſt: ſi anguſtius, in *antitheton* cadet. Si vero haec appellatio ſignificat *hypallagen*, de ea dictum eſt. *Idem*

Disjunctio.] Quae differt à *diſſoluto.* nam *diſſolutum* eſt in *disjunctione vocum*, haec vero figura in *disjunctione commatum & membrorum.* Idem.

Et relatio.] *Fabius* fatetur, ſe non intelligere, quid *Cicero* velit accipi per *relationem.* Forte vero, inquit, intelligit *hypallagen*, aut *epanodum*, aut *antimetabolen.* Idem.

Circumſcriptio.] *Circumſcriptionem* Fabius interpretatur *comprehenſam breviter ſententiam vel finitionem.* Idem.

Conformationibus.] *Confirmationibus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Obr. *illuminentur* etiam Voſſ. pr.

In oratore.] Cap. XXXIX. & ſeq.

Et reliqua ex.] *Et reliqua quae ex c. v. ſumuntur.* Voſſ. ſec. Colb.

Tertium quendam.] *Toſtium q.* Voſſ. pr.

Collocatione.] *Collatione.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Sunt enim ſimilia, &c.] *Similitudo* ducta eſt à muneribus, quae populo dabantur ab aedilibus. nam in illis ludis theatro addebantur ſtatuae & ſigna ad ornamentum. TURNEBUS.

Non quod ſola ornent.] *Non quia ornent.* V. C. Alm. *non quia ſola.* Vall. lib. Gryph. Baſil. Vidov.

Iteranturque verba.] *Verba* deeſt Voſſ. pr.

Ab eodem verbo.] *Ab verbo.* V. C. Alm.

Aut in utrumque.] *Aut utrumque.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec.

Aut adjungitur idem iteratum.] Πλοκὴ ſignificatur, quae habet ejuſdem verbi iterationem cum quadam interpoſitione. TURNEB.

Idem ad extremum refertur.] Eſt *epanadiploſis*, cum idem verbum eſt in initio & in fine. *Idem.*

Aut continentur unum.] *Unum continetur.* Voſſ. tert. & mox *ponuntur.* Voſſ. pr.

Non in eadem ſententia.] Species eſt haec *repetitionis*, ſed differt a ſuperiore, quia illa fiebat in *eadem ſententia*, haec in *diverſis.* Idem. *non eadem.* MSS. Alm. Voſſ. tert.

Cadunt verba.] *Verba* deeſt Voſſ. pr.

Aut multis modis.] Nam *quatuor* aut *quinque* modis fiunt, ut poſtea docebit *Fabius.* TURNEB. *aut cum multis.* Locat. Steph. Baſil. Vidov. Gryph. Colin. *aut cum contrariis.* Cod. Colb. & Vall. Voſſ. ſec: *contrariis* deeſt Voſſ. tert.

Surſumverſus reditur.] Sic in Cicerone, non *tenditur.* PHILANDR. *renditur.* marg. Baſil. Palatini Ciceronis Codd. *redditur*, ut & Voſſ. tert. unde Gulel. *recedītur.* vel *ceditur. ſurſumverſum.* Voſſ. pr. Obr.

Aut cum demtis.] *Aut cum demontis.* V. C. Alm. *dimotis.* MS. Bodl. Andr.

Conque-

Digitized by Google

commutantur. Sententiarum ornamenta majora ſunt: quibus quia frequentiſſime Demoſthenes utitur, ſunt qui putent, idcirco ejus eloquentiam maxime eſſe laudabilem. Enimvero nullus fere ab eo locus ſine quadam confirmatione ſententiae dicitur: nec aliud quidquam eſt dicere, niſi omnes aut certe pleraſque aliqua ſpecie illuminare ſententias. Quas cum tu optime, Brute, teneas, quid attinet nominibus uti, aut exemplis? tantummodo notetur locus. Sic igitur dicet ille, quem expetimus, ut verſet ſaepe multis modis eamdem & unam rem, & haereat in eadem commoreturque ſententia. Saepe etiam ut extenuet aliquid: ſaepe ut irrideat: ut declinet à propoſito, deflectatque ſententiam: ut proponat, quid dicturus ſit: ut, cum tranſegerit, jam aliquid definiat: ut ſe ipſe revocet: ut, quod dixit, iteret: ut argumentum ratione concludat: ut interrogando urgeat: ut rurſus quaſi ad interrogata ſibi ipſe reſpondeat: ut contra; ac dicat, accipi & ſentiri velit: ut addubitet, quid potius, aut quo modo dicat: ut dividat in partes: ut aliquid relinquat, ac negligat: ut ante praemuniat: ut in eo ipſo, in quo reprehendatur, culpam in adverſarium conferat: ut ſaepe cum iis, qui audiunt, nonnumquam etiam cum adverſario quaſi deliberet: ut hominum mores ſermoneſque deſcribat: ut muta quaedam loquentia inducat: ut ab eo, quod agitur, avertat animos: ut ſaepe in hilaritatem riſumve convertat: ut ante occupet,

Conqueſtionis.] *Queſtionis.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. REGIUS.

Commutantur.] *Commutatur.* Cod. Colb.

Sententiarum.] *Sed ſententiarum.* V. C. Alm. Ald. Par. Vaſc. Steph. Vidov. & ita in Ciceronis editionibus. Aſcenſius improbat, quia Ciceronem ante vocem *ſententiarum*, non particula *ſed*, verum *at* uſurum fuiſſe dicit.

Quia frequentiſſime D. utitur.] *Quă f. D. utatur.* V. C. Alm.

Enimvero.] *Et vere.* Ven. Locat. Par. Vaſc. Steph. *Et vere.* Ald. Vidov. & ita apud Ciceronem ꝙ *&.* V. C. Alm. *& nullus* &c. MS. Bodl.

Confirmatione.] *Conformatione.* Cicero. & ita Locat. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Edicitur.] *Dicitur.* MSS. Alm. Voſſ. omn. Locat. Ald. Baſil. in Ciceronis codicibus quibuſdam *dicitur*, vel *educitur.* ſed Gruterus abeſſe verbum hoc facile poſſe cenſet.

Nec aliud quidquam eſt dicere.] *Nec quidquam eſt aliud dicere.* V. C. Alm. *at quidquid eſt aliud d.* Voſſ. pr. tert.

Aliqua ſpecie illuminare.] *Aliquam ſpem ill.* Locat.

Cum tu optime.] *Cum optime.* V. C. Alm.

Nominibus uti aut exemplis.] *Nominibus aut ſentiis.* V. C. Alm.

Sit igitur dicet.] *Sic* in Ciceronis oratore legitur.

Eandem & unam rem & haereat.] *Eadem & in una re haereat, eademque commoretur ſententia* MSS. Joan. Colb. Andr. Locat. *eandem & in unam re haereat, in eademque commoretur ſentia. ſaepe ut irrideat.* omiſſis reliquis. V. C. Alm. *multis eadem modis & nimia re haereat, eademque c. ſ.* Voſſ. pr. *multis eadem modis & in una re h. e. c. ſ.* Voſſ. tert. *multis modis eadem & in una re haereat, in eademque com. ſ.* Voſſ. ſec. Baſil. Colin. Gryph. variant etiam apud Ciceronem codices, ut ex Gruteri notis patet.

Jam aliquid definias.] Quidam hic intelligunt διορισμὸν quendam, cum aliquid propoſuimus, quod poſtea definitione explicamus. poſſet tamen intelligi *ſententia*, qua, de loco jam à nobis tractato quid ſentiamus, breviter explicamus. TURNEB.

Ut quod dixit.] *Dixerit.* Voſſ. ſec.

Ut rurſus.] *Ut curſus.* Voſſ. pr.

Contra ac dicat.] *Contra accidat.* V. C. Alm.

Ac negligat.] *Ut negligat.* Voſſ. ſec.

Ante praemuniat.] *Praemoniat.* V. C. Alm. *praenunciet.* Voſſ. pr. tert.

Reprehendatur.] *Reprehendat.* Voſſ. tert.

Ut hominum mores.] *Ut* deeſt Voſſ. pr. tert.

Ab eo quo agitur.] *De* praepoſitio adſcribenda eſt, ut *de quo agitur* legatur. REGIUS.

Ante

Digitized by Google

cupet, quod videat opponi: ut comparet ſimilitudines: ut utatur exemplis: ut aliud alii tribuens diſpertiat: ut interpellatorem coërceat: ut aliquid reticere ſe dicat: ut denuntiet, quid caveat: ut liberius quid audeat: ut iraſcatur etiam: ut objurget aliquando: ut deprecetur: ut ſupplicet: ut medeatur: ut à propoſito declinet aliquantulum: ut optet: ut execretur: ut fiat iis, apud quos dicet, familiaris: atque alias etiam dicendi quaſi virtutes ſequatur: brevitatem, ſi res petet: ſaepe etiam rem dicendo ſubjiciet oculis, ſaepe ſupra feret, quam fieri poſſit: ſignificatio ſaepe erit major, quam oratio: ſaepe hilaritas, ſaepe vitae naturarumque imitatio. Hoc in genere (nam quaſi ſilvam vides) omnis eluceat oportet eloquentiae magnitudo.

Ante occupet.] *Ante* non eſt in V. C. Alm.

Quod putat opponi.] Loco illius verbi *putat*, *poteſt* videtur reponendum. REGIUS. *putat.* MSS. Colb. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colon. Par. Steph. Baſil. Vidov. (qui in marg. *poteſt* ut & Colon.) *videatur.* marg. Baſil. Aſcenſius malebat *putat poſſe opponi viderat.* Voſſ. pr. *videat.* Obr. ſimilis permutatio verborum *putare* & *poſſe* fuit ſupra lib. v. cap. 7.

Ut utatur.] *Ut* deeſt Voſſ. pr. ſec.

Aliud alii tribuetis.] *Tribuens* legendum eſt. REGIUS. *tribuetis.* Locat.

Ut comparet ſimilitudines, utatur.] Scribe *ut utatur.* PHILANDR.

Ut aliquid ſe rejicere dicas.] Videtur tamen ſignificari *reticentia*, quam appellant *apoſiopeſin.* TURNEB. Horatii hoc quoque praeceptum Art. Poet. 42.

Ordinis haec virtus erit, & venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici
Pleraque differat, & praeſens in tempus omittat.

ALMEL.

Quid caveat.] *Caveant* eſt apud Ciceronem.

Ut ſupplicet.] Plus eſt *ſupplicare*, quam *deprecari.* fit autem ab oratore, cum *ſupplex* obteſtatur judices & obſecrat. TURNEB.

Ut medeatur.] Intelligunt multi ἐπιθεράπευτα, ſed videtur potius ſignificari *apologia*, qua aliquid purgamus: ideoque antea Cicero *purgationem* appellabat. *Idem.*

Apud quos dicet.] *Dicit.* Voſſ. pr. ſec. Locat. Baſil. Ald. Gryph.

Dicendi quaſi virtutes.] *Quaſi* non eſt in Cod. Colb.

Saepe ſupra feret, quam ferri.] In Cicerone eſt *fieri*, non *ferri.* PHILAND. *ſaepe ſupra fiet res, quam fieri poſſet.* MS. Bodl. Ven. Locat. *ſaepe ſupra ferit q. f. p.* Ald. *ſaepe ſupra feret rem, quam ferri poſſet.* Gryph. Colin. Baſil. Par. & probat Aſcenſius. *ſaepe ſupra feret, quam ferri poſſet.* Steph.

Quam oratio.] *Quam ratio.* Voſſ. pr.

Saepe hilaritas.] *Saepe hilaritatis.* Locat.

Naturaeque.] *Naturarumque.* Ald. Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Leid. Oxon. & ita apud Ciceronem. *mutatio.* Voſſ. pr. ſec.

Nam quaſi ſilvam vides.] *Tanquam ſi ſilvam videas.* MS. Bodl. *jam quaſi.* Voſſ. pr. ſec.

Omnis eluceat.] *Omnis* deeſt Voſſ. pr. tert.

CAPUT II.

De figuris ſententiarum.

II. Ergo cui latius complecti conformationes verborum ac ſententiarum placuerit, habet, quod ſequatur: nec affirmare auſim, quidquam eſſe melius, ſed haec ad propoſiti mei rationem legat. Nam mihi de his

Si quis ſententiam *Ciceronis* velit ſequi, non magnopere refragabitur *Fabius:* exiſtimat tamen eſſe *figuram*, *cum variatur ſimplex enunciandi & indicandi ratio.* TURNEB.

Confirmationes.] *Conformationes*, hoc eſt figurationes, ſuperius quoque diximus eſſe legendum. REGIUS. *complecti ſignificationes verborum ac ſententiarum conformationes placuerit.* MSS. Joan. Voſſ. pr. tert. niſi quod hi *placuit* habeant, primus etiam *habeat.*

Dicere

his ſententiarum figuris dicere in animo eſt, quae ab illo ſimplici modo indicandi recedunt: quod idem multis doctiſſimis viris video placuiſſe, Omnia tamen illa, etiam quae ſunt alterius modi lumina, adeo ſunt virtutes orationis, ut ſine his nulla intelligi vere poſſit oratio. Nam quo modo judex doceri poteſt, ſi deſit illuſtris *explanatio*, *propoſitio*, *promiſſio*, *finitio*, *ſejunctio*, *expoſitio ſententiae ſuae*, *rationis apta concluſio*, *praemunitio*, *ſimilitudo*, *exemplum*, *digeſtio*, *diſtributio*, *interpellatio*, *interpellantis coërcitio*, *contentio*, *purgatio*, *laeſio*? Quid vero agit omnino eloquentia detractis amplificandi minuendique rationibus? Quarum prior deſiderat illam, pluſquam dixeris ſignificationem, id eſt, ἔμφασιν & ſuperlationem veritatis, & trajectionem: haec altera extenuationem, deprecationemque. Qui affectus erunt vel concitati detracta voce libera, effrenatiore iracundia, objurgatione, optatione, execratione? vel illi mitiores, niſi adjuvantur commendatione, conciliatione, ad hilaritatem impulſione? Quae delectatio, aut quod mediocriter ſaltem docti hominis indicium? niſi alia repetitione, alia commoratione infigere: digredi à re, & redire ad propoſitum ſuum ſcierit: removere à ſe, in alium trajicere: quae relinquenda, quae contemnenda ſint, judicare? Motus eſt in his orationis atque actus: quibus detractis jacet, & velut agitante corpus ſpiritu caret. Quae cum

Dicere in animo.] *Dicere* deerat in V. C. Alm.

Indicandi.] *Judicandi.* MS. Joan. *dicendi.* MS. Bodl. And. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Multis doctiſſimis.] Ergo *multi* ſunt doctiſſimi, id eſt, valde docti, non omnium doctiſſimi. ASCENS.

Nam quomodo.] A tribus officiis oratoris oſtendit orationem maxime ornari illis luminibus, quae à *Cicerone* ponuntur inter *figuras*, eſſe tamen *figuras* negat. quanquam Inter *Ciceronem* & *Fabium* magis de *vocabulo* pugna eſt, quam de *re*: alter enim *vocabulum* fundit, alter contrahit. TURNEB.

Doceri poteſt.] *Doceri poſſit.* Voſſ. ſec.

Illuſtris explanatio.] *Explicatio.* MS. Bodl. Andr.

Promiſſio.] *Permiſſio.* Vaſc. Steph. Gryph. Col.

Sejunctio.] *Sectio.* marg. Baſil.

Expoſitio ſententiae ſuae.] *Expoſitio ſententiae, ſuae orationis.* &c. MS. Joan. *expoſitio ſententiae ſive orationis.* marg. Vaſc. Steph. Gryph. niſi quod *rationis expoſitio. Sententiae ſive rationis &c.* Ald. Baſil. Vidov. Colin. *ſententiae ſic rationis.* V. C. Alm.

Rationis.] *Orationis.* Voſſ. ſec. tert. Colb. Locat. & alii.

Coërcitio.] *Coërctio.* Ald. Steph. Colin. Vidov. Obr. *coërtio.* Locat. Baſil. Gryph. *correctio.* Voſſ. ſec. apud Sueton. Claud. 38. Edit. R. Steph. & Cod. Salmaſii *coërcionem* exhibent.

Quid vero agit.] Proprium eſt oratoris *amplificare & minuere*, ut docuit *Fabius lib.* 3. at plurima *Ciceronis* lumina ad eas pertinent virtutes. TURNEB. *quid vero ait.* V. C. Alm. *omnis eloquentia.* Voſſ. pr. tert.

Trajectionem.] *Rejectionem.* Vallae liber. & Voſſ. pr. ſec.

Qui affectus.] Affectus ſunt duplices, πάθη & ἤθη. his conducit ratio ornamentorum à *Cicerone* poſitorum. TURNEB.

Detracta.] *Deſtricta.* Voſſ. pr.

Libera, effrenatiore iracundia.] *Libera, effrenatione.* Ald. Francius volebat, *libera & effrenatiore, iracundia*; ex cap. praecedenti *vox libera atque etiam effrenatior.* ſed & ibi dubia diſtinctio. in V. C. Alm. erat. *voce libere frenationem iracundia.* corrupte admodum.

Optatione.] *Optione.* Voſſ. pr.

Execratione.] *Exercitatione.* MSS. Bodl. Bal.

Hominis judicium.] *Indicium* legendum eſt. REGIUS.

Digredi à re.] *Degredi.* Voſſ. tert. Ald. vid. ad lib. x. 6.

Quae relinquenda, quae.] *Et ea quae relinquenda, quaeque contemnenda ſunt.* Ald.

Quibus detractis.] *Quibus demtis.* Obr.

Spiritu caret.] *Caret.* non habet V. C. Alm.

Quae cum adeſſe &c.] *Cum diſponenda ſunt, tertium adeſſe debent.* Voſſ. tert. *quae cum diſponenda ſunt,*

cum adeſſe debent, tum diſponenda atque varianda ſunt, ut auditorem, quod in fidibus fieri videmus, omni ſono permulceant. Verum ea plerumque recta ſunt, nec ſe fingunt, ſed confitentur. Admittunt autem (ut dixi) *figuras:* quod vel ex proximo doceri poteſt. Quid enim tam commune, quam *interrogare*, vel *percontari*? Nam utroque utimur indifferenter, cum alterum noſcendi, alterum arguendi gratia videatur adhiberi. At ea res utrocumque modo dicatur; etiam multiplex habet ſchema. Incipiamus enim ab iis, quibus acrior ac vehementior fit probatio, quod primo loco poſuimus. Simplex eſt ſic rogare,

Sed vos qui tandem? quibus aut veniſtis ab oris?

Figuratum autem, quoties non ſciſcitandi gratia aſſumitur, ſed inſtandi: *Quid enim tuus ille, Tubero, deſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat?* &, *Quouſque tandem abutere, Catilina, patientia noſtra?* &, *Patère tua conſilia non ſentis?* & totus denique hic locus. Quanto enim magis ardet, quam ſi diceretur, *Diu abuteris patientia noſtra:* &, *Patent tua conſilia.* Interrogamus etiam, quod negari non poſſit: *Dixitne tandem cauſſam C. Fidiculanius Falcula?* Aut ubi reſpondendi difficilis

ſunt, ita cum adeſſe debet, tum diſponenda ſunt atque varianda. Voſſ. pr.

Omni ſono mulceant.] *Permulceant.* V. C. Alm. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Gebh. autem lib. I. crep. 7. ex MS. *omniſone mulceant.* ſed valeat captator ille rancidarum vocum.

Sed confitentur.] *Et confitentur.* V. C. Alm.

Admittunt autem figuras.] Paulo ante nullam eſſe partem dicendi, quae figuras non poſſit recipere, monuit Fabius. ſed aliud eſſe *admittere figuram*, aliud *figuram eſſe.* Figuram enim, quae non ſimpliciter, ſed proprie nominatur, non eſſe ſimplicem cujuſque rei enuntiationem. Regius.

Ex proximo.] *Ex proxima.* MSS. Bodl. Voſſ. tert. Alm. Ald. Par. marg. Baſil. & Colon.

Interrogare.] *Interrogari.* Voſſ. pr.

Quum alterum.] *Quia cum alterum.* V. C. Alm.

Alterum noſcendi.] Popma de different. verborum carpit hic Quinctilianum, quaſi *interrogare* eſſet noſcendi, *percontari* arguendi gratia quaerere. ſed erraſſe virum doctum, quia putabat *alterum*, priori loco poſitum, ad remotius *interrogare* referendum, cum in illis geminationibus ſaepe ad proxime praecedens reſpiciatur, ut vir doctus in diſſertatione inſerta tom. IV. obſerv. Hallenſ. obſ. XIX. §. 32. oſtendit. ſed luculentius jam diu ante eum Buchnerus ad Theſaur. Fabri in voce *Alter.* a quo Varronis locum Hallenſis mutuatus eſt. vid & inf. X. I.

Nam utroque.] *Quam utroque.* Voſſ. pr. tert.

Videtur adhiberi.] *Videatur* eſt legendum. nam quamvis indifferenter utamur *interrogare* ac *percontari*, tamen proprie *interrogamus* arguendi cauſſa; *Percontamur* ſciendi. Regius. *videtur.* Voſſ. ſec.

Ut ea res utracunque.] Sic quidem legitur; ſed mendoſe, ut ego ſentio. Mihi vero *at* particula loco *ut*, & *utrocunque*, ut cum *modo* conveniat & *dicatur.* hoc modo. *At ea res utrocunque modo dicatur.* Regius. *ut ea res utracunque.* Locat.

Fit probatio.] *Sit.* Ald. Baſil. Colin.

Poſuimus.] *Poſſumus.* Voſſ. tert.

Simplex eſt ſic rogare.] Graeci, ut *Alexander Numenius*, duas interrogationis ſpecies ponunt, *ἐρώτημα*, id eſt *interrogatum*, & *πύσμα*, id eſt, *quaeſitum.* priori ſatisfieri poteſt una reſponſione, poſteriori non niſi pluribus. Turneb.

Sed vos.] Virg. I. Aeneid. 369. ſed Cod. Al. hic habet. *Quibus adveniſtis.* Ut etiam in quibuſdam Virgilii Codicibus.

Figuratum autem.] *Figuratum aut quoties non ſciſcitandi. Quid enim tuus &c.* Voſſ. ſec.

Quid enim.] Cicer. pro Ligar. 3.

Agebat.] Deeſt Voſſ. tert.

Quouſque.] Catilin. I. I.

C. Fidiculanius Facula.] Scribe *Falcula* ex Oratione Ciceronis pro Cluentio. Philand. *Fidiculanus.* Steph. Roig. *Facula.* Sich. & Obr. ſed recte ſe habet nomen, ut & apud Cicer. pro Cluent. 37.

ficilis eſt ratio, ut vulgo uti ſolemus, *Quo modo? quî fieri poteſt?* Aut invidiae gratia, ut Mēdea apud Senecam, *Quas peti terras jubes?* Aut miſerationis, ut Sinon apud Virgilium,

Heu quae me tellus, inquit, quae me aequora poſſunt
Accipere?

Aut inſtandi, & auferendae diſſimulationis: ut Aſinius, *Audiſne? furioſum, inquam, non inofficioſum teſtamentum reprehendimus.* Totum hoc plenum eſt varietatis: nam & indignationi convenit,

- - - *Et quiſquam numen Junonis adoret?*

Et admirationi,

- - - *Quid non mortalia pectora cogis,*
Auri ſacra fames? - - -

Eſt interim acrius imperandi genus,

Non arma expedient, totaque ex urbe ſequentur?

Et ipſi noſmet rogamus: quale eſt illud Terentianum,

Quid igitur faciam?

Eſt aliqua etiam in reſpondendo figura, cum aliud interroganti ad aliud, quia ſic utilius ſit, occurritur, tum augendi criminis gratia, ut teſtis in reum rogatus, an ab reo fuſtibus vapulaſſet, *Et innocens*, inquit. Tum declinandi, quod eſt frequentiſſimum: Quaero an occideris hominem, reſpondetur, *Latronem.* An fundum occupaveris, reſpon-

37. unde hoc exemplum ſumptum, & pro Caecina. 10. ubi vett. edit. quaedam *Fidiculanus* etiam habent.

At ubi.] *Aut.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Obr.

Quid fieri.] D litera eraſa *Qui*, legendum videtur. REGIUS. *quo modo quid fieri poteſt?* Loc. Ald. *quomodo quidem fieri poteſt.* marg. Baſil.

Aut invidiae gratia.] *Eraſmus* quoque in *Eccleſiaſte*, *interrogationem* ait eſſe maxime aptam affectibus exprimendis & augendis, ut *miſerationi*, *invidiae*, *irae*. TURNEB.

Medea apud Senecam.] Verſ. 453.

Heu quae.] II. Aeneïd. 69. ſed ibi legitur, *Heu quae nunc tellus* &c.

Auferendae diſſimulationis.] *Auferendae diſſimilitudinis, aut diſſimulationis.* Voſſ. pr.

Inquam non inofficioſum.] Haec non habet V. C. Alm.

Non inofficioſum teſt.] *Inofficioſum teſtamentum* eſt, quod minime factum eſt ex officio pietatis: ut cum à patre praetermiſſi ſunt liberi. at *furioſum eſt teſtamentum*, quod eſt à *furioſo* factum, qui teſtari non poteſt. TURNEB. *inofficioſum teſtimonium.* Voſſ. ſec.

Reprehendimus.] MS. Bal. *repudimus*, ſuperſcriptum *repulimus*, quod poſterius ſi non teneri, admittive dignum habetur, legerem *repudiamus.* GEBHARD. I. crep. II. nihil hic muto, quamquam *repellere*, pro refellere, poni ſaepe vidimus ſupr. ad lib. V. cap. 10.

Indignationi.] *Indignationem.* Voſſ. pr. & mox *admirationem.*

Et quiſquam numen.] Lib. I. Aeneïd. 48. *nomen.* MSS. Alm. Voſſ. pr.

Quid non mortalia.] Lib. III. Aeneïd. 56. *pectora tangis.* Voſſ. tert.

Non arma.] Aeneïd. IV. 592. *expediunt.* Voſſ. pr.

Ipſi noſmet rogamus.] *Ipſi nos rogamus.* V. C. Alm. *ipſi noſmet ipſos rogamus.* Steph. Colin. *interrogamus.* Voſſ. pr.

Illud Terentianum.] *Illud* deeſt Voſſ. pr. ſec. eſt vero ex Eunuch. I. I.

Quia ſic utilius ſit.] *Quia utilius ſit.* Locat. Ald. *quia ſit utilius.* Steph.

Occurritur.] *Occurrimus.* Voſſ. pr. tert.

In reum.] *In re non.* Voſſ. pr.

An ab reo.] *An ab eo.* marg. Baſil.

Et innocens.] *Et* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert.

Tum declinandi.] Hanc ſpeciem appellat Alexander

reſpondetur, *meum.* Ut confeſſionem praecedat defenſio: ut apud Virgilium in Bucolicis dicenti,

> *Non ego te vidi Damonis, peſſime, caprum.*
> *Excipere inſidiis? - - -*

occurritur,

> *An mihi cantando victus non redderet ille?*

Cui eſt confinis diſſimulatio, non alibi quam in riſu poſita, ideoque tractata ſuo loco. Nam ſerio ſi fiat, pro confeſſione eſt. Ceterum & interrogandi ſeipſum, & reſpondendi ſibi, ſolent eſſe non ingratae vices: ut Cicero pro Ligario, *Apud quem igitur hoc dico? nempe apud eum, qui, cum hoc ſciret, tamen me, antequam vidit, reipublicae reddidit.* Aliter pro Coelio ficta interrogatio eſt. *dicet aliquis, Haec igitur eſt tua diſciplina? ſic tu inſtituis adoleſcentes?* & totus locus. Deinde, *Ego ſi quis, judices, hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiae fuit*, & cetera. Cui diverſum eſt, cum alium rogaveris, non exſpectare reſponſum, & ſtatim ſubjicere: *Domus tibi deerat? at habebas. pecunia ſuperabat? at egebas.* Quod ſchema quidam per *ſubjectionem* vocant. Fit & comparatione: *Uter igitur facilius ſuae ſententiae rationem redderet?* Et aliis modis tum brevius, tum latius, tum de una re, tum de pluribus. Mire vero in cauſſis valet *praeſumptio*, quae πρόληψις dicitur, cum id, quod objici poteſt, occupamus. Id neque in aliis partibus parum eſt, & praecipue prooemio convenit.

xander Numenius ἀντιπαραγωγὴν, *quando adverſus id, quod opponitur, aliud objicimus ad defenſionem.* Turneb.

Virgilium.] Eclog. III.

Docenti.] Deeſt Voſſ. tert.

Cujus eſt confinis.] *Cui* recte in quibuſdam legitur exemplaribus, ubi autem de riſu tractavit Fabius, ibi de diſſimulatione quoque diſſeruit. Regius. *cujus.* MSS. Joan. Bal. Voſſ. ſec. tert. Locat.

Quam in riſu poſita.] *Quam ei ſuppoſita.* Voſſ. pr. tert.

Ceterum etiam.] *Ceterum &.* V. C. Alm.

Et interrogandi.] Cum nos interrogamus, & ſtatim dicti cujuſque rationem ſubjicimus, *ratiocinatio* vocatur a Cornificio, à Rufiniano vero *apophaſis*, quae quidem eſt ſpecies hujus interrogationis. Turneb.

Pro Ligario.] Cap. 3.

Hoc dico.] *Haec duo.* Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Nempe apud eum.] *Nempe* non eſt in MSS. Alm. Voſſ. pr.

Pro Cœlio.] Cap. 17.

Ficta interrogatio eſt.] *Ficta interrogatione.* MSS. Bal. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Si quis judices.] *Si qui* apud Ciceronem.

Cui diverſum eſt.] Hanc *interrogationem* appellant *Graeci* καθ' ὑποφορὰν, unde *Latini* verterunt per ſubjectionem, ut Cornificius lib. 4. (cap. 23. & 24. Quod enim poteſt ab adverſario dici, objicimus per interrogationem, & abſolvimus. Turneb. refertur hoc ad Antitheton ab Aquila Rom. pag. 18. Almel.

Cum alium rogaveris.] *Aliquem.* Obr.

Domus tibi deerat.] Cicer. Orat. 67.

Pecunia ſuperabat.] *Superabit.* Leid.

At agebas.] *Egebas* legendum eſt. Regius.

Per ſubjectionem.] *Per ſuggeſtionem.* MSS. Bal. Alm. Colb. Voſſ. omn. marg. Baſil. Vaſc.

Uter igitur.] *Utinam igitur.* Voſſ. pr.

Mire vero, &c.] Hanc figuram vocat Alexander Numenius *procatalepſin*, ac nonnulli quoque ex Latinis. habet locum in *prooemiis:* nam efficit exordium ex hypolepſi, ut ait Hermogenes. in aliis quoque partibus multum prodeſt, ac videtur (ut inquit Rodolphus) *efficere novum exordium.* Turnebus.

Occupamus.] *Occupamur.* Voſſ. pr.

Parum

Digitized by Google

convenit. Sed, quamquam generis unius, diverſas tamen ſpecies habet. Eſt enim quaedam *praemunitio*, qualis Ciceronis contra Q. Caecilium, *quod ad accuſandum deſcendat, qui ſemper defenderit.* Quaedam *confeſſio:* ut pro Rabirio Poſthumo, quem ſua quoque ſententia reprehendendum fatetur, *quod pecuniam regi crediderit.* Quaedam *praedictio:* ut, *Dicam enim non augendi criminis gratia.* Quaedam *emendatio:* ut, *Rogo ignoſcatis mihi, ſi longius ſum evectus.* Frequentiſſima *praeparatio*, cum pluribus verbis, vel quare facturi quid ſimus, vel quare fecerimus, dici ſolet. Verborum quoque vis ac proprietas confirmatur vel *praeſumptione*: *Quamquam illa non poena, ſed prohibitio ſceleris fuit.* Aut *reprehenſione*: *Cives, cives, inquam, ſi hoc eos appellari nomine fas eſt.* Affert aliquam fidem veritatis & *dubitatio*, cum ſimulamus quaerere nos, unde incipiendum, ubi deſinendum, quid potiſſimum dicendum, an omnino dicendum ſit: cujuſmodi exemplis plena ſunt omnia: ſed unum interim ſufficit: *Equidem, quod ad me attinet, quo me vertam, neſcio. Negem fuiſſe infamiam judicii corrupti? &c.* Hoc etiam in praeteritum valet: nam & dubitaſſe nos fingimus. A quo ſchemate non procul abeſt illa, quae dicitur *communicatio*, cum aut ipſos adverſarios conſulimus, ut Domitius Afer pro Cloantilla, *At illa neſcit trepida, quid liceat feminae, quid conjugem deceat: forte vos in illa ſolitudine obvios caſus miſerae mulie-*

Parum eſt.] Francius malebat *parvum eſt, rarum* manus viri docti in margine Gryphianae editionis. quod non diſplicet

Quamquam generis] *Quam generis.* Voſſ. pr.

Tamen ſpecies.] *Tamen* non eſt in. MSS. Alm. Voſſ. pr.

Etenim quaedam.] S interpoſita litera, *eſt enim* legatur. REGIUS.

Quaedam praemunitio.] *Rufinianus* hanc appellat *procataſceuen*, quando praeparatione aliqua praemunimus locum duriorem, ut irrepamus in animos auditorum. TURNEB.

Caecilium.] Divinat. cap. 1.

Quod ad accuſandum.] *Ad* deeſt V. C. Alm. & *ad ac.* Voſſ. ſec. *quod accuſando.* Voſſ. pr.

Defenderit.] *Defenderat.* MSS. Alm. Voſſ. pr. Locat. Ald. Par. Steph. Baſil. Coln. Gryph. Vidov.

Confeſſio.] *Conceſſio.* Obr.

Rabirio.] Cap. 9

Fatetur.] *Fateretur.* V. C. Alm.

Regi crediderit] *Regi tradiderit.* Voſſ. pr.

Confirmatur.] Ita quidem in exemplaribus ſcriptum deprehenditur, ſed niſi *conformatur* legatur, nullus eſt ſenſus. REGIUS.

Sceleris fuit.] *Fuerit.* V. C. Alm.

Cives, cives, inquam.] *Cives inquam.* Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Coln. Vidov. *cui inquam.* V. C. Alm.

Affert aliquem fidem.] *Dubitatio* non ſolum valet ad *veritatem*, ut inquit Eraſm. ſed etiam ad *affectum. figura* eſt, cum habet quandam ſimulationem: ea dicitur à quibuſdam ἀπορία & διαπόρησις. TURNEB. dicitur a Macrob. Satur. IV. 6. *addubitatio.* graeci ἀπόρησιν vocant. conſule Voſſ. inſtit. Orat. lib. V. cap. 11. ALMEL.

Equidem quod ad.] Pro Cluentio. cap. 11. ubi & legitur *negem fuiſſe illam infamiam.*

Nam & dubitaſſe.] *Nec dubitaſſe* V. C. Alm.

A quo ſchemate] *Communicatio* ἀνακοίνωσις appellatur a Rufiniano. Valet autem imprimis ad probandum, quoniam ita cauſae confidimus, ut non dubitemus, vel ab *adverſario*, vel à *judicibus* petere conſilium. TURNEB.

Cum apud ipſos] *Apud* praepoſitio, ut ſupervacua, mihi videtur expungenda. REGIUS. *cum aut ipſos.* Ald. Steph. Baſil. Gryph. Coln. Vidov. *quia cum ipſis adverſariis* V. C. Alm.

Pro Cloantilla.] *Cloatilla.* Cod. Colb. Voſſ. pr. Andr. Locat. Ald. marg. Baſil.

At illa neſcit, trepidat.] T literae expuncta, *trepida* legendum videtur. REGIUS. *trepidat.* Locat. *at illa* non eſt in Cod. Colb. Vallae, Voſſ. omn. *trepidat* quoque Voſſ. ſec.

Forte vos.] *Forte nos.* Voſſ. tert.

ri obtulit: tu, frater, vos, paterni amici, quod conſilium datis? Aut cum judicibus quaſi deliberamus, quod eſt frequentiſſimum, *Quid ſuadetis? &, Vos interrogo, quid tandem fieri oportuit?* ut Cato: *Cedo, ſi vos in eo loco eſſetis, quid aliud feciſſetis?* Et alibi, *Communem rem agi putatote, ac vos huic rei praepoſitos eſſe.* Sed nonnumquam communicantes aliquid inexſpectatum ſubjungimus, quod & per ſe ſchema eſt: ut in Verrem Cicero, *Quid deinde? quid cenſetis? furtum fortaſſe, aut praedam aliquam?* Deinde, cum diu ſuſpendiſſet judicum animos, ſubjecit, quod multo eſſet improbius. Hoc Celſus *ſuſtentationem* vocat. Eſt autem duplex: nam contra frequenter, cum exſpectationem graviſſimorum fecimus, ad aliquid, quod ſit leve, aut nullo modo criminoſum, deſcendimus. Sed quia non tantum per communicationem fieri ſolet, παράδοξον alii nominaverunt, id eſt, *inopinatum:* Illis non accedo, qui ſchema eſſe exiſtimant, etiam ſi quid nobis ipſis dicamus inexſpectatum accidiſſe: ut Pollio, *Numquam fore credidi, judices, ut, reo Scauro, ne quid in ejus judicio gratia valeret, precarer.* Pene idem fons eſt illius, quam *permiſſionem* vocant, qui communicationis: cum aliqua ipſis judicibus relinquimus aeſtimanda, aliqua nonnumquam adverſariis quoque: ut Calvus Vatinio: *Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui praetor fieres, quam Catonem.* Quae vero ſunt augendis affectibus accommodatae figurae, conſtant maxime

In illa ſollicitudine.] *Solitudine.* MS. Joan. Voſſ. tert. Locat. Ald. Colin. Obr. marg. Baſil. & Colon. quod rectum puto, & convenire miſerae & trepidae feminae, quae ab amicis & cognatis deſtituta ad alios confugit. Ter. Andr. I. v. *te oro per ejus ſolitudinem.* & ita paſſim.

Miſerae mulieri] *Miſerae mihi.* Voſſ. tert.

Paterni amici.] *Pater tāno.* Voſſ. tert.

Et vos interrogo.] *Quos interrogo.* Voſſ. ſec.

Cedo ſi vos.] *Credo.* Voſſ. tert.

Praepoſitos eſſe.] *Promtos eſſe.* Gebhard. III. Crepund. II. legendum cenſet ex MS.

Sed nonnunquam, &c.] Hanc figuram appellat *Rufinianus* ὑπομονήν, alii, παράδοξον appellant & ἀπροσδόκητον. id eſt, *inopinatum* & *inexpectatum*, quando quaedam dicimus, deinde aliud praeter opinionem inferimus. TURNEB.

Inexſpectatum.] *Exſpectatum.* Voſſ. pr.

In Verrem.] Lib. v. cap. 5. ubi *aut praedam exſpectasis aliquam.*

Judicum animos.] *Suſpendiſſet judicem animis.* V. C. Alm. forte *animi.*

Suſtentationem.] Quaſi verteret dictionem graecam ἐποχὴν, attamen *ſuſtentatio* plerunque fit ſine communicatione. TURNEB. *ſuſtentationem.* V. C. Alm.

Quam exſpectationem.] *Explicationem.* V.C.Alm. *fecerimus* etiam Voſſ. tert.

Ad aliquid.] *Aliquid q. ſ. l. a. n. m. c. defendimus.* marg. Baſil. *aliquid* &c. *deſcendimus.* Voſſ. ſec.

Per communicationem.] *Per commutationem.* MS. Bal. Alm.

Inexſpectatum accidiſſe.] *Inopinatum.* Voſſ. pr. tert.

Pollio.] *Pollio Aſinius.* Andr. Ald. Baſil.

In ejus judicio.] *In eum.* V. C. Alm.

Pene idem fons eſt.] *Rutilius* hanc figuram appellat *epicopen*, ſed ſuſpicor mendoſum eſſe codicem, legendumque *epitropen*: ſic enim vocatur à *Rufiniano.* fit autem plerunque per quandam *ſimulationem* & *ironiam.* TURNEB. in editione Pithoei apud Rutil. p. II. *Epitrope* legitur. ut & apud Rufin. pag. 28.

Aeſtimanda.] *Exiſtimanda* mihi convenire ſenſui magis videtur. REGIUS. *exiſtimanda.* Locat. Ald. vid. ad lib. VIII. 4. deeſt vero *ipſis judicibus.* Voſſ. pr. tert.

Perfrica frontem.] Hanc locutionem illuſtrat Victorius lib. VIII. Var. cap. 6.

Quae vero ſunt.] Perſequitur membra diviſionis ſuperioris. nam hactenus dixit de *figuris*, quae ad *docendum* valent, nunc de illis, quae ad *movendum.*

ut

Digitized by Google

maxime *ſimulatione*. Namque & iraſci nos, & gaudere, & timere, & admirari, & dolere, & indignari, & optare, quaeque ſunt ſimilia his, fingimus. Inde ſunt illa, *Liberatus ſum. Reſpiravi.* &, *Bene habet:* &, *Quae amentia eſt haec? O tempora, ó mores. O miſerum me.* conſumptis enim lacrimis infixus tamen pectori haeret dolor. &,

- - - *Magnae nunc hiſcite terrae.*

Quod *exclamationem* quidam vocant, ponuntque inter figuras orationis. Haec quoties vera ſunt, non ſunt in ea forma, de qua nunc loquimur. Sed aſſimulata, & arte compoſita, procul dubio *ſchemata* ſunt exiſtimanda. Quod idem dictum ſit de oratione libera, quam Cornificius *licentiam* vocat, Graeci παῤῥησίαν. Quid enim minus figuratum, quam vera libertas? Sed frequenter ſub hac facie latet adulatio. Nam Cicero cum dicit pro Ligario, *Suſcepto bello, Caeſar, geſto jam etiam ex parte magna, nulla vi coactus, conſilio ac voluntate mea ad ea arma profectus ſum, quae erant contra te ſumpta:* non ſolum ad utilitatem Ligarii reſpicit, ſed magis laudare victoris clementiam non poteſt. In illa vero ſententia, *Quid autem aliud egimus, Tubero, niſi ut, quod hic poteſt, nos poſſemus?* admirabiliter utriuſque partis facit bonam cauſſam: ſed hoc cum demeretur, cujus mala fuerat. Illa adhuc audaciora, & majorum (ut Cicero exiſtimat) laterum, fictiones perſonarum, quae προσωποποιΐαι dicuntur. Mire namque cum variant oratio-

ut oratoris officiis accommodet *figuras*. Turneb.

Namque & iraſci.] *Et* deeſt Voſſ. ſec.

Et gaudere.] Haec verba Obr. poſuit poſt illa. *& dolere.*

Inde illa.] *Unde.* V. C. Alm.

Liberatus.] Cicer. pro Milon. 9. *liberatius reſpiravi.* Voſſ. pr. tert.

O tempora.] Obr. *&, O tempora.*

O miſerum.] *Et miſerum.* Voſſ. pr.

Quod exclamationem.] Appellant Graeci ἐκφώνησιν, Latini *exclamationem.* valet autem potiſſimum ad duos affectus, *indignationem* & *miſerationem.* Turneb. Vide Voſſium Inſtitut. Orator. lib. v. cap. xiii. §. 3. & Macrob. iv. Sat. 6. Alm.

Exclamationem.] *Exellationem.* V. C. Alm.

De qua nunc loquimur.] *Eloquimur.* V. C. Alm.

Aſſimulata.] *Sed aſſimulata.* Andr. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Quod idem dictum ſit de oratione libera, &c.] Male negat παῤῥησίαν inter ſchemata referri debere. Vide Voſſium Inſtitut. Orator. lib. v. cap. xiii. §. i.

Cornificius licentiam.] Vel ex hoc loco colligere poſſumus, rhetoricam ad Herennium eſſe *Cornificii*, non *Ciceronis.* Cic. enim παῤῥησίαν ſemper vertit *orationem liberam*, & *vocem liberam*, in perfecto oratore & ad Q. Fratrem. Cornificus lib. 4. cap. 37. *licentiam.* Turneb.

Vocat.] *Vocant.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Latet adulatio.] *Fallit adulatio* legit Gebhardus lib. i. crep. 14.

Cum dixit.] *Hoc dicit.* Voſſ. ſec.

Pro Ligario.] Cap. 3.

Geſto jam etiam.] *Jam* non eſt apud Ciceronem. *jam ex parte.* Voſſ. ſec. *nam etiam.* Voſſ. pr.

Conſilio.] *Judicio meo*, quidam codices Ciceronis, alii *judicio ac voluntate.*

Ad ea arma.] *Ad arma.* Voſſ. ſec.

Contra te ſumta.] *Sumta contra te.* V. C. Alm. & ita in Cicerone.

Sed magis.] *Sed mitigas.* V. C. Alm.

Hic poteſt, nos poſſemus.] *Ponos poſſemus.* V. C. Alm.

Admirabiliter.] *Admirabilem.* Voſſ. pr. tert. & mox *ſed hoc cauſſam demeretur.* Voſſ. pr.

Illa adhuc audaciora.] *Proſopopoeiam* vertit Rutilius, *perſonae effictionem:* Rufinianus vero *deformationem* & *configurationem:* Cornificius l. 4. *conformationem.* Turn. *audentiora.* Locat.

Et majorum.] *Valentiorum* in Ciceronis oratore eſt. Philand. & ita marg. Gryph.

Mire namque.] *Mire atque nã.* V. C. Alm.

Cum

Digitized by Google

orationem, tum excitant. His & adverſariorum cogitationes, velut ſecum loquentium, protrahimus: quae tamen ita demum à fide non abhorrent, ſi ea locutos finxerimus, quae cogitaſſe eos non ſit abſurdum: & noſtros cum aliis ſermones, & aliorum inter ſe credibiliter introducimus: & *ſuadendo*, *objurgando*, *querendo*, *laudando*, *miſerando*, perſonas idoneas damus. Quin deducere deos in hoc genere dicendi, & inferos excitare, conceſſum eſt. Urbes etiam populique vocem accipiunt. Ac ſunt quidam, qui has demum προσωποποιΐας dicant, in quibus & corpora & verba fingimus. Sermones hominum aſſimulatos dicere διαλόγους malunt, quam, quod Latinorum quidam dixerunt, *ſermocinationem*. Ego, jam recepto more, utrumque eodem modo appellavi. Nam certe ſermo fingi non poteſt, ut non perſonae ſermo fingatur. Sed in his, quae natura non permittit, hoc modo mollior fit figura: *Etenim ſi mecum patria, quae mihi vita mea multo eſt charior, ſi cuncta Italia, ſi omnis reſpublica ſic loquatur, M. Tulli, quid agis?* Illud audacius genus, *Quae tecum, Catilina, ſic agit, & quodammodo tacita loquitur, Nullum jam aliquot annis facinus exſtitit, niſi per te.* Commode etiam aut nobis aliquas ante oculos eſſe rerum perſonarumve imagines fingimus, aut eadem adverſariis aut judicibus non accidere miramur: qualia ſunt, *Videtur mihi*, &, *Nonne videtur tibi?* Sed magna quaedam vis eloquentiae deſideratur. Falſa enim & incredibilia natura neceſſe eſt aut magis moveant, quia ſupra vera ſunt:

Cum variant.] *Tum variant.* V. C. Alm. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *variatum.* Voſſ. pr.

His & adverſariorum.] *His etiam.* Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Ita demum a fide.] *Onit ad inunia a fide non abhorreant.* V. C. Alm.

Locutos finxerimus.] *Dixerimus.* Voſſ. pr. tert.

Quae coegiſſe eos.] Recte in quibuſdam exemplaribus legitur *cogitaſſe*. REGIUS. *coegiſſe.* Locat.

Noſtros cum aliis.] *Noſtros q'lis.* V. C. Alm.

Introducimus.] *Inducimus.* Stephan. Roign.

Objurgando.] Deeſt Voſſ. pr.

Quaerendo.] *Querendo.* Obr. quod ſecutus ſum.

Idoneas damus.] *Damus* non eſt in V. C. Alm.

● *Deducere deos.*] Ut Plaut. in Amphitr. quod tamen juxta Horatium rarius accidere debeat, cum ait

Nec Deus interſit niſi dignus vindice nodus.

ſed quid ad alios recurrimus, cum ipſe auctor lib. v. cap. 11. in fin. *ponitur a quibuſdam, & quidem in parte prima, Deorum auctoritas, quae eſt ex reſponſis; ut Socratem eſſe ſapientiſſimum, id rarum eſt.* ALMEL.

Vocem accipiunt.] *Voces.* MSS. Colb. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Quam, quod Latinorum quidam, &c.] Cornificius tamen lib. 4. cap. 43. *dialogum* interpretatus eſt *ſermocinationem*, quando quoſdam veriſimiliter loquentes inducimus. appellant alii διαλογισμὸς. TURNEB. *quam* omittunt Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Obr. *quod* non habet Voſſ. pr.

Sermo fingatur.] *Figatur.* V. C. Alm. *fingat.* Voſſ. ſec.

Sed in his.] *Sed hit.* V. C. Alm. *ſed in iis.* Colb.

Etenim ſi.] In Catil. 1. 11.

Patria.] *Patria mea.* Voſſ. pr. Ald.

Sic loquatur.] *Sic* non eſt in Cicerone, nec in Voſſ. pr.

Quae tecum.] Catilin. 1. 7.

Jam aliquot annos.] In Cicerone eſt *tot annos.* PHILAND.

Commode etiam.] Eſt etiam alia ſpecies *proſopopoeiae*, quae quadam ſimulatione imaginem quandam fingit: ut ſi diceres, *videor mihi videre hominem in rep. tumultuantem ac vociferantem*, & reliqua ſubderes. TURN. *commodo.* V. C. Alm. *aut a nobis.* Voſſ. pr.

Perſonarumve.] *Perſona cum.* V. C. Alm. *perſonarum vocum imagines.* Voſſ. ſec. tert.

Dicta

ſunt: aut pro vanis accipiantur, quia vera non ſunt. Ut dicta autem quaedam, ita ſcripta quoque fingi ſolent: quod facit Aſinius pro Liburnia, *Mater mea, quae mihi tum chariſſima, tum dulciſſima fuit, quaeque mihi vixit, biſque eadem die mihi vitam dedit*, & reliqua: deinde, *exheres eſto.* Haec cum per ſe figura eſt, tum duplicatur, quoties, ſicut in hac cauſſa, ad imitationem alterius ſcripturae componitur. Nam contra recitabatur teſtamentum, *P. Novanius Gallio, cui ego omnia meritiſſimo volo & debeo, pro ejus animi in me ſumma voluntate*, & adjectis deinceps aliis, *heres eſto.* Incipit eſſe quodammodo παρῳδή, quod nomen ductum à canticis ad aliorum ſimilitudinem modulatis, abuſive etiam in verſificationis ac ſermonum imitatione ſervatur. Sed formas quoque fingimus ſaepe: ut *Famam* Virgilius: ut *Voluptatem ac Virtutem* (quemadmodum à Xenophonte traditur) Prodicus, ut *Mortem ac Vitam*, quas contendentes in Satyra tradit Ennius. Eſt & incertae perſonae ficta oratio. *Hic aliquis.* &, *Dicat aliquis.* Eſt & jactus ſine perſona ſermo, *Hic Dolopum manus, hic ſaevus tendebat Achilles.* Quod fit mixtura figurarum

Dicta autem quaedam.] Caſtigate in quibuſdam exemplaribus *ut* particula eſt adſcripta, hoc modo, *ut dicta autem.* Regius.

Quod facit Aſinius.] In hac ſcriptura eſt imitatio illius formulae, quae ſcribi ſolet in *teſtamentis.* nam, qui haeres inſtituitur, à teſtatore fere laudatur. adde quod imitatio eſt ſcriptorum adverſarii, quae recitaverat in teſtamento. Turneb. *ut facit.* Voſſ. pr. & *pro Liburna.*

Mater mea.] *Mater mea, quae mihi vixit.* omiſſis reliquis. Voſſ. ſec. *quaeque mihi juſſit.* Voſſ. pr.

Biſque eadem die mihi vitam dedit.] *Mihi* deeſt in V. C. Alm. Colb. Locat. Ald. Colin. Vidov. *hiſque.* Voſſ. tert. *biſque eadem edio vitam.* Voſſ. pr. tert.

Ad imitationem.] *Admirationem.* Voſſ. pr.

Recitabatur.] *Recitabantur.* Voſſ. tert.

P. Novanius Gallio.] Forte *Novatus Gallio*, de quo ſupr. ad lib. III. cap. I. quamvis *Novanios* etiam fuiſſe non ignorem.

Meritiſſimo volo.] *Et volo & debeo*, volebat Francius ob κακοφωνίας.

In me ſumma.] *In me* deeſt Voſſ. pr. tert.

Incipit eſſe.] Suidas παρῳδίαν appellat, cum è *Tragoedia* ſermo transfertur in *Comoediam*: quo pacto *Ariſtophanes* pleraque carmina Euripidis ludendo uſurpavit. Eodem quoque modo ſermo factus ad alterius ſermonis imitationem, dicitur *parodia*: vis tamen pendet à canticis, quae fiebant ad aliorum ſimilitudinem. Turneb.

In verſificatione.] *In verſificationis ac ſermonum mutatione.* MS. Bodl. *in verſificationis a. ſ. immutatione.* Andr. *In verſificationis ac. ſ. imitatione.* V. C. Alm. Ald. Par. Gryph. Baſil. Colin. Vidov. Obr. *& verſificationes.* Voſſ. pr. tert. *in verſificationis ac ſermonum imitationem.* Voſſ. ſec.

Formas quoque fingimus.] *Fingere formas* appellat Fabius, quum rebus inanimatis tribuimus quaſi quoddam corpus, ut animalia quaedam efficere videamur. Turneb.

Famam.] Virgil IV. Aeneid. 174.

Xenophonte.] *Xenophon* refert, Prodicum finxiſſe *Voluptatem* & *Virtutem* cum Hercule collocutas in ſolitudine, quarum altera ad *fortitudinem* invitaret, altera ad *inertiam.* Turnebus. eſt ex libr. 2. ἀπομν. id eſt, dictorum ac factorum memorabilium Socratis. Philand.

Prodicus.] *Prodico.* Voſſ. pr.

Contendentes.] *Conſentienses.* V. C. Alm.

In Satyra.] *In Satura.* V. C. Alm.

Et incerta perſona ficta.] *Incertae perſonae* legendum eſſe nemo ignorat. Regius. *ut incerta perſona.* Voſſ. pr. *& incerta perſona.* Voſſ. tert.

Jactus ſine perſona.] *Actus.* V. C. Alm. ſed recte *jactus*, ſcilicet vulgo, cum non exprimitur certa perſona: ut in hoc Virgilii loco, cum Trojani, extra portas emiſſi, viderent Dorica caſtra, quidam dicebant, *hic Dolopum*; ut recte Turnebus. *jacere* vero ſermonem paſſim dici, & *jacere* abſolute, obſervarunt Gronov. ad Liv. XXIII. 22. Barth. ad Stat. I. Theb. 411. Heinſ. ad Ovid. V. Metam. 665. Riv. ad Sall. Jug. 11. Burm.

Hic Dolopum manus.] Hoc verſu *Virgilius* eſt imitatus ſermonem *Trojanorum*, Graecorum caſtra aſpicientium. neque tamen ſermonem hunc attribuit ulli perſonae. Turn. eſt ex II. Aeneid. 29.

rarum, cum προσωποποιΐα accedit illa, quae eſt orationis per detractionem: detractum eſt enim *quis diceret*. Vertitur enim interim προσωποποιΐα in ſpeciem narrandi. Unde & apud hiſtoricos reperiuntur obliquae allocutiones: ut in T. Livii primo ſtatim libro, *Urbes quoque, ut cetera, ex infimo naſci: deinde, quas ſua virtus ac dii juvent, magnas opes ſibi, magnumque nomen facere.* Averſus quoque à judice ſermo, qui dicitur ἀποστροφὴ, mire movet, ſive adverſarios invadimus, *Quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharſalica gladius agebat?* Sive ad invocationem aliquam convertimur, *Vos enim jam ego, Albani tumuli atque luci.* Sive ad invidioſam implorationem, *O leges Porciae, legeſque Semproniae.* Sed illa quoque vocatur *averſio*, quae à propoſita quaeſtione abducit audientem:

Non ego cum Danais Trojanam exſcindere gentem
Aulide juravi. - - -

Quod fit & multis & variis figuris, cum aut aliud exſpectaſſe nos, aut majus aliquid timuiſſe ſimulamus, aut plus videri poſſe ignorantibus: quale eſt prooemium pro Coelio. Illa vero (ut ait Cicero) ſub oculos ſubjectio tum fieri ſolet, cum res non geſta indicatur, ſed, ut ſit geſta, oſtenditur: nec univerſa, ſed per partes: quem locum proximo libro ſubjecimus evidentiae: & Celſus hoc nomen iſti figurae dedit.

Accedit illa.] *Accidit.* Ald. quod non diſplicet.

Per detractionem.] *Per tractationem.* V. C. Alm.

Vertitur enim interim.] Obliquae allocutiones peculiares ſunt hiſtoricis: itaque *Trogus* apud *Juſtinum* (lib. XXXVIII. 3.) *Livium* & *Salluſtium* reprehendit, quod illis rarius utantur. fiunt autem cum narrationem continuat *hiſtoricus*, ita tamen, ut videatur obiter inducere perſonam loquentem, cujus orationem imitatur. TURNEB. *enim* non agnoſcunt MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Sich. Par. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Roign. *etiam* adſcripſerat Gallaeus.

In ſpeciem.] *In ſpecies.* Steph.

In T. Livii.] *In Titi primo.* V. C. Alm.

Primo ſtatim libro.] *Libro* abeſt Voſſ. pr.

Quas ſua virtus.] *Qua.* Locat. *quae.* Ald. Gryph. *quos ſua.* Voſſ. ſec. Roign. *quos ſ. v. a. d. juverint.* marg. Baſil.

Ac dii juvent.] *Accidi juvent.* V. C. Alm.

Magnumque nomen.] *Magnum nomen.* Locat. Gryph. Vidov. Colin. Baſil. *magnum nomen ſibi ſ.* Ald.

Averſus a judice.] *Averſio quoque ſermonis, quae.* Obr. *adverſus.* Voſſ. ſec.

Sermo, qui dicitur ἀποστροφὴ] Imperfecte Apoſtrophen definit. Vide Voſſium Inſtit. Orator. lib. v. cap. VII. §. 3.

Qui dicitur.] *Quae.* Voſſ. ſec.

Mire movet.] *Removet.* V. C. Alm.

Invadimus.] *Invaſimus.* MSS. Bodl. Joan. Voſſ. pr. Andr. Locat. Ald. Gryph. Baſil. Par. Colin. Vidov.

Gladius agebat.] Abſunt Voſſ. tert.

Vos enim jam.] Cicer. pro Milon. 31. ſed in V. C. Alm. erat *vos enim ego jam Albani. quoque vocatur averſio.* omiſſis reliquis. *atque loci.* Voſſ. pr. tert.

O leges Porciae.] Cicer. v. Verr. 63. ubi legitur *O lex Porcia, legeſque Semproniae.* ut & eſt in Voſſ. ſec.

Non ego.] Virgil. IV. Aeneïd. 426. *excudere gentem.* Voſſ. pr. tert.

Quod fit ex multis.] *X* literae in *ſ* commutatione, & mihi legendum videtur. REGIUS. *quod fit e multis.* Ald.

Aut plus videre.] *E* vocali in *i* converſa, *videri* proculdubio legendum eſt. REGIUS. *videre.* Voſſ. pr. Locat. *ut plus.* Voſſ. tert.

Quale eſt prooemium pro Coelio.] Fingit enim initio crimen eſſe grave, cum judicium fiat ludis publicis: deinde paulatim extenuat, oſtenditque, judicium pendere ab adulterio *Clodiae.* ita à magnitudine ſceleris avocat animos judicum.. TURN.

Ut ait Cicero.] III. de Orat. 53. *ſub oculos ſubvectio.* Voſſ. pr.

Quem locum.] *Quem loco.* Voſſ. pr.

Hoc nomen iſti.] *Cognomen iſti.* MSS. Bodl. Alm. Andr.

Τϱο-

dit. ab aliis ὑποτύπωσις dicitur propoſita quaedam forma rerum ita expreſſa verbis, ut cerni potius videatur, quam audiri: *Ipſe, inflammatus ſcelere ac furore, in forum venit. ardebant oculi: toto ex ore crudelitas emicabat.* Nec ſolum, quae facta ſint aut fiant, ſed etiam quae futura ſint, aut futura fuerint, imaginamur. Mire tractat haec Cicero pro Milone, quae facturus fuerit Clodius, ſi praeturam invaſiſſet. Sed haec quidem translatio temporum, quae proprie μετάστασις dicitur, in διατυπώσει verecundior apud priores fuit. Proponebant enim talia, *Credite vos intueri.* ut Cicero, *Haec, quae non vidiſtis oculis, animis cernere poteſtis.* Novi vero, & praecipue declamatores, audacius, nec mehercule ſine motu quodam imaginantur: ut Seneca in controverſia, cujus ſumma eſt, quod pater filium & novercam, inducente altero filio, in adulterio deprehenſos occidit. *Duc, ſequor: accipe hanc ſenilem manum, & quocumque vis imprime.* Et paullo poſt, *Aſpice*, inquit, *quod diu non credidiſti. Ego vero non video, nox oboritur, & craſſa caligo.* Habet haec figura manifeſtius aliquid. Non enim narrari res, ſed agi videtur. Locorum quoque dilucida & ſignificans deſcriptio, eidem virtuti aſſignatur à quibuſdam: alii τοπογραφίαν dicunt. Εἰρωνείαν, inveni, qui *diſſimulationem* vocarent: quo nomine, quia parum totius hujus figurae videntur vires oſtendi, nimirum ſicut in pleriſque, Graeca erimus appel-

Ὑποτύπωσις.] Ab *Alexandro Numenio* & *Aquila Romano διατύπωσις.* Latine vertitur à quibuſdam *deformatio* & *deſcriptio.* TURNEB.

Ita expreſſa.] *Itaque.* V. C. Alm.

Potius.] *Poteſt.* V. C. Alm.

Videatur.] *Videantur.* Obr.

Ipſe inflammatus.] Cicer. v. in Verr. 62.

Emicabat.] *Eminebat.* MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. om. Andr. & ita apud Ciceronem legitur. apud Gellium vero x. 3. *emanabat* legebat Hottoman.

Facta ſint.] *Sunt.* Ald.

Quae natura ſunt.] Pro *natura*, *futura* emendate in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. *natura.* Locat. *quae futura fuerunt imaginamur.* Ald. omiſſis illis *quae futura ſint.*

Tractat haec.] *Tractat hoc.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Obr.

Facturus fuerat.] *Fueris* omnes, quod ſciam, praeter Leidenſem.

Sed haec quidem, &c.] *Alexander Numenius* aliter accipit *metaſtaſin*, quando ſcilicet à nobis alio rem transferimus. Quidam alius ex Latinis appellat *metaſtaſin*, quum mutatur oratio à perſona loquentis ad aliam perſonam. Fab. *metaſtaſin* appellat *tranſlationem temporum ad imaginem futuri.* TURNEB.

In διατυπώσει.] *In ὑποτυπώσει.* Colon. Par. Baſil. Gryph. *in* omittunt Locat. Vidov.

Verecundior.] *Verecunda.* V. C. Alm.

Proponebat enim.] Hic mihi videtur diſtinguendum, ac *proponebant*, ut ad priores referatur, legendum. REGIUS. *proponebat.* Locat. *praeponebant.* Voſſ. ſec.

Novi vero.] *Non vivere.* V. C. Alm.

Ut Seneca.] *Ut & ſene caſta.* V. C. Alm. haec controverſia, quod ſciam, non exſtat.

Inducente altero.] *Indulgente.* Voſſ. tert. *alio.* Voſſ. pr. *indicante.* Voſſ. ſec.

Ego vero non video.] *Ego enim.* Ald.

Haec figura.] *Haec igitur manifeſtius.* V. C. Alm. *habent haec manif. al.* Voſſ. ſec.

Sed agi.] *Sed argui.* MSS. Bodl. Alm.

Ejuſdem virtutis.] *Eidem virtuti* mihi legendum videtur. REGIUS. *ejuſdem virtutis.* Voſſ. pr. ſec. Vall. Locat. Andr. Ven. *ejuſdem virtuti.* Ald. in V. C. Alm. erat, multis omiſſis, ita, *dilucida & virtuti aſſignatur.*

Topographiam.] Servius libro primo Aeneïdos *topotheſiam* ponit & *topographiam*, appellatque *topographiam* deſcriptionem veri loci, *topotheſiam* vero deſcriptionem loci non veri, ſed ficti. TURN.

Vocarent.] *Vocaret.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Ovid. Nuce 58.

Invenias, qui det nil mihi praeter humum.

appellatione contenti. Igitur εἰρωνεία, quae eſt *ſchema*, ab illa, quae eſt tropus, genere ipſo nihil admodum diſtat: (in utroque enim *contrarium ei, quod dicitur*, intelligendum eſt) ſpecies vero prudentius intuenti diverſas eſſe facile eſt deprehendere. Primum, quod tropus apertior eſt: &, quamquam aliud dicit ac ſentit, non tamen aliud ſimulat. Nam & omnia circa fere recta ſunt: ut illud in Catilinam, *A quo repudiatus, ad ſodalem tuum, virum optimum, M. Marcellum demigraſti.* In duobus demum verbis eſt ironia, ergo etiam brevior eſt tropus. At in figura totius voluntatis fictio eſt, apparens magis, quam confeſſa: ut illic verba ſint verbis diverſa, hîc ſermoni ſenſus: joci & tota interim cauſſae confirmatio, tum etiam vita univerſa, ironiam habere videtur, qualis eſt viſa Socratis. Nam ideo dictus εἴρων, id eſt, agens imperitum, & admirator aliorum tamquam ſapientium: ut, quemadmodum ἀλληγορίαν facit continua μεταφορὰ, ſic hoc ſchema faciat troporum ille contextus. Quaedam vero genera hujus figurae nullam cum tropis habent ſocietatem: ut illa ſtatim prima, quae dicitur à negando, quam nonnulli vocant ἀπόφασιν, *Non agam tecum jure ſummo*,

Igitur εἰρωνεία.] *Ironia* cum *tropus* eſt, eſt in paucioribus verbis: cum autem *figura* eſt, in verborum multorum continuatione, atque adeo in tota ſententia. TURNEB.

Genere ipſo.] Deſunt Voſſ. tert.

In utroque.] Aſcenſius malebat *in utraque*.

Tropus apertior eſt.] *Tropus apertione.* V. C. Alm *eſt* deeſt Voſſ. ſec.

Ut illud in Catil.] *Et illud.* Voſſ. ſec.

M. Metellum.] Scribe *ad ſodalem tuum virum optimum M. Marcellum.* PHILAND. *Metellum.* MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. pr. ſec. Andr. Locat. Ald. Ven. Colon. Gryph. Vidov. Obr. & marg. Baſil. ſed *Marcellum* eſt apud Ciceronem I. Catil. cap. 8. & recte viri docti diverſum M. Marcellum, a M. Marcello paullo poſt memorato, oſtenderunt.

Brevior eſt tropus.] Gallaeus correxerat *tropo.*

At in figura.] *At figura.* Voſſ. ſec.

Ut illic.] *Ut illinc.* Voſſ. ſec.

Hic ſenſus ſermonis & joci.] Mihi corruptus hic locus ſic emendari poſſe videtur, ut, *s* litera de fine abjecta, *ſermoni* legatur, ibique diſtinguatur. aut *ut* loco *&* copulae reponatur hoc modo. *hic ſenſus ſermoni; ut joci & tota.* REGIUS. *hic ſenſus ſermonis & joci.* Locat. Par. Ald. Baſil. *hic ſenſus ſermoni; ut joci.* V. C. Alm. Steph. Roign. *hic ſenſus ſermoni. Et joci.* Voſſ. tert. Gryph. Colin. Vidov. *hic ſenſus ſermoni, loci & tota.* Voſſ. ſec. *ſenſus ſermonis: & joci.* Obr. *loci.* Cod. Colb. & Vallae. *hic ſermonis ſenſus voci.* Leid. Oxon. quod unde habeant neſcio. ego mallem *hic ſermoni ſenſus, joci & tota interim cauſſae conformatio:* & ibi diſtinguere ut Gryphii & aliae editiones faciunt. Rollinus delendas cenſet has voces *ut joci.*

Confirmatio.] *Conformatio.* V. C. Alm. Locat. Ald. Colin. Gryph. Vidov.

Tum etiam.] *Cum.* Voſſ. ſec. marg. Baſil.

Habere videtur.] *Videatur.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Locat. Ald. Obr.

Eſt vita Socratis.] Ita plerique, ſed Leid. & Obr. *viſa.*

Dictus εἴρων.] Vide Cicer. de Orat. II. & IV. Acad. quaeſt. PHILAND.

Id eſt agens.] *Id eſt* non eſt in V. C. Alm.

Ut quemadmodum.] *Et.* Voſſ. ſec.

Facit.] *Faciat.* V. C. Alm.

Tropos ille contextus.] Corrupte mihi ſic legi videtur hic ſenſus, forſitan *troporum* reponeretur. REGIUS. *Tropos.* MS. Joan. Alm. Voſſ pr. tert. Andr. Loc. Ald. Colon. Par. marg. Baſil. & Vidov. *tropus.* Voſſ. ſec.

Quaedam vero.] Quam appellat Fab. *apophaſin*, id eſt, *negationem*, appellat Alexander Num. *paralepſin*, cum ſcilicet fingimus aliquid nos omittere, quod tamen dicimus. alioqui apud Rufinianum *apophaſis* figura eſt, qua interrogamus nos ipſos, ſtatimque reſpondemus & rationem reddimus: aut cum ab aliis interrogati idem facimus. etenim *apophaſis* ſignificat *reſponſionem* & *ſententiam* apud Graecos. TURNEB.

Ἀπόφασιν.] Ἀντίφρασιν. MSS. Alm. Colb. Voſſ. pr. tert.

Non agam.] Cicer. v. Ver. 2. ubi *non dicam, quod debeam*

mo, non dicam, quod forſitan obtinerem. &, *Quid ego iſtius decreta, quid rapinas, quid hereditatum poſſeſſiones datas, quid ereptas proferam?* &, *Mitto illam primam libidinis injuriam.* &, *Ne illa quidem teſtimonia recito, quae dicta ſunt de ſeſtertiis ſeptingentis millibus.* &, *Poſſum dicere.* Quibus generibus per totas interim quaeſtiones decurrimus, ut Cicero, *Hoc ego ſi ſic agerem, tamquam mihi crimen eſſet diluendum, haec pluribus dicerem.* Εἰρωνεία eſt &, cum ſimiles imperantibus vel permittentibus ſumus,

I, ſequere Italiam ventis.

Et cum ea, quae nolumus videri adverſariis eſſe, concedimus eis. Id acrius fit, cum eadem in nobis ſunt, & in adverſario non ſunt:

- - - Meque timoris
Argue tu, Drance, quando tot caedis acervos
Teucrorum tua dextra dedit.

Quod idem contra valet, cum aut ea, quae à nobis abſunt, aut etiam, quae in adverſarios recidunt, quaſi fateamur.

Me duce Dardanius Spartam expugnavit adulter.

Nec in perſonis tantum, ſed & in rebus verſatur haec contraria dicendi, quam quae intelligi velis, ratio, ut totum pro Quincto Ligario prooemium,

debeam forſitan obtinere. ſed Hottomannus recte obſervat, Fabium multa ex memoria prompſiſſe, non accurate de libro ſumpſiſſe, ut nos jam ſaepe vidimus.

Quid ego iſtius] Cicer. 11. Philip. 25.

Haereditatum.] *Haereditates.* Voſſ. pr.

Septingentis.] *Sexcentis* omnes habere Aſcenſius teſtatur, & ſic in Voſſ. omn. Obr. marg. Baſil. ſed praeterea *de ſeſtertiorum ſexcentis m.* Voſſ. ſec.

Hoc ego.] *Haec.* Steph Sich.

Haec pluribus.] *Hoc.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Pluribus dicerem] *Pluribus verbis.* Steph.

Εἰρωνεία eſt & cum, &c.] *Ironiae* ſpecies eſt *epitrope*, quum figurate aliquid concedimus, quod tamen factum nolumus. ea appellari poteſt *permiſſio.* TURNEB. *eſt conſimiles.* Voſſ. pr.

Vel praetermittentibus ſumus, id eſt ſequere.] *Permittentibus* ſenſus expoſcit, non *praetermittentibus*; *I.* vero legendum eſſe ex IV. Aeneid. 381. facile apparet. REGIUS. Editio Lugdunenſis contra fidem omnium aliarum, pro *permittentibus*, legit *mittentibus.* Emendatio fortaſſe alicujus ſtudioſi, qui deprehenſo, quod exemplum a Fabio propoſitum ad explicandam Ironiae naturam miſſionem quandam prae ſe fert, hanc lectionem aptiorem eſſe arbitrabatur. GIBSON. *& permittentibus.* Voſſ. pr. Par. *vel praetermittentibus.* Locat. *vel permittentibus.* Voſſ. ſec. tert.

Et cum ea.] Appellatur haec ſpecies *chleuaſmos.* id eſt, *ſubſannatio*, cum perſonam aliquam vafra & amarulenta irriſione illudimus. TURNEB.

Et cum ea.] *Et cum* non eſt in V. C. Alm.

Quae volumus i. a. e. concedimus hic.] Niſi *nolumus* legatur, etiam repugnantibus exemplaribus, in contrarium ſenſus pervertetur. *his* praeterea pro *hic* adverbio videtur reponendum. REGIUS. *volumus.* Voſſ. pr. ſec. Ald. Baſil. Vidov. *nolumus eſſe in adverſariis.* V. C. Alm. *videri adverſariis eſſe.* Leid. *concedimus, his id acrius.* marg. Baſil.

Meque timoris.] Lib. XI. Aeneid. 384.

Tu Drance.] Deſunt MSS. Alm. Voſſ. pr.

Tot caedis acervos.] *Stragis* in Virgilio eſt.

A nobis abſunt.] *Nobis.* Obr.

In adverſarios recidunt.] *Adverſariis recidunt.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Fateamur.] *Fatemur.* Voſſ. pr. tert. Obr.

Me duce Dard.] Verba ſunt *Junonis* adverſus *Venerem.* *Venus* autem excitarat *Paridem* ad *Helenam* rapiendam: ergo haec verba recidunt in caput *Veneris.* TURNEB. eſt ex lib. X. 92.

Sed & in rebus.] *Sed in rebus.* Locat. Ald. *tantum & rebus.* V. C. Alm. *verſantur* etiam Voſſ. tert.

Ut totum pro Q. Ligario, &c.] Fabius hujus *ironiae divinae* meminit lib. 4. quanquam Georgius Trapezuntius *ironiam* eſſe negat, & hac in re *Fabium*

prooemium, & illae elevationes, *Videlicet*, *O dii boni.*

Scilicet is ſuperis labor eſt.

Et ille pro Oppio locus, *O amorem mirum! O benevolentiam ſingularem!* Non procul autem abſunt ab hac ſimulatione tres inter ſe ſimiles, *Confeſſio nihil nocitura:* qualis eſt, *Habes igitur, Tubero, quod eſt accuſatori maxime optandum, confitentem reum.* Et *conceſſio*, cum aliquid etiam iniquum videmur cauſſae fiducia pati: *Metum virgarum navarchus nobiliſſimae civitatis pretio redemit: humanum eſt.* Et pro Cluentio de invidia, *Dominetur in concionibus, jaceat in judiciis.* Tertia *conſenſio*: ut pro eodem, *judicium eſſe corruptum.* Haec evidentior figura eſt, cum alicui rei aſſentimur, quae eſt futura pro nobis: verum id accidere ſine adverſarii vitio non poteſt. Quaedam etiam velut laudamus, ut Cicero in Verrem circa crimen Apollonii Drepanitani, *Gaudeo etiam, ſi quid ab eo abſtuliſti: & abs te nihil rectius factum eſſe dico.* Interim augemus crimina, quae ex facili aut diluere poſſumus, aut negare, quod eſt frequentius, quam ut exemplum deſideret. Interim hoc ipſo fidem detrahimus illis, quod ſint tam gravia: ut pro Roſcio Cicero, cum immanitatem parricidii, quamquam per ſe manifeſtam, tamen etiam vi orationis exaggerat. Ἀποσιώπησις, quam

bium reprehendit. ſed ipſe fallitur. TURNEB.

Et illae elevationes.] Haec figura appellatur διασυρμὸς, quae habet *elevationem perſonarum & rerum cum irriſione.* Idem.

Scilicet.] IV. Aeneid. 379.

Pro Oppio.] *Pro pò.* V. C. Alm.

O amorem.] O abeſt Voſſ. tert. & mox *ob benevolentiam.*

Non procul autem.] *Autem* non eſt in V. C. Alm.

Tres inter ſe.] *Res inter ſe.* Voſſ. pr.

Confeſſio.] *Conceſſio.* Ald.

Habes.] Pro Ligario cap. I.

Et confeſſio, &c.] F. literae in *c* converſione, mihi *conceſſio* ut legatur placet. REGIUS. Hunc locum ſic interpretatur Eraſmus in Eccleſiaſte: *conceſſio eſt utilis, quae nihil habet in ſe detrimenti*, praeterea cum aliquid concedimus alio ſenſu, quam objicitur. TURNEB. *confeſſio.* Voſſ. ſec.

Metum.] *Metu &c ſe redemit.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. ſed ex Cicer. V. Ver. 44 *metum* alii praetulerunt, & hic, & ſupr. lib. VIII. c. 4.

Nobilis nobiliſſimae civitatis.] Ille nominativus *nobilis*, neque a compoſitione admittitur, neque in ſeptima in Verrem actione, unde haec deſcripta ſunt, legitur. Quare de contextu mihi eſt ſublatus. REGIUS. *nobilis nobiliſſimae.* Voſſ. ſec.

Pro Cluentio.] Cap. 2. Obr. edidit. *pro Cluentio. Invidia dominetur.*

Dominetur.] *Domineretur.* Locat. *jacet.* Voſſ. tert.

Tertia.] *Tertio.* Voſſ. pr.

Conſenſio.] Hanc appellat *permiſſionem* Cornificius lib. 4. eſt autem admodum vicina *confeſſioni & conſenſioni.* TURNEB. *conceſſio.* Ald. *confeſſio.* Voſſ. ſec. Andr. Ven.

Alicui rei.] *Alienae rei.* Voſſ. tert.

Velut laudamus.] *Vel laudamus.* Locat. Baſil. Colin. Gryph. Vidov.

Apollonii Drepanitani.] Sic appellabatur à *Drepano* oppido *Siciliae*, qui locus nomen habet à *falce Saturni*, quae in ea loca decidit. TURNEB. *Apollinis.* Locat. *Appronii.* Ald. marg. Vidov. *Apronii.* Andr. Colon. Baſil. ſed *Apollonium Niconis f. Drepanitanum* Cicer. IV. Ver. 17. vocat. Alius eſt Apronius III. Verr. 9. & ſeq.

Gaudeo &c. abſtuliſti.] Haec deerant in V. C. Alm. *abſtuli.* Voſſ. pr.

Augemus.] *Gaudemus.* Voſſ. pr.

Interim hoc ipſo.] Quanquam regula eſt *amplificationis*, ne augeamus ante probationem, defenſor tamen nonnunquam ex magnitudine ſceleris objecti per *amplificationem* detrahit fidem ſtatim initio: quemadmodum Cicero fecit *augendo parricidium, ut oſtenderet non eſſe perpetratum à Roſcio.* TURNEB.

Exaggerat.] *Exaggerata.* Voſſ. tert.

Ἀποσιώπησις.] Haec figura eſt finitima *eclipſi:* hoc

quam idem Cicero *reticentiam*, Celſus *obticentiam*, nonnulli *interruptionem* appellant, & ipſa oſtendit aliquid affectus vel irae, ut,

Quos ego: ſed motos praeſtat componere fluctus.

Vel ſollicitudinis, & quaſi religionis: *An hujus ille legis, quam Clodius à ſe inventam gloriatur, mentionem facere auſus eſſet vivo Milone, ne dicam conſule? de noſtrum enim omnium: non audeo totum dicere.* Cui ſimile eſt in prooemio pro Creſiphonte Demoſthenis. Vel alio tranſeundi gratia: *Communis autem, Tametſi, ignoſcite mihi, judices.* In quo eſt & illa (ſi tamen inter ſchemata numerari debet, cum aliis etiam pars cauſſae videatur) digreſſio: Abit enim cauſſa in laudes Cn. Pompeji. Id quod fieri etiam ſine ἀποσιωπήσει potuit. Nam brevior illa, ut ait Cicero, à re digreſſio plurimis fit modis. Sed haec exempli gratia ſufficient. *Tum Cajus Varenus, is qui à familia Anchariana occiſus eſt: hoc, quaeſo, judices, diligenter attendite.* Et pro Milone, *Et aſpexit me illis quidem oculis, quibus tum ſolebat, cum omnibus omnia minabatur.* Eſt alia non quidem reticentia, quae fit imperfecti ſermonis, ſed tamen praeciſa, velut ante legitimum finem oratio: ut illud, *Nimis urgeo, commoveri videtur adoleſcens.* &, *Quid plura? ipſum adoleſcentem dicere audiſtis.* Imitatio morum alienorum, quae

hoc tamen differt, quod ad *affectum* fere adhibetur, & plura ſubticet. eam videtur appellaſſe *praeciſionem* Cornificius. Turneb. Macrob. iv. Satur. c. 6. qui *taciturnitatem* vocat. Almel.

Idem Cicero.] *Idcirco Cicero.* marg. Baſil.

Cicero reticentiam.] Lib. iii. de Orat. c. 53. *retinentiam.* V. C. Alm.

Oſtendit affectus.] *Oſtendit aliquid affectus.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. Obr. *aliquid ad affectus.* Voſſ. pr.

Quos ego.] Virgil. i. Aeneïd. 135. *conſtat componere.* Voſſ. pr. tert.

Quam Claudius a ſe inventam.] *Qua C. a ſ. inventa gloriatur*, editionem Regii habere, notat Aſcenſius. *qui Clodius.* Voſſ. pr. *Gloriatus.* Locat. Ald. Baſil. Colin. *Gloriatus eſt.* Gryph. Vidov.

Ne dicam.] *Non dicam.* Voſſ. pr. in tertio vero haec *ne dicam conſule, de noſtrum enim omnium,* deſiderabantur.

Vel alio tranſeundi genere, communis autem temeſi.] Incuria, ne dicam imperitia, eorum, qui corrigere ſe hoc opus putarunt, depravatum aperte eſt hoc exemplum. Ignorantes enim ad quid referri deberet nominativus ille *communis*, *tametſi* conjunctionem in *temeſi* dativum commutarunt, nec Graecum nec Latinum. *Tmeſis* enim, ut ſit biſyllabum, ſcribitur. ſed *tmeſi* nullus hic locus eſt, ubi de ſententiarum figuris diſſeritur. loco igitur ejus, ut dixi, *tametſi* reponatur. Regius. *temeſi.* Locat. *quamvis etſi.* Voſſ. pr. tert. *communius autem.* Voſſ. ſec.

Ignoſcite judices.] *Ignoſcente judice.* Voſſ. pr.

In quo eſt & illa.] Eſt interdum quoque *digreſſio* pertinens ad *apoſiopeſin*, ut in oratione pro *Cornelio Balbo* de commendatione *Pompeji.* fit autem dupliciter *digreſſio* citra *apoſiopeſin*: fit enim interdum prolixius, interdum brevius, ut docet *Cic. in Oratore.* Turneb.

Abit enim cauſſa.] *Abit enim auguſta.* V. C. Alm.

Ut Cicero ait.] Lib. iii. de Orat. c. 53.

Id quod fieri] *Idque fieri.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Fieri ſint.] Loco *ſint* verbi legendum eſſe *ſine* conſtat. Regius.

Tum Cajus Varenus.] Vide ſupr. ad lib. iv. cap. i. pag. 315. ubi idem fragmentum profertur. *cum Cajus.* Voſſ. ſec.

Aſpexit metum illis.] *Tum* particulam expungendum eſſe, tum ex ſenſu ipſo, tum ex Oratione pro Milone c. 12. apparet. Regius. *metum* eſt in V. C. Alm.

Eſt alia non quidem, &c.] Hanc nonnulli proprio nomine appellant *praeciſionem*, quando abſcindimus ſermonem. Turneb.

Imitatio morum alienorum.] Alexander Numenius ac nonnulli auctores Latini aliter accipiunt *ethopoeiam*, quam etiam Rutilius appellat *ethologiam*,

quae ἠθοποιΐα, vel, ut alii malunt, μίμησις dicitur, jam inter leniores affectus numerari poteſt. Eſt enim poſita fere in eludendo: ſed verſatur & in *factis*, & in *dictis*. In factis, quod eſt ὑποτυπώσει vicinum. In dictis, quale eſt apud Terentium,

At ego neſciebam quorſum tu ires. Parvula
Hinc eſt abrepta, eduxit mater pro ſua,
Soror dicta eſt: cupio abducere, ut reddam ſuis.

Sed noſtrorum quoque dictorum factorumque ſimilis imitatio eſt per *relationem*, niſi quod frequentius aſſeverat, quam eludit: *Dicebam habere eos actorem Quin. Caecilium.* Sunt & illa jucunda, & ad commendationem cum varietate, tum etiam ipſa natura plurimum proſunt, quae ſimplicem quamdam, & non praeparatam oſtendendo orationem, minus nos ſuſpectos judici faciunt. Hinc eſt quaſi poenitentia dicti: ut pro Coelio: *Sed quid ego ita gravem perſonam induxi?* Et quibus utimur vulgo, *Imprudens incidi.* Vel cum quaerere nos, quid dicamus, fingimus. *Quid reliquum eſt?* &, *Num quid omiſi?* Et cum ibidem in Verrem ait Cicero, *Unum etiam mihi reliquum hujuſmodi crimen eſt.* &, *Aliud ex alio ſuccurrit mihi.* Unde etiam venuſti tranſitus fiunt: non quia tranſitus ipſe ſit ſchema: ut Cicero, narrato Piſonis exemplo,

giam, nimirum cum inducimus perſonam aliquam loquentem, cujus mores & ſermones veriſimiliter exprimimus. ſed hanc ſpeciem ſubjicit Fab. *proſopopoeiae.* Appellat autem hic *ethopoeiam*, *imitationem morum tum in dictis tum in factis*, ut tamen non inducatur perſona loquens. *Idem.* vide ad lib. 1. cap. 9.

Ut alii malunt.] *Aliqui.* Voſſ. ſec.

Inter leniores affect.] Nam *leniores affectus* appellantur ἤθη, quique *affectus* ſunt *naturales*: quemadmodum *accidentales* & majores ſunt illi affectus, qui dicuntur πάθη. TURNEB. *leviores.* Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *munerari.* ſine *poteſt.* Voſſ. pr.

Etenim poſita.] *S* litera interpoſita, *eſt enim* procul dubio legendum eſt. REGIUS. *etenim.* Locat.

In eludendo.] *In ludendo.* V. C. Alm.

Sed & verſatur.] *Et* copula eradatur. REGIUS. *ſed & verſatur.* Voſſ. ſec.

In factis quod eſt &c.] *In factis quidem ὑποτυπώσει. in dictis &c.* Voſſ. ſec.

At ego neſciebam.] Verba ſunt *Phaedriae*, (in Eunuch. act. 1. ſc. 2.) repetentis ea, quae dicta ſunt à *Thaide*: atque ita verba ejus imitatur. TURN.

At ego] *Haud ego.* marg. Baſil.

Mater eduxit.] *Duxit.* Voſſ. pr. tert.

Soror dicta eſt.] *Soror huic dicta eſt.* MSS. Joan. Voſſ. pr. tert.

Cupio abducere.] *Cupio huic abd.* Voſſ. pr.

Quam eludit.] *Quae eludit.* Voſſ. ſec.

Dicebam.] Cicer. Divinat. cap. 2.

Actorem Quin.] *Actoremque.* Voſſ. tert.

Cum varietate.] *Tum varietate.* Voſſ. ſec.

Plurimum proſunt.] *Poſſunt.* V. C. Alm.

Oſtendendo.] *Oſtendunt.* Voſſ. pr. tert.

Hinc eſt quaſi poenit.] Hanc figuram appellat Rutilius *metanoeam*, quae ſpecies eſt *correctionis*, qua nos reprehendimus. TURNEB.

Poenitentia dicti.] *Ducti.* marg. Baſil.

Pro Coelio.] Cap. 15. ubi non *introduxi*, ſed *induxi* legitur, ut & Stephanus hic edidit: recte meo judicio. ex ſcena enim & Theatro deducta locutio, in quae perſonae & gladiatores *inducebantur.* ut Suetonius & alii paſſim eo verbo utuntur. v. Abrah. ad Cicer. pro Sext. cap. 64. BURM.

Imprudens incidi.] Cicer. IV. Verr. 20.

In Verrem ait.] *Invenire ut Cicero.* Voſſ. pr. tert.

Ut ait Cicero.] *Ut* particula eradatur, ne ſenſum perturbet. REGIUS. *ut ait.* Voſſ. ſec. Locat.

Mihi reliquum.] *Modo rel.* Voſſ. pr.

Hujuſmodi crimen.] *Etiam crimen.* Voſſ. pr. tert.

Et aliud.] *Sed aliud.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Unde etiam.] *Tranſitus* per ſe (ut exiſtimat Fab.) *figura* non eſt, niſi cum illi aliud ſchema additur, ut *correctio*, *dubitatio*, *poenitentia.* TURNEB.

Tranſitus fiunt.] *Fuerit.* Voſſ. pr.

Narrato.] *Narrat Piſonis.* Voſſ. tert.

Qui

exemplo, qui annulum ſibi cudi ab aurifice in tribunali ſuo juſſerat, velut hoc in memoriam adductus, adjecit; *Hic modo me commonuit Piſonis annulus, quod totum effluxerat. Quam multis iſtum putatis hominibus honeſtis de digitis annulos aureos abſtuliſſe?* Et cum aliqua velut ignoramus, *Sed earum rerum artificem, quem? quemnam? recte admones, Polycletum eſſe dicebant.* Quod quidem non in hoc tantum valet. Quibuſdam enim, dum aliud agere videmur, aliud efficimus: ſicut hic Cicero conſequitur, ne, cum morbum in ſignis atque tabulis objiciat Verri, ipſe quoque earum rerum ſtudioſus eſſe credatur. Et Demoſthenes jurando per interfectos in Marathone & Salamine id agit, ut minore invidia cladis apud Cheroneam acceptae laboret. Faciunt illa quoque jucundam orationem, aliqua mentione habita differre, & deponere apud memoriam judicis, & repoſcere, quae depoſueris, & ſeparare quaedam ſchemate aliquo, (non enim eſt ipſa per ſe iteratio ſchema,) & excipere aliqua, & dare actioni varios velut vultus. Gaudent enim res varietate: & ſicut oculi diverſarum aſpectu

Qui annulum ſibi.] *Qui nullum ſibi.* V. C. Alm. *ſibi cludi.* Voſſ. ſec. *ſibi claudi ab artifice.* Voſſ. pr. *anulum* vero, a Manutio in orthographia edoctus, volebat ſcribi Almelovenius.

Hic in memoriam.] *Hinc* legendum videtur. Regius. *hic.* Locat. *hinc.* Ald. *hoc.* Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Leid. Ox. Obr.

In memoriam adductus.] *Inductus.* MSS. Bodl. Joan. Voſſ. pr. tert. Andr. Obr.

Hic modo.] IV. in Verr. 26. *hoc* alios habere in Cicerone teſtatur Hottomannus. *Adjecit hoc. modo me.* Ald. *hoc modo.* Voſſ. pr. *commovit.* Gryph. 1585.

Quod totum.] *Qui totus effluxerat.* Vallae lib. & Colb. Voſſ. ſec. *quod totus e.* Baſil.

Quam multis iſtum, &c.] *Romani* nobiles in digitis annulos geſtabant. hinc ſunt (ut inquit Plinius) *trimodia illa annulorum, quae caeſis ad Cannas Romanis Carthaginem miſit Annibal.* Turnebus.

Abſtuliſſe.] *Extuliſſe* quoſdam legiſſe, ex Aſcenſii notis patet.

Sed earum.] IV. Verr. 3. ubi *ſed earum artificem* legitur. *ſed earum rerum artificem quemnam? recte.* MSS. Voſſ. ſec. Colb. *artificem quamquam non recte.* marg. Baſil. *artificem quem quendam nam.* Voſſ. pr. tert.

Quidem non hoc.] *In* praepoſitio mihi videtur adſcribenda. Regius. *quidem hoc tantum.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. *non hoc tantum.* Voſſ. ſec. Val. lib. Locat.

Ne cum morbum in ſignis, &c.] Cic. (IV. Verr. c. I.) ut ſignificaret maximam cupiditatem Verris, non vocavit *ſtudium*, non *cupiditatem*, ſed *morbum*, ad amplificationem. Turneb.

Et Demoſthenes.] Ad Cheroneam urbem Boeotiae *Philippus* Macedonum rex ſuperavit *Athenienſes*: ex eo praelio *Demoſthenes* abjecto clypeo profugit. *Miltiades* autem in *Marathone, campo* Atticae regionis, ſuperavit exercitum *Darii* regis *Perſarum. Themiſtocles* in *Salaminio freto* profligavit exercitum *Xerxis.* Idem. Omiſiſſe hic Fabium interfectos ad Plataeas ex Demoſthene de Corona. notavit Hartung. Decur. II. cap. 3. §. 5.

Jucundam.] *Jucunda.* Locat.

Habita differre & deponere.] *Aliq differens deponere.* V. C. Alm. *reponere & depoſcere.* Voſſ. tert. male; ſic mox, *urbem apud deos deponere.*

Separare quaedam.] *Sperare.* MSS. Bodl. Voſſ. pr. Andr.

Non enim eſt ipſa, &c.] Videtur eſſe *ſeparatio*, quaedam *ſejunctio*, cum res aliquas, quae *conjunctae* videntur, proponimus, deinde ſeparamus: ita, cum accedimus ad *ſeparationem*, iteramus. huic finitima eſt *paradiaſtole*, quae res finitimas ſolet diſtinguere. Turneb.

Ipſa per ſe.] *Iſta ipſa per ſe.* Voſſ. ſec. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Per ſe iteratio.] *Per ſe ſeparatio.* Ald.

Varios velut multus.] Qui non videt *vultus* eſſe legendum, fruſtra Quinctiliano ſtudet. Regius. *dare orationi varios.* MSS. Joan. Voſſ. pr.

Gaudent enim.] *Gaudet.* MSS. Alm. Voſſ. omnes.

Varietate.] Petron. Fragm. *Non uno contenta valet natura tenore, Sed permutatas gaudet habere vices*

ctu rerum magis detinentur; ita ſemper animis praeſtant, in quod ſe velut novum intendant. Eſt *emphaſis* etiam inter figuras, cum ex aliquo dicto latens aliquid eruitur: ut apud Virgilium,

Non licuit thalami expertem ſine crimine vitam
Degere more ferae? - - -

Quamquam enim de matrimonio queritur Dido, tamen huc erupit ejus affectus, ut ſine thalamis vitam non hominum putet, ſed ferarum. Aliud apud Ovidium genus, apud quem & Myrrha nutrici amorem patris ſic confitetur,

- - - *O, dixit, felicem conjuge matrem!*

Huic vel confinis, vel eadem eſt, qua nunc utimur plurimum. Jam enim ad id genus, quod & frequentiſſimum eſt, & exſpectari maxime credo, veniendum eſt: in quo per quamdam ſuſpicionem, quod non dicimus, accipi volumus: non utique contrarium, ut in εἰρωνείᾳ, ſed aliud latens, & auditori quaſi inveniendum: quod, ut ſupra oſtendi, jam fere ſolum ſchema à noſtris vocatur, & unde controverſiae figuratae dicuntur. Ejus triplex uſus eſt: Unus, ſi dicere palam parum tutum eſt. Alter, ſi non decet. Tertius, qui venuſtatis modo gratia adhibetur, & ipſa novitate ac varietate magis, quam ſi relatio ſit recta, delectat. Ex his, quod eſt primum, frequens in ſcholis eſt. Nam

Quinct. I. cap. 12. *cum praeſertim reficiat animos ac reparet varietas ipſa.* Almel.

Aſpectu.] *Affectu.* Voſſ. tert.

Animus praeſtat, i. q. ſ. v. n. intendant.] N litera expuncta *intendat* quidem eſt legendum. ſed ne ſic quidem mihi plene ſenſus percipitur. Quare *perſtat* mihi videtur legendum, ut intelligamus, in eo perſtare animum ac perſeverare, in quod ſe velut novum intendat. Regius. *animus praeſtat, i. q. ſ. v. n. intendant.* Voſſ. ſec. Locat. *animus perſtat, in q. ſ. v. n. intendant.* Ald. *animis praeſtas.* V. C. Alm. & Vall. *animi praeſtant.* Vidov. *animis praeſtant.* Voſſ. tert. *velut notum.* Voſſ. pr. hic locus certe corruptus eſt: nam ex vulgata lectione conſequeretur, oculos ſemper aliquid animis praeſtare vel exhibere, in quod ſe velut novum intendant, quod quidem verum; ſed de hoc hic non agitur, verum de orationis variatione, quae, ſicut aſpectus detinet animos, ita itidem varietas actionis delectat. quare, ut ſit comparatio, ita legerem. *gaudent enim res varietate, quae, ſicut oculi diverſarum aſpectu rerum magis detinentur, ita ſemper animis* (ſcil. judicum) *praeſtat, in quod ſe velut novum intendant.* varietas enim hoc praeſtat. Burm.

Eſt emphaſis etiam.] Figura haec (ut inquit Eraſmus in Eccl.) valet ad *dignitatem* orationis, ad *acrimoniam* & *affectum.* huic ſubjecit Fabius lib. 8. *apoſiopeſin.* nunc autem de altera tantum parte loquitur, quae *plus intelligit, quam dicit.* Turn. *etiam* deeſt Voſſ. ſec.

Virgilium] Lib. IV. Aeneïd. 550. ubi vide Piërium.

Erupit.] *Erupuit.* Ald. operarum vitio, ut puto. *huc ut erupit.* Voſſ. tert.

Sine thalamis.] *Si non th.* Voſſ. pr. tert.

Sed ferarum.] *Et ferarum.* V. C. Alm.

Aliud apud Ovidium.] *Myrrha*, ut fabulantur poëtae, patrem Cypriorum regem amavit, cum eoque rem habuit, ac demum eſt mutata in *arbuſculam.* Turneb. *aliud Ovidium genus.* Voſſ. ſec. eſt vero ex libro X. Met. 422.

Et Myrrha.] *Et mixta muta.* Voſſ. pr. tert.

Huic vel confinis.] Hic totus locus tranſlatus eſt ex tractatione Dionyſii Halicarnaſſei, qua agit de *ſchematiſmis*, id eſt, de *figuratis controverſiis.* Anguſtius tamen tractat Fabius, quam Dionyſius. nam Dionyſius ponit etiam *figuratas controverſias* per contrarium. admittere videtur duntaxat Fabius eas, quae fiunt *ex obliquo* & ſuſpicione, aut interdum, quae fiunt *per colorem.* Turneb. *hinc vel.* Voſſ. tert.

Jam enim ad.] *Enim* abeſt Voſſ. pr.

Non utique contrarium.] Nam ſi *figurata eſt controverſia*

Digitized by Google

Nam & pactiones deponentium imperium tyrannorum, & poſt civile bellum ſenatuſconſulta finguntur, & capitale eſt objicere anteacta: ut, quod in foro non expedit, illic nec liceat. Sed ſchematum conditio non eadem eſt. Quamlibet enim apertum, quod modo & aliter intelligi poſſit, in illos tyrannos bene dixeris, quia periculum tantum, non etiam offenſa vitatur. Quod ſi ambiguitate ſententiae poſſit eludi, nemo non illi furto favet. Vera negotia numquam adhuc habuerunt hanc ſilentii neceſſitatem, ſed aliam huic ſimilem: verum multo ad agendum difficiliorem, cum perſonae potentes obſtant, ſine quarum reprehenſione teneri cauſſa non poſſit. Ideoque hoc parcius & circumſpectius faciendum: quia nihil intereſt, quomodo offendas: & aperta figura perdit hoc ipſum, quod figura eſt. Ideoque à quibuſdam tota res repudiatur, ſive intelligatur, ſive non. Sed licet modum adhibere. In primis, ne ſint manifeſtae. Non erunt autem, ſi non ex verbis dubiis & quaſi duplicibus

troverſia per contrarium, *ironiae* ſubjici debet, non *emphaſi*. ait enim antea, in *ironia* interdum eſſe totam cauſae confirmationem. TURNEB.

Nam & actiones.] *Thema* eſt *declamatorium* in hanc ſententiam, quod tyrannus imperium deponat, addita ſtipulatione, ut *anteacta* objicere ſit capitale. quae eſt lex *Amneſtiae*. TURNEB. *pactiones* Codices MSS. Bodl. Bal. Joan. editique nonnulli. Plenius omnino & ſignificantius, quam altera illa lectio *actiones*. intelligit enim Fabius ejuſmodi Tyrannos, qui, imperio male atque inſolenter geſto, illud tandem deponunt ea conditione ſive *pactione*, ut anteacta illis objicere ſit capitale. GIBSON. & *pactiones*. MSS. Alm. Voſſ. omnes. Oxon. Obr. marg. Baſil. & Gryph. quod rectum puto; fingebant enim declamatores, Tyrannidem deponentes ſibi incolumitatem & praeteritorum abolitionem paciſci, ut recte Turnebus, & ex declamat. CCLXVII. earum, quae Fabii ſub nomine circumferuntur, & ex Senec. excerpt. contr. lib. v. cont. 8. patet. & hoc firmant ſequentia, quia SCta poſt bellum civile ad ἀμνηστίας debent referri, qua capitale eſſe decernitur, ante acta objicere, & infr. hoc capite, *Tyrannus, qui ſub pacto abolitionis dominationem depoſueras*. & paſſim. BURM.

Poſt civile bellum.] *Poſt bellum*. V. C. Alm. qui & in reliquis hic turbat. pro *ante acta* etiam *antea iſta* habet.

Capitale eſt obj.] *Capitalem objicere*. Voſſ. pr. tert.

Illic nec liceat.] *Non liceat*. Voſſ. ſec. *ille*, Voſſ. pr. tert.

Quod modo.] *Quomodo*. Voſſ. tert.

Conditio.] *Condictio*. Voſſ. ſec.

In ipſos Tyrannos.] *In illos*. Voſſ. ſec.

Vitatur.] *Utatur*. Voſſ. pr. tert.

Non illi furto.] *Non nulli furto*. V. C. Alm.

Numquam adhuc habuerunt] *Nunquam adducunt hanc*. Obr. *hanc* deeſt Voſſ. tert. *habuerit*. Voſſ. pr.

Multum ad agendum.] *Multo* loco illius *multum* ut legatur, grammaticae ratio expoſcit. REGIUS. apud Lucan. lib. II. 225.

—— *multumque coïtur*
Humani generis majore in proelia damno.

eſt quidem in omnibus fere ſcriptis, pro *multo*. Plaut. moſt. III. ſc. 2. 139. *Hercle, quin multum improbiores ſunt, quam a primo credidi*. nihilominus *multo* praeferendum cenſeo. BURM.

Teneri cauſſa.] *Tueri*. Voſſ. ſec.

Et aperta figura.] Hic dicit auctor, quod alibi de arte protulit. ALMEL.

Ideoque hoc parcius.] Quia in hac conditione potes aperte perſonas offendere, non videtur *figura* opus, cum offendere poſſis citra *figuram*: alioqui, ſi *figura* uti velis, parce id faciendum eſt. ſi enim continuando *figura* aptior fieret, *figurae* nomen amitteret. TURNEB. *ideoque parcius*. V. C. Alm. *faciendum eſt* quoque Locat. Ald. Baſil.

Ideoque à quibuſdam.] Si *figura* (ait Dionyſius) intelligitur, non eſt melior ſimplici oratione: ſi non intelligitur, perditur. Sed hoc demum refutat *Dionyſius*. TURNEB.

Sive intelligatur, ſive non.] *Sive intelligatur, ſive non intelligatur*. MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. tert. Andr. *ſive non* deeſt Voſſ. pr.

Si non ex verbis.] *Siñ & verbis*. V. C. Alm. *ſi ex verbis*. Steph. Vaſc. Gryph. *ſi non ex verbis dubiis vel quaſi*. Ald. Par. *ſi ex verbis dubiis vel quaſi*. Colin.

cibus petentur: qualis eſt in ſuſpecta nuru, *Duxi uxorem, quae patri placuit.* Aut, quod eſt multo ineptius, compoſitionibus ambiguis: ut illa controverſia, in qua infamis amore virginis filiae pater raptam eam interrogat, à quo vitiata ſit, *Quis te*, inquit, *rapuit? Tu, pater, neſcis?* Res ipſae perducant judicem ad ſuſpicionem, & amoliamur cetera, ut hoc ſolum ſuperſit; in quo multum etiam affectus juvant, & interrupta ſilentio dictio, & cunctationes. Sic enim fiet, ut judex quaerat illud neſcio quid, quod ipſe fortaſſe non crederet, ſi audiret: & ei, quod à ſe inventum exiſtimat, credat. Sed ne ſi optimae quidem ſint, eſſe debent frequentes. Nam denſitate ipſa figurae aperiuntur, nec offenſae minus habent, ſed auctoritatis. Nec pudor videtur, quod non palam objicias, ſed diffidentia. In ſumma, ſic maxime judex credit figuris, ſi nos putat nolle dicere. Equidem quandoque & in perſonas incidi tales, & in rem quoque (quod eſt magis rarum) quae obtineri niſi hac arte non poſſet. Ream tuebar, quae ſubjeciſſe dicebatur marito teſtamentum, & dicebantur chirographum, marito

Petentur.] *Petantur.* Voſſ. pr. tert.

Qualis eſt.] Deſunt V. C. Alm.

Dixi uxorem.] *Duxi* legendum eſſe, nemo non videt. Fingitur autem filius uxorem duxiſſe, cum qua pater coivit, ac de nato ſibi ex ea puero Apollinem conſuluiſſe, Deum infantem parricidam fore dixiſſe. Filium, quod nollet puerum exponere, abdicari a patre, Filium patri contradicere. Regius. *Ducit uxorem maritus*, ducit etiam *meretricem leno* ad ſcortatorem: unde *perductor* appellatur. Praeterea duxerat *uxorem* vel ex voluntate patris, vel quam pater amabat. Turneb.

Infamis amorem virginis.] *S* & *m* literis eraſis *infame amore* legendum mihi videtur. Regius. *infamis amorem.* Locat.

Tu pater neſcis?] Vel quaſi raptorem filiae ſuae pater non debeat ignorare, vel quaſi etiam ipſe rapuerit & vitiaverit. Turneb. *Tu* non habet V. C. Alm.

Res ipſae perducant.] Cum per figuram dicemus *ſuſpicioſe*, ita *oblique* rem perſequamur, ut ipſo orationis ductu ſenſim ad rei intellectum perveniat judex. addi debent *interruptiones* & *cunctationes*, ut videamur nolle dicere. ſic enim erit praeſtantior figura. Turneb.

Ad ſuſpicionem.] *Ad ſuſpectionem.* Voſſ. pr. *ad ſuperiorem.* Voſſ. ſec.

Et cunctationes.] *Si conctationes.* Voſſ. ſec.

Non crederet.] *Non accederet.* Voſſ. pr.

Figurae aperiuntur.] *Figurae cooperiunt.* marg. Baſil.

Nec pudor.] *Figura* uti videmur propter quendam *pudorem* & *verecundiam*: at cum crebrae ſunt figurae, exiſtimat judex, nos non audere rem proloqui, propter *diffidentiam*, atque ita oratio amittit *authoritatem* & *probabilitatem.* Turneb.

Quando etiam in perſonas incidi tales eſt, in rem.] Niſi corrigatur hic locus, nullus integer ſenſus elici poſſe videtur. Quonam autem emendabitur pacto? an *que* copula eſt adſcribenda, ut *quandoque* legatur, ac *&* copula loco *eſt* verbi reponenda? hoc modo *Equidem quandoque in perſonas incidi tales, & in rem quoque* &c. Regius. vitioſam ſcripturam habet Locat. *quandoque* deeſt Voſſ. pr. tert. *& quando etiam in perſonas incidi tale eſt in rem quoque idem eſt magis rarum.* Vallae liber. Voſſ. ſec. *& quidem.* V. C. Alm. reliqui Regii emendationem ſequuntur.

Quae obtineri.] *Quod.* Voſſ. ſec.

Niſi hac arte.] *Niſi arte.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Ream tuebar, &c.] *Subjicere teſtamentum*, eſt, *falſum pro vero ſupponere:* quod qui facit, damnatur *lege Cornelia teſtamentaria.* hanc igitur partem exiſtimemus negatam, ac putemus haeredes, qui ſcripti teſtamento fuerant, chirographum dediſſe, quo pollicebantur ſe reddituros mulieri haereditatem. itaque contractus erat quidam non abſimilis fideicommiſſo: ſi tamen fideicommiſſum fuiſſet, res non valuiſſet. Turneb.

Marito teſtamentum.] *Mariti.* Voſſ. Oxon.

Et dicebatur chirographum marito expiranti haeredibus dediſſe.] Depravatus hic quoque ſenſus ita corrigi poſſe videtur, ut *per* praepoſitio adſcribatur, ac pro *haeredibus*, *haeredes* legatur. Regius. Qui controverſiam a Quinctiliano propoſitam perpendit, agnoſcet protinus ſanitatem hujus lectionis, & di-

marito exſpirante, heredes dediſſe: & verum erat. Nam, quia per leges inſtitui uxor non poterat heres, id fuerat actum, ut ad eam bona per hoc tacitum fideicommiſſum pervenirent. Et caput quidem tueri facile erat, ſi hoc diceremus palam: ſed peribat hereditas. Ita ergo fuit nobis agendum, ut judices illud intelligerent factum, delatores non poſſent apprehendere ut dictum: & contigit utrumque. Quod non inſeruiſſem, veritus opinionem jactantiae, niſi probare voluiſſem, in foro quoque eſſe his figuris locum. Quaedam etiam, quae probare non poſſis, figura potius ſpargenda ſunt. Haeret enim nonnumquam telum iſtud occultum, & hoc ipſo, quod non apparet, eximi non poteſt. At ſi idem dicas palam, & defenditur, & probandum eſt. Cum autem obſtat nobis *perſonae reverentia* (quod ſecundum poſuimus genus) tanto cautius dicendum eſt, quanto validius bonos inhibet pudor, quam metus. Hic vero tegere nos judex, quod ſciamus, & verba vi quadam veritatis erumpentia credat coërcere. Nam quanto minus aut ipſi, in quos dicimus, aut judices, aut aſſiſtentes oderint hanc maledicendi laſciviam, ſi nolle nos credant? Aut quid intereſt

& dicebantur chirographum marito exſpirante haeredes dediſſe, quam tuetur Codex MS. Bodlejanus; editique Pariſienſis, Vaſcoſani, ac Stephani. Qui enim haeredes ſcripti erant, per quoddam fidei commiſſum polliciti ſunt, ſe haereditatem mulieri reddituros; cujus rei confirmandae cauſa, haeredes ei chirographum dederunt. Adeo ut falſum ſit atque abſurdum, quod in aliquos Codices irrepſit, *Et dicebatur* (mulier) *chirographum, marito exſpirante, haeredibus dediſſe.* GIBSON. *& dicebantur chirographum, marito expirante, haeredes dediſſe.* Steph. Gryph. Colin. Vidov. Oxon. *dicebatur, ch. marito expirante haeredes dediſſe.* Leid. Obr. *dicebantur ch. m. expiranti haeredes dediſſe.* V. C. Alm.

Id fuerat actum.] *Id fuerat factum, in ad eam per hoc &c.* V. C. Alm. *id non fuerat.* Voſſ. pr.

Per hoc tacitum fid.] Nam *verum fideicommiſſum* fit per *interpoſitionem verborum*, quando inſtituimus haeredem, petimuſque, ut, cum adiverit haereditatem, eam reſtituat fideicommiſſario. TURNEB. de tacitis fideicommiſſis paſſim in Pandectis mentio. vid. l. 17. §. 2. de Uſur. l. 103. de legat. 1. l. 48. & 49. de Jur. Fiſc. l. 1. C. de delat. quas fere adduxit Aſcenſius.

Et caput quidem veri.] *Et caput quidem quaeri.* MS. Bodl. Andr. Ald. Baſil. Gryph. Colin. *& caput quidem tueri.* Obr.

Sed peribat haereditas.] *Sed per ſe deperibat h.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Gryph. Colin. Vidov. *ſed deperibat.* marg. Baſil.

Ut judices.] *Tò judices* deeſt V. C. Alm. deinde *intelligerent fictum.* Voſſ. pr.

Et conjungit utrumque.] Emendate in quibuſdam exemplaribus *contigit* legitur. REGIUS. in V. C. Alm. haec verba deſiderantur. *contingit.* Voſſ. pr.

Inſeruiſſem veritus.] *Inſeruiſſe inveritus.* Voſſ. tert.

Eſſe his figuris locum.] *Eſſe in figuris. Quaedam quae probans &c.* V. C. Alm.

Ipſo quod non.] *Ipſo non.* V. C. Alm.

At ſi idem.] *At* non eſt in V. C. Alm.

Cum autem obſtat.] Eſt etiam utendum *figura*, quando non decet palam dicere propter perſonae reverentiam. figura enim efficit pudorem, quo movetur honeſta perſona: apta oratio efficit metum, quo minus honeſti homines moventur. TURNEB.

Vi quadam.] *Vi* deerat V. C. Alm. Voſſ. tert. *verba in quadam.* Voſſ. ſec.

Nam quo minus &c. ſi velle nos credant.] Duae hic inſunt depravationes, quarum prima tollitur, ſi pro *quo*, illa particula *que* adſcribatur, & *nolle* reponatur, illo *velle* expuncto. hoc modo *namque minus* &c. REGIUS. *quo minus* & *velle.* Voſſ. pr. ſec. Locat. *nam quo.* MS. Bodl. Vallae lib. Obr. *namque.* Ald. *namque* vel *nam quo.* marg. Baſil. *nam tanto minus.* manus viri docti in marg. Gryph. Ed. Gallaeus conjecerat *nuneque minus. velle n.* V. C. Alm.

Aut quid intereſt.] Locus eſt admodum abruptus, ut aliquid deeſſe videatur. loquitur enim de his, qui nimis frequenter utuntur *figuris*, quod vitioſum exiſtimat. Quod autem ſit hic ſenſus,

 appa-

intereſt, quo modo dicatur, cum & res & animus intelligitur? Quid dicendo denique proficimus, niſi ut palam ſit, nos facere, quod ipſi ſciamus, non eſſe faciendum? Atqui praecipue prima, quibus praecipere coeperam, tempora hoc vitio laborarunt. Dicebant enim libenter tales controverſias, quae difficultatis gratia placent, cum ſint multo faciliores. Nam rectum genus approbari, niſi maximis viribus, non poteſt: haec deverticula & anfractus ſuffugia ſunt infirmitatis: ut, qui curſu parum valent, flexu eludunt: cum haec, quae affectatur, ratio ſententiarum, non procul à ratione jocandi abhorreat. Adjuvat etiam, quod auditor gaudet intelligere, & favet ingenio ſuo, & alio dicente ſe laudat. Itaque non ſolum, ſi perſona obſtaret rectae orationi (quo in genere ſaepius modo, quam figuris opus eſt) decurrebant ad ſchemata, ſed faciebant illis locum etiam, ubi inutiles ac nefariae eſſent:

apparet ex ſequentibus. TURNEB.

Cum & res.] *Quo & res.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert.

Quid denique dicendo proficimus.] *Quid denique proficimus.* Voſſ. pr. tert. *quid dicendo denique.* Obr.

Quod ipſi ſciamus.] *Quod ſi ipſi ſciant, non eſſet facundum.* marg. Vaſc. & Steph. *quod ſi ipſi ſciamus.* Voſſ. pr. tert.

Atqui praecipue] *Prima tempora, quibus praecepit*, vocat, aut quibus eſt primum profeſſus *rhetoricam*, aut quibus ſcripſit *lib. de cauſis corruptae eloquentiae:* illis enim temporibus nimius erat uſus *figurarum.* TURNEB.

Quibus praecipere.] *Percipere.* Voſſ. ſec.

Cui ſunt multo.] *Cum* legendum eſſe, non *cui*, nemo non videt. REGIUS.

Suffugia.] *Suffragia.* Voſſ. pr. *infirmitati* etiam Locat. Baſil. Gryph. Colin.

Ut qui curſu.] *Non qui.* Voſſ. pr.

Flexu eludant.] *A* vocali in *u* mutata *eludunt* legatur. REGIUS. deſunt haec duo verba. V. C. Alm. *eludant.* Voſſ. omn.

Quae affectatur ratio ſententiarum.] *Quae affectatur ſententia, non procul a ratione jocali abhorreat.* Voſſ. pr. *jocaliter.* Voſſ. tert.

Adjuvat etiam.] Hac impelluntur cauſa nonnulli, ut *figuris* utantur, quia gratius eſt hoc dicendi genus *auditoribus*., nam cum *auditor* intellexit ſuſpicionem, favet inventioni ſuae & ſuo ingenio. TURNEB.

Itaque non ſolum.] Utebantur *figuris* non ſolum quum erat *perſona honeſta*, quae poſtularet reverentiam, ſed etiam cum erat *perſona nefaria.* Idem.

Opus eſt.] *Opem.* Voſſ. pr.

Ubi inutiles ac.] Ut *perſonae* adſcribantur, & ſenſus & ratio ipſa expoſcere videtur. hoc modo, *ubi perſonae inutiles.* REGIUS. *perſonae* deeſt MS. Vallae, Alm. Voſſ. ſec. tert. Locat. *niſi inutiles.* Voſſ. pr. ego intruſam vocem puto ab illis, qui credebant hic pluralem requiri, quia anteceſſerat *perſona* in ſingulari. ſed ita loquebantur veteres & quidem eleganter. Terent. Hecyr. II. I. *nulla eſt quin gnatum velit ducere uxorem;* mox ſubdit, *veſtro impulſu eaſdem exigunt.* Eun. I. II. 88. *Eunuchum dixti te velle, quia ſolae utuntur his Reginae,* ſic & l. IX. §. I. ff. de publican. *ad conducendum vectigal nemo compellitur, & ideo impleto tempore conductionis elocanda ſunt.* ubi nihil mutandum eſt. Flor. II. 18. *Acrius noſtro cum milite, quam cum Numantino, praeliandum fuit: quippe aſſiduis operibus attriti.* Columel. II. 2. *ſilicis frequens exſtirpatio, quae vel aratro fieri poteſt, quoniam intra biennium ſaepius convulſae moriuntur*, ubi etiam in codice S. Germani *moritur* erat a librario repoſitum: & plura obſervare talia licet, ex quibus patet, quam temere ſaepe correctores loca corrumpant, credentes ſe egregie rem gerere, ſi ad dictata Grammaticorum non ſe modo componant, ſed veteres ſcribere cogant. ratio tamen hujus locutionis aperta eſt, quia ſingularis ille, qui praecedit, plures ſenſu complectitur, ſive res, ſive homines. ſimilem indoctorum errorem caſtigat Triclin. ad Sophocl. Antig. v. 1033. ubi ſimilis locutio occurrit. ut & Philoct 369. Quin &, quod inſolentius videri poſſet, ſaepe plurali ſubjicitur ſingularis. ut Horatius lib. IV. od. 6.

Neſcios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo.

nec ab iſtis verbis manus abſtinuerunt critici ἀμαθεῖς. ſed recte vindicavit Homeri auctoritate Cl. Bentlejus. licet ibi ſit exemplum prioris variationis. ſed exempla apud Stolberg. ad Sophocl. Ajac. 732. plura ſunt. vid. & Schol. Aeſch. in Sept. contr. Theb. 489. & Pindari ad Od. III. Olym. 19. ita etiam

Digitized by Google

eſſent: ut ſi pater, qui infamem in matrem filium ſecreto occidiſſet, reus malae tractationis, jacularetur in uxorem obliquis ſententiis. Nam quid impurius, quam retinuiſſe talem? Quid porro tam contrarium, quam eum, qui accuſetur, quia ſummum nefas ſuſpicatus de uxore videatur, confirmare id ipſa defenſione, quod diluendum eſt? At, ſi judicum ſumerent animum, ſcirent, quam ejuſmodi actionem laturi non fuiſſent: multoque etiam minus, cum in parentes abominanda crimina ſpargerentur. Et quatenus huc incidimus, paullo plus ſcholis demus. Nam & in his educatur orator: & in eo, quo modo declametur, poſitum eſt etiam, quo modo agatur. Dicendum ergo de iis quoque, in quibus non aſperas figuras, ſed palam contrarias cauſſae plerique fecerunt. *Tyrannidis affectatae damnatus torqueatur, ut conſcios indicet: accuſator ejus optet, quod volet.* Patrem qui accuſavit, optat ne is torqueatur. pater ei contradicit. Nemo ſe tenuit agens pro patre, quin figuras in filium faceret, tamquam illum conſcium pater in tormentis eſſet nominaturus. Quo quid ſtultius? Nam cum hoc judices intellexerint, aut non torquebitur, cum ideo torqueri velit: aut torto uon credetur. At credibile eſt, hoc eum velle fortaſſe. Diſſimulet ergo,

etiam locutus Venulejus in leg. 2. ff. qui a quib. appel. *appellari a legatis proconſul poteſt, &c., ſi mulctam dixerit, poteſt de iniquitate ejus proconſul cognoſcere.* vid. & infra ad lib. XI. 3. BURM.

Ut is pater.] S litera praepoſita *ſi* legatur, hoc modo, *ut ſi pater.* REGIUS. *ut is.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Aſcenſius volebat *ut ſi is pater.*

Infamem in matrem.] De vocis hujus *infamis* propria in hac re ſignificatione egimus ad Petron. c. 92. & de *jaculari* cap. 109.

Nam quid impurius.] De hoc themate ſcripta eſt *declamatio à Fabio*, quam *Valla* exiſtimat divinam & admirabilem. cum autem maritus accuſetur *malae tractationis*, diluere id debet. at, ſi figeret uxorem *obliquis ſententiis*, id confirmaret per *ſuſpicionem.* TURNEB. vide declamationem XVIII. & XIX.

Quam retinuiſſe.] *Quam* deeſt Voſſ. ſec.

Tam contrarium.] *Tam nefarium.* Andr. Ald. marg. Baſil.

Quam enim qui.] *Eum* qui non videt eſſe legendum, ſtudendo Rhetoricae operam perdit. REGIUS. *quam eum accuſatur.* V. C. Alm.

Quod diluendum.] *Qua.* V. C. Alm.

Si judicum.] *Si judicem ſumerent animum quam ejuſm.* V. C. Alm.

Et in eo, quo modo, &c.] Senſus eſt, ſi quis bene declamaverit, & ad veritatem, idem etiam optime cauſas egerit. quod igitur dixero de *declamatione*, idem pertinebit ad *inſtitutionem oratoris.* TURNEB.

Non aſperas figuras, ſed palam contrarias cauſae.] Ita Codices omnes probiores. Quid autem ſibi velit editio Lugdunenſis per figuras *aſperſas*, non equidem intelligo. GIBSON. *Aſperas.* MSS. Bal. Alm. Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. O[illegible] Obr.

Sed palam contrarias.] *Dionyſius* tamen exiſtimat, figurae quoddam genus eſſe per *contrarium*, quod videtur *Fab.* reprehendere, aut ſaltem notare ejus uſum, quia *declamatores* perperam eo utebantur. TURNEB. *contrarias eſſe cauſſae.* Voſſ. tert.

Tyrannidis affectatae, &c.] In hoc eſt figura, quia quanquam petit, ut torqueatur, alio eſt animo, ſed ita indicat filium eſſe *tyrannidis* conſcium. eſt igitur *figura à contrario.* TURNEB.

Ut conſcios.] Haec verba cum ſequentibus deerant in V. C. Alm. & legebatur *damnatus torqueatur, pater ei contradicit.*

Patrem qui accuſavit.] *Patrem quidam damnavit.* MS. Joan. Voſſ. pr. tert. *patrem qui damnavit.* Obr.

Quando figuras.] *Quando* nihil ſenſui, *quin* particula perquam convenit. ſicque etiam libris repugnantibus forſitan eſt legendum. REGIUS. *quando.* Locat.

Pater eſſet nominaturus.] *Pater* deeſt Voſſ. ſec. *pater eſſet* non habet Voſſ. pr.

Cum ideo torqueri.] *Cum omnino t.* Voſſ. ſec.

Torto non credetur.] *Tortori.* Voſſ. tert.

Sed

go, ut efficiat. Sed nobis (declamatoribus dico) quid proderit hoc intellexiſſe, niſi dixerimus? Ergo ſi vere ageretur, ſimiliter conſilium illud latens prodidiſſemus? Quid ſi neque utique verum eſt, & habere alias hic damnatus contradicendi cauſſas poteſt, vel quod legem conſervandam putet, vel quod nolit accuſatori debere beneficium, vel (quod ego maxime ſequerer) ut ſe innocentem in tormentis eſſe praetendat? Quare ne illud quidem ſemper ſuccurret ſic dicentibus, *Patrocinium hoc voluit, qui controverſiam finxit.* Fortaſſe enim noluit: ſed eſto, voluerit: continuone, ſi ille ſtulte cogitavit, nobis quoque ſtulte dicendum eſt? At ego in cauſſis agendis frequenter non puto intuendum, quid litigator velit. Eſt & ille in hoc genere frequens error, ut putent aliud quoſdam dicere, aliud velle: praecipue cum in themate eſt, aliquem, ut ſibi mori liceat, poſtulare: ut in illa controverſia, *Qui aliquando fortiter fecerat, & alio bello petierat, ut militia vacaret ex lege, quod quinquagenarius eſſet, adverſante filio ire in aciem coactus, deſeruit.* Filius, qui fortiter eodem praelio fecerat, incolumitatem ejus optat: contradicit pater. Non enim, inquiunt, mori vult, ſed invidiam filio facere. Equidem rideo, quod illi ſic timent, tamquam ipſi morituri, & in conſilium ſuos metus ferunt, obliti tot exemplorum circa voluntariam mortem, cauſſarum quoque, quas habet factus ex viro forti deſertor. Sed de una controverſia lo-

qui

Sed nobis.] Alia eſt *hypophora*, qua *declamatores* tuentur ſuam *figuram.* quibus reſpondet Fabius, in veris cauſis occultandum eſſe hoc conſilium, ac perinde idem faciendum in *declamatione.* TURNEB.

Niſi dixerimus.] *Non duxerimus.* Voſſ. pr.

Similiter conſilium.] *Similiter* deeſt Voſſ. tert.

Debere beneficium.] *Habere.* Voſſ. pr.

Sequerer ut ſe.] *Sequerer, innocens in torm. eſſe pertendat.* V. C. Alm.

Praetendat.] *Pertendat.* MSS. Bodl. Bal. Voſſ. tert. Locat. Ald. Steph. Obr. marg. Baſil.

Quare ne illud.] Alia eſt *declamatorum* objectio. ſic enim dicunt, *At ille qui defenditur, hoc modo ſe defendi vult:* Fabius reſpondet, non eſſe per omnia litigatoribus obtemperandum. nam & Cicero *Cluentium* aliter defendit, quam *Cluentius* vellet. TURNEB.

Semper ſuccurret.] *Succurrat.* Voſſ. pr. *ſuccurreret.* Voſſ. ſec. *ſemper* deeſt Voſſ. tert.

Etiam noluit.] *Enim voluit.* Voſſ. pr. ſec.

Sed eſto noluerit.] *N* litera in *v* converſa, *voluerit* legendum eſt. *Continuo* autem hoc loco idcirco ſignificat. REGIUS. *ſed eſto voluit.* V. C. Alm.

Nobis quoque.] *Nos quoque.* V. C. Alm.

Quid litigator.] *Quid uti Cato velit.* V. C. Alm.

Eſt & ille in hoc, &c.] Hoc quoque genus referri debet ad *figuram* ex contrario ductam, cum *aliud dicimus* & *aliud volumus.* TURNEB.

Ut putent.] *Ut putet.* Voſſ. ſec.

Aliud quoſdam.] *Quoſdam aliud dicere quam velle.* marg. Baſil.

In themate.] *In ſchemate.* Voſſ. tert.

Eſt aliquem ut ſibi.] *Eſt aliquid ut ſibi.* marg. Baſil.

Ut militia vacaret.] Ex lege militari quinquagenarius vacationem obtinet, ut ex lege civili ſexagenarius vacationem à muneribus civilibus, inde dicuntur *ſenes depontani.* TURNEB.

Quinquagenarius eſſet.] *Eſſet* abeſt a Voſſ. pr. tert.

Adverſante filio.] *Aegrotante filio.* Voſſ. ſec.

Eodem praelio.] *In eodem praelio.* Voſſ. ſec.

Quod illi ſic timent.] *Quod illi ſic continent.* V. C. Alm. *quod ipſi ſe ſic continent.* MS. Bodl.

Voluntariam mortem.] *Mortem voluntate petitam.* marg. Baſil.

Quas habent.] *N* litera expuncta *habet* legatur. REGIUS.

Ex viro forti.] *Forte.* Voſſ. pr.

Sed una controverſia ſequi contrarium ſupervacuum eſt.] Depravatus eſt hic locus, qui ſic forſitan

qui ſupervacuum eſt. Ego in univerſum neque oratoris puto eſſe umquam praevaricari, neque litem intelligo, in qua pars utraque idem velit: neque tam ſtultum quemquam, qui, ſi vivere velit, mortem potius male petat, quam omnino non petat Non tamen nego, eſſe controverſias hujuſmodi figuratas: ut eſt illa, *Reus parricidii, quod fratrem occidiſſet, damnatum iri videbatur. Pater pro teſtimonio dixit, eum ſe jubente feciſſe: abſolutum abdicat.* Nam neque in totum filio parcit, nec, quod priore judicio affirmavit, mutare palam poteſt, & ut non durat ultra poenam abdicationis, ita abdicat tamen: & alioqui figura in patre plus facit, quam licet, in filio minus. Ut autem nemo contra id, quod vult, dicit, ita poteſt melius aliquid velle, quam dicit: quomodo ille *abdicatus, qui à patre, ut filium expoſitum & ab eo educatum ſolutis alimentis recipiat, poſtulat,* revocari fortaſſe mavult;

tan corrigi poſſet; ſi *de* praepoſitio adſcribatur, *ſequi* infinitivus in *loqui* commutetur, *contrarium* eradatur. hoc modo. *ſed de una controverſia loqui ſupervacuum eſt.* REGIUS. *ſed una controverſia ſequi contrarium ſuperv.* Locat. *ſed de una controverſia ſequi contrarium, ſupervacuum eſt.* V. C. Alm. *ſed de una c. loqui contr. ſuper. e.* Ald.

Ego in univerſum, &c.] *Praevaricari* hîc appellat Fabius, *à vero dicendi genere deflectere.* fortaſſe etiam ad id alludit, quod defenſor idem ſentit cum accuſatore. nam *filius petit, ne pater moriatur, idem quoque pater petit*, quod attinet ad voluntatem. TURNEB.

Puto eſſe unquam.] *Puto eſſe unam.* V. C. Alm. *unquam* deeſt Voſſ. pr. tert.

Stultum quenquam.] *Quem, quam.* Voſſ. pr. *quendam.* Voſſ. tert.

Si vivere velit.] *Vult.* Voſſ. ſec.

Ut illa.] *Ut eſt illa.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. & omnes reliqui. *ut eſt illud.* Voſſ. pr. tert.

Reus parricidii] Sciopp. paradox. liter. p. 13. *reum* legit, nimir. via videtur iri ad damnatum reum, ſeu damnationem rei. ſi enim dicam, *judices reum damnatum eunt*, certum eſt, nomen *reum* non eſſe appoſitum verbi *eunt*, ſed regi a *damnatum.* ex eoque perſpicuum fit, idem nomen *reum* in Fabii oratione a nomine *damnatum* regi. GALLAEUS. vide haec egregie illuſtrantem Cl. Perizon. ad Sanctii Minerv. lib. III. cap. XI. n. 3. *damna jure*, pro *damnatum.* Voſſ. pr. *damnatus jure.* Voſſ. tert.

Qui fratrem.] *Patrem.* Voſſ. ſec. ſed correctum *fratrem.*

Eum ſe jubente.] *Eum ēē jubente.* V. C. Alm.

Nam neque in totum.] Explicat rationem figurae Fabius. *abdicatio enim fit ob aliquam cauſam.* videtur autem abdicatus à patre propter interfectum fratrem, & tamen liberatus fuerat teſtimonio patris. Eſt igitur neceſſarium ut pater afferat *figuram.* TURNEB.

Et ut non durat ultra poenam abdicationis ira, abdicat tamen.] Ita Aldus, Sichardus, Vaſcoſanus, Stephanus, aliique. Lectio quidem prima facie ſana atque integra, adeoque merito in locum corruptae iſtius ſubſtituenda, quam exhibet editio Lugdunenſis, *Et ut non durat ultra poenam abdicationis, ita abdicat tamen.* GIBSON. *ita.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Leidenſ. & mea ſententia rectius: pater enim non potuit durare ultra poenam abdicationis, id eſt, non potuit ab amore & indulgentia ſua plus impetrare, quam ut abdicaret, neque ſuſtinuit majorem poenam filio parricidae irrogare. conjunxerunt cum *τῷ durat, τὸ ira* editiones: perperam; cum potuerit certe ira diutius manere & durare, ſed pater, ſive paternus animus, non potuit durare. hoc loquendi genus illuſtrarunt viri docti ad Petron. cap. 105. BURM.

Et obliqua figura.] *Et alioqui.* MSS. Bodl. Joan. Bal. Alm. Voſſ. omnes. Andr. Ven. Locatel. Ald. Colon. Obrecht. marg. Baſil. Vaſcoſ. & Steph.

In patre plus facit.] *M* litera aſcripta *patrem* mihi legendum videtur. REGIUS. *patrem* & mox *filium.* V. C. Alm. Locat. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *in patre pl. f. q. l. in filium minus.* Voſſ. tert. *in patre plus valet.* marg. Baſil. *in filium* etiam Voſſ. tert.

Id quod vult dicit.] *Id quod dicit.* V. C. Alm.

Quomodo ille abdicatus.] *Quomodo educatum, ſolutis alimentis* &c. reliquis omiſſis Voſſ. ſec.

Solutis alimentis.] Nam lex erat, *ut liceret expoſititium filium recipere, dummodo alimenta ſolverentur nutritio.* TURNEB.

Revocari.] *Revocare.* V. C. Alm.

Digitized by Google

vult; non tamen, quod petit, non vult. Eſt latens & illa ſignificatio: qua, cum jus aſperius petitur à judice, fit ei tamen ſpes aliqua clementiae, non palam, ne paciſcamur, ſed per quamdam credibilem ſuſpicionem, ut in multis controverſiis, ſed in hac quoque: *Raptor, niſi intra trigeſimum diem & raptae patrem, & ſuum exoraverit, pereat.* Qui exorato raptae patre ſuum non exorat, agit cum eo dementiae. Nam ſi permittat hic pater, lis tollitur: ſi nullam ſpem faciat, ut non demens, crudelis certe videatur, & à ſe judicem avertat. Latro igitur optime, *Occides ergo? ſi potero.* Remiſſius, & pro ſuo ingenio, pater Gallio, *Dura anime hodie, dura: heri fortior fuiſti.* Confinia ſunt his celebrata apud Graecos ſchemata, per quae res aſperas mollius ſignificant. Nam Themiſtocles ſuaſiſſe exiſtimatur Athenienſibus, ut *urbem apud deos deponerent*: quia durum erat dicere, *ut relinquerent.* &, qui victorias aureas in uſum belli conflari volebat, ita declinavit, *victoriis utendum eſſe.* Totum autem allegoriae ſimile eſt, aliud dicere, aliud intelligi velle. Quaeſitum etiam eſt, quomodo reſponderi contra figuras oporteret. Et quidam ſemper ex diverſo aperiendas putaverunt, ſicut latentia vitia reſcinduntur. Idque

Eſt latens & illa ſignificatio, qua, &c.] Species etiam eſt *figurae, quando, quae duriora ſunt, blanditiis verborum & lenitate mitigamus.* hanc ſpeciem appellant Graeci ὑποφερόμενον. quanquam & *euphemiſmus* appellatur, cum dicimus *boni ominis cauſa.* TURNEB. *& latens & illa.* Voſſ. ſec.

Fit ei tamen ſpecies.] *Spes.* Locat. Ald. Colin. Vidov. Leid. Oxon. Obrecht. marg. Baſil. Steph. Gryph. *fit tamen ſpes.* V. C. Alm. *fit tamen enim.* Voſſ. pr. tert. *clementiae* etiam Voſſ. ſec.

Ne paciſcamur.] *Ne paſcamur.* V. C. Alm. *ne paciſcamur, ut in multis controverſiis.* Voſſ. tert.

Sed in hac.] *Et in hac* Francius volebat.

Exornaverit.] *N* litera eraſa, *exoraverit* legendum. REGIUS. *exoraverit & ſuum.* Voſſ. ſec. *perdat.* marg. Baſil.

Nam ſi promittat.] *Permittat* caſtigate in quibuſdam exemplaribus mihi legi videtur. REGIUS. *promittat.* Locat *nam ut promittat.* Voſſ. pr. tert. *nam ſi palam permittat.* Vidov. Gryph.

Crudelis.] *Videlis.* Voſſ. pr.

Videatur.] *Videtur.* V. C. Alm.

Latro igitur.] Porcii Latronis declamationes ſi exſtarent, facile hic locus intelligeretur. REGIUS. Exemplum eſt ductum ex oratione *Portii Latronis*, declamatoris inſignis, in quo vix deprehendas *figuram*, propterea quod oratio illa deſideratur. TURNEB.

Occides ergo.] *Occides, ego ſi potero.* Voſſ. pr. Andr. *occides, ego ſi potero.* Voſſ. tert. Ald. *occides ergo ſi potero.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. *occides ergo? ſi potero.* Obr.

Anime hodie.] *Anime dura, here fortior.* V. C. Alm. *hodie* etiam non habent Voſſ. ſec. tert.

Nam Themiſtocles.] Cum *Xerxes* in *Atticam* veniret, *Themiſtocles Athenienſibus* ſuaſit, ut relicta urbe ſe navibus committerent: ſed rem ita declinavit, ut *urbem relinquerent diis aſſervandam more depoſiti* TURNEB. vide Betulej. ad Lactant. lib. VI. cap. 2. GALLAEUS.

Apud deos.] *Apud eos.* Voſſ. tert.

Deponerent.] Herod. lib. 7. παρακαταθέσθαι. & Plutarch. in Themiſt. p. 116. Ed. Francof.

Et qui victorias aureas.] Victoriarum aurearum meminit Cicero III. de Nat. Deor. & Val. Max. lib. I. tit. de neglecta religione, de Dionyſio loquens. PHILAND. Simulacra victoriae fiebant ex auro. ſuadebat igitur aliquis, ut ex *victoriae* ſtatua conficerentur *pecuniae* ad uſum belli. ſed enim, qui *victorias* deſtruit, videtur verbo ominoſo protendere civitati cladem: quocirca hoc molliendum fuit aliqua figura. TURNEB. forte etiam ad Alexandri illius jocos, quibus ſacrilegium circumſcribebat, quos refert Juſtinus lib. XXXIX. 2. reſpicit Fabius.

Conflari.] *Conflare.* Voſſ. pr. tert.

Ita declinavit.] *Ita declinari.* Voſſ. ſec.

Contra figuras oporteat.] *Oportet.* Locat. Ald. *Oporteret.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Leid. Obr.

Et quidam] *Et quidem.* Colin. Leid.

Aperiendas putaverunt.] *Ap. eſſe put.* Voſſ. ſec. tert.

Non

Digitized by Google

que ſane frequentiſſime faciendum eſt, aliter enim dilui objecta non poſſunt, utique cum quaeſtio in eo conſiſtit, quod figurae petunt. At cum maledicta ſunt tantum, & non intelligere interim bonae conſcientiae eſt. Atque etiam cum fuerint crebriores figurae, quam ut diſſimulari poſſint, poſtulandum eſt, ut illud neſcio quid, quod adverſarii obliquis ſententiis ſignificare voluerint, ſi fiducia ſit, objiciant palam: aut certe non exigant, ut, quod ipſi non audent dicere, id judices non modo intelligant, ſed etiam credant. Utilis etiam aliquando diſſimulatio eſt, ut in eo (nota enim fabula eſt) qui, cum eſſet contra eum dictum, *Jura per patroni tui cineres*, paratum ſe eſſe reſpondit: & judex conditione uſus eſt, clamante multum advocato, ſchemata de rerum natura tolli, ut protinus etiam praeceptum ſit, ejuſmodi figuris utendum temere non eſſe. Tertium eſt genus, in quo ſola melius dicendi petitur occaſio: ideoque id Cicero non putat eſſe poſitum in contentione. Tale eſt illud, quo idem utitur in Clodium, *Quibus iſte, qui omnia ſacrificia noſſet, facile ab ſe deos placari poſſe arbitrabatur.* Ironia quoque in hoc genere materiae frequentiſſima eſt. Sed eruditiſſimum longe, ſi per aliam rem alia inducatur: ut cum adverſus tyrannum, qui ſub pacto abolitionis dominationem depoſuerat, ait competitor, *Mihi in te dicere non licet, tu in me dic, & potes: Nuper te volui occidere.* Frequens illud eſt, nec magnopere captandum: quod petitur à jurejurando: ut pro exheredato, *Ita mihi*

Non poſſunt.] *Non poſſint.* Voſſ. ſec.

Non intelligere.] *Non intelligi.* V. C. Alm. *& non intelligere.* Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald. Gryph. Colin. Baſil. Vidov.

Etiam cum fuerint.] *Si fuerint.* MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. ſec. tert. Andr. Locat. Venet. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Ut illud neſcio quid.] *Neſcio quid illud.* MS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Obliquis.] *Obliqui.* Voſſ. pr.

Etiam credant.] *Etiam credatur.* V. C. Alm.

Nota enim Fabula.] Tempore quidem Fabii hoc vulgatum fuit, nobis prorſus eſſet ignotum, niſi id Seneca memoriae commendaſſet: nam in declamationum ſeptimo hoc narrat Albucio accidiſſe, qui conditionem obtulerat, & Aruncio, qui accepit apud centumviros, qui rem dijudicarent. Regius.

Jura per patroni.] Apud Senec. praefat. lib. III. contr. legitur *per patris*; & ita Obrecht. edidit.

Clamante.] *Derante multum advocatus de rerum n. tolli.* V. C. Alm.

Petitur occaſio.] *Ponitur.* Marg. Baſil.

In contentione.] *In cencione.* MS. Bodl. Andr. Locat. Colon. Baſil.

Qui omnia ſacrificia noſſet.] Hoc ait, propterea quod *Clodius* ingreſſus erat in *opertum Bonae Deae*, quod non licebat *viris*. Unde fingit Cicero peritum eſſe ſacrificiorum. Turneb. *noſcet & facile.* Locat. Ald. *noſſet & facile.* Colin. *facile & ab ſe.* Voſſ. tert. *nos & facile & ab ſe.* Voſſ. tert. *& ab ſe.* Voſſ. pr. *a ſe.* Steph. Baſil. Gryph. Vidov. *deos placi.* V. C. Alm.

Genere naturae.] Loco *naturae* emendate in quibuſdam exemplaribus legitur *materiae*. Regius.

Alia inducatur.] *Indigetur, adverſus tyr.* V. C. Alm. *Indicetur.* Voſſ. ſec. *inducetur ut.* Ald. *indicatur ut.* Colin. *ſi per aliam rem ducetur.* Voſſ. pr. tert.

Sepoſuerat.] *Depoſuerat* legendum. Regius. *ſepoſuerat.* V. C. Alm.

Ait competitor.] *Agit.* Voſſ. omn. Locat. Colin. Gryph. Baſil. Steph. Vidov. Oxon. Obr.

In te dicere.] *Interdicere.* MS. Bodl. marg. Baſil. *mihi jure condicere non licet.* Voſſ. pr.

Nuper te volui occidere.] *Figura* eſt in eo, quod accipi poteſt *vox tyrannica*, qua occidere *tyrannus* volebat civem privatum, accipi poteſt etiam obli-

mihi contingat herede filio mori. Nam & in totum jurare, niſi ubi neceſſe eſt, gravi viro parum convenit: & eſt à Seneca dictum eleganter, *non patronorum hoc eſſe, ſed teſtium.* Nec meretur fidem, qui ſententiolae gratia jurat: niſi ſi poteſt tam bene, quam Demoſthenes, ut ſupra dixi. Leviſſimum autem longe genus ex verbo, etiamſi eſt apud Ciceronem in Clodiam, *Praeſertim quam omnes amicam omnium potius, quam cujuſquam inimicam putaverunt. Comparationem* equidem video figuram non eſſe, cum ſit interim probationis, interim etiam cauſſae genus: & ſit talis ejus forma, qualis eſt pro Murena, *Vigilas tu de nocte, ut tuis conſultoribus reſpondeas: ille, ut, quo intendit, mature cum exercitu perveniat. Te Gallorum, illum buccinarum cantus excitat,* & cetera. Neſcio an orationis potius, quam ſententiae ſit. Id enim ſolum mutatur, quod non univerſa univerſis, ſed ſingula ſingulis opponuntur. Et Celſus tamen, & non negligens auctor Viſellius in hac eam parte poſuerunt. Rutilius quidem Lupus in utroque

obiique, quod dici non poterat *aperte*, quaſi *competitor* voluerit nuper occidere *tyrannum*. TURNEB.

Ut pro exhaeredato.] *Et pro.* Voſſ. tert.

Frequens eſt.] *Illud* recte adſcriptum eſt ab aliis hoc modo *Frequens illud eſt.* REGIUS.

Quod petitur a jureiurando.] *Quod petitur jurejurando.* Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Ut pro exhaeredato.] *Ut eſt pro exh.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *ut exhaeredato.* V. C. Alm. *ut ex pro haeredato.* Voſſ. tert.

Contingit.] *Contigit.* Voſſ. pr.

Ita mihi contingat, &c.] *Patronus* hoc jurejurando ſignificat, *malam* fuiſſe *exhaeredationem* & *impiam*, quoniam optat filium *haeredem.* ſic enim *exhaeredationem* averſatur. TURNEB.

A Seneca] Hoc dictum ex quibuſdam eloquentiae praeceptis, quae perierunt, deſumptum eſſe probabile credit Nic. Faber. in praefat. ad Senec.

Hoc eſſe.] *Hoc eſt.* MSS. Alm. Voſſ. pr.

Sententiolae.] *Sententio.* V. C. Alm.

Laetiſſimum autem.] Quamvis *laetiſſimum* fere legatur, *leviſſimum* tamen magis & ſenſui & rationi convenire videtur. REGIUS. *laetiſſimum.* Voſſ. pr. Locat. *lenſſimum.* Ald. marg. Baſil. Quod ideo repudiat Aſcenſius, quia *lene* genus apud Ciceronem repperiri mirum non ſit.

Etiamſi eſt apud.] *Vero etiam ſicut eſt apud.* Locat. Ald.

In Clodiam.] *In Clodium.* Baſil.

Quam omnes.] *Quam mones.* V. C. Alm.

Cujuſquam inimicam.] *Cujuſcunque.* Locatel. *cujuſquam inamicam.* V. C. Alm. ſed longe alia lectio eſt in Voſſ. pr. *quam cujuſquam unicam:* in qua forte figura multo acerbior in Clodiam, & vagam ejus libidinem latet. Graevius in Erfurt. repperit *quam cuiquam inimicam*; quae & hic in Voſſ. ſec. eſt vero ex Orat. pro Cael. cap. 13.

Comparationem equidem.] Duplex eſt *comparatio: quaedam enim ad argumenta refertur*, de qua dixit lib. 5. *quaedam ad genus cauſae*, unde cauſa *comparativa* dicitur à Fab. lib. 3. Fabius autem *comparationem* non putat eſſe *ſchema*, Cicero exiſtimavit in lib. de Oratore, & Rutilius. TURNEB.

Interim probationis.] Deſunt Voſſ. tert.

Et ſit talis.] *Et ſi talis.* Voſſ. ſec.

Pro Murena.] Cap. 9.

Vigilas tu de nocte.] *Vigila ſtude nocte.* Voſſ. tert.

Ille ut quo contendit.] *Ut eo quo contendit.* Locat. *ut eo quo tendit.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Obr. *ille erit ut qui contendit.* Voſſ. tert. *ille erit ut quo.* Voſſ. pr. *ille ut eo quo intendit.* apud Ciceron. quod rectius puto. & ita noſter ipſe Fabius capite ſequenti laudat. vide de hoc verbo Heinſ. ad Val. Flacc. VII. 114. & ita *intendere iter* Livius dixit XXXVI. 21. & alii. BURM.

Excitat.] *Exuſcitat.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Neſcio an.] Ab aliis duae figurae fiunt *comparationis.* altera enim ponitur *in re.* quam appellant *σύγκρισιν*: altera ponitur *in verbo*, quam appellant *ἀντίθετον.* Rutilius tamen antitheton ponit in *verbo* & in *re.* TURNEB.

Et Celſus.] *Et* non habet Obr.

Auctor.] *Actor.*

Viſellus.] Alias *Viſellius*, ut paulo poſt. PHILAND.

Rutilius quidem Lupus.] *Rufus.* Voſſ. ſec. Colon. Sich. *Ruſſus.* Voſſ. ſec. & Colb.

Vocat.]

Digitized by Google

utroque genere, idque ἀντίθετον vocat. Praeter illa vero, quae Cicero inter lumina poſuit ſententiarum, multa alia & idem Rutilius, Gorgiam ſecutus, non illum Leontinum, ſed alium ſui temporis, cujus quatuor libros in unum ſuum tranſtulit, & Celſus, videlicet Rutilio accedens, poſuerunt *ſchemata*. *Conſummationem*, quam Graecus διαλλαγὴν vocat, cum plura argumenta ad unum effectum deducuntur. *Conſequens* ille ἐπακολούθησιν, de quo nos in argumentis diximus. *Collectionem*, qui apud illum eſt συλλογισμός. Minas, id eſt, κατάπληξιν. *Exhortationem*, παραινετικόν. Quorum nihil non rectum eſt, niſi cum aliquam ex his, de quibus locuti ſumus, figuram accipit. Praeter haec Celſus, *excludere*, *aſſeverare*, *detrectare*, *excitare judicem*, *proverbiis uti*, & *verſibus*, & *joco*, & *invidia*, & *invocatione*, *intendere crimen*, quod eſt δείνωσις, *adulari*, *ignoſcere*, *faſtidire*, *admonere*, *ſatisfacere*, *precari*, *corripere*, figuras putat. *Partitionem* quoque, & *propoſitionem*, & *diviſionem*, & *rerum duarum cognationem*, quod eſt, ut idem valeant, quae videntur eſſe diverſa, ut non is demum ſit veneficus, qui vitam abſtulit data potione, ſed etiam, qui mentem: quod eſt in parte finitionis. Rutilius, ſive Gorgias, ἀναγκαῖον, ἀνάμνησιν, ἀνθυποφοράν, ἀντίῤῥησιν, παραύξησιν, προέκθεσιν, quod eſt dicere, quid fieri oportuerit, deinde quid factum ſit: ἐναντιότητα, unde ſint enthymemata κατ' αἰτίασιν: μετάληψιν etiam, quo ſtatu Hermagoras utitur. Viſellius, quamquam pauciſſimas facit figuras, facit ἐνθύμημα tamen, quod *commentum*

Vocat] *Vocatur*. Voſſ. pr. *vocant*. Voſſ. ſec.

Praeter illa vero.] *Vero* deeſt Voſſ. ſec.

Alia & idem] *Alia idem*. V. C. Alm.

Celſus.] *Celſum*. Voſſ. tert.

Poſuerunt ſchemata.] *Poſuerunt inter ſchemata*. Andr. Ald. Baſil. Colin.

Conſummationem.] Haec figura non reperitur in lib. *Rutilii*, ut videatur mutilus ille liber ad nos perveniſſe. quia autem multa argumenta eidem rei accommodata probationem perficiunt, & conſummant, idcirco *conſummatio* appellatur haec figura, Turneb. *perconſummationem*. Voſſ. pr.

Graeci διαλλαγὴν vocant.] *Graecus διαλ. vocat*. Voſſ. ſec. tert. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr. recte. ſcilicet *Gorgias* ille.

Conſequens.] *Sequens*. V. C. Alm.

Minas id eſt.] *Minas idem*. Voſſ. ſec.

Exhortationem.] *Exorationem*. V. C. Alm.

Quorum nihil rectum eſt.] Sic quidem legitur, ſed, niſi *non* adſcribatur, Fabius ſibi contraria dicere videtur. Quae enim non ſunt recta, figurata exiſtimantur. Regius. *nihil rectum eſt*. V. C. Alm. Locat.

Detrectare.] *Detractare*, V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Excitare.] *Excitari*. *Judicem proverbiis*. Baſ.

Figuras putat.] *Parat*. Voſſ. tert.

Rerum duarum cognationem.] Fit haec figura, *cum res diverſas eaſdem dicimus eſſe*, huic opponitur *paradiaſtole*, quae oſtendit, quantum ſit diſcriminis inter ea, quae prope videntur eadem. Turneb. *cognitionem*. Voſſ. ſec. *excogitationem*. Voſſ. tert *duarum ſic rerum*. Voſſ. pr.

Ut non in his demum.] *In* praepoſitio cum aſpiratione eradatur: ut *is* nominativi caſus relinquatur. Regius. *ut non in his ſit vel veneficus*. Voſſ. tert. *in his demum*. Voſſ. pr.

Data potione.] *Data poſitione*. Voſſ. ſec.

Quod eſt.] *Quae eſt*. Gryph. 1585.

Ἀναγκαῖον.] *Neceſſarium* eſt, cum cauſamur neceſſitatem rerum aut perſonarum. *Recordatio* eſt, cum aliquid in memoriam judicis revocamus, ut melius infigatur. *anthypophora*, ſolutio eſt *hypophorae*. Turneb.

Unde ſint enthymemata.] *Unde ſit enthymema*. Ald. Baſil. Colin. Gryph. Vidov. *unde ſunt enthymemata*. Steph. Roig. κατ' ἴκτασιν. Voſſ. ſec.

Quamquam pauciſſima, facit.] *Faciat*. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *quoque pauciſſimas facit figuras*. Voſſ. pr.

mentum vocat: & *rationem* appellans ἐπιχείρημα, inter eas habet. quod quidem recipit quodammodo & Celſus: nam, *conſequens* an epicherema ſit, dubitat. Viſellius adjicit & *ſententiam*. Invenio, qui aggregent his διασκευὰς, ἀπαγορεύσεις, παραδιηγήσεις. Sed ut haec non ſunt ſchemata: ſic alia vel ſint forſitan, ac nos fugerint: vel etiam nova fieri adhuc poſſint, ejuſdem tamen naturae, cujus ſunt ea, de quibus dictum eſt.

Figuras facit ἐνθύμημα.] *Facit* omittit MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Vocat.] *Vocant.* Voſſ. pr. & mox *appellans et* ἐπιχ.

Inter has.] *Inter eas.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald. Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Διασκευὰς.] *Expolitiones* latine poſſumus dicere, quae fiunt, cum perſequimur *circumſtantias*, & addimus modum. *auctor Hermog.* TURNEB.

Invenio.] *Inveni.* Locat. Ald. Vidov. *qui agerent.* Voſſ. ſec.

Sed ut haec non ſunt.] *Sed ut haec vero ſunt.* Voſſ. pr. tert.

Sunt forſitan ac nos fugerint.] *Sint forſitan magnos tua, vel etiam novaleri.* V. C. Alm. *ſic alia velut ſint forſitan magis vetuſta fugerint.* Locat. & Ald niſi quod *fugerunt. ſic alia vel ſunt forſitan ac nos fugerunt.* Steph. Colin. Gryph. Vidov. *ſic alia vel ſunt forſitan magis vetuſta & nos fugiunt.* Baſil.

Adhuc poſſint.] *Poſſunt.* Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Sunt ea.] *Sunt ad ea.* Voſſ. pr.

CAPUT III.

De figuris verborum.

III. Verborum vero figurae & mutatae ſunt ſemper, &, utcumque valuit conſuetudo, mutantur. Itaque ſi antiquum ſermonem noſtro comparemus, pene jam, quidquid loquimur, figura eſt: ut *huic rei invidere*, non, ut omnes veteres, & Cicero praecipue, *hanc rem*: & *incumbere*

Impoſſibile eſt, ut aliquis omnes verborum *figuras* complectatur, quia quotidie aliae atque aliae oriuntur pro ſermonis mutatione. TURNEB. Aldus inſcripſit caput hoc *de figuris ſeu coloribus verborum.* ſed Regius illum titulum ab imperito aliquo appoſitum cenſet.

Itaque ſi.] *Ideo itaque ſic.* Voſſ. pr.

Ut huic rei invidere.] *Ut hanc rem invidere, non ut omnes veteres & Cicero praecipue huic rei.* V. C. Alm. *ut hac re invidere, n. u. o. v. e. C. p. hanc rem.* Voſſ. pr. tert. *ut hanc rem invidere n. &c. praecipue ſed huic rei.* Locat. quam lectionem ſecutus Regius, niſi quod *ſed* expunxerit. *huic rei invadere.* Dan.

Invidere.] Utroque modo dicimus, & *invideo tibi felicitatem*, & *invideo felicitati tuae*; verum *invideo te* neſcio quis veterum dixerit. Ciceronis certe locus non occurrit memoriae meae, & tamen ita locutos veteres, ut credam, facit, quod alioqui a nobis non differrent, & quod caſum illum in ſuppoſitum verbi paſſivi mutatum legi, quod ſoli accuſativo accidere ſolet. nam ſi & dativus & accuſativus a verbo uno regatur, dativus non mutetur, ut *dedi tibi panem*, *panis tibi datus eſt a me*; cum ergo Horatius dicat in art. v. 56. *ego invideor*, videtur antique dixiſſe, *invides me*, quod reſolveretur in hanc, *ego invideor a te.* ASCENS. Admodum aeſtuant Grammatici in hoc loco; ſed non puto Fabium hic id agere, ut definiat, quid praeſtet dicere, *invideo te*, vel *tibi*, ſed, ſi ſana ſint verba, an *invideo tibi huic rei*, an *invideo tibi hanc rem.* prior locutio eſt certe vitioſa, neque quemquam ita, ſive veterum ſive recentiorum, locutos puto. altera uſitatiſſima, & veteribus & Fabii aevo proximis: & recte docuit ſummus Gronovius ad Tacit. I. ann. 22. cum *invidere alicui* dicimus, ſemper accuſativum rei intelligi, cum vero *invidere aliquid*, dativum perſonae. quare ille in hoc loco *huic rei invadere* legebat, & errare Fabium putabat, quia ita Plautus, Varro, Lucretius & Cicero locuti ſunt. vide & Cl. Perizon. ad Sanctii Minerv. lib. III. cap. III. n. 81. ſed ut, quod ſentiam, dicam, puto hic recipiendam lectionem Voſſiani codicis, ad quam proxime

Digitized by Google

incumbere illi, non *in illum:* & *plenum vino;* non *vini*, & *huic*, non *hunc adulari*, jam dicitur, & mille alia: utinamque non pejora vincant. Verum ſchemata λέξεως duorum ſunt generum: alterum loquendi rationem vocant: alterum quod ad collocationem maxime exquiſitum eſt. Quorum tametſi utrumque convenit orationi, tamen poſſis illud *grammaticum*, hoc *rhetoricum* magis dicere. Prius fit iiſdem generibus, quibus vitia. Eſſet enim omne *ſchema* vitium, ſi non peteretur,

proxime accedit Almelovenii codex. *ut hac re invidere, non, ut omnes veteres, & Cicero praecipue, hanc rem;* non enim agitur de caſu perſonae, nec quaeritur, an dixerint *invideo te*, vel *tibi*, ſed an *invideo tibi hanc rem*, vel *hac re*. veteres vero omnes, & Cicero in primis, dixerunt *invideo tibi hanc rem*, poſteriores vero etiam *invideo tibi hac re*, ut ad Taciti locum Pichena & Gruterus cenſuerunt; & humani aliquid paſſus eſt ſummus Gronovius, cum dicit ſe non meminiſſe, quis hoc verbo ita uſus ſit. certe praeter Tacitum Plinius, ſi per librarios licuiſſet: nam lib. I. Ep. 10. *Neque enim ego (ut multi) invideo aliis bono, quo ipſe careo.* ita enim Codex Mediceus; non *bonum*. lib. II. Ep. 10. *Quouſque & tibi & nobis invidebis; tibi maxima laude, nobis voluptate.* ſic idem codex. Ep. XX. ejuſdem libri ex eodem codice. *Quid invidetis bona morte, cui dare vitam non poteſtis.* lib. IX. Ep. 13. *ſed non ita gloriae meae faverim, ut vobis ſocietate ejus invideam.* ſic idem codex, quem contulit N. Heinſius. libro vero VII. Ep. 28. *ſed ut noris, quid invideas mihi feliciſſimo errore?* non modo codex ille; ſed & Aldus, Cataneus, Stephanus & Minos ediderunt. Lucan. VII. 798. *Invides igne rogi miſeris.* ubi & quidam codices *miſeros.* & ita Non. Marcel. in *accuſativus, pro genitivo: invidit illam rem, pro illa re.* ita veteres editiones, pro qua Mercerus *illi rei:* hinc ſatis apparet conſuetudo illorum temporum; quam hic Fabius tangit. Burm.

Cicero praecipue hanc rem.] Lib. III. Tuſcul. 9. Philand

Incumbo illi.] Plinius tamen lib. IV. Ep. 17. veteres aemulatus dixit, *mirum eſt quam efficiat, in quod incubuit.* nam alia ratio eſt in lib. VII. Ep. 27. *ceris, ſtilo incumbit*, ubi ipſe corporis habitus deſcribitur. ſed auctor Dialogi de Orator. cap. 3. dixit *novae cogitationi toto pectore incumbere*, & ita paſſim alii. Burm.

Non in illum.] *Non illum.* Voſſ. pr. tert.

Plenus vino.] Ita Servius ad Virg. I. Aeneïd. 460. obſervat, *plenus* genitivo melius jungi, & ſaepiſſime Ovidio genitivum reddidit Heinſius; vide ad I. am. XV. 36. & V. Triſt. III. & alibi. vide & Victorium Var. Lect. XXVI. 17. ſed non tamen ſemper Ciceronem hoc obſervaſſe docet Rivius ad Sall. Jug. 38. nec Livius quoque hoc cuſtodit, qui lib. I. cap. 25. *plenos adhortantium vocibus* dixit. nec ibi ſine ratione. in hac vero cum genitivo conſtructione graeciſmum ſtatuit Sanctius. lib. IV. Minerv. c. 12. & deeſſe *ex*, id eſt, *de*. Dacierius vero, ſibi plus ſapere viſus, ad Horat. II. od. I. ellipſim τῦ *re* eſſe contendit. ut *plenus aleae* ſit, pro *plenus re aleae*. ſed nos, his Grammaticorum acuminibus miſſis, cum Fabio conſuetudinem ſequimur optime loquentium. Burmannus.

Hunc adulari.] Ita Cicero & optimus quiſque; neque illi ſoli, ſed & argenteae aetatis ſcriptores. vide Vorſt. ad Val. Max. II. VII. ex. 15. & IV. III. ex ext. ult. Bernec. ad Juſtin. VIII. 4. & ita in propria ſignificatione Columell. VII. 12. *canis furem adulatur.* Burm.

Utinamque non pejora.] *Utinam ſchemata λέξεων* &c. omiſſis reliquis. V. C. Alm. *utinamque nunc priora vincant.* marg. Baſil.

Verum ſchemata.] Sic quoque dividunt *grammatici*, qui *figuras* ponunt *locutionis* & *conſtructionis*. ſed enim *conſtructionis figurae* (ut docet Cicero) maximam afferunt orationi concinnitatem: ideoque *rhetoricae* à Fabio appellantur. Turnebus.

Alterum loquendi rationem vocant.] Huic quidem ſenſui verborum aliquid mihi deeſſe videtur; ſed quid adſcribendum ſit, non facile affirmarim. Regius.

Alterum quod ad collocationem maxime exquiſitum eſt.] *Alterum genus maxime conlatione exquiſitum eſt.* V. C. Alm. *quod ad elocutionem.* Voſſ. pr. tert. *alterum conlocatione maxime exq. eſt.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. *alterum quod conlocatione maxime exq. eſt.* Colin. *alterum q. collocationem m. e. e.* Gryph. Vidov. *alterum maxime ad collationem requiſitum eſt.* marg. Baſil. Aſcenſius legebat *alterum loquendi ratione invocant, alterum quod collocationem, eſt maxime exquiſitum*, quem vide.

Poſſis.] *Poſſes.* Voſſ. ſec.

Quibus vitia.] *Quibus* deeſt V. C. Alm.

Eſſet enim omne.] Id antea docuit Fabius, *ſchema* cum per imprudentiam excidit, habendum eſſe loco *ſoloeciſmi:* ſed enim, cum petitur, pro virtute ducitur. Turneb.

Eſſet enim omne ſchema.] *Omne* deeſt Voſſ. ſec. *eſſet enim omne ejuſmodi ſchema vitium.* MSS. Bodl. Joan.

Digitized by Google

teretur, ſed accideret. Verum auctoritate, vetuſtate, conſuetudine plerumque defenditur, ſaepe etiam ratione quadam. Ideoque, cum ſit à ſimplici rectoque loquendi genere deflexa, virtus eſt, ſi habet probabile aliquid, quod ſequatur. Una tamen in re maxime utilis, ut quotidiani & ſemper eodem modo formati ſermonis faſtidium levet, & nos à vulgari dicendi genere defendat. Quo ſi quis parce, &, cum res poſcet, utetur, velut aſperſo quodam condimento jucundior erit: at qui nimium affectaverit, ipſam illam gratiam varietatis amittet, quamquam ſunt quaedam figurae ita receptae, ut pene jam hoc ipſum nomen effugerint: quae, etiamſi fuerint crebriores, aures conſuetas minus ferient. Nam ſecretae, & extra vulgarem uſum poſitae, ideoque magis nobiles, ut novitate aurem excitant, ita copia ſatiant: nec ſe obvias fuiſſe dicenti, ſed conquiſitas, & ex omnibus latebris extractas congeſtaſque declarant. Fiunt ergo & circa genus figurae in nominibus, Nam & *oculis capti talpae*, & *timidi damae* dicuntur à Virgilio: ſed ſubeſt ratio, quia ſexus uterque altero ſignificatur. Tam enim mares eſſe *talpas damaſ*que, quam feminas, certum eſt. Et in verbis: ut *Fabricatus eſt gladium:* & *Inimicos punitus eſt.* Quod mirum minus eſt, quod in natura verborum eſt, &, quae facimus, patiendi

Joan. Andr. *hujuſmodi.* Baſil. *eſſet enim omne hujuſmodi nulla contentio eſt. Cedendum.* Voſſ. pr. & tert. in quibus ingens hic defectus. verba enim illa ultima ſunt ex lib. x. cap. 1. & editor Leidenſis in veteri codice notavit, hic plurima deſiderari.

Si non peteretur.] *Si non prius peteretur.* Steph. Roign.

A ſimplici rectoque.] Id eſt, ut poſt paullo dicet, vulgari dicendi genere. quod notae magnificae (cujus tantum uno aut altero in loco meminit, quod valde miror, Quinctilianus) tribuit his verbis Demetrius Phalereus de elocutione pag. m. 52. τὴν δὲ λέξιν ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ περιττὴν εἶναι δεῖ καὶ ἐξηλλαγμένην, καὶ ἀσυνήθη μᾶλλον. οὕτω γὰρ ἕξει τὸν ὄγκον. ἡ δὲ κυρία καὶ συνήθης, σαφὴς μὲν ἀεὶ, τῇ καὶ εὐκαταφρόνητος. *Locutionem autem in nota hac eximiam eſſe oportet, & immutatam & extra conſuetudinem magis: ſic enim habebit tumorem: propria autem & ex conſuetudine locutio plana quidem ſemper erit, & hac de cauſa abjecta.* ALMEL.

Si habet probabile, quod ſequatur.] Recte *aliquid* in aliis exemplaribus adſcriptum eſt, hoc modo *probabile aliquid.* REGIUS. *habeat.* Obr.

Et quotidiani.] *E* vocali in *u* converſa legatur *ut quotidiani.* REGIUS.

A vulgari.] *A volgari.* V. C. Alm. & mox *jocundior.* ut ſaepius.

Quo ſi quis parce.] Locus hic ductus eſt ab *Ariſtotele*, qui Alcidamantem reprehendebat, quod ornamentis uteretur, non ut condimentis, ſed ut cibis: quo dicto ſignificabat, illis parce utendum. TURNEB. *qua ſi quis.* Voſſ. ſec. Ald.

Nam ſecretae.] *Nam & ſecretae.* Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Vidov. Colin.

Aurem excitant.] *Aurem* deeſt Voſſ. ſec.

Fiunt ergo.] Has figuras grammatici vocant *heteroſin* & *enallagen.* id eſt, *mutationem*, quia mutantur vel partes, vel partium qualitates. primum hoc genus vocatur ἑτερογενὲς. TURNEB.

Oculis capti talpae.] Lib. I. Georg. 183.

Timidi damae.] Eclog. VIII. 28.

Tam enim.] *Nam tam.* Voſſ. pr.

Fabricatus eſt.] Cicer. pro Rabir. Poſt. 3. *ſed &* lib. I. de Nat. Deor. *fabricari* dixit. PHILAND. *punitus* vero pro Milone cap. 13. vide de ſimilibus Munker. ad Hygin. fab. 18. & 273. Salmaſ. ad Lampr. Commod. 11. & infinitos alios.

Inimicos punitus es.] Barthius Adverſar. lib. 13. cap. 9. p. 1131. Jan. Gebhard. Crepund. lib. 2. cap. 11. pag. 85. 86.

Punitus eſt.] Scribe *es:* ſed & Cicero 1. officior. & Tuſcul. dixit *punior* pro *punio.* PHILAND. ſic infra Fabius quoque *vibrari fulmina* dixit cap. 4. ſed vulgo legitur *Demoſthenes fulmina vibraſſe* diceretur. MS. indubitata lectio *vibratus.* PAREUS. *eſt.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Saepe

Digitized by Google

tiendi modo ſaepe dicere, ut *arbitror*, *ſuſpicor* : & contra faciendi, quae patimur, ut *vapulo* : ideoque frequens permutatio eſt : & pleraque utroque modo efferuntur, *luxuriatur*, *luxuriat*; *fluctuatur*, *fluctuat*; *aſſentior*, *aſſentio*; *revertor*, *reverto*. Eſt figura & in numero: vel cum ſingulari pluralis ſubjungitur, *Gladio pugnaciſſima gens Romani. gens* enim ex multis. Vel è diverſo,

- - - *Qui non riſere parentes,*
Nec deus hunc menſa, dea nec dignata cubili eſt.

Ex illis enim, *qui* non riſere, *hunc* non dignatus deus, nec dea dignata. Et mutatione partium, ut in Satyra,

- - - *Et noſtrum iſtud vivere triſte*
Aſpexi.

cum infinito verbo ſit uſus pro appellatione. Noſtram enim vitam vult intelligi. Utimur & verbo pro participio, ut,

Magnum dat ferre talentum,

tamquam *ferendum*. Et participio pro verbo, *Volo datum*. Interim etiam dubitari poteſt, cui ſimile vitio ſit ſchema, ut in hoc,

Virtus eſt vitium fugere. - - -

Aut

Saepe dicere.] *Praedicere.* MS. Bod. *ſaepe praedicere.* Andr.

Pleraque.] *Plerumque.* Voſſ. ſec.

Efferuntur luxuriatus.] *Ut* particula adſcribenda & *s* litera in *r* mutanda, *luxuriatur.* ac copula eradenda, ut legatur hoc modo *ut luxuriatur*, *luxuriat*, *fluctuatur* &c. REGIUS.

Revertor, reverto.] Omittunt haec MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Loc. Ald. Baſil. Obr.

Pugnaciſſima gens Romani.] Sic & *turba tuti.* Ovid. I. Met. 93. *vulgus effuſi.* Val. Flac. III. 267. *magna pars vulnerati.* Saluſt. Jug. 58. de quibus vide Sanct. Minerv. IV. 10. & ibi Cl. Periz.

E diverſo.] *Ex adverſo.* Obr.

Cui non riſere, &c.] Mire torquentur in his verſibus *grammatici.* nam permulti putant *Cui* legendum eſſe in dativo ſingulari : *Fabius* vero accipit in nominativo plurali, cui ſtatim ſubjicitur *Hunc*, in numero ſingulari. TURNEB. vid. Turneb. Adverſ. lib. 16. cap. 13. *qui* legit etiam Politian. Miſcel. cap. 89. quae differentia lectionis inde venit, quod veteres *qui* in utroque caſu nominativo & dativo ſcribebant. vide ſupr. lib. I. cap. 7. ſed recte expoſuit mea ſententia. Voſſ. ad Catul. Epith. Juliae; *incipe parve puer ridere*, ut tuo riſu provoces etiam riſum parentum : Cui enim puero parentes non riſere,

Nec deus hunc menſa &c.

& *quoi* hic habent Par. Vaſ. Steph. Roign. *qui.* Vidov.

Hunc non dignatus deus nec d. d.] Hic locus, ingenue fateor mihi non percipitur, depravatuſque eſt. REGIUS. *hic quem non dignata.* MS. Alm. Locat. Ald. marg. Baſil. *hunc quem non dignata.* Voſſ. ſec. *hic quem non dignatus deus, nec dea dignata?* Obr. *hos non dignatus.* legebat Rollinus.

Et mutatione partium ut in.] *Et in Satyra* omiſſis reliquis. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Ald. Baſil.

Et in Satyra.] Aliquid mihi hoc loco deſideratur, quod in exemplaribus non invenitur. Inconcinnus enim minimeque Fabii elegantiae conveniens tranſitus foret, ſi figuris, quae in numero fiunt, exempla ſubjiceret ad illas figuras ſpectantia, quae fiunt, cum verbum pro nomine ponitur. Quid vere ſit adſcribendum aſſerere quidem non auſim. ſed hujuſmodi ſenſum deeſſe facile contenderim. figuras per partes orationis fieri, cum alia ponatur pro alia, poni enim verbum pro nomine, ut illud in Satyra. REGIUS.

Et noſtrum illud vivere.] Perſ. I. Sat. 8. ita & Petron. c. XLIV. *illud erat vivere.* ubi vide.

Dat ferre talentum.] *Servius* hujuſcemodi locutiones interpretatur per *ut* & *verbum paſſivum.* id eſt, *ut ferretur.* videtur tamen phraſis eſſe graeca : nam ſic loquuntur *Graeci* per infinitivum. TURNEB. Virgil. V. Aeneïd. 548. ubi videndi interpretes.

Virtutem vitium fugere.] In quibuſdam exemplaribus hic quoque *virtus* legitur. ſumptum autem eſt hoc exemplum ex Horat. I. Epiſt. I. 41. REGIUS. *virtutis eſt.* Voſſ. ſec. *virtus eſt.* Locat. Ald. Baſil. Obr. *virtutem vitium.* Locat.

Aut enim partes orationis mutat ex illo, *Virtus eſt fuga vitiorum.* Aut caſus ex illo, *Virtutis eſt vitium fugere.* Multa tamen hoc utroque excitatius junguntur interim ſchemata. *Sthenelus ſciens pugnae.* Eſt enim *ſciens Sthenelus pugnandi.* Transferuntur etiam tempora, *Timarchides negat eſſe ei periculum à ſecuri.* Praeſens enim pro praeterito poſitum eſt. Et futurum pro praeſenti,

Hoc Ithacus velit.

Et, ne morer, per omnia fit genera, per quae fit *ſoloeciſmus.* Haec eſt quoque, quam ἑτέρωσιν vocant. cum diſſimilis eſt, *Zeugma* dicitur: ut apud Salluſtium, *Neque ea res falſum me habuit.* &, *Duci probare.* Ex quibus fere praeter novitatem brevitas etiam peti ſolet. Unde eouſque proceſſum eſſe, ut *non poeniturum*, pro non acturo poenitentiam: & *viſuros*, ad videndum miſſos, idem auctor dixerit. Quae ille quidem fecerit *ſchemata*, an idem vocari poſſint, videndum, quia recepta ſint. Nam receptis etiam vulgo auctore contenti ſumus. Uti nunc evaluit, *rebus agentibus*, quod Pollio in Labieno damnat: & *contumeliam fecit*, quod à Cicerone reprehendi notum eſt: *affici* enim *contu-*

Multa tamen, &c.] Sunt elegantiora quaedam ſchemata, quae fiunt ex ſuperiorum conjunctione, cum mutantur partes, & mutatur caſus. *ſciens* enim accuſativum habere debet, deinde *pugnae* ponitur pro *pugnandi.* TURNEB.

Sciens pugnae.] Horat. I. od. 15. ſed mox *ſcitus pugnandi.* Locat. Ald. Colin. *eſt enim ſciens, ſcitus pugnandi.* Voſſ. ſec. *etenim ſciens tum non fuerat Stenelus pugnandi, cum canebat id Horatius.* Vidov. & hujus lectionis veſtigium in Vallenſi deprehendit Aſcenſius, qui legebat, *Etenim ſciens tum fuerat Sthenelus pugnandi.*

Timarchides.] Cicer. v. Verr. 44.

Praeſens enim pro praeterito.] Eſt autem haec peculiaris phraſis *hiſtoricis.* narrant enim *praeterita* per *praeſens.* TURNEB. *praeſens enim pro futuro poſitum eſt, ut Virgilius. Hoc &c.* Baſil. *praeſens enim pro praeterito poſitum eſt. & Virgilius, Hec.* Locat. Ald. *praeſens e. p. praeteritio poſitum eſt. Et ſtatius Hoc.* MS. Bodl. Andr. & ita etiam Alm. Cod. & Voſſ. ſec. niſi quod *ſtatus* habent.

Hoc Ithacus.] Virg. II. Aeneid. 104.

Et ne morer.] *Et ne te morer.* Steph. Gryph. Colin.

Per omnia fit genera.] *Per omnia genera per quae.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Quam ἑτέρωσιν vocant.] Hoc eſt *alterationem.* ſed & hic locus mihi quidem videtur eſſe depravatus. quo vero modo emendari poſſit nondum occurrit. REGIUS. Dan. ἑτεροίωσιν & ita Ald.

Cum diſſimilis eſt Zeugma.] *Tum Zeugma.* Colin. Gryph. Vidov. & Aſcenſius. *cui ſimilis eſt Zeugma tum dicitur.* Locat. *cui ſimilis eſt Zeugma cum dicitur.* Ald. marg. Baſil. *cum diſſimilis eſt Zeugma cum dicitur.* Voſſ. ſec.

Zeugma dicitur.] Nove uſurpat *zeugma* Fabius. vulgo enim appellatur, *quando verbum duntaxat unum pluribus accommodatur ſententiis:* apud Fabium ſpecies eſt heteroſeos. TURN.

Neque ea res.] Sall. Jug. 10.

Duci probare.] *Duci*, ſcil. verbum, pro *probare* poni expoſuit Aſcenſius.

Non poeniturum.] In Fragmentis ex incerto Hiſtor. libro. ubi vid. Carrionem, qui ex Vet. Cod. *Non acturum* etiam legit.

Et viſuros.] To *Et* non habet Obrecht.

Quae ille quidem.] Quanquam (inquit Fab.) iſtas formulas innovarit *Salluſtius*, quaeri tamen poteſt, an figurae ſint, quia receptae ſunt in uſum, ac jam ſunt vulgares formulae loquendi. TURNEB. *quae cum ille quidem foecerit ſchemata an item.* Gallaeus conjiciebat.

Utrum natura evaluit agentibus.] Minus percipitur hoc exemplum, quia Labieni ſcripta non exſtant. REGIUS. Hic locus ita depravatus eſt, ut vix elici poſſit ſenſus. ſignificat tamen quaedam olim reprehenſa fuiſſe, quae poſtea ipſa conſuetudine fuerint uſitata. TURN. *verum natura evaluit a gentibus.* Ald. Baſil. Gryph. *utinam velut rebus agentibus.* MSS. Bodl. Bal. Vall. Voſſ. ſec. Andr. Colon. marg. Baſil. *utinam voluit* (ſuperſcriptum *vetuit*) *rebus agentibus.* V. C. Alm. *uti nunc evaluit rebus agentibus.* Obr. *utinam velut rebus vetuſtate commendata.* marg. Vidov.

Contumeliam fecit.] Locus eſt apud Cicer. in III.

contumelia dicebant. Alia commendatio vetuſtatis, cujus amator unice Virgilius fuit,

> *Vel cum ſe pavidum contra mea jurgia jactat:*
>
> *Progeniem ſed enim Trojano à ſanguine duci*
> *Audierat. - - -*

Quorum ſimilia apud veteres tragicos comicoſque ſunt plurima. Illud etiam in conſuetudine remanſit, *Enimvero.* His amplius apud eumdem:

> *Nam quis te juvenum confidentiſſime: - - -*

cum *quis*, ſermonis initium ſit. &,

> *Tam magis illa tremens, & triſtibus effera flammis,*
> *Quam magis effuſo crudeſcunt ſanguine pugnae.*

Quod eſt verſum ex illo, *Quam magis aerumna viget, tam magis ad malefaciendum urget.* Pleni talibus antiqui: ſicut initio Eunuchi Terentius, *Quid igitur faciam?* inquit. *Alluſit tandem leno.* Catullus in Epithalamio,

- - - Dum

III. Philip. 9. qui valde exercuit Criticos & Grammaticos, quorum diverſas ſententias refert ſummus Gronovius lib. III. obſ. 8.

Commendatio vetuſtatis.] *Veritatis.* V. C. Alm.

Vel cum ſe pavidum.] *Budaeus* in commentar. linguae Graecae hoc loco *Fabium* reprehendit: negat enim in particula *Vel* eſſe antiquitatem, ſed helleniſmum. ponitur enim pro *Nam* in initio periodi ad indignationem vel affectum. Turneb. eſt ex lib. XI. 406. ubi pro *jactat*, *fingit* legitur. eſt autem dictum pro *cum ſe vel pavidum*, & mox *ſed enim progeniem.*

Progeniem.] Lib. I. Aeneïd. 19.

Remanſit. Enimvero.] *Remanſit enimvero. His amplius.* Obr. & ita jam Aſcenſius cenſuiſſe videtur, & Turnebus.

Enimvero.] Inde dicebat *Fabius* lib. primo, controverſiam eſſe, poſſetne aliquando *Enim* praeponi: nam in particula *Enimvero* praeponitur. Idem de particula *Igitur* dicebat, poſſetne poſtponi & praeponi. Turneb.

His amplis.] *Amplius* legendum eſſe, ne admonitione quidem eget. Regius.

Nam quis.] IV. Georg 445.

Quo ſermonis initium.] Emendatione mihi indigere videtur hic ſenſus, neque enim ſic perfectus eſt. pro *quo* autem *quam*, ut fere nunc ſcribitur, fotaſſis eſt legendum. ac *quis* nomen adſcribendum hoc modo. *quam quis ſermonis initium ſit. Quiſnam* enim recto modo dicitur, *nam quis* autem figurate. Regius. *quo ſermonis initium ſit.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Ven. Locat. *quo ſermonis initium ſit.* Obr.

Tam magis illa tremens.] Eſt *Archaiſmos* in hac locutione. poſuit enim *Tam* & *Quam* pro *Tanto* & *Quanto*, more antiquorum. Turneb. VII. Aeneid. 787.

Quam magis aerumna urget &c.] Duo hic verba *viget*, & *urget* alterum alterius locum occupavit; videtur autem hoc dictum ex aliqua tragaedia eſſe ſumtum. Regius. MS. Palat. invertit ordinem elegantius,

> *Quam magis aerumna urget, tam magis ad maleſaciendum viget.*

Et hanc lectionem probat M. Antonius Muretus, Var. Lect. lib. 19. cap. 2. Vulgo: *Quam magis aerumna viget, tam magis ad malefaciendum urget.* Cicero de Divinat. *Ea pars animi tum maxime viget, cum plurimum abeſt à corpore.* Cl. Gebhardus, Crepund. lib. 3. cap. 11. pag. 130. ita putat emendari poſſe melius: *Quam magis aerumna urget, tam magis ad maleſaciendum veget.* Ut illud *veget* eſſet ἐρεθίζει, concinnum huic loco aptiſſime. Sed de his pluribus, ſi vivo, ad Salluſtium. Pareus. *aerumna urget t. m. a. m. viget.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. marg. Baſil. *maleſiciandum* etiam Muret.

Quid igitur faciam?] *Archaiſmos* eſt in particula *Igitur*, quia ſignificat *deinde*, ut inquit Donatus. vel *hoc* ait Fabius, quia *Igitur* poſtponitur. Turn.

Alluſit tandem leno.] Exemplum eſt ex aliquo Comico. in his autem locutionibus (ut inquit *Donatus*) *Tandem* more veterum eſt expletiva particula, quanquam refragatur *Valla.* Idem.

Tandem leno.] *Leo.* Obr.

Catullus in Epithalamio.] In carmine nuptiali

- - - *Dum innupta manet, dum chara ſuis eſt.*

Cum prius *dum*, ſignificet *quoad*: ſequens, *uſque eo.* Ex Graeco vero tranſlata vel Salluſtii plurima: quale eſt, *vulgus amat fieri:* vel Horatii. Nam id maxime probat hoc.

- - - *Nec illi*
Sepoſiti ciceris, nec longae invidit avenae.

Et Virgilii:

- - - *Tyrrhenum navigat aequor.*

Etiam vulgatum actis quoque, *Saucius pectus.* Ex eadem parte figurarum additio & abjectio eſt. Illaque prior videri poteſt ſupervacua, ſed non ſine gratia eſt,

Nam neque Parnaſi vobis juga, nam neque Pindi.

Poteſt

n.62. v.45. ubi ex Quinctiliano veram lectionem aſſerit Voſſius. licet *intacta* habeat pro *innupta.* ut & notavit Hartung. decur. III. cap. I. & Gatakerus de Stilo N. T. cap. XI. ubi male quoſdam alterum *dum* in *tum* pervertere dicit. Voſſius Inſt. Orat. lib. III. cap. ult. §. 9. memoriae vitio Fabium *innuptam* poſuiſſe pro *intacta*; ſed *chara ſuis eſt*, pro *ſed* de induſtria, ne ſequentia etiam adjicere cogeretur, cenſet, *cara ſuis ſed.* Voſſ. ſec.

Sed cum prius dum ſignificet quod aſſequens uſque eo.] Sic emendari poſſe videtur hic locus, ſi *cum* particula eradatur, & *e* vocali in *a* converſa *ſignificat*, & *a* vocali adſcripta *quoad*, & *as* ſyllaba expuncta *ſequens* legatur hoc modo. *ſed prius dum ſignificat quoad, ſequens uſque eo.* REGIUS. Locat. habet vitioſam illam lectionem. *ſed prius cum dum ſignificat, quoad ſoquens & couſque.* Sich. *Cum prius dum ſignificet quoad, ſequens uſque eo.* Voſſ. ſec. Obr. & Alm. Cod. niſi quod *ſignificat* habet. illud *ſed* ex Catulli verſu videtur repetitum.

E Graece vero.] Has locutiones, quae habent *helleniſmum*, diligentiſſime eſt perſequutus Budeus. *Amat* autem hîc dictum eſt more Graeco pro *ſolet.* TURNEB.

Vulgus amat fieri.] Vide Ciaccon. ad Sall. Jug. 34. Francius malebat *vulgo amat fieri.* vide de Locutione hac Gataker. ad Anton. lib. X. §. 21.

Vel Horatii nam id maxime probat hoc Ciceronis. nec longae invidit barenae.] D in *s* mutata *is* legendum eſt. ſed ne ſic quidem mihi percipitur ſenſus. REGIUS.

Nam id.] Videntur hîc quaedam deſiderari, niſi forte exiſtimemus, *Fabium* reſpexiſſe ad verbum *invideo*, de quo dixit antea. nam *Horatius* dixit *invideor* antiquorum more & more Graecorum: quae res probat *Ciceronis* dictum: nam *Cic.* dixit, *invideo hanc rem.* TURNEB. *is maxime probat hoc Ciceronis.* Voſſ. ſec. Ald. Colon. Sich. Colin. *nam id maxime probat hoc. Ciceris nec longae invidit avenae.* Obr. in libro Mureti erat, *vel Horatii N. I. S. P. Ciceronis nec longae invidit avenae.* unde ille

—— *Nec illi*
Sepoſiti ciceris, longaeque invidit avenae.

eſt vero ex Horatii lib. II. Sat. VI. 83.

Et mutatio caſus ut nec illi ſopoſiti ciceris.] Deſunt haec. V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Andr. Sich. Par. *& mutatio caſus ut nec longae.* Gryph. Colin. Vidov.

Invidit avenae.] *Invidet herne.* V. C. Alm. *invadit hernae.* Voſſ. ſec. *nec longe invadis hone.* marg. Baſil.

Et Virgilii.] *Vel Virgilii.* Voſſ. ſec.

Tyrrhenum.] I. Aeneid. 67.

Actis.] Scilicet publicis urbis Romae, de quibus obvia omnia. ſed offendit me repetitio illius particulae. *quoque*, cum *etiam* praeceſſerit, & ſuſpicor nomen viri proprium latere, quem vulnus in pectore accepiſſe actis erat conſignatum. niſi cum codice Voſſ. ſec. legas, *& jam vulgatum actis quoque.* BURM.

Ex eadem parte figurarum priore additio; & adjectio.] D litera in *b* mutata, *abjectio*, & pro *priore prior* legendum, ac in ſuum locum transferendum videtur hoc modo. *Ex eadem parte figurarum additio, & abjectio eſt, illique prior poteſt videri ſupervacua.* REGIUS. *ex eadem p. f. priore additio & adjectio eſt. illaque videri poteſt ſupervacua.* Locat. *ex eadem p. f. prior additio* &c. Voſſ. ſec. *& abjecta eſt.* Baſil.

Illaque videri.] *Illa quae videri.* Voſſ. ſec. *illa quae prior.* Ald.

Nam neque Pindi: poteſt enim deeſſe alterum, nam neque Parnaſſi vobis juga.] Tranſpoſitione verborum confuſus hic locus eſt. ſic autem ordinandus videtur. *Nam neque Parnaſſi vobis juga, nam neque Pindi. poteſt enim deeſſe alterum.* REGIUS. Locatellus ita confuſum exhibet locum, eſt vero ex Eclog. X. 11.

Deeſſe

Poteſt enim deeſſe alterum *nam*. Et apud Horatium illud,

- - - Fabriciumque,

Hunc, & intonſis Curium capillis.

Eſt etiam adjectio, quae in complexu ſermonis aut *vitium* habet, aut *figuram*. Figuram, ut, *Accede ad ignem hunc: jam caleſces plus ſatis. plus* enim *quam ſatis eſt*. De altera, quae *detractio* eſt, pluribus dicendum eſt. Utimur vulgo & comparativis pro abſolutis, ut cum ſe quis *infirmiorem* eſſe dixerit, duo inter ſe comparativa committimus. *Si te jam, Catilina, comprehendi, ſi interfici juſſero, credo erit verendum mihi, ne non hoc potius omnes boni ſerius à me, quam quiſquam crudelius factum eſſe dicat.* Sunt illa non ſimilia ſoloeciſmo quidem, ſed tamen numerum mutantia, quae & tropis aſſignari ſolent, ut de uno pluraliter dicamus,

Sed nos immenſum ſpatiis confecimus aequor.

Et de pluribus ſingulariter,

Haud ſecus ac patriis acer Romanus in armis.

Specie diverſa, ſed genere eadem, & haec ſunt,

Neve tibi ad ſolem vergant vineta cadentem:

Nec mihi tum molles ſub dio carpere ſomnos,
Neu dorſo nemoris libeat jacuiſſe per herbas.

Non enim neſcio cui alii prius, nec poſtea ſibi uni, ſed omnibus praecipit. Et de nobis loquimur tamquam de aliis: *Dicit Servius, Negat*

Deeſſe alterum nam.] *To nam* deeſt Ald. Baſil. *alterum neque.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Fabriciumque.] Lib. 1. od. 12.

Intonſis.] Muretus ex veteribus libris *incomptis*, ut & apud Horatium legitur.

Capillis.] *Capillis. poſſes demere hunc.* Gryph. Colin. Vidov.

Eſt etiam adjectio.] *Et detractiones quae &c. habent.* MS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. marg. Baſil.

Quae in complexu.] *Quae implexum.* V. C. Alm.

Accede ad ignem.] Terent. Eun. 1. 2.

Ignem hunc.] *Hunc* deeſt V. C. Alm.

Plus enim quam ſatis eſt.] Abſunt a V. C. Alm. Vaſc. Steph. marg. Baſil.

Nam de altera, quae detractione pluribus adjiciendum eſt.] Ita confuſus eſt hic locus, ut mihi nec percipi, nec poſſit emendari, niſi pro *detractione*, *detractio eſt*, & non *adjiciendum*, ſed *dicendum*, etiam repugnantibus exemplaribus, legatur: nam Fabius paulo poſt de ea detractione, quae magis oratoria eſt, pluribus diſſerit. REGIUS. *nam* deeſt Gryph. Colin. Vidov. Oxon. Obr. *nam de altera, quae detractione pluribus adjiciendum eſt.* V. C. Alm. Locat. *nam de altera detractione pl. adjiciendum eſt.* Voſſ. ſec.

Utimur vulgo.] Ex hoc Fabii loco praeceptum fecit Valla, *comparativum* accipi pro *poſitivo*, ac reprehendit Priſcianum & Servium, qui in his locutionibus ajunt *comparativum* minus ſignificare, quam *poſitivum*. TURNEB.

Eſſe dixeris.] *Eſſe dicet.* V. C. Alm. *dicit.* Voſſ. ſec.

Sic te Catilina comprehendis.] Ex prima Ciceronis in Catilinam invectiva cap. 2. aperte colligitur, *ſi* & *comprehendi* eſſe legendum. REGIUS.

Si interfici.] *Seu interfici.* marg. Baſil.

Ne non hoc.] *Hoc* deeſt Voſſ. ſec.

Sunt illa.] *Sunt enim & illa non.* Voſſ. ſec. *ſic & illa non.* MS. Bodl. marg. Baſil. *ſunt & illa.* Obr.

Sed nos.] Virg. 11. Georg. 541. *ſpatii* vero habet V. C. Alm.

Haud ſecus] 111. Georg. 326. ubi *non ſecus*.

Neve tibi] 11. Georg. 298.

Sub dio.] *Sub divo* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Ald. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Vidov.

Nec mihi.] 111. Georg 435. ubi *ne mihi.* ut hic V. C. Alm. *nec noctu molles.* MS. Bodl. marg. Baſil.

Neſcio cui.] *Neſcio an.* Voſſ. ſec.

gat Tullius. Et noſtra perſona utimur pro aliena, & alios pro aliis fingimus. Utriuſque rei exemplum pro Caecina. Piſonem adverſae partis advocatum alloquens Cicero dicit, *Reſtituiſſe te dixti*, *Nego me edicto praetoris reſtitutum eſſe.* Verum enim illud *reſtituiſſe* Aebutius dixit. *Nego me, Caecina, edicto praetoris reſtitutum eſſe.* Ubi & ipſum *dixti*, extrita ſyllaba, figura in verbo eſt. Illa quoque ex eodem genere poſſunt videri, quam nos *interpoſitionem*, vel *interclusionem* dicimus, Graeci παρένθεσιν vocant, dum continuationi ſermonis medius aliquis ſenſus intervenit. *Ego cum te (mecum enim ſaepiſſime loquitur) patriae reddidiſſem.* Cui adjiciunt *hyperbaton*, non illud, quod inter tropos eſſe voluerunt: ſed alterum, quod eſt ejus figurae ſententiarum, quae ἀποστροφὴ dicitur, ſimile, cum non ſenſus mutatur, verum forma eloquendi:

- - - Decios, Marios, magnoſque Camillos,
Scipiadas duros bello, & te, maxime Caeſar.

Acutius adhuc in Polydoro:

Fas omne abrumpit, Polydorum obtruncat, & auro
Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Qui tam parva momenta nominibus diſcreverunt, μετάβασιν vocant, quam & aliter fieri putant:

Quid loquor? aut ubi ſum?

Con-

Perſona utimur.] *Utimur* deeſt. Voſſ. ſec.

Reſtituiſſe te dixti.] Ex Orat. pro Caecin. c. 29. ubi *dixiſti* alii. Vide Notas P. Fabri. *dixiſti.* V. C. Alm. ſed mox *dixti.* ita Terent. Andr. III. II. 38. *cur non dixti extemplo Pamphillo* & III. IV. 14. hem *quid dixti*; & alibi. de ſimilibus contractionibus vide Lamb. ad Horat. I. Sat. v. 79. & Heinſ. ad Claud. Bell. Gild. 297. BURMAN.

Nego me edicto.] *Nego me ex decreto* apud Ciceronem legendum viri docti contendunt. *ex edicto* hic & mox MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Nego me Cecinna.] *Cecinnam.* marg. Baſil.

Ubi & ipſum.] *Ubi* deeſt. Locat. Ald. Voſſ. ſec.

Extrita ſyllaba.] Gebh. lib. III. Crep. cap. I. legit *excuſſa ſyllaba.* & ita Voſſ. ſec. Locat. And. Ald. *excuſa.* MS. Bodl. Alm. Obr. *excluſa.* marg. Baſil.

In verbo eſt.] *Eſt* non habent MS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Illa quoque.] *Parentheſis* referri quoque debet ad *enallagen*, propterea quod continuam orationis formam mutat, eam vertunt aliqui *interjectionem* & *interpoſitionem.* TURNEB. *illa quidem.* Voſſ. ſec.

Quam nos interpoſitionem.] *Unum quod nos.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *quae nos.* Obr.

Ego cum te] Cicer. pro Milone cap. 34

Hyperbaton, quod inter tropos eſſe voluerunt, alterum quod.] Sic quidem legitur, ſed niſi tria haec verba adſcribantur, *non illud ſed*; nunquam percipietur ſenſus. Hoc modo itaque legatur, *hyperbaton, non illud quod i. t. e. v. ſed alterum &c.* REGIUS. deſunt tres illae voces MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Ejus figurae.] *Ei figurae.* Voſſ. ſec.

Dicitur ſimile cum non ſenſus mutatur, verum forma.] *Dicitur cum non ſenſum mutat verum forma.* MS. Almel.

Decios.] Virg. II. Georg. 169.

Fas omne abrumpit.] *Fas enim.* MS. Voſſ. ſec. eſt ex III. Aeneid. 55.

Auri ſacra.] *Auri* deeſt V. C. Alm.

Qui tam.] *Ii qui tam.* Voſſ. ſec.

Momenta nobis diſcreverunt] Recte in quibusdam exemplaribus non *nobis*, ſed *nominibus*, legitur. REGIUS. *nobis.* Locat.

Quid loquor.] Praeter modum hunc, addit ſecundum Rutilius, *Quum orationem revocamus ad rem aut ad perſonam inſtitutam*: videturque ea eſſe ſpecies, quam vulgo appellant *tranſitionem.* TURNEB. eſt ex Virg. IV. Aeneid. 595.

Ut

Conjunxit autem παρένθεσιν & ἀποστροφὴν Virgilius in illo loco,

Haud procul inde citae Metium in diverſa quadrigae
Diſtulerant, (at tu dictis Albane maneres)
Raptabatque viri mendacis viſcera Tullus.

Haec *ſchemata*, & his ſimilia, quae erunt *per mutationem*, *adjectionem*, *detractionem*, *ordinem*, & convertunt in ſe auditorem, nec languere patiuntur ſubinde aliqua notabili figura excitatum: & habent quamdam ex illa vitii ſimilitudine gratiam, ut in cibis interim acor ipſe jucundus eſt. Quod continget, ſi neque ſupra modum multae fuerint, nec ejuſdem generis aut junctae, aut frequentes: quia ſatietatem, ut varietas earum, ita raritas effugit. Illud eſt acrius genus, quod non tantum in ratione poſitum eſt loquendi, ſed ipſis ſenſibus cum gratiam, tum etiam vires accommodat. E quibus primum ſit, quod fit *per adjectionem.* plura ſunt genera. Nam & verba geminantur, vel amplificandi gratia: ut, *Occidi, occidi, non Sp. Melium.* Alterum eſt enim, quod indicat, alterum quod affirmat. Vel miſerandi: ut,

Ah Corydon, Corydon. - - -

Quae eadem figura nonnumquam per *ironiam* ad elevandum convertitur. Similis geminationis poſt aliquam interjectionem repetitio eſt, ſed paullo etiam vehementior, *Bona, miſerum me! (conſumptis enim lacrimis tamen infixus animo haeret dolor) bona, inquam, Cn. Pompeji acer-*

Ut Virgilius.] *Ut* particula ceſſans expungenda videtur. REGIUS. eſt ex Lib. VIII. 642.

In illo loco.] *Illo loco.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Et his ſimilia.] *Aut his ſ.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Similia quaerent permutationem.] Flagitioſe quidem ſic legitur, cum nullus integer eliciatur ſenſus; ita vero mihi emendandum videtur, ut *quaerent* verbum in has duas dictiones, eique perquam ſimiles, *quae erunt* convertatur: ſic enim ſenſus maxime eſt perſpicuus. REGIUS. *quaerunt permutationem.* Voſſ. ſec. *quaerent permutationem.* Locat.

Aliqua notabili figura.] *Figura* deeſt Voſſ. ſec.

Quod continget.] Hoc *hyperbaton* diſſimile eſt ſuperioribus, fit autem cum repente continuatione ſermonis ad rem aliquam aut perſonam convertimur: videturque quaſi eſſe *Apoſtrophe.* TURNEB.

Ratione impoſitum eſt.] *In* praepoſitio in ſuum locum transferatur, ut *in ratione poſitum* legatur. REGIUS. *ratione impoſitum.* Locat.

Fit per adjectionem.] *Fit adjectionem.* V.C. Alm.

Plura ſunt genera.] Francius malebat *cujus plura ſunt genera.*

Nam & verba.] Haec appellatur vulgo *conduplicatio*, ab Alexandro ἐπαναδίπλωσις. *Idem.*

Occidi, Occidi.] *Occidi* ſemel tantum habet Voſſ. ſec. eſt vero ex Miloniana. cap. 27.

Ah Corydon.] Virg. Eclog. II.

Similis geminationis.] Hanc appellat figuram *palillogiam*, cum ex intervallo verbum repetitur. TURNEB.

Geminationis poſtquam.] Hujuſmodi indiget caſtigatione hic locus, ut *quam* particulae expunctae loco, *aliquam* reponamus. REGIUS. *ſed poſt aliquam.* Voſſ. ſec. *poſtquam* Locat.

Repetitio.] Quid autem illa ſit definit Auctor ad Herennium Lib. IV. cap. 13. Graeci vocant ἐπαναφορὰν, auctore Macrobio Lib. IV. cap. 6. conſule Voſſ. Inſt. Orat. Lib. V. cap. 3. ALMELOVEN.

Sed paullo etiam.] *Et paulo etiam & vehementior,* Voſſ. ſec.

Bona.] Cicer. II. Philip. 26. Cod. Alm. omnia priora omiſit, & tantum habet. *bona inquam Cn. Pomp. acerbiſſimae voci ſubjecta praeconis.*

Cn. Pompeji.] *Cn. Pompeji Magni.* Cicero.

Vivis

acerbiſſimae voci ſubjecta praecouis. Vivis, & vivis non ad deponendam, ſed ad confirmandam audaciam. Et ab iiſdem verbis plura acriter & inſtanter incipiunt: *Nihilne te nocturuum praeſidium palatii, nihil urbis vigiliae, nihil timor populi, nihil conſenſus bouorum omnium, nihil hic muuitiſſimus habendi ſenatus locus, nihil horum ora vultuſque moverunt?* Et iiſdem deſinunt, *Quis eos poſtulavit? Appius. quis produxit? Appius.* Quamquam hoc exemplum ad aliud quoque ſchema pertinet, cujus initia inter ſe & fines iidem ſunt, *quis* & *quis*, *Appius* & *Appius*. Quale eſt, *Qui ſunt, qui foedera ſaepe ruperunt? Carthaginenſes. Qui ſunt, qui crudele bellum in Italia geſſerunt? Carthaginenſes. Qui ſunt, qui Italiam deformaverunt? Carthaginenſes. Qui ſunt, qui ſibi ignoſci poſtulant? Carthaginenſes.* Etiam in contrapoſitis vel comparativis ſolet reſpondere primorum verborum alterna repetitio, quod modo hujus eſſe loci potius dixi: *Vigilas tu de nocte, ut tuis conſultoribus reſpondeas; ille, ut eo, quo intendit, mature cum exercitu perveuiat. Te gallorum, illum buccinarum cantus exſuſcitat. Tu actionem inſtituis, ille aciem inſtruit. Tu caves, ne conſultores tui, ille, ne urbes aut caſtra capiantur.* Sed hac gratia non fuit contentus orator, vertit in contrarium eamdem figuram: *Ille tenet & ſcit, ut hoſtium copiae; tu, ut aquae pluviae arceantur. Ille exercitatus eſt in propagaudis finibus, tu in regendis.* Poſſunt media quoque reſpondere, vel primis: * ut,

Te nemus Anguitiae, vitrea te Fuciuus unda.

Vel

Vivis & vivis.] Cicer. I. Catil. c. 2.

Acriter quam inſtanter.] Emendate in quibuſdam exemplaribus & copula, loco illius *quam*, eſt adſcripta. Regius. *quam*. Locat.

Nihilne.] I. Catil. I. *nihil nec te.* Voſſ. ſec.

Nihil conſenſus.] *Concurſus* apud Ciceronem. & ita marg. Baſil.

Et in iiſdem deſinunt.] *in* praepoſitio ut otioſa expungatur. Regius. *in eiſdem.* Voſſ. ſec. Locat.

Quis eos poſtulavit?] Cicer. pro Milon. 22.

Et fines iidem.] *Et rurſus inter ſe fines iidem ſunt.* MS. Alm.

Qui ſunt, qui foedera.] Auctor ad Herenn. IV. cap. 13. apud quem *Carthaginienſes*, non *Carthaginenſes.*

Qui crudele bellum.] *Qui bellum crudeliſſime geſſerunt.* MSS. Bodl. Voſſ. &c. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Vidov. *qui crudeliſſime bellum in Italia geſſerunt.* Andr. Obr. *qui crudele bellum geſſerunt.* V. C. Alm. Colinei editio totum hoc membrum omiſit.

Etiam in contrapoſitis.] Alternata repetitio ſaepenumero locum habet in *antithetis*, & in *contentione*, itaque reprehendit eos in ſuperiori capite, qui in hoc exemplo *comparationem* poſuerunt pro *figura*, cum ſit potius *repetitio dictionis.* Turn.

Reſpondere primo verborum.] Pro *primo*, *primorum* videtur eſſe legendum. Nam, ut exemplo patet, prima verba alternatim repetuntur. Regius. *primo.* Locat.

Modo hujus eſſe.] *Modo huiusmodi.* MS. Almel. *quod hujusmodi eſſe.* Voſſ. ſec. ut ante Regium etiam legebatur, qui *modi* expunxit. Francius volebat *quo modo hujus* &c.

Vigilas tu.] Cicer. pro Mur. 9.

Ut tuis cultoribus.] *Conſultoribus* recte legitur. Regius. *conſultatoribus.* Voſſ. ſec.

Ne conſultores.] *Ne conſultatores.* MS. Alm.

Et ſcis ut hoſtes.] *Et ſicut hoſtes.* MS. Alm.

Ille exercitatus.] *Ille exercitatus eſt.* Cicero, & hic Steph. Leid. Obr. Oxon. *exercitatur.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Colin. Gryph. Vidov.

* *Te nemus Angitiae.*] *Nemus Anguitiae* erat apud Marrubios populos Italiae. ſic autem appellabatur ab *Anguitiis*, id eſt, *Medea*, Turneb. Virg. VII. Aeneid. 759.

Haec

Digitized by Google

Vel ultimis, *Haec navis onuſta praeda Sicilienſi, cum ipſa quoque eſſet ex praeda.* Nec quiſquam dubitavit, idem poſſe fieri iteratis utrimque mediis. Reſpondent primis & ultima, *Multi & graves dolores inventi parentibus, & propinquis multi.* Eſt & illud repetendi genus, quod ſemel propoſita iterat & dividit,

Iphitus & Pelias mecum, quorum Iphitus aevo
Jam gravior, Pelias & vulnere tardus Ulixi.

ἐπάνοδος dicitur Graece, noſtri *regreſſionem* vocant. Nec ſolum in eodem ſenſu, ſed etiam in diverſo eadem verba contra ſumuntur, *Principum dignitas erat pene par, non par fortaſſe eorum, qui ſequebantur.* Interim variatur caſibus haec & generibus iteratio: *Magnus eſt labor dicendi, magna res eſt.* Et apud Rutilium longiore περιόδῳ, & haec initia ſententiarum ſunt, *Pater hic tuus? patrem hunc appellas? patris tu hujus filius es?* Fit caſibus modo hoc ſchema, quod πολύπτωτον vocant. Conſtat & aliis etiam modis: ut pro Cluentio, *Quod autem tempus veneni dandi? illo die? in illa frequentia? Per quem porro datum? unde ſumptum? quae porro interceptio poculi? cur non de integro autem*

Haec navis.] *Haec gravis & onuſta praeda.* MS. Bodl. *haec navis gravis & onuſta praeda.* Par. *& haec navis & onuſta.* Locat. Ald. *ut haec navis & onuſta:* Baſil. *& haec navis onuſta.* Gryph. Vidov. *ut haec navis onuſta.* Voſſ. ſec. *haec navis & onuſta.* Colin. eſt ex Cicer. v. Verr. 17.

Eſſet ex praeda.] *Eſſet & praeda.* MSS. Bodl. Alm. *eſſet etiam praeda.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *etiam eſſet ex praeda.* Sich. Par. *cum & ipſa eſſet ex praeda.* marg. Baſil. Obr.

Reſpondent primis & ultima.] Hanc figuram vocat Donatus *epanalepſin*, alii appellant *epanadiploſin*: ſed tamen haec nomina varie uſurpantur ab authoribus. TURNEB.

Multi & graves.] Cicer. v. Verr. 45.

Eſt & illud repetendi.] Cum propoſuimus quaedam, & ad ea ante perfectum ſenſum revertimur, *epanodos* eſt, inquit Alexander: latine dicitur *reverſio*, vel *regreſſio*. huic finitima eſt illa figura, quae à grammaticis dicitur *prolepſis*. TURNEB.

Repetendi genus.] *Repeti dignum.* marg. Baſil.

Quod ſemel.] *Quod ſemper.* Voſſ. ſec.

Iphitus.] Virg. 11. Aeneïd. 435. V. C. Alm. omittit illa, *Iphitus & Pelias mecum quorum*; & incipit ab *Iphitus aevo.*

Contra ſumuntur.] *Sumuntur* abeſt a MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Principum.] Cicer. pro Ligar. Cap. 6.

Et generibus retractatio.] In quibuſdam exemplaribus legitur *iteratio.* REGIUS. *in tam variatis caſibus haec & generibus retractio.* MS. Bodl. & ita marg. Baſil. niſi quod *retractatio* habeat. *in tam variatis caſibus haec & generibus iteratio.* Andr. *Interim variatur caſibus. Haec & generibus fit iteratio.* Ald. *interim variatur caſibus haec & generibus retractatio.* Obr. *jam variatis caſibus haec & generibus fit iteratio.* Voſſ. ſec.

Magnus dicendi.] Cicer. pro Muraen. 13.

Res eſt.] *Eſt* deeſt Ciceroni & Voſſ. ſec. *magna eſt res.* marg. Baſil.

Et apud Rutilium longiore &c.] Depravatus hic locus facile ex integra Rutilii periodo emendari poteſt, quamquam loco & copulae, *ſed* particula reponenda videtur; ut legatur, *ſed haec initia.* i autem vocali eraſa *tu* ac *es*, litera *t* expuncta, legendum eſſe aperte nos docet Rutilius, cujus haec integra periodos habetur. *Pater hic tuus nunc denique eſt, ut egeſtatem tuam debere alere videatur. Patrem hunc appellas? quem prius egentem auxilio tuo, ut alienum, deſeruiſti? Patris tu filius es ad potiundas opes, cujus ad ſenectutem violandam crudelis hoſtis fuiſti? nimirum nullo conſilio filios procreamus, nam majorem partem ex illis doloris & contumeliae capimus.* REGIUS. Apud *Rutilium Lupum* prolixior eſt periodus, ſumpta ex Cariſio oratore, Fabius duntaxat initia ſententiarum ſumpſit, in quibus eſt polyptoton. TURNEB. *& haec vitia ſententiarum ſunt.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Ald. Sich. Obr. *patris tui filius eſt.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. *Patris tu filius es.* Loc. Ald. *patris tui filius es.* V. C. Alm.

Quod autem tempus.] Cicer. pro Cluent. 60.

Illo die.] *Unde de.* MS. Alm. *dandi unde illa frequentia?* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Quae porro.] qq V. C. Alm.

autem datum? Hanc rerum conjunctam diverſitatem Caecilius μεταβολὴν vocat: qualis eſt pro Cluentio locus in Oppianicum, *illum tabulas publicas violaſſe, Cenſorias corrupiſſe, decuriones univerſi judicarunt: cum illo jam nemo rationem, nemo rem ullam contrahebat: nemo illum ex tam multis cognatis & affinibus tutorem umquam liberis ſuis ſcripſit*: & deinceps adhuc multa. Ut haec in unum congeruntur, ita contra illa diſperſa ſunt, quae à Cicerone *diſſipata* dici puto,

Hîc ſegetes, illic veniunt felicius uvae,
Arborei foetus alibi,

& deinceps. Illa vero apud Ciceronem mira figurarum mixtura deprehenditur, in qua & primo verbo longo poſt intervallo redditum eſt ultimum, & media primis, & mediis ultima congruunt: *Veſtrum jam hîc factum deprehenditur, Patres conſcripti, non meum: ac pulcherrimum quidem factum: verum, ut dixi, non meum, ſed veſtrum.* Hanc frequentiorem repetitionem πλοκὴν vocant, quae fit ex permixtis figuris, ut ſupra dixi, utque ſe habet epiſtola ad Brutum. *Ego cum in gratiam redierim cum Appio Claudio, & redierim per Cn. Pompejum, te ego ergo cum redierim.* Et in iiſdem ſententiis crebrioribus mutata declinationibus iteratione verborum: ut apud Perſium,

- - - *Uſque adeone*
Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?

Et apud Ciceronem, *Neque enim poterat judicio ex his damnatis, qui judica-*

Caecilius.] Ita, non *Caelius*, legendum eſſe Muretus lib. XIX. Var. cap. 2. notat, cujus Rhetoris Plutarchus & Dionyſ. Long. principio commentarioli elegantis περὶ ὕψους meminit. ita & alibi peccatum fuit, ut jam ſaepius notavimus.

Μεταβολὴν vocat.] Alexander Numenius appellat *μεταβολὴν, partium mutationem totarum, vel in membris vel inciſis.* TURNEB. Aenius Sophiſta ſcripſit libros quos vocavit *μεταβολὰς.* e Suida Koning. Biblioth. vet. & nov. pag. 12. ALMELOV.

Publicas violari.] *Violaſſe* in oratione pro Cluentio c. 14. emendate legitur. REGIUS. *violavi.* MS. Alm. Locat. apud Cicer. legitur *illum tabulas publicas Larini Cenſoris corrupiſſe Decuriones* &c. mox *cum illo nemo*, & *ſcripſiſſet.* Voſſ. ſec.

Hic ſegetes.] Virg. 1. Georg. 54.

Arborei foetus.] *Arborei mira figurarum.* V. C. Alm. omiſſis reliquis.

Illa vero.] Deſunt Voſſ. ſec.

Longo poſt intervallum.] *Intervallo* legendum eſſe, certum eſt. *poſt* enim praepoſitio inter adjectivum & ſubſtantivum poſita elegantius ablativo jungitur. REGIUS. *Intervallum.* Locat. *longo & poſt intervallo.* Voſſ. ſec.

Deprehenditur.] *Reprehenditur.* Vidov.

Πλοκὴν vocant.] *Plocen* appellat Fabius, *cum verba frequentius iterantur, & quaſi implicantur.* Alexander Num. appellat *plocen*, *cum verba iterantur in diverſa ſignificatione*: ut, *hac in re tandem Memmius erat Memmius.* TURNEB.

Et ego ergo quum redierim.] Haec paucula verba corrupte quidem mihi legi videntur, ſed quonam modo ſint emendanda non video. REGIUS. Subauditur verbum *formidabo*, aut *rogabo*, aut ſimile, quo expreſſo nihil manet ambigui. ASCENS. *Et ego ergo quum redierim.* V. C. Alm. Locat. *& ego ergo quod redierim.* Voſſ. ſec. in Fragmentis Ciceronis legitur *ego ergo cum redierim.*

Et apud Perſium.] Loco illius & copulae, *ut* particula eſt reponenda. REGIUS. *Et.* Baſil. eſt vero apud Perſium Sat. 1. 27.

Neque enim poterat.] Nulla videtur hoc in exemplo eſſe *ploce.* itaque aut Fabius poſuit duntaxat initium periodi, cum reliqua putaret eſſe cognita: aut legendum, *judicio* & *judicabantur*, vel *indicio* & *indicabantur.* TURNEB.

Judicio ex his d. q. judicabantur.] *Indicio & indicabantur.* MS. Bodl. Ald. Par. Gryph. Colin. *judicio qui indicabantur.* Vidov.

Venit

judicabantur. Sed ſenſus quoque toti, quemadmodum coeperunt, deſinent: *Venit ex Aſia, hoc ipſum quam bonum? Trib. pleb. venit ex Aſia.* In eadem tamen periodo & verbum ultimum primo refertur, tertium jam ſermone adjectum eſt, *Verumtamen venit.* Interim ſententia quidem repetitur, ſed eodem verborum ordine, *Quid Cleomenes facere potuit? Non enim poſſum quemquam inſimulare falſo. Quid, inquam, Cleomenes magnopere facere potuit?* Prioris ſententiae verbum ultimum, ac ſequentis primum frequenter eſt idem: quo quidem ſchemate utuntur poëtae ſaepius,

Pierides, vos haec facietis maxima Gallo,
Gallo, cujus amor tantum mihi creſcit in horas.

Sed ne oratores quidem raro: *Hic tamen vivit: vivit? immo vero etiam in ſenatum venit.* Aliquando, ſicut in geminatione verborum diximus, initia quoque & clauſulae ſententiarum aliis, ſed non alio tendentibus verbis, inter ſe conſonant. Initia hoc modo, *Dederim periculis omnibus, obtulerim inſidiis, objecerim invidiae.* Rurſus clauſulae: ibidem ſtatim, *Vos enim ſtatuiſtis, vos ſententiam dixiſtis, vos judicaſtis.* Hoc alii μετωνυμίαν, alii *disjunctionem* vocant, utrumque (etiamſi eſt diverſum) recte. Nam eſt nominum idem ſignificantium ſeparatio. Congregantur quoque verba idem ſignificantia: *Quae cum ita ſint, Catilina, perge quo coepiſti: egredere aliquando ex urbe: patent portae: proficiſcere.* Et in eumdem alio libro, *Abiit, exceſſit, erupit,*

Venit ex Aſia.] *Venit in Aſia.* Baſil.

Primo.] *Primum.* Voſſ. ſec.

Sermone adjectum eſt verumtamen venit.] Aſteriſco mihi indigere videtur hic locus. REGIUS. *abjectum eſt.* V. C. Alm. Locat. marg. Baſil.

Repetitur verborum ordine.] *Eodem* pronomen mihi in hoc deſideratur ſenſu, tametſi in exemplaribus non inveniatur, ut legamus *repetitur eodem verborum ordine.* REGIUS. *repetitur verborum ordine.* Voſſ. ſec. Locat. *repetitur ſed ordine.* V. C. Alm. *repetitur eodem verborum ordine.* Ald.

Quid Cleomenes.] Cicer. v. Verr. 41.

Magnopere.] Omittunt Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Potuit? Prioris.] *Potuit? non enim prioris & jam ſententiae.* V. C. Alm.

Ac ſequentis primum frequenter.] *Ac ſequentis frequenter.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Pierides.] Virgil. Eclog. x.

Vos haec facientes.] Scribe *facietis.* PHIL.

Sed ne oratoris quidem raro.] *Oratores* legendum eſt. REGIUS. *Oratores quidem ratio.* V. C. Alm. *ſicque oratores.* Voſſ. ſec.

Hic tamen vivit.] Cicer. I. Catil. cap. I. *hic tamen vivit, imo etiam.* V. C. Alm.

Vivit, vivit.] Hoc ultimum cum interrogatione & quadam indignatione legendum eſt. REGIUS.

Imo vero etiam.] *Imo etiam.* Locat. Ald. Gryph. Steph. Colin. Vidov.

Aliquando, ſicut in gem.] Haec figura fit, quando permulta repetuntur verba diverſa quidem, ſed eandem tamen habentia ſententiam. quibus accedit *homoeoteleuton*, vel in principio, vel in fine. TURNEB.

Dederim periculis.] *Dedederim.* V. C. Alm. *dediderim.* Voſſ. ſec.

Ibidem ſtatim.] *Non ibidem ſtatim:* Ald.

Hoc alii μετωνυμίαν.] Non memini me legere, qui hoc *ſchema* vocaverit *metonymiam.* nam Alexander Numenius *ſynonymiam* appellat, propterea quod *ſynonyma* congeruntur *verba*: ut forte hic quoque *ſynonymiam* legere debeamus. TURNEB. *Κοινωνίαν.* Vallae lib. *κοινωνίαν.* Voſſ. ſec.

Congregantur quoque.] Hanc figuram permulti vocant *congeriem*, alii *συναθροισμόν.* Graeci etiam appellare ſolent ἐν τῷ παραλλήλῳ. TURNEB.

Quae cum ita.] I. Catil. 5.

Abiit.] II. Catil. I. ubi *evaſit, erupit.*

ta, patefacta, ſublata, deleta, exſtincta per me. Inveſtigata, comperta, patefacta, aliud oſtendunt: *ſublata, deleta, exſtincta;* ſunt inter ſe ſimilia, ſed non etiam prioribus. Et hoc autem exemplum, & ſuperius, aliam quoque efficiunt figuram, quae, quia conjunctionibus caret, *diſſolutio* vocatur; apta, cum quid inſtantius dicimus. Nam & ſingula inculcantur, & quaſi plura fiunt. Ideoque utimur hac figura non in ſingulis modo verbis, ſed ſententiis etiam: ut Cicero dicit contra concionem Metelli, *Qui indicabantur, eos vocari, cuſtodiri, ad ſenatum adduci juſſi, in ſenatu ſunt poſiti.* & totus hic locus. Hoc genus βραχυλογίαν vocant, quae poteſt eſſe *copulata diſſolutio.* Contrarium eſt ſchema, quod conjunctionibus abundat. Illud ἀσύνδετον, hoc πολυσύνδετον dicitur. Hoc eſt, vel iiſdem ſaepius repetitis: ut,

- - - *Tectumque, laremque,*
Armaque, Amyclaeumque canem, Creſſamque pharetram.

Vel diverſis,

Arma virumque. - - -
Multum ille & terris. - - -
Multa quoque & bello. - - -

Adverbia quoque & pronomina variantur.

Hic illum vidi juvenem. - - -
Bis ſenos cui noſtra dies. - - -
Hic mihi reſponſum primus dedit ille petenti.

Sed utrumque horum *coacervatio.* Etenim tantum juncta aut diſſoluta omni-

tendunt: nunc videtur eſſe diverſitas quaedam congerendorum verborum. Nonnulli hoc loco *enallagen* legunt, propterea quod *dictionum eſt mutatio & congregatio.* TURNEB. διαγωγὴν. Ald. marg. Baſil.

Deleta.] *Delata.* Locat. Ald. Baſil.

Inveſtigata.] *Et inveſtigata.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Steph.

Non ſingulis modo.] *In* praepoſitionem ſenſus integritas exigere videtur, ut legamus *non in ſingulis.* REGIUS. *non ſingulis.* Voſſ. ſec. Locat.

Qui indicabantur.] *Judicabantur* in Fragmentis Ciceronis, & Voſſ. ſec.

Adduci juſſi.] *Juſſit.* marg. Baſil. & Voſſ. ſec.

Hoc genus.] *Talis, hoc genus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. *Rutilius hoc genus βραχ. vocat.* Gryph.

Βραχυλογίαν.] Multi putant hoc loco διάλυσιν eſſe legendum, propterea quod *brachylogia* nihil videtur pertinere ad *disjunctionem.* Sed tamen cum Rutilius de *brachylogia* & *brachyepia* loquitur, ſubjicit exemplum, quod videtur eſſe *diſſolutionis.* & Diomedes quoque *brachylogiam* putat eſſe *diſſolutionem.* TURNEB.

Contrarium eſt ſchema.] *Contrarium ut eſt id ſchema.* Voſſ. ſec.

Ἀσύνδετον.] Ἀσύνδετον & πολυσύνδετον. Cod. Colb. & Voſſ. ſec.

Tectumque.] Virg. III. Georg. 344.

Amyclaeumque canem.] A Julio Polluce imprimis celebrantur *canes Laconici.* *Amyclae* autem fuerunt in *Peloponneſi parte Laconica.* TURNEBUS.

Arma.] Ex lib. I. Aeneid. principio. ut & ſequentia.

Multa quoque adverbia.] *Quoque* particula, iterum adſcripta, eſt eradenda, ne ſenſum alioqui apertum confundat. REGIUS. omiſerunt nempe ultimum exemplum *multa quoque & bello*, & poſt *terris, multa quoque adverbia* habent V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Hic illum.] Eclog. I. 43. Aldus vero integros verſus expreſſit.

Coacervatio.] *Coacerbatio, & tantum.* V. C. Alm.

Aut diſſoluta.] Hic diſtingui juſſit Regius hoc modo; *diſſoluta. Omnibus* &c. & ita Locat. Baſil. Obr.

omnibus ſcriptores ſua nomina dederunt, ſed varia, & ut cuique fingenti placuit. Fons quidem unus, quia acriora facit & inſtantiora, quae dicimus, & vim quamdam prae ſe ferentia, velut ſaepius erumpentis affectus. *Gradatio*, quae dicitur κλίμαξ, apertiorem habet artem, & magis affectatam, ideoque eſſe rarior debet. Eſt autem ipſa quoque adjectionis; repetit enim, quae dicta ſunt: &, priuſquam ad aliud deſcendat, in prioribus reſiſtit. Ejus exemplum ex Graeco notiſſimo transferatur, *Nec haec dixi quidem, ſed nec ſcripſi: nec ſcripſi quidem, ſed nec obii legationem: nec obii quidem, ſed nec perſuaſi Thebanis.* Sunt tamen erudita & Latina: *Aphricano virtutem induſtria, virtus gloriam, gloria aemulos comparavit.* & Calvi, *Non ergo magis pecuniarum repetundarum, quam majeſtatis, neque majeſtatis magis, quam Plautiae legis, neque Plautiae legis magis, quam ambitus, neque ambitus*

Et unicuique.] Non *unicuique*, ſed *ut cuique*, legendum eſſe facile eſt videre. Regius. *non cuique.* Locat. haec uſque ad *Et vim* deſunt V. C. Alm.

Fingenti placuit.] *Fingere placuit.* Voſſ. ſec. Andr.

Quia acriora.] *A* litera expungatur, ac loco ejus *&* copula reponatur, ut legamus *qui & acriora facit.* Regius.

Prae ſe ferentia.] *Per ſe.* Voſſ. ſec.

Effectus.] Saepenumero *affectus* in *effectum* a librariis commutatur. Regius.

Gradatio.] *Gradatio* appellatur κλίμαξ, quaſi *ſcala*, propterea quod (ut inquit Alexander) *quemadmodum ab uno ſcalae gradu ad alterum transcendimus, ita hic quoque ab una dictione trajicimus ad aliam.* Aquila Romanus *ſcalam* aut *gradiculos* interpretari non vult, ſed *aſcenſum*. Cornificius vertit *gradationem*. Turneb.

Affectatam.] *Affectam.* V. C. Alm.

Ipſa quoque adjectionis.] *Ipſa quoque tum adjectione.* Andr. *ipſa quoque adjectione.* Voſſ. ſec.

Ejus exemplum ex Graeco.] Tempore quidem Fabii, quo non minus literis Graecis, quam Latinis, ſtudebatur, notiſſimum erat id exemplum. Nunc vero ita erroribus ſcatet, ut vix a quoquam percipiatur. ſumptum eſt autem ex Oratione Demoſthenis pro Cteſiphonte. gradatione enim ſic utitur Demoſthenes. οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δὲ. οὐδὲ ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δὲ. οὐδὲ ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους. Quod ita Romanus quoque Aquila, qui diligentiſſime de figuris ſcripſit, interpretatur, *Non dixi haec, nec dixi quidem, nec ſcripſi haec, nec ſcripſi quidem, nec profectus eam ad legationem; nec profectus quidem. non perſuaſi autem Thebanis, nec perſuaſi quidem.* Hinc facile colligitur quantopere hoc pulcherrimum opus ſit depravatum cum in uno exemplo, & quidem notiſſimo, tot flagitia deprehendantur. nec ea quiſquam emendare curavit. ſic autem corrigendum videtur. ut non *ob legationem*, ſed *obii legationem* legatur, & *perſuaſi*, *t* litera eraſa. & *Thebanis*, non *haec vanis*. hoc modo. *Nec haec dixi, nec dixi quidem, ſed nec ſcripſi, nec ſcripſi quidem. ſed nec obii legationem, nec obii quidem. ſed nec perſuaſi Thebanis, nec perſuaſi quidem.* Regius. Demoſt. pro Cteſiph. Aquila aliter tranſtulit. Imitatus eſt auct. ad Herenn. lib. 4. Pithoeus. *nec haec dixi quidem, ſed nec obii legationem, ſed nec perſuaſit haec vanis.* V. C. Alm. *non enim dixi quidem, ſed non obii legationem, ſed non perſuaſit haec vanis.* Locat. *non enim dixi quidem, ſed non ob legationem, ſed non perſuaſi haec vanis.* Voſſ. ſec. *nec haec dixi quidem, ſed nec* (*non* Vidov.) *ſcripſi, nec ſcripſi quidem, ſed nec obii legationem, nec obii quidem, ſed nec perſuaſi Thebanis; nec perſuaſi quidem* Ald. Baſil. Colin. Vidov. in Editione Pithoei apud Aquilam R. ita legitur: *Et non dixi haec quidem, non autem ſcripſi, nec ſcripſi quidem, non profectus ſum autem ad legationem, nec profectus quidem, non perſuaſi autem Thebanis.* ſed in Aldina: *non dixi quidem haec, nec ſcripſi quidem, non profectus ſum autem ad legationem, nec profectus quidem, non perſuaſi autem Thebanis, nec perſuaſi quidem.*

Sunt tamen erudita.] *Sunt tamen tradita & latina.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *ſi tamen tradita* Ald. marg. Baſil. *ſit tamen tradita & Latina.* Obr.

Africano.] Eſt ex libro IV. ad Herenn. 25. unde Aſcenſius colligit, non eſſe Ciceronis, cum Fabius eum certe nominaſſet, ut mox Calvum nominat. ſed non ſunt haec ipſa verba auctoris ad Herennium, ſed alterius, quae ille in exemplum adducit, ut & Fabius ſuo jure facere potuit. quare hinc nihil de auctore iſtorum librorum certi colligi poteſt. Burm.

Plautiae legis.] *Lex Plautia* erat lata adverſus eos, *qui per ambitum adepti fuiſſent magiſtratus.* erant etiam

tus magis, quam omnium legum judicia perierunt. Invenitur apud poëtas quoque, ut apud Homerum de ſceptro, quod à Jove ad Agamemnonem uſque deducit: & apud noſtrum etiam tragicum,

Jove propagatus eſt (ut perhibent) Tantalus,
Ex Tantalo Pelops, ex Pelope autem ſatus
Atreus, qui noſtrum porro propagat genus.

At quae *per detractionem* fiunt figurae, brevitatis novitatiſque maxime gratia petuntur: quarum una eſt ea, quam libro proximo in figuras diſtuli, *ſynecdoche*, cum ſubtractum verbum aliquod ſatis ex ceteris intelligitur: ut Coelius in Antonium, *Stupere gaudio Graecus.* Simul enim auditur, *coepit.* Cicero ad Brutum, *Sermo nullus; ſcilicet, niſi de te. Quid enim potius? Tum Flavius, Erras tabellarie, & ego ibidem*

etiam aliae leges de *ambitu*, unde ſubjunxit dictionem generalem. Turneb.

Legum judicia perierunt.] *Legum reus eſt.* marg. Baſil. in V. C. Alm. verba illa *judicia perierunt* aberant. ut & apud Diomedem lib. II. p. 443. ſed elegantior eſt lectio apud R. Aquilam. *quam omnium legum omnia judicia perierunt*: in duplicatione enim illa vocis *omnia omnium* venuſtas eſt, quam ſaepe Cicero & alii captant. ita Cicero lib. v. ad famil. 12. *Unus Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omnes imagines omnium ſtatuaſque ſuperat.* ubi non neglexit hunc leporem commendare Manutius. Terent. Adel. III. 2. *nunc illud eſt, quod ſi omnia omnes ſua conſilia conferant.* ubi duplicem figuram *hyperbolen* & *paronomaſiam* Donatus notat. Livius XXVIII. 24. *quum omnia omnes auderent.* & ipſe noſter Fabius lib. v. 12. *de omnibus his omnia dicere.* & lib. x. cap. I. ut quidam codices, *omnia quae omnes auctores dixerint.* & apud Graecos Ariſtotel. I. Politic. pr. πάντα πάντες πράττουσι; ubi Giphanius in Ethicis ſe hanc elegantiam etiam obſervaſſe notat. & ita contra Ariſtoph. Plut. v. 562. ὡς οὐδὲν ἀτεχνῶς ὑγιὲς ἐστιν οὐδενός. ubi Schol. ex Platone ſimilem locum profert. Burmannus.

Ut apud Homerum de ſceptroque.] *De ſceptro* legendum eſſe facile ex ſecundo Iliados v. 101. apparet. Regius. *&* *apud H.* Voſſ. ſec.

Ad Agamemnonem uſque.] Ab *uſque* deerant reliqua uſque ad *At quae*, in V. C. Alm.

Apud noſtrum etiam tragicum.] Hos verſus putant eſſe *Senecae*, propterea quod *tragicus* appellari videtur per *excellentiam.* exiſtimo tamen ex pedum menſura non eſſe *Senecae*, ſed veteris cujuſdam *tragici.* Utcunque ſit, verſus hi tranſlati ſunt ex *Iphigenia Euripidis in Tauris* in principio. Turn. Quis ſit ille Tragicus dubitatur. Cl. Scriverius, qui eos in Tragicorum incertorum reliquiis recenſet, *Atree* in meo exemplari, paſſim ab eo accuratiſſime emendato, adſcripſit: quod ſi addas iis, quae pag. 105. ad verſiculum a Cicerone lib. III. de offic. 29. citatum notantur, veroſimillimum eſt, hos verſus *Attium* auctorem agnoſcere. Almelov. Francius ſuſpicabatur legendum *apud Accium etiam tragicum.* ſed inter incertorum fragmenta hoc Delrius & Scriverius retulerunt. qui pag. 171. alios legere, *Jove prognatus eſt, &c, Ex Tantalo ortus Pelops, ex Pelope ſatus Atreus,* notavit. ut & in Voſſ. ſec. & Andr. Locat. erat. *ex Pelope aut ſatus.* Ald. deinde *propagat* dictum puto pro *propagavit*, vide Giſan. ind. Lucret. in *irritat*, & Gujet. ad Terent. Andr. IV. 1. 26. & ita forte apud Horatium lib. II. od. x. 19. *ſuſcitat* eſt capiendum, pro *ſuſcitavit.* Burm.

Gratia petuntur.] *Gratiam petunt.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Obr.

Una eſt ea.] *Ea* deeſt Voſſ. ſec.

In figuras ex Synecdoche diſtuli.] Sic quidem legitur, ſed corrupte, ut mihi videtur. Forſitan autem *ex* praepoſitio recte eraderetur, & *Synecdoche* poſt verbum *diſtuli* collocaretur. Regius. *ex Synecdoche.* Locat.

Synecdoche.] Hanc figuram appellat ἔλλειψιν Romanus Aquila, propterea quod aliquid deeſt. eadem vocatur *ſynecdoche.* id eſt, *intellectio*, propterea quod *intelligitur id, quod deeſt.* Turneb.

Stupere gaudio Graecus.] *Stupere gaudere Graecos.* MS. Voſſ. ſec. *Greo* Ald. & antiqua editio, teſte Aſcenſio; unde forte *ſtupere gaudio Creo*, quo nomine rex Corinthi, & alii fuere. Burm.

Simul enim auditur coepit.] *Subauditur enim coepit.* Ald. Colin.

Sermo nullus ſcil. de te.] *Sermo nullus ſcilicet niſi te.* Locat. illud *ſcilicet* intruſum videtur, & additum ab aliquo, qui volebat ſupplere. ut hic deſideretur *habitus eſt*, vel *fuit.*

Erras tabularie.] *Erras, inquit, Tabellarie* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *tabellariae.* Voſſ. quoque. Scriptum erat *eras tabellarius*, ſed cum ex *eras*, *erras* feciſſet librarius,

Digitized by Google

ibidem orans inter coenam exoravi. Cui ſimilia ſunt illa, meo quidem judicio, in quibus verba decenter pudoris gratia ſubtrahuntur,

Novimus & qui te, transverſa tuentibus hirquis,
Et quo, ſed faciles Nymphae riſere, ſacello.

Hanc quidam *apoſiopeſin* putant, fruſtra. Nam, illa quid taceat, incertum eſt, aut certe longiore ſermone explicandum: hic unum verbum, & manifeſtum quidem, deſideratur: quae ſi *apoſiopeſis* eſt, nihil, in quo deeſt aliquid, non idem appellabitur. Ne ego illud quidem *apoſiopeſin* ſemper voco, in quo res quaecumque relinquitur intelligenda, ut ea, quae in epiſtolis Cicero, *Data Lupercalibus; quo die Antonius Caeſari.* quia nihil hîc aliud intelligi poterat, quam hoc, *diadema impoſuit.* Altera eſt *per detractionem* figura, de qua modo dictum eſt, cui

brarius, etiam *tabellarie*, ſcripſit, ne peccaret ſcilicet. BURM.

Et ego ibidem orans inter coenam exoravi.] Nullus in his ſenſus, ſed ad veram lectionem aditum fecerunt MSS. Alm. & Voſſ. ſec. in quibus eſt *exaravi*, & in Alm. etiam *oras.* quare lego *Tum Flavius; Cras, inquit, tabellarius: & ego ibidem has inter coenam exaravi.* ita omnia cohaerent: coenabat apud aliquem Cicero, ubi nullus niſi de Bruto ſermo, qui gratus Ciceroni, *quid enim potius?* tum Flavius dixit, *Cras tabellarius*, ſc. proficiſcitur ad Brutum; quare *ego ibidem inter coenam has exaravi.* Flavius vero videtur ille, quem Cicero ad Planc. c. ult. egregie laudat; vel C. Flavius, quem commendat lib. XIII. ad fam. ep. 31. & ad Brut. Ep. 6. & qui legatus pro praetore dicitur in Denario Bruti. v. Fulv. Urſ. ad hoc fragmentum Ciceronis p. 150. & qui a Cl. Perizonio diſſertat. III. pag. 248. ſignaſſe Themidis vultu & nomine Denarium creditur, quamvis rectius Apollinis facies, ex addita lyra, Vaillantio in gente Flavia videtur, quia ille, ut legatus pro Praetore, Bruto abſente, ludos Apollinares fecit, ut egregie probat Urſinus ad familiam Juniam. qui tamen nihil de cognomine *Hemis* addit; Vaillantius autem ab *Hemicyclo* dictum vult, ut Caſſius dictus *Hemina*, quod minime ſit veroſimile, Morell. Epiſt. ad Periz. p. 139. cognomen Apollinis forte *Hemiſſeni* conjecit, cui reſpondens Cl. Periz. p. 245. priorem ſententiam repudiat, & novum aut ignotum Flavii cognomen, vel Apollinis, in Macedonia aut Beſſorum terris culti, conjicit. ego nihil definio, nec enim fas eſt ſcire omnia. BURM.

Novimus.] Eclog. III. ſed hic Apoſiopeſim non eſſe ipſo Fabii argumento oſtendit poſt Piërium Voſſ. lib. V. Inſt. Orat. cap. VI. §. 5.

Hirquis.] *Hircis.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Hanc.] *Hic.* Locatel. *hinc.* Voſſ. ſec. & Vall. lib.

Quidem apoſiopeſim.] E vocali in *a* converſa, *quidam* legendum eſſe indignum eſt, quod admoneatur. REGIUS. *quidem* MS. Alm.

Aliquid idem appellabitur.] Sic quidem legitur, ſed niſi adjiciatur *non*, negandi adverbium, aperte id negare videbitur Fabius, quod vult affirmare, quare legatur *non idem appellabitur.* REGIUS. *non* deeſt Locat. *quae ſi apoſiopeſis eſt, nihil non, in quo deeſt apoſiopeſis, appellabitur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *nihil non, i. q. d. aliquid, idem app.* Obr.

Ne ego illud quidem.] Etiam cum deſunt interdum plures dictiones, tamen non eſt *apoſiopeſis* protinus, ut in exemplo Ciceroniano, ſed *ſynecdoche.* TURNEBUS. *nec ego.* Gebhardus. *nego* MS. Alm.

Quo die Antonius Caeſari, nihil obticuit luſitque.] Si hoc modo legatur, non video quid intelligendum relinquatur. Quare haec verba *nihil obticuit luſitque* mihi imperite videntur adſcripta. REGIUS. In vetuſtis codicibus legitur, *non obticuit, luſitque:* ut ſit ſenſus, in exemplo Ciceroniano non eſſe *apoſiopeſin*, id eſt, *obticentiam*, ſed duntaxat *ſynecdochen*, qua luſerit tacite ſignificando. TURNEB. Jan. Gebhardus, Crepund. lib. 3. cap. 11. pag. 130. ex MS. Palat. & editione Aldina reſtituit in ſedem ſuam ſic: *Data Lupercalibus, quo die Antonius Caeſari: nihil obticuit, luſitque: quia &c.* Quae male in vulgatis Editionibus omiſſa ſunt, ut & Gryphiana, quae habetur omnium emendatiſſima. PAREUS. omiſſa in nonnullis editionibus, ad fidem MS. Palatini, MS. Bodlejani; editorum Sichardi, Pariſienſis, & Andreae (qui ita legit, *non enim obticuit luſitque*) inſerui. Etſi enim (quod fateor) verè affirmari poteſt, ſine illis cuſtodiri Fabii ſententiam, mihi tamen videntur ſequentia, *quia nihil hic aliud intelligi, &c.* ad haec omnino reſpicere. GIBSON. *non enim opticuit, luſit* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *non enim obticuit luſitque.* Andr. *nihil obticuit luſitque.* Locat. Ald. Baſil. Aſcenſius adſcripta putat a librario, qui defectum ſupplere volebat.

Tertia

cui conjunctiones eximuntur. Tertia, quae dicitur συνεζευγμένον. In qua unum ad verbum plures ſententiae referuntur, quarum unaquaeque deſideraret illud, ſi ſola poneretur. Id accidit aut praepoſito verbo, ad quod reliqua reſpiciant: *Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia.* Aut illato, quo plura cluduntur: *Neque enim is es, Catilina, ut te aut pudor umquam à turpitudine, aut metus à periculo, aut ratio à furore revocaverit.* Medium quoque poteſt eſſe, quod & prioribus & ſequentibus ſufficiat. Jungit autem & diverſos ſexus, ut cum marem feminamque *filios* dicimus. Et ſingularia pluralibus miſcet. Sed haec adeo ſunt vulgaria, ut ſibi artem figurarum adſerere non poſſint. Illud plane figura eſt, qua diverſa ſermonis forma conjungitur.

- - - Sociis tunc, arma capeſſant,
Edico, & dira bellum cum gente gerendum.

Quamvis enim pars *bellum* poſterior participio inſiſtat, utrique tamen convenit illud *edico:* nam utrique detractionis gratia facta conjunctio. Συνοικείωσιν vocant, quae duas res diverſas colligat: *Tam deeſt avaro, quod habet; quam, quod non habet.* Huic diverſam volunt eſſe diſtinctionem

Tertia quae dicitur, &c.] Hanc figuram vocant vulgo grammatici *zeugma*, Cornificius interpretatur *conjunctionem* & *adjunctionem:* fit autem (ut ajunt grammatici) *tribus modis*, quos perſequitur Fabius. Turneb.

Id accidit aut praepoſito.] Hanc ſpeciem grammatici vocant *protozeugma*, cum verbum praeponitur: *hypozeugma*, cum poſtponitur. has duas ſpecies *adjunctionem* appellat Cornificius. eſt & *meſozeugma*, cum verbum ponitur in medio. vocat *conjunctionem* Cornificius. *Idem.*

Pudorem libido, timorem audacia.] *Pudorem audacia*, omiſſis reliquis V. C. Alm. male. vide Cicer. pro Cluent. cap. 6.

Cluduntur.] *Ducuntur.* Voſſ. ſec.

Neque enim is es.] In Catil. I. cap. 9.

Pudor unquam.] *Unquam* deeſt Ciceroni.

Jungit autem.] Has ſpecies grammatici vocant *conceptionem tum generum, tum numerorum*, Fabius etiam redigit ad *zeugma.* Turneb.

Filios dicimus.] Praevalet enim in his maſculinum, &c, licet hoc vulgare ſit, non tamen animadverſum ſemper fuit. ita apud Val. Max. II. IV. 5. de duobus filiis & filia, quas bis terve *puerorum* nomine comprehendit, tandem dicit, Valeſium ludos & lectiſternia continuis tribus noctibus feciſſe, *quia totidem filii periculo liberati erant*, ubi Colerus praefert Codicis Colmarienſis lectionem *totidem liberi.* male. & ita *Patres* de matre & patre Ovid. IV. Met. 61. *fratres* de ſororibus & fratribus, ubi quaedam adnotabimus. vide interim Bentl. ad Horat. I. Sat I. 100. & hoc non attendens Illuſtris quoque Spanh. diſſert. V. de praeſt. & uſu Num. p. 406. Edit. prioris, Θεῶν Ἀδελφῶν non Latine poſſe verti *Deorum fratrum*, perperam cenſet: rectius Munkerus ad Hygin. fab. 159. Burm.

Qua diverſa ſermonis, &c.] Nonnulli, qui paulo ſunt religioſiores, exiſtimarent hoc *ſchema* eſſe fugiendum, propterea quod efficit ἀνακόλουθον: ac ſane raro eſt eo utendum, niſi in *poëmate.* Turneb.

Sociis.] Virg. III. Aeneid. 234.

Bellum poſterior.] *Bello.* V. C. Alm. *belli.* Ald. Baſil.

Utrique convenit illud, illud edico non utrique.] Depravatus hic locus ſic mihi corrigi poſſe videtur, ut *tamen* particula adſcribatur, ac *illud* pronomen prius poſitum tollatur. hoc modo, *utrique tamen convenit, illud edico non utrique.* Nam *bellum* & *eſt gerendum*, & *ſociis gerendum*, ſed *edico* ad ſocios duntaxat refertur. Regius. *utique convenit illud, illud edico non utrique.* Locat. qui ibi diſtinguens incipit novam periodum; *Detractionis gratia* &c. *Utrique convenit illud edico.* V. C. Alm. *utrique convenit, illud edico non utrique, detractionis* &c. Voſſ. ſec. male haec & Regius & Aſcenſius ceperunt, hoc enim vult auctor; variationem, ſive diverſam formam, hic in una periodo conjungi; ſive uni verbo *edico* duplicem modum adjungi; cum enim dicamus utrumque, *edico tibi ut facias*, & etiam, *edico tibi faciendum*, hic u-

ctionem, cui dant nomen παραδιαστολὴν, qua ſimilia diſcernuntur: *Cum te pro aſtuto ſapientem appelles, pro confidente fortem, pro illiberali diligentem.* quod totum pendet ex finitione, ideoque an figura ſit dubito. Cui contraria eſt ea, quae ex vicinia tranſit ad diverſa aut ſimilia,

> - - - *Brevis eſſe laboro,*
>
> *Obſcurus fio.*

& quae ſequuntur. Tertium eſt genus figurarum, quae aut ſimilitudine aliqua vocum, aut paribus, aut contrariis vertunt in ſe aures, & animos excitant. Huic nomen eſt παρωνομασία, quae dicitur *agnominatio.* Ea non uno modo fieri ſolet, ſed ex vicinia quadam praedicti nominis ducta, caſibus declinatur: ut Domitius Afer pro Cloantilla, *Mulier rerum omnium imperita, in omnibus rebus infelix.* Et cum verbo idem verbum plus ſignificanter ſubjungitur, *Quando homo, hoſtis homo.* Quibus exemplis ſum in aliud uſus, ſed in uno facilis eſt geminatio.

tramque formam conjecit in unum verborum complexum Virgilius, *edico ſociis, ut capeſſant arma, & bellum gerendum*, pro *ut gerant.* vide quae notavimus ſupra ad lib. 1. cap. 7. de hac variatione modorum & temporum. ut autem clarius ſit, delerem hic vocem *bellum*, quam gloſſator adſcripſit, ut explicaret ſcilicet; quid eſſet *poſterior pars.* ſic ergo lege, *quamvis enim poſterior pars* (ſcil. hujus periodi) *participio inſiſtat, utrique tamen convenit illud, Edico.* BURM.

Παραδιαστολὴν.] Haec duo ſchemata adhuc fiunt venuſtiora, quando illis rationem vel *ſimilitudinis* vel *diverſitatis* ſubjungimus. TURN.

Quia ſimilia diſcernunt.] *I* vocali eraſa, *qua*, & *diſcernuntur* paſſive, etiam refragantibus exemplaribus, mihi videtur eſſe legendum. REGIUS. *qua ſimilia diſcernuntur.* Locat. *qua ſimili diſcernunt.* V. C. Alm. *quia ſimilia diſcernuntur.* Voſſ. ſec.

Cum ſt pro aſtuto.] Hoc ex Hyperide adducit Rutilius Lupus, in Paradiaſtole pag. 2. ſed aliquantum diverſa ſcriptura.

Quod totum pendet.] *Totum* deeſt Voſſ. ſec.

Ex vicinia.] *Ex vicina.* Voſſ. ſec.

Brevis eſſe.] Horat. Art. Poët. 26.

Quae aut.] *Quod aut.* Voſſ. ſec. Locat.

Vertunt in ſe aures & animos excitant.] *Convertit in ſe aures & excitat.* V. C. Alm. *convertunt in ſe aures & excitant.* Voſſ. ſec. *convertunt i. ſ. a. & animos excitant.* MS. Colb.

Paronomaſia.] In omnibus vetuſtis codicibus legitur προσονομασία, quae dictio fere idem, quod *paronomaſia*, ſignificat. eſt autem haec figura poſita in *vocis alluſione per ſimilitudinem.* TURNEB. vide ſis, quae elegantia habet Mericus Caſaubonus de Lingua Hebraea pag. 53. & ſeqq. ALMEL. παρονομασία Par. Steph. Colin. Gryph. Obr.

In omnibus rerum felix.] Loco *rerum*, *rebus*, & *infelix* legendum eſſe, ne admonitione quidem eſt dignum. REGIUS. *in hominibus rebus infelix.* V. C. Alm.

Plus ſignificanter ſubjungitur.] *Plus ſignificat, ſubjungitur, quomodo homo hoſtis, homo?* Obr. forte: *& cum verbo idem verbum plus ſignificans ſubjungitur aliquando. Homo hoſtis, homo!* ut exemplum hoc admirantis ſit, & *homo* ultimo loco poſitum plus ſignificet, quam priori, & complectatur omnem vim, quae huic voci ineſſe poſſit; clariora haec eſſent, ſi, quae praeceſſerunt, vel ſecuta ſunt, verba nobis eſſent nota. ſimile vero hoc dictum videtur Plautino Aſin. act. II. ſc. 4. *Homo homini lupus, non homo.* quod exemplum eſſe poſſet contrarii, ut mox *lex privatis hominibus non eſt lex.* & Francius malebat *plus ſignificante.* BURMANNUS.

Quando homo, hoſtis homo.] Senſus eſt, propriam hominis eſſe humanitatem. non igitur homo videtur ille, qui eſt inhumanus. itaque ad *emphaſim* ſubjecit, *hoſtis homo:* ſed tamen ſenſus non eſt perfectus, niſi legatur per interrogationem. TURN.

Quibus exemplis.] Locus corruptus eſſe videtur: poterit tamen is eſſe ſenſus, *Haec exempla, quanquam ad diverſum referuntur modum, tamen in vocis geminatione figuram habere, & alioqui perfacile eſſe, voces ita geminare, & figuram efficere.* forte etiam alio in libro eſt his exemplis uſus. *Idem.*

Sed in uno φάσις eſt geminatio.] Parum mihi percipitur hic locus. neque ignoro pro illo φάσις a quibuſdam legi *falſis*; ſed ne ſic quidem mihi emendari videtur. REGIUS. φάσις. Loc. *falſis* Voſſ. ſec.

geminatio. *παρονομασία* ei contrarium eſt, quod eodem verbo quaſi falſum augetur, *Quae lex privatis hominibus eſſe lex non videbatur.* Cui confinis eſt *ἀνταναπλασις*, ejuſdem verbi contraria ſignificatio. Cum Proculejus quereretur de filio, quod is mortem ſuam *exſpectaret*, & ille dixiſſet, *ſe vero non exſpectare: Immo*, inquit, *rogo exſpectes.* Non ex eodem, ſed ex diverſo, vicinum accipitur, cum *ſupplicio* afficiendum dicas, quem *ſupplicatione* dignum judicaris. Aliter quoque voces aut eaedem diverſa in ſignificatione ponuntur, aut productione tantum vel correptione mutatae: quod etiam in jocis frigidum, equidem tradi inter praecepta miror: eorumque exempla vitandi potius, quam imitandi gratia, pono. *Amari jucundum eſt, ſi curetur, ne quid inſit amari. Avium dulcedo ad avium ducit:* & apud Ovidium ludentem,

Cur ergo non dicam, Furia, te furiam?

Corni-

ſec. Ald. marg. Vidov. *ſed in uno facilis* (margo *falſit*) *eſt geminatio.* Baſil. *facilius.* Leidenſ.

Παρονομασία.] *Παρονομασία.* Obr. Francius malebat *παρονομασία ei contraria eſt.*

Falſum augetur.] *Agitur.* V. C. Alm. *negatur* marg. Vaſ. Steph. Gryph.

Quae lex privatis hominibus.] Eſt ex Oratione in Piſon. cap. XIII. ſed ex vulgata lectione non rectum puto exſiſtere ſenſum, niſi legatur, *quae lex priva, his hominibus eſſe lex non videbatur.* ut intelligat *privilegium*, quod vetitum erat, nec legis loco a Senatoribus habebatur. vide Cicer. pro domo 17. & 18. nam aliter, cur lex, ſi recte & ordine lata ſit, non magis privatis videretur lex, quam iis, qui in ſenatu ſunt, vel magiſtratus gerunt? cum humiles & privati magis leges reſpicere ſoleant, quam potentes. ſed hoc forte eſt hariolati. BURM.

Ἀνταναπλασις.] *Ἀνταναπλασις* eſt, cum verbum in contrarium aut diverſum ſenſum accipitur, quam dictum fuerit. poteſt verti *contraria refractio.* huic etiam parti Rutilius ſubjicit *antimetabolen.* TURNEB. *quae ἀνταναπλασις.* Voſſ. ſec.

Proculejus.] An ille ſit Auguſti familiaris, quem Horatius lib. II. od. 2. celebrat, & de quo plura Harduin. ad Plin. VII. 45. non definio. ſed non diſſimile vero videtur. BURM.

Rogo expectes.] *Ἀνταναπλασις* eſt in dictione *expectare*, quae ſignificat *opperiri* & *deſiderare*: unde *homonymia* eſt petita, TURNEB. Recte Turnebus, & eo ſenſu pro *deſiderare* Demea apud Terent. Adel. V. IV. 19.

Illum, ut vivat, optant, meam autem mortem exſpectant.

altero ſenſu pro opperiri III. IV. 8. *cum interea ſemper mortem exſpectabam miſer.* vide Scip. Gentil. parerg. I. 13. Coler. parerg. 20. Salmaſ. ad Poll. Claud. 2. & Gronov. ad Liv. XXXIII. 27. BURM.

Non ex eodem.] *Non eodem.* Voſſ. ſec.

Quem ſupplicatione, &c.] *Homonymia* eſt in dictione *Supplicium*, quae apud Salluſtium & antiquos ſcriptores *ſupplicationem* & *preces* ſignificat: praeterea vulgo ſignificat *poenam.* TURNEB.

Quem ſupplicatione dignum.] *Quem ſupplici aut eadem diverſa*, omiſſis reliquis. V. C. Alm. *quae ſupplicia eadem aut diverſa.* Voſſ. ſec.

In ſignificatione.] *In ſignatione.* V. C. Alm.

Vel correptione mutatae.] *Vel corpore, quod etiam in locis frigidum, & quidem.* V. C. Alm.

Amari jucundum.] Utrumque exemplum in lib. IV. Rhet. ad Heren. 14. & 21. PHILAND. apud Auctor. ad Herenn. IV. 14. multos codices *amare* habere teſtantur viri docti, idque ad carmen conſtituendum eſſe neceſſarium putant. Sed vellem ſimul edocuiſſent, quod carminis genus conſtituere hoc dictum putarent. Sed *amari* neceſſario ipſa traductio requirit: nam *ne quid inſit amare*, eleganter dici pro *amari*, nemo, credo, affirmabit. In eamdem vero propémodum ſententiam ludit Plautus in Ciſtell. Act. I. ſc. I. *Eho, an amare occipere, amarum eſt, obſecro*; & ſeq. BURM.

Avium dulcedo.] Gebh. lib. III. crep. II. legit *avium dulce avium ducit. Avium dulce ad avium ducit.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. ſed nihil mutant reliqui codices, & ſenſus ſatis apertus. Avium nimirum cantum & dulcedinem, ſi quis ſequatur, ducere in loco avia, ſive a regia via deducere; vel allegoricus ſenſus poteſt eſſe, ducere in perverſam vitae rationem. Ut ita *avia conſilia* dixit Silius lib. XII. 493. BURMANNUS.

Furia te furiam] Vidi, qui putarent ſcriptum ex tragoedia Medeae, cum ſcriptum ſit ex Epigrammatis Ovidii, quare ſic reſtitue, *& apud Ovidium ludentem. Cur ego.* PHILAND. Deſumptus hic verſiculus ex Ovidii Epigrammatis. Item

Ride, ſi ſapis, o puella, ride.

 ni

Cornificius hanc *traductionem* vocat, videlicet alterius intellectus ad alterum. Sed elegantius, quod eſt poſitum in diſtinguendam rei proprietatem: *Hanc reipublicae peſtem paulliſper reprimi, non in perpetuum comprimi poſſe.* Et quae praepoſitionibus in contrarium mutantur, *Non emiſſus ex urbe, ſed immiſſus in urbem eſſe videatur.* Melius atque acrius, quod cum figura jucundum eſt, tum etiam ſenſu valet, *Emit morte immortalitatem.* Illa levior eſt, *Non Piſonum, ſed piſtorum.* &, *Ex oratore arator.* Peſſimum vero, *Ne patres conſcripti videantur circumſcripti. Raro evenit, ſed vehementer venit.* Sic contingit, ut aliquis ſenſus vehemens & acer venuſtatem aliquam, non eodem ex verbo non diſſonam, accipiat. Et cur me prohibeat pudor uti domeſtico exemplo? Pater meus contra eum, qui ſe legationi immoriturum dixerat, deinde vix paucis diebus inſumptis re infecta redierat, *Non exigo, ut immoriaris legationi, immorare.* Nam & valet ſenſus ipſe, & in verbis tantum diſtantibus jucunde conſonat vox praeſertim non captata, ſed velut oblata: cum altero ſuo ſit uſus, alterum ab adverſario acceperit. Magnae veteribus curae fuit, gratiam dicendi

ni memoria lapſus ſit Martialis lib. 11. Ep. 41. Item *Larte ferox caeſo Coſſus opima tulit.* Priſcian. lib. 5. COLOMES. *Furiare furiam* Voſſ. ſec. Locat. Ald. qui & vocem *Ludentem* conjungunt huic dicto, quaſi eſſet, *Ludentem cur ego non dicam furiare furiam. cur ergo.* marg. Baſil.

Cornificius hanc, &c.] *Paronomaſiam* interpretatur Cornificius *agnominationem: traductionem* autem vocat, cum verbum idem ſaepius iteratur citra offenſionem. idem tamen *traductioni* ſubjicit eam exornationem, in qua verbum idem in alia atque alia re uſurpatur. TURNEB.

Intellectus & ad alterum] *Et* copula, ut otioſa, videtur expungenda. Aliter vero accipitur *traductio* in Rhetoricis ad Herennium. *Traductio eſt, quae facit, ut, cum idem verbum crebrius ponatur, non modo non offendat animum, ſed etiam orationem concinniorem reddat.* Cornificius vero accipere ſimpliciter videtur traductionem, pro tranſlatione unius ſenſus ad alterum. *Traducere* autem, unde *traductio*, interdum ſignificat in ore frequenter habere ac diffamare, &, ut ſic dicam, in ore vulgi ponere, quod Graece παραδειγματίζειν dicitur. Ut in euangelio, *Joſeph nolebat eam traducere*, hoc eſt infamare, & in exemplum ponere. REGIUS. *& ad alterum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

In diſtinguendam.] *In diſtinguenda rei proprietate.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Obr.

Hanc reipubl.] Cicer. 1. Catil. 12.

Sed immiſſus.] *Sed miſſus*, V. C. Alm. male, ut notavit jam Regius. Sed apud Cicer. 1. Catil. c. 11. Celeberrimus Graevius, *non amiſſus ex urbe, ſed immiſſus in urbem*, ex ſuo codice legebat. de quo tamen dubito, cum in 11. Catil. 7. dicat, *etiam quod illum emiſerim, potius, quam quod ejecerim.* BURM.

Illa levior eſt.] *Illa leviora.* Voſſ. ſec.

Ex aratore orator.] Scribe *ex oratore arator*, ex Philip. III. 9. PHILAND. *Ex aratore orator.* Ald. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Gibſ. Obr. *Ex oratore orator* V. C. Alm. Locat.

Non eandem eo verbo non diſſonam accipit.] Cum *ut* conjunctio ſubjunctivum exigat, proculdubio *accipiat* legendum eſt. ſed alia quoque mihi corrigenda videntur. non enim *eandem*, ſed *eodem* ſenſus expoſcit, ac pro *eo*, *ex* praepoſitionem, hoc modo, *non eodem ex verbo non diſſonam accipiat.* REGIUS. *Non eandem eo verbo n. d. accipit:* Voſſ. ſec. Locat. marg. Baſil.

Pater meus.] Quinctiliani pater optimus fuit declamator: idem etiam aliquando cauſidicus apud principem. *Idem.*

Immoraturum.] Scribe *immoriturum.* PHILAND. *moriturum.* V. C. Alm.

Ut immoriaris.] Scribe *non exigo ut immoriaris legationi, ſed immorare* PHIL. *Ut immoreris.* MS. Bodl. Andr. Steph. Vaſc. Sich.

Immorare.] *Immoriare.* Voſſ. ſec. Sich. Vaſc.

Cum aliter ſuo.] *Aliter* quidem legitur, ſed, vel refragantibus exemplaribus, *altero* contenderim eſſe legendum; id quod facile ex ſequenti colligitur membro. REGIUS. *aliter* Locat. *ſed ut velut oblata quum aliter ſuo:* V. C. Alm.

Magnae veteribus, &c.] Gorgias & Thraſymachus

Digitized by Google

dicendi è paribus contrariis acquirere. Gorgias in hoc immodicus, copioſus utique prima aetate Iſocrates fuit. Delectatus eſt his etiam M. Tullius, verum & modum adhibuit non ingratae (niſi copia redundet) voluptati, & rem, alioqui levem, ſententiarum pondere implevit. Nam per ſe frigida & inanis affectatio, cum in acres incidit ſenſus, innata videtur eſſe, non arceſſita. Similium fere quadruplex ratio eſt. Nam eſt primum, quoties verbum verbo ſimile, aut non diſſimile valde quaeritur: ut,

- - - *Puppeſque tuae, pubeſque tuorum.*

&, *Si in hac calamitoſa fama, quaſi in aliqua pernicioſiſſima flamma.* &, *Non enim tam ſpes laudanda, quam res eſt.* Aut certe par eſt extremis ſyllabis conſonans, *Non verbis, ſed armis.* Et hoc quoque, quoties in ſententias acres incidit, pulchrum eſt, *Quantum poſſis, in eo ſemper experire, ut proſis.* Hoc eſt πάρισον, ut pleriſque placuit. Cleoſteleus πάρισον exiſtimat, quod fit è membris non diſſimilibus. Secundum, ut clauſula ſimiliter cadat, vel iiſdem in ultimam partem collatis,

chus vetereſque ſophiſtae tres imprimis conſectabantur concinnitates, *paria paribus adjuncta*, *contraria contrariis relata*, & *homoeoteleuta*. Iſocrates quoque his plurimum juvenis eſt uſus, ſenex tamen in oratione ad Philippum ſcribit haec ſe omiſiſſe. TURNEB.

E paribus.] *Et paribus.* V. C. Alm.

Copioſus utique.] *Utique* non habet Voſſ. ſec. *aetate utique prima.* Obr.

Socrates.] Loco *Socratis*, *Iſocrates* legendum videtur, neque enim Socrates, ut diximus, quidquam legendum reliquit. REGIUS. *Socratis*, Locat. *&* *Socrates.* marg. Baſil.

Voluptati.] *Voluntati* V. C. Alm.

Affectio cum &c. innata videtur habere.] Hic locus non ſolum eſt depravatus, quia pro *affectatione* legitur *affectio*, ut pleriſque in locis alibi: ſed etiam, quia aliquid aut deeſſe, aut ſupereſſe videtur: nam *habere*, niſi aliquid adſcribatur, otiari videtur. Quid autem ſit adſcribendum, mihi non liquet. Quare & *affectatio* legatur, & *habere* allinatur, niſi loco ejus *haerere* legendum eſſe quis dixerit. REGIUS. *innata videtur eſſe* Voſſ. ſec. Locat. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Oxon.

Verbo ſimile.] *Simile* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Puppes pubeſque.] Virg. I. Aeneid. 399.

Si in hac calamitoſa.] Cicer. pro Cluent. cap. 2. ubi *ſic* legitur, ut & hic Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Quae in aliqua pernicioſiſſima.] *Quaſi* loco *quae* relativi, & *pernicioſa* legendum eſſe qui non putat, legat Orationem pro Cluentio, unde hoc ſumptum eſt exemplum. REGIUS. *que.* V. C. Alm.

Non enim tam ſpes.] Ex Ciceronis dialogo haec laudat Servius ad Virg. VI. Aeneid. 877. hoc modo; *Fanni, cauſſa difficilis laudare puerum. non enim res laudanda, ſed ſpes eſt.* eſſe vero ex libris de Republ. & fugiſſe fragmentorum collectores docet Schot. lib. II. nodor. Cicer. 5. Pithoeus vero in editione Leidenſi adducitur, quaſi ille Ciceronem in Fannio id ſcripſiſſe notaverit. Quo titulo librum ſcripſiſſe Ciceronem non ſcio. eadem paronomaſia uſus idem Cicer. XII. ad fam. ep. 25. *neque ſolum ſpe, ſed certa re jam & poſſeſſione deturbatus.* & Ovid. Ep. XVIII. 178.

Et res non ſemper, ſpes mihi ſemper adeſt. BURM.

Aut certe parem extremis ſyllabis conſonans.] Haec quidem emendare pigeret, cum *par eſt* legendum eſſe, vel caecus videre poſſet, niſi in omnibus exemplaribus, quae ego viderim, ſic ſcriptum deprehendiſſem. REGIUS. *aut certe patet.* V. C. Alm. *apparet.* marg. Baſil.

Experiri.] *Experere* mihi legendum videtur. REGIUS. & ita Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Πάρισον.] *Pariſon* appellat Aquila Romanus, *quando membra orationis pene ſunt aequalia.* aliter Fab. accipere videtur, *quoties verbum verbo ſimile aut non diſſimile valde quaeritur.* vertitur ab Aquila Romano, *prope aequatum.* TURNEB.

Cleoſteleus.] *Cleoſceleus* Voſſ. ſec. *Cleoſtolchus.* marg. Baſil. *Cleoſtelaeus* Colin. ſed Obrechtus *Cleo Stelaeus*, quem nobis ignotiſſimum hominem fatemur, & unde *Stelaeus* dici debeat, utinam vir doctiſſimus apertius enarraſſet, prodito commentario in Fabium.

Iiſdem in ultimam.] *In his ultimam.* V. C. Alm.

latis, ὁμοιοτέλευτον, ſimilem duarum ſententiarum vel plurium finem. *Non modo ad ſalutem ejus exſtinguendam, ſed etiam gloriam per tales viros infringendam.* Ex quibus fere ſunt, non tamen ut ſemper ultimis conſonent, quae τρίκωλα dicunt, *Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia.* Sed in quaternas quoque ac plures haec ratio ire ſententias poteſt. Fit etiam ſingulis verbis, *Hecuba, hoc dolet, piget, pudet.* &, *Abiit, exceſſit, erupit, evaſit.* Tertium eſt, quod in eoſdem caſus cadit, ὁμοιόπτωτον dicitur. Sed neque, quod finem habet ſimilem, eſt ὁμοιόπτωτον: utique in eumdem finem venit ὁμοιοτέλευτον. Eſt enim ὁμοιόπτωτον tantum caſus ſimilis, etiamſi diſſimilia ſint, quae declinentur: nec tantum in fine deprehenditur, ſed reſpondent vel prima inter ſe, vel mediis, vel extremis: vel etiam permutatis his, ut media primis, & ſumma mediis accommodentur, & quocumque modo accommodari poterunt. Nec enim ſemper paribus ſyllabis conſtat: ut eſt apud Afrum, *Amiſſo nuper infelicis aulae, ſi non praeſidio inter pericula, tamen ſolatio vitae inter adverſa.* Ea vero videntur optima, in quibus initia ſententiarum & fines conſentiunt: ut

cadat vel in ultimam. Voſſ. ſec.

Plurium finem.] Neſcio an verbum exciderit *finem faciat*; vel *habeat*, ut mox etiam loquitur.

Non modo.] Cicer. pro Milone. cap. 2.

Fere ſunt.] *Fere fiunt.* MS. Alm. Voſſ. ſec.

Ut ſemper ultimis.] *Ut ſemper utique ultimis.* V. C. Alm.

Vicit.] Pro Cluent. cap. 6.

Haec cubat, dolet.] *Haec cubat, hoc dolet* V. C. Alm. *Hecuba haec dolet.* Locat. Ald. *Hecuba, hoc dolet.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. Obr. quod ſecuti ſumus, & fragmentum ex Tragico quodam eſſe putamus. *hoc dolet* autem, non *haec.* ita Mart. I. 14.

Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit,
Sed quod tu facies, hoc mihi, Paete, dolet.

& I. 59.

Hoc dolet. &c.

Ter. Eun. I. II. 13.

Aut hoc tibi doleret ibidem, ut mihi dolet.

Adel. II. IV. 8. *hoc mihi dolet.* & alibi *id dolet*, & ſimilia. ſic & Plautus & alii, vide Scheffer. ad Juſt. I. 8. Burm.

Abiit.] Catil. II. cap. I.

Quod non in eoſdem.] *Non* negandi adverbium, ut ſenſui contrarium, expungatur. Regius. *non* habet marg. Baſil. pro *caſus* vero *cauſſas.* V. C. Alm.

Sed neque quod finem habet ſimilem, utique in eundem finem venit ὁμοιοτέλευτον.] Hujus quidem loci quamvis depravati ſenſus percipi poteſt: videtur enim Fabius ſignare differentiam inter ὁμοιόπτωτον & ὁμοιοτέλευτον: nam ſimiliter deſinens ſemper ſimilem habet finem, ſimiliter cadens non ſemper. poſſunt enim eſſe iidem caſus, & tamen diverſos habere fines. quare ſic mihi corrigendum videtur. ut *eſt* verbum & ὁμοιόπτωτον adſcribatur hoc modo, *ſed neque, quod finem habet ſimilem, eſt ὁμοιόπτωτον, utique in eundem finem venit ὁμοιοτέλευτον.* Regius. vetus lectio eſt in MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *ſed neque finem habet ſimilem (utique in eundem finem venit ὁμοιοτέλευτον) quia ὁμοιόπτωτον eſt tantum caſus ſimilis. &c.* Obr.

Sed reſpondent.] *Et reſpondent vel primus.* V. C. Alm. *ſed reſpondet vel primis* Voſſ. ſec. *ſed reſpondent vel primis.* Locat. Ald. Baſil.

Accommodari poterunt.] *Poteſt.* V. C. Alm.

Sed ſolatio inter adverſa.] Recte in quibuſdam exemplaribus mihi legi videtur loco illius *ſed*, *tamen*, ita ut *vitae* genitivus adſcribatur hoc modo, *tamen ſolatio vitae inter adverſa.* Regius. *ſed ſolatio inter.* Locat. *tamen ſolatio inter.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Enim fere videntur optima.] Hic aliquid deeſſe nemo non videt, cum *enim* conjunctio nunquam in ſenſus initio ponatur. *Ea* igitur mihi videtur adſcribendum loco *enim*, & *vero* loco *fere*, ut legatur, *ea vero videntur.* Regius. *ei vero.* V. C. Alm. *ejus fere.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. *ea fere.* Locat.

Videntur optima.] Haec ſpecies ſi ſaepius uſurpetur, nimiam oſtendit affectationem propter magnam exornationem. Turneb.

Solatio,

Digitized by Google

ut hîc, *Praeſidio*, *ſolatio.* Et ut pene ſimilia ſint verbis, & paribus cadant, & eodem deſinant modo. Etiam ut ſint (quod eſt quartum) membris aequalibus, quod ἰσόκωλον dicitur, *Si*, *quantum in agro locisque deſertis audacia poteſt*, *tantum in foro atque judiciis impudentia valeret.* ἰσόκωλον eſt, & ὁμοιόπτωτον habet. *Non minus nunc in cauſſa cederet Aulus Caecina Sexti Aebutii impudentiae*, *quam tum in vi facienda ceſſit audaciae.* ἰσόκωλον, ὁμοιόπτωτον, ὁμοιοτέλευτον. Accedit & ex illa figura gratia, qua nomina dixi mutatis caſibus repeti, *Non minus cederet*, *quam ceſſit.* Adhuc ὁμοιοτέλευτον & παρωνομασία eſt, *Neminem poſſe alteri dare matrimonium*, *niſi quem penes ſit patrimonium.* *Contrapoſitum* autem, vel, ut quidam vocant, *contentio* (ἀντίθετον dicitur) non uno fit modo. Nam & fit, ſi ſingula ſingulis opponuntur: ut in eo, quod modo dixi, *Vicit pudorem libido*, *timorem audacia.* Et bina binis, *Non noſtri ingenii*, *veſtri auxilii eſt.* Et ſententiae ſententiis, *Dominetur in concionibus*, *jaceat in judiciis.* Cui commodiſſime ſubjungitur & ea ſpecies, quam *diſtinctionem* diximus, *Odit populus Romanus privatam luxuriam*, *publicam magnificentiam diligit.* Et, quae ſunt ſimili caſu, diſſimili ſententia in ultimo locata: ut, *Quod in tempore mali fuit*, *nihil obſit: quin*, *quod in cauſſa boni fuit*, *proſit.* Nec ſemper contrapoſitum ſubjungitur, ut in hoc, *Eſt enim haec*, *judices*, *non ſcripta*, *ſed nata lex.* Verum, ſicut Cicero dicit, quod de ſingulis rebus propoſitis refertur ad ſingula: ut in eo, quod ſequitur, *Quam non didicimus*, *accepimus*, *legimus*, *verum ex natura ipſa arripuimus*, *hauſimus*, *expreſſimus.* Nec ſemper, quod adverſum eſt, contraponitur,

Solatio, *& ut.*] *Solatio*, *praedio & ſimilia ſint.* Voſſ. ſec. Locat. *ſolatio pedem & ſimilia.* V. C. Alm.

Et ut pene ſimilia.] *Et ut pede ſimilia ſint*, *verbisque paribus cadant.* Obr.

Etiam ut ſint.] Quarta ſpecies dicitur *Iſocólon*, quando membra periodi aequalia ſunt. vertitur ab Aquila Romano *exaequatum*, dicitur à Cornificio *compar.* TURNEB. *etiam ut ſint verbis.* V. C. Alm.

Si quantum.] Pro Caecin. cap. 1.

Quam tum in vi.] *Quantum in vi.* V. C. Alm. Locat. Baſil. *quam. tunc.* Voſſ. ſec. *quam in vi.* Ald.

Accidit & ex illa figura graeca.] Sic quidem legitur. ſed *i* vocali in *e* converſa, legendum eſſe *accedit*, & *ex* praepoſitionem eradendam, contenderim. illa autem figura graeca eſt, quod paullo ante polyptoton appellavit. REGIUS. *Accidit & ex illa figura graeca.* Locat. *Accidit & illa figura graeca.* Ald. *Accidit & ex illa figura gratia.* V. C. Alm. *& ex illa figura gratia*, omiſſo *accidit.* Voſſ. ſec.

Penes ſit patrimonium.] *Matrimonium.* Steph. Roign.

Contrapoſitum autem.] *Antitheton* fit, quando oratio conſtat *verbis contrariis.* neque tamen hoc eſt ita exacte accipiendum: ſatis eſt enim, dum inſit verbis ſimilitudo contrarietatis. TURNEBUS. *Compoſitum.* Obr.

Fit ſi ſingula.] *Fit ſingula.* V. C. Alm.

Dominetur.] Pro Cluent. cap. 2.

Et ea ſpecies.] *Ex ea ſpecie.* V. C. Alm.

Odit Populus.] Pro Muraen. cap. 36.

Quod in tempore.] Pro Cluent. cap. 29. ubi, *ut quod in tempore mali fuit*, *nihil obſit*, *quod in cauſſa boni fuit*, *proſit. Quin in cauſſa.* V. C. Almel.

Eſt enim haec judices.] Pro Milon. cap. 4. *eſt igitur judices.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Quod de ſingulis.] *Quod* deeſt V. C. Alm. Baſil. Obr. *aliquando ſingulis.* Vidov.

Ut in eo.] *Ut eo.* V. C. Alm.

Apud

Digitized by Google

tur, quale eſt apud Rutilium, *Nobis primum dii immortales fruges dederunt: nos, quae ſoli accepimus, in omnes terras diſtribuimus. Nobis majores noſtri Rempubl. reliquerunt: nos etiam ſocios noſtros de ſervitute eripuimus.* Fit etiam aſſumpta illa figura, qua verba declinata repetuntur, quod ἀντιμεταβολὴ dicitur, *Non ut edam vivo, ſed ut vivam edo.* Et quod apud Ciceronem converſum ita eſt, ut cum mutationem caſus habeat, etiam ſimiliter deſinat: *Ut & ſine invidia culpa plectatur, & ſine culpa invidia ponatur.* Quod & eodem clauditur verbo: ut quod dicit de Roſcio, *Etenim, cum artifex ejuſmodi ſit, ut ſolus dignus videatur eſſe, qui ſcenam introëat: tum vir ejuſmodi ſit, ut ſolus videatur dignus, qui eò non accedat.* Eſt & in nominibus ex diverſo collocatis ſua gratia, *Si Conſul Antonius, Brutus hoſtis: ſi conſervator reipublicae Brutus, hoſtis Antonius.* Olim plura de figuris, quam neceſſe erat: & adhuc erit, qui putet eſſe figuram, *Incredibile eſt*

Apud Rutilium.] Non Rutilium Rufum, qui Numantini belli hiſtoriam ſcripſit, ſed Rutilium Lupum Rhetorem, qui ex Oratione Demetrii Phalerei, non Iſiodoro, ut Turnebus, haec citat p. 11. Vide Voſſ. lib. v. Inſt. Orat. c. xii. §. 2. vide & in hanc ſententiam Lucret. lib. vi. 1. & ibi Lambin. Burm.

Nobis primum.] Hoc exemplum ſumptum eſt ex Iſiodoro oratore Graeco. loquitur autem de Athenienſibus, quibus Ceres primum fruges communicavit, quas poſtea in omnes terras diſtribuerunt. Turneb. *nobis primis.* MSS. Bodl. Alm. Locat. Ald. Baſil. Colin.

Quae ſoli.] *Quod ſoli.* Voſſ. ſec. Ven. Locat. Par. Colin.

Nobis majores.] Haec reliqua ex Demetrii oratione deſunt MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Ἀντιμεταβολὴ dicitur.] Hanc figuram interpretatur Cornificius *commutationem.* in qua *ſententiae commutatis verbis contrariae ſunt.* caeterum haec ſententia tribuitur Socrati, qua ſignificabat ſe ſobrium, & alios increpabat ut ventri deditos. Turneb.

Non ut edam vivo, &c.] Macrob. ii. Saturn. c. 8. *Socrates dicebat, homines multos propterea velle vivere, ut ederent & biberent: ſe bibere atque eſſe, ut viveret.* Pith. Clemens Alex. paedag. lib. i. cap. i. οἱ μὲν δὲ ἄλλοι ἄνθρωποι ζῶσιν, ἵνα ἐσθίωσιν &c. Almelov.

Sed ut vivam edo.] Deſunt haec Voſſ. ſec.

Et cum mutationem.] *Ut* loco *&* copulae reponatur, ne incongrue verba conjungantur. Regius.

Sine culpa invidia puniatur.] *Ponatur* legendum eſſe, qui non credit, legat orationem pro Cluentio (cap. 2.) in qua ſic ſcriptum eſſe inveniet. Regius. *puniatur.* Locat. Andr. Baſil.

Et eodem excluditur verbo.] *Quod* relativum in quibuſdam exemplaribus recte eſt adſcriptum; ſed mihi etiam *cluditur*, *ex* praepoſitione eraſa, legendum videtur, hoc modo. *Et quod eodem cluditur verbo.* Regius. *Et eodem & cluditur verbo.* V. C. Alm. ubi ſequentia etiam admodum turbata ſunt: *Et eodem concluditur verbo.* Voſſ. ſec. *& eodem cluditur verbo.* Locat. *quod & eodem excluditur verbo.* Baſil.

Dicit de Sexto Roſcio.] Cicer. pro Quint. cap. 25. *de Roſcio.* Obr. lege *de Q.*

Artifex ejus mundi ſit.] Emendate in quibuſdam exemplaribus *ejuſmodi* legitur, & *introeat*, & *dignus* iterum. hoc modo, *ut ſolus videatur dignus, qui eo non accedat.* Regius.

Qui in ſcenam introeat.] Id ait propterea, quod *ſcenici artifices*, ut *Comoedi*, *infamia notabantur*, qua indignus erat *Roſcius*, cum eſſet vir probus. Turneb. in Cicerone legitur, *qui in ſcena ſpectetur*; & ita Voſſ. ſec. qui deinde iterum, *ut ſolus dignus videatur, qui in ſcena ſpectetur.*

Eſt & in nominibus.] *Eſt & in ho-ridie minibus.* V. C. Alm.

Collocatis.] *Collatis.* Voſſ. ſec.

Si conſul] Cicer. iv. Philip. 3. *ſi conſul Antonius, Brutus hoſtis, Antonius* omiſſis reliquis. V. C. Alm.

Olim plura.] *Olim* mihi parum ſenſui convenire videtur, qui *ſed* particulam vel ſimilem magis expoſcit. Regius. Videtur innuere Fabius, vel ſe *plura* ſcripſiſſe de *figuris* in quodam libro, vel ſe *plura* in poſterum ſcripturum. praeterea more ſuo, ut in figuris ſententiarum fecit, quaſdam reddit ſpecies, quae à quibuſdam *figurae* appellantur, cum tamen *figurae* non ſint. Turneb.

Qui putat.] *A* vocali in *e* converſa, *putet* legendum

Digitized by Google

eſt quod dico, ſed verum, ἀνθυποφορὰν vocant. &, *Aliquis hoc ſemel tulit, ego bis, ego ter.* Διέξοδον, ἄφοδον, *Longius evectus ſum, ſed redeo ad propoſitum.* Quaedam verborum figurae paullum figuris ſententiarum declinantur, ut *dubitatio*. Nam cum eſt in re, priori parti aſſignanda eſt: cum in verbo, ſequenti: *Sive me malitiam, ſive ſtultitiam dicere oportet*. Item correctionis eadem ratio eſt. Nam quod illic dubitat, hic emendat. Etiam in perſonae fictione accidere quidam idem putaverunt, ut in verbis etiam eſſet haec figura, *Crudelitatis eſt mater avaritia.* Et apud Salluſtium in Ciceronem, *O Romule Arpinas.* quale eſt & apud Menandrum, *Oedipus Othryaſius.* Haec omnia copioſius ſunt exſecuti, qui non ut partem operis tranſcurrerunt, ſed proprie libros huic operi dedicaverunt, ſicut Caecilius, Dionyſius, Rutilius, Gornificius, Viſellius, aliique non pauci. ſed non minor erit eorum, qui vivunt, gloria. Ut fateor autem, verborum figuras poſſe plures reperiri à quibuſdam, ita iis, quae ab auctoribus claris traduntur, meliores, non aſſentior. Nam in primis M. Tullius multas in tertio de oratore libro poſuit, quas in oratore, poſtea ſcripto, tranſeundo videtur ipſe damnaſſe: quarum pars eſt, quae ſententiarum potius, quam verborum ſit, ut *imminutio, improviſa imago, ſibi ipſi reſponſio, digreſſio, permiſſio, contrarium*: hoc enim puto, quod dicitur

gendum eſt. REGIUS. *qui putant.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Ἀντιπεφορὰν.] *Ἀνθυπεφορὰν.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Sich. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Nego bis, ego ter.] *N* litera eraſa *ego bis* legendum mihi videtur. eſt autem exemplum decurſionis. REGIUS. *nego bis, ego ter.* Voſſ. ſec. Locat. *Ego bis, ter.* Obr.

Διέξοδον.] Διέξοδος latine dicitur *tranſitio*, cum ab uno loco ad alterum tranſimus. ἄφοδος vero eſt *regreſſio*, quando ex digreſſione revertimur ad propoſitum. TURNEB.

Quaedam verborum fig.] *Figurae quaedam* ambigunt, quoniam, ſervata eadem appellatione, nunc ad *ſententiam*, nunc ad *verba* referri debent. *Idem.*

Sive me malitiam.] Auctor ad Heren. IV. 41. *ſive ſtultitiam, ſive malitiam dicere oportet, ſive utrumque.*

Correctionis.] *Correptionis.* V. C. Alm.

Quidam idem.] *Quidem idem.* V. C. Alm. *quidam putaverunt.* Steph.

In verbis etiam.] *Etiam* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Et apud Saluſtium in Ciceropem, &c.] Vide Turneb. Adverſar. l. 16. c. 7. in V. C. Alm. haec Salluſtii deerant.

Oedipus Othryaſius.] Si Menandri comoediae exſtarent, cur Oedipus *Othryaſius* dicatur, facile intelligeretur; nunc vero nec exſtant, nec ego apud quemquam me legiſſe memini dicti hujus expoſitionem. REGIUS. Vix poteſt intelligi haec *proſopopoeia*, cum deſideretur *Menandri comoedia*: tamen intelligi poterit de quodam *Theſſalo*, qui diceret, ſe *nobilem* eſſe *Thebanum*. *Othrys* autem mons eſt *Theſſaliae*. quidam legunt *Odriſius*, id eſt, *Thrax*. TURNEB. *apud Menandrum Thryaſius.* V. C. Alm. *apud Men. Chriaſius.* Vall. lib. ceterum hoc Menandri effugit nuperum collectorem reliquiarum hujus Poëtae, qui forte numquam Fabium noſtrum perlegerat.

Sed proprie libros.] Malebat Francius *proprios.*

Sed non minor erit, &c.] Quidam ajunt intelligi hoc de Plinio, qui oratorem ab ipſis incunabulis inſtituit. alii de *Virginio*, qui vixit tempore Fabii. TURNEB.

Qui vivunt.] *Qui juvant.* marg. Baſil. Gryph.

Verborum figuras.] *Verborum quoque figuras.* V. C. Alm.

Quantum pars.] *Quarum*, non *quantum*, legendum eſſe, nemo non videt. REGIUS.

Improviſa imago.] Locus hic videtur depravatus, eſtque legendum, *improviſum*, deinde *imago*, ut apparet ex Cicerone. TURNEB. vid. Cicer. III. de Orat. cap. 54.

Permiſſio.] *Promiſſio.* marg. Baſil.

citur ἐναντιότης, *ſumpta ex adverſo probatio.* Quaedam omnino non ſunt figurae, ſicut *ordo, dinumeratio, circumſcriptio*: ſive hoc nomine ſignificatur comprehenſa breviter ſententia, ſive finitio. Nam & haec Cornificius atque Rutilius ſchemata λέξεως putant. Verborum autem *concinna transgreſſio*, id eſt, *hyperbaton*, quod Caecilius quoque putat *ſchema*, à nobis eſt interpoſita. Et *mutatio:* quae ſi ea eſt, quam Rutilius ἀνομοίωσιν vocat, diſſimilitudinem oſtendit hominum, rerum, factorumque: ſi latius fiat, figura non eſt: ſi anguſtius, in ἀντίθετον cadet. Si vero haec appellatio ſignificat ὑπαλλαγήν, ſatis de ea dictum eſt. Quod vere ſchema eſt, *ad propoſitum ſubjecta ratio?* Utrum quod Rutilius αἰτιολογίαν vocat? nam de illo dubitari poſſit, an *ſchema* ſit diſtributis ſubjecta ratio. Quod apud eumdem primo loco poſitum eſt, προσαπόδοσις dicitur, quae ut maxime ſervetur, ſane eſt in pluribus propoſitis: quia aut ſingulis ſtatim ratio ſubjicitur: ut eſt apud C. Antonium. *Sed*

neque

Dinumeratio.] *Denumeratio.* V. C. Alm.

Circumſcriptio.] *Circumitio.* V. C. Alm. & margines Vaſc. Steph.

Comprehenſa breviter ſententia, ſive finitio] *Compreſſa breviter finitio.* MS. Bodl. Andr. ſed vereor, ut Gibſon recte variantem hanc lectionem adnotaverit, quam & in Ald. exſtare ait, ubi tamen *compreſſa breviter ſententia, ſive finitio*, & ita Locat.

Nam & hoc Cornificius.] Hae duae particulae, *& hoc*, mihi videntur, ut ceſſantes, eradendae. Regius. *& hoc C. a. R. ſchema.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *& haec.* Gryph. Steph. Vidov. Col. Leid. Oxon. Obr. *nam Cor. a. Rut. haec ſchemata.* Ald. Baſil. *& hoc C. a. R. ſchemata haec.* Locat.

Cornificius.] Cornificius lib. 4. ad Herennium, *ſententiam* & *finitionem* ponit inter *figuras dictionum.* Turneb.

Concinna.] *Continua.* marg. Baſil. & Gryph. ſed apud Ciceron. d. l. eſt *concinna.*

Transgreſſio hyperbaton.] Duae hae particulae, *id eſt*, mihi videntur adſcribendae. ut legatur, *trangreſſio, id eſt, hyperbaton.* Regius. non habet Locat.

Inter poſita.] Forte *inter tropos poſita.* nam lib. VIII. cap. 6. inter tropos recenſet *hyperbaton*, licet multos, ut hic Caecilius, tropis eximere hyperbaton dicat lib. IX. cap. I. ſed refellit ſimul. Burm.

Ἀνομοίωσιν.] Cum apud Rutil. non reperirem ἀνομοίωσιν, reperiremque ὁμοίωσιν ſchema eſſe, in quo diviſio & ſeparatio eſſet perſonarum, aut etiam rerum demonſtratio, quantum intereſſet, adductus ſum ut crederem, ſcribendum hic eſſe ὁμοίωσιν. Philander. ἀνομοίωσιν. Voſſ. ſec. Ald. Baſil.

Si latius fiat, &c.] Id videtur dicere Fabius, propterea quod ſi tractetur illa *diſſimilitudo*, jam quaeſtio erit de eodem & alio, quae refertur ad *finitionem:* itaque *figura* non erit. Turneb. *factorum. Quae ſi latius.* Voſſ. ſec.

Significat.] *Significet.* Voſſ. ſec.

Quod vere ſchema.] Francius volebat *vero.* & ita Obr. edidit.

Subjecta ratio, quod Rutilius.] *Quod* iterato poſitum, ut ſenſum confundens, eſt eradendum. Regius. *ratio quod Rutilius a. v. utrum (nam de illo d. p. an ſchema ſit, diſtributis)* &c. V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil. & Voſſ. ſec. niſi quod habeat *quid Rutilius.*

Αἰτιολογία.] In vetuſtis codicibus legitur ἀπολογία. id eſt, *purgatio*, quae quanquam excuſando reddit rationem facti, non tamen ſatis implet *figuram.* & alioqui apud Rutilium αἰτιολογία legitur, id eſt, *redditio cauſae.* Turneb. & hic ſcribendum pro ἀπολογίαν, αἰτιολογίαν, quam Rutilius fieri ait ratione brevi & ſententioſa, ita ut, quod dubium eſt viſum, ad certam fidem adduci videatur. Philand. ἀπολογίαν. marg. Steph. αἰτιολογίαν Ald.

Προσαπόδοσις.] Προσαπόδοσις (ut inquit Rutilius) dicitur, cum *propoſitis quibuſdam ratio ſubjungitur.* videtur etiam Fab. innuere *proſapodoſin*, ſubjectam ad propoſitum rationem. Turneb.

Sane in pluribus.] Niſi *eſt* verbum adſcribatur, difficilior hic ſenſus videtur. Regius. deficit *eſt* MS. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Ald. *ſane eſt pluribus.* Baſil.

Quia aut ſingula.] Recte *ſingulis* in quibuſdam legitur exemplaribus. Regius. *ſubjiciatur* etiam Voſſ. ſec.

Apud Antonium.] Non eſt hic *Antonius* orator, qui inducitur apud Ciceronem in libris oratoris, ſed Ciceronis in conſulatu competitor, adverſus quem Cicero dixit in *toga candida.* Turneb.

Digitized by Google

neque accuſatorem eum metuo, qui ſum innocens: neque competitorem vereor, qui ſum Antonius: neque conſulem ſpero, qui eſt Cicero. Aut poſitis duobus vel tribus, eodem ordine ſingulis continuo redditur: quale apud Brutum de dictatura Cn. Pompeji, *Praeſtat enim nemini imperare, quam alicui ſervire. ſine illo enim vivere honeſte licet, cum hoc vivendi nulla conditio eſt.* Sed uni rei multiplex ratio ſubjungitur: ut apud Virgilium,

Sive inde occultas vires, & pabula terrae
Pinguia concipiunt, ſive illis omne per ignem
Excoquitur vitium. - - -
Seu plures calor ille vias, - - -
Seu durat magis. - - .

& totus locus, *Relationem* quid accipi velit, non mihi liquet. Nam ſi ὑπαλλαγὴν aut ἐπάνοδον, aut ἀντιμεταβολὴν dicit, de omnibus locuti ſumus. Sed quidquid id eſt, neque hoc, neque ſuperiora in oratore repetit. Sola eſt in eo libro poſita pariter inter figuras verborum, *exclamatio*, quam ſententiae potius puto. affectus enim eſt, & ceteris omnibus conſentio. Adjicit his Caecilius περίφρασιν, de qua dixi. Cornificius *interrogationem, ratiocinationem, ſubjectionem, tranſlationem, occultationem:* praeterea *ſententiam, membrum, articulum, interpretationem, concluſionem.* quorum priora alterius generis ſunt ſchemata, ſequentia ſchemata omnino non ſunt. Item Rutilius praeter ea, quae apud alios quoque ſunt *ſchemata*, παρομολογίαν, ἀναγκαῖον, ἠθοποιΐαν, δικαιολογίαν, πρόληψιν, χαρακτηρισμὸν, βραχυλογίαν, παρασιώπησιν, παῤῥησίαν, de quibus

NEB. *apud Gajum Antonium.* V. C. Alm. *apud C. Antonium.* Voſſ. ſec. Baſil. Colin. Oxon. Obr.

Continua reddantur.] *N* litera expuncta, & *a* vocali in *i* converſa, *redditur* eſt legendum, ut ad rationem referatur. Regius. *continua reddatur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *continua reddantur.* Locat. Ald. *continua reddutur.* Baſil.

Apud Brutum Cn. Pompeji.] Duo haec verba *de dictatura*, hic a librariis praetermiſſa, in aliis ſcripta inveniuntur hoc modo, *apud Brutum de dictatura Cn. Pompeji.* Regius. *de data natura Cn. Pompeji.* V. C. Alm.

Subjicitur.] *Subjungitur.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Obr.

Sive inde.] Virg. 1. Georg. 86.

Excoquitur vitium.] His ſubjungit Obr. *& totus locus*, quae poſt ſequentia verba omittit.

Relationem.] Quidam tamen *relationem* accipere malunt *epanapheram*, ut Aquila Romanus: eſt autem ſpecies *repetitionis.* Turneb.

De omnibus locuti.] *De omnibus his locuti.* V.C.Alm.

Sed quicquid eſt ne haec ſuperiora.] Depravatus hic locus ſic emendari poteſt, ut *que* copula adſcribatur, hoc modo, *ſed quidquid eſt, neque haec, neque ſuperiora.* Regius. *ne haec.* Locat. *nec hoc.* Voſſ. ſec.

Poſita par eſt inter.] Non intelligitur hic locus, niſi hoc modo corrigatur, ut non *par eſt*, ſed *pariter* legatur. Regius. *par eſt.* V. C. Alm. Locat. *poſita, ponitur inter.* Voſſ. ſec. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Tranſlationem.] *Tranſitionem.* V. C. Alm.

Occultationem.] Suſpicor depravatum eſſe codicem, legendumque *occupationem.* nam *occultatio* non repetitur apud Cornificium. Turneb.

Articulum.] *Articulos.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Rutilius praeterea.] *Praeter ea* diviſim legendum eſt, ne ſupervacuis oneretur oratio. Regius. ſequentia in V. C. Alm. mutila & turbata ſunt. ut in Voſſ. ſec. qui omittit *ſchemata*, & deinde ἀναγκαῖον, ἠθοποιΐαν, δικαιολογίαν. τὰ *ſchemata.* etiam omittit Obr.

Παρομολογίαν.] *Quando aliquid ultro confitemur, & poſtea majus inferimus & gravius.* Turneb.

Χαρακτηρισμόν.] Fit haec figura, cum *veluti quibuſdam coloribus delineamus aut perſonam aut vitam*

 alicu-

Digitized by Google

bus idem dico. Nam eos quidem auctores, qui nullum prope finem fecerunt exquirendis nominibus, praeteribo: qui etiam, quae ſunt argumentorum, figuris adſcripſerunt. Ego illud de iis etiam, quae vere ſunt, adjiciam breviter, ſicut ornant orationem opportune poſitae, ita ineptiſſimas eſſe, cum immodice petuntur. Sunt, qui neglecto rerum pondere, & viribus ſententiarum, ſi vel inania verba in hos modos depravarint, ſummos ſe judicent artifices, ideoque non deſinunt eas nectere: quas ſine ſententia ſectari tam eſt ridiculum, quam quaerere habitum geſtumque ſine corpore. Sed ne hae quidem, quae recte fiunt, denſandae ſunt nimis; nam & vultus mutatio, oculorumque conjectus, multum in actu valet: ſed ſi quis ducere os exquiſitis modis, & frontis ac luminum inconſtantia trepidare non deſinat, rideatur. Et oratio habeat rectam quamdam velut faciem: quae ut ſtupere immobili rigore non debebit, ita ſaepius in ea, quam natura dedit, ſpecie continenda eſt. Sciendum vero in primis, quid quiſque in orando poſtulet *locus*, quid *perſona*, quid *tempus*. Major enim pars harum figurarum poſita eſt in delectatione. Ubi vero atrocitate, invidia, miſeratione pugnandum eſt, quis ferat contrapoſitis, & pariter cadentibus, & conſimilibus iraſcentem, flentem, rogantem? cum in his rebus cura verborum deroget affectibus fidem: &, ubicumque ars oſtentatur, veritas abeſſe videatur.

alicujus. Idem.

Παρασιωπησιν.] *Cum dicimus nos aliquid tacere, quod tamen tacitum ſatis intelligitur.* Idem.

Παῤῥησίαν.] Vide Voſſium Inſtitut. Orator. lib. 5. p. 414.

Vel inania verba.] *Inanilia.* Voſſ. ſec.

Depravarint.] *Depravarunt.* Voſſ. ſec.

Quaſi nec ſubſtantia ſectari.] Depravatus hic locus ita corrigi poteſt: ut *nec* particula eradatur, ac loco ejus *ſine* praepoſitio reponatur. Ac pro *ſubſtantia*, *ſententia* legatur, hoc modo *quas ſine ſententia ſectari.* Regius. *quas ſine ſubſtantia.* Voſſ. ſec. Locat. Andr. marg. Colon. Baſil. Vidov. *Quas nec ſubſtantia.* V. C. Alm.

Sed ſi quis ducere os exquiſitis.] Videndus Lud. Creſolius Vacat. Autumnal. libro 2. capite 7. ſectione 2. pag. 214. 215. Parbus. *ducere eos.* Oxon. ſed puto librarii eſſe flagitium.

Et orator.] Tametſi hic locus menda pleriſque carere videtur, ex eo tamen adverbio ſimilitudinis, *oratio* loco *oratoris* colligitur eſſe reponenda. Neque enim de pronuntiatione hoc loco praecipit Fabius; ſed, ſimilitudine ab actione ſumta, oſtendit orationem nec ubique rectam, nec ubique figuratam eſſe debere. Regius. *& orator.* MSS. Vallae. Alm. Colb. Voſſ. ſec. Locat.

Cum jam his rebus.] Loco *jam*, *in* propoſitio reponenda videtur hoc modo, *cum in his rebus.* Regius. *cum jam.* Locat. *cum tam.* V. C. Alm. *cum his rebus.* Baſil. Gryph.

Varietas abeſſe.] *Veritas* ut legatur, ſenſus expoſcit. Regius.

Videatur.] *Videtur.* V. C. Alm.

C A-

Digitized by Google

CAPUT IV.

De compoſitione.

De *compoſitione* non equidem poſt Marcum Tullium ſcribere auderem (cui neſcio an ulla pars operis hujus ſit magis elaborata) niſi & ejuſdem aetatis homines, ſcriptis ad ipſum etiam literis, reprehendere id collocandi genus auſi fuiſſent, & poſt eum plures multa ad eamdem rem pertinentia memoriae tradidiſſent. Itaque accedam in pleriſque Ciceroni, atque in iis ero, quae indubitata ſunt, brevior: in quibuſdam paullum fortaſſe diſſentiam. Nam etiam cum judicium meum oſtendero, ſuum tamen legentibus relinquam. Neque ignoro quoſdam eſſe, qui curam omnem *compoſitionis* excludant, atque illum horridum ſermonem, ut forte effluxerit, modo magis *naturalem*, modo etiam magis *virilem* eſſe contendant. Qui ſi id demum *naturale* eſſe dicunt, quod à natura primum ortum eſt, & quale ante cultum fuit, tota haec ars orandi ſubvertetur. Neque enim loquuti ſunt ad hanc regulam & diligentiam primi homines. nec procemiis *praeparare, docere* expoſitione, argumentis *probare*, affectibus *commovere* ſcierunt. Ergo his omnibus, non ſola compoſitione caruerunt: quorum ſi fieri nihil melius IV.

Exordium eſt *prolepticum*: nam veniam praefatur, quod poſt Ciceronem de *compoſitione* ſcribat. ſubnectit eorum reprehenſionem, qui *compoſitionem* vituperant. poſtremo addit praecepta *compoſitionis*, quae eſt *apta verborum ſtructura, in ordine, junctura, numero poſita*. Turneb.

Niſi & ejuſdem.] *Niſi ad ejuſdem*. V. C. Alm.

Et ejuſdem aetatis hom.] Brutus ipſe lib. xv. ad Att. Ep. Pith.

Scriptis ad ipſum.] Calvus enim, ſcriptis ad Ciceronem epiſtolis, Ciceronem appellavit *ſolutum* & *enervem*: Brutus *fractum* & *elumbem*. quinetiam (ut ſcriptum eſt quintodecimo epiſt. ad Attic.) cum Bruti mandato Cicero de *compoſitione* ſcripſiſſet, tamen judicium Ciceronis de *compoſitione* Bruto diſplicuit. Turneb.

Reprehendere vel collocandi.] In vetuſtis codicibus legitur, *id collocandi genus*, ut ſignificetur *ea compoſitio*, quam probavit Cic. in *Orat. perfecto*. Turnebus. *reprehendere vel collocandi genus*. Locat. Ald. Gryph. Par. Vaſc. Steph. Colin. Vidov.

Poſt eum plures.] Ut Cornificius, Stertinius, Gallio, Celſus, Lenas, Virginalis, Plinius, Rutilius. Regius.

Nec ignoro.] Quidam *Fabii* tempore erant *antiquarii*, qui *antiquorum* horrorem, ut Catonis, imitabantur, *cultamque* negligebant *compoſitionem*, quod ea putarent orationem *effoeminari*. Turn.

Qui ſi id demum.] Ut refutet eorum opinionem, diſtinguit *appellationis* ſignificationem, à qua vel *abſurdum* colligit, vel *naturalem* eſſe *compoſitionem*. Idem. *quid id demum* Voſſ. ſec.

Quod a natura.] *Quod natura*. Obr. qui etiam τὸ *eſt*. omittit.

Tota haec ars.] *Tota his ars*. Voſſ. ſec.

Subvertetur.] *Subvertitur*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Nec procemiis praeparare, docere, exponere, argumentis probare.] Invitus quidem facio, ut ſine exemplarium cujuſquam aſſipulatione aliquid immutem. Sed in iis, quae manifeſte depravata ſunt, major ſenſuum, quam exemplarium, ratio habenda eſt. Ut hoc loco *exponere* quidem legitur, ſicque legendum eſſe quidam ſuis in expoſitionibus atteſtantur; ſed loco ejus infiniti *expoſitione* legendum eſſe illud eſt indicio, quod ſingulis infinitis ablativi ſint appoſiti. *expoſitione* itaque vel refragantibus exemplaribus legatur, hoc modo, *docere expoſitione*, hoc eſt, naratione, qua potiſſimum judex cauſſam docetur. Regius.

Ne domibus quidem.] *Ne hominibus quidem*. V. C. Alm. *ne homini quamvis quidem*. Voſſ. ſec.

Caſas.] Vitruvius lib. 2. architecturae, ait *primos mortales caſas incoluiſſe*. iidem etiam cum ignorarent

melius licebat, ne domibus quidem caſas, aut veſtibus pellium tegmina, aut urbibus montes ac ſilvas mutari oportuit. Quae porro ars ſtatim fuit? quid non cultu niteſcit? cur vites coërcemus manu? cur eas fodimus? rubos arvis excidimus? terra & haec generat. manſuefacimus animalia? indomita naſcuntur. Verum id eſt maxime naturale, quod fieri natura optime patitur. Fortius vero quî incompoſitum poteſt eſſe, quam junctum, & bene collocatum? Neque ſi parvi pedes vim detrahant rebus, ut *Sotadeorum*, & *Galliamborum*, & quorumdam in oratione ſimili pene licentia laſcivientium, compoſitionis eſt judicandum. Ceterum quanto vehementior fluminum curſus eſt prono alveo, ac nullas moras objiciente, quam inter obſtantia ſaxa fractis aquis ac reluctantibus; tanto, quae connexa eſt, & totis viribus

rarent artem texendi, *veſtiebantur pellibus animalium:* neque dum aedificatis urbibus, *ſylvas incolebant.* Turneb.

Aut veſtes pellium.] *Veſtibus* legendum eſſe nemo non videt. Regius. *Veſtes* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Aut urbibus.] *Aut urbium* Voſſ. ſec.

Cultu miteſceret.] *Miteſcit* proculdubio legendum eſt, quamvis quidam *miteſcis* legunt, exponantque pulchrius ſit. Sed *miteſcit* legendum eſſe, aperte exempla, quae ſubjiciuntur, declarant. Regius. *miteſceret* Locat. *inniteſcit*. Vall. lib. Ald. Baſil. *miteſcit*. MSS. Bal. Alm. marg. Vaſc. Steph. ſed *niteſcit* ſine dubio rectum eſt. Ita Juſt. XLIII. cap. 4. *tunc & vitem putare, tunc olivam ſerere conſueverunt, adeoque magnus & hominibus & rebus impoſitus eſt nitor*, &c. & praeceſſerat, quod huc egregie facit, *Galli & uſum vitae cultioris, & agrorum cultus & urbes moenibus cingere didicerunt.* ſic & apud Ovid. XII. met. 405.

——— Qua nulla nitentior inter
Semiviros altis habitavit femina ſilvis.

& mox,

——— Cultus quoque, quantus in illis
Eſſe poteſt, membris.

cultus enim eſt (ut notiſſimum) ornatus, per quem niteſcunt homines & res, & *nitere* oratio, *nitor* orationis Ciceroni paſſim dicitur. vid. Orat. 23. IV. de finib. 3. & alibi. Burm.

Terra.] In Vall. libr. a ſecunda manu *natura & haec generat.*

Et haec generat.] *Et hoc.* V. C. Alm. Francius malebat *& hoc.* ut Obrechtus edidit.

Verum id eſt.] Opponit aliam *naturalis* ſignificationem, quam ſequitur, & ex qua colligit *naturalem* eſſe *compoſitionem.* hoc autem additur vice *epiphonematis.* Turnebus. *verum idem eſt.* V. C. Alm.

Optime patitur.] Francius conjiciebat *optimum.*

Quid incompoſitum.] Fere ſpecie recti in errores incidimus. Quis enim non dixerit *quid* hoc loco recte legi. Atqui non *quid*, ſed *qui* pro *quo modo* legendum eſſe acutius intuentes cenſebunt. Regius. *quid.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. marg. Baſil. *Quod.* MS. Bodl. *quomodo.* Obr.

Quam junctum.] *Quam injunctum.* V. C. Alm. *quam vinctum.* Obr.

Sotadeorum.] *Sotadei* verſus ſunt, nunc *jambici*, nunc trochaici, nunc dactylici, nunc *anapaeſtici:* qui retrorſum etiam leguntur, & efficiunt quoddam genus carminis. Turn. vide ad lib. I. cap. 8.

Et Callimachorum.] *Callimachiorum*, *i* vocali adſcripta legatur, quibus Callimachus eſt uſus, ut molliora carmina fierent. Regius. melius qui *Galliamborum*, de quibus Diomedes Terentianus in hunc modum.

Nomenque Galliambis memoratur hinc datum,
Tremulos quod eſſe Gallis habiles putant modos &c.

meminit etiam Martialis. Philand. In quibuſdam *Callimachiorum* legitur à *Callimacho* poëta, qui verſus *jambicos* exiles compoſuit. Sunt tamen *Galliambi* verſus quidam *trochaici* apud Terentianum. nonnulli legunt *Polyambos*, qui verſus ſunt *jambici*, qui retrorſus leguntur. Turneb. *Callimachorum.* V. C. Alm. Andr. Locat. Baſil. *Calimachorum.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. *Gallimachiorum.* marg. Vidov.

Quorundam.] *Quorum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Compoſitionis eſt judicandum.] Aut ſubauditur *vitium*, aut ſic ſuppletur; neque judicandum eſt, ſupple *eſſe*, compoſitionis, id eſt, id evenire ex compoſitione, quae tales pedes non recipit, aut ſaltem non praecipit. Ascens.

Quanto vehementior fluminis.] Gebhard. Crepund. libro I. capit. 16. pag. 52. Pareus.

Tantoque connexa t. v. fuerit.] *Que* copula in *quae* relativum eſt commutanda, ac *fluit* loco *fuerit* reponendum hoc modo; *tanto, quae connexa, & totis viribus fluit.* Regius. *totis viribus furit.* marg. Baſil. vide ad lib. VII. I.

Ipſas

viribus fluit, fragoſâ atque interruptâ melior oratio. Cur ergo vires ipſas ſpecie ſolvi putent, quando nec ulla res ſine arte ſatis valeat, & comitetur ſemper artem decor? An non eam, quae emiſſa optime eſt, haſtam ſpecioſiſſime contortam ferri videmus? & arcu dirigentium tela, quo certior manus, hoc eſt habitus ipſe formoſior? Jam in certamine armorum, atque in omni palaeſtra, quid ſatis recte cavetur ac petitur, cui non artifex motus, & certi quidam pedes adſunt? Quare mihi compoſitione velut amentis quibuſdam nervisve intendi & concitari ſententiae videntur. Ideo eruditiſſimo cuique perſuaſum eſt, valere eam quamplurimum, non ad delectationem modo, ſed ad motum quoque animorum. Primum, quia nihil intrare poteſt in affectum, quod in aure, velut quodam veſtibulo, ſtatim offendit. Deinde quod natura ducimur ad modos. Neque enim aliter eveniret, ut illi quoque organorum ſoni, quamquam verba non exprimunt, in alios tamen atque alios motus ducerent auditorem. In certaminibus ſacris non eadem ratione concitant animos ac remittunt: nec eoſdem modos adhibent, cum bellicum eſt canendum, & cum poſito genu ſupplicandum: nec idem ſignorum concentus eſt procedente ad praelium

Ipſas ſpecie.] *Ipſa ſpecie.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Specie ſolvi.] Hoc eſt pulchritudine concinnae orationis. Qui vero *ſpatio* legunt, aperte decipi facile quivis, vel mediocriter doctus dijudicare poteſt, cum quae ſequuntur *ſpecie* legendum eſſe manifeſte declarent: infertur enim, *& comitetur ſemper decor.* ſic Cicer. Orat. 68. ab Athletis & Gladiatoribus illuſtrat. REGIUS. *ſpatio ſolvi.* MSS. Bodl. Bal. Andr.

Res nec ulla.] Tranſpoſita hic eſſe verba videntur, quae ſic in ordinem rediguntur, *quando nec res ulla.* REGIUS. *res nec ulla.* Voſſ. ſec.

Comitetur ſemper.] *Comitetur ſæper.* V. C. Alm.

Quae emiſſa.] *Quae excuſſa.* marg. Baſil.

Ipſe formoſior.] *In ſe for.* Voſſ. ſec.

Jam in certamine.] Hic locus ductus eſt ex oratore ad Brutum. nam ait illic Cicero, *ineptos eſſe in certamine armorum, qui ſunt apalaeſtri.* id eſt, qui carent motus decentia: quam qui habent, optimi fiunt gladiatores. TURNEB.

In compoſitione.] *In* praepoſitio, quamvis codices repugnent, eradenda mihi videtur, ut quae ſenſum potius pervertat, quam juvet. ſic namque compoſitione intenduntur ſententiae, ut amentis haſtae, arcuſque nervis. Amentum autem lorum illud dicitur, quo in emittendis longius haſtis jaculatores utuntur. REGIUS. *in compoſitione.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Ideo eruditiſſ. cuique.] Cicero quoque in orat. ad Brutum ſcribit, *non tantam fuiſſe futuram Demoſthenis eloquentiam, niſi ejus oratio numeris contorta ferretur.* ea res enim movet auditorem & incendit. TURNEB. *ideoque.* V. C. Alm. Ald. Colin. *Imo.* Obr.

Complurimum.] Caſtigate in quibuſdam exemplaribus legitur *quamplurimum.* neque enim *complurimum* eſt Latinum. REGIUS. *valere eam pluri-mum.* V. C. Alm. *eam* deeſt Voſſ. ſec.

In affectum.] *In affectus.* Voſſ. ſec.

Ad modos.] *Modus Phrygius* ſolet ad arma incitare, *modus* autem *Doricus* aptus eſt religioni. TURNEB.

Nec eoſdem modos adhibent.] *Nec eodem modô adhibentur.* MSS. Bodl. Bal. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. marg. Baſil. *nec eodem modo adhibent.* V. C. Alm.

Supplicandum.] *Supplicandum eſt.* V. C. Alm.

Contentus [illegible] *procedente.*] *T* quidem litera in *c* mutata, *concentus* eſſe legendum ne admonitione quidem eſt dignum. qui vero pro *procedente* legunt *producendo*, ſuae ipſi opinionis viderint rationem. Exercitus enim elegantiſſime *procedere in praelium* dicitur. REGIUS. *producendo.* Obr. utrumque ſatis latine dici conſtat, ſed hic malim *procedente*, quia concinnior compoſitio videtur per ablativos abſolutos. ſi enim ideo placuit quibuſdam *producendo*, quia ſequitur *receptui carmen*, ſcribendum videretur *producendo ad praelium exercitui*, vel *exercitum.* ſed vulgata ſana & recta eſt, ut apparet etiam ex varia lectione *receptui canente*, ita in *aciem procedere* Juſtinus XI. 9. & alibi, & paſſim Caeſar & Livius, qui etiam *ad pugnam procedere* dixit

lium exercitu, idem receptui carmen. Pythagoreis certe moris fuit, & cum evigilaſſent, animos ad lyram excitare, quo eſſent ad agendum erectiores: &, cum ſomnum peterent, ad eamdem prius lenire mentes, ut, ſi quid fuiſſet turbidiorum cogitationum, componerent. Quod ſi numeris & modis ineſt quaedam tacita vis, in oratione eſt vehementiſſima: quantumque intereſt, ſenſus idem quibus verbis efferatur, tantum verba eadem qua compoſitione vel in exitu jungantur, vel fine claudantur. Nam quaedam & ſententiis parva, & elocutione modica, virtus haec ſola commendat. Denique quod cuique viſum erit vehementer, dulciter, ſpecioſe dictum, ſolvat & turbet: abierit omnis vis, jucunditas, decor. Solvit quaedam ſua in oratore Cicero. *Nam neque me divitiae movent, quibus omnes Africanos & Laelios multi venalitii mercatoreſque ſuperarunt:* Immuta paullulum, ut ſit, *Multi ſuperarunt mercatores, venalitiique*, & ſequentes deinceps periodos: quas ſi ad illum modum perturbes, velut fracta aut transverſa tela projeceris. Idem corrigit, quae à Graccho compoſita durius putat. Illum decet: nos hac ſimus probatione contenti, quod in ſcribendo quae ſe nobis ſolutiora obtulerint, componimus.

dixit lib. VII. 9. ſic & *in praelium egredi.* Juſt. II. 9. BURM.

Receptui carmen.] *Receptui canente.* marg. Vaſc. Steph. Gryph.

Pythagoreis certe.] Hoc exemplum ducit Fab. ex quarta Tuſculana. *Animi porro languidi fiunt ſomno, vigiliis quoque propter actiones fiunt turbidiores:* unde tumultuoſus ſequitur ſopor. merito igitur animos componebant ad *lyram* Pythagorei. TURNEB.

Lenire mentes.] Vide Porphyr. de vita Pythag. pag. m. 183. & Jamblich. cap. 25. neque mirum; nam nec interdiu, nec noctu animum remittebant, aut otioſum eſſe ſinebant. Max. Tyr. diſſert. XV. conſule Plutarch. de Iſide & Oſiride in fin p. 683. ALMEL. & ſimilem Arceſilai morem apud Laërtium lib. IV. I. referri notavit Iſ. Voſſius.

Turbidiorum.] *Turbidorum.* Steph. *turpidorum.* V. C. Alm.

Quod ſi numeris.] *Oratio* multo magis movere debet, quam *organa muſica*; quia non ſolum *canit*, verum etiam *loquitur.* TURNEB.

Oratione eſt vehementiſſima.] *Eo vehementiſſima.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Baſil.

Verbis afferatur.] *A* vocali in *e* converſa *efferatur* legendum eſt. REGIUS.

Denique quod.] Probatio eſt à contrario, eſtque locus ex oratore cap. 70. Ciceronis ductus. ſi quis enim aptam periodum ſolverit, ſententia non aeque placebit, & jucunditas aberit. TURNEB.

Nam neque.] *Nam* non eſt in Cicerone. PHILAND. *namque me.* V. C. Alm.

Multi venalicii.] *Venaliciarii.* marg. Steph. Vaſc. & ita Patricius & Lambinus apud Ciceron.

Venalitii mercatoreſque venaliciique ſuperarunt.] In Ciceronis oratore recte, hic vero corrupte legitur hoc exemplum. ſic autem eſt legendum; *venalicii mercatores ſuperarunt, ut ſit multi ſuperarunt mercatores venaliciique.* REGIUS. *Aphricanos Laelios multi mercatoreſque venalitiique & inſequentes* &c. V. C. Alm. omiſſis reliquis. *multi venalitii mercatoreſque ſuperarunt, & inſequentis.* Voſſ. ſec. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *venalitii mercatoreſque ſuperarunt, ut ſit multi mercatores ſuperarunt venalitiiqué.* Locat. Ald.

Quos ſi.] *Quas* legendum, ne incongrue *periodos* referat. REGIUS. *quos.* Voſſ. ſec.

Perturbes.] *Turbes.* V. C. Alm. Obr.

Idem corrigit.] Ut *abeſſe non poteſt, quin ejuſdem hominis ſit probos improbare, qui improbos probet.* dicendum enim erat, qui *improbos probet, probos improbare.* TURNEB.

Quod.] *Quae* legendum eſſe nemo non videt. REGIUS.

A Graccho.] *A Graeco.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Componemus.] *Componimus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. recte. hanc enim probat compoſitionem eſſe neceſſariam, quia ipſi, quando ſcribimus, componimus

nimus. Quid enim attinet eorum exempla quaerere, quae ſibi quiſque experiri poteſt? illud notaſſe ſatis habeo, quo pulchriora & ſenſu & elocutione diſſolveris, hoc orationem magis deformem fore: quia negligentia collocationis ipſa verborum luce deprehenditur. Itaque ut confiteor pene ultimam oratoribus artem *compoſitionis*, quae perfecta ſit, contigiſſe: ita illis priſcis habitam inter curas, in quantum adhuc profecerant, puto. Neque mihi, quamlibet magnus auctor, Cicero perſuaſerit, Lyſiam, Herodotum, Thucydidem, parum ſtudioſos ejus fuiſſe. Genus fortaſſe ſint ſecuti non idem, quod Demoſthenes, aut Plato, quamquam & ii ipſi inter ſe diſſimiles fuerunt. Nam neque illud in Lyſia dicendi textum tenue atque rarum laetioribus numeris corrumpendum erat. Perdidiſſet enim gratiam, quae in eo maxima eſt, ſimplicis atque inaffectati coloris: perdidiſſet fidem quoque. Nam ſcribebat aliis, non ipſe dicebat: ut oportuerit eſſe illa rudibus & incompoſitis ſimilia: quod ipſum *compoſitio* eſt. Et hiſtoriae (quae currere debet ac ferri) minus conveniſſent interſiſtentes clauſulae, & debita

ponimus verba, non temere ut ſe offerunt collocamus.

Negligentia collationis.] *Collocationis* emendate in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. *ipſa* etiam deeſt Voſſ. ſec.

Itaque ut confiteor.] Cic. in Oratore perfecto c. 52. *numeroſam compoſitionem* ait inventam à *Thraſymacho Calchedonio* & *Gorgia Leontino*: ſed illi tamen *numeris* male utebantur. eos itaque Iſocrates emendavit, primuſque eſt apte *numeris* uſus. TURNEB.

Quae perfecta.] *Qua de perfecta ſit contigiſſe, ita illis qq priſcis.* V. C. Alm. *quam d.... perfecta ſit.* Voſſ. ſec. forte legendum, *ultimam oratoribus artem compoſitionis, qua demum eloquentia* (vel *oratio*) *perfecta ſit, contigiſſe, ita illis quoque priſcis habitam inter curas*, &c. BURM.

Neque mihi.] In oratore Cicero his authoribus *numeros* detrahit: qua in re ſecutus eſt *Ariſtotelem*, qui idem ſcribit lib. 3. ad Theodectem. ſed *Fabius* mavult ſequi opinionem Dionyſii Halicar. qui Herodoto & Thucydidi *numeros* tribuit. & alioqui hoc totum caput mutuatus eſt à Dionyſio. TURNEB. veteres Graecos etiam numerum neglexiſſe teſtatur Cicer. Brut. 17. male vero hic Ciceronem reprehendi a Fabio notat Camerarius in Errato. p. 15. quia Fabius de numeris; Cicero loquitur de comprehenſionum diligentia, quae περίοδοι dicuntur, & ſimili exquiſitione compoſitionis, quam defuiſſe veteribus Graecis, manifeſtum eſſe putat. ceterum *neque enim mihi*, eſt in Voſſ. ſec.

Herodotum.] Orator. c. 55. & 65.

Tenue atque rarum.] *Raſum.* V. C. Alm. Obr. quod quomodo defendi poſſit, ſatis video *rarum* tamen praefero, quia metaphora eſt ducta a tenuibus veſtibus, quae & *rarae* dictae; ut *tunica rara* Ovid. 1. amor. 5. ubi plura dicentur. BURM.

Quae in eo maxima.] *Quae in eo etiam maxima.* Voſſ. ſec.

Inaffecti coloris.] *Inaffectati* legendum. REGIUS.

Nam ſcribebat.] Propter legem, quae Athenis erat, *ne quis cauſae ſuae patronum adhiberet.* fraus enim legi fiebat, atque oratores aliis orationes ſcribebant. TURNEB.

Nam ipſe ſcribebat.] *Ipſe* compoſitioni non convenit, quare expungatur. REGIUS.

Ut oportuerit eſſe.] *Ut oportuiſſet illa.* V. C. Alm.

Compoſitio eſt.] Hic diſtinguendum eſt, ne confundantur ſenſus. hoc ipſum autem, inquit, eſt ex arte compoſitionis, ita componere, ut fidem orationi habeat. Qui autem *quoad compoſitionem* legit, ea, quae recta ſunt, depravare, ac mendas mendis addere videtur. REGIUS. *compoſitionem.* Voſſ. ſec. *quoad ipſam compoſitionem.* Andr. & MS. Bodl. qui tamen pro *quoad* habet *quod.*

Et hiſtoriae.] Cic. ait propriam eſſe *hiſtoriae* compoſitionem *tractam* & *fluentem.* illa autem non interſiſtit clauſulis periodorum, ſed perpetuo fertur curſu, dum ad exitum rei pervenerit. Unde Ariſt. appellat *infinitam compoſitionem.* TURNEB. Quae tamen frequentes ſunt Thucyd. PITH. *at hiſtoriae.* Ald.

Inſiſtentes clauſulae.] *Ter* ſyllaba interjecta, *interſiſtentes* ſcribendum mihi videtur. hoc autem ſenſu Thucydidem fuiſſe compoſitionis ſtudioſum

ſum

debita actionibus reſpiratio, & cludendi inchoandique ſententias ratio. In concionibus quidem etiam ſimiliter cadentia quaedam, & contrapoſita deprehendas: in Herodoto vero cum omnia (ut ego quidem ſentio) leniter fluunt, tum ipſa διάλεκτος habet eam jucunditatem, ut latentes etiam numeros complexa videatur. Sed de propoſitorum diverſitate poſt paullum. Nunc quae prius iis, qui recte componere volent, diſcenda ſint. Eſt igitur ante omnia *oratio* alia *vincta*, atque *contexta: ſoluta* alia, qualis in ſermone & epiſtolis: niſi cum aliquid ſupra naturam ſuam tractant, ut *de philoſophia*, *de republica*, ſimilibuſque. Quod non eo dico, quia non illud quoque ſolutum habeat ſuos quoſdam, & forſitan difficiliores etiam pedes: neque enim aut hiare ſemper vocalibus, aut deſtitui temporibus volunt ſermo & epiſtola: ſed non fluunt, nec cohaerent, nec verba de verbis trahunt: ut potius laxiora in his vincula, quam nulla ſint. Nonnumquam in cauſſis quoque minoribus decet eadem ſimplicitas, quae non illis, ſed aliis utitur numeris, diſſimulatque eos, & tantum communit occultius. At illa connexa ſeries tres habet formas: *Inciſa*, quae κόμματα dicuntur: *Membra*, quae κῶλα: & περίοδον, quae eſt vel *ambitus*, vel *circumductum*, vel *continuatio*, vel *concluſio*. In omni porro compoſitione

ſum probat. Regius. *Inſiſtentes* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Et cludendi.] *Et concludendi.* Ald.

In concionibus.] Dionyſius Halicarnaſſeus in lib. de *Idiomatibus Thucydidis*, annotat in *Thucydide numeroſam compoſitionem* & *multas figuras.* inde mutuatus eſt hunc locum Fabius. Turneb.

Quidem etiam.] *Quidem &c.* Voſſ. ſec.

Quaedam & contrapoſita.] *Quaedam contrapoſita.* Ald. *quaedam & compoſita.* Voſſ. ſec.

Leniter fluant.] *Fluunt.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Ipſa Διάλεκτος.] Scripſit enim Iönica lingua, quae & ſuavis & gravis eſt. Philand. *ipſa dialectus.* V. C. Alm. *ipſa dialecticos.* Locat.

Etiam jucunditatem ut latentes in numeros.] Sic quidem legitur, ſed mendoſe. nam *etiam* conjunctio, niſi in *eam* pronomen convertatur, & loco *in* praepoſitionis *etiam* particula reponatur, neque ſenſus integritas, neque elegantia cuſtoditur. hoc modo itaque legatur. *habet eam jucunditatem, ut latentes etiam numeros c. v.* Regius. *latentes in numeros.* V. C. Alm. Locat. *latens in numero c. videantur.* Voſſ. ſec. *ut latenter in numeros.* marg. Baſil. *latentes in ſe numeros.* Obrecht.

Poſt paullum.] Vide ad lib. 11. cap. 5.

Dicenda ſunt.] *S* litera adſcripta *diſcenda*, & *u* vocali in *i* converſa *ſint* legendum eſt, extrinſecus vero *dicamus*, vel ſimile verbum eſt ſubaudiendum. tametſi quidam, loco illius *quae*, legant *quaedam*, & *dicenda.* Regius. *dicenda ſunt.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Eſt igitur.] Romanus Aquila triplicem facit orationem: *ſolutam*, qualis eſt in *epiſtolis*: *tractam*, quam *perpetuam* appellat. qualis eſt in *hiſtoriis*: & *periodicam*, quae certo ambitu comprehenditur, qualis eſt in *orationibus.* haec numeros habet, *ſoluta* prope nullos. *tracta* quoſdam habet, ſed minus evidentes. Turneb.

Oratio vincta.] *Juncta.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Ald. Baſil.

Atque contexta.] *Alia contexta.* Voſſ. ſec.

Ut de philoſophia.] Quemadmodum epiſtolae Senecae de *morali philoſophia* tractant, & ideo multos habent numeros. Turneb.

Non eo dico.] *Dico* abeſt Voſſ. ſec.

Deſtitui temporibus.] *Deſtitui temporis volunt ſermo neque epiſtola.* V. C. Alm. *temporibus v. ſ. atque epiſtola.* Voſſ. ſec.

Verba de verbis.] *Verba verbis trahunt.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Non illis, ſed aliis.] *Non nullis.* V. C. Alm. forte recte.

At illa connexa.] *Inciſum* & *membrum* nonnunquam ſunt *periodi* partes, ſaepenumero etiam citra *periodum* in oratione ponuntur, ut cum loquimur *caeſim* & *membratim.* eſt autem *membrum*, quod pluribus verbis aliquid abſolvit: comma, quod

Digitized by Google

ſitione tria ſunt neceſſaria, *ordo*, *junctura*, *numerus*. Primum igitur *de ordine*. Ejus obſervatio in verbis eſt ſingulis, & contextis. Singula ſunt, quae diximus ἀσύνδετα. In his cavendum eſt, ne decreſcat oratio, & fortiori ſubjungatur aliquid infirmius, ut *ſacrilego fur*, aut *latroni petulans*. Augeri enim debent ſententiae, & inſurgere: ut optime Cicero, *Tu*, inquit, *iſtis faucibus*, *iſtis lateribus*, *iſta gladiatoria totius corporis firmitate*. Aliud enim majus alio ſupervenit. At ſi coepiſſet à toto corpore, non bene ad latera fauceſque deſcenderet. Eſt & alius naturalis ordo, ut *viros ac feminas*, *diem ac noctem*, *ortum & occaſum* dicas potius, quam retrorſum. Quaedam ordine permutato fiunt ſupervacua, ut *fratres gemini*. Nam ſi praeceſſerint *gemini*, *fratres* addere non eſt neceſſe. Illa nimia quorumdam fuit obſervatio, ut *vocabula verbis*, *verba* rurſus *adverbiis*, *nomina appoſitis*, & *pro-*

quod duobus aut pluribus verbis nihil abſolutum ſignificat. Turneb.

Tria ſunt genera neceſſaria.] Illud *genera*, ut ſuperfluum, videtur eradendum. Regius. *tria ſunt genera neceſſaria*. MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *tria ſunt genera*, *ordo* &c. Obr. marg. Baſil.

'Ασύνδετα.] 'Ασύνθετα MSS. Voſſ. ſec. Colb. Locat. *aneineta*. V. C. Alm.

Cavendum eſt.] *Eſt* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Augeri enim debent.] Hoc praeceptum valet utique in *affirmatione*. nam in *negatione* contrarium eſt obſervandum, ut à *majoribus* deſcendamus ad *minora*. Turneb. de ordine verborum in magniloquentiae nota hoc praecipit Demetrius Phalereus pag. 37. *ordinare autem nomina oportet hoc pacto, prima quidem ponere, quae non valde evidentia ſunt, ſecunda autem & poſtrema, quae evidentiora: ſic enim & primum audiemus ut evidens, & quod poſt ipſum, ut evidentius.* Almel.

Ut optime.] *Ut* deeſt V. C. Alm.

Tu inquit.] Cicer. II. Philip. 15.

Aliud enim majus alio ſupervenit.] Alia quaedam eſt conditio compoſitionis in negando, quam in affirmando; quia diverſum his ab illo ordinem tenemus, id eſt, retrogradum: ut ſi dicenti: *Ego tibi ſemper favi, ſemper benefeci, ſemper donavi, ſaepe etiam vitam reſtitui.* Reſpondeas: *Tu mihi nunquam vitam reſtituiſti, nunquam donaſti, nunquam benefeciſti, nunquam faviſti.* in utroque modus augendi eſt. Auget enim hic poſterior parvitatem beneficii, aut arte in hoc quoque minuendi genere aliud majus ſupervenit. Majus enim cenſetur, quod magis efficit. Laur. Vall. Pithoeus.

At ſi coepiſſet.] *Ac ſi.* Voſſ. ſec.

Ortum & occaſum.] Non hoc perpetuum, ſed pro ſitu & habitu hominum, variatur. ut Ovidius Metam. II. 190.

Proſpicit occaſus, interdum reſpicit ortus,

quia Phaëton, ab ortu progreſſus, proſpiciebat ante ſe occaſum, a tergo ortum habens. ſic & XIV. Met. 386.

Tum bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortum.

& eadem ratio apud Livium XXI. 50. naturalem vero ordinem ſequitur idem Poeta lib. V. 445. & IV. Triſt. IX. 21. Burm.

Quamquam & retrorſum.] *Quam* particula cum illa & copula expungatur, ut legatur *quam retrorſum*. Regius. In vetuſtis codicibus legitur, *quanquam & retrorſum*, ut ſignificet Fabius, hoc praeceptum non ita perpetuum eſſe, ut non aliquando contra facere liceat, ut & fecerunt plerique auctores. Turneb. *quamquam &*. V. C. Alm.

Quaedam ordine permutato.] Praecipiunt quoque, ut nomina *communia ſpecialibus* praeponantur, *ſpecialia propriis*, ut *urbs Roma*, non *Roma urbs*. Cicero tamen dixit, *geminos fratres*, lib. 2. de Divinatione. ſic dicitur *Taurus mons*, & *Bagrada flumen*, ab authoribus. Turneb. Cicer. pro Cluent. *C. & L. Fabricii fratres gemini fuerunt.* Phil. certe non perpetuum hoc eſſe multa exempla demonſtrant; ita Livius lib. I. cap. 24. & Flor. I. 3. *trigeminos* vel *tergeminos fratres* dixerunt. ſic Terentius, qui ex ordine dixit *Hominem adoleſcentem* Andr. V. I. 9. & V. I. 7. & Phorm. V. VIII. 52. & *hominem ſenem*. Adel. IV. II. 23. (ut & Livius II. 18. *homines adoleſcentes*.) dicit tamen *ſervum hominem*. Phorm. II. I. 62. ut & Plaut. Epid. III. I. 7. ſed & idem Terentius Hecyr. IV 39. & Phor. V. III. II. *adoleſcentem mulierem*. poſuit, quod vitioſum eſſet, etiam obſervante Servio ad ad Virg. I. Aeneid. 409. qui ex Salluſtio producit *in tugurio mulieris ancillae*, & ſuperfluum fore dicit, ſi dicas *in tugurio ancillae mulieris*. vid. Voſſ. IV. Inſtit. Orat. cap. II. §. 5. Burm.

Illa nimia, &c.] Haec duo praecepta ſequentia tranſlata ſunt ex *Dionyſio Halicarnaſſeo*. Turneb.

Verba rurſus.] *Rurſus* non eſt in V. C. Alm.

& *pronominibus* rurſus eſſent priora. Nam fit contra quoque frequenter non indecore. Necnon & illud nimiae eſt ſuperſtitionis, ut quaeque ſint tempore, ea facere etiam ordine priora: non quin frequenter ſit hoc melius, ſed quia interdum plus valent ante geſta, ideoque levioribus ſuperponenda ſunt. *Verbo ſenſum cludere*, multo, ſi compoſitio patiatur, optimum eſt. In verbis enim ſermonis vis ineſt. At ſi id aſperum erit, cedat haec ratio numeris, ut fit apud ſummos Graecos Latinoſque oratores frequentiſſime. Sine dubio enim omne, quod non cludet, *hyperbaton* eſt. Ipſum hoc inter tropos vel figuras, quae ſunt virtutis, receptum eſt. Non enim ad pedes verba dimenſa ſunt: ideoque ex loco transferuntur in locum, ut jungantur, quo congruunt maxime: ſicut in ſtructura ſaxorum rudium, etiam ipſa enormitas invenit, cui applicari, & in quo poſſit inſiſtere. Feliciſſimus tamen ſermo eſt, cui & rectus ordo, & apta junctura, & cum his numerus opportune cadens contingit. Quaedam vero transgreſſiones & longae ſunt nimis, ut in ſuperioribus diximus libris, & interim etiam compoſitione vitioſae, quae in hoc ipſum petuntur, ut exſultent atque laſciviant: quales illae Maecenatis, *Sole & aurora rubent plurima. Inter ſacra movit aqua fraxinos. Ne exſequias quidem unus inter miſerrimos viderem meas.* Quod inter haec peſſimum eſt, quia in re triſti ludit compoſitio. Saepe tamen eſt vehemens

Nomina appoſitis pronominibus.] *Et* copula, quam de priori ſenſu ſubtraximus, huic adſcribatur, ut legatur *& praenominibus.* REGIUS. deeſt *&* Voſſ. ſec. Locat.

Nimiae eſt ſuperſtitionis.] *Eſt* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. qui & mox *uti quaeque* habet.

Non quia frequenter.] Niſi *quin* loco illius *quia* reponatur, id videbitur negare Fabius, quod affirmare intendit. Quod ne eveniat, hoc modo legatur. *Non quin frequenter.* REGIUS.

Interdum plus.] *Interim plus.* V. C. Alm.

Ideo quae lenioribus ſuperponenda.] *A* vocali expuncta *que* legatur, ut ſit copula, & *n* litera in *v* converſa *levioribus*, & *ſupponenda*, *er* ſyllaba eraſa, hoc eſt poſtponenda. REGIUS.

Vis ineſt] *Vis eſt.* V. C. Alm. male vide ad lib. VI. 3. & alibi saepius.

Et ſi id aſperum.] *At* loco *&* copulae mihi magis ſenſui convenire videtur, *ratio* quoque, *o* vocali de primo loco eraſa, legatur. REGIUS. *& ſi id aſperum erit cedet hoc ratio.* V. C. Alm. *ſi id aſperum erit cedat ratio.* Voſſ. ſec. *& ſi id a. e. cedat haec oratio.* Locat. *& ſi i. a. e. c. h. ratio.* Ald. *cedat haec oratio.* MS. Bal. *cedat oratio.* MS. Bodl.

Sine dubio enim.] *Sine dubio etiam*, manus viri docti in Gryphiana Edit.

Quod non cludet, hyperbaton eſt.] Alias, in *hyperbato* eſt. Si ſuapte natura *ordo* non conſtat, nec *numerus*, oratio eſt convertenda atque commutanda. eſt autem hoc *hyperbaton* laudabile. TURNEB. *non elucet.* Voſſ. ſec.

Quae ſunt virtutis.] *Quae ſunt virtutes.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Ald.

Quo congruunt.] *Quo congruant.* manus viri docti in Gryph. Edit.

Feliciſſimus tamen.] Nec tantum feliciſſimus, ſed permultum valens ad auditores permovendos, quod indicat Cicero in Bruto cap. 32. *nec res ulla plus apud hominum animos, quam ordo & ornatus orationis, valet.* ALMEL.

Cadens contingit.] *Contigit.* V. C. Alm.

Ut in ſuperioribus.] *Et in.* Locat. *ut ſuperioribus.* V. C. Alm.

Maecenatis.] *Maecenas* (ut ſcribit Suetonius cap. 86.) molliorem & laſciviorem ſequebatur compoſitionem. itaque eum ſemper exagitabat Auguſtus. TURNEB. de mollitie ſtyli, quam in Maecenate notarunt veteres, vide Meibom. Maecen. cap. 23. quem tamen haec Maecenatis fragmenta fugerunt: ut & alterum ex Sympoſio, apud Servium ad Virg. VIII. Aeneid. 310. quod adducit & emendat Bentl. ad Horat. lib. III. od. 21. BURM.

Movet aqua.] Gallaeus conjiciebat *movit aura fraxinos. rubent. Plurima inter ſacra.* Voſſ. ſec.

Tran-

Digitized by Google

hemens aliquis ſenſus in verbo: quod ſi in media parte ſententiae latet, tranſiri intentione, & obſcurari circumjacentibus ſolet: in clauſula poſitum aſſignatur auditori, & infigitur: quale eſt illud Ciceronis, *Ut tibi neceſſe eſſet in conſpectu populi Romani vomere poſtridie.* Transfer hoc ultimum, minus valebit. Nam totius ductus hic eſt quaſi mucro, ut per ſe foedae vomendi neceſſitati, jam nihil ultra exſpectantibus, hanc quoque adjiceret deformitatem, ut cibus teneri non poſſet *poſtridie*. Solebat Afer Domitius trajicere in clauſulas verba tantum aſperandae compoſitionis gratia, & maxime in prooemiis: ut pro Cloantilla, *Gratias agam continuo.* Et pro Laelia, *Eis utriſque apud te judicem periclitatur Laelia.* Adeo refugit teneram delicatamque modulandi voluptatem, ut currentibus per ſe numeris, quo eos inhiberet, objiceret. Amphiboliam quoque fieri vitioſa locatione verborum, nemo eſt, qui neſciat. Haec arbitror, ut in brevi, de ordine fuiſſe dicenda: qui ſi vitioſus eſt, licet & juncta ſit, & apte cadens oratio, tamen merito incompoſita dicatur. Junctura ſequitur. Ea eſt in *verbis*, *inciſis*, *membris*, *periodis*. Omnia namque iſta & virtutes & vitia in complexu habent. Atque ut ordinem ſequar, primum quae imperitis

Tranſiti intentione.] *T* litera in *r* mutata *tranſiri* legendum eſſe conſtat. Regius. *tranſire.* Voſſ. ſec. Leid. Ox. Obr. *inventione* etiam Baſil.

Vomere.] *Poſtridie* adverbium alicujus temeritate eraſum reponendum eſt, ut cludat ſenſum, tam ex ſecunda Philippica (cap. 25.) quam ex Fabii verbis aperte colligitur. Regius. deeſt *poſtridie* MSS. Vall. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Foeda vomendi neceſſitas.] Sic quidem recte legi putatur. ſed ut nihil immutem, ac id ſolum, quod ſentio, dicam, nominativus ille *foeda neceſſitas*, in dativum *foedae neceſſitati* forſitan eſt convertendus, ut intelligamus Ciceronem foedae per ſe vomendi neceſſitati hanc quoque deformitatem adjeciſſe, ut cibus teneri non poſſet poſtridie. Regius. *foeda v. neceſſitas.* MSS. Vall. Alm. Voſſ. ſec. Locat. marg. Baſil. Steph.

Solebat Afer.] *Domitius Afer* non ſolum utebatur *trajectionibus* ad numeros efficiendos, verum ut eos quoque vel tolleret, vel obſcuraret: idque potiſſimum faciebat in *prooemiis*, ut orationis ſimplicitas magis animos ſubiret, neque ars oratorem efficeret ſuſpectum. Turn. deeſt *Afer* Voſſ. ſec.

Ut currentibus per ſe.] *Occurrentibus per ſe.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Quo eos inhiberet.] *Quod eos inhiberet & objiceret.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Vitioſa.] *Vitioſam.* V. C. Alm.

Licet & vincat ac ſit aperte cadens oratio, tamen merito incompoſita digne dicatur.] Niſi corrigatur hic locus, verus integerque ſenſus nullus elicietur. Emendari autem poſſe videtur, ſi *vincat* verbum eradatur, ac ejus loco totidem literarum participium *juncta* reponatur, ac illi verbo *ſit* poſtponatur, & *er* ſyllaba expuncta *apte* legatur, & *digne* adverbium expungatur, ut otioſum. hoc modo. *licet & juncta ſit & apte cadens oratio, tamen merito incompoſita dicatur.* Nec ignoro quoſdam ita corrigere, ut *i* vocali adſcripta *vinciat*, legant: verum ſenſui nihil magis *vinciat*, quam *vincat*, convenire mihi videtur. *juncta* autem ſic quadrat, ut vel refragantibus exemplaribus reponi debeat. Regius. *& vincat ac ut apte cadens, o. t. m. i. digne d.* Locat. *& vinciat ac ſit apte c. o. t. m. compoſita dicatur.* Voſſ. ſec. *licet & vincta ſit.* Obr.

Junctura ſequitur.] *Junctura* eſt in optima & ſuavi connexione vocum, maxime autem pendet à ſuavitate literarum & ſyllabarum. etenim vitare oportet concurſum vocalium & hiatum, & aſperitatem conſonantium. Turneb.

Eſt in verbis inciſis.] Sic quidem legitur, ſed ſi *ea* relativa adſcriberetur, & *eſt* verbum loco *&* copulae, nihil prorſus integritati ſenſus deeſſe videretur, hoc modo. *ea eſt in verbis*, &c. Regius. *& in verbis.* Voſſ. ſec. Locat.

Atque ut ordinem.] Initio praecipit, ut in *junctura* vitetur *cacophaton*, cum ex complexu duarum dictionum efficitur turpe verbum: ut apud Virgilium, *caeca caligine.* Turneb.

Primum quae ſunt imperitis.] *Sunt* verbum eſſe expun-

imperitis quoque ad reprehenſionem notabilia videntur, id eſt, quae, commiſſis inter ſe verbis duobus, ex ultima prioris, ac prima ſequentis ſyllaba, deforme aliquod nomen efficiunt. Tum vocalium concurſus: qui cum accidit, hiat, & interſiſtit, & quaſi laborat oratio. Peſſime longae, quae eaſdem inter ſe literas committunt, ſonabunt. Praecipuus tamen erit hiatus earum, quae cavo aut patulo maxime ore efferuntur. *E*, plenior litera eſt, *I*, anguſtior: ideoque obſcurius in his vitium. Minus peccabit, qui longis breves ſubjiciet, & adhuc, qui praeponet longae brevem. Minima eſt in duabus brevibus offenſio. Atque cum aliae ſubjunguntur aliis, perinde aſperiores erunt, prout oris hiatu ſimili aut diverſo pronuntiabuntur. Non tamen id, ut crimen ingens, expaveſcendum eſt, ac neſcio negligentia in hoc, an ſollicitudo ſit pejor. Inhibeat enim neceſſe eſt hic metus impetum dicendi, & à potioribus avertat. Quare ut negligentiae pars eſt hoc pati, ita humilitatis ubique perhorreſcere, nimioſque non immerito in hac cura putant omnes Iſocratem ſecutos, praecipue Theopompum

expungendum nemo non videt. REGIUS. *ſunt* habet Voſſ. ſec. ſuſpenſum hic ſenſum putat, qui nuper Pariſiis mutilavit Fabium, & ſupplet hoc modo. *primum ab oratione abſint, quae.*

Ex ultima fine prioris.] Ille ablativus *fine*, ut nihil ſenſum adjuvans, mihi vel refragantibus exemplaribus videtur expungendus. *ſyllaba* namque ad utrumque refertur adjectivum, *ultima* ac *prima*. REGIUS. *verbis duarum ex ultima fine prioris* V. C. Alm. *duobus & ultima fine.* Locat.

E planier litera.] Sic quidem legitur, ſed *a* in *e* mutata ſcribendum videtur *plenior*, id quod illud *anguſtior*, quod infertur, aperte docet: *anguſtum* enim pleno ſpatioſoque opponitur. REGIUS. *Planior.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Editor Pariſ. *lenior* legit. ſed inepte. *plenior* enim litera eſt, quae clariorem habet pronuntiationem. ut ita *plena vox*, Virgil. I. Georg. 388. & Lucan. VI. 622. & contra *anguſtam vocem* dicit Juvenalis Satyr. III. v. 90. ubi ſcholiaſtes *gracilem* interpretatur. & noſter lib. VI. 2. *tenuem & anguſtam venam* dixit. & ita Cicero, ut noſter, opponit *plenum* & *anguſtum* in Bruto c. 84. *Quare ſi anguſte & exiliter dicere eſt Atticorum, ſint ſane Attici. ſed in comitium veniant, ad ſtantem judicem dicant. ſubſellia grandiorem & pleniorem vocem deſiderant.* eadem varietas apud Sedul. I. 213. *Quadrupedem fari pleno ſermone coëgit.* ubi alii *plane*, etiam non male. plenior eſt ergo *e*, exilior *i*, quae ſi plenius pronuntiatur oris vel linguae vitio, committitur, judice Fabio lib. I. cap. 4. ἰσχνοφωνός. BURM.

Litera eſt I.] Vocalium, auctore Dionyſio Halicarn. *i* ultima eſt, circa enim dentes colliſio fit paullo aperto ore, labriſque ſonum non illuſtrantibus. PHILAND. *litera id eſt anguſtior.* Voſſ. ſec.

Nimia eſt in duabus.] Recte in quibuſdam exemplaribus legitur *minima*. REGIUS.

Atque cum alia.] *E* vocali adſcripta *aliae* legendum eſt. REGIUS.

Proinde.] Aut vacare mihi videtur, aut in *perinde* mutandum. *Idem. preinde.* V. C. Alm. Locat.

Oris hiatu.] *Habitu.* V. C. Alm. Ald. marg. Baſil.

Solicitudo ſit.] Emendate in quibuſdam exemplaribus *pejor* legitur, hoc modo *An ſolicitudo ſit pejor.* REGIUS.

Ut negligentiae pars eſt.] *Pars* mihi, ut ſuperflua, videtur expungenda. *Quare* autem, non *quia*, eſt legendum, ut quidam corrumpunt. Senſus eſt autem, ut negligentia eſt admittere vocalium hiatum, ita ignavia eſt quaedam, ubique illud timere, cum & Demoſthenes & Cicero parum id curaverint. REGIUS. omiſerunt *pars* Colin. Vidov. Gryph.

Nimieſque non immerito, &c.] Vix annotare poſſis in Iſocrate concurſum vocalium in junctura: cujus rei magis etiam obſervantes fuerunt ejus diſcipuli. At lingua Ionica molli vocalium concurſu gaudet. TURNEB.

Omnes Iſocratem ſecutos.] Nec ſolus Quinctilianus eſt, qui hoc dicit, affirmant hoc verba Demetrii Phalerei pag. m. 46. *de concurſu autem vocalium alii aliter exiſtimant. Iſocrates enim cavebat ipſas committere, & qui ab eo profecti ſunt. alii autem quidam, ut caſus tulerat commiſerunt & uſque quaque.* ALMEL.

At

Digitized by Google

pum. At Demoſthenes & Cicero modice reſpexerunt ad hanc partem. Nam & coëuntes literae, quae συναλοιφὴ dicitur, etiam leniorem faciunt orationem, quam ſi omnia verba ſuo fine cludantur. & nonnumquam hiulca etiam decent, faciuntque ampliora quaedam: ut, *Pulchra oratione acta omnino jactare.* tum longae per ſe, & velut opimae ſyllabae aliquid etiam medii temporis inter vocales, quaſi interſiſtatur, aſſumunt. Qua de re utar Ciceronis potiſſimum verbis: *Habet*, inquit, *ille tamquam hiatus & concurſus vocalium molle quiddam, & quod indicet non ingratam negligentiam de re hominis magis, quam de verbis, laborantis.* Ceterum conſonantes quoque, eaeque praecipue, quae ſunt aſperiores, in commiſſura verborum rixantur, & *S* ultima cum *X* proxima, quarum triſtior etiam, ſi binae collidantur, ſtridor eſt: ut, *Ars ſtudiorum.* Quae fuit cauſſa & Servio (ut dixi) ſub-

At Demoſthenes.] *Ac.* Voſſ. ſec.

Ad hanc partem.] *In hanc.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin.

Συναλοιφὴ dicitur.] Apparet ex hoc loco, olim Latinos more Graecorum admiſiſſe *apoſtrophen*, ut cum *vocalis* à *vocali* exciperetur. id autem cum fit, dictio non clauditur ſuo fine, ſed terminatur initio ſequentis. nonnunquam *vocalem* etiam *coëuntem* non tollebant, ac fiebat *hiulca oratio.* TURNEB. *συναλοιφαὶ dicuntur*: V. C. Alm. & ita legiſſe alios apparet, quia *dicuntur* etiam habent, ut Locat. Ald. Colin. quod in *dicitur* mutavit Regius. *συναλοιφὴ dicuntur.* Voſſ. ſec.

Leniorem.] *Leviorem.* Locat.

Quam ſi omnia.] *Quaſi.* V. C. Alm. *omnia* omittunt Voſſ. ſec. Locat.

Oratione acta omuine] *Apta omnino.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *oratione acta oratio jactare.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. forte ſcripſerit, *pulchra oratione acta, omnibus ſe jactare.* agere de glorioſo videtur, qui acta oratione pulchra, ut ſibi videbatur, ſe jactabat omnibus. *ſe* omitti in hac eleganti & obvia locutione non magis hic mirum, quam apud Propertium neglectum fuit, ſed vindicatum a Broukhuſio noſtro ad lib. II. eleg. XIX. 15. poſſet & ſcribi *omni populo ſe jactare*; ut ſcriptum fuerit *omni p̄o* pro *populo*, & deinde conjunctis ſyllabis *omnino.* vel, quia *acta oratio* vix placet, *pulchra oratione, acta* (id eſt res geſtas) *omni populo jactare.* illud autem *omnino* non facit hiatum ſequente τῷ *jactare* ideoque tuto mutari poteſt, cum tria vocabula priora, hiatum ſatis vaſtum faciant. certe ulcus aliquod latet, quod facile ſanaretur, ſi, unde ſumtum eſt, exſtaret opus. BURM.

Tum longae per ſe.] Quando fit *hiatus*, praeter tempus illud, quod eſt in vocalibus longis, aliud intercurrit tempus inter duas vocales, quoniam illic aliquandiu interſiſtimus. in vetuſtis codicibus ſic legitur, *Aliquid etiam medus temporibus:* deinde non *aſſumunt*, ſed *abſumunt.* TURNEB.

Velut optimae.] *Opimae* Obrechtus repoſuit; qua emendationis gloria ipſi frui non licet per Pariſienſem editorem, qui, tamquam ipſe prius hoc ex adjuncta particula *velut* odoratus eſſet, ſic legere maluit. vidit tamen Argentoratenſem editionem, quam ſequenti mox pagina laudat, & ſaepius alibi. *opimae* autem ſunt pingues quaſi, quae craſſius pronuntiantur. BURM.

Mediis temporibus.] Niſi pro *modiis temporibus*, *medii temporis* legatur, ſenſus integritas violatur. REGIUS. *modiis temporibus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *inſiſtatur* etiam Voſſ. ſec.

Ciceronis.] In Oratore cap. 23.

Et concurſus.] In Cicerone eſt *hiatus concurſu vocalium.*

Conſonantes quoque earum praecipue] In quibuſdam exemplaribus legitur *que* copula hoc modo, *praecipueque.* Sed mihi loco *earum*, *eae*, ut ſit nominativus, legendum videtur, hoc modo *praecipueque eae.* REGIUS. *Earumque praecipue.* V. C. Alm. marg. Baſil. *Quoque earum praecipue.* Voſſ. ſec. *quoque praecipueque eae.* Locat. Ald.

Et s ultima.] Pariſienſis editor conjicit, *ut s ultima*, quod invenit in Vidovaei editione. *et s litera cum X.* Voſſ. ſec.

Triſtior etiamſi binae.] *Triſtior etiam, ſi binae collidantur, ſtridor eſt.* ita Obrechtus diſtinguit, & recte.

Stridor eſt vaſtudiorum.] Sic quidem legitur, ſed *vaſtudiorum* quid ſibi velit mihi non percipitur: nec ignoro *vaſtus duarum* a quibuſdam legi. Sed ne ſic quidem ſenſus procedit. ſine controverſia vero depravatus hic locus mihi ſic emendari poſſe videtur. ſi *ut* particula adſcribatur, & loco *va* ſyllabae *ars*, *ut ars ſtudiorum* Sic autem legendum eſſe, ex his Diomedis (lib. II. p. 463.) ver-

ſubtrahendae *S* literae, quoties ultima eſſet, aliaque conſonante ſuſciperetur. quod reprehendit Lauranius, Meſſala defendit. Nam neque Lucilium putant uti eadem ultima, cum dicit, *Serenu' fuit, & dignu' loco.* Quinetiam Cicero in Oratore plures antiquorum tradit ſic locutos: inde *belligerare, po' meridiem:* & illa Cenſorii Catonis, *Die'*

verbis, qui de compoſitione ſcribens ad unguem Fabium eſt imitatus, facile percipere poſſumus. *Item*, inquit, *ex conſonantibus, quae in ſe incidentes ſtridere & quaſi rixari videntur vitanda junctura eſt, ut Sextus Roſcius, Ars ſtudiorum, Rex Xerxes, error Romuli.* Regius. *ſtridor eſt vas ſtudiorum.* Voſſ. ſec.

Ars ſtudiorum.] An *arx.* Pith.

Cauſſa & Servio.] Ubi nam autem hoc Fabius Servio placuiſſe dixerit, mihi non occurrit. Regius. Non memini ubi locutus ſit de Servio antea: itaque annotat Valla in ſuo codice, hoc a Fabio dictum eſſe in lib. de *cauſis corruptae eloquentiae:* eſt tamen locutus de *Servio* lib. primo. Turneb. *fuit cauſſa & ſermo* Voſſ. ſec. & ita Aſcenſius, neque aliter Obrechtus reperiſſe videtur in ſuo codice, quippe qui edidit, *quae fuit cauſſa & ſermoni (ut dixi) ſubtrahendae s literae*, ſed & ubi hoc dixerit Fabius quaero. Certe non in hoc opere, &, ſi aliud de cauſſis corruptae eloquentiae indicaſſet, clarius id, ut aliis locis facit, ſignificaſſet, neque etiam reſpicere puto ad illa, quae lib. 1. cap. 4. tradit de vocibus in quibus olim *s* fuit, poſtea *r* ut *arbos, labos*, &c. ibi enim non ſubſtrahitur *s*, ut mox in verbis Lucilii & aliorum fit, ſed mutatur in aliam literam. Si vero *Servio* legendum, intelligitur forte Servius Sulpicius, cujus & alibi auctoritatem advocavit. Burmannus.

Literae s quoties ultima eſſet.] Quod item illi verſus Ennii:

Pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum.

hic *ſultis* pro *ſi vultis*, ut inquit Feſtus. apud eundem in *genas* corrupte ſcriptum eſt *fulsigenas*, pro *ſultis genas*; debet autem elidi *s*, ut paſſim in aliis locis antiquorum verſuum annotavit H. Stephanus pag. 101. fragm. veter. Poemat. Almel.

Eſſet alia quae conſonante.] *A* vocali expuncta *que* legatur, ne relativum eſſe credatur. Regius.

Reprehendit Lauranius.] *Junius.* Voſſ. ſec. *L. Afranius.* Obr. certe ego *Lauranium* nullum novi, neque veroſimile puto de Afranio, qui aetate longe prior fuit, hic agi, ſed de quodam, qui aequalis Meſſalae fuit. Burm.

Meſſala.] Hic *Meſſala* Servium defendit in libro, quem de *S litera* conſcripſit. Turneb.

Serenus fuit & dignus joco.] *S* litera expuncta *ſerenu* & *dignu*, & *loco* pro *joco* legendum videtur. Regius. & ita ediderunt Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Oxon. ſed Obrecht. *Servu' fuit, & dignu' loce.*

Quod etiam Cicero &c.] *Quin etiam* ſenſus popoſcit. Verba enim Ciceronis (Orat. c. 48.) haec ſunt. *Olim autem politius eorum verborum, quorum eaedem erant poſtremae literae, ut* optumus, *poſtremam literam detrahebant, niſi vocalis inſequebatur, ita non erat ea offenſio in verſibus, quam nunc fugiunt poetae novi, ita enim loquebantur*, qui eſt omnibu' princeps, *non* omnibus; *&* vita illa dignu' locoque, *non dignus.* Regius. *quod &* Voſſ. ſec.

Belligerare per meridiem.] Prorſus aliquid huic loco deeſſe videtur, quale illud eſt Diomedis. *Fugienda quoque eſt conſonans illiſa vocali, ut bonum aurum, juſtum enim eſt, & ſimilia, quae deformant orationis integritatem.* de hac quippe litera *m* in fine principiove dictionum poſita loqui Fabium aperte ex ipſis colligitur exemplis. *inde enim*, inquit, *eſt belligerare per meridiem. m* namque litera, ſi erat ultima apud priſcos, abjiciebatur, ut *belligerare* pro *bellum gerere*; ſi vero ipſa *m* litera prima eſſet dictionis ſequentis, ultima praecedentis verbi conſonans abjiciebatur, ut *pe meridiem* pro *per meridiem*, quanquam *pomeridiem*, fortune legendum eſt, unde & *pomeridianae* dicuntur ſcholae. Regius. Nihil dubitem quin *pomeridiem* pro *poſtmeridiem* ab antiquis dictum & a Fabio hic ſcriptum ſit. Vidique numiſma Auguſto inſcriptum in quo erat *e po*, audivique a viro anxie docto Auguſtum puerum, cum ad reimpb. occupandum more Caeſaris eum adhortarentur, dicentes tot & tantos honores aſſecuturum, tot populis dominaturum, &c. ad ſingula ſubjeciſſe *E po*, id eſt, *& poſt*, hoc eſt, *quid tum poſtea*, quia non tanti videbatur, ut cum periculo vitae & laeſione conſcientiae Tyrannidem invaderet. Quin etiam per compoſitionem dicimus *pomeridianum* & *pomoerium*, unde legam *pe*, non *pe.* Ascens. *Belligerare per meridiem.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Locat. *pe' meridiem.* Ald. Sich. ſed reliquae recte *po' meridiem.* lepidam autem hanc de Auguſto fabulam neſcio unde hauſerit Aſcenſius, neque nummum talem umquam vidi, aut laudatum repperi. Sed puto imperitiſſimum quemdam in nummo Auguſti, qui vetuſtate exeſus erat, literas illas reliquas ex integris vocibus, ita lepide interpretatum. Forte nummum habuit, in quo Caesar Divi F. Pont. dicebatur, ſed ſupererant tantum F Po. unde ille *E Po* fecit, Burm.

Et

Die' hanc. aeque *M* litera in *E* mollita. quae in veteribus libris reperta mutare imperiti ſolent: &, dum librariorum inſectari volunt inſcitiam, ſuam confitentur. Atqui eadem illa litera, quoties ultima eſt, & vocalem verbi ſequentis ita contingit, ut in eam tranſire poſſit, etiam ſi ſcribitur, tamen parum exprimitur: ut,

Multum ille. - - -

&, *Quantum erat*, adeo ut pene cujuſdam novae literae ſonum reddat. Neque enim eximitur, ſed obſcuratur, & tantum aliqua inter duas vocales velut nota eſt, ne ipſae coëant. Videndum etiam, ne ſyllabae verbi prioris ultimae, ſint primae ſequentis. Id ne quis praecipi

Et Cenſorini Catonis die e hanc.] *Illa* adſcribatur, ac *u* litera expungatur, ut *Cenſorii* legatur. *Cenſorius* enim Cato, non *Cenſorinus*. *e* praeterea vocalis ſola in contextu poſita eradatur, ut *die hanc* legamus, pro illo, *diem hanc*. quidam autem *dicem* & *faciem*, & *o in u aeque* & *u aeque in o*, ac *i in e mollita* legunt. ſed inconſulte nimium, cum hoc loco Fabius non de vocalium mutatione, ſed de conſonantium aſpera loquatur conjunctione. REGIUS. alii ſic legunt *diee hanc*, *aeque m litera in e mollita*. hoc eſt ut mollius ſonet in *e* verſa: quod ſi eſt, pro *diem diee* dixerit, neo debeRet *e* ſecundum tolli, ſed conjungi. verum quia ſunt, qui contendant *die* pro *diem* etiam legi in illo Virgiliano, *Libra die noctisque pares ubi fecerit horas*. ut ſit libra fecerit *die*, pro *diem* & horas noctis pares, ubi tamen alii legunt *die* pro *diei*. verum quia illic ſaltem vidimus *o cives Diomede*, *e* pro *m* ponitur. legunt alii ſic *die hanc*. *m litera eſt in e mollita*. hoc eſt facta pro *em* ſyllaba *e* litera & ſyllaba. ASCENS. *die e hanc*. Locat. *& haec aeque* M *litera in* E *mollita*. Voſſ. ſec. *die' hanc*, *aeque litera M emollita*. Obr.

Librariorum inſcitiam.] *Inſcientiam*. MSS. Alm. & Voſſ. ſec. qui etiam mutato ordine habet, *inſectari volunt inſcientiam*. recte, ne concurrant duae voces, eodem modo incipientes, *inſectari* & *inſcitia* vel *inſcientia*. hanc vero vocem ubique fere inepte curioſos & inſcitos homines deleviſſe, & *inſcitiam* ſubſtituiſſe, docuit ſummus Gronov. ad Liv. XXII. 25. & pluribus exemplis probaverunt Langius & Fabric. ad Cicer. I. de offic. 34. & ita infra lib. XII. 11. *partim etiam inſcientia tradendi*; ubi etiam *inſcitia* in plurimis editionibus legitur. ita & apud Columellam lib. III. cap. 10. ubi vulgo legitur *opinio*, *quae orta eſt ex inſcitia feminum eligendorum*; in optimo Codice Sangermanenſi eſt *inſcientia*. & apud Non. Marc. in *exterris*, in verbis Turpilii. *neque durare poſſunt*, *ita hujus inſcientia atque dementia extorrem facit*. ut recte ex libris ſuis Mercerus pro *inſcitia* repoſuit. BURM.

Atqui eadem.] *M* in medio dictionis optime ſonat, in fine vero peſſime: itaque eliditur in verſu. cum ſit autem haec litera inſuavis, proinde *Graeci* nullam dictionem in *m* terminarunt, hac in re feliciores quam *Latini*. TURNEB.

Parum exprimitur.] Eleganter hoc obſervat Velius Longus de Orthogr. p. 2238. Edit. Puts. ALMELOV.

Cujuſdam novae.] Non liquet multis cujus literae. nam ut literae *m* dicas non placet, quia ea non abſumitur. ego putem novam literam fieri *m*, quando non profertur, ſed tantum ſcribitur, ut dictiones diſcernat; cum tamen antiqui codices, Plautini praeſertim, ne ſcriptam quidem habeant. ſed pro *multum eſt*, *multeſt*, aut *multueſt*. ASCENS.

Et tamen aliqua.] *Tantum*, pro *tamen*, emendate legitur. REGIUS. *tamen*. Locat. *tantum in aliqua*. V. C. Alm.

Ne ſyllaba verbi prioris ultima ſit prima ſequentis.] Niſi emendetur hic locus, parum ſibi conſtare Fabius videbitur. ſuperius namque praecepit, ut, quae commiſſis inter ſe verbis duobus ex ultima prioris ac prima ſequentis ſyllabae deforme aliquid efficiunt, vitentur. nunc in univerſum praecipere videtur, ſive deforme quid efficiant, ſive non, fugienda eſſe. Quod quidem minus a ſcriptoribus cuſtoditur. Nam & *Teucrorum avertere regem*, *& ventorum carcere regnat*, apud Virgilium. & *neſcia vere remitti*, apud Lucanum legitur. Quare emendandus mihi videtur hic locus ſic, ut numero plurali legantur, *ne ſyllabae verbi prioris ultimae ſint primae ſequentis*. ſic autem legendum eſſe aperte, quae ſubjiciuntur, exempla declarant. REGIUS. *ſyllaba v. p. ultima*, *ſit prima ſequentis*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Obr. Sed nos ſecuti Regii & aliorum lectionem: ſupra enim de una ſyllaba repetita, hic de pluribus in fine & initio vocum iteratis agit, & hoc exempla ipſa docent. Alia habet Vavaſſor de vi & uſu quorumdam verborum, p. 64. quae non excidiſſe Ciceroni, ſed a prudente poſita opinatur. ita repetit ſyllabas priores verbi praecedentis, in ſequenti verbo. lib.

 I. de

pi miretur, Ciceroni in epiſtolis excidit, *Res mihi inviſae viſae ſunt, Brute.* Et in carmine,

O fortunatam natam me Conſule Romam.

Etiam monoſyllaba, ſi plura ſunt, male continuabuntur: quia neceſſe eſt, compoſitio multis clauſulis conciſa ſubſultet. Ideoque etiam brevium verborum ac nominum vitanda continuatio, & ex diverſo quoque longorum: afferunt enim quamdam dicendi tarditatem. Illa quoque vitia ſunt ejuſdem loci, ſi cadentia ſimiliter & ſimiliter deſinentia, & eodem modo declinata, multa jungantur. Nec verba quidem verbis, aut nomina nominibus, ſimiliaque his continuari decet: cum virtutes etiam ipſae taedium pariant, niſi gratia varietatis adjutae. Membrorum, inciſorumque junctura non eo modo eſt obſervanda, quo verborum, quamquam & in his extrema & prima *coëunt.* Sed plurimum refert *compoſitionis*, quae quibus anteponas. Nam & *vomens, fruſtis eſculentis, vinum redolentibus, gremium ſuum & totum tribunal implevit.* Et contra (nam frequentius utar iiſdem diverſarum quoque rerum exemplis, quo ſint magis familiaria) *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent, beſtiae ſaepe immanes cantu flectuntur, atque conſiſtunt.*

I. de Orat. I. *in eo maximae moles moleſtiarum exſtiterunt.* & plura exempla alii collegerunt. BURMANNUS.

Id ne quis.] *Id neque ne quis.* V. C. Alm.

Ciceroni in epiſtolis.] Non videtur hac in re reprehendendus Cicero. Nam in priori plane alluſit, in poſteriori etiam luſit: quamquam Juvenalis hoc quoque carmen exagitat. TURNEB. v. J. C. Scalig. Oratione I. adverſus Eraſm. pag. 20. & Voſſ. de Inſtit. Orat. IV. cap. II. §. 4.

Res mihi viſae ſunt.] Niſi aliquid deeſt huic exemplo, minus recte a Fabio notari videtur. Neque enim ulla praecedentis verbi ultima ſyllaba principium eſt ſequentis. Quare *inviſae* adſcribatur hoc modo. *res mihi inviſae, viſae ſunt.* REGIUS. *inviſae* deeſt etiam MSS. Alm. Voſſ. ſec.

O fortunatam natam me Conſule Romam.] Vide Turneb. I. 7. cap. 19. & Victor. Var. Lect. XVI. cap. 19. in V. C. Alm. deerat *natam.*

Monoſyllaba.] Apud Virgilium lib. XII. 833. concurrunt quinque

Do, quod vis, & me victuſque volenſque remitto.

Si plura ſunt.] *Si* deeſt V. C. Alm. & *plures* habet; *ſunt* vero non habet Voſſ. ſec. utrumque *ſi* & *ſunt* omiſit Obr.

Continuabuntur.] *Continuabantur.* Voſſ. ſec.

Longorum.] *Longiorum.* Voſſ. ſec.

Et ſimiliter deſinentia.] *Et ſi decentia & eodem.* V. C. Alm.

Multa jungantur.] *Multa* omittunt MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Sich. Obr.

Nec verba quidem.] *Me verba.* V. C. Alm. pro *ne*, quod habent Voſſ. ſec. Obr.

Taedium patiantur, niſi gratia veritatis adjutae.] Mendoſe quidem ſic legitur: ſed ſic emendari poteſt, quamquam exemplaria refragentur, ut *pariant*, non *patiantur*, & *varietatis* loco *veritatis* legamus. de virtutibus autem Orationis ſentit Fabius, quae ſunt verborum exornationes atque ſententiarum. REGIUS. *patiantur.* Voſſ. ſec.

Membrorum inciſorumque.] In membris jungendis non ſolemus vitare ſimilitudinem ſyllabarum: ut, *Domus tibi deerat? at habebas: pecunia aderat? at egebas.* TURNEB.

Vitiorumque junctura.] Emendate in quibuſdam exemplaribus loco *vitiorum*, legitur *inciſorum.* REGIUS.

Non eo modo.] *Non eodem modo.* Voſſ. ſec.

Sed plurimum refert.] In *membrorum & inciſorum conjunctione* plurimum intereſt, quod cui anteponas, quia aliquando ordo naturalis & optimus immutatur propter gratiam & ſuavitatem compoſitionis. Hoc praeceptum partim *juncturae* eſt, partim *ordinis.* TURNEB.

Vomens.] Cicer. Philip. II. 25.

Vinum redolentibus.] Deeſt V. C. Alm.

Saxa.] Pro Arch. 8. defendit vero hunc locum contra Fabium Victor. Var. Lect. XIII. 6. laudat & Fabius lib. XI. 3.

Atque ſolitudines.] *Et* eſt in Cicerone. *voce reſpondent.* Voſſ. ſec.

Saepe immanes.] *Saepe* deeſt Voſſ. ſec.

Id

Digitized by Google

ſtunt. Magis id inſurgebat, ſi verteretur: Nam etſi plus eſt, *ſaxa* quam *beſtias commoveri*, ineſt tamen compoſitioni decor. Sed tranſeamus ad numeros. Omnis *ſtructura* ac *dimenſio* & *copulatio vocum* conſtat aut numeris (numeros ῥυθμοὺς accipi volo) aut μέτρῳ, id eſt, dimenſione quadam. Quod etiam ſi conſtat utrumque pedibus, habet tamen non ſimplicem differentiam. Nam *rhythmi*, id eſt, numeri, ſpatio temporum conſtant: *metra* etiam ordine: ideoque alterum eſſe quantitatis videtur, alterum qualitatis. Ῥυθμὸς aut par eſt, ut *dactylus*. unam enim ſyllabam parem brevibus habet. Eſt quidem vis eadem & aliis pedibus, ſed nomen illud tenet. *Longam* eſſe duorum temporum, *brevem* unius, etiam pueri ſciunt. Aut ſeſcuplex, ut *paeon:* cujus vis eſt ex longa & tribus brevibus: quique ei contrarius, ex tribus brevibus & longa, vel alio quoquo modo tempora tria ad duo relata ſeſcuplum faciunt, Aut duplex, ut *jambus:* nam eſt ex brevi & longa: quique eſt ei contrarius. Sunt hi & metrici pedes: ſed hoc intereſt, quod

Id inſurgebat.] *Id* deeſt V. C. Alm. Voſſ. ſec.

Nam plus eſt ſaxa.] *Etſi* particula, ſimiliſve a ſenſu expoſci videtur. ut legatur, *nam etſi plus eſt ſaxa.* Regius. *etſi* non habent Voſſ. ſec. Ald. Baſil.

Beſtias commoveri.] *Veſtigias moveri. vic tamen.* V. C. Alm. *beſtias commoveri, vicit tamen compoſitionis decor.* Voſſ. ſec. quod non diſplicet. ita ut non tam culpet Ciceronem propter inverſum ordinem, quam laudet ob compoſitionis decorem.

Omnis ſtructura.] *Numerus* conſtat *intervallo ſyllabarum & pedum:* at *verſus* non ſolum conſtat *pedum intervallo*, ſed etiam *certa collocatione, quae perpetuo eſt obſervanda.* Hunc locum traduxit Fabius ex rhetoricis ad Theodectem. Turn.

Dimenſio.] *Demenſio.* Baſil.

Aut μέτρῳ.] *Aut μέτρον.* Ald.

Quod etiam conſtat.] *Si* conjunctio mihi adſcribenda videtur, hoc modo, *Quod etiamſi conſtat utrumque pedibus.* Regius. *ſi* deeſt V. C. Alm.

Habent tamen non ſimplicem.] *Non* iſtud inſerui ad fidem MS. Bodlejani, Editorum Aldi Sich. Vaſc. Pariſ. aliorumque. Gibson. *non* etiam MS. Alm. Voſſ. ſec. Steph. & omnes habent editi; & omiſſum in Leidenſi puto negligentia operarum.

Rhythmi in numeris ſpatio.] *In* praepoſitione eraſa, *id eſt*, adſcribatur, & *s* litera expuncta *numeri* legantur. hoc modo *Rhythmi, id eſt, numeri.* Regius. *nam Rhythmi in numero ſpatio.* Voſſ. ſec. *nam plurimumnu meri ſpatio.* V. C. Alm. *rhythmi in numeris.* marg. Baſil.

Rhythmus aut par, ut.] *Eſt* verbum, quamvis eleganter ſaepius praetermittatur, hic tamen mihi adſcribendum videtur. ut legamus *aut par eſt.* Ῥυθμὸς quoque graecis literis rectius ſcriberetur. Regius. Omnis *modulatio* oritur à proportionibus arithmeticis: igitur Fabius in *numeris* quoque oſtendit certam eſſe temporum proportionem. eſt autem omnis *proportio* aut *aequalis*, aut *inaequalis.* eandem obſervabis in *pedibus.* Turn.

Unam etiam ſyllabam parem brevibus habet.] *Una enim ſyllaba par eſt brevibus.* V. C. Alm. Pariſienſi editori vox *duabus* deeſſe videtur, ſed cum de dactylo agatur, qui tribus ſyllabis conſtat, vel pueri ſciunt, ſi unam dicam parem brevibus, *duabus* debere intelligi, & odioſe addi vocem. cur vero etiam non notavit deeſſe *longa*, ſic debuiſſet enim dicere, *una enim ſyllaba longa par eſt duabus brevibus?* ſed reſpondit talibus, inepte curioſis, jam olim Aſcenſius. Burm.

Eſt quidem vis eadem.] *Menſuram temporum* obſervamus in *numeris*, non *ordinem:* itaque *anapaeſtus* eandem vim habere poteſt in *numero.* ita quanquam *anapaeſtus* parem vim habet, obtinuit tamen, ut *par numerus* diceretur *dactylus.* Turneb.

Aut ſeſcuplex.] *Seſcuplex* dicitur, quod *alterum totum capit*, & *dimidium:* quae proportio vocatur *ſeſquialtera*, à Graecis *hemiolia.* Idem. *aut ſeſquiplum ut Paeon.* Voſſ. ſec.

Quique ei contrarius.] Grammatici hunc pedem *quadruplicem* faciunt ex mutatione *longae ſyllabae*, cum ponitur vel *initio*, vel *medio*, vel *fine.* Turneb. In Voſſ. ſec. deſiderabantur *quique ei contrarius ex tribus brevibus &c.*

Tempora.] *Ut tempora.* Voſſ. ſec.

Faciunt.] *Faciant.* V. C. Alm.

Ex brevi & longa.] *Ex* deeſt V. C. Alm.

Sunt hi & metrici.] *Sunt enim hi &c.* marg. Baſil. *ſunt enim & hi.* Obr.

quod *rhythmo* indifferens eſt, *dactyluſne* ille priores habeat breves, an ſequentes. Tempus enim ſonum metitur, ut à ſublatione ad poſitionem iiſdem ſit ſpatiis pedum. In verſu pro *dactylo* poni non poterit *anapaeſtus* aut *ſpondeus:* nec *paeon* eadem ratione à brevibus incipiet ac deſinet. Neque ſolum alium pro alio pedem metrorum ratio non recipit, ſed ne dactylum quidem, aut forte ſpondeum alterum pro altero. Itaque ſi quinque continuos dactylos, ut ſunt in illo,

Panditur interea domus omnipotentis olympi,

confundas, ſolveris verſum. Sunt & illa diſcrimina, quod *rhythmis* libera ſpatia, *metris* finita ſunt: & his certae clauſulae: illi, quo modo coeperant, currunt uſque ad μεταβολὴν, id eſt, tranſitum in aliud genus

Rhythmos indifferens dactylos ne ille priores habet breves an ſequenses, tempus enim &c.] *Habeat*, *a* vocali adſcripta, legatur. ſignificat autem ordinem ſyllabarum in Rhythmis non eſſe neceſſarium. ceterum locus hic ita eſt depravatus, ut nullus integer ſenſus elici poſſet, neque recte emendari, niſi forte major, quam ut mihi placeat, verborum fiat immutatio, verum aſteriſco potius notandus eſt hic locus, ut aliis quoque aliquid emendandum relinquamus, iiſque praecipue, qui nihil putant in exemplaribus immutandum. Regius. hic locus, pro depoſito ab Raphaele relictus, mihi ſic curandus videtur, ut repoſitis ex Vallenſi codice pro *rhythmos*, *rhythmo* (quamvis & *Rhythmos* legi poſſit) & pro *ſonum*, *ſolum*, & pro *proinde*, *pedum*, illa verba *alias ad dimenſionem* expungantur, ſunt enim a margine in contextum librariis intruſa. nam cum non intellexiſſet, quiſquis id adſcripſit, quid ſit *ad poſitionem*, ſcripſit *alias ad dimenſionem.* ne vero ignoretur quid eſt *poſitio*, adſcribam Diomedis verba ad hunc locum a Valla adſcripta. *Pes eſt*, inquit, *poſitio aut duarum, aut trium ampliuſve ſyllabarum ſpatio comprehenſa*, &c. legamus ergo ſic. *ſunt hi & metris pedes. ſed hoc intereſt* (ſcilicet inter Rhythmum & verſum) *quod Rhythmo indifferens eſt*, (id eſt quantum ad rhythmum nihil refert) *dactyluſne ille priores habeat breves an ſequentes* (hoc eſt, an is ſit pes, quem dactylum vocamus, an illi aequivalens, quem anapaeſtum) *tempus enim ſolum metitur* (ſc. rhythmos) *ut ſit iiſdem ſpatiis*, (id eſt, durationibus) *a ſublatione* (id eſt, arſi pedum) *ad poſitionem* (id eſt theſin) *In verſu*, &c. Ascens. *Rhythmo indifferens.* Obr. *rhythmo indifferens dactyluſne ille priores.* Voſſ. ſec. *Tempus enim ſonum metitur.* MS. Bodl. Andr. Locat. Ald. marg. Baſil. Vaſc. Steph. *Iiſdem ſit ſpatiis, proinde alia dimenſione in verſu.* Andr. *Iiſdem ſit ſpatiis, proinde alias ad dimenſionem in verſu pro dactylo poni non poteris anapaeſtus aut ſpondeus, nec penes eadem rationem a brevibus incipiat.* Ald. marg. Baſil. *iſdem ſpatiis proinde alia ad dimenſionem verſuum pro dactylo* &c. MSS. Alm. Voſſ. ſec. *ſonum metitur, ut a ſublatione ad poſitionem iiſdem ſit ſpatiis pedum.* Obr.

Ut a ſublatione.] *Sublatio* & *poſitio* ea eſt, quae dicitur a Graecis *arſis* & *theſis.* itaque Fabius vocat *ſublationem, elevationem, quae fit ab initio pedis & numeri ad ejus finem*, id eſt, ad *poſitionem.* Aliter appellant qui de *accentibus* ſcribunt: *ſublationem enim vocant, cum elevatur ſyllaba in pronunciatione accentus.* nam in caeteris ſyllabis eſt *poſitio*, quia deprimitur. Turneb.

Paeon eadem ratione a brevibus.] *Penes eandem rationem.* Voſſ. ſec.

Sunt & illa.] *Sic &.* marg. Baſil.

Omnipotentis.] Lib. x. Æneid. r. ubi alii *omniparentis*, alii *omnipatentis* legunt. de quibus omnibus vide prolixe diſſerentem H. Stepham in ſchediaſmate in Virgilium pag 65. & 66. Alm.

Illi quo modo ſeparant currant u. a. μ. id eſt tranſitum, id eſt in aliud g. r.] Etſi hic locus, poſtquam mihi correctus eſt, emendatu facillimus eſſe videtur, me tamen dubium anxiumque diu tenuit. Cum enim ſic in exemplaribus ſcriptum eſſe deprehenderem, nihil immutare audebam. cum vero nihil integri ſenſus elici poſſe viderem, hoc modo exiſtimavi eſſe corrigendum, ut *ſeparant* verbum in *caeperint*, ei non diſſimile, convertatur, *a* tamen vocali in *i* converſa, ac *id eſt*, iterato poſitae dictiones, tollantur, hoc modo. *illi quo modo coeperint currunt uſque ad metabolen, id eſt, tranſitum in aliud genus rhythmi.* Regius. *Caeperant* omnes codices praeter Ald. qui *ſe parant.* *aliae quo modo caeperant.* marg. Baſil.

Ad μεταβολήν.] *Mutationem* appellat, cum abſoluta periodo tranſimus ad alium circuitum & periodum. in ſequenti autem periodo mutare debemus *numerum*, quoniam ſimilitudo *numeri* eſt vitioſa. Turneb.

Rhythmus.

genus rhythmi. Et quod *metrum* in verbis modo, *rhythmus* etiam in corporis motu eſt. Inania quoque tempora *rhythmi* facilius accipient, quamquam haec & in metris accidunt. major tamen illic licentia eſt, ubi tempora etiam animo metiuntur, & pedum & digitorum ictu intervalla ſignant quibuſdam notis, atque aeſtimant, quot breves illud ſpatium habeat, inde τετράσημον, πεντάσημον. Deinceps longiores fiunt percuſſiones. Nam σημεῖον tempus eſt unum. In compoſitione orationis certior, & magis omnibus aperta ſervari debet dimenſio. Eſt igitur in pedibus. Et metrici quidem pedes adeo reperiuntur in oratione, ut in ea frequenter non ſentientibus nobis omnium generum excidant verſus. Et contra nihil eſt proſa ſcriptum, quod non redigi poſſit in quaedam verſiculorum genera. Sed in adeo moleſtos incidimus

Rhythmus etiam.] *Rhythmos.* Locat. Ald. Baſil.

In corporis motu eſt.] Qui in decenti corporis motu eſt rhythmus, εὐρυθμία a Fabio libr. 1. c. 10. ubi de Muſica verba ſunt, vocatur. Qui autem *temporis* loco illius *corporis* legunt parum mihi, quae a Fabio praecipiuntur, intelligere videntur, eum, quae recte leguntur, depravent. Regius. Fabius lib 1. cap. 10. docuit, aptum & decentem *corporis motum* appellari εὐρυθμίαν. nam in ipſo quoque *corporis geſtu* ſervari debet quaedam proportio, quae efficit *rhythmum*. Turneb.

Inania quoque.] *Inania* vocat tempora, quae redundant. illa autem minus offendunt in *periodo*, quam in *carmine*: quanquam in *carmine* nonnunquam illa ponuntur, ut in *hypermetro*. ſed hoc perquam rarum eſt. *Idem.*

Major tamen illic licentia.] *Major licentia* eſt in *metris*, ut in *fingendis verbis*, atque adeo in *numeris*, quia certam habent legem, contra quam aliquando faciunt. nullam autem habet legem orator. Nonnulli hunc locum intelligunt de *oratione*, ſed peccant, ut apparet ex ſequentibus. *Idem.*

Digitorum ictu.] Horat. Art. Poët. 272.

——— *Si modo ego & vos*
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto,
Legitimumque ſonum digito callemus & aure.

mox *digitorum ſtrepitum* vocat. Almel.

Quod breves.] *Quot.* emendatiores editiones plurimae.

Inde tetraſmoe pentaſmoe.] *Tetraſemon pentaſemon* legendum mihi videtur, quae ſunt quatuor & quinque notarum ſigna. Regius. Τετράσημον appellat *notam, quae intervallum quatuor temporum ſignabat*, ut πεντάσημον *quinque.* quanquam etiam notae quaedam erant, quae *ſex, ſeptem, octo tempora notarent.* Turneb. *Tetraſmoe pentaſmoe.* Locat. MSS. hic turbant.

Deinceps longiores.] Πεντάσημον, *& deinceps longiores.* Obr. πεντάσημον omittit Voſſ. ſec. qui & *longiores ſunt.*

Nam σημεῖον tempus eſt unum.] A quibuſdam hic locus intelligitur de *oratione*, quae majorem habet licentiam *numerorum*: quanquam nonnulli hac in re ita ſunt religioſi, ut non ſolum auribus & animo metiantur numeros in oratione, ſed etiam certa cantione & certa annotatione temporum. Turneb.

Magis omnibus aperta.] An *auribus?* Gallaeus.

Eſt igitur.] Hic aliquid deeſſe Gallaeo videbatur.

Et metrici quidem pedes.] *Et metricis quidem pedibus.* V. C. Alm.

Frequenter non ſentientibus.] *Frequenter ſernentibus.* V. C. Alm. *non ſervantibus nobis.* Voſſ. ſec. quod non ineptum videtur. ut ſit pro non *obſervantibus*, non *attendentibus*; qua voce Cicero in hac re utitur. Orator. cap. 56. ſed de verbo *ſervare* pluribus ad Ovidii Metamorphoſes agemus.

Omnium generum excidant verſus.] Cicero in Oratore ad Brutum ait: *orationem noſtram magna ex parte jambis conſtare: itaque à nobis per imprudentiam fundi jambicos verſus & Hipponactios.* Turnebus.

Et contra.] Forte *& certe.* Gallaeus. *e contra.* Obr. *contra.* Voſſ. ſec. omiſſo *Et.*

Nihil eſt quod proſa ſcriptum non redigi poſſit in quaedam verſiculorum genera, vel in membra.] Hic quidem nihil verborum deeſt, ſed *quod* relativum in alienum locum videtur eſſe tranſlatum. tria etiam illa verba *vel in membra* de margine in contextum videntur eſſe tranſlata. ſic enim eſt legendum. *Et contra nihil eſt proſa ſcriptum, quod non redigi poſſit in quaedam verſiculorum genera*, hoc autem etiam Diomedes his verbis confirmat. *nulla*, inquit, *non pars orationis in aliquam rhythmi aut metri ſpeciem poteſt figurari.* Regius. Infinita ſunt verſuum genera: itaque cum ſit tanta in illis varietas, nulla vide-

mus grammaticos, quam fuerunt, qui Lyricorum quaedam carmina in varias menſuras coëgerunt. At Cicero frequentiſſime dicit, totum hoc conſtare *numeris*, ideoque reprehenditur à quibuſdam, tamquam orationem ad *rhythmos* alliget. Nam ſunt numeri *rhythmi*, ut & ipſe conſtituit, & ſecuti eum Virgilius, cum dicit,

- - - *Numeros memini, ſi verba tenerem:*

& Horatius,

- - - *Numeriſque fertur*

Lege ſolutis.

Invadunt ergo hanc inter ceteras vocem. *Neque enim Demoſthenis fulmina tantopere vibrarent illa, niſi numeris contorta ferrentur.* In quo ſi hoc ſentimus *rhythmis contorta*, diſſentio. Nam *rhythmi*, ut dixi, neque finem habent certum, nec ullam in contextu varietatem, ſed,

videtur eſſe *proſa*, quae non poſſit in quoddam verſiculi genus reduci. Turneb. Aſcentius tranſpoſitionem pronominis improbat. *nihil eſt prorſa ſcriptum, quod n. r. p. i. q. v. g. vel in membra, ſint adeo moleſtos. &c.* V. C. Alm. *nihil eſt quod proſa ſc. n. r. p. i. q. v. g. vel in membra.* Voſſ. ſec. *in quaedam verſiculorum membra.* marg. Baſil. Gryph. *in quaedam verſiculorum genera vel in membra.* MSS. Bodl. Bal. Alm. Andr. Par. *vel membra.* Obr.

Sed in adeo moleſtos &c.] Adeo corruptus eſt hic locus, ut nec percipi, nec corrigi ſine emendato exemplari poſſe videatur. nec ignoro ab aliis *quam fuerunt*, a quibuſdam etiam *quia* legi, ſed *quorum* genitivus magis ſenſui convenire videtur, ſi *adeo* pro *certe* accipiamus: quare aſteriſco hic quoque videtur notandus. Regius. *ſed adeo immodeſtos.* Vall. lib. *ſed tam immodeſtos* &c. Voſſ. ſec. *quorum fuerunt.* Locat. Ald. Baſil. Par. Gryph. Colin. Vidov. deinde *qui Lyricorum quorundam carmina.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. Andr.

Lyricorum quaedam carmina.] *Lyrici Graeci* ſibi arbitrio carmina fingere ſolent, mira varietate, ut carmina vix deprehendas, attamen rediguntur in certos pedes à quibuſdam. Forte vero innuit etiam *grammaticos* eſſe moleſtos, quia orationem veluti carmina metiuntur. Turneb. corruptus certe hic locus eſt: hoc autem velle videtur Fabius, non tantum excidere imprudentibus verſus, ſed nihil in proſa ſcribi, quod non in certa verſuum genera poſſit redigi, imo tam moleſtos eſſe quoſdam grammaticos, qui orationis ſingula membra cogunt in varias menſuras, eodem modo ut Lyricorum carmina diverſis metris, & vario carminum genere conſtant, quare forte legendum. *Sed etiam in moleſtos incidimus grammaticos, quorum fuerunt, qui membra, velut Lyricorum quaedam* (vel *quorundam*) *carmina in varias menſuras coegerunt.* Illa enim verba *vel in membra*, quae in MSS. exſtant, tranſpoſita fuere. ſenſus vero hic eſt, diviſerunt orationes in membra, & quaſi κῶλα, δίμετρα, τρίμετρα, τετράμετρα fecerunt, qualia Lyricorum ſtrophae & antiſtrophae habent. hoc certe melius procedere videtur, quam ipſa Lyricorum carmina in menſuras cogere, quod minime moleſti eſt Grammatici. Sed ineptum & moleſtum ita Orationis membra excarnificare, ut veluti Lyricorum κῶλα menſuras illas varias exhibere cogantur. Burm.

Numeros memini.] Eclog. 10.

Numeriſque fertur.] Lib. iv. Od. 2.

Neque enim Demoſthenes fulmina tantopere vibratus dicitur.] *Vibraſſe* legendum eſſe loco illius *vibratus* & *dicetur* ex oratione Ciceronis colligitur. Regius. *vibratus dicitur.* Locat. *fulmina tantopere vibratura dicit. niſi n. c. ferrentur.* Obr. quo accedit V. C. Alm. in quo *vibraĩ adicit*, id eſt, *vibratura. niſi numeris illa contorta ferrentur.* Andr. Par. Vidov. ſed ex Ciceron. Orat. 70. apparet veram lectionem in codice Voſſiano eſſe, ex quo legendum. *neque enim Demoſthenis fulmina tam vibrarent illa, niſi numeris contorta ferrentur.* ita enim & Cicero. illud enim *dicit.* nimis remotum mihi videtur, quam ut ad Ciceronem apte & perſpicue referatur. ſed verba Ciceronis, ut notiſſima, ſimpliciter refert Fabius; ut ſaepe facere ſolet. corruperunt autem locum, quia *vibrare* ſimpliciter poni, ut neutrum verbum, non putarent. ſed ita *vibrantes ſententiae*, inf. lib. x. cap. 1. & ſimilia, de quibus vid. ad Petron. cap. xlvii. & Heinſ. ad Ovid. iii. Met. 34. & Claudian. ii. de Rapt. 2. poſſet & legi, *neque enim Demoſthenis fulmina tam vibraſſe dicerentur.* Burm.

Si hoc ſentimus.] *Si hoc ſentit.* Loc. Ald. Gryph. Colin. Vidov. Gallaeus conjiciebat *ſi hoc ſentiunt*; ſc. Grammatici.

Subla-

ſed, qua coeperunt ſublatione ac poſitione, ad finem uſque decurrunt: oratio non deſcendit ad ſtrepitum digitorum. Id quod Cicero optime videt, ac teſtatur frequenter, ſe, quod numeroſum ſit, quaerere: ut magis non ἄρυθμον, quod eſſet inſcitum atque agreſte, quam ἔνρυθμον, quod poëticum eſt, eſſe compoſitionem velit, ſicut etiam quos palaeſtritas eſſet nolumus, tamen eſſe nolumus eos, qui dicuntur ἀπαλαίστροι. Verum ea, quae efficitur ex pedibus, aequa concluſio, nomen aliquod deſiderat. Quid ſit igitur potius, quam *numerus*, & oratorius numerus, ut enthymema rhetoricus ſyllogiſmus? Ego certe, ne in calumniam cadam, qua ne M. quidem Tullius caruit, poſco hoc mihi, ut, cum pro compoſito dixero *numerum*, & ubicumque jam dixi, *oratorium* dicere intelligar. *Collocatio* autem verba jam probata,

Sublatione ac poſitione.] *Sublatione ad poſitionem uſque decurrunt.* Voſſ. ſec.

Id quod Cicero.] *Et quod Cicero.* Voſſ. ſec.

Vides at teſtatur.] T litera in *e* mutata, *ac teſtatur* legendum eſt. ſic autem Cicero (Orat. 58) *ſed omnis nec claudicans, nec quaſi fluctuans & aequaliter conſtanterque ingrediens numeroſa habetur Oratio. Atque id in dicendo numeroſum putatur, non quod conſtat e numeris, ſed quod ad numeros proxime accedit.* Regius. Gallaeus malebat *vidit*, quod mutatum in *videt* credebat, propter ſequens *teſtatur*.

Ut magis non ἄρυθμον, &c.] Ἔυρυθμον dicitur, quod eſt *bene numeroſum*, quale poëma: ἄρυθμον autem, quod *numeris omnino caret & compoſitionis lege.* Inter haec duo aliquid medium eſt, quod habet quandam *modulationem* & quandam *dimenſionem.* talis eſt *numerus oratorius.* non igitur peccat Cic. cum *numeros* tribuit orationi. Turnebus.

Quam rhythmum.] *Eurhythmum* quidem mihi legendum videtur, quamvis exemplaria refragentur. *Eurhythmon* autem numeroſum, ut *arhythmum* innumeroſum poteſt transferri. ex his vero Ciceronis verbis, id quod Fabius inquit, pulchre colligitur. Orat. cap. 65. *multum intereſt, utrum numeroſa ſit, id eſt, ſimilis numerorum, an plane e numeris conſtet, alterum ſi ſit, intolerabile vitium eſt, alterum niſi ſit, diſſipata & inculta, & ruens eſt oratio.* Regius. *quam rhythmum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Eſſe volumus tamen eſſe volumus eos.] Quid ſibi haec velit ſimilitudo, plane mihi non liquet, niſi verbum illud *volumus*, iterato poſitum in *nolumus* contrarium commutetur. ſic namque perſpicuus hujuſce ſimilitudinis erit ſenſus. *nam quos Palaeſtritas eſſe nolumus, peritos tamen palaeſtrae eſſe volumus, non apalaeſtros*, hoc eſt, ſine ulla palaeſtrae peritia. *Apalaeſtri* enim dicuntur Palaeſtrae imperiti & luctandi. ſic Cicero Orat. 68. *itaque qualis eorum motus, quos apalaeſtros Graeci vocant, talis horum mihi videtur oratio, qui non claudunt numero ſententias. Palaeſtritae*, ut idem Fabius in primo. c. 11. exponit, dicuntur, *& ii a quibus motus geſtuſque corporum formantur, &c.* Regius. *volumus.* MSS. Bodl. Andr. *eſſe nolumus, tamen eſſe nolumus eos, qui dicuntur ἀπάλαιστροι.* Locat. Ald. Steph. Vaſ. Par. Colin. Vidov. & MS. Bodl. niſi quod pro *nolumus* legit *volumus. eſſe volumus tamen eſſe volumus eos q. d. a.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *ſicut etiam quos palaeſtritas eſſe nolumus, eos qui dic. a.* Baſil. Gryph. *ſicut etiam quos παλαιστὰς eſſe nolumus, tamen eſſe nolumus eos q. d. a.* Obr. *eos qui dicuntur ἀπαλαίστρους.* marg. Baſil. Regii lectionem, quae & in marg. Steph. notatur, Pareus, Leidenſis & Oxonienſis ſecuti ſunt, an autem recte Obr. παλαιστὰς repoſuerit dubito, quia παλαισταὶ ſunt athletae, & etiam παλαιστρίτας, vide ad Petron. cap. 21.

Qui dicuntur ἀπαλαίστροι.] Scribe ἀπαλαίστροι, in Orat. Ciceronis ἀπαλαίστους pro ἀπαλαίστρους mendoſe ſcriptum eſt. Philand.

Aequa concluſio.] *Aequa clauſula.* Par. Colin.

Quid ſit igitur.] *Quod* ſcribendum eſt, ut ad nomen referatur. Regius. *quod.* Ald. *idem ſit igitur poëticus numerus & orationis.* Vaſc. in marg. haec pro diverſa lectione notat Gibſon, ſed lemma eſſe in margine puto, quod & in Roignii editione legitur. niſi quod ibi *& oratorius.* ſic ad ſuperiora adſcriptum erat, *aequa ex pedibus concluſio numerus dicitur. numerique nomine oratorium intelligimus.*

Igitur potius quam numerus.] *Igitur potius numerus.* MSS. Vall. Alm. Voſſ. ſec.

Oratorius numerus.] *Oratoris n.* Voſſ. ſec.

Dixero numerum.] *Numero.* Voſſ. ſec. ſed ſuperſcriptum erat *numerum.* in Vallenſi quoque *numero* fuiſſe Gallaeus notabat.

Ubicumque jam dixi.] *Jam* deeſt Voſſ. ſec.

Dicere intelligat.] T in *r* mutata *intelligar* legatur. Regius.

Collocatio autem.] *Compoſitio* eſt in verbis *ſimplicibus*

Digitized by Google

ta, & electa, & velut aſſignata ſibi debet connectere: nam vel dura inter ſe commiſſa potiora ſunt inutilibus. Tamen & eligere quaedam, dum ex iis, quae idem ſignificent, atque idem valeant, permiſerim: & adjicere dum non otioſa: & detrahere, dum non neceſſaria: ſed & figuris mutare & caſus & numeros, quorum varietas, frequenter gratia compoſitionis adſcita, etiam ſine numero ſolet eſſe jucunda: etiam ubi aliud ratio, aliud conſuetudo poſcit, utrum volet, ſumat compoſitio, *Vitaviſſe* vel *vitaſſe*: *Deprehendere* vel *deprendere*. Coïtus etiam ſyllabarum non negabo, & quidquid ſententiis aut eloquentiae non nocebit. Praecipuum tamen in hoc opus eſt, ſcire quod quoque loco verbum maxime quadret. Atque is optime componet, qui hoc ſolum componendi gratia faciet. Ratio vero pedum in oratione eſt multo, quam in verſu, difficilior: primum, quod *verſus* paucis continetur, *oratio* longiores habet ſaepe circuitus: deinde quod *verſus* ſemper ſimilis ſibi eſt, & una ratione decurrit: *orationis* compoſitio niſi varia eſt, & offendit ſimilitudine, & affectatione deprehenditur: & in omni quidem corpore, totoque (ut ita dixerim) tractu, numeris inſerta eſt. Neque enim loqui poſſumus, niſi è ſyllabis brevibus ac longis,

plicibus & *conjunctis*. *ſimplicia* ſunt eligenda, in *conjunctis* ſervanda eſt *junctura* & *numerus*. Turneb.

Vel dura inter commiſſa.] Emendate in quibuſdam exemplaribus *ſe* accuſativus adſcriptus legitur, hoc modo *inter ſe commiſſa*. Regius. *ducere inter commiſſa*. V. C. Alm. *velut dura inter commiſſa*. Voſſ. ſec. *vel dura inter com.* Locat.

Tamen &c.] Hic quaedam deeſſe Gallaeo videbantur.

Et adjicere.] *Ea dicere*. V. C. Alm.

Sed figuris mutare.] Sic quidem legitur; ceterum ſi *&* copula loco illius *ſed* reponeretur, & ſenſus magis eſſet perſpicuus, & ſuperiora cum inferioribus magis convenirent. Regius. *ſed figuris*. Locat. Ald. Baſil. *ſed figuras*. Voſſ. ſec. reliqui *ſed & figuris*.

Etiam ſine nomine.] Quid ſibi velit illud *ſine nomine* ſane mihi non liquet, quamquam autem libri refragentur, pro *nomine* tamen fortaſſe *numero* legendum. Regius. *etiam ſine nomine*. MSS. Bodl. Bal. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. marg. Baſil.

Etiam ubi aliud ratio, &c.] *Ratio grammatica* poſcit, ut dicamus *vitaviſſe*, at *conſuetudo* poſcit, ut dicamus *vitaſſe*. Hic erit utendum ratione *numeri*. Turneb.

Coitus etiam ſyllab.] Videtur *ſyllabarum* appellare *coitum*, *quando duae ſyllabae commiſcentur in unam per ſynaereſin*, ut pro *periiſſe*, *periſſe*. Idem.

Aut eloquentiae.] *Aut elocutione*. V. C. Alm. *aut elocutione elucebit*. Voſſ. ſec. & Vallae lib. quod non eſt de nihilo.

Verbum maxime.] *Verborum*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Baſil.

Gratia faciet.] *Facit*. V. C. Alm.

Ratio vero pedum.] Idem Cicero. Orat. cap. 58. Regius.

Varia eſt.] *Eſt* deeſt Voſſ. ſec.

Et offendet.] *Offendit*, ut, ſit praeſentis temporis, legatur. Regius. *offendet*. Locat.

Et affectione.] *Ta* ſyllaba interjecta *affectatione* legatur, quamquam ſi *affectata* legeretur, magis mihi ſenſui convenire videretur. Regius. *affectione*. MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Et in omni quidem.] *Numeri* potiſſimum ſunt in *clauſulis* & in *finibus periodorum*, ſecundo loco in *initiis*: media vero ſatis eſt, ſi habeant *lenitatem compoſitionis* & *aptum fluxum*: quanquam ne id quidem fieri poſſit ſine pedibus. Turneb.

Tractu numeris inſerta eſt.] *Tractatu numerus inſerta eſt*. V. C. Alm. *tractu numeri eſt inſertus*. Ald. *tractu numerus inſertus eſt*. Vallae lib. de permutatione *tractus* & *tractatus*, vide ad lib. v. c. 8.

Loqui poſſunt.] Depravatum eſſe hunc quoque locum facile hinc apparet, quod quemnam ſenſum habeat, non intelligitur. ſic autem corrigi poſſe videtur, ut non *loqui*, ſed *ſequi* legatur, hoc modo *neque enim ſequi poſſunt*. ſequuntur enim oriunturque numeri ex ſyllabis brevibus longis, quidam ſic emendant, ut *poſſumus* legatur. Regius.

Digitized by Google

longis, ex quibus pedes fiunt. Magis tamen & deſideratur in clauſulis, & apparet: primum, quia ſenſus omnis habet ſuum finem, poſſidetque naturale intervallum, quo à ſequentis initio dividatur: deinde, quod aures, continuam vocem ſecutae, ductaeque velut prono decurrentis orationis flumine, tum magis judicant, cum ille impetus ſtetit, & intuendi tempus dedit. Non igitur durum ſit neque abruptum, quo animi velut reſpirant ac reficiuntur. Haec eſt ſedes orationis, hoc auditor exſpectat, hìc laus omnis declamat. Proximam clauſulis diligentiam poſtulant initia. nam & ad haec intentus auditor eſt. Sed eorum facilior ratio eſt. Non enim cohaerent aliis, nec praecedentibus ſerviunt: ſed novum exordium ſumunt, cum illa, quamlibet ſit compoſita, ipſam gratiam perdat, ſi ad eam rupta via veniamus. Namque cum ſit, ut videtur, ſevera Demoſthenis compoſitio, *πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις.* & illa, quae ab

gius. *loqui poſſunt.* Voſſ. ſec.

Poſſidetque naturale.] *Poſſit qua naturale.* V. C. Alm.

Intuendi.] *Intuendis.* V. C. Alm.

Abruptum.] *Abrupta* eſt *clauſula*, quando ante legitimum numerum & aptam dimenſionem incipit deſinere. Turneb.

Quo animi.] Forte, *ſed quo animi velut reſpirant.* tranſpoſitam fuiſſe hanc particulam credo, nam in marg. Baſil. legebatur, *non igitur durum ſed neque abruptum.*

Reficiuntur.] *Reficiantur.* V. C. Alm.

Hic laus omnis declamat.] *Cicero* quoque ſcribit, aliquando totas conciones exclamaſſe, plauſumque ſuſtuliſſe, quia clauſula apte conciderat atque numeroſe. Turneb. neſcio an recte dicatur *laus declamare.* ſed forte deficit voci *declamat* finis, qui, ut ſaepe ſolet, omiſſus, & legendum, *hic laus omnis declamatoris.* vel *hic laus omnibus declaratur.* Pariſienſis editor malit *laus exclamat.* ſed ne ſic quidem Latinum puto. Burm.

Et ad haec intentus.] *In haec.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. & omittit Obr. ut & mox voculam *eſt.*

Non enim cohaerent aliis, ſed praecedentibus ſerviunt, exordium ſumant.] Hic locus ita eſt corruptus, ut ſenſus ſibi ipſi videatur eſſe contrarius. Si enim initia aliis non cohaerent, quomodo praecedentibus ſerviunt? Quare hic quoque aſteriſco ſignatus aliis relinquatur corrigendus, ne nimium multa nobis immutare permittamus. Sic autem corrigi poſſe videtur, ut *ſed* particula expungatur, ac loco ejus *neque* negatio reponatur, atque *ſed* particula, & *novum*, ac *ſumunt* adſcribantur, hoc modo. *Non enim cohaerent aliis, neque praecedentibus ſerviunt, ſed novum exordium ſumunt.* Regius. *Non enim cohaerent, ſed praecedentibus ſerviunt, exordium ſumunt.* MSS. Vall. Alm. Voſſ. in Vallae etiam libro *aliis* deerat, unde Aſcenſ. conjiciebat, *non enim cohaerent praecedentibus.*

Cum ea quālibet ſic enim compoſita ipſa gratiam perdent.] Mendoſus hic quoque locus eſt, qui ſic videtur poſſe emendari, ut *c* in *t* converſa *ſit* legatur, atque *enim* particula, ut otioſa, expungatur. hoc modo; *cum ea, quamlibet ſit compoſita, ipſam gratiam perdat.* de clauſula vero haec dicuntur, circa quam major compoſitionis eſt ratio, quam circa principia. Regius. *cum ea qualibet ſit enim compoſita, ipſa gratia perdent, ſi ad ea rupta via veniemus.* Voſſ. ſec. Gallaeus conjiciebat *ſed novum exordium ſumunt; cum illa, quamlibet ſint compoſita, ipſam gratiam perdant, ſi ad ea rupta via veniamus.* in Cod. Alm. omnia turbata; ſed legebatur *ſuadeam rupta via veniremus.*

Namque cum ſit ut Demoſthenis vera videtur compoſitio.] Hic quoque locus corruptior eſt, quam ut facile corrigi poſſit. fortaſſis autem *ſevera* pro *vera* legendum eſt, ac *videtur* verbum ante genitivum *Demoſthenis* eſt collocandum hoc modo. *Namque cum ſit, ut videtur, Demoſthenis ſevera compoſitio.* ſunt autem haec exempla ex Oratione Demoſthenis pro Cteſiphonte ſumta. Regius. Reprehenditur Cicero, quod periodos quaſdam male concluſerit, quanquam in illis optimus eſt numerus. Eſt enim *creticus* cum *ſpondeo*, ſed dictiones ſunt productiores, quam conveniat: non enim licet terminare *periodum* dictione, habente *ſex* aut *ſeptem ſyllabas.* Turneb. Dan. *Nam qui ſit, ut cum Demoſthenis vera videatur.* Pith. *namque cum ſit, ut videatur D. ſ. c.* Ald. *namque cum ſit ut Demoſth. ſevera videtur comp.* Locat. *namque cur, ſicut Demoſthenis vera videtur comp.* Vallae lib. Voſſ. ſec. quae lectio non admodum diſplicet Aſcenſio, &

Digitized by Google

ab uno (quod ſciam) Bruto minus probatur, ceteris placet, κἂν μήπω βάλλῃ, μηδὲ τοξεύῃ. non deſunt, qui Ciceronem carpant in his, *Familiaris coeperat eſſe balneatori.* &, non minus dura *archipiratae.* nam *balneatori* & *archipiratae* idem finis eſt, qui πᾶσι καὶ πάσαις, & qui μηδὲ τοξεύῃ: ſed propria ſunt, ideo ſeveriora. Eſt in eo quoque nonnihil, quod hîc ſingulis verbis bini pedes continentur, quod etiam in carminibus eſt permolle: nec ſolum ubi quinae ſyllabae nectuntur, ut in his, *Fortiſſima Tyndaridarum:* ſed etiam ubi quaternae, cum verſus cluditur *Apennino*, & *armamentis*, & *Oriona.* Quare hoc quoque vitandum eſt, ne plurium ſyllabarum verbis utamur in fine. Mediis quoque non ea modo cura ſit, ut inter ſe cohaereant, ſed ne pigra,

& melius cohaeret; ut *cur* referatur *ad*, *non deſunt, qui Ciceronem carpant*, & reliqua in parentheſi ponantur & legatur *cur ſit ut* (*eum* &c.) *non deſint* &c. legendum modo *ſevera.* Apud Rufin. de compoſ. & metr. orat. pag 315. edit. Pith. legitur, *nam eo ſit ut Demoſthenis ſevera videatur compoſ.* vide etiam Dionyſ. Halicar. de compoſit. verbor. cap. 25.

Quae ab uno.] *Quod ab uno.* Rufin.

Βάλλῃ.] Locus hic ex III. Philip. Demoſthenis ſic emendandus eſt κ' ἂν μήπω βάλλῃ μηδὲ τοξεύῃ. qui idem corruptus eſt apud Hermogenem. eſt autem integer. ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην ταῦτα πράττων, καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, κ' ἂν μήπω βάλλῃ μηδὲ τοξεύῃ. PHIL. βαλλοίμην αὐτὸ ζῇ Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. & mox iterum.

Ciceronem carpant.] Tria haec verba *non deſunt qui*, mihi hic, vel repugnantibus exemplaribus, adſcribenda videntur, cum citra ea integer ſenſus non habeatur, hoc modo, *non deſunt qui Ciceronem carpant.* REGIUS. deſunt illa MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *nec deſunt qui.* Ald. Baſil. abeſſe facile haec poterant, ſi legatur in initio periodi *namque, cur ſit, ut, eum* &c. *Ciceronem carpant.*

Familiaris coeperat.] In Oratione Cicer. pro Caecin. 26. eſt *facta erat balneatori.* PHILAND.

Non minus dura Archipiratae.] Non reperiſſe ſe haec verba apud Ciceronem ait Rollinus, ideoque illa, *non minus dura*, Fabii eſſe putat, me non refragante. ſed recte notat lib. 5. in Verr. cap. 27. clauſulam reperiri *terreſtrem Archipiratam.*

Et qui αὐτὸ ζῇ.] Scribe μηδὲ τοξεύῃ, ut ſit creticus, cum ſpondeo, ſicut *Balneatori.* PHIL.

Sed priora ſunt ideo ſeveriora.] Sic quidem recte legi ſupervacuum foret admonere, niſi quidam tot tantiſque depravationibus alias quoque ſuis commentationibus adjicerent, *priora* in *propiora*, ex commodo quidem ſuo, ſed citra ullam rationem, commutantes. Neque enim *propiora* ulli, niſi ineptiſſime, ſenſui convenire poteſt. cum cauſſam aſſignet Fabius, cur illa Demoſthenica Ciceronianis ſint ſeveriora. Priora namque & antiquiora ſolent poſterioribus ac recentioribus ſeveriora eſſe. REGIUS. *ſed priora ſunt.* Ald. Steph Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *propriora ſunt.* MS. Bodl. *priora ſunt ideo veriora.* Voſſ. ſec. *ſed priora ſunt ſed veriora.* Vall. Cod. Alm. *ſed priora diſſolutiora.* Dan. Gallaeus legebat. *ſed priora ſunt, ideo ſeveriora, quod hic ſingulis verbis bini pedes continentur.* Pariſienſis editor conjiciebat *ſed priora ſunt in eo* (Demoſthene) *ſeveriora. Sed propria ſunt, ideo ſeveriora.* Leid. Ox. Obr. ego putem aliquid excidiſſe, quo cauſſa reddebatur, cur priora illa ſeveriora eſſent. nam duplex ratio redditur, prima in his verbis latet, altera in ſequentibus exprimitur.

Fortiſſima Tyndaridarum.] Horat. I. Sat. I. 100. ſi Fabium vero umquam inſpexiſſet ſtupor ille Clerici, non auſus fuiſſet hunc locum contaminare, legendo *Tyndaris: horum*, ſed egregie vindicat eum Bentlejus.

Etiam ubi.] *Ubi* deeſt Voſſ. ſec.

Apennino.] Perſ. I. Sat. 95. & Ovidius II. Met. 226. in hac voce verſum finit.

Armamentis.] Ovid. XI. Met. 456.

Oriona.] Virg. III. Aeneid. 517. Luc. IX. 665.

Hoc quoque vitandum.] *Hic* Voſſ. ſec.

Ne plurimum ſyllabarum his verbis.] *M* litera expuncta *plurium* legatur, *his* vero ablativus, ut otioſus, eradatur. molliora autem & longiora verba notat & Perſius, cum ait, Sat. I. v. 92.

Sed numeris decor eſt, & junctura addita crudis:
Claudere ſic didicit verſum Berecynthius Atys,
Et qui caeruleum dirimebat Nerea Delphin,
Sic coſtam longo ſubduximus Apennino.

REGIUS. *his verbis.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *iis verbis.* Locat.

Mediis quoque.] In *mediis* quanquam non diligenter obſervatur numerus, tamen non debemus contenti eſſe ſola *junctura*, ſed etiam efficere debemus, ut *modice* fluat oratio & *apte.* TURNEB.

Modo cura ſit, ut inter ſe cohaereant, ſed ne pigra, ne] Haec omnia deerant V. C. Alm.

Maxi-

Digitized by Google

pigra, ne longa ſint: ne, quod nunc maximum vitium eſt, brevium contextu reſultent, ac ſonum reddant pene puerilium crepitaculorum. Nam ut initia clauſulaeque plurimum momenti habent, quoties incipit ſenſus, aut deſinit: ſic in mediis quoque ſunt quidam conatus, qui leviter interſiſtunt: ut currentium pes, etiam ſi non moratur, tamen veſtigium facit. Itaque non modo membra atque inciſa bene incipere atque cludi decet, ſed etiam in iis, quae non dubie contexta ſunt, nec reſpiratione utuntur, illi vel occulti gradus. quis enim dubitet unum ſenſum & unius ſpiritus eſſe. *Animadverti, judices; omnem accuſatoris orationem in duas diviſam eſſe partes?* Tamen & duo prima verba, & tria proxima, & deinceps duo rurſus ac tria ſuos quaſi numeros habent, ſpiritum ſuſtinentes: ſicut apud *rhythmicos* aeſtimantur hae particulae. Prout ſunt *graves, acres, lentæ, celeres, remiſſae, exſultantes*, proinde id, quod ex illis conficitur, aut ſeverum, aut luxurioſum, aut quadratum, aut ſolutum erit. Quaedam etiam clauſulae ſunt claudae atque pendentes, ſi relinquantur: ſed ſequentibus ſuſcipi ac ſuſtineri ſolent: eoque facto, vitium, quod erat in fine, continuatio emendat. *Non vult P. R. obſoletis criminibus accuſari Verrem.* durum, ſi deſinas: ſed cum eſt continuatum iis, quae ſequuntur, quamquam natura ipſa diviſa ſint, *Nova poſtulat, inaudita deſiderat:* ſalvus eſt curſus. *Ut adeas, tantum dabis:* male cluderet. nam & tri-

Maximum vitium.] *Maxime vitium eſt.* Voſſ. ſec.

Sic in mediis.] Quanquam *media ſpatia* periodi continuo decurrunt flexu, tamen habent tenuem quandam *quietem*, & quadantenus inſiſtunt. eſt igitur aliquo opus numero in illa *quiete*. Turneb.

Inſiſtunt.] *Ter* ſyllaba adſcribatur, ut *interſiſtunt* legatur. Regius. *inſiſtunt.* MSS. Bodl. Alm. Andr. Locat. Vaſc. Steph. Obr. *inſiſtunt concurrentium pes &c.* Voſſ. ſec.

Itaque non modo.] In *mediis ſpatiis* quanquam non eſt *colon* & *comma*, tamen ſaepenumero eſt *diaſtole* aut *hypodiaſtole*. Turneb.

Atque includi.] *In* praepoſitione eraſa, *cludi* legendum videtur. Regius. *includi.* Locat. Baſil. *alte includi.* Voſſ. ſec.

Non dubie contexta.] *Intexta.* Voſſ. ſec.

Illi vel occulti gradus.] *Spiritum ſuſtinemus.* Vallae lib. & Voſſ. ſec. qui mox. ubi *ſpiritum ſuſtinentes* legitur, *illi velut occulti gradus.* unde apparet verba eſſe a librariis tranſpoſita. *illius vel occulta gradus.* marg. Baſil. forte legendum, *nulli, vel occulti gradus*; ſenſu manifeſto. Burm.

Et unius ſpiritus.] *Sed & unius.* V. C. Alm.

Animadverti.] Pro Cluentio cap. 1.

Omnem accuſationis.] *Accuſationem.* V. C. Alm.

Spiritum ſuſtinentes ſunt apud Rhythmicos.] *Illi velut occulti gradus, ſic apud Rhythmos.* Voſſ. ſec.

Rhythmicos.] *Rhythmici* appellantur *muſici* quidam, qui diligenter expendunt *numeros ſingularum particularum.* ſic etiam nonnulli *rhetores* appellantur, à *numerorum diligentia.* Turneb.

Hae particulae.] Hic diſtinguit Rollinus. & deinde *prout ſunt &c. proinde id quod &c.* non equidem male. *proinde idem.* Voſſ. ſec.

Aut ſeverum.] Videtur innuere quaſi *quatuor* genera *compoſitionis*. Diomedes tamen grammaticus duntaxat *tria* ponit, *quadratum, confragoſum, elumbe:* ſed ultimum complectitur *ſolutum* & *luxurioſum. quadratum* autem vocamus, *aptum omnino & conveniens.* ſic dicitur *quadrata ſtatura omnium optima:* quae media eſt inter *procerum* & *breve, obeſum* & *gracile.* Turneb.

Quaedam etiam clauſ.] *Clauſula curtior* & *brevior* vitioſa eſt, quia non implet aures: ejus tamen vitium emendatur, ſi aliquid ſubjiciatur quod mutilatam clauſulam expleat. *Idem.*

Nondum P. R.] Emendate in Cicer. v. Verr. 44. unde hoc exemplum eſt ſumtum, legitur *Non vult*, pro illo *nondum.* Regius. *nondum* V. C. Alm. *Nollet. P. R.* Voſſ. ſec.

P. R.] ℞ *pli Romanus.* V. C. Alm. qui in ſequentibus mire turbat.

Ut ad eas.] *Adeas* conjuncte, ut unum verbum ſit

& trimetri verſus pars ultima eſt. excipit, *Ut cibum veſtitumque introferre liceat, tantum:* praeceps adhuc firmatur ac ſuſtinetur ultima, *Recuſabat nemo.* Verſum in oratione fieri, multo foediſſimum eſt, totum: ſicut etiam in parte, deforme: utique ſi pars poſterior in clauſula deprehendatur, aut rurſus prior in ingreſſu. Nam quod eſt contra, ſaepe etiam decet, quia & cludit interim optime prima pars verſus, dum intra paucas ſyllabas, praecipue ſenarii atque octonarii. *In Africa fuiſſe*, initium ſenarii eſt, primum pro Quin. Ligario caput cludit, *Eſſe videtur.* Nam nimis frequens, octonarium inchoat. Talia

ſit, eſt legendum: veiba autem ſunt Ciceronis v. Verr.45. REGIUS.

In cibum veſtitumque.] Apud Ciceronem eſt, *ut cibum tibi intro ferre liceat.*

Suſtinetur ultima.] *Ultima* deeſt Voſſ. ſec.

Recuſabat nemo.] *Nemo* deeſt V. C. Alm. apud Cicer. eſt *nemo recuſabat.* & ita Voſſ. ſec.

In oratione fieri multe fidiſſimum eſt.] Aliquid verborum manifeſte huic ſenſui deeſt, praeterquam quod *foediſſimum* pro illo *fidiſſimum* eſt legendum. Ac fortaſſe *verſum* adſcribere convenit, hoe modo, *verſum in oratione fieri multo foediſſimum eſt totum.* REGIUS. In hoe tamen vitium aliquando incidunt oratores; ut Cic. in Verrem, *cum loquerer, multi fletus gemituſque fiebant*, dempta una ſyllaba verſus eſt. alio quoque in loco, *O miſerum cui peccare licebat:* ſic poſuit finem hexametri. In Iſocrate vero multos annotant verſus propter nimiam numerorum diligentiam. TURNEB. *Verrem in oratione.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. omiſit, *verſum* & illud *Verrem* adſcripſit aliquis ad illa, *recuſabat nemo Verrem.* plurimos autem in proſaica oratione verſus adnotarunt viri docti. vide Lambin ad Cicer. I. Ver. 7. Hottom. ad Orat. ad Quirit. c. 6. Barth. Adv. v. 13. VIII. 21. XI. 16. XVI. 14. XXXII. 4. & 17. ad Stat. II. Theb. 665. & Sc. Gentil. ad Apolog. Apulej. p. 73. & Pincier. Parerg. lib. II. cap. 31. & Bircov. ad Dionyſ. Halic. tom. II. pag. 51. v. 39. & alios.

Sed etiam in parte deforme.] Sic quidem recte legi videtur, verum loco illius *ſed*, particulae adverſativae, *eſt* verbum acutius intuenti videbitur reponendum. REGIUS. *Sed.* Locat. reliqui omnes *ſicut. ſunt etiam in parte.* Voſſ. ſec.

Aut verſus prior ingreſſu.] Corrupte quidem ſic legitur. Nam loco illius *verſus*, mihi *rurſus* legendum videtur. Sic enim ſenſus integritas expoſcit. *verſus* enim facile ſubintelligi poteſt. *in* etiam praepoſitio videtur adſcribenda, ut *in ingreſſu* legatur. REGIUS. *Aut rurſus prior in ingreſſu.* V. C. Alm. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Leid. Ox. Obr. *aut verſus prior ingreſſu.* Locat. *aut viſus prior ingreſſu.* Voſſ. ſec.

Nam quidem contra.]. Imperiti elegantiae Latinae Ariſtotelis operum interpretes frequentiſſime ſic loquuntur: ut has tres particulas *nam, quidem, certe* conjungant. Iſtiuſmodi vero ineptiis Fabii dicta inquinata permittere grande flagitium eſt. Quare vel nullis mihi adſtipulantibus exemplaribus loco illius *quidem*, *quod eſt* legendum eſſe contenderim, hoc modo, *nam quod eſt contra:* ſic enim & ſenſus eſt integer, & elegantia Fabio digna. REGIUS. *Nam quidem contra ſaepe etiam decet, qui claudit.* Voſſ. ſec. Locat.

Praecipue ſenarii.] Id vero optime, quoniam (ut docet Cic. in Orat. ad Brutum) oratio noſtra magna ex parte *jambis* conſtat: & alioqui hic *numerus* minus eſt *metricus.* TURNEB.

Nam nimis frequens.] Cic. *periodum* inchoat quibuſdam pedibus *jambicorum verſuum:* reliqui autem pedes quanquam in *metro* peccant, tamen abſolvunt *octenarium.* Idem.

Nam nimis frequens.] Hic locus mihi nec percipitur & depravatus videtur, quare huic quoque aſteriſcus apponatur, quo a praeſtantibus ingeniis facilius corrigatur. REGIUS. Non diu hic me locus torſit; nam laborare eum & vitioſa lectione, & diſtinctione prava ſtatim deprehendi, legendum enim. *In Africa fuiſſe, initium ſenarii eſt, & primum pro Q. Ligario caput cludit. Eſſe videatur, jam nimis frequens, octonarium inchoat.* Ubi obſerva primum *caput* poni pro prima periodo, ubi ſpiritus ſuſtineri debet. ut ita *capita* legum, etiam breviores portiones dicebantur. deinde *Eſſe videatur, jam nimis frequens*, id eſt, quod Cicero nimis ſaepe uſurpavit, vel quod ab ejus ineptis imitatoribus jam nimis frequenter adhibetur, octonarium inchoat. in Cicerone vero notatam fuiſſe illam clauſulam, *eſſe videtur*, docet & Auctor Dialogi de Orator. cap. 23. *Nolo irridere* rotam fortunae, *&* jus verrinum, *& illud tertio quoque ſenſu in omnibus pro ſententia poſitum*, eſſe videatur. Tullio quoque peculiarem vocat Probus lib. II. Gram. Inſt. cap. ult. defendit tamen Ciceronem Manut. ad Cicer. I. ad famil. Ep. 8. Obrechtus jam correxerat, *nunc nimis frequens*, ſed *jam* magis accedit ad *nam*, cum quo ſaepe confunditur, ut & notatum ſupr. lib. v. cap. II. Aſcenſius vero

fruſtra

Digitized by Google

lia ſunt Demoſthenis, πᾶσι καὶ πάσαις; καὶ πᾶσιν ὑμῖν; ὅσην εὔνοιαν. & totum pene principium. Et ultima verſuum initio conveniunt orationis: *Etſi vereor, judices.* &, *Animadverti, judices.* Sed initia initiis non conveniunt. T. Livius hexametri exordio coepit, *Facturuſne operae pretium ſim.* Nam ita edidit, eſtque melius, quam quo modo emendatur. Nec clauſulae clauſulis: ut Cicero: *Quo me vertam neſcio.* qui trimetri finis eſt. Trimetrum &, *Pro miſero dicere liceat.* Sex enim pedes, tres percuſſiones habent. Pejus claudit finis hexametri: ut Brutus in epiſtolis, *Neque enim illi malunt habere tutores aut defenſores, quamquam ſciunt placuiſſe Catoni.* Illic minus ſunt notabiles, quia hoc genus ſermoni proximum eſt. Itaque & verſus hi fere excidunt, quos Brutus ipſo componendi ductus ſtudio ſaepiſſime facit, non raro Aſinius, ſed etiam Cicero nonnumquam, ut in principio ſtatim orationis in Lucium Piſonem, *Prô dii immortales, quis hic illuxit dies?* Non minore autem cura vitandum eſt, quidquid ἔμμετρον, quale eſt apud Salluſtium, *Falſo queritur de natura ſua.* Quamvis enim vincta ſit, tamen ſoluta videri debet oratio. Atqui Plato, diligentiſſimus compoſitionis, in Timaeo, prima ſtatim parte, vitare iſta non potuit. Nam

fruſtra ſuſpicatur duo illa verba *nimis frequens* pro exemplo poni, & eſſe duos jambos, qui octonarium inchoant; ſed quo tunc referas *eſſe videatur?* BURM.

Talia ſunt Demoſthenis.] *Alia.* Voſſ. ſec.

Etſi vereor.] Eſt initium Orationis pro Milone. *Animadverti* autem alterius pro Cluentio.

Sed initio.] Duplex eſſe poteſt ſenſus, vel *quod initia periodorum diverſa ſint, nec ſibi conſentiant:* vel *quod initia verſuum non conveniunt initiis periodorum*, quemadmodum ſupra dixit. TURNEB.

T. Livius.] Vide Ryck. ad Tacit. I. ann. ALMEL.

Quo me vertam.] Pro Ligar. c. I.

Et pro miſero.] *Et promiſcuo* marg. Steph. & Baſil. *dicere licet.* quidam.

Sex enim pedes.] In *trimetro jambico* ſex ſunt pedes: ſed cum breves habeant ſyllabas, fit proinde ut in menſurarum percuſſionibus bini pro ſingulis habeantur. inde *trimetri verſus* dicuntur à *tribus menſuris.* TURNEB. Horat. Art. Poët. 251. *Unde & trimetris adcreſcere juſſit Nomen Jambeis, cum ſenos redderet ictus.* nam cum bini per ſe colliduntur, ter ſe repercutiunt. Alioqui in Jambicis trochaicis & anapaeſticis pedes binos pro ſingulis numeramus, ideoque trimetri tres percuſſiones, id eſt, colliſiones habere dicuntur. PITH.

Neque enim illi.] *Neque illi.* Voſſ. ſec.

Sciunt placuiſſe.] *Conſtituunt placuiſſe.* V. C. Alm. *quam conſtituunt.* Voſſ. ſec. *quamquam conſtiterat.* marg. Baſil.

Illi nimis ſunt notabiles q. h. g. ſermonis.] Ita quidem legitur; ſed *e* litera adſcripta *illic*, & *minus* loco *nimis*, & *ſermoni*, litera *s* expuncta, legendum eſſe contenderim, ut intelligamus in Epiſtolis fines Hexametrorum minus eſſe notabiles cum epiſtolaris ſtilus proxime ad ſermonem accedat. REGIUS. *Illi nimis.* Voſſ. ſec. Locat. *illi minus.* Ald. Baſil.

Hi fere.] *Hic fere.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. qui & *ita* habet.

Ductus ſtudio.] *Duris ſtudio* V. C. Alm. *componendi durus ſtudio.* Voſſ. ſec. forte *componendi durius ſtudio.*

Non raro Aſinius.] *non raro hos in jus.* V. C. Alm. *non tam Aſinius.* marg. Baſil.

Quis hic.] *Quis hic* editur in Fragmentis Ciceronis, & ita Voſſ. ſec. ſed apud Diomedem lib. II. pag. 464. *quis* editum. *qui hic illuxit*, omiſſo τῷ *dies.* V. C. Alm.

Non minore autem.] Appellat ἔμμετρον, ut antea, quod non ſolum habet *numerum*, verum etiam *metrum.* Sic. *Salluſtius* initio *Jugurthini belli* uſus eſt optimo jambico. TURNEB. Reprehendit alia ratione Servius in illud Virgil. (lib. XI. 581.) *multae illam fruſtra. Antequam*, inquit, *rem diceret, prius ejus oſtendit eventum: ſic Saluſtius:* Falſo queritur de natura ſua humanum genus. *Nam antequam diceret* queritur, *dixit*, falſo. PITH.

Quidquid ἔμμετρον.] *Quidquid empiomon.* Vall. lib. Alm. *quidquid eſt empiomon.* Voſſ. ſec.

Vincta ſit.] *Juncta ſit.* Voſſ. ſec. Ven. Andr. Vidov.

Nam & initium hexametri ſtatim invenias, & Anacreontion protinus colon efficias, & ſi velis trimetron, & quod duobus pedibus & parte, πενθημιμερὲς à Graecis dicitur: & haec omnia in tribus verbis; ut Thucydidis ἐν ἐρύμασι Κᾶρες ἐφάνησαν, ex molliſſimo rhythmorum genere excidant. Sed quia orationem omnem conſtare pedibus dixi, aliqua de iis quoque: quorum nomina quoniam varia eſſe traduntur, conſtituendum eſt, quo quemque appellemus. Et quidem Ciceronem ſequar (nam is eminentiſſimos Graecorum eſt ſecutus) excepto quod pes tres ſyllabas non videtur excedere: quamquam ille *paeone dochimoque*, quorum prior in quatuor, ſecundus in quinque excurrit, utatur. Nec tamen ipſe diſſimulat, quibuſdam numeros videri, non pedes. nec immerito. Quidquid enim ſupra tres ſyllabas habet, id ex pluribus eſt pedibus. Ergo cum conſtent quatuor pedes binis, octo ternis: *ſpondeum* longis

Anacreontion.] *Verſus Anacreontius* eſt, qui conſtat *verſu tetrametro hypercatalectico*, id eſt, *una redundante ſyllaba*: ſunt etiam alii verſus *Anacreontii* apud Servium in *centimetro*. TURNEB. *Anacreticon.* V. C. Alm. *Anacceton.* Voſſ. ſec.

Πενθημιμερὲς.] Ἡμιονυδίμως. Voſſ. ſec. πενθημιμερὲς. Obr.

Tribus verbis.] An *verſibus*? *Editor Leid.* Neſcio quomodo vocabulum *verbis* editioni Lugdunenſi excidit. Nos ſuo loco reſtituimus ad fidem MSS. Bodlejani ac Baliolenſis; optimorum item ex editis. GIBSON. *verbis* eſt in omnibus ſcriptis.

Ut Thucydidis.] *Et.* Voſſ. ſec. Locat. marg. Baſil.

Excidat.] N litera adſcripta *excidant*, legatur. REGIUS. turbat hic vehementer, praecipue in graecis, ut ſemper, Almel. Cod. ſed ὑπὲρ ἥμιου κάρες ἐφάνησαν, *illis tiöremorum genere excidat.* Voſſ. ſec. apud Thucydidem lib. I. Graeca ita fere legi notavit Hartung. memor. pag. 631. part. II. Lampad. critic. ut Cl. Almelovenius adnotaverat.

Omnem oratoriam conſtare.] Emendate in quibuſdam exemplaribus non *omnem*, ſed *orationem*, & *pedibus* ablativum adſcriptum legimus, hoc modo; *ſed quia orationem oratoriam conſtare pedibus dixi.* REGIUS. ita edidit Locat. Colin. *omī oratoriam conſtare dixi.* V. C. Alm. *ſed quam omnem oratoriam conſtare dixi.* Voſſ. ſec. *ſed quia orationem omnem conſtare dixi*, Obr. reliqui, *ſed quia orationem jam conſtare.*

Nomina quam varia tradunt.] Quid ſibi velit hoc loco *quam* particula, non liquet mihi, certe ſenſui non congruit; quare pro eo *quoniam* puto reponendum; *ur* quoque ſyllaba adſcripta *traduntur* videtur eſſe legendum, hoc modo. *Quorum nomina quoniam varia traduntur.* REGIUS. *nomina quae varia.* Voſſ. ſec. *quam varia.* Locat.

Is eminentiſſimos.] *Is emiſſos eminentiſſimos.* Voſſ. ſec.

Pedes mihi.] *Pes* MSS. Alm. Voſſ. ſec. quod non temere repudiem, ſi praecedentia includantur parentheſi hoc modo, *Et quidem Ciceronem ſequar (nam is eminentiſſimos Graecorum eſt ſecutus) excepto quod pes mihi tres ſyllabas non videtur excedere.* nam aliter vix mihi ſequentia cohaerere videntur: ſi enim Cicero non excedit triſyllabos, quomodo eodem ſpiritu dici poteſt Paeone & Dochimo uti? vox etiam *videtur* magis Fabii ſententiam declarat, quam factum Ciceronis. praeterea cum Vallenſi libro, teſte Aſcenſio, legerem pro *triſyllabos*, *tris ſyllabas*, ut veteres loquebantur, vel librarii imitatione veterum ſcribebant, pro *tres*: ut notiſſimum eſt; & mox etiam *triſyllabas* pro *tres ſyllabas* legitur in antiquis codicibus. ita omnia erunt planiſſima & a ſequentibus confirmantur, quibus ipſe Cicero plurium ſyllabarum non pedes, ſed numeros eſſe confitetur. vid. Orator. cap. 64. BURM.

Quamquam ille Paeone, Dochimoque quorum prior.] Huic loco ſine controverſia aliquid verbi deeſt. Forſitan autem *utatur* eſt adſcribendum, ut legatur, quanquam *ille Paeone Dochimoque utatur.* REGIUS. ſed *utatur* reliquae editiones. ſed eo omiſſo pro *excurrit*, habent, *excurri putatur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. utrumque vero habet, *Dochimoque utatur, quorum &c. & excurri putatur.* Ald. *incurrit.* Steph.

Dochimoque.] *Dochimus* apud Ciceronem & Fabium primam habet brevem, deinde duas longas, quartam brevem, ultimam longam, ut *amicos leves.* grammatici nonnulli volunt duas primas eſſe breves, ut *hyacinthini.* TURNEB.

Supra triſyllabas.] S litera adſcripta *tris ſyllabas* legendum. REGIUS. *ſupra triſyllabas, id eſt, ex pluribus pedibus.* Voſſ. ſec. *ſupra tres ſyllabas id nē ex pluribus*

gis duabus, *pyrrhichium*, quem alii *periambum* vocant, brevibus: *jambum* brevi longaque: huic contrarium è longa & brevi. hunc *choreum* nos, non ut alii *trochaeum*, nominemus. Ex iis vero, qui ternas ſyllabas habent, *dactylum* longa duabuſque brevibus: huic temporibus parem, ſed retroactum, appellari conſtat *anapaeſton*. Media inter longas brevis faciet *amphimacrum*: ſed frequentius ejus nomen eſt *creticus*. Longa inter breves, *amphibrachys*: duabus longis brevem ſequentibus, *bacchius*: totidem longis brevem praecedentibus, huic contrarius *palimbacchius* erit. Tres breves *trochaeum*, quem *tribrachyn* dici volunt, qui choreo *trochaei* nomen imponunt: totidem longae *moloſſon* efficiunt. Horum pedum nullus non in orationem venit, ſed quo quique ſunt temporibus pleniores, longiſque ſyllabis magis ſtabiles, hoc graviorem faciunt orationem, breves celerem ac mobilem. Utrumque locis utile. Nam & illud ubi opus eſt velocitate, tardum & ſegne, & hoc, ubi pondus exigitur, praeceps ac reſultans, merito damnetur. Sit in hoc quoque aliquid fortaſſe momenti, quod & longis longiores, & brevibus ſunt breviores ſyllabae: ut quamvis neque plus duobus temporibus, neque uno minus habere videantur (ideoque in metris omnes breves longaeque inter

pluribus pedibus. V. C. Alm.

Periambum.] *Pariambum.* Steph. *Piriambum.* Baſil.

Et brevi. hunc non ut alii trocheum nominemus.] Ubique Fabius *choreum* pro pede biſyllabo accipit. *Trocheum* vero eundem eſſe cum tribracho ſentit, id quod aperte ex iis, quae ſequuntur, apparet. Quare ne ſibi Fabius parum conſtare videatur, hoc quoque loco *choreum* legamus, hoc modo. *Hunc nos ut alii choreum nominemus*, quod quidem eo magis affirmare auſim, quod in quibuſdam exemplaribus hoc modo legitur, *Choreum nos ut alii Trocheum nominemus.* hoc eſt quamvis ab aliis vocetur *trocheus*, tamen nos *choreum* nominemus. REGIUS. *& breviorum n̄ ut alii ttrocheum nominemus* V. C. Alm. *& brevi choreum nos ut alii trocheum nominemus.* Voſſ. ſec. *brevi hunc nos ut alii trocheum nominemus.* Locat. *brevi, choreum nos, ut. a. t. n.* Ald. *hunc choreum, non ut alii, trocheum* Obr. forte *nos, non ut alii ch. n.*

Hunc choreum nos, &c.] Hac in re ſequitur Ciceronem Fabius appellat enim *choreum*, pedem conſtantem longa & brevi. alii vocant *trocheum*, ſed *trocheus* Ciceroni & Fabio eſt *tribrachys*, qui conſtat tribus brevibus. TURN.

Creticus.] *Creticus* appellatur propterea, quod *Cretenſes* ſolebant uti eo pede in ſaltationibus. *Idem.*

Longis brevem praecedentibus Bacchius] Quis crederet, hic quoque flagitium eſſe admiſſum? atqui tantum eſt, ut Bacchii vis naturaque evertatur, niſi corrigatur. Bacchius namque conſtat ex brevi & duabus longis. quare, niſi forte Fabius ab aliis diſſenrit, hoc modo mihi legendum videtur. *longas brevi praecedente Bacchius.* REGIUS. hoc Dionyſ. Hal. in arte περὶ συνθέσεως ὀνομάτων & Priſcianus lib. 11. dicit ſyllabam tempus unum habere vel duo, vel unum & ſemis, vel duo & ſemis, vel tria. &c. PHILAND. *longis brevem praecedentibus Bacchius. cui contrarius palimbachius.* Locat. *ampibrachis huic bis longis brevem praecedentibus palimbrachius erat. tres breves choreum quem tribrachum dici volunt, & oricheo srochi nomen imponunt.* Voſſ. ſec. in V. C. Alm. mire quoque turbatum erat.

Bacchius.] A caeteris *grammaticis* aliter dicitur. qui enim à Fabio dicitur *bacchius*, ab illis appellatur *palimbacchius*, & contra. TURNEB.

Totidem longae.] *Tr̄s longae.* V. C. Alm.

Hoc graviorem.] *His graviorem.* V. C. Alm. *iis.* Voſſ. ſec.

Locis utile] *Longis utile.* V. C. Alm.

Sit in hoc.] Syllabae *longis longiores* ſunt, quae ſuapte natura productae habent etiam poſitionem, ut *mater matris. brevibus breviores*, quae compoſitione breves ſunt, & ſine poſitione, ut *patris pater.* Poteſt hoc etiam expendi ex ſequente ſyllaba, quae poſitionem habet, ideoque praecedenti mutuat aliquod tempus, ut *agreſtem.* TURNEB.

Sint

ter ſe obſeſſae ſunt pares) lateat tamen neſcio quid, ſi quidquam ſuperſit, aut deſit. Nam verſuum propria conditio eſt, ideoque in his quaedam etiam communes. Veritas vero, quia patitur aeque brevem eſſe vel longam vocalem, cum eſt ſola, quam cum eam conſonantes una pluresve praecedunt: certe in dimenſione pedum ſyllaba, quae eſt brevis, inſequente alia vel brevi, quae tamen duas primas conſonantes habeat, fit longa: ut,

Agreſtem tenui muſam meditaris avena,

nam licet *gre* brevis, facit tamen longam *A* priorem. Dat igitur illi aliquid ex ſuo tempore: quo modo, niſi habeat plus, quam quae breviſſima, qualis ipſa eſſet detractis conſonantibus? nunc unum tempus accommodat priori, & unum accipit à ſequente, ita duae natura breves, poſitione ſunt temporum quatuor. Miror autem in hac opinione doctiſſimos homines fuiſſe, ut alios pedes ita eligerent, alios damnarent, quaſi ullus eſſet, quem non ſit neceſſe in oratione deprehendi. Licet enim *paeonem* ſequatur Ephorus, inventum à Thraſymacho, probatum ab Ariſtotele, *dactylumque*, ut temperatiores brevibus ac longis: fugiat *ſpondeum* & *trochaeum*, alterius tarditate, alterius

Sint pares latae attamen neſcio ſi quidquam.] Hic locus ita depravatus eſt, ut aſteriſco facilius, quam integra emendatione mihi corrigi poſſit. *Lateat* quidem pro illo *latae* videtur eſſe legendum; ſed ne ſic quidem integer efficitur ſenſus. REGIUS. *paret latae attamen &c.* Locat. *lateat tamen neſcio quidquid ſuperſit aut deſit* V. C. Alm. *lateat tamen neſcio ſi quidquam.* Voſſ. ſec. & mox *aut deſit.*

In his quaedam.] *In his quidam.* Voſſ. ſec.

Veritas quoque quia patitur.] Hic quoque ſenſus mihi emendatione indigere videtur. REGIUS. *quia pariter.* Voſſ. ſec.

Veritas vere.] Si ſpectes vocalis naturam, etiam ſi extrinſecus accedat poſitio, non tamen magis longa erit aut brevis, ut *fax* poſitione longum eſt, natura breve. TURNEB.

Quam cum eam.] *Quae cum eam conſonantes una pluresve procedunt.* Voſſ. ſec.

Una pluresve.] *Una etreve.* V. C. Alm. forte *una alterave.*

Agreſtem tenui, &c.] In Vergilio ubique legitur *ſylveſtrem*: alio tamen in loco apud Vergil. ſcribitur, *Agreſtem tenui meditabor arundine muſam.* TURNEB. vide Erythraei Indicem in *ſilveſtrem.* Aſcenſius Fabium tantum citaſſe prima verba *agreſtem tenui*, deinde ſciolum quemdam ſuppleviſſe ex ecloga prima, cum debuiſſet ex ſexta, cenſet.

A brevis, gre brevis faciet tamen longam a priorem.] Hic quoque locus videtur corruptus, aſteriſcoque notandus: nec ignoro in quibuſdam exemplaribus legi ſic. *Nam a brevem, gre brevis faciat tamen longam a priorem.* ſed illud *a brevem* reſpuit ſenſus. ſic autem recte legeretur. *nam licet gre brevis ſit, facit tamen longam a priorem.* REGIUS. *brevem gre brevis faciat tamen longam a priorem.* Voſſ. ſec. *a brevis gre brevis faciet.* Locat. Almelovenii codex hic turbat iterum.

Qualis ipſa eſſet.] *Illa.* Voſſ. ſec.

Poſitione.] *Compoſitione.* Voſſ. ſec.

Miror autem.] Fabius exiſtimat nullum pedem eſſe, qui orationem ingredi non poſſit, dummodo apte collocetur. eos itaque reprehendit, qui quoſdam pedes damnant. TURNEB. *miſerer.* V. C. Alm. *miror tamen.* marg. Baſil.

Alios damnarent.] *Ut* particula videtur adſcribenda hoc modo, *ut alios damnarent.* REGIUS. *alioſque damnarent.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Licet enim paeonem.] *Licet igitur periambum.* Voſſ. ſec.

Probatum ab Ariſtotele.] Ariſtoteles in periodorum initiis maxime probat *paeonem*, qui incipit à longa: ut in fine, qui deſinit in longam. TURNEB.

Ut temperatiores.] *Ut temperatum.* Voſſ. ſec. Andr. *ut temperatos.* Ald.

Fugiat trochaeum.] Aperte pedis alicujus nomen hic deeſſe videtur. adſcribamus igitur *moloſſum*, atque *&* copulam, & *enim* etiam particula eraſa, hoc modo, *fugiat moloſſum & trochaeum, alterius &c.* REGIUS. *fugiat trochaeum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat.

Tar-

terius celeritate damnata: & *herous*, qui eſt idem *dactylus*, Ariſtoteli amplior, *jambus* humanior videatur: *trochaeum* ut nimis currentem damnet, eique *cordacis* nomen imponat, eademque dicant Theodectes ac Theophraſtus, ſimilia poſt eos Halicarnaſſeus Dionyſius. Irrumpent etiam ad vicinos, nec ſemper illis *Heroo*, aut *Paeone* ſuo, quem, quia verſus raro facit, maxime laudant, uti licebit: ut ſint tamen aliis alii crebriores, non *verba* facient, quae neque augeri, neque minui, neque ſicut modulatione produci aut corripi poſſint; ſed *tranſmutatio & collocatio.* Plerique enim ex commiſſuris eorum vel diviſione fiunt pedes: quo fit, ut iiſdem verbis alii atque alii verſus fiant: ut memini quemdam non ignobilem poëtam ita luſiſſe,

Aſtra tenet coelum, mare claſſes, area meſſem.

Hic retrorſum fit *ſotadeus.* Itemque *ſotadeo* adjungat retro trimetros;

Caput

Tarditate, alterius celeritate.] *Tarditatem, at alterius enim celeritatem damnat.* Voſſ. ſec. *tarditate, & enim alterius celeritate damnata.* Locat. *alterius caritate damnata.* V. C. Alm.

Et herous.] *Heroum* damnat Ariſt. propter amplitudinem nimis metricam. appellat *heroum*, quia frequens eſt in *carmine heroico.* *Jambus* Ariſtoteli non probatur propter *humilitatem.* incidit enim fere in *ſermonem vulgarem.* TURNEB. *& choreus.* Voſſ. ſec.

Jambus humanior.] Atqui Horatius in arte v. 79. dicit,

Archilochum proprio rabies armavit ïambo.

ſed, ut Ovidius dicit,

Candida pax homines, trux decet ira feras.

quomodo igitur *humanior.* certe videtur potius *immanior* vocandus, niſi *concitatior* legatur, unde a Flacco *pes citus* dicitur. ASCENS. *humilior.* PITH. quam lectionem probare facile poſſemus, quia Cicer. Orat. 57. dicit jambum e vulgari ſermone eſſe, & Ariſtoteles lib. III. Rhetor. ἴαμβος αὐτὴ ἡ λέξις. quod Horatius dixit art. poët. verſ. 81. *Aptum alternis ſermonibus:* niſi forte *humaniorem* Fabius dixit pro vulgari orationi aptiorem, ut contra Dactylus Poëticae. ita ut *humane loqui*, & *Poëtice* opponuntur apud Petron. cap. xc. ubi videndi interpretes; quare nihil temere moverem. BURM.

Trochaeum.] Non *trochaeum*, ſed *choreum* eſt legendum. REGIUS. male: vide Cicer. Orat. c. 57. licet Victorius ad Ariſt. Rhet. lib. III. p. 714. *Choreum* etiam citet ex Fabio.

Cordacis.] Cur choreo cordacis nomen impoſuerit Ariſtoteles, non memini me legiſſe. fortaſſe autem a genere ſaltationis, quae *cordax* dicitur, nomen hoc trochaeo, qui idem eſt cum tribracho, impoſuit Ariſtoteles. REGIUS. ſic & Cicero in Orat. 57. Ariſtoteles tamen non cordacem, ſed κορδακικώτερον vocat, quaſi dicat tripudiis aptiorem, ſicut Heroum σεμνὸν καὶ λεκτικὸν, *amplum & elegantem.* jambum autem λέξιν τῶν πολλῶν, id eſt, ut interpretatur Cicero, nimis e vulgari ſermone. Quare forte & hic, & apud Ciceronem ſcribendum pro *cordacis* κορδακικώτερον. verbum Ariſtotelis: nam *cordax* (ſic enim ſcribendum) genus eſt ſaltationis. PHILAND. *Cordax* dicitur *laſciva & comica ſaltatio*, quae geſticulationem habet hujuſmodi, ut pedes & reliquum corpus celerrime moveantur. TURNEB. Meurſius de Orcheſtra in κόρδαξ & hic, & apud Ciceronem, *cordacicum* pro *cordace* legendum eſſe cenſet. Jac. vero Gronovius, *cordaci* non deeſſe, quo locum tueri poſſit, ait, neque tamen quidquam adfert, quo vindicet. αὐτὸς ἔφα.

Irrumpent etiam adjunctos.] Depravatus ita mihi videtur hic locus, ut quo vero modo corrigi poſſit, ignorem. REGIUS. *irrumpent etiam advites.* MS. Alm. *etiam adjutos.* Voſſ. ſec. *etiam adjunctos.* Locat. *irrumpent etiam ad invitos.* Ald. Colon. Baſil. Gryph. Vidov. Obr. marg. Vaſc. Steph.

Heroo aut paeone.] *V̊ aut paeone.* V. C. Alm. *paeane.* Voſſ. ſec.

Quia verſus raro.] *Quia verſum raro facit.* Voſſ. ſec.

Ut ſint tamen aliis, &c.] Pedes non expendimus ex *ipſis verbis*, ſed potius *ex verborum junctura & collocatione.* igitur *verba* non faciunt, ut ſaepius utamur hoc pede, ſed *collocatio verborum.* TURNEB.

Plerique enim.] Vel inde apparet, à *verbis ipſis pedes non effici*, quia ſi verba eadem varie mutaveris, atque collocaveris, alios atque alios efficies pedes. *Idem.*

Ita luſiſſe.] *Quendam ignobilem Poëtam tat clarasse* V. C. Alm. *quendam non ig. p. ita declaraſſe.* Voſſ. ſec.

Hic retrorſum.] *Sotadeus* hic verſus (nam ſunt & alii)

Caput exſeruit mobile pinus repetita.

Miſcendi ergo ſunt, curandumque, ut ſint plures, qui placeant, & circumfuſi bonis deteriores lateant. Nec vero in literis ſyllabiſque natura mutatur, ſed refert quae cum qua optime coëat. Plurimum igitur auctoritatis, ut dixi, & ponderis habent *longae:* celeritatis *breves*: quae, ſi miſcentur quibuſdam longis, currunt: ſi continuantur, exſultant. *Acres*, quae ex brevibus ad longas inſurgunt: *leniores*, quae à longis in breves deſcendunt. Optime incipitur à longis, recte aliquando à brevibus: ut, *Novum crimen*, *C. Caeſar.* Lenius, ut, *Animadverti*, *judices.* Quod initium partitioni ſimile eſt, quae celeritate gaudet. Clauſula quoque è longis firmiſſima eſt: ſed cludent & breves, quamvis habeatur indifferens ultima. Neque enim ego ignoro, in

alii) conſtat *ſpondeo*, *anapeſto*, *dactylo*. Turneb. Ut illi apud Diomed. III. *Eſſe bonus ſi vis, cole Divos, optime Panſa.* Martial. *Nec retro lego Sotadem cinaedum.* Auſon. Σωταδικόν τε κίναιδον, Ἰωνικὸν ἀμφοτέρωθεν. Pith. Demetr. Phaler. pag. mihi 113. ait*, verſus Sotadeos ſimiles eſſe compoſitioni Anapaeſticae, quae maxime ſimilis eſt fractis, & ſine ulla dignitate, verſibus. Diomed. lib. III. Ionicum ἀπὸ μείζονος cum Sotadeo incidere. pag. 510. Ed. Putſ. Servius inquit hoc carminis genus conſtare tetrametro brachycatalectico. vide Marii Victor. artis Gram. lib. 4 Terent. de Metr. p. 2246. Almel. vide ad lib. I. cap. 8.

Itemque ſotadee advitet retro trimetros.] Aſteriſco hic quoque locus indiget: nam obſcurior eſt, quam ut intelligi poſſet aut emendari. Nec ignoro *adjuret* a quibuſdam legi, exponique *adjungat* ſe quaſi jurejurando, ſed mihi longe a Fabii ſenſu aberrare videntur. Regius. *ſotadeo adjuret rorimetros.* (ſed emend. *retro trimetros.*) Voſſ. ſec. *adjuret.* Locat. *adjutet.* Aſcen.

Quae cum quaque.] *Que* particula eraſa, *qua* legatur, ut jam ſaepius diximus. Regius. *quaque.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Baſil. Gryph. Vidov.

Acreſque ex brevibus a. l. i. levioreſque.] *Quae* utrobique cum diphthongo ſcribendum eſt, ne conjunctio videatur, cum ſenſus relativum expoſcit; *leniores* etiam, *v* litera in *n* converſa, legendum eſt. Regius. *Diomedes* lib. 2. (pag. 463.) haec verba *Fabii* repetit, ſed *alacres* legit, ac forte aptius ita legeretur. Turneb. *Acreſque*, & *levioreſque.* Voſſ. ſec.

C. Caeſar.] Deſunt haec MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Levibus utamur animadverti judices ſcilicet pro Cluentio recte.] Quid ſibi velit hoc loco Fabius mihi liquido non percipitur; Quamvis *levius* pro *levibus* videatur eſſe legendum, & pro illo *ſcilicet*, ab aliis *ſed* legi non ignorem. Regius. *Diomedes* hunc quoque locum citat, *lenius à duabus*, quae lectio videtur melior. Turneb. *levibus utamur. Animadverti judices ſcilicet pro Cluentio recte.* Locat. *lenibus utamur a. j. ſed pro Cl. recte.* Voſſ. ſec. *lenius ut an. j. pro Cluentio. quod.* V. C. Alm. Colin. *ut an. judices. ſed pro Cluentio recte.* Ald. Baſil. Gryph. *ſed pro Cluentio quod.* Vidov.

Initium ejus partitionis ſimile.] Genitivus ille *ejus*, ut otioſus, mihi videtur eradendus. Partitioni etiam, *s* litera eraſa, eſt legendum, hoc modo: *Quod initium partitioni ſimile eſt.* Regius. *ejus partitionis ſimile eſt.* V. C. Alm. Locat. *ejus partitioni ſimile eſt.* Voſſ. ſec. Baſil. Gryph. Colin. *ejus partitio eſt.* Vidov. *quod initium partitionis ſimul eſt.* Obr.

Clauſula quoque.] Itaque Ariſtotel. ſuadebat ut *periodum* terminaremus *paeone poſteriore*, cujus ultima ſyllaba longa eſt. Turneb. Principia & finem e longis debere conſtare, uti praecipue hic noſter auctor, ita Demetr. Phaler. his verbis. *Qua igitur potiſſimum de cauſa Ariſtoteles ſic praecepit? quia oportet & frontem membri & principium magnificum ſtatim eſſe & finem. hoc autem erit, ſi a longa inceperimus, & in longum deſierimus: natura enim amplum longa ſyllaba & initio edita fert ſtatim, & claudens in magno quodam relinquit auditorem.* Almelov.

Sed cludent & in breves.] Propoſitio *in*, ut redundans, eſt eradenda. Regius. ſcribe, *cludet & brevis.* id eſt, brevis ſyllaba etiam cludet, & finiet numerum. Phil. *& in breves.* Locat.

Neque enim ego ignoro.] Propterea quod in fine interſiſtitur, accedit aliquid temporis brevi ſyllabae ex ſequentibus, atque ita longa fit. itaque Cicero (Orat. 64.) nihil ait intereſſe, *dactylo* quis periodum terminet, an *cretico:* reprehenditque Ariſtotelem, qui *paeone poſteriore* dicit terminandam periodum, cum nihil interſit *ultima brevis ſit an longa.* ſed à Cicerone diſſentit Fabius. Turneb.

Vide-

in fine pro longa accipi brevem , quod videtur aliquid vacantis temporis ex eo, quod inſequitur, accedere: aures tamen conſulens meas, intelligo multum referre, utrumne *longa* ſit, quae cludit, an *pro longa*. Neque enim tam plenum eſt, dicere , *Incipientem timere:* quam illud, *Auſus eſt confiteri.* Atqui ſi nihil refert , brevis an longa ſit ultima, idem pes erit: verum neſcio, quomodo ſedebit hoc , illud ſubſiſtet. Quo moti quidam, longae ultimae tria tempora dederunt, ut illud tempus , quod brevis ex longa accipit, huic quoque accederet. Nec ſolum refert, quis claudat, ſed quis antecedat. Retrorſum autem neque plus tribus, (iique ſi non ternas ſyllabas habebunt, repetendi ſunt, abſit tamen poëtica obſervatio) neque minus duobus : alioqui *pes* erit, non *numerus*. Poteſt tamen vel unus eſſe *dichoreus* , ſi unus eſt, qui conſtat ex duobus choreis. Itemque *paeon*, qui eſt ex choreo & pyrrhichio , quem aptum initiis putant : vel contra qui eſt è tribus brevibus & longa, cui clauſulam aſſignant: de quibus fere duobus ſcriptores hujus artis loquuntur , alios omnes , quotcumque ſint temporum , quae ad orationem pertineant , *paeonas* appellant. Eſt & *dochimus*, qui fit ex *bacchio* & *jambo* , vel *jambo* & *cretico*, ſtabilis

Videtur aliquid vocabitis tempore.] *Vacantis temporis* caſtigate in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. *vacantis* editiones Ald. Par. Vaſ. Steph. *vacanti tempori*, nonnulli. GIBSON. *vacantis temporis.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. & confirmat Diomed. lib. 11. p. 463. *vacanti tempori.* Baſil. Leidenſ.

Utrumne longa.] *Vere longa.* V. C. Alm.

Incipientem timere.] Pro Milon. cap. 1.

Uſus eſt confiteri.] In Oratione pro Ligario (cap. 1.) legitur *auſus eſt confiteri.* REGIUS.

Nec ſolum refert.] Pes unus numerum non efficit, itaque non ſolum eſt videndum , quis ultimus ſit pes, ſed quis etiam antecedat. Quod ſi pedes ſint *diſſyllabi* , obſervari poterunt *tres :* ſin *triſyllabi* , non plures *duobus* , ne *oratio* abeat in *carmen*. TURNEB.

Retrorſum autem quae plus tribus iiſque &c.] Emendatione quidem indiget hic locus , ſed aſteriſco facilius , quam ulla emendatione mihi illuſtrari poteſt. REGIUS. ita Locat. Ald. & Voſſ. ſec. niſi quod hic *iiſque*. Sed *retrorſum autem neque plus tribus , iique*. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Leid. Ox. Obr. marg. Baſil. *retrorſum autem quaeque.* Baſil. *repetendi erunt* etiam V. C. Alm. Obr.

Abſit tamen Poëtica.] *Sit Poëtica obſervatio.* V. C. Alm.

Poteſt tamen vel unus eſſe dichoreus.] Aperte hic Fabius dichoreum , pro ditrochaeo ponit , & choreum pro trochaeo. Cum Paeon , quem aptum initiis putant , ex prima longa , & tribus brevibus , hoc eſt ex trochaeo & pyrrichio conſtet. REGIUS. *Dichoreus* ſuaviſſime *periodum* terminat , dum non ſaepius uſurpetur. itaque Cicero reprehendit *Aſianos oratores* , quod fere *clauſulas* hoc pede finirent. conſtat autem *duobus trocheis*, ut *comprobare*. TURNEB.

Quem aptum.] Videnda , quae Cicero Orat. 64. dicit. & facit cum Cicerone & Quinctiliano Demetrius Phalereus pag. m. 29. ALMEL.

Alios omnes.] In diviſione numerorum aequalem poſuit numerum , *duplicem* , *&* *ſeſquiplum* , quem dixit *paeonem* , cujus eſt *proportio duorum ad tria* , ut ſit *exceſſus unitatis.* igitur quicunque pedes *exceſſum* habent *unitatis* , in diverſa tamen ſed ejuſdem generis proportione , ad *paeonem* referuntur, ſive ſit proportio *ſeſquitertia* , ſive *ſeſquiquarta* : qualis eſt , *Romanus ſum.* proportio eſt enim quatuor ad tria in unitatis exceſſu. TURNEB. *alii omnes.* marg. Baſil. Gallaeus volebat *alii autem omnes.* ſed *aliis omnes etiam.* Voſſ. ſec. & *quod ad orationem pertineat.*

Eſt & dochimus , qui fit ex bacchio & jambo & cretico ſtabilis.] Niſi a ſe ipſo diſſentit Fabius , mendis non vacat hic locus : dochimus namque ſuperius ex Ciceronis ſenſu in quinque demum ſyllabas excurrere affirmavit ; nunc eundem ex bacchio & jambo & cretico ait conſtare , quod ſi recipiamus , in octo ſyllabas aperte excurret. nam & bacchius & creticus triſyllabi ſunt pedes , jambus vero ex duobus conſtat ſyllabis. Quare ne Fabius ſibi ipſi videatur contrarius , aut illud *& cretico* tollendum ; conſtat enim bacchio & jambo ſolus dochimus ; aut *vel* , particula , *& jambo* ablativus iterum ſcribendi videntur, ut in qui-

lis in clauſulis, & ſeverus. *Spondeus* quoque, quo plurimum eſt Demoſthenes uſus, moram ſemper per ſe habet: optime praecedet cum *creticus:* ut in hoc, *De quo ego nihil dicam, niſi depellendi criminis cauſſa.* Illud eſt quod ſupra dixi multum referre, unone verbo pedes ſint duo comprehenſi, an uterque liber. Sic enim fit forte, *Criminis cauſſa:* molle, *Archipiratae:* mollius, ſi tribrachys praecedat. *facilitates, temeritates.* Eſt enim quoddam in ipſa diviſione verborum latens tempus, ut in pentametri medio ſpondeo, qui niſi alterius verbi fine, alterius initio conſtet, verſum non efficit. Poteſt, etiam ſi minus bene, praeponi anapaeſtus, *Muliere non ſolum nobili, verumetiam nota.* Tum anapaeſtus & creticus, jambus quoque, qui eſt utroque ſyllaba minor. praecedet enim tres longas brevis. Sed & ſpondeus jambo recte praeponitur, *In armis fui.* Tum ſpondeus & bacchius, ſic enim fiet ultimus dochimus, *Iiſdem in armis fui.* Ex iis

quibuſdam legitur exemplaribus hoc modo; *vel jambo & cretico.* Regius. Cicero quoque *dochimum* aptiſſimum putat eſſe *clauſulis*, vetat tamen ne continuetur, propterea quod nimis notabilem efficit numerum. Turneb. *fit ex bacchio & jambo & cretico ſtabilis.* Locat.

Uſus in eodem ſemper per ſe habet.] Haec ultima verba mihi non percipiuntur; indigere enim aſteriſco videntur. niſi *moram* pro illis *in eodem*, ut in quibuſdam ſcriptum exemplaribus, legamus. Regius. *in eodem ſemper.* V. C. Alm. *in midiam ſemper prae ſe habet.* Voſſ. ſec.

Praecedet cum cretico.] S litera adſcripta, *creticos* legendum aperte exemplo, quod ſubjicitur ex Miloniana, patet. *criminis* enim creticus eſt, *cauſſa* ſpondeus. Regius.

De quo ego nihil dicam.] *De qua*, Cicero pro Caelio. 13.

Illud eſt.] *Nihil eſt.* V. C. Alm.

Mollius ſi tribrachys praecedat facultates, temeritates.] Quidam priori exemplo moti, quia nihil tribracho convenit, totum hoc praeceptum depravarunt, legentes *moloſſus tribrachum praecedat*, quod ſane flagitium eſt perquam grande. nam neque eo modo exemplum congruit praeceptioni, & Fabius de pedibus duobus uno verbo comprehenſis nunc loquitur. Quare exemplum illud *facultates*, in haud diſſimile verbum *facilitates* mihi commutandum videtur: nam *facilitates* dictio, & tribrachum comprehendit & ſpondeum, quemadmodum *temeritates.* Regius. *facultates.* Voſſ. ſec.

Eſt enim quoddam medium ipſa diviſione in verborum.] *In* praepoſitio in locum ſuum referenda videtur, ut *ipſa in diviſione*, legatur. Regius. *eſt e. quoddam ipſa diviſione verborum.* Voſſ. ſec. *eſt enim quoddam ab ipſa diviſione.* Ald. unde vero illud *medium* habeat Regius neſcio, cum nuſquam repererim.

In pentametri medio.] *Spondeus*, qui in tertia ſede *pentametri* ponitur, fieri debet ex *dictionis fine & initio alterius*, alioqui male connexus erit verſus. Sic etiam connecti interdum debent pedes, reſque efficitur longe mollior. Turner.

Alterius verbi in fine, alterius in initio.] *In* praepoſitio eradenda videtur. *conſtat* enim verbum, ablativo citra *in* praepoſitionem jungitur. Regius. *in* habent MS. Bodl. Andr. Locat. *alterius vi verbi in fine, alterius in initio.* Ald. marg. Baſil.

Muliere.] Cicer. pro Cael. c. 13. ubi *ſed etiam nota.*

Tum Anapaeſtus.] *Cum.* V. C. Alm.

Jambus quoque, qui eſt utroque ſyllaba minor.] In vetuſto codice ſic legitur, *Jambus quoque qui eſt in utriſque, ſed illis minor.* nam ultimae ſyllabae, *anapaeſti* & *cretici* faciunt *jambum.* Turneb. *qui eſt utroque & ſi illis minor.* Voſſ. ſec.

Sed ſpondaeus.] *Et* copula mihi adſcribenda videtur hoc modo. *ſed & ſpondaeus.* Regius. *ſed ſpondeus.* Voſſ. ſec. Locat.

Tum ſpondeus & bacchius.] In vetuſtis legitur, *tamen & bacchius:* videturque ſincerior eſſe lectio, quia (ut antea docuit) *bacchius* praepoſitus *jambo* efficit *dochimum.* hanc tamen lectionem repoſuit Raphael. Turneb.

Sic enim fiet ultimus.] *In* praepoſitio adſcribenda eſt, ut *in ultimis* legatur. Regius. *in ultimis.* Ald.

Iiſdem in armis fui.] *Iiſdem* ablativus, & praepoſitio *in* in ſequens exemplum mihi transferenda videntur. *armis* namque ſpondeus eſt, *fui* jambus. *iiſdem* autem *in armis* exemplum videtur eſſe praecepti ſequentis, ſpondeus eſt enim cum bacchio & jambo. in ultimis autem duobus verbis *armis*

Digitized by Google

iis, quae ſupra probavi, apparet, moloſſon quoque clauſulae convenire, dum habeat ex quocumque pede ante ſe brevem. *Illud ſcimus, ubicumque ſint, eſſe pro nobis.* Minus gravis erit ſpondeus, praecedente pyrrhichio: ut, *Judicii Juniani.* & adhuc pejus priore paeone: ut, *Brute, dubitavi:* niſi potius hoc eſſe velimus dactylum & bacchium. Duo ſpondei non fere conjungi patiuntur: quae in verſu quoque notabilis clauſula eſt, niſi cum id fieri poteſt ex tribus quaſi membris: *Cur de perfugis noſtris copias comparat is contra nos?* una ſyllaba, duabus, una. Ne dactylus quidem ſpondeo bene praeponitur, quia finem verſus damnamus in fine orationis. bacchius & cludit, & ſibi jungitur, *Venenum timeres.* Vitat choreum, ſpondeum autem amat: ut non *Venena timeres*: ſed, *Virus timeres.* Contrarius quoque qui eſt, cludet, niſi ſi ultimam longam eſſe volumus: optimeque habebit ante ſe moloſſon: ut, *Et ſpinis reſperſum.* Aut bacchium,

armis fui, dochimus eſt. Regius. *iiſdem in armis fui.* Voſſ. ſec. Andr. Ald. Baſil. Par. Gryph. Colin. Vidov. *iiſdem armis fui.* V. C. Alm. *in armis fui.* Oxon. Obr. *armis fui.* Steph. Roign.

In armis fui.] *Iiſdem in armis fui* Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Leid. Ox. Obr. eſt ſumptum ex Cic. pro Ligar. cap. 3.

Ex quocunque.] *Et quocunque.* Voſſ. ſec.

Pro nobis.] *Pro vobis.* Voſſ. ſec.

Praecedente ſe pyrrichio.] *Se* pronomen, ut otioſum & incongrue appoſitum, videtur oblinendum, ne more imperiti vulgi Fabius loqui videatur, hoc pronomine *ſui* ſemper fere abutentis. Regius. *praecedente ſe.* Voſſ. ſec. Locat. *praecedentibus &.* V. C. Alm.

Judicii Juniani.] Haudquaquam ſatis quadrare videtur exemplum. etenim claudi videtur periodus *choreo* & *ſpondeo*, non *pyrrhichio*, niſi forte Fabius exiſtimavit primam in *Juniano* brevem eſſe. Turneb.

Et ad hoc.] O in *u* mutato, *adhuc* legendum eſt. Regius.

Brute dubitavi.] Orator. cap. 1.

Velimus.] *Volumus.* Voſſ. ſec.

Duo ſpondei.] *Diſpondeus* in verſu notabilem facit rhythmum: ut, *& coſtam longo ſubducimus Apennino:* unde vitandus eſt in proſa. à Cicerone tamen probatur, efficit enim gravem orationem, & eo numero Cicero prodit frequenter uſum eſſe Craſſum. Turneb.

Nobis clauſula eſt.] Caſtigate in quibuſdam exemplaribus *notabilis* legitur. Regius. *Not.* V.C. Alm. *nobilis.* Voſſ. ſec.

Niſi cum id.] *Ne cum id.* marg. Baſil. *nec tunc id fieri.* Voſſ. ſec.

Cur de perfugis.] Locus eſt ex oratione Craſſi, qui citatur à Cicerone in Oratore cap. 66. ubi legitur *comparant*, non, *comparatis*: ſed ita emendavit Badius propter ſequentia. Turneb. *cur de profugis.* Locat. Ald. Colin. Gryph. Vidov. *profuſis.* vitioſe Baſil.

Una ſyllaba, duabus, una.] Haec verba mihi non percipiuntur, ſuperflueque adſcripta videntur. Regius. recte Aſcenſius explicat clauſulam *is contra nos*, conſtare una ſyllaba *is*, deinde duabus, *contra*, & iterum una *nos.* vide & Victor. Var. Lect. iv. cap. 1. *comparans* tamen Voſſ. ſec. *comparatis.* Gryph. Colin. Vidov. Leid. Ox.

Ne dactylus quidem.] Cum *dactylus* praeponitur *ſpondeo*, fit *hexametri* finis: tamen Cicero non vitavit aliquando hunc numerum, ut pro *Rabirio*, *perpetienda fuerunt.* Turneb.

Venenum timeres.] *Timere.* Voſſ. ſec.

Vel choreum & ſpondeum ante amat, ut venenum timeres.] Aut aliquid verborum deeſt huic loco, aut illa duo verba, *vel choreum*, ſunt ſupervacua, neque enim in hoc exemplo choreus bacchium antecedit. *ſe* etiam pronomen mihi adſcribendum videtur hoc modo. *Et ſpondeum ante ſe amat.* Regius. *Choreus* praeponi non poteſt *bacchio* in *clauſula periodi*, propterea quod incideret *clauſula* in *finem verſus hexametri.* nam *choreus* & *bacchius* efficiunt *dactylum* & *ſpondeum.* Turn. *vel choreum & ſpondeum ante amat, ut venenum timeres.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. (qui aſteriſcum ante *venenum* poſuit) marg. Baſil. correxit vero Aſcenſius, ut nunc legitur. in Alm. vero & Voſſ. ſec. Cod. deeſt *ſed virus timeres.*

Contrarius quoque qui eſt.] *Contrario quoque quis cludet niſi ſit ultima, ſi ultimam l. &c.* Voſſ. ſec.

Cibis reſperſum.] Hoc exemplum mihi non videtur integrum eſſe: neque enim in illis duobus verbis inſunt moloſſus ac palimbacchius. Regius. *cibis reſperſum.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. qui aſteriſco notavit. Badius *& ſpinis* vel *verrucis reſperſum* volebat.

Digitized by Google

chium, *Quod hic poteſt, nos poſſemus.* Sed verius erit cludere choreum praecedenti ſpondeo. Nam hîc potius eſt numerus, *Nos poſſemus:* &, *Romanus ſum.* Cludet & dichoreus, ſi pes idem ſibi ipſi jungetur, quo Aſiani ſunt uſi plurimum. Cujus exemplum Cicero ponit, *Patris dictum ſapiens temeritas filii comprobavit.* Accipiet ante ſe choreus & pyrrhichium: *Omnes prope cives virtute, gloria, dignitate ſuperabat.* Cludet & dactylus, niſi eum obſervatio ultimae creticum facit: ut, *Muliercula nixus in litore.* Habebit ante bene creticum & jambum, ſpondeum male, pejus choreum. Cludit amphibrachus, *Q. Ligarium in Africa fuiſſe*, ſi non eum malumus eſſe bacchium. Non optimus eſt trochaeus, ſi ultima eſt brevis, quod certe ſit neceſſe eſt, alioqui quomodo cludet, qui placet pleriſque, dichoreus? Illa obſervatione ex trochaeo ſit anapaeſtus. Idem trochaeus praecedente longa fit paeon: quale eſt, *Si potero.* &, *Dixit hoc Cicero, Obſtat invidia.* Sed hoc initiis dederunt. Cludit & pyrrhichius choreo praecedente: nam ſic paeon eſt. Omnes ii, qui in breves excidunt, minus erunt ſtabiles: nec alibi fere ſatis apti, quam ubi curſus orationis exigitur, & clauſulis non interſiſtitur. Creticus eſt initiis optimus: *Quod precatus à diis immortalibus ſum.* & clauſulis, *In conſpectu*

Verius erit.] Id eſt, magis ex arte, unde ſupra Demoſthenis *dicta vera*, id eſt, ex arte interpretati ſumus, & legimus *vera*, non *ſevera*. ASCENS.

Cludere choreum.] *Eludere choreum praecedentis pondere.* Voſſ. ſec.

Cludet & dichoreus.] *Dichoreus*, duplex eſt *choreus*, quo pede nihil eſſe poteſt numeroſius. exemplum, quod citat Fab. eſt ex oratione Carbonis. Scribit autem Cic. Orat. 63. *ita placuiſſe populo hujuſmodi numerum, ut audita hac periodo ſuſtulerit ingentem clamorem.* TURN.

Pes idem ſibi ipſi jungetur.] Unius hic particulae defectu ita ſenſus obſcuratur, ut integre non percipiatur. qui hac conditionali particula *ſi* adſcripta maxime perſpicuus reddetur, hoc modo. *ſi pes idem ſibi ipſi jungetur.* REGIUS. *Idem pes idem ſibi ipſi jungetur.* Voſſ. ſec. *pes idem ſibi i. j.* Locat.

Accipiet ante ſe choreum & pyrrichium.] Aperte eo exemplo, quod infertur, colligitur, ſenſum expoſcere, ut *choreus* legatur, non *choreum*, hoc modo, *accipiet ante ſe choreus & pyrrichium.* nam illud ultimum verbum *ſuperabat*, & pyrrichio conſtat & choreo. REGIUS. *accipiet ante ſe choreum & pyrrichium.* Ald. Baſil. *vel accipiet a. ſ. choreum & p.* Voſſ. ſec.

Niſi eum.] *Niſi cum.* Obr.

Creticum facit ut mulierculae.] *Creticum facit, ut de ultima ſyllaba pro una muliercula.* Voſſ. ſec. *ut de ultimae ſyllabae pro una m.* V. C. Alm.

Muliercula.] Cicer. v. Verr. 33.

Habebit ante, &c.] Idcirco *dactylus* ante ſe non admittit *ſpondeum* & *choreum*, quia ita efficeretur particula verſus. TURNEB.

Eum malumus.] *I* vocali expuncta *malumus* eſt legendum. hinc autem manifeſtum apparet, Bacchium ex Fabii quoque ſententia ex brevi & duabus longis conſtare, ut ſupra diximus. REGIUS.

Alioqui quomodo cludet.] *Trocheus* tres habet breves, propter celeritatem igitur non bene conſiſtit. quod ſi dixeris ultimam eſſe longam, hac ratione nunquam reperietur *dichoreus* in fine periodi, cujus ultimam ſyllabam eſſe brevem neceſſe eſt. TURNEB.

Sit anapaeſtus.] S litera in *f* mutata, *fit* eſt legendum. REGIUS.

Sed hoc initiis.] *Sed haec*, manus viri docti & Gryph. edit.

Nam ſi paeon eſt.] C litera adſcripta, *ſic* mihi videtur eſſe legendum: ex choreo namque & pyrrichio efficitur paeon primus: qui maxime initiis convenit. REGIUS. *Si paeon eſt.* Locat. *ſi paeon eſſet omnes*, &c. Voſſ. ſec.

Omnes ii.] *Sed omnes hi qui.* V. C. Alm.

Interſiſtitur.] *Inſiſtitur.* Steph. Roign.

Quod deprecatus.] In Oratione pro Muraena. cap. I. unde ſumptum videtur hoc exemplum, recte quidem *quae* legitur, corrupte vero *deprecatus. de* enim expuncto *precatus* eſt legendum.

ut

ſpectu populi Romani vomere poſtridie. Apparet vero quam bene cum praecedant, vel anapaeſtus, vel ille, qui videtur fini aptior, paeon. Sed & ſe ipſe ſequitur, *Servare quam plurimos.* Sic melius, quam choreo praecedente, *Quis non turpe duceret?* ſi ultima brevis pro longa ſit. Sed fingamus ſic, *Non turpe, duceret.* Sed hîc eſt illud inane, quod dixi. Paullulum enim morae damus inter ultimum atque proximum verbum, & *turpe* illud intervallo quodam producimus: alioqui ſit exſultantiſſimum, & trimetri finis, *Quis non turpe duceret?* Sicut illud: *Ore ſpiritum excipere liceret:* ſi jungas, laſcivi carminis eſt: ſed interpunctis quibuſdam & tribus quaſi initiis, fit plenum auctoritatis. Nec ego, cum praecedentes pedes poſui, legem dedi, ne alii eſſent: ſed quid fere accideret, quod in praeſentia videretur optimum, oſtendi. Et quidem optime eſt ſibi junctus anapaeſtus, ut qui ſit pentametri finis vel rhythmus, qui nomen ab eo traxit: *Nam ubi libido dominatur, innocentiae leve praeſidium eſt.* Nam ſynaloephe facit, ut ultimae ſyllabae pro una ſonent. Mollior fiet praecedente ſpondeo vel bacchio: ut ſi mutes idem, *leve innocentiae praeſidium eſt.*

ut primus pes ſit Creticus. Regius. *quod deprecatus.* Locat. *quae deprecatus ſum* apud Ciceronem editur.

Sum & clauſulas.] *Sum* verbum eradatur, & *a* in *i* converſa *clauſulis* legatur. Regius. *ſum & clauſulas.* Locat.

In conſpectu.] Philipp. 11. 25. *Romani* non habet Voſſ. ſec.

Fine aptior.] *E* in *i* converſa, *fini* legatur. Regius. *fine.* Voſſ. ſec.

Sed & ſe ipſe.] *Sicut & ſe ipſe.* Voſſ. ſec.

Servare quam plurimos.] Pro Ligar. c. ult. ſed ibi *conſervare* legitur.

Sit melius.] *T* litera in *c* mutata, *ſic* mihi legendum videtur. Regius. *ſit* Voſſ. ſec.

Quis non turpe.] Phil. 11. 25. *quis* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Pro longa.] *Pe longa ſit.* Locat. Ald. *ſi ultima brevis praecedens longa ſit.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. *ſi ultima brevis pro longa ſit.* Gryph. Vidov. Colon. qui in marg. *ſi ultima brevis, penultima longa ſit.* ut & marg Vidov.

Sed fingamus ſic.] *Diſtinctio*, quae aliquam efficit moram, attribuit *dictioni* aliquid temporis vacantis, ut antea dixit, ex eo quod inſequitur, efficitque ne *rhythmus* videatur *poëticus.* nam ſi continuaretur pronunciatio, videtur eſſe finis *ſenarii.* Turneb.

Sit exulsantiſſimum.] *Sit* deeſt Voſſ. ſec. qui & *exulsatiſſimum* habet.

Sic, non turpe, duceret.] *Si non turpes diceret.* Locat. Ald. *ſi non turpe duceret.* Voſſ. ſec.

Sicut illo ore excipere.] Pro *illo* legendum eſt *illud.* deeſſe vero hic *ſpiritum* facile eſt ex v. in Verr. cap. 45. videre. *Ore*, inquit, *ſpiritum excipere liceret.* Regius. Legendum eſt *ſicut illo ore.* Turneb. *ſicut illo ore.* Ald. *ſicut ille ore.* Locat. *ſicut illud ore excipere l.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. apud Cicer. eſt *extremum ſpiritum ore excipere ſibi liceret.*

Carminis eſt.] *Eſt* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Sed quid fere accideret.] *Accederet.* marg. Baſil.

Quod ne praeſentia.] Recte in quibuſdam exemplaribus *in praeſentia* legitur. Regius. *quod ut praeſentia.* Voſſ. ſec.

Et quidem optime eſt.] *Quidem opinione eſt.* V. C. Alm.

Vel rhythmus.] Per *rhythmum anapaeſticum* ſignificare videtur *carmen anapaeſticum monometrum*, quod conſtat duobus *anapaeſtis.* Turneb.

Quod nomen ab eo tranſit.] Depravatus hic locus ſic videtur poſſe emendari, ut *qui* legatur, non *quod*, & *traxit*, loco illius *tranſit*, hoc modo; *qui nomen ab eo traxit.* Regius. *quod nomen ab eo tranſit.* Voſſ. ſec. Locat. *qui nomen ab eo tranſit.* V. C. Alm.

Nam ubi libido.] Ex Craſſo laudat Cicer. Orat. 65.

Ut ultimae ſyllabae.] *Unde ultimae ſyllabae pro una ſolent.* Voſſ. ſec. *Ita enim ſynaloephe facit, ut duae ultimae*, Obr.

Melior fiet.] Recte *mollior* in quibuſdam legitur exemplaribus. Regius. *melior.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Steph. Roign.

Mutes idem.] *Idem* non habet V. C. Alm.

Vel bacchio.] Non habet V. C. Alm.

Non

eſt. Non me capit (ut à magnis viris diſſentiam) paeon, qui eſt ex tribus brevibus & longa. Nam eſt ipſe una plus brevi anapaeſto, *facilitas* & *agilitas.* Quod quid ita placuerit his, non video, niſi quod illum fere probaverint, quibus loquendi magis, quam orandi ſtudium fuit. Nam & ante ſe brevibus gaudet pyrrhichio & choreo, *mea facilitas, noſtra facilitas.* At praecedente ſpondeo tum plane finis eſt trimetri: cum ſit per ſe quoque ei contrarius. Principiis merito laudatur. Nam & primam ſtabilem, & tres celeres habet: tamen hoc quoque meliores alios puto. Totus vero hic locus non ideo tractatur à nobis, ut oratio, quae ferri debet ac fluere, dimetiendis pedibus ac perpendendis ſyllabis conſeneſcat. Nam id tum miſeri, tum in minimis occupati eſt. Neque enim, qui ſe totum in hac cura conſumpſerit, potioribus vacabit: ſi quidem relicto rerum pondere, ac nitore contempto, *teſſerulas* (ut ait Lucilius) ſtruet, & *vermiculate* inter ſe *lexeis* committet. Nonne ergo refrigeretur ſic calor, & impetus pereat, ut equorum curſum qui dirigit, minuit: & paſſus qui aequat, curſum frangit? quaſi numeri non fuerint in compoſitione deprehenſi: ſicut

Non me capit.] Refragatur hic Fabius *Ariſtoteli, Theodecti*, & *Theophraſto.* illi enim ſummopere *paeona* probant, quem non putat tantopere laudandum, atque hic opinionem Ciceronis ſequitur. REGIUS.

Eſt ipſa una.] Pro *ipſa* mihi videtur legendum *ipſe.* REGIUS. *Nam eſt & ipſa.* Voſſ. ſec. *eſt & ipſe.* Baſil. Obr.

Quod quid ita.] *Quicquid ita.* V. C. Alm.

Choreo mea facilitas.] *Choreo, nec noſtra facilitas, ac praecedente.* Voſſ. ſec. *mea vel noſtra facilitas.* Par. Colin. Vidov. *choreo noſtra facilitas; at* & Locat. Ald.

Ac praecedente ſpondeo tamen.] Loco illius *tamen*, *tum* mihi legendum videtur, & *c* litera in *t* mutata, *at* legendum. REGIUS. *ac* & *tamen* habet Voſſ. ſec. *at* & *tamen.* V. C. Alm.

Per ſe.] *Paeon* DAN. Gallacus ita diſtinguebat; *finis eſt trimetri, cum ſit per ſe quoque. Et contrarius, principiis* merito laudatur (quod dimidium eſt hexametrum) *nam &c.*

Dimetiendis.] *Demetiendis.* Locat. Ald. Gryph.

Nam id tum miſeri in minimis.] *Tum* conjunctio duplicari triplicarique in oratione ſolet, non autem ſola poni, niſi cum *tunc* ſignificat. quare hic iterum adſcribatur, hoc modo, *nam id tum miſeri, tum in minimis occupati eſt.* REGIUS. *Nam id tum miſeri tum in.* V. C. Alm. Vidov. Obr.

Teſſerulas ſtruet & vermiculate in ſe lexeis committet.] In tertio de oratore libro c. 43. Cicero hoc idem Lucilii dictum refert his verbis, *quam lepida ſyntheſis, compoſitae ut teſſerulae omnes arte pavimento ac emblemate vermiculato. Inter* autem pro illa *in* praepoſitione, & *committet* videtur eſſe legendum. REGIUS. Alludit ad hos Lucilii verſus, *Quam lepide lexes compoſtae, ut teſſerulae omnes Arte pavimente atque emblemate vermiculato.* Appellat autem *teſſerulas*, lapillos quadratos apte formatos, quibus ſtruuntur pavimenta, quae dicuntur *teſſellata. Vermiculatum* autem appellamus opus, quod conſtat minutis quidem ſed variis formis, repraeſentatque *diverſas ſpecies.* TURNEB. laudat & Cicero in Orat. cap. 44. *in ſe lexes commutet.* Voſſ. ſec. Locat.

Si calor & impetus pereat.] Aut *c* litera adſcripta *ſic* legatur, aut certe illud *ſi*, ut ſenſum confundens, eradatur. REGIUS. *ſi.* Voſſ. ſec. Locat. marg. Baſil.

Curſum delicati minutibus paſſibus frangunt.] Qui aut *minutis*, aut *minutioribus* non videt eſſe legendum, Quintiliano fruſtra ſtudet. REGIUS. Quemadmodum *equiſones*, cum *equos* efficere volunt *gradarios*, aut *tolutarios*, ex compoſitione greſſus celeritatem eorum inhibent: ſic inhibetur celeritas orationis. TURNEB. *curſum delicati minutis paſſibus frangunt.* Locat. marg. Baſil. *ut equorum curſum dirigit, utimur his paſſibus, ut equorum curſum frangat.* Voſſ. ſec. *ut equorum impetum qui dirigit minuit, & paſſus quo aequat curſum frangit.* Ald. *ut equorum curſum qui dirigit minuit, & paſſus qui aequat curſum, frangit.* Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. *ut equorum curſum qui dirigit minutis paſſibus, frangat.* Obr. in Almel. codice turbata haec erant.

Quaſi non fuerint in compoſitione.] Aliquid huic ſenſui deeſſe videtur, & fortaſſe *numeri* nominativus

ſicut poëma nemo dubitaverit imperito quodam initio fuſum, & aurium menſura, & ſimiliter decurrentium ſpatiorum obſervatione eſſe generatum, mox in eo repertos pedes. Satis igitur in hoc nos componit multa ſcribendi exercitatio, ut ex tempore etiam ſimilia fundamus. Neque vero tam ſint intuendi pedes, quam univerſa comprehenſio: ut verſum facientes totum illum decurſum, non ſex vel quinque partes, ex quibus conſtat verſus, aſpiciunt. Ante enim carmen ortum eſt, quam obſervatio carminis. Indeque illud,

- - - *Fauni vateſque canebant.*

Ergo quem in poëmate locum habet *verſificatio*, eum in oratione *compoſitio*. Optime autem de illa judicant aures, quae & plena ſentiunt, & parum expleta deſiderant, & fragoſis offenduntur, & lenibus mulcentur, & contortis excitantur, & ſtabilia probant, clauda deprehendunt, redundantia & nimia faſtidiunt. Ideoque docti rationem componendi intelligunt, etiam indocti voluptatem. Quaedam vero arte tradi non poſſunt. Mutandus eſt caſus, ſi durius is, quo coeperamus, feratur. Num in quem tranſeamus ex quo praecipi poteſt? Figurae laboranti etiam compoſitioni variatae ſaepe ſuccurrunt. Quae? cum oratio-

nativus eſt adſcribendus hoc modo. *quaſi numeri non fuerint in compoſitione deprehenſi.* Regius. Non debet eſſe tam diligens *numerorum* obſervatio, quia etiam ante *numerorum* obſervationem numeroſa fuit compoſitio. Turneb. deeſt *numeri* Locat. *quaſi vero numeri non.* Gryph. Baſil. *quaſi vero fecerint in comp.* Voſſ. ſec.

Perito quodam initio.] Scribe *imperito*, de quo vide Cicer. in Orat. Phil. In vetuſtis codibus legitur, *perito:* Caelius tamen Rhodiginus in lectionibus antiquis lib. VII. cap. 4. *imperito* legendum putat, ex Ariſtotele. Nam Ariſt. ſcribit *poëſim initium habuiſſe ab imitatione, cujus initium fuerit rude.* Turneb. *perito quodam.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. *peritura quodam.* V. C. Alm.

Componit.] *Componet.* & mox *multum.* Obr. *in hoc componet.* Voſſ. ſec.

Tam ſint intuendi.] *Sunt* manus viri docti in Gryph. Edit. & ita malebat Rollinus.

Quinque partes.] *Quinque pedes.* marg. Baſil. Vaſ. & Steph.

Ideoque illud.] Non *ideoque*, ſed *indeque* mihi legendum videtur. eſt autem Ennii hemiſtichion, ut ait in oratore Cicero. Regius. *ideoque.* V. C. Alm. Locat. *ideo.* Voſſ. ſec.

Fauni vateſque canebant.] Hoc verſu *Ennius* ſignificare volebat, ſe primum apud Latinos apte carmen condidiſſe, quaſi priores poëtae uterentur verſibus *impolitis* & *incomptis:* cujuſcemodi olim citra obſervationem à *Faunis* reddebantur in oraculis. Turneb. *Verſibus quos olim Fauni vateſque canebant.* Vaſ. & Steph. Colin. vide Merul. ad Enn. p. 77.

Verſificatio.] *Verſificatio* eſt *obſervatio legis & pedum in carmine:* unde *verſificatores* appellantur, qui carmina condunt ex lege, etſi tamen non tam apte, ut poëtae vocari debeant. nam poëta neſcio quid auguſtius habet. Turneb.

Quae poëma ſentiunt.] *Et* copula adſcribenda eſt. non autem *poëma*, ſed *plena* mihi ſenſus exigere videtur, quamvis *poëma* legatur. Regius. *quae plena ſentiunt.* Voſſ. ſec. & mox *p. expleta conſiderant.*

Levibus mulcentur.] *U* litera in *n* converſa, *lenibus* legatur. Regius.

Indocti voluptatem.] *Etiam indocti.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. marg. Baſil. *& indocti.* Baſil. Steph. Colin. Vidov. *indocti etiam.* Locat.

Quaedam vero arte.] Hoc paullo fuſius Cicero lib. II. de Orat. c. 16. *Neque eſt omnino ars ulla, in qua omnia, quae illa arte effici poſſunt, a doctore tradantur; ſed qui primarum & certarum rerum genera ipſa didicerunt, reliqua perſequuntur.* Almelov.

Mutandus eſt caſus.] Sic quidem recte legi ne admonerem quidem, niſi a quibuſdam, parum Fabii acumina intelligentibus, *imitandus* legeretur. Regius. Sic Fabius antea praecepit *mutandos* eſſe nonnunquam *caſus, numeros, figuras:* qui locus cum hoc conferri debet. Turneb.

In quem tranſeamus.] *Tranſeam.* Voſſ. ſec.

Figurae laboranti & compoſitioni variata ſaepe ſuc.]

orationis, tum etiam ſententiae. Num praeſcriptum ejus rei ullum eſt? Occaſionibus utendum, & cum re praeſenti deliberandum. Enimvero ſpatia ipſa, quae in hac quidem parte plurimum valent, quod poſſint, niſi aurium, habere judicium? Cur alia paucioribus verbis ſatis plena, vel nimium, alia pluribus brevia & abſciſſa ſunt? Cur in circumductionibus, etiam cum ſenſus finitus eſt, aliquid tamen loci vacare videtur? *Neminem veſtrum ignorare arbitror, judices, hunc per hoſce dies ſermonem vulgi, atque hanc opinionem populi Romani fuiſſe.* Cur *hoſce* potius, quam *hos*? Neque enim erat aſperum. Rationem fortaſſe non reddam, ſentiam eſſe melius. Cur non ſatis ſit, *ſermonem vulgi fuiſſe*? Compoſitio enim patiebatur. Ignorabam; ſed ita ut audio, hoc animus accipit plenum ſine hac geminatione non eſſe. Ad ſenſum igitur referenda ſunt. Nequeas ſatis forte quid ſeverum, quid jucundum ſit, intelligere: facias quidem natura duce melius, quam arte: ſed naturae ipſi ars inerit. Illud prorſus oratoris, ſcire ubi quoque genere

Niſi corrigatur hoc depravatum praeceptum, nihil integri ſenſus percipi poteſt. Facilius autem eſt aſteriſco illuſtrare, quam ullam ſine verborum immutatione correctionem adhibere. Forſitan autem recte legeretur, ſi illa *&* copula, & illud *quae* relativum expungerentur, atque *e* vocali adſcripta, *variatae* legeretur, hoc modo; *figurae laboranti compoſitioni variatae ſaepe ſuccurrunt.* Regius. *figuram laboranti etiam com. variata ſ. ſ.* V. C. Alm. *figurae laborant & compoſitione variata ſ. ſ.* Voſſ. ſec. *figura laboranti & c. variata ſ. ſ.* Locat. *figurae l. etiam compoſitione variatae ſ. ſ.* Baſil. Gryph. Vidov. in vulgata lectione concurſus ille ſimilium, ut videri poſſet, caſuum, mihi Fabii elegantiae & perſpicuitati convenire non videtur, quare legerem. *Figurae etiam, compoſitione variata, laboranti ſaepe ſuccurrunt. Laboranti*, ſcilicet oratori, qui quaerit numeroſam orationem, & de ea laborat, vel *figurae laborantibus etiam, compoſitione variata, ſaepe ſuccurrent.* quid ſit *laborare* vide ad Petron. cap. cxv. Burm.

Quae? cum.] Alii *tum quae.*

Num ſcriptum ejus rei nullum eſt.] *Prae* ſyllaba eſt adſcribenda, ut *praeſcriptum*, ac *n* litera expungenda, ut *ullum* legatur. Regius. *num ſcriptum ejus rei nullum eſt.* Voſſ. ſec. *nam praeſcriptum e. r. nullum eſt.* Andr. Locat. Obrechtus ita conſtituit totum locum. *Quae cum orationis ſint, tum etiam ſententiae, num praeſcriptum ejus rei ullum eſt?* alios legere, *nec praeſcriptum ejus rei ullum eſt*, notavit Editor Leidenſis. forte excidit vox *aliud* & legendum *Quae? cum orationis, tum ſententiae: nam praeſcriptum ejus rei nullum aliud eſt.* rogantem inducit Fabius, quaenam figurae ſuccurrere poſſint? reſpondet generatim omnes, & orationis & ſententiae, non vero ad ſpecies deſcendit, an hac vel illa figura ſit utendum, quia hoc praeſcribi non poteſt, ſed occaſionibus utendum eſt. nullum aliud ergo eſt praeſcriptum, niſi omnibus figuris, pro re nata, eſſe utendum, ut compoſitio numeroſa efficiatur. Burm.

Et cum re praeſenti.] *Et* non habet Voſſ. ſec.

Enimvero ſpatia.] *Spatia* appellat in *periodis, ipſius decurſus intervallum ab initio ad finem.* ſolet autem illud intervallum aliquando aures implere, ac tum optima eſt periodus. Turneb.

In hac quidem parte plurimum.] *In hac quidem plurimum.* Voſſ. ſec.

Quod poſſunt.] *Quod poſſint.* Voſſ ſec. Obr.

Cur in circumductionibus.] Hac de cauſa Fabius antea praecipiebat, ut quaedam etiam adjicerentur, dum non otioſa eſſent. nam interdum bene terminatur ſenſus, male tamen *compoſitio*, propterea quod aures aliquid deſiderant plenius. Turn.

Vacare videtur.] *Videatur.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov.

Neminem veſtrum.] Lib. v. in Verr. cap. 1.

Non eſſe.] *Non eſſe ſenſum; igitur referenda ſunt.* Voſſ. ſec.

Ad cenſum igitur referenda ſunt, ne quis ſatis, &c.] Ingenue fateor, neque percipio, neque corrigere hunc locum ſcio. Regius.

Nequeas ſatis.] *Ne quis.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colon. Par. Gryph. Vidov. *ne quid.* marg. Vidov. *quis ſatis.* marg. Baſil. *ne quis ſatis fore putet.* Colin. *nequeat quis ſatis forte.* Obr.

Facias quidem.] *Faciat.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Obr. *ſciant.* marg. Vidov.

Naturae ipſi ars.] *Naturis ipſis ars.* Locat. Ald.

Illud prorſus.] Varianda eſt ſaepenumero *compoſitio*,

re compoſitionis ſit utendum. Ea duplex obſervatio: altera, quae ad pedes refertur: altera, quae ad comprehenſiones, quae efficiuntur ex pedibus. Et de his prius. Diximus igitur eſſe *inciſa*, *membra*, *circuitus*. *Inciſum* (quantum mea fert opinio) erit ſenſus non expleto numero concluſus: pleriſque pars membri. Tale eſt enim, quo Cicero utitur, *Domus tibi deerat? at habebas. pecunia ſuperabat? at egebas.* Fiunt autem etiam ſingulis verbis inciſa: ut, *Diximus*, *teſtes dare volumus*. Inciſum eſt, *diximus*. *Membrum* autem eſt ſenſus numeris concluſus, ſed à toto corpore abruptus, & per ſe nihil efficiens. Id enim, *O callidos homines*, perfectum eſt: at, remotum à ceteris, vim non habet: ut per ſe *manus*, & *pes*, & *caput*. &, *O rem excogitatam, ô ingenia metuenda.* Quando ergo incipit corpus eſſe? cum venit extrema concluſio, *Quem, quaeſo, noſtrum fefellit, id vos ita eſſe facturos?* Quam Cicero breviſſimam putat. Itaque fere inciſa & membra mixta ſunt, & concluſionem utique deſiderant. Periodo plurima nomina dat Cicero, *ambitum*, *circuitum*, *comprehenſionem*, *continuationem*, *circumſcriptionem*. Genera ejus duo ſunt: alterum ſimplex, cum ſenſus unus longiore ambitu circumducitur: alterum, quod conſtat membris

poſitio, nunc enim dicendum eſt *caeſim*, nunc *membratim*, nunc *perfecta periodo*. praeterea aliis atque aliis numeris & pedibus eſt utendum. Eſt igitur artificis, poſſe compoſitionem cum decoro accommodare rebus. TURNEB. *Illud prorſus oratori ſcire utile.* Andr. ſed nihil muta. Ita lib. v. cap. 13. *Eſt tamen interim Oratoris, efficere*, &c.

Et de his prius.] *Et his prius diximus.* Voſſ. ſec.

Inciſum (quantum, &c.] *Inciſum à membro* apud Fab. hoc differt, quia *inciſum* numerum non explet, quem explet *membrum*. Aquila Romanus aliter, ut antea diximus. TURNEB.

Mea refert opinio erit ſenſu n. e. n. concluſum.] *Re* ſyllaba eraſa, *fert* & *s* litera adſcripta *ſenſus*, & *concluſus*, *m* litera in *s* mutata, vel refragantibus exemplaribus mihi legendum videtur. REGIUS. *refert*. Locat. *ſenſu non expleto numero concluſus.* Voſſ. ſec.

Numeris concluſus.] Quod planius docet Demetr. Phalereus pag. 5. Edit. Oxon. ALMEL.

Domus tibi.] In Orator. cap. 67.

Inciſum eſt diximus.] Non erat in Voſſ. ſec.

Membrum eſt ſenſus membris concluſus.] Quamvis ſic legatur, mihi tamen haec definitio depravata videtur. Neque enim quidquam per ſe ipſum, ſed per diverſa ſolet explicari. quare pro *membris*, licet exemplaria refragentur, *numeris* exiſtimo eſſe legendum. hoc modo, *membrum eſt ſenſus numeris concluſus*. REGIUS. *membris concluſus*. Voſſ. ſec. Loc. *numeris concluſis*. Leid. & quaedam aliae edit.

Ideo callidos.] Corrupte ſic legitur; corrigendum autem hoc modo, ut loco illius dictionis *ideo*, tria haec verba reponantur. *id enim, o:* ut legamus, *id enim, o callidos homines, perfectum eſt.* REGIUS. *Ideo*. Voſſ. ſec. deerat vero in V. C. Alm. haec exempla ex 11. Orat. pro Cornelio ſunt, & in Orator. c. 67. adducuntur.

Perfectum eſt.] *Eſſe*. Voſſ. ſec.

Caput & omne excogitatum.] *Os*, non *omne* in quibuſdam legitur exemplaribus, & recte quidem, ut mihi videtur. REGIUS. *& os eſt excogitatum.* Ald. Baſil. *& os excogitatum.* Locat. *caput o rem excogitatam.* Voſſ. ſec.

O ingenia metuenda] Deerant haec MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Quem quaſi noſtrum.] Cum in Oratione pro Cornelio, non *quaſi*, ſed *quaeſo* legatur, nimium temerarii quidam eſſe convincuntur, qui ita depravent, ut pro illo *quaſi*, non *quaeſo*, ſed *quemque* legant & exponant. REGIUS. *quaſi*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Ald.

Cicero.] Oratore cap. 61.

Ambitum.] Quia ſimilis vils rotundis, & quae ambitum faciunt, ita vocatam periodum dicit Demet. Phaler. de elocut. §. 11. ALMEL.

Circumſcriptionem.] *Conſcriptionem.* Voſſ. ſec.

Genera ejus duo ſunt.] *Altera periodus* eſt, quae perpetua continuatione decurrit: & quanquam habet membra, tamen in illis non inſiſtit: *alter* eſt *periodus*, membris diſtincta, & in illis interſiſtens. TURNEB.

Altera quae conſtat membris inciſis.] *Et* copula in qui-

membris & inciſis, quae plures ſenſus habent : *Aderat janitor carceris, & carnifex praetoris*, & reliqua. Habet *periodus* membra minimum duo. Medius numerus videtur quatuor : ſed recipit frequenter & plura. Modus ei à Cicerone aut quatuor ſenariis verſibus, aut ipſius ſpiritus modo terminatur. Praeſtare debet, ut ſenſum concludat, ſit aperta, ut intelligi poſſit : non immodica, ut memoria contineri. Membrum longius juſto, tardum : brevius, inſtabile eſt. Ubicumque acriter erit & inſtanter pugnaciterque dicendum, membratim caeſimque dicemus. Nam hoc in oratione plurimum valet : adeoque rebus accommodanda compoſitio, ut aſperis aſperos etiam numeros adhiberi oporteat, & cum dicente aeque audientem inhorreſcere. Membratim plerumque narrabimus, aut ipſas periodos majoribus intervallis, & velut laxioribus nodis reſolvemus : exceptis quae non docendi gratia, ſed ornandi narrantur : ut in Verrem *Proſerpinae raptus*.

quibuſdam exemplaribus caſtigate eſt adſcripta, hoc modo; *membris & inciſis*. Regius. & deeſt MSS. Vall. Voſſ. ſec. ſed unde Regius *altera quae* habeat, neſcio.

Aderat janitor.] Cicer. v. Verrin. 45. ubi deeſt copula &, & legitur *janitor carnifex*. vide Hottoman.

Habet periodus membra minimum duo.] Tamen à Graecis ponitur periodus *monocolos*, quae uno duntaxat conſtat membro. eam Fabius non putat eſſe *periodum*, ſed *membrum* duntaxat. Turneb. *Habet periodos*. Locat. Ald. & plerique alii.

Membra minime duo.] Non *minime*, quod eſt negandi adverbium, ſed *minimum*, quod eſt ſuperlativum, mihi videtur eſſe legendum, ut ad minimum intelligatur, quemadmodum elegantius *ſummum*, quam *ad ſummum* dicitur. Quidem tamen *o* in *a* mutantes, *minima* putant eſſe legendum, ſed non minus *minima* a ſenſu, quam *minime* abhorrere mihi videtur. Regius. vide ſupra ad lib. v. cap. 10. Sed in Voſſ. ſec. legebatur; *habet periodus membra. Mihi ſine dubio diverſus numerus videtur quatuor*, &c.

Videtur quatuor.] *Videntur quatuor.* Locat. Ald.

Modus ejus a Cicerone, &c. terminatus.] *S* litera in *r* converſa, *terminatur* contenderim eſſe legendum, ibique diſtinguendum. In oratore cap. 66. autem Cicero ait periodon quatuor hexametris verſibus conſtare. Regius. *modus eis*. Gryph. Vidov. *modus ei*. MS. Alm. Voſſ. ſec. Steph. Leid. Ox. Obr. *terminatus*. Voſſ. ſec. Ald. quod Aſcenſius probat, ſi continuetur periodos *terminatus praeſtare debet*.

Sic aperta.] *C* litera in *t* mutata, *ſit* mihi legendum videtur. *ſic*. Voſſ. ſec. Locat.

Membrum juſto longius.] Vide, quid de longitudine & brevitate membri praecipiat Demetr. Phaler. pag. 5. Almel.

Longius tardum brevium ſtabile.] *M* litera in *s* converſa *brevius* legendum eſſe facile quidem eſt videre. Regius. *brevium*. Locat. *juſto* omittunt praeterea Ald. Colin. *ſtabile* habent etiam Voſſ. ſec. Locat. Ald. marg. Baſil.

Ubicunque acriter.] Aliquando omiſſa comprehenſione *colis* duntaxat utimur & *commatibus*, quod facere debemus, ubi opus eſt *acrimonia*, quoniam illa caeſa & membra toties feriunt auditorem. Turneb. *acriter, inſtanter, pugnaciter dicendum*. Obr.

Membratim caeſimque.] Vide Demetr. Phaler. pag. 6. quibus adde quae habet. pag. 21. §. 27. Almel.

Adeoque rebus accommodata.] Ita quidem legitur, ſed ſi *accommodanda* legeretur, magis & ſenſui, & iis, quae ſequuntur, conveniret. Regius. *Accommodata*. Voſſ. ſec. Locat. *alioqui rebus accommodanda*. marg. Baſil. & quaedam editiones.

Aeque audientem.] *Atque audiente*. Voſſ. ſec.

Membratim plerumque.] Narrationes forenſes & civiles *membra* potius deſiderant, quam *periodos*, aut certe *periodos ſimiles membris*. non enim debet eſſe in eis tam numeroſa comprehenſio, ne judex artem intelligat. narrationes tamen, quae fiunt ad *ornatum* & *amplificationem*, numeroſas admittunt comprehenſiones. Turneb.

Velut laxioribus modis.] Pro *modis* legendum eſſe *nodis*, facile recte intuenti patet. Regius. *modis*. Voſſ. ſec. Gallaeus autem haec non pertinere huc putabat, & legebat, *membratim plerumque narrabimus exceptis, qua non docendi* &c. forte haec apte ſubjungi poſſent praecedentibus. *membratim caeſimque dicemus, aut ipſas periodos majoribus intervallis, & velut laxioribus nodis reſolvemus*. Nam *hoc* &c.

His

Digitized by Google

raptus. Hîc enim lenis & fluens contextus decet. Periodus apta prooemiis majorum cauſſarum, ubi ſolicitudine, commendatione, miſeratione res eget. Item communibus locis, & in omni amplificatione: ſed poſcitur tum auſtera, ſi accuſes; tum fuſa, ſi laudes. Multum & in epilogis pollet. Totum autem adhibendum eſt, quo ſit amplius compoſitionis genus, cum judex non ſolum rem tenet, ſed etiam captus eſt oratione, & ſe credit actori, & voluptate jam ducitur. Hiſtoria non tam finitos numeros, quam orbem quemdam contextumque deſiderat. Namque omnia ejus membra connexa ſunt, quoniam lubrica eſt, ac fluit: ut homines, qui manibus invicem apprehenſis gradum firmant, continent & continentur. *Demonſtrativum* genus omne fuſiores habet liberioreſque numeros. *Judiciale & concionale*, ut materia varium eſt, ſic etiam ipſa collocatione verborum. Ubi jam nobis pars ex duabus, quas modo fecimus, ſecunda tractanda eſt. Nam quis dubitat alia lenius, alia concitatius, alia ſublimius, alia pugnacius, alia gravius eſſe dicenda? Gravibus, ſublimibus, ornatis longas magis ſyllabas convenire? Ita ut lenia ſpatium, ſublimia & ornata claritatem quoque vocum poſcant, potius quam his

Hic enim] *Haec* potius, quam *hic*, mihi legendum videtur. REGIUS. *hic* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Vall. & Locat. quod cur mutaverint omnes, Raphaelem ſecuti, neſcio. *hic* enim eſt hac in parte orationis.

Ubi ſolicitudine.] *Quibus ſol.* Voſſ. ſec.

Item communibus locis.] *Item omnibus locis.* Baſil. ſed in margine *communibus.*

Sed poſcit tum.] Paſſive *poſcitur* mihi legendum videtur. REGIUS. *poſcit.* Cod. Vall. & Voſſ. ſec. Locat.

Totum autem, &c.] Ex *Cicerone* (*Orat. c 62.*) videtur hic eſſe ſenſus, tum maxime utendum eſſe periodo numeroſa, cum judex captus eſt oratione, quia tum non intelligit artem, ſed voluptate delinitus ſponte ſequitur dicentem. TURN.

Quo ſit amplius.] *Quod.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Hiſtoria non tam.] *Cicero* tribuit hiſtoriae genus quoddam orationis *tractum* & *profluens.* nec enim hiſtorica periodus membris exaequatur & caeſis, ut oratoria. TURNEB. dividit etiam periodum Demetrius Phalereus in *Hiſtoricam*, *Oratoriam* & *Dialogicam.* *Hiſtorica* eſt, quae neque circumacta, neque remiſſa vehementer, ut non oratorica videatur: *Oratoricae* vero periodi, contorta forma & circularis, quae egeat rotundo ore & manu, quae una cum numero circum agatur. *Dialogica* vero, quae remiſſa & ſimplicior hiſtoricâ, & vix oſtendit, quod ſit periodus. ALMEL.

Quam obicem quendam.] Quo nam pacto *obicem* deſideret hiſtoria, quae vel ex Fabii ſententia leniter fluere debet, non video: Quare non *obicem*, ſed *orbem quendam* recte quidam legere mihi videntur. ita namque inter ſe connexa, eſſe debet hiſtoriae compoſitio, ut orbem quendam efficere videatur. REGIUS. omittunt quidam *quendam.*

Namque omnia.] *Nam omnia.* Obr.

Et quoniam lubrica.] *Et* copula, ut ſupervacua, videtur eradenda. REGIUS. *&.* Voſſ. ſec. Locat.

Demonſtrativum.] *Genus demonſtrativum* magna ex parte comparatur ad *oſtentationem ingenii*, neque in eo ars occultatur. igitur illic apertiores ſunt *numeri.* TURNEB.

Ubi jam nobis &c. tractanda eſt.] Haec inſititia videntur Gallaeo.

Nam quis dubitat.] *Nam dubitatur.* Voſſ. ſec. *nam non dubitatur.* Vall. lib.

Alia pugnacius.] *Alia pugnantius.* marg. Baſil.

Alia gravius eſſe dicenda.] *Alia oratius, alia gravius.* V. C. Alm. *alia gratius, alia gravius.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Vidov. *alia gracilius, alia gravius.* Colin. quae lectio minime abſurda videri poſſet.

Longas magis.] *Longis.* Voſſ. ſec.

Ita ut lenia ſpatium.] *Spatium* (ut antea) videtur appellare *intervallum à principio ad finem periodi:* niſi forte melius ſic accipiamus *ſpatium ſyllabarum*, & tempus, quod efficit lenitatem. ſed *illo ſpatio* non ſunt contenta ſublimia, niſi etiam habeant claritatem vocum. TURNEB.

Ornata claritatem quoque vocum.] *Ornata claritatem quoque vocabula potius quam.* Voſſ. ſec. *ornata*

his contraria. Magis laudarem brevibus argumenta, partitiones, jocos, & quidquid eſt ſermoni magis ſimile. Itaque componemus prooemium varie, atque ut ſenſus ejus poſtulabit. Neque enim acceſſerim Celſo, qui unam quamdam huic parti formam dedit: & optimam compoſitionem eſſe prooemii, ut apud Aſinium, dixit, *Si, Caeſar, ex omnibus mortalibus, qui ſint, ac fuerint, poſſet huic cauſſae diſceptator legi, non quiſquam te potius optandus nobis fuit.* Non quia negem hoc bene eſſe compoſitum, ſed quia legem hanc eſſe componendi in omnibus principiis recuſem. Nam judicis animus varie praeparatur: tum miſerabiles eſſe volumus, tum modeſti, tum acres, tum graves, tum blandi, tum flectere, tum ad diligentiam hortari. Haec ut ſunt diverſa natura, diſſimilem componendi quoque rationem deſiderant. An ſimilibus Cicero uſus eſt numeris in exordio pro *Milone*, pro *Cluentio*, pro *Ligario.* Narratio fere tardiores, atque, ut ſic dixerim, modeſtiores deſiderat pedes, & nominibus maxime mixtos. Nam & verbis, ut ſaepius, preſſa eſt, ita interim inſurgit: ſed docere & infigere animis res ſemper cupit, quod minime feſtinantium opus eſt. Ac mihi videtur tota narratio conſtare longioribus membris, brevioribus periodis. Argumenta acria & citata pedibus quoque ad hanc naturam accommodatis utentur, non tamen ita ut trochaeis, quae celeria quidem, ſed ſine viribus ſunt. Verum quamvis ſint brevibus longiſque mixta, non tamen plures longas, quam breves habentia.

Illa

nata quoque vocabilia poteſt quam. V. C. Alm. *ornata claritatem quoque vocalium poſcant, his &c.* Locat. *claritatem vocis* Rollinus malebat. ſed hic non de voce oratoris, ſed de vocibus ſive verbis, quae clara & ſonantia eſſe debent, agitur, ut mox *ſpatioſae & clarae voces* dicuntur, & contra *minus exclamantes.*

His contraria magis laudarem.] Hic duo verba, quae in quibuſdam adſcripta ſunt exemplaribus, deſunt: ſic enim ibi legitur. *Potius quam his contraria.* Sed ne ſic quidem verus percipitur ſenſus. quare aſteriſco hic quoque locus illuſtrandus videtur. REGIUS. Rollinus corrigit *donarem brevibus argumenta.* quod quam Latinum & elegans ſit, ipſe viderit.

Magis laudarem brevibus argumenta.] Hoc intelligendum eſt de *argumentis, quae deſiderant duntaxat ſubtilitatem.* nam quaedam ſunt de rebus graviſſimis, quae aliud genus dicendi deſiderant. TURNEB.

Partitiones.] *Partitionem.* Voſſ. ſec.

Jocos.] *Locos.* MSS. Voſſ. ſec. Colb. Gryph. Vidov.

Dixit. ſi Caeſar.] *Dixi, ſi Caeſar.* Voſſ. ſec.

Hoc haud bene eſſe.] *Haud* adverbium, cum a ſenſu non admittatur, prorſus eſt eradendum. REGIUS. *haud.* Locat. Ald. *aut bene.* Voſſ. ſec. *hoc bene compoſitum.* Ohr.

Tum blandi, tum flectere.] *Tum blanditiis flectere.* Voſſ. ſec. Andr.

Nominibus maxime.] *Omibus.* V. C. Alm. Gallaeus conjiciebat, *& non brevibus maxime mixtos.* ex *non brevibus, non vrebibus* factum credebat, & inde *nomenibus*; & hinc demum *nominibus.*

Argumenta acria.] *Argumenta vehementia* debent habere *breves ſyllabas*, ut *currant: longas*, ut *inſurgant:* alioqui ſi *breves* eſſent duntaxat *ſyllabae*, *celeritas* eſſet ſine *viribus.* TURNEB.

Et citata.] *Et excitata.* Baſil. ſed in marg. *citata.*

Nondum enim ita ut trochaeus.] Depravatum hunc quidem locum eſſe facile eſt videre; ſed emendare difficile, niſi aliquid verborum tollatur. quare donec integrum aliquod exemplar inveniatur, aſteriſco hic quoque ſenſus illuminetur. REGIUS. *nondum enim ita ut trochaeis.* Locat. Ald. *nondum ita ut.* Voſſ. ſec. forte legendum *dum non ita*, (ſcilicet *citatis*) *ut trochaeis.*

Verum quamvis &c. habentia.] Haec pro inſititiis iterum habet Gallaeus, vel ſaltem ſupra, *qui celeres,*

Illa ſublimia ſpatioſas claraſque voces habent, amant amplitudinem *dactyli* quoque, ac *paeonis*, etiamſi majori ex parte ſyllabis brevibus, temporibus tamen ſatis pleni. Aſpera contra *jambis* maxime concitantur: non ſolum quod ſint è duabus modo ſyllabis, eoque frequentiorem quaſi pulſum habent, quae res lenitati contraria eſt: ſed etiam quod omnibus partibus inſurgunt, & à brevibus in longas nituntur & creſcunt: ideoque meliores *choreis*, qui à longis in breves cadunt. Summiſſa, qualia in epilogis, lentas, & ipſa & minus exclamantes exigunt. Vult eſſe Celſus aliquam & ſuperiorem compoſitionem, quam ſiquidem ſciremus, doceremus: ſed ſit, neceſſe eſt, tarda & ſupina. Verum niſi ex verbis atque ſententiis per ſeſe id quaeritur, ſatis odioſa eſſe non poterit. Denique, ut ſemel finiam, ſic fere componen-

celeres, & hic *mixti* volebat legi, ut ad *pedes* referantur.

Illa ſublimia.] Merito *ſublimibus* accommodat *dactylum*: hunc enim pedem *amplum* & *magnificum* appellat Ariſtoteles, nuncupatque *heroum*. Turneb.

Sublimia ſpatioſas.] *Sublimia quae ſpatioſas.* manus viri docti in Gryph. Edit.

Voces habent.] *Avent* vel *havent* conjiciebat Gallaeus. Rollinus in ſuperioribus malebat *breves habeant*, & hic *habentia*, quo minime opus eſſe puto.

Amplitudinem dactyli.] *Amplitudinem. Dactyli quoque ac paeones.* Baſil. Gryph. Colon. Vidov. qui *paeanes*. Locat. etiam & Ald. diſtinctionem habent, ſed *paeonis. Amplitudinem a dactyli quoque ac paeanis, etſi major ex parte.* Voſſ. ſec.

Aſpera contra jambus maxime concitatus.] Vitioſe quoque ſic legitur, neque percipitur; niſi quorumdam verborum immutatione corrigatur; *u* autem vocali in *i* converſa, *jambis* mihi legendum videtur, & *concitantur* pro illo participio *concitatus.* hoc modo, *aſpera contra jambis maxime concitantur.* ſic enim & apertus eſt ſenſus, &, quae ſequuntur, conveniunt cum prioribus. Regius. *Aſpera contra. Iambus maxime concitatus.* Voſſ. ſec. & ſine diſtinctione Locat.

Jambis.] *Jambus* aptus eſt *maledictis*: convenit igitur *rebus aſperis.* adde quod, cum diſſyllabus ſit, frequentes habet percuſſiones. praeterea à *brevi* ſurgit in *longam*, magiſque ferit. Turnebus.

Quod ſint e duobus.] *Quod ſunt* emendatum Vallae manu videbatur, teſte Gallaeo. & hoc videtur requirere *inſurgunt* & *creſcunt.*

Omnibus pedibus inſurgunt.] Quomodo jambi omnibus pedibus inſurgant, non video; pro *pedibus* autem *partibus* fortaſſe recte legeretur. Regius. *pedibus.* MSS. Bodl. Bal. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Colin.

Meliores choreis.] *Meliores chorei.* marg. Baſil.

In breves cadant.] *To voces* hic ſubaudiendum putat Gallaeus, quod e ſuperioribus repetendum, & haec luxata ita reſtituenda cenſet. *ſublimia ſpacioſas claraſque voces avent &c. pleni. ſummiſſa, qualia in epilogis &c. exclamantes exigunt. Aſpera contra &c. in breves cadunt.*

Et ipſa & minus.] *Et ipſa, ſed minus.* Ald. & *ipſas &.* Voſſ. ſec.

Vult eſſe Celſus.] Videtur *Celſus* poſuiſſe quandam compoſitionem *exaggeratam* & *gravem*, quam ſuperiorem appellavit, quod opinaretur optimam. eam damnat Fabius, quod ſit nimis tarda. Turneb.

Superiorem compoſitionem quam ſcire nos doceremus &c.] Hujus quoque loci non percipitur ſenſus; quia mendis non vacat, quae facile tollerentur, ſi opus Celſi de oratoria facultate exſtaret; cum vero non inveniatur, aſteriſco hic quoque locus notetur, neque enim probatur eorum correctio, qui putant *ſupiniorem* eſſe legendum, cum ſenſus minime conveniat. Regius. *quam equidem ſcire nos doceremus, ſed ſint neceſſe.* Voſſ. ſec. *quam quidem ſi ſcire nos docerem, ſed ſit neceſſe.* V. C. Alm. *quam quidem ſcire nos doceremus, ſed ſit.* Locat. Ald. marg Steph. *ſed ſi neceſſe.* Steph.

Per ſe ſi id quaeritur ſ. o. eſſe non poteris.] Ut hic ſenſus percipi poſſit, illa *ſi* conjunctio eradenda videtur, aut certe in *ſe* pronomen convertenda, ac *non* negandi adverbium iterum eſt adſcribendum. hoc modo. *verum niſi ex verbis atque ſententiis per ſeſe id quaeritur, ſatis otioſa non eſſe non poterit.* Regius. *per ſe ſi id.* Voſſ. ſec. Locat.

Denique, ut ſemel finiam.] Ex ſimilitudine pronunciationis docet variandam eſſe compoſitionem, rebuſque accommodandam. affert praeterea alias ſimilitudines, ut idem doceat. Turnebus.

At

Digitized by Google

ponendum, quo modo pronuntiandum erit. An non in prooemiis plerumque ſummiſſi (niſi cum in accuſatione concitandus eſt judex, aut aliqua indignatione complendus) in narratione pleni atque expreſſi, in argumentis citati, atque ipſo etiam motu celeres ſumus? ut in locis ac deſcriptionibus fuſi ac fluentes, in epilogis plerumque dejecti & infracti? Atqui corporis quoque motui ſua quaedam tempora, & ad ſigna pedum non minus ſaltationi, quam modulationibus adhibet muſica ratio numeros. Quid? non vox & actus accommodatur naturae ipſarum, de quibus dicimus, rerum? Quo minus id mirum in pedibus orationis, cum debeant ſublimia ingredi, lenia duci, acria currere, delicata fluere. Itaque ubi eſt neceſſe, affectamus etiam tumorem, qui ſpondeis atque jambis maxime continetur.

Hyperoargus ſceptra mihi liquit Pelops.

At ille comicus aeque ſenarius, quem *trochaicum* vocant, pluribus choreis, qui trochaei ab aliis dicuntur. *Pyrrhichius* quidem decurrit: ſed

At enim non in prooemiis plerumque ſummis: niſi.] *T* litera in *n* converſa, *an* videtur eſſe legendum, ac *enim* particula eradenda, nec non, *ſi* ſyllaba adſcripta, *ſummiſſi* ſcribendum mihi videtur. REGIUS.

Indignatione complendus.] *Compellendus.* Obr.

In argumentis.] *In* deeſt Locat.

In locis.] *In jocis.* Ald.

Dejecti & infracti.] *Perfracti.* marg. Baſil.

Atque corporis quoque motus ſua quaedam &c. ratio numerorum.] Hic quoque locus aperte depravatus aſteriſco eſt ſignandus. REGIUS. *ad corporis q. motus &c. ratio numeros.* Vall. lib. *atque corporis q. m. &c. adhibetur muſica ratio numerorum.* V. C. Alm. *atque c. motus & adhibet muſicam ratio numerorum.* Voſſ. ſec. *adhibes muſica ratio numerorum.* MS. Bodl. Andr. Ven. Locat. Ald. marg. Baſil. *atqui corporis quoque motibus &c. ratio numeros.* Baſil. *atqui corporis quoque motui.* Gryph. Vidov. Leid. Oxon. Obr. *motu.* Colin.

Corporis quoque motui.] *Motus corporis* conſtat variis numeris, *ſaltatio* quoque. parem igitur varietatem in oratione ſervare debemus. Cum *ſigna pedum* dixit, aut intellexit *pedum motum numeroſum in ſaltatione*, aut *pedum percuſſiones*, quibus metimur tempora. TURNEB. Gallaeus haec verba tria *ad ſigna pedum*, ut gloſſemata, ejiciebat.

Non vox ad actus.] *Non vox ad artus.* Ald. marg. Baſil. *vox & actus.* Voſſ. ſec. Obr. quos ſecutus ſum, niſi ex V. C. Alm. qui habet *vox & ſeſtus*, aliquis vellet legere *vox & geſtus.*

Naturae.] *Natura.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Affectamus etiam tumorem.] *Adfectamus etiam. Tumor rerum, qui &c.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Baſil. *affectamus tumorem rerum*, videtur Barthius legiſſe lib. xv. adv. 10. & ad Petron. cap. 1. *Affectamus etiam tumorem, ex ſpondeis atque jambis maxime, quibus continetur.* Obr. *Etiam* ejiciebat Gallaeus.

Et ſpondeis.] Loco illius copulae *&*, *qui* adſcribatur. REGIUS. *ex ſpondeis.* marg. Baſil.

Hyperoargus.] Carmen eſt ex quodam Tragico, quod in exemplaribus varie legitur. quod ſi legatur *Hyperoargus*, ſignificabitur *ſplendidus* atque *velox*. In aliis legitur *Hyperargus*, ut ſit *valde velox*: ſed ita non conſtat verſus. hic autem verſus conſtat *ſpondeis* & *jambis*, itaque tumidus eſt. TURNEB. E Seneca, Epiſtol. 80. *En impero Argis, regna mi liquit Pelops*, legendum eſt, ne in vocabulo inaudito & monſtroſo homines poſtea obſtupeſcant. *Hadrian. Turneb.* Adverſar. lib. 12. cap. 11. ὑπερόγκῳ, *ſceptra.* marg. Steph. *hydroargus.* Baſil. *hyperoargus ſcripta mihi liquit Pelops.* Voſſ. ſec. ſed *imperito* vel *imperitod Argis.* Lipſ. ad Senec. *ego impero Argis.* Obr. ὑπέρογκῳ *ſceptra* marg. Steph. & Gryph. 1585. qua voce utitur Lucian. in Timon. p. 89. Ed. Amſt. ubi Barlaeus ſupra modum tumidum & pondere gravem exponit, & de dictis capit.

At ille Comicus.] *Trochaïcus ſenarius* non tantam habet gravitatem, quanta eſt in *tragico jambico.* cadit enim à *longa* in *brevem.* TURNEB. locus mutilus & depravatus. forte, *at ille comicus ſeptenarius, quem trochaïcum vocant, pluribus choreis, qui trochaei ab aliis dicuntur, decurrit. Pyrrichius quidem decurrit, ſed* &c. τὸ *decurrit* prius propter poſterius a librariis ſuppreſſum eſt. GALLAEUS. *Comicus atque ſenarius.* Steph.

Pluribus choreis.] *Pluribus trochaeis, qui choraei ab aliis dicuntur.* Andr. *pluribus choreis, q. t. a. a. d. pyrrichiiſque decurrit.* Obr.

Quan-

Digitized by Google

ſed quantum celeritatis habet, tantum gravitatis amittit,

Quid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem?

Aſperum vero & maledicum, etiam in carmine, jambis graſſatur,

Quis hoc poteſt videre, quis poteſt pati,
Niſi impudicus, & vorax, & aleo?

In univerſum autem, ſi ſit neceſſe, duram potius atque aſperam compoſitionem malim eſſe, quam effeminatam & enervem, qualis apud multos: & quotidie magis laſcivimus ſyntonorum modis ſaltitantes. Ac ne tam bona quidem ulla erit, ut debeat eſſe continua, & in eoſdem ſemper pedes ire. Nam & verſificandi genus eſt, unam legem omnibus ſermonibus dare: & id cum manifeſta affectatione (cujus rei maxime cavenda ſuſpicio eſt) tum etiam ſimilitudine taedium ac ſatietatem creat: quoque eſt dulcius, magis perit: amittitque & fidem, & affectus, motuſque omnes, qui eſt in hac cura deprehenſus: nec poteſt ei credere, aut propter eum dolere & iraſci judex, cui putat

Quantum celeritatis, tantum.] Verbum *habet*, ſenſui neceſſarium, mihi deeſſe videtur, eoque adſcribendum hoc modo. *ſed quantum celeritatis habet, tantum gravitatis amitit.* nec ignoro a quibuſdam legi *admittit*; ſed hi opinionis ſuae viderint rationem. Regius. *quantum accipit celeritatis, tantum.* V. C. Alm. *quantum celeritatis, tantum g. amittit.* Voſſ. ſec. Locat.

Quid igitur.] Terent. Eunuch. I. I.

Aſpere vero & male dicuns, dixit.] Quid ſibi haec verba velint non intelligo. Regius. *aſpere vero & male dicunt, dixit etiam in c. graſſatur.* Voſſ. ſec. ut & Locat. & Ald. qui tamen *craſſantur* habent. *aſpere vere & male dictum etiam in carmine jambis craſſatur.* Baſil. qui in marg. *male dixit etiam i. c. j. craſſantur.* *Aſpera vero & male dicta etiam i. c. j. craſſatur.* Gryph. *Aſpera v. e. maledicta e. i. c. graſſantur.* Vidov. Gallaeus conjiciebat, *aſper vere & maledicus jambus etiam in carmine graſſatur,* vel *aſperum vere & maledicum jambus,* &c. Τραχὺ καὶ κακολόγον ὁ Ἴαμβος, ut *triſte lupus ſtabulis.*

Quis hoc videre.] Catul. carm. XXIX.

Et aleo.] *Et helluo.* marg. Steph.

Laſcivimus ſed in tenerum modis ſaltantes.] *Sed* particula ſenſui convenire non videtur, forſitan vero illlius loco *ſcilicet* eſt reponendum, exponit enim Fabius, quo modo in dies magis laſciviatur. Regius. *Syntoni, ſymphoniaci ſunt*, qui inſtrumentis pulſatis harmoniamque efficientibus convenientem. modos ſuggerunt ſaltantibus. alii appellant *ſyntenes*, qui motu corporis convenienti reſpondent tonis & modulationi canentium. Turner. *Laſcivi ſumus.* MSS. Bod. Voſſ. ſec. Andr. Obr. *laſcivi ſimus modis ſaltantes.* V. C. Alm. *laſcivimus Sybaritarum modis.* Colin. Vidov. *laſcivimus, ſed in tonorum.* Locat. ſed Steph. Vidov. Vaſc. habent in margine *ſybaritarum.* inepte. *ſyntenorum* nomine cenſentur cymbala, crotala & alia id genus, in ea muſicae parte poſita, quam rhythmicam vocarunt veteres: hinc plus aequo numeroſam compoſitionem rhythmiceque incedentem, quae quaſi continua eſſet, & in eoſdem ſemper iret pedes, ſimilique, ut vocamus, cadentia perpetuo clauderetur, *ſyntonorum eam modis ſaltitare* dixiſſe Quinctilian exiſtimat virorum doctiſſimus Salmaſius ad Vopiſc. Carin. cap. XIX. Colomesius. *Sybaritarum* primus, ut puto, Aſcenſius conjecit: *ſaltare* vero *modis ſyntonorum*, eſt ad modos, qui per varia inſtrumenta muſica praebentur, ſaltare. nam ut apud Ovid. I. art. am. III. *tibicen* Thuſcus praebet *modum:* ita, ſi varia inſtrumenta concinerent, *ſyntenator* dabat; ut vocatur in lapide apud Spon. Miſcel. Erudit. Antiq. p. 234. Burm.

Verſificandi genus eſt.] *Modus eſt.* marg. Baſil. Gryph.

Cum manifeſta affectatione.] *Affectatio eſt.* Ald. *affectione.* alii.

Cui rei maxime cavenda.] *Cujus*, non *cui*, legendum eſſe puto. Regius. *cui.* Voſſ. ſec.

Etiam ſimilitudine.] *Etiam taedium ex ſimilitudine.* V. C. Alm. Ald. *tum etiam taedium ex ſimilitudine ac ſatietate creat.* Voſſ. ſec. Obr.

Quodque eſt dulcius magis perdit atque & fidem.] Unius verbi emendatione hujus depravatio loci corrigitur. pro illa namque copula *atque*, verbum *amittit*, cum illa *que* copula reponendum videtur, ut legatur *amittitque.* Regius. *quodque eſt dulcius magis perdit atque fidem.* Voſſ. ſec. *quoque eſt dulcius magis perdit, amittitque.* V. C. Alm. Colin. marg. Steph. Vaſc. *quoque eſt dulcius, magis*

 perdit,

Digitized by Google

putat hoc vacare. Ideoque vincta quaedam quaſi ſolvenda de induſtria ſunt, illa quidem maximi laboris, ne laborata videantur. Sed neque longioribus, quam oportet, hyperbatis compoſitioni ſerviamus, ne, quae ejus gratia fecerimus, propter eam feciſſe videamur. Et certe nullum aptum atque idoneum verbum praetermittemus gratia lenitatis. Neque enim erit ullum tam difficile, quod non commode inſeri poſſit, niſi quod in evitandis ejuſmodi verbis non decorem compoſitionis quaerimus, ſed facilitatem. Non tamen mirabor, Latinos magis indulſiſſe compoſitioni, quam Atticos, quamvis minus in verbis habeant varietatis & gratiae. Nec vitium dixerim, ſi Cicero à Demoſthene paullulum in hac parte deſcivit. Sed quae ſit differentia noſtri Graecique ſermonis, explicabit ſummus liber. *Compoſitio* (nam finem imponere egreſſo deſtinatum modum volumini feſtino) debet eſſe *honeſta*, *jucunda*, *varia*. Ejus tres partes, *ordo*, *conjunctio*, *numerus*. *Ratio*, in adjectione, detractione, mutatione. *Uſus* pro natura rerum, quas dicimus. *Cura* magna, ut ſentiendi atque loquendi prior ſit. Diſſimulatio curae praecipua, ut numeri ſponte fluxiſſe, non

perdit, *atque ut fidem*, *& affectus*. Obr. *quodque eſt dulcius magis perdit amittitque*. MSS. Bodl. Andr. Locat. Colon. Baſil. Gryph. Vidov. Aſcenſius *quoque* explicabat, *& quo dulcius eſt*.

Ideoque quod intima quaedam.] Depravatus quidem hic mihi videtur locus, ac *quod* particula eſt eradenda; ſed ne ſic quidem integer ſenſus habetur. forſitan autem non *intima*, ſed *initia* recte legeremus. hoc modo. *ideoque initia quaedam quaſi ſolvenda de induſtria ſunt*. REGIUS. *ideoque quod intima quaedam*. Voſſ. ſec. *ideoque intima quaedam*. Locat. *ideoque initia quaedam*. Ald. Par. Vaſc Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *ideoque vincta*. Leid. Ox. & alii. *ideo quoque vincta quaedam*. Obr.

Illa quidem maximi laboris.] *Quaedam illa maximi*. Voſſ. ſec. Locat. Ald. *quaedam ita maximi*. Baſil, *Et illa quidem*. Obr.

Initia quaedam.] Saepenumero in *prooemiis* ſimplicitas eſſe debet: nam ea magis ſolet irrepere in animos auditorum. illic igitur aut *numeri* ſunt *tollendi*, aut certe *obſcurandi*, ne eos intelligat judex. TURNEB.

Sed neque long.] *Tranſgreſſionibus* uti ſolemus *numerorum* cauſa, ſed illae non debent eſſe prolixae, quia ita appareret *numerus* & *affectatio*. Idem.

Neque ejus gratia fecerimus propter feciſſe.] Eorum inſcitia, qui putant *neque* particulam ſemper in oratione geminatam eſſe ponendam, corruptus videtur hic locus; Facile vero corrigitur, ſi illud *neque* iterato poſitum ita dividatur, ut *ne* conjunctio eſſe intelligatur, & *quae* relativum nomen. *eam* quoque accuſativus librariorum negligentia omiſſus, ſine controverſia eſt adſcribendus, hoc modo; *ne quae ejus gratia fecerimus*, *propter eam feciſſe videamur*. nec ignoro quoſdam ita depravare, ut loco *ejus*, *cujus* legant. ſed ipſi ſuae rationis viderint rationem. REGIUS. *ne quae ejus rei gratia*. V. C. Alm.

Permittemus.] *Permittemus* quidem legitur, ſed *praetermittemus* ſenſui convenire videtur. *permittemus* vero nequaquam, nec, quod in quibuſdam legitur exemplaribus *permutemus*. REGIUS. *permutemus*. MSS. Bodl. Bal. Voſſ. ſec. Andr. *promittemus*. marg. Baſil

Non decorem compoſ. &c.] Qui fieret, ſi *verba* illa *aſpera* apte collocaremus *commutata compoſitione*. ſed *commutatio* forte efficeret difficultatem: igitur facilitatis cauſa nonnunquam evitamus *ea verba*. TURNEB.

Quamvis minus.] *Q̊ minus*. V. C. Alm.

Habent veritatis.] Loco *veritatis*, vel repugnantibus exemplaribus, *varietatis* legendum eſſe contenderim. REGIUS. *veritatis*. Voſſ. ſec.

Uſu pro natura rerum.] Pro *uſu* ut reponatur *uſus*, exigere ſenſus videtur. ut intelligamus, uſum eſſe pro rerum, quos dicimus, qualitate. REGIUS. *uſu*. Voſſ. ſec. Locat. Baſil. Gryph. *pro natura rei quam*. MSS. Voſſ. ſec. Colbert.

Ut ſentiendi.] *Et* manus viri docti in marg. Gryph. Edit.

Prior ſit diſſimulatio curae praec. ut numerum ſponte flexiſſe non arceſſiſſe, ne arceſſiti &c.] Finis quoque

non arceſſiti & coacti eſſe videantur.

que hujus de compoſitione praeceptionis, ne a principio medioque diſcrepet, depravatus eſt. ſic autem corrigi poſſe videtur. ſi *numeri*, non *numerum*, & *e* vocali in *u* mutata, *fluxiſſe* legatur. ac duo haec verba *non arceſſiſſe*, ut ſenſum confundentia, eradantur. & *ne* particula in *non* commutetur, hoc modo: *prior ſit diſſimulatio curae praecipua, ut numeri ſponte fluxiſſe non arceſſiti & coacti eſſe videantur.* Regius. *ſentiendi ac loquendi prior ſit diſſimulatio. cura praecipua, ut numeros ſponte fluxiſſe, non acceſſiſſe, nec arceſſiti* &c. Voſſ. ſec. *diſſimulatio cura praecipua.* Baſil. Gallaeus ita diſtinguebat. *cura magna ut ſentiendi atque* (*ita & Dan.* Pith.) *loquendi. Prior ſit diſſimulatio curae, praecipue ut numeri* &c. praeterea ultimam hanc partem capitis, a *compoſito nam finem*, ad finem uſque, additam & ex ſuperioribus inepte repetitam cenſebat.

Et coacti.] *Nec coacti.* Obr.

M. FAB. QUINCTILIANI DE INSTITUTIONE ORATORIA LIBER DECIMUS.

CAPUT I.

De copia verborum.

I. Sed haec eloquendi praecepta, ſicut cognitioni ſunt neceſſaria, ita non ſatis ad vim dicendi valent, niſi illis firma quaedam facilitas, quae apud Graecos ἕξις nominatur, acceſſerit: quam *ſcribendo* plus, an *legendo*, an *dicendo* conſequamur, ſolere quaeri ſcio. Quod eſſet dili-

Poſitis jam praeceptis, docet *Fabius* quo pacto ea facile exequi poſſimus. nec enim ſatis eſt tenere artis theoriam, niſi adſit facilitas agendi. quocirca opus eſt *exercitatione*. quae fit *ſcribendo*, *legendo*, *dicendo*: quibus de rebus tractat hoc in libro. TURNEB. hoc caput omnium Quinctiliani eſſe mendoſiſſimum putat Barth. ad Stat. VI. Theb. 93. & ad libr. X. 700. & quaedam loca emendare conatur.

Sicut cogitationi.] Non *cogitationi*, ſed *cognitioni* eſt legendum, ut in quibuſdam exemplaribus eſt ſcriptum. REGIUS. ſaepe confuderunt haec duo vocabula librarii, quod turbas etiam inter JCtos excitavit ad l. 10. §. 1. Ad L. Rhod. de jactu. ubi legitur *idem juris in eodem genere cogitationis obſervabimus*, quae vox ſine dubio depravata. inauditum enim *cogitationem* dici pro ſpecie vel viſione, ut alibi vocant Juriſprudentes. Unde *cognitionem* vel *conditionem* alii ſubſtituunt, ſed leviſſima mutatione legendum puto, *in eodem genere locitationis*. *locitare* autem Terentius uſus. apud Ciceron. lib. I. de off. 6. quoque de his vocabulis digladiantur interpretes. BURM.

Formae quaedam facilitas.] Ille genitivus *formae*, quamvis in omnibus ſit exemplaribus, mihi tamen a ſenſu agnoſci non videtur. forſitan vero loco *formae*, caſtigate *firma* legeretur. ſic autem eſſe corrigendum facile ex iis, quae paullo poſt ab ipſo Fabio praecipiuntur, colligi poteſt. REGIUS. *formae*. Voſſ. ſec. Locat. neque facile contra omnes codices rejiciendum puto, ut *facilitas formae* ſit, cum ſemper facillime mente concipere poſſimus formam orationis, ad quam eam deinde elaboremus. ut ita *formae* vocantur prima initia & lineamenta, quae pictores, architecti, &c. immo etiam Oratores & Poëtae operum ſuorum ducunt. ut Cicero ſaepe utitur hac voce. vid. II. famil. Ep. 8. & III. 11. Gel. XIX. 10. *formam ſpeciemque operis* vocat. Ovid. III. art. 480. *ſermonis publica forma placet*. & noſter lib. II. 4. *ita cum jam formam rectae atque emendatae orationis accipient*. unde *formare* epiſtolam vel carmen Suet. Domit. 20. *firma tamen facilitas* etiam vindicari poteſt ex illis, quae hoc capite dicit. *ſed dum aſſequimur illam firmam* (ut dixi) *facilitatem*. ubi nihil variant codices. & *confirmare facultatem dicendi*, mox etiam ſequitur. BURM.

Quae apud Graecos ἕξις.] Ἕξις vulgo vertitur *habitus*, à Pontano *habilitas*. Eſt autem qualitas, ex actionum frequentatione nata, quae efficit promtitudinem & facilitatem. comparatur igitur *exercitatione*. TURNEB. λέξις. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Ad quam ſcribendo.] *Ad* praepoſitio, ut ſupervacua,

diligentius nobis examinandum, ſi qualibet earum rerum poſſemus una eſſe contenti. Verum ita ſunt inter ſe connexa & indiſcreta omnia, ut, ſi quid ex his defuerit, fruſtra ſit in ceteris laboratum. Nam neque ſolida atque robuſta fuerit umquam eloquentia, niſi multo ſtylo vires acceperit: & citra lectionis exemplum labor ille, carens rectore, fluit. Qui autem ſcierit, quo ſint quaeque modo dicenda, niſi tamquam in procinctu paratam quidem ad omnes caſus habuerit eloquentiam, velut clauſis theſauris incubabit. Non autem ut quidque praecipue neceſſarium eſt, ſic ad efficiendum oratorem maximi protinus erit momenti. Nam certe cum ſit in eloquendo poſitum oratoris officium, ***dicere*** ante omnia eſt: atque hinc initium ejus artis fuiſſe manifeſtum eſt: proximam deinde ***imitationem***, noviſſimam ***ſcribendi*** quoque ***diligentiam***. Sed ut perveniri ad ſumma, niſi ex principiis non poteſt: ita procedente jam opere, minima incipiunt eſſe, quae prima ſunt. Verum nos non, quomodo ſit inſtituendus orator, hoc loco dicimus: (nam id quidem aut ſatis, aut certe uti potuimus, dictum eſt) ſed ut athletam, qui omnia jam perdidicerit à praeceptore, nimirum quo genere exercitationis ad certamina praeparandus ſit; ita

vacua, mihi videtur expungenda. REGIUS. *ad quam*. Voſſ. ſec. *ad quam ſcribendo &c. conferuntur ſolers*. V. C. Alm.

Diligentius nobis.] *Diligenti nobis examinandum cura*. Andr. Ald. Par. Gryph. Colin. Vidov. *diligentius nobis examinandum, curâ ſi qualibet*. MSS. Bodl. Bal. Voſſ. ſec. Ven. Locat. Obr. *citra ſi qualibet*. V. C. Alm.

Ut ſi quid ex his defuerit.] *Ut ſi qui flexus iiſdem* (vel *hiſdem*) *defuerint*. MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. marg. Baſil. *ut ſi qui flexus iiſdem defuerit*. Ven.

Niſi tanquam.] *Niſi tam̄ i. p. p. ꝗ ad omnes*. V. C. Alm.

Velut clauſis theſauris, &c.] Proverbium eſt, quod de his dicitur, qui eas res cuſtodiunt, quibus frui non poſſunt. Caeterum proprio maxime verbo eſt uſus, cum *incubare* dixit: unde *incubones* appellantur avari, qui diligenter theſauros ſuos cuſtodiunt, & illis velut incubant. TURNEB.

Non autem quidque.] *Ut* particula videtur adſcribenda, hoc modo, *non autem ut quidque*. REGIUS. *non autem vir quisque*. Locat. corrupte. *non autem ut quicquid*. V. C. Alm.

Maximi protinus.] *Maxime protinus*. Baſil.

Nam certe cum.] *Certe* adverbium, ut ſupervacuum, mihi videtur eradendum. REGIUS. eraſerunt Ald. Baſil. ſed retinent omnes reliqui, & Aſcenſius expungendum minime cenſet.

In eloquendo.] A *dictione* profecta eſt *eloquentia*, ſine qua prorſus eſſe nequit: plus tamen eſt ad *eloquentiam* momenti in imitatione & ſcriptione. ita *Fabius* videtur decidere ſuperiorem quaeſtionem. TURNEB.

Ad ſumma.] *Ad ſummam*. Voſſ. ſec. Ven. & ita Gebh. crepund. lib. 1. cap. 3. ſed ego ad *ſumma* retineo, quia *minima* & *prima* ſequuntur. vide ad lib. 1. prooem. ex quo Philander etiam hic *ſummam* ſcribebat, ſed utrumque facile poſſe admitti puto, ut & *ad ſummum pervenire*, quod eſt lib. VIII. cap. 3. ſed videndum quid ſequentia aut praecedentia poſtulent. BURM.

Jam opere, jam minima.] *Jam* particula iterato poſita eradenda videtur. REGIUS.

Incipiunt.] *Incipiant*. Voſſ. ſec.

Quomodo ſit inſtituendus.] *Sit* deeſt Voſſ. ſec. Locat. Ald.

A nobis dictum eſt.] *A nobis* omittunt MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Vidov. Obr.

Sed ut athleta.] *Athletam* pro *athleta* ut legamus, grammatices ratio expoſcit. REGIUS. *Athleta*. MSS. Bodl. Alm. (qui *ut* omittit.) Voſſ. ſec. Ven. Locat. Baſil. Gryph. Par. Vaſc. Steph. Colin. Vidov. quam ſcripturam defendit Aſcenſ. ut referatur ad *ſit praeparandus*. Gallaeus illa *nimir. quo &c. praeparandus ſit*, gloſſemata eſſe & ejicienda cenſebat. & certe incommodiora ſunt, praeſertim illud *nimirum*, quod viſum quoque fuiſſe apparet editori Baſileenſi, *qui omnes j. p. a pr. numeros, quo*. exhibuit, quod unde habeat neſcio. mihi hic aqua haeret.

ita cum, qui res invenire & diſponere ſciet, verba quoque & eligendi & collocandi rationem perceperit, inſtruamus, qua ratione, quae didicit, facere quam optime & quam facillime poſſit. Num ergo dubium eſt, quin ei velut opes ſint quaedam parandae, quibus uti, ubicumque deſideratum erit, poſſit? Eae conſtant *copia rerum ac verborum*. Sed res propriae ſunt cujuſque cauſſae, aut paucis communes: verba in univerſas paranda: quae ſi rebus ſingulis eſſent ſingula, minorem curam poſtularent: nam cuncta ſeſe cum ipſis protinus rebus offerrent. Sed cum ſint aliis alia aut magis propria, aut magis ornata, aut plus efficientia, aut melius ſonantia, debent eſſe non ſolum nota omnia, ſed in promptu, atque (ut ita dicam) in conſpectu, ut, cum ſe judicio dicentis oſtenderint, facilis ex his optimorum ſit electio: Equidem ſcio, quoſdam collecta, quae idem ſignificarent, vocabula ſolitos ediſcere, quo facilius & occurreret unum ex pluribus, &, cum eſſent uſi aliquo, ſi breve intra ſpatium rurſus deſideraretur, effugiendae

Ita eum qui.] *Ita quum qui.* Steph. *ſit. Igitur eum qui.* V. C. Alm. Gryph.

Inſtruamus.] Gallaeus malebat *inſtituamus.*

Qua ratione.] *Qua in oratione.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Locat. And. Ven. Ald. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *quae in oratione.* Steph.

Quae dicere, facere quam optime.] Illud verbum *facere*, ut ſenſum potius implicans. mihi videtur eradendum, ut legatur *qua in oratione quae dicere quam optime, quam facillime poſſit.* Regius. *oratione quae dicere, facere quam opt.* &c. MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Par. Gryph. Colin. Vidov. *oratione dicere facereque optime quam fac.* Baſil. vulgata jam lectio *qua ratione quae didicit facere quam optime, & quam facillime.* repperitur in Colon. 1555. (quae in marg. *quod didicit*) Lugdun. 1580. Pareanis & Leid. Oxon. Obr. & jam Philander ita correxit, niſi quod habet *quod didicit.*

Non ergo dubium.] *Num ergo dubium.* V. C. Alm. quod elegantius.

Opes parandae.] Vid. Cicer. III. de Orat. 26. & Brut. 32. & de invent. II. 15. Alm.

Quibus uti.] *Quibus ubicunque deſideratum erit poſſit ei conſtare copia.* Locat. Colin. Gryph. *parandae quibus ubicumque deſideratum erit poſſit, eſt conſtantia copia.* Voſſ. ſec. *e quibus u. d. e. poſſit ei occurrere copia.* Ald. quae interpolata puto. mihi placeret maxime, *opes ſunt quaedam parandae, e quibus, ub. d. e. poſſit ei conſtare copia rerum ac verborum.* quod rotundius vulgata.

Sed res propriae ſunt.] Docet difficiliorem eſſe copiam *verborum*, quam *rerum*. *res* enim propriae ſunt cujuſque cauſae, & ſe nobis offerunt: *verba* autem interdum rebus ſingulis inſunt plura, interdum quoque deſunt, quemadmodum docent philoſophi, plures eſſe *res*, quam *vocabula*: Ex his autem Fabii praeceptis mutuatus eſt libros de *copia* Eraſmus. Turneb.

Quae ſi in rebus ſingulis.] Praepoſitio *in* mihi redundare hoc loco videtur, eoque expungenda. Regius. *paranda, ſi rebus ſingulis.* Voſſ. ſec. *quae ſi in rebus ſingulis.* V. C. Alm. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Minorem curam.] *Maurem, coram.* V. C. Alm.

Cuncta ſe.] Coincidunt haec verba cum Horatianis in art. Poët. 311.

Verbaque proviſam rem non inviſa ſequentur.

Alm.

Cum ipſis protinus rebus.] *Cum iis pr. r.* Locat. Ald.

Optimorum ſit electio.] Vide Cicer. I. de Orat. 5. Almel.

Electio. Equidem ſcio quoſdam collecta, quae idem.] *Electio quae idem.* omiſſis reliquis V. C. Alm. *electio & quae idem ſignificarent ſolitos ſaepe dicere* Voſſ. ſec. Locat. Ald. unde Regius & ejecit. Aſcenſ. mutavit *ſaepe* in *ſcio*. *vocabula* etiam omiſit V. C. Alm. Regius aſteriſco notandum locum, quem non percipit, putat. Sichardus, vel quicumque alius, in margine Baſileenſi a neoterico hunc locum interpolatum credit.

Quae idem ſignificarent.] Prima ratio *copiae verborum* fit ex *ſynonymia*: non tamen ut temere *ſynonymis* utaris, (id enim vituperat Fabius) ſed ut adhibeas *delectum* & *judicium*. Turneb.

Et occurreret.] *Et occurat.* Ald.

Uſi aliquo.] *Uſui alique.* V. C. Alm. *uſui aliquod.* Voſſ. ſec. Ald. *uſui aliquid.* Locat.

Breve intra ſpatium.] *Breve intra ſemet ipſum rurſus.* Voſſ. ſec. Locat. *intra ſemet ipſos rurſus.* Ald.

Digitized by Google

giendae repetitionis gratia ſumerent aliud, quo idem intelligi poſſet. Quod cum eſt puerile, & cujuſdam infelicis operae, tum etiam utile parum: turbam enim modo congregat, ex qua ſine diſcrimine occupet proximum quodque. Nobis autem *copia* cum judicio paranda eſt, vim orandi, non circulatoriam volubilitatem ſpectantibus. Id autem conſequemur *optima legendo atque audiendo.* Non ſolum enim nomina ipſa rerum cognoſcemus hac cura, ſed cui quodque loco ſit aptiſſimum. Omnibus enim fere verbis, praeter pauca, quae ſunt parum verecunda, in oratione locus eſt. Nam ſcriptores quidam jamborum, veteriſque comoediae, etiam in illis ſaepe laudantur, ſed nobis noſtrum opus interim tueri ſatis eſt. Omnia verba (exceptis de quibus dixi) ſunt alicubi optima: nam & humilibus interim & vulgaribus eſt opus, & quae cultiore in parte videntur ſordida, ubi res poſcit, proprie dicuntur. Haec ut ſciamus, atque eorum non ſignificationem modo, ſed formas etiam menſuraſque norimus, ut, ubicumque erunt poſita, conveniant, niſi multa lectione atque auditione aſſequi non poſſumus: cum omnem ſermonem auribus primum accipiamus. Propter quod infantes à mutis nutricibus juſſu regum in ſolitudine educati, etiam ſi verba quaedam emiſiſſe traduntur, tamen loquendi facultate

Ald. *breve intra tempus ſemet ipſos rurſus conſiderarent.* marg. Vidov.

Copia cum judicio.] Vide Cicer. III. de Orat. 37. Almel.

Turbam enim congregat.] *Turbamentum modo congregat.* MSS. Palat. unde *purgamentum* facit Gebh. III. crep. 25. qui libenter talia vocabula captat.

Occupet.] *Occupat.* V. C. Alm.

Volubilitatem.] *Voluptatem.* MSS. Bodl. Bal. Vall. Andr. Ven. Locat. Ald. Colon. marg. Vidov.

Conſequimur.] *Conſequemur*, ut futuri temporis ſit, videtur legendum. Regius. *conſequimur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Colb.

Cui quoque loco.] *D* litera adſcripta, *quodque* mihi legendum videtur. Regius. *cum ſit quid quoque loco ſit ap.* Voſſ. ſec. *ſet quid quoque loco.* Vall. lib. *ſed quid quoque loco.* Baſil.

Rebus vel praeter pauca.] Ne Fabius in ſoloeciſmum manifeſtum conjiciatur, ille dativus *rebus* mihi videtur expungendus; *nominibus* praeterea, non *rebus*, in oratione eſt locus. Regius. *omnibus enim fere praeter pauca.* Colin. Vidov. Gryph. *omnibus enim fere vel praeter.* Locat. Ald. *omnibus enim fere verbis vel praeter.* Voſſ. ſec.

Nam ſcriptores.] *Scriptores veteres Comoediae*, ut *Eupolis*, *Cratinus*, *Ariſtophanes*, maxime laſciviunt, & fere jocos à re turpi petunt. Eodem quoque modo *Archilochus jambographus.* Turneb.

Scriptores quidam.] *Quidam* omittunt Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. *quidem.* Steph. Baſil. Roign. Oxon. Obr.

Opus interim tueri.] *Opus intueri.* Baſil.

Nam & humilibus.] *Nam* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Et quae utiliore in parte.] Hunc locum eſſe depravatum facile ex eo apparet, quod varie legitur. in quibuſdam enim exemplaribus pro *utiliore*, *occultiore* legitur, ſed ne ſic quidem rectus efficitur ſenſus. forſitan autem *cultiore*, hoc eſt nitidiore legendum eſt. Regius. *utiliore.* MSS. Bodl. Baſ. Ven. Locat. *nitidiore.* Baſil. Gryph. *quae tidiore.* V. C. Alm. *cultore.* Voſſ. ſec.

Atque auditione.] *Aut aud.* Obr.

Aſſequi non poſſumus.] *Aſſequi nullo modo poſſumus.* V. C. Alm. Sich.

Cum omnem ſermonem.] *Cum omnem enim ſermonem.* Baſil.

Propter quod.] *Pſammetichus* rex *Aegyptiorum* (ut tradit Herodotus lib. II. cap. 2.) quibuſdam infantulis, quos in ſolitudine educabat, nutrices praefecit mutas. illi poſt bimatum cum eſurirent forte, *becus* pronunciarunt, quod ſignificat lingua Phrygia *panem* & *cibum.* Sic Fabius probat, ſermonem potiſſimum ab auditione naſci. Turneb. vide Lutat. ad Stat. IV. Theb. 275. Almel. & Claudian. II. in Eutrop. 250.

Sunt

Digitized by Google

cultate caruerunt. Sunt autem alia hujus naturae, ut idem pluribus vocibus declarent, ita ut nihil ſignificationis, quo potius utaris, interſit: ut *enſis* & *gladius*. Alia, quae etiam ſi propria rerum aliquarum ſint nomina, τροπικῶς tamen ad eumdem intellectum feruntur, ut *ferrum* & *mucro*. Nam per abuſionem *ſicarios* etiam omnes vocamus, qui caedem telo quocumque commiſerint. Alia circuitu verborum plurium oſtendimus: quale eſt,

- - - *Et preſſi copia lactis.*

Plurima vero mutatione figuramus, *Scio*, *Non ignoro*, & *Non me fugit*, *Non me praeterit*, &, *Quis neſcit? Nemini dubium eſt.* Sed etiam ex proximo mutuari licet. Nam & *intelligo*, & *ſentio*, & *video*, ſaepe idem valent, quod *ſcio*. Quorum nobis ubertatem ac divitias dabit lectio, ut his non ſolum quomodo occurrerint, ſed etiam quomodo oporteat, utamur. Non ſemper enim haec inter ſe idem faciunt: nec ſicut de intellectu animi recte dixerim, *Video:* ita de viſu oculorum, *intelligo*. Nec ut *mucro* gladium, ſic *mucronem* gladius oſtendit. Sed ut copia verborum ſic paratur, ita non verborum tantum gratia legendum vel audiendum eſt. Nam omnium, quaecumque

Sunt autem.] Quaedam ſunt *ſynonyma*, ſed illa admodum rara, quae aequalem habent ſignificationem: nihil igitur intereſt, quibus utaris, neque magnopere opus eſt *delectu*, ut in aliis. haec etiam appellantur *polyonyma*. TURNEB.

Alia etiam, quae ſi propria r. a. ſ. n. tr. quaſi tamen.] Tranſpoſita hic duntaxat quaedam ſunt verba, quae in ſua loca hoc modo referenda *Alia, quae etiamſi propria rerum aliquarum ſint nomina; tropicos tamen quaſi &c.* REGIUS. *Τροπικῶς quare tū ad.* V. C. Alm. *Τρ. tamen ad eundem.* Voſſ. ſec. Steph. Gryph. Vidov. Leid. Ox. Ob. reliquae *tamen quaſi ad.* Aſcenſius etiam pro *rerum aliquarum* malebat *aliarum.*

Ut ferrum & mucro.] Fiunt quaedam *ſynonyma* per *tropum*: ut haec duo *gladium* ſignificant per *metonymiam* & *ſynecdochen*. TURNEB. *& ferrum.* Voſſ. ſec.

Sicarios etiam omnes, &c.] Sic accipiuntur *ſicarii* à jureconſultis in *lege Cornelia de ſicariis*: tamen proprie *ſicarii* dicuntur à *ſica*, id eſt, *brevi gladio.* TURNEB. vid. Cicer. pro Roſc. Amer. cap. 3. ALMELOV.

Talia circuitu.] *Quale* relativum, ut conjicio, effecit, ne errore careret hic locus inſcitia quorundam: putantium idcirco *talia* adſcribendum, quia *quale* ſequitur; ſed ſpecie recti decipiuntur: non enim *talia*, ſed *alia* legendum eſſe cuique acute intuenti conſtat. REGIUS. *talia.* Voſſ. ſec. Locat.

Verborum plurimum.] *Plurium.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Et preſſi.] Virg. eclog. I. quid autem per *lac preſſum* voluerit Virgilius indicare, vide diſquirentem Pincier. Parerg. Otii, II. 48.

Scio, non ignoro.] *Synonymia* eſt & copia per *iſodynamiam.* id eſt, *aequipollentiam*: adjicitur alia extenuatione figurae. TURNEB.

Et non me fugit.] *Sed non.* Voſſ. ſec.

Quis neſcit.] *Qui neſcit.* Voſſ. ſec.

Divitias dabit lectio.] Immo lectione veluti quotidiano cibo alitur & pingueſcit oratio; teſte Damaſo apud Hieronym. lib. I. ſelect. Epiſt. 17. ALMEL.

Ut his non ſolum.] *Ut non ſolum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Cum occurrerint.] *Quomodo occurrerint.* Voſſ. ſec. Baſil. Leiden. Oxon. Obr.

Quomodo oporteat.] *Oportet.* Voſſ. ſec. Baſil. *cum oportet.* Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

De viſu oculorum.] *De uſu.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Sed ut copia verborum ſic paratur.] *Sed ut copioſus verborum ſis paratus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Num omnium q. d. haec ſunt ex. p. & ipſius q. tr. a. c: o. q. d. p. o. intelligere &c.] Tres hic ſunt admiſſi errores, quorum primus tollitur, ſi non *haec*, ſed *hoc* legamus, ac loco *ipſius*, *u* vocali oraſa, *ipſis*, atque *ut* conjunctionem adſcribamus, *ut intelligere* &c. REGIUS. *haec.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

que docemus, hoc ſunt exempla potentiora etiam ipſis, quae traduntur, artibus, cum eo, qui diſcit, perductus eſt, ut intelligere ea ſine demonſtrante, & ſequi jam ſuis viribus poſſit: quia, quae doctor praecipit, orator oſtendit. Alia vero legentes, alia audientes magis adjuvant. Excitat, qui dicit, ſpiritu ipſo, nec imagine & ambitu rerum, ſed rebus incendit. Vivunt enim omnia, & moventur, excipimuſque nova illa, velut naſcentia, cum favore ac ſolicitudine. Nec fortuna modo judicii, ſed etiam ipſorum, qui orant, periculo afficimur. Praeter haec, vox & actio decora, commoda, ut quiſque locus poſtulabit, pronuntiandi vel potentiſſima in dicendo ratio, & ut ſemel dicam, pariter omuia docent. In lectione certius judicium, quod audienti frequenter aut ſuus cuique favor, aut ille laudantium clamor extorquet. Pudet enim diſſentire, & velut tacita quadam verecundia inhibemur plus nobis credere, cum interim & vitioſa pluribus placeant, & à corrogatis laudentur etiam, quae non placent. Sed è contrario quoque accidit, ut optime dictis gratiam prava judicia non referant. Lectio libera eſt, nec actionis impetù tranſcurrit: ſed repetere

tere

ſec. (ſed correctum *hoc*) Locat. Baſil. Colin. Leidens. *quid diſtit* etiam Voſſ. ſec.

Exempla potentiora.] Praeceptiones *rhetorum* non tantopere conducunt, quantum exempla, quae intelliguntur vel legendo vel audiendo. ſignum eſt enim maximi profectus, quando jam diſcipulus praeceptionum exempla deprehendere poteſt in oratoribus. Turn. Lactant. iv. 23. *Homines malunt exempla quam verba, quia loqui facile eſt, praeſtare difficile.* Almel.

Quae doctor praecipit.] *Quae decor. pr.* Voſſ. ſec.

Alia vero legentes.] *Alia vero audientes, alia legentes.* Voſſ. ſec.

Excitat.] *Et excitat.* Voſſ. ſec.

Intendit.] *Incenditur.* ſed corr. *incendit.* Voſſ. ſec.

Fortuna judicii.] Vide Menag. amaen. Jur. cap. 6. Almel.

Actio.] V. Cicer. de partit. cap. 7. Almel.

Decora commodat, ut quid quiſque l. p. p. v. p. i. d. r. e. u. ſ. d. pariter omnia docent.] Sic & confuſi & depravati ſunt hi ſenſus, ut nihil percipiatur; atque idcirco variis leguntur modis: pro illo namque, *commodat*, quidam *commendat* reponunt. ſed ne ſic quidem flagitia tolluntur. in priſtinam autem forſitan redigerentur integritatem; ſi pro illo *commodat*, hoc paſſivum verbum *commendatur*, refunderetur, illa *ut* particula, tanquam ſupervacuà, eraſa, & *docet*, illa litera *n* exempta, legeretur; hoc modo: *actio decora commendatur, quid quiſque locus poſtulabit; pronunciandi vel potentiſſima ratio, & ut ſemel dicam pariter omnia docet.* Regius. *commendat ut quid quiſque locus poſtulabit.* MSS. Baſ. Voſſ. ſec. Par. *commendat, quid quiſque locus.* Ald. *commodat ut quid quiſque.* Locat. *commendabit quid quiſque.* Vaſ. Steph. Baſil. Gryph. Colin Vidov. *commodat aut quid quiſque.* MS. Bodl. *commendat ut quiſque.* Andr. *commoda ut quiſque locus.* Colon. Leid. Ox. *accommodata ad quid quiſque.* Obr.

Docent.] *Docet.* Ven. Ald. Par.. Gryph. Baſil. Vidov. *decet.* Locat. *docent.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Alm. Vaſc. Steph. Colin. Obr. *decent*, Leid. Oxon.

Et illud tacita.] *Illud* pronomen, ut nihil ſenſum adjuvans, mihi videtur expungendum, & hac praepoſitione *ab* adſcripta, *illis* legendum. ut *ab illis* laudatoribus diſſentire intelligamur. Regius. *& illud.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Ven. Locat. *& ab illis.* Ald. Par. Gryph. Colin. Vidov. marg. Vaſc. Steph.

Placent.] *A* vocali adſcripta *placeant*, & *laudentur* videtur legendum. Regius. *placent & laudantur.* Voſſ. ſec. Locat.

Et à corrogatis laudentur.] *Plinius* in epiſtolis ait, ſuo tempore permultis oratoribus conductos fuiſſe atque redemptos auditores in *baſilicis*. Unde oratores illi appellabantur *Sophocles* Graece, Latine *Laudicoeni*, quia conducebant auditores, ut palam laudarentur. Vide *Eraſ. in Chiliad.* Turneb. vide Scheff. de Stylo c. ix. §. 1. & Rader. ad Martial. x. 76.

Lectio libera eſt.] *Actio* decurrit perpetuo tenore,

re,

tere ſaepius licet, ſive dubites, ſive memoriae penitus affigere velis. Repetamus autem, & tractemus, & ut cibos manſos ac prope liquefactos demittimus, quo facilius digerantur, ita lectio non cruda, ſed multa iteratione mollita, & velut confecta, memoriae imitationique tradatur. Ac diu non niſi optimus quiſque, & qui credentem ſibi minime fallat, legendus eſt, ſed diligenter, ac pene ad ſcribendi ſollicitudinem: nec per partes modo ſcrutanda omnia, ſed perlectus liber utique ex integro reſumendus, praecipueque oratio, cujus virtutes frequenter ex induſtria quoque occultantur. Saepe enim praeparat, diſſimulat, inſidiatur orator, eaque in prima parte actionis dicit, quae ſunt in ſumma profutura. Itaque ſuo loco minus placent, adhuc nobis, quare dicta ſint, ignorantibus: ideoque erunt cognitis omnibus repetenda. Illud vero utiliſſimum, noſſe eas cauſſas, quarum orationes in manus ſumpſerimus: & quoties continget, utrimque habitas legere

re, at *lectionem*, cum volumus, inhibemus, revocamus, atque ita exactius judicare poſſumus. TURNEB. *libera* hic notat, quod liceat libere de libris judicare, non ut in recitationibus & actionibus non licet, quia abripimur vel favore, vel aliorum laudantium clamore.

Memoriae penitus affigere.] *Penitus* omittunt Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Francius *infigatur* etiam malebat.

Repetamus & tractemus.] *Repetimus* & *tractamus.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Demittimus.] *Dimittimus.* Voſſ. ſec. Ald. Baſil. Male. *demittimus* enim cibos manſos in alvum. Ovid. Ibide 387.

Ut quos demiſit vaſtam Polyphemus in alvum.

ubi plura dicemus. BURM.

Facilius digerantur.] *Digenerantur.* Voſſ. ſec.

Ita lectio non cruda, ſed multa iteratione mollita, &c.] MS. Palat. melius hoc loco reponit: *Ita lectio non cruda, ſed multa alteratione mollita, & velut confecta memoriae imitationique tradatur. Alterare cibum*, eſt ἀναμάρυσθαι, *Remandere.* Sic lib. IV. *Quare & pueri ſtatim, ut praecepi, quam plurima ediſcant: & quaecumque aetas operam juvandae ſtudio memoriae dabit, devoret initio taedium illud & ſcripta & lecta ſaepius revolvendi, & quaſi eumdem cibum remandendi.* JAN. GEBHARD. Crepund. lib. 3. cap. 18. *alteratione* etiam eſt in V. C. Alm. ſed vox illa *alteratio* ex Monachorum & Scholaſticorum Philoſophorum officinis prodiit. qui & verbum *alterare* nobis produxerunt apud Ovid. I. Faſt. 373. quod recte damnavit Heinſius, licet propugnet Pincier. parerg. Otii lib. II. cap. 50. vide & Buchner. ad Theſaur. Fabri. *alterationem* quoque Rhodius in Lexico Scriboniano habet. ſed in ipſo Scribonio §. 181. *altercatio* legitur. Verba autem haec ex ipſa re petita & propria ſunt: *mollire* enim eſt coquere. Ovid. I. Met. 228.

Atque ita ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis.

Apulej. lib. X. Met. *coquus pulmenta vapore mollibat. confici* vero cibus etiam dicitur, cum manditur. ita & *dentes qui conficiunt.* Plin. XI. c. 37. Columel. VI. 2. *boves in conficiendo cibo lenti.* Scribon. Larg. §. 122. *capientem cibi exiguum, quod facile conficiatur, ne crudus ſumat medicamentum.* ubi pro *concoqui* ſumitur; ut & apud Plin. lib. VIII. c. 21. *omnia dentibus frangentes, pretinuſque devorata conficientes ventre.* BURM.

Ac diu non niſi.] Cum judicium non eſt ſatis ſubtile & exactum in diſcernendis virtutibus & vitiis, legendi ſunt duntaxat claſſici auctores, qui *virtutes* habent ſine *vitiis.* TURNEB.

Scrutanda omnia.] *Scrutandi.* V. C. Alm.

Praecipueque.] *Praecipue.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov.

Saepe enim.] Monet imprimis habendam rationem *oeconomiae*, quae maxime eſt artificioſa apud oratores, & maxima virtus eſt exiſtimanda. TURN.

Praeparat, diſſimulat, inſidiatur.] *Praeparat diſſimulatim inſidias* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Col. Vidov. *praeparat diſſimulatim inſidiatis.* V. C. Alm. *praeparat, diſſimulat interim inſidias.* Obr. forte *diſſimulat vim inſidians orator.*

Eaque in prima parte.] *Atque in prima parte.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. marg. Baſil. *atque a prima.* Baſil.

Quae ſunt in ſumma profutura.] Ita legit MS. Bodlejanus; editiones Aldi, Pariſienſis, Vaſcoſani, ac Stephani. *Quae ſunt forte in ſumma profutura*, edit. Lugd. Illud *forte* quem uſum habeat in hoc loco, non video. Nec enim temere oratoribus verba debent excidere; ſed certo

legere actiones: ut Demoſthenis atque Aeſchinis inter ſe contrarias: ut Servii Sulpitii, & Meſſalae, quorum alter pro Aufidia, contra dixit alter: & Pollionis & Caſſii reo Aſprenate, aliaſque plurimas. Quinetiam, ſi minus pares videbuntur, aliquae tamen ad cognoſcendam litium quaeſtionem recte requirentur: ut contra Ciceronis orationes, Tuberonis in Q. Ligarium, & Hortenſii pro Verre. Quinetiam, eaſdem cauſſas ut quiſque egerit, utile erit ſcire. Nam pro domo Ciceronis dixit Calidius: & pro Milone orationem Brutus exercitationis gratia ſcripſit, etiamſi egiſſe eum Cornelius Celſus falſo exiſtimat. Et Pollio ac Meſſala defenderunt eoſdem, & nobis pueris in-

certo conſilio dicit Fabius ſtatui ab iis nonnulla in initiis, quae in ſummâ profutura cognoſcunt. GIBSON. *forte* habent Baſil. Colon. Parei. omiſit & Obrecht. *in ſummam* Philander iterum, ut in principio capitis. *εἰς τὸ σύμπαν.*

Quorum alter.] Id eſt Meſſala, vide ad lib. IX. c. 2.

Caſſii reus aſpernatus eſt.] Aut haec tria ultima verba ſunt ſupervacua, aut certe aliquid deeſt quod ſenſum perficiat. Nec me fugit in quibuſdam exemplaribus legi hoc modo, *Et Pollionis Caſſius reos aſpernatus eſt*, ſed ne ſic quidem verus mihi ſenſus haberi videtur, REGIUS. Ptolemaeus Flavius Obſervation. cap. 58. pag. 977. Lamp. Crit. Part. I. Puto (inquit) legendum: *Et Pollionis & Caſſii reus Aſprenas eſt.* Accuſatus eſt enim *Aſprenas Nonius* a Caſſio Severo, ut ex his Plinii verbis datur conjici, quae poſita ſunt in 35. lib. mundanae hiſtoriae, cap. 2. *Memoria non illa foediore, cujus veneno Aſprenati reo Caſſius Severus accuſator objiciebat interiiſſe* 130. *convivas.* Hiſtoriae meminit & Tranquillus, in Aug. *Cum Aſprenas Nonius arctius ei junctus, cauſſam veneficii accuſante Caſſio Severo diceret, conſuluit ſenatum, quid officii ſui putaret.* De hoc Caſſio Severo meminit Macrobius, Seneca, Tacitus, & alibi Fabius. Cujus ſcripta, Senatuſconſultis abolita, requiri & eſſe in manibus, lectitarique permiſit Caligula, ut a Tranquillo docemur. *Aſprenates*, non *Aſprenas* pronunciatur in VI. Controverſ. ab eo, qui id operis poſteris reliquit; non enim Seneca putandus, quamquam illius titulo circumferantur. Qnod ſi ſequimur, dicemus, mendam accidiſſe ex inverſione liquidae, & lapſu ſecundae in ultimam vocalem: tametſi ſuboleat, deeſſe adhuc aliquid ad integrum Fabii ſenſum. Hactenus *Flavius.* PAREUS *& Caſſii reus aſpernatus eſt.* Locat. *& Pollionis ut Caſſius contra reus aſpernatus eſt.* Voſſ. ſec. *Pollionis & Caſſii reus aſpernat eſt.* Ald. *Pollionis & Caſſii reo aſpernate.* Baſil. Gryph. Steph. Vidov. Leid. Ox. *Pol. & Caſſii, reo aſprenate.* Colin. Obr. quos ſecuti ſumus. De hoc Nonio Aſprenate vide ſupr. lib. I. cap. 5.

Ut quinetiam ſi minus.] *Ut* particula proculdubio eſt eradenda. REGIUS. Oratio *Tuberonis in Quintum Ligarium* citatur a *Pomponio in titulo de origine juris. Hortenſius* autem, tametſi agendo prope par erat *Ciceroni*, tamen ſcribendo longe erat inferior. TURNEB. *ut quinetiam.* Locat.

Ad cognoſcendam l. quaeſtionem.] *Ad cognoſcendum l. quaeſtiones.* Obrecht. edidit.

Quis etiam eaſdem cauſas utriſque erit ſcire.] Quid ſibi velit Fabius, facile ex iis, quae ſequuntur, percipitur: nam utile eſſe innuere videtur, eorum quoque Orationes legere, qui eaſdem utrinque cauſſas egerunt. ſed hic ſenſus ex verbis loci hujus idcirco non colligitur, quia eſt depravatus: Emendaretur autem, ſi & haec duo verba adſcriberentur *egerit*, *utile*, & *s* litera in *n* converſa, *utrinque* legeretur, hoc modo: *Quis eaſdem cauſas utrinque egerit, utile eric ſcire.* REGIUS. multi patroni uni *cauſae* interdum adhibebantur: igitur eorum orationes utile eſt legere, ut magis deprehendamus virtutes. TURNEB. *Quis & eaſdem cauſas utriſque eric ſcire.* Voſſ. ſec. Almel. codex turbat. *quin etiam eaſdem cauſas utrinſque erit ſcire.* Locat. *utrinſque erit ſcire.* Andr. Ven. *utriſque.* MS. Bod. *quin etiam eaſdem cauſas utile erit ſcire.* Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Nam de domo Ciceronis dixit Callidius.] *Pro domo* legendum mihi videtur. nam pro domo ſua Ciceronis exſtat Oratio, pro qua recuperanda etiam Caliidius dixit. REGIUS. *de domo.* Voſſ. ſec. Locat. Obrecht. *Calidius* quoque MSS. Voſſ. ſec. Colb. Ald. Baſil. Gryph. Vidov. & recte. nam ita vocatum fuiſſe, non *Callidium*, praeter plurima Ciceronis, in quibus hujus Oratoris mentio fit, aperte docet Cicer. II. de Invent. c. 9. *de hominis enim certo & proprio vocabulo agitur, ut ſi dicamus idcirco aliquem Calidium vocari, quod temerario & repentino conſilio ſit.* ita enim legit Rob. Steph. & alii. cum vulgo *Caldum* circumferatur: reſpicit enim aperte ad *caldum conſilium*, ut Terent. in Eunuch. II. 5. & ipſe Cicero I. de off. 24. & 15. ad Att. 16. loquitur. BURM.

inſignes pro Voluſeno Catulo, Domitii Afri, Criſpi Paſſieni, Decimi Laelii orationes ferebantur. Neque id ſtatim legenti perſuaſum ſit, omnia, quae magni auctores dixerint, utique eſſe perfecta. Nam & labuntur aliquando, & oneri cedunt, & indulgent ingeniorum ſuorum voluptati: nec ſemper intendunt animum, & nonnumquam fatigantur: cum Ciceroni dormitare interim Demoſthenes, Horatio vero etiam Homerus ipſe videatur. Summi enim ſunt, homines tamen: acciditque iis, qui, quidquid apud illos repererunt, dicendi legem putant, ut deteriora imitentur (id enim eſt facilius) ac ſe abunde ſimiles putent, ſi vitia magnorum conſequantur. Modeſte tamen & circum-

Inſignes at pro Voluſeno.] *At* particula, ut ſenſui moleſta, expungatur. Regius. habent Voſſ. ſec. Locat. *inſignes tres.* Val. lih.

Decimi Laelii.] Hunc conſulem, cum Antiſtio Vetere memoratum A. U. C. 748. in Faſtis & apud Gruter. cxcii. 9. credit Glandorpius. ſed ego puto hic intelligi ejus filium, qui & Tacito lib. vi. Ann. 47. & 48. accuſaſſe Albucillam dicitur, quem Ryckius Conſulis filium ſtatuit: & ita melius tempora congruunt: pueritia enim Quinctiliani, qui ex calculo Dodwelli natus anno Chr. 42. ſive A. U. C. 794. in annum Chr. 50. vel circa eum, ſtatui debet, quo tempore Decimus Laelius pater, ſi vixerit, certe ſenectute impediri debuit, ne cauſſas oraret. poſſet tamen aliquis credere hanc cauſſam Voluſeni Catuli actam ante pueritiam Fabii: non enim dicit ſe audiſſe cauſas illas orantes, ſed *nobis pueris inſignes orationes ferebantur*, id eſt, celebrabantur, & in manibus hominum & ore erant. ut ita Sueton. Caeſ. 20. *vulgo ferrentur hi verſus. Non Bibulo quidquam &c.* cap. 55. *inter quos temere quaedam feruntur.* cap. 56. *feruntur & a puero & ab adoleſcente quaedam ſcripta.* Teret. Eun. ii. 3. *audieras.* Gn. *ſaepe, & fertur in primis.* & ſic paſſim, *ita ferunt.* Burmannus.

Perſuaſum ſic.] C in *t* mutata, *ſit* legendum eſſe, ne admonitione quidem dignum v.detur. Regius.

Omnia quae magni auctores.] *Omnia quae omnes.* MSS. Colb. Voſſ. ſec. And. Loc. Ald. Par. Gryph. Colin. Vidov. marg. Baſil. non male; ita enim explicari poſſet: ne quis credat omnia, non quae apud unum auctorem, ſed apud omnes auctores occurrunt, & ita communi quaſi conſenſu recepta videntur, eſſe perfecta. de repetitione vero illa *omnes omnia* egimus ſupr. lib. ix. cap. 3. hic tamen malo *magni.*

Nam & labuntur.] Noſter cap. ſeq. *nam & magnis quoque auctoribus excidunt vitioſa.* &c. Almelov.

Et nonnumquam fatigantur.] *Te &* deeſt apud Obr.

Cum Ciceroni dormitare interim Demoſthenis oratio, verum.] *Non modo* particulam eſſe adſcribendam illud *vero etiam*, oſtendit, ut legatur, *cum Ciceroni dormitare interim, non modo Demoſthenis oratio; verum etiam Homerus ipſe videatur.* Regius. *dormitare interim D. oratio. v. e. H. ipſe videatur.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. ſed reliqui ut editum eſt, niſi quod Steph. omiſerit *vero.* reſpicere vero ad Horatii locum in Art. Poët. 358. Fabium conſtat,

——— *Fit Chaerilus ille,*
Quem bis terve bonum cum riſu miror, & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.

deceptus vero fuit Fabius, non recte percepta vi vocis *quandoque*, quaſi illa notaret *interim*, id eſt, more noſtri Fabii *interdum*; ſed Horatii mens eſt, ſe mirari quoties Chaerilus, id eſt, peſſimus poëta, bonum verſum edat, & ſe quoque indignari, *quandoque*, id eſt, quandocumque bonus Homerus, id eſt, egregius poëta, dormitet, & malum verſum prodat. & hoc ſenſu fere capienda haec Horatii verba docuit Steph. i. Schediaſm. 19. qui *quotieſcunque* explicat. ſed pro *quandocumque* etiam alio loco apud Horat. iv. od. i. interpretatur Acro, & alii interpretes. & eodem libr. od. 2. Cicero vero in Orat. c. 29. ſibi *non ſatisfacere nec ſemper aures implere Demoſthenem dicit.* quare Cl. Almel. hic errare Fabium putat, ut & lib. xii. c. i. quaſi Ciceronem hoc verbo *dormitare* uſum eſſe de Demoſthene crediderit, quem ut *plane perfectum, & cui nihil admodum deeſt*, laudaverit ſed ſuffecit Fabio unum Horatii verbum de utroque Demoſthene & Homero. Burm.

Summi ſunt, homines tamen.] Reſpicit ad iſta Terentii Heaut. i. i. *homo ſum; nihil humani a me alienum puto.* Alm. immo vero ad illud vulgatum, *homines ſumus, homo ſum*; de quo egi ſatis ad Petron. cap. lxxv.

Apud illos repperer unt.] *Repperitur.* Ald. Obr. marg. Baſil.

Abunde putent.] *Putant.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

cumſpecto judicio de tantis viris pronuntiandum eſt, ne (quod pleriſque accidit) damnent, quae non intelligunt. Ac ſi neceſſe eſt in alteram errare partem, omnia eorum legentibus placere, quam multa diſplicere maluerim. Plurimum dicit oratori conferre Theophraſtus lectionem poëtarum: multique ejus judicium ſequuntur: neque immerito. Namque ab his & in rebus ſpiritus, & in verbis ſublimitas, & in affectibus motus omnis, & in perſonis decor petitur, praecipueque velut attrita quotidiano actu forenſi ingenia, optime rerum talium blanditia reparantur. Ideoque in hac lectione Cicero requieſcendum putat. Meminerimus tamen, non per omnia poëtas eſſe oratori ſequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum, totumque illud ſtudiorum genus oſtentationi comparatum, praeter id, quod ſolam petit voluptatem, eamque, fingendo non falſa modo, ſed etiam quaedam incredibilia, ſectatur, patrocinio quoque aliquo juvari: quod alligati ad certam pedum neceſſitatem non ſemper propriis uti poſſint, ſed depulſi à recta via, neceſſario ad eloquendi quaedam deverticula confugiant: nec mutare quaedam modo verba, ſed extendere, corripere, convertere, dividere cogantur: nos vero armatos ſtare in acie, & ſummis de rebus decernere, & ad victoriam

Baſil. qui diſtinguunt poſt *imitentur.*

Damnant quae non intelligunt.] Hoc ex Strabone lib. VII. ſumptum, de Callimacho Grammatico audaci & inepto Homeri correctore, putat Fabrett. ad Column. Traj. pag. 51. Almel.

Plurimum dicit.] Nunc *Fabius* docet, qui ſint legendi, poſteaque auctorum catalogum recenſebit, ac de ſingulis judicabit. poëtas quoque dixit libro primo legendos propter *ſublimitatem:* olimque à poetis *pueri* incipiebant, ut ab *Homero* & *Virgilio.* Turneb. Vide Joh. Ludovici Strebaei Rhemenſis, de Elect. & Orat. Colloc. Verb. lib. 1. cap. 6. pag. 27. 28. 29 30. Ubi agit, *Utrum priores legendi Poetae, an Oratores?* Pareus.

Diſplicere.] *Deſpicere.* marg. Baſil.

Neque id immerito.] *Id* non habet MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Obr. & rectius puto, ut contraria erat formula *Et merito.* de qua ſupr. lib. v. c. 11.

In rebus ſpiritus.] *Et* copulam eſſe adſcribendam facile ex iis, quae ſequuntur, patet, hoc modo: *& in rebus ſpiritus.* Regius. *&* non habet Voſſ. ſec.

Velut attrita quotidiano.] Hoc eſt, quod Petron. cap. v. vult:

Interdum ſubducta foro det pagina verſum:

ubi vide, quae notavimus. Burm.

Blanditia.] *Blanditatum.* V. C. Alm. *libertate* marg. Vidov.

Reperiuntur.] *E* vocali in *a* conversa, ac *i* expuncta, *reparantur* proculdubio eſt legendum. Regius. *reperiantur.* Voſſ. ſec.

Requieſcendum.] Id eſt, oblectandum. de Orat. II. 14. Alm. reſpicit ad Orat. pro Arch. cap. 6.

Meminerimus tamen.] *Poëtarum* major eſt libertas & licentia, quam *oratorum*, habentque ejus rei patrocinium, quia conſtringuntur verſus neceſſitate: praeterea totum genus eſt *epidicticum* & *oſtentativum.* Turneb.

Totumque illud ſtudiorum.] Haec verba deſunt MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin.

Aliquo juvari.] *Aliquo juvari poſcit.* Par. Gryph. Colin. Vidov.

Quod alligata ad &c. uti poſcit.] *Adligati*, ubi *e* litera in *s* mutata, & *n* adſcripta *poſſint*, legendum eſt. Regius. *alligata &c. poſſit.* Voſſ. ſec. *alligatum ad &c. poſſit.* Baſil.

Depulſi.] *Depulſum.* & *confugiat.* Baſil. *repulſi.* Ald.

Sed extendere.] *Sed tendere.* Obr.

Convertere.] Dubitabat Gallaeus, num non *contrahere* praeſtaret. ſed jam *corripere* praeceſſerat.

Decernere.] *Cernere* edidit Obr.

Ad victoriam niti.] Verbum huic ſenſui deeſt, citra quod perfectus eſſe non poteſt. *decet* vero ſimileve aut adſcribendum eſt, aut certe ſubaudiendum hoc modo; *ad victoriam niti decet.* Regius. Editiones nonnullae omiſerunt vocem *decet.* Sed cum ſenſus abſque eà mutilatus videtur, nos

ctoriam niti decet. Neque ego arma ſqualere ſitu ac rubigine velim, ſed fulgorem his ineſſe, qui terreat, qualis eſt ferri, quo mens ſimul viſuſque perſtringatur: non qualis auri argentique, imbellis, & potius habenti periculoſus. Hiſtoria quoque alere orationem quodam molli jucundoque ſucco poteſt. Verum & ipſa ſic eſt legenda, ut ſciamus, pleraſque ejus virtutes oratori eſſe vitandas. Eſt enim proxima poëtis, & quodammodo carmen ſolutum: & ſcribitur ad narrandum, non ad probandum: totumque opus non ad actum rei, pugnamque praeſentem, ſed ad memoriam poſteritatis, & ingenii famam componitur: ideoque & verbis liberioribus, & remotioribus figuris narrandi taedium evitat. Itaque, ut dixi, neque illa *Salluſtiana brevitas*, qua nihil apud aures vacuas atque eruditas poteſt eſſe perfectius, apud occupatum variis cogitationibus judicem, & ſaepius ineruditum, captanda nobis eſt: neque illa *Livii lactea ubertas* ſatis docebit eum, qui non ſpeciem expoſitionis, ſed fidem quaerit. Adde quod M. Tullius ne Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles oratori putat, quamquam illum *bellicum canere*, hujus *ore Muſas eſſe locutas* exiſtimet.

Licet

nos illam inſeruimus ad fidem Editionum, Aldinae, Pariſienſis, Vaſcoſani, Stephanique. Gibson. deeſt vox *decet* MSS. Alm. Voſſ. ſec. & Vall. libr.

Neque ego arma ſquallore ſitu c. r. v. ſed fulgore muniſſe qui.] Depravati hujus loci ſenſus verus eſt amiſſus: qui ſic reparari poteſt. ut *o* in *e* converſa *ſquallere*, & non *muniſſe* ſed *munita eſſe* legatur. hoc modo. *Neque ego arma ſquallere ſitu ac rubigine velim, ſed fulgore munita eſſe qui &c.* Regius. Hac *metaphora* ſignificat, ornatum oratorium debere *ſeverum* eſſe & *virile*, non *laſcivum*, qualis eſt *poëticus*. Caeterum ubi legitur *perſtringantur*, haud ſcio an legendum ſit *praeſtringatur*: hoc enim verbum ſignificat hebetare aciem oculorum & obtenebrare: unde *praeſtigiae* dicuntur. Similis error inolevit apud multos auctores. Turneb. *neque ergo*. V. C. Alm. & Gebh. MS. *ſed fulgore nimis ſe qui.* Voſſ. ſec. *fulgore munis ſe qui.* Locat. *fulgore munita eſſe qui.* Ald. Colin. *fulgerem ineſſe* Baſil. Gryph. Vidov. vide Gebh. crep. II. cap. 2. qui multa, de fulgore armorum collegit. *praeſtringentur* ego quoque praeferrem. de qua voce vide Abrah. ad Cicer. in Vatin. cap. 10. Pincier. Par. III. 21. & diligentiſſimum Drakenborch. ad Sil. I. 358. apud Statium quoque lib. v. 665. ex MSS. legendum,

At juvenem multo praeſtringunt lumine.

& ita mox hoc eodem capite I. *nunc ceterarum fulgere virtutum laus iſta praeſtringitur.* vide & Aſcon. Ped. ad Cicer. divin. 14. *perſtringitur* vero hic erat in V. C. Alm. Baſil.

Qui terreat, qualis.] *Qui terreat, qualis eſt ferri argentique in bellis & potius habenti periculoſus.* Voſſ. ſec. omiſſis reliquis.

Viſuſque.] *Uſuſque.* V. C. Alm.

Et ſcribitur.] *Et ſcribantur.* V. C. Alm. *& ſcribuntur.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Non ad actum rei.] *Non ad intuitum rei.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Ven. Locat. Ald. Colin. Vidov. (qui *ad* omiſit) & margines Steph. Vaſc. Baſil. Gryph. & ita edidit Obrecht.

Sed ad memoriam.] Vid. Iſ. Caſaub. ad Sueton. Calig. 53. Pareus.

Et verbis liberioribus.] *Et verbis remotioribus, & liberioribus figuris.* Voſſ. ſec. Baſil. Gryph. quod neſcio an rectius. ita Poëtis certe ſuadet Petron. c. CXVIII. *fumendas voces a plebe ſubmotas.*

Ut dixi.] Lib. IV. cap. 2.

Quia nihil.] *I* vocali expuncta, *qua* recte in quibuſdam legitur exemplaribus. Regius. *quia* Locat. in Voſſian. ſec. multa hic omiſſa hoc modo. *qua nihil apud occupatum variis c. j. & ſ. i. captanda nobis eſt.*

Aures vacuas.] *Vacivas* diceret Plautus in prol. Trinum. & Caſin. v. Canter. Novar. Lect. II. 20. Alm. ſed Ovidius & alii ſaepe dixerunt *vacuas aures.* hoc *vacive perlegere* Phaedrus dixit Prologo libri v.

Satis docebit.] *Satis decebit.* Voſſ. ſec.

Speciem expoſitionis.] *Compoſitionis.* Voſſ. ſec.

Audio quod M. Tullius neque T. q. a. X. inutiles.] Niſi corrigatur hic locus a ſe ipſo Fabius diſſentire videtur. non *audio* autem, ſed *adde*, & illa *que*

ex-

Licet tamen nobis in digreſſionibus uti vel hiſtorico nonnumquam nitore, dum in iis, de quibus erit quaeſtio, meminerimus non athletarum toros, ſed militum lacertos eſſe: nec verſicolorem illam, qua Demetrius Phalereus dicebatur uti, veſtem bene ad forenſem pulverem facere. Eſt & alius ex hiſtoriis uſus, & is quidem maximus, ſed non ad praeſentem pertinens locum, ex cognitione rerum exemplorumque, quibus in primis inſtructus eſſe debet orator, ne omnia teſtimonia expetat à litigatore: ſed pleraque ex vetuſtate diligenter ſibi cognita ſumat: hoc potentiora, quod ea ſola criminibus odii & gratiae vacant. A philoſophorum vero lectione ut eſſent nobis multa petenda, vitio factum eſt oratorum, qui quidem illis optima ſui operis parte ceſſerunt. Nam & de juſtis, honeſtis, utilibus, quaeque ſunt his contraria, & de rebus divinis maxime dicunt, & argumentantur acriter: & altercationibus atque interrogationibus oratorem futu-

expuncta, *ne*, ac *in* praepoſitione eraſa; *utiles* mihi legendum videtur. hoc modo. *Adde quod M. Tullius ne Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles oratori putat.* ſic autem eſſe corrigendum facile colligitur ex Ciceronis Oratore cap. 9. REGIUS. Quidam oratores imitabantur *Thucydidem*, quidam *Xenophontem*: utroſque reprehendit *Cicero*, quia aliud eſt ſcribere hiſtoriam, aliud orare. quanquam tanta eſt ſuavitas *Xenophontis*, ut appelletur *Muſa Attica*. TURNEB. vide Ciceron. in Bruto. c. 7. in Orator. c. 9. & de opt. gen. Orat. c. 5. ALM. *audio quod.* Voſſ. ſec. Locat. *audeo* V. C. Alm. *neque Thucydidem.* Locat. *addo quod.* Baſil. marg. ſed in textu *Quod dicere fortius audeo, quia M. Tullius.* quod ſi ex MSS. profluxerit, non incongruum puto. & inde illud *audio* vel *audeo* profluxiſſe, quod cum nullum ſenſum faceret in *addo*, deinde in *adde* mutaverunt. *fortiter* vero *dicere* eſt confidenter. vide ſupr. lib. v. cap. 10. BURMANNUS.

Bellicum canere.] Orator. cap. 12.

Muſas locutas.] Orat. cap. 19.

Dum in iis de quibus, &c.] Athletarum *tori*, id eſt, muſculi, robur habent, ſed nimium ſunt carnoſi. itaque laſciviunt carne. at militum lacerti labore ſunt aſtricti & robuſti. hos comparat *oratoribus*, ut *athletas hiſtoricis*. TURNEB.

Verſicolorem.] Aut intelligit diſtinctam variis coloribus, aut ſubinde colorem mutantem, quemadmodum *ſericum* quoddam eſt, quod alio atque alio circumſpicitur colore. *Idem. verſicolor* eſt *varia veſtis*, ut Terentius in Eun. IV. 4. vocat. vide Salmaſ. ad Vopiſc. Aurelian. cap. 46.

Ad forenſem pulverem.] Alluſit ad proverb. *ſine pulveris jactu, aut tactu*, id eſt, *ſine pugna.* nam *pulvis*, nominatus ἁφὴ, inſpergebatur *athletis.* praeterea milites cum pugnant, *pulverem* excitant. TURNEB.

Eſt & alius.] Exempla ſumuntur ex hiſtoriis, ſed ea pertinent ad *probationem*, non ad *elocutionem*, de qua nunc loquimur: quanquam poſſunt eſſe quaedam exempla, quae adhibentur expolitionis cauſa, ut de *ſimilitudine* dixit lib. 8. *Idem.*

Ne omnia.] *Nec omnia.* Voſſ. ſec. Locat. Baſil.

Expetat.] *Exſpectet.* Voſſ. ſec. Baſil. Gryph. marg. Vaſ. & Steph. Obrecht. *exſpectat.* V. C. Alm. *expetet.* Locat.

Haec potentiora &c. & gratia vacant.] *Ae* diphthongo in *o* vocalem converſa *hoc*, pro tanto. & *e* vocali adſcripta, *gratiae* pro *gratia* legendum eſt. REGIUS. *haec* & *gratia.* Voſſ. ſec.

Philoſophorum vere lectione.] *Cic. lib. 3. de Orat.* ait, eoſdem olim fuiſſe *oratores* & *philoſophos*: ſed cum nonnulli extitiſſent calumniatores, qui, omiſſa philoſophia, eloquentia abuterentur, optimi quidam viri ſpreta eloquentia philoſophiam coeperunt privatim. ita oratores meliorem partem reliquerunt philoſophis. vide & *Fabii* praefationem l. 1. TURNEB.

Vitio factum eſt oratorum.] *Vitio factum eſt, alias oraterum.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. *alia oraterum.* V. C. Alm.

Que quidem illis optima ſui operis parte cenſentur.] Ne hic quidem ſenſus integer habetur: *Qui* enim, non *quae*, & *ceſſerunt*, non *cenſentur*, contenderim eſſe legendum, quamvis mihi exemplaria nulla adſtipulentur. REGIUS. *quae* & *cenſetur.* Voſſ. ſec. *qui* & *cenſentur.* V. C. Alm. Locat.

Quaeque ſunt his contraria.] *Iiſque quae ſunt contraria.* Vidov. *uſque quae ſint contr.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin.

Ex altercationibus.] *X* litera in *t* mutata legatur *&.* REGIUS. *ex.* Voſſ. ſec.

Interrogationibus.] De quibus jam egit lib. v. cap.

futurum optime Socratici praeparant. Sed his quoque adhibendum eſt ſimile judicium, ut etiam cum in rebus verſemur iiſdem, non tamen eamdem eſſe conditionem ſciamus litium ac diſputationum, fori & auditorii, praeceptorum & periculorum. Credo exacturos pleroſque, cum tantum eſſe utilitatis in legendo judicemus, ut id quoque adjungamus operi, *qui ſint legendi*, quae in quoque auctore praecipua virtus. Sed perſequi ſingulos, infiniti fuerit operis. Quippe cum in Bruto M. Tullius tot millibus verſuum de Romanis tantum oratoribus loquatur, & tamen de omnibus aetatis ſuae, quibuſcum vivebat, exceptis Caeſare atque Marcello, ſilentium egerit: quis erit modus, ſi & illos, & qui poſtea fuerunt, & Graecos omnes, & philoſophos & poëtas, perſequi velim? Fuerit igitur brevitas illa tutiſſima, quae eſt apud Livium in epiſtola ad filium ſcripta, *legendos Demoſthenem atque*

cap. 7. & cap. 11. & Cicero 11. de finib. 1. ALM.

Litium ac diſpoſitionum.] Loco *diſpoſitionum* recte in quibuſdam exemplaribus legitur *diſputationum.* REGIUS.

Periculorum.] Haec pericula paullo ante *fortunam judicii* vocavit. ALM.

Credo exacturos.] *Fabius* deinceps eſt numeraturus praecipuos auctores, quos potiſſimum imitari debemus. qua in re maxime eſt obſervandum, à *Fabio* annotari uniuſcujuſque peculiares virtutes, ut, in legendo quid excerpere debeamus, ſciamus. TURNEB. hic novum caput incipit Voſſ. ſec. cum titulo, *qui praecipue auctores ſunt legendi.*

Qui ſint legendi.] *Legendi* deeſt in MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Quidem quiſque connivebat.] Sic quidem corrupte legitur, ſed ſi loco illius *quidem*, hic ablativus *qua* reponatur, & contextus & ſenſus integri fient hoc modo. *& tamen de omnibus aetatis ſuae, qua quiſque connivebat.* miror autem quoſdam ita depravare, ut pro illo *connivebant* legant *convivebat*, cum illa a vero eleganique ſenſu maxime ſint aliena. REGIUS. *quidem quiſque connivebat.* Loc. *quid quiſque connivebat.* Voſſ. ſec. *quid quiſque condiderat.* Obr. corruptus locus, & illa, *quibuſcum vivebat*, ſuperflua ſunt; ſufficit enim *aetatis ſuae.* Neque Obrechti correctio placet, quia Cicero non catalogum operum, quae quiſque condiderit, contexuit, ſed in qua maxime eloquentiae parte excelluerit, narrat, & quaedam aliquando eorum opera, quibus maxime inſignes fuerunt, leviter perſtringit. & certe Marcelli, quem laudat in Brut. c. 71. nullum opus, quod ille condidit, memorat. quare puto legendum *de omnibus aetatis ſuae, qui cum maxime vigebant:* hoc enim verbo amat Cicero uti. ſic 111. de Orat. 28. *Philonem, quem in Academia maxime vigere audio.* & 1. de Orat. 11. *vigebat auditor Panaetii illius tui Mneſarchus.* noſter hoc ipſo capite, *habebunt, & qui poſt nos de oratoribus ſcribent, magnam eos, qui nunc vigent, materiem vere laudandi.* & paſſim ita Cicero, Livius, & alii. neſcio vero cur errare hic Fabium adnotaverit editor Leidenſis. forte quod crediderit, etiam Ciceronem Hortenſii meminiſſe, qui cum Cicerone vixit, & de quo in ultima parte Bruti multis agit Cicero. ſed recte Fabius eum non excipit, quia ille jam, Cicerone in foro florente, defloruerat, nec vigebat amplius, &, licet poſtea aemulatione ſe iterum ad forenſes cauſſas retulerit, jam tamen, cum Cicero Brutum ſcriberet anno urb. U. C. DCCVII. obierat Hortenſius anno urb. DCCIV. non ergo eum excipere poterat cum Marcello & Caeſare, qui tunc adhuc vivebant. pro Marcello enim Cicero A. U. DCCVIII. orationem habuit, qui poſtea a Magio interfectus fuit. Caeſar vero interfectus fuit A. U. DCCX. BURM.

Silentium egerit.] Ita loquitur & Valer. Max. 1. VI. 11. *non ſinit nos M. Craſſus de ſe ſilentium agere.* & 2. VII. 4. *ille ſilentium egit.*

Graecos omnes philoſophos. Fuerit.] *Et* copula iterum mihi adſcribenda videtur. ut legamus *& philoſophos.* nam poſt Oratores & Latinos & Graecos, philoſophos quoque enumerare longum eſſet. verbum autem deeſt, quo claudendus foret ſenſus. *perſequamur* igitur, ſimileve ſenſus expoſcit, ut legatur, *& Graecos omnes & philoſophos perſequamur.* REGIUS. *& Graecos omnes & philoſophos. Fuerit.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *& philoſophos perſequemur.* Ald. *& philoſophos perſequar.* Colin. *& philoſophos & poetas perſequi velim.* Baſil. Gryph. Steph. Vidov. & alii.

Fuit igitur.] *Fuerit*, quam *fuit*, ſenſui magis convenire videtur. REGIUS. *fuit.* Voſſ. ſec.

Livium.] Ad illam epiſtolam etiam lib. VIII. cap.

atque Ciceronem: tum ita, ut quiſque eſſet Demoſtheni & Ciceroni ſimillimus. Non eſt tamen diſſimulanda noſtri quoque judicii ſumma. Paucos enim, vel potius vix ullum ex iis, qui vetuſtatem pertulerunt, exiſtimo poſſe reperiri, qui judicium adhibentibus non allaturus ſit utilitatis aliquid, cum ſe Cicero ab illis quoque vetuſtiſſimis auctoribus, ingenioſis quidem, ſed arte carentibus, plurimum fateatur adjutum. Nec multo aliter de novis ſentio. Quotus enim quiſque inveniri tam demens poteſt, qui ne minima quidem alicujus certae fiducia partis, memoriam poſteritatis ſperaverit? qui ſi quis eſt, intra primos ſtatim verſus deprehendetur, & citius nos dimittet, quam ut ejus nobis magno temporis detrimento conſtet experimentum. Sed non

cap. 2. reſpexiſſe, ibi notavimus: egiſſe autem in illa de arte rhetorica, & praeceptis eloquentiae videtur.

At Ciceronem.] *Que* particula adſcripta, *atque* legatur. REGIUS. *ac Ciceronem.* Ald.

Non eſt tamen diſſimulandum.] *Tamen* non habent Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Vel potius.] Deſunt haec V. C. Alm. *pauces & vix ullum.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin.

Qui vetuſtatem pertulerunt.] *Metaphora* ducta eſt à *vino generoſo.* dicitur enim *vinum* ferre *aetatem* & *vetuſtatem*, quod *vetuſtate* non degenerat, non acet, non mucet: ut contrarium vinum dicitur *fugiens.* TURNEB. Idem notaverat Turnebus ſupra ad lib. II. cap. 4. ubi vide.

Qui judicium adeuntibus allaturus ſit.] In quibuſdam exemplaribus pro *adeuntibus* recte legitur *adhibentibus*, ſed *non* quoque adverbium mihi videtur adſcribendum, ut legatur hoc modo, *qui judicium adhibentibus non allaturus ſit utilitatis aliquid:* REGIUS. *non* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec. *quin judicium adhibentibus allaturus.* Obr. *Adeuntibus non allaturus.* Locat.

Multo aliter.] *Multo aliud.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

De nobis ſentio.] Pro *nobis* lege *noſtris*, quomodo enim ſingularis *ſentio* conſtruetur cum plurali *nobis?* niſi malis *ſentimus.* ALMEL. Non ideo ſuſpecta debet eſſe haec lectio; nam licet pluralis numeri ſint illa pronomina *nos*, *vos* &c. ſaepe tamen ſingularis numeri verbis juncta reperiuntur, & idem ſignificant, quod *me*, *te* &c. ſic Propert. I. eleg. 3.

Et modo ſolvebam noſtra de fronte corollas.

eleg. IV.

Non ſolum didici noſtros reticere dolores
Et quiddam in nobis majus, amice, fide.

& eleg. 12.

Quid mihi deſidiae non ceſſas fingere crimen,
Quod faciat nobis conſcia Roma moram.

& ita ſaepe ille Poëta. quin & contra a plurali tranſit ad ſingularem numerum, eadem elegia

Invidiae fuimus; num me Deus obruit.

Ovid. IV. ex Pont. 14.

Tam mihi cara Temis, patria quae ſede fugatis
Tempus ad hoc nobis hoſpita fida manet.

& Tibullus lib. III. eleg. ult. antiqua locutione,

——— *Nec merito nobis inimica merenti.*

Ita *abſente nobis* & ſimilia. de quibus vide Non. Marc. & Donat. ad Ter. Eun. IV. 3. ſed nos hic cum Obrechto facimus, qui *de novis ſentio* recte legendum cenſuit. BURM.

Quod enim quiſque in veritate tumens potenſque ne minime quidem alicujus ceterae fiducia partis memoriam artis ſperaverit.] Ita Locatelli & Aldi (niſi quod *certae*) editiones, &, ut credo, aliae: quae cum capere non poſſet Regius, non aſteriſco, ſed ſolis ſplendore indigere credidit. Aſcenſius vero haec adnotaverat. ego ſic legam. *Quid enim?* (hoc eſt, quare non idem de nobis ſentiam) *quiſquam tumens in veritate*, (hoc eſt, ſecundum verum judicium tumens cenſendus potius, quam ſolida arte plenus) *potenſque ne minima quidem* (immo nulla) *fiducia alicujus certae partis* (ſc. artis Oratoriae) *ſperaret memoriam.* (id eſt, perpetuam famam) *artis.* ſic Aſcenſius. *Quod enim quiſque in veritate tumens potenſque ne nimia q. a. caeterae f. p. m. artis ſperaverit.* Voſſ. ſec. *Quid enim? quiſque in veritate tumens potenſque, ne.* Par. *quid enim quiſque in varietate tumens potenſque, n. m. q. a. c. f. p. m. poſteritatis ſperaverit.* Colin. reliqui vulgatam exhibent, niſi quod Vidov. *certe. Quotus enim quiſque fuerit adeo timens poſteritatis, qui ne minima quidem alicujus ſcientiae fiducia, partiri memoriam artis ſperaverit.* Obr. *memoriam artus.* V. C. Alm. *memoriam artis.* MS. Bodl. Andr. Ven. Par. marg. Baſil. locus corruptiſſimus & cujus medicina a veteri libro exſpectari debet. forte tamen *ſortiri memoriam poſteritatis* rectius foret.

Quotus enim quiſque.] Senſus eſt, nullus eſt ex recentibus ſcriptor, qui, etſi caetera vitioſa habeat,

non quidquid ad aliquam partem ſcientiae pertinet, protinus ad faciendam etiam φράσιν, de qua loquimur, accommodatum eſt. Verum antequam de ſingulis loquar, pauca in univerſum de varietate opinionum dicenda ſunt. Nam quidam ſolos veteres legendos putant, neque in ullis aliis eſſe naturalem eloquentiam & robur viris dignum, arbitrantur. Alios recens haec laſcivia, delitiaeque, & omnia ad voluptatem multitudinis imperitae compoſita delectant. Sunt etiam, qui rectum dicendi genus ſequi volunt. Alii preſſa demum & tenuia, & quae minimum ab uſu quotidiano recedant, ſana & vere Attica putant. Quoſdam elatior ingenii vis, & magis concitata, & plena ſpiritus capit. Sunt & lenis, & nitidi, & compoſiti generis non pauci amatores. De qua differentia diſſeram diligentius, cum de genere dicendi quaerendum erit. Interim ſummatim, quid à qua lectione petere poſſint, qui confirmare facultatem dicendi volunt, attingam. Paucos enim, qui ſunt eminentiſſimi, excerpere in animo eſt. facile eſt au-

tem

beat, non putet tamen ſeſe aliqua ſaltem parte mereri poſteritatem & lectionem. eam igitur partem excerpere debebimus, omiſſis vitiis. Turneb.

Partem ſcientiae pertinet.] *Sententiae.* Voſſ. ſec.

Ad faciendam etiam φράσιν.] *Ad faciendam etiam affaraſin.* Voſſ. ſec.

Accommodatum eſt.] *Eſt* omittunt Voſſ. ſec. Locat. Ald.

De ſingulis loquar.] *Loquar* expungit Obrechtus.

Dignum arbitrantur.] *Arbitrantur* etiam omiſit Obr.

Alias recens.] *A* vocali in *e* converſa, *alios* legendum eſſe liquet. Regius.

Deliciaeque.] *Delitiaque.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. quam vocem & Vallae librum habere, & a Fabio ſtudio uſurpatam notat Aſcenſius, ut licentioſa ſectantes notet.

Ipſos etiam qui.] *Sunt* verbum loco illius accuſativi *ipſos* mihi videtur adſcribendum, hoc modo, *ſunt etiam qui.* Regius. *delectant ipſos etiam qui.* Voſſ. ſec. Locat. *ipſo.* V. C. Alm.

Et quae minimum.] *Atque quae.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin.

Attica.] *Attica eloquentia* omnium eſt optima. nonnulli eam eſſe putabant, cum preſſe diceretur & tenuiter, propterea quod *Lyſias Atticus* orator tenuis eſſet & ſubtilis. eos refutat *Cic. in Orat. ad Brutum.* Turneb.

Elatior ingenii vis.] *Clarior.* Voſſ. ſec.

Et alias ſpurcitiis plena capit.] Nihil eſt quod hominum imperitorum temeritate facile non corrumpatur. Quis enim non videat, hunc locum ſpurcitiis fuiſſe inquinatum? quamvis autem haec depravatio hactenus fuerit approbata; pro *ſpurcitiis* tamen vel pignore depoſito contenderim *ſpiritus* eſſe legendum. ſignificat enim Fabius, vehementia ac ſpiritus plena quibuſdam placere. Regius. *& alias ſpurcitiis plena capit.* MS. Bodl. Locat. *& alios ſpurcitiis.* Voſſ. ſec. *& alia ſpurciis.* (mendoſe pro *ſpurcitiis*) Andr. *& plena ſpurcitiis.* marg. Baſil. *& alias ſpiritus plena.* Ald. Colin. *& acris ſpiritus plena* Obr. ego mallem *& alti* (vel *altioris*) *ſpiritus plena.* nam *alius* & *altus* paſſim a librariis confundi animadverti jam olim ad Petron. cap. 108. *altus* vero proprium ſpiritus epitheton. Ovid. I. Triſt. I v. 43.

Sic, ubi mota calent viridi mea pectora thyrſo,
Altior humano ſpiritus ille malo eſt.

Et hoc convenit *elatiori ingenii vi.* Ita Flor. II. 2. *ſpirantibus altius Poenis.* Burm.

Sunt & lenis.] *Sunt etiam.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin.

Interim ſumma quia & a qua lectione.] Aſteriſco hic quoque locus indigere videtur, quo & intelligi & emendari poſſit. Regius. *interim ſumat q.* &c. V. C. Alm. *interim ſumma quia & a qua l. p. p. quae.* Voſſ. ſec. Locat. *interim ſummatim quid & a qua lectione p. p. qui c.* &c. Obr. *ſummatim quid a quaque lect. p. p. qui.* Gryph. Vidov. *ſummam quam & a qua l. p. p. qui.* Colin. *ſummatim quid a qua l. p. p. qui.* Baſil. Steph. *ſumma, quia & a qua l. p. poſſis quae.* Ald. *ſummam quam & a qua lectione p. p. qui.* Aſcenſ.

Paucos enim qui.] *Paucis* (*ſunt enim eminentiſſimi*) *excerpere i. a. e.* Ald. Colin. *pauces ſunt e. e. excerpere.* Voſſ. ſec. Aſcenſ. *pauces enim ſunt em. exc.* V. C. Alm. *paucos ſunt e. e. & excerpere.* Locat. *Paucos enim qui ſunt em. exc.* Baſil. Gryph. Steph.

Digitized by Google

tem ſtudioſis, qui ſint his ſimillimi, judicare: ne quiſquam queratur, omiſſos forte aliquos eorum, quos ipſe valde probet. Fateor enim plures legendos eſſe, quam qui à me nòminabuntur. Sed nunc genera ipſa lectionum, quae praecipue convenire intendentibus, ut oratores fiant, exiſtimem, perſequar. Igitur, ut Aratus *ab Jove incipiendum* putat, ita nos rite coepturi ab *Homero* videmur. Hic enim (quemadmodum *ex oceano* dicit ipſe *amnium vim fontiumqae curſus initium capere*) omnibus eloquentiae partibus exemplum & ortum dedit. Hunc nemo in magnis ſublimitate, in parvis proprietate ſuperaverit. Idem laetus ac preſſus, jucundus & gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis: nec poëtica modo, ſed oratoria virtute eminentiſſimus. Nam ut de laudibus, exhortationibus, conſolationibus taceam: nonne vel nonus liber, quo miſſa ad Achillem legatio continetur, vel in primo inter duces illa contentio, vel dictae in ſecundo ſententiae, omnes litium ac conſiliorum explicant artes? Affectus quidem, vel illos mites, vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in ſua poteſtate

Steph. Colin. Vidov. Leid. Ox. Obr.

Qui ſunt iis.] *U* vocali in *i* converſa, *ſint* eſt legendum. REGIUS. *ſunt.* Voſſ. ſec.

Aliquos eorum ques ipſe.] *Eorum* omittunt V. C. Alm. Locat. Ald. Colin. *aliques ipſe.* Voſſ. ſec. nimirum iteranda eſt ultima ſyllaba τῦ *aliquos.*

Plures legendes.] *Plurimis.* V.C.Alm. *plurimes.* Obr.

Quam qui a me nominabuntur.] *Quam qui nominantur.* Voſſ. ſec. *quam quia nominabuntur.* V. C. Alm. *quam qui nominabuntur.* Locat. Ald. Colin. Obr.

Igitur ut.] Hic Voſſianus Codex primus & tertius iterum incipiebant, ſed haec pars libri primi in calcem librorum rejecta, uſque ad illa, *in Epiſtolis quidem, quamquam ſint utriuſque nulla contentio eſt*, & tunc illa pars libr. XII. cap. 10. ſequebatur. *In Oratione vero.*

Ut Aratus.] *Aratus* ſic incipit *aſtrologiam*, Ab Jove incipiamus, quem nunquam tacitum & indictum ſinamus: nimirum ex conſuetudine antiquorum, qui rebus agendis deos praefari ſolebant. TURNEB. Barthii Racemat. in Petron. cap. 5. Joh. Weitzii Not. ad Theocrit. Idyll. XVI. Mart. Cruſii Prolegom. in Homeri l. I. Iliad. Manilii lib. 2. Joh. Wilkii Orationes tres ſuaviſſimae de Homero. PAREUS. ſic Arato coaevus Theocritus Idyll. 17.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ ἐς Δία λήγετε Μοῖσαι.

Quod Virgilius Eclog. 3.

Ab Jove principium, Muſae.

L. Cuſpidius apud Fabricium Antiq. lib. I. teſtamentum ſic orditur. *Numine invocate, abſque cujus nutu neque quicquam rite inchoari, neque recte perfici poteſt.* COLOMES. Cicer. II. de leg. 2. vide quae collegit Eruditiſſimus J. C. Bulengerus in Eclog. ad Arnob. l. I. p. 10. & ſeq. Swarth. Analat. I. c. 6. Druſ. Hebraic. Quaeſt. lib. III. c. 24. Alard. ad lib. I. 5. Val. Flac. ALM. vide & Grotium ad Arati principium, & commentatores ad Virgil. Eclog. III. 60.

Ex oceano.] In Iliados XXI. volumine v. 194 REGIUS. *Plutarchus in vita Homeri* teſtatur, Homerum auctorem fuiſſe omnis philoſophiae, ac philoſophos ab eo hauſiſſe ſuas opiniones. praeterea docet, eum ſummum eſſe in omni genere eloquentiae. TURNEB.

Amnium vim.] *Vim* omittit Voſſ. ſec.

In magnis ſublimitate.] *In magnis rebus ſubl.* MSS. Bodl. Alm. Colb. Voſſ. ſec. Andr. Loc. Ald. Baſil. Colin. Vidov. *ſubtilitate* alios legiſſe ex Ampl. Cuperi Apotheoſ. p. 113. apparet, qui *ſublimitate* legendum eſſe vult.

Ac preſſus.] *Ac depreſſus.* V. C. Alm. Francius malebat etiam *latus ac preſſus.* ſed minime mutanda vox *laetus*, quae uberem & copioſum notat, ut ſaepe alibi.

Nec poëtica.] *Poëtice.* Voſſ. tert.

Nam ut de laudibus.] *Ulyſſes, Diomedes, & Phoenix*, pulcherrimas orationes habuerunt ad *Achillem*, quibus ſuadebant, ut iram deponeret, & arma in Trojanos caperet. his orationibus etiam reſpondet *Achilles.* TURNEB.

Nonne vel nonus.] *Non vel unus.* MS. Bodl. *nonne vel unus.* MSS. Alm. Voſſ. pr. Baſil. *non vel nonus.* Voſſ. ſec.

Dictae in ſecundo.] *Dictae in dicendo in ſecundo.* V. C. Alm.

Vel illos mites.] *Illos mutes.* Voſſ. tert.

teſtate hunc auctorem habuiſſe fateatur. Age vero, nonne in utriuſque ſui operis ingreſſu pauciſſimis verſibus legem prooemiorum, non dico, ſervavit, ſed conſtituit? Nam & benevolum auditorem invocatione Dearum, quas praeſidere vatibus creditum eſt, & intentum propoſita rerum magnitudine, & docilem, ſumma celeriter comprehenſa, facit. Narrare vero quis brevius, quam qui mortem nuntiat Patrocli? quis ſignificantius poteſt, quam qui Curetum Aetolorumque praelium exponit? Jam ſimilitudines, amplificationes, exempla, digreſſus, ſigna rerum & argumenta, ceteraque probandi ac refutandi, ſunt ita multa, ut etiam, qui de artibus ſcripſerunt, plurima earum rerum teſtimonia ab hoc poëta petant. Nam epilogus quidem quis umquam poterit illis Priami rogantis Achillem precibus aequari? Quid? in verbis, ſententiis, figuris, diſpoſitione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? Ut magni ſit viri, virtutes ejus non aemulatione (quod fieri non poteſt) ſed intellectu ſequi. Verum hic omnes ſine dubio, & in omni genere eloquentiae procul à ſe reliquit, Heroïcos tamen praecipue, videlicet quia clariſſima in materia ſimili comparatio eſt. Raro aſſurgit *Heſiodus*, magnaque pars ejus in nominibus eſt occupata, tamen utiles circa praecepta ſententiae lenitaſque verborum, & compoſitionis probabilis: daturque ei palma in illo medio genere dicendi. Contra in *Antimacho* vis & gravitas, & minime vulgare

Age vero.] *Homerus* initio poëmatum ſibi proponit & invocat, quam legem ſervant poetae Graeci: Latini contra proponunt: deinde invocant. TURNEB.

Nonne in utriuſque.] *Non utriuſque operis ſui ingreſſus in pauc.* Voſſ. pr. ſec. Baſil. Vidov. *ſui* deerat in Voſſ. tert. *nonne utriuſque ſui operis ingreſſus in pauc.* Loc. Ald. *nonne in ſui utriuſque.* Gryph. Colin. *nonne utriuſque operis ingreſſu pauc.* Obr.

Nam & benevolum.] *Nemo &.* Voſſ. pr. *nam & benivolum.* Voſſ. ſec. Locat.

Mortem nuntiat Patrocli.] Iliad. Σ. 20. Κεῖται Πάτροκλος.

Quam qui Curetum.] Reſpicit ad illa Homeri Iliad. I. vi. 525. Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο, καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι. &c. PITH.

Curetum.] *Curetes* (ut inquit Stephanus) populi ſunt *Acarnaniae*, vicini *Aetolis*. ſunt & populi *Cretae*, qui educaverunt *Jovem*. TURNEB.

Ceteraque qui probandi ac refutandi ſunt, ita multa.] Illud *quae* relativum aut redundare, aut aliquid verbi, quod non eſt adſcriptum, expoſcere videtur. ſed cum ſine eo ſenſus ſit integer, alienatur. REGIUS. *quae.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. tert. Ven. Locat. *ſunt* vero deeſt Voſſ. pr.

Earum rerum.] *Harum rerum.* V. C. Alm.

Nam epilogus.] *Nam & epilogus quidem quis unquam.* Voſſ. ſec. Locat. & Ald. qui etiam *inquam.*

Priami rogantis.] Vid. Iliad. 22. verſ. 486. & ſeqq. *rogantis Achillem Priami.* Obr.

Modum excedit.] *Exceſſit.* Voſſ. tert. Locat. Ald. Colin. Obr.

Ut magni ſit viri.] *Viri* omittit V. C. Alm.

Heroicos.] *Epicos.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Baſil. marg. Vaſc. Steph. Gryph. *Epicuros.* Voſſ. tert. mox in Obr. deeſt τὸ *videlicet.*

Simili comparatio.] *Similis comparatio eſt.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Ven. Loc. Ald. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Raro aſſurgit Heſiod.] *Heſiodus* propter ſententias olim à pueris ediſcebatur: ſuadetque in quadam epiſt. ad *Lepidam* Cic. ut ediſcatur. TURNEB.

In nominibus.] *In verbis.* MS. Colb.

Levitaſque verborum & expoſitionis.] *U* litera in *n* mutata, *lenitas*, & loco *expoſitionis*, *compoſitionis* mihi legendum videtur. REGIUS. *levitas v. e. expoſitionis.* Locat. *expoſitionis* etiam Ald. Baſil. Locat.

Probabilis daturque.] *Probabilis: datur ei* Vall. lib. Voſſ. ſec. Locat.

Contra in Antimacho.] Antimachus poëta Colophonius fuit, Hipparchi filius: idem etiam grammaticus: ajunt fuiſſe ſervum Panyaſidis poetae. TURNEB.

Digitized by Google

vulgare eloquendi genus habet laudem. Sed quamvis ei ſecundas fere Grammaticorum conſenſus deferat, & affectibus, & jucunditate, & diſpoſitione, & omnino arte deficitur, ut plane manifeſto appareat, quanto ſit aliud proximum eſſe, aliud ſecundum. *Panyaſin* ex utroque mixtum putant, in eloquendo neutrius aequare virtutes: alterum tamen ab eo materia, alterum diſponendi ratione ſuperari. *Apollonius* in ordinem à grammaticis datum non venit, quia Ariſtarchus atque Ariſtophanes, poëtarum judices, neminem ſui temporis in numerum redegerunt: non tamen contemnendum edidit opus aequali quadam mediocritate. *Arati* materia motu caret, ut in qua nulla varietas, nullus affectus, nulla perſona, cui uſquam ſit oratio: ſufficit tamen operi, cui ſe parem credidit. Admirabilis in ſuo genere *Theocritus*, ſed

TURNEB. idem ait Antipater in Epigrammate a Salmaſio primum edito, ad Spartian. Adrian. cap. 16. cum ὄβριμον σίχον Ἀντιμάχου vocat, καὶ ἄξιον ὀφρύος ἡμιθέων. COLOMES. hic ita adamabatur ab Adriano, ut *Homeri poëmata abolere cogitaret, & pro eo Antimachum in ſcholis legendum inducere, cujus nomen multi adhuc ignoraverant.* Dion. Nic. in vita Adriani. hujus Antimachi opera emendavit Zothicus homo criticus & Poëticus, teſte Porphyrio in vita Plotini, qui fuit familiaris Plotino. ALMEL.

Eloquendi genus.] *Eloquentiae.* Voſſ. pr. tert. Baſil. Obr.

Affectibus & jucunditate.] Hoc agnoſcit Antipater, ſed laudi, non vitio ducit, ἐν ζαλοῖς τὸν ἀγίλαςον ἔχα. COLOMES.

Ut plane manifeſte apparet.] *A* vocali adſcripta *appareat*, quidem legendum eſt. ſed alterum quoque illorum adverbiorum mihi videtur expungendum. REGIUS. *ubi plane manifeſte apparet.* Voſſ. pr. *ut plane manifeſteque appareat.* Colin. *ut plane manifeſto appareat.* Baſil. Steph. Gryph. Obr. ego etiam alterutrum delendum puto; & ſaepe ita ſimul auctoris verba, & gloſſatoris expoſitiones in textum irrepſiſſe videbimus ad Declamat. VI. niſi hic legendum ſit, *ut ſane manifeſto appareat.*

Aliud ſecundum.] *Secundum* non habet V. C. Alm.

Paneſium ex utroque.] Panyſis quidem Poëta fuit Epicus, ex quo conſtat *Panyſin*, non *Paneſium* eſſe legendum. REGIUS. *Panyaſis*, filius *Polyarchi*, poëſin pene deſuetam in uſum revocavit. ſcripſit *Heraclida* 14. libris. quidam eum ab Homero *ſecundum* ponunt, quidam *inferiorem* dicunt *Antimacho* & *Heſiodo.* Author Suidas. TURNEB. meminit Poëtae Panyaſis Halicarnaſſaei, a Cleophilo Samio Oechaliae captivitatem qui deſcripſerat, Clem. Alex. Stromat. lib. VI. Voſſ. de Poët. Graec. cap. 5. ALMEL. *Panyſim.* Locat. alii *Panyaſim*, vel *Panyaſin.*

Neutrius aequare.] *Neutriuſque aequare.* Ald.

Apollonius.] *Apollonius Rhodius* ſcripſit *Argonautica.* vixit autem tempore *Ariſtarchi* & *Ariſtophanis Byzantii*, qui Critici fuerunt, auctores alios in ordinem redegerunt, alios numero exemerunt. TURNEB. hujus hiſtoria tam accurate eſt enarrata a viro doctiſſimo Th. de Pinedo in indice Stephani, ut hactenus non habeamus addenda. ALMEL.

Ariſtophanes.] Quem Gloſſemata Laconica ſcripſiſſe teſtatur Athenaeus lib. III. cap. 4. ALMEL.

Judices.] *Juditium.* V. C. Alm.

Contemnendum.] *Contemnendus.* Voſſ. pr.

Reddit opus.] *Reddit.* Voſſ. ſec. *reddidit.* V. C. Alm.

Arati materia.] *Aratus Solenſis*, qui vixit tempore *Antigoni regis Macedoniae*, cui familiaris fuit, ſcripſit *Aſtrologica*, quae appellantur *phaenomena.* id eſt, *apparentia*, quae a Cicerone juvene in latinum ſunt verſa. TURNEB. illud Quintiliani judicum examinat, & Aratum defendit C. Barth. lib. I. adv. 15. PAREUS. in Arati Phaenomena ſcripſiſſe Achillem Tatium dicit Konig. Biblioth. p. 6. noſtro aevo Hugo Grotius. ALM.

Nulla varietas, nullus affectus.] deſunt haec V. C. Alm.

Perſona cujuſquam ſit.] Ὑποδιαςολῆς nota, hoc eſt ſubdiviſionis, opus eſt hoc loco, ut *cui* & *uſquam* duae eſſe dictiones cognoſcantur. Aratum autem Cicero primum, deinde Germanicus Caeſar tranſtulit. REGIUS. *nulla perſona cujuſquam ſit.* Locat. *nulla perſona nulla cujuſquam ſit.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Ald. Baſil. Gryph. Steph. Vidov. ſed recte Aſcenſius explicat *nulla perſona cui uſquam*, quia introducit quidem perſonas, ut Jovis & planetarum, ſed non loquentes.

Credidit vel aequalem.] Haec duo ultima verba de margine in contextum mihi videntur eſſe tranſlata, eoque expungenda. REGIUS. *vel aequalem.* Locat. *aequalem credidit parem.* Voſſ. pr. tert.

ſed muſa illa ruſtica & paſtoralis non forum modo, verum ipſam etiam urbem reformidat. Audire videor undique congerentes nomina plurimorum poëtarum. Quid? Herculis acta non bene *Piſandros*. Quid? *Nicandrum* fruſtra ſecuti *Macer* atque *Virgilius*? Quid? *Euphorionem* tranſibimus? quem niſi probaſſet Virgilius, idem numquam certe conditorum Chalcidico verſu carminum feciſſet in Bucolicis mentionem. Quid? Horatius fruſtra *Tyrtaeum* Homero ſubjungit? Nec ſane quiſquam eſt tam procul à cognitione eorum remotus, ut non indicem certe ex bibliotheca ſumptum transferre in libros ſuos poſſit. Nec ignoro igitur quos tranſeo, nec utique damno, ut qui dixerim eſſe in omnibus utilitatis aliquid: ſed ad illos jam perfectis conſtitutiſque viribus revertemur. Quod etiam in coenis grandibus ſaepe facimus, ut, cum optimis ſatiati ſimus, varietas tamen nobis ex vilioribus grata ſit. Tunc & elegiam vacabit in manus ſumere, cujus princeps habetur *Callimachus*. Secundas confeſſione plurimorum *Philaetas* occupavit.

Sed muſa illa ruſtica.] Vide D. Heinſ. Lect. Theocrit. pag. 292. Almel.

Piſandros.] *Piſander* filius Piſonis *Heracleam* ſcripſit duobus libris, id eſt, *acta Herculis.* Auctor Suidas. Turneb. vide Kuſterum ad Suidam, & Voſſ. de Poëtis Graecis cap. 3.

Quid Nicandrum.] Poëta Colophonius fuit: ſcripſit *Theriaca* & *Alexipharmaca*, praeterea *Georgica*, quae imitatus eſt Virgilius. Turneb. Nicander ſtudioſus antiquitatis atque multae doctrinae Poëta dicitur Athen. Deiph. lib. III. cap. 37. Alm. *quid* deerat V. C. Alm. *Neandrum* Voſſ. tert.

Macer.] Colloquitur cum Virgilio Macer ſub nomine Mopſi, teſte Servio ad Virg. Eclog. V. verſ. I. Alm.

Quid Euphorionem.] *Euphorion* poëta fuit Chalcidenſis, ſcriptor elegiarum. is praefuit *bibliothecae Antiochi Magni.* Turneb. Hunc in Latinum tranſtulit Corn. Gallus Orator clarus, & non mediocris Poëta. *Donat. in vita Virgilii.* Alm. haec verba *Quid Euph. tr. q. n. p. Virgilius*, omittunt V. C. Alm. Voſſ. *Quid Euphorionem fruſtra tranſibimus.* Andr. Loc. Ald. Colon. Par. Baſil. Gryph. Colin.

Conditorum.] *Conditorem.* Voſſ. tert.

In Bucolicis.] Omittunt haec Voſſ. pr. tert. Obr. vide Ecl. X. v. 50.

Horatius fruſtra Dircaeum Homero ſubjungit.] Horatius quidem in arte Poëtica hujus Poëtae meminit. ſed ibi quoque corrupte legitur *Dircaeus*, cum *Tyrtaeus* vocetur, ut plenius alibi diximus. Regius. *Tyrtaeus* poëta ſuis carminibus *Lacedaemonios* excitare ſolebat ad praelia. ejus quoque nonnulla hodie extant carmina in *gnomologiis Graecorum.* Turneb. Horat. Art. Poët. 405.

— *poſt hos inſignis Homerus,*
Tyrtaeuſque mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit.

ſed eleganter hac adhortatione non opus eſſe auctor eſt Aelian. lib. VI. de Animal. cap. I. Alm. *Dirceum.* Voſſ. ſec. Locat.

Nec ignoro igitur quos tranſeo.] *Nec ignoro ego, quamvis tranſeo.* Obr.

Nec utique damno.] *Nec utique magno.* V. C. Alm.

Eſſe in omnibus.] *Eſſe* deeſt Voſſ. tert.

Illos jam perfectis.] *Illos in perfectis.* Voſſ. pr. *jam imperfectis.* Voſſ. tert.

Quod eſt in caenis grandibus.] *S* litera eraſa, *&* legitur. quae copula *etiam* ſignificat. Regius. *quod etiam in c.* Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *quod in caenis.* Voſſ. pr. ſec. Baſil. *quod ingeniis grandibus.* V. C. Alm. *in ſcenis.* Voſſ. tert.

Satiati ſimus.] *Sumus.* MS. Alm. Voſſ. ſec. *ſanati ſimus.* Voſſ. pr. tert.

Tunc & elegiam.] *Tum certe licere jam.* V. C. Alm.

In manus.] *In manu.* Voſſ. ſec.

Callimachus.] *Callimachus* poëta fuit *Cyrenaeus*, tempore *Ptolemaei Philadelphi.* idem *grammaticus.* ſcripſit *elegias* & *hymnos*, & *alia opuſcula.* Turneb. de tribus Callimachis multa collegit Meurſius ad Hellad. Chreſtom. p. 43. & ſeq. Alm.

Secundus.] Scribe *ſecundas*, ut ſubaudiatur *partes.* Philand.

Philetas.] *Philaetas* cum *ae* diphthongo ſcribitur. Regius. *Philatas.* Voſſ. pr. tert. *Philetas.* Voſſ. ſec. Locat.

Occupavit.] *Occupat.* Voſſ. tert. quod per compendium *occupât*, pro *occupavit* eſt, ut ſaepe. expreſſiſſe

pavit. Sed dum aſſequimur illam firmam (ut dixi) facilitatem, optimis aſſueſcendum eſt: & multa magis, quam multorum lectione formanda mens, & ducendus eſt color. Itaque ex tribus receptis Ariſtarchi judicio ſcriptoribus jamborum, ad ἕξιν maxime pertinebit unus *Archilochus*. Summa in hoc vis elocutionis, cum validae, tum breves vibranteſque ſententiae, plurimum ſanguinis atque nervorum, adeo ut videatur quibuſdam, quod quoquam minor eſt, materiae eſſe, non ingenii vitium. Novem vero Lyricorum longe *Pindarus* princeps, ſpiritus magnificentia, ſententiis, figuris, beatiſſima rerum verborumque copia, & velut quodam eloquentiae flumine: propter quae Horatius eum merito credidit nemini imitabilem. *Steſichorum*, quam ſit ingenio validus, materiae quoque oſtendunt, maxima bella & clariſſimos canentem duces, & epici carminis onera lyra ſuſtinentem. Reddit

preſſiſſe hic puto Horatium lib. 1. od. 12.

Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.

Et multa magis.] *Et multo magis quia multorum & ducendus eſt color.* Voſſ. pr. *& multo magis quia multorum l. formanda mens.* Locat. Ald. *& multo magis quia multorum l. firmanda mens.* MS. Bal. Par. Vaſ. Steph. Colin. *& multo magis quam multorum l. formanda mens.* Gryph. Vidov. *& multa magis quam multorum l. formandus & ducendus eſt color.* Baſil. *multa magis quam multorum l. formanda mens & d. e. c.* Obr. quem ſecuti ſumus. *multo* etiam Voſſ. tert. cui & *firmanda mens* deeſt.

Multa magis quam multorum lectione.] Ita bene etiam Plinius lib. VII. Ep. 9. *ajunt enim multum legendum eſſe, non multa.* doctiſſime & plenius haec exponuntur a Senec. Epiſt. ſecund. & Diod. Sicul. lib. 1. cap. 3. *varietate & multitudine librorum adeo impediuntur homines, ut difficillime intellectum rerum adſequantur* Almel.

Ducendus eſt color.] *Ducendus color.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Ariſtarchi.] Ariſtarchi & Archilogi vitas & ſtudia legere poteſt, qui vult, apud Th. Pinedo in Indice Stephani de Urbibus p. 756. Almel.

Ad exitum maxime.] Quomoda Archilochus ad *exitum* pertineat, mihi non liquet. recte autem *ad haec* in quibuſdam exemplaribus legi videtur. Regius. ſcribe *ad ἕξιν*, Graece, quam ſupra hoc capite *firmam* quandam *facilitatem* tranſtulit. Philand. *ad exitum.* Vallae lib. Locat. marg. Vidov. *ad haec.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Ald.

Cum validae.] *Tum validae.* Obr.

Atque nervorum.] *Atque nemodum.* Voſſ. tert.

Quibuſdam quod quoquam minor.] *Quodam minor.* Voſſ. pr. *quibuſdam quod quidam eſt materiae eſſe n. i. v.* Voſſ. ſec. *quod quidem minor eſt.* Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Novem vero, &c.] Novem Lyrici apud Graecos ſunt, *Pindarus, Steſichorus, Alcaeus, Simonides, Ibicus, Alcman, Bacchylides, Anacreon, Sappho.* Turneb. Lyrici novem his verſibus continentur apud interpretem Pindari

Λυρικοὶ ποιηταὶ ἐννέ' ἦσαν· Ἀλκαῖος,
Σάπφω, Στησίχορος, Ἴβυκος, Βακχυλίδης,
Σιμωνίδης, Ἀλκμὰν, Ἀνακρέων, καὶ Πίνδαρος.

Philand.

Spiritus magnificentia.] Unde praeter caeteros grandiloquus vocatur ab Athen. 11. 4. Alm. *ſpiritu, magnificentia.* Voſſ. tert. Obr.

Copia & velut.] *Et* non eſt in Voſſ. ſec.

Propter quae.] *Propter quod.* Voſſ. ſec.

Eum merito credidit.] *Merito* abeſt Voſſ. pr. tert. *credit.* Steph. Baſil. reſpicit ad Horat. lib. IV. od. 2.

Therpſicorus.] *Steſichorus* ſcribitur, non *Therpſicorus.* Regius. ejus hiſtoriam & encomium legimus apud J. Tzetz. Chil. 1. Hiſt. §. 25. verſ. 641. erat Ephemi filius, genere Mataurinus. vide Steph. de Urb. in Ματαύρος. de ejus caecitate, & ut viſum receperit, Comment. Vet. ad Horat. lib. 1. od. 16. multa ex Xantho mutuatus eſt, teſte Athenaeo lib. XII. vide Rutger. Var. Lect. 1. 7. cujus ſi exſtarent, uti & Timaei, ſcripta, multa conferrent ad illuſtrationem Theocriti, auctore Dan. Heinſ. Lect. Theocr. cap. 3. vide & de eo Dion. Chryſoſt. Orat. 55. pag. 559. Almel. *Sterſichorus.* Voſſ. pr. *Sterſicorus.* Voſſ. tert. *Steſicorus.* Locat. *Steſichorum.* Steph. Roign. Colin. Oxon. marg. Vidov. non male, & ita Aſcenſius malebat, & Obrechtus expreſſit.

Quam ſit ingenio.] Francius malebat *quamvis ſit.*

Canentem duces.] *M* litera expuncta, *canente* legendum, ut cum *Lyra* conveniat. Regius. *canente.* Voſſ. ſec. Loc. & Vall. lib. in quo etiam ſuſti-

BIBLIOTECA ... ROMA ... VITTORIO ...

Digitized by Google

dit enim perſonis in agendo ſimul loquendoque debitam dignitatem: ac, ſi tenuiſſet modum, videtur aemulari proximus Homerum potuiſſe: ſed redundat, atque effunditur: quod ut eſt reprehendendum, ita copiae vitium eſt. *Alcaeus* in parte operis aureo plectro merito donatur, qua tyrannos inſectatur: multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque brevis & magnificus, & diligens, plerumque Homero ſimilis, ſed in luſus & amores deſcendit, majoribus tamen aptior. *Simonides* tenuis, alioqui ſermone proprio & jucunditate quadam commendari poteſt: praecipua tamen ejus in commovenda miſeratione virtus, ut quidam in hac eum parte omnibus ejuſdem operis auctoribus praeferant. Antiqua comoedia cum ſinceram illam ſermonis Attici gratiam prope ſola retinet, tum facundiſſimae libertatis, etſi eſt in inſectandis vitiis praecipua, plurimum tamen virium etiam in ceteris partibus habet. Nam & grandis, & elegans, & venuſta, & neſcio

ſuſtinente erat. pro *epici carminis*, etal *Epicharmius.* in Voſſ. ſec.

Proximus Homerum.] *Proximum.* Voſſ. pr.

Ut eſt reprehendendum.] *In eſt rep.* Voſſ. pr. *ut eſt reſpexit reprehendendum.* V. C. Alm. *ut eſt reſpondendum.* Voſſ. tert.

Alcaeus.] *Alcaeus Mitylenaeus* ſcripſit *Aeolica dialecto.* poëtae autem lyrici plectro utebantur ex caprinis ungulis ad percutiendam lyram & citharam. Turneb.

Qua tyrannos inſectatur.] *Quia.* Voſſ. pr. Par. Locat. Steph. Colin. Vidov. *inſectatus.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. *qui tyrannos inſectatus.* Baſil.

Tyrannos inſectatur.] Hinc Horatius lib. IV. od. 9. dixit *Alcaei minaces camenas*, ubi Scholiaſtes dicit, eum adeo amarum fuiſſe, ut carminis auſteritate multos e civitate ejecerit; bella quoque cum Pittaco Tyranno geſta ſcripſit. vixit Olymp. XLIV. *bibax* dicitur ab Athen. x. 8. ab hoc Heinſius de Satyr. p. 4. dicit Horatium ſublimitatem mutuaſſe: fuit & hujus nomine Comicus Poëta, de cujus morte vid. Voſſ. ad Catull. p. 42. Almel.

Et diligens.] *Et dicendi.* V. C. Alm.

Plerumque Homero ſimilis.] *Plurimum H. ſ.* Andr. Ald. *plurimumque H. ſ.* Ven. Baſil. Steph. Obr. *& plerumque.* V. C. Alm. *plurimum.* Voſſ. ſec. *diligens, Homero ſimilis.* Locat. Gryph. Colin. Vidov. *Homeri ſimilis.* Voſſ. pr. *Horatio ſim.* Ald. marg. Baſil. *Orationis ſim.* V. C. Alm. Voſſ. tert.

Sed in luſus.] *Sed & luſit.* Voſſ. pr. tert. *ſed & ejus ſit & in amores.* V. C. Alm.

Tamen aptior.] *Altior.* Voſſ. tert. marg. Baſil.

Simonides.] Mortuus in Sicilia. vide plura apud Tzetz. Chil. I. §. 24. v. 619. fuit ex Cea inſula: vet. com. Horat. IV. od. 9. ex civitate Iuli. vide Steph. de Urb. in ἰκλίς. Maius poëta dicitur Ariſtoph. nubib. act. v. ſc. 2. hunc & Anacreontem multa ſibi mercede & muneribus conciliavit Hipparchus. Plato Tom. II. pag. 228. Cicer. I. de Nat. deor. conſentit cum Quinctiliano, & eum non ſuavem ſolum, ſed doctum & ſapientem dicit. Almel.

Tenuis.] Deeſt V. C. Alm.

In commovenda miſeratione.] Vide Turneb. lib. XXI. adv. 27. Pareus.

Ejuſdem operis.] *Ejuſdem* non habet. V. C. Alm.

Antiqua comoedia.] Duplex eſt apud Graecos comoedia, *Antiqua* & *nova*. *Antiqua* nominatim ſolet vitia taxare, quod poſtea lege prohibitum fuit. itaque deventum eſt ad novam comoediam, quae *themata commentitia* fingit. Videtur *ſatyra latina* fluxiſſe à *comoedia antiqua*. Turneb. vide Horat. I. Sat. IV. & art. Poet. 282. Plin. VI. *Ep.* 21. Brodae. ad Epigr. vet. lib. I. pag. 133. edit. Baſil. videtur mihi haec veteribus pro Satyra fuiſſe, ſiquidem liberrime vitia inſectabatur; vide Thodoret. praefat. Sermon. Eratoſthenes libros ſcripſit de comaedia antiqua, teſte Galeno de vocibus obſoletis. v. Harpocr. lex. voce μιῶν, & μετανλῖς. conſule & Mauſſac. in judicio de Plutarcho p. 182. Almel.

Facundiſſimae.] *Fecundiſſimae.* Voſſ. ſec. *faecundiſſimae.* Locat. Ald. Gryph. Steph. Colin.

Libertatis.] Vide de ea Dion. Chryſ. Orat. XXXII. pag. 180. Almel.

In inſectandis.] *In ſectandis.* Voſſ. ſec. tert. Ald.

Plurimum.] *Plurium.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Virium etiam in ceteris.] *Virium in ceteris.* Steph.

Quem

neſcio an ulla, poſt Homerum tamen, quem, ut Achillem, ſemper excipi par eſt, aut ſimilior ſit oratoribus, aut ad oratores faciendos aptior. Plures ejus auctores: *Ariſtophanes* tamen, & *Eupolis Cratinuſque* praecipui. Tragoedias primus in lucem *Aeſchylus* protulit, ſublimis & gravis, & grandiloquus ſaepe uſque ad vitium, ſed rudis in pleriſque & incompoſitus: propter quod correctas ejus fabulas in certamen deferre poſterioribus poëtis Athenienſes permiſere, ſuntque eo modo multi coronati. Sed longe clarius illuſtraverunt hoc opus *Sophocles* atque *Euripides*: quorum in diſpari dicendi via uter ſit poëta melior, inter plurimos quaeritur. Idque ego ſane, quoniam ad praeſentem materiam nihil pertinet, injudicatum relinquo. Illud quidem nemo non fateatur neceſſe eſt, iis, qui ſe ad agendum comparant, utiliorem longe Euripidem fore. Namque is & in ſermone (quod ipſum reprehendunt, quibus gravitas & cothurnus & ſonus Sopho-

Quem ut Achillem.] Alludit ad locum ſecundi *Iliados* v. 675. ubi enim Homerus *Nirea pulcherrimum Graecorum* dixit, *Achillem* excipit: ubi fortiſſimum *Ajacem*, *Achillem* quoque excipit. TURNEB.

Plures enim auctores] Pro *enim* particula, recte in quibuſdam exemplaribus legitur *ejus*. REGIUS.

Ariſtophanes & Eupolis Cratinuſque praecipui.] Horatius lib. 1. Satyr. 4.

Eupolis atque Cratinus, Ariſtophaneſque Poëtae.

COLOMES. vide de his Poëtis Vell. Paterc. lib. 1. & indicem Th. de Pinedo in Stephan. p. 756. *Ariſtophanes*, vero numquam in ſcenam prodiit, niſi cum *ἰαμβοις* doceret. Petit. miſcel. 1. 1. *Eupolis* ſcripſit mordacem comoediam, *Bapta* inſcriptam, quam reſpicere Juvenalem Sat. 11. v. 92. putat Ang. Polit. miſc. c. 10. ob quam necatus ab Alcibiade. Schol. Juvenal. *Cratini* fragmenta extant apud Clement. Alex. Strom. lib. VI. vide Doct. Voſſ. de Poët. Graec: p. 30. & 37. & veter. Com. Horat. ad lib 1. epiſ. 19. ALM.

Tragoedias.] *Tragoediarum* inventor fuit *Theſpis*, ſi credimus *Horatio*: cum tamen *Aeſchylus* exornaverit formam theatri, invenerit *perſonam*, *cothurnum*, & *ſyrma tragicum*, merito poteſt dici inventor *tragoediae*, ſaltem politioris. TURNEB. vide Ath. 1. 18. hic a Baccho per ſomnium monitus, ubi puer in agro uvas cuſtodiret, tragoediam nullo negotio ſcripſit, teſte Pauſan. lib. 1. duplicem Tragoediam fuiſſe docet Faber lib. 1, Epiſt. 3. ALMEL.

Aeſchylus.] Moritur anno LVIII. aetatis: vide plura apud Pinedo Indic. in Steph. pag. 733. & Konig. Biblioth. pag. 13: qui & alium Aeſchylum citat, qui *περὶ παροιμιῶν* ſcripſit. Hic Aeſchylus quaſvis in ſcena perſonas & fabulas ſummo decore peragebat. Vid. Ath. lib 18. plura collegit de eo Petit. Miſc. III. 14. ALMEL.

Rudis.] Ariſtoph. Nub. v. 2. ALM.

Propter quod correctas ejus fabulas.] *Propter quia rectus.* V. C. Alm. *correctus.* Locat.

Coronati.] Conſuetudo erat *Athenis*, ut Bacchanalibus ludi fierent, in quibus agerentur *comoediae* & *tragoediae*, victorque coronaretur. TURNEB.

Sophocles.] Ejus ſtatua olim in Theatro Tragicorum Athenis fuit. Pauſan. lib. 1. c. 21. Sophoclis corpus inhumatum jacebat, cum Lyſander Athenas obſideret. Jul. Solin. Polyh. c. 7. Athen. lib. VII. cap. 2. dicit, eum Heroicis verſibus delectatum; ille vero & Euripides, ſi Petronio cap. 2. credimus, ſunt, qui *verba invenerunt*, *quibus juvenes deberent loqui.* ALMEL.

Uter ſit.] *Uter* abeſt Voſſ. pr.

Idque ego ſane.] *Idque eo.* V. C. Alm. *idque age.* Voſſ. pr. *idque ago.* Voſſ. tert. *idque ego quia ad.* Obr.

Ad agendum.] *Ad ingñdum.* Voſſ. pr.

Comparent.] *Comparant.* MSS. Voſſ. omnes. Alm. Locat. Ald. Steph. Colin. Vidov. Obr.

Namque is.] *Ariſtophanes* in Ranis Euripidem paſſim inſectatur atque irridet, eique praefert Sophoclem propter ſublimitatem cothurni. TURNEB.

Is & in ſermone.] *Iis & vi & ſermone.* MS. Bodl. *Namque is & vi & ſermone.* Ald. *Namque is ſermone.* Voſſ. ſec. Locat. *Nam is ſermone.* Colin. *Namque hic & ſermone.* Obr.

Quod ipſum reprehendunt.] *Quo ipſum repr.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. Obr. *quod reprehendunt.* Baſil. *quod ipſum rependunt.* Voſſ. pr.

Sophoclis videtur eſſe ſublimior) magis accedit oratorio generi : & ſententiis denſus, & in iis, quae à ſapientibus tradita ſunt, pene ipſis par, & in dicendo ac reſpondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diſerti, comparandus. In affectibus vero cum omnibus mirus, tum in iis, qui miſeratione conſtant, facile praecipuus. Hunc & admiratus maxime eſt (ut ſaepe teſtatur) & ſecutus, quamquam in opere diverſo, *Menander* : qui vel unus, meo quidem judicio, diligenter lectus, ad cuncta, quae praecipimus, efficienda ſufficiat : ita omnem vitae imaginem expreſſit : tanta in eo inveniendi copia, & eloquendi facultas : ita eſt omnibus rebus, perſonis, affectibus accommodatus. Nec nihil profecto viderunt, qui orationes, quae *Chariſii* nomine eduntur, à Menandro ſcriptas putent. Sed mihi longe magis orator probari in opere ſuo videtur, niſi forte aut illa mala judicia, quae Ἐπιτρέποντες, Ἐπίκληρος, Λοχὸς habent : aut meditationes in Ψοφο-

Oratori genere.] O vocali adſcripta, *oratorio* legatur. REGIUS. *oratorio genere.* Voſſ. pr.

Pene ipſis par.] Nam *Euripides* audiverat *Socratem* & *Anaxagoram*, quorum ſententiis ſaepe in tragoedia utitur. TURNEB. hinc ab Ariſtop. Nub. v. 2. σοφώτατος dicitur. v. Aelian. Var. Hiſt. II. 13. ALMEL. *pene ipſis eſt par.* Vaſc. Steph.

In dicendo.] *Docendo.* Voſſ. ſec.

Civiliter eorum q. f. i. f. diſertis.] Emendate in quibuſdam legitur *cuilibet*, pro *civiliter*, & *diſerti* pro *diſertis.* REGIUS. *civiliter.* marg. Baſil.

Qui fuerunt.] Abeſt Voſſ. tert.

Affectibus vero.] *Vero* abeſt Voſſ. pr. tert.

Cum omnibus.] *Tum.* Obr.

Praecipuus hunc & admiratus.] *Praecipuus & admirandus maxime eſt, ut ſaepe teſtatur & eum ſecutus.* MS. Bodl. Loe. Ald. Par. Gryph. Colin. Vidov. *eum ſecutus* etiam Voſſ. ſec.

Quamquam.] *Quamvis.* Voſſ. tert.

In opere diverſo.] *In opera diverſa.* V. C. Alm.

Menander.] *Menander Athenienſis* ſcriptor novae comoediae fuit, & in ea princeps. vixit tempore *Alexandri*, ſcripſitque epiſtolas ad *Ptolemaeum* & nonnullas orationes. author *Suidas.* hunc praecipue ſunt imitati Comici Latini. TURNEB. hujus meminit, & comoediarum, quarum alteram *aurigam*, alteram *ſacerdotem* vocat, Clem. Alex. p. 29. Edit. Medic. hic ex ſententia Brodaei ad Epigr. Graec. lib. I. p. m. 133. fuit Athenienſis, ac juxta Piraeeum ſepultus. Gell. lib. XVII. cap. 4. dicit, ex quorumdam ſententia illum centum & octo, ex aliorum vero centum & novem comoedias ſcripſiſſe. ALMEL.

Qui vel unus.] *Qualis unus.* Voſſ. pr.

Meo quidem judicio.] *Mero quidem.* Voſſ. tert.

Ad cuncta quae praecipimus efficienda ſufficiat.] Eam lectionem tuetur Codex MS. Bodlejanus; & ex editis, Aldinus, Andreae, ac Pariſienſis. *Effingenda* alii Codices. Et ea quidem lectio neſcio an melius locum ſuum retinuiſſet, non ſolum quod bonorum Codicum auctoritate munitur, ſed etiam, quód nunc deprehendo, mirè a ſequentibus confirmatur, *Ita omnem vitae imaginem expreſſit : effingi* enim in cerebro propriiſſimè dicuntur *imagines* rerum. GIBSON. *efficienda.* Voſſ. ſec. Locat. Gryph. Colin. Vidov. Obr. quod & mihi magis arridet. ſimilem harum vocum perturbationem vidimus lib. V. cap. 12. BURM.

Vitae imaginem.] Vide Barth. lib. XXIII. adv. c. 23. PAREUS.

Chariſii.] Hujus meminit Cicer. Brut. c. 81. qui aliis eum orationes ſcripſiſſe dicit, vide de eo contra Barthium diſputantem Reineſ. III. Var. Lect. cap. 14. & Epiſt. ad Daum. 22. BURM.

Eduntur.] *Adducuntur.* V. C. Alm.

Putent.] *Putant.* Voſſ. tert. & Obr.

Sed mihi longe magis.] Hic locus videtur eſſe depravatus, neque poteſt emendari, cum deſiderentur *comoediae Menandri.* ſenſus eſſe videtur, cujuſque eloquentiam ex proprio opere magis intelligi, ut poëtae eloquentiam ex poëmate. TURNEB. *longe magis* deſideratur in Voſſ. pr.

Aut illa mala judicia.] *Aut alia mala judicia,* MSS. Bodl. Voſſ. pr. tert. Andr. Locat. Ald. Par. *aut illa civilia judicia.* Obr.

Epitrepontas.] *Epitrepontes.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov. recte. ἐπιτρέποντες. Obr.

Epicleros.] *Epiclerus* apud Graecos dicitur *puella orba, quae parentum haereditatem habet* : quam jus erat agnato proximo in uxorem vendicare. eſt etiam *puella orba & indotata*, quam proximus cogebatur uxorem ducere, aut alicui collocare data dote. TURNEB. *Epitrepontem* Menandri fabulam laudat Stobaeus ſermone 87. Alciphron item ἐπιτρέποντ-

Digitized by Google

Ψοφοδέει, Νομοθέτη, Ὑποβολιμαίῳ non omnibus oratoriis numeris ſunt abſolutae. Ego tamen plus adhuc quiddam collaturum eſſe declamatoribus puto, quoniam his neceſſe eſt, ſecundum conditionem controverſiarum plures ſubire perſonas, patrum, filiorum, maritorum, militum, ruſticorum, divitum, pauperum, iraſcentium, deprecantium, mitium, aſperorum. In quibus omnibus mire cuſtoditur ab hoc poëta decorum. Atque ille quidem omnibus ejuſdem operis auctoribus abſtulit nomen, & fulgore quodam ſuae claritatis tenebras obduxit. Habent tamen alii quoque Comici, ſi cum venia legantur, quaedam, quae poſſis decerpere: & praecipue *Philemon*, qui ut pravis ſui temporis

τρίποντας inter fabulas Menandri numerat epiſtola ultima; & Athenaeus lib. 14. COLOMES. Sirm. ad Sidon. Apoll. lib. IV. Ep. 12. ALM.

Lochos.] *Lectos.* Ven. Locat. Ald. Colon. Par. Gryph. Vidov. margin. Steph. Vaſc. Baſil. *locros* Baſil. *locre.* Voſſ. ſec. marg. Vaſc. Steph. nulla vero in hoc loco difficultas. nimirum Menandrum oratorem fuiſſe quidam probare volebant ex orationibus, quae Chariſii nomine eduntur, ſed Fabius ſatis hoc ex ipſis Comoediis conſtare ait, quia tres illae Epitrepontes, Epicleros, Lochos, quae habent mala judicia, (ut ita *malas lites*, *mala cauſſa* dicitur) ſatis eum probant oratorem, quia ibi perſonas inducit cauſſas egregie agentes. tertiae vero Comoediae titulus fuit λοχος, ut recte Obrechtus & alii viderunt, id eſt, *gravida*, cujus vocis *lectus*, vel *lectos*, fuit interpretatio a gloſſatore adſcripta; lis autem de ventre fuerit, ſive futuro partu, quae argumentum Comoediae dediſſe videtur. In his vero tribus fabulis induxiſſe videtur perſonas, qui veras cauſſas agebant, in tribus vero ſequentibus, tantum qui meditabantur orationes, & argumenta ſuggerebant, quae poſtea debebant in judiciis promi. Ut Cicero ita ſaepe vocibus, *meditari* & *meditationes*, utitur. de Clar. Orat. 37. *ſumma memoria, nulla meditationis ſuſpicio, imparatus ſemper aggredi ad dicendum videbatur.* pro Cluentio 30. *anni ſunt octo, cum iſta cauſſa in iſta meditatione verſatur*, & paſſim. Terent. Adel. II. I. 41. *nunc vide, utrum vis, argentum accipere, an cauſſam meditari tuam.* ut tamen verum fatear, *illa mala judicia* vix ſatisfaciunt, ut nec *civilia* Obrechti, forte ſcripſit, *illa gravia judicia*, ita enim revera erant. BURM.

Aut meditationes in Pſophoda & Nomothetâ.] Reſcribe, *in Pſophodei.* Recenſet Comoedias aliquot Menandreas. Vide Meurſ. Attic. Lect. lib. 2. cap. 6. PAREUS. *illae dictiones in Ψοφοδέει.* Obr.

In Sophocle.] In vetuſto legitur, *in Pſophode*, ut ſit titulus comoediae à ſtrepitu. alioqui hic *Sophoclem* accipere debemus pro *comoedia.* TURNEB. conſule Harpocr. Lexicon in πανάκτ☉, ubi Menandri comoedia citatur, & ibi Valeſii notas ALM. *Sophocle.* MSS. Bodl. Bal. Alm. Voſſ. omnes. Andr. Locat. Ven. Ald. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *Pſophode.* Baſil.

Nomotheta.] *Nomothete.* V. C. Alm. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. *& nomothetae hypobolimaeo.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. omittunt etiam copulam *&* Baſil. Gryph. Colin. quaſi unicus Comoediae eſſet titulus, nomothetes hypobolimaeus. ſed nos Obrechtum ſecuti ſumus.

Oratoriis numeris.] *Oratoris.* Voſſ. pr. ſec. Ald.

Ego tamen plus.] Declamatores (ut docuit lib. 3.) fere declamare ſolent per *proſopopoejam.* induunt enim ejus perſonam, cujus cauſam tuentur: proinde decorum ſervare debent in *perſona* & in *affectibus.* TURNEB.

Collaturum declamatoribus.] *Collaturum eſſe.* Locat. Ald. Baſil. Colin. Vidov. Obr. *collatum eum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Maritorum.] Deeſt haec vox V. C. Alm. & certe, cum reliquae omnes habeant ſibi oppoſitos, ut patres filios, milites ruſticos, divites pauperes irati deprecantes, mites aſperos, vel hic adſcribi maritis uxores debent, hoc modo, *maritorum, uxorum*; vel ipſi deleri *mariti*, qui ab aliquo ſciolo adſcripti fuere, qui eos ſaepe in comoediis induci noverat. ſed cur ergo non *ſervos, meretrices, lenones*, &c. adjecit? quae perſonae Fabularum propriae ſunt. BURM.

Deprecantium.] *Precantum.* Ald. Baſil. qui copulas addit, *& divitum, & pauperum, & iraſcentum, & precantum, & mitium, atque aſperorum.*

Ab hoc Poëta decorum.] *Decor.* MSS. Voſſ. ſec. tert. Colb. Andr. Locat. Ald. Baſil. Colin. Vidov. *ad haec Poëta decor.* marg. Baſil. *decor* ideo probat Aſcenſ. ne ſit cauda heroïci, ut *Archipiratae.*

Ejuſdem operis auctoribus.] *Ejuſdem operibus abſtulit.* V. C. Alm.

Tenebras.] Deeſt Voſſ. pr.

Quae poſſis decerpere.] *Quae poſſint decernere.* Voſſ. pr. tert.

Philemon.] *Philemon Siculus* fuit, deinde Athenas

poris judiciis Menandro ſaepe praelatus eſt, ita conſenſu omnium meruit credi ſecundus. Hiſtoriam multi ſcripſere praeclare, ſed nemo dubitat duos longe ceteris praeferendos, quorum diverſa virtus laudem pene eſt parem conſecuta. Denſus, & brevis, & ſemper inſtans ſibi *Thucydides*. dulcis, & candidus, & fuſus *Herodotus*. ille concitatis, hic remiſſis affectibus melior: ille concionibus, hic ſermonibus: ille vi, hic voluptate. *Theopompus* his proximus, ut in hiſtoria praedictis minor, ita oratori magis ſimilis: ut qui, antequam eſt ad hoc opus ſolicitatus, diu fuerit orator. *Philiſtus* quoque meretur: qui turbae, quamvis bonorum

nas migravit, habitavitque in Piraeeo tempore Alexandri Macedonis. periit autem, ut ferunt, nimio riſu. Turneb. qualis hic Poëta fuerit, Apulejus in principio III. Floridor. deſcribit. effigies ejus eſt apud L. Auguſtin. I. Gem. 16. Plagium ex Ariſtophane admiſſum notat Clem. Alex. Strom. lib. 6. pag. 165. Edit. Medic. fragmentum ejus Comoediae, militis dictae, exſtat apud Athen. lib. VII. cap. 10. p. 288. Almel.

Prave ſui temporis judiciis M. ſ. p. eſt, ita conſenſu.] Corrupte quidem mihi ſic legi videtur. Emendari vero poteſt, ſi *pravis*, non *prave*, & *ſit* legatur, non *eſt*, ac illud adverbium *ita* expungatur, hoc modo. *qui quamvis pravis ſui temporis judiciis ſaepe praelatus ſit, conſenſu* &c. Regius. *qui quamvis prave ſ. t. j. M. ſaepe pr. eſt ita.* Locat. *qui ut prave ſ. t. j. M. ſemper p. eſt ita* MSS. Voſſ. ſec. Colb. Val. lib. *qui ut pravis ſ. t. j. M. ſaepe praelatus eſt, conſenſu.* Ald. *qui ut pravi ſ. t. j. M. ſaepe p. e. ita.* Baſil. *qui ut pravis ſ. t. j. M. ſaepe p. eſt ita.* Gryph. Colin. Vidov. Leid. Ox. Obr. *ut* abeſt Voſſ. pr. *judiciis* abeſt Voſſ. tert.

Menandro ſaepe praelatus eſt.] Firmat Gellius lib. 17. c. 4. Hinc ortum certamen Menandri & Philemonis, à Rutgerſio vulgatum in Variis Lectionibus: Sed quod poſterioris alicujus aevique ſequioris eſſe res ipſa clamat, licet multa forſan ex utroque decerpſerit. Colomes.

Ita conſenſu omnium.] *Ita conſenſu tamen omnium.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Vall. Baſil. Gryph. Vidov.

Credi ſecundus.] *Eſſe ſecundus.* marg. Baſil.

Hiſtoriam multi ſcripſere.] Quod minime mirandum, cum Cicero lib. II. de Orat. c. 13. dicat, *Graecos ſe maxime ad Hiſtoriam applicuiſſe.* Almelov.

Thucydides.] *Thucydides Athenienſis*, Olori filius, in rep. verſatus eſt tempore belli Peloponneſiaci, ſed ob ſuſpicionem proditionis miſſus eſt in exilium, ubi pulcherrimam ſcripſit hiſtoriam. Turneb. omnes viciſſe Thucydidem ait Cicer. II. de Orat. 13. idem cap. 22. & Orat. c. 9. & 12. vide Hermog. de form. Orat. lib. 2. totum caput. Thucydidem ſe vertiſſe confitetur Cicero de opt. gen. Orat. cap. 5. Almel.

Et fuſus.] *Et effuſus.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. quamvis parum referat, malo tamen *fuſus*, quia *effuſus* vitium notare poſſet: hoc enim verbo fere utuntur de iis, qui ſine viribus languent. ut *effuſiora corpora* Calp. Flac. declam. 2. & Stat. VI. Theb. 838. *effuſa membra*. de quibus latius ad Val. Flac. agemus. *fuſus* vero eſt copioſus, ut ſaepe Cicero *fuſe dicere* & alii. non ergo Fabius Herodotum, ut languidum & enervem deſcribit, ſed qui copia ſua & ubertate differt a Thucydidis adſtricta oratione, in qua quidem vis major, ſed minor voluptas. & ita mox Aeſchinem *fuſum* vocat. Burm.

Herodotus.] *Herodotus Halicarnaſſeus* relicta patria Thurium profectus, ſcripſit hiſtoriam lingua Ionica. Turneb. Hermog. de form. Orat. lib. 2. pag. 508. Demetrius Phalereus de Eloq. 13. dicit ipſius ſtilum eſſe in membra ſolutum, & non valde inter ſe aptum. quare non ediderit hiſtoriam vide apud Euſt. Swart. Analect. I. cap. 14. Almel.

Ille concitatis, hic remiſſis affectibus melior.] Haec non habet V. C. Alm.

Ille vi.] *Ille ut.* Voſſ. pr. ita ſolent enim librarii has voculas confundere; vide comm. ad Phaedr. I. fab. 2. & Gud. ad fab. 5. & nos apud Ovidium ſaepe in Codicibus deprehendimus. Burmannus.

Theopompus.] *Theopompus Chius*, diſcipulus Iſocratis, hiſtoriam ſcripſit de rebus Graecorum, exorſus ab his, quae omiſerat Herodotus & Thucydides. Turneb. ſcripſit de rebus Philippicis, ut teſtatur Clem. Alexand. lib. I. quem & vide lib. VI. p. 264. & excerpt. Conſt. Porphyrog. pag. 21. Phot. Biblioth. cap. CLXXVI. ubi de ſcriptis & vita. plura qui deſiderat adeat Cl. Voſſium de Hiſt. Graec. lib. I. c. 7. Almel.

Ita Oratori.] *In Oratori.* Voſſ. tert.

Antequam eſt ad hoc opus.] *Eſt* non habet Obr.

Philiſtus.] *Philiſtus Syracuſius*, familiaris Dionyſii tyranni, ſcripſit de rebus Siculis undecim libros. Hunc Fabius putat dignum, qui poſt tres ſuperiores ceteris anteponatur. Turneb. Cicero ad

norum poſt hos auctorum, eximatur, imitator Thucydidis: & ut multo infirmior, ita aliquatenus lucidior. *Ephorus*, ut Iſocrati viſum, calcaribus eget. *Clitarchi* probatur ingenium, fides infamatur. Longo poſt intervallo temporis natus *Timagenes*, vel hoc eſt ipſo probabilis, quod intermiſſam hiſtorias ſcribendi induſtriam nova laude reparavit. *Xenophon* non excidit mihi, ſed inter philoſophos reddendus eſt. Sequitur oratorum ingens manus, cum decem ſimul Athenis aetas una tulerit: quorum longe princeps *Demoſthenes*, ac pene lex orandi fuit. tanta vis in eo, tam denſa omnia, ita quibuſdam nervis intenta ſunt, tam nihil otioſum, is dicendi modus, ut nec quod deſit in eo, nec quod redundet invenias. Plenior *Aeſchines*, & magis fuſus, & grandiori

ad Q. Fr. lib. II. Ep. 12. *Siculus ille* (Philiſtus) *capitalis, creber, acutus, brevis, pene puſillus Thucydides*; ad quem locum legendus Voſſius in opere de Hiſtoricis Graecis pag. 17. COLOMES. vide Cicer. II. de Orat. c. 13. & Suidam. ALMEL. qui Philiſcum & Philiſtum vocat, & primum Hiſtoriam ſecundum artem oratoriam ſcripſiſſe dicit; & etiam artem oratoriam.

Qui turbae quamvis bonorum poſt hos auctorum exiſtimatur.] Grandi flagitio inquinatur hic ſenſus, quod quidem facile tollitur, ſi *ſti* ſyllaba eraſa *eximatur* legamus, hoc modo. *Philiſtus quoque meretur, qui turbae, quamvis bonorum poſt hos auctorum, eximatur.* nec ignoro a quibuſdam ita depravari, ut *quid turbae* legant, quod quam ſenſui conveniat, ipſi viderint. REGIUS. *quid turbae quamvis b. p. h. a. exiſtimator.* Voſſ. ſec. *exiſtimatur.* Voſſ. pr. Locat. *poſt eos auctorum.* Voſſ. ſec. Baſil.

Ut Iſocrati viſum.] *Iſocrates* praeceptor dicebat, Theopompum egere *fraeno*, *Ephorum calcaribus.* alter enim erat acri ingenio, alter remiſſo. TURNEB. vide Cicer. III. de Orat. c. 9. & lib. II. cap. 13. ALMEL. ſimile dictum Platonis de Xenocrate & Ariſtotele refert Diog. Laert. lib. V. ſect. 6.

Clitarchi.] *Clitarchus* comes fuit expeditionum Alexandri, & rerum ejus ſcriptor, non ſervavit tamen veritatis fidem. TURNEB. *Vitarchi.* Voſſ. tert.

Longo poſt intervallo.] *Timagenes Mileſius* hiſtoricus ſcripſit de Heraclea & de praeclaris ejus viris quinque libros. fuit & alius *Timagenes Rhodius*, niſi fallor. TURNEB.

Hoc eſt ipſo probabilis.] *Hoc ipſe prob.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Cum decem.] *Ut cum decem.* Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald. Baſil. *ut decem.* Gryph. Colin. Vidov. forte. *ut, cum decem ſ. A. ae. u. tulerit, eorum longe princeps D. a. p. l. o. fuerit.*

Princeps Demoſthenes.] Vide Ciceron. Brut. 33. & de opt. gen. Orat. 4. & noſtrum lib. XII. cap. 10. Plinius Epiſt. 26. lib. IX. vocat *normam & regulam oratoris.* vide Iſidor. Peluſiot. lib. IV. ep. 91. ALMEL.

Tamen nihil otioſum.] *Tam* eſt legendum. REGIUS.

Ut ne quid.] C litera adſcripta, *nec* legendum eſſe aperte cuique patet, hoc modo, *ut nec quid deſit.* REGIUS. *nec quid deſit i. e. nec quid redundet.* MSS. Alm. Vall. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. Steph.

Quod deſit, &c.] Annotant, hanc eſſe praecipuam *Atticorum* vim, nihil ſupervacaneum dicere: quod ita obſervavit *Demoſthenes*, ut nihil tamen interim omitteret. TURNEB.

Plenior.] Barth. ad Stat. VIII. Theb. 683. legendum eſſe *planior* contendit. ſed perperam: non agitur enim hic, quis difficilior vel planior, ſed quis copioſior & fuſior ſit. ita *plenus Orator* Cicer. I. de Orat. 13. & *plene dicere*, & ſimilia paſſim. & hoc ſequentia *plus carnis* probant, nam metaphora deſumta ab hominibus pinguioribus, qui *pleni* dicuntur. ita Suet. Caeſ. 45. dicit eum fuiſſe *ore paullo pleniore.* & Ovid. II. art. amat. 661.

Dic habilem, quaecumque brevis, quae turgida, plenam.

& Rem. 327.

Turgida, ſi plena eſt, ſi fuſca eſt, nigra vocetur.

& auctor declam. VII. *ſolidum plenumque corpus*, quod Terentius dixit Eun. II. 3. *ſolidum & ſucci plenum.* & ita *plenitudo* pro craſſitie Columel. IV. 30. *perticae cacuminum modicae plenitudinis.* ubi etiam Cod. S. Germ. *planitudinis.* neque vox *ſtrictus*, ut Barthius volebat, exigit *planus.* imo contra; cum enim ſtringitur quid, prohibetur ne exuberet, ſed ſit planum, ut illae apud Terentium puellae, quae *vincto pectore* erant, ut *graciles* eſſent, & planae. ita hic, quo minus ſtrictus, eo grandiori & pleniori ſimilis. & ita Cicero *ſtrictim* & *copioſe* dicere opponit pro Cluent. 10. & in Bruto cap. 31. *adſtrictam* & *contractam* Stoicorum oratio-

diori ſimilis, quo minus ſtrictus eſt : carnis tamen plus habet, lacertorum minus. Dulcis in primis & acutus *Hyperides :* ſed minoribus cauſſis, ut non dixerim utilior, magis par. His aetate *Lyſias* major, ſubtilis atque elegans, & quo nihil, ſi oratori ſatis ſit docere, quaeras perfectius. nihil enim eſt inane, nihil arceſſitum ; puro tamen fonti, quam magno flumini propior. *Iſocrates* in diverſo genere dicendi nitidus & comptus, & palaeſtrae, quam pugnae magis accommodatus, omnes dicendi veneres ſectatus eſt: nec immerito: auditoriis enim ſe, non judiciis compararat : in inventione facilis, honeſti ſtudioſus: in compoſitione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur. Neque ego in his, de quibus ſum locutus, has ſolas virtutes, ſed has praecipuas puto : nec ceteros parum fuiſſe magnos. Quinetiam *Phalereum* illum *Demetrium* (quamquam is primus inclinaſſe eloquentiam dicitur) multum ingenii habuiſſe & facundiae fateor, vel ob hoc memoria dignum, quod ultimus eſt fere ex Atticis, qui dici poſſit orator:

orationem liberiori & latiori Academicorum opponit. *quis enim uberior in dicendo Platone?* Burm.

Aeſchines.] *Aeſchines Atrometi* filius, primum *hiſtrio*, deinde *ſcriba*, poſtremo *orator* fuit. geſſit inimicitias cum Demoſthene, à quo ſuperatus Rhodum exulatum abiit, ubi rhetorices profeſſor fuit, primuſque extemporalis orationis auctor. Turn. Tympaniſtriae filium fuiſſe ait Lucianus in ſomnio. vide de eo Cicer. Orat. 9. & Hermogen. lib. 2. cum vero apud Rhodios pueros docuiſſet, ſenior e Rhodo Samum eſt profectus, ubi obiit: vide vitam quodammodo deſcriptam apud Photium Bibl. pag. 29. Ed. Hoeſch. fuit & Aeſchines Philoſophus. Caſaub. in Athen. VI. 20. item Aeſchines Sardianus, de quo Harpocrat. in lex. in quem vide Mauſſac. Konig. Biblioth. pag. 13. Almel.

Grandiori ſimilis.] *Grandior ſimilis.* Voſſ. ſec.

Hyperides.] *Hyperides demagogus Athenienſis*, amicus Demoſthenis fuit, ab eo tamen Demoſthenes eſt repetundarum accuſatus. Turneb. hunc accuratum dicendi genus habere negat Hermogenes in libello de form. Or. cap. XI. p. 491. ubi cetera videri poſſunt. Almel. *Hyperides eſt.* Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Sed minoribus cauſſis.] Deerant haec V. C. Alm.

Lyſias.] Vide Ciceron. Orat. 9. Alm.

Satis ſit docere.] *Dicere.* Voſſ. pr. tert. Locat. Baſil. male. nam lib. IV. cap. 5. dicit *non ſolum Oratoris eſt docere, ſed plus eloquentia circa movendum valet.*

Nihil arceſſitum.] *Acceſſitum.* Voſſ. tert.

Iſocrates.] Vide Cicer. II. de Orat. ubi dicit, eum prae timiditate & pudore cauſſas agere non auſum eſſe. Plin. VI. Ep. 29. *infirmitate vocis & mollitie frontis* addit. fuit & in re anguſta, ut pretio conſcripſerit orationes: Photius Biblioth. pag. 203. vide & de eo Cicer. II. de Orat. 22. Almel.

Et comptus.] *Et compoſitus.* Ald. Baſil. quod ex compendio ſcriptionis natum: nam *comptus* etiam pro *compoſitus* ſcribebant.

Veneres ſectatus eſt nec immerito: auditoriis e. ſ. n. j. comparat.] *Ra* ſyllaba adſcripta, *compararat* mihi legendum videtur, atque *eſt* verbum expungendum. *Veneres* autem dicit, quas Graeci χάριτας vocant. ſic Plinius lib. XXXV. *Quorum opera cum admiraretur collatis omnibus deeſſe his unam illam Venerem dicebat, quam Graeci χάριτα vocant.* Regius. *comparat.* Voſſ. ſec. Leid. Ox. Obr. *auditoris.* Voſſ. tert.

In inventione facilis.] *Inventione facilis.* Ald. Colin. *inventio facilis.* Locat.

In compoſitione adeo diligens.] Tam diligens eſt compoſitio Iſocratis, ut nonnunquam in verſum incidat. adde quod in eo frequenter ſunt *pariſa, iſocola, antitheta, ſimiliter cadentia & deſinentia.* Turneb.

Cura reprehendatur.] Quod de Luperco, oratore ſui ſeculi, ſcribit Plinius lib. IX. 26. *nihil peccat, niſi quod nihil peccat.* Alm.

Quin etiam Phalereum.] *Quin etiam & Ph.* Steph. *Phalerea.* Voſſ. pr. tert.

Inclinaſſe eloquentiam dicitur.] *Demetrius* cognomento *Phalereus*, à Phalero portu Atticae regionis, demagogus fuit Athenienſis. maluit autem (ut ait Cicero) populum delectare, quam inflammare. ita eloquentiam inclinavit, in exilium actus apud Ptolemaeum Soterem. Turneb.

Ingenii & facundae.] *Facundiae* legatur. Regius.

Et ab hoc.] *Ob hoc* legatur. Regius.

In

orator: quem tamen in illo medio genere dicendi praefert omnibus Cicero. Philoſophorum, ex quibus plurimum ſe traxiſſe eloquentiae M. Tullius confitetur, quis dubitet *Platonem* eſſe praecipuum; ſive acumine diſſerendi, ſive eloquendi facultate divina quadam & Homerica? multum enim ſupra proſam orationem, & quam pedeſtrem Graeci vocant, ſurgit: ut mihi non hominis ingenio, ſed quodam Delphico videatur oraculo inſtinctus. Quid ego commemorem *Xenophontis* jucunditatem illam inaffectatam, ſed quam nulla poſſit affectatio conſequi? ut ipſae finxiſſe ſermonem Gratiae videantur: & quod de *Pericle* veteris comoediae teſtimonium eſt, in hunc transferri juſtiſſime poſſit, in labris ejus ſediſſe quamdam perſuadendi deam. Quid reliquorum *Socraticorum* elegantiam? Quid *Ariſtotelem*? quem dubito ſcientia

In illo medio.] *In illo mediocri.* Voſſ. pr. tert.

Cicero.] Vide in Orat. 27. & 11. de Orat. 23. & 1. de off. 1. Almel.

Platonem.] Jovem ſic loqui ajunt Philoſophi. Cicer. Brut. 31. vide de honore, in quo eum habuit Dionyſius. Solin. Polyh. cap. 7. Almel.

Supra proſam.] *Supra prorſam.* V. C. Alm.

Ut mihi non hominis ingenio.] Cicero (Orat. cap. 20.) ait Platonis orationem, propter ſublimitatem & numeros, carmen eſſe videri. quemadmodum autem Pythia afflatu numinis carmen fundebat heroïcum, quod ſublime eſt & grave: ita Plato veluti numinis inſtinctu fundere videtur proſam ita ſublimem. Turnea.

Delphico oraculo.] Barth. ad Aeneam Gazaeum pag. 91. ex membranis profert *Deifico oraculo.* ut non ad unum oraculum alliget ſuum ſemideum. ſed apertum eſt, *i* loco *l* a librario, quod millies fit, poſitum. quis enim umquam *Deificum oraculum* fando audivit? cum & vox ipſa *Deificus* plane barbara ſit, &, ſi jam recipienda eſſet, notaret oraculum, quo Deus aliquis efficeretur. cum contra Deus oraculi auctor cenſeatur. haec autem loquendi formula frequens, ut excellentes dictiones, graves ſententiae, veriſſime dicta, & ſimilia, non ab hominibus, ſed ab oraculo Delphico aut alio profecta videantur. ita Cicer. 1. de leg. 22. *cujus praecepti tanta vis, tanta ſententia eſt, ut ea non homini cuipiam, ſed Delphico Deo tribuerent.* Epiſt. ad Brut. 11. haec ex *Oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta.* Ovid. II. art. 541.

> *Haec tibi non hominem, ſed quercus crede Pelaſgas*
> *Dicere.*

Terent. Andr. IV. 2. *Non Apollinis magis verum, atque hoc reſponſum eſt.* ex communi ergo loquendi conſuetudine hoc deſumtum. Burm.

Quodam.] *Quo.* Voſſ. tert.

Inſtinctus.] *Inſtrictus.* V. C. Alm.

Quid ego commemorem.] *Xenophon Grylli* filius, Socratis auditor, Platoniſque condiſcipulus: coluit illam, quam Graeci appellant ἀφέλειαν, id eſt, *ſimplicitatem inaffectatam.* propter autem ſuavitatem ſermonis vocatur *Apes Attica.* Turnea. narrat Philoſtratus (lib. 1. de vitis Sophiſt. cap. 12.) ipſum Prodici Sophiſtae (cujus mentio fit apud noſtrum lib. III. cap. 1) linguam ad unguem deſcripſiſſe. Almel.

Affectatio conſequi.] *Sequi.* Voſſ. pr. tert.

Ipſae ſermonem gratiae.] *Ipſi* alios; quoſdam etiam *ipſe ſermonem Graecis finxiſſe videatur*, legere Aſcenſius teſtatur.

De Pericle.] *De Peride.* Voſſ. tert.

Veteris Comoediae.] Eupolidis nimirum. Plinius Junior lib. 1. Ep. 20. *Nec me praeterit ſummum oratorem Periclem, ſic a Comico Eupolide laudari*, πρὸς δ᾽ γ᾽ ἂν τούτῳ τάχ᾽ ἡ Πειθὼ τις ἐπεκάθητο τοῖσι χείλεσιν Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις. Colomes debet haec Colomeſius Politiano, qui egregie haec illuſtrat Miſcell. cap. XCI. *comoediae* vox abeſt Voſſ. pr.

In labris ejus ſediſſe &c.] Paulinus in vita Ambroſii auctor eſt, Apes Ambroſii os, cum puer in cunis dormiret, ambiiſſe, ex quo Pater ejus judicabat, eum maximarum virtutum fore. Gerard. Patrolog. p. 271. vide Duportii Gnomol. Homeric. cap. 6. de Lalibuba Habeſſinorum rege etiam ferunt ejus labris inſediſſe Apes, teſte Jobo Ludolf. Hiſtor. Aethiop. II. cap. 5. Almel. *in laboribus ejus.* V. C. Alm. *in laberis.* Voſſ. ſec.

Quid Ariſtotelem.] Vide noſtri auctoris l. XII. cap. 11. hujus Praeceptor Plato, ut ex Cicerone & aliis patet, cui cum contradiceret, Pullus, graece πῶλος, dictus, quia iſti volupe eſt etiam *patrem mordere.* Photius. Biblioth. pag. 871. Ariſtotelis & Theophraſti libros & tractatus diſtribuit Andronicus Peripateticus. Porphyr. in vita Plotini. Almel.

An

ſcientia rerum, an ſcriptorum copia, an eloquendi ſuavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. Nam in *Theophraſto* tam eſt eloquendi nitor ille divinus, ut ex eo nomen quoque traxiſſe dicatur. Minus indulſere eloquentiae *Stoïci* veteres: ſed cum honeſta ſuaſerunt, tum in colligendo, probandoque, quae inſtituerant, plurimum valuerunt: rebus tamen acuti magis, quam (id quod ſane non affectant) oratione magnifici. Idem nobis per Romanos quoque auctores ordo ducendus eſt. Itaque ut apud illos Homerus, ſic apud nos *Virgilius* auſpicatiſſimum dederit exordium, omnium ejus generis poëtarum, Graecorum noſtrorumque, illi haud dubie proximus. Utar enim verbis iiſdem, quae ex Afro Domitio juvenis accepi: qui mihi interroganti, quem Homero crederet maxime accedere, *Secundus*, inquit, *eſt Virgilius, propior tamen primo, quam tertio.* Et hercle ut illi naturae coeleſti atque immortali ceſſerimus, ita curae & diligentiae vel ideo in hoc plus eſt, quod ei fuit magis laborandum: & quantum eminentioribus vincimur, fortaſſe aequalitate pen-

An eloquendi uſu ſuavitate.] *Uſu* ablativus, ut redundans, mihi expungendus videtur. Regius. *an eloquendi vis ſuavitate.* V. C. Alm. *eloquendi uſus ſuavitate.* Voſſ. ſec. *uſu ſuavitate.* Voſſ. tert.

Eloquendi nitor.] *Loquendi.* V. C. Alm.

Ut ex eo nomine, &c.] Antea enim vocabatur *Tyrtamus*, ſed poſtea ex divina eloquentia *Theophraſtus* eſt appellatus. Diog. Laërt. Turneb. Ab Ariſtotele magiſtro ſic dictus eſt. Auctores Strabo lib. 14. Laertius in Theophraſto, & Suidas. ſed hic primum Tyrtamum, deinde Εὔφραστον, denique Θεόφραστον dicit vocatum. Colomes. vide Ciceron. Acad. quaeſt. lib. 1. c. 9. de eo refert Hermippus apud Athen. lib. 1. cap. 17. quod nitido cultu corporis in ſcholam venerit, docens geſtus & figuras corporis, argumento convenientiſſimas. Almel.

Stoici veteres.] Cicero in orator. duas ſectas oratori putat utiles, *Academicam & Peripateticam: Epicuream* vero contemnit & *Stoicam.* nam *Stoica ſecta*, quamquam de rebus pulcherrime diſputat, ornamenta tamen eloquentiae contemnit. Turneb.

In colligendo.] *In eligendo.* Locat. Colon. Par. Colin.

Probandoque] *Probando.* Voſſ. tert.

Valuerunt.] Abeſt a Voſſ. pr.

Affectarunt.] *Affectant.* Voſſ. pr. tert. Obr.

Quid Romanorum.] Duo haec verba, ut ſuperflua, mihi videntur expungenda, & ſane in quibuſdam exemplaribus non ſunt adſcripta. Regius. *Quid Romanorum idem nobis.* Locat. *qui Rom. idem nobis.* Voſſ. tert.

Per Romanos.] *Apud Romanos.* MS. Bodl. Andr.

Homerus.] *Humeros.* V. C. Alm.

Noſtrorumque haud dubie proximus.] *Illi* dativus mihi, vel refragantibus exemplaribus, adſcribendus videtur. hoc modo *illi haud dubie proximus.* Regius. *illi* abeſt MSS. Alm. Voſſ. omnibus. Locat. Baſil.

Utar enim.] *Ut enim.* Voſſ. tert.

Quae ex Afro.] *Quae* deeſt V. C. Alm. *ab Afro.* Locat. Ald. Colin. Vidov.

Accepi.] *Excepi.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Andr. Loc. Par. Colin. Vidov.

Propior tamen primo quam tertio.] Ita ſignificavit Domitius *Virgilii* excellentiam, qui cum proximus ſit *Homero*, reliquos tamen poëtas, tum Graecos, tum Latinos, procul à ſe relinquat. Turneb. de Tito Valgio Poëta Elegiographo Tibullus in Carmine ad Meſſalam,

Eſt tibi, qui poſſit magnis ſe accingere rebus,
Valgius, aeterno propior non alter Homero.

Colomes.

Ut illi naturae coeleſti.] *Ut illi naturae divinae atque coeleſti ceſſerimus.* Ald. *ut illi naturae divinae coeleſti.* Baſil. *ut illi n. coeleſti atque divinae c.* Voſſ. ſec. Obr.

Vel ideo in hoc.] *Vel idoneo in hoc.* V. C. Alm.

Laborandum.] *Elaborandum.* Baſil. Obr.

Et quanto plus vincimus.] Depravatus quidem hic mihi ſenſus videtur, nec qua ratione corrigi poſſit video; *vincimur* quidem eſt legendum. ſed alia quoque mihi emendatione indigere videtur, Virgilius autem ſe Homero aequalem his verſibus profitetur:

Maeonium quiſquis Romanus neſcit Homerum
Me legat & lectum credat utrumque ſibi.

Illius

penſamus. Ceteri omnes longe ſequentur. Nam *Macer* & *Lucretius* legendi quidem, ſed non ut phraſin, id eſt, corpus eloquentiae faciant: elegantes in ſua quiſque materia, ſed alter humilis, alter difficilis. *Attacinus Varro* in iis, per quae nomen eſt aſſecutus, interpres operis alieni, non ſpernendus quidem, verum ad augendam facultatem dicendi parum locuples. *Ennium*, ſicut ſacros vetuſtare lucos,

Illius immenſos miratur Graecia campos:
At minor eſt nobis, ſed bene cultus, ager.
Hic tibi nec paſtor, nec curvus deerit arator.
Haec Grajis conſtant ſingula, terna mihi.

REGIUS. verſiculi illi non ſunt Virgilii, licet ejus nomine editi: ſaepe enim uſu venit, ut in epitaphiis faciamus de ſe loquentes, quae ipſi, ſi viverent, dixiſſe nollent. adde quod corrupte recitantur a Raphaële, & in Vallenſi codice adſcripti alterius manu ſunt. Nam cum duo praemiſerit, quomodo intulerit *terna mihi?* ideoque cum aliis legam,

Non paſtor, miles, non curvus deerit arator.

aut ſic, *non hic arma, pecus, nec* &c. & primum verſiculum, quem alii ſic legunt *Mellifluum quiſquis*, ſic legam, *Maeonium qui vel Romanum neſcit Homerum.* praeterea legam cum multis ſic, *At minor eſt nobis, ſed mage cultus, ager.* ASCENS. Homerus multis in locis ſuperat Virgilium, Virgilius multis quoque in locis aequat virtutes Homeri: ita aequalitate penſat. Annotat praeterea Macrobius, nonnullis in locis à Virgilio ſuperari Homerum. TURNEB. *& quantibus eminentibus.* Voſſ pr. tert. *quanto plus.* Locat. Ven. Baſil. *quanto eminentioribus.* Ald. *quantum eminentibus.* V. C. Alm. marg. Vidov. mihi vulgata lectio ſatis placet. *quantum vincimur eminentioribus*, ſcilicet quibuſdam in Homero locis & dotibus, tantum fortaſſe penſamus aequalitate operis Virgiliani, quod licet forte non eminentiora quaedam habeat, quibus Homerum ſuperat, toto tamen decurſu & aequali Poëmatis oeconomia eum ſuperat. eſt vero ellipſis in hac locutione vocum *tantum*, vel *tanto magis*, quae reſpondent τῷ *quantum*, quae Tacito familiaris, & de qua nos ad Ovid. IV. Met. 64. aliquando agemus: an vero *quanto* vel *quantum* legatur, vix referre putem; cum & apud Ovidium & alios paſſim librarii confundant. & ita apud Valer. Max. v. IX. 3. *aliquantum tetriore*, pro *aliquanto.* ubi vide Voiſtii notas. ita mox *multo* vel *multum terſior*; vulgatius tamen *quanto* & *tanto.* ſed de his alibi. BURM.

Sequentur.] *Sequuntur.* Obrecht.

Nam Macer.] *Macer Veronenſis* poëta ſcripſit de *volucribus* & *herbis*, imitatus Nicandrum. de *rebus Iliacis* quoque ſcripſit, eaſque deduxit ad *excidium Trojanum.* TURNEB. vide Ovid. IV. Triſt. 10. Iſidorum lib. XII. cap. 4. ad vocem *Chelydros*, quem ſub Aemilii nomine ab Iſidoro lib. XII. cap. 7. intelligi vult Colomeſius Κιμηλ. literar. c. 6. ALM.

Sed non ut faciant phraſin.] De hac voce, qua, tamquam Latinitate donata, uſi ſunt veteres, videndus Philippus Beroaldus Lamp. Crit. Part. I. pag 256. PAREUS.

Elegantes.] *Legentes.* V. C. Alm.

Alter difficilis.] Scribe, *Elegantes in ſua quiſque materia: ſed aliter humilis, alter diffuſilis:* hoc eſt, qui nimium ſeſe laxet, diffundat, & eandem rem dicat pluribus, quam opus eſt. Quod verum eſſe, teſtatur Index noſter Lucretianus abſolutiſſimus. Debetur vero haec emendatio praeſtantiſſimo Gaſp. Barthio, Adverſar. lib. 43. cap. 2. qui omnino heic conſulendus. PAREUS. Barthius, vir multae quidem lectionis, ſed naris haud prorſus emunctae, Adverſar. lib. 43. cap. 2. pro *difficilis*, legendum exiſtimat *diffuſilis*, id eſt, nimium ſe diffundens. Nos vulgatam lectionem retinendam judicamus, quam firmat Papinius in Lucani Genethliaco,

Et docti furor arduus Lucreti. COLOMES.

difficilis dicitur Lucretius propter materiae difficultatem & ſublimitatem, unde & *ſublimis* dicitur Ovid. I. Amor. 15.

Attacinus Varro.] *Varro Attacinus* vixit tempore Ovidii. ſcripſit autem *Argonautica*, ut interpres Apollonii Rhodii. Appellatus eſt *Attacinus* ab Attace, vico Galliae Narbonenſis, ut vult Euſebius: ut alii, ab Attace fluvio. TURNEB. Et apud Horat. I. Serm. apud Euſeb. V. C. P. Terentius vico Attace in provincia Narbonenſi naſcitur. Ata fluvius eſt Atax. Acate ſive Agatha vicus vel urbs, ſed ad Aurarim fluvium. PITH. v. Joh. Savar. ad Sidon. Apoll. lib. IV. Ep. 3. pag. 229. PAREUS. Argonauticorum Apollonii Rhodii interpres, ut auctor eſt Valerius Probus ad Virg. II. Georg. quod opus ſignat Ovid. I. Amor. 15.

Varronem primamque ratem quae neſciat aetas?

Et Propert. lib. II. 34.

Haec quoque perfecto ludebat Iaſone Varro,
Varro Leucadiae maxima cura ſuae.

Et Papinius in Lucani Genethl.

Et qui per freta duxit Argonautas. COLOMEL.

Non ſpernendus.] *Non* deeſt Voſſ. ſec.

Ennium.] Vide C. Barthii comm. ad Claudian. praefat. lib. III. de laud. Stilic. PAREUS. vide

cos, adoremus, in quibus grandia & antiqua robora jam non tantam habent ſpeciem, quantam religionem. Propiores alii, atque ad hanc phraſin, de qua loquimur, magis utiles. Laſcivus quidem in Heroicis quoque *Ovidius*, & nimium amator ingenii ſui: laudandus tamen in partibus. *Cornelius* autem *Severus*, etiamſi verſificator quam poëta melior, ſi tamen, ut eſt dictum, ad exemplar primi libri bellum Siculum perſcripſiſſet, vindicaret ſibi jure ſecundum locum: Sed eum conſummari mors immatura non paſſa eſt: puerilia tamen ejus opera & maximam indolem oſtendunt, & mirabilem, praecipue in aetate illa, recti generis voluntatem. Multum in *Valerio Flacco* nuper amiſimus. Vehemens & poëticum ingenium *Saleii Baſſi* fuit, nec ipſum ſenectute maturum. *Rabirius* ac *Pedo* non indigni cognitione, ſi vacet.

Alex. lib. 1. cap. 30. moritur ſeptuagenarius morbo articulari, teſte Euſebio, qui videndus, juxta quem conſule monumenta Boxhornii Tab. 4. ALM.

Tantam habent.] *Tanquam.* Voſſ. pr. tert.

Ad hanc atque de qua loquimur.] *Atque*, conjunctio tranſpoſita, in locum ſuum videtur reponenda hoc modo. *Propiores alii, atque ad hanc de qua.* REGIUS. *atque ad hoc de que loquimur.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Baſil. *atque ad hanc de qua.* Voſſ. ſec. Locat. *propiores alii ad hanc Phraſin.* Ald.

In Heroicis.] *In ereis.* V. C. Alm. *in Heroieis.* Voſſ. tert.

Laudandus tamen in partibus.] *Laudandus partibus.* Voſſ. pr. *laudandus in partibus.* Voſſ. ſec. *in laudandis tamen.* Voſſ. tert. *laudandus tamen partibus.* V. C. Alm. Steph. Baſil. *laudandus tamen partius.* Locat. Ald. Par. Colin. Vidov. Gryph. Gallaeus conjecerat *laudandus tamen protinus*, pro *prorſus*, citra dubium, ἰυθέως, ut mox cap. 3. *nec tamen protinus audiendi.*

Etiam ſi.] *Etiam ſic.* Voſſ. tert.

Ad exemplar.] *Ad exemplum.* Vall. lib.

Bellum Siculum.] Recte, non *civile*, ut legendum conjectabat Scaliger in animadverſionibus Euſebianis num. MMXLVIII. ſententiam noſtram ſtabilivit Seneca Epiſt. 79. *Donec Aetnam deſcribas in tuo carmine, & hunc ſolemnem omnibus Poëtis locum attingas: quem quominus Ovidius tractaret, nihil obſtitit, quod jam Virgilius impleverat; ne Severum quidem Cornelium uterque deterruit.* Aetna Siciliae mons, ac forte pars operis de Bello Siculo. COLOMES. Scaligeri emendationem refert Voſſius capite 11. de Poëtis Latin. ſed puto ibi verba tranſpoſita; legitur enim hic Fabii locus, ubi agit de Caſſio Parmenſi, cum debuiſſet in Corn. Severo legi: turbatae fuere forte ejus ſchedae.

Sed eum conſummari.] *Varenum conſummari.* Baſil. Gryph. marg. Steph. *Terrenum conſ.* V. C. Alm. *ſarrenum.* Voſſ. pr. tert. Latere hic Poëtam aliquem certum mihi eſt, ſed quia ille raptus in prima aetate, paucis forte notus & memoratus fuit. *Varenum* ſi legatur, forte ille fuit, vel ipſi gentilis, quem a Cicerone defenſum ſaepe apud Fabium noſtrum legimus. *Varenum* accuſatum a Bithynis memorat Plinius lib. VII. cap. 6. ſed quem hic intelligi vix puto. BURM.

Puerelia tamen.] *P. tamen non.* Voſſ. pr. *non tamen ejus.* Voſſ. tert. forte *non puerilia tamen ejus opera*, id eſt, licet puer ſcripſit, digna tamen virili aetate.

Et mirabilem.] *Et admirabilem.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Bodl. Andr. Locat. Ald. Par. Gryph. Colin. Vidov.

Multum in Valerio.] Hic ſcripſit *Argonautica* ad imitationem Apollonii Rhodii. TURNEB. Quinctiliani hoc judicium expenditur a Barthio Adverſar. lib. 56. cap. 11. PAREUS. *in Valerieo.* Voſſ. tert.

Vehemens & Poëticum ingenium Salei Baſſi fuit, nec ipſum ſenectute maturum.] MS. Palat. nullum *Saleium* agnoſcit, ſed *Salium Baſſum*. Deinde ex MS. quoque reſcribendum: *Nec ipſum ſenectus maturavit*: hoc eſt, non ad canos ac ſenectutem pertigit. Nam inter illos, qui acerbo fato ſupplantati, & ille recenſitus. Sic de Caelio infra: *Dignus vir, cui & mens melior, & vita longior contigiſſet.* Idem de Calvo; *Fecit illi properata mors injuriam.* Adi Jan. Gebhardi Crepund. lib. 3. cap. 7. pag. 117. 118. PAREUS. *Silebaſſi.* Voſſ. pr. *Salii Baſſi.* Voſſ. ſec. *ſile Baſſi.* Voſſ. tert. ſed *Saleius Baſſies* quoque Auctori Dialogi de Orat. cap. 5. & 9. ex cujus diverſo de hoc Poeta judicio Quinctilianum non eſſe ejus Dialogi auctorem collegit Barth. ad Stat. x. Theb. 700. qui & hic legit, *nec ipſa in ſenectute ſat maturum. Nec ipſum ſenectus maturavit.* MS. Bodl. Andr. *nec ipſum ſenectute maturavit.* Ald. *nec ipſum ſenectute maturuit.* Colin. Vidov.

Rabirius ac Pedo.] *Rabirius ac Pedo Albinovanus* vixerunt tempore Ovidii, ſic enim de his ſcribit.

IV. ex

cet. *Lucanus* ardens, & concitatus, & ſententiis clariſſimus, &, ut dicam, quod ſentio, magis oratoribus, quam poëtis adnumerandus. Hos nominavimus, quia Germanicum Auguſtum ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum, parumque diis viſum eſt, eſſe eum maximum poëta-

IV. ex Pont. Eleg. ult.

Cumque fores Marſus, magnique Rabirius oris,
Iliacuſque Macer, ſidereuſque Pedo.

quo ex loco apparet, *Pedonem* ſcripſiſſe de *Aſtrologia*. Turneb. de Rabirio v. Vellej. Pater. lib. II. p. 28. & ibi Lipſium. Almel.

Indigni cognitione.] *Condicione*. Voſſ. pr. tert.

Ardens & concitatus. Hinc Grotius Epiſt. 1142. dicit, *ſe eum ob ſublimes ſpiritus maxime feciſſe*. Alm.

Magis Oratoribus, quam Poëtis annumerandus.] Petr. Pithoeus, Collectan. ad Petron. cap. 118. Nobiliſſ. Melior Goldaſtus, Symbol. ad eundem, ibid. Joh. Savaro, Commentar. ad Sidon. Apollin. lib. 2. Ep. 10. pag. 155. Servius in lib. I. Æn. Jornandes in hiſtor. Gothor. Matth. Rader. ad Martial. lib. 14. Epigr. 171. Gyraldus Dialog. IV. Gaſp. Barthius, Adverſar. lib. 23. cap. 28. pag. 1169. 1170. Pareus. vide Joan. Sarisb. lib. II. 19. & Lactant. lib. II. cap. 12. & paullo acerbius de Lucano judicium Scaligeri in prolegomenis ad Manil. pag. 16. Almel.

Poëtis numerandus.] Corrupte *imitandus* in quibuſdam legitur exemplaribus, pro illo *numerandus*. Regius. *imitandus*. MSS. Bodl. Bal. Alm. Voſſ. omn. Vall. lib. Baſil. marg. Vaſc. Steph. Obr. *numerandus*. Locat. Ald. *imitandus* praefert Aſcen. & Gallaeus. qui Fabium id dicere vult, non Lucanum non eſſe Poëtam, ſed oratorias virtutes prae aliis Poëtis poſſidere, & *annumerandus* gloſſema eſſe putat. hunc vero locum illuſtrari ex illis verbis cap. II. hujus libri; *id quoque vitandum (in quo magna pars errat) ne in oratione Poëtas nobis & Hiſtoricos, in illorum operibus oratores aut declamatores imitandos putemus.*

Hos nominavimus, &c.] *Germanicus Caeſar*, filius Druſi, res magnas geſſit in *Germania* & *Aſia*. idem optimus Poëta: vertit enim è Graeco in Latinum *Aratum*, reliquit praeterea comoedias Graecas. Turneb.

Germanicum Auguſtum.] Domitianum intellige, Gyraldus Dialogo 5. Poëtarum: *De Domitiano vero Fabius Quinctilianus, qua parte Poëtarum judicium facit, ipſo adhuc Domitiano vivente, a quo ſororis filiorum inſtitutioni praefectus fuerat, ſcripſit, atque propterea neſcio quo pacto adulari potius, quam vera dicere, videri poteſt, ad quam rem quoque propenſior Hiſpana ſolet eſſe natio. An neſcis, tunc inquit Piſo, a doctis pleriſque viris Quinctiliani verba non de Domitiano afferri ſolere, ſed de Germanico? Quin, inquam, Piſo iſtuc ipſum ſcio: at hi quicunque illi ſunt, tota, ut dicitur, via aberrant. Nam, ut alia omittam, quis non videt ad Domitianum viventem, non ad Germanicum, uno jam fere ſeculo exſtinctum, ea ſcribi tum. Quis Minervam ignorat a Domitiano praecipue cultam, ſeque ejus filium appellari voluiſſe, id quod & Poëtae & Hiſtorici prodiderunt? Quod autem Poëticae Domitianus operam dederit, teſtis imprimis eſt Martialis multis in locis & Valerius Flaccus. Appellatus vero Domitianus Germanicus fuit, quoniam cum patre in Germanica fuiſſe expeditione dicitur, vel quod Batavos, Germanicae populos, cum Antonio & Muciano, ut Tacitus ſcribit, in ditionem redegit, qua de re & Silius.*

At tu tranſcendens, Germanice, facta tuorum,
Jam puer auricomo performidate Batavo.

Haec Giraldus. Colomes. Domitianum hic intelligi nullum dubium eſt, neque Turnebo, cui notae hae vulgo tribuuntur, umquam in mentem veniſſe, de Caeſare Germanico, Druſi filio, haec verba eſſe capienda puto; quis enim eum umquam *Auguſtum* dictum fuiſſe ſomniavit? ſed cum Turnebi notas fuiſſe dictata, quae diſcipuli exciperent, credam, videtur a tyrone male intellectus fuiſſe vir ſummus, qui docere voluit, Arati illam verſionem referendam ad Germanicum eſſe, non Domitianum, ut plures exiſtimabant, & in qua opinione fuit Regius ad hunc locum, &, quem hic Pareus adducit, Rutgerſus lib. II. Var. 9. & a qua ſententia avunculi ſui non alienus admodum videtur Nicol. Heinſius ad Val. Flac. lib. I. 12. & Voſſ. de Poëtis Latin. cap. 3. & de Matheſi c. 35. ſed egregie haec commenta refutavit Triſtanus Tom. I. comment. p. 320. argumentis ex ipſo Poëmate certiſſimis, & Suetonio adductis, quae apud eum videri poſſunt. qui tamen idem Triſtanus Tom. I. p. 164. non ad Auguſtum, ſed ad Tiberium fuiſſe ſcriptum Poëma cenſet. ceterum pudet hic me Fabii, qui in tam indecentem peſſimi principis adulationem plenis velis invehitur, quem ego numquam potuiſſe carmen tolerabile proferre puto; ſed ſimulaſſe ſtudium Poëtices, ut hac quoque laude celebraretur. ſed de hoc alibi agendi locus erit. Burm.

Auguſtum.] *Auguſtinum*. V. C. Alm.

Parumque Diis viſum eſt.] Alludit Auctor ad Horatii illa art. Poët. 373.

—— *mediocribus eſſe Poëtis*
Non homines, non Dii, non conceſſere columnae.

Almel. *parumque hit viſum*. V. C. Alm. *parum Dii*. Voſſ. tert.

poëtarum. Quid tamen iis ipſis ejus operibus, in quae donatus imperio juvenis ſucceſſerat, ſublimius, doctius, omnibus denique numeris praeſtantius? Quis enim caneret bella melius, quam qui ſic egerit? Quem praeſidentes ſtudiis Deae propius audirent? Cui magis ſuas artes aperiret familiare numen Minervae? Dicent haec plenius futura ſecula. Nunc enim ceterarum fulgore virtutum laus iſta praeſtringitur. Nos tamen ſacra literarum colentes feras, Caeſar, ſi non tacitum hoc praeterimus, & Virgiliano certe verſu teſtamur,

Inter victrices hederam tibi ſerpere lauros.

Elegia Graecos quoque provocamus, cujus mihi terſus atque elegans maxime videtur auctor *Tibullus*. Sunt qui *Propertium* malint. *Ovidius* utroque laſcivior: ſicut durior *Gallus*. Satyra quidem tota noſtra eſt, in qua primus inſignem laudem adeptus eſt *Lucilius*, qui quoſdam

Qui tamen.] *Quid* legendum eſt. REGIUS.

In quae donatus imperio juvenis ſucceſſerat.] *Donato imperio.* MSS. Bodl. Voſſ. pr. tert. Baſil. *elevatus imperio.* marg. Baſil. *iniquae donatus.* Voſſ. ſec. *in quae donato imperio*, vel *natus imperio juvenis ſeceſſerat.* Schelius legit ad Dialog. de Oratorib. c. 9. & *ſeceſſerat* jam Lipſius ad Tacit. IV. Hiſt. cap. ult. & Barth. ad Stat. I. Achil. 16. Almelovenius malebat, *dum natus imperio juvenis*; id eſt, dum ad imperandum eſſet natus. Sed non video quis inde ſenſus. niſi legas *in quae dudum natus imperio ſeceſſerat.* vel *in quae nondum donatus imperio ſeceſſerat*, ut conveniat aliquantulum Fabio cum Suetonio, qui poſt imperium eum ſpreviſſe Poëticae ſtudium, quod antea ſimulaverat, dicit: & ita praecedentia, *ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum*, optime convenient. REGIUS.

Donatus imperio.] Nam cum *Auguſtus* ſucceſſorem ſibi *Tiberium* deſignaſſet, illi adoptandum reliquit *Germanicum*. TURNEB.

Quam qui ſic egerit.] E vocali de principio ablata *gerit* a quibuſdam recte legitur. REGIUS. *egerit*. Loc. quod minime mutandum fuerat a poſterioribus editoribus. agit enim de bellis, non quae nunc gerit Domitianus, ſed de illis, quae olim geſſit, & quae ceciniſſe juvenem eum innuit. *agere* vero *bella* Latiniſſime dictum. Ovid. I. art. 182.

Bellaque non puero tractat agenda puer.

Nepos Hannib. 8. *Antiochus ſi in agendo bello parere voluiſſet conſiliis* ejus. ubi recte Lambinum, *gerendo* corrigentem, reprehendit Boſius. ſed praecipue videndus ſummus Gronov. lib. II. obſ. 3. ubi plura auctorum loca, in quibus pro *agere bella*, *gerere* librarii ſuppoſuerunt, adducit. & Heinſ. ad Ovid. II. Triſt. 230. Domitianum vero jam puerum, ut Statius dicit, expeditiones inchoaſſe in Galliam & Germanias, ut ſe Fratri & operibus & dignatione aequaret, narrat Sueton. cap. 2. ad quas nunc foediſſima adulatione reſpicit Fabius. BURM.

Quem praeſidentes ſtudiis deae.] *Praeſidentem.* Voſſ. pr. *quem praeſedentes ſtudiis ea.* V.C. Alm.

Familiare numen Minervae.] Ita MS. Baliolenſis, & optimi quique ex editis. *Nomen Minervae*, editio Lugdunenſis. GIBSON.

Laus ipſa.] *Iſta* mihi legendum videtur. REGIUS.

Praeſtringitur.] *Perſtringitur.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. vide ſupra hoc ipſo capite.

Feras.] *Feres.* Voſſ. pr. tert.

Inter victrices, &c.] Innuit Fabius hoc verſu, Germanicum optimum eſſe poetam, & optimum imperatorem. nam poetae hedera coronantur, imperatores autem donantur laurea triumphali. TURNEB. Eclog. VIII. 13.

Elegia quoque Graecos.] Illa copula *quoque* de ſecundo loco in tertium mihi transferenda videtur, ut hoc modo legatur, *Elegia Graecos quoque provocamus.* REGIUS. *elegia quoque Graecos.* Voſſ. ſec. Locat.

Tibullus.] Martial. XIV. Ep. 193. ALMEL.

Propertium.] Mart. lib. XIV. Ep. 189. *Idem.*

Malunt.] *Malint.* omnes praeter Leid. & Oxon.

Gallus.] Hic, poſtquam Aegyptum rexiſſet, anno XL. aetatis manus ſibi intulit. Euſeb. Chron. lib. I. ALMEL.

Satyra quidem.] *Satyra* carent Graeci, ejuſque loco habent antiquam comoediam. eſt autem duplex apud Latinos: altera enim conſtat carminis varietate, quae eſt antiquior: altera vitiorum notatione. TURNEB.

Lucilius.] Mart. lib. XII. Ep. 96. Cornificius ad Heren. IV. 12. nimiam verborum trajectionem in eo reprehendit. ALM.

Qui

quoſdam ita deditos ſibi adhuc habet amatores, ut eum non ejuſdem modo operis auctoribus, ſed omnibus poëtis praeferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio diſſentio, qui *Lucilium fluere lutulentum*, &, *eſſe aliquid, quod tollere poſſis*, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abunde ſalis. Multo eſt terſior ac purus magis *Horatius*, & ad notandos hominum

Qui quoſdam.] *Qui* deeſt Voſſ. pr. tert. Baſil. qui etiam *amatores* omiſit.

Quoſdam ita deditos ſibi, &c.] Adrianus imperator Lucilium ceteris poëtis Satyricis anteponebat. ei multum tribuiſſe videtur Nonius, ut qui nullum auctorem frequentius in ore habeat. Turneb.

Non ejuſdem modo operis.] Quid ſi legas *ejuſmodo*, vel *ejuſcemodi?* vide Colv. ad Apulej. ix. Met. p. 114. Almel. *eiſdem modo*. Colin. nihil mutandum. ſenſus enim clariſſimus. non tantum Satyricis Poëtis, qui ſunt auctores ejuſdem operis, ſed omnibus Poëtis eum praeferunt. ita ſupra hoc capite de Simonide, *ut quidam in hac eum parte omnibus ejuſdem operis auctoribus praeferant.* Burmannus.

Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio diſſentio.] Vide Turneb. lib. 15. Adverſarior. cap. 9. ubi recte *tollere* pro abſcindere, ex poëmate ejus removere, auferre ut ſupervacuum, delere, capit. neque moramur hic Gallicos interpretes Dacierium, Tarteronum, Roſellum, de quibus vide Ephemerides reipb. literariae anni 1710. Febr. p. 181. & Jul. p. 44. qui hic magno conatu (non tamen primi, ſed iteratas poſt Acronem, Porphyrionem, Lambinum, Torrentium, & alios, quos ſilentio involvere fere ſemper ſolent, expoſitiones magna ambitione oſtentantes) *tollere* pro probare, ſervare, ſumere, poſitum contendunt. utinam nobis idoneo aliquo veteris ſcriptoris teſtimonio hanc vocis *tollere* ſignificationem adſtruxiſſent. ſed ſolemne iſti hominum generi eſt, ſine veterum auctoritate ſuas nobis pro imperio explicationes obtrudere. ridiculum vero eſt, quod Dacierius *tollere* dictum putet, ut *tollere* & *ſuſcipere liberos* dixerunt olim. quis enim ex Poëta aliquid in ſuos uſus vertens, vel laudans, illud ut ſuum faetum *tollere* poteſt dici? ſi ageretur de opere, cujus auctor dubius eſt, recte *tollere* diceretur ille, qui pro ſuo agnoſcit. ſed ſi ego ex Virgilio & Horatio &c. aliquid laudem, & etiam mutuer, an recte *tollere* illud dici poſſim? ſed quid oppoſitioni illi fiet, quae legitur in Satyra 10. *plura tollenda relinquendis;* certe ſi cenſoris animum in poëmata ſumimus, atroci ſtylo plura in Lucilio effodiemus, & tollemus, pauciora relinquemus, tamquam quae nota careant. recte ergo Turnebi ſententiam Petrus Coſtius contra illos defendit. praeterea ſi *tollere* notaret *ſumere*, *excerpere*, qua ratione in Satyr. 10. ſtatim illi verbo ſubjungeret *reprehendere*. nam illis, qui judicium ſuum de Lucilio impugnaverant, ita reſpondet,

— *age, quaeſo,*
Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
Nil comis Tragici mutat Lucilius Atti?
Non ridet verſus Enni, gravitate minores?

qui reprehendit, mutat, ridet aliorum verſus, certe non excerpit, ut laude dignos, & ut ipſe illis utatur. in ſequentibus etiam ipſum Lucilium, ſi vixiſſet Horatii aevo, plura deleturum & ſublaturum fuiſſe ait,

Detereret ſibi multa, recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur.

non ergo tam ipſe Horatius plura *tollenda* & delenda in Lucilio cenſet, quam ipſum Lucilium id facturum ait, ſi cultiori aevo vixiſſet. *Tollere* eſt ergo *delere*, *ſtilum vertere*, *recidere*, *deterere*, quibus utitur ut ſynonymis in hac re Horatius. & hanc eſſe hujus verbi vim ipſe Horatius docere poteſt lib. ii. Ep. 2. ubi de malis & bonis Poëtis agens dicit, cum tabulis animum cenſoris honeſti eſſe ſumendum, qui verba movebit loco, eruet obſcurata, proferet ſpecioſa, nova adſciſcet, &c. & tandem verſ. 122.

— *Virtute carentia tollet,*

id eſt, emendabit, delebit, inducet, ſtilo verſo, litura tollet; ut ita Caecina Ciceroni libr. 6. ad fam. 7. nam *cum mendum ſcripturae litura tollatur.* & Cic. ad Att. xiii. 23. *tanta librariorum menda tolluntur.* miror autem hos reipublicae literariae arbitros non pro ſua ſententia adduxiſſe illa Horatii ex lib. i. Epiſt. 18.

Sic iterat voces, & verba cadentia tollit.

& ex art. Poet. 367.

— *hoc tibi dictum*
Tolle memor.

ſed facile eſt oſtendere, ibi aliam plane rem eſſe. ſed jam nimii ſumus, pro modo harum adnotationum. Burm.

Lutulentum.] *Luculenter.* Voſſ. pr. *luculentum.* tert.

Nam & eruditio.] *Nam eruditio.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin.

Abunde ſalis.] *Abundantia ſalis.* V. C. Alm.

Multum eſt terſior a. p. m. Horatius, & niſi labor ejus amore praecipuus.] Niſi corrigatur hic locus

Digitized by Google

minum mores praecipuus. Multum & verae gloriae, quamvis uno libro, *Perſius* meruit. Sunt clari hodieque, & qui olim nominabuntur. Alterum illud eſt, & prius Satyrae genus, quod non ſola carminum varietate mixtum condidit *Terentius Varro*, vir Romanorum eruditiſſimus. Plurimos hic libros, & doctiſſimos, compoſuit, peritiſſimus linguae Latinae, & omnis antiquitatis, & rerum Graecarum, noſtrarumque, plus tamen ſcientiae collaturus, quam eloquentiae. *Jambus* non ſane à Romanis celebratus eſt, ut proprium opus, à quibuſdam interpoſitus: cujus acerbitas in *Catullo*, *Bibaculo*, *Horatio*:

percipi non poteſt. ſic autem emendari poſſe videtur. ut *multo* legatur, & quatuor illae dictiones, *niſi labor ejus amore*, expungantur, ac earum loco hae quatuor reponantur, *ad notandos hominum mores*· ſic enim in quibuſdam exemplaribus legitur. Regius. *multum*. Voſſ. tert. *multum*, & *niſi labor ejus amore*. Loc. Gryph. & Voſſ. omnes. niſi quod *multo* habeant. ſecundus vero etiam *multo etiam eſt terſior. multum* & *non labor ejus amore*. V. C. Alm. Aſcenſius notat aliquos legere *& in ſcribendo labor ejus amore praecipuus*. ſed mihi cogitanti unde tam diverſae lectiones provenerint, in mentem venit, utramque eſſe recipiendam, cum quidam librarii hanc, alii illam ejecerint, non enim tam inter ſe diſſimilia verba pro alteris ſupponi potuerunt. hoc modo ergo legam; *multo* (vel *multum*, nam parum referre arbitror) *eſt terſior*, *& purus magis Horatius*, *& ad notandos hominum mores*, (*niſi labor* (id eſt erro) *ejus amore*) *praecipuus*. niſi repetita ſit haec formula ex lib. VI. cap. 3. ubi de Cicerone; *ſive amore immodico praecipui in eloquentia viri labor*, ut ibi legendum eſt. Burmannus.

Uno libro.] Martial. IV. Ep. 29. Alm.

Perſius meruit.] *Emeruit*. Voſſ. ſec. non male Ovidius III. Art. am. 409.

Ennius emeruit, Calabris in montibus ortus,
Contiguus poni, Scipio magne, tibi.

vide de hoc verbo, ſed pro *demereri* poſito, Heinſ. ad Ovid. VI. Ep. 138. Burm.

Sunt clari.] Putarim Martialem indicari, vel Juvenalem, quem ſtudio praeteriiſſe putat Rigaltius ad Sat. VII. v. 279. quod ipſum perſtrinxerat. ſed non aſſentior, quia in fine hujus capitis, de Oratoribus agens, iiſdem fere verbis utatur. *Sunt enim ſumma hodie, quibus illuſtratur forum, ingenia*. quibus Meſſalam, Maternum, Plinium &c. indicat. Alm. Dodwell. in annal. Quinct. §. 40. non meminiſſe Juvenalis, quia ille hoc tempore, quo ſcribebat Fabius, nondum Satyras ediderat, putat.

Hodieque.] *Hodie quoque*. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. ſolemnis haec librariorum eſt aberratio, & ſaepe in Livii codicibus notatus. vide Gronov. ad lib. I. 26. & alibi ſaepius.

Alterum illud etiam prius Satyrae genus, ſed non ſola carminum v.] Mendae ex hoc ſenſu facile tollentur, ſi, loco illius copulae *etiam*, *eſt* verbum, ac *&* copula adſcribatur, ac, loco illius *ſed* particulae, *quod* relativum legatur, hoc modo. *alterum illud eſt, & prius Satyrae genus, quod non ſola carminum* &c. hoc autem Satyrae genus medium eſt inter tragoediam & comoediam, de quo in arte Poëtica Horatius,

Mox etiam agreſtes Satyros nudavit. &c.

Satyrae autem Varronis dictae Menippeae a Menippo quodam ſervo, cujus libros Varro ipſe in illis ſcribendis dicitur fuiſſe imitatus. Regius. *Marcus Varro* Satyras ſcripſit cognomento *Menippaeas*, ut refert Gellius. hoc autem Satyrae genus conſtat carminum varietate. Turneb. *alterum illud etiam prius S. g. ſed non ſola*. Voſſ. ſec. Locat. *alterum illud etiam pr.* Colb. Cod. *alterum illud eſt etiam prius*. V. C. Alm. *non ſolum*. Voſſ. pr. *ſed non*. Voſſ. tert.

Terentius Varro.] Sidon. Apoll. carm. 23.

Et te multimoda ſatis verendum
Scriptorum numeroſitate, Varro.

moritur nonagenarius Euſeb. Chron. lib. I. Almelov.

Vir.] Hoc delet Francius.

Doctiſſimos.] *Eruditiſſimos*. Voſſ. tert.

Collaturus quam eloquentiae.] Deſunt V. C. Alm.

Jambus non ſane.] Vide L. Girald. Dialog. I. de Poetar. Hiſt. pag. 42. multa de Jambi acerbitate nobis dicta ſunt ad Horat. art. Poët. 79. Almel.

A quibuſdam interpoſitus.] Haec inſititia, ut & ſequentia, *quanquam illi E. i. reperiatur*, ſuſpicatur Gallaeus. certe *a quibuſdam* deeſt Voſſ. tert.

Catullo.] Martial. XIV. ep. 195. videtur H. Stephano veterum Poëtarum imitator potius, quam vetus Poëta vocandus, ob infinita aſſumpta vocabula Graeca. praefat. in Theſ. Ling. Graec. pag. 16. Alm.

Bibaculo.] De eo videatur Voſſ. de Poët. Lat. lib.

ratio: quamquam illi epodos intervenire reperiatur. At Lyricorum idem *Horatius* fere ſolus legi dignus. Nam & inſurgit aliquando, & plenus eſt jucunditatis & gratiae, & variis figuris & verbis feliciſſime audax. Si quem adjicere velis, is erit *Caeſius Baſſus*, quem nuper vidimus: ſed eum longe praecedunt ingenia viventium. Tragoediae

lib. I. pag. 12. 15. 16. & Konigii Biblioth. vide de Catullo & Bibaculo Tacit. Annal. 14. 34. recte autem addit ceteris Horatium, qui lib. I. Epiſt. 19. dicit.

—— Parios ego primus Iambos
Oſtendi Latio. Almel.

Ille Epodos intervenire non reperiatur.] Immo reperiatur apud Horatium. Quid ergo? dicemuſne Fabium hoc non animadvertiſſe? an hunc quoque locum temporum infelicitate fuiſſe depravatum? niſi forte *illi* legamus, ut intelligamus apud Catullum Epodon non intervenire. *Epodos* autem dicitur ἀπὸ τοῦ ἐπᾴδεσθαι, quod particulae quaedam verſuum integris verſibus ἐπᾴδονται, hoc eſt, accinuntur. ut *Nox erat, & toto fulgebat Luna ſereno Inter minora ſidera.* Regius. *Epodos* particula eſt, quae accinitur integro verſui, à qua nomen habet liber Horatii. Scribitur etiam, *intervenire non reperiatur*, quia apud ſcriptores Latinos interdum *jambici* verſus continui abſque *Epodo* reperiuntur. Turneb. *illi Epodos intervenire non reperiatur.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Ald. Baſil. Par. Gryph. Colin. Vidov. *illa Epodos intervenit.* Voſſ. pr. *illa* etiam Voſſ. tert. *ille* & *non.* Locat.

At Lyricorum.] *At* abeſt Voſſ. pr. tert. *An* Locat.

Inſurgit aliquando.] Enimvero pro tanto Poëta inſcita & indecora laus, quem ſolum legi dignum ideo dixerit, *quia aliquando inſurgat.* Nihil tanto viro indignius, nec facit hoc ad contextum ſequentium laudum. Sane omnibus ceteris praeſerens Horatium, inſigni aliquo encomio eum vulgo & cunctis reliquis eximere debebat, quod fecit optimus Poëta, & Poëtarum judex Petronius. cap. 118. Quid ad ſublimem hanc laudem illud *aliquando* Quinctiliani? multum enimvero, modo reſtituat ex ſe veram ſcripturam, quam infelix audacia librariorum abſorpſit. viſus mihi eſt ſecundum dignitatem rei reliquiſſe Marcus Fabius, *nam & aſſurgit aquilae modo, & plenus eſt*; hoc eſt tali ingenio & vivacitate, ut Rex videatur, & princeps Poëtarum, non ſecus atque Aquila eſt avium; pari modo Horatius ipſe Pindarum e grege reliquorum Poëtarum in altas nubes elevari canit; inimitabilem omnibus. lib. IV. Carm. 3. quem locum reſpexiſſe, & ex Cygno illo Aquilam nobis procudere voluiſſe videtur Quinctilianus. Barthius. ad Stat. X. Theb. 700. Blandiri prima ſpecie haec poſſet conjectura, ſed quae minime mihi ſe probat. quis enim umquam ita locutus eſt Poëta, aliquem *inſurgere aquilae modo.* ſi *evolare altius*, vel ſimili verbo uſus eſſet, ſaltem veroſimilis videri poſſet emendatio. ſed vulgata recte ſe habet. cum enim inter Graecos Lyricos, de quibus ſupra egerat, alii ſublimes nimis erant, ut Pindarus, quem nemo aemulari poterat, Alcaeus, cujus *minaces jambos* vocat Horatius, & Steſichorus; alii tenues, ut Simonides; nunc ad Latinos deſcendit, inter quos non ea ſe turba offerrebat, ut delectum agere poſſet; quare ſolum Horatium dignum pronuntiat, qui legatur, ſed in quem unum omnium fere Graecorum virtutes concurrunt; hic enim utrumque dicendi genus miſcuit, & ſuavitate Anacreontis, & jucunditate Simonidis, temperavit Pindari Alcaei & Steſichori *graves camenas.* quos conjungit ipſe lib. IV. od. 9. & ita *aliquando inſurgit, aliquando jucunditatis & gratiae plenus eſt.* & hoc ipſe lib. II. od. 16. innuit;

—— mihi parva rura, &
Spiritum Grajae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit.

ſic & *jocoſam Lyram* ſuam vocat lib. III. od. 3. & ſe *magna modis tenuare parvis* dicit. & lib. I. od. 6. *ſe non grandia conari*, quia *tenuis* ait: & ita paſſim. haec ergo reſpicit Fabius, qui ſupra de Graecis Lyricis, qui vel in ſublimi dicendi genere, vel mediocri excelluerant ſinguli, diverſa judicia dederat, nunc in Horatio utrumque laudari ait, eumque & *aliquando inſurgere*, cum celebrat nimirum Deos, Heroas, Auguſtum & alios illuſtres viros; *aliquando* etiam *tenuem* eſſe, cum *convivia & praelia virginum*, & ſimilia cantat. Burmannus.

Ferociſſime audax.] *Feliciſſime*, in quibuſdam exemplaribus mihi recte legi videtur. Regius. *ferociſſime.* MSS. Bodl. Bal.

Si quem adjicere.] *Si quidem adj.* Voſſ. pr. *ſi quem ad. v. erit Caeſius.* Voſſ. ſec.

Caeſius Baſſus.] Hunc eſſe, ad quem exſtat Perſii Satyra VI. oſtendit elegantiſſimus Broukh. ad Prop. lib. I. eleg. 4. I. cujus etiam ſententiae fuiſſe videtur Herm. Barbarus initio notarum ad Plinium, qui in Junioris Plinii lib. VI. Ep. 16. quoſdam legere ait, *Accepit codicillos Retinae Caeſii, ea imminenti periculo exterrita* &c. ubi Retinam uxorem Caeſii intelligunt, & in illo Veſuvii incendio, quo Plinius perit, cum villa ſua conflagraſſe. Burm.

Longe praecedant.] *Longa.* Voſſ. pr. tert.

Tragoe-

diae ſcriptores, *Accius* atque *Pacuvius*, clariſſimi gravitate ſententiarum, verborum pondere, & auctoritate perſonarum. Ceterum nitor, & ſumma in excolendis operibus manus, magis videri poteſt temporibus, quam ipſis defuiſſe. Virium tamen Accio plus tribuitur: Pacuvium videri doctiorem, qui eſſe docti affectant, volunt. Jam *Varii Thyeſtes* cuilibet Graecorum comparari poteſt. *Ovidii Medea* videtur mihi oſtendere, quantum vir ille praeſtare potuerit, ſi ingenio ſuo temperare, quam indulgere, maluiſſet. Eorum, quos viderim, longe princeps *Pomponius Secundus*, quem ſenes parum tragicum putabant, eruditione

Tragoediae ſcriptores Accius.] *Tragoediae ſcriptores veterum Accius.* V. C. Alm. Gryph. Baſil.

Accius atque Pacuvius.] Vide Cicer. de opt. Gen. Orat. 1. & lib. 1. Acad. quaeſt. 3. de finib. 1. 2. Martial. XI. Ep. 91. Accium Ennii ſorore, libertinis parentibus, natum autor eſt Alex. ab Alex. lib. 1. 30. fuit a Mimo in ſcena notatus. vid. ad Heren. 1. 14. & lib. 11. 13. plura de Accio Konigius Biblioth. p. 4. ALM. *Actius.* Loc. *Ver. Accius.* Voſſ. tert.

Verborumque pondere & auctoritate.] *Verborum pondere, auctoritate.* V. C. Alm.

Magis videri.] *Magnis.* Voſſ. pr. tert.

Tribuitur.] *Attribuitur.* Voſſ. tert.

Videri doctiorem, qui eſſe.] *Venderet* &c. Voſſ. pr. tert.

Jam Varii Thyeſtes.] Hanc Tragoediam, a Caſſio Parmenſi compoſitam, ſibi Varius ab Auguſto Athenas ad ſumendum de eo ſupplicium miſſus, quod pro Antonio ſenſerat, combuſtis aliis operibus, vendicaſſe putatur. REGIUS. *Varius* poëta tempore Virgilii gratiſſimus Octaviano Caeſari fuit. idem Epicus & Tragicus fuit poëta. Ajunt tamen *Thyeſtem* ſcriptum fuiſſe à *Caſſio Parmenſi*, qui juſſu Auguſti Athenis eſt interfectus. Ajunt alii ſcriptum eſſe à *Vergilio*. TURNEB. Auctor Dialogi de corrupta Eloquentia: *Nec ullus Aſinii aut Meſſalae liber tam illuſtris eſt, quam Medea Ovidii aut Varii Thyeſtes.* Junius Philargyrus doctiſſimus Maronis Scholiaſtes ad Eclog. 8. *Varii exſtat Thyeſtes Tragoedia, omnibus Tragicis praeferenda.* COLOMES. vide Philarg. ad Virgil. Eclog. VIII. 10. vet. comm. ad Horat. 1. Epiſt. 4. ALMEL. De Vario, ejuſque Tragoedia, & quibuſdam ex ea verſibus, vide Rutgerſii Venuſin. lect. cap. 3. & hic etiam Aſcenſius de *Vario* & *Varo* quaedam adnotavit. hic vero locus varie legitur. *Jam varus cuilibet Graecorum.* MSS. Colbert. Voſſ. omnes. Baſil. marg. Vaſc. Steph. *cuilibet Graecarum* V. C. Alm. *comparari valet.* Voſſ. pr. illud *Graecarum* non diſplicet, & *Graecorum* inde fluxiſſe puto, quia *jam Variis* in quibuſdam erat codicibus. ſed *Graecarum* reſpicit *Thyeſtem* tragoediam, nam ita loqui amabant. ut Terentius *Eunuchum ſuam* dixit in prologo. BURM.

Ovidii Medea.] *Beatus Rhenanus* in quadam annotatione in Tertullianum ait, ſe *Medeam Ovidii* legiſſe. ſperare igitur debemus, nos eam aliquando habituros. TURNEB. Hanc innuere videtur Ovidius Triſt. 2.

Et dedimus Tragicis ſcriptum regale cothurnis.

COLOMES. Secutus eſt fortaſſe Ennium, qui etiam Medeam conſcripſit, teſte Cicerone 1. de Fin. 2. vide Politian. Miſc. 27. Hanc Ovidii Medeam a Philippo Puchaimero exigit Beatus Rhenanus apud Goldaſt. Centur. Epiſt. Philolog. epiſt. 50. ALMEL. a Scriverio in Collect. Tragicorum p. 187. adducuntur aliquot verſus ex Tragoedia Medea, qui centones Virgiliani ſunt, & ideo Ovidii creduntur a paucis, quia Tertullian. de Praeſcript. dixerat illam ex Virgilio pleniſſime expreſſam. & haec eſt antiqua illa Tragoedia Medea, quam Salmaſ. ad Capit. Macrin. cap. 11. & ad Gallien. cap. VIII. dicit ſe habere. vide quae notavimus ad lib. VIII. cap. 5.

Ingenio ſuo temperare.] *Imperare.* Baſil. marg. Vaſ. Steph. & ita legendum eſſe, perſuadere poſſet locus M. Senecae praefat. lib. 1. contr. de Latrone, *nemo plus ingenio ſuo imperavit, nemo plus indulſit:* quem noſter reſpexiſſe potuit. & ita haec verba confuſa fuerunt a librariis apud Silium lib. 11. verſ. 652. ubi vide elegantiſſimi Drakenborchii adnotata. *ſibi imperare* illuſtravimus ſupra ad lib. V. cap. 10. in V. C. Alm. erat *ingenio ſuo operum quam ind.* BURM.

Eorum quos viderim.] *Pomponius* Secundus, poëta tragicus, Plinii amicus fuit, ejuſque vita à Plinio duobus libris eſt ſcripta. propter elegantiam & nitorem appellabatur *Pindarus tragicus*, TURNEB. De hoc Pomponio multa Gyraldus Dialogo 8. Poëtarum. COLOMES. Hujus Pomponii vitam ſcripſit Plinius major teſte Plinio ſecundo lib. III. Ep. 5. ad quem v. notas Cl. Cellarii. ALM. *Pompinius.* Voſſ. tert.

Quem ſenes Pindarum Tragicum putabant.] *Pindarum* eſſe expungendum, ac *parum* reponendum, & ex ſenſu, & ex quibuſdam colligitur exemplaribus. REGIUS. *non parum.* Voſſ. tert.

In

Digitized by Google

tione ac nitore praeſtare confitebantur. In comoedia maxime claudicamus: licet Varro dicat, *Muſas*, Aelii Stilonis ſententia, *Plautino ſermone locuturas fuiſſe, ſi Latine loqui vellent*, licet *Caecilium* veteres laudibus ferant; licet *Terentii ſcripta* ad Scipionem Africanum referantur: quae tamen ſunt in hoc genere elegantiſſima, & plus adhuc habitura gratiae, ſi intra verſus trimetros ſtetiſſent. Vix levem conſequimur umbram, adeo ut mihi ſermo ipſe Romanus non recipere videatur illam ſolis conceſſam Atticis venerem, quando eam ne Graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint. Togatis excellit *Afranius*, utinamque non inquinaſſet argumenta puerorum foedis amoribus, mores ſuos faſſus. At hiſtoria non ceſſerit Graecis, nec opponere Thucydidi *Salluſtium* verear: nec indignetur ſibi Herodotus aequari

In comoedia.] Exiſtimat Fabius, *Latinos* in *comoedia Graecis* eſſe longe inferiores, propterea quod deeſt illis *gratia* illa *Attica*, & *venus*, quae adeſt *Atticis*. TURNEB.

Maxime judicamus.] Emendate in quibuſdam exemplaribus *claudicamus* legitur. REGIUS.

Aelii Stelonis ſententia.] Hadr. Junius Animadverſ. lib. 6. cap. 11. legendum eſſe oſtendit *Aelii Stilonis*. & recte. hujus vita eſt inter Grammaticos Suetonii cap. 3. male vero *Epiſtolonis ſententia* Voſſ. ſec. Locat. *Epi Stolonis*. Ald. *Eliſtilonis*. Voſſ. tert. verbum etiam *dicat* hoc modo collocant Voſſ. ſec. Loc. Ald. *Licet Varro Muſas Ael. St. ſen. Plautino dicat ſer.* ego vero mallem etiam, *ex Aelii Stilonis ſententia*. BURM.

Muſas ſi Latini loqui vellent.] Nos cum Mureto lib. XVI. Var. Lect. c. 13. credimus, ſi Plautino more loquerentur Muſae, meretricio magis quam virginali more locuturas, & plebejo quam honeſto. BURM.

Caecilium veteres laudibus ferant.] Horatius lib. 2. Epiſt. 1.

Dicitur Afrani toga conveniſſe Menandro,
Vincere Caecilius gravitate.

Volcatius Sedigitus apud Gellium lib. 15. c. 24.

Multos incertos certare hanc rem vidimus,
Palmam Poëtae comico cui deferant.
Eum me judice errorem diſſolvam tibi;
Contra ut ſi quis ſentiat, nihil ſentiat.
Caecilio palmam ſtatuo de Comico.

Malum tamen Latinitatis auctorem vocat Cicero in Bruto, &, ni memoria fallit, in quadam ad Atticum epiſtola. COLOMES.

Quae tamen ſunt, &c.] Longe diverſum eſt judicium *Fabii* a judicio *Volcatii*. nam *Volcatius* primas tribuit *Caecilio*, ſecundas *Plauto*, ſextas *Terentio*. TURNEB.

Ad Africanum referantur.] Refragatur Santra apud Donatum in Terentii vita. COLOMES. *referantur, quae tamen ſunt in hoc genere & referentur, & plus.* V. C. Alm. ceterum cum *Africanus* ſimpliciter ponatur, Scipio major ſolet intelligi, licet & Aemilianus Africanus dicatur; qui Terentium adjuviſſe ferebatur. vide Voſſ. de Poët. Latin. cap. 1. & Tanaq. Fabr. tom. 11. Epiſt. 10. BURM.

Intra verſus trimetres.] Hinc apparet, Terentianos numeros Qunctiliani aetate jam turbatos, & parum notos fuiſſe, eoque illi Trochaïcos ſeptenarios, & Jambicos octonarios, qui apud Terentium frequentes erant, & praecipue corrupti, diſplicuiſſe. GALLAEUS.

Togatis excellit.] *Togatae comoediae* ſunt totae Latinae, ſcilicet moribus & ritu Romano compoſitae: ut *palliatae* vocantur, quae ad imitationem Graecorum ſunt compoſitae. TURNEB. Jan. Rutgerſius Variar. lect. lib. 4. cap. 19. p. 438.

Afranius.] Vide Cicer. Brut. 45. claruit A. U. C. 650. hunc ex Horatii arte Poëtica multorum judicio Menandro compoſitum ait Konig. Biblioth. pag. 14. ſed lapſus memoria. eſt enim locus in lib. 1. Ep. 2. 57. addit, Delrium male eum inter Tragicos collocare. ALMEL.

Mores ſuos faſſus.] *Falſus.* Voſſ. pr.

At non hiſtoria ceſſerit.] *Non* adverbium in tertium locum mihi videtur transferendum. hoc modo, *at hiſtoria non ceſſerit*. REGIUS. *at hiſtoria non ceſſerit*, omnes reliqui. niſi quod *ceſſeris* omittat V. C. Alm. ego malim *at hiſtoriâ non ceſſerim Graecis.* ut ſint jactantis Fabii verba, qui antea faſſus erat, *claudicare* Romanos in comoedia. & hoc convenit ſequenti *verear*. BURM.

Nec opponere Thucydidi Salluſtium.] Apta eſt comparatio: etenim *Thucydides* & *Salluſtius denſi* ſunt & *ſtricti*, Herodotus & Livius *lenes* & *profluentes*. TURNEB. Vellej. Paterc. lib. 2. *Aemulus Thucydidis Salluſtius*. plura de Salluſtio judicia vide apud noſtrum lib. II. cap. 5. & III. cap. 3. & IV. 4. VIII. 3. & IX. 3. Salluſtii imitatorem ejuſque aemulum

aequari *T. Livium*, cum in narrando mirae jucunditatis, clariſſimique candoris, tum in concionibus, ſupra quam enarrari poteſt, eloquentem: ita dicuntur omnia, cum rebus, tum perſonis, accommodata: ſed affectus quidem, praecipue eos, qui ſunt dulciores, ut parciſſime dicam, nemo hiſtoricorum commendavit magis. Ideoque immortalem illam Salluſtii velocitatem diverſis virtutibus conſecutus eſt. Nam mihi egregie dixiſſe videtur *Servilius Nonianus*, pares eos magis, quam ſimiles: qui & ipſe à nobis auditus eſt, clari vir ingenii, & ſententiis creber, ſed minus preſſus, quam hiſtoriae auctoritas poſtulat. Quam, paullum aetate praecedens eum *Baſſus Aufidius*, egregie, utique in libris belli Germanici, praeſtitit, genere ipſo probabilis in omnibus, ſed in quibuſdam ſuis ipſe viribus minor. Supereſt adhuc, & exornat aetatis noſtrae gloriam, vir ſeculorum memoria dignus, qui olim nominabitur, nunc intelligitur. Habet amatores, nec imitatores,

lum Tacitum ſcribit Turnebus lib. II. Adv. 25. ALMEL.

Nec indignetur ſibi Herodotus.] Ille dativus *ſibi* in quarto loco melius quadraret, hoc modo; *nec indignetur Herodotus ſibi aequari.* REGIUS. non auſcultarunt Regio, niſi Aldus & Colin. *ſibi qui.* Voſſ. tert.

Supra quam enarrari.] *Narrari* Voſſ. tert. Steph. Colin.

Itaque dicuntur omnia.] *Que* particula eradatur: ut *ita* legatur, eſt enim exclamatio quaedam. REGIUS. *itaque dicuntur.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat. Baſil. Gryph. Colin. *ita quae.* Voſſ. tert. *ducuntur* vitioſe in Leidenſi legitur.

Accommodata: ſed affectus.] *Accommodata ſunt affectus.* V. C. Alm.

Illam Salluſtius velocitatem.] Non *Salluſtius*, ſed *Salluſtii*, ut legatur, ſenſus expoſcit. REGIUS. *illam* non habet V. C. Alm.

Dixiſſe.] *Nominaſſe.* Voſſ. pr.

Servilius Novianus.] Adi Caſaubonum ad veterem Perſii vitam. COLOM. *Novimianus.* Voſſ. tert. *Nomanus.* Voſſ. ſec. unde facile fit *Nonianus*, ut eſt in Vallenſi libro, & editione Roign. ita enim Plinio lib. I. Ep. 13. & auctori Dial. de Orat. c. 23. dicitur, & apud Glandorpium in Onomaſtico. eſt vero M. Servilius Nonianus, qui cum C. Ceſtio Gallo Conſul fuit A. U. 787. Tacit. VI. Ann. 31. ubi vide Ryckium, qui poſt Pighium, Nonium ante dictum, ſed adoptatum a M. Servilio, Conſule A. 758. putat: is & hiſtoriam ſcripſit, teſte Tacito lib. XIV. ann. 19. vocatur & *M. Servilius Rufus Nonianus* ab Harduino ad Plin. XXXVII. 6. & Onuphrius in faſtis *Servilii Rufi* conſularis meminiſſe dicit Plinium lib. VI. cap. 5. ſed quem ibi repperire non potui. Almelovenius quoque in Faſtis *M. Servilium Rufum* vocat, quod cognomen unde petierit, neſcio. BURM.

Clari vir ingenii.] *Clarus ingenio.* MSS. Voſſ. ſec. Colbert. Ven. Locat. Ald. Colon. Par. Colin. *daret vir.* Voſſ. tert.

Sententiis creber.] *Crebrior.* MSS. Voſſ. ſec. Colbert. Locat. Ald. Colin.

Minus preſſus.] *Minus expreſſus.* MS. Bodl. Par. Colin.

Poſtulat.] Abeſt a Voſſ. pr. & tert. qui & *quem paulum.*

Baſſus Aufidius.] Vide Lipſ. ad Senec. Epiſt. XXX. PAREUS. ubi dicit, Fabium tradere, eum in hiſtoria belli Germanici expreſſiſſe velocitatem Salluſtii. quod tamen, ut hodie legitur hic, de Livio noſter tradit. *Aſſidius.* Voſſ. tert.

Egregie.] Abeſt Voſſ. pr.

Suis ipſe.] Deſunt Vallae libro. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. *ipſe* deeſt Voſſ. tert.

Supereſt adhuc.] Cor. Tacitum ſignificare videdetur. REGIUS. Raphaël exiſtimat, ſignificari *Cornelium Tacitum*, Annalium ſcriptorem, forte tamen intelligitur *Plinius*, qui bellum Germanicum viginti libris conſcripſit. TURNEB. Turnebi ſententiam amplectitur auctor, qui Menagiana auxit & explicuit. tom. III. pag. 163. Plinius vero Tito imperante obierat, & noſter ſub Domitiano ſcripſit. in Voſſ. pr. erat *ſuper adhuc.* forte *ſuperat adhuc.* ut ultima ſyllaba ob ſequentis vocis *adhuc* primam abſorpta fuerit. BURM.

Et exornat.] *Et exerant.* Voſſ. terr.

Seculorum memoria dignus.] Ambigit Lipſius, an Tacitus hoc loco intelligi debeat, quia haec vivo Domitiano Fabius ſcripſiſſe videtur. tunc autem Tacitus nihil vulgaverat. COLOMES.

Nec imitateres.] *Nec immerito.* MS. Bodl. Ald. marg. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Vidov. *immerito remiuti* V. C. Alm. *nec immeritores* Voſſ. tert. *nec imme-*

imitatores, ut libertas, quamquam circumciſis quae dixiſſet, ei nocuerit. Sed elatum abunde ſpiritum, & audaces ſententias deprehendas etiam in iis, quae manent. Sunt & alii ſcriptores boni: ſed nos genera deguſtamus, non bibliothecas excutimus. Oratores vero vel praecipue Latinam eloquentiam parem facere Graecae poſſunt. Nam *Ciceronem* cuicumque eorum fortiter oppoſuerim. Nec ignoro, quantam mihi concitem pugnam, cum praeſertim id non ſit propoſiti, ut eum *Demoſtheni* comparem hoc tempore: neque enim attinet, cum Demoſthenem in primis legendum, vel ediſcendum potius putem. Quorum ego virtutes pleraſque arbitror ſimiles, conſilium, ordinem dividendi, praeparandi, probandi rationem, omnia denique, quae ſunt inventionis. In eloquendo eſt aliqua diverſitas: denſior ille, hic copioſior: ille concludit adſtrictius, hic latius: pugnat ille acumine ſemper, hic frequenter & pondere: illi nihil detrahi poteſt, huic nihil adjici: curae plus in illo, in hoc naturae. Salibus certe, & commiſeratione (qui duo plurimum affectus valent) vincimus. Et fortaſſe epilogos illi mos civitatis abſtulerit: ſed & nobis illa, quae Attici mirantur, diverſa Latini ſermonis ratio minus permiſerit. In epiſtolis quidem, quamquam ſunt utriuſque, nulla contentio eſt. Cedendum

immeritorem. Voſſ. pr. *habet imitatores, nec immerito.* marg. Baſil. corruptum hunc eſſe locum, & deeſſe aliquid, ſuſpicionem movent Almelovenii & Voſſianus prior codex. & forte latet nomen alicujus hiſtorici in illo *rem*, vel *remitti.* nam haec verba neceſſe eſt capere de aliquo, qui hiſtoriam ſuam, antequam ederet, recitavit, quae cum liberrime eſſet ſcripta, fuere quaedam, quae dixerat, circumciſa, & ita libertas ipſi nocuit. Sed in iis, quae manent, tamen ſupereſſe ſpiritum elatum & audaces ſententias ait. Tacitum etiam vix intelligi poſſe recte notavit Lipſius ad hunc Fabii locum, ante Editionem Taciti inter teſtimonia veterum adductum, quod vivo Domitiano haec ſcripſit Quinctilianus, cum Tacitus nihil adhuc vulgaverat. *Ut* vero hic non *poſtquam*, cum Aſcenſio, ſed *quamvis* interpreter; habet amatores, nec immerito quiſquis ille ſit, quamvis libertas ei nocuerit. *uti* habebat Voſſ. ſec. pro *ei nocuerit* in V. C. Alm. legitur *ita*; forte pro *vitae nocuerit.* Burm.

Quae dixiſſet.] *Quae dixiſſe.* Voſſ. tert.

Ei nocuerit.] *Nocuerat.* Voſſ. tert. omnes. *illa nocuerit.* V. C. Alm.

Deguſtamus Bibliothecas excutimus.] *Non* particula negativa eſt adſcribenda, ut legatur *non Bibliothecas excutimus.* Regius. *non* ignorat Locatel.

Parem non facere Graecae poſſunt.] Quod ſuperiori ſenſui deerit, hic redundat illud *non* adverbium negandi. Regius. *non* habet Locat. *poſſint.* V. C. Alm.

Nec ignoro.] Id propterea inquit, quia *Demoſthenis* eloquentia multis jam ſeculis erat probata: at Fabii tempore apud quoſdam male audiebat etiam *Cicero*, ut apparet ex *dialogo Taciti.* Adde quod Plutarchus in comparatione Ciceronis & Demoſthenis Demoſthenem Cicerone longe ſuperiorem facit. Turneb.

Eorum fortiter.] *Forum fortiter.* V. C. Alm. *Graecorum* conjiciebat Francus.

Vel ediſcendum.] *Sed vel.* Steph.

Ordinem dividendi.] *Videndi.* Voſſ. ſec. tert. Locat.

Omnia denique.] *Omnia* deeſt V. C. Alm.

Quae ſunt inventionis.] *Quae inventionis.* Locat.

Pondere.] Vide ſupra ad lib. IX. cap. I.

Qui duo plurimum affectus valent.] *Affectibus.* V.C. Alm. *quae duo plurimum in affectibus valent.* Obr.

Et fortaſſe epiloges.] Non licebat *Athenis* affectum movere, ac ne epilogo quidem uti. hoc igitur modo excuſat Demoſthenem Fabius. Idem quoque ait lib. 6. *Demoſthenem minime ſalſum* fuiſſe. Turneb. *Epiloges.* deeſt in Obr. edit.

Latini ſermonis.] *Nominis.* Voſſ. pr. tert.

In Epiſtolis quidem.] *In Epiſtolis vero.* Voſſ. pr. tert.

Utriuſque.] *Hujuſmodi.* Voſſ. tert. *utriuſque dialogiſmi quibus nihil illi nulla con.* V. C. Alm. *quamquam*

dendum vero in hoc quidem, quod ille & prior fuit, & ex magna parte Ciceronem, quantus eſt, facit. Nam mihi videtur M. Tullius, cnm ſe totum ad imitationem Graecorum contuliſſet, effinxiſſe vim Demoſthenis, copiam Platonis, jucunditatem Iſocratis. Nec vero quod in quoque optimum fuit, ſtudio conſecutus eſt tantum, ſed plurimas, vel potius omnes ex ſeipſo virtutes extulit immortalis ingenii beatiſſima ubertate. Non enim pluvias (ut ait Pindarus) aquas colligit, ſed vivo gurgite exundat, dono quodam providentiae genitus, in quo totas vires ſuas eloquentia experiretur. Nam quis docere diligentius, movere vehementius poteſt? Cui tanta umquam jucunditas affuit? ut ipſa illa, quae extorquet, impetrare eum credas, &, cum tranſverſum vi ſua judicem ferat, tamen ille non rapi videatur, ſed ſequi. Jam in omnibus, quae dicit, tanta auctoritas ineſt, ut diſſentire pudeat: nec advocati ſtudium, ſed teſtis aut judicis adferat fidem. Cum interim haec omnia, quae vix ſingula quiſquam intentiſſima cura conſequi poſſet, fluunt illaborata: & illa, qua nihil pulchrius auditu eſt, oratio prae ſe fert tamen feliciſſimam facilitatem. Quare non immerito ab hominibus aetatis ſuae regnare in judiciis dictus eſt: apud poſteros vero id conſecutus, ut Cicero jam non hominis, ſed eloquentiae nomen habeatur. Hunc igitur ſpectemus: hoc propoſitum

quam ſunt utriuſque, dialogiſve nulla c. e. Obr.

In hoc quidem.] *Quidem* deeſt Voſſ. ſec.

Ille & prior.] *Ille* abeſt Voſſ. pr.

Facit.] *Fecit* omnes, praeter Leidens.

Nec vero.] *Nam vero.* Voſſ. pr.

In quoque.] *In quoquam.* Voſſ. pr.

Sed vel plurimas potius omnes ex ſe ipſo.] *Ac* copula adſcribenda, ut legatur *ac potius omnes.* Regius. *ac potius.* Locat. *omnes* non habet V. C. Alm.

Extulit.] Abeſt a Voſſ. pr.

Ubertate.] *Ubertas.* MSS. Bodl. Joan. Voſſ. pr. ſec. Almel. Ven. Locat. Ald. Baſil.

Non enim pluvias.] Per *allegoriam* ſignificat, Ciceronem non magnum eſſe factum duntaxat imitatione, ſed naturali ingenii ubertate. *Metaphora* eſt ducta ab *aqua viva*, quae ab ipſa ſcaturigine oritur & fluit. Turneb.

In quo totas virtutes ſuas.] *Vires*, quam *virtutes*, ſenſui magis videtur convenire. Regius. ita & lib. II. cap. I. vidimis a Gloſſatore *virtutem* pro *vi* eſſe ſuppoſitam.

Movere vehementius.] Itaque ſcribit Cicero, ſi quando plures eſſent patroni unius cauſae, omnium conſenſu ſolitos ſibi tribui epilogos. Turneb.

Cui tanta unquam.] Turbabat hic Cod. Almel. & mox ſine *ut* habebat *affuit, ipſa illa.*

Vi ſua judicem feriat.] Sic quidem legitur, ſed i vocali expuncta *ferat* ſenſus expoſcere videtur. Regius. *feriat.* Locat. *fert.* marg. Vidov. *in ſua judicem ferat.* Baſil. marg. Steph. ſed vulgata lectio vera. Lucan. IV. 817.

Ambitus & luxus, & opum metuenda facultas
Transverſo mentem dubiam torrente tulerunt.

agere dixit Florus lib. IV. 2. *hic dolor transverſum egit.* Dict. Cret. lib. I. cap. 7. *praeda ac libidine transverſi agebantur.* Salluſt. Jug. 6. *quae etiam mediocres viros ſpe praedae transvorſos agit.* cap. 14. *tantum illud vereor, ne quos privata amicitia Jugurthae transvorſos agat. auferre* Plin. 28. I. *remedia auferrent transverſos.* Burm.

Cum interim.] *Tum.* Ald. Steph. Colin. Obr. marg. Vidov.

Fluunt illaborata.] *Fluunt ut illaborata.* Obr.

Feliciſſimam.] *Feliciſſime.* Baſil.

Quare non immerito.] *Quare ut.* Voſſ. tert.

Ab hominibus.] *Ab omnibus.* V. C. Alm. *ab omnibus.* Voſſ. tert. & ita has voces confuſas a librariis oſtendit J. F. Gronovius ad Livium IX. 8.

Id conſecutus.] *Id eſt conſecutus.* Locat. Ald.

Eloquentiae nomen.] Fuit hic ultimus & Latinarum literarum ſummus, nam ipſo emortuo eloquentiam a ſummo collapſam ait doctiſſimus Seneca in praefat. declamationum. D. Hieronymo lib. II. Ep. 13. dicitur *mare illud eloquentiae Tullianae,*

Digitized by Google

tum nobis ſit exemplum. Ille ſe profeciſſe ſciat, cui Cicero valde placebit. Multa in *Aſinio Pollione* inventio, ſumma diligentia: adeo ut quibuſdam etiam nimia videatur: & conſilii & animi ſatis: à nitore & jucunditate Ciceronis ita longe abeſt, ut videri poſſit ſeculo prior. At *Meſſala* nitidus & candidus, & quodammodo prae ſe ferens in dicendo nobilitatem ſuam, viribus minor. C. vero *Caeſar* ſi foro tantum vacaſſet, non alius ex noſtris contra Ciceronem nominaretur. tanta in eo vis eſt, id acumen, ea concitatio, ut illum eodem animo dixiſſe, quo bellavit, appareat. Exornat tamen haec omnia mira ſermonis, cujus proprie ſtudioſus fuit, elegantia. Multum ingenii in *Caelio*, & praecipue in accuſando multa urbanitas, dignuſque vir, cui & mens melior, & vita longior contigiſſet. Inveni qui *Calvum* praeferrent omnibus, inveni qui Ciceroni crederent, eum nimia contra ſe calumnia

nae, torrens fluvius Demoſthenis. & lib. II. ep. 12. citat elogium pulcherrimum. *Demoſthenes tibi praeripuit, ne eſſes primus orator, ille tibi, ne eſſes ſolus.* ALM.

Multa in A. P. invenio.] T litera adſcripta, *inventio* legatur. REGIUS. *Aſinius* tamen *Gallus*, Pollionis filius, patrem cum Cicerone in libris ſcriptis comparavit, & praeſtantiorem oſtendit: cui reſpondit Claudius Caeſar imperator. TURNEB. ejus filius *Gallus*, quocum colloquitur Virgil. Ecl. X. ut auctor eſt Servius. ALM.

A nitore.] *Sed* deeſſe videtur, *ſed a nitore.* GALLAEUS.

Ita longe.] *Illa longe.* Voſſ. pr.

Ut videri poſſes ſecundo prior.] Cur ſibi ipſi adverſari videtur hic ſenſus? an quia depravatus? neque enim fieri poteſt, ut, qui longe abſit a nitore & jucunditate Ciceronis, ſit prior ſecundo. qua igitur ratione corrigitur hic locus? an pro *ſecundo* forte *ſeculo* eſt legendum? qui enim ſeculo ante Ciceronem floruerant, non multum nitori ornatuique indulſerant. REGIUS. *ſecundo.* Locat.

Meſſala.] Orator e nobiliſſima Valeriorum familia vixit Auguſti tempore. in ſenectute ita memoriam perdidit, ut oblitus ſit proprii nominis. auctor *Plinius.* Alius etiam eſt *Meſſala* orator apud *Tacitum in dialogo.* TURNEB. Horat. Art. Poët. 370.

—— *abeſt virtute diſerti*
Meſſalae.

de ejus morte vide Euſeb. Chron. lib. I. pag. 43. ALMEL.

Prae ſe ferens.] *Praeferens.* MSS. Alm. Voſſ. omnes. vide ſupra lib. VI. cap. 2.

Ea concitatio.] *Ea cum Cicerone.* Voſſ. pr.

Ut illum eodem animo dixiſſe, &c.] Lud. Creſoll. Vacat. Autumn. l. 2. c. 13. Sect. 3. p. 405. & lib. 3. c. ſect. 3. p. 499. PAREUS. vide ultima verba capitis VI. Solini. ALM. ſimile quid de Scipione Africano dixit Livius, ſed loco corrupto; lib. XXXVIII. 50. *dicebantur enim ab eodem animo ingenioque, a quo geſta erant.* durum puto *dici ab animo & ingenio.* legendum videtur, *dicebantur enim ab eo, eodem animo ingenioque, quo geſta erant.* eodem abſorpſit τὸ *eo.* BURM.

Cujus proprie.] *Unius.* Voſſ. pr. tert. *ſtudioſius* etiam Voſſ. pr. forte *cujus unius pr. ſtudioſus fuit.* vid. Cicer. Brut. cap. 74. & ſeq. BURM.

Multum ingenii, &c.] *Caelius* Ciceronis auditor fuit, cumque in tribunatu cum optimatibus ſenſiſſet, in aedilitate popularis & turbulentus evaſit, aliqui tota vita laſcivior. TURNEB. *ingenio.* Voſſ. pr. tert.

Inveni qui Calvum.] Cicero in Bruto ſcribit, *Calvum* nimis in ſe inquiſiviſſe, ac nimium ſe obſervaſſe. itaque ejus oratio attenuata erat, nimiſque caſtigata. TURNEB. *qui Caelium.* Baſil. & ita ante Philandrum legebatur, qui *Calvum* reponi jubebat.

Inveni qui Ciceronem crederent eum nimia contra ſe calumnia.] In quibuſdam exemplaribus emendate ſic ſcribitur, ut *Ciceronem* accuſativus in *contra* adverbium convertatur, ac loco illius praepoſitionis *contra*, *in* praepoſitio reponatur, hoc modo; *inveni qui contra crederent eum nimia in ſe calumnia v. ſ. p.* Plinius autem Junior lib. I. Epiſt. 2. inquit, Adriano ſcribens, *Calvum fuiſſe Demoſthenem Latinum.* REGIUS. Quo pacto pro *contra* in nonnullos Codices *Ciceroni* irrepſerit, neſcio. Fortaſſe, quod Ciceronem quidem in *Bruto* Calvum reprehendentem videmus. Nos interim praeſidio Editionum Andreae, Aldi, Pariſienſis, Vaſcoſani, Stephanique, *contra* (id quod genuina eſſe lectio videtur) in ejus locum ſuffecimus. GIBSON. *Ciceronem.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. *Ciceroni c. e. n. contra ſe.* Voſſ. ſec. Baſil. *qui contra crederent.*

calumnia verum ſanguinem perdidiſſe. ſed eſt & ſancta & gravis oratio, & caſtigata, & frequenter vehemens quoque. Imitator eſt autem Atticorum, fecitque illi properata mors injuriam, ſi quid adjecturus, non ſi quid detracturus fuit. Et *Servius Sulpitius* inſignem non immerito famam tribus orationibus meruit. Multa, ſi cum judicio legatur, dabit imitatione digna *Caſſius Severus:* qui, ſi ceteris virtutibus colorem & gravitatem orationis adjeciſſet, ponendus inter praecipuos foret. Nam & ingenii plurimum eſt in eo, & acerbitas mira & urbanitas, & vis ſumma: ſed plus ſtomacho, quam conſilio dedit. praeterea ut amari ſales, ita frequenter amaritudo ipſa ridicula eſt. Sunt & alii multi diſerti, quos perſequi longum eſt. Eorum, quos viderim, *Domitius Afer*, & *Julius Africanus*, longe praeſtantiſſimi. Verborum arte ille, & toto genere dicendi praeferendus, & quem in numero veterum locare non timeas: hic concitatior, ſed in

cura

Locat. Gryph. Colin. Vidov. Ox. Obr. ſed *Ciceroni* rectum eſſe puto, nam reſpicit locum ex Bruto cap. 82. ubi dicitur de Calvo; *nimium inquirens in ſe atque ipſe ſe obſervans* (quae eſt *nimia contra ſe calumnia*) *metuenſque ne vitioſum colligeret, etiam verum ſanguinem deperdebat.* ubi Victorii editio *dependebat.* metaphoram ab ignavis militibus, quibus ſanguis mittebatur, putat eſſe Gallaeus. *calumniam* vero hic dixit, ut *ſe calumniari* lib. x. c. 3. Burm.

Verum ſanguinem.] *Rerum.* Voſſ. pr. tert.

Et brevis oratio.] *Brevis* quidem legitur, ſed *gravis* ſenſui maxime convenire videtur. Regius. *brevis.* MSS. Bal. Joan. Voſſ. tert. Locat. *ſancta & gravis & cuſtodita & frequentes.* V. C. Alm.

Non ſi quid detracturus.] Deſunt haec Voſſ. pr. tert. *ſi quid adjecturus ſibi, n. ſ. q. d ſ.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Andr.

Inſignis & Servius Sulpitius inſignem immerito.] *Inſignis* nominativus mihi videtur eradendus, in ejus vero locum *inſignem* accuſativus referendus, ac *non* negandi adverbium adſcribendum, ne quem vult laudare, videatur ſugillare. ut hoc modo legamus. *inſignem & Serv. Sulpitius non immerito famam. t. o. m.* Regius. *inſignis & S. Sulpitius inſignem non imm.* Locat. *quod Servius.* Voſſ. tert.

Servius Sulpitius.] Vide Cicer. in Bruto cap. 40. 55. & 56. de Orat. III. 8. habuit hic Orationem pro Aufidia, teſte Feſto Pompejo. haec una forte ex illis tribus, quarum hic mentionem facit noſter. Alm. vide ad lib. IV. cap. 2. Gallaeus eum credit eſſe, cujus epiſtola conſolatoria ad Ciceronem; male vero *Sergium Sulpitium* hos & alios ex ea gente, pro *Servio* vocari, ut Glandorpius fecit, viri docti oſtenderunt.

Caſſius Severus.] Seneca in Declamationibus, *Caſſii Severi* orationem ait valde cultam eſſe, & gravibus ſententiis plenam. Hic ſcriptor acerbus admodum fuit: itaque ſenatuſconſulto aboliti ſunt ejus libri, quos poſtea reſtituit *Caligula.* Auctor Tranquillus. Turneb.

Foret.] Deeſt V. C. Alm.

Et urbanitas & vis ſumma.] *Et urbanitas ejus ſumma.* Andr. Locat. Ald. Baſil. *urbanitas, & ſumma.* V. C. Alm. *urbanitas & ſermo.* Voſſ. pr. *ſummo.* Voſſ. tert.

Et amari ſales ita ut frequenter.] Particula *ut* in locum *&* copulae eſt transferenda hoc modo: *praeterea ut amari ſales, ita frequenter.* Regius. Francius conjiciebat, *ut amantur ſales, ita fr.* non male.

Quos perſequi longum eſt eorum.] Haec verba deerant V. C. Alm.

Domitius Afer.] *Domitius Afer* orator tempore Neronis vixit. periit (ut inquit Euſebius) in coena *ex nimia cibi repletione.* Turneb. vide Cicer. in Brut. cap. 45. Alm. alius ille Domitius. Cn. nempe Domitius Aenobarbus Conſul & Cenſor. quem Quinctilianus videre non potuit: hic eſt Domitius Afer paſſim a Fabio laudatus, ut *ejus* praeceptor.

Julius Africanus.] Cicer. de Orat. lib. II. 37. facit mentionem P. Africani, & in Brut. 21. 26. & paſſim. Alm. ſed ille eſt Scipio Africanus nihil huc pertinens. Julii Africani Oratoris meminit Auctor dialogi de orator. c. 15. hujus Nepos etiam Julius Africanus a Plinio lib. VII. Ep. 6. memoratur.

Longe praeſtantiſſimi.] *Longe praeſentiſſimi, arte ille* &c. V. C. Alm.

Et quem in numero veterum locare non timeas.] Editio Lugdunenſis, *habere non timeas,* quam lectionem non idcirco ejeci, quaſi eſſet admodum impropria aut vitium, ſed quod noſtram hanc

prae-

cura verborum nimius, & compoſitione nonnumquam longior, & tranſlationibus parum modicus. Erant clara & nuper ingenia. Nam & *Trachalus* plerumque ſublimis, & ſatis apertus fuit, & quem velle optima crederes: auditus tamen major. Nam & vocis, quantam in nullo cognovi, felicitas, & pronuntiatio vel ſcenis ſuffectura, & decor: omnia denique ei, quae ſunt extra, ſuperfuerunt. Et *Vibius Criſpus*, compoſitus, & jucundus, & delectationi natus: privatis tamen cauſſis, quam publicis, melior. *Julio Secundo* ſi longior contigiſſet aetas, clariſſimum profecto nomen oratoris apud poſteros foret. Adjeciſſet enim, atque adjiciebat ceteris virtutibus ſuis, quod deſiderari poteſt. Id eſt autem, ut eſſet multo magis pugnax, & ſaepius ad curam rerum ab elocutione reſpiceret. Ceterum interceptus quoque magnum ſibi vindicat locum. Ea eſt facundia, tanta in explicando, quod velit, gratia: tam candidum & lene & ſpecioſum dicendi genus: tanta verborum, etiam quae aſſumpta ſunt, proprietas: tanta in quibuſdam ex periculo petitis ſignificantia. Habebunt qui poſt nos de oratoribus ſcribent, magnam eos, qui nunc vigent, materiam vere laudandi. Sunt enim ſumma hodie, quibus illuſtratur forum, ingenia. Namque & conſummati jam patroni veteribus aemulantur, & eos juvenum ad optima tendentium imitatur ac ſequitur induſtria. Superſunt, qui de philoſophia ſcripſerunt, quo in genere pauciſſimos adhuc eloquentes literae Romanae tulerunt. Idem igitur *M. Tullius*, qui

praeferant Edit. Andr. Al. Par. Vaſ. Steph. GIBSON. *veterum bitare non timeas.* V. C. Alm. *non timeamus.* Voſſ. pr. tert. *veterum locare n. t.* Voſſ. ſec. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Ox. Obr. marg. Baſil.

Nam & Trachallus.] *Trachallus* orator paulo ante Quinctiliani aetatem voce ita valuit, ut ex quatuor baſilicis ſit auditus: indeque factum eſt proverbium, *Trachallo vocalior.* huic etiam adfuerunt omnia naturae adjumenta, quae praeter artem extrinſecus requiruntur. TURNEB. de eo egimus ad lib. VI. cap. 3. ubi & *Trachalus* ſcribendum vidimus, ut hic Voſſ. ſec. *nam* vero omiſit V. C. Alm.

Apertus.] *Aptus.* MS. Bodl. Andr.

Quantam in nullo.] *Et quantam.* Voſſ. pr.

Vel ſcenis.] *Et ſcenis.* Voſſ. tert.

Et decor.] *Et decora.* Locat. Ald.

Vibius Criſpus.] Vide ſupra lib. V. cap. 13.

Julius Secundus.] Is eſt, opinor, quem loquentem inducit Scriptor Dialogi de cauſis corruptae eloquentiae, ubi de eo plura. COLOMES. memoratur & Julius Secundus ſub Hadriano l. 6. ff. de cuſtod. & exhib. reor. & alios hoc nomine recenſet Reineſ. ad claſ. I. inſcr. 65. BURM.

Profecto nomen.] *Quoque.* Voſſ. tert.

Pugnax.] *Pugnans.* V. C. Alm.

Ab elocutione reſipiſceret.] *I* vocali, ac altera *s* abjecta, *reſpiceret* legendum eſt. REGIUS.

Interceptus.] *Inter cetus.* Voſſ. pr.

In explicando.] *Tanta implicando.* Voſſ. pr.

Velit.] *Vellet.* V. C. Alm.

Tanta in quibuſdam.] *Tanta etiam quibuſdam.* Voſſ. pr. tert. *tanta etiam in quibuſdam.* Voſſ. ſec. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *in periculo* etiam V. C. Alm.

Magnam in eos, qui nunc vigent, materiam laudanda.] *In* praepoſitio, ut ſupervacua, eſt eradenda, & *a* vocali in *i* converſa, *laudandi* eſt legendum. REGIUS.

Sunt enim ſumma.] Florebat *Aper*, *Marcellus Maternus*, *Meſſala*, *Caecilius Plinius*, & multi alii. vide Tacitum. TURN. vide Plinianas epiſtolas paſſim, & l. IX. Ep. 26. de ſummis ingeniis quaſi ſcatentes. ALM.

Idem igitur M. Tullius.] Budaeus in commentariis linguae Graecae *Ciceronem* ita imitatorem Platonis ait fuiſſe, ut in philoſophicis operibus ejus elegantiam & ſuavitatem exaequarit. TURNEB.

De

qui, ut ubique, etiam in hoc opere *Platonis* aemulus extitit. Egregius vero, multoque, quam in orationibus, praeſtantior *Brutus*, ſuffecit ponderi rerum: ſcias eum ſentire, quae dicit. Scripſit non parum multa *Cornelius Celſus*, Scepticos ſecutus, non ſine cultu ac nitore. *Plancus* in Stoïcis rerum cognitione utilis. In Epicureis levis quidem, ſed non injucundus tamen auctor eſt *Catius*. Ex induſtria *Senecam* in omni genere eloquentiae diſtuli, propter vulgatam falſo de me opinionem, qua damnare eum, & inviſum quoque habere ſum creditus. Quod accidit mihi, dum corruptum & omnibus vitiis fractum dicendi genus revocare ad ſeveriora judicia contendo. Tum autem ſolus hic fere in manibus adoleſcentium fuit. Quem non equidem omnino conabar excutere, ſed potioribus praeferri non ſinebam, quos ille non deſtiterat inceſſere, cum diverſi ſibi conſcius generis, placere

De Philoſophia ſcripſerunt.] *Scripſerint.* Locat. Ald.

Qui ubique.] *Qui ut ubique.* Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. *qui & ubique.* Voſſ. ſec.

Aemulus exſtitit.] *Fuit.* Voſſ. pr. tert.

Multoque quam in.] *Multoque in.* Voſſ. pr.

Praeſtantior.] Deeſt Baſil.

Ponderi rerum.] *Pondere.* V. C. Alm.

Brutus.] *Brutus* philoſophiam Stoicam ſectatus eſt, in eaque multos libros ſcripſit, ut colligere licet ex epiſt. ad *Atticum*. TURNEB.

Scias eum ſentire quae dicit.] Cicero de legibus lib. I. *Natura ſpeciem ita formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret. Nam & oculi nimis arguti, quemadmodum animis affecti ſimus, loquuntur. Et is, qui appellatur vultus, qui nullo in animante eſſe praeter hominem poteſt, indicat mores.* Phraotes apud Philoſtratum, Apollonii Vitae lib. 2. cap. 12. *Πολλὰ μὲν ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν ἑρμηνεῦνες. πολλὰ δ᾽ ἐν ὀφρύσι καὶ παρειαῖς κεῖται, γνωματεύειν τε καὶ θεωρεῖν. ἀφ᾽ ὧν σοφοί τε καὶ φυσικοὶ ἄνδρες, ὥσπερ ἐν κατέπτρῳ εἴδωλα, τοὺς νοῦς τῶν ἀνθρώπων διαθεῶνται.* COLOMES.

Scripſitque non parum multa.] *Multa* forte gloſſa eſt, quin *non parum*, multum eſt. ALM. male. vide ad lib. VI. cap. 2.

Scepticos ſecutus.] *Sceptici* philoſophi ſunt, qui nihil conſtituunt, ſed de rebus omnibus dubitant. Sic appellati ſunt, *quaſi conſideratores.* Galenus *ſcepticam* quoque refert *ſectam* fuiſſe. TURNEB. *Sceptior.* Voſſ. pr. *ſcectior.* Voſſ. tert. *ſextios* Voſſ. ſec. *ſextus* V. C. Alm. Andreas Schott. in libello de Claris apud Senecam Rhetoribus legit, *Celſus. Sextius ſecutus non ſine* &c. ex MSS. Petri Danielis. & *Q. Sextium* intelligit.

Plautus in Stoïcis.] Caſtigate in quibuſdam exemplaribus legitur *Plancus.* REGIUS.

Ductorum.] Loco illius accuſativi *ductorem, auctor eſt Catius* legendum. REGIUS. *auctorem.* Voſſ. tert. *auctor & cujus.* Voſſ. pr. *auctor eſt cautius.* Baſil. ſed in marg. notat hoc nomen non eſſe in veteri exemplari.

Senecam.] Gyrald. dialog. VIII. Poëtarum. *Taxatus quidem Seneca a Fabio Quinctiliano, modeſta quadam Hiſpani hominis cenſura, ne ſcilicet id fortaſſe odio potius, quam veritatis candore, feciſſe videretur: quam rem mecum ſaepe reputans, ea ratione feciſſe crediderim, ut Senecae parem gratiam referret, qui Quinctilianum declamatorem, cujus adhuc nonnullae exſtat declamationes, acrius antea fuerat inſectatus.* COLOMES.

In omni genere eloquentiae diſtuli.] *Verſatum* aut ſimile verbum ſenſus integritas nobis expoſcere videtur. REGIUS. nam ſcripſit *epiſtolas*, *declamationes*, *orationes*, *dialogos*, *poëmata*, & pleraque in philoſophia. TURNEB. auſcultarunt Regio Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. ſed male: diſtulit enim ejus mentionem facere inter Poëtas, Hiſtoricos, Philoſophos &c, & ita in omni genere eloquentiae. pro *diſtuli* eſt *ſtudii* in Voſſ. pr.

Vulgatam.] Deeſt Voſſ. tert.

Qua damnare.] *Quae* Voſſ. pr.

Corruptum & omnibus.] *Corruptum ex omnibus.* Voſſ. ſec. Francius etiam malebat *vitiis infectum.*

Cum autem fere ſolus hic.] Niſi *c* litera in *t* converſa *tum* legatur, ubi claudatur hic ſenſus, non invenietur. REGIUS. *tum autem fere ſolus hic.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. *cum autem ſolus fere hic.* Baſil.

Quos ille non deſtiterat inceſſere.] Gellius lib. 12. ait, *Senecam* conatum eſſe vituperare *Ciceronem* atque *Vergilium*, ac multis in locis reprehendere. eo autem in loco Gellius mire reprehendit *phraſim* & *compoſitionem* Senecae. TURNEB.

Cum diverſi.] *Cum* deeſt V. C. Alm.

Poſſe

placere ſe in dicendo poſſe iis, quibus illi placerent, diffideret. Amabant autem eum magis, quam imitabantur: tantumque ab illo defluebant, quantum ille ab antiquis deſcenderat. Foret enim optandum, pares, aut ſaltem proximos, illi viro fieri. Sed placebat propter ſola vitia, & ad ea ſe quiſque dirigebat effingenda, quae poterat: deinde cum ſe jactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat. Cujus & multae alioqui, & magnae virtutes fuerunt, ingenium facile & copioſum, plurimum ſtudii, multarum rerum cognitio: in qua tamen aliquando ab iis, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus eſt. Tractavit etiam omnem fere ſtudiorum materiam. Nam & orationes ejus, & poëmata, & epiſtolae, & dialogi feruntur. In philoſophia parum diligens, egregius tamen vitiorum inſectator fuit. Multae in eo claraeque ſententiae, multa etiam morum gratia legenda: ſed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo pernicioſiſſima, quod abundant dulcibus vitiis. Velles eum ſuo ingenio dixiſſe, alieno judicio. Nam ſi aliqua contempſiſſet, ſi parum concupiſſet, ſi non omnia ſua amaſſet, ſi rerum pondera minutiſſimis ſententiis non fregiſſet: conſenſu potius eruditorum, quam puerorum amore comprobaretur. Verum ſic quoque jam robuſtis, & ſeveriore genere ſatis firmatis legendus, vel ideo, quod exercere poteſt utrumque judicium

Poſſe iis quibus illi.] Sic quidem corrupte legitur, id quod mihi hoc modo emendandum videtur, ut, loco *in* praepoſitionis, *iis* ablativus reponatur. REGIUS. *in quibus.* Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov. *poſſe quibus ille.* Baſil. Gryph. *poſſe quibus ille placere.* V. C. Alm.

Quam imitabantur.] *Quem.* Voſſ. pr.

Deſcenderat.] Francius *deſciverat* malebat.

Foret enim optandum.] *Fere enim aliquid optandum.* V. C. Alm.

Aut ſaltem.] *Ac ſaltem.* Voſſ. ſec. tert.

Deinde quum ſe jactaret, &c.] Senſus eſt, qui vitia *Senecae* imitabantur pro virtutibus, venditabant orationis ornatum & elegantiam nomine *Senecae*, qui tum in pretio erat. Verum *Seneca* tum ab illis non laudabatur, ſed infamabatur, quia ejus vitia proponebantur. TURNEB. *denique.* Voſſ. pr. aliter diſtinguebat Obr. *cum ſe jactaret eodem modo dicere Senecam, infamabat.* ſed tunc *ſe jactaret* incongruum eſt, & ſufficere *jactaret.*

Et multarum rerum.] *Et* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec. Gryph. Leid. Ox. Ob. *ſtudii, multa rerum cognitio.* Baſil.

Nam & orationes.] *Nam* non eſt in V. C. Alm.

Et in Philoſophia.] *Si* particula adſcribenda videtur, ut *etſi* legatur, aut certe *&* copula eradenda. REGIUS. *& in.* Locat.

Multae in eo.] *Multaeque.* Voſſ. pr.

Morum gratia legendo.] Pro *legendo* recte quidam ſcribunt *legenda.* REGIUS.

Sed in eloquendo.] Caligula imperator Senecam, qui tum in pretio erat, appellare ſolebat *commiſſiones meras, & arenam ſine calce.* ita damnavit genus dicendi *fractum*, nimiſque *conciſum*, ac pene *commaticum.* TURNEB.

Pleraque atque.] *Pleraquenee atque.* V. C. Alm.

Eum ſuo ingenio.] *Cum ſuo.* Voſſ. pr.

Nam ſi aliqua contempſiſſet.] *Nam ſimile c.* Voſſ. pr. *nam ſi nil aequalium contemp.* Voſſ. ſec. Locat. Steph. Vaſc. marg. Baſil. *nam niſi aliqua con.* Ald.

Si parum concupiſſet.] *Si parum non concupiſſet.* Voſſ. ſec.

Si rerum pondera.] Iniquius paulo cenſores illi, neſcio qui, apud Gell. XII. 2. *de Annaeo Seneca partem exiſtimant, ut de ſcriptore minime utili. cujus libros attingere nullum pretium operae ſit. quod oratio ejus vulgaris videatur, & protrita. res atque ſententiae aut inepto inanique impetu ſint, aut ut levi & quaſi dicaci argutia. eruditio autem vernacula & plebeja, nihil ex veterum ſcriptis habens neque gratiae, neque dignitatis.* COLOMES. hinc Caligula optime ſcripta ejus eſſe *arenam ſine calce* dixit. Suet. 13. ALM.

Utrinque judicium.] *Utrunque.* Voſſ. ſec.

cium. Multa enim (ut dixi) probanda in eo, multa etiam admiranda ſunt: eligere modo curae ſit, quod utinam ipſe feciſſet. Digna enim fuit illa natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit, effecit.

Quae meliora.] *Qu d.* Voſſ. tert.
Quae quod.] *Quae* deeſt MSS. Alm. Voſſ. pr. tert.
Effecit.] *Efficit.* V. C. Alm.

CAPUT II.

De imitatione.

II. Ex his ceteriſque lectione dignis auctoribus & verborum ſumenda copia eſt, & varietas figurarum, & componendi ratio: tum ad exemplum virtutum omnium mens dirigenda. Neque enim dubitari poteſt, quin artis pars magna contineatur *imitatione*. Nam ut invenire primum fuit, eſtque praecipuum: ſic ea, quae bene inventa ſunt, utile ſequi: Atque omnis vitae ratio ſic conſtat, ut, quae probamus in aliis, facere ipſi velimus. Sic literarum ductus, ut ſcribendi fiat uſus, pueri ſequuntur: ſic muſici vocem docentium, pictores opera priorum, ruſtici probatam experimento culturam in exemplum intuentur. Omnis denique diſciplinae initia ad propoſitum ſibi praeſcriptum formari videmus. Et hercle neceſſe eſt, aut ſimiles aut diſſimiles bonis ſimus. Similem raro natura praeſtat, frequenter imitatio. Sed hoc ipſum, quod tanto faciliorem nobis rationem rerum omnium facit, qnam fuit iis, qui nihil, quod ſequerentur, habuerunt, niſi caute & cum judicio apprehenditur, nocet. Ante omnia igitur imitatio per ſe

Catalogus auctorum ad imitationem ſpectat, qua facilitatem dicendi ac formam conſequimur. Igitur ſubjungenda fuerunt *imitationis* praecepta. TURNEB.

Lectione dignis.] *Lectioneque lignis.* Voſſ. tert.

Neque enim dubitari poteſt.] Cornificius *imitationem* ab arte ſeparat, eam arti ſubjungit Fabius lib. 3. cap. 5. quia arte opus eſt ad intelligendas virtutes auctoris & imitandas. TURNEB.

Quia artis pars.] Scribe *quin.* PHILAND.

Ut invenire primum.] *Invenire* deeſt Voſſ. pr. tert. mox *eſtque praecipua.* iidem.

Ipſi facere velimus.] Tanta profecto exemplorum vis eſt, quam oſtendit Achil. Tatius de Leucip. & Clitop. Amor. lib. 1. p. 21. fortean hinc ipſe Quinctilianus lib. III. cap. 8. dicit *fingentibus magnas fere perſonas placere ut regum, principum* &c. ſiquidem,

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

vide Syneſ. de regno pag. 31. ALMEL.

Sic literarum ductus.] Ad *imitationis* commendationem *inductione* utitur, omniaque *imitatione* conſtare oſtendit. TURNEB.

Pictores.] *Piſtores.* Voſſ. pr.

Ruſtici.] Vide Columell. lib. XI. cap. 1. ALMEL.

Intuentur.] *Tuentur.* Locat. Ald. Par. Gryph. Vidov. Francius volebat, *& exemplum intuentur.*

Initia.] Deeſt V. C. Alm.

Formari.] *Formare.* Voſſ. pr. tert.

Natura praeſtat.] *Natura* deeſt Voſſ. pr. tert.

Sed hoc ipſum.] Admonet Fabius, non ita utendum eſſe *imitatione*, quin aliquid ex nobis gignamus. Sic Cicero cum ſe contuliſſet ad *imitationem Platonis, Demoſthenis, Iſocratis*, plurimas & praeſtantiſſimas ex ſeipſo virtutes extulit. Auctor Fabius. TURNEB.

Rationem rerum omnium.] *Rerum* deeſt V. C. Alm.

Ab

Digitized by Google

ſe ipſa non ſufficit, vel quia pigri eſt ingenii, contentum eſſe iis, quae ſunt ab aliis inventa. Quid enim futurum erat temporibus illis, quae ſine exemplo fuerunt, ſi homines nihil, niſi quod jam cognoviſſent, faciendum ſibi aut cogitandum putaſſent? Nempe nihil fuiſſet inventum. Cur igitur nefas eſt reperiri aliquid à nobis, quod ante non fuerit? An illi rudes ſola mentis natura ducti ſunt in hoc, ut tam multa generarent, nos ad quaerendum non eo ipſo concitemur, quod certe ſcimus inveniſſe eos, qui quaeſierunt? Et cum illi, qui nullum cujuſquam rei habuerunt magiſtrum, plurima in poſteros tradiderint, nobis uſus aliarum rerum ad eruendas alias non proderit, ſed nihil habebimus, niſi beneficii alieni? quemadmodum quidam pictores in id ſolum ſtudent, ut deſcribere tabulas menſuris ac lineis ſciant. Turpe etiam illud eſt, contentum eſſe id conſequi, quod imiteris. Nam rurſus quid erat futurum, ſi nemo plus effeciſſet eo, quem ſequebatur? Nihil in poëtis ſupra *Livium Andronicum*, nihil in hiſtoriis ſupra *Pontificum annales* haberemus: ratibus adhuc navigaremus: non eſſet pictura, niſi quae lineas modo extremas umbrae, quam

Ab aliis inventa.] *Ab illis.* Ald.

Quod jam cognoviſſent.] *Quod in mage cognoviſſent.* V. C. Alm. forte *niſi quod jam majores cognoviſſent.* ſi contenti fuiſſent illis, quae a majoribus excogitata & inventa fuiſſent.

Nempe nihil fuiſſet inventum.] Libanius Declam. XVIII. pag. 487. εἰ δ' ἀεί τινος ἔδει παραδείγματος, οὐκ ἂν ἀρχὴν οὐδὲν ἐλάμβανεν. *ſi autem exemplo ſemper alique opus foret, nulla unquam res exordium accepiſſet.* ALM.

Cur igitur nefas.] *Cum.* Voſſ. pr. *cur igitur inventus eſt reperiri.* V. C. Alm.

An illi rudes.] *Tam illi.* V. C. Alm. *cur illi vides.* Voſſ. pr.

Tam multa.] *Tam multi.* Voſſ. pr.

Quod certe] *Certo* Francius corrigebat.

Nobis uſus aliarum rerum ad erudiendas alias.] Licet fere in exemplaribus *erudiendas* legatur, ego tamen, *di* ſyllaba eraſa, *eruendas* legendum eſſe audacter contenderim, ac loco *aliarum* reponendum *illarum*. REGIUS. *erudiendas.* Voſſ. pr. *nobis aliarum rerum ad eruendas alias.* V. C. Alm.

Non proderit.] *Non poterit proderit.* Voſſ pr. & mox *nihil habemus.* Francius legebat *& nihil habebimus.*

Illarum rerum.] Hanc nobis lectionem dictarunt editiones Ald. Sich. Par. Vaſc. ac Stephani. Quibus obſecuti, *aliarum*, id quod oſtendit editio Leidenſis, loco movendum eſſe duximus. Quin & *illarum* iſtud peculiariter videtur reſpicere ad res eas, quas ab iis inventas fuiſſe ait, qui nullum cujuſpiam rei habuerunt magiſtrum. GIBSON. *illarum* etiam Locat. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Turpe etiam illud eſt.] *Turpe eſt nihil invenire poſſe: eſt ineptum quoque non vincere eum quem imiteris.* niſi enim hoc factum eſſet ab antiquis, nulla fuiſſet artium progreſſio & amplificatio. TURNEBUS.

Plus effeciſſet.] Ita ferme Seneca Epiſt. XXXIII. *numquam autem inveniretur, ſi contenti fuerimus inventis.* ALM.

Quod imiteris.] *Quod mireris.* Voſſ. tert.

Eo quae ſequebatur.] *A* vocali eraſa, ac *m* litera adſcripta, *quem* legendum eſt. REGIUS. *eo quod ſequebatur.* Locat. Ald. Par. Colin. marg. Colon.

Nihil in poëtis.] *Livius Andronicus* primus apud Latinos *fabulas* edidit anno ante Ennium natum. TURNEB. Eſt hujus Poëtae Tragoedia *Equus Trojanus* dicta, cujus in extremo *ſero ſapiunt Phryges*, ut annotat Brodaeus ad Anthol. pag. m. 142. Ulyſſes Aldrovandus de quadrupedibus biſulcis lib. 1. de Camelo pag. 373. Levius primus Latinus Poëta, non Livius, ut imperiti volunt, in Aegyſto ſic legendus

Nemo haec veſtrum ruminabitur mulieri.

ALMEL.

Supra pontificum annales.] Hiſtoriae primum apud Romanos ſcriptae ſunt a *Pontificibus*, ſermone quidem puro, ſed exili. Vide Cicer. libro 2. de Oratore. TURNEB.

Ratibus adhuc navigaremus.] *Vitruvius* libro ſecundo ait primum homines tabulis inter ſe con-

Digitized by Google

quam corpora in ſole feciſſent, circumſcriberet. Ac ſi omnia percenſeas, nulla ſit ars, qualis inventa eſt, nec intra initium ſtetit: niſi forte noſtra potiſſimum tempora damnamus hujus infelicitatis, ut nunc demum nihil creſcat. Nihil enim creſcit ſola imitatione. Quod ſi prioribus adjicere fas non eſt, quomodo ſperare poſſumus illum oratorem perfectum? cum in iis, quos maximos adhuc novimus, nemo ſit inventus, in quo nihil aut deſideretur, aut reprehendatur. Sed etiam qui ſumma non appetunt, contendere potius, quam ſequi debent. Nam qui agit, ut prior ſit, forſitan etiam, ſi non tranſierit, aequabit. Eum vero nemo poteſt aequare, cujus veſtigiis ſibi utique inſiſtendum putat. Neceſſe eſt enim, ſemper ſit poſterior, qui ſequitur. Adde quod plerumque facilius eſt plus facere, quam idem. Tantam enim difficultatem habet ſimilitudo, ut ne ipſa quidem natura in hoc ita evaluerit, ut non res, quae ſimillimae videantur, diſcrimine aliquo diſcernantur. Adde quod quidquid alteri ſimile eſt, neceſſe eſt minus ſit eo, quod imitatur, ut umbra corpore, & imago facie, & actus hiſtrionum veris affectibus. Quod in orationibus quoque evenit. Namque iis, quae in exemplum aſſumimus, ſubeſt natura, & vera vis: contra

nexis, quae *rates* & *ſchedia* appellantur, navigaſſe. *Idem. navigaretur.* V. C. Alm. Obr.

Quam corpora in ſole feciſſent.] Hoc modo *Gyges Lydius* in Aegypto picturam reperit. Turneb. haec verba coincidunt cum Athenagorae in legatione pro chriſtianis; ubi haec. *umbratilis picturae inventio a Saurio equum in ſole umbra circumſcribentis. Graphicae vero a Cratone in tabula dealbata viri & mulieris umbras delineantis.* Alm.

Feciſſet circumſcriberent.] *Feciſſent* plurale, ac *circumſcriberet* ſingulare, manifeſte legendum eſt. Regius. *ut circumſcriberet.* Voſſ. tert. *feciſſent circumſcriberent.* Locat.

Nulla ſit ars.] Elegans locus Platonis in Hippia major. t. III. pag. 28I. reſpici etiam poteſt Columella lib. I. cap. I. Alm.

Nihil enim creſcit.] *Nihil autem.* MSS. Alm. Voſſ. omnes Val. lib. Baſil. Gryph.

Prioribus adjicere.] *Addere.* Voſſ. tert. ſed corr. *adjicere. prioribus* vero deeſt Voſſ. pr.

Ullum oratorem.] *Illum.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Obr. & recte. *illum* nimirum, quem Cicero voluit deſcribere, & quem mente conceperunt artis oratoriae magiſtri.

Quos maximos.] *Quos maxime.* Voſſ. pr.

Sed etiam.] Per diviſionem oſtendit, neque eum, qui conſumatus eſſe velit orator, neque eum, qui ſummam eloquentiam non appetat, ſola *imitatione* contentum eſſe debere, quia *imitator* ſemper eſt inferior. Turneb.

Summa non appetunt.] *Appetunt.* Voſſ. pr. *ſummam non appetent.* Voſſ. ſec.

Eum vero.] *Eum enim vero.* Voſſ. tert.

Putat.] *Putet.* Voſſ. pr. tert.

Neceſſe eſt enim.] Non ab hac ſententia alienam habet Apoll. Tyanaeus in Epiſtol. ad Seleucienſium magiſtratum: *τὸ γάρ που τῇ τάξει δεύτερον, οὐδέποτε τῇ φύσει πρῶτον.* Almel.

Plus facere.] *Plus* deeſt Voſſ. pr.

Tantam enim difficultatem.] In tot hominum millibus duos reperire non poſſis indiſcreta ſimilitudine: attamen apud Plinium lib. 7. multa ſunt exempla *ſimilitudinis.* Turneb.

Ita evaluerit.] *Ita valuerit.* Locat.

Res quae ſimillimae videantur diſcr.] *Res ſimpliciſſimae, quaeque pares maxime videantur utique diſc.* MSS. Bodl. Alm. Andr. (niſi quod pro *quaeque* legit *quae*) Baſil. quae omittit *utique*, ut & Gryph. & marg. Steph. *ut non res ſimillimae, quaeque pares maxime videantur, diſcrimine aliquo diſſocientur.* Obr. *quae diſſimillimae videbantur.* Voſſ. pr. *videntur.* Voſſ. ſec.

Neceſſe eſt minus.] Senec. Declam. lib. II. *non eſt unus, quamvis praecipuus ſit, imitandus, quia numquam par ſit imitator auctori &c.* Almel. *Neceſſe eſt, eſſe minus eo.* Obr.

Et imago facie, & actus.] Bis τὸ & omiſit Obr.

Et actus Hiſtrionum.] *Haſtus.* Voſſ. tert. *aſeus.* Voſſ. pr. & deerat V. C. Alm.

In orationibus.] *In oratione.* Voſſ. pr. tert.

Aſſumimus.] *Sumimus.* Voſſ. pr.

Natura & vera vis.] *Naturae vera vis.* Obr.

Ficta

contra omnis imitatio ficta eſt, & ad alienum propoſitum accommodatur. Quo fit, ut minus ſanguinis ac virium declamationes habeant, quam orationes: quod in illis vera, in his aſſimulata materia eſt. Adde quod ea, quae in oratore maxima ſunt, imitabilia non ſunt, *ingenium*, *inventio*, *vis*, *facilitas*, & quidquid arte non traditur. Ideoque plerique, cum verba quaedam ex orationibus excerpſerunt, aut aliquos compoſitionis certos pedes, mire à ſe, quae legerunt, effingi arbitrantur: cum & verba intercidant invaleſcantque temporibus, ut quorum certiſſima ſit regula in conſuetudine, eaque non ſua natura ſint bona aut mala, (nam per ſe ſoni tantum ſunt) ſed prout opportune proprieque aut ſecus collocata ſunt: & compoſitio cum rebus accommodata ſit, tum ipſa varietate gratiſſima. Quapropter exactiſſimo judicio circa hanc partem ſtudiorum examinanda ſunt omnia. Primum, quos imitemur. nam ſunt plurimi, qui ſimilitudinem peſſimi cujuſque & corruptiſſimi concupierint. Deinde in ipſis, quos elegerimus, quid ſit, ad quod efficiendum nos comparemus. Nam in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitioſa, & à doctis inter ipſos etiam mutuo reprehenſa. atque utinam tam bona imitantes dicerent melius, quam mala pejus dicunt. Nec vero ſaltem iis, quibus ad evitanda vitia judicii ſatis fuit, ſufficiat imaginem virtutis effingere, & ſolam,

ut

Ficta eſt.] Ita Codices quique optimi. *facta eſt* Editio Lugdunenſis. GIBSON. *facta eſt.* V.C. Alm.

Commodatur.] Ita Leidenſis editio, ſed omnes aliae, ut & codices, *accommodatur.*

Quod ſit ut.] *D* litera expuncta, *quo* legatur. REGIUS. *Quod facit ut.* V. C. Alm.

Quod in illis.] *Quam in illis.* V. C. Alm.

Adde quod ea quae.] Proprietates *ingeniorum* arte comprehendi non poſſunt: quocirca *imitationi* non ſubjacent: ſolemus enim imitari id ipſum, quod arte traditur. TURNEB.

Inventio vis.] *Inventiones, facilitas.* Voſſ. pr. tert. Ald. *inventionis facilitas.* MSS. Bodl. Voſſ ſec. & Colbert. Andr. Locat. marg. Baſil.

Ideoque plerique.] *Ideo.* V. C. Alm.

Effingi.] *Affingi.* Voſſ. tert.

Et cum verba intercident, invaleſcant temporibus.] Depravatus hic locus facile ſic emendari poteſt, ut *&* copula de principio in quartum locum transferatur, atque *e* vocali in *a* converſa, *intercidant* legatur: hoc modo, *cum verba intercidant, & invaleſcant temporibus.* eſt autem paraphraſis ſenſus illius Horatiani, ex Art. Poët. 70.

Multa renaſcentur, quae jam cecidere, cadentque,
Quae nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium, vis eſt, & norma loquendi.

REGIUS. *& cum verba.* V. C. Alm. *& cum verba intercidant, & invaleſcant.* Locat. *arbitrantur, cum verba intercedant, invaleſcantque.* Ald. *arbitrantur cum verba intercidant.* Voſſ. ſec.

Certiſſima regula.] Vid. lib. I. cap. 10. & 11. PHILAND.

Collocata ſunt.] *Sunt* deeſt Voſſ. pr. *collata ſint.* Steph. Roign.

Tum ipſa.] *Tamen ipſa.* Voſſ. pr.

Quapropter.] Imitari decet optimos auctores; idque faciendum cum *judicio*, quoniam auctores *claſſici* nonnunquam errant. TURNEB.

Studiorum examinanda.] *Studiorum alia examinanda.* V. C. Alm. *Studiorum illa examinanda.* Obr.

Quos imitemur.] Veteres ſeligebant oratorem quendam, quem imitarentur. vide apud Columel. Praefat. lib. I. & Senec. Praefat. lib. I. controv. non unum, quamvis praecipuum, imitari vult. vide Cicer. II. de Orat. 22. ALM. *quos imitenaũ.* V. C. Alm.

Et corruptiſſimi.] *Et corrupti.* Voſſ. tert.

Deinde in ipſis.] *Tum in ipſis.* V. C. Alm. Baſil.

Quid ſit quod nos.] *Ad* praepoſitio ut adſcribatur, & ſenſus & loquendi ratio expoſcit; ut legatur, *ad quod efficiendum.* REGIUS. *quid ſit quod efficiendum nobis comparemus.* MSS. Colb. Voſſ. ſec. & Vallae liber. quae lectio minime mala eſt judice Badio. *ad quod nos efficiendum comparemus.* Locat. Ald. Baſil. Vidov. *ad* deeſt Voſſ. pr. tert.

Pejus dicunt.] *Dicant.* Voſſ. pr. Locat. Ald. Baſil.

ut ſic dixerim, cutem, vel potius illas Epicuri figuras, quas è ſummis corporibus dicit effluere. Hoc autem iis accidit, qui non introſpectis penitus virtutibus, ad primum ſe velut adſpectum orationis aptarunt: & cum iis feliciſſime ceſſit imitatio, qui verbis atque numeris ſunt non multum differentes, vim dicendi atque inventionis non aſſequuntur, ſed plerumque declinant in pejus, & proxima virtutibus vitia comprehendunt, fiuntque pro grandibus *tumidi:* preſſis *exiles:* fortibus *temerarii:* laetis *corrupti:* compoſitis *exſultantes*: ſimplicibus *negligentes*. Ideoque qui horride atque incompoſite quidlibet frigidum illud & inane extulerunt, antiquis ſe pares credunt, qui carent cultu atque ſententiis, Atticis ſcilicet: qui praeciſis concluſionibus obſcuri, Salluſtium atque Thucydidem ſuperant: triſtes ac jejuni Pollionem aemulantur: otioſi & ſupini, ſi quid modo longius circumduxerunt, jurant ita Ciceronem loquuturum fuiſſe. Noveram quoſdam, qui ſe pulchre expreſſiſſe genus illud coeleſtis hujus in dicendo viri ſibi viderentur, ſi in clauſula poſuiſſent, *Eſſe videatur*. Ergo primum eſt, ut, quod imitaturus eſt quiſque, intelligat, &, quare bonum ſit, ſciat. Tum in ſuſcipiendo onere conſulat ſuas vires. Nam quaedam ſunt inimi-

Ut ſic dixerim.] *Ut dixerim.* Voſſ. pr. tert.

Illas Epicuri.] *Ipſas.* Voſſ. tert.

Epicuri figuras.] Quaenam ſint hae figurae Aul. Gellius declarat libro. v. cap. 16. Regius. *Epicurus* dicebat aſſidue e corporibus *ſimulacra* & *idola*, veluti *exuvias* quaſdam effluere, quae oculos pellerent, atque ita viſionem efficerent. Hoc autem duntaxat ex opinione Democriti. Turneb. Vide Scip. Gentil. ad Apulej. Apolog. §. 203. Almel. Non videtur ſciviſſe editor noviſſimus Gellii, ex Quinctiliani hoc loco *effluere* etiam recte apud Gellium legi, non *affluere*, & ita Regium, locum Gellii adducentem, protuliſſe.

Quas e ſummis.] *Quas ſummis.* Voſſ. pr. omnes.

Imitatio verbis atque numeris.] Niſi hoc relativum *qui* adſcribatur, ſenſus integritas minus habebitur. quare illo adſcripto, hoc modo legatur. *qui verbis atque numeris.* Regius. *qui* deeſt Voſſ. omnibus. Baſil. & Aſcenſius abeſſe debere contendit.

Vim dicendi atque inventionis, &c.] Qui primum *orationis* aſpectum imitantur, ut *verba* & *numeros*, quia *inventionem* negligunt, neque res expendunt, apte dicere non poſſunt, neque verba rebus aptare. itaque quamquam optimos auctores imitantur, tamen declinant in vitia proxima virtutibus. Turneb. *atque inventiones.* Voſſ. pr.

Declinant in pejus.] Habet fere eadem Hieronymus ad Laetam, de inſtitutione filiae: *proclivis eſt malorum aemulatio, & quorum virtutes aſſequi nequeas, cito imitare vitia.* Almel.

Proxima virtutibus vitia.] Optime Hieronym. Dialog. III. contra Pelag. *vicina ſunt vitia virtutibus, &, ſi paululum declinaveris, aut errandum tibi, aut praeceps cadendum.* Alm.

Laetis corrupti.] *Latis.* Voſſ. tert.

Compoſitis.] *Compoſitionis exultantes.* Baſil.

Ideoque qui.] *Itaque qui.* Voſſ. ſec. Vallae lib. & Colb. Locat. *adeoque qui.* Colin. Vidov. marg. Baſil. *ideoque quae.* Baſil. mox *quodlibet*, expuncto τῶ *illud*, legit Aſcenſius. In Vallae libro erat, *quamlibet.*

Atticis.] *Attici.* Voſſ. pr. tert. *Atticos.* Voſſ. ſec. Obr. nec male, ſcilicet ſe credunt.

Otioſi & ſupini.] Qualis Maecenas fuiſſe dicitur, qui *ſupinus* Juvenali Sat. I. 66. & ita carpit compoſitionem vitioſam Maecenatis noſter lib. IX. 4. vid. Meibom. Maecen. cap. XXIII. ita & Martialis VI. 42.

Non attendis, & aure me ſupina
Jam dudum, quaſi negligenter, audis.

Ita Ciceronem loquuturum fuiſſe.] Annotant enim, proprium eſſe *Demoſthenis* & *Ciceronis*, prolixioribus interdum periodis uti. Adde quod Aper apud Tacitum *Ciceronem* ut otioſum & ſupinum exagitat, & ſolennem ejus clauſulam *Eſſe videatur*, reprehendit. Turneb. *Ciceronem ita.* Obr.

Dicendo viri.] *Dicendo juri.* Voſſ. pr.

Eſſe videatur.] Hac clauſula tum alibi, tum pro lege Manilia Cicero frequenter utitur. Regius. Hac formula delectatum Ciceronem, patet. Ita II. de Orat. 34. *peperiſſe videatur.* cap. 34.

inimitabilia, quibus aut infirmitas naturae non ſufficiat, aut diverſitas repugnet. Nec, cui tenue ingenium erit, ſola velit fortia & abrupta: cui forte quidem, ſed indomitum, amore ſubtilitatis & vim ſuam perdat, & elegantiam, quam cupit, non aſſequatur. Nihil eſt enim tam indecens, quam cum mollia dura fiunt. Atque ego illi praeceptori, quem inſtitueram in libro ſecundo, tradidi non ea ſola docenda eſſe, ad quae quemque diſcipulorum natura compoſitum videret. Nam is & adjuvare debet, quae in quoque eorum invenerit bona, &, quantum fieri poteſt, adjicere, quae deſunt, & emendare quaedam & mutare. Rector enim eſt alienorum ingeniorum atque formator. difficilius eſt naturam ſuam fingere. Sed ne ille quidem doctor, quamquam omnia, quae recta ſunt, velit eſſe in ſuis auditoribus quam pleniſſima, in eo tamen, cui naturam obſtare viderit, laborabit. Id quoque vitandum (in quo magna pars errat) ne in oratione poëtas nobis & hiſtoricos, in illorum operibus oratores aut declamatores imitandos putemus. Sua cuique propoſita lex, ſuus cuique decor eſt. Nec comoedia in cothurnos aſſurgit, nec contra tragoedia ſocco ingreditur. Habet tamen omnis eloquentia aliquid commune. Id imitemur, quod commune eſt. Etiam hoc ſolet incommodi accidere iis, qui ſe uni

34. *eſſe videantur*, cap. 57. *poſſe videantur.* Alm. vid. ſupr. ad lib. ix. cap. 4.

Inimitabilia.] *Mirabilia.* Voſſ. pr.

Ne cui tenue.] In *imitatione* neque a tuo ingenio prorſus debes deſciſcere, neque tamen ingenium ita ſequi, ut non adjicias, quod naturae deſit: qua de re pulcherrime locutus eſt Fabius l. 2. quum quaerebat, *an quiſque ſecundum ingenii ſui naturam eſſet docendus.* Turneb. *& ne cui tenue.* Voſſ. pr. tert. *ne cui.* Voſſ. ſec.

Cui forte quidem.] *Qui forte quidam.* Voſſ. pr. *qui forte quidem.* Voſſ. ſec. tert.

Amore ſubtilitatis.] *Amorem.* Voſſ. pr. tert. *ſublimitatis.* Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Quam cupit.] *Quam* deeſt Voſſ. pr. tert.

Non aſſequatur.] *Non perſequatur.* MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. omnes, Colbert. Locat. Ald. Colon. Paris. Colin. Vidov. marg. Steph.

Dure fiunt.] *Dureſcunt.* MS. Bodl. Andr. Locat. Ald. Obr. *durae fiunt.* Voſſ. ſec. *dura fiunt.* Gryph. Steph. Colin. Vidov.

Inſtitueram.] *Inſtituebam.* Obr.

In libro.] *In* deeſt Voſſ. pr. tert.

Secundo credidi.] Rectius in quibuſdam exemplaribus legitur *tradidi.* Regius. *credidi.* MSS. Joann. Alm. Voſſ. pr. tert. Locat. Ald. Baſil.

Ad quae quemque.] *Ad quae quemquam.* Voſſ. tert.

Eorum invenerit.] *Eorum viderit & invenerit.* Voſſ. pr. *eorum viderit bona & invenit.* Voſſ. tert. *eorum invenit bona.* Locat. Ald. Vidov. Baſil.

Rector enim eſt.] Significat, id facile a *praeceptore* fieri poſſe, propterea quod facilius eſt *alienam* formare naturam, quam *ſuam.* nam *noſtram* naturam amplectimur, & in *noſtris* vitiis caecutimus. Turneb.

Difficilius naturam.] Imo fere ſecundum Horatium impoſſibile. *naturam expellas furca tamen uſque redibit.* Almel. Gallaeus hanc periodum additamentum eſſe putat.

Sed ne ille.] *Sed ne illi* Voſſ. tert.

Id quoque vitandum.] Petenda eſt *imitatio* a ſimili ſpecie ſcriptorum: quocirca errant, qui in oratione uſurpant *dictiones poëticas.* eſt tamen communis quaedam *imitatio*, qua ex omnibus ſcriptoribus aliquid ſumere poſſumus. Turneb.

Pars errat.] *Pars erat.* Voſſ. tert.

Et Hiſtoricos.] *Et* deeſt Voſſ. tert.

In illorum operibus.] *In illis operibus.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Andr. Locat. Ald. Baſil. Vidov. *In ullis.* MSS. Bodl.

Propoſita lex.] *Propoſitio eſt lex.* Voſſ. tert.

Suus decor.] *Suus cuique decor.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Gryph. Colin. Vidov. Obr. marg. Steph.

Nec comoedia.] Ex Horatii arte Poëtica 89. eſt hic ſenſus. Regius. *nam neque comoedia.* Andr.

Socco ingreditur.] *Socculo.* Obr.

Id imitemur.] *Id* deeſt V. C. Alm.

Etiam hoc ſolet.] In *imitatione* certum dicendi genus ſequi non debemus, ſed omnia. nam alioqui

uni alicui generi dediderunt, ut ſi aſperitas his placuit alicujus, hanc etiam in leni ac remiſſo cauſſarum genere non exuant: ſi tenuitas, aut nuditas, in aſperis gravibuſque cauſſis ponderi rerum parum reſpondeant: cum ſit diverſa non cauſſarum modo inter ipſas conditio, ſed in ſingulis etiam cauſſis partium: ſintque alia leniter, alia aſpere, alia concitate, alia remiſſe, alia docendi, alia movendi gratia dicenda: quorum omnium diſſimilis atque diverſa inter ſe ratio eſt. Itaque ne hoc quidem ſuaſerim, uni ſe alicui proprie, quem per omnia ſequatur, addicere. Longe perfectiſſimus Graecorum *Demoſthenes*, aliquid tamen aliquo in loco melius alii. Plurima illi: ſed non qui maxime imitandus, etiam ſolus imitandus eſt. Quid ergo? non eſt ſatis omnia ſic dicere, quomodo *Marcus Tullius* dixit? Mihi quidem ſatis eſſet, ſi omnia conſequi poſſem. Quid tamen nocet, vim *Caeſaris*, aſperitatem *Caelii*, diligentiam *Pollionis*, judicium *Calvi*, quibuſdam in locis aſſumere? Nam praeter id, quod prudentis eſt, quod in quoque optimum eſt, ſi poſſit, ſuum facere: tum in tanta rei difficultate unum intuentes, vix aliqua pars ſequitur. Ideoque cum totum exprimere, quem elegeris, pene ſit homini inconceſſum: plurium bona ponamus ante oculos, ut aliud ex alio haereat, &, quo quidque loco conveniat, aptemus. Imitatio autem (nam ſaepius idem dicam) non ſit tantum in verbis. Illuc intendenda mens, quantum fuerit illis viris decoris in rebus atque perſonis, quod conſilium, quae diſpoſitio, quam omnia etiam, quae delectationi videantur data, ad victoriam ſpectent: quid agatur prooemio, quae ratio & quam varia narrandi, quae vis probandi ac refellendi, quanta in affectibus omnis generis

qui raro *apte* diceremus. hoc autem pertinet ad praeceptum ſuperius. TURNEB.

Aut nuditas.] *Aut jucunditas.* MSS. Bodl. Alm. Andr.

Inter ipſas.] *Inter ſe ipſas.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov.

Sed in ſimilis etiam cauſſis.] Loco *ſimilis* legendum eſt *ſingulis*, & pro *cauſſis*, *cauſae*, hoc modo *ſed in ſingulis etiam partium cauſae.* REGIUS. *ſed in ſingulis etiam partibus cauſſae.* Voſſ. ſec. *partium cauſae.* Locat. Ald. Colin.

Gratia dicenda.] *Gratia dicit.* V. C. Alm.

Diverſa inter ſe.) *Diviſa.* V. C. Alm.

Sequatur adjicere.] Per duplex *d*, *addicere*, hoc eſt, mancipare, legendum eſſe, facile eſt videre. REGIUS. *uni alicui &c. addici.* V. C. Alm.

Longe perfectiſſimus.] *Longe omnium perf. Graecorum.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *rei omnem perf.* V. C. Alm.

Qui maxime imitandus etiam ſolus i. eſt.] *Qui maxime imitandus eſt.* V. C. Alm. omiſſis reliquis.

Quomodo M. Tullius.] *Sicut M. T.* Voſſ. pr. tert. *quemadmodum.* Baſil Gryph. Vidov. *dixeris* etiam Voſſ. pr.

Mihi quidem.] *Nihil quidem.* V. C. Alm.

Quid tamen nocet.] *Noceret.* Voſſ. pr. ſec.

Aſperitatem Caelii.] *Aper* apud Tacitum Caelium ait propter *hiatus* & *compoſitionem* ſaepe aſperum eſſe. ab eo quoque notatur ut *antiquarius.* TURNEB.

Quo quidque loco conveniat.] *Quod cuique loco.* MS. Bodl. *quod cuique conveniat.* Voſſ. ſec. Colon. Colin. *quod de cuique longo conv.* MS. Alm. *quod cuique convenit.* marg. Vidov. *veniat.* Voſſ. pr.

Aptemus.] *Aptaremus.* Baſil.

Illuc intendenda mens.] *Illuc intendamus.* V. C. Alm.

Illis viris.] *Illis verbis.* Steph.

Decoris.] *Decori.* Obr.

Quam omnia.] *Q̃.* V. C. Alm.

In affectibus.] *In actibus.* V. C. Alm.

Mi-

neris movendis ſcientia, quantaque laus ipſa popularis utilitatis gratia aſſumpta: quae tum eſt pulcherrima, cum ſequitur, non cum arceſſitur. Haec ſi perviderimus, tum vere imitabimur. Qui vero etiam propria his bona adjecerit, ut ſuppleat, quae deerant, circumcidat, ſi quid redundabit, is erit (quem quaerimus) perfectus orator: quem nunc conſummari potiſſimum oportebat, cum tanto plura exempla bene dicendi ſuperſint, quam illis, qui adhuc ſummi ſunt, contigerunt. Nam erit haec quoque laus eorum, ut priores ſuperaſſe, poſteros docuiſſe dicantur.

Movendis.] *Movenda.* Voſſ. tert.

Quantaque laus i.p.u.g. aſſumta.] Haec deerant V. C. Alm. *quamque laus.* marg. Baſil. quod Rollinus malebat.

Quae tamen eſt.] *Tamen* particula, quae a ſenſu reſpuitur, videtur eradenda, ac ejus loco *tum* reponendum, ut legatur, *quae tum eſt pulcherrima.* REGIUS.

Cum ſequitur.] Quae verba plane coincidunt cum Plinianis, quae exſtant lib. I. Epiſt. 8. *ſequi enim gloria, non appeti debet.* ALMEL.

Praeviderimus.] Ita editi Ald. Pariſ. Vaſc. Steph. & ſane plenius mihi videtur Fabii ſententiam exprimere, quam lectio Edit. Lugd. aliarumque *perviderimus.* clauſurus enim Fabius caput illud, quod de imitatione ſcripſit, ita breviter juvenes admonet: his omnibus praeceptis armati prius & accincti, ſi vos ad imitandum conferatis, tum demum vera erit & utilis imitatio. GIBSON. *praeviderimus.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Obr.

Tum vere.] *Vere* deerat V. C. Alm.

Propria his bona.] *To his* deeſt apud Obr.

Quae deerant.] Francius malebat *deerunt.*

Si quid redundabit.] *Redundabit* non habet V. C. Alm.

Cum tanto plura.] Hic locus ſic corrigendus *cum tanto pauciora e. b. d. ſuperſint, quanto plura illis, qui adhuc ſummi ſunt, contigerunt.* GALLAEUS.

Contigerunt.] *Contigerit.* Locat. *contigerant.* Ald.

CAPUT III.

Quomodo ſcribendum ſit.

Et haec quidem auxilia extrinſecus adhibentur: in iis autem, quae III.
nobis ipſis paranda ſunt, ut laboris, ſic utilitatis etiam longe plurimum affert ſtilus. Nec immerito M. Tullius hunc *optimum effectorem ac magiſtrum dicendi vocat.* Cui ſententiae perſonam L. Craſſi in diſputationibus, quae ſunt de oratore, adſignando, judicium ſuum cum illius auctoritate conjunxit. Scribendum ergo quam diligentiſſime, & quam plurimum. Nam ut terra altius effoſſa generandis alen-

Auditionem & *lectionem* extrinſecus petimus: at *ſtylus* eſt à nobis ipſis. ſed cum *ſtyli* tractationem in duo dividat, *quomodo ſcribendum*, & *quid ſcribendum*, priorem partem hoc cap. tractat, poſteriorem quinto. TURNEB.

Et haec.] *At haec.* Ald.

In iis autem.] *In* deeſt V. C. Alm.

M. Tullius.] Lib. I. de Orat. cap. 33.

Cui ſententiae.] Certior eſt ſententia *Ciceronis*, quia loquitur *Craſſus*, quam ſi loqueretur *Antonius*: quoniam alter *praecepta conſtituit*, alter *diſſimulat.* TURNEB.

In diſputationibus.] *In* non habent Locatel. Steph.

Scribendum quam diligentiſſ. &c.] Jac. Lud. Strebaeus de Elect. & Orat. Colloc. Verb. lib. I. cap. 7. p. 31. & ſeqq. PAREUS. Hieronymus lib. I. Epiſt. 18. ſcribens Damaſo, inquit, ipſum *lectionem ſine ſtilo ſomnum putare.* Alm.

Altius effoſſa.] Ita MS. Bodl. & ex editis Andr. Ald. aliorumque. Edit. Lugdun. *alte* legit. GIBSON. *Altius* legendum eſſe, docuit Gebhard. III. Crepund. cap. VIII.

Effoſſa.] *Refoſſa.* Voſſ. tert. non male. ita enim

in

alendiſque ſeminibus fecundior eſt: ſic profectus non à ſummo petitus, ſtudiorum fructus effundit uberius, & fidelius continet. Nam, ſine hac quidem conſcientia, ipſa illa ex tempore dicendi facultas inanem modo loquacitatem dabit, & verba in labris naſcentia. Illic radices, illic fundamenta ſunt: illic opes velut ſanctiore quodam aerario reconditae; unde ad ſubitos quoque caſus, cum res exiget, proferantur. Vires faciamus ante omnia, quae ſufficiant labori certaminum, & uſu non exhauriantur. Nihil enim rerum ipſa natura voluit magnum effici cito, praepoſuitque pulcherrimo cuique operi difficultatem; quae naſcendi quoque hanc fecerit legem, ut majora animalia diutius viſceribus parentum continerentur. Sed cum ſit duplex quaeſtio, *quomodo*, & *quae* maxime ſcribi oporteat, jam hinc ordinem ſequar. Sit primo vel tardus, dum diligens, ſtilus, quaeramus optima, nec protinus ſe offerentibus gaudeamus: adhibeatur judicium inventis, diſpoſitio probatis. Delectus enim rerum verborumque agendus eſt, & pondera ſingulorum examinanda. Poſt ſubeat ratio collocandi

in re ruſtica frequenter loquuntur.

Alendiſque.] *Altenandiſque.* Voſſ. pr. tert.

Fecundior eſt.] *Eſt* deeſt Voſſ. ſec. tert. Locat. Obr. *fecundior ſit.* Ald. Baſil. Gryph. Coln. Vidov.

Profectus a ſummo petitus.] Depravatus locus, & ſic corrigendus. *ſic profectus a ſumma ſtudiorum fructus effunditur uberius, & fidelius continetur* (*nam ſine hac* &c. inſititia ſunt & ſpuria uſque ad *illic*: ita apte reliqua connectuntur) *illic radices* &c. *Profectus* autem *a ſummo fructus* eſt ab alto, a profundo editus, ita *ſummus puteus* eſt profundiſſimus Plauto. GALLAEUS.

Effundit.] *Et fundit.* Baſil. Gryph. *etiam fundit.* MS. Colb. *& effundit.* Vidov. mihi *& fundit* non diſplicet. ut Virg II. Georg 460.

Fundit humo facilem victum juſtiſſima tellus.

Cicer. II. de Nat. deor. 62. *Terra foeta frugibus, & vario leguminum genere, quae cum maxima largitate fundit.* & ita alibi idem Cicero. BURM.

Illic opes, velut ſanctiore quodam aerario reconditae &c.] MS. Palat. *Illic opes velut ſanctiore quodam ſacrario ſunt conditae.* Sic ſupra lib. 2. cap. 7. *Abundabant autem copia verborum optimorum, & compoſitione ac figuris jam non quaeſitis, ſed ſponte & ex repoſito velut theſauro ſe offerentibus.* Vide A. gellium, lib. 2. cap. 10. Jan. Gebhard. Crepund. lib. 3. cap. 18. pag. 151. PAREUS. *ſacrario.* MS. Bodl. Andr. Locat.

Sanctiore quodam aerario.] Duplex fuit Romae *aerarium*: alterum, ex quo ad annuas neceſſitates pecunia depromebatur: alterum quod intactum erat, nec aperiebatur, niſi ob ingentem Reipub. neceſſitatem, & ob repentinos caſus. Simili metaphora Fabius dixit lib. undecimo, *ſanctius ſacrarium.* TURN.

Reconditae] *Conditae.* V. C. Alm.

Ad ſubitos quoque.] Aſcenſius mallet *quoſque.* Deeſt ea vox apud Obrecht.

Cum res exiget.] *Cum res exigunt.* Voſſ. pr.

Et uſu.] *Et uſuum.* Voſſ. pr.

Nihil enim rerum ipſa natura voluit magnum effici cito] MS. Palat. *Nihil enim rerum ipſa natura voluit magnum effugere cito.* Quid cito effectum eſſet, id Latini *effugiſſe*, dicebant; ſicut *elabi.* Gebhard. Crepund. lib. 3. cap. 18. pag. 151. PAREUS. Non facile hoc cuiquam perſuadebit Gebhardus. ſed forte a manu Quinctiliani eſt *effingere*, quod in *effugere* tranſiit, ita capite praecedenti. *ſufficiat imaginem virtutis effingere.*

Quae naſcendi.] *Quae* deeſt Voſſ pr. tert.

Ut majora animalia, &c.] Quemadmodum *elephas* continetur, ut quidam ajunt, *decennio* in utero parentis: unde proverbium, *Citius elephanti pariant.* Ariſtotel ait *biennio.* TURNEB. Plin. lib. x. 63. *Quo majus eſt animal, tanto diutius formatur in utero.* PITH. haec Regio & Philandro jam notata. de elephantis elegantem Achil. Tatii locum lib. IV. p. 225. exſtare adnotaverat Almelovenius.

Sed cum duplex.] *Sed cum dubium duplex.* Voſſ. pr.

Jam hinc ordinem.] *Jam hunc ord.* Obr.

Protinus ſe offerentibus.] *Primo ſe of.* MS. Bodl. Andr. Ald.

Adhibeatur.] *Adhibeamus judicium intuentis, diſpoſitio probatis.* Voſſ. pr.

Verborumque habendus.] Editi Ald. Par. Vaſc. Steph. hanc lectionem praeferunt. qui quidem videtur idiomati Latino melius convenire, quam altera illa *delectus &c. agendus eſt.* GIBSON. neſcio certe an minus conveniat genio Linguae Latinae *agere*

Digitized by Google

candi, verſenturque omni modo numeri: non, ut quodque ſe proferret verbum, occupet locum. Quae quidem ut diligentius exſequamur, repetenda ſaepius erunt ſcriptorum proxima. Nam praeter id, quod ſic melius junguntur prioribus ſequentia, calor quoque ille cogitationis, qui ſcribendi mora refrixit, recipit ex integro vires, & velut repetito ſpatio ſumit impetum, quod in certamine ſaliendi fieri videmus, ut conatum longius petant, & ad illud, quo contenditur, ſpatium curſu ferantur: utque in jaculando brachia reducimus, &, expulſuri tela, nervos retro tendimus. Interim tamen, ſi feret flatus, danda ſunt vela, dum nos indulgentia illa non fallat. Omnia enim noſtra, dum naſcuntur, placent: alioqui nec ſcriberentur. Sed redeamus ad judicium, & retractemus ſuſpectam facilitatem. Sic ſcripſiſſe Salluſtium accepimus: & ſane manifeſtus eſt etiam ex opere ipſo labor. Virgilium quoque pauciſſimos die compoſuiſſe verſus, auctor eſt Varus. Oratoris quidem alia conditio eſt. Itaque hanc moram & ſolicitudinem initiis impero. Nam primum hoc conſtituendum, hoc obtinendum eſt, ut quam optime ſcribamus: celeritatem dabit conſuetudo. Paullatim res facilius ſe oſtendent; verba reſpondebunt, compoſitio ſequetur: cuncta denique, ut in familia bene inſtituta, in officio

agere delectum, quam *habere*. ſed quidquid ſit, utrumque recte & ex auctoritate dici puto. v. Vall. lib. v. Eleg. cap. 60. & illa verba *habere* & *agere* confundi ſolere vidimus in illa locutione *curam habere*, & *agere* ad lib. v. cap. 6. BURM.

Non ut quodque.] Deſiderantur haec uſque ad *nam praeter.* in Voſſ. pr. ſec.

Quae quidem ut diligentius.] Ut *optime* ſcribamus, non ſolum intueri debemus praeſentem periodum, ſed ſuperiores quoque, ut *melior* ſit *connexio*, ac *cogitatio* reſumat impetum ex continuatione. TURNEB.

Scriptorum proxima.] *Scriptori.* Locat. Ald.

Recipit ex integro.] *Sic recipit e. i.* Obr.

Et ad illud.] *Et in illud.* Obr.

Utque in jaculando.] *Ut in.* Voſſ. pr.

Brachia reducimus.] Eleganter dictum pro retro trahimus, quod verbum redonavit Ovidio lib. VI. Met. 107. Heinſius. ſic Valer. Flac. IV. 266.

Huc alternus & huc, ſemper cervice reducta.

ſic *reductum* apud Stat. VI. Th. 368. vetus Barthii Scholiaſtes *inclinatum retro* exponit. vid. & ad Declamat. XII. BURM.

Nervos retro.] *Nervis.* V. C. Alm.

Interim tamen.] Aliquando ſine ſuperiorum repetitione, ſi facile ſuccedit *inventio* & *verborum collocatio*, oratio continuanda eſt, adhibito tamen judicio. quinetiam illa, quae profluxerunt, poſtea ſunt emendanda. TURNEB.

Si feret flatus.] *Si fieret.* Voſſ. pr. & tert. *ſi fuerit.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Vaſc. Steph. Colin. Vidov. ſed rectum eſt *feret*, ut ita *venti ferentes* paſſim occurrunt. vide Serv. ad Virg. VII. Æneid. 27. & Barth. ad Stat. III. Theb. 29. *Fieri* autem & *ferri* confundi a librariis docuit alio exemplo Victor. lib. XXII. Var. lect. 7. BURM.

Manifeſtus eſt.] *Manifeſtius.* Steph.

Virgilium quoque.] Solebat *Vergilius* paucos ſcribere verſus initio impolitos, quos deinde diligentiſſime retractabat: adeo ut diceret verſus ſuos ſimiles eſſe *foetui urſino.* Euripidem quoque ajunt aliquando vix uno die compoſuiſſe tres verſus. TURNEB. vide Gell. XVII. cap. 10.

Die compoſuiſſe.] Rarior locutio, pro *in die*, ut Petron. cap. XLIV. loquitur. & ita de Lucilio Horat. I. Od. IV. *In hora ſaepe ducentes verſus dictabat.*

Varus.] *Varrus.* Voſſ. pr. Colin.

Initiis impero.] *Vitiis impero.* Baſil.

Hoc conſtituendum.] *Hoc inſtituendum.* Voſſ. pr.

Hoc obtinendum.] *Ac obtinendum.* Obr.

Ut quam optime ſcribamus.] Pollio apud Plin. Secund. lib. VI. epiſt. 29. *Commode agendo factum eſt, ut ſaepius agerem: Saepe agendo, ut minus commode.* PITH.

Celeritatem.] Hanc illaudatam eſſe aliquot exemplis probat Hadr. Junius lib. IV. animad. 16. ALM.

Se oſtendent.] *Oſtendunt.* Voſſ. pr. tert.

Sequetur.] *Proſequetur.* MSS. Alm. Voſſ.

Familia bene inſtituta.] *Bene* deeſt V. C. Alm.

officio erunt. Summa haec eſt rei, *Cito ſcribendo non fit, ut bene ſcribatur: bene ſcribendo fit, ut cito.* Sed tum maxime, cum facultas illa contigerit, reſiſtamus, ut provideamus, & ferocientes equos frenis quibuſdam coërceamus: quod non tam moram faciet, quam novos impetus dabit. Nec enim rurſus eos, qui robur aliquod in ſtilo fecerint, ad infelicem calumniandi ſe poenam alligandos puto. Nam quomodo ſufficere civilibus officiis poſſit, qui ſingulis actionum partibus inſeneſcat? Sunt autem, quibus nihil ſit ſatis; omnia mutare, omnia aliter dicere, quam occurrit, velint: increduli quidam: & de ingenio ſuo peſſime meriti, qui diligentiam putant, facere ſibi ſcribendi difficultatem. Nec promtum eſt dicere, utros peccare validius putem, quibus omnia ſua placent, an quibus nihil. Accidit enim etiam ingenioſis adoleſcentibus frequenter, ut labore conſumantur, & in ſilentium uſque deſcendant nimia bene dicendi cupiditate. Qua de re memini narraſſe mihi Julium Secundum illum, aequalem meum, atque à me, ut notum eſt, familiariter amatum, mirae facundiae virum, infinitae tamen curae, quid eſſet ſibi à patruo ſuo dictum. Is fuit Julius Florus, in eloquentia Galliarum (quoniam ibi demum exercuit

In officio erunt.] Vide ad lib. VIII. proem.

Sed tum maxime.] Etiam cum cito ſcribere poterimus, immorari tamen nonnunquam debebimus, ut cohibeatur impetus fervidior, judicium adhibeatur, novus reſumatur impetus. TURNEB. *ſed cum maxime.* Voſſ. pr.

Facultas.] *Facultas.* Locat.

Ut prohibeamus efferentes equos frenis q. c.] In hoc ſenſu mihi quidem aliquid verborum deſideratur, ſed, quid ſit adſcribendum praeter hanc copulam *ac*, mihi non liquit. REGIUS. *ut prohibeamus efferentes equos frenis quibuſdam coër.* Ven. Locat. Baſil. *ut prohibeamus ferentes equos frenis quibuſdam coërc.* Voſſ. ſec. *ac prohibeamus & ferentes equos frenis quibuſdam coër:* Ald. *reſiſtamus prohibeamus & efferentes equos frenis quibuſdam co.* Par. & Gryph. Colin. *& provideamus efferentes equos frenis quibus coër.* marg. Baſil. *ut prohibeamus efferentis equos quos frenis coër.* Vidov. *ut prohibeamus efferentes equos, quos fr. quibuſdam coër.* Baſil. *ac provideamus & ferocientes equos frenis quibuſdam co.* Steph. Ob. & V. C. Alm. niſi quod *& efferentes.* quae fere omnes lectiones defendi poſſent, mihi tamen legendum videtur *reſiſtamus & cohibeamus, & efferentes ſe equos frenis quibuſdam coërceamus.* *prohibere* & *cohibere* paſſim confundi ſolent. vide Heinſ. ad Val. Flac. I. 594. omnia autem verba ab equis ſunt deſumta: *reſiſtit* equus, ubi reprimitur, & a curſu ceſſare cogitur: *cohibetur* quoque & *coërcetur* frenis, cum ſe effert, id eſt, exſultat & pedes in ſublime fert. poſſet & legi *& furentes.*

Calumniandi ſe.] Id eſt, nimis anxie inquirendi & damnandi ſingula, quae etiam proba eſſe poſſunt: ita cap. I. dixit Calvum *nimia contra ſe calumnia verum ſanguinem perdidiſſe. calumniandi ſeſe.* Obr.

Nam quomodo.] Utendum eſt *judicio*, ita tamen ut *moroſitatem* fugiamus, quae perdere ſolet ſanguinem & vires orationis, ut ſcripſit de *Calvo Cicero.* TURNEB.

Quam occurrit.] *Occurrat.* Obr.

Velint increduli.] *Velut increduli* Locat.

Increduli quidam.] *Quidem.* Baſil.

De ingenio ſuo.] *Suo* deeſt V. C. Alm.

Utros peccare.] *Utro ſpectare.* Voſſ. pr.

Validius.] Ita rectius, quam *valdius*, legi notat Aſcenſius, & contra *valide* non aeque bene dici, ac *valde.* noſter lib. III. cap. 8. *verborum magnificentia non validius eſt affectanda ſuaſorias declamantibus.*

Julium Secundum &c. familiariter.] Haec deerant V. C. Alm.

Julius Florus.] Ex hujus ſtirpe fuit L. Florus, Livii abbreviator, nulli Hiſtoricorum poſteriorum ſecundus; ut ex ipſius eloquentia liquet, Quinctiliani diſcipulus. REGIUS.

Is fuit Julius Florus.] *Julius Florus* vir fuit eloquens, eloquentiam tamen exercuit duntaxat in *Gallia Ciſalpina.* eloquentia autem *Galliarum* non tam elegans erat, quam *Romana.* Romae enim erat linguae puritas. A Julio Floro ſanguinem duxit L. Florus, qui epitomen ſcripſit in Livium. TURN. hinc credo hauſit Puteanus lib. I. Hiſt. Inſubricae

Digitized by Google

cuit eam) princeps, alioqui inter paucos diſertus, & dignus illa propinquitate. Is cum Secundum, ſcholae adhuc operatum, triſtem forte vidiſſet, interrogavit, quae cauſſa frontis tam obductae? nec diſſimulavit adoleſcens, tertium jam diem eſſe, ex quo omni labore materiae ad ſcribendum deſtinatae non inveniret exordium: quo ſibi non praeſens tantum dolor, ſed etiam deſperatio in poſterum fieret. Tum Florus arridens, *Numquid tu*, inquit, *melius dicere vis, quam potes?* Ita ſe res habet: Curandum eſt, ut quam optime dicamus: dicendum tamen pro facultate. Ad profectum enim opus eſt ſtudio, non indignatione. Ut poſſimus autem ſcribere etiam plura, & celerius, non *exercitatio* modo praeſtabit, in qua ſine dubio multum eſt, ſed etiam *ratio*, ſi non reſupini, ſpectanteſque tectum, & cogitationem murmure agitantes, exſpectaverimus, quid obveniat, ſed quid res poſcat, quid perſonam deceat, quod ſit tempus, qui judicis animus intuiti, humano quodam modo ad ſcribendum acceſſerimus. Sic nobis & initia, & quae ſequuntur, natura ipſa praeſcribit. Certa ſunt enim pleraque, &, niſi conniveamus, in oculos incurrunt: ideoque

ſubricae opinionem ſuam, Florum fuiſſe filium hujus Julii Flori, nobiliſſimi oratoris, & de quo Senec. contr. 25. ſed ille *L. Annaeus Florus* cum vocetur, ex Annaea gente & Hiſpanus fuiſſe videtur, unde & in MSS. quibuſdam *Senecae* quoque nomen habet. vide Voſſ. 1. de Hiſt. Latin. c. 30. & ex eadem forte gente *Sex. Annaeus Florus* fuit in lapide apud Fabrett. p. 615. de *Julio Secundo* vidimus ad cap. 1. hujus libri. *M. Julius Florus* occurrit apud Grut. DCCXCII. 3. an vero hic deſcendat ex Julio Floro, ad quem eſt Horatii epiſtola tertia libri primi, neſcio. neque etiam an idem ſit, qui Tacito lib. III. ann. 40. inter nobiliſſimos Trevirenſes memoretur. *Julii Flori* etiam prologum de Hiſtoriis, ſive de aetatibus ſeculi, exhibet Labbaeus bibl. nov. libr. tom. II. pag. 190. ſed qui, ſi verus eſt titulus, inferiorum longe eſt temporum, ut ſtilus ſordidior oſtendit, ſcriptor. BURM.

Exercuit eam.] *Eam* non eſt in Voſſ. tert.

Adhuc operatum.] *Operatum* quidem legitur, ſed minus recte, ut mihi quidem videtur: pro eo autem *operam dantem* fortaſſe legendum eſt REGIUS. *operam dantem* Ald. Gryph. Colin. marg. Colon. Sich. Steph. Vidov. neſcio cur contra codices Regio auſcultaverint, cum rectius *magiſtro operam dare*, quam *ſcholae* dici putem, *operari* vero elegantiſſimum ſit. ita *reipubl. operari* Valer. Max. lib. VI. 6. 1. ubi vide Pigh. & ita paſſim alii. *operantem* malebat Francius.

Frontis tam obductae.] *Adductae* Voſſ. ſec. Baſil. Vaſc. Steph. *obductae* placet Regio. ſed utraque lectio ſatis defendi poteſt, nam & *obducta fronte* Juven. Sat. IX. & Horat. Epod. XIII. *&* *adductam* dixiſſe etiam docebit Heinſ. ad Ovid. Epiſt. XXI. 195.

Ex quo.] *Quod omni.* MSS. Bodl. Voſſ. pr. Obrecht. *quo omni.* Voſſ. ſec. ſed *quod* elegantius puto.

Inveniret exordium.] *Conveniret.* MS. Bodl. *non inveniret nec exordium.* Voſſ. pr. tert.

Praeſens.] Deeſt haec vox Voſſ pr. tert.

Ut poſſimus autem.] Celerius ſcribemus, ſi methodum adhibeamus, ſpectemuſque omnes rei circumſtantias. nam quidam nullam ſequuntur methodum in *cogitando* & *ſcribendo*; itaque tardi ſunt. eos reprehendit *Fab* lib. 2. cap. 12. TURNEB.

Plura & celerius.] *Plura celerius.* Voſſ. omnes, Loc.

Spectanteſque tectum.] *Spectantemque.* Voſſ pr. & mox *quid res poſcas*, omiſſo *τῷ ſed. ſpectanteſque rectum.* Voſſ. ſec. Vidov.

Quid ſit tempus, qui judicis animus intuiti, &c.] Hanc periodum depravatam eſſe mihi quidem liquet. difficulter autem emendari poſſe videtur. & *quod* quidem, loco illius *quid*, legendum eſſe facilius eſt, quam ut admonendum ſit. ſed clauſula aliquid mendae contraxiſſe videtur, quod facile vel hinc colligitur, quod variis modis in exemplaribus legitur. ſic enim alibi ſcriptum deprehenditur. *Quo interim animo tandem ad ſcribendum acceſſerimus.* verum utroque modo mihi videtur depravatum; qua vero poſſit ratione emendari, non ſatis conſtat. REGIUS. *animus, intuitu humano quodammodo a. ſ. a.* Locat. *animus, quo interim animo tandem a ſ. a* Ald.

Et initia.] *Et vitia.* Voſſ. pr.

Praeſcribit.] *Praeſtabit.* Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Colin. Vidov.

Conniveamus.] Hoc verbum deeſt V. C. Alm.

que nec indocti nec ruſtici diu quaerunt, unde incipiant: quo pudendum eſt magis, ſi difficultatem facit doctrina. Non ergo putemus, ſemper optimum eſſe, quod latet: immuteſcamus alioqui, ſi nihil dicendum videatur, niſi quod non invenimus. Diverſum eſt huic eorum vitium, qui primo decurrere per materiam ſtilo quam velociſſimo volunt, & ſequentes calorem atque impetum, ex tempore ſcribunt, hanc *ſilvam* vocant: repetunt deinde, & componunt, quae effuderant: ſed verba emendantur & numeri, manet in rebus temere congeſtis, quae fuit, levitas. Protinus ergo adhibere curam rectius erit, atque ab initio ſic opus ducere, ut caelandum, non ex integro fabricandum ſit. Aliquando tamen affectus ſequemur, in quibus fere plus calor, quam diligentia, valet. Satis apparet ex eo, quod hanc ſcribentium negligentiam damno, quid de illis dictandi delitiis ſentiam. Nam in ſtilo quidem quamlibet properato dat aliquam cogitationi moram non conſequens celeritatem ejus manus: ille, cui dictamus, urget, atque interim pudet etiam dubitare, aut reſiſtere, aut mutare, quaſi conſcium infirmitatis noſtrae timentes. Quo ſit, ut non rudia tantum, & fortuita,

commoneamus. Voſſ. tert.

Facit doctrina.] *Faciat doctrina.* Voſſ. pr.

Quo pudendum.] *Quo putandum.* V. C. Alm.

Immuteſcamus] *Ne immuteſcamus.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Oxon. *nec.* Voſſ. ſec. rarioris autem uſus hoc verbum etiam occurrit apud Statium lib. VI. 184.

—— *ſic fata repente*
Concidit, abruptiſque immutuit ore querelis.

ubi tamen quidam codices *obmutuit*, ſed Barthius ex ſimillimo loco, lib. V. 542. defendit *immutuit.* Burm.

Diverſum eſt.] Quidam velociter ſcribunt, poſtea, quae ſcripſerunt, emendant: ſed *emendatio* pertinet duntaxat ad verba, interim remanet mala inventio. Latini autem appellant *ſylvam*, extemporalem ſcripturam, quae poſtea emendatur. hinc ſunt *Papinii ſylvae* & *Lucani.* Turneb.

Decurrere per materiam.] *Per* deeſt Voſſ. *primo quaſi decurrere per.* Locat. Ald. Par.

Velociſſimo volunt & ſequentes c. a. i. e. t. ſ. hanc ſilvam vocant.] Ordinem hunc ſervant codices MSS. Bodl. Joan. editi etiam Sich. Par. Vaſc. & Steph. eundem nos, tamquam facillimum, maximeque naturalem, praetulimus. editiones nonnullae, *velociſſimo volunt (hanc ſilvam volunt, & ſequentes &c.* Gibson. priorem ordinem habent etiam MSS. Alm. Voſſ. ſec. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Hanc ſylvam vocant.] Hinc & Statius ſylvas inſcripſit, quae impetu quodam atque ex tempore effudit. Regius. Silvae Statii Papinii, cujus hic notare videtur non titulum modo librorum, ſed extemporaneum ſcribendi genus, qui ille praefationibus gloriatur. Pith. vide Gevart. lect. Papin. lib. I. cap. 2. Almel.

Repetunt deinde.] *Denique.* Voſſ. pr. tert.

Et numeri, manet in rebus.] *Et numeri manent, in rebus.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Quae fuit levitas.] *Quae fudit levitas.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Sic opus ducere.] Electiſſima de artificum operibus locutio, quam ad Valer. Flac. lib. I. 429. illuſtrabimus. ſic capite mox 5. *eadem cera aliae atque aliae formae duci ſolent.*

Ut caelandum.] Metaphora eſt ducta à *caelatoribus* aut *vaſculariis.* nam *vaſcularii* conflare ſolent optime opus, deinde exſculpere & expolire. Turneb. *ut celendum.* V. C. Alm.

Affectus ſequemur.] *Effectus.* Steph. Roign. *ſequimur.* Voſſ. ſec.

Satis apparet.] Solebant nonnunquam *declamatores* ex tempore orationes dictare, quas exciperent auditores. id multis de cauſis vituperat *Fabius.* Turneb.

Valet.] Hoc verbum & ſequentia ad *damno* uſque, deerant in V. C. Alm.

Scribentium.] *Scriptorum.* Voſſ. pr. tert.

Nam in ſtylo quidem quamlibet & properato.] *Et* copula prorſus eſt expungenda. Regius. *nam ſtilo.* MSS. Voſſ. pr. tert. Alm. *quamlibet &.* Voſſ. pr.

Cogitationi moram.] *Cognitioni.* Steph.

Pudet etiam.] *Pendet.* Voſſ. pr.

Aut reſiſtere aut mutare.] Haec non habet Cod. Alm.

Idem

tuita, ſed impropria interim, dum ſola eſt connectendi ſermonis cupiditas, effluant: quae nec ſcribentium curam, nec dicentium impetum conſequantur. At idem ille, qui excipit, ſi tardior in ſcribendo, aut inertior in legendo, velut offenſator fuerit, inhibetur curſus, atque omnis, quae erat, conceptae mentis intentio mora & interdum iracundia excutitur. Tum illa, quae apertiorem animi motum ſequuntur, quaeque ipſa animum quodammodo concitant, quorum eſt jactare manum, torquere vultum, ſimul vertere latus, & interim objurgare, quaeque Perſius notat, cum leviter dicendi genus ſignificat,

Nec pluteum, inquit, *caedit, nec demorſos ſapit ungues:*

etiam ridicula ſunt, niſi cum ſoli ſumus. Denique ut ſemel, quod eſt potentiſſimum, dicam: ſecretum (quod dictando perit) atque liberum arbitris locum, & quam altiſſimum ſilentium ſcribentibus maxime convenire nemo dubitaverit. Non tamen protinus audiendi, qui credunt, aptiſſima in hoc nemora ſilvaſque; quod illa coeli libertas, locorumque amoenitas, ſublimen animum, & beatiorem ſpiritum parent. Mihi certe jucundus hic magis, quam ſtudiorum hortator, videtur eſſe ſeceſſus. Namque illa ipſa, quae delectant, neceſſe eſt avocent ab intentione operis deſtinati. Neque enim ſe bona fide in multa ſimul intendere animus totum poteſt: &, quocumque reſpexerit, deſinit intueri

Idem ille qui excipit.] *At idem ille excipit.* V. C. Alm.

Aut inertior in legendo.] *Aut incertior diligendo.* V. C. Alm. *incertior in legendo.* marg. Baſil. Vidov.

Offenſator.] Dubitat Badius, an non *oſcitator* legendum ſit. *fuit* etiam Voſſ. pr.

Conceptae mentis intentio mota.] Sic quidem legitur, ſed loco illius *conceptae*, forſitan *concepta*, & pro *mota* hic ablativus *motu* eſt reponendus. REGIUS. *conceptae mentis intentio mota.* Locat.

Tum illa quae.] Cum affectum movere volumus, neceſſe eſt, ut ipſi moveamur: quod aſſequimur quibuſdam adjumentis, ut *manuum jactatione*, & *pedum ſupploſione*. Quod cum dictando facere non auſimus, neceſſe eſt ut oratio jaceat. TURNEB.

Apertiorem.] *Aptiorem.* Baſil. *altiorem.* Gryph. Colin. Vidov. Obr. marg. Baſil.

Simul vertere latus.] Editio Lugdunenſis, omiſſis vocabulis *vertere latus*, ita legit, *torquere vultum ſimul, & interim objurgare*, contra omnium pene codicum fidem. GIBSON.

Nec pluteum.] Perſ. Sat. I. 106.

Denique ut ſemel, &c.] Fabius exiſtimat *locum quietum* aptum eſſe ſcriptioni, nec tamen probat *ſylvas*, in quibus poëtae ajunt verſari *Nymphas* & *Muſas*, propterea quod amoenitate animum avocant à cogitatione. Caecilius tamen Plin. (ut ſcribit in quadam epiſt.) libenter in *ſylvis* pugillares implevit. TURNEB.

Quod eſt potentiſſimum.] *Quod eſt potiſſimum.* V. C. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Quod dictando perit.] *Diſtando.* Voſſ. pr. *ſecretum in dictando perit. Atque* &c. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Baſil. *petit* Locat. *quod dictando competi.* marg. Baſil.

Liberum arbitrii.] *Arbitriis.* Voſſ. pr.

Beatiorem ſpiritum parent.] *Laetiorem.* Obr. *paruut.* Voſſ. pr. vir Illuſtris Schelius ad dialog. de orat. 52. *pariant* reponit. ego non mutem. Ovid. I. art. 237.

Vina parant animos.

& Remed. am. 805.

Vina parant animum veneri:

Nec *beatiorem* mutarem, eſt enim idem, quod fecundiorem; ut cap. I. *immortalis ingenii beatiſſimam ubertatem* dixit de Cicerone. BURM.

Mihi certe jucundus.] *Mihi certe videmeni jucundus.* V. C. Alm.

Avocent.] *Advocent.* Locat. *amovent.* ſed correctum *avocent.* Voſſ. pr.

Quod

tueri, quod propoſitum erat. Quare ſilvarum amoenitas, & praeterlabentia flumina, & inſpirantes ramis arborum aurae, volucrumque cantus, & ipſa late circumſpiciendi libertas, ad ſe trahunt: ut mihi remittere potius voluptas iſta videatur cogitationem, quam intendere. Demoſthenes melius, qui ſe in locum, ex quo nulla exaudiri vox, & ex quo nihil proſpici poſſet, recondebat, ne aliud agere mentem cogerent oculi. Ideoque lucubrantes, ſilentium noctis, & clauſum cubiculum, & lumen unum velut tectos maxime teneat. Sed cum in omni ſtudiorum genere, tum in hoc praecipue bona valetudo, quaeque eam maxime praeſtat frugalitas, neceſſaria eſt: cum tempora ab ipſa rerum natura ad quietem refectionemque nobis data, in acerrimum laborem convertimus, Cui tamen non plus irrogandum eſt, quam quod ſomno ſupere-

Quod propoſitum erat.] *Fuerat.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Ramis] *Rami.* Voſſ. pr. tert.

Ad ſe trahunt.] *A ſe trahit.* Voſſ. ſec.

Potius voluptas.] *Libertas.* Voſſ. pr. *ubertas.* Voſſ. tert.

Quam intendere.] *Quam* deeſt V. C. Alm.

Demoſthenes.] *Demoſthenes*, ut ſcribit *Plutarchus*, domum ſubterraneam extruxit, in qua pronunciationem exercere ſolebat, ſoluſque declamare: ac nonnunquam toto trimeſtri illic deliteſcebat, comamque radebat, ne cogeretur foras prodire. TURNEB.

Qui in ſe locum &c. recumbebat.] Minus congrua eſt haec oratio. *recumbere* enim abſolutum eſt verbum. quare aut *ſe* accuſativus eſt eradendus, & *loco*, non *locum*, legendum. aut certe verbum illud *recumbebat*, in id, quod in vetuſto legitur exemplari, *recondebat*, eſt commutandum. illam autem *in* praepoſitionem ad *locum* eſſe referendam, ne admonendum quidem eſt, ut legatur, *qui ſe in locum &c. recondebat.* REGIUS. *ſe in locum &c. recumbebat.* Locat. *ſe in locum &c. recipiebat.* Ald. Deinde, *a quo nulla.* Obr.

Nihilque proſpici.] *Et ex quo nihil proſpici.* Voſſ. omnes. Locat. Ald. Baſil. Obr.

Silentium noctis.] Hoc Varro ex ſententia Aelii eſſe ait intempeſtam noctem. *Intempeſtam noctem* Aelius dicebat, cum tempus agendi eſt nullum, quod alii *concubium* appellant, quod fere omnes tunc cubarent. alii ab eo, quod ſileretur; *ſilentium noctis*, quod idem tempus Plautus *conticinium* vocat. REGIUS.

Lumen unicum.] Recte ex hoc Fabii loco *lumen unicum*, pro lucerna una, accepit apud Ulpian. l. 6. §. 5. ff. de off. Praeſid. vir Ampliſſimus Bynkershoekius Obſerv. Jur. Rom. lib. 1. cap. 14. quod male de Feneſtra acceperunt alii, ut Forner. lib. 1. rer. quotid. 29. & ita jam olim ex Apuleji Metam. IX. *lucernam unam* paupertatis magnae indicium, adducta hac lege, probavit Pricaeus. pag. 487. & ineptum certe foret aliter verba Ulpiani capi: quî enim *lumen unicum*, ſi feneſtra intelligi deberet, & conjungi cum brevi ſuppellectile apte, & ad aliorum uſus transferri poſſet? cum recte procedat ſententia, ſi de lucerna, qua utuntur tenues homines unica, a militibus per injuriam erepta, capiatur. *lumen* vero pro lucerna poni obvium. ut Horat. II. Sat. VII. 33. *ſub lumina prima*, id eſt, tempus, quo accenduntur lucernae, ut *ad lumina prima* lib. II. Ep. II. 98. & Cicer. III. de fin. 14. *offunditur luce ſolis lumen lucernae.* ſic *inferre lumen*, quod ſupra illuſtravimus, pro *lucernam.* Petron. cap. CXI. *notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius fulgens.* BURM.

Velut tectos.] *Velut rectos.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Baſil. Steph. Oxon. ſed nec *tectos* nec *rectos* ſatis placet, forte ſcripſerit Fabius. *& lumen unum, vel etiam lectus maxime teneat.* ut ita gradatim loquatur, non ſolum ſilentium noctis, quod etiam in ſilvis poſſet captari, ſed & clauſum cubiculum, neque hoc multis luminibus illuſtre, ut diei imaginem referat, ſed uno lumine ſive lucerna lucubratoria illuſtratum, immo etiam exſtincto illo lumine lectus lucubrantes teneat; ut in tenebris meditari poſſint. veteres autem ſolitos fuiſſe in lectis meditari conſtat. vide egregie Caſaub. ad Suet. Aug. 78. Scheffer. II. de re Vehic. 5. Rader. ad Mart. XIV. 75. in his lectis jam aliquando ad lumen vel lucernam lucubrabant, ut ex Plin. VII. Ep. 27. & aliis conſtat. aliquando in tenebris, quia *ſilentio & tenebris alitur animus.* teſte eodem lib. IX. Ep. 36. immo quidam parietes lecto proximos cera illinebat, ut ſi quid nocte incideret, graphiis notarent. Acr. ad Horat. II. Sat. III. 8. BURM.

Frugalitas.] *Fragilitas.* V. C. Alm.

Cui tamen non.] Non plus eſt tribuendum *lucubrationi*, quam quod *ſomno* ſupereſſet: alioqui ſi plus

ſupererit, haud deerit. Obſtat enim diligentiae ſcribendi etiam fatigatio: & abunde, ſi vacet, lucis ſpatia ſufficiunt: occupatos in noctem neceſſitas agit. Eſt tamen lucubratio, quoties ad eam integri ac refecti venimus, optimum ſecreti genus. Sed ſilentium & ſeceſſus, & undique liber animus, ut ſunt maxime optanda, ita non ſemper poſſunt contingere: ideoque non ſtatim, ſi quid obſtrepet, abjiciendi codices erunt, & deplorandus dies: verum incommodis repugnandum, & hic faciendus uſus, ut omnia, quae impediunt, vincat intentio. quam ſi tota mente in opus ipſum direxeris, nihil eorum, quae oculis vel auribus incurſant, ad animum perveniet. An vero frequenter etiam fortuita hoc cogitatio praeſtat, ut obvios non videamus, & itinere deerremus: non conſequemur idem, ſi & voluerimus? Non eſt indulgendum cauſſis deſidiae. Nam ſi non niſi refecti, non niſi hilares, non niſi omnibus aliis curis vacantes, ſtudendum exiſtimaverimus, ſemper erit, propter quod nobis ignoſcamus. Quare in turba, itinere, conviviis etiam faciat ſibi cogitatio ipſa ſecretum. Quid alioqui fiet, cum in medio foro, tot circumſtantibus judiciis, jurgiis, fortuitis etiam clamoribus, erit ſubito continua oratione dicendum, ſi

plus *ſomno* detraxeris, naturam laeſeris. hoc tamen eſt expendendum ex corporis ratione & conſtitutione: quidam enim homines *breviori ſomno*, quidam *prolixiori* egent. Turneb.

Plus irrogandum.] *Plus interrogandum.* Voſſ. pr. tert.

Supererit aut deerit.] Ultima duo verba hic mihi ſuperfluere videntur, eoque eſſe expungenda. Regius. *aut deerit.* Voſſ. pr. ſec. Locat. Baſil. Gryph. Vidov. ſed omiſit ea Ald. *ſuperarit* etiam ex MSS. Gebhardus producit lib. III. crep. 18. *quamquam ſomno.* V. C. Alm.

Quod abunde, ſi vacet.] Loco illius particulae *quod*, recte a quibuſdam ſcribitur *&* copula. Regius.

Eſt tamen.] *Eſt enim.* Voſſ. ſec. tert.

Obſtrepet.] *Obſtrepit.* Voſſ. pr. tert.

Quae impediunt.] *Quae impediant.* MSS. Alm. Voſſ. pr. *impedient.* Locat. Ald. Vidov.

In opus ipſum.] *In opus ſuum.* Baſil. *Vincat inventio.* etiam V. C. Alm.

Quae oculis vel auribus.] *Quae vel oculis vel auribus.* Vaſc. Steph.

An vero frequenter.] Licet nullum viderim exemplar, quo niti poſſim, tamen loco illius *vero* conjunctionis, hoc adverbium *non* reponendum eſſe affirmarim. alioqui hic ſenſui ſuperiori, quem approbare videtur Fabius, repugnabit. Regius. *An non.* Ald. Baſil. Gryph. *an vero ſi frequenter.* Steph.

Hoc cogitatio.] *Haec cogit.* Voſſ. tert.

Et itinere.] *Et itane.* Voſſ. tert. *& ita erremus.* V. C. Alm.

Non niſi hilares.] Deſunt Voſſ. pr. tert.

Non niſi omnibus.] Vide Phaedr. lib. III. praefat. & Quinct. lib. XII. c. I. *tantae rei intentum vacare omnibus aliis etiam culpa carentibus curis operſet.* Alm.

Omnibus aliis curis.] *Omnibus curis* Locat. *non niſi aliis curis.* Baſil. Gryph.

Exiſtimaverimus.] *Exiſtimarimus.* V. C. Alm. *exiſtimavimus.* Voſſ. pr.

Nobis ignoſcamus.] Horat. I. Sat. III. 2. 3.

——— *Egomet mi ignoſce, Maenius inquit.*

Quare in turba.] Quemadmodum Plinius Major in *balneis*, *conviviis*, *lectica*, ſemper aut ſcribebat aut legebat. tempus enim perire arbitrabatur, quod ſtudiis non impenderetur. Sic Cato Uticenſis in Curia, dum ſenatus cogeretur, legebat. Turneb.

Itinere.] *Itinerum.* Voſſ. tert. *itineri.* Voſſ. pr.

Conviviis etiam faciat.] Voces *vel concione* neſcio quo caſu omiſit editio Lugdunenſis. Nos eas, a reliquis codicibus admoniti, noſtrae editioni tanquam genuinas inſeruimus. Gibson. *conviviis vel concione etiam faciat.* Locat. Ald. Baſil. Steph. Gryph. Colin. Obr. ſed Badius recte a gloſſatore margini appoſitos, & inde in textum irrepſiſſe putat, quid enim vellent ſibi aliter ſequentia *in medio foro.* & abſunt a MSS. Alm. & Voſſ. omnibus.

Judiciis, jurgiis.] *Judiciis virgis.* V. C. Alm.

ſi particulas, quas ceris mandamus, niſi in ſolitudine reperire non poſſumus? Propter quae idem ille tantus amator ſecreti Demoſthenes, in litore, in quod ſe maximo cum ſono fluctus illideret, meditans, conſueſcebat concionum fremitus non expaveſcere. Illa quoque minora (ſed nihil in ſtudiis parvum eſt) non ſunt tranſeunda, ſcribi optime ceris, in quibus facillima eſt ratio delendi: niſi forte viſus infirmior membranarum potius uſum exiget: quae ut juvant aciem, ita crebra relatione, quoad intinguntur calami, morantur manum, & cogitationis impetum frangunt. Relinquendae autem in utrolibet genere contra vacuae tabellae, in quibus libera adjicienti ſit excurſio. Nam interim pigritiam emendandi anguſtiae faciunt, aut certe novorum interpoſitione priora confundunt. Ne latas quidem ultra modum eſſe ceras velim, expertus juvenem ſtudioſum alioqui praelongos habuiſſe ſermones, quia illos numero verſuum metiebatur: idque vitium, quod frequenti admonitione corrigi non potuerat, mutatis codicibus eſſe ſublatum. Debet vacare etiam locus, in quo notentur, quae ſcribentibus ſolent extra ordinem, id eſt ex aliis, quam qui

Quas ceris mandamus.] Vel annotationem capitum intellige & locorum praecipuorum: (id enim facere ſolebant olim oratores memoriae cauſa: atque hic ſenſus videtur melior:) aut certe accipe *ſcripturae rationem.* TURNEB.

In litore.] Hoc Libanius refert in ejus vita. PHILAND. vide Cicer. de finib. V. 2. ALM.

In quo ſe maximo cum ſono fluctus illideretur.] D litera adſcripta *quod* legendum eſt, & aut *ſe* pronomen expungendum, aut certe *illideret* active ſcribendum hoc modo, *in quod ſe maximo cum ſono fluctus illideret.* REGIUS. *in quo.* Voſſ. pr. *in quo &c. illideretur.* Voſſ. ſec. *in quod maximo &c. illideretur.* Gryph. Vidov. *in quod ſe illideretur.* Locat. *illuderet.* Voſſ. tert. vid. ad lib. V. cap. ult. in fine.

Parvum eſt.] *Parum eſt.* V. C. Alm.

Crebro relationi quod.] *Crebra relatione, & quoad* recte in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. alii *ita crebro relationis, quoad intinguntur calami, repetitione morantur manus.* PHILAND. *crebro relationi quod.* Voſſ. pr. tert. *ut jugant aciem, ita crebro relationi quoad inguitur calami repetitione morantur.* V. C. Alm. forte, *ut juvant aciem, ita crebra, quoad tinguitur, calami repetitione, morantur manum.* ut *relatione* ſit vocis *repetitionis* interpretatio. ita, licet alio ſenſu, Cicer. III. de orat. 54. *ejuſdem verbi crebra repetitio. repetitionem* autem elegantius dici, quam *relationem*, puto, quia illa vox ſaepe iteratam in atramento intinctionem notat. ut ita non diſſimili ratione Ovid. IV. Met. 462. dixit,

Aſſidue repetunt, quas perdant, Belides undas.

id eſt, hauriunt ſaepe. de quo ibi videbimus. BURMANNUS.

Genere contra eum vacuae tabellae.] Ille accuſativus *eum* ſenſui non convenit, ideoque eſt expungendus. E regione enim eorum, quae ſcribuntur ſive in ceris, ſive in membranis, relinquendas eſſe vacuas tabellas praecipit, quod quidem latiores margines nunc praeſtant. REGIUS. *contra eum vacuae.* Voſſ. pr. ſec. *contra vacuae.* Locat. Ald. Baſil. reliquae editiones has voces ejecerunt. ſed ego illud *contra* minime damnem. *contra* enim ſimpliciter poſitum pro e regione. ut Ovid. IV. Met. 79.

—— *Partique dedere*
Oſcula quiſque ſuae non pervenientia contra.

& VII. 587.

Templa vides contra gradibus ſublimia longis.

BURM.

Libera adjicienti.] *Abjiciendi.* Obr. quod neſcio an operis ſit adſcribendum. *adjicienda.* Voſſ. pr. *adjicienda ſunt.* V. C. Alm. *adjiciendi.* aliae Edit.

Anguſtiae.] *Anguſtae.* V. C. Alm.

Interpoſitione.] *Interpoſitionem.* V. C. Alm.

Confundunt.] *Confundant.* Voſſ. omnes. Baſil. *confunduntur.* Locat. Gryph. Colin. Vidov.

Modum eſſe ceras.] *Eſſe* deeſt Voſſ. tert.

Habuiſſe ſermones.] *Alius ſermones.* V. C. Alm.

Quia illos numero verſuum metiebatur.] *Qui illis numeros v. metiebatur.* V. C. Alm. *metiebantur.* Voſſ. pr. tert.

Debet vacare etiam.] Aliquando cum priorem partem

Digitized by Google

qui ſunt in manibus loci, occurrere. Irrumpunt enim optimi nonnumquam ſenſus, quos neque inſerere oportet, neque differre tutum eſt: quia interim elabuntur, interim memoriae ſuae intentos, ab alia inventione declinant: ideoque optime ſunt in depoſito.

partem, verbi cauſa, *orationis* ſcribimus, venit nobis in mentem alicujus argumenti, aut alicujus ſententiae, quae utilis eſt futura in ſumma *orationis* parte. ne igitur obliviſcamur, ſtatim in margine annotare debemus. Turneb.

Interim elabuntur interim.] Haec deſunt V. C. Alm. *dabuntur.* Voſſ. pr.

Memoriae ſuae.] *Sui.* MSS. Voſſ. omnes. Alm. Locat. Ald. Steph.

Ab alia inventione.] *Ab illa.* Vidov.

In depoſito.] *In poſito.* Voſſ. pr.

CAPUT IV.

De emendatione.

Sequitur *emendatio*, pars ſtudiorum longe utiliſſima. Neque enim IV.
ſine cauſſa creditum eſt, ſtilum non minus agere, cum delet. Hujus autem operis eſt, *adjicere*, *detrahere*, *mutare*. Sed facilius in his ſimpliciuſque judicium, quae replenda vel dejicienda ſunt: premere vero tumentia, humilia extollere, luxuriantia adſtringere, inordinata digerere, ſoluta componere, exultantia coërcere, duplicis operae. Nam & damnanda ſunt, quae placuerant; & invenienda, quae fugerant. Nec dubium eſt, optimum eſſe emendandi genus, ſi ſcripta in aliquod tempus reponantur, ut ad ea poſt intervallum, velut nova atque aliena, redeamus, ne nobis ſcripta noſtra, tamquam recentes foetus, blandiantur. Sed neque hoc contingere ſemper poteſt, praeſertim oratori, cui ſaepius ſcribere ad praeſentes uſus neceſſe eſt: & ipſa emendatio finem habet. Sunt enim qui ad omnia ſcripta, tamquam vitioſa,

Stylum non minus.] *Stylum* deeſt Voſſ. ſec.

Cum deles.] Styli pars altera eſt *acuminata*, qua ſcribimus: altera *obtuſa* & *latior*, qua delemus. Hinc illud Horatianum, *Saepe ſtylum vertas.* Divus quoque Hieronymus partem illam *ſtyli* appellat *optimam*, ita ſcilicet commendans emendationem. Turneb. *vim delet.* Voſſ. pr.

Sed facilius.] *Adjicere* & *detrahere* facile eſt, *mutare* autem difficilius: nam & cum ratione damnanda ſunt, quae ſcripſerit, & alia ſubſtituenda. Turneb.

Luxuriantia adſtringere.] *Stringere.* Obr.

Inordinata digerere.] Haec abſunt a V. C. Alm. *dirigere.* Voſſ. ſec. Vaſc. Steph. & hoc ex Vallae libro non diſplicet Badio. quamvis non repudiet *digerere*, propter Virgilii illa lib. III. Aeneid. 445.

Quaecumque in foliis deſcribit carmina virgo,
Digerit in numerum.

& licet *dirigere* hic poſſet ſumi, ut lib. II. cap. 6. *materiae diviſione dirigere* dixit, & ſecundum quoſdam codices lib. XI. I. *cauſſa in ſuas partes dirigenda.* ego tamen *degerere* hic mallem, quod magis ad ordinem referri poteſt. & ita hac voce Juſtinus & Valer. Maximus in praefationibus ſuis uſi. & ita Ovidio chaos lib. I. Met. dicitur

——— *Rudis indigeſtaque moles.*

& hanc vocem Fabio etiam reddendam cenſuimus lib. II. cap. II. & lib. III. cap. II. Burm.

Nec dubium eſt.] Sic locutus eſt quoque in epiſtola, cum ſcribit, *ſe voluiſſe dare libris ſuis otium, ut refrigerato inventionis amore repetitos, tanquam lector, perpenderet.* Turneb.

In aliquod tempus.] Ita fecit Fabius Leonida, de quo v. Jan. Nic. Eryth. Pinacoth. p. 49. & idem de Fulvio Urſino pag. 10. Alm.

Contingere ſemper poteſt.] *Poteſt* abeſt a Voſſ. pr.

Tanquam vitioſa.] *Tanquam vitia.* Voſſ. pr.

vitioſa, redeant, &, quaſi nihil fas ſit rectum eſſe, quod primum eſt, melius exiſtiment, quidquid eſt aliud: idque faciant, quoties librum in manus reſumpſerint, ſimiles medicis etiam integra ſecantibus. Accidit itaque, ut cicatricoſa ſint, & exſanguia, & cura pejora. Sit igitur aliquando, quod placeat, aut certe quod ſufficiat: ut opus poliat lima, non exterat. Temporis quoque eſſe debet modus. Nam quod Cinnae Smyrnam novem annis accepimus ſcriptam, & Panegyricum Iſocratis, qui parciſſime, decem annis dicunt elaboratum, ad oratorem nihil pertinet: cujus nullum erit, ſi tam tardum fuerit, auxilium.

Quod primum eſt.] *Quod proximum eſt.* Voſſ. ſec.

In manus ſumſerint.] *In manibus.* Voſſ. pr. ſec.

Et cura pejora, &c.] Non abſimilis eſt locus ille Plinii lib. 35. cap. 10. *Nocere ſaepe nimiam diligentiam, & manum de tabula non poſſe tollere.* PASSERAT. de Tiberio hoc notat Sueton. cap. 70. *illum ex tempore praeſtantiorem habitum, quam a cura.*

Ut opus poliat lima, non exterat.] Plin. lib. v. ep. 11. *Itaque opus non jam ſpendeſcit lima, ſed atteritur.* PITH. vide & Plin. lib. IX. Ep. 35. ALM.

Nam quod Cinnae Smyrnam.] *Helvius Cinna* poëta fuit tempore Catulli: ſcripſit *epigrammata* & *Smyrnam*: quae maxime probatur: de qua Catullus,

Smyrna mei Cinnae novam poſt denique meſſem
Scripta fuit, nonamque edita poſt hyemem.

TURNEB. vide Serv. in Virgil. Eclog. IX. 35. (qui *decem*) & Philarg. ibid. ALMEL. omnia haec, *nam quod C. S. n. a. ſ. & Panegyricum*, deſunt V. C. Alm.

Et panegyricum.] Plutarchus in Iſocratis vita ait, quoſdam ſcripſiſſe, *decem* annis ſcriptum *Panegyricum*, quoſdam *quindecim*. TURNEB. addit Philoſtrat. in ejus vita, hanc orationem Olympia dictam, a criminatoribus e Gorgiae lucubrationibus compilatam habitam fuiſſe. Phot. Bibl. p. 793. alios decem, alios quindecim annis elaboratam dicere ait: Thomas Haſelbachius Theol. & Prof. Viennenſis, quod Aeneas Sylvius refert lib. I. ep. 165. viginti duos annos in capite primo Eſaiae explicando conſumſit. de Antimacho Colophonio vide & Drexel. Aurifod. part. II. cap. 5. Libro, qui *Curia* ſive *Synodus ſuprema pro reformatione in Anglia* nuncupatur, viginti annis licet inſudarit auctor, numquam tamen prodiit. Hiſt. & Ant. Oxon. lib. II. pag. 79. ALM.

Nullum erit.] *Nullum exit.* Voſſ.

CAPUT V.

Quae ſcribenda ſint praecipue.

V. Proximum eſt, ut dicamus, *quae praecipue ſcribenda* ſint. Hoc exuberantis quidem eſt operis, ut explicemus, quae ſint materiae: quae prima aut ſecunda, aut deinceps tractanda ſint. Nam id factum eſt etiam primo libro, quo puerorum: & ſecundo, quo jam robuſtorum ſtudiis ordinem dedimus. Sed de quo nunc agitur; unde copia ac facilitas maxime veniat. Vertere graeca in latinum veteres noſtri oratores

Haec ex ſperantibus id quidem.] Emendate in quibuſdam legitur exemplaribus *hoc exuberantis quidem eſt operis.* REGIUS. *nec uberantis.* Voſſ. ſec. *hoc ex imperantibus.* Voſſ. pr. tert.

Quae ſint materiae.] *Quae ſunt.* Voſſ. ſec. Ald.

Jam robuſtorum ſtudiis.] *Studiis* deeſt Voſſ. pr. *jam* non habet V. C. Alm. *robuſtiorum* malebat Francius.

Vertere graeca.] Hieronym. in praefat. ad Chronic. *Vetus iſte diſertorum mos fuit, ut exercendi ingenii cauſſa Graecos libros Latino ſermone abſolverent.* fuiſſe praeterea moris, ut eum auctorem, quem vellent

oratores optimum judicabant. Id ſe L. Craſſus in illis Ciceronis de Oratore libris dicit factitaſſe. Id Cicero ſua ipſe perſona frequentiſſime praecipit: quin etiam libros Platonis atque Xenophontis edidit hoc genere tranſlatos. Id Meſſalae placuit: multaeque ſunt ab eo ſcriptae ad hunc modum orationes: adeo ut etiam cum illa Hyperidis pro Phryne difficillima Romanis ſubtilitate contenderet. Et manifeſta eſt exercitationis hujuſce ratio, Nam & rerum copia Graeci auctores abundant, & plurimum artis in eloquentiam intulerunt: & hos transferentibus, verbis uti optimis licet. Omnibus enim utimur noſtris: figuras vero, quibus maxime ornatur oratio, multas ac varias excogitandi etiam neceſſitas quaedam eſt: quia plerumque à Graecis Romana diſſentiunt. Sed & illa ex Latinis converſio multum & ipſa contulerit. Ac de carminibus quidem neminem credo dubitare, quo ſolo genere exercitationis dicitur uſus eſſe Sulpitius. Nam & ſublimis ſpiritus attollere orationem poteſt: & verba, poëtica libertate audaciora, non praeſumunt eadem proprie dicendi facultatem. Sed & ipſis ſententiis adjicere licet oratorium robur, & omiſſa ſupplere, & effuſa ſubſtringere. Neque ego παράφρασιν eſſe interpretationem tantum volo,

vellent imitari & exprimere, etiam aliquoties deſcriberent, docet Junius animadv. lib. 1. cap. 4. Alm.

Judicabant.] *Judicarant.* V. C. Alm.

L. Craſſus.] Cicer. 1. de Orat. 34. Philand.

Quinetiam libros Platonis.] Maxime probat Cicero verſiones è Graeco. itaque juvenis admodum tranſtulit *Arati Phaenomena*, & *Oeconomicum Xenophontis*. Praeterea *Platonis Timaeum*, quem appellavit de *univerſitate*. vertit item contrarias orationes *Demoſthenis* & *Aeſchinis*. Turneb.

Id Meſſalae.] *Marco id Meſſalae.* Locat. Ald. Par. Colin. *Idem Meſſalae.* Obr.

Pro Phyrne.] *Pro Phryne* legendum eſt. Regius. *Hyperides* enim defendit *Phrynem* accuſatam impietatis: cumque videret, judices parum moveri ſua oratione, veſtimenta deſcidit, & venuſtate corporis abſolutionem expreſſit. Turneb. *pro Phane.* V. C. Alm.

Et manifeſta.] *Et* deeſt Voſſ. pr.

Hujuſce.] *Hujus eſſe.* Voſſ. pr. tert.

Excogitandi etiam neceſſitas.] Haec deerant V. C. Alm.

Sed & illa.] Prodeſt interdum, *authorem Latinum* aliis verbis exprimere, interdum quoque *carmen Latinum* in proſam redigere, atque ita *paraphraſi* res iſtas explicare. Turneb. *ſed etiam illa.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov.

Dicitur uſus eſſe.] *Dicitur eſſe.* V. C. Alm.

Verba Poëtica libertate audaciora & praeſumunt.] Illa *&* copula iterum adſcripta mihi videtur eradenda. Regius. *&* eſt in Voſſ. ſec. *audacior & praeſ.* Voſſ. tert. *&* *praeſumunt.* V. C. Alm. *non praeſumunt.* Baſil. *nec praeſumunt eadem proprie dicendi facultatem.* Obrecht. recte, ut mihi videtur, quamvis cum MSS. *non*, pro *nec*, mallem. ſenſus vero eſt, illa poëtica verba, quae fere audaciores habent metaphoras, non impedire, quo minus Orator eaſdem res propriis vocabulis exprimere poſſit, cum judicio utens facile videre poſſit, ubi pro Poëticis communia vocabula poſſit ſubſtituere, quae propria magis ſunt. amat noſter verbum illud *praeſumere.* ut lib. 1. cap. 10. & 11. 4. *ingenium judicio praeſumitur.* lib. VIII. 6. *differenda quaedam & praeſumenda.* Burm.

Adjicere liceat.] *A* litera expuncta, *licet* legendum. Regius.

Et effuſa.] *Et* deeſt V. C. Alm.

Subſtringere.] Neſcio an haec legerit Tertullianus, certe ſimili modo hoc verbo utitur de Oration. cap. 1. *de brevitate orationis dominicae quantum ſubſtringitur verbis, tantum diffunditur ſenſibus.* Burm.

Neque ego periphraſin.] *Paraphraſin* legendum eſſe, aperte iis liquet, qui non ignorant, quae ſit inter paraphraſim & periphraſin differentia, de qua quidem plura diximus in ſecundo. Regius. Ἔκφρασις dicitur *pura & lucida enarratio*, παράφρασις autem *explicatio uberior*, ut cum auctore veluti contendere velis. at μετάφρασις pleraque

volo, ſed circa eoſdem ſenſus certamen atque aemulationem. Ideoque ab illis diſſentio, qui vertere orationes latinas vetant, quia, optimis occupatis, quidquid aliter dixerimus, neceſſe ſit eſſe deterius. Nam neque ſemper eſt deſperandum, aliquid illis, quae dicta ſunt, melius poſſe reperiri: neque adeo jejunam ac pauperem natura eloquentiam fecit, ut una de re bene dici, niſi ſemel, non poſſit. Niſi forte hiſtrionum multa circa voces eaſdem variare geſtus poteſt, orandi minor vis, ut dicatur aliquid, poſt quod in eadem materia nihil dicendum ſit. Sed eſto, neque melius, quod invenimus, ſit, neque par: eſt certe proximus locus. An vero ipſi non bis ac ſaepius de eadem re dicimus, & quidem continuas nonnumquam ſententias? Niſi forte contendere nobiſcum poſſumus, cum aliis non poſſumus. Nam ſi uno tantum genere bene diceretur, fas erat exiſtimari praecluſam nobis à prioribus viam. Nunc vero innumerabiles ſunt modi, plurimaeque eodem viae ducunt. Sua brevitati gratia, ſua copiae, alia tranſlatis virtus, alia propriis. Hoc oratio recta, illud figura declinata commendat. Ipſa denique utiliſſima eſt exercitationi difficultas. Quid? quod auctores maximi ſic diligentius cognoſcuntur? Non enim ſcripta lectione ſecura tranſcurrimus: ſed tractamus ſingula, & neceſſario

mutare ſolet, nuncque efficere *grandiora*, nunc *humiliora*, nunc *prolixiora*, nunc *breviora*. TURNEB.

Ideoque ab illis.] Obiter reprehendit Ciceronem. is enim lib. 1. de Oratore cap. 34. ſub perſona Craſſi damnat *paraphraſim* auctorum Latinorum, quia cum auctores uſurpaverint optima vocabula, reliquum eſt ut deterioribus utamur. *Idem.*

Latinas vetant.] *Vetant* deerat V. C. Alm.

Semper eſt deſperandum.] *Semper illud deſperandum.* V. C. Alm. *nam & ſemper eſt ſperandum.* Obr.

Niſi forte hiſtrionum.] Solebat Cicero cum Roſcio contendere, pluribuſne modis variare poſſet eandem ſententiam, an ille pluribus geſtis exprimere. TURNEB. *niſi forte* deerat V. C. Alm.

Multa circa voces eaſdem.] *Mutus circa voces eaſdem.* marg. Baſil.

Poſt quod.] *Praeter quod.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Par. Vaſc.

Sed eſto.] *Sed* deeſt V. C. Alm.

Neque melius quod invenimus eſſe nec par eſt certe proximus locus.] Aliquid depravationis in his ſenſibus mihi ineſſe videtur, non enim *eſſe*, ſed *ſit* ut legatur, loquendi ratio expoſcit. *proximis* quoque dativi caſus, pro nominativo *proximus*, reponendum videtur. hoc modo *ſed eſto, neque melius quod invenimus: ſit nec par. eſt certe proximis locus.* REGIUS. *eſſe.* MSS. Alm. Voſſ. omnes Locat. Baſil. *proximus locus.* Vallae lib. Voſſ. pr. tert. Locat. Ald. Baſil. Leid. Obr.

An non ipſi nobis ac.] Pro *nobis* manifeſte legendum eſt *nos bis.* REGIUS. *nobis* Voſſ. pr. tert. *an non ipſi nos ac ſaepius.* Voſſ. tert. *An vero ipſi non bis.* Baſil. Leid. Oxon. Obr. *an vero ipſi nos bis.* Ald.

Cum aliis non poſſumus.] Haec deſunt MSS. Alm. Voſſ. pr. tert.

Si uno genere bene diceretur.] Niſi aut *duntaxat*, aut quod idem valeat huic ſenſui adjiciatur, integer non videtur. ut ſit, *nam ſi uno duntaxat genere bene diceretur.* REGIUS. omittunt MSS. Alm. Voſſ. omn. Locat. *duntaxat* recepit Ald. & Vidov. *tantum* reliqui. *dicetur* etiam Voſſ. tert.

Praecluſam nobis.] *In nobis.* Voſſ. tert.

A prioribus viam in dicendo.] *In dicendo* non habent. MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Baſil. Leid.

Nunc vero.] *Numero innumerabiles.* V. C. Alm.

Eodem viae.] *Eodem* deeſt Voſſ. tert.

Sua brevitati.] *Ducunt brevitate gratia, ſua copia. Alia propriis alia tranſlatis virtus.* Voſſ. pr. tert. *ſua copiae* non habet. V. C. Alm.

Ipſa denique.] Nam qui ſe exercuit in rebus difficillimis, proclivior erit ad facilium tractationem. TURNEB.

Sic cognoſcuntur.] *Sic cognoſcantur.* V. C. Alm.

Lectione ſecura.] *Secuta.* Voſſ. omnes.

Vel

Digitized by Google

ceſſario introſpicimus, &, quantum virtutis habeant, vel hoc ipſo cognoſcimus, quod imitari non poſſumus. Nec aliena tantum transferre, ſed etiam noſtra pluribus modis tractare proderit: ut ex induſtria ſumamus ſententias quaſdam, eaſque verſemus quam numeroſiſſime, velut eadem cera aliae atque aliae formae duci ſolent. Plurimum autem parari facultatis exiſtimo ex ſimpliciſſima quaque materia. Nam in illa multiplici *perſonarum*, *cauſſarum*, *temporum*, *locorum*, *dictorum*, *factorum* diverſitate facile deliteſcet infirmitas, tot ſe undique rebus, ex quibus aliquam apprehendas, offerentibus. Illud virtutis indicium eſt, fundere, quae natura contracta ſunt, augere parva: varietatem ſimilibus, voluptatem expoſitis dare, & bene dicere multa de paucis. In hoc optime facient infinitae quaeſtiones, quas vocari θέσεις diximus, quibus Cicero jam princeps in republica exerceri ſolebat. His confinis eſt deſtructio & confirmatio ſententiarum. Nam cum ſit ſententia decretum quoddam atque praeceptum, quod de re, idem de judicio rei quaeri poteſt. Tum loci communes, quos etiam ſcriptos ab oratoribus ſcimus. Nam qui haec recta tantum, & in nullos flexus recedentia copioſe tractaverit, utique in illis

Vel hoc ipſo cognoſcimus.] *Ipſi cognoſcimus.* V. C. Alm. *vel in hoc ipſo.* Voſſ. tert.

Quod imitari non poſſumus.] Deſunt Voſſ. pr. tert.

Pluribus modis tractare.] *Pluribus tractare.* Obrecht.

Veluti eadem cera aliae atque aliae formae.] Auctor libelli περὶ ἑρμηνείας. Καθόλου δὲ, ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μέν τις κύνα ἔπλασεν, ὁ δὲ βοῦν, ὁ δὲ ἵππον. οὕτω καὶ πρᾶγμα ταυτὸν ὁ μὲν ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησιν. Plinius Junior l. 7. Epiſt. 9.

Haec laus eſt cerae, mollis cedenſque ſequatur
Si doctos digitos, juſſaque fiat opus;
Et nunc informet Martem, caſtamque Minervam:
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.

COLOMES.

Aliae atque aliae.] *In alia aliaſque forma.* V. C. Alm. pro *in alias aliaſque formas.* ſed nihil mutem. *formae* enim recte *duci* dicuntur. vide ad lib. II. cap. 14.

Plurimum autem.] *Simpliciſſimam* appellat *materiam*, quae nullam habet varietatem, quaeque circumſtantiis caret, aut certe paucas habet. TURN.

Parari.] *Parare.* Voſſ. pr. tert.

Nam illa multiplici.] *In* praepoſitio mihi adſcribenda videtur, ut legatur *nam in illa.* REGIUS. *in* deeſt Voſſ. pr. ſec. *in ulla.* Voſſ. tert.

Cauſſarum.] Deeſt. V. C. Alm. *dictorum* non eſt in Voſſ. tert.

Aliquam apprehendas.] *Aliqua.* Steph. *aliquem.* V. C. Alm.

Virtutis judicium.] *U* vocali in *n* converſa, *indicium* eſt legendum. REGIUS. *virtutum* etiam Voſſ. tert.

Augere parva.] *Augere partes.* V. C. Alm.

Varietatem ſimilibus.] *Simplicibus.* Baſil. Gryph. marg. Vaſc. Steph. *ſimillimis.* marg. Sich.

Voluptatem.] *Voluntatem.* V. C. Alm.

In hoc optime facient.] Hiſce de rebus egit in *progymnaſmatis* lib. 2. Cicero autem jam praetorius & conſularis theſes declamabat. initio enim ea erat exercitatio, nondum inventis declamationibus ad ſimilitudinem cauſarum forenſium. TURNEB. *faciant.* Voſſ. pr.

Diximus.] Lib. III. cap. 5. PHIL.

Quibus Cicero.] Hoc ipſe de ſe teſtatur. lib. IX. ad Attic. PHILAND.

His confinis &c. nam cum.] Adeo depravati ſunt hi duo ſenſus, ut recte percipi non poſſent. quaedam enim deeſſe videntur. ſed, ea quae ſint, mihi non ſatis conſtat. REGIUS. *his confinis eſt reſtrictio.* MS. Bodl. Andr.

Decretum quoddam.] *Quoddam* deeſt V. C. Alm.

Quod de reo, idem de judicio.] Si hanc lectionem ſequemur, duplex efficietur ſententia, atque altera ſpecies erit locus communis. In aliis codicibus ſic legitur, *quod de re, idem de judicio rei*: ut ſignificet eodem modo *per ſe* tractari ſententiam atque in *judiciis.* TURN. *quod de reo idem de judicio rei.* Voſſ. ſec. Ald. Gryph. Colin. Vidov. *quod de reo id eſt de judicio rei.* Locat. *quod de re id eſt de judicio rei.* Vaſc. Steph.

Copioſe tractaverit.] *Compoſitione tractaverit.* marg.

Digitized by Google

illis plures excurſus recipientibus magis abundabit, eritque in omnes cauſſas paratus. Omnes enim generalibus quaeſtionibus conſtant. Nam quid intereſt, Cornelius Tribunus plebis quod codicem legerit, reus ſit: an quaeramus, violeturne majeſtas, ſi magiſtratus rogationem ſuam populo ipſe recitaverit? Milo Clodium rectene occiderit, veniat in iudicium: an, oporteatne inſidiatorem interfici, vel perniciosum reipublicae civem, etiam ſi non inſidietur? Cato Marciam honeſtene tradiderit Hortenſio: an, conveniatne res talis bono viro? De perſonis judicatur, ſed de rebus contenditur. Declamationes vero, quales in ſcholis rhetorum dicuntur, ſi modo ſunt ad veritatem accommodatae, & orationibus ſimiles, non tantum dum adoleſcit profectus, ſunt utiliſſimae, quae inventionem & diſpoſitionem pariter exercent, ſed etiam cum eſt conſummatus, ac jam in foro clarus. Alitur enim atque eniteſcit, velut pabulo laetiore, facundia, & aſſidua contentionum aſperitate fatigata renovatur. Quapropter hiſtoriae nonnumquam ubertas in aliqua exercendi ſtili parte ponenda, & dialogorum libertate geſtiendum. Ne carmine quidem ludere contrarium fuerit: ſicut athletae, remiſſa quibuſdam temporibus ciborum atque exercitationum certa neceſſitate, otio & jucundioribus epulis reficiuntur. Ideoque mihi videtur M. Tullius tantum intuliſſe eloquentiae lumen, quod in hos quoque ſtudiorum ſeceſſus excurrit. Nam ſi nobis ſola materia

marg. Baſil. & Vidov.

Plures excurſus.] *Plures recurſus.* V. C. Alm. Baſil.

In omnes cauſſas gracchus.] *Gratus* emendate legitur in quibuſdam exemplaribus. Regius. *paratus.* Colin. Gebh. III. Crep. VIII. & Obrecht. quare non eſt, ut pro ſua conjectura hoc venditet Rollinus.

Omnes enim generalibus.] Etenim omnis quaeſtio *finita* pendet ab *infinita*, neque in cauſa iam *circumſtantiae* expenduntur, quam *infinita quaeſtio*, ut docuit cap. 5. lib. 3. Turneb.

Quaeſtionibus.] Deeſt haec vox V. C. Alm.

An quaeramus.] *An quaeratur.* Voſſ. ſec.

Rogationem ſuam.] *Suam* non habet Voſſ. tert.

Recitaverit.] *Recitarat.* Voſſ. pr.

Veniet in judicium oporteat.] *Veniat* legendum eſſe conſtat. *An* autem particula adſcribenda, ut legatur *veniat in judicium, an, oporteatne.* Regius. *an* deeſt Voſſ. tert. Locat.

Accommodatae.] *Accommodare.* Voſſ. tert.

Orationibus ſimiles.] *Oratoribus.* Voſſ. ſec.

Dum adoleſcit profectus.] *Dum adoleſcit juventus.* MSS. Bodl. Alm. Andr. *dum adoleſcit juvenis.* Ald. mutarunt vero inepti librarii, qui *adoleſcere* de aliis, niſi hominibus, dici non putabant. ſed ita *adoleſcentem flammam* Frontin. lib. I. cap. V. §. ult. ubi v. Tennul. Septimius de Bel. Trojan. lib. IV. 12. *ita utrimque certamen brevi adolevit.* Burm.

Eniteſcit.] *Eniteſcat.* Voſſ. pr. *niteſcit.* Voſſ. ſec.

Quapropter hiſtoriae.] Cicero quoque *hiſtorias* ſcripſit & graece & latine: praeterea multos *dialogos: epigrammata* autem & *poemata* ſaepenumero luſit. Turneb.

Libertate geſtiendum.] *Ubertate.* MSS. Joan. Voſſ. pr. tert.

Sicut athletae remiſſa, &c.] And. Schottus, Obſervat. Philoſoph. lib. 5. cap. 9. pag. 216. ſupra lib. 5. cap. 10. Pareus.

Ciborum atque exercitationum.] *Atque* deeſt Voſſ. pr. *atque* & *certa* abſunt a Voſſ. tert.

Et jucundioribus epulis.] Nam *athletae* veſcebantur *pane coliphio vocato*, praeterea *carne porcina* & *bubula.* is enim victus conducit ad robur. Turneb. ita MS. Bodl. & Gebhard. Crepund. lib. 3. cap. 18. ex MS. Palat. legendum cenſet: *edulis.* Pareus. favere huic lectioni videtur V. C. Alm. qui *jucundioribus & ulliis reficiuntur*, habet.

Nam nobis ſola.] *Si* conjunctio huic ſenſui, ut ſit integer, omnino eſt adſcribenda, ut legatur, *nam ſi nobis.* Regius. *ſola materia fluxerit.* marg. Vidov. quod non eſt contemnendum.

Et

materia fuerit ex litibus, neceſſe eſt, deteratur fulgor, & dureſcat articulus, & ipſe ille mucro ingenii quotidiana pugna retundatur. Sed quemadmodum forenſibus certaminibus exercitatos, & quaſi militantes reficit ac reparat haec velut ſagina dicendi: ſic adoleſcentes non debent nimium in falſa rerum imagine detineri, & inanibus ſimulacris: uſque adeo, ut difficile ab his digreſſos ſit aſſueſacere, ne ab illa, in qua prope conſenuerint, umbra vera diſcrimina, velut quemdam ſolem, reformident: quod accidiſſe etiam Porcio Latroni, qui primus clari nominis profeſſor fuit, traditur: ut cum ei, ſummam in ſcholis opinionem obtinenti, cauſſa in foro eſſet oranda, impenſe petierit, uti ſubſellia in baſilicam transferrentur. Ita illi coelum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur. Quare juvenis, qui rationem inveniendi eloquendique à praeceptoribus diligenter acceperit, (quod non eſt infiniti operis, ſi docere ſciant & velint) exercitationem quoque modicam fuerit conſecutus, oratorem ſibi aliquem (quod apud majores fieri ſolebat) deligat, quem ſequatur, quem imitetur, judiciis interſit quamplurimis, & ſit certaminis, cui deſtinatur, frequens ſpectator: tum cauſſas vel eaſdem, quas agi audierit, ſtilo & ipſe componat, vel etiam alias, veras modo, & utrimque tractet: Et, quod in gladiatoribus fieri videmus, decretoriis exerceatur:

Et dureſcat articulus.] Metaphora eſt ducta à *gladiatoribus*, qui articulorum flexu & mollitie adverſarium nunc *invadere*, nunc *declinare*, nunc *excipere* ſolent. TURNEB. ita *mollem articulum* dixit lib. 11. cap. 12. ubi nos debiliorem, ſed doctum ad inferendos ictus explicuimus. ſed, re ſerius perpenſa, malumus nunc *flexilem* interpretari. *Te &* deeſt in Obr. Edit.

Quotidiana.] *Quotidio alia pugna.* V. C. Alm.

Exercitatos.] *Excitatos.* V. C. Alm.

Quaſi militantes.] *Quaſi militares.* Vail. lib.

Non debent nimium in.] Deſunt haec V. C. Alm.

In falſa rerum.] *In flamma r. imag.* Voſſ. ſec.

Ut difficile ab his digreſſos.] *Difficilius.* V. C. Alm. *difficilis ab his*, vel *iis digreſſus.* Voſſ. ſec. tert. Colin. *difficile ab his digreſſus.* Voſſ. pr. Philander volebat *ſimulachris, ut difficilis ab his digreſſus ſit, aſſueſieri.*

Conſueverint.] *Conſenuerint* legendum eſſe aperte ex illo adverbio *prope*, hoc eſt fere, colligi poteſt. REGIUS.

Vera diſcrimina, &c.] Similitudo eſt ducta a *gladiatoribus* qui in *xyſto* & *palaeſtra* exercentur *ſciamachia*, id eſt, *umbratili pugna.* TURNEB.

In baſilicam transferrentur.] *Baſilica* enim, quae juxta forum erat, ſimilis erat *Laterenſis* auditorio. quidam praeterea ajunt forum *judiciale* fuiſſe ſub dio. TURNEB.

Ut omnis ejus.] *Ut & ejus* deſunt V. C. Alm.

Tecto ac.] *Teſto ac.* Voſſ. pr. *teſto tecto ac.* Voſſ. tert.

Finiti operis.] *Infiniti* emendate in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. *finiti.* Voſſ. omnes. marg. Baſil.

Docere ſciant) & exercitationem.] *Docere ſciant & velint) exercitationem.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Obr. *ſciant & vel exercitationem.* Locat. Ald. Colin. Vidov.

Quod apud majores.] Hujus rei meminit *Tacitus* in *dialogo*, atque ait hanc fuiſſe labem eloquentiae, quod omiſſa fuerit ea conſuetudo. TURNEB.

De rhetoriis exerceatur.] Quid ſibi velit illud *de rhetoriis*, non liquet mihi, ac ne vel *retiariis* quidem, quod in quibuſdam legitur exemplaribus, aut *de rectoriis*, quod in vetuſto codice eſt ſcriptum. REGIUS. *Gladiatores* nunc ſolent oppugnare, nunc defendere, ac mutantur officia, ut nunc ſint *mirmillones*, nunc *retiarii*, nunc *ſecutores*, nunc *thraces*, itaque in quibuſdam codicibus, pro *in rebus actis*, ſcribitur *retiariis.* eſt autem *retiarius* gladiator, qui *rete* habet ad involvendum mirmillonem. TURNEB. Vett. edd. leg. *derectoriis.* Supra lib. 6. cap. 5. opponuntur obliquis & obtuſis armis ſive infectis. PITH. *m derectorius.* Voſſ. pr. tert.

tur: ut feciſſe Brutum diximus pro Milone. Melius hoc, quam reſcribere veteribus orationibus, ut fecit Seſtius contra Ciceronis actionem habitam pro eodem, cum alteram partem ſatis noſſe non poſſet ex ſola defenſione. Citius autem ſic idoneus erit juvenis, quem praeceptor coëgerit in declamando quam ſimillimum eſſe veritati, & per totas ire materias: quarum nunc facillima, & maxime favorabilia decerpunt. Obſtat huic, quod ſecundo libro poſui, frequens turba diſcipulorum, & conſuetudo claſſium certis diebus audiendarum: nonnihil etiam perſuaſio patrum, numerantium potius declamationes, quam aeſtimantium. Sed (quod dixi primo, ut arbitror, libro) nec ille ſe bonus praeceptor majore numero, quam ſuſtinere poſſit, onerabit: & nimiam loquacitatem recidet, ut omnia, quae ſunt in controverſia, non (ut quidam volunt) quae in rerum natura, dicantur: & vel longiore potius dierum ſpatio laxabit dicendi neceſſitatem, vel materias dividere

tert. *delectoris* pro varia lectione V. C. Alm. *vidimus Rhetoricis.* Vidov. *vidimus retiariis.* Baſil. Gryph. *dextris & laevis exerceatur* Obr. ſed vera eſt lectio, quam Voſſ. ſec. & Vallae liber pro varia lectione habebat, *decretoriis exerceatur. decretoria* arma opponuntur luſoriis, de quibus v. Lipſ. II. Satur. 19. licet in ratione nominis erret. Bruti vero Orationem pro Milone laudavit noſter lib. III. cap. 6. & hoc libro cap. I. bis. forte autem hic reſpexit illa, ubi dicit, eum *ſuffeciſſe ponderi rerum*, & *ſentire quae dicit.* ut ita oratio, quam exercitationis cauſſa ſcripſit, tamen tam gravis ſit, ut illa jugulare adverſarium videatur, & multum a declamatione diverſa fuerit, quia illa *gloriatus fuerit occiſo malo cive.* ſimilis vero noſtri locus lib. VI. cap. 4. *at quidam litigatoribus ſuis illum modo ambitioſum declamandi ſudorem praeſtitiſſe contenti, cum turba laudantium deſtituant ſubſellia, pugnamque illam decretoriam imperitis, ac ſaepe pulsatae turbae relinquunt.* ubi vide. BURM.

Seſtius.] *Sextius* V. C. Alm. Locat. Ald. Colin. *Sextus.* Vidov. *Ceſtius.* Baſil. quod fortaſſe verum eſt. ut intelligatur *Ceſtius Pius*, qui fuit infeſtus Ciceroni. cujus ſaepius Seneca in ſuaſoriis & declamationibus meminit, & quem in praefat. libr. III. excerpt. contr. *in Milonem recitaſſe* contra Ciceronem ſcribit. & confundi ibi quoque Sextium, quo nomine duo fuere, cum Ceſtio docebit Schottus in libello de Claris apud Senec. Rhetor. in Sextio. BURM.

Alteram partem ſatis noſſe.] *Alteram partem litis.* Ald. Colin. marg. Steph. Vaſc. *partem ſitis.* V. C. Alm.

Citius autem ſi idoneus.] *Si* conjunctio ut redundans ex hoc loco foret eradenda, niſi *e* litera adſcripta *ſic* videretur legendum. REGIUS. *autem ſi.* Voſſ. pr: ſec. *autem idoneus.* V. C. Alm.

Facillima & maxime.] *Ut maxime.* V. C. Alm.

Secundo libro.] *Secundo loco.* MSS. Joan. Voſſ. ſec. Alm. marg. Baſil.

Fere turba diſcipulorum.] Recte ſic legi ne admonitione quidem dignum eſſet, niſi quidam illud *fere* in *frequens* depravarent, quod quidem nihil agnoſcitur a ſenſu. REGIUS. *fere.* Vallae lib. Voſſ. pr. ſec. Colin.

Et conſuetudo claſſium.] Diſcipuli enim in *claſſes* dividebantur, praeceptorque diem conſtituebat, quo *prima claſſis* declamaret, quo *ſecunda*, quo *tertia*, & ſic deinceps. TURNEB. *conſuetudo claſſi ne certis.* Voſſ. pr. tert.

Numerantium potius.] Taxat auctor peſſimum & depravatiſſimum morem veterum paedagogorum, qui Rhetores ſive ſophiſtas auro corrumpebant, ut ſaepius diſcipulos ſuos declamare docerent, & juberent. quod luce meridiana clarius percipere eſt ex verbis Satyrici Juvenal. Sat. VII. 165.

Quantum vis ſtipulare, & protinus accipe, quod do,
Ut toties illum pater audiat?

ſed quid opus aliorum teſtimoniis? cum ipſe auctor lib. II. cap. 7. ait, *Patres maxime exigere, ut eorum pueri multa ediſcant, atque ita demum ſtudere liberos ſuos, ſi quam frequentiſſime declamaverint, credunt.* ALMEL. *numerantium.* Voſſ. pr.

Quod dixi.] *Quid dixi.* Voſſ. tert.

Quam ſuſtinere.] *Suſtineri.* Ald. Leid. ſed libro primo cap. 2. *ſuſtinere* legitur; & recte.

Recidet.] *Recidere.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Ducantur.] *U* vocali in *i* mutata, *dicantur* eſt legendum. REGIUS.

Vel materias dividere.] Ut ſi propoſuerit praeceptor

dividere permittet. Una enim diligenter effecta plus proderit, quam plures inchoatae & quaſi deguſtatae. Propter quod accidit, ut nec ſuo loco quidque ponatur: nec illa, quae prima ſunt, ſervent ſuam legem: juvenibus floſculos omnium partium in ea, quae ſunt dicturi, congerentibus: quo fit, ut timentes, ne ſequentia perdant, priora confundant.

ceptor *plura themata*, unum tractet: aut ſi propoſuerit *thema multiplex*, partes quaſdam auferat. TURNEB. *materiam ſibi dividere.* MS. Bodl. Andr. *materiam dividere.* MSS. Voſſ. ſec. *vel materias ſibi dividere.* Ald.

Diligenter effecta.] *Una* nomen huic ſenſui adſcribendum videtur, ut ſit, *una diligenter effecta.* ſic enim *una* & *plures* ſe invicem reſpicient. REGIUS. *una enim* deſunt etiam MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. *una diligenter.* Locat. Ald.

Quidque ponatur.] *Quicquid.* V. C. Alm. *quicquam.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

CAPUT VI.

De cogitatione.

Proxima ſtilo *cogitatio* eſt, quae & ipſa vires ab hoc accipit, & eſt VI.
inter ſcribendi laborem, extemporalemque fortunam media quaedam, & neſcio an uſus frequentiſſimi. Nam ſcribere nec ubique nec ſemper poſſumus: cogitationi temporis ac loci plurimum eſt. Haec paucis admodum horis magnas etiam cauſſas complectitur. Haec, quoties intermiſſus eſt ſomnus, ipſis noctis tenebris adjuvatur. Haec inter medios rerum actus aliquid invenit vacui, nec otium patitur. Neque vero rerum ordinem modo (quod ipſum ſatis erat) intra ſe ipſa diſponit, ſed verba etiam copulat, totamque ita contexit orationem, ut ei nihil praeter manum deſit. Nam memoriae quoque plerumque inhaeret fidelius, quod nulla ſcribendi ſecuritate laxatur. Sed ne ad hanc quidem vim cogitandi perveniri poteſt aut ſubito, aut cito. Nam primum facienda multo ſtilo forma eſt, quae nos etiam cogitantes ſequatur,

Antequam orationem habeamus, *cogitatione* ſepire debemus & complecti totam cauſam: ſed *cogitatio* conſtat ingenii acumine & memoria, de qua dicemus lib. undecimo. TURNEB.

Quae & ipſa vires, &c.] Nam *cogitatio* eſt earum rerum, quas dicturi ſumus, nec tamen ſcripturi. ea autem oratio non eſt extemporalis, propter *cogitationem* diligentem, quae praeceſſit. *Idem.*

Extemporalemque.] *Extemperale.* Voſſ. ſec. qui & *frequentiſſimus*, ut & in Vallenſi libro fuiſſe dicit Aſcenſius.

Nec ubique.] *Non ubique.* Voſſ. pr.

Temporis ac loci.] *Temporibus ac loco.* Voſſ. pr. & tert.

Plurimum eſt.] *Primum eſt.* Voſſ. tert.

Ad modum.] *Ad locum.* Voſſ. tert.

Horis.] *Honoris.* Voſſ. ſec.

Vacui.] *Vacuum.* Voſſ. pr. & tert. omiſſo *τῷ nec.*

Nec otium patitur.] *Nec experientium.* V. C. Alm.

Nam memoriae.] Fidelius continere ſolemus, quae duntaxat cogitavimus, quam quae ſcripſimus, quia ſcriptio animum avocat à rei cogitatione. TURNEB.

Fidelius quod.] *Fidelibus quae.* Voſſ. tert. *fidelius quae.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Nam primum facienda.] Aſſiduus ſtylus quandam dicendi & orandi rationem ingenerare nobis ſolet, quae poſtea ſe *cogitationi* ultro offert. TURNEB.

Quae non incogitantes.] *In* praepoſitio eradenda,

Digitized by Google

tur, tum aſſumendus uſus paullatim, ut pauca primum complectamur animo, quae reddi fideliter poſſint: mox per incrementa tam modica, ut onerari ſe labor ille non ſentiat, augenda uſu, & exercitatione multa continenda eſt, quae quidem maxima ex parte memoria conſtat: ideoque aliqua mihi in illum locum differenda ſunt. Eo tamen pervenit, ut is, cui non refragetur ingenium, acri ſtudio adjutus tantum conſequatur, ut ea etiam, quae cogitarit, quaeque ſcripſerit, atque edidicerit, in dicendo fidem ſervent. Cicero certe Graecorum Metrodorum Sceptium, & Eriphylum Rhodium, noſtrorumque Hortenſium tradidit, quae cogitaverant, ad verbum in agendo retuliſſe. Sed ſi forte aliquis inter dicendum effulſerit extemporalis color, non ſuperſtitioſe cogitatis demum eſt inhaerendum. Neque enim tantum habent curae, ut non ſit dandus & fortunae locus, cum ſaepe etiam ſcriptis ea, quae ſubito nata ſunt, inſerantur. Ideoque totum hoc exercitationis genus ita inſtituendum eſt, ut & digredi ex eo, & redire in id facile poſſimus. Nam ut primum eſt domo afferre paratam dicendi copiam, & certam: ita refutare temporis munera longe ſtultiſſimum eſt. Quare *cogitatio* in hoc praeparetur, ut nos fortuna decipere

da, ac *nec* particula videtur adſcribenda, ut *nec cogitantes* legatur. REGIUS. *nos nec cogitantes.* Ald. marg. Vidov.

Se labor ille.] *Ille* abeſt a Voſſ. pr. & tert. forte, *Labore illo non ſentiat*, ſcilicet *cogitatio*; vel *vis cogitandi*; nam ita vox *continenda*, quae mox ſequitur, requirit. BURM.

Continenda.] Vide ad Petronii cap. 11.

Ingenium.] Deeſt V. C. Alm.

Ut ea etiam.] *Ea* deeſt Voſſianis omnibus.

Quaeque ſcripſerit.] *Quoque.* Voſſ. pr. tert. *aeque ac quae ſcripſerit.* Obr. quod Rollinus etiam ut ſuum venditat.

Cicero certe.] Artem *memoriae* invenit *Simonides*, conſummavit *Metrodorus*, &, quae cogitaverat, dicere potuit. Cic. quoque in 4. Academic. Hortenſii *memoriam* commendat, ſed tamen ait in Hortenſio majorem fuiſſe *verborum memoriam*, in Lucullo *rerum.* TURNEB.

Sceptium.] *Eſcepſium.* Voſſ. pr. *Eſceptium.* tert. *Epheſium.* Locat. *Septium.* Ald. vid. Cicer. 11. de Orat. 88. & 1. Tuſc. 24.

Eriphylum.] *Empylum*, vel *Emphylum.* Vall. *Empilum.* Voſſ. pr. *Empillum.* tert. *Emphilum.* Voſſ. ſec. hunc vero apud Ciceronem reperire non potui, neque ejus rationem habuit Meurſius in catalogo Rhodiorum illuſtrium. lib. 11. cap. 9.

Aliquis.] *Al qui.* Voſſ. tert. forte *alius.*

Effulſerit.] *Effluxerit.* MSS. Vall. Voſſ. ſec. Colb. marg. Vidov.

Color.] *Calor.* Obrechtus. recte, ut puto, millies haec nomina permutarunt librarii; & hic convenit melius τῷ *effulſerit*, vel ut mallem, *affulſerit.* ita apud Flor. IV. 9 *ut prima effulſit occaſio*, in MSS. erat *affluxit*, unde Salmaſius *affulſit.* calor autem adſtruitur ex illis capite ſeq. *quem ſi calor & ſpiritus dabit. cohors.* V. C. Alm. forte ſcriptum fuerat *colos.* BURM.

Superſtitioſe.] *Superſtitione.* Voſſ. pr. & tert.

Cogitatis.] *Excogitatis.* Vaſc. Steph. Baſil. Vidov.

Ut & digredi ex eo, & redire in id facile poſſimus.] Non ita ſcripſit Quinctilianus, ſed Correctores: ideo bene velut ex repoſito theſauro, ex MS. producit Cl. Gebhardus, Crepund. lib. 3. cap. 18. pag. 151. *Ut & digredi, & regredi in id facilius poſſimus.* Ovid, lib. 1. Amor. El. VIII. ex MS.

—— Oculis quoque pupula duplex
Fulminat, & geminum lumen ab orbe redit.

Vulg. *venit.* PAREUS. *degredi ex eo.* Voſſ. pr. ſic & ſupr. lib. VIII. c. 2. ex MSS. apud Manil. III. 356. *degrediere* in Gemblacenſi codice. & apud Cicer. 1. de divin. 45. *ſed unde huc degreſſa eſt, eodem redeat oratio.* quamvis *digredi* hic retineam; cum *degredi* proprie ſit de alto loco deſcendere, ut centies apud Livium Sigonius, & alii pro *digredi* repoſuerunt. BURM.

Et certam.] *Et certa.* Voſſ. pr.

Refutari.] *Refutare* active legendum eſſe conſtat. REGIUS. *refutari.* Voſſ. pr. ſec. Locat. *ita res futuri.* V. C. Alm.

Una.

cipere non poſſit, adjuvare poſſit. Id autem fiet memoriae viribus, ut illa, quae complexi animo ſumus, fluant ſecura, non ſollicitos & reſpicientes, & una ſpe ſuſpenſos recordationis, non ſinant providere: alioqui vel extemporalem temeritatem malo, quam male cohaerentem cogitationem. Pejus enim quaeritur retrorſus, quia cum illa deſideramus, ab aliis avertimur: & ex memoria potius repetimus, quam ex materia. Plura ſunt autem, ſi utrumque quaerendum eſt, quae inveniri poſſunt, quam quae inventa ſunt.

Una ſpe.] *Una ſepe.* Voſſ. pr.

Providere.] *Praevidere.* Voſſ. tert. Locat. Ald. Par. Gryph. Colin. & ita fere ſemper turbant in his verbis librarii. ſed *providere*, eſt in futurum proſpicere, an reliqua orationis membra apte ſatis ſint cohaeſura, ut ſaepius hoc ipſo capite.

Cum illa.] *Dum.* V. C. Alm.

Repetimus] *Res petimus.* Voſſ. tert. Obr.

Plura ſunt autem.] Etiam ſi perdiu cogitaveris, attamen omnia invenire non poteris, quae ſunt in re. quid igitur obeſt, quo minus praeter ea, quae cogitaverimus, aliud ex tempore inveniamus? TURNEB.

Si utrumque.] *Si ſtrictius utrumque.* Locat. Ald. Colon. marg. Col. & Vidov. turbat vero V. C. Alm. forte ſcripſit Fabius. *ſi utrum rectius quaerendum eſt.*

C A P U T VII.

Quemadmodum extemporalis facultas paretur & contineatur.

Maximus vero ſtudiorum fructus eſt, & velut praemium quoddam amplissimum longi laboris, *ex tempore dicendi facultas:* quam qui non erit conſecutus, mea quidem ſententia civilibus officiis renuntiabit, & ſolam ſcribendi facultatem potius ad alia opera convertet. Vix enim bonae fidei viro convenit auxilium in publicum polliceri, quod in praeſentiſſimis quibuſque periculis deſit: ut indicare portum, VII.

ad

Extemporalem facultatem primus reperit *Gorgias Leontinus*, ut auctor eſt Philoſtratus. is enim auſus eſt dicere in auditoriis, qua de re quis audire vellet. Alii ajunt à *Pericle* inventam fuiſſe, alii à *Pythone Byzantio*, alii etiam ab *Aeſchine*, poſtea quam miſſus eſt in exilium. TURNEB. videndi commentatores ad Petron. cap. VI. & Creſoll. Theatr. Rhet. lib. III. cap. 2.

Praemium quoddam ampliſſimum.] *Primus quid amplius.* Voſſ. pr. & tert. *praemium quoddam amplius.* V. C. Alm. Locat. Ald. Steph. Gryph. Baſil. Colin. Vidov. omittunt vero *amplius.* Voſſ. ſec. Vallae lib. & edit. Roign. ſed vulgata recte ſe habet. commutarunt vero ſaepius librarii *praemium* cum *primo*, quod ex compendio ſcripturae natum. ita apud Curt. lib. VI. cap. 3. §. 17. *inter prima gloriae veſtrae numerandum.* ubi alii codices *praemia.* & apud Senec. Ep. 74. *circa praemium rixa eſt.* ubi *circa primum* codices habebant alii. v. Gruterum. BURM.

Ex tempore.] Extemporalem orationem primus Aeſchines, auctore Philoſtrato, repperit. PHILAND.

Mea quidem.] *Ea quidem.* Voſſ. pr. tert.

Convertet.] *Convertetur.* Voſſ. pr.

Vix enim.] *Nec enim.* Ald. marg. Vidov.

In publicum.] Illa propoſitio *in*, ut ſupervacua, mihi videtur expungenda. REGIUS. obſecutus eſt Regio Aldus, & omittit *in* Voſſ. pr. ſed reliqui recte retinuerunt, & optime Aſcenſius vindicavit. ut enim *in publicum conſulere*, *providere* &c. dicimus, ita neſcio, cur non *in publicum polliceri* dici poſſit Orator, qui eloquentiam clientibus ſuis promittit. *polliceri* enim eſt profiteri, ut & *promittere.* vide ad Petron. cap. 20. & ita *polliceri operam ſuam* eodem ſenſu dixit Cicero divinat. cap. 6. BURMANNUS.

Intrare portum.] *Intrare* quidem legitur, ſed nihil ſenſui convenire videtur. forſitan vero *monſtrare* caſtigate legeretur. REGIUS. *intrare.* MSS. Joan.

 Alm.

ad quem navis accedere, niſi lenibus ventis vecta, non poſſit. Siquidem innumerabiles accidunt ſubitae neceſſitates, vel apud magiſtratus, vel repraeſentatis judiciis continuo agendi. Quarum ſi qua, non dico cuicumque innocentium civium, ſed amicorum ac propinquorum alicui evenerit, ſtabitne mutus, & ſalutarem petentibus vocem, ſtatim, ſi non ſuccurratur, perituris, moras & ſeceſſum & ſilentium quaeret, dum illa verba fabricentur, & memoriae inſidant, & vox ac latus praeparetur? Quae vero patitur hoc ratio, ut quiſquam ſit orator imparatus ad caſus? Quid, cum adverſario reſpondendum erit, fiet? Nam ſaepe ea, quae opinati ſumus, & contra quae ſcripſimus, fallunt, ac tota ſubito cauſſa mutatur. Atque ut gubernatori ad incurſus tempeſtatum, ſic agenti ad varietatem cauſſarum ratio mutanda eſt. Quid porro multus ſtilus, & aſſidua lectio, & longa ſtudiorum aetas facit, ſi manet eadem, quae fuit, incipientibus difficultas? Periiſſe profecto confitendum eſt praeteritum laborem, cui ſemper idem laborandum eſt. Neque ego hoc ago, ut ex tempore dicere malit, ſed ut poſſit. Id autem maxime hoc modo conſequemur. Nota ſit primum dicendi via. Neque enim prius contingere curſus poteſt, quam ſcierimus, quo ſit & qua perveniendum. Nec ſatis eſt, non ignorare, quae ſunt cauſſarum judicialium partes, aut quaeſtionum ordinem

Alm. Voſſ. omn. Andr. Locat. Baſil. Vidov. *indicare*. Roign. Baſil. Colin. Leid. Ox. Obr. *monſtrare*. Ald. Colon.

Vel apud magiſtratus.] Haec non habet V. C. Alm.

Quarum ſi qua.] *Quare*. Voſſ. tert.

Et ſalutarem.] *Etiam ſal.* Voſſ. pr.

Statim.] *Statimque.* Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Colin. Vidov.

Et ſeceſſum.] Non habet Voſſ. ſec.

Dum illa verba.] *Illic* legit Schelius ad Dialog. de Orat. cap. 9.

Incidant.] *Inſidiant.* Voſſ. pr. tert. *inſidant* vero recte reliqui.

Quae vero patitur hoc oratio ut quiſquam ſit orator aliquando mitteretur caſus.] Hoc in aliis exemplaribus ſic emendatum legitur: ut duo illa verba *aliquando* & *mitteretur*, ſint expuncta, ac pro illis duo haec *imparatus* & *ad* ſint repoſita, hoc modo: *quae vero patitur hoc oratio, ut quiſquam ſit orator imparatus ad caſus.* Mihi vero & *qui* pro *quomodo*, & *ratio*, non *oratio*, legendum videtur. Regius. *quae vero hoc ratio ut quiſquam ſit orator aliquando mittere caſus.* Voſſ. ſec. *oratio* etiam Voſſ. tert. & *qua vero.* pr. *orator aliquando mittere caſus.* Voſſ. pr. tert. *quae mora patitur hoc ratio, ut q. ſ. a. aliquando mittere caſus.* V. C. Alm. ex quibus omnibus ſuſpicor, vulgatam lectionem a quodam gloſſatore eſſe concinnatam, & olim ſcriptum fuiſſe. *Quae vero patitur hoc ratio, ut quiſquam ſit orator, qui aliquando mutiret ad caſus*, certe aliquid ſimile latere, & verbum *mitteret* vel *mittora* ex *mutire* enatum puto: ſed videant acutiores. Burm.

Atqui ut.] *Atque* potius legendum eſt, quam *atqui*. Regius.

Ad incurſus.] Quoſdam legere *ad incurſus quoque*, notat Aſcenſius, qui vocem *quoque* vel rejiciendam, vel in *quoſque* mutandam cenſet.

Aſſidua lectio.] *Ad ſua lectio.* V. C. Alm.

Studiorum aetas.] *Studio.* Voſſ. omnes. forte *longa ſtudioſorum aetas*; niſi *ſtudiorum aetatem longam*, pro longo tempore, quod quis ſtudiis impendit, capere malis; quae ſi cui durior locutio videatur, is ſciat, & *aetatem* tribui aliis rebus, ut aedificiis, vino &c. de quibus vide Juret. ad Symmachi lib. I. epiſt. 5. Burm.

Idem laborandum.] *Idem* non habet Voſſ. tert.

Neque ego hoc ago, &c.] Attamen *Demoſthenes* nunquam, niſi praemeditatus, acceſſit ad cauſam agendam: *Demades* vero ſaepius ex tempore dixit. auctor Plutarch. Turneb.

Idem autem.] Recte a quibuſdam loco illius *idem*, *id* legitur. Regius.

Nota ſit.] *Nata.* Voſſ. pr. tert.

Dicendi via.] *Aliquendi.* V. C. Alm.

Prae-

ordinem recte diſponere, quamquam iſta ſunt praecipua: ſed quid quoque loco primum ſit, quid ſecundum, ac deinceps: quae ita ſunt natura copulata, ut mutari aut intervelli ſine confuſione non poſſint. Quiſquis autem viam, qua ſit ingrediendum, diſcet, ducetur ante omnia rerum ipſa ſerie, velut duce: propter quod homines etiam modice exercitati, facillime tenorem in narrationibus ſervant. Deinde, quid quoque loco quaerant, ſcient: nec circumſpectabunt, nec offerentibus ſe aliunde ſenſibus turbabuntur: nec confundent ex diverſis orationem, velut ſalientes huc, illuc, nec uſquam inſiſtentes. Poſtremo habebunt modum & finem, qui eſſe citra diviſionem nullus poteſt. Expletis pro facultate omnibus, quae propoſuerint, perveniſſe ſe ad ultimum ſentient. Et haec quidem *ex arte*, illa vero *ex ſtudio*, ut copiam ſermonis optimi, quemadmodum praeceptum eſt, comparemus: multo ac fideli ſtilo ſic formetur oratio, ut ſcriptorum colorem, etiam quae ſubito effuſa ſunt, reddant, ut cum multa ſcripſerimus, etiam multa dicamus. Nam *conſuetudo & exercitatio* facilitatem maxime parit, quae ſi paullulum intermiſſa fuerit, non velocitas illa modo tardatur, ſed & νάρκημα ipſum coit atque concurrit. Quamquam enim opus eſt naturali quadam mobilitate animi, ut, dum proxima dicimus, ſtruere ulteriora poſſimus, ſemperque noſtram vocem proviſa & formata cogitatio excipiat: vix tamen aut natura, aut ratio in tam multiplex officium diducere animum queat, ut inventioni, diſpoſitioni, elocutioni, ordini rerum verborumque, tum iis, quae dicit, quae ſubjuncturus eſt, quae ultra ſpectanda ſunt, adhibita vocis,

Praecipua.] *Praecipita.* Voſſ. tert. *ſint* etiam Locat.

Quid ſecundum.] *Ac ſecundum.* Voſſ. pt. tert. *atque ſec.* marg. Baſil.

Ut mutari.] *Aut mutari.* Voſſ. pr.

Quiſquis autem via ducetur, ducetur ante.] Emendatum hoc quoque in quibuſdam legitur exemplaribus, ſic ut illud prius *ducetur* ſit eraſum, ac *viam* pro *via* ſcriptum, & haec quatuor verba ſint adſcripta, *qua ſit ingrediendum diſcet*, ut legatur, *quiſquis autem viam, qua ſit ingrediendum, diſcet, ducetur &c.* Regius. *via.* Leid. *qua ſit ingrediendum* deeſt in Voſſ. ſec. tert. Locat. Baſil. Vidov. *ducet.* Voſſ. tert. Locat.

Quae propoſuerint.] *Quae propoſuiſſe.* V. C. Almel.

Perveniſſe ſe.] *Se* deeſt Voſſ. tert. *ad utilium.* Voſſ. pr.

Et haec quidem ex arte.] *Extemporalis facultas* paratur partim *arte*, partim *conſuetudine* & *exercitatione*, & *mobili animi natura.* nam qui ſunt obtuſi, nunquam hanc orationem aſſequentur. Turneb. *& hoc quidem.* Voſſ. pr.

Etiam quae ſubito.] *Etiam ea quae.* Voſſ. ſec. Locat. Gryph. Colin. Vidov.

Etiam qui multa dicamus.] *Qui* particula, ut ſupervacua, eſt eradenda, tametſi a quibuſdam in *quam* depravetur. Regius. non diſplicet τὸ *quam* Aſcenſio.

Velocitas.] *Vetolitas.* Voſſ. tert.

Sed & ipſum coit.] Manifeſte hic aliquid deeſt, *ipſum* namque pronomen, ad quod referatur, non habet. Regius. *ſed ipſum coit.* Voſſ. tert. Locat. And. Ald. Gryph. Baſil. *ſed ipſum atque concurrit.* V. C. Alm. *ſed & animus ipſe in ſe ipſum coit.* Dan. *coit atque concreſcit*, conjiciebat Gallaeus.

Ut dum.] *Ut* deeſt Voſſ. tert.

Semperque noſtram manum.] Horat. Art. Poët. 311.

Verbaque proviſam rem non invita ſequentur.

Elocutioni.] Deeſt Voſſ. pr. tert.

Tum iis quae dicit.] *Tum uſus dicit.* Voſſ. pr.

Quae ſubjuncturus eſt.] *Quae ſubjunctura ſunt.* Voſſ. pt. tert.

Ad-

Digitized by Google

cis, pronuntiationis, geſtus obſervatione, una ſufficiat. Longe enim praecedat oportet intentio, ac prae ſe res agat: quantumque dicendo conſumitur, tantum ex ultimo prorogetur: ut donec perveniamus ad finem, non minus proſpectu procedamus, quam gradu, ſi non interſiſtentes offenſanteſque brevia illa atque conciſa ſingultantium modo ejecturi ſimus. Eſt igitur uſus quidam irrationalis, quem Graeci ἄλογον τριβὴν vocant, quo manus in ſcribendo decurrit, quo oculi totos ſimul in lectione verſus, flexuſque eorum & tranſitus intuentur, & ante ſequentia vident, quam priora dixerunt. Quo conſtant miracula illa in ſcenis pilariorum ac ventilatorum, ut ea, quae emiſerint, ultro venire in manus credas, & qua jubentur decurrere. Sed hic uſus ita proderit, ſi ea, de qua locuti ſumus, ars anteceſſerit, ut ipſum illud, quod in ſe rationem non habet, in ratione verſetur. Nam mihi ne dicere quidem videtur, niſi qui *diſpoſite*, *ornate*, *copioſe* dicit. Sed nec tumultuarii nec fortuiti ſermonis contextum mirabor unquam, quem jurgantibus etiam mulierculis ſuperfluere video: quem ſi calor ac ſpiritus

Adhibita.] Deeſt Voſſ. pr.
Una ſufficiat.] *In luna.* Voſſ. pr. tert.
Oportet.] Deeſt Voſſ. tert.
Dicendo.] *Dicende.* Voſſ. tert.
Ut donec.] Deeſt V. C. Alm.
Brevia illa] *Illi.* Voſſ. pr. tert.
Ejecturi ſumus.] *Elucturi.* V. C. Alm. forte pro *eructaturi*, de quo verbo vide Heinſ. ad Ovid. XIV. Met. 211.

Eſt igitur uſus.] *Uſus irrationalis*, eſt exercitatio, quae nihil habet in ſe artis, ſed tamen continuatione efficit majorem celeritatem: ut ſaepe ſcribendo acquiritur celeritas ſcribendi, non adhibita ratione aut arte: talis exercitatio debet eſſe in extemporali oratione. TURNEB. *irrationabilis.* MSS. Alm. ſec. tert. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Vidov. Colin. Obr. Oxon.

Qua manus.] Ut ad uſum referatur potius, quam ad τριβὴν, *quo* mihi legendum videtur. REGIUS *qua manus*, & *qua oculi.* Voſſ. omnes Ald. Baſil.

Verſus.] Abeſt a Voſſ. pr. tert.

Priora dixerunt.] *Duxerunt*, conjiciebat Gallaeus, ut *ſulcum*, *verſum ducere* &c.

Quo conſtant miracula.] De his habetur apud Martialem lib. IX. 39.

Summa licet, velox Agathine, miracula ludas;
Non tamen efficies, ut tibi parma cadat.

REGIUS. Pilarii ſunt praeſtigiatores, qui adhibitis pilulis & *ſphaerulis* miracula efficiunt. At *ventilatores* ſunt, qui tanta arte *praeſtigiis* utuntur, ut ea, quae in manibus habent, diſpareant, & in ventum abire videantur. TURNEB. in Martialis epigrammate eſt *pericula ludas. miracula* vero noſter appellat, ut θαύματα Graeci, qui & praeſtigiatores θαυματοποιοὺς dicebant, de quibus plura videri poſſunt apud Caſaub. ad Theophraſt. Caract. περὶ ἀπονοίας, & ad Athen lib. I. cap. 6. egregie vero hunc locum illuſtravit Fabrett. inſcript. c. IV. p. 25. ubi titulum producit, poſitum L. AELIO. AVG. LIB. SECVNDO. PILARIO. OMNIUM. EMINENTISSIMO. & oſtendit ita dictos a pilulis, quas, dum projicere videntur, ſub certis vaſculis repoſitas oſtendunt, & rurſus ex uno in aliud transferunt, moxque evaneſcere faciunt. (ut etiam Philander jam antea ceperat) quales pilarios multi hodie apud nos, non niſi cum magna pecuniarum jactura vident & mirantur. Lipſium quoque refutat, qui Gladiatores ex his pilariis & ventilatoribus fecit. *ventilatores* male explicare Turnebum putat Gallaeus, & intelligit eos, qui arma & ſcuta ventilabant, ut apud Martial. V. 32. *& in toto ventilat arma bove*, ubi v. Scriverium. ſed cum verbum hoc de pluribus dicatur, difficile dictu eſt, quid ventilaverint agilitate & arte ſumma hi praeſtigiatores. BURM.

Ventilatorum.] *Ventulaterum.* Voſſ. pr ſec.
Qua jubentur.] *Qua juventus.* V. C. Alm.
Ne dicere.] *Ne* deeſt. V. C. Alm.
Copioſe dicit.] *Dicat.* Voſſ. pr. tert. *copioſeque dicit.* Vaſc. Steph. Gryph. Baſil. Vidov.

Sed tumultuarii.] *Nec* particula adſcribenda mihi videtur. REGIUS. deeſt *nec* MSS. Alm. Voſſ. pr. *ſed* vero non eſt in Voſſ. ſec.

Contextum.] *Contextu.* Voſſ. pr.
Unquam quem.] *Ubi quanquam.* Voſſ. pr. tert.
Cum eo quod ſi calor &c.] Depravatus ita eſt hic locus

ritus tulit, (frequenter enim accidit, ut ſucceſſum extemporalem conſequi cura non poſſit) Deum tunc affuiſſe, cum id eveniſſet, veteres oratores (ut Cicero dicit) ajebant. Sed ratio manifeſta eſt. Nam bene concepti affectus & recentes rerum imagines continuo impetu feruntur, quae nonnumquam mora ſtili refrigeſcunt, & dilatae non revertuntur. Utique vero cum infelix illa verborum cavillatio acceſſit, & curſus ad ſingula veſtigia reſtitit, non poteſt ferri contorta vis, ſed, ut optime vocum ſingularum cedat electio, non continua, ſed compoſita eſt. Quare capiendae ſunt illae, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari φαντασίας indicavimus, omniaque, de quibus dicturi erimus, *perſonae*, *quaeſtiones*, *ſpes*, *metus*, habenda in oculis, in affectus recipienda. Pectus eſt enim, quod diſertos facit, & vis mentis. Ideoque imperitis quoque, ſi modo ſunt aliquo affectu concitati, verba non deſunt. Tum intendendus animus, non in aliquam rem unam, ſed in plures ſimul continuas: ut, ſi per aliquam rectam

locus, ut, quo modo emendari debeat, mihi non conſtet. REGIUS. hic locus admodum eſt abruptus, ut aſteriſco notandus ſit: deeſſe enim aliquid videtur. eſt tamen ſenſus, nonnunquam ipſo affectu effici, ut oratio extemporalis meditatam & ſcriptam ſuperet. TURNEB. *ſuperfluere quod ſi.* Voſſ. pr. & tert. *ſuperfluere video. cum eo quod.* Voſſ. ſec. Loc. Ald. *video: quod ſi.* Val. lib. MSS. Bodl. And. & ita Obr. & puto non male, ſi *tulit* explicemus *dedit*, *effecit*, ut nimirum, ubi contextus ſit optime cohaerens, nec interſiſtat aut offenſet orator, tune deum adfuiſſe dicerent, non rationem & curam.

Frequenter enim.] *Enim* deeſt Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Deum.] *Duim.* Voſſ. pr.

Eveniſſet.] *Eveniſſe.* Voſſ. tert. *eveniſſet cm mt, veteres.* V. C. Alm. forte in his compendiis ſcripturae lateat *cum maxime*, cujus gloſſa fuerit *cum id eveniſſet.* legendum vero eſſet *Deum cum maxime adfuiſſe*, nam idem codex turbat in illis verbis *Deum tunc aſſuiſſe.* Deum vero adeſſe audentibus, & fortibus, in omni alia re frequenter veteres jactabant. Val. Fl. IV. 652.

——— *Stetimus tamen, & Deus adfuit auſis.*

v. Columm. ad Ennii fragm. ex VII. Annal. pag. 73. BURM.

Cicero dicit ajebant.] Lib. I. de Orat. PHIL. *Cicero ajebant.* Voſſ. ſec. *Cicero dictabant.* Voſſ. pr. tert.

Quae nonnunquam mora] Deſunt haec V. C. Alm.

Utique vero.] Praecipue vero refrigeratur *affectus*, cum ſtylus eſt diligentior, quam deceat; ut ſingula propemodum verba expendantur. tunc enim vis rerum amittitur. TURNEB.

Reſtitit.] Ita omnes fere, ſed *reſiſtit* edidit Obrecht.

Non poteſt furti conterta vis.] *Ferri*, non *furti*, neque *fieri*, ut quidam depravant, mihi legendum videtur. REGIUS. *furti.* Locat. *fieri.* V. C. Alm.

Sed ut optime.] Depravatus quidem mihi videtus hic locus, ſed qua ratione corrigi poſſit, non occurrit. REGIUS. Etiam ſi illi *cavillatores* verborum dictiones apte collocant, eorum tamen oratio non eſt idonea, quoniam affectus continuatione fieri debent. at oratio eorum, quanquam compoſita eſt, non tamen continuatione contorquetur. TURNEB.

De quibus dixi.] Lib. VI. cap. 2.

Non continua.] *Niſi con.* Voſſ. pr.

Indicavimus.] *Diximus.* MS. Bodl. Andr.

Habenda in oculis.] *In oculos.* Voſſ. ſec.

Pectus eſt enim.] Verba non debent in *labris* naſci, ſed ex *mente* depromi. Alluſit autem ad opinionem *Chryſippi*, qui animam poſuit in *pectore*, quemadmodum Ariſtoteles principia omnium ſenſuum in *corde* collocavit. TURNEB. Lud. Creſollius Vacat. Autumnal. lib. 3. p. 461. PAREUS. & hunc Homerum vocem ἐκ στήθεος arceſſere Iliad. γ. 221. notarunt viri eruditi.

Si modo non ſunt.] *Non*, ne ſenſum in contrarium vertat, mihi videtur eradendum. REGIUS.

Intendendus.] *Nitendus.* Voſſ. ſec. *tamen* etiam olim lectum fuiſſe, indicat Regii nota, qua *tum* reduxit.

Sed in plures.] *Plures* deeſt V. C Alm.

Si per aliquam.] *Super aliquam.* V. C. Alm.

rectam viam mittamus oculos, ſimul omnia, quae ſunt in ea circaque, intuemur, non ultimum tantum videmus, ſed uſque ad ultimum. Addit ad dicendum etiam pudor ſtimulos, addit & dicendorum exſpectata laus: mirumque videri poteſt, quod, cum ſtilus ſecreto gaudeat, atque omnes arbitros reformidet, extemporalis actio auditorum frequentia, ut miles congeſtu ſignorum, excitatur. Namque & difficiliorem cogitationem exprimit & expellit dicendi neceſſitas, & ſecundos impetus auget placendi cupido. Adeo praemium omnia ſpectant, ut eloquentia quoque, quamquam plurimum habeat in ſe voluptatis, maxime tamen praeſenti fructu laudis opinioniſque ducatur. Nec quiſquam tantum fidat ingenio, ut id ſibi ſperet incipienti ſtatim poſſe contingere: ſed, ſicut in cogitatione praecepimus, ita facilitatem quoque extemporalem à parvis initiis paullatim perducemus ad ſummam: quae neque perfici neque contineri, niſi uſu, poteſt. Ceterum pervenire eo debet, ut cogitatio non utique melior ſit ea, ſed tutior; cum hanc felicitatem, non in proſa modo multi ſint conſecuti, ſed etiam

in

Circaque.] *Circa quae.* Voſſ. ſec. tert. & ita ante Regium legebatur, qui correxit.

Intuemur.] *Tuemur.* Voſſ. pr. *intuemur omnis, non.* V. C. Alm.

Stimulos.] *Stimulus.* Voſſ. pr. *ad dicendum etiam pudor ſtimulos habet, & dicendorum* &c. MSS. Voſſ. ſec. Colb.

Addit & dicendorum exſpectata laus] *Habet &.* Andr. Locat. Ald. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. omittunt vero haec Alm. Voſſ. pr. tert.

Mirumque.] *Utrumque.* Voſſ. pr. tert. ſed Regius jam caſtigavit corruptam codicum lectionem.

Congeſtu ſignorum.] *Concentu.* Andr. Ald. Baſil. Gryph. *cum geſtu.* Voſſ. pr. *contentus.* V. C. Alm. ego vulgatam recte ſe habere puto, non enim de claſſico agi puto, ſed de frequentia auditorum; quia, ut orator in foro, ita & miles, (id eſt, vir militaris, imperator vel dux, ut etiam apud Horat. IV. od. 6. 5. capiendum eſt) e tribunali alloquens milites, incitatur magis, ſi plura congerantur, & denſa circumſiſtant ſigna; ut ea in nummis, in quibus allocutiones illae exhibentur, videmus. vide Illuſtr. Spanh. de Praeſt. & uſ. num. diſſert. IX. Burm.

Et expellit.] Editio Lugdunenſis & *expolit*, quod fortaſſe nonnullis ſpecioſum videatur, quaſi diceret Fabius, cogitationes, rudes alioqui & inconditas, expoliri & certo ordine diſponi, accedente dicendi neceſſitate. Lectionem autem eſſe vitioſam docent optimi quique codices Andr. Ven. Sich. Par. Vaſc. Steph. Et quidem elegantiſſimus rhetor fortius tantum atque preſſius videtur indicare, quod per vocabulum *exprimit* ſignificavit, eſſe nimirum vim quandam in dicendi neceſſitate, quae quaſi ſolvit & liberat mentem, intellectumque noſtrum. Gibson. ex margine Steph. videtur haec lectio manaſſe. In V. C. Alm. turbatum erat in hac voce. Schelius ad Dial. de Orat. cap. 6. etiam *expellit* praetulit.

Placendi.] *Dicendi.* Voſſ. tert. a. m. pr.

Adeo pretium omnia exſpectant.] Quamvis *pretium* legatur, ſenſui tamen *praemium* convenire videtur. Regius. adeo *pretium omnia exſpectant.* Vall. lib. Voſſ. ſec. Locat. *praemium o. exſpectant.* Colin. Vidov. *pretium o. ſpectant.* Baſil. ego credo *praemium* illud ab interpretatione eſſe ortum, ut millies factum, ubi *pretium* fuerat ſcriptum. vid. Cl. Gronov. Obſ. II. 25. & ad Liv. XXVI. 40. & Heinſ. ad Ovid. Heroid. Ep. VI. 146. Burmannus.

Quiſque.] *Quiſquam* manifeſte legendum eſt. Regius.

Nec quiſquam.] *Exercitatione* eſt eo uſque provehenda *facultas extemporalis*, ut *cogitata* oratio non ſit melior aut praeſtantior *extemporali*, ſed ſit longe ſecurior, quia cogitandi ſpatium ſolet omnia efficere firmiora. Turneb.

Praecepimus.] *Praecipimus.* Voſſ. pr.

Facilitatem.] *Facultatem.* Voſſ. ſec. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Oxon. Obr.

Sed tutior.] *Sed utilior.* Baſil. Gryph.

Hanc felicitatem.] *Hanc facilitatem.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Baſil. Par. Obr. *facultatem.* Colon.

In proſa.] *In* non habet V. C. Alm. & mox *etiam carmine.*

Sint conſecuti.] Prior vox deeſt in edit. Obr.

An-

in carmine, ut Antipater Sidonius, & Licinius Archias. Credendum enim Ciceroni eſt: non quia noſtris quoque temporibus non & fecerint quidam hoc, & faciant, quod tamen ipſum non tam probabile puto (neque enim habet aut uſum res, aut neceſſitatem) quam exhortandis in hanc ſpem, qui foro praeparantur, utile exemplum. Neque vero tantam eſſe umquam fiduciam facilitatis velim, ut non breve ſaltem tempus, quod nuſquam fere deerit, ad ea, quae dicturi ſumus, diſpicienda ſumamus, quod quidem in judiciis ac foro datur ſemper. Neque enim quiſquam eſt, qui cauſſam, quam non didicerit, agat. Declamatores quoſdam perverſa ducit ambitio, ut expoſita controverſia protinus dicere velint: quin etiam, quod eſt in primis frivolum ac ſcenicum, verbum petant, quo incipiant. Sed tam contumelioſos in ſe ridet invicem eloquentia: & qui ſtultis videri eruditi volunt, ſtulti eruditis videntur. Si qua tamen fortuna tam ſubitam fecerit agendi neceſſitatem, mobiliore quodam opus erit ingenio, & vis omnis intendenda rebus, & in praeſentia remittendum aliquid ex cura verborum, ſi ſequi utrumque non dabitur. Tum & tardior pronuntiatio

Antipater.] *Antipater Sidonius* (ut ſcribit Cic. lib. 3. de Orat. cap. 30.) multa exercitatione fecerat, ut verſus hexametros & cujuſcunque alterius generis *ex tempore* funderet. idem ſcribit de *Archia*, in oratione pro eodem cap. 8. Turneb. *Antipater omnibus annis uno die tantum natali corripiebatur febri, & eo conſumptus eſt ſatis longa ſenecta* Plin. vii. 51. Almel.

Noſtris quoque.] *Quoque* deeſt Voſſ. tert.

Noſtris quoque.] Noſtris quoque temporibus non defuere, qui extemporali illa facultate valuerunt, talis fuit Joh. Picus Mirandulanus, de quo alibi diximus. Andreas Maro, quem Archiae fere comparat magnus Gyraldus Dialogo iv. Poëtar. His addi licet Conradum Goclenium, bonarum literarum apud Lovanienſes Profeſſorem, & haud ita pridem Jacôbum Davy Cardinalem Perronium. Colomes.

Et faciant.] *Et faciam.* Voſſ. tert. male. non enim ſe jactare ſolet Fabius, neque hanc promptam facilitatem laudare; ſed reſpicit forte ſui temporis Poëtas, Statium & Martialem, qui ſibi verſibus ex tempore fuſis placebant, ut notum.

Quod tam non ipſum probabile puto.] Perverſus eſt hoc loco verborum ordo: ſic autem corrigitur, ſi *tamen* particula loco illius *tam* ſcribatur, & illud *tam* ad *probabile* transferatur, hoc modo. *Quod tamen ipſum non tam probabile puto.* Regius. *Quod tamen ipſum tam probabile credo.* Voſſ. ſec. *credo* etiam Cod. Colb.

In hanc ſpem.] *In* deeſt Voſſ. pr. & tert.

Eſſe unquam tantam fiduciam facilitatis, ut non.] Etſi facile ſubintelligi poteſt, mihi tamen hoc verbum *velim* adſcribendum videtur, ut legatur hoc modo. *Neque vero eſſe umquam tantam fiduciam facilitatis velim.* Regius. deerant haec verba V. C. Alm. qui habebat, *neque vero tantam, breve ſaltem* &c. *tanta cuique eſſe debet fiducia facilitatis, ut.* Andr. *eſſe umquam tanta fiducia facilitatis, ut.* Voſſ. pr. tert. *velim* omittebant praeterea Voſſ. ſec. Locat.

Diſpicienda.] *Deſpicienda.* Voſſ. tert.

Quod quidem.] Deerant haec V. C. Alm.

Declamatores quoſdam.] Philoſtratus ait, *ſophiſtas*, cum ex tempore dicere ſolebant, tamen aliquantum ſpatii ſemper ſumpſiſſe ad cogitandum, extra unum *Gorgiam*, quem imitabantur Fabii tempore *declamatores.* Turneb. *declamantes.* Voſſ. pr. *quid perverſa diſcet ambitio.* Voſſ. pr. tert. *ducit* quoque aberat V. C. Alm. *acclamatores* quoque Baſil. marg.

Ac ſcenicum.] *Aſcenicum.* Voſſ. pr.

Eruditis judicantur.] *Videntur.* Baſil. marg.

Remittendum aliquid ex curâ verborum, ſi ſequi utrumque non dabitur.] Excidit *ſequi* quibuſdam Codicibus, vitio proculdubio Librarii alicujus, cui lectio poſſet ſine eo vocabulo integra videri. Illud autem, ne verbo uno Fabius privaretur, ex Codice MS. Bodlejano, editis Andreae, Aldi, Sichardi, & Pariſienſis, ſuo loco reſtituimus. Gibson. *ſequi* non habent Steph. Rogn. Leid. ſed Voſſ. ſec. Locat. Aldus & Colin. ita diſtinguunt, *verborum. Si ſequi utrumque non dabitur, tum & tardior*, &c.

Tum & tardior.] *Tamen &.* Baſil.

tiatio moras habet, & ſuſpenſa ac velut dubitans oratio: ut tamen deliberare, non haeſitare, videamur. Hoc, dum egredimur è portu, ſi nos nondum aptatis ſatis armamentis aget ventus: deinde paullatim ſimul euntes aptabimus vela, & diſponemus rudentes, & impleri ſinus optabimus. Id potius, quam ſe inani verborum torrenti dare, quaſi tempeſtatibus, quo volent, auferendum. Sed non minore ſtudio continetur haec facultas, quam paratur. Ars enim ſemel percepta, non labitur. Stilus quoque intermiſſione paullum admodum de celeritate de-

Tardior.] Attamen ne tum quidem deerit *cogitatio:* nam cum mora quadam in exordio loquemur, ac fingemus nos dubitare, ut interim cogitare poſſimus, quid ſit utile cauſae. TURNEBUS.

Hoc, dum egredimur.] Venuſta eſt *allegoria*, qua ſignificat initio ita eſſe dubitandum ac tarde loquendum, ut interea aliquid inveniamus. Etenim cum firmamenta cauſae invenerimus, celerior erit noſtra oratio. *Idem. hoc* ſcilicet faciendum. Virg. II. Georg. 352.

——— *Hoc effuſos munimen ad imbres:*
Hoc, ubi hiulca ſiti findit canis aeſtifer arva.

& v. 312.

Hoc, ubi non a ſtirpe valent. GALLAEUS.

Simul euntes.] *Simul inertes.* Voſſ. pr.

Aptabimus] *Aptamus.* Voſſ tert.

Id potius quam ſe i. v. t. d. quam ſi tempeſtatibus, qui volent, auferendum.] Hic quoque locus eſt depravatus, qui ſic a quibuſdam corrigitur, ut legant, *auferetur*, pro illo *auferendum*. Sed ne ſic quidem integer habetur ſenſus. mihi autem illa duo verba, *qui volent*, expungenda videntur ſolum, ut legatur, *id potius, quam ſe inani verborum torrenti dare quaſi tempeſtatibus auferendum.* REGIUS. *id protinus.* Voſſ. omn. *quam ſe mari verborum torrenti.* Voſſ. ſec. *qui volent.* Voſſ. pr. ſec. quod ex Vallae libro non improbat Aſcenſius; ſed in ablativo caſu pro *qua* capit. mavult tamen *quo* vel *qua*.

Sed non minore ſtudio continetur haec facultas, quam paratur.] Omiſſio vocabuli *non*, ut in editione Lugdunenſi videmus, deſtruit certè & evertit Fabii ſententiam. Praecipit enim ille, ſtylum jam comparatum non eſſe remittendum, quod niſi perpetuâ exercitatione retinendus non eſt. *Stylus* (inquit paulo inferius) *intermiſſione paullum admodum, de celeritate deperdit.* MS. Bodlejanus, omneſque editi ſaniores recte retinent voculam *non*.

Ars enim ſemel percepta non capitur.] Hic ſenſus aliquid mendae mihi contraxiſſe videtur. Obſcurior eſt enim, quam ut facile percipi poſſit. quo autem modo ſit illuſtrandus mihi non liquet. REGIUS. *Ars enim ſemel percepta non labitur.* Lectio omni ex parte integra, & menti Fabii pulcherrimè accommodata. Inſtituit ille comparationem inter ſtylum & artem; docetque juvenes, eorum eſſe longè diverſam rationem. Artem enim (inquit) ſi ſemel perceperis, ea facit in mente veſtigia, quae non facilè delentur. Stylus vero etiam firmatus, ſi vel minimum intermittatur, de celeritate ſua facilitateque deperdit. Unde manifeſtum eſt, mendosè legi, *Ars enim ſemel praecepta non labitur.* GIBSON. *percepta non capitur.* V. C. Alm. Locat. Ald. *percepta non rapitur.* Baſil. *percepta non labitur.* Steph. Gryph. Colin. Vidov. *praecepta non capitur.* Voſſ. ſec. *percepta mora labitur,* Obr. male puto Gibſonem haec explicare. idem enim, non diverſum, de arte & ſtilo adfirmare Fabium docet vocula *quoque*, cum ex ſententia Gibſonis debuiſſet dicere *ſtilus vero.* &c. quare putem excidiſſe vocem, & legendem *ars enim ſemel percepta non exercendo labitur*, vel ſimile quid: ſi uſus & exercitatio intermittatur, labitur ars. nam illud Obrechti *mora labitur*, obſcurius puto, niſi pro longo tempore ſumatur, quod ſine exercitatione inerter tranſigatur. Quod an notare poſſit videndum: certe paullo ante *moram ſtili* dixit, non intermiſſionem, ſed tarditatem. & modo, *tardior pronuntiatio moras habet:* imo per *moras, ſeceſſum, & ſilentium* quoſdam conſequi tentare, ut verba publice facere audeant, dixit in initio capitis hujus. hic vero *νώχνημα* ipſum, ut ſupra vocavit, non tantum *mora* debet intelligi, quae longum quidem tempus & tarditatem notat, ſed non inertiam & torporem. Ovidius paſſim queritur in Triſtibus & ex Ponto libris, ingenium, venam & uſum ſcribendi ſibi periiſſe *ſitu*, & non exercendo. ſic lib. III. Triſt. 14.

Sed, quaecumque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit arida facta ſitu.

vid. & v. XII. 2 & I. ex Pont. v. 8. & paſſim. & tale quid hic deſiderari puto. poſſet & legi *non uſu labitur.* Aſcenſii etiam interpretatio non placet, qui exponit *ars ſemel praecepta* (ſcil. a magiſtris, non ſaepius inculcata) *non capitur*, ſcil. a diſcipulis. Artem enim praecipue naturae, ſed quae tamen doctrina adjuvari poteſt, & conſuetudini adſcribit ubi-

Digitized by Google

deperdit: promptum hoc, & in expedito poſitum, exercitatione ſola continetur. Hac uti ſic optimum eſt, ut quotidie dicamus audientibus pluribus, maxime de quorum ſimus judicio ac opinione ſoliciti: rarum eſt enim, ut ſatis ſe quiſquam vereatur. Vel ſoli tamen dicamus potius, quam non omnino dicamus. Eſt illa exercitatio cogitandi, totaſque materias vel ſilentio (dum tamen quaſi dicat intra ſeipſum) perſequendi, quae nullo non & tempore & loco, quando non aliud agimus, explicari poteſt: & eſt in parte utilior, quam haec proxima. Diligentius enim componitur, quam illa, in qua contextum dicendi intermittere veremur. Rurſus illa prior plus confert, vocis firmitatem, oris facilitatem, motum corporis, qui & ipſe, ut dixi, excitat oratorem, & jactatione manus, pedis ſupploſione, ſicut cauda leones facere dicuntur, hortatur. Studendum vero ſemper, & ubique. Neque enim fere tam eſt ullus dies occupatus, ut nihil lucri, vel ut Cicero Brutum facere tradit, operae ad ſcribendum, aut

ubique fere, & hoc ipſo capite, Fabius. BURMANNUS.

In expedito poſitum.] *In expedito poſſint.* Voſſ. pr. & tert. *in exercitatione*, etiam pr. *Excitatione.* marg. Steph. & Vaſc.

Ac opinione.] *Atque opinione.* Ald.

Satis ſe quiſquam.] *Quiſquam* legendum eſt, non *quiſque.* REGIUS. *quiſque.* Voſſ. tert. ſenſus eſt, ſe judicem ſatis ſeverum timeat, cum ſibi indulgere omnes ſoleant & blandiri.

Quam non omnino dicamus.] Haec deſunt V. C. Alm. *quam non ἀπὸ* Voſſ. ſec.

Vel ſoli tamen.] *Vel ſolitae tamen.* Cod. Colb. *ſolita dicamus.* Vall. liber.

Eſt illa.] Alia quoque *eſt exercitatio extemporalis orationis*, quando cogitabundi materiam aliquam nobis proponimus, quam & perſequimur non loquentes, illa etenim *cogitatio* aequiparat pene dictionem. TURNEB. *eſt alia.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Ox. Obr.

Contra ipſum.] *Intra* ut legatur, ſenſus expoſcit. REGIUS. *intra ipſum.* Vall. lib. Locat. *contra ipſum.* Voſſ. pr. tert. *contra ſe ipſum.* marg. Baſil. quae in textu *dum tamen dicat intra ſe ipſum.*

Quae nullo non eſt tempore, re, loco.] *Eſt* verbum cum *re* ablativo, ut redundans, eradendum videtur. REGIUS. *quae nullo non tempore, re, loco.* Locat. *quae nullo non ex tempore loco.* Voſſ. ſec. *quae nullo non eſt tempore, teloco.* Voſſ. pr. tert. niſi quod in pr. *teloto.* *Quae nullo non tempore locoque.* Ald. Baſil. Vidov.

Quando non.] *Quomodo non.* Voſſ. pr. tert.

In parte utilior.] *In parte utilitatis.* V. C. Alm. *in poteſtate utilitatis.* Voſſ. pr. tert.

Veremur.] *Deberemus.* V. C. Alm.

Rurſus illa.] *Rurſus in illa.* Voſſ. pr. *in alia.* Voſſ ſec. tert. Locat. *illa alea prior.* Ald. *in alea plus prior.* marg. Baſil.

Vocis firmitatem, &c.] *Firmitate, oris facilitate, motu*, &c MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Excitat.] *Exſertant.* MS. Palat. unde *exſertat* amplectitur & illuſtrare conatur Gebhardus lib. III. Crepund. 18. ſed fruſtra. vox enim ſequens *hortatur*, vindicat praecedentem *excitat.*

Jactatione manus.] Lud. Creſollius Vacat. Autumnal. l 2. p. 338. 375.

Supploſione.] *Supploſione.* Voſſ. pr. tert. *jactionem*, & *supploſionem* habet Voſſ. ſec.

Sicut cauda leones.] Ariſt. & ex Ariſtotele Plinius ajunt, *leonem* ſe ad pugnam excitare cum verberatione caudae, qua flagellat latera ſua, ſic enim iram concipit. TURNEB.

Studendum.] *Studenter.* Voſſ. pr.

Studendum ſemper.] Plato Dialog. VII. de Legum latione; *Et vere, qui hoc agit, omnis nox ac dies non ſufficit, ut quod perfectum, & ſatis in ipſis eſt aſſecutus. Promat cum haec ita ſe habeant, exercitiis ordinem omnibus liberis per omne tempus conſtitutum eſſe oportet, ab aurora fere initio ſumpto, uſque ad alteram ſemper perpetuo auroram & ſolis ortum.* ALMEL.

Semper & ubique.] Vid. ad lib. I. cap. I.

Fere tam.] *Fere* non habet Voſſ. tert. *neque vero tam* Baſil.

Ullus dies.] *Dies* non eſt in V. C. Alm.

Nihil lucrativae ut Cicero, &c.] *Nihil lucri (vel ut C. B. f. t.) operae.* Andr. Ald. Vaſc. *lucri, vel ut Cicero &c.* Par. Steph. Roign. *lucri, ut Cicero*

B. f. t.

aut ad legendum, aut dicendum rapi aliquo momento temporis poſſit. Siquidem C. Carbo etiam in tabernaculo ſolebat hac uti exercitatione dicendi. Ne id quidem tacendum eſt, quod eidem Ciceroni placet, nullum noſtrum uſquam negligentem eſſe ſermonem, quidquid loquemur, ubicumque ſit pro ſua ſcilicet portione perfectum. Scribendum certe numquam eſt magis, quam cum multa dicemus ex tempore. Ita enim ſervabitur pondus, & innatans illa verborum facilitas in altum reducetur, ſicut ruſtici proximas vitis radices amputant, quae illam in ſummum ſolum ducant, ut inferiores penitus deſcendendo firmentur. Ac neſcio an, utrumque cum cura & ſtudio fecerimus, invicem proſit, ut ſcribendo dicamus diligentius, dicendo ſcribamus facilius. Scribendum ergo, quoties licebit; ſi id non dabitur, cogitandum: ab utroque excluſi, debent tamen adniti, ut neque deprehenſus orator, neque litigator deſtitutus eſſe videatur. Plerumque autem multa agentibus accidit, ut maxime neceſſaria, & utique initia ſcribant, cetera, quae domo afferunt, cogitatione complectantur, ſubitis ex tempore occurrant. Quod feciſſe M. Tullium commentariis ipſius apparet. Sed feruntur aliorum quoque, & inventi forte, ut eos dicturus quiſque com-

B. f. t. operae marg. Gryph. Vidov. ſuſpecta mihi vox illa *lucrativa*, cujus omnis auctoritas hoc ſolo Quinctiliani loco a Lexicographis nititur. quare Stephani lectio praeferenda videtur, ipſa vero verba Ciceronis ubi exſtent ignoro. ſed in Orator. c. 10. dicit, Brutum numquam] intermittere ſtudia doctrinae, & ſemper aliquid ſcribere. Ciceronem vero *lucrativam operam* dixiſſe minime credo. Burm.

C. Carbo.] *Cajus Carbo*, qui ſecutus eſt partes Marianas adverſus *Syllam*, in ſuo tentorio exercere ſolebat *eloquentiam*. Sic Brutus ea nocte, quae praeceſſit praelium Pharſalicum, ſcribebat in tentorio epitomen *Polybii*. Turneb. Ciceronis de hoc Oratore judicium vide cap. 86. de Clar. Orator. Almel.

Loquemur.] *Loqueremur.* Voſſ. tert. *loquimur.* Voſſ. ſec.

Perfectum.] *Perfecte.* V. C. Alm.

Quam cum.] *Cum* deeſt Voſſ. tert.

Servabitur.] *Servabit.* Voſſ. tert.

Et trans in illa verborum facilitas in altum reducatur.] Hic quoque ſenſus ita eſt depravatus, ut nondum mihi potuerit emendari. Regius. haec eſt Locatelli & forte vetuſtiorum editorum lectio. *& intrans illa v. f. i. a. reducatur.* Voſſ. ſec. Andr Ald. Baſil. marg. Vaſ. Steph. *& vibrans illa* &c. *reducetur.* Vaſ. Steph. Colin. Vidov. Gryph. Roign. *una trans.* Voſſ. pr. tert. ſed *reducatur* eſt etiam in pr. *innatans.* Parae. Leid. Oxon. Obr. unde autem haec lectio, an ex libris ſcriptis, an ex conjectura, ſit profecta, non indicarunt. ſed rectam eſſe & probam puto. vide quae ad lib. VII. cap. I. notavimus.

Vitis radices.] *Radices* deerat V. C. Alm.

Debent tamen vincere.] In quibuſdam exemplaribus pro illo *vincere*, *inniti* legitur & rectius, ut mihi videtur. Regius. *vincere.* Locat. *micere.* V. C. Alm. *debent tamen non eſſe.* Voſſ. pr. & tert. *inniti.* Voſſ. ſec. Ald. *adniti.* Steph. Gryph. Baſil. Colin. & alii. *vincere adniti.* Vidov. *debet tamen dicere.* Obr. *debemus tamen adniti* conjiciebat Francius. *unice adniti* Pith. corruptum locum eſſe tot variae lectiones indicant; Obrechti vero correctio non abſurda, ſi vel *excluſus*, vel *debent* edidiſſet.

Plerunque autem.] Sic hoc tempore extant prooemia Demoſthenis *judicialis generis* & *ſuaſorii*, quae ſibi comparaverat ille, & in commentarios redegerat. Turneb.

Caeteraque domo afferant.] *Quae* ſcribatur, ut nomen ſit, non copula, & *afferunt*, non *afferant*, eſt legendum. Regius. *caeteraque domo afferunt.* Locat.

Quod feciſſe M. Tullium, &c.] *Commentarii*, libri ſunt, qui ſummas rerum complectuntur: illi conficiebantur ab oratoribus ad *cauſae diſpoſitionem* & *memoriam*. Turneb.

Commentariis ipſius.] *Suis commentariis.* MSS. Colb. Voſſ. ſec. *commentari ſi per ſuis appareret.* Voſſ. pr.

Aliorum quoque.] *Aliorum*, *quorum.* Voſſ. pr.

De

compoſuerat, & in libros digeſti: ut cauſſarum quae ſunt actae à Servio Sulpitio, cujus tres orationes exſtant. Sed hi, de quibus loquor, commentarii ita ſunt exacti, ut ab ipſo mihi in memoriam poſteritatis eſſe videantur compoſiti. Nam Ciceronis ad praeſens modo tempus aptatos libertus Tyro contraxit: quos non ideo excuſo, quia non probem, ſed ut ſint magis admirabiles. In hoc genere prorſus recipio hanc brevem annotationem, libelloſque, qui vel manu teneantur, & ad quos interim reſpicere fas ſit. Illud, quod Laenas praecipit, diſplicet mihi, quae ſcripſerimus, in ſummas, ſive commentarios & capita, conferre. facit enim & diſcendi negligentiam haec ipſa fiducia, & lacerat ac deformat orationem. Ego autem ne ſcribendum quidem puto, quod ſimus memoria proſecuturi. Nam hîc quoque accidit, ut revocet nos cogitatio ad illa elaborata, nec ſinat praeſentem fortunam experiri. Sic anceps inter utrumque animus aeſtuat, cum & ſcripta perdidit, & non quaerit nova. Sed de memoria deſtinatus eſt libro proximo locus, nec huic parti ſubjungendus, quia ſunt alia prius nobis dicenda.

De quibus loquor.] *Loquor* deeſt Voſſ. tert. *de quibus locis.* V. C. Alm.

Nam Ciceronis.] *Jam.* Voſſ. tert. Ald.

Non ideo excuſo.] *Non in eo excuſo.* V. C. Alm.

In hoc genere.] Sunt quidam libelli minores *commentariis*, qui capita cauſae breviter complectuntur: eos in manu ad memoriam tenere ſolebant oratores, unde *enchiridia* appellantur: vulgo *memorias* & *brevia* appellamus. TURNEB.

Qui vel manu.] *Vel* omiſit Ald.

Fas ſit.] *Dixit.* Voſſ. tert.

Laenas.] Eſt *Popilius Lenas*, cujus & meminit lib. XI. cap. 3. in f. quis vero ſit ille ignoro, non enim alterum ex Popiliis, quos Cicero in Bruto cap. 25. inter Oratores numerat, puto. male ſupra lib. III. I. ſuſpicatus eram, Vipſanium Laenatem eſſe.

Diſplicet mihi, ne in iis, quae.] Adeo corruptus eſt hic ſenſus, ut neque mihi percipi, neque emendari poſſit. REGIUS. *mihi ne in his quae ſcripſerimus.* MSS. Bodl. Alm. marg. Baſil. *mihi haec ne in his quae.* Voſſ. tert. *mihi nec in iis.* Voſſ. ſec. *mihi hoc ne in his quae.* Voſſ. pr. *ne in iis quae.* Ald. *mihi ea quae.* Obr.

In ſummas.] *Vel in ſummas.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. *velut in ſummas.* Obr.

Sive commentarios.] *In commentarium.* Voſſ. pr. tert.

Diſcendi.] *Ediſcendi.* MSS. Joan. Voſſ. ſec. *dicendi.* Steph.

Autem ne.] *Nec* Voſſ. pr. tert.

•*Quod ſimus memoria.*] Sic quidem legitur, ſed niſi corrigatur hic ſenſus, ſibi ipſi Fabius videbitur repugnare. ſcribendas enim orationes praecipit, ut eas facilius memoria complecti poſſimus. quare *non* adſcribendum mihi videtur, ut legatur, *quod non ſimus.* REGIUS. omittunt *non* omnes fere, praeter Ald. Coljn. & defendit vulgatam lectionem Aſcenſius. *puto & ſimus.* V. C. Alm.

Perſecuturi.] *Proſecuturi.* Voſſ. ſec. Val. lib. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Nam hic.] *Nam hoc.* MSS. Voſſ. ſec. Colb. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *nam id.* V. C. Alm.

Perdidit.] *Perdit.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Sed de memoria.] *Sed memoria deſtinatus eſt libro proximo, ne huic.* V. C. Alm.

Nobis dicenda.] *Nobis dicenda de his quae ſunt.* Voſſ. pr. tert. *de is quae ſunt.* V. C. Alm.

Digitized by Google

M. FAB. QUINCTILIANI
DE
INSTITUTIONE
ORATORIA
LIBER UNDECIMUS.

CAPUT I.

Praefatio, & de apte dicendo.

I. Parata, ſicut ſuperiori libro continetur, facultate ſcribendi, cogitandique, & ex tempore etiam, cum res poſcet, orandi, proxima eſt cura, ut *dicamus apte:* quam virtutem quartam elocutionis Cicero demonſtrat, quaeque meo quidem judicio maxime neceſſaria eſt. Nam cum ſit ornatus orationis varius & multiplex, conveniatque alius alii: niſi fuerit accommodatus rebus atque perſonis, non modo non illuſtrabit eam, ſed etiam deſtruet, & vim rerum in contrarium vertet. Quid enim prodeſt, eſſe verba & Latina, & ſignificantia, & nitida, figuris etiam numeriſque elaborata, niſi cum iis, in quae judicem duci formarique volumus, conſentiant? Si genus ſublime dicendi parvis in cauſſis, parvum limatumque grandibus, laetum triſtibus,

De *verbis latinis* dictum eſt libro primo, de *perſpicuis* & *ornatis* libro octavo, nono, decimo: reliqua pars eſt, dicere *apte* & *commodate*, quod eſt orationem rebus & perſonis convenientem habere. Atque huic parti ſubjicitur *decorum*, de quo multa à philoſophis & oratoribus ſcribuntur. attamen *apte* dicere nonnulli ſubjiciunt *ornatui*, ut docuit Fabius libro primo, qui tamen ſeparavit libro octavo. TURNEB.

Parata.] *Narrata.* Ald.

Facultate.] *Facultates.* Voſſ. pr.

Quartam.] Cicer. III. de Orat. 10.

Ornatus orationis.] *Ornatus orbis.* Voſſ. tert.

Alias alii.] *Alius* legendum, non *alias*. REGIUS. *alia.* Voſſ. pr. tert.

Non modo non illuſtrabit.] *Non modo illuſtrabit.* Voſſ. pr. tert. & certe ſaepe, *non modo*, pro *non modo non*, dici a veteribus obſervarunt viri docti. vid. Manut. ad Cicer. I. ad fam. 9. Muret. X. Var. lect 7. Boſ. ad Cicer. IV. ad Att. 2. & 14. Gronov. ad Liv. XXV. 26. Graev. ad Cicer. pro Quinct. 4. & Comment. ad Juſtin. II. I. & in hoc ipſo capite mox, *in quibus non ſolum cantare, ſed ne argumentari quidem decet.* ubi etiam alterum *non* intruſerunt. BURM.

Illuſtrabit.] *Luſtrabit.* V. C. Alm.

Sed etiam deſtruet.] *Sed &.* Locat. Ald. Colin. Vidov.

Quid enim prodeſt.] *Quid enim putē.* V. C. Alm.

Etiam numeriſque.] Non habet V. C. Alm.

Elaborata.] *Laborata.* Voſſ. pr.

Si genus.] *Segnius.* Voſſ. pr.

Parvum limatumque.] *Parvum* non eſt in Baſil.

par-

bus, lene aſperis, minax ſupplicibus, ſummiſſum concitatis, trux atque violentum jucundis adhibeamus? Ut monilibus, & margaritis, ac veſte longa, quae ſunt ornamenta feminarum, deformentur viri, nec habitus triumphalis, quo nihil excogitari poteſt auguſtius, feminas deceat. Hunc locum Cicero breviter in tertio de oratore libro perſtringit: neque tamen videri poteſt quidquam omiſiſſe, dicendo, *non omni cauſſae, nec auditori, nec perſonae, nec tempori congruere orationis unum genus.* Nec fere pluribus in Oratore eadem. Sed illic L. Craſſus, cum apud ſummos oratores, hominesque eruditiſſimos dicat, ſatis habet, partem hanc velut notare inter agnoſcentes. Et hic Cicero alloquens Brutum teſtatur eſſe haec ei nota, ideoque brevius à ſe dici, quamquam ſit fuſus locus, tracteturque à philoſophis latius. Nos inſtitutionem profeſſi, non ſolum ſcientibus iſta, ſed etiam diſcentibus tradimus: ideoque paullo pluribus verbis debet haberi venia. Quare notum ſit nobis ante omnia, quid *conciliando, docendo, movendo* judici conveniat: quid quaque parte orationis petamus. Ita neque vetera, aut tranſlata, aut ficta verba in *incipiendo, narrando, argumentando* tractabimus, neque decurrentes contexto nitore circuitus, ubi dividenda erit cauſſa, & in partes ſuas digerenda, neque humile atque

parvum limatum. Voſſ. ſec.

Nec habitus triumphalis.] Mulieres habent *inſtitas* & *ſtolas longas*, quae ſunt *talares:* at triumphantes utuntur *trabea, veſte picta,* & *toga palmata.* Turneb.

Hunc locum Cicero.] Excuſat *Ciceronem* Fabius, qui breviter hanc partem tractaverit. ſcribebat enim ad doctos & peritos: itaque potius opus erat *admonitione*, quam *praeceptione.* Fabius autem inſtituit *diſcentes* & *rudes.* Idem. vid. Cicer. III. de Orat. 55.

In tertio.] *Tertio* deeſt V. C. Alm.

In Oratore.] Cap. 21. 22. 35. & alibi.

Nec fere pluribus in oratione eadem.] Licet ita legatur in exemplaribus, auſim tamen affirmare, non *in oratione,* ſed *in oratore* legendum, id quod facile ex iis, quae ſequuntur, *Et hic Cicero Brutum alloquens, &c.* apparet. in Oratore autem Brutum alloquitur Cicero. Regius. *Oratione.* Voſſ. tert.

Partem hanc.] *Partem oratoris hanc.* Voſſ. tert.

Tracteturque a philoſophis latius.] Hoc ideo ait, quia huic parti ſubjicitur *decorum*, de quo philoſophi in Officiis tractare ſolent copioſiſſime. Turneb.

Inſtitutionem.] *Inſtitutione.* Voſſ. pr. tert.

Scientibus ita.] S litera adſcripta, *iſta* legendum eſt. Regius.*

Sit nobis.] *Nobis* non habet V. C. Alm.

Monendo judici.] N litera in *v* converſa, *movendo* legendum eſt. Regius.

Ita neque vetera.] Quando judicem nobis conciliamus, aut docemus, ut in narratione & argumentatione, veteribus verbis audacter tranſlatis aut fictis eſt ſuperſedendum. Haec autem locum habent in *amplificationibus* & *locis communibus:* in *epilogis* etiam apte uſurpantur. Turneb. *Nec vetera, nec tranſlata.* edit. Obrecht.

In incipiendo.] *In* non agnoſcunt Locat. Ald. Vaſc. Steph. Colin. Vidov. Baſil. Gryph. *verba imponendo.* Voſſ. ſec.

Tractabimus.] Non concoquit hanc vocem Rollinus, quam, ſi non pro *uſurpabimus* licet explicare, mallet *aptabimus.* ſed eleganter Quinctil. more ſuo *tractabimus verba*, dicit, pro ſummo ſtudio & anxio examine ſingula excutiemus, ut, quod cuique parti conveniat, eligamus. Ita lib. x. cap. 2. *non enim ſcripta, lectione ſecura tranſcurrimus, ſed tractamus ſingula, & neceſſario introſpicimus, &c.* & ita Ciceronem locutum ad lib. VII. cap. I. notavimus: ubi plura de hac voce. deducta eſt tranſlatio ab illis, qui materiam ſequacem, ut ceram, lutum &c. tractant, & in formas, quas volunt, ducunt. ut *tractare ceram.* Ovid. II. art. 49. & VIII. Met. 196. extendit vero hoc verbum vim ſuam etiam ad ſequens *decurrentes circuitus*, qui tractari non nimis artificioſe debent in diviſionibus & partitionibus. Burm.

Digerenda.] *Dirigenda.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec.

atque quotidianum ſermonis genus, & compoſitione ipſa diſſolutum, epilogis dabimus, nec jocis lacrimas, ubi opus erit miſeratione, ſiccabimus. Nam ornatus omnis non tam ſua, quam rei, cui adhibetur, conditione conſtat: nec plus refert, quid dicas, quam quo loco. Sed totum hoc, *apte dicere*, non *elocutionis* tantum genere conſtat, ſed eſt cum *inventione* commune. Nam ſi tantum habent etiam verba momentum, quanto res ipſae majus? Quarum quae eſſet obſervatio, ſuis locis ſubinde ſubjecimus. Illud eſt diligentius docendum, eum demum dicere apte, qui, non ſolum *quid expediat*, ſed etiam *quid deceat*, inſpexerit. Nec me fugit, plerumque haec eſſe conjuncta. Nam quod decet, fere prodeſt: neque alio magis animi judicum conciliari, aut, ſi res in contrarium tulit, alienari ſolent. Aliquando tamen & haec diſſentiunt. Quoties autem pugnabunt, ipſam utilitatem vincet quod decet. Nam quis neſcit, nihil magis profuturum ad abſolutionem Socrati fuiſſe, quam ſi eſſet uſus illo judiciali genere defenſionis, & oratione ſummiſſa conciliaſſet judicum animos ſibi, crimenque ipſum ſolicite redarguiſſet? Verum id eum minime decebat: ideoque ſic egit, ut qui poenam ſuam honoribus ſummis eſſet aeſtimaturus. Maluit enim vir ſapientiſſimus, quod ſupereſſet ex vita, ſibi perire, quam quod praeteriſſet. Et quando ab hominibus ſui temporis parum intelligebatur,

Andr. Vidov. marg. Baſil. vid. ad lib. 11. 6. & 1. 4.

Nec jocis.] *Ne jocis.* Voſſ. pr.

Ubi opus erit.] Aliquid verborum hic deeſſe videtur. Forſitan autem *nec* particula iterum eſt adſcribenda, ut legatur, *nec ubi opus erit miſeratione, ſiccabimus.* REGIUS.

Nam ornatus omnis.] *Ornatus* non tam expenditur ex *ſe*, quam ex *relatione*: itaque numeroſa compoſitio, quae videtur ex ſe ornata, in tenui dicendi genere inornata eſt, quia non eſt apta. TURNEB.

Quam quo loco.] *Quam loco.* Voſſ. pr.

Sed totum hoc.] *Sed circum hoc.* V. C. Alm.

Sed eſt cum invent.] Ut ſi in cauſa tenui utaris graviſſimo loco communi, de majeſtate populi Romani, aut res afferas grandiores, quam poſtulet cauſa. TURNEB. *commune* non habet V. C. Alm.

Habent.] *Habeat.* Voſſ. pr. tert.

Quanto res ipſa magis.] *Ipſae* plurium numero legendum eſt, & *majus* loco *magis* reponendum mihi videtur, ut intelligamus res ipſas multo majus habere momentum, quam verba. REGIUS. *magis.* Voſſ. omn. Locat.

Diligentius dicendum.] *I* vocali in *o* converſa, *docendum* a quibuſdam recte legitur. REGIUS.

Sed etiam quid deceat.] Hoc tamen *decorum* proprie non intelligitur de *philoſophico*, quanquam de eo quoque, ſed potius de *decoro poetico.* id autem eſt, cum accommodatur oratio rebus & perſonis. TURNEB. a verbo *deceat* uſque ad *fere prodeſt*, omnia deerant in V. C. Alm. qui *ſed etiam quid deceat fere prodeſt*, habebat.

Nam quod deceat.] *Decet* legendum eſt. REGIUS. *deceat* Voſſ. omnes.

Animi judicum.] *Judicium.* Voſſ. tert. ut & mox ſemel iterumque *judicium animos.* an ut & *principium* pro *principum*, & ſimilia in MSS. occurrere, notarunt viri docti? Et ita *judicium* mox hoc ipſo capite, & bis terque in declamationibus. vid. decl. cccx. BURM.

Utilitatem vincet.] *Vincat* malebat Francius.

Nihil magis profuturum.] *Profuturam.* V. C. Alm.

Oratione ſummiſſa.] *Summa* quoſdam legere ex Badii notis colligitur. & ita Locat.

Ut qui poenam ſuam.] Nam, ut ait Cicero (1. de Orat. 54) ſic cauſam egit *Socrates*, ut non ſupplex aut reus, ſed magiſter & dominus judicum videretur. quin etiam dixit ſe meruiſſe, ut publice in Prytaneo aleretur. TURNEB.

Maluit enim ſapientiſſimus, quod ſupereſſet ex vita ſibi aperire.] Sic quidem in exemplaribus legitur, ſed *vir* mihi adſcribendum videtur, & *a* litera eraſa, *perire* legendum, hoc modo. *maluit enim*

vir

ligebatur, poſterorum ſe judiciis reſervavit, brevi detrimento jam ultimae ſenectutis aevum ſeculorum omnium conſecutus. Itaque quamvis Lyſias, qui tum in dicendo praeſtantiſſimus habebatur, defenſionem illi ſcriptam attuliſſet, uti ea noluit: cum bonam quidem, ſed parum ſibi convenientem, judicaſſet. Quo vel ſolo patet, non perſuadendi, ſed bene dicendi finem in oratore ſervandum, cum interim perſuadere deforme ſit. Non fuit hoc utile abſolutioni: ſed (quod eſt majus) homini fuit. Et nos ſecundum communem potius loquendi conſuetudinem, quam ipſam veritatis regulam, diviſione hac utimur, ut ab eo, quod deceat, utilitatem ſeparemus. Niſi forte prior ille Africanus, qui patria cedere, quam cum tribuno plebis humillimo contendere de innocentia ſua maluit, inutiliter ſibi videtur conſuluiſſe. Aut P. Rutilius, vel quum illo pene Socratico genere defenſionis eſt uſus, vel quum, revocante eum P. Sylla, manere in exilio maluit, quid ſibi maxime conduceret, neſciebat. Hi vero parva illa, quae abjectiſſimus quiſque animus utilia credit, ſi cum virtute conferantur, deſpicienda judicaverunt: ideoque perpetua ſeculorum admiratione celebrantur. Neque nos ſimus tam humiles, ut, quae laudamus, inutilia credamus. Sed hoc qualecumque diſcrimen raro admodum evenit. Ceterum idem fere (ut dixi) in omni genere cauſſarum & proderit, & decebit, Eſt autem quod omnes & ſemper & ubique ſuadere, ac dicere

vir ſapientiſſimus, quod ſupereſſet ex vita ſibi perire. Regius. *ſupereſſet & vita.* Voſſ. ſec.

Poſterorum.] *Poſteriorum.* Voſſ. tert.

Qui tum in dicendo.] *Qui unus tum.* marg Baſil. & Gryph. neque ineleganter. Cicer. IV. ad fam. 8. *neque monere te audeo praeſtanti prudentia virum, nec confirmare maximi animi hominem, unumque fortiſſimum.* ut ibi Codices optimi. pro Scauro. *Tubulum unum ex omni memoria ſceleratiſſimum & audaciſſimum.* & ita paſſim ille. ut & Virgil. II. Aeneid. 426. *Juſtiſſimus unus:* ſic & *unus omnium* de quo vid. ad lib. VI. 3. Burm.

Attuliſſet.] *Obtuliſſet.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Vidov. Colin. Gryph. Baſil.

Uti ea noluit.] Sic enim Socrates reſpondit Lyſiae, *Quemadmodum ſi calceos Sicyonios mihi afferres, quia muliebres eſſent, illis non uterer:* ſic oratione tua non utar, quia parum decora mihi foret. Turneb.

Cum bonam.] *Cum ea bonam.* V. C. Alm. *bonum.* Locat. *cum eam bonam.* Ald.

Sed bene dicendi.] Vid. lib. II. cap. 15.

Quod eſt majus.] *Quid eſt.* Voſſ. pr.

Et nos ſecundum communem.] Nam ſecundum Stoïcos, cum *omne decorum ſit honeſtum, omneque honeſtum utile, omne decorum eſt utile.* hoc autem de *decoro philoſophico* eſt intelligendum. Turneb.

Etiam nos. Locat. omittit particulam Ald.

Prior ille Africanus.] *Scipio Africanus* à Petilio Aleo Tribun. pleb. vel (ut alii dicunt) à Naevio in jus eſt vocatus, atque accuſatus, quod pecunia victo Antiocho parta populum Romanum fraudaſſet. quamobrem *Linternum* ſeceſſit, ubi periit. Turneb.

De innocentia.] *De* non habent Voſſ. omn.

Rutilius.] Vide de hoc Rutilio Cicer. I. de Orat. 53. Val. Max. VI. 4. Almel.

Vel quum.] *Vel* deeſt V. C. Alm. *cum* vero Voſſ. pr.

Quod ſibi maxime.] *Quid* legendum eſt. Regius.

Hi vero parva illa.] Optimi illi viri non ſepararunt *decorum* ab *utili:* & vulgarem utilitatem, quae à virtute abeſt, contempſerunt. Turnebus.

Neque nos ſimus.] *Sumus.* V. C. Alm.

Sed hoc qualecumque.] *Sed qualecunque.* Voſſ. ſec. tert. Ald.

Evenit.] *Eveniet.* Voſſ. tert. Ald. *eveniret.* Voſſ. ſec.

Ceterum.] Deeſt haec vox Voſſ. pr.

Eſt autem.] Quae cum *recto* atque *virtute* conjuncta ſunt, illa ſemper ſunt *decora*, & *contraria indecora*: at quae pendent ex mediis officiis aut

 rebus

dicere honeſte, facereque deceat, contraque neminem ullo umquam in loco turpiter. Minora vero, quaeque ſunt ex mediis, plurumque ſunt talia, ut aliis ſint concedenda, aliis non ſint, aut *pro perſona, tempore, loco, cauſſa* magis ac minus vel excuſanda debeant videri, vel reprehendenda. Cum dicamus autem de rebus aut alienis, aut noſtris, dividenda ratio eſt eorum, dum ſciamus pleraque neutro loco convenire. In primis igitur *omnis ſui vitioſa jactatio eſt*, eloquentiae tamen in oratore praecipue: afſertque audientibus non faſtidium modo, ſed plerumque etiam odium. Habet enim mens noſtra natura ſublime quiddam & erectum, & impatiens ſuperioris. Ideoque abjectos, aut ſummittentes ſe, libenter allevamus, quia hoc facere tamquam majores videmur: &, quoties diſceſſit aemulatio, ſuccedit humanitas. At qui ſe ſupra modum extollit, premere ac deſpicere creditur, nec tam ſe majorem, quam minores ceteros facere. Inde invident humiliores. Hoc vitium eſt eorum, qui nec cedere volunt, nec poſſunt contendere: rident ſuperiores, improbant bonos. Plerumque vero deprehendas arrogantium fallacem de ſe opinionem: ſed in his veri quoque ſufficit

rebus indifferentibus, pro ratione circunſtantiae nunc ſunt *decora*, nunc *indecora*: ut verba Therſitae adverſus Agamemnonem ridentur, eadem ſi dicerentur à Diomede, non ridentur. ita perſona *decorum* fecit & *indecorum*. TURNEB.

Perſuadere ac dicere honeſte, contra quem neminem.] Si *que*, *m* litera eraſa, ſcribatur, ut ſit copula, nimirum hic ſenſus videri poterit abſolutus; tametſi in quibuſdam exemplaribus *honeſteque facere* adſcripta ſint. in aliis autem etiam *deceat.* hoc modo. *Ac dicere honeſte honeſteque facere deceat.* REGIUS. *ſuadere.* Voſſ. pr. Steph. Leid. Oxon. Obr. *ubique facere ac dicere honeſte deceat.* V. C. Alm. *dicere honeſte contraque.* Voſſ. ſec. Locat. *facereque deceat* deſunt Voſſ. pr. tert. *dicere honeſte, honeſteque facere deceat.* Ald. Colin. Vidov. Baſil. Gryph.

Contraque.] *Quamque.* Voſſ. tert.

In loco.] *In* deeſt Voſſ. I.

Minora vero quaeque ſunt ex mediis plura ſunt talia.] *Que* copula eradatur, ut *quae* ſolum legatur, & *plerumque*, non *plura*, ſcribatur. REGIUS. *Minora vero, quaeque ſunt ex mediis, plerunque ſunt talia, ut* &c. MS. Bodlejanus, atque editi quique meliores. *Plura ſunt talia*, editio Lugdunenſis, abſque omni & ſenſu & auctoritate. GIBSON. *quaeque.* Alm. Voſſ. om. Loc. Steph. Gryph. Baſil. Leid. Oxon. Ob. *plura ſunt.* Voſſ. ſec. Locat. marg. Baſil. quod defendit Aſcenſius.

Concedenda.] *Contemnenda.* V. C. Alm.

Excuſanda.] *Excuſata.* MSS. Alm. Colb. Voſſ. omn. Locat. Ald. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Tamen in oratore.] *Tamen entionibus non faſtidium.* V. C. Alm. omiſſis reliquis.

Etiam odium.] Quinct. I. 6. *ſed opus eſt modo, ut neque crebra ſint haec, neque manifeſta, quia nihil eſt odioſius affectatione.* ALMEL.

Habet enim mens noſtra.] Cum quiſpiam ſe commendat & extollit, id ita auditor accipit, quaſi id dictum ſit in ſui contemptum, atque aegerrime fert ſuperiorem eſſe oratorem, ac vere ſui *commendatio* eſt alterius *depreſſio.* TURNEB.

Et erectum.] *Et rectum.* V. C. Alm.

Qui nec credere.] *R* litera eraſa, *cedere* emendate in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. *credere.* Voſſ. ſec. *ne cedere.* Steph. *hoc officium eſt.* etiam V. C. Alm.

Improbant bonis.] *S* litera expuncta, *boni* legendum eſt. REGIUS. *boni.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Obr. *bonos* reliqui fere omnes. forte trajecta hic ſunt verba, & ita conſtituenda, *facere: hoc vitium eſt eorum, qui nec cedere volunt, nec poſſunt contendere. Inde invident humiliores, rident ſuperiores, improbant boni.* BURM.

Deprehendas.] *Reprehendas*, ſed correctum *deprehendas.* Voſſ. tert.

Fallacem.] *Falſam* MS. Bodl. And. Ald. Vidov.

De ſe opinionem.] *De ſe* abeſt Voſſ. omn.

In his veri quoque.] *In his veris.* Voſſ. pr. tert. *in veris.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr. *in veri.* V. C. Alm. *in verbis* MS.

ſufficit conſcientia. Reprehenſus eſt in hac parte non mediocriter Cicero, quamquam is quidem rerum à ſe geſtarum major, quam eloquentiae, fuit in orationibus utique jactator. At plerumque illud quoque non ſine aliqua ratione fecit. Aut enim tuebatur eos, quibus erat uſus adjutoribus in opprimenda conjuratione, aut reſpondebat invidiae: cui tamen non fuit par, ſervatae patriae poenam paſſus exſilium: ut illorum, quae egerat in conſulatu, frequens commemoratio poſſit videri non gloriae magis, quam defenſioni, data. Eloquentiam quidem cum pleniſſimam diverſae partis advocatis concederet, ſibi numquam in agendo immodice arrogavit. Illius ſunt enim, *Siquid eſt in me ingenii, judices, quod ſentio quam ſit exiguum.* &, *Nam quo minus ingenio poſſum, ſubſidium mihi diligentia comparavi.* Quinetiam contra Q. Caecilium de accuſatore in Verrem conſtituendo, quamvis multum eſſet in hoc quoque momenti, uter ad agendum magis idoneus veniret, dicendi tamen facultatem magis illi detraxit, quam arrogavit ſibi: *ſeque non conſequutum, ſed omnia feciſſe, ut poſſet eam conſequi*, dixit. In epiſtolis aliquando familiariter apud amicos, nonnumquam in dialogis, aliena tamen perſona, verum de eloquentia ſua dicit. Et aperte tamen gloriari, neſcio an ſit magis tolerabile vel ipſa vitii hujus ſimplicitate, quam illa jactatione perverſa, ſi abundans opibus pauperem ſe neget, nobilis obſcurum, & potens infirmum, quam ſi ſe diſertus imperitum plane & infantem vocet. Ambitioſiſſimum

MS. Joan. Andr. Par.

Reprehenſus eſt in hac.] Plutar. etiam in comparatione Demoſthenis & Ciceronis, Ciceronem vituperat praeſertim hoc nomine, *quod nimius ſit jactator:* à quo vitio procul ſane abeſt Demoſthenes. Ciceronem tamen Fabius excuſat. TURNEB.

Ratione fecit.] *Facit.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. turbat hic vehementer Voſſ. tert. & mutilus eſt. *Fecit ratione.* Obr.

Opprimenda conjuratione aut reſpondebat.] *In opprimenda ponebat*, omiſſis reliquis, Voſſ. pr. tert. forte *in opprimenda conjuratione, aut reponebat invidiae.* ut quidam illud Juvenalis Satyr. 1. *numquamne reponam* exponunt. BURM.

Ut illorum.] *Ut aliorum.* Voſſ. pr.

In conſulatu.] *Conſulatu.* Voſſ. pr. tert. *conſul.* Voſſ. ſec.

Sibi numquam.] *Sibi in agendo immodice introgavit.* V. C. Alm.

Illius ſunt.] *Illius, ſi quid eſt ingenii mei judices.* Voſſ. ſec. *illius ſunt ſi judices ingenii mei.* Voſſ. tert.

Si quid eſt.] Eſt initium Orationis pro Archia.

Nam quo.] *Quia ingenio.* Voſſ. ſec. *nam quod.* Voſſ. pr. *& quod ingenio.* Voſſ tert. *nam* deeſt V. C. Alm. eſt ex Oratione pro Quinct. c. 1. ubi & *nam quod* quoſdam legere Lambinus notavit. deinde legitur *ſubſidio mihi diligentiam comparavi.* ut etiam expreſſerunt Ald. Colin. Vidov. Baſil. Gryph.

Seque non conſecutum.] *Non* abeſt Voſſ. pr. tert.

Aliena tamen.] *Aliena* non habent Voſſ. pr. tert.

Verum de eloquentia.] *Verum gloriari neſcio.* omiſſis reliquis V. C. Alm.

Et aperte tamen.] Nonnulli diſſimulatione quadam ſe laudant, quae res multo eſt intolerabilior, propter *hypocriſim*, quam *aperta ſui laudatio.* TURNEB. vide Caſaub. ad Theoph. Caract. [illegible], pag. 171.

Vitii hujus.] *Vim hujus.* Voſſ. pr. *ipſa alia vitii hujus*, V. C. Alm. *ipſa illa vitii hujus.* Ald. Vidov.

Quam illa jactatione perverſa.] Mallet Rollinus *jactatio*, vel haec verba delere, ſi *neget* ſit retinendum. forte *q. i. j. perverſa uti.*

Se neget.] *Neget* non habent V. C. Alm. Vaſc. Steph.

Nobilis.] *Nobile.* Voſſ. pr.

Quam ſi ſe.] *Et diſertus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Ald.

mum gloriandi genus eſt etiam deridere. Ab aliis ergo laudemur. Nam ipſos, ut Demoſthenes ait, *erubeſcere, etiam cum ab aliis laudabimur, decet.* Neque hoc dico, non aliquando de rebus à ſe geſtis oratori eſſe dicendum, ſicut eidem Demoſtheni pro Cteſiphonte: quod tamen ita emendavit, ut neceſſitatem id faciendi oſtenderet, invidiamque omnem in eum regereret, qui hoc ſe coëgiſſet. Et M. Tullius ſaepe dicit de oppreſſa conjuratione Catilinae, ſed modo id virtuti Senatus, modo providentiae Deorum immortalium aſſignat. Plerumque contra inimicos atque obtrectatores plus vindicat ſibi. Erant enim tuenda, cum objicerentur. In carminibus utinam pepercisset, quae non deſierunt carpere maligni,

Cedant arma togae, concedat laurea linguae.

&,

O fortunatam natam me conſule Romam.

Et, *Jovem illum, à quo in concilium deorum advocatur.* &, *Minervam, quae omnes eum artes edocuit*: quae ſibi ille, ſecutus quaedam Graecorum exempla, permiſerat. Verum eloquentiae ut indecora jactatio, ſic nonnumquam concedenda fiducia eſt. Nam quis reprehendat haec? *Quid putem? contemptumne me? Non video nec in vita, nec in gratia, nec in rebus geſtis, nec in hac mea mediocritate ingenii, quid deſpicere poſſit Antonius.* Et paullo poſt apertius: *An decertare mecum voluit*

Ald. Steph. *& ſi ſe diſ.* Colin. *quam ſi diſ.* Vidov.

Ab aliis ergo.] *Alia ab illis laudemur.* V. C. Alm.

Nam ipſos.] *Nam & ipſos.* Voſſ. pr. *ipſos*, pro *nes ipſes.* vid. ad lib. VII. cap. 2.

Etiam cum.] *Etcum ab aiiis laudamur dicet. Neque.* V. C. Alm.

Laudabimur.] *Laudamur.* Obr.

Sicut eidem Demoſtheni.] *Sicut idem Demoſthenem.* V. C. Alm.

In eum regeret qui hoc ſe cogi eſſet.] Depravatus a librariis hic locus, ſic eſt emendandus, ut *regereres* & *coëgiſſet* legamus. REGIUS. *regeret.* Voſſ. ſec. *qui hoc ſe coëgi eſſet.* Locat. *quid hoc ſe coëgiſſet.* V. C. Alm. *qui hoc ſe coëgiſſet eloqui.* Obr. ſed omnes fruſtra. elegantiſſimam enim eſſe vulgatam lectionem, quam Regius vindicavit, facile perſuadebit ſummi Gronovii ad Liv. IV. 26. obſervatio, Sigonium, exquiſitius loquendi genus tentantem, arguentis.

Qui hoc ſe coëgiſſet.] Nam accuſaverat Cteſiphontem Aeſchines, quod Demoſthenem coronaſſet, virum probum. Ita Demoſtheni Cteſiphontis defenſori dicendum fuit de rebus, quas geſſiſſet, ut innocentiam ſuam oſtenderet. TURNEB.

Et M. Tullius.] *Sed & M. Tullius.* Obr.

Erant enim tuenda quum objicerentur.] Nam objiciebatur *Ciceroni*, quod contra legem Porciam de *conjuratis* ultimum ſupplicium ſumpſiſſet: qua de cauſa miſſus quoque eſt in exilium. *Idem. intuenda.* Voſſ. tert.

Cedant arma togae.] Cicero carmine ſcripſerat tres libros de temporibus ſuis, ut ſcribit in epiſtola quadam ad Lentulum. ſolebat quoque gloriari, & appellare diem oppreſſae conjurationis, *natalem Urbis.* TURNEB.

Togae.] *Togam.* Voſſ. pr. pro *linguae*, *laudi* legitur in Orat. in Piſon. c. 30. ſed emendavit jam Victor. v. Var. Lect. 24. & poſt eum alii. *laudi* tamen tuetur Graevius, & ad I. de off. 22. Jac. Gronovius.

O fortunatam.] O deeſt Voſſ. pr. tert.

Et Jovem illum.] Hoc erat in libris temporum ſuorum autore Valla. Nam Cicero, libros tres de temporibus ſuis ſcripſiſſe ſe, Epiſtola ad Lentulum ſcribit. PHILAND.

A quo in concilium.] *A quo concilium.* Voſſ. pr. tert. *in conſilium.* Locat.

Advocatur.] *Advocatus.* V. C. Alm.

Quae omnes.] *Omnes* non habet V. C. Alm.

Sic nonnunquam.] *Sic* deeſt Voſſ. tert. *ita nonnunquam.* V. C. Alm.

Quis reprehendat.] *Quis reprehendatur.* V. C. Alm.

Quid putem.] Philip. II. pr.

Nec in gratia.] *Nec gratia.* V. C. Alm.

Quid

voluit contentione dicendi? Hoc quidem beneficium eſt. Quid enim plenius, quid uberius, quam mihi pro me, & contra Antonium dicere? Arrogantes & illi, qui ſe judicaſſe de cauſſa, nec aliter affuturos fuiſſe proponunt. Nam & inviti judices audiunt praeſumentem partes ſuas: nec hoc oratori contingere inter adverſarios, quod Pythagorae inter diſcipulos contigit, poteſt, *Ipſe dixit.* Sed iſtud magis minuſve vitioſum eſt pro perſonis dicentium. Defenditur enim aliquatenus ***aetate, dignitate, auctoritate:*** quae tamen vix in ullo tanta fuerint, ut non hoc affirmationis genus temperandum ſit aliqua moderatione, ſicut omnia, in quibus patronus argumentum ex ſeipſo petet. Quod fuiſſet tumidius, ſi criminis loco eſſe negaſſet Cicero, Equitis Romani eſſe filium ſe defendente. At ille fecit hoc etiam favorabile, conjungendo cum judicibus dignitatem ſuam. ***Equitis autem Romani eſſe filium, criminis loco poni ab accuſatoribus, neque his judicantibus oportuit, neque defendentibus nobis.*** Impudens, tumultuoſa, iracunda actio, omnibus indecora: ſed ut quiſque aetate, dignitate, uſu praecedit, magis in ea reprehendendus. Videas autem rixatores quoſdam neque judicum reverentia, neque agendi more ac modo, contineri. Ex quo ipſo mentis habitu manifeſtum ſit, tam in ſuſcipiendis, quam in agendis cauſſis nihil penſi habere. Profert enim mores plerumque oratio, & animi ſecreta detegit. Nec ſine cauſſa Graeci prodiderunt, ***Ut vivat, quem-***

Quid uberius.] *Quid alia verius, quam mihi & pro me contra Ant.* V. C. Alm.

Aliter affuturos.] *Aliter eam tuituros.* Obr.

Diſcipulos contigit.] *Contigit* abeſt a C. Alm.

Quae tamen vix.] *Quantum vix.* V. C. Alm.

In ullo.] *In nullo.* Voſſ. tert.

Ut non hoc.] *Ne hoc.* Voſſ. pr. tert.

Fuiſſet timidius.] *Tumidius* mihi legendum videtur. haec autem pro Caelio ait Cicero. cap. 2. REGIUS. *timidius.* Voſſ. ſec. *quid fuiſſet tumidius.* marg. Vidov.

Si criminis loco.] *Si decipiendum criminis loco.* V. C. Alm. *criminis longo.* Voſſ. tert.

Equitis Rom. eſſe filium.] Nam *Cicero* (ut ſcribit Eutropius) natus eſt *Arpini*, matre *Helvia*, & patre *Equite*, ex regio Voſcorum genere oriundo. TURNEB.

Neque his judicantibus.] *Neque vobis jud.* MSS. Bodl. Alm. Andr. Ald.

Reprehendendus.] *Reprehendes.* Locat.

Neque judicum.] *Judicium.* Voſſ. tert. ut ſupra hoc capite.

Dignitate uſu.] *Dignitatem ſuam uſu.* V. C. Alm.

More ac.] Deſunt. V. C. Alm. ego retinenda tamen putem. ita enim Horat. IV. od. 2.

Ego Apis Matinae more modoque &c.

& Cicero frequentiſſime. vide pro Muraen. 34. pro Cluent. 35. 11. Ver. 11. de Univ. 1. & multis aliis locis. Terent. Andr. 1. 1.

Prope adeſt, cum alieno more vivendum eſt mihi.
Sine nunc meo me vivere interea modo.

ex quibus colligo *more* eſſe aliquo exemplo & conſuetudine facere, vid. Serv. ad Virg. VIII. 635. *modo* vero, legitimo fine, quem non egredi decet. ſaepe etiam *modo* & *ratione* facere Cicero dicit, & *recte & ordine*, quae omnia eodem fere redeunt. BURM.

Quos ipſo mentis habitu manifeſtum ſit tam in ſuſcipiendis quam in agendis cauſis nihil penſi habere.] Ita Andreas, Aldus, editiones Vaſcoſani, Stephanique: ita etiam noſtra. *Ex quo ipſo mentis habitu*, aliae. GIBSON. *ex quo ipſo.* Voſſ. ſec. Locat. Vidov. Baſil. Gryph. *q̊ ab ipſo.* V. C. Alm.

Profert.] *Prae ſe fert.* marg. Baſil.

Nec ſine cauſa Graeci.] Proverbium eſt apud Graecos, *Qualis vita, talis oratio:* quo nimirum ſignificant, ab homine *probo* parem quoque proficiſci orationem, ab *improbo* improbam. TURNEBUS. vide Eraſm. *in qualis vir talis Oratio.* pag. 127. & Cognat. pag. 650.

Ut vivat.] *Ut juvat.* Voſſ. ſec. tert.

Etiam

quemque etiam dicere. Humiliora illa vitia, ſummiſſa adulatio, affectata ſcurrilitas, in rebus ac verbis parum modeſtis ac pudicis vilis pudor, in omni negotio neglecta auctoritas: quae fere accidunt iis, qui nimium aut blandi eſſe, aut ridiculi volunt. Ipſum etiam eloquentiae genus alios aliud decet. Nam neque tam plenum, & erectum, & audax, & praecultum ſenibus convenerit, quam preſſum, & mite, & limatum, & quale intelligi vult Cicero, cum dicit, orationem ſuam coepiſſe *caneſcere:* ſicut veſtibus quoque non purpura coccoque fulgentibus illa aetas ſatis apta ſit. In juvenibus etiam uberiora paullo, & pene periclitantia feruntur. At in iiſdem ſiccum, & ſolicitum & contractum dicendi propoſitum, plerumque affectatione ipſa ſeveritatis inviſum eſt: quando etiam morum ſenilis auctoritas immatura in adoleſcentibus creditur. Simpliciora militares decent. Philoſophiam ex profeſſo (ut quidam faciunt) oſtentantibus, parum decori ſunt plerique orationis ornatus, maximeque [illegible] affectibus, quos illi vitia dicunt. Verba quoque exquiſitiora, & compoſitio numeroſa tali propoſito diverſa. Non enim ſolum illa laetiora, qualia à Cicerone dicuntur, *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent*: ſed etiam illa, quamquam plena ſanguinis, *Vos enim jam, Albani tumuli atque luci, vos, inquam, imploro atque teſtor, voſque, Albanorum obrutae arae, ſacrorum populi Romani ſociae & aequales*: non conveniant barbae illi atque triſtitiae. At vir civilis, vereque ſapiens, qui ſe non otioſis diſputationibus

Etiam dicere.] *Ita dicere.* marg. Baſil.

Vilis pudor.] *Verḃ. pudor.* V. C. Alm.

Aut blandi aut ridiculi.] *Blanditi ridiculi.* Voſſ. tert. *ut blandi ridiculi.* marg. Baſil.

Ipſum etiam eloq.] Oratio aetati eſt aptanda: *ſenes* autem remiſſi ſunt: quocirca eorum oratio debet eſſe tranquillior. *juvenes* autem ſunt fervidi: ſit igitur eorum oratio exultantior atque fervidior. Turneb. *ipſum autem.* Ald.

Erectum.] *Rectum.* Voſſ. pr. tert.

Praecultum.] *Perculium.* Obr. ego nihil contra omnes codices mutandum cenſeo, praecipue cum vox ſit proba & efficax, auget enim hic praepoſitio ut in *praeclarus*, *praedives* &c. *conveniret* eſt in V. C. Alm.

Mite & limatum.] *Mite, elimatum.* Voſſ. pr. tert.

Caneſcere.] In Bruto cap. 2. in V. C. Alm. deerant illa *vult &c. caneſcere.*

Siccum.] *Sicut.* Voſſ. pr. tert.

Dicendi.] *Dicandi.* Voſſ. tert. *propoſitum* vero deeſt V. C. Alm.

Severitatis.] *Se a veritatis.* Voſſ. pr. tert.

Auctoritas.] *Aucter.* V. C. Alm. *morum ſemel.* Voſſ. pr.

Simpliciora.] Nunc ab aliis perſonae conditionibus petitur *decorum orationis*, ac in homine militari *ſimplex* eſſe debet & *fortis* oratio, nec admodum compta. hinc declarabitur locus Tranquilli, cap. 55. *qui Caeſarem ait fuiſſe eloquentia militari.* Turnebus. ſed ibi legendum eſſe *eloquentia militarique re*, praeterquam quod viri docti oſtenderunt, ipſa Caeſaris eloquentia docet, qua, ſi voluiſſet ei ſoli vacaſſe, Ciceroni dubiam redditurus fuiſſet palmam, vide lib. x. cap. 1. Burmannus.

Philoſophiam ex profeſſo.] Oratores qui *philoſophiam* ſectantur, qualis fuit *Cato* & *Rutilius*, affectibus uti non debent, nec item *proſopopoeia* aut *apoſtrophe*. numeroſas etiam *periodos* non captabunt. Turneb. *ex proviſo.* Voſſ. tert.

Maximeque quos illi.] *Maxime.* Voſſ. tert. *quos illa.* Voſſ. pr.

Non enim ſolum.] *Nam enim ſolam.* Locat.

Saxa.] Pro Arch. 8.

Vos enim.] Pro Milon. 31. *nos enim.* Voſſ. pr.

Aequales.] *Quales.* Voſſ. pr. tert.

At vir.] *Aut vir.* Voſſ. pr. tert.

Otioſis.] *Otioſos.* Voſſ. pr. qui & *adminiſtratione.*

Rei-

tionibus, ſed adminiſtrationi reipublicae dediderit (à qua longiſſime iſti, qui philoſophi vocantur, receſſerunt) omnia, quae ad efficiendum oratione, quod propoſuerit, valent, libenter adhibebit: cum prius, quod honeſtum ſit, efficere in animo ſuo conſtituerit. Eſt quod principes deceat, aliis non conceſſeris. Imperatorum ac triumphalium ſeparata eſt aliqua ex parte ratio eloquentiae: ſicut Pompejus abunde diſertus rerum ſuarum narrator: & hic, qui bello civili ſe interfecit, Cato eloquens ſenator fuit. Idem dictum ſaepe in alio liberum, in alio furioſum, in alio ſuperbum eſt. Verba adverſus Agamemnonem à Therſite habita ridentur: da illa Diomedi, aliive cui pari, magnum animum ferre prae ſe videbuntur. *Ego te conſulem putem*, inquit L. Craſſus Philippo, *cum tu me non putes ſenatorem*? Vox honeſtiſſimae libertatis, non tamen ferres quemcumque dicentem. Negat ſe magni facere aliquis poëtarum, *utrum Caeſar ater an albus homo ſit:* inſania. verte, ut idem Caeſar de illo dixerit, arrogantia eſt. Major in perſonis obſervatio eſt apud comicos tragicoſque. Multis enim utuntur, & variis. Eadem & eorum, qui orationes aliis ſcribebant, fuit ratio, & declamantium eſt. Non enim ſemper ut advocati, ſed plerumque ut litigatores dicimus. Verumetiam in iis cauſſis, quibus advocamur, eadem differentia diligenter eſt cuſtodienda. Utimur enim fictione perſonarum, & velut ore alieno loquimur: dandique ſunt iis, quibus vocem accommodamus, ſui mores. Aliter enim P. Clodius, aliter Appius Caecus: aliter Caecilianus ille, aliter Terentianus pater fingitur. Quid aſperius lictore

Reipublicae dediderit.] Editio Lugdunenſis, *Dederit*, contra fidem MS. Bodlejani, editorum Andreae, Aldi, ac pene omnium. Noſtra etiam lectio, fortiori firmioreque animi propenſione ad aliquod ſtudium hominem impulſum ſignificat. Gibson *dediderit.* omnes codices.

Quod propoſuerit.] *Quod propoſitione.* V. C Alm.

Libenter adhibebit.] Prior vox deeſt in Obr. ed.

Quod honeſtum.] *Quid.* Voſſ. pr. *quicquid.* Voſſ. tert.

Eſt quod Princeps deceat.] *Principes* legendum eſſe, ne admonitione quidem eſt dignum. Regius. *quod principes deceat, aliis non conceſſeris.* Lectio in qua nihil vitii facile reperiendum eſt. Neſcio tamen quo pacto locum *τῦ eſt* plurimis Codicibus occupavit *&c.* Nos, ſecuti editiones Aldi, Sichardi, Vaſcoſani, Stephanique, id quod rectiſſimum videretur, repoſuimus. Gibson. *&* Vidov. Leid.

Triumphalium.] *Triumphantium.* Locat. Colon Par. Gryph. Colin Vidov.

In alio liberum.] Deſunt Voſſ. pr. tert.

A Therſite.] Therſites lib 2. Iliados objurgat *Agamemnonem*, quod injuria affecerit Achillem, ſuadetque Graecis, ut mittant *Agamemnonem*, & in patriam revertantur. Turneb.

At illa Diomedi.] Loco illius *at*, *da* mihi verbum videtur reponendum hoc modo, *da illa.* Regius. *at illa.* Voſſ. ſec. Locat.

Cui pari.] *Cui par.* Voſſ. tert.

Ferre prae ſe.] *Fere prae ſe.* Voſſ. pr. tert.

Ego te.] Cicer. III. de Orat. I.

Conſulem.] *Conſulere.* Voſſ. pr.

L. Craſſus] *Vel Craſſus.* Voſſ. tert. *inquit* deeſt V. C. Alm.

Negat ſe magni facere.] Significat *Catullum*, qui ſic in Caeſarem ſcripſit, carm. 92.

Nil nimium Caeſar ſtudeo tibi velle placere,
Nec ſcire, utrum ſis albus an ater homo.

qui proverbialiter ſignificavit, ſe non magni facere, *probus* eſſet *Caeſar*, an *improbus.* Turneb. in V. C. Alm. erat *utrum Caeſar, de illo dixerit.* omiſſis reliquis.

De illo.] Deeſt Voſſ. pr. tert.

Comicos.] *Tragicos comedoſque.* Voſſ. tert.

Caecilianus ille.] *Ex Cecilianus.* Voſſ. tert. forte *Senex Caecilianus ille.* quod inde veroſimilius, quia Cicero in libro de ſenectute frequenter verſibus

lictore Verris? *Ut adeas, tantum dabis.* Quid fortius illo, cujus inter ipſa verberum ſupplicia una vox audiebatur, *Civis Romanus ſum?* Quam dignae Milonis in peroratione ipſa voces eo viro, qui pro republica ſeditioſum civem toties compeſcuiſſet, quique inſidias virtute ſuperaſſet? Denique non modo quot in cauſſa, totidem in proſopopoeia ſunt varietates: ſed hoc etiam plures, quod in his puerorum, feminarum, populorum, mutarum etiam rerum aſſimulamus affectus, quibus omnibus debetur ſuus decor. Eadem in iis, pro quibus agemus, obſervanda ſunt. Aliter enim pro alio ſaepe dicendum eſt, ut quiſque *honeſtus*, *humilis*, *invidioſus*, *favorabilis erit*, adjecta propoſitorum quoque & anteactae vitae differentia. Jucundiſſima vero in oratore *humanitas*, *facilitas*, *moderatio*, *benevolentia*. Sed illa quoque diverſa bonum virum decent, malos odiſſe, publica vice commoveri, ultum ire ſcelera & injurias: & omnia, ut initio dixi, honeſta. Nec tantum, *quis* & *pro quo*, ſed etiam *apud quem* dicas, intereſt. Facit enim & fortuna diſcrimen & poteſtas: nec eadem apud principem, magiſtratum, ſenatorem, privatum, tamen liberum, ratio eſt: nec eodem ſono publica judicia, & arbitrorum diſceptationes aguntur. Nam ut orantem pro capite ſolicitudo deceat & cura, & omnes ad amplificandam orationem quaſi machinae: ita in parvis rebus judiciiſque vana ſint eadem, rideaturque merito, qui apud diſceptatorem de re

Caecilianis utitur, in quibus Senex de ſenectutis incommodis queritur. vide cap. 8. BURM.

Lictore.] *Lictore* pro *litore* eſt legendum. REGIUS. *lectore.* Voſſ. tert.

Ut adeas.] V. Verr. 45.

Fortius illo.] *Ille.* Voſſ. pr. tert.

Verborum.] *Verberum* aperte eſt legendum loco *verborum.* REGIUS. *verborum.* Voſſ. omn. Locat.

Civis Romanus ſum.] Idcirco miſer ille hanc vocem geminabat, quia lex Porcia vetabat, *ne civis Romanus virgis caederetur, aut ſecuri percuteretur.* TURNEB. v. Verr. 63.

Milonis.] Vid. pro Milon. c. 34.

Qui pro repub.] *Alia qui pro repub.* V. C. Alm.

Quod in his.] *Quod* deeſt V. C. Alm.

Populorum.] *Pupillorum.* Ald. Baſil. Gryph.

Multarum etiam rerum.] *L* litera expuncta, *mutarum* eſt legendum. REGIUS. *multarum.* V. C. Alm. *multorum.* Voſſ. pr. tert.

Eadem in iis.] *Decorum* à perſona tripliciter petitur, *à perſona dicentis, à perſona pro qua dicit*, & *ad quam dicit.* TURNEB.

Quiſquis honeſtus.] *Quiſque* legendum eſt. REGIUS. *quiſquis.* Locat. Ald.

Adiecta propoſitorum.] *Delicta pr.* V. C. Alm.

Publica vice.] *Publice commoveri.* Voſſ. tert.

Ultum ire.] Turbat hic V. C. Alm. nec habet etiam *& injurias.*

Et omnia.] *Et* deeſt Locat.

Ut initio.] *Ut in initio.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Vidov.

Honeſta.] *Ut honeſta.* V. C. Alm.

Tantum quis.] *Tantum qui.* V. C. Alm.

Magiſtrum.] *Magiſtratum* aperte legendum eſſe conſtat. REGIUS.

Privatum tamen liberum.] Editio Lugdunenſis, *tantum liberum.* Lectio noſtra pendet ex auctoritate editionum optimarum, Aldinae, Sichardinae, Pariſienſis, Vaſcoſani, & Stephani. GIBSON. ita & Locat. Gryph. Colin. Vidov. *tantum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. marg. Baſil.

Privatum tantum liberum.] Ut recuperatores *privati* judicabant, neque tamen judicium eorum liberum eſt, ſed legibus aſtrictum. quocirca videtur intelligere eos arbitros, qui ex bona fide judicant, non legis rigore. TURNEB. minime hic de recuperatoribus agit, ſed de quolibet *privato*, dummodo ſit liber, alia eſt enim ratio apud ſervos & etiam libertinos.

Eodem ſono.] *Eodem bono.* V. C. Alm.

Cura & omnes.] *Cura omnis.* Voſſ. tert.

Judicibuſque.] *Judiciiſque* legendum videtur. RE-

re leviſſima ſedens dicturus, utatur illa Ciceronis confeſſione, *non modo ſe animo commoveri, ſed etiam corpore ipſo perhorreſcere.* Quis vero neſciat, quin aliud dicendi genus poſcat gravitas ſenatoria, aliud aura popularis? cum etiam ſingulis judicantibus, non idem apud graves viros, quod leviores: non idem apud eruditum, quod militarem, ac ruſticum deceat: ſitque nonnumquam ſummittenda & contrahenda oratio: ne judex eam vel intelligere vel capere non poſſit. Tempus quoque ac locus egent obſervatione propria. Nam & tempus tum laetum, tum triſte, tum liberum, tum anguſtum eſt. Atque ad haec omnia componendus orator. Et loco publico, privatone; celebri, an ſecreto; aliena civitate, an tua; in caſtris denique, an foro dicas, intereſt plurimum: ac ſuam quidque formam, & proprium quemdam modum eloquentiae poſcit: cum etiam in ceteris actibus vitae non idem in foro, curia, campo, theatro, domi, facere conveniat: & pleraque, quae natura non ſunt reprehendenda, atque ideo interim ſunt neceſſaria, alibi quam mos permiſerit, turpia habeantur. illud jam diximus, quanto plus nitoris & cultus demonſtrativae materiae, ut ad delectationem audientium compoſitae, quam, quae ſunt in actu & contentione, ſuaſoriae judicialeſque permittant. Hoc adhuc adjiciendum, aliquas etiam, quae ſunt egregiae dicendi virtutes, quo minus deceant, effici conditione cauſſarum. An quiſquam tulerit reum in diſcrimine capitis, praecipue qui apud victorem & principem pro ſe ipſe dicat, frequenti tranſlatione, fictis ac repetitis ex vetuſtate ver-

Regius. *judicibuſque.* Voſſ. tert.

Sedens dicturus.] Orator in publicis judiciis *ſtans* dicebat. Unde apud Cic. legitur, *ſurrexi ad dicendum.* At in privatis, ut apud arbitros, *ſedens* dicebat. Turneb.

Non modo ſe.] Divinat. 13. *ubi corpore toto* legitur.

Quin aliud dicendi.] *Quin illud dic.* Voſſ. tert. *cuncto aliud.* V. C. Alm. *quanto aliud.* Voſſ. ſec. Obr. marg. Baſil.

Senatoria.] *Oratoria*, ſed correctum *Senatoria.* Voſſ. tert.

Aura popularis.] *Vota pop.* marg. Baſil.

Non poſſit.] *Non* deeſt V. C. Alm.

Tum liberum, tum anguſtum eſt.] Interdum oratoribus *libera* dicendi tempora permittebantur, ut, quot horis vellent, cauſam perorarent: nonnunquam illis dabantur *clepſydrae*, quibus tempus dicendi praefiniebatur: auctor Plinius lib. 6. epiſt. Cicero quoque conqueritur ſibi duntaxat datam eſſe ſemihoram ad perorandam cauſam Rabirii. Turneb. *tum liberum* deeſt Voſſ. pr. tert. *tum liberum, tum triſtum eſt*, Locat.

Atque.] *Atqui.* Steph. Colin. Vidov. Baſil. Gryph.

Loco publico, privatone.] *Ne* coniunctione expuncta, *an* particula videtur adſcribenda, ut legat. *publico an privato.* Regius. *privatoque.* Voſſ. ſec. obſecutus eſt Raphaëli Aldus. ſed nulla cauſſa eſt mutandae veteris lectionis. ita Ovidius Ep. xii. 149.

Cum minor e pueris, juſſus, ſtudione videndi,
Conſtitit &c.

ut ibi legendum puto. & ita ſaepe *an* priori loco omitti vidimus ſupr. ad lib. vii. i. Burm.

Foro dicas.] *An judicax.* Voſſ. tert.

Formam.] *Fortunam.* Voſſ. pr.

Illud jam diximus.] Eſt etiam *decorum* petendum à genere *cauſae* & *materiae:* ſed hac de re ſatis eſt locutus in cap. de *ornatu* lib. 8. cap. 3. Turneb.

Adhuc adjiciendum.] *Adhuc audiendum.* Voſſ. pr. tert.

Effici conditione.] *Officio conditione.* V. C. Alm.

Qui apud.] *Quis apud.* Voſſ. tert.

Et principem.] *Et principalem.* V. C. Alm.

Fictis ac repetitis.] *Fictis aut repetitis.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov. *& repetitis.* Baſil.

verbis, compoſitione, quae ſit maxime à vulgari uſu remota, decurrentibus periodis, quam laetiſſimis jocis ſententiiſque dicentem? Non perdant haec omnia neceſſarium periclitanti ſolicitudinis colorem, petendumque etiam innocentibus miſericordiae auxilium? Commoveaturne quiſquam ejus fortuna, quem tumidum, ac ſui jactantem, & ambitioſum inſtitorem eloquentiae in ancipiti ſorte videat? Non. immo oderit reum verba aucupantem, & anxium de fama ingenii, & cui eſſe diſerto vacet. Quod mire M. Caelius in defenſione cauſſae, qua reus de vi fuit, comprehendiſſe mihi videtur, *Ne cui veſtrum, atque etiam omnium, qui ad rem agendam adſunt, mens aut vultus moleſtior, aut vox immoderatior aliqua, aut denique, quod nimium eſt, jactantior geſtus fuiſſe videatur.* Atqui ſunt quaedam actiones in ſatisfactione, deprecatione, confeſſione poſitae: ſententiolisne flendum erit? Epiphonemata aut enthymemata exorabunt? Non quidquid meris adjicietur affectibus, omnes eorum diluet vires, & miſerationem ſecuritate laxabit? Age, ſi de morte filii ſui, vel injuria, quae morte ſit gravior, dicendum patri fuerit, aut in narrando gratiam illam expoſitionis, quae continget ex ſermone puro atque dilucido, quaeret, breviter ac ſignificanter, ordinem rei protuliſſe contentus, aut argumenta diducet in digitos, & propoſitionum ac partitionum captabit lepôrem, &, ut plerumque in hoc genere moris eſt, intentione

Laetiſſimis locis.] *Jocis.* Andr. Ven. Locat. Baſil. Gryph. Vidov. qui & in marg. *lectiſſimis.* & Aſcenſ. *lectiſſimis locis* conjecerat.

Periculi tanti.] Loco illorum genitivorum, hoc participium *periclitanti* contenderim eſſe reponendum. REGIUS. *periculi tanti.* Locat.

Commoveaturne.] *Moveaturne.* Voſſ. omn. Cod Colbert.

Inſtitorem.] Inſtitor eloquentiae eſt, qualem Cicero & Lucanus Curionem fuiſſe dicunt, qui linguam venalem habuiſſe & jactaſſe fertur. SICH. vide lib. VIII. 3.

Anxium.] *Auxilium.* V. C. Alm.

Quod mire M. Caelius.] Editio Lugdunenſis omittit *M.*. Sed cum communi conſenſu MS. Bodlejani; editionumque Aldinae, Sichardinae, Pariſienſis, Vaſcoſani, Stephanique, conſtat eam literam ſuo autographo Quinctilianum inſeruiſſe, deperdenda ea aut abjicienda non fuit. GIBSON. omittunt *M.* Voſſ. pr. tert.

Mens aut.] *Meus aut.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. tert. Obr. quod damnat poſt Aldum Aſcenſius.

Aut vox.] *Vox* abeſt Voſſ. pr. tert.

Quod nimium eſt.] Rollinus malebat *minimum.*

Jactantior] *Jactatior.* Vall. lib. & Voſſ. ſec.

Atqui ſunt quaedam.] Cauſae, quae poſtulant *miſerationem*, abeſſe debent à *laſcivia*: non igitur in his captamus ſententias ad *delectationem*, neque *epiphonemata*, aut *enthymemata* ad *argutiam*, ſed queruli erimus & ſupplices. TURNEB.

Flendum erit.] *Flendum operuit.* V. C. Alm.

Meris.] *Meritis* V. C. Alm.

Adjicietur.] *Adjicitur.* Voſſ. pr.

Omnes eorum.] *Omnes errorum.* V. C. Alm.

Age, ſi de morte.] Nunc de cauſa agit, quae alterum affectum poſtulat, ſcilicet *iracundiam.* in ea narratio debet eſſe concitata & iracunda, nec lepôrem captare debemus in argumentis, ſed impetum & affectum. quocirca vitanda erit affectata illa παρηγχίρησις. id eſt, *diductio in digitos*, quam in Hortenſio reprehendit Cicero. TURNEBUS.

Injuria.] Per injuriam, quae morte ſit gravior, intelligere poſſumus ſtuprum. ut ita Juſtin. lib. IX. 6. & paſſim alii utuntur, & Graecis ὕβρις eodem ſenſu uſurpatur. vid. Herald. animad. in Salmaſ. lib. V. cap. XVIII. §. 15. BURM.

Aut in narrando.] Dubitat Aſcenſius an non pro *aut*, *an* utrobique ſit legendum.

Rei protuliſſe.] *Rei pertuliſſe.* Voſſ. ſec.

Diducet.] *Ducet.* V. C. Alm.

Propoſitionum.] *Propoſitione.* Voſſ. pr. tert.

Loque-

Digitized by Google

ne omni remiſſa loquetur? Quo fugerit interim dolor ille? ubi lacrimae ſubſtiterint? unde ſe in medium tam ſecura obſervatio artium miſerit? Non ab exordio uſque ad ultimam vocem continuus quidam gemitus, & idem triſtitiae vultus ſervabitur, ſi quidem volet dolorem ſuum etiam in audientes tranfundere? quem ſi uſquam remiſerit, in animum judicantium non reducet. Quod praecipue declamantibus (neque enim me poenitet ad hoc quoque opus meum, & curam ſuſceptorum ſemel adoleſcentium reſpicere) cuſtodiendum eſt, quo plures in ſchola finguntur affectus, quos, non ut advocati, ſed ut paſſi, ſubimus. Cum etiam hoc genus ſimulari litium ſoleat, cum jus mortis à ſenatu quidam vel ob aliquam magnam infelicitatem, vel etiam poenitentiam petunt, in quibus non ſolum cantare, quod vitium pervaſit, aut laſcivire, ſed ne argumentari quidem niſi mixtis, & quidem ita, ut in ipſa probatione magis emineant, affectibus decet. Nam qui intermittere in agendo dolorem poteſt, videtur poſſe etiam deponere. Neſcio tamen an hujus (de quo loquimur) decoris cuſtodia maxime circa eos, contra quos dicimus, examinanda ſit. Nam ſine dubio in omnibus ſtatim accuſationibus hoc agendum eſt, ne ad eas libenter deſcendiſſe videamur. Ideoque mihi illud Caſſii Severi non mediocriter diſplicet, *Dii boni, vivo: &, quo me vivere juvet, Aſprenatem reum video.* Non enim juſta ex cauſſa vel neceſſaria videri poteſt poſtulaſſe eum, ſed quadam accuſandi voluptate. Praeter hoc tamen,

Loquetur.] *Loquatur.* Ald. Vidov.

In medium.] Lucan. IV. 491.
In medium mors omnis abit.

Quod praecipue.] Praecepta rhetorum, ut ex Sulpitio Victore colligere poſſumus, ſunt de his judicialibus cauſis, quae affectum non deſiderant, ſed purum docendi modum, quas *judiciales* appellat Sulpitius. attamen aliae ſunt *patheticae*, quae ubique deſiderant affectum: aliae *ethicae*, quae ubique deſiderant expreſſionem morum. Turneb. *quod* deeſt V. C. Alm.

Ad hoc quoque.] *Ad hoc quod.* Voſſ. ſec.

Semel adoleſcentium.] *Sem℘.* V. C. Alm.

Hoc genus ſimulacri.] C litera expuncta, *ſimulari*, hoc eſt fingi, legendum eſt. hoc autem controverſiae genus a Graecis *προσαγγελία* dicitur. Regius.

Cum jus mortis, &c.] Id fingebatur propter conſuetudinem *Maſſilienſium*, etenim homini permittebatur ut venenum biberet, ſi juſtam afferret mortis cauſam. qui mos in iuſula quoque *Caea* valuit. *Valerius lib.* 2. Turneb. *cujus mortis.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert.

Non ſolum cantare.] *Non* particula negativa huic loco deeſſe videtur. legendum enim eſt *non ſolum non cantare.* Regius. *non ſolum non.* Locat. Ald. Steph. ſed reliqui recte omittunt & Aſcenſius recte vindicat. vide ſupra hoc ipſo capite in principio.

Cantare.] *Cantari.* Voſſ. pr. tert.

Pervaſit.] *Perſuaſit.* MSS. Bodl. Alm. marg. Baſil. *qui perſuaſit.* Voſſ. pr.

Niſi mixtis.] *Argumentis immixtis.* V. C. Alm.

Et quidem ita.] *Et quid ita.* Voſſ. pr.

In agendo.] *Negendo.* V. C. Alm.

Videtur.] Deeſt Voſſ. pr.

Contra quos.] *Contra.* deeſt Voſſ. pr.

Libenter deſcendiſſe.] Accuſator eſt, qui confidenter de criminationibus ſe effert, ait Seneca. Qui vero accuſat, ſed ad id gravate admodum deſcendit, calumniam is omnem facile evitabit. Sich.

Aſpernatem.] *Aſpernantem.* Voſſ. omn. quod ortum ex corrupta lectione *Aſpernatem*, quam Ald. Steph. Gryph. Vidov. Leid. Obr. Ox. exhibent, cum *Aſprenatem* legendum ſit. eſt enim Nonius Aſprenas, quem veneficii accuſavit Caſſius Severus. Suet. Aug. 36. & cujus noſter etiam ſupra meminit. lib. I. cap. 5.

Juſta ex cauſa.] *Juxta.* Voſſ. tert.

Videri poteſt.] *Videre.* Voſſ. pr. tert.

men, quod eſt commune, propriam moderationem quaedam cauſſae deſiderant. Quapropter & qui curationem bonorum patris poſtulabit, doleat ejus valetudine: & quamlibet gravia filio pater objecturus, miſerrimam ſibi oſtendat eſſe hanc ipſam neceſſitatem: nec hoc paucis modo verbis, ſed toto colore actionis, ut id eum non dicere modo, ſed etiam vere dicere appareat. Nec cauſſanti pupillo ſic tutor iraſcatur umquam, ut non remaneant amoris veſtigia, & ſacra quaedam patris ejus memoria. Jam quo modo contra abdicantem patrem, querentem uxorem, agi cauſſam oporteret, in libro, ut arbitror, ſeptimo dixi. Quando etiam ipſos loqui, quando advocati voce uti deceret, quartus liber, in quo prooemii praecepta ſunt, continet. Eſſe & in verbis quod deceat, aut turpe ſit, nemini dubium eſt. Unum jam igitur huic loco, quod eſt ſane ſummae difficultatis, adjiciendum videtur, quibus modis ea, quae ſunt natura parum ſpecioſa, quaeque non dicere, ſi utrumlibet eſſet liberum, maluiſſemus, non tamen ſint indecora dicentibus. Quid aſperiorem habere frontem poteſt, aut quid aures hominum magis reſpuunt, quam cum eſt *filio* filiiſve advocatis in matrem perorandum? aliquando tamen neceſſe eſt, ut in cauſſa Cluentii Habiti: ſed non ſemper illa via, qua contra Saſſiam Cicero uſus eſt: non quia non ille optime, ſed quia plurimum refert, qua in re & quomodo laedat. Itaque illa, cum filii caput palam impugnaret, fortiter fuit repellenda. Duo tamen, quae ſola ſupererant, divine Cicero ſervavit. Primum, ne obliviſceretur reverentiae, quae parentibus debetur: deinde ut, repetitis altius cauſſis, diligentiſſime oſtenderet, quam id, quod erat in matrem dicturus, non oporteret modo fieri, ſed etiam neceſſe eſſet. Primaque haec expoſitio fuit, quamquam ad praeſentem quaeſtionem nihil pertinebat. adeo in cauſſa difficili atque perplexa nihil prius intuendum cre-

Quapropter & qui.] *Dementes* & *furioſi* apud Romanos in perpetua ſunt cura, neque ſuorum bonorum domini ſunt. petit igitur filius, cujus pater eſt furioſus, bonorum adminiſtrationem. Turneb. *quapropter ei qui.* Voſſ. pr. tert.

Filio.] Deeſt Voſſ. pr. tert.

Ne hoc paucis.] C litera adſcripta, *nec* legendum eſſe conſtat. Regius.

Nec cauſſanti.] *Nec caſerati.* Voſſ. pr. Rollinus vero *cauſanti* explicat accuſanti, in cauſſam vocanti, quod neſcio an huic linguae Latinae ſeculo conveniat, ſed *cauſſari* eſt cauſſas adducere, quare malae adminiſtrationis Tutorem accuſet, quas ſi acerbe nimis adducat, non tamen decet iraſci Tutorem.

Ut non remaneant.] *Non* deeſt V. C. Alm.

Libro ſeptimo.] Cap. 4.

Ipſos loqui quando.] Haec verba non habent MSS. Alm. Voſſ. omn Locat. Ald. Steph. Par. Gryph. Baſil. Colin. Vidov. qui tantum habent, *quando etiam advocati*, &c.

Libro quarto] Cap. 1.

Quod deceat.] *Quod doceat.* Voſſ. pr. tert.

Unum jam igitur.] Ad decorum quoque pertinet *color*, id eſt, rei turpis decens velamentum. ſed ejus ratio eſt paulo difficilior. de *colore* nonnulla praecepit Fabius in cap. de narratione. Turneb.

Filiiſve advocatis.] *Filiive advocatis.* Obr. edit.

Sed non.] Deſunt Voſſ. pr. tert.

Non quia.] Deſunt Voſſ. pr.

Plurimum.] *plurimum eſt.* Voſſ. pr.

Repellenda.] *Impellenda*, ſed ſuperſcriptum *repellenda.*

credidit, quam quid deceret. Fecit itaque nomen parentis non filio invidioſum, ſed ipſi, in quam dicebatur. Poteſt tamen aliquando mater & in re leviore aut minus infeſta contra filium ſtare: tum lenior atque ſummiſſior decebit oratio. Nam & ſatisfaciendo, aut noſtram minuemus invidiam, aut etiam in diverſum eam transferemus: & ſi graviter dolere filium palam fuerit, credetur abeſſe ab eo culpa, fietque ultro miſerabilis. Avertere quoque in alios crimen decet, ut fraude aliquorum concita credatur: & omnia nos paſſuros, nihil aſpere dicturos, teſtandum: ut etiam ſi non poſſimus non conviciari, nolle videamur. Etiam, ſi quid objiciendum erit, officium eſt patroni, ut id filio invito, ſed fide cogente, facere credatur. Ita poterit uterque laudari. Quod de matre dixi, de utroque parente accipiendum eſt. Nam inter patres etiam filioſque, cum interveniſſet emancipatio, litigatum ſcio. In aliis quoque propinquitatibus cuſtodiendum eſt, ut inviti, & neceſſario, & parce judicemur dixiſſe: magis autem aut minus, ut cuique perſonae debetur reverentia. Eadem pro libertis adverſus patronos obſervantia. Et ut ſemel plura complectar, numquam decebit ſic adverſus tales agere perſonas, quo modo contra nos agi ab hominibus conditionis ejuſdem iniquo animo tuliſſemus. Praeſtatur hoc aliquando etiam dignitatibus, ut libertatis noſtrae ratio reddatur, ne quis nos aut petulantes in laedendis his, aut etiam ambitioſos putet. Itaque Cicero, quamquam erat in Cottam graviſſime dicturus, neque aliter agi P. Oppii cauſſa poterat, longa tamen praefatione excuſavit officii ſui neceſſitatem. Aliquando etiam inferioribus, praecipueque adoleſcentulis, parcere aut mederi decet. Utitur hac moderatione Cicero pro Caelio contra Atratinum, ut cum

pellenda. Voſſ. tert.

Aut minus infeſtae.] *Ac* copula, loco illius *aut*, reponenda, & *infeſta*, loco *infeſtae*, mihi videtur eſſe legendum. Regius. *ac minus infeſta*. Ald. reliqui *aut minus infeſta*. ſed *infeſte*. Voſſ. tert.

Et ſi graviter.] *Nam etſi gr.* Voſſ. pr.

Ab eo culpa.] *Culpam*. Locat. Ald. Vidov. Baſil. Gryph.

Etiamſi non poſſimus non.] *Etiam ſi quid non poſſimus conviciari*. Ald. Colin. *etiamſi non poſſimus conv*. Voſſ. omn. Locat.

Si quid objiciendum.] *Si quid officiendum*. Voſſ. pr.

Filio invito.] *Filio ſuo invito*. V. C. Alm.

Sed fide.] *Si fide*. Voſſ. pr.

Credatur.] *Ducatur*. marg. Baſil.

Laudari.] *Laudare*. V. C. Alm.

Nam inter patres etiam, &c.] *Emancipatio eſt imaginaria venditio, qua filius extra poteſtatem patris & manum emittitur*. nam quandiu filius eſt in poteſtate patris, cum patre litigare non poteſt: ut auctores ſunt juriſconſulti. Turneb.

Litigatum.] *Litigatam*. Voſſ. pr. tert.

Neceſſario.] *Neceſſaria*. V. C. Alm.

Et parte.] *Parce* manifeſto legendum eſt. Regius.

Numquam decebit.] Quod hic Oratoribus, id omnibus inculcat Chriſtus. Matth. VII. 17. *numquam alteri faciendum, quod nobis fieri nolimus*. Almel.

Dignitatibus.] *Dignationibus*. Locat. & marg. Vaſc. Steph. certe *dignationis* nomen ſaepe a librariis loco motum, videre poſſumus ex virorum doctorum notis ad Suet. Caeſ. 4. qui ſaepe hoc voce utitur. ut & Livius lib. VII. 25. & ſic plurali *dignationes* Tacitus dixit lib. II. ann. 33. Burm.

Aut petulantes.] *Ut pet*. V. C. Alm.

Itaque Cicero.] Fuit *Ciceroni* pro Oppio neceſſario dicendum contra Cottam, quoniam ex ſola Cottae epiſtola accuſatus eſt Oppius. Turneb.

Aut mederi.] *Aut videri*. Voſſ. omn.

Contra Atratinum.] *Contra Atractinum*. Voſſ. pr.

eum non inimice corripere, ſed pene patrie monere videatur. Nam & juvenis, & nobilis: & non injuſto dolore venerat ad accuſandum. Sed in iis quidem, in quibus vel judici, vel etiam aſſiſtentibus ratio noſtrae moderationis probari debet, minor eſt labor: illic plus difficultatis, ubi ipſos, contra quos dicimus, veremur offendere. Duae ſimul hujuſmodi perſonae Ciceroni pro Muraena dicenti obſtiterunt, M. Catonis, Serviique Sulpitii: quam decenter tamen Sulpitio, cum omnes conceſſiſſet virtutes, ſcientiam petendi conſulatus ademit? Quid enim aliud eſſet, quo ſe victum homo nobilis & juris antiſtes magis ferret? Ut vero rationem defenſionis ſuae reddidit, cum ſe ſtuduiſſe petitioni Sulpitii contra honorem Muraenae, non idem debere accuſationi contra caput, diceret? Quam molli autem articulo tractavit Catonem? cujus naturam ſumme admiratus, non ipſius vitio, ſed Stoïcae ſectae, quibuſdam in rebus factam durio-

pr. *Aratinum.* Voſſ. ſec. ſed legendum *Atratinum*, ut apud Cicer. pro Caelio cap. 3. legitur. fuit enim hoc cognomen Semproniis. hunc vero Conſulem ſuffectum Antonio A. U. C. DCCXX. putat Glandorpius; & qui in Tabella, quam habet Gruter. p. CCIC. ſed correctiorem Pigh. ad An. DCCXIX. occurrit. & apud Gruter. p. CCXCVII. *Atratinus* exhibetur. *Fulvius* etiam *Atratinus* p. DXLII. 9. occurrit. nummi praeterea, a Fulvio & Vaillantio in gente Sempronia adducti, aſſerunt hanc ſcripturam. unde autem Turnebus habeat hujus Atratini patrem fuiſſe Servium Polam, neſcio; meminit quidem Polae Servii Cicero lib. II. ad Q. Fr. Ep. 13. ut hominis tetri & feri, & quem verebatur, ne ad accuſandum Caelium veniret. ſed nullum indicium eſt, eum patrem fuiſſe Atratini, ſed obſcurum, & alterius Gentis hominem, non aliunde potui cognoſcere. certe nobili juveni Atratino pater eſſe nequit. ejus enim pater fuit L. Sempronius Atratinus, quem Caelius ambitus accuſavit, cum Praeturam peteret, ut indicat Cicero paſſim in oratione, pro Caelio. ubi etiam Abrahamus, ad cap. 7. & 31. de Pollae accuſatione neſcio quid notat, cum clare in principio orationis patrem Atratini accuſatum dicat Cicero. erroris fontem indagare mihi nondum licuit, ſed ab interpretibus Orationis Caelianae antiquioribus eum defluxiſſe arbitror. ita enim Joan. Tiſſinus in argumento & ad cap. 7. Leodegar. a Quercu ad cap. 3. niſi quod ſuſpicor occaſionem dediſſe verba illa obſcura cap. 10. *de bonis Pallae*, (quem locum noſter lib. IV. 2. reſpexit) quod unum ex tribus criminibus erat Caelio objectis, ad quae reſponderat Craſſus, & ubi Tiſſinus conjecerat *Pollae* legendum eſſe. Melancthonis autem notae ad initium orationis *Abdiam* quemdam a Caelio ambitus accuſatum dicunt, quod ab imperito diſcipulo, excipiente magiſtri dictata, profluxiſſe puto. vel ex compendio ſcripturae, quae *Atratini* nomen contraxerat. BURM.

Patrie monere.] *Monere* deeſt Voſſ. tert. quia vox illa *patrie* a nullo, quod ſciam, uſurpetur, mallem *patrio more monere*, ut ex primis ſyllabis verbi, *monere* τὸ *more* ſit abſorptum: ſed nihil definio. plura enim Fabius primus uſurpavit. nam qui *patriae* legunt, ut Aſcenſius quoſdam facere notat, ut ſit admonere patriae, in qua natus ſit, mihi ſenſum non percepiſſe videntur. BURMANNUS.

Nam & juvenis.] Nam Caelius Servium Polam Atracini patrem accuſarat, ita hac accuſatione Atracinus patris injuriam ulciſcebatur. TURNEB.

In iis quidem.] *In quam.* Voſſ. pr. *in quidem.* tert.

Adſiſtentibus.] *Adſtantibus.* V. C. Alm.

Ratio.] *Oratio.* Voſſ. pr.

Offendere.] *Oſtendere.* Voſſ. tert.

Perſonae Ciceroni.] *Perſonis Ciceronis.* Voſſ. tert. *Ciceronis.* etiam pr. vide pro Cluent. c. 3.

Omnes virtutes.] Pro Cluent. c. 10.

Scientiam petendi conſulatus] Cap. 21.

Accuſationi contra caput.] *Actioni.* V. C. Alm. Andr.

Quam molli autem.] In oratione pro *Muraena* multa jocatus eſt in *paradoxa Stoicorum*: cumque laudaſſet *Catonis Uticenſis* naturam, auſteritate praeceptorum factam eſſe duriorem ſignificavit. TURNEB. lib. IV. adv. 10. de hac locutione vide ſupr. ad lib. II. cap. 4.

Sed Stoicae ſectae.] *Sed ſtace.* Voſſ. pr. tert. credo vero recte *Stoicae* poſſe omitti, quia *ſecta* notat omnem vitae rationem, quam quis ſequitur, & ſatis notum erat, Stoicorum placita Catonem ſequi. vide vero pro Cluentio. c. 29. & ſeqq.

Factum.]

duriorem videri volebat: ut inter eos non forenſem contentionem, ſed ſtudioſam diſputationem crederes incidiſſe. Haec eſt profecto ratio, & certiſſimum praeceptorum genus, illius viri obſervatio, ut, cum aliquid detrahere ſalva gratia velis, concedas alia omnia: in hoc ſolo vel minus peritum, quam in ceteris, adjecta, ſi poterit fieri, etiam cauſſa, cur ita ſit, vel paullo pertinaciorem, vel credulum, vel iratum, vel impulſum ab aliis. Hoc illis commune remedium eſt, ſi in tota actione aequaliter appareat non honor modo, ſed etiam charitas: praeterea cauſſa ſit nobis juſta ſic dicendi: neque id moderate tantum faciamus, ſed etiam neceſſario. Diverſum ab hoc, ſed facilius, cum hominum aut alioqui turpium, aut nobis inviſorum quaedam facta laudanda ſunt. Decet enim rem ipſam probare in qualicumque perſona. Dixit Cicero pro Gabinio & P. Vatinio, inimiciſſimis antea ſibi hominibus, & in quos orationes etiam ſcripſerat: verum cauſſa juſta ſit fatendo, non ſe de ingenii fama, ſed de fide eſſe ſolicitum. Difficilior ei ratio in judicio Cluentiano fuit, cum Scamandrum neceſſe haberet dicere nocentem, cujus egerat cauſſam. Verum illud elegantiſſime, cum eorum, à quibus ipſe productus eſſet, precibus, tum etiam adoleſcentia ſua excuſat: detracturus alioqui plus aucto-

Factum.] *Factam.* Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. ut ad *naturam* referatur.

Sed ſtudioſam.] *Sed ſtudioſorum.* Ald.

Haec eſt profecto ratio.] Ex *Ciceronis* exemplo praeceptum elicit, quo in aliquem dicere poterimus, ut tamen non offendamus. TURNEB.

Et certiſſimum.] *Ut cum & certiſſimum.* V. C. Alm.

Si poterit.] *Si potueris.* Voſſ. tert.

Cur dicta ſit.] Pro illo participio *dicta*, recte a quibuſdam *ita* legitur. REGIUS. *cur id ita ſit.* MSS. Joan. Alm. Voſſ. pr. tert. Ald. ab his vero deficiunt Codices Voſſ. pr. tert. uſque ad illa capitis ſecundi, *ſed haec vox ſit modica.*

Niſi tota actione.] Quo minus hoc praeceptum intelligatur, depravatione eſt effectum, quae fortaſſe tolleretur, ſi de illo *niſi* haec ſyllaba *ni* eradatur, ut hoc modo legatur, *ſi tota actione.* REGIUS. *niſi tota.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *ſi tota actione.* Ald.

Sit nobis juſta.] *Si nobis juſta ſit, dicenda.* Locat. Ald. *ſit nobis juſta ſic dicenda.* V. C. Alm. *ſit nobis juſta ſic dicendi.* Voſſ. ſec.

Sed facilius.] At Ariſtoteles difficillimum eſſe putavit, laudare illaudatum virum. SICHARDUS.

Decet enim rem ipſam.] *Licet.* marg. Baſil. *rerum ipſam.* V. C. Alm.

In qualicunque perſona.] *Perſona* deeſt Voſſ. ſec.

Dixit Cicero pro Gabinio.] *Gabinium*, à quo ejectus fuerat in judicio, *repetundarum* Cicero defendit. Publium autem Vatinium, infeſtum ſemper ſuae dignitati, duobus publicis judiciis tutatus eſt. Auctor *Val. lib.* 4. TURNEB.

Verum & juſta ſic faciendo.] Tria hic verba depravata ita corrigantur, ut *cauſſa* loco illius *&* copulae, & loco illius *ſic* legatur *ſit*, & *fatendo* pro *faciendo*, hoc modo *verum cauſa juſta ſit fatendo.* de hac vero humanitate Ciceronis Valerius libro IV. II. §. 4. meminit. REGIUS. *verum juſta ſit fatendo.* V. C. Alm. Ald. *verum & juſta ſic faciendo.* Voſſ. ſec. *verum & juſta ſit fat.* Loc. *fatenda* eſt in Colin. vitio, ut puto, operarum.

Difficilior ei ratio.] *Difficilior enim ratio.* Par. Baſil.

Cum Scamandrum, &c.] Nam antea defenderat Cicero *Scamandrum*, qui accuſabatur *veneficii*, ac dicebatur veneficium illud paraſſe in Cluentium. TURNEB. vid. pro Cluent. cap. 17.

Productus.] *Perductus.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov.

Preces tum etiam adoleſcentiam ſuam excuſat.] *Precibus tum etiam adoleſcentia ſua exc.* MSS. Bodl. Alm. Colb. Voſſ. ſec. Andr. Obr. *precibus tum e. adoleſcentiam ſuam.* Locat. Ald.

auctoritatis, ſi, in cauſſa praeſertim ſuſpecta, ſe eum eſſe, qui temere nocentes reos ſuſciperet, fateretur. Apud judicem vero quod aut propter alienum commodum in cauſſa, quam ſuſceperimus, aut ſuum, ut perſuadendi ardua ratio, ita dicendi expeditiſſima. Fiducia enim juſtitiae ejus, non cauſſae, nihil nos timere ſimulabimus. Ipſe erit gloria inflandus, ut tanto clarior futura ſit fides ac religio in pronuntiando, quanto minus vel offenſae vel utilitati ſuae indulſerit. Hoc modo & apud eos, à quibus appellatum erit, ſi forte ad eoſdem remittentur, adjicienda ratio vel neceſſitatis alicujus, ſi id cauſſae cedit, vel erroris, vel ſuſpicionis. Tutiſſimum ergo poenitentiae confeſſio, & ſatisfactio culpae: perducenduſque omni modo judex ad irae pudorem. Accidit etiam nonnumquam, ut eamdem cauſſam, de qua pronuntiavit, cognoſcat iterum: tum illud quidem commune, apud alium nos judicem diſputaturos de illius ſententia non fuiſſe: neque enim emendari ab alio, quam ab ipſo, fas eſſe: ceterum ex cauſſa, ut quaeque permittet, aut ignorata quaedam, aut defuiſſe teſtes, aut (quod timidiſſime, & ſi nihil aliud plane fuerit, dicendum eſt) patronos

Plus auctoritatis. ſicut in cauſſa praeſertim ſuſpecta, ſi eum eſſe qui timere, &c.] Multorum verborum emendatione indiget hic locus. nam *ſi* loco illius *ſicut* ſcribendum, & *ſe* loco illius *ſi*, & *temere* loco illius *timere*; hoc modo. *plus auctoritatis, ſi in cauſa praeſertim ſuſpecta ſe eum eſſe, qui timere n. r. ſ. fateretur.* REGIUS. *plures auctoritas.* V. C. Alm. *ſic ut in cauſſa praeſertim ſuſcepta ſe eum eſſe* &c. Voſſ. ſec.

Apud judicem vero.] Si quando *judicis* animus à noſtra cauſa erit averſus propter commodum aliquod, laudare debebimus juſtitiam ejus. ſic enim omiſſo commodo ſpectabit aequitatem: TURNEBUS.

Quod aut propter aliquod commodum in cauſa quam ſuſceperimus, aut ſunt ut.] Depravatus adeo eſt hic locus, ut vix emendationem admittat; tametſi enim illud verbum *ſunt* in haec duo *ſuum* & *ſumitur* ſit commutatum in exemplaribus quibuſdam, tamen ne ſic quidem ullus elicitur ſenſus. ſic autem corrigi poſſet, ſi loco illius *in* praepoſitionis *eorum*, & loco illius *quam* ſcriberetur *quorum*, & pro *cauſa* legeremus *cauſam*, relativoque poſtponeremus, & illud *ſunt* in *ſuum* converteretur, & *ratio* pro *oratio* legeretur, dum caſtigatius exemplar inveniatur, hoc modo; *propter aliquod commodum eorum, quorum cauſam ſuſceperimus, aut ſuum, ut perſuadendi ratio, ita d. e.* REGIUS. *quod aut propter alienum commodum in cauſſa quam ſuſceperimus, aut ſuum*, &c. edit. Sichardi, Pariſienſis, Vaſcoſani, & Stephani. *Quod aut propter aliquod commodum*, editiones Andreae, & Aldi. *Quam aut proponitur alienum commodum*, legit editio Lugdunenſis. GIBSON. *propter aliquod commodum in cauſſa q. ſ. a. ſuum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. niſi quod hi duo *ſunt* habent: Aldus recepit correctionem Regii. locus non videtur ſanus, & deeſſe verbum; ut *apud judicem vero excuſatur*, vel ſimile quid. aut expuncta voce *quod*, *apud judicem vero, aut propter alienum* &c. *eſt ratio dicendi expeditiſſima licet ardua perſuadendi.* Francius conjiciebat *apud judicem vero, quamquam aut proponitur alienum* &c. ulcus ſubeſt.

Quanto minus vel offerre.] *Quanto minus appellatum erit, ſi forte* &c. omiſſis mediis, Voſſ. ſec. *minus vel offenderit.* marg. Baſil. *minus offenſae.* Obr.

Hoc modo & apud.] *Haec & apud.* Andr. Ven. Loc. Ald. *hoc & apud.* V. C. Alm.

Remittemur.] *Remittentur.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Gryph. Baſil. Colin. Vidov. Oxon. Obr.

Tutiſſimum ergo.] *Igitur.* Ald.

Omnino adire pudorem.] Facile haec clauſula hypodiaſtole emendatur appoſita, & diphthongo, ut *ad* praepoſitio ab illo *irae* genitivo ſejungatur. *omni modo* etiam pro *omnino* legendum. REGIUS. *omnino.* Locat. vide ad lib. 1. cap. 2. *adire*, MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Nonnunquam eadem cauſſa, de qua pronuntiavit cogatque.] Difficulter emendari poteſt hic locus ſine verborum & adjectione & immutatione. ſi namque *ut* particula adſcribatur, & illud verbum *cogat* commutetur in hoc *agatur*, illa *que* copula eraſa,

tronos non ſatisfeciſſe: ſuccurret, etiam ſi apud alios judices agetur, ut in ſecunda aſſertione, aut in centumviralibus judiciis, duplicibus, parte victa: decentius erit, quoties contigerit ſervare judicum pudorem: de qua re latius in probationum loco dictum eſt. Poteſt evenire, ut in aliis reprehendenda ſint, quae ipſi fecerimus: ut objicit Tubero Ligario, *quod in Africa fuerit*. Et ambitus quidam damnati, recuperandae dignitatis gratia reos ejuſdem criminis detulerunt, ut in ſcholis luxuriantem patrem luxurioſus ipſe juvenis accuſat. Id quam decenter fieri poſſit, equidem non invenio, niſi aliquid reperiatur, quod interſit, *perſona*, *aetas*, *tempus*, *cauſſa*, *locus*, *animus*. Tubero juvenem ſe patri haeſiſſe, illum à ſenatu miſſum non ad bellum, ſed ad frumentum coëmendum ait: ut primum licuerit, à partibus receſſiſſe: Ligarium & perſeveraſſe, & non pro Cn. Pompejo, inter quem & Caeſarem dignitatis fuerit contentio, cum ſalvam uterque rempublicam vellet, ſed pro Juba atque Afris inimiciſſimis populo Romano ſtetiſſe. Ceterum vel facillimum eſt, ibi alienam culpam accuſare, ubi fateris tuam. Verum id jam judicis eſt, non actoris. Quod ſi nulla contingit excuſatio, ſola colorem habet poenitentia. Poteſt enim videri ſatis emendatus, qui in odium eorum, in quibus erraverat, ipſe converſus eſt. Sunt enim quidam, qui hoc natura ipſa rei non indecens faciunt: ut cum pater ex meretrice natum, quod

eraſa, nimirum ſenſus & integer & apertus videbitur. Quid enim hoc clarius? *Accidit nonnunquam, ut eadem cauſſa, de qua pronuntiavit, iterum agatur.* REGIUS. *nonnunquam eadem cauſſa d. q. p. cogatque iterum.* Voſſ. ſec. Locat. *ut eadem cauſſa d. q. p. iterum agatur.* Ald.

Non ſatisfeciſſe.] *Non ſuffeciſſe.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Andr. marg. Vaſc. Steph. Obr.

Apud alios judices agatur.] *Apud alios judex augetur.* V. C. Alm.

Ut in ſecunda aſſertione.] *Aſſertio ſecunda*, ſecundum eſt judicium, in quo de liberali cauſa diſputatur, id eſt, de *libertate* alicujus. *Centumviralia* autem judicia diviſa erant in duas haſtas, ita ut poſſet provocari ab una haſta ad aliam. plura hac de re diximus *lib.* 5. *cap.* 2. TURNEA.

In probationum loco.] *In* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Et ambitus.] Nam lex erat, ut *ambitus damnatus ignominioſus eſſet*: ſi tamen alterum accuſaſſet ambitus, & reum peregiſſet, obliterata priore ignominia in integrum reſtitueretur. TURNEA.

Qui damnati.] Non *qui*, ſed *quidam*, ut legatur, ſenſus expoſcit. REGIUS. *qui.* Voſſ. ſec. marg. Baſil.

Recuperandae dignitatis.] *Recuperandae libertatis.* Voſſ. ſec.

Id quam decenter.] *Id qui decenter malebat.* ASCENSIUS. *Id quomodo decenter.* Obr.

Niſi aliud reperietur.] *Aliquid* recte legitur a quibuſdam; *reperiatur* autem etiam videtur legendum. REGIUS. *aliquid reperitur.* Voſſ. ſec.

Ut primum.] *Aut ut primum.* marg. Baſil.

A partibus receſſiſſe.] Editio Lugdunenſis, contra fidem MS. Bodlejani, omniumque editorum, *à patribus receſſiſſe*; errore quidem ſive Librarii, ſive etiam typographi; qui tamen eſt eo pernicioſior, quod nonnihil videtur habere vero non prorſus abſimile, adeoque ſecurius mendae ſuſpicionē careat. GIBSON.

Utrique rempb.] *Uterque* manifeſte legendum eſt. REGIUS. & cur non *utrique vellent* ſcripſerit Fabius, ut centies alii locuti ſunt.

Sed pro Juba.] Hic *Juba* fuit rex *Mauritaniae*, qui ſecutus eſt partes Pompeji, ac demum in Africa à Caeſare ſuperatus. TURNEA.

Populo Romano.] *Populi Romani.* Ald.

Culpam accuſare.] *Culpam incuſare.* V. C. Alm. ita lib. v. 13. *vultus, inceſſus, habitus incuſari ſolet.*

Verum id jam.] *Verum ut jam.* & mox *contigit.* V. C. Alm.

quod amet meretricem in matrimonium, abdicat. Scholaſtica materia, ſed non, quae non poſſit accidere. Hîc igitur multa non deformiter dicet: vel quod omnium ſit votum parentum, ut honeſtiores, quam ſint ipſi, liberos habeant (nam & filiâ natâ, meretrix eam mater pudicam eſſe voluiſſet) vel quod humilior ipſe fuerit (licet enim hoc dicere) vel quod non habuerit patrem, qui moneret: quin eo minus faciendum filio fuiſſe, ne renovaret domus pudorem, & exprobraret patri nuptias, matri prioris vitae neceſſitatem: ne denique legem quamdam ſuis quoque ſubinde liberis daret: & credibilis erit etiam propria quaedam in illa meretrice turpitudo, quam nunc hic pater ferre non poſſit. Alia praetereo. Neque enim nunc declamamus, ſed oſtendimus, nonnumquam poſſe ipſis incommodis dicentem bene uti. Illic major aeſtus, ubi quis pudenda queritur, ut ſtuprum, praecipue in maribus: aut os profanatum. Non dico, ſi loquatur ipſe (nam quid aliud ei, quam gemitus ac fletus, & exſecratio vitae conveniat? ut judex intelligat potius dolorem illum, quam audiat) ſed patrono quoque per ſimiles affectus eundum erit, quia hoc injuriae genus verecundius ineſt paſſis, quam auſis. Mollienda eſt in pleriſque alio colore

Quod amet ex meretrice in matrim] Depravatus hic ſenſus facile emendatur, ſi haec duae dictiones *ex meretrice* adſcribantur, ut legatur hoc modo, *ut eum pater ex meretrice natum, quod amet ex meretrice in matrimonium abdicat.* Neque ignoro a quibuſdam ita depravari, ut quam longiſſime a dictionum ſimilitudine recedant, hoc modo legentes. *Ut e. p. ex meretrice natum quod duxerit meretricem in m. ab.* quamvis autem ſic quoque aptus ſit ſenſus, mihi tamen prior lectio approbatur, ſi ut dixi *ex meretrice* adſcribamus, ac *natam* ſubintelligatur. ita namque accipiemus filium fuiſſe a patre abdicatum, quod natam ex meretrice gratia matrimonii amaret. REGIUS. *pater ex meretrice in matrimonium abdicat.* V. C. Alm. *pater natum, quod amet meretricem, abdicat.* Voſſ. ſec. *quod amet ex meretrice in matrimonium abd.* Locat. *pater ex meretrice natum, quod duxerit meretricem in matrim. ab.* Andr. Ald. ego vulgatam retinuiſ. & recte *amare in matrimonium* dici puto; cum amare meretricem non eſſet opprobrio; ſed ita, ut uxoris loco haberet: Nam in Andria Terentii id quoque indignatur & Chremes. act. I. I. 118. & deinde ipſe Pater act. V. ſc. 3. Franciſcus malebat *habet in matrimonium.* BURM.

Sed non quae non.] *Sed non, non.* V. C. Alm. hoc autem adjicit, ne inutiles illas in ſcholis declamationes, quas Petronius initio Satyricôn damnat, & ſaepe ipſe Fabius culpavit, approbare videatur.

Et filia nata meretrix eam.] Quomodo corrigi poſſit hic locus, mihi non liquet. REGIUS. ſenſus apertiſſimus, ſi modo *filia nata* ablativo caſu capiatur, neque opus legere cum Vallenſi libro & Voſſ. ſec. *& ſi filia nata.* ſed ignorarunt illi, ſaepe poſt ablativos abſolutos poni pronomen; potuiſſet quidem dicere *filiam natam meretrix mater pudicam eſſe voluiſſet*, ſed alterum ex uſu obvium praetulit. ita Juſtin. II. 4. *Theſeus obtenta in pretium captiva, eamdem in matrimonium aſſumat.* Flor. IV. 12. *defuncto ibi fortiſſimo juvene, ipſi quod numquam alias, ſenatus cognomen ex provincia dedit.* quem locum etiam tentant viri eruditi, ſed vindicat recte Vavaſſor de vi & uſu quor. verb. p. 115. & ita ſaepe alii. BURM.

Qui humilior ipſa] *Quod* loco illius *qui* recte legitur in quibuſdam exemplaribus. REGIUS. *qui* Voſſ. ſec. *ipſa* Locat.

Faciendum filio.] *Id faciendum.* MSS. Bodl. Alm. Ald. Obr.

Neceſſitatem.] Quia forte paupertate coacta quaeſtum fecerat.

Subinde liberis.] *Sü. liberis.* V. C. Alm.

Alia praetereo.] *Alia praeterea.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Sed oſtendimus.] Deſunt Voſſ. ſec.

Os prophanatum.] Id dicitur de iis, qui exugere ſolent aliorum pudenda. TURNEB. *honos profanatus.* Voſſ. ſec. male. recte Turneb. vide ad Petron. cap. 9. *cujus ne ſpiritus quidem purus eſt.* BURMANNUS.

Vitae conveniat.] *Vitae conveniant.* Locat. Ald.

Ut

lore aſperitas orationis, ut Cicero de proſcriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, *quam homines, honeſtis parentibus ac majoribus natos, à republica ſummoveri?* Itaque durum id eſſe ſummus ille tractandorum animorum artifex confitetur: ſed ita legibus Sullae cohaerere ſtatum civitatis affirmat, ut his ſolutis ſtare ipſa non poſſit. Aſſecutus itaque eſt, ut aliquid eorum quoque cauſſa videretur facere, contra quos diceret. Illud etiam in jocis monui, quam turpis eſſet fortunae inſectatio: & ne in totos ordines, aut gentes, aut populos, petulantia incurreret. Sed interim fides patrocinii cogit quaedam de univerſo genere aliquorum hominum dicere, ut libertinorum, vel militum, vel publicanorum, vel ſimiliter aliorum: in quibus omnibus commune remedium eſt, ut ea, quae laedunt, non libenter tractare videaris: nec in omnia impetum facias, ſed in id, quod expugnandum eſt: & reprehendens, alia laude compenſes. Si milites cupidos dicas eſſe, non mirum, quod periculorum ac ſanguinis majora ſibi deberi praemia putent: eoſdem petulantes, & hoc fieri, quod bellis magis, quam paci, aſſueverint. Libertinis detrahenda eſt auctoritas: licet his teſtimonium reddere induſtriae, per quam exierint de ſervitute. Quod ad nationes exteras pertinet, Cicero varie detracturus Graecis teſtibus fidem, doctrinam his concedit ac literas: ſeque ejus gentis amatorem eſſe profitetur: *Sardos* contemnit, *Allobrogas* ut hoſtes inſectatur: quorum nihil tunc, cum diceretur, parum aptum, aut remotum à cura decoris fuit. Verborum etiam moderatione detrahi ſolet, ſi qua eſt rei invidia, ſi aſperum dicas nimium ſeverum, injuſtum perſuaſione labi, pertinacem ultra modum tenacem eſſe propoſiti: plerumque velut

Ut Cicer. de proſcript.] Sylla uſque adeo fuit ſanguinarius proſcriptor, ut proſcriptorum liberos patrimoniis ſpoliaverit, & lege lata illis viam ad magiſtratus praecluſerit: quod nunc Fabius ait. Turneb.

Coërcere ſtatum.] *Contineri* forſitan recte legeretur. Regius. *id a legibus Syllae cohercere.* Voſſ. ſec. *coërcere.* MS. Bodl. *coerceri.* Andr. Locat. Ald. *contineri.* marg. Baſil. Vaſc. Steph. Gryph.

Secutus itaque eſt.] Hac ſyllaba *as* appoſita, *aſſecutus* ut legatur, ſenſus expoſcit. Regius. *ſecutus.* Voſſ. ſec.

In jocis monui.] *In locis.* Voſſ. ſec. ut & ante Regium quidam ediderunt. vide lib. vi. cap. 3.

Turpis.] Nam, teſte Demoſthene, nullus propter fortunae aut naturae incommodum ſubſannari aut contemni debet: &, qui in hac re oſtendunt, quam ſint ingenioſi, hos ad omnia vitia quam propenſiſſimos eſſe. Sich.

Fides patrocinii.] *Tracles patrocinii.* V. C. Alm.

Ut libertinorum.] *Vel lib.* Loc. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *ut* omittit Voſſ. ſec.

Et reprehendens.] *Et ea reprehendens* volebat Franciu s. & Rollinus ſubaudit *quaedam*, vel ita legi volebat.

Si milites cupides.] *Si cupidus.* Locat. Ald. *ſi cupidum dicas.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Pertinet. Cicero varie detracturus.] Rollinus ita diſtinguebat. *pertinet, Cicero varie. Detracturus Graecis* &c. non male, me judice.

Doctrinam his concedit ad literas.] *D* litera in *c* converſa, *ac literas* legendum; hoc autem facit pro Sextio Cicero. Regius.

Sardos contemnit.] Pro Vareno.

Allobrogas.] Pro Fontejo paſſim.

Ut hoſtes.] *Ut hoſtis.* Voſſ. ſec. quod ambiguum.

Remotum a cura.] *Remotum cura.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Si aſperum.] *Sic aſperum.* Obr.

Nimium ſeverum.] Malebat *nimis*, Rollinus.

Tenacem propoſiti.] Alludere videtur ad illud Horat.

velut ipſos coneris ratione vincere, quod eſt molliſſimum. Indecorum eſt ſuper haec omne nimium: ideoque etiam quod natura rei ſatis aptum eſt, niſi modo quoque temperetur, gratiam perdit. Cujus rei obſervatio judicio magis quodam ſentiri, quam praeceptis tradi poteſt. Quantum ſatis ſit, & quantum recipiant aures, non habet haec res menſuram & quaſi pondus, quia, ut in cibis, alia aliis magis complent. Adjiciendum etiam breviter videtur, quod fere dicendi virtutes diverſiſſimae non ſolum ſuos amatores habeant, ſed ab eiſdem ſaepe laudentur. Nam Cicero quodam loco ſcribit, *id eſſe optimum, quod cum te facile credideris conſequi imitatione, non poſſis.* Alio vero, *non ſe id egiſſe, ut ita diceret, quomodo ſe quilibet poſſe confideret, ſed quomodo nemo.* Quod poteſt pugnare inter ſe videri. Verum utrumque, ac merito, laudatur. Cauſſa enim modoque diſtat: quia ſimplicitas illa, & velut ſecuritas inaffectatae orationis, mire tenues cauſſas decet: majoribus illud admirabile dicendi genus magis convenit. In utroque eminet Cicero, ex quibus alterum imperiti ſe poſſe conſequi credent; neutrum, qui intelligunt.

Horat. III. od. 3. *tenacem propoſiti virum.* ALMELOV.

Plerumque velut ipſos.] Locus ſuſpectus Rollino, neque mihi integer videtur.

Super haec omnia nimium.] *Super haec omne nimium.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Vidov. Colin. Obr.

Quia in cibis iis alia.] Niſi hoc adverbium *ut* adſcribatur, & illud pronomen *iis* eradatur, minus integer videtur hic ſenſus. REGIUS. *quia in cibis iis.* Voſſ. ſec. Locat. *quia ut in cibis iis.* V. C. Alm.

Nam Cicero.] Senſum ex Oratore Ciceronis c.23. retulit magis, quam verba. ſunt autem haec. *Orationis ſubtilitas imitabilis quidem videtur exiſtimanti, ſed nihil eſt experienti minus.* PHILAND.

Quod non te f. c. c. i. non poſſet.] Quidam hunc locum ſic corrigunt; ut *poſſis* legant, & recte quidem. ſed *cum* quoque loco illius *non* eſt reponendum hoc modo *quod cum te f. c. c. i. non poſſis.* REGIUS. *quod & facile.* V. C. Alm. *quod te facile* Voſſ. ſec. *quod non te facile*, & *poſſet.* Locat. ſimile quid eſt in Orator. c. 23.

Non id egiſſe, ut ita ſe diceret.] *Se* pronomen tranſpoſitum videtur, in tertium vero locum eſt transferendum hoc modo. *alio vero, ſe non id egiſſe* &c. REGIUS. *non id egiſſe, ut ita ſe diceret.* Locat. *non id egiſſe ut ita diceret.* Voſſ. ſec.

Ut ita diceret, quomodo ſe quilibet, &c.] Videntur iſta pugnare, ſed tamen maxime conſentiunt. alterum enim dicitur de *tenui* genere dicendi, alterum de *grandiloquo.* utrunque genus eſt *Cicero* ſequutus pro materiae ratione. plus tamen eſt eloquentiae in poſteriori genere. TURNEB.

Cauſa enim modo diſtat.] *Que* copula videtur adſcribenda, ut legatur *modoque.* REGIUS. *modoque* Codices optimi. Et mendoſam quidem editionis Lugdunenſis lectionem protinus agnoſcet, qui locum hunc Fabii perlegerit. Ea ita habet, *Cauſa enim modo diſtat.* GIBSON. *modo.* Voſſ. ſec. Baſil.

CAPUT II.

De memoria.

II. *Memoriam* quidam naturae modo eſſe munus exiſtimaverunt, eſtque in ea non dubie plurimum, ſed ipſa excolendo, ſicut alia omnia,

Albutius exſtimavit, *memoriam* eſſe totam in natura poſitam, ut Fabius docuit cap. 3. lib. 3. Exiſtimare autem debemus duplicem eſſe, *naturalem* & *artificialem*: *naturalem*, quae cum cogitatione

omnia, augetur: & totus, de quo diximus, adhuc inanis eſt labor, niſi ceterae partes hoc velut ſpiritu continentur. Nam & omnis diſciplina memoria conſtat, fruſtraque docemur, ſi, quidquid audimus, praeterfluat: & exemplorum, legum, reſponſorum, dictorum, beneque factorum velut quaſdam copias, quibus abundare, quaſque in promptu ſemper habere debet orator, eadem illa vis repraeſentat. Neque immerito *theſaurus* hic *eloquentiae* dicitur. Sed non firme tantum continere, verumetiam cito percipere multa acturos oportet, nec quae ſcripſeris modo iterata lectione complecti, ſed in cogitatis quoque rerum ac verborum contextum ſequi: &, quae ſint ab adverſa parte dicta, meminiſſe: nec utique eo, quo dicta ſunt, ordine refutare, ſed opportunis locis ponere. Quid? extemporalis oratio non alio mihi videtur mentis vigore conſtare. Nam dum alia dicimus, quae dicturi ſumus, intuenda ſunt. ita cum ſemper cogitatio ultra id, quod eſt, longius quaerit: quidquid interim reperit, quodammodo apud memoriam deponit: quod illa, quaſi media quaedam manus, acceptum ab inventione, tradit elocutioni. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum, quid ſit, quod memoriam faciat: quamquam plerique im-

tione nobis inſita eſt: *artificialem*, quae inductione & praeceptione conſtat, eſtque poſita in locis & imaginibus. Turneb. naturae munus eſſe quoque ſentit Philoſtratus in vita Dionyſii Sophiſtae. *μνήμη μὲν γὰρ δίδωσι τέχνας, αὐτὴ δὲ ἀδίδακτος, καὶ οὐδὲ μιᾷ τέχνῃ ἁλωτός. ἔστι γὰρ πλεονέκτημα φύσεως, ἢ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς μοῖρα.* Almel.

Adhuc inanis labor.] Hoc verbum *eſt* frequenter quidem eleganter praetermittitur, ſed huic ſenſui mihi adſcribendum videtur, & pro *velut*, *veluti* legendum hoc modo. *adhuc inanis eſt labor, niſi caeterae partes hoc veluti ſpiritu continentur.* Idem vero & Cicero in prologo de oratore ſentire videtur. Regius. *eſt* non habet Voſſ. ſec. Val. lib. Locat. Baſil.

Velut ſpiritu.] Vide Turneb. xv. adv. 10. & ſupr. ad lib. iv. 3.

Continentur.] *Contineantur.* Locat. quod merito reprobat Aſcenſius, ne periodus in finem hexametri exeat. *niſi* vero indicativo gaudere, notius eſt, quam ut probetur.

Nam & omnis.] Hac de cauſa dicunt phyſici, *animalia duntaxat illa eſſe diſciplinabilia, quae memoriam habent*, cujuſmodi ſunt *canes*. nam quae ea carent, ut *muſcae*, diſciplinam non admittunt. Turneb.

Beneque factorum.] *Bene factorumque.* Obr.

Vis repraeſentat.] *Vis praeſentat.* Voſſ. ſec.

Sed non firme.] More ſuo latius *memoriam* accipit quam Ariſtoteles, ut etiam ſolertiam & ingenii acumen complectatur. Sic locutus eſt *Fab.* *lib.* i. *cap.* 4. Turneb.

Quae ſint ab adverſario.] *Sunt.* Locat. Ald. Obr.

Nec utique ea, quo.] *Eo* legendum videtur potius, quam *ea*. Regius. *ea*. Voſſ. ſec. Locat.

Nec alio mihi videtur.] Etſi ita quoque lectus hic locus ſenſu ſuo non fraudetur, audacter tamen contenderim, illam *nec* particulam eſſe expungendam, ac ejus loco hanc *num* eſſe reponendam, ut videatur eſſe legendum hoc modo, *Quid extemporalis oratio? num alio mihi videatur mentis vigore conſtare?* nec inficior aliter quoque commode poſſe legi, ut loco *nec* ſcribatur haec particula *non*. Regius. *nec alio*. Vall. lib. Voſſ. ſec. Locat. Obr. marg. Vidov. forte ſcripſit, *non alio mihi videtur, quam mentis vigore conſtare.* ita enim ſolere *τῷ alio* uti docuimus ad lib. ii. cap. 4.

Quidquid interim.] *Quidquid autem reperit.* V. C. Alm. marg. Baſil.

Quaſi media manus.] Ita & lib. xii. 8. *mediam manum* vocat tertium, quem litigator docet cauſſam, ut deinde ab eo iterum diſcat patronus. Burm.

Ab inventione.] *Ab intentione.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Immorandum quidquid memoria faciat.] Pro *memoria* quidam recte *memoriam* legunt. ſed illius etiam *quicquid* loco, *quid* legendum mihi videtur hoc modo; *quid memoriam faciat.* Regius. *immorandum quicquid memoriam faciat.* Voſſ. ſec. Locat. *immorandum quid memoriam faciat.* Ald.

Anime

imprimi quaedam veſtigia noſtro animo, quae velut in ceris annulorum ſigna ſerventur, exiſtimant. Neque erò tam credulus, ut quaſi habitu tardiorem firmioremque memoriam fieri putem. Ejus autem, quod ad animum pertinet, magis admirer naturam, ſubito res vetuſtas, tanto ex intervallo repetitas, reddere ſe & offerre: nec tantum requirentibus, ſed etiam ſponte interim: nec vigilantibus, ſed etiam quiete compoſitis magis: eòque illa quoque animalia, quae carere intellectu videmus, meminerunt, & agnoſcunt, &, quamlibet longo itinere diducta, ad aſſuetas ſibi ſedes revertuntur. Quid? non haec varietas mira eſt, excidere proxima, vetera inhaerere? heſternorum immemores, acta pueritiae recordari? Quid? quod quaedam requiſita ſe occultant, & eadem forte ſuccurrunt? nec manet ſemper memoria, ſed aliquando etiam redit? Neſciretur tamen quanta vis eſſet ejus, quanta divinitas illa, niſi hoc lumen orandi extuliſſet. Non

Animo noſtro velut in gyris annulorum.] In *ceris* legendum, non *gyris*, facile videbit, qui Ariſtotelis opuſculum de memoria, & reminiſcentia, in quo haec tractantur, diligentius legerit. ſed alio quoque flagitio hic ſenſus mihi infectus eſſe videtur. niſi enim hoc relativum *quae* adſcribatur, oratio manca, minuſque congrua eſſe videbitur. Quare hoc modo mihi legendum videtur. *veſtigia noſtro animo, quae velut in ceris annulorum*, &c. Regius *noſtro animo velut in gyris annulorum.* Locat. marg. Baſil. *animo velut in ceris.* Vall. lib. *animo velut in figuris.* Voſſ. ſec. Andr. *noſtro.* deeſt in Obr.

In ceris.] Ariſtoteles putat hoc modo *memoriam* fieri, cum phantaſiae ſimulachrum inſculptum fuerit parti memoratrici, non ſecus quam annulus ſigillare ſolet. nam & hac utitur ſimilitudine. Turneb.

Neque erò tam credulus.] Videtur Fabius reſpexiſſe ad id, quod lib. primo dixit, *peculiarem eſſe hominibus ſolertiam & mentis agitationem*: quamquam philoſophi pro corporis conſtitutione nunc *meliorem*, nunc *deteriorem memoriam* eſſe ajunt. niſi fortaſſe *habitum* appellat qualitatem acquiſitam ex multis actionibus. nam quanquam multis actionibus videtur fieri melior *memoria*, non tamen *habitum* acquirit, ſed vim ſuam exerit magis atque magis, quae antea veluti ſopita erat. Turneb.

Quaſi habitu tardiorem &c.] Aliquid verbi hic mihi deeſſe videtur; quid vero adſcribendum ſit mihi non liquet. Regius. Aſcenſius addendum putat, *quodam*, ut ſit *quodam quaſi habitu. ut qua abitu* V. C. Alm. qui etiam *putem* non habet. *abitu.* marg. Steph. *ut quemadmodum habitu tardiorem firmioremque memoriam fieri, ejus putem cauſſam quoque ad artificium pertinere, magis admirari naturam ſubit, tot res vetuſtas, &c.* Obr. an ſcripſerit; *ut quaſi habitum, tardiorem firmioremque* &c. ut in ea ſit opinione, natura datam eſſe memoriam, non vero eſſe habitum, ut Philoſophi vocant, rem quae exercitatione, conſuetudine acquiritur, quamquam eis augetur, neque fieri memoriam tardiorem & firmiorem, ſed dari a natura celerem, vel tardam, firmam aut lubricam. Burm.

Ejus autem &c.] *Ea autem, quae ad animum pertinent, magis admirere.* marg. Baſil. *ad animam.* Vidov.

Admirer.] *Admirere.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Par. Vaſc. Steph. Colin. Vidov.

Sed etiam ſponte.] *Sed in ſponte.* V. C. Alm. *ſed & ſponte c. n. v. ſed etiam compoſitè magis.* Voſſ. ſec.

Heſternorum.] *Externorum.* Voſſ. ſec. quae ſolemnis librariorum aberratio in codicibus veteribus. vide ad Ovid. I. Triſt. III. 44.

Sed aliquando etiam redit.] Haec pars eſt, quae ab Ariſtotele *reminiſcentia* appellatur, eſtque in ſolis hominibus, non in brutis, quando ſcilicet *memoriam* abolitam atque deperditam ex tenui veſtigio inſtauramus. Turneb.

Niſi in hoc lumen orandi extuliſſet.] Integra quidem pleriſque haec clauſula videtur; mihi vero ſic eſſe depravata, ut, niſi *vim* aut *artem*, ſimileve nomen adſcribamus, parum elegans & ſenſus & oratio habeatur: in maximum namque lumen orandi artem memoria fuiſſe evectam aſſerit Quinctilianus. Forſitan igitur hic accuſativus *vim* ita eſt adſcribendus, ut hoc modo legatur. *niſi in hoc lumen orandi vim extuliſſet.* Regius. *vim* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. neque ante Regii correctionem puto hanc vocem hic lectam, quae inepte repetitur, poſtquam praeceſſerit, *quanta vis eſſet.* an ergo vis memoriae, vim orandi

Non enim rerum modo, ſed etiam verborum ordinem praeſtat: nec ea pauca contexit, ſed durat prope in infinitum, & in longiſſimis actionibus prius audiendi patientia, quam memoriae fides deficit. Quod & ipſum argumentum eſt, ſubeſſe artem aliquam, juvarique ratione naturam: cum iidem docti facere illud, indocti & inexercitati non poſſimus: quamquam invenio apud Platonem, obſtare memoriae uſum literarum: videlicet quod illa, quae ſcriptis repoſuimus, velut cuſtodire deſinimus, & ipſa ſecuritate dimittimus. Nec dubium eſt, quin plurimum in hac parte valeat mentis intentio, & velut acies luminum à proſpectu rerum, quas intuetur, non averſa. Unde accidit, ut, quae per plures dies ſcribimus ediſcendi cauſſa, cogitatione ipſa contineat. Artem autem memoriae primus oſtendiſſe dicitur Simonides: cujus vulgata fabula eſt: Cum pugili coronato carmen, quale componi victoribus ſolet, mercede pacta ſcripſiſſet, abnegata ei pecuniae pars eſt, quod more poëtis frequentiſſimo digreſſus, in laudes Caſtoris & Pollucis exierat: quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebraſſet, jubebatur. & perſolverunt, ut traditum eſt. Nam cum eſſet grande convivium in honorem ejuſdem victoriae, atque adhibitus ei coenae Simonides, nuntio eſt excitus, quod cum duo juvenes, equis advecti, deſiderare majorem in modum dicebantur. Et illos quidem non invenit, fuiſſe tamen gratos erga ſe Deos exitu comperit. Nam vix

di extulit? quis hanc in Fabio ſcabiem ferret? quare amplector Obrechti emendationem, *niſi* (vel *ni*) *hoc orandi lumen extuliſſes.* rectius etiam dici puto *efferre lumen*, quam *vim.* Petron. 89.

Jam plena Phoebe candidum extulerat jubar.

& ita paſſim ſidera, luna & ſol, *efferre os, radios, lumen* dicuntur. Burm.

• *In infinitum.*] Voculum *In* omittit Obrecht.

Iidem docti facere illud, indocti.] *Cum idem docti facere, illud indocti*, &c. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Colin.

Quamquam invenio, &c.] Caeſar lib. VI. belli Gall. cap. XIV. *Eos qui diſcunt, literis confiſos, minus memoriae ſtudere: quod fere pleriſque accidit, ut praeſidio literarum diligentiam in perdiſcendo ac memoriam remittant.* Pith.

Videlicet quod illa.] *Videlicet q̄m illa quae.* V. C. Alm.

Dimittimus.] *Amittimus.* malebat Francius.

A proſpectu rerum.] *A promtu rerum.* V. C. Alm. deinde *adverſa* idem codex.

Scribimus ediſcendi cauſſa.] *Scribimus ſi ediſcenda ſunt.* Ald. *ſcr. ſi ediſcenda ſint.* MS. Bodl. Andr. *ſcribimus ediſcendi ſunt.* V. C. Alm. *ſcr. ediſcendi fine.* Obr.

Artem autem memoriae.] *Artem memoriae* primus *reperit* Simonides, *conſummavit* & *abſolvit* Metrodorus Scepſius. Turneb. vide Calderini obſerv. in Face Critica tom. I. p. 317.

Simonides.] Superavit memoria Simonidem Proclus, narrante Philoſtrato lib. II. de vit. Sophiſt. varia fideliſſimae memoriae exempla, Grotii, Voſſii, Salmaſii aliorumque recenſet Ant. Borremanſ. Variar. cap. 3. Almel.

Cum pugili coronato, &c.] Conſuetudo erat, ut in ludis *Olympicis, Pythiis*, & ceteris certaminibus ſacris, victores laudarentur à *poëtis lyricis*, quos mercede conducebant. id intellectu facile eſt ex *Pindaro.* Turneb. hanc hiſtoriam etiam tangit Phaedr. l. IV. fab. 24. ubi videndi commentatores.

Abnegata ei pecuniae pars eſt.] *Abnegatam ei pecuniae partem.* Locat. Ald.

Quod more.] *Quod, de more.* Locat. Ald. Par. Colin.

Ab iis petere.] *Ab his capere.* Baſil.

Celebraſſet jubebatur.] *Videbatur.* Voſſ. ſec.

Majorem in modum.] *Majorem in lemo.* V. C. Alm.

Gratos erga ſe.] *Gratos erga ſe eos.* V. C. Alm. Ald. unde egregie Obr. *gratos erga ſeſe Deos exitu comperit.* ita apud Val. Max. I. I. 8. *pertinax eorum indulgentia*, ut in antiquis editionibus erat, in

Deo-

vix eo limen egreſſo, triclinium illud ſupra convivas corruit, atque ita contudit, ut non ora modo oppreſſorum, ſed membra etiam omnia requirentes ad ſepulturam propinqui, nulla nota poſſent diſcernere. Tum Simonides dicitur memor, ordine quo quiſque diſcubuerat, corpora ſuis reddidiſſe. Eſt autem magna inter auctores diſſenſio, Glaucone Caryſtio, an Leocrati, an Agatharcho, an Scopae ſcriptum ſit id carmen: & Pharſali fuerit haec domus, ut ipſe quodam loco ſignificare Simonides videtur, atque Apollodorus, & Eratoſthenes, & Euphorion, & Lariſſeus Eurypilus tradiderunt; an Cranone, ut Apollas Callimachus, quem ſecutus Cicero hanc famam latius fudit. Scopam nobilem Theſſalum periiſſe in eo convivio conſtat, adjicitur ſororis filius: putant & ortos pleroſque ab illo Scopa, qui major aetate fuerit: quamquam mihi totum de Tyndaridis fabuloſum videtur: neque omnino hujus rei meminit uſquam poëta ipſe, profecto non taciturus de tanta ſua gloria. Ex hoc Simonidis facto notatum videtur,

juvari

Deorum a viris doctis mutatum fuit. & apud Livium lib. I. cap. 21. Codicem Palatinum habere *quod Dearum ſibi concilia eſſent*, Gebhardus teſtatur, pro *earum*. BURM.

Vix eo limen egreſſo.] *Vix eo ultra limen egreſſo.* V. C. Alm.

Atque ita contudit.] *Confudit.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Par. maig. Baſil. *confundit*. V. C. Alm. & puto *confudit* recte legi. hoc enim verbo in ſimili re uti ſolent. ita apud Ovid. 5. Met. 58.

——— *Fractis confudit in oſſibus ora.*

ubi & alii codices *contundit*. vide quae notavimus olim ad Petronii cap. 105. BURM.

Memor ordine quo quiſque.] Pro *ordine* ratio Grammatices, ut *ordinis* legatur, expoſcit. REGIUS. *memor, ordine quo.* Voſſ. ſec. Locat. quam ego antiquam ſcripturam eſſe puto, pro *memor quo ordine. Mem r ordinis quo.* edidit Obr. BURM.

An Leocrati.] *An Leocranti.* Voſſ. ſec.

An Cranone.] Cranon oppidum Theſſaliae, a Cranone Pelaſgi filio dictum, de quo & Valer. Maxim. lib. I. 8. hanc narrat hiſtoriam. REGIUS. Puto ſcribendum, *Craſone*: ſic enim appellat Plinius oppidum quoddam Theſſaliae, Pharſalo proximum. TURNEB. *Cranone.* Voſſ. ſec. Ald. Par. Baſil. Colin. alii *Granone.* poſt alios & Faber ad Phaedrum *Cranone* reſtituit Catul. Epiſt. Theſ. 35.

Cranoniſque domos. BURM.

Apollas Callimachus.] Quis hic ſit ignoro, & Fabric. Biblioth. Graec. lib. III. cap. 19. in fin. dicit, quoſdam legere *Apollos & Callimachus*, ſed quod ego in nullo codice repperi, licet etiam Cl. Bentl. ad Callim. fragm. 71. ita legat. non tamen veroſimile eſt, quia tunc *quos ſecutus Cicero*, ſcripſiſſet Fabius. quare locum mendoſum puto. BURM.

Ab illo Scopa.] Duo enim fuerunt, de quibus vide Menag. ad Laert. lib. II. cap. 25. ubi Caſaubonus quoque *Scopadas* ex Scopa ortos ex Theocrito recenſet, & illuſtrat lection. Theocr. cap. 17. & illorum veſtigia legens Cl. Perizon. ad Aelian. Var. XII. I. ſed noſter videtur Scopam illum his temporibus antiquiorem facere, quia ex eo, Junior hic Scopas cum gentilibus ſuis camarae ruinae oppreſſus fuit. contra ad Aelianum Perizonius, antiquiorem oppreſſum putat. ſed ſi ipſe Junior Cyro donum miſerit, veroſimile eſt, antiquiorem ante Simoniden obiiſſe. & praeterea noſter dicit quoſdam putaſſe, omnes Scopadas hac ruina oppreſſos, qui ex priore Scopa erant orti, inter quos etiam junior: quamvis haec ſint obſcuriora. praeterea in V. C. Alm. Ald. Obr. erat *ab alio Scopa.* non male. BURM.

Meminit uſquam.] *Meminerit unquam.* V. C. Alm.

Ex hoc facto Simonides notavit videtur.] verbum illud *videtur*, ut redundans, a ſenſu non admittitur, quamvis in quibuſdam exemplaribus *Simonidis* & *notari*, fuerit depravatum. Simonides namque ipſe notavit, memoriam ſignatis animo ſedibus juvari. ipſe namque memoriae artificialis auctor ſcribitur fuiſſe. REGIUS. *Simonides facto notavit. videtur juvari.* Locat. *Simonidis facto notari videtur.* Voſſ. ſec. *notavit juvari.* Vidov. marg. *ex hoc Simonides facto notavit, ut videtur, juvari m. ſ. a. ſ. idque credet & ſuo quiſque experimento.* Obrecht. *ibique credere.* Voſſ. ſec. Rollinus adjicere volebat *poteſt*; *idque poteſt credere ſuo q. ex.*

Ju-

juvari memoriam ſignatis animo ſedibus, idque credere ſuo quiſque experimento. Nam cum in loca aliqua poſt tempus reverſi ſumus, non ipſa agnoſcimus tantum, ſed etiam, quae in his fecerimus, reminiſcimur, perſonaeque ſubeunt, nonnumquam tacitae quoque cogitationes in mentem revertuntur. Nata eſt igitur, ut in pleriſque, ars ab experimento. Loca diſcunt quam maxime ſpatioſa, multa varietate ſignata, domum forte magnam, & in multos diductam receſſus. In ea quidquid notabile eſt, animo diligenter affigitur, ut ſine cunctatione ac mora partes ejus omnes cogitatio poſſit percurrere. Et primus hic labor eſt, non haerere in occurſu. Plus enim quam firma debet eſſe memoria, quae aliam memoriam adjuvet. Tum quae ſcripſerunt, vel cogitatione complectuntur, & alio ſigno, quo moneantur, notant: quod eſſe vel ex re tota poteſt, ut de navigatione, militia: vel ex verbo aliquo. Nam etiam excidentes, unius admonitione verbi in memoriam reponuntur. Sit autem ſignum navigationis, ut *anchora*: militiae ut *aliquid ex armis*. Haec ita digerunt: primum ſenſum vel locum veſtibulo quaſi aſſignant, ſecundum atrio, tum impluvia circumeunt, nec cubiculis modo aut exedris, ſed ſtratis etiam ſimilibuſque per ordinem committunt. Hoc facto, cum eſt repetenda memoria, incipiunt ab initio loca haec recenſere, &, quod cuique crediderunt, repoſcunt, & eorum imagine admonentur: ut, quamlibet

Juvari memoriam.] *Memoria* juvatur *locis* & *imaginibus.* ſunt autem *loci* ſpatia quaedam, in quibus iocamus *imagines*, id eſt, figuras & effigies rerum, quarum volumus memores eſſe. Turneb.

Loca diſcunt.] *Diſcuntur.* MSS. Voſſ. ſec. Colbert. Vall. lib. *dicunt.* Ald.

Signata] *Signata concipienda eſſe.* Ald.

Deductam receſſus.] *Diductam*, hoc eſt, diviſam atque diſtinctam, ut legamus, ſenſus expoſcit. Regius.

Quicquid nobile eſt.] Ita quidem legitur, ſed corrupte, ut mihi videtur. *Notabile* autem ſenſui maxime eſt accommodatum, itaque forſitan eſt legendum. Regius. *nobile.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Ven. Ald. Colon. Par.

Tamen quae ſcripſerunt.] *Tum*, loco *tamen*, aperte eſt reponendum. Regius.

Alio ſigno quo.] *Alio quo ſigno quo.* V. C. Alm. *aliquo ſigno quo.* MSS. Voſſ. ſec. Colb. Ald.

Excidentes unius] *Excidentes res.* Obr.

Sit autem ſignum.] *Sit autem magnum.* V. C. Alm.

Militiae ut aliquid.] *Vel ſpiculum militiae, aut aliquid ex armis.* MS. Bodl.

Haec itaque diligere primum ſenſum bello tum veſtibulo q. a.] Adeo depravatus eſt hic locus, ut varie quidem in exemplaribus legatur: ſed vix ullo modo ſenſus elici poteſt. alii namque legunt, loco *diligere*, *deligunt*, alii *digerunt*, alii *ſenſum* in *locum* permutant. verum ne ſic quidem, ut dixi, integer hujus loci habetur intellectus. Regius. *haec ita deligere primum ſenſum bello tum veſtibulo.* Voſſ. ſec. Locat. *haec itaque digerunt, primum ſenſum bello cum veſtibulo.* in reliquis turbat. V. C. Alm. *haec ita digerunt.* Andr. Colin. Obr. *haec itaque digerunt.* Leid. & alii.

Primum ſenſum vel locum.] *Primum locum veſtibulo.* Andr. Ald. Colin. Vidov.

Secundum atrio.] *Seculum puta atrio.* Voſſ. ſec. *ſecundum puta atrio.* MSS. Bodl. *ſecundum puta. atrium.* Andr. Locat. Ald.

Impluvia.] *Impluvium* pars eſt in aedibus ſub dio ad lumen admittendum, quo pluvia ex tectis decidit. Turneb.

Exedris.] *Exedra* aula eſt magna. a frequentia ſedium appellata, cujuſmodi ſunt Pariſiis *ſcholae theologicae* & *ſcholae dialecticae.* Turneb.

Sed ſtratis.] *Sed ſtacius.* V. C. Alm. *ſed ſtatus.* Voſſ. ſec. *ſed ſtatun:* Andr. Ald. Vidov. Obr. marg. Gryph.

Sint ſingula.] *Fiunt ſingula.* Voſſ. ſec. Vall. lib. *fiant.*

bet multa ſint, quorum meminiſſe oporteat; ſint ſingula connexa quodam choro, ne errent conjungentes prioribus ſequentia ſolo ediſcendi labore. Quod de domo dixi, & in operibus publicis, & in itinere longo, ut urbium ambitu, & picturis, fieri poteſt. Etiam fingere ſibi has imagines licet. Opus eſt ergo locis, quae vel finguntur, vel ſumuntur imaginibus, vel ſimulacris, quae utique fingenda ſunt. Imagines notae ſunt, quibus ea, quae ediſcenda ſunt, notamus: ut quomodo Cicero dicit, *locis pro cera, ſimulacris pro literis utamur.* Illud quoque ad verbum ponere, optimum fuerit: *Locis eſt utendum multis, illuſtribus, explicatis, modicis intervallis: Imaginibus autem agentibus, acribus, inſignitis, quae occurrere, celeriterque percutere animum poſſint.* Quo magis miror, quomodo Metrodorus in XII. ſignis, per quae Sol meat, trecenos & ſexagenos invenerit locos. Vanitas nimirum fuit atque jactatio circa memoriam ſuam potius arte, quam natura gloriantis. Equidem haec ad quaedam prodeſſe non negaverim, ut ſi rerum nomina multa, per ordinem audita, reddenda ſint. Namque in iis, quae didicerunt, locis reponunt res illas, *menſam*, ut hoc utar, *in veſtibulo*, *in atrio pulvinum*, & ſic cetera: deinde relegentes inveniunt, ubi poſuerint. Et forſitan in hoc ſunt adjuti, qui, auctione dimiſſa, quid cuique vendidiſſent, teſtibus argentariorum tabulis reddiderunt: Quod praeſtitiſſe Hortenſium dicunt. Minus idem proderit in ediſcendis, quae orationis perpetuae erunt. Nam & ſenſus

ſiant. Obr.

Quodam choro.] *Quodam corio.* MS. Bodl. & Vall. lib.

Sequentia ſolo.] *Conſequentia.* V. C. Alm.

Imagines notae ſunt, &c.] *Imagines* collocantur in locis, ac ſunt veluti literae & ſcripturae: *loca* autem veluti pugillares, in quibus ſcribimus. TURNEB.

Ut Cicero dicit.] Lib. II. de Orat. c. 86.

Locis eſt utendum.] Ibid. cap. 87.

Multis.] *Mutis.* Voſſ. ſec.

Exſpectatis.] Emendate legitur *explicatis.* REGIUS.

Modicis.] *Modis.* V. C. Alm.

Imaginibus aliquid agentibus] *Imaginibus autem agentibus.* Voſſ. ſec. Gryph. Colin. Vidov. Obr. marg. Steph. Baſil. & ita apud Ciceronem legitur.

Celeriterque percutere.] *Celeriterque percurrere.* Ald. Gryph. Baſil. Vidov.

Quo magis miror.] Metrodorus Scepſius duodecim ſignis Zodiaci utebatur ad *memoriam*, ac ſingula dividebat in triginta loca. hoc autem modo peccabat, quia ſub ſenſum non cadebant, ut facile occurrerent, & intelligerentur, nec explicata erant modicis intervallis. TURNEB. Metrodorus diſcipulus Carneadis. Cicer. I. de Or. 30. ſcripſit librum de natura, referente eodem Acad. quaeſt. II. 23. ALMEL.

Equidem haec.] Videtur Fabius damnare illam *memoriam*, quae conſtat locis & imaginibus, ut memoriam artificialem putet tantum ſtudio & exercitatione conſtare. TURNEB.

Quae didicerunt.] *Qui.* Voſſ. ſec.

Reponunt res.] *Ponunt res.* Voſſ. ſec.

In Atrio pulvinum.] *In atrio populum.* Voſſ. ſec.

In hoc ſunt adjuti.] Primam vocem non habet Obr.

Quod praeſtitiſſe Hortenſ. dic.] Hoc ſcribit Seneca Prooem. Declamat. *Aut quod fecit Hortenſius, qui, à Siſenna provocatus, in auctione perſedit totum diem, & omnes res & pretia & emptores ordine ſuo, argentariis recognoſcentibus, ita ut in nullo falleretur, recenſuit.* REGIUS. Quod autem de *argentariis* addit, ita intelligendum eſt, *eos interfuiſſe emptionibus, tabulas confeciſſe, pecunias quibusdam numaſſe.* TURNEB. *quod praeſtitiſſe quae Hort.* V. C. Alm.

Nam & ſenſus.] Ut memores ſimus periodorum, praeſtare non poterit locus aut imago, quan-

ſus non eamdem imaginem, quam res, habent, cum alterum fingendum ſit, & horum tamen utrumque commonet. Sed ſermonis alicujus habiti verborum contextus eadem arte quomodo comprehendetur? Mitto, quod quaedam nullis ſimulacris ſignificari poſſunt, ut certae conjunctiones. Habeamus enim ſane, ut qui notis ſcribunt, certas imagines omnium, & loca ſcilicet infinita, per quae verba, quae ſunt in quinque contra Verrem ſecundae actionis libris, explicentur, ut meminerimus etiam omnium quaſi depoſitorum: nonne impediri quidem eorum, quae dicit, decurſum neceſſe eſt duplici memoriae cura? Nam quomodo poterunt copulata fluere, ſi propter ſingula verba ad ſingulas formas reſpiciendum erit? Quare & Charmadas & Sceptius (de quo modo dixi) Metrodorus, quos Cicero dicit uſos hac exercitatione, ſibi habeant ſua: nos ſimpliciora tradamus. Si longior complectenda memoria fuerit oratio, proderit per partes ediſcere (laborat enim maxime onere) & hae partes non ſint perexiguae: alioqui nimis multae erunt, & eam diſtinguent atque concident. Nec utique certum imperaverim modum, ſed maxime ut quiſque finietur locus: niſi

quanquam locus & imago memoriam ſolent monere, ſed tamen verborum contextus his non adjuvatur. Turneb.

Cum alterum fingendum ſit, & horum tamen utrumque commonet.] Haec addititia & inexplicabilia cenſet Gallaeus.

Sed cum ſermonis alicujus habitu.] Emendatione mihi hic quoque locus indigere videtur. Fortaſſe autem illa praepoſitio *cum* eſt eradenda, & pro illo *habitu* legendum eſt *habiti*, aut certe ut nihil eradatur, hoc participium *ediſcendus* cum *eſt* verbo ut adſcribatur, ſenſus expoſcit, hoc modo, *ſed cum ſermonis alicujus habiti verborum contextus eſt ediſcendus, eadem arte quomodo comprehendetur?* ut intelligamus verborum contextum alicujus habitae orationis minime artificiali memoria comprehendi poſſe. Regius. *ſi cum ſermonis* &c. MS. Bodl. Andr. marg. Baſil. *ſed cum ſermonis alicujus habitu.* Locat. Vaſc. Steph. Baſil. *tamen utcumque commonet locus, ſic ſermonis alicui habitu* &c. V. C. Alm. *locus* etiam eſt in Colb. *ſed cum ſermonis alicujus habiti verborum contextus ſit ediſcendus eadem.* Ald. Gryph. Vidov. (niſi quod ille *habitu.*) *Sed ſermonis alicujus habitu.* Colon Par. Colin. Ox. *ſed ſermonis alicujus habiti verborum.* Leid. Obr. locus corruptus, nec ex quo me expedio: forte *ſed ſermonis alicujus habiti, aut verborum contextus, qua tandem arte comprehendetur?*

Ut caeterae conjunctiones.] *Certae* legendum, non *caeterae.* Regius. *ut certe conjunctionis.* Voſſ. ſec. Vidov. Baſil.

Habeamus enim ſane.] *Exceptores ad compendia ſcripturae* infinitas prope notas habebant, quibus ſignificabantur vocabula: & hac de cauſa dicebantur *notarii.* Turneb.

Imagines omnium.] *Nominum.* Obr.

Quidem eorum.] *Qu. quae dicit.* V. C. Alm.

Et Carmades.] Legendum eſſe *Charmadas* vel *Charmides*, ex Ciceronis I. Tuſcul. 24. recte, mea ſententia, vidit Daviſius, quia Cicero ibi Charmidan, Metrodorum, & Hortenſium, qui memoria inſigni valuerunt, conjungit. & ſimiles mendas ex Cicerone ipſo, ubi *Carneades* pro *Charmadas* legebatur, ſuſtulerunt ante, & quaſi praeiverunt Daviſio Jonſ. de Hiſt. Philoſ. ſcript. lib. II. cap 14. & Salmaſ. Exercit. Plin. pag. 36. apud Macrobium quoque lib. VII. cap. I. *Carmadem* pro *Charmadam* olim legebatur, ſed Pontanus ex Plutarchi lib. I. Conviv. quaeſt. apud quem tamen Χαρμίδης eſt, correxit; nuper etiam vir diligentiſſimus Zachar. Pearce ad Cicer. I. de Orat. II. & ſeqq. aliquoties pro *Carneade*, *Charmadam* repoſuit. Burm.

Et Septius.] *Scepſis* eſt urbs Phrygiae, ut ait Strabo, unde *Scepſius* dicitur Metrodorus: quare non *Septius*, ſed *Scepſius* eſt ſcribendum. Regius.

Cicero.] II. de Orat. 88.

Nimis multae.] *Rurſus multae.* V. C. Alm.

Diſtinguent.] Suſpecta mihi haec vox; laudi enim eſt & ordinis, res diſtinguere, at *diſcindere concidere* & in minutas partes ſecare nimiae diligentiae. quare forte *diſcindent* legendum, quod ſequenti *concident* rectius jungitur. Ita lib. I. cap. 2. *ingenia concidi & comminui* dicit, & lib. V. 10. *quae ſi perſequamur, nullus erit ea concidendi modus.* Burm.

Imperaverim modo.] Reponendum eſſe *modum*, aperte

niſi forte tam ſit numeroſus, ut ipſe quoque dividi debeat. Dandi ſunt certi quidam termini, ut contextum verborum (qui eſt difficillimus) continuet crebra meditatio, partes deinceps ipſas repetitus ordo conjungat. Non eſt inutile, quo facilius haereant, aliquas apponere notas, quarum recordatio commoneat & quaſi excitet memoriam. Nemo enim fere tam infelix, ut, quod cuique loco ſignum deſtinaverit, neſciat: ut ſi erit tardus ad hoc, eo quoque adhuc remedio utatur, ut ipſae excitent notae. Hinc eſt ex illa arte non inutile, attendere ſigna ad eos, qui exciderunt, ſenſus: *anchoram* (ut ſupra poſui) ſi de nave dicendum eſſet: *ſpiculum*, ſi de praelio. Multum enim ſigna faciunt, & ex alia memoria venit alia, ut cum tranſlatus annulus vel alligatus commoneat nos, cur id fecerimus. Haec magis adhuc adſtringunt, quae memoriam ab aliquo ſimili transferunt ad id, quod continendum eſt: ut in nominibus, ſi *Fabius* forte ſit tenendus, referamus ad illum *cunctatorem*; qui excidere non poteſt: aut ad aliquem amicum, qui idem vocetur. quod eſt facilius in *Apris*, & *Urſis*, & *Naſone*. aut *Criſpo*, ut id memoriae affigatur, unde ſunt nomina. Origo quoque aliquando declinatorum, tenendi magis cauſſa eſt,

aperte conſtat. Regius. *modo* Voſſ. ſec.

Finietur.] *Firmetur.* Voſſ. ſec.

Niſi forte numeroſus] Hoc verbum *ſit*, & compoſitionis & ſenſus integritas expoſcere videtur, ut legatur *niſi forte tam ſit numeroſus.* Regius. abeſt τὸ *ſit* a Voſſ. ſec. Locat. & Aſcenſius abeſſe jubet, ne ſit finis hexametri, & referri *numeroſus* ad *finietur.* ſed aeque exibit in finem hexametri, ſi *ſit* omiſſo, *tam numeroſus* legatur. neque hoc vitandum puto, niſi in fine periodi, hic vero in media collocata vox *numeroſus* nihil auribus officit. alioqui fere ſemper ab ea abſtinendum eſſet. Burm.

Dandi ſunt.] Cum ediſcimus, terminos praefigere debemus, ad quos una memoria perveniamus. ſic enim fiet, ut in continuatione verborum reddenda nunquam haeſitemus. Turneb.

Continuet.] *Contineat.* Obr.

Quo facilius haereant.] *Difficilius.* V. C. Alm.

Apponere notas.] *Opponere.* Voſſ. ſec. *ponere.* Obrecht.

Nemo enim.] Aut *ſignum* & *notam* pro eodem accipit, aut (quod verius videtur) *notam* appellat quoddam compendium ſcribendi, quod apponendum erit initiis partium ad memoriam excitandam. Turneb. ego puto, notam & ſignum hic idem eſſe, quod apponitur margini orationis, ad memoriae ſubſidium.

Ut quod cuique.] *Quod* deeſt Steph.

Excitet] *Exerceat.* marg. Baſil.

Ut ſi erit tardus.] *Si erit tradendus.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. marg. Baſil.

Eo quoque adhuc remedium utatur ut ipſae notae] Depravatum eſſe ſenſum facile ex eo colligitur, quod varie in exemplaribus legitur. nam & *remedio* alibi legitur, & *excitent* adſcribitur hoc modo, *ut ipſae excitent notae*: ſed ne ſic quidem verus percipitur ſenſus. Regius. *remedium utitur ut ipſe notae.* Voſſ. ſec. Locat. *ipſe excitent notae.* Ald. *excitent* etiam non habet V. C. Alm. *tardus, ad hoc eo q. remedio adhuc utatur. ut ipſae e. n.* Obr. Francius malebat *&* *ſi erat tardus.*

Ex illa arte.] *Ex ipſa arte.* Voſſ. ſec. Ald.

Attendere ſigna] *Attentus ad eos, qui excidunt, ſenſus.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Locat. Ald. marg. Baſil. *attentus ſigna a. e. q. exciderunt ſ.* V. C. Alm. *attentus ad eos q. exciderunt.* Venet. *appendere ſigna ad eos q. exciderunt.* Obr. in emendat. ſed in contextu edidit *excidunt. appendere* etiam Franciusjam conjecerat.

Annulus tranſlatus.] A manu in manum. ut ita deprecandi ominis cauſſa Trimalchio trajecit annulum in dextram manum. Petron. c. 74. Burmannus.

Cum iis fecerimus.] In quibuſdam quidem exemplaribus legitur, pro *iis*, *haec*, ſed ne ſic quidem omnes mendae ſublatae ſunt: loco enim illius particulae *cum*, *cur* eſt legendum, & id potius, quam *haec.* hoc modo, *cur id fecerimus.* Regius. *cum haec fecerimus.* Voſſ. ſec.

Origo quoque.] Derivatio quoque & origo firmant memoriam. itaque *cicer*, *ver*, *aurum*, revocabunt in memoriam *Ciceronem*, *Verrem*, *Aurelium*.

Digitized by Google

eſt, ut in *Cicerone*, *Verrio*, *Aurelio*, ſi debent inſeri. Illud neminem non juvabit, iiſdem, quibus ſcripſerit, ceris ediſcere. Sequitur enim veſtigiis quibuſdam memoriam, & velut oculis intuetur non paginas modo, ſed verſus prope ipſos, qui tum dicit ſimilis legenti. Jam vero ſi litura aut adjectio aliqua aut mutatio interveniat, ſigna ſunt quaedam, quae intuentes deerrare non poſſumus. Eſt ratio, ut illi, de qua primum locutus ſum, arti non diſſimilis, ita (ſi quid me experimenta docuerunt) & expeditior & potentior, ediſcere tacite. Nam id quoque eſt, quod tum erat, optimum, ſi non ſubirent velut otioſum animum plerumque aliae cogitationes, propter quas excitandus eſt voce, ut duplici motu juvetur memoria, dicendi, & audiendi. Sed haec vox ſit modica, & magis murmur. Qui autem legente alio ediſcit, in parte tardatur, quod acrior eſt oculorum, quam aurium ſenſus. in parte juvari poteſt, quod, cum ſemel aut bis audierit, continuo illi memoriam ſuam experiri licet, & cum legente contendere.

Nam

rilium. Turneb.

Si debet inſeri.] Quid ſibi velit haec clauſula non liquet mihi, tametſi in quibuſdam exemplaribus *miſceri* legatur pro illo *inſeri*. Regius. *ſi debet inſeri.* Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. *ſi debet miſceri.* MS. Bodl. marg. Baſil. *ſi debent inſeri.* Leid. Oxon. *ſi hi miſceri.* V. C. Alm. *Aurelio. Si debet miſceri illud, neminem &c.* Obr. Aſcenſius exponit, ſi debet inſeri orationi unum illorum nominum. forte ſcripſerit. *Aurelio. Si* (vel *ſed*) *taedet his inhaerere. illud neminem &c.* certe ſimile quid requiri puto. Burm.

Quibus ſcripſerit.] *Scripſerit* malebat Francius.

Sequuntur enim in veſtigiis.] *In* praepoſitio, ut qui a ſenſu repellatur, eſt eradenda. Regius. *ſequuntur.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Sequitur enim veſtigiis quibuſdam memoriam.] Recte ex hoc loco oſtendit Beroaldus, male quoſdam Graeciſmum ſtatuere in his Plinii lib. VIII. cap. 8. *mox ſanguinis veſtigiis ſequuntur*, ubi ſubintelligi debet *feras. veſtigia* vero ſunt ſigna, *enpetia*, ut explicuit lib. V. c. 9. vid. Tennul. ad Frontin. III. XV. 5. *indicia* ita explicat Serv. ad Virg. II. Georg. 258. Burm.

Quae tum dicit.] *Qui*, non *quae*, legendum videtur. *quae tum dicit.* Voſſ. ſec. *quem cum dicit.* V. C. Alm. *qui dum dicit* Francius volebat.

Si litura.] *Si literae.* marg. Baſil.

Errare.] *Deerrare.* V. C. Alm. quod mihi efficacius videtur, quia eſt ab incepto jam & inſtituto quaſi itinere aberrare. idem repperit in MS. Palatino Gebh. III. crep. 18. & aliis locis illuſtrat. Burm.

Eſt ratio ut eſt illi.] Illud *eſt*, iterum adſcriptum, videtur eradendum hoc modo, *eſt ratio ut illi.* Regius. *eſt ratio ut eſt.* Voſſ. ſec. *eſt ratio ut & illi.* Ald. Gallaeus ita conſtituebat & diſtinguebat. *Haec ratio, ut illi de q. p. l. ſ. a. n. d. i. (ſ. q. m. ex. d.) e. e. & potentior. Ediſcere tacitum erat optimum, ſi non* &c.

Ediſcere tacite.] Nam qui *memoria artificiali* utitur, tacite ediſcit, cum ea, quae audit, in *imaginibus* & *locis* collocat. ideo dixit hanc rationem illi ſimilem eſſe. Turneb.

Docuerunt.] *Decuerunt.* Voſſ. ſec.

Quod tum erat optimum.] *Quod erat optimum.* Voſſ. ſec. *quod ſi tum erat optimum, non ſubirent.* V. C. Alm. locus corruptus & obſcurus. ego diſtinctionem Gallaei probam puto. & ita legi poſſe puto ex veſtigiis codicum. *Quae ratio, ut eſt illi, de q.* &c. *& potentior. Ediſcere tacite (nam id quoque eſt quaeſitum) erat optimum, ſi non ſubirent &c.* illud *quaeſitum* latebat in *quod ſitum*, quod habet Cod. Almelov. illam ergo rationem, per veſtigia & ſigna ſequi orationis contextum, eſſe expeditiorem dicit, quod experimentis ſuis probat, neque nos non idem ſaepe experti ſuimus. Deinde accedit ad modum ediſcendi, qui varie traditur, vel ut tacite ediſcant, vel ſuppreſſiore voce, vel alio legente. Burm.

Duplici metu.] Dubitabat Francius, an non *modo* legendum foret.

Et audiendi.] Haec deſunt V. C. Alm.

Qui autem.] Hic iterum incipiunt Voſſ. pr. & tert.

Acrior eſt.] Negat hoc Apulej. Floridor. c. 2. propter Socratis apophthegma. Sichard.

Quod cum ſemel.] *Quod ſemel.* Voſſ. pr. tert.

Licet.] Abeſt haec vox Voſſ. pr. tert.

Hae-

Nam & alioqui id maxime faciendum eſt, ut nos ſubinde tentemus: quia continua lectio, & quae magis, & quae minus haerent, aequaliter tranſit. In experiendo teneaſne, & major intentio eſt, & nihil ſupervacui temporis perit, quo etiam, quae tenemus, repeti ſolent: ita ſola, quae exciderunt, retractantur, ut crebra reiteratione firmentur: quamquam ſolent hoc ipſo maxime haerere, quod exciderunt. Illud ediſcendo ſcribendoque commune eſt, utrique plurimum conferre bonam valetudinem, digeſtum cibum, animum cogitationibus aliis liberum. Verum & in his, quae ſcripſimus, complectendis multum valent, & in iis, quae cogitamus, continendis prope ſolae (excepta, quae potentiſſima eſt, exercitatione) *diviſio* & *compoſitio.* Nam qui recte diviſerit, numquam poterit in rerum ordine errare. Certa ſunt enim non ſolum in digerendis quaeſtionibus, ſed etiam in exſequendis, ſi modo recte dicimus, prima ac ſecunda, & deinceps: cohaeretque omnis rerum copulatio, ut ei nihil neque ſubtrahi ſine manifeſto intellectu, neque inſeri poſſit. An vero Scaevola in luſu duodecim ſcriptorum,

Haerent.] *Haeret.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Supervacui.] *Supervacanei.* Andr. Ald.

Reperiri ſolent.] *Repeti* ut legatur, ſenſus expoſcit, non *reperiri.* Regius. *reperiri.* MSS. Bodl. Joan. Voſſ. omnes. Andr. Locat. in Voſſiano ſecundo omiſſis reliquis erat. *reperiri ſolent, hoc ipſo maxime haerere, quae exciderunt.*

Ut crebra reiteratione firmentur.] Veritus (opinor) nonnemo ſtudioſus, ne in *ταυτολογίαν* Fabium conjiceret, pro *reiteratione* poſuit *iteratione*, quaſi ejuſmodi (ut ſic dicam) reduplicationes non eſſent Latinis ſcriptoribus uſitatae. Quid apud illos frequentius invenitur, quam *rurſus reverti*, & ejus generis locutiones. nunc equidem ego deberi etiam nimiae licentiae exiſtimo, quod apud Fabium lib. II. c. 4. *rurſus a me tractatum* legitur in pluribus codicibus, pro *rurſus a me retractatum*, quod a nonnullis poſitum video. Gibson. *reiteratione.* Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *intentione.* Voſſ. pr.

Digeſtum cibum.] Quia interim, dum cibus concoquitur, vapores ad cerebrum elevantur, qui officiunt ingenio & memoriae. at concocto cibo ceſſant vapores, ac purum eſt cerebrum. hac de cauſa celebratur maxime memoria matutina, ut abierit in proverbium. Turneb.

Verum & in his.] *Verum etiam in iis.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Prope ſolae.] *Prope ſola.* Voſſ. tert. qualia jam obſervavimus ad lib VII. cap. 4.

Potentiſſima eſt.] *Potiſſima.* V. C. Alm. Locat. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Par.

Exercitatione.] *In exercitatione.* Voſſ. pr.

An vero Scaevola.] Mucium Scaevolam in duodecim *ſcriptorum* (ſic legendum, non *ſcruporum*) luſu excelluiſſe nos etiam docet Vetus Epigramma, à Salmaſio ad Hiſt. Aug. pag. 464. è veteri libro Johannis Lacurnaei primum vulgatum. Eſt autem ejuſmodi:

De Tabula.

In parte alveoli pyrgus velut urna reſedit,
Qui vomit internis teſſerulas gradibus.
Sub quarum jactu diſcordans calculus exit,
Certantesque fovet ſors variata duos.
Heic proprium faciunt ars & fortuna periclum;
Haec cavet adverſis caſibus, illa favet.
Compoſita eſt tabulae nunc talis formula belli,
Cujus miſſa facit teſſera principium.
Ludentes vario tum exercent praelia fato,
Ruſſeus an nitidus praemia ſorte ferat.
Paſcitur à multis avide damnoſa voluptas,
Nec foedet gliſcens otia ſegnities.
Hoc opus inventor nimium Palamedis amavit,
Et partis excellens Mucius ingenio.

Colomes.

Duodecim ſcruporum.] *Scrupos* appellat eos calculos & teſſeras, quibus luſitamus in alveolo. Haec dictio reperitur etiam apud *Cic. in Orat. ad Q. fratrem.* videtur tamen hic luſus nonnihil variaſſe à noſtro. Turneb. hunc luſum Sidonius *calcularium* vocat; non autem multum abſimilis eſt illi, quem hodie *duplicatum unarium* appellant. Sich. *ſcriptorum* olim lectum fuiſſe ex Badii notis patet, & ita eſt in Leidenſi editione; & recte ita ſcribi jam viri docti docuerunt. vide Victor. v. Var. Lect. 13. ſed praecipue Salmaſ. ad Vopiſc. Procul. c. I. qui operoſe de illo egit, (qui recte a ludo latrunculorum, quem hic Badius intelli-

ptorum, cum prior calculum promoviſſet, eſſetque victus, dum rus tendit, repetito totius certaminis ordine, quo dato erraſſet recordatus, rediit ad eum, quicum luſerat, iſque ita factum eſſe confeſſus eſt: minus idem ordo valebit in oratione, praeſertim totus noſtro arbitrio conſtitutus, cum tantum ille valeat alternus? Etiam quae bene compoſita erunt, memoriam ſerie ſua ducent. Nam ſicut facilius verſus ediſcimus, quam proſam orationem: ita proſam vinctam, quam diſſolutam. Sic contingit, ut etiam quae ex tempore videbantur effuſa, ad verbum repetita reddantur: quod meae quoque memoriae mediocritatem ſequebatur, ſi quando interventus aliquorum, qui hunc honorem mererentur, iterare declamationis partem coëgiſſet: nec eſt mendacio locus, ſalvis qui interfuerunt. Si quis tamen unam maximamque à me artem memoriae quaerat, *exercitatio* eſt, & *labor*, multa ediſcere, multa cogitare, & (ſi fieri poteſt) quotidie, potentiſſimum eſt. Nihil aeque vel augetur cura, vel negligentia intercidit. Quare & pueri ſtatim, ut praecepi, quam plurima ediſcant, &, quaecumque aetas operam juvandae ſtudio memoriae dabit, devoret initio taedium illud & ſcripta & lecta ſaepius revolvendi, & quaſi eumdem cibum remandendi. Quod ipſum hoc fieri poteſt levius, ſi pauca

telligebat, diſtinguit) & nuper Thom. Hyde de Nerdcludio; qui pag. 10. in MS. Bodl. hoc loco *ſcriptorum* legi adfirmat. unde patet, quam negligenter Gibſon illum codicem contulerit, qui hic & Leidenſem lectionem damnat, quam ſolam debuerat laudare. Burm.

Dum rus tendit.] *Dum oſtendit.* V. C. Alm.

Quicum luſerat.] *Quocum.* Voſſ. pr. tert.

Conſtitutus.] *Conſtructus.* MSS. Bodl. Alm. Andr.

Alternus.] *Alterius* conjiciebat Francius. ſed perperam, in duodecim enim ſcriptorum ludo alternis luditur, & calculi promoventur.

Proſam orationem.] *Prorſam.* V. C. Alm.

Ita proſam vinctam, quam diſſolutam.] Sic optimi quique codices. quem autem ſenſum habeat altera ea editoris Lugdunenſis lectio, non ſatis intelligo, ita *proſae vincla, quam diſſoluta.* Credo eum, qui primus immutavit, non ſatis deprehendiſſe, proſam etiam ſuis numeris vinceri, aliam arctioribus, aliam effuſioribus ac liberioribus. Hinc eſt, quod ipſe etiam Fabius in ſua deſcriptione Hiſtoriae, eam dicit eſſe *poëtis proximam, & quodammodo carmen ſolutum.* & in ſuo de Platone judicio ait, eum *ſupra proſam orationem, & quam pedeſtrem Graeci vocant, ſurrexiſſe.* Gibson. *ita proſam junctam.* Voſſ. ſec. Ald. Colin. marg. Vidov. neſcio unde fluxerit lectio Lugdunenſis editoris, non tamen tam ineptam puto; *vincla* enim *proſae*, recte dici & latine eodem ſenſu, quo *vinctam proſam*, & poſſe etiam ſubintelligi, *verba*, puto; & in Voſſiano tert. erat *evincta.* ſed, quia reliqui omnes codices aliter habent, vulgatam reduxi.

Sequebatur.] *Sequebantur.* Voſſ. tert.

Si quando interventus aliquorum.] Solebant proceres Romani per otium frequentare *ſcholas*, & audire illuſtres declamatores. ſic Antoninus philoſophus in *ſchola* audivit declamantem Hermogenem. Turneb.

Nec eſt mendacio.] *Nec emendatio.* MS. Voſſ. tert.

Iterare] *Honorare.* Voſſ. pr.

Exercitatio & labor.] Utile praeceptum, quod Hermogenes etiam commendat. Sich.

Multa ediſcere.] *Multa* deeſt Voſſ. tert.

Multa cogitare.] *Multa agitare.* MSS. Joan. Voſſ. pr. tert.

Potentiſſimum.] *Potiſſimum.* Andr. Par. Vidov. Baſil. Gryph.

Et lecta.] Deſunt V. C. Alm.

Levius.] Male poſuit Editio Lugd. *lenius*, quamlibet ea ſit lectio ſpecioſa. conſulit enim Quinctilianus in tradendis praeceptis memoriae atque ediſcendi puerorum imbecillitati, dicitque, non ita *grave* onus eos ſenſuros, ſi illud opus paulatim proſequantur. *Levius* oſtendunt codices MSS. Bodl. & Joan. editi fere omnes. Gibson. *Levius.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph.

pauca primum, & quae taedium non afferant, coeperimus ediſcere: tum quotidie adjicere ſingulos verſus, quorum acceſſio labori ſenſum incrementi non afferat, in ſummam ad infinitum uſque perveniat: & poëtica prius, tum oratorum, noviſſime etiam ſolutiora numeris, & magis ab uſu dicendi remota, qualia ſunt juriſconſultorum. Difficiliora enim debent eſſe, quae exercent, quo ſit levius ipſum illud, in quod exercent: ut athletae ponderibus plumbeis aſſuefaciunt manus, quibus vacuis & nudis in certamine utendum eſt. Non omittam etiam, quod quotidianis experimentis deprehenditur, minime fidelem eſſe paullo tardioribus ingeniis recentem memoriam. Mirum dictu eſt, nec in promptu ratio, quantum nox interpoſita afferat firmitatis, ſive quieſcit labor ille, cujus ſibi ipſa fatigatio obſtabat, ſive maturatur, atque concoquitur, ſeu firmiſſima ejus pars eſt recordatio: quae ſtatim referri non poterant, contexuntur poſtera die: confirmatque memoriam idem illud tempus, quod eſſe in cauſſa ſolet oblivionis. Etiam illa praevelox fere cito effluit, &, velut, praeſenti officio functa, nihil in poſterum debeat, tamquam dimiſſa diſcedit. Nec eſt mirum magis haerere animo, quae diutius affixa ſint. Ex hac ingeniorum diverſitate nata dubitatio eſt, ***an ad verbum ſit ediſcendum dicturis, an vim modo rerum atque ordinem complecti ſatis ſit:*** de quo ſine dubio non poteſt in univerſum pronuntiari. Nam ſi memoria ſuffragatur, tempus non deſit, nulla me velim ſyllaba effugiat: alioqui etiam ſcribere ſit ſupervacuum. Idque praecipue à pueris obtinendum, atque

que

Gryph. Vidov. Colin. Ox. Ob.

Taedium non afferant.] *Odium.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. pr. tert. Andr. Ald. marg. Baſil. Steph. *non adſervant* etiam V. C. Alm.

Singulos.] Deeſt V. C. Alm.

Quorum acceſſio.] *Accenſio.* Voſſ. tert. *quorum* abeſt Voſſ. pr.

In ſummam.] Abeſt Voſſ. pr. tert. *in ſummam ac infinitum.* Voſſ. ſec. marg. Baſil.

Qualia ſunt juriſconſultorum.] Scripta *juriſconſultorum* admodum Latina ſunt, ſed nullo modo numeroſa. ſatis enim habent ſequi proprietatem in docendo. Turneb.

In quod exercent.] *In quo.* Voſſ. pr.

Ut athletae ponderibus.] *Athletae* ad firmanda brachia geſtare ſolent maſſas plumbeas, quas vocant *halteres.* his etiam in ſaltando ſolent corpus librare. Turneb.

Plumbeis.] *Publicis.* V. C. Alm.

Deprehenditur.] *Defenditur.* Voſſ. tert.

In promtu ratio.] *In* ꝑꝑt *cura.* V. C. Alm.

Nex interpoſita.] *Vex.* Voſſ. pr.

Quieſcit.] *Requies cum.* V. C. Alm.

Seu firmiſſima ejus pars eſt recordatio.] *Recordationem* appellat Fabius, quam vulgo, non ſatis apte forte, vocant *reminiſcentiam.* ea eſt *recollectio memoriae.* Turneb.

Poſtera die.] *Poſtero.* Ald. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Ox. Obr.

Etiam illa praevelox.] Cerebrum molle & humidum facile admittit impreſſionem ſimulacrorum, ſed eandem facile perdit. At cerebrum aliquanto durius vix admittit ſimulacrorum impreſſionem, ſed eam diu continet. ita qui facile percipiunt, memoriam diu non continent: qui autem difficulter, diu. Turneb. *pervelox.* MSS. Alm. Voſſ.

An verbum.] Praepoſitio *ad* reponenda videtur, ut legatur *an ad verbum.* Regius. *ad verbum.* Voſſ. pr. tert. & ita in Vallenſi libro eſſe Badius notat, & recte ex more Fabium loqui, qui omittit priore loco *an*, ut jam ſupra notavimus ad lib. VII. 2. & alibi. *an adverbium.* Voſſ. ſec.

Non deſit.] *Non deſuit.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec.

Scribere praecipue a pueris ſit ſuperv.] Tria haec

verba

que in hanc conſuetudinem memoria exercitatione redigenda, ne nobis diſcamus ignoſcere. Ideoque & admoneri, & ad libellum reſpicere vitioſum, quod libertatem negligentiae facit, nec quiſquam ſe parum tenere judicat, quod, ne ſibi excidat, non timet. Inde interruptus actionis impetus, & reſiſtens ac ſalebroſa oratio, & qui dicit ediſcenti ſimilis, etiam omnem bene ſcriptorum gratiam perdit vel hoc ipſo, quod ſcripſiſſe ſe confitetur. Memoria autem facit etiam prompti ingenii famam, ut illa, quae dicimus, non domo attuliſſe, ſed ibi protinus ſumpſiſſe videamur: quod & oratori & ipſi cauſſae plurimum confert. Nam & magis miratur, & minus timet judex, quae non putat adverſus ſe praeparata. Idque in actionibus inter praecipua ſervandum eſt, ut quaedam etiam, quae optime vinximus, velut ſoluta enuntiemus: & cogitantibus nonnumquam & dubitantibus ſimiles quaerere videamur, quae attulimus. Ergo quid ſit optimum, neminem fugit. Si vero aut memoria natura durior erit, aut non ſuffragabitur tempus, etiam inutile erit ad omnia ſe verba alligare, cum oblivio unius eorum cujuſlibet, aut deformem haeſitationem, aut etiam ſilentium inducat. Tutiuſque multo, comprehenſis animo rebus ipſis, libertatem ſibi eloquendi relinquere. Nam & invitus perdit quiſque id, quod elegerat, verbum: nec facile reponit aliud, dum id, quod ſcripſerat, quaerit. Sed ne hoc quidem infirmae memoriae remedium eſt, niſi in iis, qui ſibi facultatem aliquam dicendi ex tempore

verba *praecipue a pueris*, in ſenſum ſequentem ſunt transferenda. ut legatur, *ſcribere ſit ſupervacuum. idque praecipue a pueris obtinendum.* REGIUS. *ſcribere a pueris ſit ſuperv. idque obtinendum.* Locat.

Exercitatione redigenda.] *Excitatione religenda.* V. C. Alm.

Diſcamus ignoſcere.] *Dicamus.* Voſſ. tert. *diſcamus redigere ignoſcere.* Voſſ. pr.

Ideoque & admoneri.] Notat Aſconius, oratores malos olim habuiſſe *monitores*, id eſt, *poſticos ſuggeſtores.* quae res turpiſſima eſt: praeſtat enim ediſcere orationem. TURNEB. vid. ad lib. VI. 4.

Ad libellum.] *Ad bellum.* Voſſ. pr.

Libertatem negligentiae.] *Libertatem negligentia.* Locat.

Reſiſtens oratio.] Eſt, quae intermittitur, & mox iterum integratur. ut ſolent viatores per ſalebras & aſpera loca iter facientes. & ita *reſiſtit ſonus* apud Ovid. Ep. IV. 8. quod hoc Fabii loco recte defendi poteſt. & ſic Val. Flac. VI. 755.

Ut fera Nyctelii pauliſper ſacra reſiſtunt,
Mox rapuere Deum jamjam quocumque paratae
Thyades. BURM.

Gratiam perdit.] *Reddit.* Voſſ. pr.

Non domo.] *Non modo.* V. C. Alm. marg. Baſil. eadem varietas fuit lib. VIII. 3. & in hac ipſa Phraſi *modo depromere*, pro *domo depromere*, apud Ciceronem. vide Victor. ad VII. ad fam. 25. & ita *domi naſci* illa dicuntur, quae non aliunde ſumimus. vide ad Petron. cap. 38. BURM.

Sumſiſſe.] *Promſiſſe* mihi pro illo *ſumſiſſe* rectius legi videretur. REGIUS. *aſſumſiſſe.* Voſſ. pr. tert. *promſiſſe.* Ald. Baſil. Gryph. Colon.

Et ipſi cauſſae.] *Et ipſe cauſae.* Voſſ. tert.

Idque in actionibus.] Etiam bene compoſita, pronunciatione diſſimulanda ſunt, ut ſoluta videantur. ſic enim videbitur extemporalis oratio. TURNEB. *ideoque.* Locat. Baſil. Gryph. Vidov. *Ideo.* Par.

Vinximus.] *Junximus.* MSS. Bodl. Voſſ. tert. Andr. Locat. Colon. Par. marg. Baſil.

Velut ſoluta enuntiemus.] Deſiderantur in Voſſ. pr. tert.

Ut non ſuffragabitur.] *Non* deeſt Voſſ. ſec.

Etiam utile.] *Inutile* legendum eſſe ex ipſo percipitur ſenſu. REGIUS.

Inducat.] *Indicat.* Voſſ. pr.

Id quod elegerat.] *Id quod ſcripſeras quaeris.* V. C. Alm. omiſſis reliquis.

pore paraverunt. Quod ſi cui utrumque defuerit, huic omittere omnino totum actionum laborem, ac, ſi quid in literis valet, ad ſcribendum potius ſuadebo convertere. Sed haec rara infelicitas erit. Ceterum quantum natura ſtudioque valeat memoria, vel Themiſtocles teſtis, quem unum intra annum optime locutum eſſe Perſice conſtat: vel Mithridates, cui duas & viginti linguas, quot nationibus imperabat, traditur notas fuiſſe: vel Craſſus ille dives, qui, cum Aſiae praeeſſet, quinque Graeci ſermonis differentias ſic tenuit, ut, qua quiſque apud eum lingua poſtulaſſet, eadem ſibi jus redditum ferret: vel Cyrus, quem omnium militum tenuiſſe creditum eſt nomina. Quin ſemel auditos quamlibet multos verſus protinus dicitur reddidiſſe Theodectes. Dicebantur etiam nunc eſſe, qui facerent, ſed mihi numquam, ut ipſe intereſſem, contigit: habenda tamen fides eſt vel in hoc, ut, qui crediderit, & ſperet.

Infelicitas erit.] *Integritas erit.* V. C. Alm.

Caeterum quantum.] *Themiſtocles* actus in exilium, ſe recepit ad *Xerxem* Perſarum regem, quem vicerat: à quo exceptus eſt magnifice, & praefectura donatus. Illic intra annum didicit linguam Perſicam. Jam cum quidam profiteretur artem *memoriae*, dixit ſe malle artem *oblivionis*: quo ſignificabat, nimiam eſſe *memoriae* ſuae foecunditatem. Turneb.

Dicebantur.] *Dicebatur.* Voſſ. pr. Obr.

Vel in hoc qui crediderit.] *Ut* particula eſt adſcribenda hoc modo; *vel in hoc, ut qui crediderit, & ſperet.* Regius.

C A P U T III.

De pronuntiatione.

III. *Pronuntiatio* à pleriſque *actio* dicitur, ſed prius nomen à voce, ſequens à geſtu videtur accipere. Namque *actionem* Cicero aliàs quaſi *ſermonem*, aliàs *eloquentiam* quamdam *corporis* dicit. Idem tamen duas ejus partes facit, quae ſunt eaedem pronuntiationis, *vocem* atque *motum*. Quapropter utraque appellatione indifferenter uti licet. Habet autem res ipſa miram quamdam in orationibus vim ac poteſtatem. Neque enim tam refert, qualia ſint, quae intra noſmetipſos compoſuimus; quam quo modo efferantur, nam ita quiſque, ut audit, movetur. Quare neque probatio ulla, quae modo venit ab oratore, tam

More ſuo initio laudat *pronunciationem*, eam partitur in *vocem & geſtum*: de *vocis qualitate & cura* agit, deinde de motu & *cultu corporis*, demum *vocem & geſtum* accommodat cauſis & cauſarum partibus. Turneb. de pronuntiatione agit Cicero III. de Orat. cap. 56. & ſeqq.

Videtur.] *Videatur.* Voſſ. pr.

Sermonem.] III. de Orat. 59.

Eloquentia corporis.] Orat. 17.

Neque enim eam refert.] Illum accuſativum *eam* nec ſenſus nec loquendi ratio agnoſcit, quare loco ejus *tam* particula eſt adſcribenda. Regius.

Compoſuimus.] *Impoſuimus.* Voſſ. ſec.

Quae modo venit ab oratore.] Nam probationes inartificiales ſuo pondere ſatis valent citra aſſeverationem dicentis, ſuntque firmiores artificialibus

tam firma eſt, ut non perdat vires ſuas, niſi adjuvetur aſſeveratione dicentis. Affectus omnes langueſcant neceſſe eſt, niſi *voce*, *vultu*, totius prope *habitu corporis* inardeſcant. Nam cum haec omnia fecerimus, felices, ſi tamen noſtrum illum ignem judex conceperit: nedum cum ſupini ſecurique moveamus, ac non & ipſe noſtra oſcitatione ſolvatur. Documento ſunt vel ſcenici actores, qui & optimis poëtarum tantum adjiciunt gratiae, ut nos infinite magis eadem illa audita, quam lecta, delectent, & viliſſimis etiam quibuſdam impetrent aures, ut, quibus nullus eſt in bibliothecis locus, ſit etiam frequens in theatris. Quod ſi in rebus, quas fictas eſſe ſcimus & inanes, tantum pronuntiatio poteſt, ut iram, lacrimas, ſollicitudinem afferat, quanto plus valeat neceſſe eſt, ubi & credimus? Equidem vel mediocrem orationem, commendatam viribus actionis, affirmaverim plus habituram eſſe momenti, quam optimam eadem illa deſtitutam. Siquidem & Demoſthenes, quid eſſet in toto dicendi opere primum, interrogatus, pronuntiationi palmam dedit, eidemque ſecundum ac tertium locum, donec ab eo quaeri deſineret: ut eam videri poſſet non praecipuam, ſed ſolam judicaſſe. Ideoque ipſe tam diligenter apud Andronicum

bus, ut dictum eſt lib. 5. Turneb.

Ut non perdet.] *E* in *a* converſa, *perdat* legatur, & *inardeſcant*, ut ſint conjunctivi modi. Regius.

Niſi adjuvetur.] *Adjuvatur.* V. C. Alm.

Affectus omnes langueſcant.] *Affectus omnis langueſcant.* V. C. Alm. *omnes langueſcunt* & *inardeſcunt.* Voſſ. ſec.

Nam cum haec omnia.] Significat, probationes & affectus jacere ſine pronunciatione. ſi enim videaris lentus & ſupinus, non movebitur auditor probationibus aut affectibus. Turneb.

Felices ſi tamen.] *Felices tamen ſi noſtrum.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Colin. Steph. *felices: tamen ſi.* Gryph. Vidov. *felices ſumus ſi.* Obr.

Illum ignem.] Elegantiſſime Cicero II. de Orat. *Ut nulla materies inflammatur, niſi ad eam ignis admoveatur, ſic auditor non facile commovetur, niſi orator inflammatus accedit ad accendendum illum & commovendum.* Almel. verba in Cicerone cap. 45. aliter concepta leguntur. quare puto ea aliunde cepiſſe virum Clariſſimum.

Nedum ſ. ſ. moveamur.] Depravatus hic locus facile ſic emendari poteſt, ſi *eum* adſcribamus, & *moveamus* legatur. hoc modo; *nedum eum ſupini ſecurique moveamus.* Regius. *nedum ſ. ſ. moveamur.* Locat. *nedum ſ. ſ. moveamus.* Voſſ. ſec.

Non & ipſe.] *Ac non & ipſe.* Voſſ. pr. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Obr. *& non ipſe.* V. C. Alm. Vidov. Colin. *an non & ipſa noſtra.* Voſſ. ſec. *non & ipſe.* Leid. Oxon.

Oſcitatione.] *Exercitatione.* Voſſ. pr. tert.

Infinite magis.] *Infinito magis.* Voſſ. ſec. quod non temere videtur: ita enim & hoc ipſo in capite ſub finem, *tamen infinito magis illa flexa & circumducta ſunt.* & lib. VIII. 4. dixit *infinito plus.* *magis* enim ablativo jungi oſtendit & Bentl. ad Horat. I. od. 25. & revera *magis* eſſe comparativum, & idem quod *majus* notare docet Vall. lib. I. eleg. c. 12. & veteres etiam pro *majus* dixiſſe patet ex Curt. IV. III. 19. ubi *magis obſeſſis ſolatium, quam auxilium* in MSS. eſt, non *majus.* Burm.

Impetrent.] *Impetrant* edidit Obr.

Nullis eſt in bibliothecis.] *Nullus* manifeſte eſt legendum. Regius.

Equidem vel.] *Vel* deeſt V. C. Alm.

Affirmaverim.] *Affirmatum.* Voſſ. pr. a quo & *momenti* abeſt.

Siquidem.] *Si quod.* Voſſ. pr.

Demoſthenes.] Videtur ita ſenſiſſe *Demoſthenes*, propterea quod maxime in hac parte laboravit. nam vaſto erat corporis motu initio, & lingua parum explanata. Turneb. Auſon. Profeſſor. I.

Et Demoſthenicum, quod ter primum ille vocarit,
In te ſic viguit, cedat ut ipſe tibi.

Almel. Cicer. III. de Orat. 56.

In toto dicendi opere primum.] *In toto genere dicendi primum.* Voſſ. ſec. Par. *toto genere dicendi ſummum.* Baſil. Colin. Vidov. Gryph.

Ab eo quaeri.] Abeſt *quaeri* Voſſ. pr. tert.

Ideoque.] *Ideo.* V. C. Alm.

Apud Andronicum.] Plutarchus ait *geſtum* Demoſthe-

Andronicum Hypocritem ſtuduit, ut admirantibus ejus orationem Rhodiis non immerito Aeſchines dixiſſe videatur, *quid ſi ipſum audiſſetis?* Et M. Cicero *unam in dicendo actionem dominari* putat. Hac Cn. Lentulum plus opinionis conſecutum, quam eloquentia, tradit. Eadem C. Gracchum in deflenda fratris nece totius populi Romani lacrimas concitaſſe: Antonium & Craſſum multum valuiſſe, plurimum vero Q. Hortenſium. cujus rei fides eſt, quod ejus ſcripta tantum intra famam ſunt, qui diu princeps oratorum, aliquando aemulus Ciceronis exiſtimatus eſt, noviſſime, quoad vixit, ſecundus: ut appareat, placuiſſe aliquid eo dicente, quod legentes non invenimus. Et hercle cum valeant multum verba per ſe, & vox propriam vim adjiciat rebus, & geſtus motuſque ſignificet aliquid, profecto perfectum quiddam fieri, cum omnia cöierint, neceſſe eſt. Sunt tamen qui rudem illam, & qualem impetus cujuſque animi tulit, actionem judicent fortiorem, & ſolam viris dignam: ſed non alii fere, quam qui etiam in dicendo curam, & artem, & nitorem, & quidquid ſtudio paratur, ut affectata & parum naturalia ſolent improbare, vel qui verborum

moſthenis & pronunciationem formatam fuiſſe a Satyro hiſtrione, neque meminit, quod ſciam, *Andronici.* TURNEB.

Hyppocratem.] *Hypocriten* recte a quibuſdam legitur. REGIUS. *hyppocratum.* Voſſ. ſec.

Admirantibus Rhodiis.] Æſchines exul *Rhodum* ſeceſſit, ubi & rhetoricam profeſſus eſt. rogatu *Rhodiorum* recitavit orationem ſuam contra Cteſiphontem, deinde orationem Demoſthenis pro Cteſiphonte. cumque videret, *Rhodios* ſummopere motos, addidit, *Quid ſi audiſſetis dicentem Demoſthenem?* vel, ut vult Hieronymus, *quid ſi audiſſetis belluam illam?* TURNEB. locus Hieronymi ex lib. II. Ep 2. ſelect. eadem pene verba apud Photium pag. 29. Ed. Hoeſch. Plin. VII. 30. ALMEL.

Audiſſetis.] *Audiſſent* marg. Baſil.

Cicero unam.] *Unam* omiſit Steph.

Hac Cn. Lentulum.] In Bruto 66. *hinc.* marg. Baſil.

Eloquentia.] *Eloquentiae.* Voſſ. tert. *tradidit* etiam V. C. Alm.

Antonium.] Cicer. Brut. 38. *Et Antonium.* V. C. Alm.

Q. Hortenſium.] Gellius quoque lib. primo ait *tam affectato uſum fuiſſe geſtu Hortenſium, ut à Torquato homine ſevero vocatus ſit Dionyſia geſticularia & ſaltatricula.* TURNEB.

Intra famam.] Gallaeus corrigebat *infra.* ut & faciunt multi apud Florum lib. IV. c. II. ſed male: notat enim eſſe ſcripta minora, quam olim fama celebrata fuere, dum diceret. de qua locutione vide Gronov. I. obſ. 10. Manut. ad Cicer. IV. ad fam. 4. Marcil. ad Mart. Spectac. Ep. 10. *intra fanum.* Voſſ. tert. BURM.

Quam diu deinceps orator.] Ex quatuor his verbis tria ſunt depravata, neque enim *quam*, ſed *qui*, non *deinceps*, ſed *princeps*, non *orator*, ſed *oratorum* contenderim vel refragantibus exemplaribus eſſe legendum. REGIUS. *quam diu princeps orator.* Voſſ. ſec. *orator.* Voſſ. tert. *quam olim princeps oratorum.* marg. Baſil.

Non invenimus.] Videtur huic contrarium hoc Plinianum lib. VII. Ep. 17. *ſed difficile, ut oratio, dum recitatur, ſatis faciat.* ALMEL. Minime diſſentit a Fabio Plinius: nonenim ibi de actione agit, ſed de recitatione orationis, quae ſine actione ex ſcripto fiebat more illius aevi, ut explorarent judicia amicorum, recitata ergo minus ſatisfacit. vide & Plin. V. Epiſt. 13. BURM.

Cum valeant.] *Convaleant.* Voſſ. pr. deinde pro *vim*, *viam* eſt in Voſſ. pr. tert.

Significet aliquid.] *Significent.* Voſſ. ſec. *ne ſignificet.* Voſſ. pr.

Coierint.] *Coïerunt.* Locat. Ald. *coïere.* Voſſ. ſec. *conniter.* Voſſ. pr.

Sunt tamen qui, &c.] Quidam oratores antiquos ſequebantur, eorumque rigorem & aſperitatem *pronunciatione* & *compoſitione* imitabantur. de his dictum eſt initio cap. de *compoſitione.* TURNEBUS.

Cujus animi.] *Animi* deeſt Voſſ. pr.

Atque ipſius etiam.] *Atque impius etiam.* Voſſ. ſec.

L. Cot-

borum atque ipſius etiam ſoni ruſticitate, ut L. Cottam dicit Cicero feciſſe, imitationem antiquitatis affectant. Verum illi perſuaſione ſua fruantur, qui hominibus, ut ſint oratores, ſatis putant naſci: noſtro labori dent veniam, qui nihil credimus eſſe perfectum, niſi ubi natura curâ juvetur. In hoc igitur non contumaciter conſentio, primas partes eſſe naturae. Nam certe bene pronuntiare non poterit, cui aut in ſcriptis memoria, aut in iis, quae ſubito dicenda erunt, facilitas prompta defuerit: nec ſi inemendabilia oris incommoda obſtabunt. Corporis etiam poteſt eſſe aliqua tanta deformitas, ut nulla arte vincatur. Sed ne vox quidem, niſi liberalis, actionem habere optimam poteſt. Bona enim firmaque ut volumus uti licet: mala vel imbecilla & inhibet multa, ut *inſurgere*, *exclamare*: & aliqua cogit, ut *ſummittere*, *deflectere*, & raſas fauces ac latus fatigatum deformi cantico reficere. Sed nos de eo nunc loquimur, cui non fruſtra praecipitur. Cum ſit autem omnis actio, ut dixi, in duas diviſa partes, *vocem*, *geſtumque*, quorum alter oculos, altera aures movet, per quos duos ſenſus omnis ad animum penetrat affectus, prius eſt *de voce* dicere, cui etiam *geſtus* accommodatur. In ea prima obſervatio eſt, *qualem habeas*: ſecunda, *quomodo utaris.* Natura vocis ſpectatur *quantitate* & *qualitate. Quantitas ſimplicior eſt.* In ſumma enim grandis aut exigua eſt: ſed inter has extremitates mediae ſunt ſpecies, & ab ima ad ſummam, ac retro, multi ſunt gradus. *Qualitas magis varia eſt*, nam eſt & candida & fuſca, & plena & exilis, & lenis & aſpera, & con-

L. Cottam.] *L.* deeſt Voſſ. tert. vide Cicer. III. de Orat. II. & Brut. 74.

Antiquitatis.] Abeſt Voſſ. pr.

Cura juvetur.] *Cura* deeſt V. C. Alm.

Defuerit.] *Defuerint.* Voſſ. pr.

Sed ne vox quidem.] Videtur appellare *vocem liberalem*, quam appellavit lib. primo ὀρθοέπειαν. id eſt, *emendatam cum ſuavitate vocum explanationem*, ut praeterea adſit firmitas. Turnebus.

Quidem niſi liberalis.] *Quidem exilii.* V. C. Alm.

Ut voluimus.] *Volumus*, *i* eraſa, legatur. Regius. *ut volumus.* V. C. Alm.

Summittere.] *Intermittere.* V. C. Alm. *ſummittere & deflectere.* Voſſ. pr. tert.

Raucas fauces.] *Raſas.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. om. marg. Vaſc. Steph. & ita mox *fauces raſae exaſperant.* Gallaeus *rauſas* a *raucio*, ut a *fulcio fulſas* conjiciebat. forte ſcripſit *ravas fauces*; ut ita apud Ovid. I. am. XII. 19. corrigit Heinſ. qui ex Sidonio *ravum guttur* ſecundis curis adfert. Burmannus.

Loquimur.] *Loquamur.* Voſſ. ſec. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Geſtumque.] *Geſtum.* V. C. Alm.

Altera aures.] *Alter.* Voſſ. pr.

Geſtus.] *Actus.* marg. Gryph.

Natura vocis.] *De natura.* Voſſ. pr.

Quantitas enim ſimplicior.] *Eſt* verbum loco *enim* videtur reponendum. Regius. *quantitas ſimplicior.* Val. lib. Voſſ. ſec. *quantitas enim ſimplicior eſt.* Ald. *quantitatis eſt ſimplicior.* V. C. Alm.

In ſumma.] *In ſummam.* Voſſ. ſec.

Ac retro.] *Ac* abeſt Voſſ. pr.

Varia eſt.] *Eſt* deeſt Voſſ. ſec. Locat. Colin. Obr.

Nam eſt & candida.] Ariſtoteles in Topicis λευκὸν, id eſt, candidum in voce interpretatur, εὐήκοον, id eſt, bene audibile; vocem venire, revocari, & candidam in fuſcam tranſire ſcribit Plin. lib. XXVIII. cap. 6. Philand. Tranſlatio eſt a coloribus ad vocem. eſt autem *vox candida*, quae *pura* eſt & *explanata*: *fuſca* autem *quadantenus obſcura*, neque *ſatis pura*. Sic Tranquillus ſcribit, fuiſſe *vocem* Neronis *fuſcam.* Turneb. vid. Voſſ. Inſt. Orat. VI. c. 8. §. 2.

Et lenis.] Deeſt V. C. Alm.

Fuſa

contracta & fuſa, & dura & flexibilis, & clara & obtuſa: *Spiritus* etiam *longior*, *breviorque*. Nec cauſſas, cur quidque eorum accidat, perſequi, propoſito operi neceſſarium eſt: eorumne ſit differentia, in quibus aura illa concipitur, an eorum, per quae velut organa meat, an ipſi propria natura, an prout movetur lateris pectoriſve firmitas, an capitis etiam plus adjuvet. Nam opus eſt omnibus, ſicut non oris modo ſuavitate, ſed narium quoque, per quas, quod ſupereſt vocis, egeritur. Dulcis tamen eſſe debet, non exprobrans ſonus. *Utendi* voce multiplex ratio. Nam praeter illam differentiam, quae eſt tripartita, *acutae*, *gravis*, *flexae:* tum intentis, tum remiſſis, tum elatis, tum inferioribus modis opus eſt, ſpatiis quoque lentioribus aut citatioribus. Sed iis ipſis media interjacent multa: &, ut facies, quamquam ex pauciſſimis conſtat, infinitam habet differentiam: ita *vox*, etſi paucas, quae nominari poſſint, continet ſpecies, *propria* cuique eſt: & non haec minus auribus, quam oculis illa dignoſcitur. Augentur autem ſicut omnium, ita vocis quoque bona, cura: & negligentia minuuntur. Sed cura non eadem oratoribus, quae phonaſcis, convenit: tamen multa ſunt utriſque communia, *firmitas corporis*, ne ad ſpadonum, & mulierum, & aegrorum exilitatem vox noſtra tenuetur: quod ambulatio, unctio, veneris abſtinentia, facilis ciborum digeſtio, id eſt frugalitas, praeſtat. Praeterea ut ſint *fauces*

Fuſa & dura.] *Fuſca dura.* Voſſ. pr.

Nec cauſas.] *Nec cauſam.* Voſſ. pr. tert. *proſequi* etiam tert.

Firmitas.] *Infirmitas.* V. C. Alm.

Capitis etiam.] *Etiam* non habet. Voſſ. ſec.

Quod ſupereſt.] *Quod eſt.* V. C. Alm.

Egeritur.] *Segeritur.* Voſſ. pr. tert. *egreditur* MSS. Bodl. Alm. Locat. Baſil. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Dulcis tamen.] Cum exprobramus, *amara & aſpera voce* utimur: itaque per metaphoram *exprobrantem ſonum* vocavit *aſperum*. TURNEB.

Eſſe debet.] *Debet* deeſt MSS. Alm. Voſſ. pr. tert.

Exprobrans ſonus.] *Socius.* Voſſ. pr. tert.

Utendi voce.] *Utenda vocis.* V. C. Alm.

Tum elatis.] *Tum inflatis.* Voſſ. omn. marg. Baſil. Steph. Vaſc.

Lenioribus.] *T* litera interpoſita *lentioribus* eſt legendum, ut citatioribus opponatur. REGIUS.

Sed ſis ipſis.] *Sed ipſis.* V. C. Alm.

Conſtat infinita, ita vox.] Emendate quidam legunt *infinitam*, & haec duo verba *habet differentiam* adſcribunt hoc modo, *infinitam habet differentiam: ita vox.* REGIUS. deſunt haec duo verba Voſſ. pr. tert. *conſtet infinita differentia.* Voſſ. ſec. *conſtet infinita. ita vox.* Locat. *conſtet* etiam Ald.

Ita vox etſi.] *Et vox ſi.* Voſſ. pr. *ita & vox ſi.* Voſſ. tert.

Dignoſcitur.] *Dinoſcitur.* Voſſ. tert. ita & ſcriptum eſt in codice Biblioth. Leidenſis apud Horat. I. Ep. XV. 29.

Non qui civem dinoſceret hoſte.

& ita mox *ſonis homines, ut aera tinnitu dinoſcimus.* & Declam. VI. ex MS. *vix jam dignoſcendam ſpeciem.* & paſſim. BURM.

Augentur autem, ſicut omnium] *Phonaſci* dicuntur praeceptores exercendae *vocis.* illi *vocem* efficiunt *mollem* & *teneram*, cum orator deſideret *fortem* & *durabilem.* eſt igitur opus diverſa cura. TURNEB.

Et negligentia.] *Et negligentia vel inſcitia.* Voſſ. omn. Locatel. Ald. *in negligentia min.* V. C. Almel.

Utriſque.] *Virtuſque.* Voſſ. pr.

Spadonum & mulierum.] *Spadones* & *mulieres* vocem non mutant, ſed ſemper habent *exilem*, quia propter defectum caloris eorum arteriae ſunt anguſtae. ſunt & rationes aliae apud *Ariſt. in problematibus.* TURNEB.

Exilitatem.] *Exilitate.* V. C. Alm.

Id eſt frugalitas] *Idem frugalitas.* Voſſ. ſec.

Et

fauces integrae, id eſt, molles ac leves, quarum vitio & frangitur, & obſcuratur, & exaſperatur, & ſcinditur vox. Nam ut tibiae, eodem ſpiritu accepto, alium clauſis, alium apertis foraminibus, alium non ſatis purgatae, alium quaſſae ſonum reddunt: ita fauces tumentes ſtrangulant vocem, obtuſae obſcurant, raſae exaſperant, convulſae fractis ſunt organis ſimiles. Finditur etiam ſpiritus objectu aliquo, ſicut lapillo tenues aquae, quarum fluxus etiam ſi ultra paullum coit, aliquid tamen cavi relinquit poſt idipſum, quod offenderat. Humor quoque vocem ut nimius impedit, ita conſumptus deſtituit. Nam & fatigatio corpora non ad praeſens modo tempus, ſed etiam in futurum afficit. Sed ut communiter & phonaſcis & oratoribus neceſſaria eſt exercitatio, qua omnia convaleſcunt, ita curae non idem genus eſt. Nam neque certa tempora ad ſpatiandum dari poſſunt tot civilibus officiis occupato. nec, praeparare ab imis ſonis vocem ad ſummos, nec ſemper à contentione concedere licet, cum pluribus judiciis ſaepe dicendum ſit. Ne ciborum quidem eſt eadem obſervatio. Non enim tam molli teneraque voce, quam forti ac durabili opus eſt: cum

Et lenes.] Aſcenſius quoſdam *lenes* legere dicit; ille *laeves*; ſed ſine diphthongo ſcribendum *leves*.

Et exaſperatur.] Deſunt V.C. Alm. *Aſperatur.* Obr.

Nam ut tibiae.] Vide Turneb. IV. adv. 10.

Clauſis.] *Eluſis.* Voſſ. tert. pro *cluſis*.

Obtuſae obſcurant.] Lege *obeſae obſcurant*, *rauſae exaſperant*. ſupra idem error, ubi lege *rauſas fauces*, pro quo vulgo *raucas* & *raſas*. τὸ *obtuſae* fauces quid eſt? quid & *raſae*? num *convulſae* ſunt ἐσπαραγμέναι & σπαράσσονται? GALLAEUS.

Quaſſae.] Puto *caſſae*, id eſt, inanes, vacuae, quae opponuntur non ſatis purgatis. de qua voce vide comm. ad Virg. Aeneid. II. 85. Heinſ. ad Ovid. VI. faſt. 406. & XV. Met. 399. *quaſſae* enim tibiae eſſent fractae. ut *quaſſa aula* vel *olla*, Plaut. Curcul. Act. III. v. 26. de qua voce Galli ſuum *caſſer*. vide Salmaſ. ad Jus Attic. p. 299. eadem varietas eſt in MSS. Horatii II. Sat. v. 36. ubi, pro *caſſa nuce*, *quaſſa* eſt teſte Crucquio. & ita legiſſe ſcholiaſtes videtur, qui *fracta* explicat, cum ſit inanis, vacua. BURM.

Fauces tumentes ſtrangulant vocem.] *Vox* ſtrangulari dicitur, quum è loco clauſo redditur abſque quodam velut exitu. Sic Plin. dixit *ſtrangulari ſonitum in tonitru*. TURNEB. & eo ſenſu dixit Ovid. V. Triſt. I.

Strangulat incluſus dolor.

Quorum Fluxus.] *Fluctus*. Colon. Baſil. Par. *ſpiritus*. MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. om. Andr. Locat. Ald. marg. Baſil. Colon. Vidov.

Ultra paulum coit.] *Ultra parum coit.* Voſſ. pr.

Aliquid tamen cavi.] *Aliquid tamen cavum.* Voſſ pr. ſec.

Humor quoque.] *Nimius humor* efficit *vocem obtuſam* & *obſcuram*. majorem enim ſonitum reddunt quae ſunt duriora: *humor* autem *mollis* eſt. etiam ſiccae fauces efficiunt clangorem gruis aut raucedinem. TURNEB. *tum quoque vocem aut n. i. aut conſumptus*. V. C. Alm.

Ut nimius.] *Non ut nimius.* Voſſ. ſec.

Deſtituit.] *Deſtruit.* Voſſ. pr.

Nam & fatigatio.] *Nam fatigato ut.* Voſſ. pr. tert. *nam fatigatio ut.* Voſſ. ſec.

Sed ut comm. & phonaſcis.] Lud. Creſollius Vacat. Autumnal. l. 3. c. 12. ſect. 2. pag. 526. & ſeqq. Joh. a Wouweren Tractat. de Polymathia cap. 5. pag. 36. 37. PAREUS.

Eſt exercitatio.] *Eſt* non habet V. C. Alm.

Idem genus eſt.] Ultima vox abeſt ab edit. Obr.

Ad ſpatiandum.] *Ad reſpirandum.* marg. Baſil. Gryph. *ad ſpirandum.* Voſſ. ſec. Vall. lib. Locat.

Occupato nec praeparare.] Haec deerant V. C. Alm.

A contentione contendere.] *Contendere* nihil ſenſui congruit. *conquieſcere* autem loco illius mihi reponendum videtur. REGIUS. *condere.* MSS, Alm. Voſſ. pr. *cedere.* Andr. *conquieſcere.* Ald. marg. Steph. Baſil. *contendere.* Locat. Ego *concedere*, quod in multis eſt, explico domum ire, vel in locum aliquem, ubi ab actione fatigati nos reficiamus. ut ita paſſim Terentius utitur. ut *demum concedere* Heaut. III. I. 90. & alibi. ſed & ſimpliciter dixit Hecyr. IV. II. 21. *tempus eſt concedere.* quod poſtea *rus concedere*, *ex aedibus concedere* dixit. BURM.

Ne ciborum.] *Nec.* V. C. Alm.

Obſervatio.] *Servatio.* Voſſ. tert.

cum illi omnes, etiam altiſſimos ſonos, leniant cantu oris, nobis pleraque aſpere ſint concitateque dicenda, & vigilandae noctes, & fuligo lucubrationum bibenda, & in ſudata veſte durandum. Quare vocem delitiis non molliamus, nec imbuatur ea conſuetudine, quae duratura non ſit: ſed exercitatio ejus talis ſit, qualis uſus: nec ſilentiò ſubſidat, ſed firmetur conſuetudine, qua difficultas omnis levatur. Ediſcere autem, quo exercearis, erit optimum (nam ex tempore dicenti, avocatur curà vocis ille, qui ex rebus ipſis concipitur, affectus) & ediſcere quam maxime varia, quae & clamorem, & diſputationem, & ſermonem, & flexus habeant, ut ſimul in omnia paremur. Hoc ſatis eſt, alioqui nitida illa & curata vox inſolitum laborem recuſabit, ut aſſueta gymnaſiis & oleo corpora, quamlibet ſint in ſuis certaminibus ſpecioſa atque robuſta, ſi militare iter, faſceſque, & vigilias imperes, deficiant, & quaerant unctores ſuos, nudumque ſudorem. Illa quidem in hoc opere praecipi quis ferat, vitandos ſoles atque ventos, & nubila etiam ac ſiccitates? Ita ſi dicendum in ſole, aut ventoſo, humido, calidove die fuerit, reos deſeremus? Nam crudum qui-

Vigilandae noctes.] Docet Ariſtoteles in problematibus, vigilias nimias voci obeſſe, quoniam colligunt cruditatem & malos humores. itaque praecipiebant phonaſci, ut vigiliae vitarentur. TURNEB.

Fuligo.] Non abſimilis locus Juvenalis VII. v. 221. & ſeq. ALMEL.

In ſudata veſte.] Haec autem phonaſci dicunt eſſe vitanda, ac praecipiunt, ut poſt *ſudorem* ungamur. phonaſcorum tamen legibus non ſe aſtringit orator. TURNEB. *inſudata.* Voſſ. pr. Ald. Baſil.

Nec imbuatur.] *Nec imbuamur.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Quam deſideratura.] Sic quidem legitur. ſed videtur ſenſus expoſcere, ut, *quae duratura non ſit*, legatur. REGIUS. *quam deſertura ſit.* Val. lib. Voſſ. ſec. *quae deſiderata non ſit.* Voſſ. tert. ſed in V. C. Alm. deerant omnia a *quae duratura*, ad *qua difficultas.*

Nec ſilentio.] *Ne ſilentio.* Voſſ. ſec. tert.

Subſideat.] *E* vocali eraſa, *ſubſidat* rectius legitur. REGIUS. *ſubſideat.* Locat.

Levatur.] *Levetur.* Voſſ. pr.

Ex tempore dicentem advocata cura.] Accurata emendatione depravatus hic locus indigeret, ſed eam nondum excogitare potui, niſi forte non *dicentem*, ſed *dicenti* & *avocatur* legatur. REGIUS. *dicentem advocata & affectu.* Locat. *dicentis.* Voſſ. pr. *dicentis advocati.* Voſſ. ſec. *dicentis avocata.* Voſſ. tert.

Ediſcere quam maxime.] *Et* copula eleganter a quibuſdam eſt adſcripta. hoc modo, *Et ediſcere* REGIUS.

In omnia.] Deſunt V. C. Alm.

Curata vox.] *Cura vox.* Voſſ. pr.

Quamlibet ſint.] *Sit.* Voſſ. pr.

Specioſa.] Malebat Aſcenſius *ſpatioſa*; & ita marg. Vidov. id eſt, ſpatioſis & latis humeris. ſed rectum eſt *ſpecioſa*, id eſt, nitida & ſpecie robur & ſanitatem praeferentia. vid. ad libr. 11. 4.

Si militare iter.] Solent imperatores milites ſuos longis *itineribus* & *angariis* exercere: eratque conſuetudo militiae Romanae, ut miles ferret arma ſua, omneſque ſarcinas. quod ita exegiſſe dicitur a militibus ſuis Marius, ut proverbio dicatur, *muli Mariani.* TURNEB.

Faſceſque.] S litera expuncta, *faces* legendum mihi videtur. REGIUS. *faceſque.* Ald. marg. Vaſc. Steph. Vidov. *faſcem & vigilias*, V. C. Alm. *faſcem.* Voſſ. pr.

Imperes.] *Implere.* V. C. Alm.

Deficiant.] *Deficient.* Voſſ. pr. tertius, qui & *quaerent* habet.

Sudorem.] *Pudorem.* V. C. Alm. *ludumque ſudorem.* Baſil.

Illa quidem.] *Illa tamen.* Voſſ. ſec. Locat. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Vidov. Colin.

Calidove.] *Calido.* Voſſ. ſec. tert. *gallice.* V. C. Alm.

Diſeremus.] *Deſeremus* legendum eſſe, facile conſtat. REGIUS. *differemus.* Voſſ. pr. tert. *diſſeremus.* Voſſ. ſec.

Nam quidem crudum.] *Quidem* particula, ut quae

quidem, aut ſaturum, aut ebrium, aut ejecto modo vomitu, quae cavenda quidam monent, declamare neminem, qui ſit mentis compos, puto. Illud non ſine cauſſa eſt ab omnibus praeceptum, ut parcatur maxime voci in illo à pueritia in adoleſcentiam tranſitu, quia naturaliter impeditur, non, ut arbitror, propter calorem, quod quidam putaverunt, (nam eſt major aliis) ſed propter humorem potius. Nam hoc aetas illa turgeſcit. Itaque nares etiam, ac pectus, eo tempore tument, atque omnia velut germinant, tenera, & injuriae obnoxia. Sed, ut ad propoſitum redeam, jam confirmatae conſtitutaeque vocis genus exercitationis optimum duco, quod eſt operi ſimillimum, dicere quotidie, ſicut agimus. Namque hoc modo non vox tantum confirmatur & latus, ſed etiam corporis decens & accommodatus orationi motus componitur. Non alia eſt autem ratio pronuntiationis, quam ipſius orationis. Nam ut illa emendata, dilucida, ornata, apta eſſe debet: ita haec quoque emendata erit, id eſt, vitio carebit, ſi fuerit os facile, explanatum, jucundum, urbanum, id eſt, in quo nulla neque ruſticitas neque peregrinitas reſonet. Non enim ſine cauſſa dicitur *barbarum Graecumve*. Nam ſonis homines, ut aera tinnitu, dignoſcimus. Ita fiet illud, quod Ennius probat, cum dicit *ſuaviloquenti ore Cethegum fuiſſe:* non quod Cicero

quae ex ſecundo elegantiae ratione repellatur, in tertium locum eſt transferenda. ut legamus, *nam crudum quidem*. REGIUS.

Ejecto modo.] *Evecte* legit ex MS. Gebh. III. crep. 18. male. Celſ. lib. I. cap. 3. *ejectum eſſe ab Aſclepiade vomitum video.* Et poſt: *qui quotidie ejiciendo vorandi facultatem moliuntur.* & alibi ſaepius utitur hoc verbo. ita & *rejicere* Sueton. Aug. 77. BURM.

Illud non ſine cauſſa.] Quarto decimo fere anno in pueris *vox* mutatur, ac dicuntur tunc *gallulaſcere*, quia ſono gallinaceo vocem reddunt ſimilem: quod putant fieri propter inſignem mutationem, quae tum fit in corpore. TURNEB. an intelligit, ut a coitu abſtineatur? illa enim aetate auſpicantes pueri τραγίζειν dicuntur. Ideoque cantoribus fibula imponebatur. ſed Quinctilianus pudori pepercit pueros alloquens. GALLAEUS.

In adoleſcentiam.] *In adoleſcentia.* Voſſ. pr.

Qui naturaliter.] *Quia* mihi legendum videtur. REGIUS. *qui.* Voſſ. pr. ſec.

Non ut arbitror.] *Non* deeſt V. C. Alm.

Major in aliis.] *Major aliis*, Leid. Oxon. Obr. *major alas.* V. C. Alm.

Haec aetas illa turgeſcit.] *Hoc*, non *haec*, legendum eſſe patet. REGIUS. *ſucceſſit.* V. C. Alm. & ita e MS. Gebh. I. crep. 6. a *ſuccus*.

Eo tempore.] *Eo maxime tempore.* Ald.

Velut germinant, tenera, & injuriae obnoxia.] Varie hoc quoque legitur. nam quidam ſic legunt. *velut germinant, eoque ſunt tenera & injuriae obnoxia.* ſed rectius in eo, quod ſuſcepimus corrigendum, mihi legi videtur. REGIUS. *germinant, eo quod tenera.* V. C. Alm. *eoque tenera.* Baſil. Gryph. Vidov. Colin. *eoque ſunt tenera.* Ald.

Orationi motus.] *Ordine motus.* V. C. Alm.

Ita haec quoque emendata.] Rollinus ita diſtinguebat. *ita haec quoque. Emendata erit* &c. non male; ſed mallem. *Emendata erit, ſi vitio carebit, ſi.* nam in Voſſ. tertio erat, *emendata erit i. vitio carebit.*

Id eſt vitio.] *Id eſt* non habet Voſſ. ſec.

Non enim ſine cauſa.] Aut hoc ſignificat, quoſdam non *ſincere* pronuntiare linguam Latinam, ſed *barbare*, vel *graecanice:* aut certe ſignificat, nativam pronunciationem linguae Graecae maxime intelligi ſono, quo diſtinguimus *Barbarum* a *Graeco*. TURNEB.

Aëra tinnitu dignoſcimus.] *Aëra tinitui.* Voſſ. tert. *dinoſcimus.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert.

Suaviloquenti ore.] Exſtat hic locus apud Ciceronem Brut. 15. ubi legitur *latrare*, *non loqui.* vide & III. de Orat. 34. ALMEL. *ſuaviloquentiorem* quoſdam legiſſe ex Badii notis apparet.

Non quod.] *Num quod.* Voſſ. pr.

Cicero in iis reprehendit, quos ait *latrare, non agere*. Sunt enim multa vitia, de quibus dixi, cum in quadam primi libri parte puerorum ora formarem, opportunius ratus, in ea aetate facere illorum mentionem, in qua emendari poſſunt. Itaque ſit ipſa *vox* primum (ut ſic dicam) *ſana*, id eſt, nullum eorum, de quibus modo retuli, patiatur incommodum: deinde non ſubſurda, rudis, immanis, dura, rigida, vana, praepinguis, aut tenuis, inanis, acerba, puſilla, mollis, effeminata: ſpiritus, nec brevis, nec parum durabilis, nec in receptu difficilis. Dilucida vero erit pronuntiatio, primum, ſi verba tota exegerit, quorum pars devorari, pars deſtitui ſolet, pleriſque extremas ſyllabas non proferentibus, dum priorum ſono indulgent. Ut eſt autem neceſſaria verborum explanatio, ita omnes computare & velut adnumerare literas, moleſtum, & odioſum. Nam & vocales frequentiſſime coëunt, & conſonantium quaedam inſequente vocali diſſimulantur. utriuſque exemplum poſuimus,

Multum ille & terris. - - -

Vitatur etiam duriorum inter ſe congreſſus, unde *pellexit, & collegit*, & quae alio loco dicta ſunt. Ideoque laudatur in Catulo ſuavis appellatio literarum. Secundum eſt, ut *ſit oratio diſtincta*, id eſt, ut, qui dicit, & incipiat, ubi oportet, & deſinat. Obſervandum etiam, quo

Quos agit latrare.] *Ait* proculdubio legendum eſt. REGIUS.

Ratus.] *Catus.* Voſſ. tert.

In qua.] *In quae.* Voſſ. tert.

Itaque ſit ipſa vox.] *Itaque ſi ipſa vox primum fuerit.* MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. *itaque ſi ipſa vox primum, ut* &c. Voſſ. pr. Andr. Sich.

De quibus nunc dixi.] *De quibus modo retuli.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. pr. tert. quod praetuli, quia modo praeceſſit, *de quibus dixi.*

Patiatur.] *Patietur.* Voſſ. omn. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Subſurda] *Surda.* V. C. Alm.

Vana.] *Varia.* Ald. Colon. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. marg. Vaſc. Steph. ſed *varia* in laude ponitur; *vana* autem quid ſit, non facile quis dixerit. & mox ſequitur *inanis*, quare ego mallem *vaſta.* ita Columel. I. 9. *vaſtuatem vocis* dixit; & lib. VII. 12. *canem vaſti latratus. Vaſta* autem vox eſt inſuavis, hiulca, ruſtica, & quae magno hiatu editur. ut ita *literam vaſtiorem* vocat *x*. Cicer. Orat. 45. & *vaſtum & hiantem orationem* auctor ad Heren. IV. 12. III. de Orat. 43. & *vaſtius diducere verba.* Ita *vaſtum murmur* Leoni tribuit Val. Vlac. III. 588. quod Virgilius Timavo dat lib. I. 245. cogitabam etiam, num ſcripſerit Fabius *rava*, quae eſt, teſte Feſto, *parum liquida, proxime canum latratum ſonans*, unde & *rabulae* dicti, de qua vid. Heinſ. ad Ovid. I. am. 12. 19. ſed magis *placet vaſta.* BURM.

Nec in receptu.] *Nec in praeceptum.* Voſſ. pr. tert. *nec in perceptu* quoſdam legere ex Badii notis colligitur.

Verba tota exegerit.] *Exierint.* MS. Alm. Andr. Ald. Obr. ſed ego mutare non ſuſtinui, ita enim & lib. IX. cap. 4. *nec alibi fore apti, quam ubi curſus orationis exigitur, & clauſulis non interſiſtitur.* Ubi Metaphora a fluviis ſumta, qui exigunt & evolvunt aquas in mare. Ovid. II. Ep. 114.

Et ſacer admiſſas exigit Hebrus aquas.

ubi plura de hoc verbo notabimus. BURM.

Plerique extremas ſyllabas, &c.] Illi ſunt, qui κολοβοῦντες, id eſt, *mutilatores* dicuntur. particulas enim dictionum detruncant. TURNEB.

Non proferentibus dum.] *Non pferentibus ñ priorum ſono ñ indulgent.* V. C. Alm.

Computare.] *Imputare*, MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. quod rectum puto & melius τῷ *annumerare* conjungi.

Odioſum.] *Odioſum eſt.* Locat. Ald.

Poſuimus.] Lib. IX. cap. 4.

Catulo.] *Catullo.* Baſil. Par. Gryph.

Diſtincta i. qui dicit & i. u. oportet deſinat.] *Ut* particula, ac *&* copula deſiderantur, ut legatur, *id eſt, ut qui dicit, & incipiat ubi oportet, & deſinat.* REGIUS.

Digitized by Google

quo loco ſuſtinendus, & quaſi ſuſpendendus ſermo ſit, (quam Graeci ὑποδιαστολὴν, vel ὑποσυστολὴν, vel ὑποστιγμὴν vocant) quo deponendus. Suſpenditur, *Arma*, *virumque*, *cano*, quia illud *virum*, ad ſequentia pertinet: ut ſit, *virum*, *Trojae qui primus ab oris*. & hîc iterum. nam etiam ſi aliud eſt, unde venit, quam quo venit, non diſtinguendum tamen, quia utrumque eodem verbo continetur, *venit*. Tertio *Italiam*, quia interjectio eſt, *fato profugus*, & continuum ſermonem qui faciebat, *Italiam*, *Lavinaque*, dividit. Ob eamdemque cauſſam, quarto *profugus*, deinde, *Lavinaque venit litora*: ubi jam erit diſtinctio, quia inde alius incipit ſenſus. Sed in ipſis etiam diſtinctionibus tempus aliâs brevius, aliâs longius dabimus. Intereſt enim, ſermonem finiat, an ſenſum. Itaque illam diſtinctionem, *Litora*, protinus altero ſpiritus initio inſequar: cum illuc venero, *Atque altae moenia Romae*, deponam, & morabor, & novum rurſus exordium faciam. Sunt aliquando & ſine reſpiratione quaedam morae etiam in periodis: ut in illa, *In coetu vero populi Romani, negotium publicum gerens, magiſter equitum, &c.* Multa membra habent; ſenſus enim ſunt alii atque alii, & ſicut una circumductio eſt, ita paullum morandum in his intervallis, non interrumpendus eſt contextus: & è contrario ſpiritum interim recipere ſine intellectu morae neceſſe eſt: quo loco quaſi ſurripiendus eſt: alioqui ſi inſcite recipiatur, non minus afferat obſcuritatis, quam vitioſa diſtinctio. Virtus autem diſtinguendi fortaſſe ſit parva, ſine qua tamen eſſe nulla alia in agendo poteſt. Ornata eſt pro-

Regius. *ut quae dicat.* Voſſ. pr. *id qui dixit.* V. C. Alm.

Quam Graeci.] *Quod.* V. C. Alm.

Ὑποδιαστολὴν.] Editio Lugd. omittit *vel ὑποσυστολὴν.* error ex ſimulitudine literarum ortus. nos, quoniam in optimis codicibus ea reperimus, & loco, quem occupat, aptiſſima deprehendimus, ſuae ſedi reſtituenda exiſtimavimus. Gibson. *ὑποδιαστολὴν vel ὑποσυστολὴν.* Ald. Baſil, Gryph. Vidov. Obr.

Vel ὑποστιγμὴν.] Deſunt haec V. C. Alm.

Illud virum.] *Virum* deeſt V. C. Alm.

Nam etiam ſi aliud, &c.] Differentiam facit Fabius inter *diſtinguere* & *ſuſpendere*. nam *ſuſpenditur*, quod leve habet diſcrimen: *diſtinguitur*, quod majus, ut quadantenus videatur ſermo perfectus eſſe. Turneb.

Unde venit, quam quo venit.] *Unde venit, quam quod venit.* V. C. Alm. in Voſſ. ſec. deerant haec omnia, *non diſtinguendum tamen, quia utrumque eodem verbo continetur.*

Eodem verbo.] *eodem m verbo.* V. C. Alm.

Dividi.] T litera adſcripta, *dividit* legatur. Regius.

Ob eandemque.] *Ob eandem.* Voſſ. ſec.

Quarto profugus.] Rollinus legebat *quarto, fato profugus.*

Sermonem finiat.] *Finiant.* V. C. Alm. Obr. *firmat.* Voſſ. ſec.

Sunt aliquando.] Finita periodo ſpiritus eſt recipiendus. aliis in locis, ut in *membris* & *inciſis*, debet eſſe mora ſine reſpiratione: aut ſi ſit *reſpiratio*, non percipiatur. Turneb. *Sine reſpiratione aliqua quaedam morae, etiam in periodis; ut enim illa, In caetu &c. multa membra habent (ſenſus enim ſunt alii atque alii) & unam circumductionem, ita paulum &c.* Ita edidit Obrecht. *ſub unam circumductionem.* MS. Alm. Voſſ. ſec. *ſicut unam circumductionem.* Voſſ. tert. *atque alii ſicut una circ.* Voſſ. pr.

Non interrumpendus.] Gallaeus volebat *non interrumpendus tamen eſt.*

Et e contrario.] *Sed e contrario.* V. C. Alm.

Virtus autem.] Nam mala diſtinctio efficit *obſcuritatem.* ita cum ſit oratio *obſcura*, quia non intelligitur, perdit reliquas virtutes. Turnebus.

Sit parva.] *Sit prava.* Voſſ. pr.

pronuntiatio, cui ſuffragatur vox facilis, magna, beata, flexibilis, firma, dulcis, durabilis, clara, pura, ſecans aëra, auribus ſedens. Eſt enim quaedam ad auditum accommodata, non magnitudine, ſed proprietate, ad hoc velut tractabilis, utique habens omnes in ſe, qui deſiderantur, ſonos, intentionesque, & toto (ut ajunt) organo inſtructa: cui aderit lateris firmitas, ſpiritus cum ſpatio pertinax, tum labori non facile ceſſurus. Neque graviſſimus, ut in muſica, ſonus, nec acutiſſimus orationibus convenit. Nam & hic parum clarus, nimiumque plenus, nullum afferre animis motum poteſt: & ille praetenuis, & immodicae claritatis, cum eſt ultra verum, tum neque pronuntiatione flecti, neque diutius ferre intentionem poteſt. Nam vox, ut nervi, quo remiſſior, hoc & gravior & plenior: quo tenſior, hoc tenuis & acuta magis eſt. Sic ima vim non habet, ſumma rumpi periclitatur. Mediis igitur utendum ſonis, hique, cum augenda intentio eſt, excitandi: cum ſummittenda, ſunt temperandi. Nam prima eſt obſervatio recte pronuntiandi, *aequalitas*, ne ſermo ſubſultet imparibus ſpatiis ac ſonis, miſcens longa brevibus, gravia acutis, elata ſummiſſis: & inaequalitate horum omnium, ſicut pedum, claudicet. Secunda *varietas* eſt, quae ſolum eſt pronuntiatio: ac, ne quis pugnare inter ſe putet aequalitatem & varietatem, cum illi virtuti contrarium ſit vitium inaequalitas, huic, qui dicitur μονοειδὴς, quaſi quidam unus aſpectus. Ars porro variandi cum

Beata.] *Laeta.* Obr. & certe illa *beata* vox quid ſit, neſcio. an *lata?* ut lib. v. 14. pro *latiſſimi amnes*, MS. *beatiſſimi* habent. & hoc ipſo capite *vocem minus claram, & quaſi latiorem facit.* Burm.

Pura.] *Pulchra.* Voſſ. pr. tert. has voces quoque commutatas a librariis docere poſſunt eruditiſſimae Bentleji notae ad Horat. Art. Poët. 99. Burm.

Secans aëra.] *Secans, erecta.* marg. Baſil.

Auribus ſedens.] *Et auribus ſedens.* MSS. Alm. Voſſ. tert.

Deſiderantur ſonos.] *Deſiderantur ſimul.* Voſſ. pr. tert.

Toto (ut ajunt) organo.] Metaphora eſt ducta ab *organis muſicis*, quae cum ſunt omnibus chordis intenſa, aut omnibus fiſtulis inſtructa, ut nihil deſit, ſuavem efficiunt concentum. Turneb. *& tota (ut ajunt) organa. Cui.* V. C. Alm.

Neque graviſſimus.] Medium ſonum poſtulat oratio, ſed qui interdum *augeatur*, interdum *temperetur:* non autem debet intendi ad acumen *netes*, aut ad gravitatem *hypates.* Turneb.

Et hic parum.] *In his parum.* V. C. Alm.

Praetenuis.] *Pertenuis.* Editio Obr.

Cum eſt ultra v.] *Tum e.l.* Editio Obr.

Nervi tam remiſſior.] *Tam* particula nullo modo huic ſenſui convenit. Quare ejus loco *quo* reponatur. Regius.

Hoc & gravior.] *Hoc gravior.* V. C. Alm.

Hi quoque cum.] *Que* copula illius *quoque* loco ut reponatur, ſenſus expoſcit. Regius. *hique.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Baſil. Gryph. Oxon. Obr. *iique.* Ald. Colin. Vidov. *ii quoque.* Voſſ. ſec. *hi quoque dum augenda intentione excitandi tum ſubmittendi ſunt temperandique.* marg. Baſil.

Intentio eſt.] *Intentione.* Voſſ. tert. *interpretatione.* V. C. Alm.

Claudices.] *Claudicet ſermo.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Steph. Vaſc. Par. Colin. Vidov.

Secunda.] *Secundo varietatis eſt, quod ſolum.* V. C. Alm. *ſecunda varietas quod.* Voſſ. ſec. Locat. *varietas, quae ſolum eſt pro.* Ald. *varietas eſt, quae ſolum eſt.* Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Oxon. Obr.

Solum eſt.] Dicit pronuntiationem rectam in ſola variandi ratione conſiſtere. Gallaeus.

Ne quis pugnare, &c.] *Aequalitas* eſt in ſpatiis, & ſonis ipſius periodi: *varietas*, ut pro rerum varietate diverſus quoque ſit pronunciationis habitus, ut tamen in periodis aequalitas ſervetur. Turneb. *ac ne quis* omnes, quos vidi, habent, praeter Leidenſem.

Ut vitium.] *Vitium* abeſt Voſſ. pr.

Quae dicitur quaſi quidam μονοειδὴς.] *Qui*, non *quae*

Digitized by Google

cum gratiam praebet, ac renovat aures, tum dicentem ipſa laboris mutatione reficit: ut ſtandi, ambulandi, ſedendi, jacendi vices ſunt, nihilque eorum pati unum diu poſſumus. Illud vero maximum (ſed id paullo poſt tractabimus) quod ſecundum rationem rerum, de quibus dicimus, animorumque habitus, conformanda vox eſt, ne ab oratione diſcordet. Vitemus igitur illam, quae Graece μονοτονία vocatur, una quaedam ſpiritus ac ſoni intentio: non ſolum ne dicamus omnia clamoſe, quod inſanum eſt: aut intra loquendi modum, quod motu caret: aut ſummiſſo murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio: ſed ut in iiſdem partibus, iiſdemque affectibus ſint tamen quaedam non ita magnae vocis declinationes, prout aut verborum dignitas, aut ſententiarum natura, aut depoſitio, aut inceptio, aut tranſitus poſtulabit: ut qui ſingulis pinxerunt coloribus, alia tamen eminentiora, alia reductiora fecerunt, ſine quo ne membris quidem ſuas lineas dediſſent. Proponamus enim nobis illud Ciceronis in oratione nobiliſſima pro Milone principium, nonne ad ſingulas pene diſtinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quaſi vultus mutandus eſt? *Etſi vereor, judices, ne turpe ſit, pro fortiſſimo viro dicere incipientem timere.* Etiamſi eſt toto propoſito contractum atque ſummiſſum, quia & exordium eſt, & ſoliciti exordium: tamen fuerit, neceſſe eſt, aliquid plenius & erectius, dum dicit, *Pro fortiſſimo viro*, quam cum, *Etſi vereor:* &, *Turpe ſit:* &, *Timere.*

quae eſt legendum, & tranſpoſita haec duo ſunt verba *quaſi quidam*, quae ſic in ordinem redigentur, *huic quae dicitur μονοειδὴς, quaſi quidam.* Regius. Gallaeus illa verba, *quaſi quidam unus aſpectus*, gloſſema putat. *quae dicitur.* Voſſ. pr. ſec. *quae dicitur μονοειδία.* Obr. *quae dicitur quaſi quidam μονοειδὴς unus.* Locat.

Ars porro.] *Ars* deeſt V. C. Alm.

Cum gratiam.] *Tum gratiam.* Obr.

Aſpectus.] *Spiritus.* marg. Vaſc. Steph.

Laboris mutatione.] *Permutatione.* Loc. Ald. Obr.

Habitus.] *Vel habitus.* Voſſ. tert.

Confirmanda.] *Conformanda* ut legatur, ſenſus expoſcit. Regius. *confirmanda.* MSS. Alm. Voſſ. pr.

Ab oratione diſcordet.] Eſt quidem omnino turpis iſta diſcordia. Plin. lib. II. Ep. 19. Almel.

Vitemus.] *Videmus.* Voſſ. pr.

Μονοτονία.] Exemplum praebet nobis M. Craſſus. vid. Cicer. Brut. 66. Almel.

* *Una quaedam ſpiritus ac ſoni intentio.*] Et haec a gloſſatoris manu eſſe Gallaeus credebat. *quaedam ſpecies.* Voſſ. pr. *ac toni.* Voſſ. ſec.

Intra loquendi modum.] *Int alloquentem.* V. C. Alm.

Quod motu aut ſummiſſo.] Huic ſenſui aliquid verbi deeſſe videtur. Quare *caret* verbum videtur eſſe adſcribendum; hoc modo, *quod motu caret.* Regius.

Prout aut.] *Poteſt aut.* Voſſ. pr.

Aut inceptio.] *Aut interceptio.* V. C. Alm.

Ut qui ſingulis pinxerunt.] Haec, quae pinguntur ſingulis coloribus, a Plinio appellantur *monochromata*, hiſque ſaepenumero olim utebantur ante varietatem colorum in pictura inventam. Turneb.

Alia reductiora.] Haec deſunt V. C. Alm. ſed male, *reducta* ſunt oppoſita eminentibus, quae introrſus recedunt. ut *reducta vallis*; Horat. lib. I. od. 17. vide Barth. ad Stat. VI. Theb. 255. ita & *retracta* & *prominens* inter ſe oppoſita, apud Melam I. 3. & noſtr. lib. II. 17. *quaedam eminere in opere, quaedam recedere*; dixit & *eminentem colorem* lib. VIII. 3. & lib. X. I. *& quanto eminentioribus vincimur, fortaſſe aequalitate penſamus.* & ita τὸ εἴσεχον & ἔξεχον apud Philoſtr. vit. Apoll. II. 20. recte noſtri Fabii verbis vertit & illuſtrat Olearius. Burm.

Quidam ſuas.] *Quidem* aperte legendum eſt, non *quidam.* Regius.

Nonne ad.] *Non me ad.* Voſſ. tert.

Oratione nobiliſſima.] *Noviſſima.* V. C. Alm.

Etiam ſi eſt toto.] *Etiam toto.* V. C. Alm.

Summiſſum.] *Commiſſum.* V. C. Alm.

mere. Jam ſecunda reſpiratio increſcat oportet, & naturali quodam conatu, quo minus pavide dicimus, quae ſequuntur, & quo magnitudo animi Milonis oſtenditur, *Minimeque deceat, cum T. Annius ipſe magis de reipublicae ſalute, quam de ſua perturbetur.* Deinde quaſi objurgatio ſui eſt, *Me ad ejus cauſſam parem animi magnitudinem afferre non poſſe.* Tum invidioſiora, *Tamen haec novi judicii nova forma terret oculos.* Illa vero jam pene apertis (ut ajunt) tibiis, *Qui, quocumque inciderunt, veterem conſuetudinem fori, & priſtinum morem judiciorum requirunt.* Nam ſequens latum etiam atque fuſum eſt. *Non enim corona conſeſſus veſter cinctus eſt, ut ſolebat.* Quod notavi, ut appareret, non ſolum in membris cauſſae, ſed etiam in articulis eſſe aliquam pronuntiandi varietatem, ſine qua nihil neque majus neque minus eſt. Vox autem ultra vires urgenda non eſt. Nam & ſuffocata ſaepe, & majore niſu minus clara eſt, & interim eliſa in illum ſonum erumpit, cui Graeci κλωσμὸν nomen à gallorum immaturo cantu dederunt. Nec volubilitate nimia confundenda, quae dicimus: qua & diſtinctio perit, & affectus; & nonnumquam etiam verba aliqua ſui parte fraudantur. Cui contrarium eſt vitium nimiae tarditatis. Nam & difficultatem inveniendi fatetur, & ſegnitia ſolvit animos, &, in quo eſt aliquid, temporibus praefinitis aquam perdit. Promptum ſit os, non praeceps: moderatum, non lentum. Spiritus quoque nec crebro re-

Et naturali.] *Et* ſupervacuum, vel *etiam* notare vult Rollinus.

Quem ſequuntur.] *M* expuncta atque *a* adſcripta, *quae* legendum eſt. REGIUS.

Apertis (ut ajunt) tibiis.] Ita dixit per metaphoram, pro *clara* & *aperta voce. tibiae* enim foraminibus *clauſis* reddunt ſonum gravem, *apertis* foraminibus clarum. Vide & Fabium lib. primo cum κατεπιπλασμένον *ſonum* appellat. TURNEB.

Veterem.] Abeſt a MS. Alm. Voſſ. pr. tert.

Requirunt.] In Ciceronis plerìſque codicibus legi *minime vident* notat Rollinus. ſed illos vitioſos jam correxerunt viri docti. *Deſiderant.* marg. Baſil.

Latum etiam atque.] *Latium.* Voſſ. tert. *Latum atque etiam.* Obr.

Conſeſſus videtur cinctus eſt.] Culpa librariorum *veſter* pronomen in *videtur* verbum eſſe depravatum, ex oratione Ciceronis percipi poteſt. REGIUS.

Nec majus.] Non eſt in Voſſ. pr. tert. *nec magis.* Voſſ. ſec. *neque majus neque minus eſt.* V. C. Alm. Leid. Obr.

Majore niſu.] *Majore nixu.* Voſſ. ſec.

Cui Graeci nomen immaturo & galborum cantu.] Copula & eſt eradenda, *ab* vero praepoſitio adſcribenda, hoc modo. *Cui Graeci ab immaturo gallorum cantu nomen dederunt.* REGIUS. *Cui Graeci nomen a gallorum immaturo cantu dederunt.* Voſſ. ſec. κλοσμὸν non agnoſcunt V. C. Alm. Andr. Locat. Ald. Baſil. Obr. κλωσμὸν. Par. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Κλοσμὸν.] *Politianus*, aliquando de hoc loco conſultus, reſpondit, legendum eſſe ἀπῳδὸν. ſic enim vocant Graeci quemcunque *ineptum* & *diſſonum.* alii κλοσμὸν ſubſtituunt, ea vox eſt gallinaceorum, Latini appellant *glocitationem.* alii etiam negant, a Fabio ſcriptam Gr. vocem, ajuntque ſignificari a Fabio *alectryphoniam.* id eſt, *gallicinium:* ſed ita duntaxat ſignificatur pars noctis. TURNEB. vid. Politian. Miſcell. VII. cap. antepenult.

Confundenda.] *Confidenda.* Steph. errore operarum. Gallaeus volebat *concidenda.*

Fraudantur.] Salmaſ. ad Tertul. Pall. p. 157. notat, in quibuſdam legi *fundantur*, quod tamen nuſquam reſperi.

Et in quo eſt aliquid.] *Animos ſi iniquos temporibus.* V. C. Alm.

Aquam perdit.] Alludit ad *clepſydras*, quae dabantur oratoribus. nam aquae effuſione intervalla temporis notabantur. hinc illud eſt, *dicere ad clepſydram.* TURNEB.

Promptum ſit os.] Deeſt V. C. Alm.

Receptus.] *Receptum.* V. C. Alm.

Non

receptus concîdat ſententiam : nec eouſque trahatur , donèc deficiat. Nam & deformis eſt conſumpti illius ſonus, & reſpiratio ſub aqua diu preſſi ſimilis , & receptus longior , & non opportunus , ut qui fiat, non ubi volumus, ſed ubi neceſſe eſt. Quare longiorem dicturis periodum colligendus eſt ſpiritus : ita tamen , ut id neque diu , neque cum ſono faciamus , neque omnino ut manifeſtum ſit , reliquis partibus optime inter juncturas ſermonis revocabitur. Exercendus autem eſt , ut ſit quam longiſſimus : quod Demoſthenes ut efficeret , ſcandens in adverſum continuabat quam poſſet plurimos verſus. Idem, quo facilius verba ore libero exprimeret , calculos lingua volvens dicere domi ſolebat. Eſt interim & longus, & plenus , & clarus ſatis ſpiritus , non tamen firmae intentionis , ideoque tremulus : ut corpora, quae aſpectu integra, nervis parum ſuſtinentur. Id βράγχον Graeci vocant. Sunt qui ſpiritum cum ſtridore per raritatem dentium non recipiunt, ſed reſorbent. Sunt qui crebro anhelitu , & introrſum etiam clare ſonante , imitentur jumenta onere & jugo laborantia. Quod affectant quoque, tamquam inventionis copia urgeantur , majorque vis eloquentiae ingruat , quam quae emitti faucibus poſſit. Eſt aliis concurſus oris, & cum verbis ſuis colluctatio. Jam tuſſire, & exſpuere crebro , & ab imo pulmone pituitam trochleis adducere , & oris humore proximos ſpargere, & majorem partem ſpiritus in eloquendo per

Non ubi volumus.] *Non* deeſt V. C. Alm.

Neque cum ſono.] *Neque conſonet.* Voſſ. tert.

Reliquis.] *Reliqui.* Voſſ. pr. *in reliquis* Francius volebat.

Exercendus.] *Exercendum.* Voſſ. pr.

Scandens in adverſum.] Sic Val. Max. lib. VIII. cap. 7. *adverſa loca ſcandens.* Cicero autem I. de Orat. 61. *aſcenſu ingrediens arduo.* Philand.

Continuabat.] *Concinebat.* marg. Baſil. Gryph.

Satis ſpiritus.] *Spiritus* deeſt Voſſ. pr.

Firmae intentionis.] *Tamen firmae ſatis intentionis.* Andr. *tamen ſatis firmae in.* Ald. Colin.

Aſpectu integra.] *Aſpectu ſunt integra.* Voſſ. pr. tert.

Id Graeci βράγχον.] Βράγχον Graeci appellant *raucedinem contractam ex pituita, quae eſt in arteria & larynge.* at Fabius videtur appellaſſe *raucedinem quandam tremulam ex debilitate ſpiritus.* Turneb. ita de Alcimene Agathias in Anthol. lib. II. cap. 22.

Κεῖτο μὲν Ἀλκιμένης κεκακωμένος ἐκ πυρετοῖο,
Καὶ περὶ λαβκανίην βράγχα λαρυγγιόων.
Alcimenes calida correptus febre jacebat,
Murmura concluſo gutture rauca ſonans. Burm.

Jumenta onere.] *Honore.* V. C. Alm.

Eſt & aliis.] *Et* non habent MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. & reliqui. *eſt en aliis.* Voſſ. pr. tert.

Trochleis.] *Trochlea*, machina eſt , habens rotulam & axiculum , cum armilla , qualis videtur in *tollenonibus puteorum.* Turneb. Hoc ait, ut indicet, quanto labore & conatu ex imis pulmonibus educant ſputa. Vel quod in gutture ejuſcemodi ſtrepitum edunt, qualem ſolet, dum hauritur troclea. Eſt autem troclea rota putealis. Sich. An potius *tracheis.* A. Gell. lib. XVII. II. *per alteram fiſtulam , quae Graece nominatur τραχεῖα, ſpiritus a ſummo ore in pulmonem , atque inde rurſus in os & nares commeat.* Macrobius VII. 15. ita editor Leidenſis, quod ex Vallae annotationibus natum eſſe, Badii notae docere poſſunt.

Humores proximos.] *Humore* manifeſte eſt legendum. multis enim hoc inter orandum evenit, ut ſputo proximos adſpergant. Regius. *oris tumore.* V. C. Alm. de hoc faedo & moleſto auditoribus proximis vitio quaedam jam ad Petron. cap. XLIV. obſervavimus: & hinc ψάκαδες vel ψίκαδες dicti Antimachus & Olympiacus quidam , quia eos, quibuſcum loquebantur, ſputo aſpergere ſolerent. vid. Scholiaſt. Ariſtoph. in Achar. verſ. 1149. & Suid. in ψίκας. Burm.

Majorem partem ſpiritus in eloquendo.] *Majorem*

 partem

per nares effundere, etiamſi non utique vocis ſunt vitia: quia tamen propter vocem accidunt, potiſſimum huic loco ſubjiciantur. Sed quodcumque ex his vitium magis tulerim, quam, quo nunc maxime laboratur in cauſſis omnibus ſcholiſque, cantandi: quod inutilius ſit, an foedius, neſcio. Quid enim minus oratori convenit, quam modulatio ſcenica, & nonnumquam ebriorum aut comiſſantium licentiae ſimilis? Quid vero movendis affectibus contrarium magis, quam, cum dolendum, iraſcendum, indignandum, commiſerandum ſit, non ſolum ab iis affectibus, in quos inducendus eſt judex, recedere, ſed ipſam fori ſanctitatem ludorum talarium licentia ſolvere? Nam Cicero illos ex Lycia & Caria rhetores pene cantare in epilogis dixit. Nos etiam cantandi ſeveriorem paullo modum exceſſimus. Quiſquamne, non dico de homicidio, ſacrilegio, parricidio, ſed de calculis certe atque rationibus, quiſquam denique (ut ſemel finiam) in lite cantat? Quod ſi omnino recipiendum eſt, nihil cauſſae eſt, cur non illam vocis modulationem fidibus ac tibiis, imo mehercule, quod eſt huic deformitati propius, cymbalis adjuvemus. Facimus tamen hoc libenter: nam nec cuiquam ſunt injucunda, quae cantant ipſi, & laboris

partem ſpiritum per nares effundere, ex MS. legit Salmaſ. ad Tert. Pall. p. 164. PAREUS. *ſpiritus in loquendo per.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov.

Sed quodcunque.] *Pronunciationis* laſcivia tempore Fabii deflectebat in *canticum*, quae res obeſt affectibus movendis. (quanquam Cic. in epilogis *cantum* quendam deſiderat.) eſt iſta quoque res turpis & ſcenica. TURNEB.

Cantandi.] *Caudita.* V. C. Alm. forte pro *cantica*, vel *canticum*, ſcripſit librarius, reſpiciens ad locum, ubi ſupra Fabius *deforme canticum* dixit.

Commeſſantium.] *Comeſantium.* Voſſ. ſec. *commeſantium.* Ald. de qua ſcriptura Badius quaedam annotavit. ſed legendum *comiſſantium.*

Quid vero movendus affectibus contrarium magis quam dolendum &c.] Librariorum culpa verba hujus ſenſus depravata ſic corrigantur: nam *movendis affectibus* & *dolendum*, & deinde *affectibus*, pro *effectibus*, eſt legendum. REGIUS. *movendis affectionibus.* Voſſ. ſec. a manu prima. *docendum.* Voſſ. pr. tert.

Fori ſanctitatem.] *Foris.* Voſſ. pr. tert.

Ludorum talarium.] Idcirco id ait, quia poſt epulas frequenter luſitatur *aſtragalis*, quo in luſu cantillatur. TURNEB. Dan. *Lyciorum & Carum licentia.* PITH. neſcio an *ludi talares* recte dicantur, cum *talarius ludus* Ciceroni I. de off. 42. dicatur melius? neque quî ludis talariis cantus conveniat video, quo ex Phrygia (ita, non *Lycia*, habent editiones Ciceronis) & Caria Oratores in epilogis utebantur, teſte Cicerone Orat. 18. corruptum locum eſſe puto. BURM.

Rhetores.] *Heras.* Voſſ. pr. *rhetoras.* V. C. Alm. Locat.

Nos etiam.] *Non etiam.* marg. Gryph.

Cantandi.] *In cantando.* edit. Obr.

Quiſquamne.] *Quãquamne.* V. C. Alm.

Quiſquam denique.] *Quis denique.* V. C. Alm.

Fidibus ac tibiis.] *Sub his actionibus.* Voſſ. pr. tert.

Mehercule.] *Hercule.* V. C. Alm. *mehercules.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Vidov.

Quod in huic deformitati.] Loco *in* praepoſitionis *eſt* verbum reponatur. REGIUS.

Cymbalis.] Cymbala enim reddunt ſonum effoeminatum, & nonnunquam ſtreperum. itaque evirati Cybeles ſacerdotes his utebantur in ſacrificiis. TURNEB.

Nam nec cuiquam.] *Nam more avium cuique ſunt jucunda.* Obr. *nonne cuiquam.* marg. Baſil.

Quae cantat ipſe.] *Quae cantant ipſi.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. tert. Vall. lib. Andr. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *quae cantat: ipſi & laboris.* Locat. ego recepi plurimorum codicum ſcripturam *cantant ipſi*, quam mutarunt ſcioli, qui putabant τῷ *cuiquam* non recte ſubjici pluralem, ſed hoc uſitatum. Terent. Andr. IV. I. *hoccine credibile aut memorabile, tanta vecordia innata cuiquam ut ſiet, ut malis gaudeant, atque ex incommodis alterius ſua ut comparent commoda.* plura notavimus hujus generis ad lib. IX. 2. unde vero Obrechtus, ſuam lectionem depromſerit, an ex ingenio, an

ex

boris in hoc, quam in agendo, minus eſt. Et ſunt quidam, qui ſecundum alia vitae vitia, etiam hac ubique audiendi, quod aures mulceat, voluptate ducantur. Quid ergo? non & Cicero dicit eſſe *aliquem in oratione cantum obſcuriorem?* Et hoc quodam naturali vitio venit. Oſtendam non multo poſt, ubi & quatenus recipiendus ſit hic flexus, & cantus quidem, ſed (quod plerique intelligere nolunt) obſcurior. Jam enim tempus eſt dicendi, quae ſit *apta pronuntiatio:* Quae certe ea eſt, quae iis, de quibus dicimus, accommodatur: quod quidem maxima ex parte praeſtant ipſi motus animorum, ſonatque vox, ut feritur. Sed cum ſint alii veri affectus, alii ficti & imitati: veri naturaliter erumpunt, ut dolentium, iraſcentium, indignantium: ſed carent arte, ideoque non ſunt diſciplinae traditione formandi. Contra qui effinguntur imitatione, artem habent: ſed hi carent natura: ideoque in his primum eſt bene affici, & concipere imagines rerum, & tamquam veris moveri, ſic velut media vox, quem habitum à noſtris acceperit, hunc judicum animis dabit. Eſt enim mentis index & velut exemplar, ac totidem, quot illa, mutationes habet. Itaque laetis in rebus plena, ſimplex, & ipſa quodam modo hilaris fluit: at in certamine erecta totis viribus, & velut omnibus nervis in-

ex codice, neſcio: prius puto. BURM.

Non & Cicero.] *Non* deeſt V. C. Alm.

Et hoc quodam naturali initio venit.] Sic quidem legitur, ſed pro *initio* fortaſſis *vitio*, & *venire* legendum eſt. REGIUS. *initio.* Locat. Ald. marg. Baſil. certe Cicer. Orat. 18. non hoc dicit vitio naturali evenire, ſed induſtriam ſequi ducem naturam ad aurium voluptatem.

Cantus quidem.] Francius malebat *quidam.*

Sed quid.] Non caret menda hic locus, ac *quod* fortaſſe, non *quid*, videtur eſſe legendum. REGIUS. *ſed quid.* Voſſ. ſec.

Intelligere nolunt.] *Volunt.* Voſſ. ſec. Loc. Ald. Baſil.

Quod quidam.] *Quidem* legendum eſt. REGIUS. *quidam.* Voſſ. ſec.

Sonatque vox ut feritur.] Inſtrumenta *vocis* ſubſerviunt *voluntati:* igitur pro *voluntatis* motu nunc *vehementior*, nunc *remiſſior* editur *vox*, pro motu inſtrumentorum. TURNEB.

Sed cum ſint.] Affectus eſt duplex: quidam *verus*, ex juſta cauſa generatus: alter *fictus*, quem phantaſiae libertas comminiſcitur: itaque lib. 6. volebat oratorem eſſe *euphantaſiôtum*, ut optime conciperet *phantaſias* & *viſa*. Idem.

Iraſcentium indignantium.] Deſunt haec V. C. Alm.

Ideoque non ſunt diſciplinae.] Editioni Lugdunenſi excidit *non*, contra fidem omnium codicum. Quis autem non videt, eos affectus, qui arte carent, & naturali quodam impetu erumpunt, non eſſe diſciplinarum praeceptis ſubjiciendos. GIBSON.

Diſciplinae traditione.] *Diſciplina & ratione.* V. C. Alm. quod vehementer placet, & ex colliſione ſyllabarum *nae traditione*, pro *na & ratione*, vulgata orta videtur lectio. ita paſſim *rationem* vocat artem, & methodum, qua aliquid docetur. ut lib. XI. 2. dicit *juvari naturam ratione.* & *eſt ratio arti non diſſimilis.* & Cicero millies *rationem* dixit pro modo, methodo, ut nunc amant loqui, aliquid docendi, tradendi, ita 1. de Orat. 58. *virtus ſi tradi ratione poſſit.* ita *via & ratio.* lib. 1. de Orat. & alibi. infr. XII. 1. *praeceptis & ratione formare.* BURM.

Et tanquam veris.] *Et veris eam.* Voſſ. pr. tert.

A nobis acceperit.] Editio Lugdunenſis *a noſtris acceperit*, eleganter ſatis atque nitide. imo lectio eſt eâ quidem ſpecioſior, quam elegimus. quam ob cauſam gravi non caret ſuſpicione emendationis temerariae, ſtudioſi cujusquam ingenio factae; praeſertim cum ei refragantur MS. Bodl. Ald. Sich. Par. Vaſc. & Steph. GIBSON. *a noſtris.* Voſſ. omnes. Locat. Obr. *acceperit* vero abeſt a Voſſ. pr.

Mentis index & velut exemplar.] *Mentis velut exemplar ac.* Voſſ. ſec. Locat. *mentis index, ac totidem.* V. C. Alm. Voſſ. pr. tert.

Itaque laetis.] *Ideoque laetis.* marg. Baſil.

Ipſa quodam.] *Ipſe.* Voſſ. ſec.

At in certamine.] *Aut.* Voſſ. pr. tert. &. Voſſ ſec.

intenditur. Atrox in ira, & aſpera ac denſa, & reſpiratione crebra. Neque enim poteſt eſſe longus ſpiritus, cum immoderate effunditur. Paullulum in invidia facienda lentior, quia non fere ad hanc niſi inferiores confugiunt: at in blandiendo, fatendo, ſatisfaciendo, rogando, lenis & ſummiſſa. Suadentium, & monentium, & pollicentium, & conſolantium gravis. In metu & verecundia contracta, adhortationibus fortis, diſputationibus teres, miſeratione flexa & flebilis, & conſulto quaſi obſcurior: at in egreſſionibus fuſa, & ſecurae claritatis, in expoſitione ac ſermonibus recta, & inter acutum ſonum & gravem media. Attollitur autem concitatis affectibus, compoſitis deſcendit, pro utriuſque rei modo altius vel inferius. Quid autem quiſque in dicendo poſtulet locus, paullum differam, ut de geſtu prius dicam: qui & ipſe voci conſentit, & animo cum ea ſimul paret. Is quantum habeat in oratore momenti, ſatis vel ex eo patet, quod pleraque, etiam citra verba, ſignificat. Quippe non manus ſolum, ſed nutus etiam declarant noſtram voluntatem, & in mutis pro ſermone ſunt, & ſaltatio frequenter ſine voce intelligitur, atque afficit, & ex ingreſſu vultuque perſpicitur habitus animorum: & animalium quoque, ſermone carentium, ira, laetitia, adulatio, & oculis, & quibuſdam aliis corporis ſignis deprehenditur. Nec mirum ſi iſta, quae tamen in aliquo ſunt poſita motu, tantum in animis valent, quum pictura, tacens opus, & habitus ſemper ejuſdem ſic in intimos penetret affectus,

Aſpera ac denſa.] *Aſpera ac depreſſa.* Obr. *diverſa.* Voſſ. tert.

Paululum in invidia facienda.] *In invidia* abſunt a Voſſ. pr. tert. *paululum invidia facienda.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *paulum.* Loeat. Ald. Baſil. Gryph. Vidov. Colin.

Lentior.] *Lenior.* MSS. Joan. Voſſ. om. Vall. lib. marg. Colon. Vidov. Obr. *levior.* Loeat.

At in blandiendo.] *Aut in.* Voſſ. tert.

In metu.] *In motu.* Voſſ. pr. tert

Flebilis.] *Flexibilis.* MSS. Alm. Voſſ. tert.

At ingreſſionibus.] *E* voealis eſt adſcribenda, ut *in egreſſionibus* legatur. REGIUS. *at ingreſſionibus.* Baſil.

Fuſa.] Deeſt Voſſ. pr. tert.

Declarant.] *Declarat.* Voſſ. tert. *declaratur.* Voſſ. pr.

Et ſalutatio.] Aliquid verborum hie mihi deeſſe videtur. REGIUS. *& ſaltatio* V. C. Alm. & Vallae liber. quam veram lectionem puto. reſpicit enim mimos & pantomimos, qui, ſine voce, manu & nutu loquaces, ſaltabant fabulas. ut ita Ovidius, Suetonius & quis non? *ſaltare* utuntur. & ita hoe ipſo capite *abeſſe plurimum a ſaltatore debet orator*, id eſt Hiſtrione, vel comoedo, ut in fine capitis dicit. Confuſas vero fuiſſe ſaepius has a librariis voees, *ſalutator* & *ſaltator*, docere poſſunt notae Jureti ad Symachi lib. VIII. ep. 41. In ſalutatione vero quis geſtus ita ſit efficax, ut ſine voce intelligatur, non video, eum illa paucis verbis, immo vel uno, *ave*, *ſalve*, vel *vale*, peragi ſoleret. ideoque non ſatis efficax argumentum Fabio praeberet, ad oſtendendum quantum ſit momenti in geſtu. BURM.

Atque afficit.] *Atque affigit.* V. C. Alm.

Ex ingreſſu.] *In progreſſu.* Voſſ. pr. tert. *ex vultu progreſſuque.* Loeat. *ex vultu ingreſſuque.* plerique alii.

Perſpicitur.] *Proſpicitur.* Voſſ. tert.

Et habitus.] *Et in habitum.* V. C. Alm.

Ejuſdem ſic intimos.] *In* praepoſitio adſcribenda eſt, ut *in intimos* legamus. REGIUS. *ejuſdem ſunt in intimos.* Voſſ. pr. ſec. *intimos.* MSS. Voſſ. tert. Colb.

Sic in intimos, &c.] Hae cauſa olim nonnulli oratores rem *truculentam*, de qua dicturi erant, in tabella pictam judicibus repraeſentabant, ut eos moverent: id tamen non probavit Fab. lib. 6. TURNEB.

Penetret.] *Penetrent.* Voſſ. tert. *penetres*, Voſſ. ſec.

Ab

ctus, ut ipſam vim dicendi nonnumquam ſuperare videatur. Contra ſi geſtus ac vultus ab oratione diſſentiant, triſtia dicamus hilares, affirmemus aliqua renuentes: non auctoritas modo verbis, ſed etiam fides deſit. Decor quoque à geſtu atque à motu venit. Ideoque Demoſthenes grande quoddam intuens ſpeculum, componere actionem ſolebat. Adeo, quamvis fulgor ille ſiniſtras imagines reddat, ſuis demum oculis credidit, quod efficeret. Praecipuum vero in actione, ſicut in corpore ipſo, caput eſt, cum ad illum, de quo dixi, decorem, tum etiam ad ſignificationem decoris. Illa ſunt, ut ſit primo rectum, & ſecundum naturam. Nam & dejecto humilitas, & ſupino arrogantia, & in latus inclinato languor, & praeduro ac rigente barbaria quaedam mentis oſtenditur. Tum accipiat aptos ex ipſa actione motus, ut cum geſtu concordet, & manibus ac lateribus obſequatur. Aſpectus enim ſemper eodem vertitur, quo geſtus, exceptis quae aut damnare, aut non concedere, aut à nobis removere oportebit: ut idem illud vultu videamur averſari, manu repellere:

- - - *Dii talem terris avertite peſtem.*

&,

- - - *Haud*

Ab oratione.] *Ab oratore.* V. C. Alm.

Diſſentiant.] *Diſſentiat.* Voſſ. pr. tert.

Triſtia.] *Triſti.* Voſſ. pr.

Non auctoritas modo.] Sic *Polemon Sophiſta*, cum hiſtrio geſtum orationi non accommodaſſet, dixit *ſoloeciſmum* manu eſſe factum, ac hiſtrionem ejecit theatro. TURNEB. *auctoritates.* Voſſ. pr.

A geſtu atque motu.] *Atque a motu.* MSS. Alm. Voſſ. Locat. Ald. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. & recte. vide ad lib. IV. 2. & VI. 3. ubi ita *in* & *ad* repeti ſolere docuimus.

Grande quoddam intuens ſpeculum.] Εἶναι αὐτῷ μέγα κάτοπτρον οἴκοι, καὶ πρὸς τοῦτο τὰς μελέτας ἐξ ἐναντίας ἱστάμενον περαίνειν, ex Demoſthenis ipſius ore tradidit Demetrius Phalereus, referente Plutarcho. Sic Themiſtius Orat. 13. abſentem Imperatorem Conſtantium laudans, cum in Senatu cauſam redderet, cur Romam uſque non fuiſſet profectus, ut eum coram praeconio ferret, dixit, ἐγγυμναστέον ἔτι καὶ ἐμμελετητέον πρὸ τῆς ἀληθινῆς θέας, ταῖς εἰκόσι καὶ τοῖς κατόπτροις. COLOMES. Idem Apulej. Apolog. p. 87. ed. Gent. *Demoſthenem vero primarium dicendi artificem, quis eſt, qui non ſciat, ſemper ante ſpeculum, quaſi ante magiſtrum, cauſſas meditatum.* ALM. Idem facere magnum eloquentiae externae olim decus & magiſter Francius ſolebat, ut ipſi ſaepe vidimus. & ita ipſos etiam tyrones ad ſpeculum apte & decenter dicere docebat. ſic & puellae ad ſpeculum ſe componebant. vide ad Petron. cap. CXXVIII.

Intuens.] *Innuens.* Voſſ. tert.

Adeo quamvis.] *Speculum*, ut docent Optici, ex reflexione radiorum mutat ſitum partium, ut *dextrae* partes in nobis, illic fiant *ſiniſtrae.* jam cum mutetur in diverſum tota imago, merito *ſiniſtra* dicitur reſpectu noſtrae. TURNEB.

Siniſtras imagines reddat.] *In ſiniſtras imagines redeat.* Locat.

Significationem decoris. illa ſunt.] *Significationem. Capitis illa ſunt.* Obr. alii continuo ordine legunt *ad ſignificationem decoris illa ſunt.*

Et dejecto.] *Et* deeſt V. C. Alm. Locat.

Et praeduro ac rigente.] Signa ſunt iſta, quae dicuntur ab Ariſtotele *phyſiognomonica.* Itaque nonnulli erant olim *phyſiognomones*, qui ex corporis habitu conjicerent, qualis eſſet cujuſque animus. TURNEB.

Geſtu concordet &c.] *Geſtus concordet manibus.* V. C. Alm.

Lateribus obſequatur.] *Conſequatur.* Locat.

Exceptis quae aut damnare.] Cum aliquid damnamus, vultum avertimus, & manum in aliam partem, quaſi repellere velimus manu. TURNEB. *aut clamare.* Voſſ pr.

Aut non concedere.] *Aut concedere.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Obr. ſed male; nam in exemplo, *haud equidem tali me dignor honore*, non concedit.

Repellere.] Francius legebat *repellere. ut Di talem* &c.

Di talem terris.] *Terris* deeſt Voſſ. tert. eſt vero ex Virg. III. Aen. 620. forte librarius ille in

 animo

- - - Haud equidem tali me dignor honore.

Significat vero plurimis modis. Nam praeter annuendi, renuendi, confirmandique motus, ſunt & verecundiae, & dubitationis, & admirationis, & indignationis noti & communes omnibus. Solo tamen eo facere geſtum ſcenici quoque doctores vitioſum putaverunt. Etiam frequens ejus nutus non caret vitio: adeo jactare id, & comas excutientem rotare, fanaticum eſt. Dominatur autem maxime vultus. Hoc ſupplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc triſtes, hoc hilares, hoc erecti, hoc ſummiſſi ſumus. hoc pendent homines, hunc intuentur, hunc ſpectant, etiam antequam dicamus. hoc quoſdam amamus, hoc odimus, hoc plurima intelligimus. hic eſt ſaepe pro omnibus verbis. Itaque in iis, quae ad ſcenam componuntur, fabulis, artifices pronuntiandi à perſonis quoque affectus mutuantur: ut ſit *Niobe* in tragoedia *triſtis*, *atrox Medea*, *attonitus Ajax*, *truculentus Hercules*. In comoediis vero praeter aliam obſervationem, qua ſervi, lenones, paraſiti, ruſtici, milites, vetulae, meretriculae, ancillae, ſenes auſteri ac mites, juvenes ſeveri ac luxurioſi, matronae, puellae, inter ſe diſcernuntur: pater ille, cujus praecipuae partes ſunt, quia interim concitatus, interim lenis eſt, altero erecto, altero compoſito eſt ſupercilio. atque id oſtendere maxime Latinis actoribus moris eſt, quod cum

animo habuit alterum ex eodem lib. v. 265. locum, *Di talem avertite caſum.*

Haud equidem.] 1. Aeneïd. 335. *haud ego quid.* Voſſ. pr.

Significat vero.] *Vero* abeſt Voſſ. pr.

Et admirationis.] Non habet Voſſ. tert.

Noti & communes.] *Voci & c.* Voſſ. pr.

Facere geſtum.] *Guſtum.* Loc.

Nutus non caret.] *Nutus nom non caret.* V. C. Alm.

Adeo jactare.] *Ideo.* Voſſ. ſee.

Jactare & comas excutientem rotare phanaticum.] *Jactare id comaſque, & concutientem rotare phreneticum eſt.* Obrecht: quae mihi minime probantur. nihil enim notius eſt inſanis illis fanaticorum & vaticinantium geſtibus, quibus caput & comas jactabant & rotabant. quod & recte Badius jam notavit: & deinde plurimi viri eruditi. vid. Meurſ. & Potter. ad Lycop. Caſſand. v. 4. Rupert. ad Flor. III. 19. & alios. *excutere* vero *comas* eſt ligatas ſolvere, & ventis jactandas dare; nam ſparſis comis inſaniebant. vid. Serv. ad II. Aeneïd. 403. ſic Ovidius IV. Met. 491.

Nexaque viperiis deſtendens brachia nodis
Caeſariem excuſſit. Burm.

Hoc pendent homines.] *Omnes.* marg. Baſil. *ab hoc pendent* malebat Francius, poſſet tamen & vulgata defendi ex Catull. Epithal. Thet. 70.

—— Toto te ex pectore, Theſeu,
Toto animo, tota pendebat perdita voce.

ubi tamen etiam *ex te* Voſſius malebat, quem vide. Burm.

Hunc intuentur, hunc ſpectant.] *Hoc intuentur, hoc ſpectant.* Locat.

Dicamus.] *Dicimus.* Voſſ. pr. *ducimus.* V. C. Alm.

Itaque in iis.] *Ita in iis.* Voſſ. ſec. tert.

Niobe.] *Erope.* Voſſ. tert. *Aerope.* V. C. Alm. ut Atrei uxor intelligatur.

In comoediis vero.] *In comoediis quoque.* Baſil.

Qua ſervi.] *E qua ſervi.* V. C. Alm.

Vetulae.] Non eſt in MSS. Alm. Voſſ. omn. Ald. Baſil.

Ancillae.] Deeſt Voſſ. pr. tert.

Quia interim.] Haec omnia, uſque ad *quod cum iis*, deerant in Voſſ. pr. tert.

Maxime latus auctoribus.] Quid ſibi velit hoc loco illud *latus*, mihi ſane non liquet; forſitan vero *Latinis* recte legeretur, ut intelligamus Latinos id prae ſe ferre, quod iis perſonis, quas agunt, conveniat. Regius. *Latus.* Voſſ. ſec. Locat. *Latiis.* Val. lib. quod quia Poëticum videbatur, Badio auctore *Latinis* receptum fuit. *Latias* tamen *muſas* Columella praefat. lib. I. dixit. Burmannus.

Moris eſt.] *Moribus & quod.* V. C. Alm.

Sed

Digitized by Google

cum iis, quas agunt, partibus congruat. Sed in ipſo vultu plurimum valent oculi, per quos maxime animus emanat, ut citra motum quoque & hilaritate enitescant, & triſtitia quoddam nubilum ducant. Quinetiam lacrimas his natura mentis indices dedit: quae aut erumpunt dolore, aut laetitia manant. Motu vero intenti, remiſſi, ſuperbi, torvi, mites, aſperi fiunt: quae, ut actus popoſcerit, fingentur. Rigidi vero & extenti, aut languidi & torpentes, aut ſtupentes, aut laſcivi & mobiles, aut natantes, & quadam voluptate ſuffuſi, aut limi, & (ut ſic dicam) venerei, aut poſcentes aliquid, pollicenteſve nonnumquam eſſe debebunt. Nam opertos compreſſoſve eos in dicendo quis, niſi plane rudis aut ſtultus, habeat? Et ad haec omnia exprimenda in palpebris etiam & in genis eſt quoddam deſerviens his miniſterium. Multum & ſuperciliis agitur. Nam & oculos formant aliquatenus, & fronti imperant. His contrahitur, attollitur, demittitur: ut una res in ea plus valeat, ſanguis ille, qui mentis habitu movetur, &, cum infirmam verecundia cutem accipit, effunditur in ruborem: cum

Sed in ipſo vultu.] Plinius quoque ait, *in oculis animum habitare.* itaque cum eos oſculamur, videmur *animum diſſuaviari.* TURNEB. vid. Cicer. III. de Orat. 59. & hos optimo jure rerum inſpectores eſſe Diphilus Comicus dixit, referente Theodoreto Sermon. VI. de Providentia. p. 89. Maxim. Tyr. diſſert. 1. pag. 10. ALMEL.

Animus emanat.] Longin. de ſublim. ſect. 3. *ὅπου φασὶν οὐδὲν οὕτως ἐνσημαίνεσθαι τὴν τινῶν ἀναίδειαν, ὡς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς.* quare ſcitiſſime dicitur a Cicerone de petitione Conſul. *quod vultus & frons ſit janua animi.* Hieron. ſelect. Epiſt. 11. 19. *ſpeculum mentis eſt facies, & taciti oculi cordis fatentur arcana.* Latin. Pacat. paneg. Trajan. p. 29. edit. Steph. ALMEL. *anima ſemanat.* Voſſ. pr. tert.

Et triſtitiae.] *E* eraſa, *triſtitia* legendum videtur. REGIUS. *triſtitiae.* Voſſ. ſec. Locat.

Ducant.] *Inducant.* Obrecht.

His natura.] *His* deeſt V. C. Alm.

Erumpunt dolore.] *Erumpunt dolore*, quia tum conſtringuntur pori, & extrudunt humorem: in *laetitia manant*, quia tum nimis laxantur pori, neque humorem continere poſſunt. TURNEB.

Et extenti.] *Exerciti.* Voſſ. pr. tert. *an extenti* ſunt, ut Tiberii illi *contenti & tumentes*, apud Sueton. c. 7?

Laſcivi, mobiles, natantes, venerei oculi, &c.] Hujuſmodi oculi Perſio nominantur *patrantes*, Horatio, *putres*, Chryſoſtomo *ὑγροὶ*, Juvenali *trementes*: Apulejus lib. 3. Metamorph. *udos ac tremulos* vocat, *prona libidine marcidos, jam jamque ſemiadopertulos.* Anacreon & caeteri Poëtae Graeci *ὑγροὺς*. Sed vide tu mihi omnino pulcherrima de oculis iſtiuſmodi comportantem Lodovicum Creſollium, vacat Autumn. l. 11. cap. 4. ſection. 3. pag. 168. 169. & ſeqq. Commentar. Gaſp. Barthii ad Claudianum: Et noſtrum, ad Muſaei Erotopaegnion. PAREUS. vide ad Petron. cap. CXXVI.

Aut natantes.] *Et natantes.* Voſſ. ſec. *aut narrantes.* Voſſ. pr.

Limi.] *Linii.* Voſſ. ſec.

Voluptate.] *Voluptate ſua.* Voſſ. tert.

Ut ſic dicam.] *Ut dicam.* Voſſ. pr. tert.

Venerei.] *Venereus* aſpectus dicitur *limus* & *paetus.* id eſt, *obliquus*, qui aptiſſimus eſt nutibus amatorum. TURNEB.

Nonnunquam eſſe.] deſunt V. C. Alm. *numquam eſſe.* Voſſ. ſec. & ita volebat Francius.

Rudis aut ſtultus.] *Et ſtultus.* Locat. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Et ad haec.] More Plinii, *genas* appellat *oculorum involucra: palpebras* autem, *vallum pilorum.* TURN.

Deſerviens.] *Obſerviens.* Locat.

Emittitur.] *Demittitur* legendum puto, ut illi *attollitur* opponatur. REGIUS. *emittitur.* Voſſ. omnes. Locat.

Ut una res in ea.] In quibuſdam exemplaribus recte *nulla* legitur pro *una.* REGIUS. *ut una.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Leid. Oxon. Obr. alii *ut nulla res in eo plus valeat. Sanguis* &c.

Ut cum infirmam.] *Ut* particula, niſi eradatur, ſenſum confundit. REGIUS. *ut cum.* Voſſ. ſec. Locat. *& cum.* Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. omittit *ut* Ald. *& cum infirma verecundia cutem accipit.* Locat. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Roign. Gallaeus legebat *ſanguis ille, q. m. h. movetur cum verecundia effunditur in ruborem, cum metu*

cum metu refugit, abit omnis, & pallore frigeſcit: temperatus medium quoddam ſerenum efficit. Vitium in ſuperciliis, ſi aut immota ſunt omnino, aut nimium mobilia, aut inaequalitate (ut modo de perſona comica dixeram) diſſident, aut contra id, quod dicimus, finguntur. *Ira* enim contractis, *triſtitia* deductis, *hilaritas* remiſſis oſtenditur. Annuendi quoque & renuendi ratione demittuntur, aut allevantur. Naribus labriſque non fere quidquam decenter oſtendimus, tametſi deriſus, contemptus, faſtidium ſignificari ſolet. Nam & *corrugare nares* (ut Horatius ait) & inflare, & movere, & digito inquietare, & impulſu ſubito ſpiritum excutere, & diducere ſaepius, & plana manu reſupinare, indecorum eſt: cum emunctio etiam frequentior non ſine cauſſa reprehendatur. Labra & porriguntur male, & ſcinduntur, & adſtringuntur, & diducuntur, & dentes nudant, & in latus ac pene ad aurem trahuntur, & velut quodam faſtidio replicantur, & pendent, & vocem tantum altera parte dimittunt. Lambere quoque ea & mordere, deforme eſt: cum etiam in efficiendis verbis modicus eorum eſſe debeat motus. Ore enim magis, quam labris, loquendum eſt. Cervicem rectam oportet eſſe, non rigidam aut ſupinam. Collum diverſa quidem, ſed pari deformitate & contrahitur, & tenditur: ſed tenſo ſubeſt & labor, tenuaturque vox ac fatigatur.

Affixum

metu refugit, & cum pallore frigeſcit. reliquis ejectis. mihi illa verba, *ut una res in ea plus valeat*, ſuſpectiſſima vitii ſunt, & aqua hic haeret; Badius, poſtquam ſe diu torſiſſet, legit *ſanguis enim ille.*

Accipit.] *Accepit.* V. C. Alm.

Pallore frigeſcit.] Natura in turpitudine ſanguinem effundit ad exteriores partes, ut hoe tanquam velamento regat turpitudinem. ſic enim Macrobius ſcribit. in metu vero ſanguis petit interiores & nobiliores partes, ut tuetur naturam. TURNEB.

Aut inaequalitate ut modo.] *Inaequalia*, in quibuſdam legitur exemplaribus, & *aut* conjunctio adſcribitur, hoc modo. *Aut inaequalia, aut ut modo* &c. ſed minus recte, ut mihi quidem videtur, illa *aut* conjunctio fuit adſcripta. REGIUS. *aut inaequalia.* V. C. Alm.

Sit enim contractis.] *Etenim* legendum eſt, non *ut enim*, aut *ira enim*, ut in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. *etenim contractis triſtitia, diductis hilaritas, remiſſis* (*demiſſis* Ald.) *pudor oſtenditur.* Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Par. Colin. Vidov. *etenim contractis & hilaritas remiſſis oſtenditur.* V. C. Alm.

Et renuendi.] *Renuendive.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. *renuendi voratione* Voſſ. tert. *renuendi moratione.* Voſſ. pr.

Demittuntur.] *Remittuntur.* V. C. Alm. *dimittuntur.* Voſſ. pr. tert. Baſil.

Deriſim &c. ſignificare ſolet.] *Deriſus* ac *ſignificari* legendum eſt. REGIUS. *deriſui.* Voſſ. tert. *deriſus iis interim, contemtus &c.* Obr.

Corrugare.] Horat. 1. Ep. v. 23.

Impulſu ſubito ſpiritum.] *Pulſo ſubito ſpiritu excutere.* V. C. Alm.

Diducere.] *Deducere.* Voſſ. omn.

Et plana manu reſupinare.] *Et ea plana manu reſonare.* V. C. Alm.

Cum emunctio.] *Cum & emunctio.* Voſſ. pr.

Frequentur.] *Frequentior* emendate in quibuſdam legitur exemplaribus. REGIUS. *frequenter.* Voſſ. ſec. Locat. *emunctio frequentur etiam.* Voſſ. ſec.

Porriguntur.] *Corriguntur.* Voſſ. tert.

Et diducuntur.] *Et deducuntur.* Voſſ. omn. Locat. Ald. *Et ducuntur.* V. C. Alm.

Lambere.] *Jam vero.* V. C. Alm.

In efficiendis.] *Efferendis* rectius mihi legere videtur, quam *efficiendis*. REGIUS. *efficiendis.* Locat. *efficandis.* Voſſ. ſec. male auſcultarunt hie Regio editores, ut jam Gronovius ad Senec. 1. de ira. 3. oſtendit. vide ſupr. lib. 1. c. 11.

Cervicem.] *Cervicem* appellat *colli* partem: *collum* autem accipit pro *jugulo*, id eſt, anteriore colli parte. TURNEB.

Collum.] *Longum.* V. C. Alm.

Tenuaturque vox.] *Tenuatur* merito, quia diſtenſo

Affixum pectori mentum, minus claram, & quaſi latiorem preſſo gutture facit. Humerorum raro decens allevatio atque contractio eſt. Breviatur enim cervix, & geſtum quemdam humilem atque ſervilem, & quaſi fraudulentum facit, cum ſe in habitum adulationis, admirationis, metus fingunt. Brachii moderata projectio remiſſis humeris, atque explicantibus ſe in proferenda manu digitis, continuos & decurrentes locos maxime decet. At cum ſpecioſius quid uberiuſque dicendum eſt, ut illud, *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent*, exſpatiatur in latus, & ipſa quodammodo ſe cum geſtu fundit oratio. Manus vero, ſine quibus trunca eſſet actio ac debilis, vix dici poteſt, quot motus habeant, cum pene ipſam verborum copiam perſequantur. Nam ceterae partes loquentem adjuvant, hae (prope eſt ut dicam) ipſae loquuntur. An non his poſcimus? pollicemur? vocamus? dimittimus? minamur? ſupplicamus? abominamur? timemus? interrogamus? negamus? gaudium, triſtitiam, dubitationem, confeſſionem, poenitentiam, modum, copiam, numerum, tempus, oſtendimus? Non eaedem concitant? ſupplicant? inhibent? probant? admirantur? verecundantur? Non in demonſtrandis locis atque perſonis adverbiorum atque pronominum obtinent vicem? ut in tanta per omnes gentes nationeſque linguae diverſitate hic mihi omnium hominum communis ſermo videatur. Et ii quidem, de quibus ſum locutus, cum ipſis vocibus naturaliter exeunt geſtus: alii ſunt, qui res imitatione ſignificant: ut ſi aegrum, tentantis venas medici ſimilitudine, aut

ſo collo tenditur arteria atque tenuatur: itaque vox eſt exilior. TURNEB.

Et quaſi latiorem.] Nam tum detrahitur de longitudine arteriae, ſed tamen fit *latior*, itaque erumpit *gravior vox*. Idem. *quaſi hebetiorem.* Obr.

Cervix.] *Conjux.* Voſſ. pr.

In habitum.] *In habitu.* Locat. *in habitus* olim lectum fuiſſe docent Badii notae.

Admirationis.] Deeſt Voſſ. pr. tert.

Metus.] *Motus.* marg. Vidov.

Brachii moderata projectio.] Senec. lib. 5. Controv. VI. *Apud patres noſtros, qui forenſia ſtipendia auſpicabantur, nefas putabatur brachium extra togam exercere. quam longe ab his moribus aberant, qui tam verecunde etiam virtute utebantur.* PITH.

At cum ſpecioſius.] *Aut cum.* Locat.

Saxa.] Pro Arch. 8.

Voci.] *Voce.* Voſſ. ſec. & ita apud Ciceronem quidam codices.

Quodammodo ſe.] *Quodammodo in ſe.* Locat.

Pene ipſam.] *Plene ipſam.* V. C. Alm. *proſequantur* etiam Francius legebat, quemadmodum edidit Obr.

An non.] Deeſt V. C. Alm.

Dimittimus, minamur.] *Dimittimus, vocamur.* Voſſ. ſec. *miramur* Badius ſe repperiſſe dicit.

Abominamur.] Non habet hanc vocem Obr.

Interrogamus? gaudium.] Recte *negamus* verbum a quibuſdam adſcribitur. REGIUS. *interrogamus* & *negamus* non habet V. C. Alm.

Numerum.] Solebant antiqui certis flexionibus digitorum *numeres* computare: qua de re extat liber *Venerabilis Bedae*. TURNEB.

Tempus oſtendimus.] *Tempus dubitavimus, oſtendimus.* V. C. Alm.

Non eaedem.] *Eaedem* non habet V. C. Alm. *non eodem.* Voſſ. pr. tert.

Adverbiorum.] *Aut verborum.* Voſſ. pr. tert. *&* *verborum & praenominum.* marg. Baſil.

Diverſitate.] *Diverſitates.* Voſſ. pr. tert.

Omnium hominum.] *Hominum* abeſt V. C. Alm. certe alterutrum ſine ſenſus detrimento ejici poteſt. ut apud Sueton. Aug. 88. *communis hominum error eſt.* ubi & poſſet legi *omnium. videatur* vero deeſt Voſſ. pr. *videatur haberi* edidit Obr.

Et ii.] *Etiam hi.* Voſſ. ſec. *etiam ii.* Locat. Ald. *&* *hi.* V. C. Alm.

Se aegrum.] *E* in *i* converſo, *ſi* legendum eſt, ne ſenſus perdatur. REGIUS.

aut citharoedum, formatis ad modum percutientis nervos manibus, oſtendas, quod eſt genus quam longiſſime in actione fugiendum. Abeſſe enim plurimum à ſaltatore debet orator, ut ſit geſtus ad ſenſus magis, quam ad verba, accommodatus: quod etiam hiſtrionibus paullo gravioribus facere moris fuit. Ergo ut ad ſe manum referre, cum de ſe ipſo loquatur, & in eum, quem demonſtret, intendere, & aliqua his ſimilia permiſerim: ita non, effingere ſtatus quoſdam, &, quidquid dicet, oſtendere. Neque id in manibus ſolum, ſed in omni geſtu ac voce ſervandum eſt. Non enim aut in illa periodo, *Stetit ſoleatus Praetor populi Romani*, inclinatio incumbentis in mulierculam Verris effingenda eſt: aut in illa, *Caedebatur in medio foro Meſſanae*, motus laterum, qualis eſſe ad verbera ſolet, torquendus: aut vox, qualis dolore exprimitur, eruenda. Cum mihi comoedi quoque peſſime facere videantur, qui, etiamſi juvenem agant, cum tamen in expoſitione aut ſenis ſermo, ut in *Hydriae prologo*, aut mulieris, ut *in Georgo*, incidit, tremula vel effeminata voce pronuntiant. Adeo in illis quoque eſt aliqua vitioſa imitatio, quorum ars omnis conſtat imitatione. Eſt autem geſtus ille maxime communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicitis tribus, & principiis utilis cum leni in utramque partem motu modice prolatus, ſimul capite atque humeris ſenſim ad id, quo manus feratur, obſecundantibus: & in narrando certus, ſed tum paullo productior: & in exprobrando & arguendo acer atque inſtans. Longius enim partibus his & liberius exſeritur. Vitioſe vero idem

Tentantis venas.] Latini nomine *venarum* etiam *complectuntur arterias*, quo modo loquitur Hippocrates quoque; attamen *venae* non pulſant, & ſanguinem habent: *arteriae* vero continent ſpiritum, ideoque pulſant. TURNEB. *veniat.* Voſſ. tert. ſed corr. *venas.* Ovid. Ep. xx. 139. *Dumque ſuo tentat ſalientem pollice venam.* & Suet. Tib. 72. *exiſtimans tentatas ab eo ſibi venas.*

Nervos manibus.] *Manibus* abeſt Voſſ. tert.

A ſaltatore.] Ita mox circa finem, *non enim comoedum eſſe, ſed oratorem, volo.* vide & lib. I. cap. II. & 12. ALMEL. *abeſſe ſaltatore.* V. C. Alm.

Ad ſenſus.] *Ad ſenſum.* V. C. Alm.

Et in eum.] *Aut in eum.* Ald.

Ita non.] *Ira non.* Voſſ. tert.

Quidquid dicet.] *Dicet* abeſt a V. C. Alm.

Stetit ſoleatus.] v. Verr. 33. reſpicit vero ad ſequentia verba *mulierculæ nixus.*

Caedebatur.] v. Verr. 62.

Eſſe ad verbera.] *Eſſe ſervorum ad verbera.* Obr.

Dolore exprimitur.] *Dolori.* MSS. Alm. Voſſ. tert.

Eruenda.] *Erudienda.* MSS. Alm. Voſſ. pr. forte *edenda.*

Qui etiamſi.] *Quod etiamſi.* Voſſ. pr.

In expoſitione.] *In* deeſt V. C. Alm.

Ut in Hydriae prologo.] *Hydria & Georgus* tituli ſunt comoediarum. quanquam autem appellationes ſunt Graecae, ſuſpicor tamen comoedias fuiſſe Latinas. eſt autem *hydria* urna aquaria; *georgus* agricola. TURNEB. *Georgio.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Vidov. *Georgico.* V. C. Alm. ſed *Georgus* fuit titulus comoediae Menandri, ut & *Hydria.*

Tremula voce.] Vide Broukh. ad Tibul. I. v. 49.

Eſt aliqua.] *Eſt* deeſt Voſſ. ſec.

Eſt autem geſtus.] Vide Polyhymniam apud Spon. miſcell. p. 44. ALM. ſed ibi duo ultimi digiti in palmam manus reclinati ſunt; tres priores expliciti & extenſi.

Contrahitur.] Deeſt V. C. Alm.

Et id quo.] Loco *&* copulae *ad* praepoſitio adſcribenda videtur. REGIUS. *adita quo.* V. C. Alm. *& id quo.* Locat. *ad id, quod.* Voſſ. ſec.

Sed tum.] *Sed.* V. C. Alm. Ald.

In exprobrando.] *In explorando.* marg. Baſil. Gryph.

Partibus his &.] *Partibus & liberius exercitur.* V. C.

idem ſiniſtrum quaſi humerum petens in latus agi ſolet : quamquam adhuc pejus aliqui tranſverſum brachium proferunt, & cubito pronuntiant. Duo quoque medii ſub pollicem veniunt : & eſt hic adhuc priore geſtus inſtantior; principio & narrationi non accommodatus. At cum tres contracti pollice premuntur, tum digitus ille, quo uſum optime Craſſum Cicero dicit, explicari ſolet. Is in exprobrando & indicando (unde ei nomen eſt) valet : & adlevata ac ſpectante humerum manu paullum inclinatus affirmat : verſus in terram & quaſi pronus urget, aliquando pro numero eſt. Idem ſummo articulo utrimque leviter apprehenſo, duobus modice curvatis, minus tamen minimo, aptus ad diſputandum eſt. Acrius tamen argumentari videntur, qui medium articulum potius tenent : tanto contractioribus ultimis digitis, quanto priores deſcenderunt. Eſt & ille verecundae orationi aptiſſimus, quo quatuor primis leviter in ſummum coëuntibus digitis, non procul ab ore aut pectore fertur ad nos manus, & deinde prona ac paullulum prolata laxatur. Hoc modo coepiſſe Demoſthenem credo in illo pro Cteſiphonte timido ſummiſſoque principio : ſic formatam Ciceronis manum, cum diceret, *Si quid eſt in me ingenii, judices, quod ſentio quam ſit exiguum.* Eadem aliquatenus liberius deorſum ſpectantibus digitis colligitur in os, & fuſius paullo in diverſum reſolvitur, ut quodammodo ſermonem ipſum proferre videatur. Binos interim digitos

V. C. Alm.

Siniſtrum q. humerum.] *Si noſtrum quaſi numerum.* V. C. Alm.

Sub pollicem.] *Suppollunt.* Voſſ. tert.

Priore geſtus.] *Prior aegeſtas.* Voſſ. pr.

Accommodatus.] *Commodatus.* Voſſ. pr.

Cicero.] Lib. II. de Orat.

Unde ei nomen eſt.] *Unde & ei nomen eſt.* V. C. Alm.

Allevata a ſpectante.] C literae adjectione corrigitur hic locus, hoc modo; *allevata ac ſpectante.* REGIUS. *a ſpectante.* Locat.

Inclinatus affirmat.] Hinc Conſtantia in nummis depingitur indicem attollens. vid. ad Tabul. Arſchot. tab. 19. n. 12. ALMEL.

Affirmat.] *Is affirmat.* V. C. Alm.

Verſus in terram.] *Verſus & in terram quaſi pronus.* Locat.

Aliquando pro numero.] *Index* enim in manu ſiniſtra ſignificat *triginta* : in manu dextra *tercentum*, ſi cum *pollice* jungatur. TURNEB. *& aliquando.* MSS. Alm. Voſſ. tert. *pro humero.* Gryph.

Item.] *Idem* omnes, quos vidi, codices.

Leviter.] *Leniter.* V. C. Alm. Locat. Steph. Baſil. Gryph. Vidov. Oxon. Obr.

Apprehenſo.] *Adſponſo.* V. C. Alm. *depulſo.* Voſſ. pr.

Minus tamen minimo.] *Minus tamen in uno.* Locat. *Minus tamen argumentari videntur.* Voſſ. pr. tert. omiſſis reliquis.

Eſt & ille verecundae orationi.] *Eſt ille vere orationi.* Voſſ. pr. tert. *eſt & ille verecundi orationi.* V. C. Alm. *eſt & ille verecundae actioni.* Locat. Ald. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Coëuntibus digitis.] *Dignis.* Voſſ. tert.

Pectore fertur ad nos.] *Feratur.* Ald. *refertur.* V. C. Alm. ita mox *digitos, cum ſummi coierunt, ad os referre.*

Hoc modo.] *Homo.* V. C. Alm.

Credo in illo.] *Creditur.* Locat. Obr.

Ingenii mei.] *In me* legendum eſſe facile percipitur ex principio Orationis pro Archia. REGIUS. *ingenii mei.* Locat. *ſi judices ingenii mei.* V. C. Alm.

Eadem aliquatenus.] *Collectio manus* veluti ſignificat vocabulorum comprehenſionem : ejuſdem *explicatio* verba comprehenſa ad auditorem mittit. TURNEB.

Deorſum ſpectantibus.] Francius volebat *ſurſum.*

Colligitur.] *Tollitur.* Voſſ. pr.

In os.] *In nos.* MSS. Alm. Voſſ. tert. Ald.

In diverſa.] *In diverſum.* V. C. Alm.

digitos diſtinguimus, ſed non inſerto pollice, paullum tamen inferioribus intra ſpectantibus, ſed ne illis quidem tenſis, qui ſupra ſunt. Duo interim extremi palmam circa ima pollicis premunt, ipſe prioribus ad medios articulos jungitur: interim quartus oblique reponitur: interim quatuor remiſſis magis quam tenſis, pollice intus inclinato, habilem in latus demonſtrando, aut diſtinguendo, quae dicimus, manum facimus, cum ſupina in ſiniſtrum latus, prona in alterum fertur. Sunt & illi breves geſtus, cum manus leviter pandata, qualis voventium eſt, parvis intervallis, & ſubaſſentientibus humeris movetur, maxime apta parce & quaſi timide loquentibus. Eſt admirationi conveniens ille geſtus, quo manus modice ſupinata, ac per ſingulos à minimo collecta digitos, redeunte flexu ſimul explicatur atque convertitur. Nec uno modo interrogantes geſtum componimus: plerumque tamen vertentes manum, utcumque compoſita eſt. Pollici proximus digitus, mediumque, qua dexter eſt, unguem pollici ſummo ſuo jungens, remiſſis ceteris, eſt & approbantibus, & narrantibus & diſtinguentibus decorus. Cui non diſſimilis, ſed compreſſis tribus digitis, quo nunc Graeci plurimum utuntur, etiam utraque manu, quoties enthymemata ſua geſtu velut cornu tundunt caeſim. Manus lenior pro-

Non incerto pollice.] C litera in ſ mutata, *inſerto* legendum eſt. REGIUS. *incerto.* Locat. Vidov.

Duo interim.] *Duo* deeſt V. C. Alm.

Quam tenſis.] *Tenſis* abeſt V. C. Alm.

Aut diſtinguendo.] *Aut diſtinguendis.* Voſſ. pr. ſec. *demonſtrandis aut diſtinguendo.* V. C. Alm.

Supina.] Merito eſt *ſupina* manus in ſiniſtro latere, quia inde incipimus percuſſionem, *prona* autem eſt in dextro, quia illic fit depoſitio. TURNEBUS.

Qualis voventium.] *Foventium.* Voſſ. om. Locat. Ald. marg. Steph. Colin. Baſil. Gryph. Obr. *fomentium.* MSS. Bodl. Alm.

Subaſſentientibus.] *Sub aſſentientibus.* Ald.

Maxime apta parte.] Pro *parte* legendum eſt *parce.* REGIUS. *maxime altera facie apta parce.* V. C. Alm.

Eſt admirationi.] *Eſt cum admirationibus.* Voſſ. pr. tert.

Ac per ſingulos a minimo.] *Ac ſingulos a minimos.* V. C. Alm.

Collecta digitos.] *Collecta digito.* Locat. Ald.

Tamen verentes.] T litera interjecta, *vertentes* legendum videtur. REGIUS.

Utcunque.] *Uterque.* Voſſ. pr.

Pollici proximus digitus.] Arbitror ab hoc geſtu inoleviſſe proverbium antiquum, *premere pollicem,* pro *approbare* atque *favere.* contrarium autem eſt, *pollicem invertere,* id eſt, *improbare.* TURNEB.

Mediumque, qua dexter eſt.] *Mediumque quam queris dexter eſt.* V. C. Alm. *mediumque contingens qua dexter eſt.* Colin. Vidov. Par. Gryph. *mediumque contingens dextrae unguem.* Andr.

Pollici ſummo.] *Pollicis ſummo.* MSS. Alm. Voſſ. pr.

Cui non diſſimilis.] *Cui indiſſimilis.* Voſſ. pr. tert.

Compreſſis.] *Completis.* Voſſ. pr. tert. *complexis.* Voſſ. ſec. *complitis.* V. C. Alm.

Sua geſtu velut corrotunda.] *Suo* pro *ſua* legendum videtur, ut cum *geſtu* copuletur. Sed ne ſic quidem hujus loci depravationes tolluntur: quae faciles quidem videntur, ſed emendari mihi non poſſunt. neque ignoro a quibuſdam ſic corrigi, ut *cornu tundit caeſus*, legatur, pro *illa corrotunda caeſim:* caeterum ne ſic quidem percipitur ſenſus. REGIUS. Quoniam digiti videntur repraeſentare *cornua.* digitos autem Graeci non tam movebant in *acutum*, id eſt, *punctim*, quam in *latus*, id eſt, *caeſim*; poteſt eſſe alluſio ad cornua aciei. TURNEB. *velut* non habet V. C. Alm. *velut corrutenda.* Voſſ. pr. *velut corrocunda.* Voſſ. tert. *velut cornu tundant.* Voſſ. ſec. *velut cornu tundunt; caeſim manus.* ita diſtinguit Ald. Aſcenſius *corrotundant* prius fuiſſe credit. quare ſcripſerit Fabius forte, *velut corrotundant ſenſim.* hoc verbo *corrotundare* utuntur Seneca, & Petronius cap. 39. & 76. ubi vide commentarios. BURM.

Manus

promittit & aſſentatur, citatior hortatur, interim laudat. Eſt & ille urgentis orationem geſtus vulgaris magis, quam ex arte, qui contrahit alterno celerique motu, & explicat manum. Eſt & illa cava, & rara, & ſupra humeri altitudinem elata cum quodam motu velut hortatrix manus, à peregrinis ſcholis jam prope recepta. Tremula, ſcenica eſt. Digitos, cum ſummi coierunt, ad os referre, cur quibuſdam diſplicuerit, neſcio. Nam id & leviter admirantes, & interim ſubita indignatione, velut paveſcentes, & deprecantes, facimus. Quin compreſſam etiam manum in ſignum poenitentiae vel irae pectori admovemus, ubi vox vel inter dentes expreſſa non dedecet, *Quid nunc agam? Quid faciam?* Averſo pollice demonſtrare aliquid, receptum magis puto, quam oratori decorum. Sed cum omnis motus ſex partes habeat, ſeptimuſque ſit ille, qui in ſe redit, orbis, vitioſa eſt una circumverſio: reliqui, ante nos, & dextra laevaque, & ſurſum & deorſum aliquid oſtendunt: in poſteriora geſtus non dirigitur. Interim tamen velut rejici ſolet. Optime autem manus à ſiniſtra parte incipit, in dextra deponitur: ſed ut deponi, non ut ferire videatur: quamquam & in fine interim cadit, ut cito tamen redeat: & nonnumquam reſilit vel negantibus nobis, vel admirantibus. Hic veteres artifices illud recte

Manus levior.] *Lenior* videtur eſſe legendum. REGIUS. *levior.* Voſſ. tert. ſed corr. *lenior.*

Aſſentatur.] *Aſſentantur.* Voſſ. tert.

Urgentis orationem.] *Urgens.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Vidov. Colin. *urgentis orationis.* Obr.

Vulgaris.] *Vulgari.* Voſſ. pr. tert.

Qui contrahit.] *Qui contrahitur.* Locat.

Celerique.] *Celeri.* V. C. Alm.

Eſt & illa cava & rara.] *Cava & rata.* Locat. Ald. *cava & lata ſupra humeri altitudinem cum quodam motu.* Obr. *raram* explicat Badius diviſis, ſed in concavitatem incurvatis digitis.

A peregrinis ſcholis jam.] *Scholis tam.* V. C. Alm. id eſt, *tamen. iā.* Voſſ. ſec. *tamen.* marg. Baſil. *a peregrinis ſolis* volebat Francius. Gallaeus provinciales ſcholas intelligebat.

Tremula.] *Remula.* Voſſ. pr.

Ad os referre.] *Ad eos.* V. C. Alm.

Cur quibuſdam diſplicuit.] *Diſplicuerit* manifeſte legendum eſt. REGIUS.

Nam id & leniter.] *Leviter* legendum eſſe, ne admonendum quidem eſt. REGIUS. *id & leviter.* Voſſ. pr. tert. Locat. Ald. Steph. Colin. Leid. Oxon. Obr. *nam & id leviter.* Baſil. Gryph. Vidov. *nam & leniter.* Voſſ. ſec.

Quin compreſſam.] *Qui.* Voſſ. pr.

In poenitentia vel ira.] *In ſignum poenitentiae vel irae.* hac certe nulla lectio clarior eſſe poteſt & expreſſior. Ego equidem, niſi codicum teſtimonio confirmaretur, ſuſpicarer, eam primum explicationis cauſa in ora alicujus libri poſitam fuiſſe, adeoque in textum receptam. ſed cum illam praeferant MS. Joan. editiones Ald. Sich. Par. Vaſc. & Steph. non dubitandum duxi, quin merito reciperetur, ejecta altera *manum in poenitentia vel ira.* GIBSON. conſentiunt etiam. Voſſ. om. Locat. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Oxon. Obr.

Non dedecet.] *Non decet.* Voſſ. pr. quoſdam *dedisses* legiſſe ex Badii notis colligitur.

Demonſtrare aliquid.] *Aliquī.* V. C. Alm.

Sed cum omnis motus.] Motus *localis* ſeptem ſunt ſpecies, *ante, poſt, dextrum, laevum, ſurſum, deorſum.* additur his motus *circularis*, quem prorſus Fabius vituperat in oratore. TURNEB.

Septimuſque.] *Septimus ſit.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Oſtendunt.] *Oſtenditur.* Voſſ. pr.

Velut reiici ſolet.] *Ut rei ſolet.* V. C. Alm, *velut rei ſolet.* Voſſ. pr.

Deponitur, ſed ut deponi.] *Ponitur, ſed ut ponitur.* Voſſ. pr. tert. *deponitur, ſed ut deponere.* Ald. Baſil. Par. Gryph. Colin. Vidov. *reponitur, ſed ut ponere.* Voſſ. ſec. *deponitur, ſed ut ponere.* V. C. Alm. Locat.

Et in fine interim.] *Et in fine & interim.* Voſſ. tert. Locat. Ald.

recte adjecerunt, *ut manus cum ſenſu & inciperet, & deponeretur.* Alioqui enim aut ante vocem erit geſtus, aut poſt vocem: quod eſt utrumque deforme. In illo lapſi nimia ſubtilitate ſunt; quod intervallum motus tria verba eſſe voluerunt: quod nec obſervatur, nec fieri poteſt, ſed illi quaſi menſuram tarditatis celeritatiſque aliquam eſſe voluerunt, nec immerito, ne aut diu otioſa eſſet manus, aut (quod multi faciunt) actionem continuo motu conciderent. Aliud eſt, quod & fit frequentius & magis fallit. Sunt quaedam latentes ſermonis percuſſiones, & quaſi aliqui pedes, ad quos plurimorum geſtus cadit, ut ſit unus motus, *Novum crimen:* alter, *C. Caeſar:* tertius, *Et ante hanc diem:* quartus, *Inauditum:* deinde, *Propinquus meus:* &, *Ad te Quintus Tubero detulit.* Unde id quoque fluit vitium, ut juvenes, cum ſcribunt, geſtu praemodulati cogitationem ſic componant, quomodo caſura manus eſt. Inde & illud vitium, ut geſtus, qui in fine dexter eſſe debet, in ſiniſtrum frequenter deſinat. Melius illud, cum ſint in ſermone omni brevia quaedam membra, ad quae, ſi neceſſe ſit, recipere ſpiritum liceat, ad haec geſtum diſponere: ut puta, *Novum crimen*, *C. Caeſar*, habet per ſe finem quemdam ſuum, quia ſequitur conjunctio: deinde, *Et ante hanc diem inauditum*, ſatis circumſcriptum eſt. Ad haec commodanda manus eſt, idque dum erit prima & compoſita actio. At ubi jam calor

Cum ſenſu.] *Conſenſu.* Voſſ. pr. tert.

In illo.] *In illa.* Voſſ. pr. tert.

Quod intervallum.] Poteſt ita accipi ſenſus, vel quod trinis quibuſque verbis ſit finiendus *unus motus*, vel quod inter *duos motus* quies eſſe debet in pronunciatione trium vocabulorum. TURNEB.

Celeritatiſque eſſe.] Recte quidam *aliquam* adſcribunt. ſic *celeritatiſque aliquam eſſe.* REGIUS. *Aliquam* deeſt Locat.

Aut diuo otioſa eſſet &c. conciderent.] *Diu*, vocali *a* craſſa, & *i* adſcripta, *eſſet*, & *n* expuncta *concideret* legendum videtur. REGIUS.

Quod & ſit.] *Quod ſit.* V. C. Alm. Locat. Ald.

Et magis fallit.] *Et manus fallit.* Voſſ. pr. tert.

Sermonis percuſſiones.] *Sermonis frequentius.* Voſſ. pr. tert. *latentis* etiam V. C. Alm.

Ad aliquos plurimorum.] *Ad quos* videtur legendum. REGIUS. *ad aliquos.* Locat. *plurimum.* Voſſ. pr. Ald.

Novum crimen Cajus.] *Caji* legendum eſſe facile ex principio orationis pro Ligario apparet. REGIUS.

Ante hanc diem.] *Ante hunc diem.* Steph. Baſil. & ita apud Ciceronem legitur.

Inauditum.] *Non auditum.* Voſſ. omn. Locat.

Et ad te Q. Tubero.] *Etate Q.* Voſſ. tert. *quae Tubero & detulit.* Voſſ. pr. deinde, *propinquus meus ad te, & Q. Tubero detulit.* Voſſ. ſec. *& ad te & Q. Tubero.* Locat.

Geſtu praemodulati cogitationem.] *Geſtus p. cogitationem.* Voſſ. ſec. *geſtus p. cogitatione.* Voſſ. pr. tert. marg. Vaſc. Steph.

Caſura manus eſt.] *Cauſa manus ſit.* Baſil. *caſura manus ſit.* Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Inde & illud.] Hujus rei eſt ratio, quia, cum tot percuſſionibus diſtinguitur motus manus, nonnunquam finimus periodum in ſiniſtra parte. TURNEB.

Ut geſtus.] *Et geſtus.* Voſſ. pr.

Qui in fine.] *Qui infinite.* V. C. Alm.

In ſiniſtrum.] *In ſiniſtram.* Locat. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Melius illud.] Fabius exiſtimat motum unum terminandum eſſe vel *commate*, vel *colo*, non in ſingulis percuſſionibus. TURNEB.

Ad quae.] *Atque.* Voſſ. pr. a quo etiam *recipere ſpiritum* abeſt, & qui mox habet *ad hoc geſtum.* & *finem quoddam.*

Sequitur.] *Acquiritur.* V. C. Alm.

Inauditum.] *Non auditum.* Voſſ. omn. Locat. *ante hunc diem.* Steph.

Commodanda.] *Accommodanda.* V. C. Alm.

Idque dum erit prima.] *Idque dum erupit erit prima.*

calor eam concitaverit, etiam geſtus cum ipſa orationis celeritate crebreſcet. Aliis locis citata, aliis preſſa conveniet pronuntiatio. Illa tranſcurrimus, congerimus, abundamus, feſtinamus: hac inſtamus, inculcamus, infigimus. Plus autem affectus habent lentiora: ideoque Roſcius citatior, Aeſopus gravior fuit, quod ille comoedias, hic tragoedias egit. Eadem motus quoque obſervatio eſt. Itaque in fabulis, juvenum, ſenum, militum, matronarum gravior ingreſſus eſt: ſervi, ancillae, paraſiti, piſcatores citatius moventur. Tolli autem manum artifices ſupra oculos, demitti infra pectus vetant: adeo à capite eam petere, aut ad imum ventrem deducere, vitioſum habetur. Ad ſiniſtram intra humerum promovetur, ultra non decet. Sed cum averſantes in laevam partem velut propellemus manum, ſiniſter humerus proferendus, ut cum capite ad dextram ferente conſentiat. Manus ſiniſtra numquam ſola geſtum recte facit: dextrae ſe frequenter accommodat, ſive in digitos argumenta digerimus, ſive averſis in ſiniſtrum palmis abominamur, ſive objicimus adverſas, ſive in latus utramque diſtendimus, ſive ſatisfacientes, aut ſupplicantes. Diverſi autem ſunt hi geſtus, ſive ſummittimus, ſive adorantes attollimus, ſive aliqua demonſtrationi aut invocationi protendimus, *Vos Albani tumuli atque luci.* Aut Gracchanum illud, *Quo me miſer conferam? quo vertam? in Capitoliumne? at fratris ſanguine*

ma. Locat. Ald. Baſil. *idque dum eruperit prima.* Par. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Calor eam.] *Eam* deeſt V. C. Alm.

Aliis locis.] *Et aliis.* V. C. Alm.

Abundamus.] Deeſt hoc verbum. Cod. Colb. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov. & certe gloſſatoris videtur, qui *congerimus* explicabat. tria enim ſequentia verba totidem prioribus, non quatuor recte reſpondent & opponuntur, ut recte Badius animadvertit.

Infigimus.] *Inficimus.* Voſſ. pr. *infringimus.* marg. Baſil.

Hac inſtamus.] *Ac.* Voſſ. pr. tert. *hac ſtamus.* V. C. Alm.

Citatior.] *Citator.* Voſſ. pr. tert.

Gravior fuit.] Sequentia uſque ad *ingreſſus eſt* deſunt in Voſſ. pr. tert.

Ancillae.] *Ancillimae.* Locat. forte corruptum pro *ancillulae*, ut quoſdam legere Badius notavit. qui & dubitat, num, pro *piſcatores*, *venatores* legendum ſit, nihil tamen mutat.

Demitti infra pectus.] *Denuntiantur pectus.* Voſſ. pr. *demittere intra.* V. C. Alm. Locat. Ald.

Eam petere.] *Eum petere.* MSS. Alm. Voſſ. om. Locat. *eum geſtum repetere* legebat Daniel.

Ad imum.] *At.* Cod. Colb.

Ad ſiniſtram.] Videtur ſignificare, *manum dextram*, ſi verſus *ſiniſtram* moveatur, ultra humerum ſiniſtrum non eſſe promovendam. TURNEB. *at ſiniſtram i. h. promovere.* Voſſ. ſec. Locat. Baſil. Gryph. Steph. Vaſc. Colin. Vidov. *ad ſ. i. h. promoveatur.* Ald. *in ſiniſtrum i. h. provehatur* MS. Bod. *in ſ. i. h.* ꝓ*ver.* V. C. Alm. *ad ſ. i. h. promovere.* Cod. Colb. *ad ſ. i. h. promovetur.* Leid. Oxon. Obr.

Averſantes.] *Adverſantes.* V. C. Alm.

Siniſter humerus.] *Sim iter humerus.* V. C. Alm.

Sive in digitos.] Hoc autem geſtu ſaepenumero utebatur Hortenſius, ut cavillatur Cic. in Verrem. Huc pertinet *parenchireſis*, de qua dixit Fab. lib. 2. TURNEB.

Averſis in ſiniſtrum.] *Adverſis.* V. C. Alm. Ald. *adverſus.* Locat. *in ſiniſtram* etiam quoſdam legere Badius notat.

Adverſas.] *Adverſa.* Voſſ. tert.

In latus utranque.] *Utrunque.* Locat. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Aut ſupplicantes.] *Aut ſupplicantes jungimus.* Daniel.

Sive ſummittimus.] *Sive* deeſt Voſſ. omnibus.

Demonſtrationi.] *Demonſtrationis aut invocationis.* Voſſ. pr. tert.

Vos Albani.] Pro Milon. cap. 31.

Quo me miſer.] Vide Jan. Douz. fil. notas ad Catull. cap. 6. PAREUS.

Quo me miſer conferam in capitolium ad fratris ſan-

Digitized by Google

guine redundat. an domum? matremne ut miſeram lamentantemque videam & abjectam? Plus enim affectus in his junctae exhibent manus. In rebus parvis, triſtibus, mitibus, breves; magnis, laetis, atrocibus, extenſiores ſunt. Vitia quoque earum ſubjicienda ſunt, quae quidem accidere etiam exercitatis actoribus ſolent. Nam geſtum poculum poſcentis, aut verbera minantis, aut numerum quingentorum flexo pollice efficientis, quae ſunt à quibuſdam ſcriptoribus notata, ne in ruſticis quidem vidi. At ut brachio exſerto introſpiciatur latus, ut manum alius ultra ſinum proferre non audeat, alius, in quantum patet longitudo, protendat, aut ad tectum erigat, aut repetito ultra laevum humerum geſtu ita in tergum flagellet, ut conſiſtere poſt eum parum tutum ſit, aut ſiniſtrum ducat orbem, aut temere ſparſa manu in proximos offendat, aut cubitum utrumque in diverſum latus ventilet, ſaepe ſcio evenire. Solet eſſe & pigra, & trepida, & ſecanti ſimilis: interim etiam uncis digitis, aut à capite dejiciatur, aut eadem manus ſupinata in ſuperiora jactetur. Fit & ille habitus, qui eſſe in ſtatuis pacificator ſolet, qui, inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure protenſo, manum infeſto pollice extendit: qui quidem maxime placet iis, qui ſe dicere

ſanguinem? an domum.] Temeritate imperiti alicujis, ſed arrogantis, depravatus eſt hic locus. nam & membrum unum eſt praetermiſſum, & alterum ita corruptum, ut verus integerque ſenſus percipi non poſſit. *d* enim litera in *t* converſa *at*, ut ſit conjunctio legendum, & *ſanguine*, & *redundat* verbum eſſe adſcribendum, non ex oratione Gracchi, quae non exſtat, ſed ex libro III. de Orat. 56. Ciceronis intelligitur. REGIUS. *Quo me miſer conferam in capitolium, ad fratris ſanguinem, an domum plus enim affectus &c.* V. C. Alm. Voſſ. om. niſi quod *quo me miſerant.* Voſſ. pr. tert. & *ſanguinem redundat.* V. C. Alm. & *quo me vertam* legitur in Voſſ. pr. *matremne ut miſeram l. v. e. a.* deſunt Locat. Ald. Badius vero dubitat an Fabius ad verbum Ciceronem expreſſerit, cum ſaepe verba ipſa adducere neglexerit. ut & notavit Philander, & nos jam aliquoties animadvertimus.

Triſtibus militibus.] *Li* ſyllaba eraſa *mitibus* manifeſte legendum eſt. REGIUS.

Breves.] *Brevibus.* Locat. Ald. pro *magnis* eſt *magis* in Voſſ. pr.

Extenſiores.] *Exercitiores.* V. C. Alm. *exteriores.* marg. Baſil.

Aut numerum quingentorum.] *Beda* de numeris antiquorum, ait *pollicem dextrae manus inflexum inſtar gamma literae, efficere numerum quingentorum*, ut in *ſiniſtra manu efficere ait quinquaginta.* TURNEB. numeri notam fuiſſe ambiguam primum neſcio cujus, deinde 50. ultimo 500. notat Aſcenſius. Philander vero longum huc Bedae locum tranſcribit.

Quidem dixi.] In quibuſdam exemplaribus legitur *vidi*, loco illius *dixi.* REGIUS.

Aut ut.] *At ut.* MSS. Joan. Voſſ. pr. tert. Locat. Ald. *aut in brachio.* marg. Baſil. *aut vibratio.* MS. Bodl.

Brachio exerto.] *Exercito.* Locat.

Aut ad tectum erigat.] *Aut ſectus erigat.* V. C. Alm.

Ita in tergum.] *Ita interdum.* V. C. Alm.

Aut timere ſparſa.] *Temere* legendum eſſe nemo non videt. REGIUS.

Et ſecanti ſimilis &c.] *Et ſe vā ſimilis etiam uncis digitis, aut.* V. C. Alm.

Manus ſupinata.] *Manu.* V. C. Alm. *ſuperata.* Voſſ. pr. tert. Gallaeus malebat, *ut a capite dejiciatur, aut eadem ſupinata.* &c.

Fit & ille habitus.] Statuae nonnullae componebantur habitu *pacificatoris*, quae pacem quandam prae ſe ferre videbantur. de his intellexit Statius in Sylvis (lib. I. I. 15.) cum ſcripſit, *Juvat ora tueri Mixta notis belli, placidamque gerentia pacem.* Caeterum Fabius eos, qui *levata manu* dicunt, reprehendit. lib. 2. cap. 13. TURNEB. *fit & ille qui inclinato*, reliquis omiſſis. Voſſ. pr. tert.

Bracchio ab aure protenſo.] *Praetenſo.* Locat. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Infeſto pollice extendit.] *Protendit.* V. C. Alm.

potens,

dicere ſublata manu jactant. Adjicias licet eos, qui ſententias vibratis digitis jaculantur, aut manu ſublata denuntiant, aut (quod per ſe interim recipiendum eſt) quoties aliquid ipſis placuit, in ungues eriguntur: ſed vitioſum id faciunt, aut digito, quanto plurimum poſſunt, erecto, aut etiam duobus, aut utraque manu ad modum aliquid portantium compoſita. His accedunt vitia non naturae, ſed trepidationis, cum ore concurrente rixari, ſi memoria fefellerit, aut cogitatio non ſuffragetur, quaſi faucibus aliquid obſtiterit inſonare, in adverſum tergere nares, obambulare ſermone imperfecto, reſiſtere ſubito, & laudem ſilentio poſcere: quae omnia perſequi prope infinitum eſt. Sua enim cuique ſunt vitia. Pectus ac venter ne projiciantur, obſervandum. Pandant enim poſteriora, & eſt odioſa omnis ſupinitas. Latera cum geſtu conſentiant. Facit enim aliquid & totius corporis motus: adeo ut Cicero plus illo agi, quam manibus ipſis putet. Ita enim dicit in Oratore, *Nullae argutiae digitorum, non ad numerum articulus cadens, trunco magis toto ſe ipſe moderans, & virili laterum flexione.* Femur ferire, quod Athenis primus feciſſe creditur Cleon, & uſitatum eſt, & indignantes decet, & excitat auditorem. Idque in Callidio Cicero deſiderat. *Non frons*, inquit, *percuſſa, non femur: pedum*

potens, o manum infeſte. p. e. Voſſ. tert. Apulej. 2. Met. *inſtar oratorum conformat articulum, duobuſque infimis concluſis digitis, ceteros eminentiores porrigit, & infeſto pollice clementer ſubrigens, inſit.* ubi v. comm.

Placet iis.] *Placentis.* Voſſ. tert.

Sublata manu.] Vid. ad lib. 11. cap. 12.

Adjiciat licet.] Aut *adjicias*, aut *adjicere*, legendum videtur. Regius. *adjiciat.* MSS. Alm. Voſſ. tert. Locat.

Vibratis digitis jaculantur.] *Vibrantis dicit jaculantur.* V. C. Alm. forte *ſententias vibrantes digitis jaculantur.* ita *ſententiolae vibrantes.* Petron. cap. 118. & ipſe Fabius lib. x. 1. vide ad Petron. c. 47. de *jaculari* vero vidimus ad lib. vi. 3. & ix. 2.

Denuntiant.] *Denuntianti.* V. C. Alm.

Per ſe interim.] Gallaeus conjiciebat *parce interim.*

Ipſis placuit.] *Ipſi.* Voſſ. pr. tert.

Eriguntur.] *Erigantur.* V. C. Alm.

Quanto plurimum.] *Quantum pl.* V. C. Alm.

Erecto.] *Recto.* V. C. Alm.

Cum ore concurrente.] Corrupta verba credo, neque enim quid *os concurrens* ſit, intelligo: an *more concurrentium*, vel *concurrentis, rixari?* vel *cum auditore concurrente rixari*, vel cum *oratore concurrente*, vel ſimile quid? certe ita paullo poſt *magis in ore conſpicitur* quidam codices legunt, pro *in oratore*, vitio ex compendio ſcripturae nato. certe latet ulcus, quod felicioribus medicis ſanandum relinquo. Burm.

Projiciantur.] *Pronuntiantur.* V. C. Alm. ita Sueton. Neronem dicit fuiſſe *projecto ventre.* cap. 51. & Joſ. Iſcan. de Bel. Trojan. iv. 139.

Ardua membra, teres oculus, projectior alvus.

Burm.

Pandant.] *Pandent.* Voſſ. pr.

Supinitas.] *Suſpinatas.* Voſſ. tert. *ſupinata.* V. C. Alm.

In oratore.] Cap. 18.

Non ad numerum.] Cadit articulus ad *numerum*, cum argutus digitus numeroſe movetur, atque adeo ad *numerum* ipſius periodi nimis affectate cadit. Turneb.

Articulis cadens.] *Articulus* emendate legitur in Ciceronis oratore. Regius.

Ferire.] *Ferre.* Voſſ. pr.

Cleon.] *Cleon* filius fuit coriarii, dux tamen ab Athenienſibus miſſus eſt in Thraciam. in politia ſemper fuit turbidus: qua de cauſa paſſim reprehenditur ab Ariſtophane. Turneb. *Deon.* Voſſ. pr, tert. de *Cleone* v. Aelian. 11. 9. & x. 17. ibique Cl. Perizon.

Indignates.] *Indignantes.* MSS. Bodl. Alm. Locat. Ald. Steph. Baſil. Colin. Vidov. Oxon. Obr. *indignatus.* Voſſ. pr.

Excitat.] Quod patet exemplo ſophiſtae Scopeliani, qui, ut ſe & auditores excitaret, femur ſubinde feriebat, teſte Philoſtr. de vit. Soph. 1. Almel.

In Callidio.] Cicer. Brut. 79. & 80. *Calido.* Voſſ. pr.

pedum (quod minimum eſt) nulla ſupploſio. Quamquam (ſi licet) de fronte diſſentio. Nam & complodere manus ſcenicum eſt, & pectus caedere. Illud quoque raro decebit, cava manu ſummis digitis pectus appetere, ſi quando noſmetipſos alloquemur, cohortantes, objurgantes, miſerantes: quod ſiquando fiet, togam quoque inde removeri non decebit. In pedibus obſervantur ſtatus & inceſſus. Prolato dextro ſtare, & eamdem manum ac pedem proferre, deforme eſt. In dextrum incumbere interim datur, ſed aequo pectore: qui tamen comicus magis, quam oratorius geſtus eſt. Male etiam in ſiniſtrum pedem inſiſtentium dexter aut attollitur, aut ſummis digitis ſuſpenditur. Varicare ſupra modum, & in ſtando deforme eſt, &, accedente motu, prope obſcaenum. Procurſio opportuna, brevis, moderata, rara. Conveniens etiam ambulatio quaedam, propter immodicas laudationum moras: quamquam Cicero rarum inceſſum, neque ita longum probat. Diſcurſare vero, &, quod Domitius Afer de Sura Manlio dixit, *ſatagere*, ineptiſſimum: urbaneque Flavius Virginius interrogavit de quodam ſuo antiſophiſta, *quot millia paſſuum declamaſſet.* Praecipi

pr. tert.

Pedum.] Haec ultima deſunt MSS. Alm. Voſſ. omn. Locat. Ald. Baſil. Vidov. *pedis* eſt apud Ciceronem.

Quod minimum eſt.] *Quod nimium eſt.* Colin.

Et complodere.] *Etiam.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Scenicum &c. cava manu.] Haec omnia deerant V. C. Alm.

Rara decebit.] *Raro* manifeſte legendum eſt. Regius.

Removere non decebit.] *Non decedebit*, pro *dedecebit.* V. C. Alm.

Obſervantur.] *Obſervatur.* edit. Obr.

In dextrum incumbere.] *Procumbere.* Locat. *recumbere.* Obr.

Aequo pectore.] Non projecto, ut paullo ante dixit.

Dexter aut attollitur.] *Dextra.* Voſſ. pr. *dextere.* Voſſ. ſec. *dexter aut tollitur.* V. C. Alm. Locat. Ald.

Varicare ſupra modum.] Hinc lux aliqua affulget huic Ovidii loco, lib. 3. Artis amatoriae 303.

Illa, velut conjux Umbri rubicunda mariti,
Ambulat; ingentes varica fertque gradus,

Quanquam haud ſatis aſſequor, cum doctiſſimo Caſaubono ad Theophraſti Charact. pag. 135. edit. 1612. quomodo *varica* mulier *ingentes gradus* facere poſſit; id enim plane contra rerum naturam eſt: niſi ſi *ingentes gradus* improprie dixit Ovidius, gradus parvos quidem & lentos, ſed quos efficiant multum hiantia crura. Colomes. ſatisfacient Caſaubono Heinſii curae ſecundae in Ovidium.

Et in ſtando.] *Et in tanto.* V. C. Alm. *inſtando.* Locat.

Rara. conveniens etiam.] *Rara, conveniens: Etiam* &c. Obr. *rara convenit. Etiam.* Voſſ. ſec. Locat. *rara: convenit etiam.* Par. Vaſc. Steph. Colin. *rara, convenit & ambulatio.* Ald. Vidov.

Cicero.] Orat. cap. 18.

De Sura Manlio.] *De Uſara Mallio.* Voſſ. pr. tert. *de Sura Manlio.* marg. Baſil. eadem varietas in hoc homine lib. VI. cap. 3.

Flavius Virginius.] *Flavus.* Locat. Ald. idem videtur, qui Virginii ſolo nomine laudatur a noſtro alibi. vide ad lib. III. cap. I. an vero idem ille ſit, qui *Flavius* quoque ſaepiſſime dicitur, dubito, cum ille *Sergius Flavius* dicatur libro VIII. 3. quae tamen nomina ita juncta aeque ſuſpecta mihi ſunt, ac hoc *Flavii Virginii*, quia duo ſunt diverſarum gentium. an *Flaccus Virginius?* certe *Verginius Flaccus* vocatur praeceptor Perſii in ejus vita, quae Suetonio vulgo tribuitur. & in catalogo Rhetorum, quem Achilles Statius ad finem notarum ad claros Rhetores Suetonii ex MSS. protulit, legitur *Virgilius Flavus*, forte corrupte pro *Virginio Flacco.* vocavit ergo noſter cognomine poſtpoſito *Flaccum Virginium*, vel ut malo, *Verginium.* Burm.

Antiſophiſtae.] *Antiſophiſtam* appellat ſophiſtam, qui inimicus erat Virginio rhetori, id eſt, ſophiſtae. Nam *ſophiſtae* a Graecis dicuntur profeſſores rhetorices, atque declamatores, ut apud Philoſtratum. Caeterum Virginius hoc dicto notavit nimiam diſcurſationem, quaſi ille non *declamaſſet*,

cipi & illud ſcio, ne ambulantes avertamur à judicibus, ſed ſint obliqui pedes ad conſilium nobis reſpicientibus. Id fieri judiciis privatis non poteſt. Verum & breviora ſunt ſpatia, nec averſi diu ſumus. Interim tamen recedere ſenſim datur. Quidam & reſiliunt, quod eſt plane ridiculum. Pedis ſupploſio, ut loco eſt opportuna, ut ait Cicero, *in contentionibus aut incipiendis, aut finiendis:* ita crebra & inepti eſt hominis, & deſinit judicem in ſe convertere. Eſt & illa indecora in dextrum ac laevum latus vacillatio alternis pedibus inſiſtentium. Longiſſime fugienda mollis actio, qualem in Titio Cicero dicit fuiſſe, unde etiam ſaltationis quoddam genus *Titius* ſit appellatum. Reprehendenda eſt & illa frequens & concitata in utramque partem nutatio, quam in Curione patre irriſit & Junius, quaerens *quis in lintre loqueretur*; & C. Sicinius: nam cum, aſſidente collega, qui erat propter valetudinem & deligatus, & plurimis medicamentis propter dolorem artuum delibutus, multum ſe Curio ex more jactaſſet, *Numquam*, inquit, *Octavi, collegae tuo gratiam referes: qui niſi fuiſſet, hodie te iſtic muſcae comediſſent.* Jactantur & humeri: quod vitium Demoſthenes ita dicitur emendaſſe, ut, cum in anguſto quodam pulpito ſtans diceret, haſta humero dependens immineret: ut, ſi calore dicendi vitare id excidiſſet, offenſatione illa commoneretur. Ambulan-

ſet, ſed *deambulaſſet.* Turneb. vide Ciceron. II. Acad. quaeſt. 23. Diogen. Laert. prooem. lib. I. & Philoſtr. lib. I. de vit. Soph. Almel. *Antiſophiſte.* Obr.

Praecipi &c.] *Praecipue illud.* Voſſ. pr.

Ad concilium.] *Ad conſilium.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. & recte.

Sunt ſpatia &c. ſumus.] *Sint*, & *ſimus.* V. C. Alm. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Pedis ſupploſio.] Cicer. III. de Orat. 59. Brut. 43.

Incipiendis.] *Incipientis aut finientis.* Voſſ. pr. tert.

In ſe convertere.] *E ſe convertere.* Cod. Colb.

Vacillatio.] *Bagillatio.* V. C. Alm.

Qualem in Tityo.] *Tityus* orator fuit loquax, ut ait Cicero in Bruto 62. idem molliter ita movebatur, ut videretur geſticulari. unde mollis quaedam ſaltatio vocata eſt *Tityus* ab ejus nomine. Turner. *Sex. Titius* Ciceroni dicitur; & *Titio* & *Titius* eſt in Voſſ. ſec.

Nutatio.] *Mutatio.* Voſſ. ſec.

Et Junius.] *Et Julius.* Voſſ. omn. Val. lib. C. *Julius.* marg. Gryph.

Curione patre.] *Curione praetere.* marg. Baſil.

In lintre.] Qui ſunt in navicula, propter naviculae vacillationem nunc in hanc, nunc in illam partem, nutant. eam nutationem repraeſentabat *Curio.* Turneb. *e lintre.* Voſſ. ſec. Val. lib. Colon. Par. Colin. Vidov. Gryph. & ita apud Ciceronem legitur in Brut. c. 60.

C. Sicinius.] *C. Scinius.* Voſſ. tert. Cicer. d. l. *Cn. Sicinius*, qui diverſus a *C. Sicinio* probabili oratore. Cicer. Brut. 76.

Deligatus.] *Diligatus.* Voſſ. pr. & mox *dilibutus.*

Propter dolorem artuum.] Deſunt MSS. Alm. Voſſ. omn.

Gratiam.] Deeſt Voſſ. tert.

Qui niſi fuiſſet.] Nam *Curio* motu ſuo, tanquam *muſcario*, effecerat, ne *muſcae* confluerent ad medicamenta Octavii. Turneb.

Fuiſſet hodie te iſtic.] *Fuiſſet iſtic, hodie te muſcae.* Loc. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *fuiſſet, iſtic hodie te.* Baſil.

Demoſthenes.] Hoc refert Libanius in ejus vita. Philand.

Vitare id.] Scio equidem, qua ratione τὸ *id* poſſit defendi: ut *jactare humeros*, vel *vitium* ſubintelligatur. Sed cum *haſta dependens* proxime praecedat, durius hoc videtur. Quare *mallem vitare ictum excidiſſet.* Burm.

Offenſatione.] *Oſtenſasione.* Voſſ. pr. tert.

Commoneretur.] *Commoveretur.* Ald. Par.

In cauſis.] *Si in cauſis.* MSS. Alm. Voſſ. tert. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Si quod.] *Si* deeſt MSS. Almel. Voſſ. pr. & tert.

lantem loqui ita demum oportet in cauſſis publicis, in quibus multi ſunt judices, ſi, quod dicimus, quaſi ſingulis inculcare peculiariter velimus. Illud vero non ferendum, quod quidam, rejecta in humerum toga, cum dextra ſinum uſque ad lumbos reduxerunt, ſiniſtra geſtum facientes ſpatiantur, & fabulantur: cum etiam laevam reſtringere prolata longius dextra ſit odioſum. Unde moneor, ut ne id quidem tranſeam, ineptiſſime fieri, cum inter moras laudationum aut in aurem alicujus loquuntur, aut cum ſodalibus jocantur, aut nonnumquam ad librarios ſuos ita reſpiciunt, ut ſportulam dictare videantur. Inclinari ad judicem, cum doceas, utique ſi id, de quo loquaris, ſit obſcurius, decet. Incumbere advocato adverſis ſubſelliis ſedenti, contumelioſum eſt. Reclinari etiam ad ſuos, & manibus ſuſtineri, niſi plane juſta fatigatio eſt, delicatum, ſicut palam moneri, excidentis, aut legere. Namque in his omnibus & vis illa dicendi ſolvitur, & frigeſcit affectus, & judex parum ſibi praeſtari reverentiae credit. Tranſire in diverſa ſubſellia, parum verecundum eſt. Nam & Caſſius Severus urbane adverſus hoc facientes lineam popoſcit. Et ſi aliquando concitate itur, numquam non frigide reditur. Multa ex iis, quae praecipimus, mutari neceſſe eſt ab iis, qui dicunt apud tribunalia. Nam & vultus erectior, ut eum, apud quem dicitur, ſpectet: & geſtus, ut ad

tert. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Illud vero non ferendum.] *Illud non ferendum.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. *Illud vero referendum.* Voſſ. ſec. marg. Colon. *illud non referendum.* Locat. *illud vero non referendum.* Ald. marg. Baſil. Gryph. *illud vero refellendum.* Baſil. Colon. Gryph. Colin. Vidov.

Cum dextra ſinum.] *Sinus* erat in veſtibus Romanorum laxitas quaedam eo in loco, ubi ſunt brachia. etenim Romanorum veſtes carebant *manicis*, *ſinus* autem videtur habuiſſe nonnullam ſimilitudinem cum *manicis ſupparorum.* Turneb. quem vide lib. 11. adv. 26.

Siniſtra geſtum.] *Ut ſiniſtra g.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *geſtu* etiam Voſſ. pr.

Spatiantur & fabulantur.] *Spatientur & fabulentur.* Locat. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *& fabulantur* deeſt Voſſ. ſec.

Moneor ne id quidem.] *Unde ne quod.* Voſſ. pr. *moneo quoque id quidem.* V. C. Alm. *moneor quoque ut ne id q.* Ald.

Ut ſportulam.] *Sportula* erogatio erat decem *ſeſtertiorum.* id eſt, decem *caroleorum* & *unius ſemiſſis.* dabatur à patronis clientibus, & (ut ſcribit Plinius) dabatur ab *oratoribus redemptis auditoribus* & *laudatoribus.* Turneb.

Obſcurius, decet.] *Licet.* V. C. Alm.

Contumelioſum eſt.] *Jam contumelioſum eſt.* Locat. Ald.

Fatigatio eſt.] *Fatigatione.* marg. Baſil. *fatigatio* ſine *eſt.* Locat.

Delicatum.] *Deligatum.* Voſſ. pr. *Delicatum fuerit, palam.* Obr.

Namque in.] *Nam in.* Steph. Colin. Vidov. Gryph.

Reverentiae.] *Reverentia.* Voſſ. pr. tert.

Facientes.] *Facientem.* V. C. Alm. Obr.

Lineam popoſcit.] *Lineam poſcere* dixit per metaphoram Severus, quemadmodum longurii atque vacerrae in equili ponuntur inter equos, ne pugnent. eſt & apud Ovidium *linea* in ſubſelliis theatri ad dividendum: eo etiam referri poterit. Turneb. *lineam* hic accipe pro eo ligno longo & tereti, quod ſolet in ſtabulis interponi equis, ne ſe mutuo mordeant, aut calcibus feriant. Philand. Lud. Creſoll. Vacat. Autumnal. lib. 11. cap. 12. ſect. 3. pag. 383. 384. Cael Rhodigin. lib. 5. cap. 14. pag. 222. Pareus. *lineas.* Voſſ. tert.

Multa ex iis.] *Multa* deeſt V. C. Alm. *multum.* Voſſ. om.

Mutari.] *Mutare.* Voſſ. tert.

Apud tribunalia.] *Animalia tribunalia.* V. C. Alm.

Tribunalia.] *Tribunalia* ſunt majorum magiſtratuum, ut inquit Aſconius: *ſubſellia* minorum. itaque tribunalia ſunt longe altiora. Turneb.

Et geſtus.] *Et* deeſt Voſſ. tert.

Elatior

ad eumdem tendens, elatior ſit, neceſſe eſt, & alia, quae occurrere, etiam me tacente, omnibus poſſunt. Itemque ab iis, qui ſedentes agunt. Nam & fere fit hoc in rebus minoribus: & iidem impetus actionis eſſe non poſſunt, & quaedam vitia fiunt neceſſaria. Nam & dexter pes à laeva judicis ſedenti proferendus eſt, & ex altera parte multi geſtus neceſſe eſt in ſiniſtrum eant, ut ad judicem ſpectent. Equidem pleroſque & ad ſingulas ſententiarum clauſulas video aſſurgentes ſibi, & nonnullos ſubinde aliquid etiam ſpatiantes: quod an deceat, ipſi viderint: cum id faciunt, non ſedentes agunt. *Bibere*, aut etiam *eſſe* inter agendum, quod multis moris fuit, & eſt quibuſdam, ab oratore meo procul abſit. Nam ſi quis aliter dicendi onera perferre non poſſit, non ita miſerum eſt non agere, potiuſque multo, quam & operis & hominum contemptum fateri. *Cultus* non eſt proprius oratoris aliquis, ſed magis more conſpicitur. Quare ſit, ut in omni-

Elatior.] *Clarior.* marg. Baſil. Gryph.

Alia quae occurrere.] *Alia quoque occ.* Locat. Ald.

Agunt.] *Agent.* Voſſ. ſec.

Nam & fere.] Haec ad *poſſunt* uſque parentheſi includunt Ald. Baſil.

Sedentis.] *Sedenti.* V. C. Alm. Leid. *ſedentis* vero plurimi alii. ſed praetuli *ſedenti*, ſc. oratori.

Et ex altera parte multi geſtus neceſſe eſt.] Haec deſiderantur in Voſſ. pr. tert.

Clauſulas.] Abeſt Voſſ. pr.

Aſſurgentes ſibi.] *Sibi* non agnoſcit V. C. Alm.

Non ſedentes agunt.] Senſus mihi obſcurior videtur, qui perſpicuus fiet, ſi legatur. *quod an deceat, ipſi viderint, & cum id faciunt, num ſedentes agant?* Si enim ſurgant & ſpatientur, non poſſunt dici ſedentes agere.

Bibere.] Ne nimirum nimio clamore rauceſſerent, quodam plaſmate liquido guttur colluebant. ut Perſius dicit Sat. I. 17. ad quem vide Claver. & Caſaub. & Mart. VI. 35. & licet hodie hoc non uſurpetur, vidi tamen in templo Dionyſii oratorem, Duci Biturigum parentantem, inter caetera ſcenicae vanitatis indecoras oſtentationes, bis actionem mora ſatis longa interrumpere, ut ſudorem ſcilicet detergeret, & guttur ſibi bis vini poculo collueret; quod ipſi poſt velum, a tergo ſtans, Monachus miſcebat. ita non poterat onera dicendi per horam unam perferre delicatulus orator. BURM.

Aut eſſe inter.] *Eſſe* deeſt Voſſ. pr.

Si quis.] *Si quidem.* Voſſ. pr.

Non agere.] *Quod non eſt agere.* Voſſ. pr. tert.

Magis in ora conſpicitur.] *In oratore*, non *in ora* mihi legendum videtur. eſt enim cultus magis in oratore conſpicuus. REGIUS. *magis more* editio Lugdunenſis. Error hinc natus quod (*oratore*) in Codicibus MSS. ita fuerit conciſe ſcriptum, (*ōre*) cum virgula fortaſſe ſupra vocabuli caput ductâ; cui praepoſitum *in*, literae *m* non multum diſſimile, in unam vocem facile coaleſcere potuerunt; praeſertim cum *more* iſtud hoc in loco nonnullum habere intellectum videatur: quaſi praecepiſſet Fabius, eo veſtitu indui debere oratorem, quem *mos* aetatis praeſcripſerit. GIBSON. *in oratore.* MS. Bodl. Andr. Ald. Sich. Par. Vaſ. Steph. & Obr. *in ora.* Voſſ. tert. *mora.* Voſſ. pr. *in ore.* marg. Baſil. Gryph. *conſpiciatur* etiam Voſſ. pr. Dubius hic haereo. nam & repetitio illa vocis *oratoris* in tam brevi periodo, odioſa videtur. neque dubium cuiquam eſſe poteſt de oratore agi. & illud *more conſpicitur*, tectiſſimum ſenſum habet. quaſi homines ſoleant magis in oratore cultum conſpicere & deſiderare, quam in aliis hominibus. *more* vero eleganter pro *de* vel *ex more*, id eſt, ut fieri ſolet. vide Heinſ. ad Phaedr. I. fab. 12. *conſpici* vero eleganter illa dicuntur, quae notabilia ſunt, & in oculos hominum prae ceteris incurrunt, Liv. XXI. 4. *veſtitus nihil inter aequales excellens, arma atque equi conſpiciebantur.* Suet. Claud. IV. *ne quid faciat, quod conſpici & derideri poteſt.* Columel. praefat. lib. I. *tota vita vellent imprudentes negotii ſui conſpici.* ita *conſpiciendi* & *conſpecti* homines ſunt notabiles aliqua re. de quo plura ad Val. Flacc. lib. VI. 296. agemus. Graeci ita *περιβλέπεσθαι* utuntur. v. Euripid. Phoen. 554. Aelian. II. Var. 12. lectio vero illa *in ore*, venit ex litera *m*, reſoluta a librariis in praepoſitionem *in*; quod millies in codicibus animadvertitur. & plane eodem modo apud Ovidium Epiſt. X. 137.

Aſpice demiſſos lugentis in ore capillos.

ubi *lugentum* vel *lugentis more* MSS. habere Heinſius teſtatur. BURM.

omnibus honeſtis debet eſſe, ſplendidus & virilis. Nam & toga, & calceus, & capillus, tam nimia cura, quam negligentia, ſunt reprehendenda. Eſt aliquid in amictu, quod ipſum aliquatenus temporum conditione mutatum eſt. Nam veteribus nulli ſinus: perquam breves poſt illos fuerunt. Itaque etiam geſtu neceſſe eſt uſos eſſe in principiis eos alio, quorum brachium, ſicut Graecorum, veſte continebatur. Sed nos de praeſentibus loquimur. Cui lati clavi jus non erit, ita cingatur, ut tunicae prioribus oris infra genua paullum, poſterioribus ad medios poplites uſque perveniant. Nam infra mulierum eſt, ſupra centurionum. Ut purpurae recte deſcendant, levis cura eſt. Notatur interim negligentia. Latum habentium clavum modus eſt, ut ſit paullum cinctis ſummiſſior. Ipſam togam rotundam eſſe, & apte caeſam velim. Aliter enim multis modis fiet enormis. Pars ejus prior mediis cruribus optime terminatur, poſterior eadem portione altius quam cinctura: Sinus decentiſſimus, ſi aliquanto ſupra imam togam fuerit, numquam certe ſit inferior. Ille, qui ſub humero dextro ad ſiniſtrum oblique ducitur, velut balteus, nec ſtrangulet, nec fluat.

Pars

Quare ſit.] Corrupte ſic legitur, caſtigate autem *ſi*, illa *t* litera in *e* mutata, *ſic ut* legatur. REGIUS. *quare ſit, u. i. o. h. d. o. ſplendidus.* Ald. Baſil. Colin. Vidov. Leid. Oxon. Obr.

Honeſtis.] Id eſt, qui non ſunt ex faece plebis. vide ad Petron. 55. & ita centies Fabius utitur.

Et toga.] *Et togam.* Voſſ. pr.

Tam nimia cura.] Theocritus Chius Anaximenis veſtitum, tanquam illiberalem, reprehendit, tradente Hermippo. Calliſtratus Ariſtophaneus maledictis inclamavit in Ariſtarchum, quod eruditioni veſtis non congrueret. Athen. 1. 18. ALM. eadem praecipit amatoribus Ovidius lib. 1. art. 505. & ſeqq.

Aliqua temporum.] *Aliquatenus* recte a quibuſdam legi videtur. REGIUS.

Brevos.] *Breve ens.* Voſſ. tert.

Poſt illos fuerunt] *Puſillos fuerunt.* V. C. Alm.

Itaque etiam geſtu.] Opprobrium erat habere *manicam*: unde dixit Virgil. *Et tunicae manicas, & habent redimicula mitrae.* Itaque antiqui, qui neque *ſinum* neque *manicas* habebant, initio orationum ante impetum dicendi brachia intra veſtem continebant. TURNEB. *itaque etiam geſtum eſt.* Voſſ. pr. tert.

Uſos eſſe.] *Vox eſſe.* V. C. Alm.

Eos aliquorum.] Non *aliquorum*, ſed *alio quorum* proculdubio legendum eſt. REGIUS.

Cui laticlavi.] *Latuſclavus* tunica erat multis clavis confixa, eadem *palmata* vocata. erat autem inſigne ſenatorii ordinis. TURNEB. *cui latus clavus non erit.* Voſſ. ſec. *laclavimus.* Voſſ. tert. omnia haec, quae de compoſitione togae, & tunicae Fabius habet, diligenter excuſſit Ferrarius, praecipue in libro primo de re veſtiaria; vide & Ampl. Cuper Apoth. Hom. p. 191.

Ita cingatur & tunicae.] *Ut* loco *&* reponatur. REGIUS.

Genua paullum.] *Genua levium.* V. C. Alm.

Nam infra mulierum eſt.] *Tunica prolixior* decet *mulierem* propter verecundiam ſexus: *brevior* decet *virum militarem*, ut ſit expeditior. TURNEB.

Notatur interim negligentia.] *Negligentiae.* Voſſ. pr.

Latum habentium.] *Natum.* Voſſ. ſec.

Fiet enormis.] *Fiet* non habet V. C. Alm.

Eadem portione altius.] Legendum videtur, *eadem proportione* (vel *portione*) *altiuſve quam.* GALLAEUS.

Altius quam cinctura.] Vide Ferrar. 1. de re veſt. 24. & 39. apud quem Cl. Gronovius legit *qua cinctura.*

Sinus decentiſſimus.] Quid *ſinus* ſit, vide Turneb. lib. 2. Adverſar. c. 26. Salmaſ. ad Tertull. de Pallio. pag. 210. 341. & ſeqq. Rubenium Elector. lib. 1. cap. 17. Roſini Antiquit. Rom. lib. 5. cap. 32. PAREUS. multis haec illuſtrarunt Cl. Gronovius & Ferrarius lib. 1. de re veſt. cap. 39.

Ille qui ſub.] Intelligit *terulum* quendam, qui fertur ab humero ad humerum more cinguli. TURNEB. *ille qua ſub* legit Marcilius ad Tertul. de Pall. p 110.

Nec ſtrangulet.] *Ne.* Voſſ. tert.

Quae

Digitized by Google

Pars togae, quae poſtea imponitur, ſit inferior: nam ita & ſedet melius, & continetur. Subducenda etiam pars aliqua tunicae, ne ad lacertum in actu redeat: tum ſinus injiciendus humero, cujus extremam oram rejeciſſe non dedecet. Operiri autem humerum cum toto jugulo non oportet, alioqui amictus fiet anguſtus, & dignitatem, quae eſt in latitudine pectoris, perdet. Siniſtrum brachium eouſque allevandum eſt, ut quaſi normalem illum angulum faciat. Super quod ora ex toga duplex aequaliter ſedeat. Manus non impleatur annulis, praecipue medios articulos non tranſeuntibus: cujus erit habitus optimus, allevato pollice, & digitis leviter inflexis, niſi ſi libellum tenebit: quod non utique captandum eſt. Videtur enim fateri memoriae diffidentiam, & ad multos geſtus eſt impedimento. Togam veteres ad calceos uſque demittebant, ut Graeci pallium. Idque ut fiat, qui de geſtu ſcripſerunt circa tempora illa, Plotius Nigidiuſque praecipiunt. Quo magis miror Plinii Secundi docti hominis, & in hoc utique libro pene etiam nimium curioſi, perſuaſionem, qui ſolitum id facere Ciceronem velandarum varicum gratia tradit: cum hoc amictus genus in ſtatuis eorum quoque, qui poſt Ciceronem fuerunt, appareat. Palliolum, ſicut faſcias, quibus crura veſtiuntur, & focalia, & aurium liga-

Quae poſtea imponitur.] *Quae poſt, ſit inferior*, ſic emenda, quod a prioribus confirmatur. pars togae prior mediis cruribus optime terminatur poſterior eadem &c. locus interpolatus ab iis, qui non capiebant. GALLAEUS.

Ita & ſedet.] *Ita & eſſet.* Voſſ. pr. tert.

Ad lacertum.] *Ad lacerum.* Voſſ. pr.

In actu.] *In actum.* Voſſ. pr. tert.

Tamen ſinus.] *Tum* loco illius *tamen* eſt legendum. REGIUS. legendum, *tum ſinus extremam ortam rejeciſſe non dedecet.* τὸ *injiciendus humero* ex ſequentibus iſtis ſumptum videtur. *jam ab initio narrationis ſinus ab humero* &c. GALLAEUS.

Non dedecet.] *Non decet.* Voſſ. pr.

Amictus fiet anguſtus.] *Amictu.* Locat. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov.

Allevandum.] *Ad levantum.* Voſſ. tert.

Normalem illum angul.] *Normalis angulus* dicitur rectus & perpendicularis: ſic videlicet appellatus à *norma.* TURNEB. Macrob. lib. 2. cap. 9. *Hortenſius vir ex profeſſo mollis, & in praecinctu ponens omnem decorem. Fuit enim veſtitu ad munditiem curioſo: &, ut bene amictus iret, faciem in ſpeculo ponebat: ubi ſe intuens togam corpori ſic adplicabat, ut rugas non forte, ſed induſtria, locatas artifex nodus conſtringeret, & ſinus, ex compoſito fluens, nodum lateris ambiret.* PITH.

Aequaliter ſedeat.] *Aequaliter annulis*, omiſſis reliquis. V. C. Alm.

Manus non, &c.] Annuli (ut docet Plin.) magis geſtabantur *ſiniſtra*, quam *dextra.* porro totgeſtabant interdum, ut manus oneraretur. quod vitioſum putat Fabius. TURNEB. talem nobis Charinum deſcribit Martial. XI. 60.

Senos Charinus omnibus digitis gerit,
Nec nocte ponit, annulos,
Nec dum lavatur. &c.

& lib. V. 63. Criſpulum.

Niſi ſi libellum.] *Niſi libellum.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Ad calceos uſque.] *Uſque* non habet Locat.

Demittebant.] *Dimittebant.* Voſſ. tert. Steph. Oxon. Obr. ſed male: *demittere* eſt enim ad inferiora mittere.

Plinii ſecundi.] Hinc aperte colligitur, caligarum uſum apud priſcos non fuiſſe: ſcripſit autem & Plinius de oratoria inſtitutione, in quo libro haec traduntur. REGIUS. *Pluri ſecundi.* Voſſ. tert. reſpicit libros Plinii tres, quos *Studioſos* inſcripſit, quibus oratorem ab incunabulis inſtituit & perfecit. Plin. lib. III. Epiſt. 5. BURM.

Docti hominis.] *Docti homines.* Voſſ. tert.

Id facere Ciceronem.] *Facere Ciceronem fuerunt appareat*, omiſſis reliquis, Voſſ. ſec. quod evenit ob repetitam vocem *Ciceronem.*

Velandarum varicum.] *Velandorum.* V. C. Alm. Locat. & maſculini generis eſſe *varix*, Voſſius cenſet lib. III. art. Gramm. cap. 34.

Palliolum, ſicut faſcias.] Apparet *palliolum* veſtimentum fuiſſe calidum, quod vice tunicae ſubjicere-

ligamenta, ſola excuſare poteſt valetudo. Sed haec amictus obſervatio, dum incipimus: procedente vero actu, jam pene ab initio narrationis, ſinus ab humero recte velut ſponte delabitur: & cum ad argumenta ac locos ventum eſt, rejicere à ſiniſtro togam, dejicere etiam, ſi haereat, ſinum conveniet. Laevam à faucibus ac ſummo pectore abducere licet. Ardent enim jam omnia. Et ut vox vehementior ac magis varia eſt, ſic amictus quoque habet actum quemdam velut praeliantem. Itaque ut laevam involvere toga, & incingi, pene furioſum eſt: ſinum vero in dextrum humerum ab imo rejicere, ſolutum ac delicatum, fiuntque adhuc pejus aliqua: ita cur laxiorem ſinum ſiniſtro brachio non ſubjiciamus? Habet enim acre quiddam atque expeditum, & calori concitationique non inhabile. Cum vero magna pars eſt exhauſta orationis, utique afflante fortuna, pene omnia decent, ſudor ipſe & fatigatio, & negligentior amictus, & ſoluta ac velut labens undique toga. Quo magis miror hanc quoque ſuccurriſſe Plinio curam, ut ita ſudario frontem ſiccari juberet, ne comae turbarentur, quas componi poſt paullum, ſicuti dignum erat, graviter & ſevere vetuit. Mihi vero illae quoque turbatae prae ſe ferre aliquid affectus, & ipſa oblivione curae hujus commendari videntur. At ſi incipientibus aut paullum progreſſis decidat toga, non reponere eam, prorſus negligentis aut pigri aut quomodo debeat amiciri, neſcientis eſt. Haec ſunt vel illuſtramenta pronuntiationis, vel vitia: quibus propoſitis, multa cogitare debet orator. Primum, *quid, apud quos, quibus praeſenti-*

jiceretur togae. Sic Tranquillus ait *Clodium cum morbo laboraret, palliolatum ludos ſpectaſſe.* TURNEB. Salmaſ. ad Tertullian. de Pallio p. 269. Turneb. lib. 7. cap. 10. p. 215. PAREUS.

Sicut faſcias.] *Sicut faciat.* Voſſ. tert.

Et focalia.] *Et* deeſt V. C. Alm.

Focalia.] *Focale* (ut ait Acron) ornamentum eſt faucium. Apparet tamen ex Porphyrionis ſententia, *focalia* fuiſſe faſcias & quaedam medicamenta, quibus fauces in valetudine foverentur: de quibus egiſſe videtur Martialis,

Declamaturus circumdas vellera collo:
Conveniunt noſtris auribus illa magis.

TURNEB.

Incipimus.] *Inceperimus.* Obrecht.

Rejicere a ſiniſtro.] Gallaeus malebat *ad ſiniſtrum.*

Laevam a faucibus.] *V* litera in *n* converſa, *laenam* ut legamus ſenſus expoſcit. de veſte namque, non de manu, Fabius mihi loqui videtur. REGIUS. *Laena* veſtis eſt militaris & magiſtratuum atque oratorum. dicitur a Graecis χλαῖνα. TURNEB. *laevam.* MSS. Bodl. Voſſ pr. ſec. Andr. *laevam* hic & mox praefert Cl. Gronovius apud Ferrarium lib. 1. de re veſt. c. 39. licet Ferrarius pro *laena* pugnet ibi, & lib. 11. cap. 13. ſed perperam; certe in ſecundo loco. praeliantis enim ſtatus eſt, cum ſiniſtra involvitur toga, ita ut haec pro clypeo quaſi ſit. vid. ad Petron. cap. LXIII. & LXXX. & ipſum Ferrarium lib. 1. cap. 5. ubi *laevam* affert. priori tamen loco malim *laevâ etiam*, vel *autem*, ut laeva manu deducatur ſinus a faucibus & pectore. *etiam*, vel *autem*, compendio per *m̄* ſcribi ſolita, vitio dederunt locum. BURM.

Laenam.] omnes fere codices *laevam* hic habent, praeter Lugdunenſem.

Ab imo rejicere] *Ad imum* iterum Gallaeus volebat; ſed timide.

Calori.] Vitioſe *colori* in Leidenſ. & Oxon. legitur.

Prae ſe ferre.] *Praeferre.* Voſſ. pr.

Curae hujus.] *Cujus.* Voſſ. pr.

Prorſus non negligentis.] *Non* particula, iterum adſcripta, videtur cradenda, ut citra negationem legatur. REGIUS.

Amiciri.] *Amiſceri.* Voſſ. pr. tert.

Illuſtramenta.] *Inſtrumenta.* V. C. Alm.

Primum quid] *Primum quis.* MSS. Joan. Alm. Voſſ. pr. ſec. Colb. marg. Baſil.

Ut

ſentibus ſit acturus. Nam ut dicere alia aliis, & apud alios magis convenit: ſic etiam facere. Neque eadem in voce, geſtu, inceſſu, apud principem, ſenatum, populum, magiſtratum, privato, publico judicio, poſtulatione, actione ſimiliter decent. Quam differentiam ſubjicere ſibi quiſque, qui animum intenderit, poteſt, tum qua de re dicat, & efficere quid velit. Rei quadruplex obſervatio eſt. *Una* in tota cauſſa. Sunt enim triſtes, hilares, ſolicitae, ſecurae, grandes, puſillae: ut vix umquam ita ſolicitari partibus earum debeamus, ut non ſummae meminerimus. *Altera*, quae eſt in differentia partium, ut in prooemio, narratione, argumentatione, epilogo. *Tertia* in ſententiis ipſis, in quibus ſecundum res & affectus variantur omnia. *Quarta* in verbis, quorum ut eſt vitioſa, ſi efficere omnia velimus, imitatio: ita quibuſdam, niſi ſua natura redditur, vis omnis aufertur. Igitur in laudationibus, (niſi ſi funebres erunt) gratiarum actione, exhortatione, ſimilibus, laeta & magnifica & ſublimis eſt actio. Funebres conciones, conſolationes, plerumque cauſſae reorum, triſtes atque ſummiſſae. In ſenatu conſervanda auctoritas, apud populum dignitas, in privatis modus. De partibus cauſſae, & ſententiis verbiſque, quae ſunt multiplicia, pluribus dicendum. Tria autem praeſtare debet pronuntiatio: *conciliet*, *perſuadeat*, *moveat*: quibus natura cohaeret, ut etiam *delectet*. *Conciliatio* fere aut commendatione morum (qui neſcio quomodo ex voce etiam atque actione pellucent) aut orationis ſuavitate conſtat: *perſuadendi* vis affirmatione, quae interim

Ut dicere.] *Ut diceret.* Voſſ. pr. tert.

Convenit.] *Conceſſum eſt.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Colon. Par.

In nocte.] Pro *nocte*, *voce* legendum videtur. Regius. *eadem vocem.* Voſſ. tert. Vall. lib. Locat.

Magiſtratum.] *Magiſtratus.* Voſſ. pr. tert.

Poſtulatione.] *Poſtulatio eſt*, ut inquit Ulpianus, *cum apud eum, qui juriſdictioni praeeſt, vel noſtrum, vel alicujus deſiderium exponimus, vel etiam alterius deſiderio refragamur.* Turneb.

Afficere quid velit.] *A* in *e* converſa, *efficere* manifeſte legendum eſt. Regius. *qui velit.* Voſſ. tert.

Ut vix unquam.] *Nunquam*, *n* litera adſcripta, recte legitur. Regius. *nunquam.* Locat.

Ut non ſummae.] *Ut non in ſuma.* V. C. Alm.

Res & affectus.] *Res & actus.* Locat. Baſil. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Colin. Vidov. ſed plerique in marg. *affectus.*

Quarta, in verbis.] *Verba* enim cum imitatione pronuncianda ſunt. ſic *latronem* pronunciamus vehementi & forti voce. neque tamen omnia debet efficere imitatio. de his quatuor partibus ſigillatim a Fabio mox explicabitur. Turneb.

Si efficere omnia velimus.] *Ut efficere velimus.* Voſſ. pr. *ſi efficere velimus* Voſſ. tert. uterque *omnia* omittit.

Quibuſdam.] *In quibuſdam* olim lectum fuiſſe ex Aſcenſii notis apparet.

Exhortatione] Reliqua ad *funebres* deſunt. Voſſ. pr. tert.

Et magnifica.] *Et magnitudini.* V. C. Alm.

Funebres.] Idcirco appellavit *funebres* conciones, propterea quod Romae in Roſtris *clarae perſonae* laudabantur apud populum. *orationes* autem, quae ad populum habentur, *conciones* dicuntur. Turneb.

Conſolationes.] *Conſultationes.* Locat. Ald.

Cauſae reorum.] *Deorum.* MSS. Alm. Voſſ. omn.

Moneat.] *Moveat* legatur. Regius.

Ut etiam delectet.] *Ut* deeſt V. C. Alm.

Commendatione.] *Commendationem.* Voſſ. pr. tert.

Pellucent.] *Prolucent.* Obr. edit.

Affirmatione.] *Aſſeveratione* facile cenſerem eſſe legen-

terim plus ipſis probationibus valet. *An iſta* (inquit Callidio Cicero) *ſi vera eſſent, ſic à te dicerentur*? &, *Tantum abeſt, ut inflammares noſtros animos, ſomnum iſto loco vix tenebamus.* Fiducia igitur appareat, & conſtantia, utique ſi auctoritas ſubeſt. *Movendi* autem ratio aut in repraeſentandis eſt, aut imitandis affectibus. Ergo cum judex in privatis, aut praeco in publicis dicere de cauſſa juſſerit, leniter conſurgendum: tum in componenda toga, vel (ſi neceſſe erit) etiam ex integro injicienda, duntaxat in judiciis (apud principem enim & magiſtratus ac tribunalia non licebit) paullum eſt commorandum, ut & amictus ſit decentior, & protinus aliquid ſpatii ad cogitandum. Etiam cum ad judicem nos converterimus, & conſultus praetor permiſerit dicere,. non protinus eſt erumpendum, ſed danda brevis cogitationi mora. Mire enim auditurum dicturi cura delectat, & judex ſe ipſe componit. Hoc praecipit Homerus Ulixis exemplo, *quem ſtetiſſe oculis in terram defixis, immotoque ſceptro, priuſquam illam eloquentiae procellam effunderet*, dicit. In hac cunctatione ſunt quaedam non indecentes, ut appellant ſcenici, morae, caput mulcere, manum intueri, infringere articulos, ſimulare conatum, ſuſpiratione ſolicitudinem fateri, aut quod quemque magis decet: eaque diutius, ſi

legendum, ſi quod vidiſſem exemplar, quod mihi adſtipularetur. eſt enim *aſſeverare*, ut ſuperius quoque diximus, vim quandam animi motumque corporis inter ipſa argumenta probationesque admiſcere. ut ipſe Fabius alibi. *Aſſeveratione* autem legendum eſſe, etiam, quae ſequuntur, aperte indicant. REGIUS. *affirmatione.* MSS. Bodl. Joan. Voſſ. ſec. tert. Colb. Andr. quae voces ſaepe apud noſtrum confuſae. vid lib. v. 12. & alibi. nos codices ſcriptos expreſſimus.

An iſta.] Hoc exemplo docet Fabius, multum poſſe ad perſuadendum *aſſeverationem.* Etenim Callidius orator, cum graviſſimum crimen objiceret ſine *aſſeveratione* & *contentione* orationis, idcirco facile refutatus eſt à Cicerone. TURNEB. in Ciceron. Brut. 80. legitur, *tu iſtuc niſi fingeres, ſic ageres?* & mox *tantum abfuit.* in V. C. Alm. *abeſt* deſideratur.

Somnum iſto loco.] *ſomnium.* Voſſ. ſec. *iſto ſtilo.* Voſſ. tert. marg Steph. Baſil. Vaſc.

In repraeſentandis.] *In reprehendendis.* Voſſ. pr. tert.

Imitandis.] *In imitandis.* Voſſ. pr.

Dicere de cauſſa.] *Dicere cauſam.* Voſſ. pr. tert. Vaſc. Steph.

Leniter conſurgendum.] *Leniter eſt conſurgendum.* V. C. Alm. *leviter.* Andr. Locat. Ald. Colin. Vidov.

Tum in componenda toga.] *Tum in componendam togam.* Voſſ. pr. *tum componenda.* Ald. Colin. propriam vero hanc eſſe locutionem oſtendit Turneb. lib. IX. adv. 6. & nos latius, ſi Deus volet, ad Ovid. Metam. IV. 318. demonſtrabimus.

In judiciis.] *In jugiis.* V. C. Alm.

Decentior & protinus.] *Ptenus.* V. C. Alm. *decensior judicem nos conv.* omiſſis reliquis Voſſ. ſec. Gallaeus volebat *& ſit protinus aliquid.*

Converterimus.] *Convertimus.* Locat. Ald.

Et conſultus praetermiſerit dicere.] *Permiſerit* manifeſte legendum eſt. REGIUS. *conſultus permiſerit dicere.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. ſed recte *praetor*, quod abſorptum eſt in illo *praetermiſerit*, addit jam marg. Stephani, & poſtea editi: ab eo enim veniam dicendi impetrabat orator.

Hoc praecipit Homerus.] Locus eſt ex *tertio Iliados.* v. 217. Nam miſſus Ulyſſes cum Menelao legatus, antequam verba faceret, defixit in terram oculos, eſtque cunctatus. quem locum Ovidius in contentione Ulyſſis & Ajacis eſt imitatus. lib. XIII. Metam. 125. TURNEB. ex Regio, & ille ex Valla, teſte Aſcenſio.

Immotoque.] *Uno totoque.* Voſſ. pr. tert.

Effundere.] T litera adſcripta, *effunderet*, eſt legendum. REGIUS. *illam eloquentiam, & eloquentiae procellam effunderet.* Voſſ. pr.

Eaque diutius.] *Ea diutius.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Val. lib. *eo diutius.* Locat. Ald. *eoque diutius.* Baſil.

ſi judex nondum intendet animum. Status ſit rectus, aequi & diducti paullum pedes, vel procedens minimo momento ſiniſter: genua recta, ſic tamen, ut non extendantur. Humeri remiſſi, vultus ſeverus, non moeſtus, nec ſtupens, nec languidus: brachia à latere modice remota: manus ſiniſtra, qualem ſupra demonſtravi: dextra, cum jam incipiendum erit, paullum prolata ultra ſinum geſtu quam modeſtiſſimo, velut exſpectans quando incipiendum ſit. Vitioſa enim ſunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, & quaſi improbam facere: tendere confidentia vultum, aut, quo ſit magis torvus, ſuperciliis adſtringere: capillos à fronte contra naturam retroagere, ut ſit horror ille terribilis: tum, id quod Graeci frequentiſſime faciunt, crebro digitorum labiorumque motu commentari, clare exſcreare, pedem alterum longe proferre, partem togae ſiniſtra tenere, ſtare diductum vel rigidum, vel ſupinum, vel incurvum, vel humeris, ut luctaturi ſolent, ad occipitium ductis. Prooemio frequentiſſime lenis convenit pronuntiatio. Nihil eſt enim ad conciliandum gratius verecundia: non tamen ſemper. Nec enim uno modo dicuntur exordia, ut docui. Plerumque tamen & vox temperata, ac geſtus modeſtus, & ſedens humero toga, & laterum lenis in utramque partem motus, eodem ſpectantibus oculis, decebit. Narratio magis prolatam manum, amictum recidentem, geſtum diſtinctum, vocem ſermoni proximam, ac tantum apertiorem, ſonum

Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov. Oxon.

Status ſit rectus.] *Status quidem ſit rectus.* Ald. *ſtatus ſi rectus.* Vallae lib. Locat.

Diducti paulum.] *Deducti.* Leidenſis; vitioſe. *paululum.* Voſſ. pr.

Minimo momento.] *Momento* deeſt Voſſ. ſec. Locat. Baſil Gryph. Colin. Steph. Vidov.

Sic tamen ut non.] *Ut* non fuiſſe in antiquis libris notae Aſcenſii teſtantur.

Ultra ſinum] Editio Lugdunenſis ultra *ſignum*, cui refragantur MSS. Bodl. Joan. exque editis optimi. Gibson. eſt operarum error in Leidenſi editione.

Vitioſa enim ſunt illa, &c.] Juvenal. Sat. 1. 56. *Doctus ſpectare lacunar.* Caper in arte: *laquearia*, non *lacunaria* dici notat. Passer. *laquearia.* marg. Vidov.

Perfricare.] *Perfricari.* Voſſ. pr. tert.

Quaſi improbam facere.] *Improbiorem.* Andr. marg. Colon.

Confidentia.] *Confidentiam.* Voſſ. pr. tert.

A fronte.] Sueton. in Vitell. 17. *Per totum viae ſacrae ſpatium reducta coma à capite ceu noxii ſolent.* Passer. nihil huc facit Suetonii locus, quem & Vallam adſcripſiſſe Badius notat, cum ibi legendum ſit *reducto comâ capite*, ut viri docti oſtenderunt. ſed explicando huic loco egregius eſt Catulli locus Epithal. Thetid. 194. ubi de Furiis.

Eumenides, quibus anguino redimita capillo
Frons exſpirantis poſtportat pectoris iras.

ubi videndus Voſſius, qui horrorem illum terribilem & Furialem ibi egregie animadvertit. Burmannus.

Laborumque motu.] *Labiorum*, *i* vocali interjecta, legendum eſt. Regius. *labrorumque.* Vallae lib. Voſſ. ſec. Ald. Colin.

Commentari.] *Commendari* quoſdam legiſſe, Badius indicat.

Clare exſcreare.] *Exſcreare* deeſt Voſſ. pr. tert, *ridere, exſcreare.* Obr.

Siniſtra tenere.] *Siniſtra tegere.* V. C. Alm.

Prooemio frequentiſſ.] Hoc utique verum eſt, ſi ſpectes *exordii* officium, quia tamen nonnunquam in *exordio* moventur affectus graviores, ut in oratione pro *Roſcio Amerino*, paulo concitatiori geſtu erit utendum. Turneb.

Geſtus modeſtus.] *Modeſtus* deeſt Voſſ. pr. tert.

Sedens humero toga.] Id autem ait, quia in locis vehementibus ſaepenumero ſolemus dejicere ex *humero togam.* Turneb.

Prolatam manum.] *Prolatum manu amictum, recidentem geſtum.* marg. Baſil.

Diſtinctum.] Abeſt Voſſ. pr. tert. marg. Baſil.

Ac tantum apertiorem.] *Ac tantum acriorem.* MSS.

ſonum ſimplicem frequentiſſime poſtulabit in his duntaxat, *Quintus igitur Ligarius, cum eſſet adhuc nulla belli ſuſpicio*, &, *A. Cluentius Habitus pater hujuſce.* Aliud in eadem poſcunt affectus, vel concitati, *Nubit genero ſocrus.* vel flebiles, *Conſtituitur in foro Laodiceae ſpectaculum acerbum & miſerum toti Aſiae provinciae.* Maxime varia & multiplex actio eſt probationum. Nam & proponere, partiri, interrogare, ſermoni ſunt proxima, & contradictionem ſumere. Nam ea quoque diverſa propoſitio eſt. Sed haec tamen aliquando irridentes, aliquando imitantes pronuntiamus. Argumentatio plerumque agilior, & acrior, & inſtantior, conſentientem orationi poſtulat etiam geſtum, id eſt, fortem celeritatem. Inſtandum quibuſdam in partibus & denſanda oratio. Egreſſiones fere lenes, & dulces, & remiſſae, ut *raptus Proſerpinae*. *Siciliae deſcriptio*, *Cn. Pompeji laus.* Neque eſt mirum, minus habere contentionis ea, quae ſunt extra quaeſtionem. Mollior nonnumquam cum reprehenſione diverſae partis imitatio, *Videbar videre alios intrantes*, *alios autem exeuntes*, *quoſdam ex vino vacillantes.* Ubi non diffidens à voce permittitur geſtus, quo fit in utramque partem tenera quaedam, ſed intra manus tamen, & ſine motu laterum, tranſlatio. Accendendi judices plures ſunt gradus. Summus ille,

MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. pr. *ac tamen acriorem.*. Andr. *& tamen apertiorem.* Ald. Colin. *ac tamen apertiorem.* Vidov. *ac jam tum acriorem.* marg. Baſil. *tantum acriorem.* Obr. *cantum acriorem.* Voſſ. tert. *& tamen acriorem* manus viri docti in margine Gryphianae editionis.

Frequentiſſime.] Abeſt Voſſ. pr. tert.

In his duntaxat.] Sic quidem legitur, ſed corrupte, ut mihi videtur: illa enim tria verba parum cum reliquis convenire videntur. Ac fortaſſe, *ut* particula adſcripta, illud *duntaxat*, ut redundans, eſt oblinendum. REGIUS.

Quinctus igitur.] Pro Ligario cap. 1. ubi quidam codices *Quintus enim*, ut hic Voſſ. ſec. Vall. lib. Ald.

Cum eſſet adhuc.] *Cum eſſet in Africa.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. ſed eradendum in *Africa* jam Raphaël monuit. licet Aſcenſius admitti poſſe credat.

A. Cluentius.] Pro Cluentio. cap. 5.

Concitati.] *Concitari.* Voſſ. ſec.

Conſtituitur.] 1. Verr. 30. ubi etiam *& miſerum & grave toti Aſiae pr.* legitur.

Contradictionem.] De *contradictionibus* multa locutus eſt Fabius lib. 5. Hae autem ſunt propoſitiones, quibus adverſarius ſuam cauſam fulcit, & noſtram ſubvertit. itaque, quia nobis obſunt, ſumendae ſunt, ut refellantur. TURNEB.

Nam ea quoque] *Nam eo quoque.* Voſſ. tert.

Aliquando irridentes.] Deſunt MSS. Alm. Voſſ. tert.

Imitantes.] *Imitatos.* Voſſ. pr. *imitandos.* Voſſ. tert.

Argumentatio.] Non habet V. C. Alm.

Fortem celeritatem.] *Fòrtem. Celeriter inſtandum* &c. Obr.

Inſtandum.] *Tantum.* V. C. Alm.

Ut raptus.] *Ut* deeſt Voſſ. tert.

Raptus Proſerpinae.] IV. Verr. 48.

Siciliae deſcriptio.] Verr. II. cap. 1. *Sicilio.* Voſſ. tert.

Laus Pompeji.] Pro Balb. cap 4.

Contentionis.] *Contentiones.* Voſſ. pr.

Diverſae.] *Diverſo.* Voſſ. tert.

Videor videre.] Exemplum eſt ex oratione pro Gallio, citaturque a Fabio in cap. de ornatu. lib. VIII. 3. eſt enim *diatypoſis* ſive *energia.* TURNEB. *videor.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov.

Non diſcedens a voce p. g. quoque in.] *Diffidens* ut legatur, ſenſus expoſcere videtur magis, quam *diſcedens*, & *quo*, illa particula *que* erala; *fit* autem verbum aut adſcribendum, aut ſaltem ſubintelligendum, ut legatur *tranſlatio fit.* REGIUS.

Permittitur geſtus.] *Promitur.* Ald. *permittunt.* Voſſ. pr. tert.

Quo fit.] *Quoque in utranque.* Voſſ. omn. Locat. Ald. *at quoque in utranque.* Baſil. Colin. Gryph. Vidov.

Accendendi judices.] *Accendendi judicis.* Obr.

Summus ille.] Locus hic ſic intelligendus eſt, ut de *voce* accipiatur, in loci hujus pronunciatione,

Digitized by Google

ille, & quo nullus eſt in oratore acutior: *Suſcepto bello, Caeſar, geſto jam etiam ex parte magna.* Praedixit enim, *Quantum potero voce contendam, ut populus haec Romanus exaudiat.* Paullum inferior, & habens aliquid etiam jucunditatis, *Quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharſalica gladius agebat?* Plenius adhuc & lentius, ideoque dulcius, *In coetu vero populi Romani negotium publicum gerens.* Producenda omnia trahendaeque tum vocales, aperiendaeque ſunt fauces. Pleniore tamen haec canali fluunt, *Vos, Albani tumuli atque luci.* Nam cantici quiddam habent, ſenſimque reſupina ſunt: *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent.* Tales ſunt illae inclinationes vocis, quas invicem Demoſthenes atque Aeſchines exprobrant, non ideo improbandae: cum enim uterque alteri objiciat, palam eſt utrumque feciſſe. Nam neque ille per Marathonis & Platearum & Salaminis propugnatores recto ſono juravit, nec ille Thebas ſermone deflevit. Eſt his diverſa vox, & pene extra organum, cui Graeci nomen *amaritudinis* dederunt: ſupra modum ac pene naturam vocis humanae acerba: *Quin compeſcitis vocem iſtam, indicem ſtultitiae, teſtem paucitatis?* Sed id, quod excedere modum dixi, in illa parte prima eſt, *Quin compeſcitis.* Epilogus, ſi enumerationem rerum habet, deſiderat quamdam conciſorum continuationem: ſi ad concitandos judices eſt accommodatus, aliquid

tione, ut maxima ſit vox & acutiſſima, ſupra quam nullus ſit alius major tonus. Turneb.

Suſcepto.] Pro Ligar. cap. 3. *ſuſpecto.* Voſſ. tert.

Praedixit.] *Praedixi.* Voſſ. pr.

Haec exaudiat.] *Hoc.* V. C. Alm. & ita apud Ciceronem.

Aliquid jam jucunditatis.] Loco illius *jam*, *etiam* eſt legendum. Regius. *jam.* Voſſ. ſec. Locat.

Tuus ille Tubero] *Tuus ille diſtrictus in acie.* Ald.

Plenius.] *Plinius.* Locat.

Lentius.] *Licentius.* Voſſ. tert.

In coetu.] Cicer. 11. Philip. 25.

Publicum gerens.] *Publicum idem gerens.* Voſſ. tert.

Pleniore tamen.] Metaphora eſt ducta à *tubis* & *canalibus aquaeductuum.* ita enim tranſtulit ad *arteriam tracheam*, quae *canalis* eſt vocis. Turneb.

Vos Albani.] Pro Milone 31.

Nam cantici.] *Jam cantici.* Obr. edit.

Habent.] *Habentia.* Obr.

Saxa.] Pro Arch. 8.

Solitudines.] *Solitudines quas invicem Demoſthenes.* omiſſis reliquis V. C. Alm.

Recto ſono juravit.] In Marathone, campo Atticae regionis, Miltiades ſuperavit copias Darii Perſarum regis. Themiſtocles autem in Salaminio freto naumachia Xerxem vicit, at Pauſanias Mardonium Xerxis ducem ad Plataeas urbem Boeotiae ſuperavit. per hos autem juravit Demoſthenes, ut ignominiam cladis ad Chaeroneam acceptae levaret. Turneb.

Nec hic Thebas.] *Nec ille Thebas.* V. C. Alm. Val. lib. Locat. Ald. *nec ille rebas.* Voſſ. pr. tert. illud *hic* a librariis profectum credo, qui putabant vitioſe dici *ille* & *ille*, pro *ille* & *hic*: ſimilem maculam jam etiam eluimus lib. 11. cap. 8. Burm.

Eſt his diverſa.] Significat eam vocem, quam appellant παραφωνίαν Graeci, id eſt, *acerbam vocem.* eam dixit eſſe extra *organum* Fabius; quia eſt extra *legitimum tonum* ex nimia contentione reprehenſionis. Turneb.

Naturam vocis.] *Vocis* deeſt. Voſſ. pr. tert.

Quin compeſcitis.] Pro Rabir. Perd. 6. ubi legitur, *quin continetis.* & *ſtultitiae veſtrae. Qui compeſcitis.* Voſſ. pr. tert. in quibus ſequebatur, reliquis omiſſis, *Epilogus.*

Teſtem paucitatis.] *Teſtem pravitatis.* Andr. Par, Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Excedere modum.] *Exercere.* V. C. Alm.

Epilogus.] *Epilogis.* Voſſ. pr.

Deſiderat.] *Deſignat.* marg. Baſil.

Conciſorum.] *Conciſſiorem.* Voſſ. pr. tert.

Sed ad concitandos.] *Si* particula eſt adſcribenda loco illius *ſed.* Regius.

aliquid ex iis, quae ſupra dixi: ſi placandos, inclinatam quamdam lenitatem: ſi miſericordia commovendos, flexum vocis, & flebilem ſuavitatem, qua praecipue franguntur animi, quaeque eſt maxime naturalis. Nam etiam orbos viduaſque videas in ipſis funeribus canoro quodam modo proclamantes. Hic etiam fuſca illa vox, qualem Cicero fuiſſe in Antonio dicit, mire facit: habet enim in ſe, quod imitemur. Duplex eſt tamen miſeratio: altera cum invidia, qualis modo dicta de damnatione Philodami: altera cum deprecatione demiſſior. Quare, etiamſi eſt in illis quoque cantus obſcurior, *In coetu vero populi Romani*: non enim haec rixantis modo dixit. &, *Vos, Albani tumuli*: neque enim, quaſi inclamaret, aut teſtaretur, locutus eſt: tamen infinito magis illa flexa & circumducta ſunt, *Me miſerum, me infelicem.* &, *Quid reſpondebo liberis meis?* &, *Revocare tu me in patriam potuiſti, Milo, per hos; ego te in eadem patria per eoſdem retinere non potero?* Et cum bona C. Rabirii uno ſeſtertio addicit, *O meum miſerum acerbumque praeconium.* Illa quoque mire facit in peroratione velut deficientis dolore & fatigatione confeſſio: ut pro eodem Milone, *Sed finis ſit: neque enim prae lacrimis jam loqui poſſum.* Quae ſimilem verbis habere debent etiam pronuntiationem. Poſſunt videri alia quoque hujus partis atque officii, *reos excitare, pueros attollere, propinquos producere, veſtes laniare:* ſed ſuo loco dicta ſunt. Et quia in partibus cauſſae etiam aliis eſt varietas, ſatis apparet, accommodandam ſententiis ipſis pronuntiationem, ſicut oſtendimus. Sed verbis quoque, quod noviſſime dixeram, non ſemper, ſed aliquando.

An

Si placandos.] *Si placatos.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Levitatem.] *Lenitatem* eſt legendum. REGIUS. *ſi lenitatem.* V. C. Alm.

Flebilem.] *Fidelem.* Voſſ. tert.

Videbas.] *Videas*, *b* litera expuncta, legas. REGIUS. *videbas.* Voſſ. pr. *videaſque.* Voſſ. ſec.

Hic etiam.] Francius malebat *huc.*

Fuſca.] *Subraucam* dicit Cicer. Brut. 38.

Quod imitemur.] *Quod imitamur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Non enim haec rixantis.] *Non enim quaſi inclamaret.* omiſſis reliquis. V. C. Alm.

Teſtaretur.] *Deteſtaretur.* Voſſ. ſec. Ald. Colin. Vidov. marg. Baſil.

Infinito magis.] Hanc rationem loquendi illuſtravimus ad hujus capitis initium.

Et circumdata.] *Circumducta* legendum videtur. REGIUS. *circumdata me miſerum.* Loc. *ſunt* etiam non habet Ald.

Me miſerum.] Pro Milon. c. 37.

Uno ſeſtertio adjicit.] *Addicit* eſt ſcribendum. REGIUS. *adjicit.* Voſſ. ſec.

Uno ſeſtertio.] Apud Ciceronem (pro Rabir. Poſt. 17.) legitur, *numo ſeſtertio*, id eſt, viliſſimo pretio. *nummus* enim & *ſeſtertius* idem ſignificant: haec tamen duo ſaepe conjunguntur, potiſſimum in obliquis, ne exiſtimemus eſſe *ſeſtertium* neutri generis. TURNEB. Turnebi ſententiam ſecutus eſt vir Eruditiſſimus Bentl. ad Horat. I. Sat. IV. 14. & legit *nummo ſeſtertio.* & multis firmat locis, ubi pro illa voce *nummo* ſaepe librarii *minimo* ſuppoſuerunt. ſed cur retineat *minimo* in l. 3. §. 2. ff. de Tranſact. neſcio, cum ibi quoque in MSS. eſſe *nummo*, docuerit olim Lindenbrog. ad Terent. Andr. II. 2. vide & Rader. ad Mart. X. ep. 31. BURM.

Si finis ſit.] *Sed* legendum eſſe, qui legerit perorationem pro Milone, facile videbit. REGIUS.

Dicta ſunt.] Lib. VI. cap. I.

In partibus cauſae & aliis.] *Etiam* loco & copulae mihi legendum videtur. REGIUS. *in partibus cauſae in aliis.* Voſſ. pr. *in partibus cauſae talis eſt.* Voſſ. ſec. Val. lib. Almelovenii vero codex hic turbat.

At

An non haec, *Miſellus & pauperculus*, ſummiſſa atque contracta? *Fortis*, & *vehemens*, & *latro*, erecta & concitata voce dicenda ſunt? Accedit enim vis & proprietas rebus tali adſtipulatione: quae niſi adſit, aliud vox, aliud animus oſtendat. Quid? quod eadem verba mutata pronuntiatione indicant, affirmant, exprobrant, negant, mirantur, indignantur, interrogant, irrident, elevant? Aliter enim dicitur,

Tu mihi quodcumque hoc regni.

&,

Cantando tu illum? - - -

&,

Tune ille Aeneas?

&,

- - - Meque timoris
Argue tu, Drance.

Et ne morer, intra ſe quiſque vel hoc, vel aliud, quod volet, per omnes affectus verſet: verum eſſe, quod dicimus, ſciet. Unum jam his adjiciendum eſt, cum praecipue in actione ſpectetur decorum, ſaepe aliud alios decere. Eſt enim latens quaedam in hoc ratio, & inenarrabilis: & ut vere hoc dictum eſt, caput eſſe artis, decere quod facias: ita id neque ſine arte eſſe, neque totum arte tradi poteſt. In quibuſdam virtutes non habent gratiam, in quibuſdam vitia ipſa delectant. Maximos actores comoediarum, Demetrium & Stratoclem, placere diverſis virtutibus vidimus. Sed illud minus mirum, quod alter deos, & juvenes, & bonos patres, ſervoſque, & matronas, & graves anus optime: alter acres ſenes, callidos ſervos, paraſitos, lenones, & omnia agitatiora melius. Fuit

At non haec.] *T* litera in *n* mutata, *an* legendum eſt. REGIUS. *at non.* Voſſ. ſec. Val. lib. marg. Baſil.

Et pauperculus.] Abeſt V. C. Alm.

Et latro.] *Et elatio.* Locat. marg. Baſil.

Dicenda ſunt.] *Dicendum eſt.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat.

Accedit.] *Accidit.* Voſſ. ſec.

Aliud vox.] Deſunt Voſſ. pr. tert. Francius etiam *oſtentat*, pro *oſtendat*, volebat.

Quod eadem.] *Quidem eadem.* Voſſ. pr.

Tu mihi.] I. Aeneid. 82.

Cantando.] Eclog. III. 25.

Tune ille.] Aeneid. I. 611.

Meque timoris.] XI. Aeneid. 383.

Ne morer.] *Ne moremur.* Voſſ. tert.

Unum jam.] Quae ſunt firmiſſima, & tamen arte tradi non poſſunt, ultimo loco adjicit. praecepta enim *decori*, quanquam quaedam poſita ſunt hoc capite, ſi nimirum ea ſerventur, quae dixit Fabius, attamen *decorum* quoddam petitur à propria cujuſque natura, uſque adeo, ut, quod in alio *virtus* eſt, in alio ſit *vitium*. TURNEB.

Spectetur deorum.] *C* litera adſcripta *decorum*, manifeſte eſt legendum. REGIUS. *decor.* V. C. Alm.

Dicere quod facias.] *Decere*, *i* vocali in *e* converſa, ſcribendum. REGIUS. emendandus locus Ciceronis lib. I. de Orat. 24. unde hic ſumptus eſt; *ſed etiam ipſi illi Roſcio, quem ſaepe audio dicere caput eſſe artis dicere.* ſcribe *decere* pro *dicere.* PHILANDR. *ut vere hoc dictum eſt, caput eſſe, decere quod facias.* V. C. Alm. *vere hoc* etiam Ald. Colin. Oxon. Obr.

Arte tradi.] *Arti tradi.* Voſſ. tert.

Auctores comoediarum.] Recte *u* vocali eraſa quidam *actores* legunt. REGIUS.

Stratoclem.] *Stratoclea.* Voſſ. pr. tert. *Stratoclea* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr.

Agitatiora.] Hac de cauſa propter argumenti varieta-

Fuit enim natura diverſa. Nam vox quoque Demetrii jucundior, illius acrior erat. Annotandae magis proprietates, quae transferri non poterant, manus jactare, & dulces exclamationes theatri cauſſa producere, & ingrediendo ventum concipere veſte, & nonnumquam dextro latere facere geſtus: quod neminem alium praeter Demetrium decuit: namque in haec omnia ſtatura & mira ſpecie adjuvabatur. Illum curſus, & agilitas, & vel parum conveniens perſonae riſus, (quem non ignarus rationis populo dabat) & contracta etiam cervicula. Quidquid horum alter feciſſet, foediſſimum videretur. Quare norit ſe quiſque, nec tantum ex communibus praeceptis, ſed etiam ex natura ſua capiat conſilium formandae actionis. Neque illud tamen eſt nefas, ut aliquem vel omnia vel plura deceant. Hujus quoque loci clauſula ſit eadem, neceſſe eſt, quae ceterorum eſt, regnare maxime modum. Non enim comoedum eſſe, ſed oratorem volo. Quare neque in geſtu perſequemur omnes argutias, nec in loquendo diſtinctionibus, temporibus, affectionibus moleſte utemur: ut ſi ſit in ſcena dicendum,

Quid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem,
Cum arceſſor ultro? an potius ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias?

Hic enim dubitationis moras, vocis flexus, varias manus, diverſos nutus actor adhibebit. Aliud oratio ſapit, nec vult nimium eſſe condita. Actione enim conſtat, non imitatione. Quare non immerito reprehenditur.

rietatem & perſonarum motum, dicuntur quaedam comoediae *ſtatariae*, quaedam *motoriae*: de quibus vide *Donatum* in *Terentium*. TURNEB. *agitatoria*. Baſil. Par. Gryph. Vidov.

Fuit enim.] *Sit enim*. Voſſ. pr. tert.

Demetrii.] *Demetri*. Voſſ. tert.

Annotandae magis.] *Annotandae memoriae magis*. MSS. Bodl. Alm. Andr.

Et ingrediendo.] *Et in ingrediendo*. V. C. Alm. *& egrediendo*. marg. Baſil. hoc etiam de Puella Ovidius III. art. 301. ita effert,

Haec movet arte latus, tunicisque fluentibus auras
Excipit, extenſos fertque ſuperba pedes.

Dextra latere.] *Dextro* legendum eſſe, ne admonendi quidem ſumus. REGIUS.

Praeter Demetrium.] *Niſi Demetrium*. Voſſ. pr. tert. deerat *praeter*. V. C. Alm.

Omnia ſtatura.] *Omnia quaſi ſtatura*. MS. Bodl. Andr. Ald. *omnia quali ſtatura*. V. C. Alm.

Parum conveniens.] *Pater*. Voſſ. tert.

Riſus.] *Et riſus*. Voſſ. tert.

Horum alter.] *Aliter* quoſdam legiſſe Aſcenſius indicat.

Clauſula ſit] *Sit* abeſt V. C. Alm.

Regnare modum.] De quo ne notum illud Horatii *Eſt modus in rebus* &c. repetamus, ſolum hunc Pindari locum ex Olymp. od. 13. ſubjicere voluimus

Ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον. Νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος.
Sequitur vero in quolibet modus.
Intelligere vero occaſio eſt optima. ALMEL.

Nec in geſtu.] *Nec* deeſt V. C. Alm. *in* deeſt in Obr.

Temporis affectationibus.] *Efficlionibus* mihi videtur eſſe legendum, nec ignoro *affectionibus* a quibuſdam legi. REGIUS. deſunt *temporibus affectationibus*. V. C. Alm. *Affectibus*. Ald. marg. Colon. *efficlionibus*. Baſil. Par. *efficlionibus*. Gryph. Steph. Colin. Vidov. *affectibus* vel *affectionibus*. marg. Steph. *affectionibus*. Voſſ. ſec. Leid. Ox. Obr.

Citemur.] *Putemur*. V. C. Alm.

Hic enim eſt dubitationes, moras.] Depravatus hic locus ſic emendari poteſt. *eſt* enim verbum videtur expungendum, & *dubitatione*, litera *s* eraſa, legendum. REGIUS. *dubitatione*. V. C. Alm. Locat. Colin.

Nutus.] *Tutius*. Voſſ. pr.

Eſſe condicta.] C litera expuncta, *condita* mihi legendum videtur. REGIUS.

Pro-

ditur pronuntiatio vultuoſa, & geſticulationibus moleſta, & vocis mutationibus reſultans. Nec inutiliter ex Graecis veteres tranſtulerunt, quod ab his ſumptum Lenas Popilius poſuit, eſſe *hanc inotioſam actionem*. Optime igitur idem, qui omnia, Cicero praeceperat, quae ſupra ex oratore poſui: quibus ſimilia in Bruto de Marco Antonio dicit. Sed jam recepta eſt actio paullo agitatior, & exigitur, & quibuſdam partibus convenit: ita tamen temperanda, ne, dum actoris captamus elegantiam, perdamus viri boni & gravis auctoritatem.

Pronunciatio vultuoſa.] Vulgo ſolent *vultuoſum* accipere pro *triſti* & *ſevero*: attamen apud Ciceronem & Fabium ſignificat *crebras vultus mutationes*, quales fiunt ab hiſtrionibus. TURNEB.

Moleſta & vocis mutationibus.] Haec deſunt V. C. Alm. *moleſte.* Voſſ. pr.

Ab his ſumptum] *A nobis.* marg. Baſil.

Lenas.] *Lenax.* Voſſ. ſec.

Inotioſam actionem.] Videtur Popilius vertiſſe *ἄσχολον ὑπόκρισιν*, id eſt, *inotioſam actionem*, quae multis negotiis geſticulandi vultumque fingendi occupatur. TURNEB. pro *inotioſam* legendum omnino *motoſam*, ut e codice MS. a Bongarſio commodato emendavit Salmaſius ad Treb. Poll. Gallien. cap. 8. Actio *motoſa* eſt *ἡ μιμώδης*, mimica & geſticulatoria. COLOMES. *mucoſam.* Andr. *jocoſam.* marg. Baſil. Vaſc. Steph. *injocoſam* Voſſ. pr. tert.

Ex oratore.] Cap. 19.

In Bruto.] Cap. 38.

Paullo agitatior.] *Paullo etiam agitatior.* Obr.

Agitatior, &c.] *Agitatior etiam eſt.* Voſſ. ſec. Par. Vaſc. Gryph. Steph. Colin. Vidov. *agitatior etiam exigitur.* Locat. *agitatior & jam ex.* Ald. Baſil. *ſed etiam recepta & a. p. agitatior & ex.* V. C. Alm.

Digitized by Google

M. FAB. QUINCTILIANI
DE
INSTITUTIONE ORATORIA
LIBER DUODECIMUS.

PROOEMIUM.

Ventum eſt ad partem operis deſtinati longe graviſſimam. Cujus equidem onus ſi tantum opinione prima concipere potuiſſem, quanto me premi ferens ſentio, maturius conſuluiſſem vires meas. Sed initio pudor omittendi, quae promiſeram, tenuit: mox, quamquam per ſingulas prope partes labor creſceret, ne perderem, quae jam effecta erant, per omnes difficultates animo me ſuſtentavi. Quare nunc quoque, licet major quam umquam moles premat, tamen proſpicienti finem mihi conſtitutum eſt vel deficere potius, quam deſperare. Fefellit autem, quod initium à parvis ceperamus: mox velut aura

Oratorem finiit Cato, *virum bonum dicendi peritum.* Superioribus igitur libris Fabius oratori tribuit dicendi peritiam: hoc libro oratoris mores format, officiaque praeſcribit: quo nomine eſt ſummopere commendandus, quia partem ab omnibus praetermiſſam tractavit. Turneb.

Onus ſi tantum.] *Onus ſit ſi tantum.* Voſſ. pr. tert.

Concipere.] *Incipere.* Voſſ. pr. tert.

Premi.] *Prime.* Voſſ. pr. tert.

Sed initio.] Cum propoſuit *magnitudinem* & *difficultatem*, attentionem conciliavit: nunc vero cauſas affert, quamobrem inſtitutum opus non omiſerit. erat enim pollicitus inſtitutionem oratoriam ſuis familiaribus, ut ſcribit in praefatione. & alioqui turpe erat deſiſtere, cum propinquus eſſet finis. Turneb. *ſed initio pudore omittendi quae promiſeram, mox &c.* Obr.

Per ſingulas prope partes.] *Quoque partes.* Locat. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov.

Creſceret.] *Creſcent.* Voſſ. pr. tert.

Suſtentavi.] *Suſtentavit.* V. C. Alm.

Licet majori quam unquam mole premar.] MS. Bodlejanus; Aldus, Sichardus, editio Pariſienſis, Vaſcoſanus, & Stephanus, noſtram hanc lectionem confirmant. Quae quidem cum per ſe elegans eſt & accurata, miror quo conſilio ejecta eſt editione Lugdunenſi, inferiâ alterâ, ſaltem non magis nitidâ, *Licet major quam unquam moles premat.* Gibson. *major quam unquam moles premat.* V. C. Alm. Voſſ. omn. Vall. lib. Obr. marg. Baſil. niſi quod Voſſ. pr. & tert. pro *umquam*, *antea* habent. Et elegantem hanc quoque lectionem cur repudiemus, non video. Ovid. I I. Triſt. 221.

Non ea te moles Romani nominis urguet.

Burm.

Deficere.] *Efficere.* Voſſ. pr.

Fefellit autem.] Aperit cauſas erroris: ac reliqua, quae dixit, à *metaphora nautica* ſunt deſumpta, eſt tamen quibuſdam in partibus *allegoria.* Turnebus.

Coeperamus.] Citra diphthongum *ceperamus*, mihi legendum videtur, ut intelligatur ſumpſeramus. Regius. *coeperamus.* Voſſ. ſec. Ald. & Obr.

ſed

aura ſolicitante provecti longius, dum tantum nota illa, & pleriſque artium ſcriptoribus tractata praecipimus, nec adhuc à litore procul videbamur, & multos circa velut iiſdem ſe ventis credere auſos habebamus. Jam cum eloquendi rationem noviſſime repertam, pauciſſimiſque tentatam ingreſſi ſumus, rarus, qui jam procul à portu receſſiſſet, reperiebatur. Poſtquam vero nobis ille, quem inſtituebamus, orator, à dicendi magiſtris dimiſſus, aut ſuo jam impetu fertur, aut majora ſibi auxilia ex ipſis ſapientiae penetralibus petit: quam in altum ſimus ablati, ſentire coepimus. Nunc *coelum undique & undique pontus.* Unum modo in illa immenſa vaſtitate cernere videmur M. Tullium, qui tamen ipſe, quamvis tanta atque ita inſtructa nave hoc mare ingreſſus, contrahit vela, inhibetque remos, & de ipſo demum genere dicendi, quo ſit uſurus perfectus orator, ſatis habet dicere. At noſtra temeritas etiam mores ei conabitur dare, & aſſignabit officia. Ita nec antecedentem conſequi poſſumus, & longius eundum eſt, ut res feret. Probabilis tamen cupiditas honeſtorum, & vel tutioris audaciae eſt tentare, quibus paratior venia eſt.

ſed ſecundis curis emendavit *ceperamus.*

Solicitante.] *Solicitantem.* Voſſ. pr. tert.

Dum tantum nota.] *Dum tam.* V. C. Alm. id eſt *tamen*, ut eſt in marg. Baſil.

Procul.] *Preut.* Voſſ. tert.

Circa.] *Circum.* Obr.

Jam cum eloquendi.] Ait rationem *eloquendi* noviſſime repertam, quia antiqui oratores utebantur oratione horrida, nec in uſu erat compoſitio numeroſa, quae primum eſt reperta a *Thraſymacho* & *Georgia*, deinde emendata ab *Iſocrate.* TURN.

Tentatam.] *Recitatam.* marg. Baſil. *tentatur.* Voſſ. pr.

Rarus.] *Ratus quae.* Locar. marg. Vidov.

Reperiebatur.] *Reperietur.* V. C. Alm. *rapiebatur.* Locar.

Poſtquam vero.] Superioribus libris ea tractavit *Fabius*, quae doceri ſolent à rhetoribus. hoc libro, quae etiam ſtudia ejus eſſe debeant, explicat: docet jus civile diſcendum, philoſophiamque. TURNEB.

A dicendi.] *A* deeſt Voſſ. pr. tert.

Majora ſibi auxilia.] *Matura ſibi auxilia.* marg. Baſil.

Sumus ablati.] *Simus* recte legitur. REGIUS.

Nunc coelum undique.] Hemiſtichium eſt ex quinto Aeneidos, quo ſignificat Virgilius, navem eſſe in medio mari. TURNEB. in aliis codicibus Virgilii lib. v. 9. eſt, *Maria undique & undique coelum. & undique* abeſt Voſſ. pr.

Unum modo.] *Medum.* Voſſ. pr.

Ita inſtructa nave.] *Iſta inſtructa varie.* Voſſ. pr. *tam inſtr. nave.* Obr.

Contrahit.] *Contrahet.* Voſſ. pr.

Inhibetque remos.] *Inhibentur remi & naves*, quum non ſolum remi ſuſtinentur, ſed potius navis in contrarium agitur, id eſt, in puppim navigatur. Praeterea ſe comparat cum Cicerone, partemque ab eo & ab aliis praetermiſſam ſe tractaturum pollicetur. TURNEB. vide de hac locutione ſummum Gronov. IV. obſ. 26. ubi dubitat, an non *remis* ſit legendum.

Ut res feret.] *Ut res paret.* V. C. Alm. *ut res fieret.* Voſſ. pr. tert. *eundum eſt. Ut res feret: probabilis* ita diſtinguit Locat. & alios feciſſe Aſcenſius indicio eſt. unde Rollinum credo habere, quod velit illa *ut res feret* jungi ſequentibus. ſed male; *velut* non habent Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *vel.* Steph. Vaſc.

Probabilis.] *Laudabilis* Francius conjiciebat.

Honeſtorum.] *Heneſtarum.* Voſſ. pr.

Vel tutioris.] *Velut tutioris.* Obr.

Tutioris audaciae.] *Relitioris audientiae.* V. C. Alm. *tutioris audentiae.* Voſſ. pr. tert. Obr. marg. Steph. Vaſc. *audiente.* MS. Bodl.

CAPUT I.

Non poſſe oratorem eſſe, niſi virum bonum.

I. Sit ergo nobis *orator*, quem inſtituimus, is, qui à M. Catone finitur, *vir bonus, dicendi peritus*. Verum id, quod ille poſuit prius, etiam ipſa natura potius ac majus eſt, utique *vir bonus*. Id non eo tantum, quod ſi vis illa dicendi malitiam inſtruxerit, nihil ſit publicis privatiſque rebus pernicioſius eloquentia, ſed nos quoque ipſi, qui pro virili parte conferre aliquid ad facultatem dicendi conati ſumus, peſſime mereamur de rebus humanis, ſi latroni comparemus haec arma, non militi. Quid de nobis loquor? Rerum ipſa natura in eo, quod praecipue indulſiſſe homini videtur, quoque nos à ceteris animalibus ſeparaſſe, non parens, ſed noverca fuerit, ſi facultatem dicendi, ſociam ſcelerum, adverſam innocentiae, hoſtem veritatis invenit. Mutos enim naſci, & egere omni ratione ſatius fuiſſet, quam providentiae munera in mutuam perniciem convertere. Longius tendit hoc judicium meum. Neque enim tantum id dico, eum, qui ſit ora-

Caeteri rhetores hanc partem omiſerunt, quia temporibus Socratis à philoſophia ſeparata fuit eloquentia. Fabius autem philoſophiam moralem conatur oratori aſſerere, quem negat eſſe poſſe ſine morum probitate. TURNEB.

Quem conſtituimus.] *Inſtituimus* ſcribitur. REGIUS. *conſtituimus.* V. C. Alm. Voſſ. tert. Val. lib. quod probat Aſcenſius & explicat, definimus, quia jam non de inſtituendo, ſed conſtituendo agit. ſed *inſtituimus* poteſt ſumi in praeterito tempore, nempe, in prioribus libris.

Is qui a M.] *Et quare M.* Voſſ. tert.

Vir bonus dicendi peritus.] Plato in Gorgia: *τὸν γὰρ μέλλοντα ὀρθῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι, δίκαιον ἄρα δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιστήμονα τῶν δικαίων.* Cicero pro Caecina; *Ita bonus & juſtus vir eſt, ut natura, non diſciplina conſultus eſſe videatur; ita peritus ac prudens, ut ex jure civili non ſcientia ſolum quaedam, verum etiam bonitas nata videatur.* Gellius lib. 18. cap. 5. *Antonius Julianus Rhetor, vir bonus & facundiae florentis.* Rutilius Numatianus Itinerarii lib. 1.

Hic docuit, qualem poſcat facundia ſedem,
Ut bonus eſſe velit, quiſque diſertus erit.

Plinius Junior lib. 4. Epiſt. 7. *Herennius Senecio mirifice Catonis illud de Oratore in hunc e contrario vertit, Orator eſt vir malus dicendi imperitus.* COLOMES.

Etiam ipſa.] *Etiam* deeſt. V. C. Alm.

Id non eo tantum, quod ſi.] Hic locus ad ſenſus abſolutionem aut *ſpectat* verbum, aut ſimile deſiderat. *ut* certe loco illius *quod* reponendum contenderim, ut legatur *id non eo tantum, ut ſi vis.* &c. REGIUS. *Id* omittit Steph. *ut ſi.* Baſil.

Sed quoque ipſi.] *Noſque ipſi.* Voſſ. omn. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *nos quoque.* V. C. Alm.

Quod praecipue indulſiſſe homini videtur.] Haec deerant V. C. Alm.

Indulſiſſe.] *Incluſiſſe.* Voſſ. pr. *indulxiſſe.* Voſſ. ſec.

Nos quoque a ceteris.] Semidocti alicujus temeritate factum eſt, ut hic ſenſus ex aperto & candido obſcurior difficiliorque redderetur. Is enim, quicumque fuerit, putavit, illud *quoque* conjunctionem eſſe, eoque illi pronomini *nos* ſubjiciendam, non animadvertens hoc loco eſſe ablativum, cum illa copula *que* colligatum; ac idcirco ante illud pronomen *nos* collocandum, ut legatur, *quoque nos a ceteris.* REGIUS. *quo nos.* V. C. Alm.

Quoque nos à caeteris.] Hic locus tractatus eſt *à Fabio lib. 2. cap. 17.* ubi docet caetera animalia appellari muta: unde & Graeci vocant *ἄλογα.* quanquam hoc alii referunt ad rationis defectum. TURNEB.

Mutos enim.] *Multos enim.* Voſſ. ſec tert. *muta.* Voſſ. pr.

Longius tendit.] *Tendit* abeſt a Voſſ. pr. tert.

Neque enim.] Sententiae hujus eſt ſenſus, *nihil eſſe*

orator, *virum bonum eſſe oportere:* ſed ne futurum quidem oratorem, niſi virum bonum. Nam certe neque intelligentiam conceſſeris iis, qui, propoſita honeſtorum ac turpium via, pejorem ſequi malint: neque prudentiam iis, qui in graviſſimas frequenter legum, ſemper vero malae conſcientiae, poenas à ſemetipſis improviſo rerum exitu induantur. Quod ſi *neminem malum* eſſe, *niſi ſtultum* eumdem, non modo à ſapientibus dicitur, ſed vulgo quoque ſemper eſt creditum: certe non fiet umquam ſtultus, orator. Adde quod ne ſtudio quidem operis pulcherrimi vacare mens, niſi omnibus vitiis libera, poteſt: primum quod in eodem pectore nullum eſt honeſtorum turpiumque conſortium: & cogitare optima ſimul ac deterrima non magis eſt unius animi, quam ejuſdem hominis bonum eſſe ac malum. Tum illa quoque ex cauſſa, quod mentem tantae rei intentam, vacare omnibus aliis, etiam culpa carentibus, curis oportet. Ita demum enim libera, ac tota, nulla diſtringente atque alio ducente cauſſa, ſpectabit id ſolum, ad quod accingitur. Quod ſi agrorum nimia cura, & ſolicitior rei

eſſe poſſe utilius & honeſtius, quam ſi orator aliquis ſit vir bonus. imo vero niſi vir bonus fuerit, orator eſſe non poterit. *Idem.*

Eum qui ſit orator.] *Eum qui miſit orator.* V. C. Alm.

Sed ne futurum quidem oratorem.] Abſunt haec a V. C. Alm.

Nam certe.] Ratiocinatione utitur, cujus major eſt a *repugnantibus*, minor a *conſequentibus*, & a teſtimonio *ſapientum.* TURNEB.

Malint.] *Mallent.* Voſſ. ſec. tert. *malunt.* Locat. Ald.

Iis, qui in graviſſimas.] *Iis cum in.* Voſſ. pr. *prudentiam cum in.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. Loc. Obr. *prudentiam qui.* Ald. Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Inducantur.] *Induantur.* MSS. Alm. Voſſ. omn. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Vidov. Par. & ita veteres editiones habuiſſe ex Badii notis colligo, qui dubitat utrum rectius *indicantur*, an *inducantur.* certe *indui in laqueos* paſſim occurrit, & hic *induantur* probat Gebh. ex MSS. Palatinis lib. III. crep. 5. & Gronov. ad Senec. Herc. Fur. 1312. vide ſupra ad lib. v. 7. ubi eadem varietas. BURM.

A ſapientibus dicitur.] *Sapientibus dicitur.* V. C. Alm.

Adde.] Non habet V. C. Alm.

Primum, quod in &c.] Argumentum eſt à *contrariis.* etenim contraria in eodem eſſe non poſſunt. Caeterum Chryſippus exiſtimavit *animum eſſe in pectore*, ideoque ſic locutus eſt Fabius. TURNEB. *primum quod ſi in.* V. C. Alm. *primumque in.* Voſſ. ſec.

Conſortium.] Senec. de conſt. cap. v. *turpitudo introire eo, ubi virtus honeſtumque eſt, non poteſt.* ALMEL.

Oportet.] *Oportet.* V. C. Alm.

Vacare omnibus.] Conferenda haec cum illis, quae lib. x. c. 3. dixit. *Nam ſi non niſi refecti, non niſi hilares, non niſi aliis omnibus curis vacantes ſtudendum exiſtimaremus, ſemper erit, propter quod nobis ignoſcamus.* ALMEL.

Ducente cauſa.] Malebat *cura* Rollinus.

Quod ſi agrorum nimia cura.] Sic quidem legitur, & recte omnibus fere legi videtur, ſed parum Fabii propoſito nimia agrorum cura convenire videtur; neque enim de ruſticis, ſed de Urbanis hic verba fiunt. ac de iis demum, qui arti oratoriae ſtudent. qui certe in colendis agris minime ſolent occupari. quare loco *agrorum* auſim contendere *corporum* eſſe legendum, quamvis nulla mihi exemplaria adſtipulentur. REGIUS. *corporum nimia cura* legunt Aldus, Sichardus, Pariſienſis editio, aliaeque. Majori certe ratione, quam quâ editio Lugdunenſis *agrorum* poſuit; partim quod antiqui illi ſemper mentionem agriculturae honorificentiorem faciunt, quam ut in eâ providendâ nimium operae inſumi poſſe exiſtimarent; partim quod *effoeminatam corporis curam* proba illa ac robuſta ingenia maxime damnarent. GIBSON. *agrorum* tamen habent MSS. Alm. Voſſ. omn. Loc. Vidov. Obr. marg. Baſil. Gryph. Steph. & nos praetulimus. nam agit tantum de iis, quae tempus ſtudiis auferunt, licet laudabiles ſint occupationes. Si tamen, cum nimiae ſint, non ſinunt vacare oratoriae facultati, & etiam viros bonos, ut erant ruſticae rei dediti, patresfam. venandi ſtudioſos &c. diſtringunt: quid non facient

rei familiaris diligentia, & venandi voluptas, & dati ſpectaculis dies, multum ſtudiis auferunt (huic enim rei perit tempus, quodcumque alteri datur) quid putamus facturas cupiditatem, avaritiam, invidiam? quarum impotentiſſimae cogitationes ſomnos etiam ipſos, & illa per quietem viſa perturbant. Nihil eſt enim tam occupatum, tam multiforme, tot ac tam variis affectibus conciſum atque laceratum, quam mala mens. Nam & cum inſidiatur, ſpe, curis, labore diſtringitur: & jam, cum ſceleris compos fuerit, ſolicitudine, poenitentia, poenarum omnium exſpectatione torquetur. Quis inter haec literis, aut ulli bonae arti locus? Non hercle magis, quam frugibus in terra ſentibus ac rubis occupata. Age, non ad perferendos ſtudiorum labores neceſſaria frugalitas? Quid ergo ex libidine ac luxuria ſpei? Non praecipue acuit ad cupiditatem literarum amor laudis? Num igitur malis eſſe laudem curae putamus? Jam hoc quis non videt, maximam partem orationis in tractatu aequi bonique conſiſtere? Dicetne de his ſecundum debitam rerum dignitatem malus atque iniquus? Denique, ut maximam partem quaeſtionis eximam, demus id, quod nullo modo fieri poteſt, idem ingenii, ſtudii, doctrinae, peſſimo atque optimo viro

cient *vitia*, *cupiditas* &c. denique non recte corporis curae ſubjiceretur diligentia rei familiaris, quae optime agrorum curae convenit. BURMANNUS.

Et venandi.] Deerant V. C. Alm. *&* non habebat Voſſ. ſec.

Et dati ſpectaculis dies.] Quo fit, ut de anguſtia temporis ſemper conqueramus, ut eleganter noſter hoc libro cap. ult. ſed uterentur exemplo Ciceronis, qui de ſe pluribus agit pro Archia. cap. VI. ALMEL.

Huic enim rei, &c.] Alluſio eſt ad apophthegma Plinii: dicebat etiam *omne tempus perire, quod ſtudiis non impenderetur.* eſt autem locus comparationis à minori. TURNEB.

Etiam ipſos.] *Ipſos* non erat in V. C. Alm.

Per quietem viſa.] Hoc dictum eſt juxta phyſicos, qui *talia ajunt eſſe ſomnia, quales fuerint diurnae cogitationes*, phantaſia ſcilicet ſpecies reſervante. TURNEB. haec non capio. an cogitationes impotentiſſimae turbant viſa? immo contra, viſa turbare ſolent quietem & ſomnos; quare puto legendum *ſomnos etiam ipſos, ut illa per quietem viſa, perturbant.* etſi *illa* minus placeant. forte ut *mille per quietem viſa.* BURM.

Inſidiatur prae curis.] *Spe* loco illius praepoſitionis *prae* eſt legendum. REGIUS. *ſpecturis.* Voſſ. pr. tert. *prae curis.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. *inſidiatur pectori, ſpe, curis.* Obr. quod probare certe nequeo, neque malam mentem pectori inſidiari recte dici puto. ſed mala mens inſidias meditatur alteri cuicumque, quas dum molitur, ſpe, curis, labore diſtringitur; ubi vero compos eſt ſceleris, torquetur ſolicitudine &c. BURM.

Labore.] Deerat V. C. Alm.

Etiam cum ſceleris.] Eleganter loquendi ratio expoſcit, ut loco illius *etiam* haec copula *&* reponatur, hoc modo, *& cum ſceleris compos.* REGIUS. *& etiam.* Voſſ. tert. *& cum.* Ald. Colin.

Compos fuerit.] *Compoſuerit.* V. C. Alm.

Bonae arti locus.] *Bonae arti cultus.* Colon. Par.

Interea ſentibus.] *In terra* legendum eſſe, ne quidem admonitione indiget. REGIUS. ſolitos librarios ita aberrare patet ex Silii lib. XV. 411. ubi etiam pro *in terra*, *interea* ediderunt, ut & apud Val. Flac. I. 452. BURM.

Quid igitur.] *Quid ergo.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Num igitur malis eſſe laudem curae putamus?] *Non igitur*, &c. ſine interrogatione, editio Lugdunenſis. Sed ea lectio, meâ quidem ſententiâ, jejuna eſt, & impetum vireſque orationis perdit; neque congruit ei indignationi, quâ in pravos mores Fabius plerumque incurrit. Interrogative legunt, *Num igitur*, &c. MS. Bodlejanus; Aldus, Sichardus, Pariſienſis editio, Vaſcoſanus, & Stephanus. GIBSON.

Quaeſtionis eximiam.] Sic quidem legitur, ſed *i* vocali eraſa, *eximam* ut legatur, ſenſus expoſcit. REGIUS. *eximiam.* Voſſ. ſec.

Peſſimo.] *Peſſime.* Voſſ. tert.

Uter

viro: uter melior dicetur orator? Nimirum qui homo quoque melior. Non igitur umquam malus idem homo, & perfectus orator. Non enim perfectum eſt quidquam, quo melius eſt aliud. Sed, ne more Socraticorum nobiſmet ipſi reſponſum finxiſſe videamur, ſit aliquis adeo contra veritatem obſtinatus, ut audeat dicere, eodem ingenio, ſtudio, doctrina praeditum, nihilo deteriorem futurum oratorem malum virum, quam bonum. Convincamus hujus quoque amentiam. Nam hoc certe nemo dubitabit, omnem oratorem id agere, ut judici, quae propoſita fuerint, vera & honeſta videantur. Utrum igitur hoc facilius bonus vir perſuadebit, an malus? Bonus quidem & dicet ſaepius vera atque honeſta. Sed etiam ſiquando aliquo ductus officio (quod accidere, ut mox docebimus, poteſt) falſo haec affirmare conabitur, majore cum fide neceſſe eſt audiatur. At malis hominibus ex contemptu opinionis, & ignorantia recti, nonnumquam excidit ipſa ſimulatio. Inde immodeſte proponunt, ſine pudore affirmant. Sequitur in iis, quae certum eſt effici non poſſe, deformis pertinacia, & irritus labor. Nam ſicut in vita, ita in cauſſis quoque, ſpes improbas habent. Frequenter autem accidit, ut his etiam vera dicentibus fides deſit, videaturque talis advocatus, malae cauſſae argumentum. Nunc de iis dicendum eſt, quae mihi quaſi conſpiratione quadam vulgi reclamari videntur. *Orator ergo Demoſthenes non fuit?* atqui malum virum accepimus. *Non Cicero?* atqui hujus quoque mores multi reprehenderunt. Quid agam? magna reſponſi invidia ſubeunda eſt, mitigandae

Uter melior.] *Utinam melior.* Voſſ. pr.

Homo, &c.] *Homo erit, &c.* Obr.

Sed ne more Socrat.] Socratici philoſophi, ut *Plato* & *Xenophon*, dialogos ſcribere ſolent, & eas perſonas quibuſcum loquuntur, inducunt ea dicentes nonnunquam, quae non ſit difficile refutare, ac ſaepenumero inductionibus eum, quem alloquuntur, ſolent decipere. Turneb.

Nobiſmet ipſis.] *Nobiſmet ipſi.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. & Vallae lib.

Sit aliquis.] *Sit aliis.* V.C. Alm. *ſi ſit aliquis.* Ald.

Contra veritatem.] Badius dicit Regii codicem *varietatem* habuiſſe.

Deteriorem.] *Deteriore.* Voſſ. pr.

Dubitabit.] *Dubitavit.* V. C. Alm.

Oratorem.] *Orationem.* marg. Baſil.

Propoſita.] Deeſt hoc verbum V. C. Alm.

Dicet.] *Dicit.* Obr.

Atque honeſta. Sed etiam.] Francius ita diſtinguebat & legebat; *atque honeſta etiam. Si quando.*

Sed etiam ſi quando.] *Fabius* hoc libro docebit, nonnunquam ab *oratore*, id eſt, *viro bono*, turpia defendi, ſed tum cum magna officii aut Reipub. ratione ducetur. Turneb.

Majore cum fide.] Sic Ariſtoteles, cum tractat de probationibus ethicis, ait *mores praecipuam facere fidem.* Idem.

Ex conceptu opinionis.] Recte quidam legunt *contemptu.* mali enim negligunt hominum de ſe opinionem. Regius. *ex conceptu.* Locat. Ald. marg. Gryph. & Colin.

Sine pudore affirmant.] *Sine pondere.* Andr.

Ita in cauſſis.] *Ita* defuit V. C. Alm.

Irritus labor.] *Laboris.* Voſſ. pr.

Improbas.] *Improbes.* Voſſ. tert.

Videaturque talis advoc.] Sic Pollio pro Urbiniae haeredibus adverſarii cauſam malam eſſe dixit, quod defenderetur à Labieno. *auctor Fabius lib.* 4. Turneb.

Cauſae augmentum.] *Argumentum* ſenſus expoſcit. Regius.

Atqui malum virum accepimus.] *Virum* non habet Steph.

Atque hujus mores.] *Atqui* legendum eſt. Regius.

Subeunda eſt.] *Eſt* non habent Locat. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Mihi

gandae ſunt prius aures. Mihi enim nec *Demoſthenes* tam gravi morum dignus videtur invidia, ut omnia, quae in eum ab inimicis congeſta ſunt, credam, cum & pulcherrima ejus in republica conſilia, & finem vitae clarum legam. *Nec Marco Tullio* defuiſſe video in ulla parte civis optimi voluntatem. Teſtimonio eſt actus nobiliſſime conſulatus: integerrime provincia adminiſtrata: & repudiatus vigintiviratus: & civilibus bellis, quae in aetatem ejus graviſſima inciderunt, neque ſpe neque metu declinatus animus, quo minus optimis ſe partibus, id eſt, reipublicae, jungeret. Parum fortis videtur quibuſdam: quibus optime reſpondit ipſe, *non ſe timidum in ſuſcipiendis, ſed in providendis periculis*: quod probavit morte quoque ipſa, quam praeſtantiſſimo ſuſcepit animo. Quod ſi defuit his viris ſumma virtus, ſic quaerentibus, an oratores fuerint, reſpondebo, quomodo Stoïci, ſi interrogentur, an ſapiens Zeno, an Cleanthes, an Chryſippus, reſpondeant, magnos quidem illos ac venerabiles, non tamen id, quod natura hominis ſummum habet, conſecutos. Nam & Pythagoras, non *ſapientem* ſe, ut qui ante eum fuerunt, ſed *ſtudioſum ſapientiae* vocari voluit.

Mihi enim nec.] Illa particula *enim* expungenda videtur. REGIUS.

Gravi morum.] *Gravi erum.* V. C. Alm.

Congeſta.] *Geſta.* Voſſ. pr. tert.

Et pulcherrima.] *Et* deeſt V. C. Alm.

Et finem vitae clarum.] Poſt mortem Alexandri, cum imperaret Macedoniae Antipater, ac Demoſthenem, qui rebus Macedonum ſemper adverſus fuerat, in quodam templo concluſiſſet, Demoſthenes venenum, quod ſub gemma annuli habebat, hauſit, ſicque mortuus eſt. TURNEBUS.

Nec M. Tullio.] *Nec* deeſt V. C. Alm.

Conſulatus.] Reliqua uſque ad *& civilibus* deerant V. C. Alm.

Et repudiatus vigintiviratus.] Mortuo Caeſare quidam dicebant immutandum Reip. ſtatum, faciendamque *Ariſtocratiam*, ac eligendos *viginti viros* qui Remp. gubernarent. quod Cicero diſſuaſit, quum alioqui in *viginti* numeraretur. TURNEB. pudet certe talia ſub Turnebi nomine prodire, cum certe ille minime ignoraverit, agi de vigintiviris agro Campano dividundo, inter quos eſſe noluit Cicero, ut ex Dione & aliis docet Fabricius in Hiſtoria Ciceronis ad A. U. C. DCXCIV. ubi recte hunc Quinctiliani locum laudat. & Aſcenſius ex loco Ciceronis ad Atticum IX. ep. 2. indicaverat jam, ſed obſcurius. BURM.

Neque ſpe.] Deſunt V. C. Alm.

Animus quo.] Deſunt Voſſ. pr. *declinatus minus, quo minus.* Voſſ. tert.

Partibus id eſt reipb.] *Optimis partibus reipub. ſe jungeret.* Locat. *optimis, id eſt reipb. ſe jungeret.* Baſil. Colin.

Parum fortis.] *Pater fortis.* Voſſ. pr.

Praeſtantiſſimo.] Mallem, ſi per libros liceret, cum Francio *praeſentiſſimo*, ut ſupra jam lib. VI. cap. 4. & lib. II. 13. indicavimus, licet etiam hoc libro 14. *animi praeſtantiam* dicat, ubi etiam *praeſentiam* praeferrem. ſaepiſſime enim has confuderunt librarii voces. ita apud Valer. Max. II. VI. II. *animi praeſtantia*, ubi alii codices *praeſentia*. ut & paſſim apud alios. v. Ovid. XIII. Met. 757. Virgil. XII. 152. quam praeſenti vero animo cervicem jugulandam praebuerit, videri poteſt apud Fabricium in Ciceronis hiſtoria ſub finem. BURMANNUS.

Sic quaerentibus.] *Hic* malebat Francius.

Si interrogarentur.] *Interrogentur* eſt legendum. REGIUS. *interrogarentur.* Locat.

An Chryſippus.] *An Chryſippus: ipſi reſpondeant.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Loc. Ald. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Nam & Pythagoras.] Cum ante *Pythagoram* arroganti nomine plerique σοφοὶ, id eſt, *ſapientes*, nominarentur, *Pythagoras* Leonti Phliaſiorum tyranno dixit ſe philoſophum, id eſt, *ſapientiae ſtudioſum* eſſe. inde invaluit, ut reliqui philoſophi appellarentur. TURNEB. vide quae habet Menag. in obſer. ad Laërt. p. 5. edit. Lond. ALMEL. Cicer. v. Tuſc. 3.

Sapientem ſe & caeteri qui ante.] *Ut* loco illius *&* reponatur, hoc modo, *ut caeteri.* REGIUS. *caeteri* nullus fere codex agnoſcit.

Pru-

voluit. Ego tamen ſecundum communem loquendi conſuetudinem ſaepe dixi, dicamque, *perfectum oratorem* eſſe Ciceronem, ut amicos & *bonos viros*, & *prudentiſſimos* dicimus vulgo, quorum nihil niſi perfecte ſapienti datur. Sed cum proprie, & ad legem ipſam veritatis loquendum erit, eum quaeram oratorem, quem & ille quaerebat. Quamquam enim ſtetiſſe ipſum in faſtigio eloquentiae fateor, ac vix, quid adjici potuerit, invenio, fortaſſe inventurus, quod adhuc abſciſſurum putem fuiſſe, (nam fere ſic docti judicaverunt, *plurimum in eo virtutum*, *nonnihil fuiſſe vitiorum :* & ſe ipſe multa ex illa juvenili abundantia coërcuiſſe teſtatur) tamen quando nec ſapientis ſibi nomen, minime ſui contemptor, aſſeruit, & melius dicere, certe data longiore vita, & aetate ad componendum ſecuriore, potuiſſet: non maligne crediderim, defuiſſe ei ſummam illam, ad quam nemo propius acceſſit: Et licebat, ſi aliter ſentirem, fortius id & liberius defendere. An vero M. Antonius *neminem à ſe viſum eloquentem*, quod tanto minus erat, profeſſus eſt: ipſe etiam M. Tullius *quaerit adhuc eum*, & tantum imaginatur ac fingit: ego non audeam dicere, aliquid in hac, quae ſupereſt, aeternitate inveniri poſſe, eo, quod fuerit, perfectius?

Prudentiſſimos.] *Prudentiſſime.* V. C. Alm. Gallaeus volebat, *ut amicos & bonos viros & prudentes dicimus vulgo perfectos, quorum* &c. ut *perfectos* a librariis propter repetitam bis vocem ſit omiſſum, & ex *prudentis*, pro *prudentes*, factum ſit *prudentiſſimos.*

Sed cum proprie.] Nam in *oratione ad Brutum* Cicero adhuc quaerit oratorem perfectum, nec ullum fuiſſe putat. Turneb.

Eum quaeram.] *Quaeram* deeſt V. C. Alm.

Quaerebat.] Non habet hanc vocem Obr.

Quanquam enim.] *Quae. quanquam.* Voſſ. pr. tert.

Faſtigio eloquentiae.] *Eloquentiae* deerat V. C. Alm.

Ac vix quid adjici.] Sic Fabius 6. ait in Cicerone potius reperiri poſſe, quod *detrahatur*, quam quod *adjiciatur.* Turneb.

Adjici poterit.] *Potuerit* emendate legitur. Regius.

Quod adhuc.] *Quid.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Ex illa juvenili.] *Illa* deeſt V. C. Alm. qui & *ſapientiſſimum ſibi nomen.*

Longiore vita, aetate ad componendum ſecuriore.] Pro *ſecuriore* ſi legeretur *ſeveriore*, ſenſui fortaſſe magis conveniret. Regius. *Aetate ad componendum ſeveriore*, eleganter de Cicerone dictum, qui à nonnullis propter nimiam abundantiam reprehenditur. Et fatetur Quinctilianus, plurima eum melius fuiſſe dicturum, ſi *aetate ſeveriore* (quâ ſcilicet ubertas illius immortalis paulum coërceretur) ſcripſiſſet. Lectionem igitur hanc merito ſuffeciſſe me arbitror in locum iſtius, *aetate ad componendum ſecuriore*, impulſum auctoritate optimorum Codicum. Gibson. *longiora ut & tempore ad comp. ſecuriore.* V. C. Alm. *longiore vita & ſe ad componendum ſecuriore.* Voſſ. ſec. *longiore vita aetate a. e. ſeveriore.* Ald. *longiore vita aetate a. e. ſecuriore.* Locat. ego ex veſtigiis Almel. codicis legerem *data longiore vita & tempore ad componendum ſecuriore :* quia turbulentiſſimis temporibus vixit, quibus ſecurum vix erat eloquentiae vires exſerere, ut expertus eſt propter Philippicas ſuas Cicero. poſſet & ex Voſſiani codicis veſtigiis legi, *& ſeculo ad componendum ſecuriore*, quod gloſſator expoſuit per *aetate.* Burm.

Si aliter ſentirem.] *Si aliud.* Locat. Par. Vaſc. Steph. Colin. Vidov. *ſic aliter.* Voſſ. tert.

Id & liberius.] *Id liberiusque.* V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

An vero M. Antonium.] Nam in libro quodam ſcripſit *Antonius*, *multos ſe vidiſſe disertos*, *eloquentem neminem.* poſſet tamen aliquis *eloquens* eſſe, qui non eſſet *perfectus orator.* Turneb. Cicer. Orat. 5.

Quod tanto minus.] *Quod cominus.* Voſſ. pr. tert.

Quaerit adhuc.] *Quaerit hunc eum & tantum.* Voſſ. ſec. *quaerit hũ.* Voſſ. tert. Cicer. Orat. 2. & III. de Orat. 22. & ſeqq.

Quas ſupereſt.] *Quae ſuper.* Voſſ. ſec.

Perfectius.] *Perfectus.* Voſſ. tert.

fectius ? Tranſeo illos, qui Ciceroni ac Demoſtheni ne in eloquentia quidem ſatis tribuunt : quamquam neque ipſi Ciceroni Demoſthenes videatur ſatis eſſe perfectus, quem *dormitare* interim dicit : nec Cicero Bruto Calvoque, qui certe compoſitionem illius etiam apud ipſum reprehendunt : nec Aſinio utrique, qui vitia orationis ejus etiam inimice pluribus in locis inſequuntur. Concedamus ſane (quod minime natura patiatur) repertum eſſe aliquem malum virum, ſumme diſertum: nihilo tamen minus oratorem eum negabo. Nam nec omnibus, qui fuerint manu prompti, viri fortis nomen conceſſerim, quia ſine virtute intelligi non poteſt fortitudo. An ei, qui ad defendendas cauſſas advocatur, non eſt opus fide, quam nec cupiditas corrumpat, nec gratia avertat, nec metus frangat, ſed proditorem, transfugam, praevaricatorem donabimus oratoris illo ſacro nomine ? Quod ſi mediocribus etiam patronis convenit haec, quae vulgo dicitur, *bonitas*, cur non orator ille, qui nondum fuit, ſed poteſt eſſe, tam ſit moribus, quam dicendi virtute perfectus ? Non enim forenſem quamdam inſtituimus operam, nec mercenariam vocem, nec (ut aſperioribus verbis parcamus) non inutilem ſane litium advocatum, quem denique *cauſſidicum* vulgo vocant ; ſed virum, cum ingenii natura praeſtantem, tum vero tot pulcherrimas artes penitus mente complexum, datum tandem rebus humanis, qualem nulla antea vetuſtas cognoverit, ſingularem, perfectumque undique, optima ſentientem, optimeque dicentem. In hoc quota pars erit, quod aut innocentes tuebitur, aut impro-

Videatur ſatis eſſe.] *Videatur eſſe.* Obr.

Nec Cicero Bruto.] Nam Brutus in epiſtola ad Ciceronem, Ciceronem appellat *fractum* & *elumbem :* Calvus autem *diſſolutum* & *enervem.* auctor Tacitus in dialogo. Turneb.

Nec Aſinio utique.] *Utrique* legitur recte, & *inſequuntur* pro illo *conſequuntur.* Regius. *utique* & *conſequitur.* Locat. *ne Caſinio.* Voſſ. tert.

Aſinio.] *Aſinius Pollio* in multis *Ciceronem* reprehendit. ejus filius librum compoſuit, quo patrem ſuum eloquentiorem eſſe *Cicerone* oſtendit. auctor Caecilius in epiſtolis. Turneb.

Pluribus locis.] *Pluribus in locis.* MSS. Colb. Voſſ. pr. Loc. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidqv. Par.

Patiatur.] *Patitur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Eſſe aliquem.] *Eſt aliquem.* Voſſ. tert.

Nam nec.] *Nam* deeſt V. C. Alm.

Ad defendendas cauſas.] *Ad emendandas cauſas.* Voſſ. pr. tert. & *advocato* iidem.

Gratia avertat.] *Gratia vertat.* V. C. Alm. Francius malebat *evertat.* male; *avertat* a cauſa clientis.

Tam ſit moribus.] *Tam ſi m. q. d. v. profectus.* Voſſ. ſec. *tam ſit moribus qui.* Baſil.

Non enim forenſem.] Appellat *forenſem operam*, cauſidicum vulgarem & formularium, qui ſaepenumero verſatur in foro. Turneb.

Nec (ut aſperioribus, &c.] *Rabulam* voluit dicere, qua ex cauſa proverbio circunferebatur, *canina eloquentia*, quia nonnulli in foro rixari ſolebant, & optimum quenque allatrare. Poteſt etiam referri ad *calumniatores* & *praevaricatores.* Idem. Francius volebat, *& (ut a. v. p.) non inutilem.*

Litium.] *Licitum.* Voſſ. pr. tert. *non utile ſane, quem*, omiſſa voce *litium.* V. C. Alm. forte *nec (u. a. v. p.) non inutilem plane advocatum.* nam an *litium advocatus* recte dicatur dubito.

Litium advocatum.] Tacitus in dialogo actores cauſarum ſuo tempore appellatos fuiſſe ait *advocatos* & *cauſidicos.* ita nomen oratoris duntaxat dabatur eximiis patronis. Turneb. quid *cauſſidici* differant ab *Oratoribus*, vide ad Petron. cap. xlvi.

In hoc quota pars erit.] Antea dixit in *mediocribus patronis* deſiderari bonitatem, nunc vero docet longe majores eſſe virtutes *perfecti oratoris.* Turneb.

improborum ſcelera compeſcet, aut in pecuniariis quaeſtionibus veritati contra calumniam aderit? Summus ille quidem in his quoque operibus fuerit, ſed in majoribus clarius elucebit, cum regenda ſenatus conſilia, & popularis error ad meliora ducendus. An non talem quemdam videtur finxiſſe Virgilius, quem in ſeditione vulgi, jam faces & ſaxa jaculantis, moderatorem dedit?

Tum pietate gravem ac meritis ſi forte virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectiſque auribus adſtant.

Habemus igitur ante omnia *virum bonum*, poſt haec adjecit *dicendi peritum*,

Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.

Quid? non in bellis quoque idem ille vir, quem inſtituimus, ſi ſit ad praelium miles cohortandus, ex mediis ſapientiae praeceptis orationem trahet? Nam quomodo pugnam ineuntibus, tot ſimul metus laboris, doloris, poſtremo mortis ipſius exciderint, niſi in eorum locum pietas, & fortitudo, & honeſti praeſens imago ſucceſſerit? Quae certe melius perſuadebit aliis, qui prius perſuaſerit ſibi. Prodit enim ſe, quamlibet cuſtodiatur, ſimulatio: nec umquam tanta fuerit eloquendi facultas, ut non titubet ac haereat, quoties ab animo verba diſſentiunt. Vir autem malus aliud dicat neceſſe eſt, quam ſentit. Bonos numquam honeſtus ſermo deficiet, numquam rerum optimarum (nam iidem etiam prudentes erunt) inventio: quae etiam ſi lenociniis deſtituta ſit, ſatis tamen natura ſua ornatur: nec quidquam non diſerte, quod honeſte, dicitur. Quare juventus, imo omnis aetas (ne-

Turneb. inſolentior haec locutio, pro *quota pars erit, quae tuebitur*: non tamen auſim contra codices omnes mutare.

In pecuniariis quaeſtionibus.] *In pecuniarum nominibus.* Voſſ. pr. tert.

Addiderit.] Tribus literis eraſis *aderit* manifeſte legendum eſt cum interrogatione. Regius. omittit hoc verbum V. C. Alm.

Summis.] *Summus* legendum eſſe nemo non videt. Regius.

Sed in majoribus.] *In* deeſt Voſſ. pr. tert.

An non talem.] Hac ſimilitudine Virgilius eſt ſequutus Catonis definitionem. nam initio *oratorem virum eſſe bonum* ſignificavit, deinde adjecit *dicendi peritiam.* Turneb.

Moderatorem dedit.] *Moderatorem dedit animi.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. *moderatore.* Voſſ. pr. tert.

Tum pietate.] Virg. 1. Aeneïd. 155.

Poſt haec adjecit.] *Adjiciet.* Voſſ. tert. *poſt hoc.* Ald.

Et quid non.] *Et* copula, ut redundans, videtur expungenda. Regius.

Ille vir quem.] *Ille virum quem.* V. C. Alm.

Ex mediis.] Non habet Voſſ. pr.

Doloris.] *Dolorum.* Voſſ. ſec. tert.

Et honeſti patris imago.] Caſtigate in quibuſdam exemplaribus loco *patris* legitur *praeſens imago.* Regius.

Eloquendi facultas.] *Loquendi.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert. Obr.

Ac haereat.] *Adhaereat.* Voſſ. pr. tert.

Inventioque, etiam ſi lenocinii deſtituta ſit.] *Lenociniis* quidem emendate in quibuſdam legitur exemplaribus, ſed foediora inſunt in hoc loco flagitia, quae, niſi tollantur, & ſenſum & Fabii elegantiam penitus confundent. Unius autem particulae emendatione totus illuſtratur hic locus. *Que* enim copula in *quae* relativum eſt convertenda, ſicque diſtinctiones adhibendae, ut intelligamus, rerum optimarum inventionem nunquam viris bonis defuturam: hoc modo. *Nunquam rerum optimarum (nam iidem etiam prudentes erunt) inventio, quae etiamſi lenociniis deſtituta ſit.* Regius. *inventioque.* Voſſ. ſec. *prudentes erit.* Voſſ. pr. tert.

(neque enim rectae voluntati ſerum eſt tempus ullum) totis mentibus huc tendamus, in hoc elaboremus: forſan & conſummare contingat. Nam ſi natura non prohibet, & eſſe virum bonum, & eſſe dicendi peritum: cur non aliquis etiam unus utrumque conſequi poſſit? cur autem non ſe quiſque ſperet fore illum aliquem? Ad quod ſi vires ingenii non ſuffecerint, tamen ad quem uſque modum proceſſerimus, meliores erimus ex utroque. Hoc certe prorſus eximatur animo, rerum pulcherrimam *eloquentiam* cum vitiis mentis poſſe miſceri. Facultas dicendi, ſi in malos incidit, & ipſa judicanda eſt malum: pejores enim illos facit, quibus contingit. Videor mihi audire quoſdam (nec enim deerunt umquam, qui diſerti eſſe, quam boni, malint) illa dicentes: Quid ergo tantum eſt artis in eloquentia? cur tu de coloribus, & difficilium cauſſarum defenſione, nonnihil etiam de confeſſo loquutus es, niſi aliquando vis & facultas dicendi expugnat ipſam veritatem? Bonus enim vir non agit niſi bonas cauſſas, eas porro etiam ſine doctrina ſatis per ſe tuetur veritas ipſa. Quibus ego, cum de meo pri-

tert. deinde in Voſſ. tert. a *lenociniis* uſque ad *imo omnis* deerant reliqua. forte *numquam rerum optimarum (nam iidem prudentes) deerit inventio.*

Non diſerte.] *Non diſcere.* Voſſ. pr.

Omnis aetas.] *Omnis aetate.* V. C. Alm.

Neque enim rectae voluntati.] Ferme eadem ſunt verba Cypriani in tractatu ad Demetrianum. *In iſto adhuc mundo manenti poenitentia nulla ſera eſt.* ALMELOV.

In hac elaboremus.] *A* vocali in *o* mutata, *hoc* legatur. REGIUS. *in hec* V. C. Alm. *in hac.* Voſſ. ſec. dubium eſt, an *in hoc* ſit accuſativi, an ablativi caſus. certe Senec. Ep. 108. dixit *in rem unam laboremus.* Cicero quidem lib. v. ad fam. 12. dixit *in eo genere laborarunt.* ſed ibi diverſus paullo ſenſus. BURM.

Contingat.] *Contingant.* Voſſ. pr.

Nam ſi natura non prohibet & eſſe virum bonum, & eſſe dicendi peritum.] Prius *&* omittit editio Lugdunenſis, quaſi eſſet omnino ſupervacaneum. Sed, ſi ego recte ſentio, firmat plurimum, atque urget orationem: ſaltem, cum illud in optimis Codicibus reperi, nolui praetermittere. GIBSON.

Et eſſe dicendi peritum.] Illud alterum *eſſe* mihi redundare videtur. ſufficit enim prius, ſi ante illam *&* copulam collocetur, hoc modo, *eſſe & bonum virum & dicendi peritum.* REGIUS. auſcultavit Regio Aldus, qui *& dicendi peritum* edidit.

Conſequi poſſet.] *Poſſit* recte legitur. REGIUS.

Non ſuffecerint.] *Non ſufficerent.* V. C. Alm. & mox ad *quem modum.*

Hoc certe procul eximatur animorum pulcherrimam eloquentiam.] Depravatus hic locus ſic mihi videtur corrigendus, ut non *procul*, ſed *prorſus*, & *animo*, loco *animorum* legatur, & *rerum* adſcribatur hoc modo: *hoc certe prorſus eximatur animo rerum pulcherrimam eloquentiam.* ex ſententia namque Euripidis eloquentiam *rerum humanarum reginam* quoque appellavit Fabius. REGIUS. *hoc certe procul.* MSS. Alm. *hoc etiam prorſus.* Ald. marg. Baſil. Voſſ. om. *animorum.* Voſſ. ſec. *animo pulcherrimam.* Ald.

Rerum pulcherrimam eloquentiam.] Ita Sichardus, Stephanus, aliique. Quâ quidem lectione plus eloquentiae dignitas extollitur, quam ſi (quod in quibuſdam editionibus videmus) *rem pulcherrimam* Fabius dixiſſet. GIBSON.

Facultas dicendi.] Fabius lib. 2. multis argumentis probabat, *rhetoricam non* eſſe *cacotechniam*: quod tamen multi aſſerebant, quia pleroſque videbant abutentes eloquentia ad perniciem aliorum. TURNEB.

Videor mihi.] Graviſſima quaeſtio exoritur, cujus meminit *Fabius in cap. de deliberativo genere*, an orator oppugnare debeat aliquando veritatem. eſt enim viri boni, veritatem colere, cujus eſt ſimplex oratio. Praeterea *Fabius* praecepit de *coloribus in cap. de narratione.* ſunt autem veriſimiles alicujus rei turpis aut inhoneſtae cauſae. praecipit de *cauſis difficilibus*, quae omnino nobis contrariae ſunt, ut adverſarius melius habere jus videatur. haec pertinent ad oppugnationem veritatis, ſuntque contra juſtitiam. TURNEB.

Etiam de confeſſo.] *Etiam de defenſione.* V. C. Alm.

Niſi aliquando.] *An aliquando.* Voſſ. pr. tert.

Tuetur.] *Tuebitur.* Voſſ. tert.

Reſpon-

primum opere reſpondero, etiam pro boni viri officio, ſiquando eum ad defenſionem nocentium ratio duxerit, ſatisfaciam. Pertractare enim, quo modo aut pro falſis, aut etiam pro injuſtis aliquando dicatur, non eſt inutile, vel propter hoc ſolum, ut ea facilius & deprehendamus, & refellamus, quemadmodum remedia melius adhibebit, cui nota, quae nocent, fuerint. Neque enim Academici, cum in utramque diſſerunt partem, non ſecundum alteram vivunt. Neque Carneades ille, qui Romae audiente Cenſorio Catone non minoribus viribus contra juſtitiam dicitur diſſeruiſſe, quam pridie pro juſtitia dixerat, injuſtus ipſe vir fuit. Verum &, *virtus* quid ſit, adverſa ei *malitia* detegit: & *aequitas* fit ex *iniqui* contemplatione manifeſtior; & plurima contrariis probantur. Debent ergo oratori ſic eſſe adverſariorum nota conſilia, ut hoſtium imperatori. Verum & illud, quod prima propoſitione durum videtur, poteſt afferre ratio, ut *vir bonus* in defenſione cauſſae velit auferre aliquando judici veritatem. Quod ſi quis à me proponi mirabitur (quamquam non eſt haec mea proprie ſententia, ſed eorum, quos graviſſimos ſapientiae magiſtros aetas vetus

Reſpondero.] *Reſpondebo.* V. C. Alm.

Pertractare enim.] *Contrarium* perfecte cognoſci non poteſt ſine ſuo *contrario*, ut *virtus* ſine *vitio*. igitur in praeceptis de his coloribus agendum fuit quoque de *oppugnatione veritatis*, *cognitionis cauſa*, *non uſu*. TURNEB. *tractare*. V. C. Alm.

Neque enim Academici.] *Academicorum* eſt, de propoſito dogmate in utranque partem diſſerere. itaque cum diſputant pro *virtute* & contra *virtutem*, duntaxat tamen ſecundum *virtutem* vivunt. TURNEB. *neque Academici.* Voſſ. tert.

In utramque dixerunt.] *Differunt*, id eſt, diſputant, legatur. REGIUS. *in utramque diſſenſerunt.* V. C. Alm.

Neque Carneades.] Athenienſes tres philoſophos miſerunt legatos Romam, *Clitomachum Peripateticum*, *Diogenem Stoicum*, *Carneadem Academicum*, cujus in dicendo copia maxima fuit. TURNEB. de Carneade vid. Philoſt. lib. I. vit. Sophiſt. ALMEL. *nec Arneades.* Voſſ. tert.

Verum & virtus, &c.] Cic. IV. Tuſcul. 15. *Hujus virtutis contraria eſt vitioſitas. ſic enim malo quam maliciam appellare eam, quam Graeci κακίαν appellant. Nam malicia certi cujuſdam vitii nomen eſt, vitioſitas omnium.* uſi tamen ſunt, Saluſt. Liv. Plaut. Seneca. Cicero ipſe I. de legib. *Paſſerat.* PITHOEUS.

Plurima contrariis probantur.] Eſt unum ex axiomatibus Philoſophicis *contraria juxta ſe poſita eluceſcere.* ſed noſter magis ſpecifice *probantur* dicit, id eſt, experimentum fit rebus contrariis, quae & medicorum regula (licet aliquando exceptionem patiatur) ſecundum praecepta Magni Hippocratis. v. Aphor. XXII. ſec. II. XLVIII. & L. ſec. 5. Aph. XIX. & de locis in homine LI. ALMEL.

Contrariis probantur.] *Contra his pr.* V. C. Alm.

Adverſariorum.] Deſideratur in Voſſ. pr. tert.

Poteſt afferre ratio.] *Poteſt eſſe ratio.* Baſil. Gallaeus volebat *poteſt ferre ratio*, ut in fine capitis, *ut res feret.*

Ut vir bonus in defenſione cauſae velit auferre aliquando judici veritatem.] Editio Lugdunenſis, *afferre*; contra mentem Quinctiliani. Hoc enim in loco confirmat, quod ſuperius poſuit, poſſe virum bonum aliquando malae cauſae defenſionem ſuſcipere, adèoque, cum utilitas publica poſtulat, *auferre judici veritatem.* GIBSON. *efferre.* marg. Baſil. ſed eleganter vim hujus verbi *auferre* illuſtravit ſummus Gronov. ad Liv. VI. 15. ut enim praeſtigiatores auferunt ſolertia ſua oculos ſpectantium, ita Orator aufert veritatem judici. BURM.

Quod ſi quis à me.] Quemadmodum docet *Cicero in Paradoxis*, cum probat aequalia eſſe peccata, non tam facta expendenda eſſe, quam factorum cauſas: (nam cauſae bonum aut malum facinus efficiunt:) idem hic quoque Fabius tradit, non expendendum eſſe, an dicat contra veritatem orator, ſed qua de cauſa contra veritatem dicat. TURNEB.

Sapientiae magiſtros.] *Sapiente.* Voſſ. pr. tert.

tus credidit) ſic judicet, pleraque eſſe, quae non tam factis, quam cauſſis eorum, vel honeſta fiant, vel turpia. Nam ſi *hominem occidere*, ſaepe virtus, *liberos necare*, nonnumquam pulcherrimum eſt, aſperiora quaedam adhuc dictu, ſi communis utilitas exegerit, facere conceditur. Ne hoc quidem nudum eſt intuendum, qualem cauſſam vir bonus, ſed etiam quare, & qua mente, defendat. Ac primum concedant mihi omnes oportet, quod Stoïcorum quoque aſperrimi confitentur, facturum aliquando bonum virum, ut mendacium dicat, & quidem nonnumquam levioribus cauſſis: ut in pueris aegrotantibus, utilitatis eorum gratia multa fingimus, multa non facturi promittimus: nedum ſi ab homine occidendo graſſator avertendus ſit, aut hoſtis pro ſalute patriae fallendus: ut hoc, quod alias in ſervis quoque reprehendendum eſt, ſit alias in ipſo ſapiente laudandum. Id ſi conſtiterit, multa jam video poſſe evenire, propter quae orator bene ſuſcipiat tale cauſſae genus, quale, remota ratione honeſta, non ſuſcepiſſet. Nec hoc dico, quia ſeveriores ſequi placet leges pro patre, fratre, amico periclitantibus: tametſi non mediocris haeſitatio eſt, hinc *juſtitiae* propoſita imagine, inde *pietatis*, nihil dubii relinquamus. Sit aliquis inſidiatus tyranno, atque ob id reus: utrumne ſalvum eum nollet is, qui à nobis finitur, orator? an, ſi tuendum ſuſceperit, non tam falſis defendet, quam qui apud judices malam cauſſam tuetur? Quid ſi quaedam bene facta damnaturus eſt judex, niſi ea non eſſe facta convicerimus: non vel hoc modo ſervabit orator non innocentem modo, ſed etiam laudabilem civem? Quid ſi quaedam juſta

Si judicet.] *Si judicent.* Voſſ. omn. non male. vid. lib. XI. 2. & 3.

Aſperiora quaedam adhuc.] *Aſperiora adhuc.* edit. Obr.

Ne hoc quidem nondum eſt intuendum.] *Nudum* in quibuſdam exemplaribus emendate legitur, pro illo *nondum*. Regius. *ne hoc quidem unum quā intelligendum*. V. C. Alm. *ne hoc quidem nudum eſt.* Voſſ. pr. *ne hoc quidem nudum*. Voſſ. tert. uterque omiſſo *intuendum*.

Ac primum.] Cum juſtae ſunt cauſae, interdum eſt *mentiendum*: in qua opinione *Plato* eſt in Lyſia. Hoc tamen inter theologos eſt controverſum. *mentiendum* enim negat *Auguſtinus*. *Ambroſius* & *Chryſoſtomus* videntur innuere, quoddam mendacium non eſſe in vitio. Hujus loci meminit *Fabius lib. 2. cap.* 18. Turneb. *ac ipſum concedunt*. Voſſ. tert.

Ut in pueris.] *Uti pueris.* Obr.

Non facturi promittimus.] *Non factura.* Andr. *non facturi pronuntiamus*. marg. Baſil. *multa facturi promittimus*. Voſſ. pr.

Ut hoc quod alias in ſervis.] *Ut hoc quod alias in ſeris quoque reſpondendus, ſit alius in ipſo ſapiente laudandus.* V. C. Alm. *ut hoc quod alias in ipſo ſapiente laudandum*, reliquis omiſſis, Voſſ. ſec.

Id ſi conſtiterit.] *Ipſi conſtiterit.* Voſſ. pr. tert. forte *id ſi ipſi conſtiterit*.

Remota ratione.] *Remota moratione.* Voſſ. pr. tert.

Non ſuſcepiſſet.] *Non recepiſſet.* Voſſ. om. ita ſaepe Cicero etiam, ſed hic propter praecedens *ſuſcipiat*, idem verbum repetendum puto.

Nec hoc dico.] *Sed ne hoc dico.* V. C. Alm.

Nec hoc dico.] Latius ſpargit ſuum praeceptum Fabius, nec exiſtimat ſolum ſuſcipiendas malas cauſas propter eas perſonas, quas defendere cogimur, vel ob propinquitatem vel ob neceſſitudinem, ſed rem accipit in omnibus perſonis, dummodo ſubſit honeſta ratio. hoc igitur per *prolepſin* occupatur à Fabio. Turneb.

Haeſitatio eſt.] *Haeſitationem.* Voſſ. pr. tert.

Nihil dubii.] *Nihil dubita.* V. C. Alm.

Imagine.] *Imago eſt.* Voſſ. pr. tert.

Atque ob id reus.] *At obici.* Voſſ. tert. *at objici* Voſſ. pr.

Convicerimus.] *Convinceremur.* Voſſ. ſec.

Quod ſi] Antiqui multa tribuere ſoliti ſunt utilitati

Digitized by Google

juſta natura, ſed conditione temporum inutilia civitati ſciemus: nonne utemur arte dicendi, bona quidem, ſed malis artibus ſimili? At hoc nemo dubitabit, quin, ſi nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo poſſint, ſicut poſſe interdum conceditur, ſalvos eſſe eos magis è republica ſit, quam puniri. Si liqueat igitur oratori, futurum bonum virum, cui vera objiciéntur, non id aget, ut ſalvus ſit? Da nunc, ut crimine manifeſto prematur dux bonus, & ſine quo vincere honeſte civitas non poſſit: nonne ei communis utilitas oratorem advocabit? Certe Fabricius Cornelium Rufinum, alioqui & malum civem, & ſibi inimicum, tamen, quia utilem ſciebat ducem, imminente bello palam conſulem ſuffragio ſuo fecit: atque id mirantibus quibuſdam reſpondit, *A cive ſe ſpoliari malle, quam ab hoſte venire.* Ita hic, ſi fuiſſet orator, non defendiſſet eumdem Rufinum vel manifeſti peculatus reum? Multa dici poſſunt ſimilia, ſed vel unum ex his quodlibet

litati civitatis, ut ob utilitatem ejus honeſtatem nonnunquam immutari putarent. exemplum eſſe poterit, quod ſuaſit Themiſtocles *ut incenderetur claſſis Lacedaemoniorum:* quod tamen non obtinuit propter Ariſtidem. Turneb.

Nonne utemur.] *Nonne uteremus.* Voſſ. pr. tert.

Simili.] *Simillima* omnes, quos vidi, codices & editiones. *ſimilia.* Voſſ. pr. tert.

Ad hoc, nemo, &c.] Attingit locum *deprecationis*, in quo ſolent oratores polliceri in poſterum emendationem vitae. Turneb. *at hoc nemo dubitabit.* marg. Baſil. quod verum. ita hoc eodem capite ſupra dixit, *nam hoc certe nemo dubitabit, oratorem id agere.* & ita Terent. adel. act. IV. 5. *haec dum dubitas.* Cicero pro Roſc. Amer. 31. *reſtat, judices, ut hoc dubitemus.* & cap. 40. *ſi quod illorum forte dubitabitur.* & alibi. vid. II. in Verr. 22. & 28. Virgil. IX. 190.

—— *percipe porro,*
Quid dubitem.

Ovid. Ep. XVII. 37.

Hoc quoque enim dubito.

Columel. III. 3. *idque adeo plurimi dubitent.* & ita alii. Burm.

Quando ſi nocentes.] Haec periodus depravata corrigitur, ſi loco illius *quando*, *quin* reponamus, ut accipiamus neminem dubitaturum, quin ſit magis ex utilitate reipb. eos eſſe ſalvos, qui in bonam mentem mutari poſſunt, quam puniri. Regius. *quando ſi.* Locat. *quid ſi.* marg. Baſil.

Poſſe interdum.] *Interdum* abeſt a Voſſ. omnibus.

Eſſe eos.] *Eos* abeſt a Voſſ. pr.

Si liqueat.] *Si liceat.* V. C. Alm.

Cum vera objicientur.] *Cum* quidem recte fere legi videtur, ſed *cui* dativum ſenſus expoſcit. Regius. *cum.* Voſſ. ſec. Locat. & ex Vallae libro probare videtur Badius, ſubintelligendo *ei. tunc.* Voſſ. pr.

Ut ſalvus ſit.] *Et ſalvus ſit.* V. C. Alm.

Communis utilitas.] Hac defenſione uti patronos Verris dicit Cicero. v. Ver. I. *ſit fur, ſit ſacrilegus, ſit flagitiorum omnium vitiorumque princeps: at eſt bonus imperator, & felix, & ad dubia reipub. tempora reſervandus.* ubi Hottomannus Quinctiliani verba haec adducit.

Vincere honeſte.] *Vincere hoſtem.* Cod. Colb. & Obr. curis ſecundis.

Nonne ei.] *Ei* deeſt V. C. Alm.

Certe Fabricius, &c.] Hic *Rufinus* vir erat furaciſſimus, accuſatuſque fuerat peculatus à Fabricio. Hiſtoria eſt apud *Gellium lib.* 4. *cap.* 8. Turneb. Cicer. II. de Orat. 66. quum vero hoc dictum Fabricii prorſus id ipſum ſit, quod Herodotus lib. I. cap. 156. refert de Lydis, ſcilicet fuiſſe illis optabilius effeminari, quam ſubactos venundari, videant, qui ubique acuta captant & triumphant, ubi aliquid protulerint, quod libenter praetereant ſaniores.

Et aliquando malum.] Loco illius *aliquando* recte *alioqui* legeretur, & copula poſtpoſita, hoc modo: *alioqui & malum civem.* Regius. *& aliquando.* Locat. *& aliquid.* Voſſ. pr. *& alioquin.* Voſſ. tert.

Malum civem.] *Malum que.* V. C. Alm.

Quia utilem.] *Quia* abeſt Voſſ. pr.

Atque id mirantibus.] *Atque admirantibus.* MSS. Alm. Colb. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov.

Peculatus reum.] *Peculiatus e rerum.* Voſſ. pr. *peculatus e rerum.* Voſſ. tert.

Ex his quolibet.] *D* adſcripta, *quodlibet* legatur. Regius.

Prae-

quodlibet ſufficit. Non enim hoc agimus, ut iſtud illi, quem formamus, viro ſaepe ſit faciendum: ſed ut, ſi talis coëgerit ratio, ſit tamen vera finitio, *oratorem eſſe virum bonum*, *dicendi peritum*. Praecipere vero ac diſcere quomodo etiam probatione difficilia tractentur, neceſſarium eſt. Nam frequenter etiam optimae cauſſae ſimiles ſunt malis, & innocens reus multis veriſimilibus premitur: quo fit, ut eadem actionis ratione ſit defendendus, qua, ſi nocens eſſet. Jam innumerabilia ſunt bonis cauſſis maliſque communia, *teſtes*, *literae*, *ſuſpiciones*, *opiniones*. Non aliter autem veriſimilia, quam vera, & confirmantur, & refelluntur. Quapropter, ut res feret, flectetur oratio, manente honeſta voluntate.

Praecipere vero.] De ſecunda parte objectionis loquitur. id eſt, de *cauſarum difficilium defenſione*, cum exiſtimant auditores jus noſtrum eſſe deterrimum, quia premimur multis argumentis. TURN.

Difficilia tractentur.] *Probatione difficili cauſſa pertractetur.* Obr. *in probatione difficilia tractentur.* Ald. *in probatione difficilia tractemur.* Voſſ. ſec. in margine Colon. Gibſon dicit eſſe *in probationibus*, ut & in Aldo, qui *in probatione* habet, ut correxerat Raphael, qui etiam *probationes difficiliores* conjiciebat.

Neceſſe eſt.] *Neceſſario eſt.* V. C. Alm. *neceſſarium eſt.* Leid. Ox. Obr.

Eadem actionis ratione.] *Eadem rationis actione.* Voſſ. pr. *eadem reſponſionis accommodatione.* Obrecht.

Quaſi nocens.] *Qua, ſi nocens eſſet.* Ald. Steph. Obr.

Jam innumerabilia.] Hoc referri poteſt ad *confeſſum*, de quo locutus eſt tertia parte objectionis. TURNEB.

Quam vera &c.] *Et* deeſt Voſſ. tert.

Et refelluntur.] Haec deſunt in edit. Obr.

Ut res feret.] *Ut referet.* V. C. Alm.

Flectetur.] *Flectatur.* edit. Obr.

Manente honeſta voluntate.] *Honeſtate.* Voſſ. tert. marg. Steph. *non manente honeſta voluntate.* MS. Bodl. And. *vero manente & honeſta voluntate.* Obr.

CAPUT II.

Cognoſcenda eſſe oratori quibus mores formentur.

II. Quando igitur orator eſt *vir bonus*, is autem citra virtutem intelligi non poteſt, virtus, etiamſi quoſdam impetus ex natura ſumit, tamen perficienda doctrina eſt: *mores* ante omnia oratori ſtudiis erunt excolendi, atque omnis honeſti juſtique diſciplina pertractanda: ſine qua nemo nec vir bonus eſſe, nec dicendi peritus poteſt. Niſi forte accedamus iis, qui natura conſtare mores, & nihil adjuvari diſciplina putant: ſcilicet, ut ea quidem, quae manu fiunt, atque eorum etiam con-

Tres philoſophiae partes oratori neceſſarias docet, maximeque *moralem*. dicit autem more Platonis, ſemina virtutum nobis eſſe innata, ſed illa tamen eſſe amplificanda *ſtudio & doctrina*. TURNEB.

Quando igitur oratori, &c.] Cicero apud Lactant. lib. 4. cap. 14. *Philoſophiae quidem praecepta noſcenda: vivendum autem civiliter.* Empor. Rhetor. *Nobis, omiſſo illo rigore philoſophiae, in conſiliis dandis civiliter diſputandum eſt.* PITH.

Virtus etiam ſi.] *Virtutis & ſi quoſdam.* Locat. *virtus etſi.* Ald.

A natura.] *Ex natura.* V. C. Alm. Obr.

Niſi forte.] Ariſtoteles primo cap. ſecundi libri Ethicorum probat, *virtutem natura non conſtare, ſed exercitatione & habitu*, quanquam nonnulli philoſophi virtutem in natura poſuerunt. TURNEBUS.

Forte accedamus.] *Forte accedimus.* Voſſ. ſec. *accedemus.* Voſſ. tert.

Egere.]

contemptiſſima, confiteantur egere doctoribus : virtutem vero, qua nihil homini, quo ad deos immortales propius accederet, datum eſt, obviam & illaboratam, tantum quia nati ſimus, habeamus. Abſtinens erit, qui idipſum, quid ſit abſtinentia, ignorarit? Et fortis, qui metus doloris, mortis, ſuperſtitionis, nulla ratione purgaverit? Et juſtus, qui aequi bonique tractatum, qui leges, quae natura ſunt omnibus datae, quaeque propriae populis & gentibus conſtitutae, non eruditiore aliquo ſermone tractaverit? O quam iſtud parum putant, quibus tam facile videtur! Sed hoc tranſeo, de quo neminem, qui literas vel primis, ut ajunt, labris deguſtarit, dubitaturum puto. ad illud ſequens revertar, ne dicendi quidem ſatis peritum fore, qui non & naturae vim omnem penitus perſpexerit, & mores praeceptis ac ratione formarit. Neque enim fruſtra in tertio de Oratore libro L. Craſſus cuncta, quae *de aequo, juſto, vero, bono*, deque iis, quae ſunt contra poſita, dicuntur, propria eſſe oratoris affirmat : ac philoſophos, cum ea dicendi viribus tuentur, uti rhetorum armis, non ſuis. Idem tamen confitetur, ea jam eſſe à philoſophia petenda, videlicet quia magis haec illi videtur in poſſeſſione earum rerum fuiſſe : Hinc etiam illud eſt, quod Cicero pluribus libris & epiſtolis teſtatur, dicendi facultatem ex intimis ſapientiae fontibus fluere : ideoque aliquamdiu

Egere.] *Regere.* Voſſ. pr. tert.

Ea quidem.] *Quidem* deeſt. V. C. Alm.

Quo ad deos.] *Quod ad.* Voſſ. pr.

Et illaboratam.] *Et* deeſt Voſſ. omn. & Obr. ed.

Quia nacti.] *C* litera eraſa, *nati* legendum eſt. REGIUS. Francius volebat *qua nati ſimus.*

Abſtinens erit.] Addit confirmationem per inductionem. caeterum cum vulgo *abſtinens* accipiatur pro eo qui rebus alienis abſtinet, ſuiſque contentus eſt, hic tamen ſignificare videtur *temperantem*, qui ſcilicet animi perturbationem ſedat. TURNEB.

Quicquid ſit abſtinentia.] *Qui*, litera *c* expuncta, legatur & pro *ignorat*, *ignorarit*; hoc modo; *qui quid ſit abſtinentia ignorarit.* REGIUS. *qui quid ſit.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. *ignoret.* MSS. Alm. Voſſ. omn. Obr.

Mortis, ſuperſtitionis.] Deſunt haec Voſſ. pr. tert.

Purgaverit.] *Pugnaverit.* Voſſ. ſec. Gryph. *purgationis.* V. C. Alm.

Non eruditione.] *Eruditione* legendum eſt. REGIUS. *quâ eruditiore ſ. tractarit.* V. C. Alm. *tractaris* etiam Voſſ. tert.

Quam iſtud parum.] *Quam iſtud pavorem.* V. C. Alm.

Quibus non facile.] In quibuſdam exemplaribus recte loco illius *non*, *tam* eſt repoſitum. REGIUS.

Neminem.] Abeſt Voſſ. pr.

Primis, ut ajunt, labris.] Vide Eraſmi Chiliad. I. cent. IX. Prov. 192. ALM. *deguſtaret.* Voſſ. pr.

Revertar.] *Praevertar.* Obr. ita Colum. III. 7. *non intempeſtivum eſt, nos ad ea praeverti.* ita & Curtius, vide Freinsh. indicem; & Gronov. ad Plin. XXVIII. 8.

Formarit.] *Formant.* Voſſ. pr.

In tertio de Oratore.] Cap. 19. & ſeq. 27. 31. & alibi.

Juſto, vero, bono.] *Juſto* abeſt Voſſ. pr. tert. qui & *vero bonoque* habent.

Dicuntur.] *Dicantur.* Obr. ed.

Eſſe oratoris.] *Eſſe* deeſt Voſſ. pr. tert.

Cum ea dicendi.] *Cum ad dicendi.* V. C. Alm.

Ea jam eſſe a.] *Ea jam philoſophia.* V. C. Alm. Gallaeus volebat *a philoſophis petenda, videlicet quia magis illi videntur i. p. e. r. fuiſſe.* Francius *quia prius haec illi videtur.* &c.

Magis haec illi videtur in.] Haec deſunt V. C. Alm.

Libris & epiſtolis.] *Et libris &.* V. C. Alm.

Ideoque aliquandiu.] Sic *Phoenix* apud Homerum ait, ſe datum eſſe paedagogum Achilli, rerum actorem & verborum oratorem. TURNEB.

quamdiu praeceptores eoſdem fuiſſe morum atque dicendi. Quapropter haec exhortatio mea non eo pertinet, ut eſſe oratorem philoſophum velim, quando non alia vitae ſecta longius à civilibus officiis, atque ab omni munere oratoris receſſit. Nam quis philoſophorum aut in judiciis frequens, aut clarus in concionibus fuit? Quis denique in ipſa, quam maxime plerique praecipiunt, reipublicae adminiſtratione verſatus eſt? Atque ego illum, quem inſtituo, Romanum quemdam velim eſſe ſapientem, qui non ſecretis diſputationibus, ſed rerum experimentis atque operibus, vere civilem virum exhibeat. Sed quia deſerta ab iis, qui ſe ad eloquentiam contulerunt, ſtudia ſapientiae, non jam in actu ſuo atque in hac fori luce verſantur, ſed in porticus & gymnaſia primum, mox in conventus ſcholarum receſſerunt, id quod eſt oratori neceſſarium, nec à dicendi praeceptoribus traditur, ab iis petere nimirum neceſſe eſt, apud quos remanſit. Evolvendi penitus aucto-

Quapropter haec.] Vult oratorem peritum eſſe philoſophiae, non tamen vivere more philoſophico, quia philoſophi (ut Plato) jubent *abſtinendum eſſe rep.* Et Pythagoras, qui potius philoſophi nomen uſurpavit, dixit, *à fabis abſtinete*, id eſt, *à magiſtratibus & officiis civilibus.* orator autem in politicis officiis agit. *Idem.*

Exhortatio mea.] *Mea* non eſt in MSS. Alm. Voſſ. tert.

Nam quis philoſophorum.] Macrob. in Somn. Scip. *Solo ſapientiae deditos ut abunde Graecia tulit, ita Roma neſcivit.* PITH. *nam qui.* Voſſ. ſec.

Quis denique.] Epicurus enim dicebat, *latita, dum vivis:* atque ita ſignificabat, ſibi ſoli vivendum eſſe, neque accedendum ad reip. adminiſtrationem. TURNEB.

Quam maxime plerique praecipiunt.] Aliquid huic ſenſui mihi deeſſe videtur, ac fortaſſis hoc participium *vitandam* recte adſcriberetur. nec inficior *fugiendam* quoque legi poſſe, hoc modo, *quam maxime fugiendam plerique praecipiunt* REGIUS. Omiſit *vitandam* editio Lugdunenſis; quo Fabii ſententia evertitur: eâ enim lectione repraeſentatur, tanquam aſſerens, Philoſophos ſeſe adminiſtrationi Reipublicae dediſſe; cui omnino repugnare eum, ex ipſo orationis colore ac conſilio manifeſtum eſt. GIBSON. omittunt & MSS. Voſſ. omn. Locat. Ald. *plerique eorum vitandam.* Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Ox. Obr. ego tamen abeſſe hanc vocem *vitandam* volui, & intruſam puto a librariis: duplici enim argumento utitur Fabius; primum eſt, nullum Philoſophum in *judiciis* & *concionibus* fuiſſe clarum; alterum; neminem, etiam eorum, qui diſcipulos ad reimpb. capeſſendam hortabantur & formabant, ipſum verſatum eſſe in adminiſtratione reipb. & haec ideo veriora ſunt, ſi Romanam rempubl. ſpectemus, a qua, ut & a judiciis & concionibus abfuerunt Philoſophi, ita nec rempb. geſſerunt. ſed apud Graecos utroque munere functos plurimos, qui ſe jactabant philoſophos, legimus. hinc mox Romanum ſapientem, id eſt civilem virum, non Graeculum otioſum, & in umbra diſputantem ſibi proponit. & ita recte Badius etiam mihi ſenſiſſe videtur, qui ad Platonem, & alios refert, quos multa de republ. praecepiſſe, ſed ipſos nunquam attigiſſe docet. BURM.

Atqui te quem inſtituum.] *Ego* & *inſtituo* manifeſte legendum eſt. REGIUS. *eo* Leid.

Romanum.] Sic de oratione, quam vult eſſe *Romanam, non civitate donatam.* lib. VIII. 1. ALMEL.

Virum exhibeat.] *Se* pronomen videtur adſcribendum, hoc modo. *ſe vere civilem virum exhibeat.* REGIUS. recepit *ſe* Aldus. reliqui non. neque neceſſarium puto; ita Juſtin. VIII. 4. *Theſſali Baeotique orant, ut profeſſum adverſum Phocenſes ducem Graeciae exhibeat.* & lib. XXVII. 2. *qui pro auxilio bellum, pro fratre hoſtem exhibuit.* ubi etiam quidam *ſe* intrudunt. in Voſſ. pr. tert. erat *verum exhibeat.* BURM.

Sed in porticus.] *Porticum* ait propter Zenonem, qui docuit in *porticu.* addit *gymnaſia*, propter Platonem, qui docuit in *Academia*, & Ariſtotelem qui docuit in *Lyceo*, & Antiſthenem, qui occupavit *gymnaſium Cynoſarges.* mox etiam conditae ſcholae, ad quas commeabant diſcipuli. TURNEB.

Conventus.] *Conventu.* Voſſ. tert.

Adjiciendi.] Loco *adjiciendi*, *a dicendi* eſt legendum. REGIUS. *aducendum.* Voſſ. pr. *adjiciendum.* Voſſ. tert.

Neceſſe eſt.] *Neceſſarium eſt.* V. C. Alm.

Evolvendi.] *Volvendi.* V. C. Alm.

Si

auctores, qui de *virtute* praecipiunt, ut oratoris vita cum ſcientia divinarum rerum ſit humanarumque conjuncta. ·Quae ipſae quanto majores ac pulchriores viderentur, ſi illas ii docerent, qui etiam eloqui praeſtantiſſime poſſent? Utinamque ſit tempus umquam, quo perfectus aliquis (qualem optamus) orator hanc partem ſuperbo nomine, & vitiis quorumdam bona ejus corrumpentium inviſam, vindicet ſibi, ac, velut rebus repetitis, in corpus eloquentiae adducat. Quae quidem cum ſit in tres diviſa partes, *naturalem*, *moralem*, *rationalem*: quae tandem non eſt cum oratoris opere conjuncta? Nam ut ordinem retroagamus, de ultima illa, quae tota verſatur in verbis, nemo dubitaverit, ſi & proprietates vocis cujuſque noſſe, & ambigua aperire, & perplexa diſcernere, & de falſis judicare, & colligere ac reſolvere, quae velis, oratoris eſt, quamquam ea non tam eſt minute atque conciſe in actionibus utendum, quam in diſputationibus: quia non docere modo, ſed movere etiam ac delectare audientes debet orator: ad quod impetu quoque & viribus ac decore eſt opus: ut vis amnium major eſt altis ripis, multoque gurgitis tractu fluentium, quam tenuis aquae, & objectu lapillorum reſultantis. Et ut palaeſtrici doctores illos

Si illas hi docerent.] *Si illas ſcilicent docerent.* marg. Baſil.

Eloqui poſſunt.] *Poſſent.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Utinamque ſit tempus umquam.] Minus recte mihi ſic legi videtur: illud enim adverbium *unquam* nihil ſenium juvat; cum praeſertim circa negationem in oratione non ponatur. Regius. *itaque ſit.* Voſſ. pr. *utrumque.* Voſſ. tert. recte vero Badius *unquam* vindicat, ex conſueta illa formula *en umquam*, quam egregie illuſtravir ſummus Gronovius ad Liv. xxx. 21. & ita apud Ovid. 1. Amor. 6.

—— *Sic umquam longa relevere catena.*

ut correxit Heinſius. Burm.

Hanc partem.] *Hanc artem.* Obr. edidit.

Ac veluti rebus repetitis.] Alluſio eſt ad conſuetudinem Romanam. antequam enim bellum indiceretur, mittebatur faecialis cum verbenario ad res repetendas, quae ablatae fuerant, eaque dicebatur *clarigatio.* id eſt, *clara voce facta rerum repetitio.* Turneb.

Adducat.] *Abducat.* Locat. Steph. *reducat* malebat Badius.

In tres partes.] Vide Sidon. Apollin. carm. xv. Cicer. Academ. quaeſt. 1. 5. Alm.

Quae tandem.] *Quae tam.* V. C. Alm.

Cum oratoris opere.] *Cum* deeſt Voſſ. tert.

Ut ordinem retroagamus.] Ita ſaepe Cicero & Plinius in Epiſtolis, *quod ultimum fuit tuarum literarum, ad illud primum reſpondebo.* Alm.

Ultima illa.] *Illa* deeſt Voſſ. tert.

Vocis cujuſque.] *Vocis cujuſcunque.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Et perplexa.] Alludit ad libros *analyticos* Ariſt. in quibus docet *reſolutionem ſyllogiſmorum in partes.* addidit autem *colligere*, quia docet Ariſt. illic, quo pacto *concluſionem* poſſimus elicere ſecundum *formam ſyllogiſticam.* Turneb.

Et de falſis judicare.] Hoc nomine mihi videtur complecti *captiones ſophiſticas*, adverſus quas *elenchorum* libros ſcripſit Ariſtoteles. huc pertinet quod Fabius ſcribit *de ceratinis* & *crocodilinis* lib. primo. *Idem.*

Oratoris eſt.] *Oratorum eſt.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Baſil.

Eſt opus.] *Cum opus.* Voſſ. tert.

Movere etiam & delectare.] Cicer. de optim. gen. orat. 1. Phaedr. praefat. lib. 1. vide ad Horat. art. Poët. 333. notas noſtras uberrimas. Alm.

Ut vis amnium.] *Ut vis at* Voſſ. pr. tert. turbat vero codex Alm.

Gurgitis tractu.] Hic locus addendus illis, quibus illuſtravimus Orationis tractum lib. v. cap. 8.

Et ut palaeſtrici.] Melius hic ſcribitur *numeros*, ut lib. x. cap. 1. *ſed ut Athleta, qui omnes jam perdidicerit a praeceptore numeros.* & libr. ix. de compoſitione. Philand. *Numeros* hoc loco appellat optimam *motus* & *geſtus* conformationem, quae ad decorum facit, ut teſtatur lib. 9. cum inquit, *Metrum in verbis modo, rhythmus etiam in corporis motu eſt.* Turneb. *quos nervos.* Andr. Ald. Baſil. Gryph.

illos, quos *numeros* vocant, non idcirco diſcentibus tradunt, ut his omnibus ii, qui didicerint, in ipſo luctandi certamine utantur (plus enim pondere & firmitate & ſpiritu agitur) ſed ut ſubſit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus ſe occaſio dederit, efficiant: ita haec pars dialectica, ſive illam dicere malimus *diſputatricem*, ut eſt utilis ſaepe & finitionibus, & comprehenſionibus, & ſeparandis, quae ſunt differentia, & reſolvenda ambiguitate, & diſtinguendo, dividendo, illiciendo, implicando: ita ſi totum ſibi vindicaverit in foro certamen, obſtabit melioribus, & ſectas ad tenuitatem ſuam vires ipſa ſubtilitate conſumet. Itaque reperias quoſdam in diſputando mire callidos, cum ab illa cavillatione diſceſſerint, non magis ſufficere in aliquo graviore actu, quam parva quaedam animalia, quae in anguſtiis mobilia, campo deprehenduntur. Jam quidem pars illa moralis, quae dicitur *Ethice*, certe tota oratori eſt accommodata. Nam in tanta cauſſarum (ut ſuperioribus libris diximus) varietate, cum alia conjectura quaerantur, alia finitionibus concludantur, alia jure ſummoveantur, vel transferantur, alia colligantur, vel ipſa inter ſe concurrant, vel in diverſum ambiguitate ducantur, nulla fere dici poteſt, cujus non parte in aliqua tractatus aequi ac boni reperiatur. Pleraſque vero eſſe quis neſcit, quae totae in ſola qualitate conſiſtant? In conſiliis vero quae ratio ſuadendi eſt ab honeſti quaeſtione ſepoſita? Quid illa etiam pars tertia, quae *laudandi* ac *vituperandi* officiis continetur? Nempe in tractatu recti pravique verſatur. An de *juſtitia*, *fortitudine*, *abſtinentia*, *temperantia*, *pietate*, non plurima dicet orator?

Gryph. Colon. marg. Vaſc. ita confuderunt has voces librarii apud Ovid. I. Am. I. 18. & IV. Triſt. IV. 4.

Diſcentibus.] *Diſcriminibus.* Voſſ. pr. tert.

Ii qui didicerint.] *Unquam did.* Voſſ. pr. *didiſcerunt.* Voſſ. tert.

Ut ſubſit copia.] *Ut ſit copia.* V. C. Alm.

Efficiant.] *Efficiantur.* Locat.

Malimus.] *Maluimus.* Voſſ. tert.

Dividendo.] Deeſt V. C. Alm.

Obſtabit melioribus.] Vide Cicer. II. de orat. 4. quomodo in Graecos invehat, ubi eorum diſputationes ineptas vocat. ALMEL.

Subtilitate conſumet.] Videri poteſt Lucianus tom. I. pag. 19. edit. Bened. ubi agit Prometheum in verbis, qui ſane locus de ſubtilitate illa nimia, lectu digniſſimus eſt. ALMEL. *ſubtilitate ſua con.* Voſſ. tert.

Reperias.] *Reperies.* Voſſ. tert.

Cum ab illa.] *Cum ab illa vero cav.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Vidov. *cum ab illa vera.* Colin.

Quae in anguſtiis.] *Quae* deeſt Voſſ. pr. tert.

Tota oratoris.] Cicer. I. de orat. 15. *hic locus de vita & moribus totus eſt oratori perdiſcendus.* ALMEL. *oratori.* Voſſ. pr.

Nam in tanta.] *Nam in tota.* Locat.

Ut ſuperioribus.] *Sicut in ſuperioribus.* Voſſ. tert. *ſicut ſuperioribus.* V. C. Alm.

Alia finitionibus concludantur.] Deſunt V. C. Alm. *alia in finitionibus conc.* Baſil.

Tractatus.] *Tracta.* V. C. Alm.

Reperiatur.] *Reperiantur.* Obr. editio.

Conſiſtant.] *Conſiſtat.* Voſſ. pr. tert.

In conſiliis vero.] Locus eſt hic finalis *generis deliberativi*, ut oſtendamus rem eſſe *honeſtam.* addunt rhetores *utilitatem.* *honeſtum* quoque finis eſt *demonſtrativi generis.* TURNER.

Honeſti.] *Honeſta.* Voſſ. pr. tert.

Quid illa etiam.] *Quin illa etiam.* Voſſ. pr. Locat. Ald. *quin etiam illa.* Baſil. Gryph. Vidov. *Quid etiam pars.* Colin.

An de juſtitia.] De iis virtutibus ſaepe eſt oratori tractandum, vel cum ita poſtulat cauſae ratio, vel cum excurrit in locos communes, qui ſunt

tor ? ſed ille vir bonus, qui haec non vocibus tantum ſibi nota atque nominibus, aurium tenus in uſum linguae perceperit, ſed qui virtutes ipſas mente complexus, ita ſentiet, nec in cogitando ita laborabit, ſed, quod ſciet, vere dicet. Cum ſit autem omnis generalis quaeſtio ſpeciali potentior, quia univerſo pars continetur, non utique accedit parti, quod univerſum eſt: profecto nemo dubitabit, generales quaeſtiones in illo maxime ſtudiorum more verſatas. Jam vero cum ſint multa propriis brevibuſque comprehenſionibus finienda, unde etiam ſtatus cauſſarum dicitur *finitivus:* nonne ad id quoque inſtrui ab iis, qui plus in hoc ſtudii dederunt, oportet ? Quid ? non quaeſtio juris omnis, aut verborum proprietate, aut aequi diſputatione, aut voluntatis conjectura continetur ? quorum pars ad rationalem, pars ad moralem tractatum redundat. Ergo natura permixta eſt omnibus iſtis oratio, quae quidem oratio eſt vere. Nam ignara quidem hujuſce doctrinae loquacitas erret, neceſſe eſt, ut quae vel nullos, vel falſos duces habeat. Pars vero naturalis, cum eſt ad exercitationem dicendi tanto ceteris uberior, quanto majore ſpiritu de divinis rebus, quam humanis loquendum eſt, tum illam etiam moralem, ſine qua nulla eſſe (ut docuimus) oratio poteſt, totam complectitur. Nam ſi regitur providentia mundus, adminiſtranda certe bonis viris erit reſpublica. Si divina noſtris animis origo, tendendum ad virtutem: nec voluptatibus terreni corporis ſerviendum. An haec non frequenter tractabit orator ? Jam *de auguriis*, *reſponſis*, *religione* denique omni, de quibus maxima ſaepe in ſenatu conſilia ver-

ſunt de *virtutibus* & *vitiis*. Turneb.

Sibi nota.] *Si bona nota.* V. C. Alm.

Aurium tenus in uſum.] *Aurium tenui.* Voſſ. tert. *lingua perceperit.* Val. lib. Voſſ. pr. ſec. qui & *percepit. tenus ac in uſum linguae.* And. Ald. *tenus ac in uſum lingua perceperas.* V. C. Alm.

Sciet vere dicet.] *Scit vere dicit.* Voſſ. pr.

Cum ſit autem.] Orator tractat *hypotheſin*, eamque ad *theſin* revocat, ſed *theſis* quaeſtio eſt philoſophica, atque adeo *theſis*, quae ab oratore tractatur, magna ex parte à *philoſophia morali* ducitur. Turneb. *cum autem omnis.* Voſſ. ſec.

Univerſo pars.] *In univerſo.* Voſſ. pr. *partes continentur.* omnes fere codices praeter Voſſianos, qui *pars continetur.*

Quod univerſum.] *Quod in univerſum.* Voſſ. pr.

Dubitabit.] *Dubitabilis.* Voſſ. pr.

Brevibuſque.] *Brevibus.* Voſſ. tert.

Ab iis qui in hoc ſtudii.] *In hoc ſtudio.* V. C. Alm. *ab aliis qui.* Baſil.

Pars ad rationalem pars ad moralem.] *Pars ad rationalem tractatum redundat.* Voſſ. ſec. *pars ad rationalem partem ad moralem.* Voſſ. pr. *redundant.* Voſſ. tert.

Oratio quae quidem.] *Orationibus quae quidam.* Voſſ. tert. *quae quidem oratio eſt* decrant V. C. Alm.

Erret.] *Erit.* V. C. Alm.

Pars vero naturalis.] *Partem naturalem* latius accipit quam Ariſt. nam Ariſtoteli ſcientia poſita eſt vel in illis rebus, *quae ſunt intra coelum*, *vel in coelo.* ſecundum Fabium etiam complectitur *metaphyſicam* & *theologiam.* Turneb.

Loquendum eſt.] *Eloquendum eſt.* Voſſ. tert.

Nam ſi regitur.] Haec propoſitio tractatur in *phyſica*, ac dicunt *Stoici* & *Academici mundum providentia* regi, negant autem *Epicurei.* ſi tamen propoſitio ſit confeſſa, ex dei imitatione vir bonus Remp. adminiſtrabit. Turneb.

An hoc non.] *An haec non.* V. C. Alm.

Jam de auguriis, reſponſis, religioneque omni, de quibus &c.] Aliter editio Lugdunenſis, *Jam de auguriis, reſponſis, religione, denique omnibus, de quibus*, &c. contra fidem optimorum Codicum: quaſi auguria & reſponſa, religionis pars non eſ-

ſent.

verſata ſunt, non erit ei differendum, ſi quidem (ut nobis placet) futurus eſt vir civilis idem? Quae denique intelligi ſaltem poteſt eloquentia hominis optima neſcientis? Haec ſi ratione manifeſta non eſſent, exemplis tamen crederemus. Siquidem & Periclem, cujus eloquentiae, etiamſi nulla ad nos monumenta venerunt, vim tamen quamdam incredibilem cum hiſtorici, tum etiam, liberrimum genus hominum, comici veteres tradunt; Anaxagorae phyſici conſtat auditorem fuiſſe: & Demoſthenem, principem omnium Graeciae oratorum, dediſſe operam Platoni. Nam M. Tullius, non tantum ſe debere ſcholis rhetorum, quantum Academiae ſpatiis, frequenter ipſe teſtatus eſt. Neque ſe tanta in eo umquam fudiſſet ubertas, ſi ingenium ſuum conſepto fori, non ipſius rerum naturae finibus terminaſſet. Verum ex hoc alia mihi quaeſtio exoritur, quae ſecta conferre plurimum eloquentiae poſſit: quamquam ea non inter multas poteſt eſſe contentio. Nam in primis nos *Epicurus* à ſe ipſe dimittit, qui fugere omnem diſciplinam navigatione quam velociſſima jubet. Neque vero *Ariſtippus*, ſummum in voluptate corporis bonum ponens, ad hunc nos laborem

ſent. GIBSON. *de augurum reſponſis.* Vaſc. Steph. Par. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *religione denique omni, de quibus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Vall. lib. Ald. Baſil. Francius conjicebat, *religione, deque omnibus, de quibus* &c.

Verſata ſunt.] *Vera ſunt.* Voſſ. pr. tert.

Tamen crederemus.] *Saltem crederemus.* V. C. Alm. Francius dubitabat an *cederemus* legendum eſſet.

Si quidem & Periclem.] Cicero in Bruto ait, quaſdam ſuo tempore extitiſſe *Periclis* orationes: Attamen Fabius lib. 3. *Periclis* eas eſſe negat. Eupolis etiam dicebat *Periclem fulgurare, tonare, & Graeciam permiſcere*, dicebat item in *Periclis labris ſeſſitare Pytho*, quae eſt dea eloquentiae. TURNEB.

Cujus eloquentiae.] Deſunt Voſſ. tert. deinde *ad nos manifeſta.* idem.

Liberrimum genus.] *Uberrimum.* V. C. Alm.

Anaxagorae Phyſici.] Vid. Clement. Alex. lib. II. p. 51. ALM. *Philoſophi.* marg. Baſil.

Graeciae oratorum.] *Genere oratorum.* Voſſ. pr. tert.

Academia.] De ſectis Academicis vid. Sext. Empir. Pyrrh. Hypoth. I. 33. Fabium cap. praecedente. Lactat. I. 6. Cicer. II. Acad. quaeſt. 3. ALM.

Academiae ſpatiis.] Dubitat Aſcenſius an non *ſilvis* legendum, propter illud Horatii II. Ep. II. 45. *Atque inter ſilvas Academi quaerere verum.* & ita marg. Vidov. ſed male: reſpicit enim ad ambulationes, quas in ſpatiis Academiae conficiebant Philoſophantes. Ita Cicer. Orat. 3. *ſpatia Academiae* etiam dicit, & plures alii. BURM.

Neque ſe tanta in eo unquam fudiſſet ubertas.] Locutio cum ſumme elegans, tum optimorum codicum auctoritate munita. Quin etiam Fabius hoc genere loquendi peculiariter delectatus, eo fere utitur, quoties de flumine iſto eloquentiae loquitur. *Fundit ſe oratio, fuſa naratio, fuſus ſcriptor.* & ejuſmodi φράσεις, ſunt ei admodum familiares. Quam frigidum autem e contra, jejunumque eſt editionis Lugdunenſis illud. *neque tanta in eo unquam fuiſſet ubertas.* GIBSON. *neque ſe tanta in eo u. fuiſſet ubertas.* V. C. Alm. *neque tanta in eo u. fuiſſet.* Voſſ. omn. *neque ſe tanta eo unquam fudiſſet.* Locat.

Verum ex hoc.] Cicero lib. 3. de Oratore, rejectis aliis ſectis oratori idoneam fore putat *Peripateticam* & *Academicam*: Fabius autem oratori maxime utiles putat has duas ſectas. ait tamen oratorem eſſe liberum debere, ut ex omnibus, quod utile videatur, excerpat. TURNEB.

Conferre.] *Ferre.* Voſſ. pr.

Non inter multas.] *Non* deeſt Voſſ. tert. *non inter multas.* Voſſ. ſec. Baſil. Steph. Roign. Obr. curis ſecundis.

Nam, &c. Epicurus.] Cicero lib. primo de *Finibus* ait, ab *Epicuro* ſpretam eſſe *eloquentiam*, ſpretam *dialecticam*, reliquaſque diſciplinas, praeter *phyſicam* & *moralem*. TURNEB. vide lib. II. cap. 17. ALMEL.

A ſe ipſe.] *A ſe ipſo.* Voſſ. omn. Ald.

Velociſſima.] *Velociſſime.* Voſſ. pr.

Ad hunc nos laborem.] Deſunt haec Voſſ. pr. tert.

Digitized by Google

borem adhortetur. *Pyrrho* quidem quas in hoc opere partes habere poteſt, cui judices eſſe, apud quos verba faciat, & reum, pro quo loquatur, & ſenatum, in quo ſit dicenda ſententia, non liquebit? *Academiam* quidam utiliſſimam credunt, quod mos in utramque partem diſſerendi ad exercitationem forenſium cauſſarum proxime accedat. Adjiciunt loco probationis, quod ea praeſtantiſſimos in eloquentia viros ediderit. *Peripatetici* ſtudio quoque ſe quodam oratorio jactant. Nam theſes dicere exercitationis gratia fere eſt ab his inſtitutum. *Stoici*, ſicut copiam nitoremque eloquentiae fere praeceptoribus ſuis defuiſſe concedant, neceſſe eſt, ita nullos aut probare acrius, aut concludere ſubtilius contendunt. Sed haec inter ipſos, qui velut ſacramento rogati, vel etiam ſuperſtitione conſtricti, nefas ducunt à ſuſcepta ſemel perſuaſione diſcedere. Oratori vero nihil eſt neceſſe in cujuſquam jurare leges. Majus enim eſt opus atque praeſtantius, ad quod ipſe tendit, & cujus eſt velut candidatus, ſi quidem eſt futurus cum vitae, tum etiam eloquentiae laude perfectus. Quare in exemplum bene dicendi facundiſſimum quemque proponet ſibi ad imitandum: moribus vero formandis quam honeſtiſſima praecepta, rectiſſimamque ad virtutem viam deliget. Exercitatione quidem utetur omni, ſed tamen erit plurimus in maximis quibuſque ac natura pulcherrimis. Nam quae poteſt materia reperiri ad graviter copioſeque dicendum magis abundans, quam *de virtute*, *de republica*, *de providentia*, *de origine animorum*, *de amicitia*? Haec ſunt, quibus mens pariter atque oratio inſurgant: quae vere bona, quid mitiget me-

tert. *adhuc nos ad laborem hortetur.* Locat. *adortatus.* V. C. Alm.

Pyrrho quidem.] *Pyrrho* omnia revocavit ad dubitationem, ita ut ne ſenſibus quidem crederet. ab hoc ſunt appellati *Sceptici*, hoc eſt *conſideratores*. TURNEB. Ab hoc Sextus Empiricus libros Pyrrhonianarum Hypothypoſeon inſcripſit. ALMEL. *Pyrrhon.* Voſſ. ſec. Colon. *Pirren.* Voſſ. tert. *Patronus quidem.* marg. Baſil. *Pyrren.* Ald.

Verba faciant.] *Faciat.* omnes codices.

Dicenda ſententia.] *Dicenda licentia.* Voſſ. tert.

Quidam utiliſſimam.] *Quidem.* V. C. Alm.

Peripatetici.] V. Cicer. 1. Acad. quaeſt. 4. ALMEL.

Jactant.] *Jactare.* Voſſ. pr.

Nam theſes.] Cicero in Orat. ad Brutum ait, Ariſtotelem ita diſcipulos exercuiſſe, ut eos dicere cogeret de *theſi* propoſita in utranque partem. itaque locos topicorum refert ad *problema*, id eſt ad *theſin*. poſtea rhetores *theſin* habuerunt inter progymnaſmata. Vide Fab. lib. 2. TURNEBUS.

Gratia.] *Gratia fere praeceptoribus ſuis defuiſſe.* omiſſis reliquis Stephani & Roignii editiones, ſed puto vitio operarum.

Stoïci.] Vide Lactant. 1. 12. ALM.

Contendunt.] *Contendunt.* Voſſ. pr. tert.

Sed haec.] Rogantur ſacramento milites, quando adiguntur ad jusjurandum, pollicenturque ſe legitime militaturos. itaque ſacramentum frangere non ſolent. & alioqui *emanſores* & *deſertores* puniuntur legibus. TURNEB.

A ſuſcepta ſemel] *A ſuſcepta demum.* Voſſ. ſec. *ad ſuſceptum ſemel.* Voſſ. pr.

Enim eſt opus.] *Enim opus.* Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald.

Cum vitae.] *Tum vitae.* Locat. Colin. Vidov.

Bene dicendi.] *Bene* deeſt V. C. Alm.

Proponet.] *Proponat.* Voſſ. tert. & mox *diligat.*

Quam honeſtiſſima.] *Quaeque honeſtiſſima.* marg. Baſil.

Sed tamen erit.] *Erit* deeſt Voſſ. tert.

Vere bona.] *Quae vere bona.* MS. Bodl. omn. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Par. *quae vera bona.* Andr. *quae vero bona.* Locat.

Quae mitigent.] *Quid mitiget, coërceat, eximat.* MSS.

metus, coërceat cupiditates, eximat nos opinionibus vulgi, animumque coeleſtem. Neque ea ſolum, quae talibus diſciplinis continentur, ſed magis etiam, quae ſunt tradita antiquitus, dicta, ac facta praeclare, & noſſe, & animo ſemper agitare conveniet. Quae profecto nuſquam plura majoraque, quam in noſtrae civitatis monumentis reperientur. An fortitudinem, juſtitiam, fidem, continentiam, frugalitatem, contemptum doloris ac mortis, melius alii docebunt, quam Fabritii, Curii, Reguli, Decii, Mutii, aliique innumerabiles? Quantum enim Graeci praeceptis valent, tantum Romani (quod eſt majus) exemplis. Tantumque non cognatis id è rebus admoneri ſciet, qui non modo proximum tempus, lucemque praeſentem intueri ſatis credat, ſed omnem poſteritatis memoriam, ſpatium vitae honeſtae, & curriculum laudis exiſtimet. Hinc mihi ille juſtitiae hauſtus bibat, hinc ſumptam libertatem in cauſſis atque conſiliis praeſtet. Neque erit perfectus orator, niſi qui honeſte dicere & ſciet, & audebit.

MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Coeleſtem pariant.] *Pariant* non agnoſcunt MSS. Alm. Voſſ. omn. Andr. Locat. Ald. Steph. Baſil. Vaſc. Gryph. Colin. Vidov. Obr. Paſſeratius *probans* legebat. certe mihi hic aliquid deeſſe videtur. Aſcenſius *judicet* vel *exiſtimet* putat apponendum.

Neque ea ſolum.] Hactenus probavit, utilem eſſe philoſophiam, nunc exemplorum *cognitionem*, ab hiſtoriis ductam, eſſe neceſſariam docet: ſed hic exemplorum uſus ad philoſophiam moralem referre videtur. TURNEB. *neque ea ſolum facta dicta antiquitus dicta acta praeclare & noſſe*. Voſſ. tert.

Dicta & acta.] *Dicta acta*. Voſſ. pr. *dicta a facta*. Voſſ. ſec. & omnes fere edit.

Conveniet.] *Convenit*. Obr. editio.

An fortitudinem.] *Ut fortitudinem juſtitiam frugalitatem*. V. C. Alm. omiſſis reliquis.

Quantum enim.] Cic. 3. de Oratore: Nam ut virtutis à noſtris, ſic doctrinae ſunt à Graecis exempla repetenda. *Paſſerat*. PITH.

Tantum Romani.] Priorem vocem non habet Obr.

Tantumque non.] Significare videtur *hiſtoriam Romanorum*, cujus cognitio eſt oratori perneceſſaria, pulcherrimam eſſe; ex qua colligere poſſit aliquis, non habendam eſſe duntaxat rationem *praeſentis vitae*, ſed multo magis *immortalitatis*, quanquam id referri poſſet etiam ad totam philoſophiam, & ea, quae dicta ſunt. TURNEB. *tantum quod*. Voſſ. tert. Ald. *tantumque non cognatis ſideribus admoneri*. Locat. *tantumque non cognatis id e rebus*. Aſcen. & repetit verbum *conveniet*. *tantum quod non cognatis ſideribus admoneri, quin non modo proximum tempus lucemque praeſentem intueri ſatis credat*. Obr.

Id e rebus.] *Idem rebus*. Voſſ. omn. Vall. lib.

Sciet.] Deeſt Voſſ. omnibus. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Hinc mihi.] *Hinc* deeſt MS. Alm. Voſſ. tert.

Praeſtet.] *Praeſter*. Voſſ. pr. tert.

CAPUT III.

Neceſſariam juris civilis oratori eſſe ſcientiam.

III. J*uris* quoque *civilis* neceſſaria huic viro *ſcientia* eſt, & morum ac religionum ejus reipublicae, quam capeſſet. Nam qualis eſſe ſuaſor in

J*us civile* pars eſt philoſophiae moralis: continetur enim ſub parte politica. eſt autem jus civile poſitum aut in *magiſtratibus* & *rebus humanis*, aut in *ſacerdotibus* & *rebus divinis*. ſic enim partitur *Cic. in lib. de Legibus*, & *Juriſconſultus titulo primo pandectarum*. TURNEB.

Juris quoque civilis neceſſaria, &c.] Jul. Severianus libello de arte dicendi: *Oratori Juris Civilis neque omittendum ſtudium eſt, nec penitus appetendum. Nam nec rudis eſſe debet juris Orator: & ſi*

ſe

in conſiliis publicis privatiſve poterit, tot rerum, quibus praecipue civitas continetur, ignarus? Quo autem modo patronum ſe cauſſarum non falſo dixerit, qui, quod eſt in cauſſis potentiſſimum, ſit ab altero petiturus? pene non diſſimilis iis, qui poëtarum ſcripta pronuntiant. Nam quodammodo mandata perferet, & ea, quae ſibi à judice credi poſtulaturus eſt, aliena fide dicet: & ipſe litigantium auxiliator egebit auxilio. Quod ut fieri nonnumquam minore incommodo poſſit, cum domi praecepta & compoſita, ſicut & cetera, quae in cauſſa ſunt, in diſcendo cognita ad judicem perferet: quid fiet in iis quaeſtionibus, quae ſubito inter ipſas actiones naſci ſolent? non deformiter reſpectet? & inter ſubſellia minores advocatos interroget? Poteſt autem ſatis diligenter accipere, quae tum audiet, cum ei dicenda ſunt? aut fortiter affirmare, aut ingenue pro ſuis dicere? poſſit in actionibus: quid fiet in altercatione, ubi occurrendum continuo, nec libera ad diſcendum mora eſt. Quid? ſi forte peritus juris ille non aderit? Quid? ſi quis non ſatis in ea re doctus, falſum aliquid ſubjecerit? Hoc enim eſt maximum ignorantiae malum, quod credit eum ſcire, qui moneat. Neque ego ſum noſtri moris ignarus, oblituſve eorum, qui velut ad arculas ſedent, & tela agentibus ſubminiſtrant:

ſe multum juris ſcientiae dederit, plurimum de cultu Oratoris atque impetu remiſit. Quod fortaſſis ex antiquo ſcriptore mutuatum à Jul. Severiano Fabius hic quaſi ex profeſſo reprehendere videtur. *Paſſerat.* Pith.

Eſſe ſuaſer.] *Eſſe ſuadet.* Voſſ. tert.

Quo autem modo.] Nonnulli enim oratores, *juris* ignari, ſolebant *juriſconſultos* conſulere, quum *jure* videbatur cauſa egere. Turneb.

Poëtarum ſcripta.] *Poëtarum ſcripta irarum ſcripta pronuntians.* V. C. Alm.

Perferet.] *Perferret.* Voſſ. pr. tert.

Quod ut fieri.] *Quod autem fieri.* marg. Baſil. *quod ſi fieri.* Ald. *quid quod fieri.* MS. Bodl. Andr. Locat. q̄t q̄t, id eſt, *quidquid.* V. C. Alm. *quod ut ferri.* Voſſ. pr.

Perferet, quid fiet.] *Perfero, quid fiet.* Voſſ. pr. tert. *perfert.* Voſſ. ſec. Ald.

In diſcendo.] *In* non habet Ald. Aſcenſius *indiſcendo* una voce pro *intus*, id eſt, domi diſcendo capit: ut ita apud Suetonium in Caeſ. quidam *incaenare* capiunt.

Minores advocatos.] *Advocatum* hic appellat eum, qui jus ſuggerit, ut ait Aſconius. aut certe alluſit ad conſuetudinem antiquam: multi enim erant unius cauſae defenſores. ſit igitur *major advocatus* ille, qui orationem habet: caeteri *minores*, qui opera & conſilio adjuvant. Turneb.

Poteſt autem.] *Poteſt aut.* Ald.

Cum ei dicenda.] *Cum adjicienda.* Voſſ. pr. tert. *cum adicenda.* V. C. Alm.

Dicere? poſſit in actionibus.] *Dicere, in actionibus, quid fiet.* Ald.

Quid fiet in altercatione.] *Altercationem* Fabius appellat contentioſam diſputationem per alternam interrogationem & reſponſionem, quae fieri ſolebat poſt orationem perpetuam. *Vide Fab. lib. 6. cap. 5.* Turneb. *quid in altercationibus.* Vall. lib. Aſcenſius malebat, *quid faciet altercationibus?*

Ubi occurrendum.] *Non occurrendum.* Voſſ. pr.

Libera ad diſcendum mora.] Ovid. 11. Met. 143.

—— *non eſt mora libera nobis.*

hunc enim Ovidii locum a Francio ad marginem libri ſui indicari puto.

Neque ego ſum.] Apud Romanos, ut docet Aſconius (ad Divin. c. 4.) quidam erant *advocati*, quidam *cognitores* & *ſubſcriptores*, qui oratorem adjuvabant, juſque ſuggerebant. ſic apud Graecos erant *pragmatici*, veluti quidam *formularii* & *leguleji*, qui oratorem inſtruebant, juſque miniſtrabant. Turneb.

Ad arculas.] *Ad articulas.* Voſſ. tert. in margine Stephanianae editionis erat. Arculas intelligit telorum, unde illud Virgilii lib. x. Aen. verſ. 333.

Suggere tela mihi. ——

ſtrant: neque idem Graecos quoque neſcio factitaſſe, unde nomen his *pragmaticorum* datum eſt. Sed loquor de oratore, qui non clamorem modo ſuum cauſſis, ſed omnia, quae profutura ſunt, debet. Itaque eum nec inutilem, ſi ad horam forte conſtiterit, neque in teſtationibus faciendis eſſe imperitum velim. Quis enim potius praeparabit ea, quae, cum aget, eſſe in cauſſa velit? Niſi forte imperatorem quis idoneum credit in praeliis quidem ſtrenuum & fortem, & omnium, quae pugna poſcit, artificem: ſed neque delectus agere, nec copias contrahere atque inſtruere, nec proſpicere commeatus, nec locum capere caſtris ſcientem: prius eſt enim certe parare bella, quam gerere. Atqui ſimillimus huic ſit advocatus, ſi plura, quae ad vincendum valent, aliis reliquerit: cum praeſertim hoc, quod eſt maxime neceſſarium, non tam ſit arduum, quam procul intuentibus fortaſſe videatur. Namque omne jus, quod eſt *certum*, aut *ſcripto* aut *moribus* conſtat: *dubium* aequitatis regula examinandum eſt. Quae ſcripta ſunt, aut poſita in more civitatis, nullam habent difficultatem, cognitionis ſunt enim, non inventionis. at quae conſultorum reſponſis explicantur, aut in verborum interpretatione ſunt poſita, aut in recti pravique diſcrimine. Vim cujuſque vocis intelligere, aut commune prudentium eſt, aut proprium oratoris: aequitas optimo cuique notiſſima. Nos porro & bonum virum, & prudentem in primis oratorem

Factitaſſe.] *Factitare.* Voſſ. ſec. tert. Steph. Vaſc.

Pragmagticorum.] Vid. ad lib. III. 6.

Itaque eum.] *Ita eum.* Voſſ. tert.

Ad horam.] *Ad oram.* V. C. Alm. locum corruptum ſuſpicatur Rollinus, ſed puto ſignificari idem, quod mox cap. ſexto ait de ſcholaſtico declamatore in forum tranſlato, qui novitate ſtupet, & cui nihil prodeſt meditata actio, cum in judicio ſaepe *laboratam congeſtamque domi dierum ac noctium ſtudio actionem aqua deficit.* Patrotronus ergo debet ita poſſe conſiſtere in judicio, ut ex tempore contrahat actionem, & intra ſpatium, quod clepſydra definit, ea dicat, quae cauſſa requirit. & ita lib. XI. cap. 3. dicit, *ſi non ſuffragabitur tempus, inutile eſſe, ſe ad omnia verba alligare.* *Conſiſtere* vero eſt verbum contendentium & certantium inter ſe. vide ad Petron. XIX. & ad Declamationes paſſim. *ad horam* vero eſt ad tempus aliquod, definitum, certum. Ita enim amant loqui veteres. ut noſter lib. XI. 2. *poſt tempus*, pro poſt aliquod, certum tempus: ſic *ante diem*, pro ante aliquot dies, Juſt. VI. 7. *ante menſes* idem XX. 5. *poſt dies.* XLIV. 4. qualia ex Pricaeo & aliis, qui olim talia obſervarunt, recte adduci puto ad illum *horarum commeatum* in Minucio Felice illuſtrandum; in quo licet forte peccaverit eruditus Propertii enarrator; dubito tamen, an Chriſtiano homini liceat ideo in eum tot ex trivio convicia evomere, & Rhadamanteo quodam faſtu pronuntiare, *eum abiiſſe, quo mendacia & mendaciorum architecti abſtrahuntur*, id eſt, ad inferos, ad quos nemo Critici alicujus ſtomachoſi ſententia, ſed juſto tantum Dei judicio detrudi poſſe credimus. Burm.

In teſtationibus.] Vide Turneb. II. adv. 27. Pareus.

Delectus.] *Dilectus.* Voſſ. tert.

Eſt enim certe.] *Eſt enim certa.* Voſſ. tert.

Quae ad vincendum.] *Quae vincendum.* Locat. *ſi plura ad vincendum.* V. C. Alm.

Cum praeſertim.] *Cum praeferri.* Voſſ. tert.

Non tam ſit.] *Nec tam ſit.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Namque omne jus.] Jus appellat certum, *quando cauſa ad certam legem aut ad certam conſuetudinem refertur:* jus dubium, *quando cauſa certam non habet legem.* neque enim leges ſcribi poſſunt de omnibus rebus. Jus igitur illud petendum eſt aut ab aequitate, aut ab aliqua legis ſimilitudine, aut ab opinione alicujus juriſconſulti. Turnebus.

Aut ſcripto.] *Quod ſcriptum.* V. C. Alm.

Difficultatem.] Hic turbare codicem, & multa inter-

Digitized by Google

torem putamus: qui cum ſe ad id, quod eſt optimum natura, direxerit, non magnopere commovebitur, ſi quis ab eo conſultus diſſentiet, cum ipſis illis diverſas inter ſe opiniones tueri conceſſum ſit. Sed etiam ſi noſſe, quid quiſque ſenſerit, volet, lectionis opus eſt, qua nihil eſt in ſtudiis minus laborioſum. Quod ſi plerique, deſperata facultate agendi, ad diſcendum jus declinaverunt, quam id ſcire facile eſt oratori, quod diſcunt, qui ſua quoque confeſſione oratores eſſe non poſſunt? Verum & M. Cato cum in dicendo praeſtantiſſimus, tum juris idem fuit peritiſſimus: & Scaevolae Servioque Sulpitio conceſſa eſt etiam facundiae virtus. Et M. Tullius non modo inter agendum numquam eſt deſtitutus ſcientia juris, ſed etiam componere aliqua de eo coeperat: ut appareat, poſſe oratorem non diſcendo tantum juri vacare, ſed etiam docendo. Verum ea, quae de moribus excolendis ſtudioque juris praecipimus, ne quis eo credat reprehendenda, quod multos cognovimus, qui taedio laboris, quem ferre tendentibus ad eloquentiam neceſſe eſt, confugerint ad haec deverticula deſidiae: quorum alii ſe ad album ac rubricas transtulerunt, & formularii, vel, ut Cicero ait, *leguleji* quidam eſſe maluerunt: tamquam utiliora eligentes ea, quorum ſolam facilitatem ſequebantur, alii pigritiae arrogantioris, qui ſubito fronte conficta, immiſsâque barba, veluti deſpexiſ-

interſerere notavit Almelovenius.

Diſſentient.] *Diſſentiat.* Loc. Ald. Gryph. Steph. Vidov.

Senſerit.] *Sumpſerit.* Voſſ. tert.

Lectionis opus eſt.] Recte, non *lectione*, ut aliae editiones. Firmat Voſſianus codex, qui fuit Joachimi Camerarii. COLOMES. ex Voſſ. art. Grammat. VII. 8. *lectione.* V. C. Alm. Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov.

Qua nihil.] *Quo* Francius volebat.

Quod ſi plerique.] Cicero in oratione pro Muraena cap. XIII. ait, *quemadmodum apud Graecos, qui citharoedi eſſe non poſſunt, auloedi fiunt: ita apud Romanos, qui oratores eſſe non poſſunt, fiunt juriſconſulti.* TURNEB. vid. lib. VIII. 3. *quod ſi pleriſque, & declamaverunt.* Voſſ. pr.

Quod diſcunt.] *Quod diſcet.* Voſſ. pr.

Verum &c.] *Neque &c.* marg. Baſil.

Tum juris idem fuit peritiſſimus.] Deſunt haec V. C. Alm.

Et Marcus Tullius.] *Cic. lib. primo de Orat.* ſub perſona *Craſſi* pollicetur ſe jus civile redacturum in artem. jam in *lib. de rep.* & *in lib. de legibus* multa ſcripſit ad jus Romanum pertinentia. TURNEBUS.

Nunquam eſt deſtitutus.] *Nuſquam.* Obr. *unquam.* Voſſ. pr.

Non diſcendo.] *Non dicendo.* MSS. Joan. Voſſ. ſec.

Sed etiam docendo.] *Sed etiam dicendo.* V. C. Alm.

Ne quis eo.] *Nonne quis eo.* Voſſ. omn. Vall. lib. Locat. *non aequius eo quis.* Ald.

Praecipimus.] *Praecipimus modo.* Obr.

Quorum alii ſe ad album.] *Album* appellat, aut in quo proponebantur praetoris edicta, aut in quo ſcribebantur judicum nomina. appellat *rubricas*, juris titulos, quia *rubrica* & minio tingebantur. *formularios* dixit, formularum & actorum peritos, quique tenent (ut vulgo dicimus) curiae ſtylum, qui iidem *leguleji* appellantur. hi adeſſe ſolebant patronis, illiſque leges & formulas ſuggerere. TURNEB. *quorum ab ſe.* Voſſ. pr. tert.

Ad rubricas.] *Ad rubrica.* Voſſ. tert.

Formularii.] *Formula vel ut Cicero ait legum quidem.* V. C. Alm.

Leguleji.] Cicer. I. de Orat. 55. hunc locum explicat H. Stephanus in expoſtulatione de Latinitate falſo ſuſpecta. cap. I. pag. 75. ALMEL.

Eligentes.] *Egentes.* marg. Baſil.

Alii.] *Aliique pigritiae.* Voſſ. tert.

Qui ſubito fronte conficta, &c.] Jan. Gebhard. Crepund. lib. II. cap. 9. pag. 80. ſic legendum cenſet. *Qui ſubito fronte conſtructa immiſſaque barba, veluti depexuiſſent oratoria praecepta, &c. Conſtruere frontem* elegantiſſime dictum & aptiſſime, pro rigidum quid fronte induere ac minari. Pari elegantia dixit Claudianus, *Frangere vultus:*

ſpexiſſent oratoria praecepta, paullum aliquid ſederunt in ſcholis philoſophorum, ut deinde in publico triſtes, domi diſſoluti, captarent auctoritatem contemptu ceterorum. Philoſophia enim ſimulari poteſt, eloquentia non poteſt.

Fracturumque reos humili ſub judice vultus.

Plautus *conſulcare frontem* dixit; Seneca, *aſtringere:* Cicero, aliique *contrahere*; venuſtiſſime Apulejus *ſtrtatam frentem:* Tertullianus *moreſtiorem:* Martialis Cocus *matutinam:* Fabius noſter ſupra lib. II. cap. 3. *Improbam* nominat *faciem*. Seneca *attractiorem* vocat: alii *nubilam*, *adductam*, *caperatam* frontem. Qua de re iterum iterumque adeundus politiſſimus & Fabii noſtri optimus maximus illuſtrator, Ludovicus Creſollius, vacat. Autumn. lib. II. cap. III. ſect. II. pag. 153. PAREUS. Neſcio, an quid mutandum ſit, cum & *fingere vulgum*, Terent. Heaut. v. I. dixerit: ſed, ſi quid mutandum, mallem vel cum Gallaeo, & Almelovenio, *conſtricta fronte*. ut apud Petron. cap. CXXXII. *Quid me ſpectatis conſtricta fronte, Catones*. & noſtr. lib. I. cap. II. *conſtricta ſupercilia*, & XI. 3. *vultum ſuperciliis adſtringere*. vel *contracta*, ita enim ſolent loqui, & *attrahere*, *contrahere*, *adſtringere*, *adducere* frontem in re ſimili. vide Gruter. ad Senec. I. de Benef. I. & VI. 7. Heinſ. ad Ovid. XXI. Heroid. 165. ut contra *diſſundere*, *relaxare*, *remittere* &c. Gallaeus etiam conjicebat, *qui ſubito frontem, conſtructa immiſſaque barba veluti depexuiſſent oraterum* &c. ſed illa *conſtructa barba* mihi non placet. BURM.

Immiſſaque.] Mallet *premiſſa* Francius, ſed malo, ut ad Ovid. VI. Met. 168. pluribus probabitur.

Deſpexiſſent.] *Deſpexi ſunt*. Voſſ. pr. *compexi ſunt*. Voſſ. tert. ſed correctum *deſpexi*.

Paulum.] *Paululum*. Obr.

Philoſophorum.] *Philoſophanti*. V. C. Alm. forte pro *philoſophantium*.

In publico triſtes.] *Teſtes*. Voſſ. ſec.

Captarent.] Deeſt Voſſ. pr. tert.

CAPUT IV.

Neceſſariam oratori cognitionem hiſtoriarum.

IV. In primis vero abundare debet orator *exemplorum copia*, cum veterum, tum etiam novorum: adeo ut non ea modo, quae conſcripta ſunt hiſtoriis, aut ſermonibus velut per manus tradita, quaeque quotidie aguntur, debeat noſſe: verum ne ea quidem, quae ſunt à clarioribus poëtis ficta, negligere. Nam illa quidem priora, aut teſtimoniorum, aut etiam judicatorum obtinent locum. Sed haec quoque aut vetuſtatis fide tuta ſunt, aut ab hominibus magnis praeceptorum loco ficta creduntur. Sciat ergo quam plurima: unde etiam ſenibus auctoritas major eſt, quod plura noſſe & vidiſſe creduntur: quod Homerus frequentiſſime teſtatur. Sed non eſt exſpectanda ultima

Docuit libro primo, oratorem tenere debere *encyclopaediam*, nunc tamen ea ſcribit tantum, quae ſunt magis oratori neceſſaria, ut *philoſophia*, *jus civile*, & *hiſtoria*. *hiſtoria* conducit ad exempla: quanquam exempla quoque petuntur à poëtis & rebus fabuloſis, ut docuit Fab. lib. 5. TURNEB.

Per manus tradita.] Recte Aſcenſius hic indicari antiquum memoriae prodendi res morem notat, ex illo Virgilii VII. Aeneid. 206.

Atque equidem memini (fama eſt obſcurior annis)
Auruncos ita ferre ſenes.

ubi videndus Servius.

Illa quidem priora.] *Illa quae propria*. Voſſ. pr.

Aut teſtimoniorum.] *Aut teſtimonium*. Voſſ. tert.

Obtinent locum.] Nam in Hiſtoriis veritatem ac prudentiae ſapientiaeque principia recondita omnes eredimus. Dionyſ. Halic. I. I. ALMEL.

Sciat ergo.] Haec uſque ad *quod Homerus*, deſunt Voſſ. tert.

Quod Homerus.] *Homerus* libro ſecundo *Odyſſeae* inducit *Aegyptium* virum ita ſenem loquentem

ma aetas, cum ſtudia praeſtent, ut, quantum ad cognitionem pertinet rerum, etiam praeteritis ſeculis vixiſſe videamur.

tem in concione, quem *ſenectute curvum* dicit, & *rerum infinitarum peritum.* ita tribuit auctoritatem perſonae. Turneb.

Frequentiſſime.] *Frequentiſſimo.* Voſſ. tert.

CAPUT V.

Quae ſint oratori inſtrumenta.

Haec ſunt, quae me redditurum promiſeram, *inſtrumenta*, non artis, v. ut quidam putaverunt, ſed ipſius *oratoris.* Haec arma habere ad manum, horum ſcientia debet eſſe ſuccinctus, accedente verborum figurarumque facili copia, & inventionis ratione, & diſponendi uſu, & memoriae firmitate, & actionis gratia. Sed plurimum ex his valet *animi praeſtantia*, quam nec metus frangat, nec acclamatio terreat, nec audientium auctoritas ultra debitam reverentiam tardet. Nam ut abominanda ſunt contraria his vitia confidentiae, temeritatis, improbitatis, arrogantiae: ita citra conſtantiam, fiduciam, fortitudinem, nihil ars, nihil ſtudium, nihil profectus ipſe profuerit: ut ſi des arma timidis & imbellibus. Invitus mehercle dico, quoniam & aliter accipi poteſt, ipſam verecundiam, vitium quidem, ſed amabile, & quae virtutes facillime generet, eſſe interim adverſam, multiſque in cauſſa fuiſſe, ut bona ingenii ſtudiique in lucem non prolata, ſitu quodam ſecreti conſumerentur. Sciat autem, ſi quis haec, forte minus adhuc peritus diſtinguendi vim cujuſque verbi, leget, non probitatem à me reprehendi, ſed verecundiam, quae eſt timor qui-

Fabius cap. ult. lib. 2. de *inſtrumento* egit, inſtrumentumque vocavit, *ſine quo formari materia, & in id, quod velimus, opus effici non poſſit.* igitur ſcientias illas, quas ſupra enumeravit, *inſtrumenta* putat oratoris, & alia quaedam praeterea, quae hoc capite enumerantur. Turneb.

Ipſius oratoris.] *Oratoris* deeſt Voſſ. pr.

Horum ſcientia.] *Horum in ſcientia.* V. C. Alm.

Accedente.] *Antecedente.* MS. Bodl.

Memoriae firmitate.] *Memoriae firmatae.* Locat.

Actionis gratia.] *Actionibus.* V. C. Alm.

Animi praeſtantia.] Et hic mallem *praeſentia*, quae proprie conſtantiae & fiduciae convenit. vid. ſupr. cap. 1.

Nec acclamatio terreat.] Sic Demoſthenes in horriſono littore declamabat, *ut non moveretur acclamationibus & murmurationibus plebis.* Turneb.

Confidentiae.] *Fidentiae.* Voſſ. tert.

Citra conſtantiam.] *Circa.* Locat.

Profectus.] *Perfectus.* Voſſ. tert.

Des arma.] *Diis arma.* Voſſ. pr.

Invitus mehercle dico.] Non vituperat hoc loco verecundiam Fabius, ſed & *nimiam* & *non opportunam* damnat. itaque pulcherrimus extat Plutarchi libellus de *vitioſa verecundia.* Turneb.

Quidem ſed.] *Sed* deſideratur in Voſſ. tert.

Et quae virtutes.] *Et* deeſt Loc.

Eſſe interim adverſam.] *Eſſe int. adverſa.* V. C. Alm. *eſſe interque adverſam.* Voſſ. pr. *eſſe interimque adverſa.* Voſſ. tert. *eſſe inter adverſa.* Val. lib.

Multiſque in cauſſa] *Multis in.* Voſſ. tert. *multiſque in eam fuiſſe.* Voſſ. ſec.

Sciat autem.] Duplex eſt *verecundia:* altera enim efficitur propter *turpitudinis metum*, quae quidem laudatur: altera etiam à *rebus honeſtis* retrahit, quae vituperatur. Turneb.

A me reprehendi.] *A me reprehendendi.* Locat.

quidam, reducens animum ab iis, quae facienda ſunt, unde confuſio, & coepti poenitentia, & ſubitum ſilentium. Quis porro dubitet vitiis adſcribere affectum, propter quem facere honeſte pudet? Neque ego rurſus nolo eum, qui ſit dicturus, & ſolicitum ſurgere, & colore mutari, & periculum intelligere: quae ſi non accident, etiam ſimulanda erunt: ſed intellectus hic ſit operis, non metus: moveamurque, non concidamus. Optima eſt autem emendatio verecundiae, *fiducia*: & quamlibet imbecilla frons, magna *conſcientia* ſuſtinetur. Sunt & naturalia, ut ſupra dixi, quae tamen & cura juvantur, inſtrumenta, *vox*, *latus*, *decor*: quae quidem tantum valent, ut frequenter famam ingenii faciant. Habuit oratores aetas noſtra copioſiores: ſed cum diceret, eminere inter aequales *Trachallus* videbatur: ea corporis ſublimitas erat, is ardor oculorum, frontis auctoritas, geſtus praeſtantia, vox quidem, non ut Cicero deſiderat, pene tragoedorum, ſed ſuper omnes, quos ego quidem audierim, tragoedos. Certe cum in baſilica Julia diceret primo tribunali, quatuor autem judicia, ut moris eſt, cogerentur, atque omnia clamoribus fremerent, & auditum eum & intellectum, &, quod agentibus ceteris contumelioſiſſimum fuit, laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini. Sed hoc votum eſt, & rara felicitas: quae ſi non adſit, ſane ſufficiat, ab iis, quibus quis dicit, audiri. Talis eſſe debet orator, & haec ſcire.

Reducens animum] *Abducens.* Andr.

Unde confuſio.] *Sunt. Inde confuſio.* Voſſ. ſec. Locat. Baſil. Colin.

Neque ego.] Cicero in lib. de Orat. ad Q. fratrem actorem illum damnat, *qui orare incipit abſque metu.* ac certe fatetur Cicero, ſemper agendi initio ſe commotum fuiſſe. TURNEB.

Qui ſit dicturus.] *Qui ſit icturus.* Voſſ. pr. tert.

Accident.] *Acciderant.* Voſſ. pr. tert. *acciderent.* V. C. Alm. qui & *ſimulanda erant.*

Moveamurque.] *Moveamur, quia.* Voſſ. pr.

Emendatio verecundiae fiducia.] *Emendatio verecundiae fiduciae.* Voſſ. pr. tert.

Et quamlibet.] *Etiam qualibet.* Locat. Ald. ſed elegans ille uſus vocis *quamlibet* multis ad Ovidium locis ab Illuſtri Heinſio aſſertus. & ita declam. v. pro *quemlibet divitem*, *quamlibet* quidam codices exhibent.

Ut ſupra dixi.] Prooemio libri primi.

Ut frequenter famam ingenii faciant.] Sic Hortenſius propter elegantiam pronunciationis par eſſe Ciceroni videbatur: qui alioqui, ſi caetera comparaſſet, longe inferior fuiſſet. TURNEB.

Eminere inter aequales Trach.] Uſque adeo probatur actio & pronunciatio *Trachalli*, ut proverbium ſit, *Trachallo vocalior.* Idem. *evenire inter aeq.* Voſſ. tert.

Sublimitas erat.] *Erit.* Voſſ. tert.

* *Pene tragoedorum.*] Cicer. I. de Orat. 28. qui tamen illud *pene* non *voci*, ſed *actioni*, addit. de *Trachallo* vide ſupra ad lib. VI. 3.

Tragoedos: quum in.] Haec deſunt V. C. Alm.

Certe cum in baſil.] Initio judicia centumviralia dividebantur in *duas haſtas*, deinde diviſa ſunt in *quatuor partes*, quae tamen cogebantur in *unam baſilicam.* eſt autem *baſilica* ampliſſima aula, qualis in hac urbe eſt palatina. TURNEB. Vide Turneb. Adverſar. lib. 4. cap. 4.

Quatuor judicia.] Vide Plin. I. Epiſt. 18. & IV. 24. & VI. 33.

Et quod.] *Et quid.* Voſſ. pr.

Contumelioſum.] *Contumelioſiſſimum.* MSS. Alm. Voſſ. tert. Ald. Obr.

Vetum eſt.] *Notum eſt.* Voſſ. pr. Locat. ſed elegans vulgata lectio, quae rem difficillimam, & ad quam non niſi *votis pervenire* licet, ut loquitur Juſtinus XXV. 4. Claudian. I. Eutr. 172.

Quod nec vota pati, nec fingere ſomnia poſſent.

ubi v. Dempſter. ſic *ſupra vota res fluere* dixit idem Juſtin. XXIII. 3. & noſter declam. 3. *ad omne votum fluente fortuna.* BURM.

Non adſit.] *Non ad id.* V. C. Alm.

Et haec ſcire.] *Et* deeſt MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. Obr.

C A-

CAPUT VI.

Quod ſit incipiendi cauſſas agere tempus.

Agendi autem initium ſine dubio ſecundum vires cujuſque ſumendum eſt: neque ego annos definiam, cum *Demoſthenem* puerum admodum actiones pupillares habuiſſe manifeſtum ſit: *Calvus*, *Caeſar*, *Pollio*, multum ante quaeſtoriam omnes aetatem graviſſima judicia ſuſceperint: praetextatos egiſſe quoſdam ſit traditum: *Caeſar Auguſtus* duodecim natus annos aviam pro Roſtris laudaverit. Modus mihi videtur quidam tenendus, ut neque praepropere diſtringatur immatura frons, & quidquid eſt illud adhuc acerbum, proferatur. Nam inde & contemptus operis innaſcitur, & fundamenta jaciuntur impudentiae, & (quod eſt ubique pernicioſiſſimum) praevenit vires fiducia. Nec rurſus differendum eſt tyrocinium in ſenectutem. Nam quotidie metus creſcit, majuſque fit ſemper, quod auſuri ſumus: &, dum deliberamus, quando incipiendum ſit, incipere jam ſerum eſt. Quare fructum ſtudiorum viridem & adhuc dulcem promi decet, dum & venia & ſpes eſt, & paratus favor, & audere non dedecet: &, ſi quid deſit operi, ſupplet aetas: &, ſiqua ſunt dicta juveniliter, pro indole accipiuntur: ut totus ille Ciceronis pro Sexto Roſcio locus, *Quid enim*

VI.

Demoſthenes.] Plutarch. in vita Demoſthenis autor eſt, ipſum tutoribus ſuis diem dixiſſe, multaque adverſus eos ſcripſiſſe, quare hic *pupillares*, non *populares*, legendum. PHILAND. Demoſthenes, compilatus à ſuis tutoribus, pene puer contra eos actionem inſtituit, ajunt nonnulli eum natum fuiſſe 13. annos. atque hodie extant orationes contra *Aphobum* tutorem. TURN. v. Suid. in Demoſthene. ALMEL.

Actiones pupillares.] *Populares.* Locat. Ald. Colin. Vidov. marg. Baſil. Gryph.

Pollio multum ante.] *Pollio*, *Matius multum.* Andr. Ald. ſed Matium illum, Caeſaris amicum, de quo ad Sueton. Caeſ. 52. agunt eruditi, oratorem fuiſſe non puto. quare forte *Mutius* poſſet legi, niſi ille poſtremo loco nominaretur, cum fuerit prior. BURM.

Eoſdem.] *Quoſdam.* marg. Baſil.

Caeſar Auguſtus.] Suetonius quoque tradit, à Tiberio novem annos nato laudatum eſſe patrem defunctum. TURNEB.

Natus annos.] *Natus* deeſt V. C. Alm.

Modus.] Idem praecipit in Agricultura Pallad. lib. 1. tit. 7. ALMEL.

Ut neque praepropere, &c.] Metaphora ducta videtur à *frondibus*, *quas* (ait Columella) *decerpere ſolent ruſtici ad jumentorum pabulum.* TURNEB. *diſtinguatur.* Voſſ. ſec. mihi *deſtringatur* legendum videtur, perſuaſus iis, quae Ampl. Cuperus lib. IV. obſ. 5. de his verbis obſervavit.

Quidquid eſt illud.] Elegans hoc loquendi genus, ut ex hoc loco, & libro 1. cap. 3. noſtri Fabii obſervat ſummus Gronov. ad Liv. IX. 3. in notis prioris editionis; & ita *quidquid id eſt.* de quo Heinſius & Drakenborchius noſter ad Sil. VI. 119. *neque propere* etiam habet Locat.

Innaſcitur.] *Naſcitur.* Obr. ed.

Eſt ubique.] *Eſt ubicunque.* V. C. Alm.

Nec rurſus differendum eſt tyrocinium.] *Tyrocinium* appellat illum [illegible], quo juvenes ſolenniter deducebantur in forum, ut initiarentur cauſis agendis. fiebat autem magna ex parte, quo die ſumebatur virilis toga. Auctor Budaeus in poſterioribus annotationibus. TURNEB.

Differendum.] *Diſſerendum.* Voſſ. pr. tert.

Audere non dedecet.] *Et audire non decet.* Voſſ. tert.

Deſit operi.] *Deſit operari.* V. C. Alm.

Et ſi qua.] *Et ſi quando.* V. C. Alm.

Accipiuntur.] Aſcenſius, ne ſit finis hexametri, malebat *capiuntur.*

Ut totus ille Cic.] Sic locutus eſt Cicero (pro S. Roſc. c. 26.) cum ageret de poena parricidarum, ac

enim tam commune, *quam ſpiritus vivis*, *terra mortuis*, *mare fluctuantibus*, *litus ejectis?* Quae cum ſex & viginti natus annos, ſummis audientium clamoribus dixerit, deſerbuiſſe tempore, & annis liquata jam ſenior idem fatetur. Et hercle quantumlibet ſecreta ſtudia contulerint, eſt tamen proprius quidam fori profectus: alia lux, alia veri diſcriminis facies: pluſque, ſi ſepares, uſus ſine doctrina, quam citra uſum doctrina, valeat. Ideoque nonnulli ſenes in ſchola facti ſtupent novitate, cum in judicia venerunt, & omnia ſuis exercitationibus ſimilia deſiderant. At illic & judex tacet, & adverſarius obſtrepit, & nihil temere dictum perit: &, ſiquid tibi ipſe ſumas, probandum eſt: & laboratam congeſtamque dierum ac noctium ſtudio actionem aqua deficit: &, omiſſo magna ſemper flandi tumore, in quibuſdam cauſſis loquendum eſt, quod illi diſerti minime ſciunt. Itaque nonnullos reperias, qui ſibi eloquentiores videantur, quam ut cauſſas agant. Ceterum illum, quem juvenem, teneriſque adhuc viribus nitentem in forum deduximus, & incipere à quam maxime facili ac favorabili cauſſa velim, ut catuli ferarum molliore praeda ſagi-

ac ſignificare vellet eos elementis omnibus eſſe privatos. Idem tamen in Orat. (cap. 30.) ad Brutum ait, *iſta eſſe redundantiora*, *neque dum ſatis matura*. quum tamen iſta diceret, ſequuti ſunt maximi clamores, ut ille teſtatur. TURNEB.

Spiritus vivis.] *Spiritus unus.* Voſſ. pr.

Litus ejectis.] *Luctus.* Voſſ. pr. tert. marg. Baſil.

Quae cum ſex, &c.] Aulus Gell. xv. 28. erraſſe hac in re ſcribit Cornelium Nepotem & Feneſtellam. Feneſtella autem ſcripſit à Cicerone habitam eſſe hanc orationem 26. aetatis anno, ipſe ex temporis ſupputatione habitam eſſe probat 27. aetatis anno. Jam illud *deferbuiſſe* metaphoricum eſt, eſtque à vino ductum; vina enim deferveſcunt, ac redduntur maturiora & mitiora. TURNEB. *deervuiſſe.* V. C. Alm. *deſerviſſe.* Val. lib. Colon. Par. quam lectionem ex MSS. tuentur viri docti ad Cicer. pro Caelio c. 18. & ex Terent. Adel. I. 2. probat Priſcian. lib. IX. pag. 866.

Et hercule quantumlibet.] *Et equidem quantumlibet.* Voſſ. ſec.

Alia veri diſcriminis.] *Alia veri diſſimilis.* marg. Baſil.

Pluſque ſi.] *Pluſquam ſi.* Locat.

Uſus ſine doctrina.] *Sine* deeſt V. C. Alm.

Quam citra uſum doctrina.] Deſunt Voſſ. tert.

Ideoque nonnulli.] Antea id ſcripſit de *Portio Latrone*, qui, peritus alioqui declamator, cum in forum veniſſet, pene obſtupuit. TURNEB. vide Petron. Satyr. principio.

At illic.] *Ac ille.* Voſſ. pr.

Tibi ipſe ſumas.] *Tibi ſumas.* V. C. Alm.

Aqua deficit.] Oratores dicebant ad *clepſydram*, & ex *aquae fluxu* ſpatium illis dabatur ad agendum. igitur declamatores ſcribere nonnunquam ſolent prolixam orationem, quum judex breviſſimum tempus ad agendum ſit daturus. TURNEB. *aquam perdit* dixit ſupra lib. XI. c. 3. ita Plato in Theaeteto p. 117. *urget enim ipſos aqua fluens.* & Themiſtius in oratione quomodo philoſopho ſit dicendum p. 51. quibus ex locis patet, clepſydras in uſu fuiſſe, quibus demetiebantur tempus. qua in ſententia & eſt Nicolaus Cuſanus in dialogo de Staticis experimentis. v. Alex. ab Alex. lib. IV. 2. quae augebantur vel minuebantur a judicibus vel arbitris. Martial. VI. 35. & Dion. Nic. in Severo & Plin. lib. II. Ep. II. vid. & Palmerium exercit. ad Graecos Auct. p. 735. Kuhn. ad Polluc. lib. VIII. cap. 9. ſec. 32. Sc. Gentil. ad Apulej. p. 154. & 191. & Harpocrat. in *διαμεμετρημένη*. Schott. Adag. cent. II. e Suid. n. 28. p. 352. Busbequius auctor eſt, Turcas aqua tempus demetiri. Epiſtol. I. pag. 28. ALMEL.

Deficit.] *Defecit.* Voſſ. pr. Locat. Ald.

Caeterum illum quem.] Non praefinivit certum tempus cauſarum agendarum, nec tamen, a quibus ſit incipiendum cauſis, docet. addit, ſi orator juvenis tyrocinium inceperit, non debere illum operam continuare, ſed ſaepenumero intermiſſis cauſis eum ad diſciplinas redire oportet. TURN.

A quam maxime.] *A* deeſt Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Catuli ferarum.] *Ferarum* non habet. V. C. Alm.

Sed

Digitized by Google

ſaginantur: & non utique ab hoc initio continuare operam, & ingenio adhuc alendo callum inducere; ſed jam ſcientem, quid ſit pugna, & in quam rem ſtudendum ſit, refici atque renovari. Sic & tyrocinii metum, dum facilius eſt audere, tranſierit, nec audendi facilitatem uſque ad contemptum operis adduxerit. Uſus eſt & hac ratione M. Tullius: & cum jam clarum meruiſſet inter patronos, qui tum erant, nomen, in Aſiam navigavit, ſeque & aliis ſine dubio eloquentiae ac ſapientiae magiſtris, ſed praecipue tamen Apollonio Moloni, quem Romae quoque audierat, Rhodi rurſus formandum ac velut recoquendum dedit. Tum dignum operae pretium venit, cum inter ſe congruunt praecepta & experimenta.

Sed jam ſcientem.] *Sed* ·*tiam ſc.* Ald.

Tyrocinii metum.] *Meum.* Voſſ. tert. *metam.* Obr.

Facilitatem.] *Facilitate.* Voſſ. pr. tert. *dicendi facultatem.* Obr.

Uſus eſt & hac ratione M. Tullius.] Id fecit, quoniam in oratione pro Roſcio videbatur offendiſſe Syllam dictatorem. igitur relicta Roma navigavit in Aſiam, ubi dedit operam *Menippo Cenocli* & *Dionyſio* rhetoribus. Jam Athenis dedit operam *Antiocho Academico*, Rhodi *Apollonio Moloni.* TURNEB. vide Cicer. in Bruto cap. 89. & 91. ALM. *uſus & hac ratione.* Obr.

Et cum jam.] *Cum jam.* Obr. ed.

Romae quoque.] *Romae* deeſt Voſſ. pr. tert.

Recoquendum.] Vide de hoc verbo agentem Junium lib. v. obſerv. 5.

Pretium venit.] *Tenuit.* Ald. *tinnuit.* Loc. vitioſe.

C A P U T VII.

Quae in ſuſcipiendis cauſſis oratori obſervanda ſint.

Cum ſatis in omne certamen virium fecerit, prima ei cura in ſuſcipiendis cauſſis erit: in quibus defendere quidem reos profecto, quam facere, vir bonus mallet: non tamen ita nomen ipſum accuſatoris horrebit, ut nullo neque publico neque privato duci poſſit officio, ut aliquem ad reddendam rationem vitae vocet. Nam & leges ipſae nihil valeant, niſi actoris idonea voce munitae: & ſi poenas ſcelerum expetere fas non eſt, prope eſt, ut ſcelera ipſa permiſſa ſint: & licentiam malis dari, certe contra bonos eſt. Quare neque ſociorum querelas, nec amici vel propinqui necem, nec erupturas in rempublicam conſpirationes inultas patietur orator: non poenae nocentium cupidus, ſed emendandi vitia, corrigendique mores. Nam qui ratione VII.

Cic. lib 2. Officior. ait, ſatius eſſe *defendere*, quam *accuſare*: ita tamen, ut propter juſtas rationes ad accuſationem deſcendere debeamus: nec tamen eſt committendum, ut accuſationum frequentia accuſatoris nomen mereamur. quod accidit Marco Bruto, ut teſtatur in Officiis. TURNEB.

Accuſatoris.] *Accuſationis.* MSS. Alm. Voſſ. pr.

Neque publico.] Deeſt V. C. Alm.

Nihil valent.] *Nihil valeant niſi a. i. v. unitate.* V. C. Alm. *valeant.* Voſſ. omn. Ald. Leid. Ox. Obr. *auctoris.* Baſil. Gryph. *minutae.* Vidov.

Prope eſt.] Deſunt Locat.

Neque ſociorum.] *Neque* deeſt Voſſ. tert. *ſociorum ſcelera.* Voſſ. pr.

Necem.] *Neceſſe.* Voſſ. pr.

Inultas patietur.] *Multas patietur.* Locat. *ſimultas.* V. C. Alm.

ratione traduci ad meliora non poſſunt, ſolo metu continentur. Itaque ut accuſatoriam vitam vivere & ad deferendos reos praemio duci, proximum latrocinio eſt: ita peſtem inteſtinam propulſare, cum propugnatoribus patriae comparandum. Ideoque principes in republica viri non detrectaverunt hanc officii partem: creditique ſunt etiam clari juvenes, obſidem reipublicae dare malorum civium accuſationem, quia nec odiſſe improbos, nec ſimultates provocare, niſi ex fiducia bonae mentis videbantur. Idque cum ab Hortenſio, Lucullis, Sulpitio, Cicerone, Caeſare, plurimis aliis, tum ab utroque Catone factum eſt: quorum alter appellatus eſt *ſapiens*, alter niſi creditur fuiſſe, vix ſcio, cui reliquerit hujus nominis locum. Namque defendet omnis orator, idemque portum illum eloquentiae ſuae ſalutarem non etiam piratis patefaciet, duceturque in advocationem maxime cauſſa. Quoniam tamen omnes, qui non improbe litigabunt, quorum certe bona pars eſt, ſuſtinere non poteſt unus, aliquid etiam commendantium perſonis dabit, & ipſorum, qui judicio decernent, ut optimi cujuſque voluntate moveatur, namque hos & amiciſſimos vir bonus habebit. Summovendum vero eſt utrumque ambitus genus, vel potentibus contra humiles venditandi operam ſuam: vel illud etiam, jactantius

Metu continentur.] *Continetur.* V. C. Alm. *motu.* Voſſ. tert.

Itaque ut accuſatoriam.] Id ait contra eos, qui faciebant *quadruplaturas* in foro Romano: ideo *quadruplatores* vocabantur. illi autem erant *delatores*, qui conſequebantur ex damnatione alicujus quartam partem bonorum. TURNEB. dictum ea forma, ut *vecticulariam vitam vivere* dixit Cato apud Feſt. in *Vecticularia*.

Et ad defendendos reos.] Lex Cincia vetabat, *ne patronus ob alicujus defenſionem pecuniam vel praemium aliquod caperet.* TURNEB. *ad defendendos reos.* Andr. Locat. Ven. Par.

Propugnatoribus patriae.] Elegans loquendi genus, pro facinori, egregio facto propugnatorum comparandum. & ita Juſtinus IV. 3. *auſi facinus nulli tyranno comparandum*, quem locum recte vindicant ibi Voſſius, & ad lib. II. 14. & Gronov. ad Liv. Epitom. XLVI.

Hanc officii.] *Hanc officio.* Voſſ. pr. tert.

Lucullis.] *Lucullo.* Locat. Ald.

Pluribus aliis.] *Plurimis aliis.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald. Vaſc. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obrecht. *pluribuſque aliis.* Andr.

Alter niſi creditur.] *Alter* deeſt Voſſ. tert.

Reliquerit.] *Reliquit.* Voſſ. tert.

Namque defendet.] Quanquam optimum eſt *defendere*, ad idque propenſiſſimi eſſe debemus, non tamen praedones atque piratas tuebimur: in primis enim conſideranda eſt cauſae aequitas. in alio codice legitur, *neque*, ac ſenſus tum etiam optimus eſt. TURNEB. *namque defendat.* Locat. Ald. Gallaeus malebat, *neque defendet omnes orator, idemque p. i. e. ſ. ſalutarem etiam piratis patefaciet.* Rollinus etiam *neque defendet omnes* legebat. Excidiſſe aliquam vocem, quae *piratis* opponatur, puto. & forte, *neque defendet omnes orator: miſeris* (vel *reis*) *quidem portum illum e. ſ. ſ. non etiam piratis patefaciet.* BURM.

Maxime cauſa.] *Nomine cauſa.* V. C. Alm.

Litigabunt.] *Legaliter.* Voſſ. pr. *ligaliter.* Voſſ. ſec.

Bona pars.] *Bona* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec. tert.

Aliquid & commendantium.] Orator in ſuſcipiendis cauſis moveri debet *commendantium perſonis*, & *decernentium judicio*, ut cauſas eas potius ſuſcipiat, quam alias. TURNEB. *etiam comm.* Locat. Ald. Steph: Baſil. Gryph. Vidov. Colin. Oxon. Obr.

Optimi.] *Optime.* V. C. Alm.

Summovendum vero eſt.] Quidam abſque judicio ſemper *potentes* defendunt, non habita ratione cauſae: alii ſemper *humiles* tuentur adverſus potentes, ſine reſpectu cauſae. utrique ſunt in vitio. TURNEB.

Venditandi.] *Vendicandi.* Locat. vitioſe.

Cauſas

ctantius minores, utique contra dignitatem, attollendi. Non enim fortuna cauſſas vel juſtas vel improbas facit. Neque vero pudor obſtet, quo minus ſuſceptam, cum melior videretur, litem, cognita inter dicendum iniquitate, dimittat, cum prius litigatori dixerit verum. Nam & in hoc maximum, ſi aequi judices ſumus, beneficium eſt, ut non fallamus vana ſpe litigantem. Neque eſt dignus opera patroni, qui non utitur conſilio. Et certe non convenit ei, quem oratorem eſſe volumus, injuſta tueri ſcientem. Nam ſi ex illis, quas ſupra diximus, cauſſis falſum tuebitur, erit tamen honeſtum, quod ipſe faciet. Gratiſne ei ſemper agendum ſit, tractari poteſt. Quod ex prima ſtatim fronte dijudicare, imprudentium eſt. Nam quis ignorat, quin id longe ſit honeſtiſſimum, ac liberalibus diſciplinis, & illo, quem exigimus, animo digniſſimum, non vendere operam, nec elevare tanti beneficii auctoritatem? cum pleraque hoc ipſo poſſint videri vilia, quod pretium habent. Caecis hoc, ut ajunt, ſatis clarum eſt: nec quiſquam, qui ſufficientia ſibi (modica autem haec ſunt) poſſidebit, hunc quaeſtum ſine crimine ſordium fecerit. At ſi res familiaris amplius aliquid ad uſus neceſſarios exiget, ſecundum omnes ſapientium leges patietur ſibi gratiam referri: cum & Socrati collatum ſit ad victum: & Zeno, Cleanthes, Chryſippus mercedes à diſcipulis acceptaverint. Neque enim video, quae juſtior acquirendi ratio, quam ex honeſtiſſimo labore, & ab iis, de quibus optime meruerint, quique, ſi nihil invicem praeſtent, indigni fuerint defenſione. Quod quidem

Cauſas vel juſtas.] *Cauſarum juſtas.* V. C. Alm. *cauſas vel juſtos vel improbos.* Voſſ. ſec.

Quum melior.] *Non melior.* Voſſ pr.

Inter dicendum.] *Inter diſceptandum.* Voſſ. ſec. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *inter diſcendum.* MSS. Bod. Alm. Locat. Baſ. Par. Vaſc.

Qui non utitur.] *Qui innititur.* Voſſ. pr.

Nam ſi ex illis.] Supra Fabius dixit, ab oratore poſſe defendi ea, quae injuſta videntur, dummodo ſubſit honeſta cauſa. at ſi ſciens rem iniquam defenderet abſque praetextu honeſtae cauſae, id turpiſſimum videretur. Recurre ad finem primi capitis. Turneb.

Gratiſne ei ſemper.] Idcirco id quaerit *Fabius*, quia (quemadmodum eſt apud Tacitum lib. xiii. 42.) ante Fabii aetatem magna contentione advocatorum ſublata fuit lex Cincia. *Idem.*

Prima fronte.] Vide lib. vii. 1.

Imprudentium.] *Prudentium.* Vall. lib.

Illo quem exigimus.] *Illo quam.* Voſſ. pr. *quem in eloquente exigemus.* Obrecht. ſed curis ſecundis *exegimus. & quem in loquendo exigimus.* marg. Baſil.

Nec levare.] *Elevare* rectius in pleriſque exemplaribus & ſignate legi conſpexi, quae lectio a nobis probatur. *levare* enim eſt laborem extenuare, ut *ego hoc te faſce levabo*: *elevare* ſignificat deprimere, ut apud Propertium, *Elevat aſſiduos copia longa viros.* Barth. Merula. *nec celebrare.* V. C. Alm.

Ut ajunt ſatis clarum eſt] *Satis eſt.* Locat. *ut audiū ſatis clarum eſt.* V. C. Alm.

At ſi res familiaris.] *At res familiaris.* Locat.

Secundum omnes ſapientium.] *Secundum omnium ſapientium.* MSS. Alm. Voſſ. Loc. Ald. Colin Vidov.

Cum & Socrati.] Ariſtoxenus ſcribit, ut Laërtius (lib. ii. ſec. 20.) tradit, Socratem pecunias ex artis profeſſione ad victum congregare ſolitum. Merul. Xenophon lib. i. memor. dicit, Socratem nullam unquam mercedem ſuae doctrinae exegiſſe. Philand. Horum exemplo ſignificat, non eſſe interponendam pecuniae ſtipulationem atque pactionem in cauſarum actione. nam hoc nomine Socrates apud Xenophontem in commentariis reprehendit *ſophiſtas*, quia mercedem exigebant. ſi quid tamen conferatur, quo egeat, acceptare debebit orator. Turneb.

Collatum ſit.] *Collocatum.* Locat.

Zeno.] *Zenon.* Voſſ. omnes. Baſil.

quidem non juſtum modo, ſed neceſſarium etiam eſt, cum haec ipſa opera, tempuſque omne, alienis negotiis datum, facultatem aliter acquirendi recidant. Sed tum quoque tenendus eſt modus: ac plurimum refert, & *à quo* accipiat, & *quantum*, & *quouſque*. Paciſcendi quidem ille piraticus mos, & imponentium periculis pretia procul abominanda negotiatio, etiam à mediocriter improbis aberit: cum praeſertim bonos homines bonaſque cauſſas tueri non ſit metuendus ingratus, qui ſi futurus, malo tamen ille peccet. Nihil ergo acquirere volet orator ultra, quam ſatis erit: ac ne pauper quidem tamquam mercedem accipiet, ſed mutua benevolentia utetur, cum ſciat ſe tanto plus praeſtitiſſe: quia nec venire hoc beneficium oportet, nec perire. Denique ut gratus ſit, ad eum magis pertinet, qui debet.

Sed tunc quoque.] Similis eſt locus apud juriſconſultos in titulo de *preconſulis efficio.* jubet enim Ulpianus, *ut proconſul nec omnia accipiat, nec paſſim, nec ab omnibus.* TURNEB.

Paciſcendi quidem.] Vetat, ne fiant *cauponationes* & *dinundinationes cauſarum*, interpoſita pecuniae pactione, ſi cujus cauſam ſuſceperis agendam. nam alioqui graviſſimum erat olim opprobrium, habere *linguam vaenalem.* Idem.

Et quetiſque paciſcendi q. &c. procul abominanda paſciſcenda negotiatio.] Quid ſibi velit Fabius hoc loco, ne ipſe quidem, ſi vivat, intelliget. adeo mendoſus eſt ejus codex, quare ita emendetur, quo Fabius nitore ſuo candidus ſit loco *quetiſque* dictionis reponatur *quouſque*, & *paciſcenda* expungatur, ut ſuperflua dictio hoc modo. *& quouſque: paciſcendi q. i. p. m. & i. p. p. procul abominanda negotiatio &c.* MERULA. unde illas vitioſas lectiones petierit Merula, Badius neſcit: nec ego in quoquam repperi; an homo vanus ſibi finxit? *negotio.* Voſſ. tert.

Imponentium.] *Ponentium.* MSS. Alm. Voſſ. tert. ita Horat. II. Sat. III. 23.

Callidus huic ſigno ponebam millia centum.

A mediocriter.] *A* deeſt V. C. Alm.

Qui ſi futurus.] Hic quoque locus detractione unius literae obſcurior videtur. ſic autem optime corrigi poſſe videtur, ſi *qui* relativo *d* literam addiderimus, ut per interrogationem legatur hoc modo; *Quid ſi futurus? malo tamen ille peccet.* MERULA. *quid ſi futurus.* Locat.

Ultra quam ſatis erit.] *Utraque quam ſatis erit.* Locat. & ita Merula quoſdam habere notat.

Quum ſciat.] Deſunt haec V. C. Alm. *quum ſciet.* Voſſ. ſec. tert.

Praeſtitiſſe.] *Praeſtiſſime* in quibuſdam legi Merula notat.

Quia nec venire] *Non quia venire.* Voſſ. pr. tert. & mox *non oportet.* Voſſ. ſec. & deinde *perira* deeſt Voſſ. ſec. *non enim quia vaenire hoc beneficium non opertet, perire oportet.* Obrecht. forte, *non enim quia venire hoc beneficium non oportet, perire debet. denique* &c. ut illud *debet* a *denique* ſit abſorptum.

CAPUT VIII.

Quae in diſcendis cauſſis oratori obſervanda ſint.

VIII. Proxima *diſcendae cauſſae ratio*, quod eſt orationis fundamentum. Neque enim quiſquam tam ingenio tenui reperitur, qui, cum omnia, quae

Antea praeceptum eſt à Fabio, & à Cicerone traditum lib. 2. de Oratore, *ab oratore cauſam familiariter cognoſci debere, ut & adjumentis uti poſſit optimis, & contradictionibus recurrere.* diſcit autem orator cauſam, quum à litigatore accipit ejus explicationem. TURNEB.

Diſcendae.] *Dicendae.* Voſſ. pr.

Quod eſt oratoris fundamentum.] Editio Lugdunenſis legit, *orationis fundamentum*, cui refragantur editiones Aldina, Sichardina, aliaeque. Nec enim in hac parte Fabius membra orationis attingit, ſed illis jam perfecte cognitis, aliis quibuſdam ſubſidiis *oratorem* inſtruit. GIBSON. *orationis.* V. C. Alm.

Reperitur.] *Repereretur.* V. C. Alm. *reperietur.* Vall. lib. Voſſ. omnes. Baſil.

Ad

Digitized by Google

quae ſunt in cauſſa, diligenter cognoverit, ad docendum certe judicem non ſufficiat. Sed ejus rei pauciſſimis cura eſt. Nam ut taceam de negligentibus, quorum nihil refert, ubi litium cardo vertatur, dum ſint, quae vel extra cauſſam ex perſonis aut communi tractatu locorum occaſionem clamandi largiantur: aliquos & ambitio pervertit, qui partim tamquam occupati, ſemperque aliud habentes, quod ante agendum ſit, pridie ad ſe venire litigatorem, aut eodem matutino jubent. nonnumquam etiam inter ipſa ſubſellia didiciſſe ſe gloriantur. partim jactantia ingenii, ut res cito accepiſſe videantur, tenere ſe & intelligere prius pene, quam audiant, mentiti, cum multa & diſerte, ſummiſque clamoribus, quae neque ad judicem, neque ad litigatorem pertineant, decantaverunt, bene ſudantes beneque comitati per forum reducuntur. Ne illas quidem tulerim delitias eorum, qui doceri amicos ſuos jubent: quamquam minus mali eſt, ſi illi ſaltem recte diſcant, recteque doceant. Sed quis diſcet tam bene, quam patronus? Quomodo autem ſequeſter ille & media litium manus, & quidam interpres, impendet aequo animo laborem in alienas actiones, cum dicturus ipſe non ſit. Peſſimae vero conſuetudinis, libellis eſſe contentum, quos componit aut litigator, qui confugit ad patronum, quia liti ipſe non ſufficit: aut aliquis ex eo genere advocatorum, qui ſe non poſſe agere confitentur, deinde faciunt id, quod eſt in agendo difficillimum. Nam qui judicare, quid *dicendum*, quid *diſſimulandum*,

Ad docendum.] *Ad dicendum.* Locat.

Taceam] *Taceamus.* edit. Obrecht.

Litium cardo.] *Cardinem litium* appellat locum illum, in quo eſt tota controverſia, & cauſae ſtatus. ſic antea dixit, *cardinem cauſae ponere.* appellare vulgo ſolemus praecipuum & verum litis punctum. TURNEB.

Clamandi.] *Tractã.* V. C. Alm.

Aliquod & ambitio.] Mutatione interdum unius literae plerumque evenire ſolet, ut totus ſenſus confundatur: id quod hoc in loco intueri facile vel parum doctus poterit. Emendabitur igitur Fabii lectio optime, ſi *aliquos*, non *aliquod*, legerimus, hoc modo, *aliques & ambitio pervertit*. MERULA.

Aliud habentes.] *Aliquid habentes.* Ald.

Eodem matutino.] Ita *Heſterno* dixit Auſonius Epig. 74. pro Heſterno die, vel heri, ubi nihil mutem. Plinio nihil familiarius. ita lib. IX. 8. & 10. *meridiano.* & *cotidiano* apud Chariſ. lib. II. pag. 177. *Heſterno.* pag. 180. *repentino* pag. 193. *ſempiterno* pag. 194. & ſimilia. BURM.

Temere ſe &c.] *Tenere &c.* Obrecht.

Pene priuſquam audiant.] *Prius pene, quam ut audiant.* V. C. Alm.

Et diſerte.] *Et decre.* Voſſ. pr.

Neque ad judicem.] *Neque ducem.* V. C. Alm.

Ad litigatorem pertineat decantaverint bene ſudentes.] Si quis diligentur inſpexerit, facile cognoſcet duobus in locis depravatum eſſe hunc locum; *pertineant* enim, non *pertineat*, & *ſudantes*, non *ſudentes*, ſi quis legerit, is profecto rectiſſime ſenſum eliciet. MERULA. *ſudentes.* VIDOV. *ſuadentes.* marg. Baſil.

Decantaverunt.] *Decantaverint* & *reducantur.* Locat.

Ne illas quidem.] Alii gravantur a *litigatore* cauſam audire: itaque jubent, ut cuidam ex eorum amicis a litigatore cauſa exponatur, a quo poſtea cauſam diſcant. TURNEB.

Qui doceri.] *Qui docta.* Voſſ. pr. *qui doctu.* Voſſ. tert.

Quis diſcet.] *Quis dicet.* Voſſ. pr.

Media litium manus.] Ita memoriam quaſi *mediam manum* vocat, quae acceptum ab inventione tradit elocutioni, lib. XI. 2.

Dicturus ipſe non ſit.] *Dicturus tanti ſuae non ſit.* V. C. Alm. *dicturus tantis ſie.* Voſſ. tert. *dicturus vere non ſit.* Voſſ. ſec.

Conſuetudinis.] Deeſt Voſſ. tert.

Libellis eſſe contentum.] *Libellos* appellat Fabius, *brevia*, quibus applicatur cauſa. fiebant autem *libelli*

dum, quid *declinandum*, *mutandumve*, *fingendum* etiam ſit, poteſt, cur non ſit orator, quando, quod difficilius eſt, facit? Hi porro non tantum nocerent, ſi omnia ſcriberent, uti geſta ſunt. Nunc conſilium & colores adjiciunt, & aliqua pejora veris, quae plerique cum acceperunt, immutare nefas habent, & velut themata in ſcholis poſita cuſtodiunt. Deinde deprehenduntur, & cauſſam, quam diſcere ex ſuis litigatoribus noluerunt, ex adverſariis diſcunt. Liberum igitur demus ante omnia iis, quorum negotium erit, *tempus* ac *locum:* exhortemurque ultro, ut omnia quamlibet verboſe, &, unde volent, repetito tempore exponant. Non enim tam obeſt audire ſupervacua, quam ignorare neceſſaria. Frequenter autem & vulnus & remedium in iis orator inveniet, quae litigatori in neutram partem habere momentum videbantur. Nec tanta ſit acturo memoriae fiducia, ut ſubſcribere audita pigeat. Nec ſemel audiſſe ſit ſatis, cogendus eadem iterum ac ſaepius dicere litigator, non ſolum quia effugere aliqua prima expoſitione potuerunt, praeſertim hominem (quod ſaepe evenit) imperitum: ſed etiam, ut ſciamus, an eadem dicat. Plurimi enim mentiuntur, &, tamquam non doceant cauſſam, ſed agant, non ut cum patrono, ſed ut cum judice loquuntur. Quapropter numquam ſatis credendum eſt, ſed agitandus omnibus modis, & turbandus, & evocandus. Nam ut medicis non apparentia modo vitia curanda ſunt, ſed etiam invenienda, quae latent, ſaepe ipſis ea, qui ſanandi ſunt, occulentibus: ita advocatus plura, quam oſtenduntur, aſpiciat. Nam cum ſatis

belli vel a litigatoribus, vel ab advocatis minoribus, ut hodie a procuratoribus nonnunquam. TURNEB.

Mutandum fugiendum etiam ſit.] *Mutandumve fingendum etiam ſit.* Voſſ. ſec. *imitandum, fugiendum etiam ſit.* Colon. Par. Vaſc. Steph. *imitandumque fingendum etiam ſit.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *mutandum fingendum.* Voſſ. tert. *mutandum etiam ſit.* V. C. Alm. *mutandumve, fingendum etiam quandoque ſit poteſt.* Obr.

Sit poteſt.] *Si poteſt.* Locat.

Difficilius eſt facit.] *Difficilius eſt oratorem facit.* MSS. Alm. Voſſ. tert.

Nunc conſilium.] *Nunc & conſilium.* Obr.

Et colores adjiciunt.] *Colores* praetextus ſunt & velamenta rerum turpium, atque etiam cauſae, quae rem falſam efficiunt probabilem. TURNEB.

Immutare nefas.] *Mutare nefas.* V. C. Alm.

Deinde.] *Denique*, ſed correctum *deinde*. Voſſ. tert.

Ex adverſariis diſcunt.] *Diſcent.* Voſſ. pr. *ab adverſariis diſcunt.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Par. Vaſc. Steph Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Iis quorum.] *Iis niſi quorum.* V. C. Alm.

Repetito tempore.] *Repetita ex tempore.* Locat. Baſil. Gryph. Colin. Par. Vidov. *repetito ex tempore.* V. C. Alm.

Exponat.] Quis non videt, legendum eſſe *exponant?* ut referatur ad illud pronomen *iis.* MERULA.

Memoriae fiducia.] *Memoriae diffici.* V. C. Alm.

Eadem iterum ac ſaepius.] *Eadem verum.* Voſſ. pr. *eadem iterãi.* Voſſ. tert. forte pro *eadem iterare.*

Saepius dicam litigator.] Pro *dicam*, *dicere* reponendum. MERULA.

Non ſolum.] *Solum* deeſt Voſſ. pr. tert.

Hominem (quod ſaepe &c.] *Homine* ꝑ*ſequens* (*quod* &c. V. C. Alm.

Judice loquuntur.] *Loquantur.* Voſſ. ſec. Locat.

Quapropter nunquam.] Idem praecepit lib. 5. cum ageret de teſtibus. Caeterum quod *evocare* dixit, ſignificat interrogationibus paulatim elicere litigatorem, ut aliquid loquatur ſibi ipſi contrarium. TURNEB.

Ea qui ſanandi ſunt.] *Ea quae ſananda ſunt.* V. C. Alm. *ea qui curandi ſunt.* Obr.

Aſpiciat.] *Accipiat.* marg. Baſil.

Nam cum ſatis.] Fabius cap. 1. lib. 7. praecipit, *non*

ſatis in audiendo patientiae impenderit, in aliam rurſus ei perſonam tranſeundum eſt, agenduſque adverſarius, proponendum, quidquid omnino excogitari contra poteſt, quidquid recipit in ejuſmodi diſceptatione natura. Interrogandus quam infeſtiſſime, ac premendus. Nam, dum omnia quaerimus, aliquando ad verum, ubi minime exſpectavimus, pervenimus. In ſumma, optimus eſt in dicendo patronus incredulus. Promittit enim litigator omnia, teſtem populum, paratiſſimas conſignationes, ipſum denique adverſarium quaedam non negaturum. Ideoque opus eſt intueri omne litis inſtrumentum: quod videre non eſt ſatis, perlegendum erit Nam frequentiſſime aut non ſunt omnino, quae promittebantur, aut minus continent, aut cum alio aliquo nocituro permixta ſunt, aut nimia ſunt, & fidem hoc ipſo detractura, quod non habent modum. Denique linum ruptum, aut turbatam ceram, aut ſine agnitione ſigna frequenter invenies: quae, niſi domi excuſſeris, in foro inopinata decipient: pluſque nocebunt deſtituta, quam non promiſſa nocuiſſent. Multa etiam, quae litigator nihil ad cauſſam pertinere crediderit, patronus eruet: modo per omnes, quos tradidimus, argumentorum locos eat: quos ut circumſpectare in agendo, & attentare ſingulos minime convenit, propter quas diximus cauſſas; ita in diſcendo rimari neceſſarium eſt, quae *perſonae*, quae *tempora*, quae *loca*, *inſtituta*, *inſtrumenta*, ceteraque, ex

non minus cogitandum pro adverſa parte quam pro ſua. ea res enim conducit ad conſtitutionem cauſae & ſolutionem contradictionum. alium hic adhibet uſum, ut cognoſcatur cauſae veritas, quod fiet, ſi argumentetur patronus contra litigatorem quaſi adverſarius. Turneb.

Quidquid omnino excogitari contra poteſt.] Haec deſunt Locat.

Diſceptatione.] *Diſputatione.* V. C. Alm. *diſcrepatione.* Voſſ. ſec.

Nam dum quaerimus.] *Nondum q.* Voſſ. pr.

Aliquando ad verum.] *Aliquando ad uberum.* V. C. Alm.

Pervenimus.] *Perveniemus.* Voſſ. pr. Obr.

In dicendo.] *In diſcendo.* Voſſ. pr.

Conſignationes.] Vide Turneb. lib. 11. adverſ. cap. 27.

Ideoque opus eſt.] Paulus juriſconſultus id omne *inſtrumentum* appellat, quo lis inſtruitur, vulgo appellare ſolemus omnia ſcripta, quibus lis inſtruitur. Turneb.

Denique linum ruptum.] Conſuetudo erat, ut ait Paulus, *ut inſtrumenta triplicato lino trajicerentur, cui ſignaculum ex cera imponebatur.* eo alludit Fabius. *Idem.*

Turbata cera.] *Turbata caetera.* Voſſ. pr. tert.

turbatam ceram Salmaſ. ſed pro *invenies*, *intervenient* Obrecht. legit. nos Salmaſium ſecuti ſumus. quem hanc etiam lectionem in Epiſtolis pag. 206. & 210. aſſeruiſſe notat Colomeſius.

Sine agnitione ſigna.] *Sine agnitore ſigna* vocat, cum nemo, ex teſtibus ſignum ſuum agnoſcit. Ita legendus ille locus. *Salmaſ.* de modo uſurar. pag. 451. Turneb. *ſine agnitione.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *ſine adjutoriae.* V. C. Alm. *ſine agnitore.* Obr.

Excuſſeris.] *Exceſſeris.* V. C. Alm.

Quae litigator.] *Quae dicit litigator.* Voſſ. pr.

Eruet.] *Servet.* Voſſ. pr. ſec.

Ut circumſpectare in agendo.] *Ut circumſcriptare ſingulos minime c.* V. C. Alm. omiſſis reliquis.

Minime convenit.] *Nunc convenit.* Voſſ. pr. tert.

Propter quas diximus cauſſas] *Fabius in fine cap.* 10. *lib.* 5. docet, quum propoſita fuerit materia, non ſcrutanda eſſe ſingula argumenta, & velut oſtiatim pulſanda, ſed diuturna exercitatione veluti in promptu habenda. Turneb.

Ita in diſcendo.] *Ita etiam in diſcendo.* Locat. Ald. Par. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *ſit in diſcendo.* V. C. Alm. *ita in dicendo.* Voſſ. pr. tert.

Tempora quae loca.] deerat V. C. Alm.

Inſtrumenta caetera.] *Inſtrumenta caeteraque.* omnes

ex quibus non tantum illud, quod eſt artificiale probationis genus, colligi poſſit, ſed qui metuendi teſtes, quomodo ſint refellendi. Nam plurimum refert, invidia reus, an odio, an contemptu laboret: quorum fere pars prima ſuperiores, proxima pares, tertia humiliores premit. Sic cauſſam perſcrutatus, propoſitis ante oculos omnibus, quae proſint noceantve, tertiam deinceps perſonam induat judicis, fingatque apud ſe agi cauſſam, &, quod ipſum moviſſet de eadem re pronuntiaturum, id potentiſſimum, apud quemcumque agetur, exiſtimet: & ſic eum raro fallet eventus, aut culpa judicis erit.

mnes fere codíces, praeter V. C. Alm. qui habet *caeterarum*.

Probationis genus.] *Probati genus.* V. C. Alm.

An odio.] *Ac odio.* Locat.

Sic cauſſam.] Ita omnes, quos vidi, praeter Leidenſem, qui *ſi*.

Deinceps perſonam.] *Deinde.* Locat. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

CAPUT IX.

Quae ſervanda in agendis cauſſis oratori ſint.

IX. Quae ſint in agendo ſervanda, toto fere opere exſecuti ſumus: pauca tamen propria hujus loci, quae non tam dicendi arte, quam officiis agendi continentur, attingam. Ante omnia, ne, quod pleriſque accidit, ab utilitate eum cauſſae praeſentis cupido laudis abducat. Nam ut gerentibus bella non ſemper exercitus per plana & amoena ducendus eſt, ſed adeundi plerumque aſperi colles, expugnandae civitates, quamlibet praeciſis impoſitae rupibus, aut operum mole difficiles: ita oratio gaudebit quidem occaſione latius decurrendi, & aequo congreſſa campo totas vires populariter explicabit: at ſi juris anfractus, aut eruendae veritatis latebras adire cogetur, non obequitabit, nec illis vibrantibus concitatiſque ſententiis velut miſſilibus utetur: ſed operibus, & cuniculis, & inſidiis & occultis artibus rem geret. Quae omnia non, dum fiunt, laudantur, ſed cum facta ſunt:

Reprehendit lib. 2. eos, qui plauſibiles locos captabant ad oſtentandam eloquentiam: in eoſdem hoc loco invehitur, ac totum locum tranſigit ſimilitudine ducta a re *militari*. TURNEBUS.

Quae ſint.] *Quae ſunt.* Locat.

Officiis agendi.] *Agendis.* Voſſ. pr. & tert. *contingam.* etiam tert.

Expugnandae civitates.] *Expugnandi.* Voſſ. tert.

Impoſitae rupibus.] *Montibus.* Voſſ. ſec. Cod. Colb. Locat. *poſitae montibus.* Baſil. Steph. Vaſc. Gryph. Vidov. *impoſitae rebus.* V. C. Alm. mihi vulgata ſatis placet. Ita Horat. IV. od. 14.

——— *& arces*
Alpibus impoſitas tremendis.

vide ad Petron. cap. CXVI. *montes* autem a gloſſatore puto profectos, qui *rupes* ita interpretatus eſt. ſic confuderunt has voces codices MSS. apud Ovid. Remed. 179. & IV. Faſt. 511. & Claud. praefat. lib. II. de Rapt. 19. BURM.

Latius decurrendi.] *Laetius.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. marg. Baſil.

Eruendae.] *Erudiendae.* Voſſ. pr.

Miſſilibus utetur.] *Miſſilibus citetur.* Voſſ. pr.

Rem geret.] *Regeret.* V. C. Alm.

Nondum fiunt.] *Non* ſeparanda eſt ab ea particula

ſunt: unde etiam cupidis minus opinionis, plus fructûs venit. Nam cum illa dicendi vitioſa jactatio inter plauſores ſuos detonuit, reſurgit verae virtutis fortior fama: nec judices, à quo ſint moti, diſſimulant, & doctis creditur: nec eſt orationis vera laus, niſi cum finita eſt. Veteribus quidem etiam diſſimulare eloquentiam fuit moris: idque M. Antonius praecipit, quo plus dicentibus fidei, minuſque ſuſpectae advocatorum inſidiae forent. Sed illa diſſimulari, quae tum erat, potuit: nondum enim tantum dicendi lumen acceſſerat, ut etiam per obſtantia erumperet. Quare artes quidem & conſilia lateant, & quidquid, ſi deprehenditur, perit. Hactenus eloquentia ſecretum habet. *Verborum* quidem *delectus*, *gravitas ſententiarum*, *figurarum elegantia*, aut non ſunt, aut apparent: ſed vel propter hoc ipſum oſtentanda non ſunt, quod apparent: aut ſi unum è duobus eligendum, cauſſa potius laudetur, quam patronus. Finem tamen hunc praeſtabit orator, ut videatur optimam cauſſam optime egiſſe. Illud certum erit, neminem pejus agere, quam qui diſplicente cauſſa placet: neceſſe eſt enim, extra cauſſam ſit, quod placet. Nec illo faſtidio laborabit orator, non agendi cauſſas minores, tamquam infra eum ſint, aut detractura ſit opinioni minus liberalis materia. Nam & ſuſcipiendi ratio juſtiſſima eſt, officium, & optandum etiam, ut amici quam minimas lites habeant: & abunde dixit bene, quiſquis rei ſatisfecit. At quidam, etiamſi forte ſuſceperunt negotia paullo ad dicendum tenuiora, extrinſecus adductis ea rebus circumliniunt, ac, ſi defe-

cula *dum*, ut legatur, *non*, *dum ſiunt*, *laudantur*. Merula.

Cupidis minus opinionis.] *Cupidiſſimis opinionis.* MSS. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. pr. Ven. Locat. *unde etiam cupidiſſimis opinionis, fructus venit.* Obr. *opinionibus* etiam Voſſ. pr.

Plauſores ſuos.] *Plauſo res ſuos.* Voſſ. tert.

Verae Virtutis.] *Uet.* V. C. Alm.

A quo ſint moti.] *A quo ſint motus.* V. C. Alm.

Veteribus quidem.] M. Antonius orator in libro, quem de *eloquentia* imperfectum reliquit, hoc memoriae mandavit. Idem praecipit Antonius lib. 2. de Orat. Fabii tamen tempore non ita diſſimulari poterat *eloquentia*. Turneb.

Quo plus.] *Quo plus.* V. C. Alm.

Lumen] *An fulmen?* Passerat.

Elegantia.] *Elegantiam.* Voſſ. pr.

Sed vel propter] *Vel* deeſt V. C. Alm.

Aut ſi unum] *Ac ſi unum.* V. C. Alm. *Aut ſi unum eſt e.* ed. Obr.

Pejus agere] *Agere* deeſt V. C. Alm.

Nec illo faſtidio] Etiam ſummus orator *minimas cauſas & tenuiſſimas tractabit*: quae quanquam non ſunt capaces ſummae facundiae, attamen ornate agi poſſunt & apte. ille enim apte dicit, qui orationem accommodat cauſſae. Turneb. *nec ullo.* Locat. Ald.

Laborabis orator] *Orator* deeſt V. C. Alm.

Tanquam infra.] Merula ita corrigit, quaſi olim *quantam infra* ſcriptum fuiſſet; quod ego nuſquam repperi.

Et abunde dixit bene, quiſquis rei ſatisfecit.] Ita Andreas, Aldus, Sichardus, editioneſque optimae. MS Bodlejanus, errore librarii, legit *quiſque.* Editio Lugdunenſis habet *qui rei ſatisfecit*; eam autem ejeci, partim quod à Codicum numero majore ejecta eſt, partim quod *quiſquis* videtur magis preſſe & accurate Fabii mentem explicare. Gibson. *qui rei.* Voſſ. ſec. marg. Baſil.

At quidam etiam.] Quidam *famae captatores* in cauſis exiguis uti ſolent *digreſſionibus* ad ornamentum: aut, ſi locus non eſt *digrediendi*, utuntur *conviciis* vel in litigatorem adverſarium, vel in ejus patronum. Turneb.

Etiamſi forte.] *Etiam qui forte.* edit. Obr.

Adductis.] *Advotis.* Voſſ. pr. tert.

Xxxxxx *Cen-*

defecerint alia, conviciis implent vacua cauſſarum; ſi contingit, veris; ſi minus, fictis, modo ſit materia ingenii, mereaturque clamorem, dum dicitur. Quod ego adeo longe puto ab oratore perfecto, ut cum ne vera quidem objecturum, niſi id cauſſa exigit, credam. Ea eſt enim prorſus *canina*, ut ait Appius, *eloquentia*, *cenſuram maledicendi ſubire:* quod facientibus, etiam male audiendi praeſumenda patientia eſt. Nam & in ipſos fit impetus frequenter, qui egerunt, & certe patroni petulantiam litigator luit. Sed haec minora ſunt ipſo illo vitio animi, quo maledicus à malefico non diſtat, niſi occaſione. Turpis voluptas, & inhumana, & nulli audientium bono grata: à litigatoribus quidem frequenter exigitur, qui ultionem malunt, quam defenſionem. Sed neque alia multa ad arbitrium eorum facienda ſunt. Hoc quidem quis hominum liberi modo ſanguinis ſuſtineat, petulans eſſe ad alterius arbitrium? Atqui etiam in advocatos partis adverſae libenter nonnulli invehuntur: quod niſi ſi forte meruerunt, & inhumanum eſt reſpectu commuuium officiorum, & cum ipſi, qui dicit, inutile (nam idem juris reſponſuris datur) tum cauſſae contrarium, quia plane adverſarii, fiunt & inimici: & quantulumcumque his virium eſt, contumelia augetur. Super omnia perit illa, quae plurimum oratori & auctoritatis & fidei affert, modeſtia, ſi à viro bono in

Conviciis implent.] Haec explicat Juretus ad Symmach. lib. v. Ep. 39.

Si contingit] *Si comat.* V. C. Alm.

Materia ingenii.] *Materia ingenua.* Locat. marg. Baſil.

Niſi id cauſa exigit.] Francius malebat *niſi cum id cauſa exigit.*

Ea eſt enim.] Nonius Marcellus in dictione *Rabula*, citat ex Salluſtio hunc locum: *Canina, ut ait Appius, facundia exercebatur.* hoc autem uſurpatur in *maledicos & conviciatores*, qui ea de cauſa paulo poſt etiam à Fabio *latratores* appellantur. Eadem ratione Columella in prooemio appellavit *caninum ſtudium*, & Ovidius *canina verba.* Tractatum eſt vel à *canum latratu*, vel à *philoſophis Cynicis*, qui mordaces erant. Turneb. *caninam facundiam* dixit Lactant. iv. 18. Alm.

Ut ait Appius.] Vid. Menardi notas ad Cicer. pro Roſc. Amerin. cap. 20. Almel.

Cenſuram maledicendi.] *Cognituram maledicendi.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Val. lib. Locat. Obr. marg. Vidov. *cognitura.* Voſſ. tert.

Certe patroni petulantiam.] *Certa patroni petulantia.* Voſſ. pr. tert.

Quo maledicus.] *Quo maledictus.* Locat.

Bono grata.] *Bona grata.* Voſſ. tert. *bona gra.* V. C. Alm.

Arbitrium eorum.] *Eo.* V. C. Alm.

Hominum liberi ſanguinis.] Vide ad Petron. cap. cxiii.

Petulans eſſe.] Rarior haec in ſoluta oratione conſtructio, quae frequens ex Graeciſmo Poetis; pro *petulantem.* Ovidius ii. triſt. 10.

Acceptum refcre verſibus eſſe nocens.

Lentulus inter Ciceronis Epiſt. ad fam. xii. 15. *veniebant in ſuſpicionem detinuiſſe nos & demorati eſſe*, quod mutant viri docti. eadem etiam cum verbo *ſuſtineo* conſtructio eſt apud Ovid. iv. triſt. 10. 74.

Ultima, quae mecum ſeros permanſit in annos,
Suſtinuit conjux exſulis eſſe viri. Burm.

Invehuntur.] *Vindicantur.* marg. Baſil.

Nam idem juris reſponſuris datur.] Sueton. in Veſpaſiano cap. ix. *Ita pronuntiavit non oportere maledici ſenatoribus: remaledici jus faſque eſſe.* Pith.

Qua plane & adverſarii] *Qui plane.* Voſſ. pr. *quia plane adverſarii fiunt & inimici.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr. ſenſus autem eſt, illos, qui modo in cauſſa adverſarii erant, his conviciis inimicos etiam in perpetuum fieri.

His virium eſt.] *Iis vitium eſt.* Locat. Ald. contumelia autem capiendum in ablativo caſu, ut, quantulumcumque ſit vitium, augeatur illud per contumeliam, quae acriores facit, & irritat.

Si a viro.] *Sed a viro.* Voſſ. tert.

In

in rabulam latratoremque convertitur, compoſitus non ad animum judicis, ſed ad ſtomachum litigatoris. Frequenter etiam ſpecies libertatis deducere ad temeritatem ſolet, non cauſſis modo, ſed ipſis quoque, qui dixerunt, periculoſam. Nec immerito Pericles ſolebat optare, ne quod ſibi verbum in mentem veniret, quo populus offenderetur. Sed quod ille de populo, id ego de omnibus ſentio, qui tantumdem poſſunt nocere. Nam quae *fortia*, dum dicuntur, videbantur, *ſtulta*, cum laeſerunt, vocantur. Nunc quia varium fere propoſitum agentium fuit, & quorumdam cura tarditatis, quorumdam facilitas temeritatis crimine laboravit: quem credam fore in hoc oratoris modum, tradere non alienum videtur. Afferet ad dicendum curae ſemper quantum plurimum poterit. Neque enim ſolum negligentis, ſed & mali, & in ſuſcepta cauſſa perfidi ac proditoris eſt, pejus agere, quam poſſit. Ideoque ne ſuſcipiendae quidem ſunt cauſſae plures, quam quibus ſuffecturum ſe ſciat. Dicet ſcripta, quum res patietur, plurima: & ut Demoſthenes ait, ſi continget, & ſculpta. Sed hoc aut primae actiones, aut quae in judiciis publicis poſt interjectos dies dantur, permiſerint: at cum protinus reſpondendum eſt, omnia parari non poſſunt, adeo ut paullo minus promptis etiam noceat ſcripſiſſe, ſi alia ex diverſo, quam opinati fuerant, occurrerint. Inviti enim recedunt à praeparatis, & tota actione reſpiciunt, requiruntque,

In rabulam.] *Rabula* clamator eſt improbus, nimiuſque vociſerator. ſic appellantur oratores, qui maximo clamore maximiſque conviciis in cauſa agenda utuntur. huc pertinet, quod dictum eſt de *canina facundia*. TURNEB. Feſtus: *Rabula à rabie dictus, quem nunc advocatum vel cauſarum patronum dicimus.* Prudent. *Atque canina foro latras facundia toto.* PITH. vid. Cicer. I. de Orat. 46. & 48. & lib. III. c. 34. ALM. *in ravulam.* Voſſ. pr. *in ranulam.* Voſſ. tert. Merula quoſdam *tabulam* legiſſe fingit.

Convertitur.] *Convertere.* Voſſ. tert.

Frequenter etiam ſpecies libertatis.] Ea eſt, quae dicitur à Graecis *παῤῥησία*, nimia in loquendo *audacia* atque *licentia*, quae ſaepenumero ſolet obeſſe. TURNEB.

Nunc quia.] Ait in oratore optimam eſſe dicendi facilitatem, ut poſſit *ex tempore* etiam agere, ſi cogatur: attamen cum occaſio erit, optimum ait eſſe, uti *oratione aut praemeditata, aut ſcripta*. Idem. *hunc qui varium* etiam lectum fuiſſe Merula notat.

Quorundam cura tarditatis.] Deſunt haec Voſſ. pr. tert.

Credam fore.] *Credam forte.* Locat.

Quum res patietur.] *Quam res pat.* Obr.

Neque enim ſolum.] *Neque enim hoc ſolum negligentis, ſed mali & in ſuſcepta perfidi.* V. C. Alm. *negligentis & mali.* Locat. *ſed mali & in.* Ald.

Et ut Demoſthenes.] Hic quoque *Demoſthenes* cum rogaretur à populo Athenienſi, ut de quapiam re orationem haberet, recuſavit, quod diceret ſe imparatum. at ejus tempore *Demades* ſere ex tempore loquebatur. TURNEB. *Demoſthenis.* Voſſ. tert.

Continget.] *Contingeret.* Obr.

Et ſculpta.] Adverte hic *ſculpta* a *ſculpo*, ſi locus mendoſus non eſt, cum Diomedes auctor ſit, dicendum eſſe *ſcalpo*, non *ſculpo*. PHILAND. & deeſt Voſſ. omnibus. & Obr. ed.

Sed hoc aut primae actiones.] *Prima actio eſt primum judicium, quo cauſa agitur.* Quod ſubnectit continuo Fabius, pertinet ad *ampliationem* & *comperendinationem*, quum ſcilicet cauſa differtur, ut poſt aliquot dies denuo agatur. TURNEB.

Aut quae in publicis.] *Aut in ſupplices judiciis.* V. C. Alm.

At cum.] *Aut cum.* Voſſ. pr. tert.

Adeo ut.] *Ideo ut*, & mox *narret ſcripſiſſe.* marg. Baſil.

Fuerant occurrent.] *Fuerint, occurrerint.* Voſſ. ſec. tert. Locat. Ald. *fuerint, occurrint.* Voſſ. pr. *fuerant, occurrerint.* Obrecht. *fuerunt, occurrerint.* Baſil. Gryph. Steph. Colin. Vidov.

Et tota oratione.] *Et nota orationi.* MSS. Joan. Voſſ. omn. Locat. marg. Baſil.

que, num aliquid ex illis intervelli, atque ex tempore dicendis inſeri poſſit: quod ſi fiat, non cohaeret, nec commiſſuris modo, ut in opere male juncto, hiantibus, ſed ipſa coloris inaequalitate detegitur. Ita nec liber eſt impetus, nec cura contexta, & utrumque alteri obſtat. Illa enim, quae ſcripta ſunt, retinent animum, non ſequuntur. Itaque in his actionibus *omni*, ut agricolae dicunt, *pede ſtandum eſt*. Nam cum in propoſitione ac refutatione cauſſa conſiſtat, quae noſtrae partis ſunt, ſcripta eſſe poſſunt: quae etiam reſponſurum adverſarium certum eſt, (eſt enim aliquando certum) pari cura refelluntur. Ad alia unum paratum afferre poſſumus, ut cauſſam bene noverimus, alterum ibi ſumere, ut dicentem adverſarium diligenter audiamus. Licet tamen praecogitare plura, & animum ad omnes caſus componere: idque eſt tutius ſtylo, quo facilius & omittitur cogitatio, & transfertur. Sed ſive in reſpondendo fuerit ſubito dicendum, ſive quae alia ita exegerit ratio, numquam oppreſſum ſe ac deprehenſum credet orator, cui diſciplina & ſtudium & exercitatio dederit vires etiam facilitatis: quemque armatum ſemper, ac velut in procinctu ſtantem, non magis umquam in cauſſis oratio, quam in rebus quotidianis ac domeſticis ſermo deficiet, nec ſe umquam propter hoc oneri ſubtrahet, modo ſit cauſſae diſcendae tempus, nam cetera ſemper ſciet.

Num aliquid.] *Non.* Voſſ. pr.

Intervallis.] *Intervalli.* Voſſ. pr. tert. *intervelli.* Voſſ. ſec. quod verum puto, *intervellere* enim eſt ex praeparatis illis partem excerpere & avellere, quam ex tempore dicendis inſerant. ipſe Fabius lib. x. 7. *ita ſunt natura copulata, ut mutari, aut intervelli confuſione non poſſint.* fruſtra ſudat in *intervallis* his explicandis Rollinus, cui obſcurus & mendoſus jure locus viſus eſt. Burm.

Inſeri.] *Inſeret.* Voſſ. pr tert.

Quod ſi.] Abeſt *quod.* Voſſ. pr.

Ut in opere.] *Ut in hoc opere.* Voſſ. tert.

Eſt impetus.] *Eſt ineptus.* Voſſ. pr. tert.

Nec cura.] *Nec auro* Voſſ. pr. tert.

Retinent animum, non.] *Retinent animum; quae ex tempore dicenda ſunt, non ſequuntur.* Obr.

Omni (ut agricolae dicunt) pede.] Proverbium eſt ab *agricolis* ductum, qui cum maxime laborant, utriſque maxime pedibus ſe ſuſtinent, alioqui vehemens eſſe labor non poſſet. poteſt etiam duci à *militibus*, qui locum non deſerunt in acie. Turneb. Pro omni contentione totiſque viribus. Vide Turneb. Adverſ. lib. 7. cap. 19. *omnibus ut.* Voſſ. tert.

Conſiſtat.] *Conſtabat.* Voſſ. tert.

Noſtrae.] *Noſtri.* Voſſ. tert.

Unum paratum] *Unum parum.* Locat.

Ibi ſumere] *Ibi ſummopere.* marg. Baſil.

Sive in reſpondendo.] *Sive reſpondendis.* & *ſive quum alia.* Merula legi ait.

Sive quae alia ita exegerit ratio.] Haec deſunt Voſſ. pr. tert.

Nunquam oppreſſum.] *Non.* Voſſ. pr. tert. *non preſſum ſe ac depreſſum.* Voſſ. ſec. *nunquam preſſum ſe a depreſſum.* Locat. *depreſſum.* etiam Voſſ. pr. tert. *preſſum ac deprehenſum.* V. C. Alm.

Facilitatis.] *Facultatis.* Voſſ. pr.

Propter hoc.] *Praeter hoc.* Voſſ. ſec.

Cauſa dicendae.] *Diſcendae.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr. quorum editiones ſi conſuluiſſet Rollinus, non opus fuiſſet, ut a ſe profectam, correctionem jactare.

Nam caetera.] *Vera caetera.* Voſſ. tert. *nam vera caetera.* Voſſ. pr.

CA-

CAPUT X.

De genere dicendi.

Supereſt, ut dicam *de genere orationis.* Hic erat propoſitus à nobis in divisione prima locus tertius: nam ita promiſeram, me *de arte*, de *artifice*, de *opere* dicturum. Cum ſit autem rhetorices atque oratoris opus *oratio*, pluresque ejus formae, ſicut oſtendam; in omnibus his & *ars* eſt & *artifex:* plurimum tamen invicem differunt, nec ſolum ſpecie, ut ſignum ſigno, & tabula tabulae, & actio actioni; ſed genere ipſo, ut à Graecis Tuſcanicae ſtatuae. & Aſianus eloquens Attico. Suos autem haec operum genera, quae dico, ut auctores, ſic etiam amatores habent: atque ideo nondum eſt perfectus orator, ac neſcio an ars ulla, non ſolum quia aliud in alio magis eminet, ſed quod non una omnibus forma placuit, partim conditione vel temporum vel locorum, partim judicio cujuſque atque propoſito. Primi, quorum quidem opera non vetuſtatis modo gratia viſenda ſint, clari pictores fuiſſe dicuntur *Polygnotus* atque *Aglaophon*, quorum ſimplex color tam ſui ſtudioſos adhuc habet, ut illa prope rudia, ac velut futurae mox artis primordia

Diverſa dicendi genera eſſe docet hoc cap. utiturque ad hujus rei probationem *artificum* ſimilitudine. ſed enim optima eſt dicendi ratio, quae *tenuia* ſubtiliter, *mediocria* temperate, *grandia* magnifice eloquitur. Turneb.

Ita promiſeram] Lib. II. cap. 14.

De arte] Deeſt Voſſ. tert.

Rhetoris.] *Rhetorices.* MSS. Alm. Voſſ. pr. Locat. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Oxon. Obr. *rhetores.* Voſſ. tert.

Tabula tabula & actio actione.] *Tabula tabulae & actioni actio* Locat. Ald. *tabula tabulae & actione actio.* V. C. Alm. Baſil. Colin. *diſtare* quoque cum dativo conſtrui vidimus ad lib v. 10.

Ut à Graecis Tuſcanicae, &c.] *Plinius in Naturali hiſtoria* lib. XXXIV. 7. ait, claros in Hetruria fuiſſe ſtatuarios: ſed tamen illi ſtatuarii multum deferebant Graecis. Turnebus. *Tuſcanicae* abeſt Voſſ. pr. tert.

Aſianus] De hac differentia mox pluribus aget. vid. & Cicer. de optim. gener. orat. 3. & de clar. orat. 95. Almel. vide ad Petron. cap 11. Stili Aſiani primum auctorem fuiſſe Hegeſiam Rhetorem Magneſium, qui Atticam corrupit eloquentiam, dicit Strabo lib. XIV. p. 648. & quem Cicer in Bruto 83. *fractum, minutum, & in ipſa concinnitate puerilem* dicit. Philoſophus ſectae Cyrenaicae ab eodem dicitur Cicerone 1. Tuſc. Quaeſt. 34. & Val. Max. VIII. 9. Burm.

Atque ideo nondum eſt perfectus orator.] Quia *perfectus orator* eſſe non poteſt, niſi excellat in omnibus dicendi generibus. itaque quum quidam ſequantur hoc vel illud dicendi genus, inde factum eſt, ut *orator perfectus* non fuerit. Turneb.

Non una omnibus.] Haec praecipua & veriſſima ratio: nam varia ſunt hominum judicia, variae voluntates. Plin. 1. Ep. 20. Alm.

Non vetuſtatis modo.] Forſitan aliquis putet verba haec deeſſe *ſed etiam artis.* Buleng. de Pictur. & Statuar. 1. 2. Almel.

Viſenda.] *Miſcenda.* Voſſ. pr. tert. *ſunt* quoque Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Quorum ſimplex color.] Intelligit *monochromata*, id eſt, quae *uno colore ſunt depicta.* vel certe ita accipere debemus *ſimplicem pingendi rationem.* Polygnotus Thaſius fuit, porticum Athenis depinxit: cujus tempore fuit Aglaophon, ut ait Plinius. Cujus liber trigeſimus quintus eſt legendus ad hujus loci intellectum. Turneb. vide Scheffer. de arte Pingendi p. 74. Almel. de Pictoribus vero illuſtribus in primis conſulendus Junius in catalogo pictorum, ubi ſaepe Quinctilianum advocat & illuſtrat: unde nobis ſingula transferre non libet.

Habet.] *Habeat.* V. C. Alm.

Mox artis.] *Mortis.* Voſſ. pr.

dia maximis, qui poſt eos exſtiterunt, auctoribus praeferantur, proprio quodam intelligendi (ut mea fert opinio) ambitu. Poſt *Zeuxis* atque *Parrhaſius* non multum aetate diſtantes (circa Peloponneſia ambo tempora: nam cum Parrhaſio ſermo Socratis apud Xenophontem invenitur) plurimum arti addiderunt. Quorum prior luminum umbrarumque inveniſſe rationem, ſecundus examinaſſe ſubtilius lineas traditur. Nam Zeuxis plus membris corporis dedit, id amplius atque auguſtius ratus, atque (ut exiſtimant) *Homerum* ſecutus, cui validiſſima quaeque forma etiam in feminis placet. Ille vero ita circumſcripſit omnia, ut eum *legumlatorem* vocent, quia deorum atque heroum effigies, quales ab eo ſunt traditae, ceteri, tamquam ita neceſſe ſit, ſequuntur. Floruit autem circa Philippum, & uſque ad ſucceſſores Alexandri, pictura praecipue, ſed diverſis virtutibus. Nam cura *Protogenes*, ratione *Pamphilus* ac *Melanthius*, facilitate *Antiphilus*, concipiendis viſionibus (quas φαντασίας vocant) *Theon Samius*, ingenio & gratia, quam in ſe ipſe maxime jactat, *Apelles* eſt praeſtantiſſimus. *Euphranorem* admirandum

Auctoribus.] *Pictoribus.* Voſſ. ſec. Andr. Ald.

Praeferantur.] *Praeferatur.* Voſſ. pr. *praeferant.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Baſil.

Proprio quodam.] *Proprio quaedam.* Voſſ. pr.

Intelligendi.] Ad hunc locum vide Scheffer. de art. pingendi pag. 213. qui tamen male aſteriſco eum notari ſcribit in editione Pareana Londinenſi, quaſi non integer eſſet, cum ille aſteriſcus ſit indicium notae, quae margini adjecta fuit in quibuſdam editionibus in haec verba. *Intelligendi, id eſt, judicandi, quaſi artem intelligant, id eſt, quomodo tumens vel cavum in plano exprimatur.* reperitur vero illa in Lugdunenſi 1580. & partim in Stephani & Roignii, hinc in Leidenſi, & forte aliorum. vide de hoc verbo ad Petron. XLII. & ſupr. lib. 1. 2. BURM.

Ut mea fert opinio.] *Ut ex ea opinio eſt.* V. C. Alm. *ut mea eſt opinio.* Voſſ. pr.

Poſt Zeuxis.] *Plinius* libro 35. deſcribit certamen horum duorum pictorum, qui floruerunt eo tempore, quo Lacedaemonii, qui Peloponneſum incolunt, bellum inierunt contra Athenienſes. TURNEB. Pro *Zeuxis*, repoſui *Zeuſis*, obſecutus editionibus Aldinae, Colonienſi, Sichardinae, Pariſienſi, & Roberti Stephani. GIBSON. *Zeuſis* etiam Locat. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Quorum prior luminum, &c.] *Umbrae & lumina* efficiunt, ut alia & alia videatur pictura: itaque cum *luminibus* admiſcetur *umbra*, videtur in pictura aliquid eminens eſſe, & aliquid poſitum in receſſu. Parrhaſius autem, ut ait Plinius, *ita extremas lineas depinxit, ut reliquos ſuperet.* TURNEBUS.

Amplius atque.] *Amplius aut.* Voſſ. tert.

Ut eum legumlatorem vocent.] Vocabant eum, ut opinor, νομοθέτην, id eſt, *legumlatorem*, quia, ut ait Plinius, *reliquit multas tabulas graphidis, quas poſteriores pictores imitabantur.* eidem tribuit inventionem ſymmetriae Plinius. TURNEB. vide Scheffer. de art. ping. p. 117. ALMEL. *ut eum* deſunt Voſſ. ſec.

Sunt traditae.] *Sunt.* deeſt Voſſ. ſec.

Sequuntur.] *Sectantur.* Voſſ. pr.

Sed diverſis.] *Sed ex diverſis.* Voſſ. ſec.

Nam cura Protogenes.] Unde *Apelles* eum vituperabat, quod non poſſet tollere manum de tabula. ſic ſignificabat nimiam eſſe ejus diligentiam. TURNEB. hujus patriam Xanthum fuiſſe auctor eſt Conſtantinus Porphyrog. Themat. lib. 1. Them. 14. ubi etiam addit, hunc Bacchi aedem apud Rhodios picturis illuſtraſſe. ALMEL.

Ratione Pamphilus.] *Pamphilus* peritiſſimus fuit *arithmetices & geometriae*, ac ſine his artibus negat pictorem aliquem optimum eſſe poſſe. praeceptor fuit *Melanthii & Apellis.* TURNEB.

Ingenio & gratia, &c.] Plinius ait, ita judicaſſe de caeteris Apellem, ut diceret, illis deeſſe *venerem*, quae à Graecis χάρις dicitur: vertit Fabius *gratiam.* Idem.

Euphranorem.] Idem plane de Hilario Bithynio Eunapius in Priſco. πρὸς τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν ὄντα φιλοσοφήσαντα, ὥστε οὐκ ἐτεθνήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ. quae verba, ab interprete non intellecta, ſic vertenda ſunt. *Qui praeter ingenuam* (ſive *liberalem*) *diſciplinam, in pictura quoque ita verſatus eſt, ut per ejus manus Euphranor adhuc ſuperiſſe videatur.* τὸ καθαρὸν τῆς παιδείας eſt ἡ καθαρὰ παιδεία. *ingenua* ſive *liberalis diſciplina.*

mirandum facit, quod & ceteris optimis ſtudiis inter praecipuos, & pingendi fingendique idem mirus artifex fuit. Similis in ſtatuis differentia. Nam duriora, & Thuſcanicis proxima *Calon* atque *Egeſias*, jam minus rigida *Calamis*, molliora adhuc ſupradictis *Myron* fecit. Diligentia ac decor in *Polycleto* ſupra ceteros, cui quamquam à pleriſque tribuitur palma, tamen, ne nihil detrahatur, deeſſe pondus putant. Nam ut humanae formae decorem addiderit ſupra verum, ita non explevisse deorum auctoritatem videtur. Quin aetatem quoque graviorem dicitur refugiſſe, nihil auſus ultra leves genas. At quae *Polycleto* defuerunt, *Phidiae* atque *Alcameni* dantur. *Phidias* tamen diis, quam hominibus, efficiendis melior artifex traditur, in ebore vero longe citra aemulum, vel ſi nihil, niſi *Minervam Athenis*, aut *Olympium in Elide Jovem*, feciſſet: cujus pulchritudo adjeciſſe aliquid etiam receptae religioni videtur, adeo majeſtas operis deum aequavit. Ad veritatem *Lyſippum* & *Praxitelem* acceſſiſſe optime affirmant. Nam *Demetrius* tamquam nimius in ea reprehenditur, & fuit ſimilitudinis, quam pulchritudinis, amantior. In oratione vero ſi ſpecies intueri velis, totidem pene reperias ingeniorum, quot corporum, formas. Sed fuere quaedam genera dicendi conditione temporum horridiora,

plina. φιλοσοφεῖσθαι *ſtudere, in exercitio aliquo verſari.* ut ad Antoninum Imp. docuit accuratiſſimus Gatakerus. pag. 5. COLOMES. *Eupratorem.* Voſſ. tert. *Eupraciorem.* Voſſ. pr.

Optimis ſtudiis.] *Optimus erudis.* Voſſ. pr. *optimis erudis.* Voſſ. tert.

Idem mirus.] *Idem* deeſt Voſſ. ſec.

Et Thuſcanicis.] *Calon*, ut ſcribit Plinius, floruit 87. *Olympiade.* ſuſpicor tamen errorem eſſe in Plinio: legitur enim illico *Eglias* pro *Egeſias.* TURNEB. *tuſtranicis.* Voſſ. tert. *Colon.* Voſſ. ſec. *Caloque & egeſcas* Voſſ. pr. *Callo & egeſim.* Voſſ. tert. *Calo.* marg. Baſil. cum vero hic Egeſias a nemine inter ſtatuarios memoretur, ſed eo nomine fuerit Philoſophus & Hiſtoricus, *Hegias*, legit cultiſſimus ille Broukhuſius ad Propert. lib. III. eleg. VII. v. 10. quo nihil verius putamus.

Jam minus rigida.] *Frigida.* Voſſ. pr. tert. V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil.

Calamis.] *Calamus.* Voſſ. tert. *Calinus* Voſſ. ſec.

Myron.] Hujus *bucula* maxime laudatur: de qua multa ſunt ſcripta in epigrammatibus Graecis. TURNEB. *Myrron.* Voſſ. pr. tert. ejus *Diſcobolon* noſter laudavit lib. II. cap. 13.

Diligentia ac decor, &c.] Plinius certe ait, à *Polycleto* conſummatam fuiſſe artem, ab eoque eruditam fuiſſe *toreuticen.* idem reliquit *canona*, ex quo reliqui ſtatuarii lineamenta fingendi petebant. TURNEB.

Tribuitur.] *Tribuatur.* Locat.

Polycleto] *Polyclito.* & ita mox iterum. Voſſ. pr.

Non explevisse.] *Non explicuiſſe.* Voſſ. tert. Andr.

At quae Polycleto.] Parum convenit *Plinio* & *Fabio* in horum artificum aetate: ſi quidem, ut Plinius ſcribit, *Phidias vixit ante Polycletum.* TURNEB. *atque Polycleto.* Locat.

Efficiendis.] Pro *effigiandis*, ut cum Apulejo loquar, vel *effingendis.* Macrob. v. Sat. 17. *hac materia vel maxime in efficiendis ſimulacris utuntur.* Cod. Theod. leg. ult. de artific. *Efficiendos ſacros vultus.* COLOM. vide ad lib. v. cap. 12.

Traditur.] *Creditur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Colb. Ald. marg. Baſil.

In ebore.] *Inchoare.* Voſſ. pr.

Nihil niſi.] *Niſi* deeſt Voſſ. tert.

Cujus pulchritudo adjeciſſe.] Deſunt V. C. Alm.

Ad veritatem.] Ita Petronius 83. *Zeuxidos manus & Protogenis rudimenta, cum ipſius naturae veritate certantia*, dixit: ubi vide commentatores.

Praxitelis.] Veneris Cnidiae, ut praeſtantiſſimi Praxitelis monumenti, meminit Conſtant. Porph. lib. 1. Them. 14. elegans etiam lapidis inſcriptio apud Aldrovand. de quadrupedibus pag. 108. ALMEL.

Demetrius.] *Devictus.* Voſſ. tert.

In eo reprehenditur.] *In ea.* Obr. ed.

Pene reperias.] *Pene recipias.* V. C. Alm. *reperies.* Voſſ. tert.

Condisione temporum.] *Condisione corporum.* V. C. Alm.

Magnam

diora, alioqui magnam jam ingenii vim prae ſe ferentia. Hinc ſunt *Laelii*, *Africani*, *Catones*, *Gracchique*, quos tu licet *Polygnotos* vel *Calonas* appelles. Mediam illam formam teneant *L. Craſſus*, *Q. Hortenſius*. Tum deinde effloreſcat non multum inter ſe diſtantium tempore oratorum ingens proventus. Hinc *vim* Caeſaris, *indolem* Coelii, *ſubtilitatem* Callidii, *gravitatem* Bruti, *acumen* Sulpicii, *acerbitatem* Caſſii, *diligentiam* Pollionis, *dignitatem* Meſſalae, *ſanctitatem* Calvi reperiemus. In his etiam, quos ipſi vidimus, *copiam* Senecae, *vires* Africani, *maturitatem* Afri, *jucunditatem* Criſpi, *ſonum* Trachalli, *elegantiam* Secundi. At *M. Tullium*, non illum habemus *Euphranorem* circa plurium artium ſpecies praeſtantem, ſed in omnibus, quae in quoque laudantur, eminentiſſimum. Quem tamen & ſuorum homines temporum inceſſere audebant ut tumidiorem, & Aſianum, & redundantem, & in repetitionibus nimium, & in ſalibus aliquando frigidum, & in compoſitione fractum, exſultantem, ac pene (quod procul abſit) viro molliorem. Poſtea vero, quam triumvirali proſcriptione conſumptus eſt, paſſim qui oderant, qui invidebant, qui aemulabantur, adulatores etiam praeſentis potentiae, non reſponſurum invaſerunt. Ille tamen, qui jejunus à quibuſdam & aridus habetur, non aliter ab ipſis inimicis male audire, quam nimiis floribus & ingenii affluentia, potuit. Falſum utrumque, ſed tamen illa mentiendi propior occaſio. Praecipue vero preſſerunt eum, qui videri Atticorum imita-

Magnam jam vim.] *Magna alia ingenii.* V. C. Alm.

Prae ſe ferentia.] *Praeferentia* Voſſ. pr. tert.

Hinc ſunt Laelii, &c.] De his oratoribus vide *Fab. lib.* 10. *cap. primo circa finem.* TURNEB.

Africani] Ita ſcribendum, non *Aphricani*, Manutius ex variis nummis & lapidibus docet. ALMEL.

Catones Gracchique.] *Catones etiam Gracchique.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Ald.

Polygnotos.] *Polygnotas.* Voſſ. tert. *Calenas.* Ald. Steph. & alii: rectius, ut Badius, ne calones, qui lixae ſint, videantur intelligi.

Tum deinde effloreſcat.] *Cum d. floreſcat.* Voſſ. tert. *tum d. floreſcat.* Voſſ. pr.

Diſtantium temporum.] *Tempore.* MSS. Alm. Voſſ. omn. Colb. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Vim Caeſaris.] V. Cicer. III. de Orat. 7. & Hieron. lib. II. Ep. 13. ubi diverſas Oratorum virtutes memorant. ALMEL.

Gravitatem Bruti, acumen Sulpicii, acerbitatem Caſſii.] Deſunt V. C. Alm.

Pollionis.] *Pelidis.* Voſſ. pr. in ſecundo vero decrant *diligentiam &c. Calvi.*

Videmus.] *Vidimus.* omnes fere codices.

Secundi.] Hic in dialogo de cauſis corr. Eloq. c 2. *Julius Secundus* dicitur, & loquens inducitur. vid. & x cap. I. & Martial. v. 81. ubi quidam Plinium volunt intelligi, errore nato ex cognominis *Secundi* ambiguitate. ALMEL.

In quoque.] *Nunc quoque.* Voſſ. pr. tert.

Et redundantem.] *Et videbitur & redundantem.* V. C. Alm.

Et in repetitionibus.] *Et repetitionibus.* Voſſ. ſec.

Paſſim qui.] *Paſſim quod erant.* Voſſ. tert. *paſſim quod oderant.* Voſſ. pr.

Adulatores etiam praeſentis potentiae.] Itaque *Pollio*, filius Aſinii Pollionis, libros in *Ciceronem* ſcripſit, ac ſuum patrem probavit *Cicerone* eloquentiorem, quemadmodum teſtatur Caecilius Plinius in epiſtolis. TURNEB.

Et aridus habetur.] *Atque aridus habebatur.* V. C. Alm. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Aliter ab inimicis.] *Alia inimicis.* V. C. Alm.

Nimiis] *Nimius floribus.* V. C. Alm.

Et ingenii.] *Ingenia.* Voſſ. pr.

Praecipue vero preſſerunt eum.] Tempore Ciceronis quidam oratores *tenues* atque *aridi* extiterunt, qui ſe *Atticos*, *Atticorumque imitatores* dicebant.

imitatores concupierant. Haec manus, quaſi quibuſdam ſacris initiata, ut alienigenam, & virum ſuperſtitioſum, devinctumque illis legibus inſequebatur. Unde nunc quoque aridi, & exſucci, & exſangues (hi ſunt enim, qui ſuae imbecillitati ſanitatis appellationem, quae eſt maxime contraria, obtendant) quia clariorem vim eloquentiae, velut ſolem, ferre non poſſunt, umbra magni nominis deliteſcunt: quibus quia multa, & pluribus locis Cicero ipſe reſpondit, tutior mihi de hoc differendi brevitas erit. Et antiqua quidem illa diviſio inter *Aſianos* atque *Atticos* fuit, cum hi preſſi & integri, contra inflati illi & inanes haberentur: & in his nihil ſuperflueret, illis judicium maxime ac modus deeſſet. Quod quidam, quorum & *Santra* eſt, hoc putant accidiſſe, quod, paullatim ſermone Graeco in proximas Aſiae civitates influente, nondum ſatis periti loquendi facundiam concupierint: ideoque ea, quae proprie ſignari poterant, circuitu coeperint enuntiare, ac deinde in eo perſeverarint. Mihi autem orationis differentiam feciſſe & dicentium & audientium naturae videntur, quod *Attici* limati quidem & emuncti nihil inane aut redundans ferebant. *Aſiana* gens tumidior alioqui atque jactantior, vaniore etiam dicendi gloria inflata eſt. Tertium mox, qui haec dividebant, adjecerunt *genus Rhodium*: quod velut medium eſſe atque ex utroque

bant. illi Lyſiam imitabantur, qui inter Atticos oratores *tenuis* eſt & *exilis*: & Ciceronem reprehendebant, quia copioſior erat. TURNEBUS.

Concupierant.] *Concupiebant.* fere omnes.

Quaſi quibuſdam.] *Quaſi.* deeſt V. C. Alm.

Et virum ſuperſtitioſum.] *Parum ſtatioſum.* V. C. Alm. *metrorum ſuperſtitioſum.* Obrecht. quod vix placet, & tamen aliquod ulcus latere puto. Quid ſi legatur, *parum ſuperſtitioſum devinctumque illis legibus.* culpabant enim luxuriem Ciceronis, quae ſe non devinciebat illis legibus & ſacris, quibus Attici ſe initiatos jactabant, unde & *alienigenam*, ſive ſacris illis non initiatum vocabant. BURM.

Devinctumque.] *Devictumque.* Voſſ. pr. tert. *inſequebantur.* etiam Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Exſucci] *Exſubli.* Voſſ. pr.

Quia vim.] *Quique vim.* Voſſ. pr.

Tutior mihi.] *Tutior enim mihi.* Voſſ. tert.

Antiqua illa diviſio.] Meminit & hujus diviſionis Julius Severianus in praefatione praeceptor: Artis Rhet. ex quo colligitur Aſiaticos non ſtuduiſſe tam perſuadere, quam rapere: erant enim tumidi & judicio carentes, contra Cicero multis locis oſtendit, Atticos perſuaſioni ſtuduiſſe. vide III. de Orat. II. & alibi. ALMEL.

Inter Aſianos atque Atticos.] *Inter Atticos atque Aſianos.* MS. Bodl. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. tranſpoſitio videtur nata ob ſequentes voces *hi* & *illi*; ſed has modo ad proximiores, modo ad remotiores, promiſcue referri ſaepe viri docti oſtenderunt.

Et in his nihil.] *Et* deeſt V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. Obr.

Maxime.] *Maximi.* Voſſ. tert.

Modus deeſſet.] *Modus denique.* V. C. Alm.

Quod quidam.] Ideo *copioſi* erant & *redundantes Aſiani*, quia, cum ſermo graecus eſſet demum per Aſiam diſperſus, Aſiani non ſatis tenebant linguae proprietatem: itaque circumlocutionibus ſaepenumero utebantur, quibus demum aſſueverunt. hanc tamen rationem non probat Fabius. TURNEB.

Et Santra.] *Et ſancta.* Locat. *Satira.* Voſſ. tert. marg. Baſil. *Sanctra.* Ald.

Signari poterant.] Rollinus legi poſſe, *ſignari non poterant*, conjicit.

In eo perſeverarint.] *In eo* deeſt V. C. Alm. *perſeverarent.* Voſſ. tert.

Aſiana gens tumidior.] Hierony. II. ſelect. Epiſt. 13. *Quod &c. in diſertiſſimis viris Graeciae legimus, qui Aſianum tumorem Attico ſiccabant ſale.* &c. ALMEL.

Dicendi gloria.] *Dicenda gl.* Voſſ. tert.

utroque mixtum volunt. Neque enim *Attice* preſſi, neque *Aſiane* ſunt abundantes, ut aliquid habere videantur gentis, aliquid auctoris. *Aeſchines* enim, qui hunc exſilio delegerat locum, intulit eo ſtudia Athenarum, quae velut ſata quaedam coelo terraque degenerant, ſaporem illum Atticum peregrino miſcuerunt. Lenti ergo quidem ac remiſſi, non ſine pondere tamen: neque fontibus puris, neque torrentibus turbidis, ſed lenibus ſtagnis ſimiles habentur. Nemo igitur dubitaverit, longe eſſe optimum genus Atticorum. In quo ut eſt aliquid inter ipſos commune, id eſt, judicium acre, terſumque: ita ingeniorum plurimae formae. Quapropter mihi falli multum videntur, qui ſolos eſſe *Atticos* credunt tenues, & lucidos, & ſignificantes, ſed quadam eloquentiae frugalitate contentos, ac ſemper manum intra pallium continentes. Nam quis erit hic *Atticus?* Sit *Lyſias*, hunc enim amplectuntur amatores iſtius nominis modum. Non igitur jam uſque ad *Coccum* & *Andocidem* remittemur? Interrogare tamen velim, an Iſocrates *Attice* dixerit? Nihil enim tam eſt *Lyſiae* diverſum. Negabunt? At ejus ſchola principes oratorum dedit. Quaeratur ſimilius aliquid. *Hyperides Atticus?* Certe. At plus indulſit voluptati. Tranſeo plurimos, *Lycurgum*, *Ariſtogitona*, & his priores, *Iſaeum*, *Antiphontem:* quos ut homines, inter ſe genere ſimiles, differentes dixeris

Mixtum volunt.] Haec uſque ad *habere* deerant V. C. Alm. *volunt* deerat Voſſ. tert.

Neque Aſiane.] *Neque Aſianes abundantes* Voſſ. pr.

Aeſchines enim.] *Aeſchines*, in judicio de *corona* ſuperatus à Demoſthene, Rhodum abiit exulatum, illicque profiteri coepit *rhetoricam*, ut docet Philoſtratus in vita ſophiſtarum. ab hoc exortum eſt genus Rhodium. TURNEB.

Coelo terraque degenerant.] *Coelum terramque.* V. C. Alm. vide Heinſ. ad Ovid. III. ex Pont. I. 45.

Sed lenibus ſtagnis.] *Sed ſentibus ſtagnis.* marg. Baſil. forte pro *ſtantibus*. ſtant enim ſtagna.

Quapropter mihi.] *Attica eloquentia*, quae eſt omnium optima, tria dicendi genera complectitur, *tenue*, *mediocre*, & *grandiloquum*. his enim omnibus dicendi generibus uſus eſt Demoſthenes. itaque falluntur, qui *Atticos oratores tenues ſemper & limatos putant*. TURNEB.

Tenues &c.] *Tenuiſſet*. Voſſ. tert.

Et ſignificantes, ſed quadam.] *Et quadam*. Voſſ. ſec. *& ſignificantes ſe quadam* legit Meurſ. Spicileg. ad Theocrit. p. 84.

Contentos.] *Contento*. Voſſ. tert.

Manum intra pallium continentes.] Sic proverbialiter eſt locutus de illis, qui *lenti ſunt* & *remiſſi*, ac ſedata utuntur oratione. nam oratores, qui utuntur *contentione*, brachium ſolent exerere atque vibrare. TURN. fuit hoc apud antiquos Athenienſes pudoris & modeſtiae ſignum. Videatur Caſaubonus ad Laërtium pag. 63. edit. 1594. COLOMES. inter *pallium*. Voſſ. pr.

Amplectuntur.] *Amplectimur*. Voſſ. ſec. locus mihi ſuſpectus videtur, neque τὸ *modum* concoquo. Francius volebat *admodum*.

Coccum & Andocidem.] *Andocides* numeratur à Plutarcho inter decem oratores Athenienſes. de *Cocco* nihil ille ſcribit: tantum Suidas ait, hunc fuiſſe Iſocratis diſcipulum, & oratorem Athenienſem, qui quaſdam orationes reliquerit. Videtur autem ſignificare, *Andocidem* & *Coccum* tenuiores fuiſſe Lyſia. TURNEB.

Remittemur.] *Remittentur*. Voſſ. ſec.

An Iſocrates.] *An Socrates*. Ald.

Nihil enim tam eſt, &c.] Iſocrates enim maxime comparatus eſt ad *delectandum*, Lyſias ad *docendum*. itaque alter eſt *temperatus*, alter *tenuis:* alterius oratio *diligens*, alterius *negligenti* ſimilis. TURNEB.

Negabant.] *Alia negant*. V. C. Alm.

At plus.] *Aut plus*. Voſſ. tert. *certe plus indulſit*. MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Tranſeo.] *Tranſeat*. Voſſ. pr.

Et his priores.] *Et diis priores* Merula legi antea notavit, quod facile in *& iis* mutare potuit.

Quos ut homines.] *Quo ſunt*. Voſſ. pr. tert.

inter

xeris ſpecie. Quid ille, cujus modo fecimus mentionem, *Aeſchines?* nonne his latior & audentior, & excelſior? Quid denique *Demoſthenes?* non cunctos illos tenues & circumſpectos, vi, ſublimitate, impetu, cultu, compoſitione ſuperavit? non inſurgit locis? non figuris gaudet? non tranſlationibus nitet? non oratione ficta dat carentibus vocem? non illud jusjurandum per caeſos in *Marathone* ac *Salamine* propugnatores reipublicae, ſatis manifeſto docet praeceptorem ejus *Platonem* fuiſſe? Quem ipſum num *Aſianum* appellabimus, plerumque inſtinctis divino ſpiritu vatibus comparandum? Quid *Periclea?* ſimilemne credimus *Lyſiacae* gracilitati, quem fulminibus & coeleſti fragori comparant Comici, dum illi conviciantur? Quid eſt igitur, cur in iis demum, qui tenui venula per calculos fluunt, *Atticum ſaporem* putent? ibi demum *thymum redolere dicant?* Quos ego exiſtimo, ſi quod in his finibus uberius invenerint ſolum, fertilioremve ſegetem, negaturos *Atticam* eſſe, quod plus, quam acceperit, ſeminis reddat, quia hanc ejus terrae fidem *Menander* eludit. Itaque ſi quis nunc ad eas *Demoſthenis* virtutes, quas ille ſummus orator habuit, tamen quae defuiſſe ei, ſive ipſius natura, ſive lege civitatis videntur, adjecerit, ut affectus concitatius moveat, audiam dicentem, non fecit hoc

inter ſe genere diſſimiles. Locat. Ald.

Nonne his latior.] *Nonne iis labor & audentior.* Locat.

Vi, ſublimitate.] *In ſublimitate.* Voſſ. tert.

Gaudet.] Deeſt Voſſ. pr. tert.

Non oratione ficta dat tacentibus vocem.] De Demoſthene dictum, & eleganter dictum. *Tacentibus* praeferunt MS. Bodlejanus; editiones Andreae, Aldi, Sichardina, aliaeque. Editio Lugdunenſis legit *carentibus.* Gibson. *carentibus* reperi in Parealis, & Colonienſi 1555. Lugdunenſi 1580. ſed in alia nulla earum, quas conferre ſoleo.

Non illud jusjurandum.] Demoſthenes in oratione de *corona*, ut avertat invidiam cladis apud Cheroneam acceptae, jurat per eos, qui ceciderunt in *Marathoniis campis* adverſus copias Darii, & eos, qui ceciderunt in *Salaminio freto* adverſus Perſen. atque illic de gloria diſputat, cui poſthabenda mors eſt & clades: atque ita locum philoſophicum tractat. Porro Demoſthenes in epiſtolis ſcribit, ſe auditorem Platonis fuiſſe. Turnebus.

Num Aſianum.] *Non.* Voſſ. ſec.

Lyſiacae.] *Syliacae.* Voſſ. pr. tert.

Quem fulminibus &c.] Ariſtophanes ſic de Pericle ſcripſit, *Fulgebat, tonabat, permiſcebat Graeciam.* Turneb. vid. ad lib. 11. cap. 16. in fine.

Coeleſti fragori comparant Comici.] *Comici*, pro è *Comicis quidam*, Ariſtophanes ſcilicet, in Acharnenſibus. Eadem formula uſus eſt Plutarchus in praeceptis Politicis, de Cleone, qui excluſis amicis adulatores admiſerat: Ἐκκτὸν ἢ κύκλῳ κεφαλαὶ κολάκων οἰμωξομένων ἐλιχμῶντο περὶ αὐτὸν, ὡς οἱ Κωμικοὶ λέγουσιν οἱ Κωμικοὶ, id eſt, Ariſtophanes, in Veſpis. Colomes.

Fragori.] *Fragerio.* Voſſ. tert.

Cur in iis demum.] *Quod in iis demum.* Ald. Steph. Vaſc. Baſil. Gryph. Vidov.

Per calculos.] *Per callus*, & mox *ubidem thymum.* V. C. Alm. *ſibi demum.* Voſſ. pr.

Atticum ſaporem.] *Atticam.* Voſſ. pr.

Ibi demum thymum redolere.] Hoc dictum eſt hac de cauſa, quia in Hymetto monte Atticae copia eſt *praeſtantiſſimi thymi:* atque hac de cauſa probatur *mel Atticum* à Dioſcoride & Plinio. Turneb.

Quos ego exiſtimo.] Thucydides lib. primo de bello Peloponneſiaco ait, in Attica ſolum eſſe *tenue*, nec ſatis *fertile.* Itaque à ſolo ad ingenia & oratores metaphoram tranſtulit: ut quemadmodum *ſolum* illic eſt *tenue*, ſic duntaxat ſunt *oratores tenues.* Idem.

Menander.] *Menandum.* Voſſ. pr.

Itaque ſi.] *Ita ſi.* MSS. Alm. Voſſ. pr. tert. *ita nunc ſi quis.* Locat. Ald.

Quae defuiſſe ei.] *Quae degenere* &c. *viderent.* V. C. Alm. *defuiſſe & ſive.* Voſſ. tert.

Audiam] *Audeat.* V. C. Alm. *audiat.* Voſſ. ſec.

hoc Demoſthenes ? & ſi quid exierit numeris aptius, fortaſſe non poſſit; ſed tamen ſi quid exierit, non erit *Atticum* ? Melius de hoc nomine ſentiant, credantque *Attice dicere eſſe optime dicere.* Atque in hac tamen opinione perſeverantes Graecos magis tulerim. *Latina* mihi *facundia*, ut inventione, diſpoſitione, conſilio, ceteris hujus generis artibus ſimilis Graecae ac prorſus diſcipula ejus videtur: ita circa rationem eloquendi vix habere imitationis locum. Namque eſt ipſi ſtatim ſonus durior, quando & jucundiſſimas ex Graecis literas non habemus, vocalem alteram, alteram conſonantem, quibus nullae apud eos dulcius ſpirant: quas mutuari ſolemus, quoties illorum nominibus utimur. Quod cum contingit, neſcio quomodo velut hilarior protinus renidet oratio, ut in *Zephyris* & *Zopyris*, quae ſi noſtris literis ſcribantur, ſurdum quiddam & barbarum efficient, & velut in locum earum ſuccedent triſtes & horridae, quibus Graecia caret. Nam illa, quae ſexta eſt noſtrarum, pene non humana voce, vel omnino non voce potius, inter diſcrimina dentium efflanda eſt: quae etiam cum vocalem proximam accipit, quaſſa quodam modo, utique quoties aliquam conſonantium frangit, multo fit horridior: *Aeolicae*

quoque

Numeris aptius.] *Muneris exierit non erit Atticum.* omiſſis reliquis, Voſſ. pr. tert.

Exierit.] *Dixerit*, & mox *tamen ſi quid dixerit* V. C. Alm.

Attice dicere, &c.] Lege civitatis, qua orator vetabatur epilogo uti, ne affectus moveret.

Atque in hac tamen.] *Attica eloquentia* maxime ſpectatur in *elocutione*, quam *Graeci* imitari poſſunt, *Latini* non poſſunt. ergo *Graeci*, qui *tenuiter dicere* putant eſſe Atticum, magis excuſari poſſunt quam *Latini*, quia *Latini illi Attici* non poſſunt imitari *elocutionem Graecam*, de cujus elegantia eſt dicturus Fabius. TURNEB.

Ut inventione.] *Aut inventione.* Voſſ. pr. tert.

Caeteris hujus.] *Caeteriſque.* Locat. Ald. Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Diſcipula.] *Diſciplam.* Voſſ. pr.

Imitationis.] *Mutationis.* Voſſ. tert.

Namque eſt ipſis ſtatim ſonus dulcior.] Ita editiones optimae. Neque intelligo, qua mente ab editione Lugdunenſi in illius locum altera ſufficitur, *Namque eſt ipſis ſtatim ſonus durior*; cum Fabium hic jucunditatem dulcedinemque Linguae Graecae praedicantem videmus. GIBSON. *ipſi.* Obr. *ipſis durior.* MSS. Alm. Voſſ. omn. Locat. Ald. marg. Baſil. Gryph.

Ex Graecis literas.] *Ex Graecis υ & ζ literas.* Steph. Roign. Aſcenſius vel ζ vel ψ putat intelligi; ſed vide lib. 1. cap. 4. ubi dicit *tum enim ab iiſdem duas mutuamur.*

Quod cum contingit.] Eraſmus in lib. de recta pronunciatione ait, *upſilon* ſonare ut *u* gallicum, medio nimirum ſono inter *i* & *u*, vulgo autem perperam pronunciatur. TURNEB. *quod cum contigit.* V. C. Alm.

Renidet.] *Renudet* lectum olim fuiſſe docet Merula. in Voſſ. ſec. erat *re..... Oratio.* ſed de verbo *renidere* vide Heinſ. ad Ovid. x. Met. 558. & IV. Faſt. 430.

Zephyris.] *Zephyri.* Voſſ. tert. *Zephyris Zophyriſque.* Steph. Vidov. *Zephiris Zepyriſque.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. *Zephyris Zephiriſque.* MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Noſtris literis ſcribantur.] *Noſtris ſcribantur.* Voſſ. pr.

Surdum quiddam.] *Quendam.* Dan. *ſurdum quidem & barbarum efficient ſonum.* Locat. *ſurdum quiddam, & b. e. ſonum.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Vidov. Baſil. Gryph.

Et velut in locum.] *Sed velut in locum.* Voſſ. ſec.

Succedent.] *Succedere.* V. C. Alm.

Nam illa.] *Nam & illa.* Edit. Obr.

Dentium.] *Dicentium.* Voſſ. pr. tert.

Proximam.] *Proxima.* Voſſ. tert. Leid.

Quoties aliquam conſon. frangit.] Fab. cap. 4. lib. primi ait, *vocales* ſaepenumero coïre, *conſonantes* nunquam, niſi altera alteram frangat. quo videtur nunc alludere. TURNEB. *aliquam conſonantem.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Vidov.

Sic horridior.] *Fit.* Loc. Obr. Baſil. Gryph. & aliae.

Ut in hoc ipſe frango.] Haec verba non ſunt in V. C. Alm. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Steph. Colin.

quoque literae, qua *ſervum cervumque* dicimus, etiam ſi forma à nobis repudiata eſt, vis tamen nos ipſa perſequitur. Duras & illa ſyllabas facit, quae ad conjungendas demum ſubjectas ſibi vocales eſt utilis, alias ſupervacua, ut *equos* ac *equum* ſcribimus, cum ipſae etiam hae vocales duae efficiant ſonum, qualis apud Graecos nullus eſt, ideoque ſcribi illorum literis non poteſt. Quid? quod pleraque nos illa, quaſi mugiente, litera cludimus *M*, qua nullum Graece verbum cadit? At illi *N*, jucundam, & in fine praecipue, quaſi tinnientem illius loco ponunt, quae eſt apud nos rariſſima in clauſulis. Quid? quod ſyllabae noſtrae in *B* literam, & *D* innituntur? adeo aſpere, ut plerique non antiquiſſimorum quidem, ſed tamen veterum, mollire tentaverint, non ſolum *averſa* pro *abverſis* dicendo, ſed & in praepoſitione *B* literae abſonam & ipſam *S* ſubjiciendo. Sed accentus quoque cum rigore quodam, tum ſimilitudine ipſa minus ſuaves

lin. Vidov. Oxon. Obr. ſed in quibuſdam in margine ponuntur, & puto a gloſſatore profecta, qui exemplum in ipſo verbo *frangere* voluit dare, ut in *effringe*, pro *exfringe*, ubi *x* frangitur in molliorem ſonum, mutata litera *x* in *f*. BURM.

Aeolicae quoque literae.] Claudius Caeſar imperator adjecerat *digamma Aeolicum*, quod tamen poſtea (ut meminit Priſcianus) eſt repudiatum. TURNEB.

Vis tamen nos ipſa.] *Vis tamen, non ſonus ipſe.* V. C. Alm. *vis tam nos ipſa.* Locat. *vix tamen nos ſonus ipſe.* Ald.

Duras & illa ſyllaba.] *Dura & illa ſyllabus facit.* V. C. Alm. *duras & illas ſyllabas.* Steph Voſſius 1. Inſt. Gramm. 22. legit *duras & ſyllabas facit.*

Eſt utilis.] *Eſt utilitas.* MSS. Voſſ. pr. tert. *utilis* deeſſe in marg. Baſil. notatur.

Ut equos ac equum.] *Equos haec & accur.* Voſſ. pr. tert. *equos aeque cur.* Voſſ. ſec.

Etiam hae vocales.] *Etiam vocales.* V. C. Alm. Locat. Ald. Steph. Baſil Gryph. Colin. Vidov.

Qualis apud Graecos.] Nam *Graeci*, hunc ſonum ſolent mutare in *eu*: qua de re pulcherrime diſſerit Plutarchus in libello de *recta pronunciatione*. nonnunquam quoque in *ypſilon*. TURNEB.

Illorum literis.] *Literis* abeſt Voſſ. tert.

Quid, quod.] Apud *Graecos* nullum verbum terminatur in *m*, apud *Latinos* plurima: contra apud *Graecos* multae dictiones terminantur in *n*, apud *Latinos* paucae, quum illa litera ſit dura, haec ſuaviſſima. TURNEB.

Pleraque.] *Plera.* Voſſ. pr.

Cludimus.] *Cudimus.* Locat. Colin. Vidov. *elidimus.* Baſil.

M. qua nullum.] *in qua.* Voſſ. ſec. tert. Locat.

Cadit.] *Claudimus.* Voſſ. tert.

Mugiente litera.] Vide Bochart. in Hierozoïc. part. 1. lib. 11. cap. 29. in V. C. Alm. erat, *hic illa quaſi ignerat vitam cludimus in.*

At illi n.] Praecipue Attici, ut ex Demetrii Phalerei de elocutione pag. m. 105. patet. ALMEL.

Illius loco ponunt.] *Illius loco ponunt N, quae eſt apud nos rariſſime in clauſulis.* ita emendat clariſſimus Praeceptor meus I. Tollius in Guſtu primo ad Longin. pag. 350. ALMEL. *illius colunt.* V. C. Alm.

Rariſſima in clauſulis.] Etiam in mediis. ut pro *tunſus, pranſus, frons*; *tuſus, praſus, fres* veteres legerunt. Docente Lipſio lib. III. Varr. lect. 19. ALMEL.

In B. literam & d.] *B litera & D immittuntur.* Voſſ. ſec. *B litera & D innituntur.* Locat.

Non ſolum antiquiſſimorum.] *Antiquorum.* Locat. Ald.

Mollire.] *Molliore.* Voſſ. pr. tert.

Non ſolum aſverſa pro abverſis dicendo.] Hic Codices magnopere inter ſe differunt. Quod pro *averſa* editionis Lugdunenſis, *aſverſa* poſuimus; id fecimus auctoritate editionum Pariſienſis, Vaſcoſani, Stephanique; & marginalis lectionis Sichardi. *Adverſa* reperio in textu Sichardino. *Adverſis* praeferunt MS. Bodlejanus; editiones Andreae, Aldi, Pariſienſis, Vaſcoſani, & Sichardi. GIBSON. Petrus Ciacconius ad Columnam Duilii pag. 71. probat ex lib. 1. Quinctiliani cap. 7. hic *averſa* legendum eſſe. ALMEL. *adverſa pro adverſis.* Baſil. *aſverſa pro adverſis.* Gryph. Colin. *aſverſa pro abverſis.* Vidov.

Sed &.] *Sedet.* Voſſ. pr.

Et ipſam s.] *Et ipſam f.* MSS. Bodl. Joan. Voſſ. ſec. Andr. Locat. Baſil. marg. Vaſc. Steph. male: nam ita *abſtraho* dixerunt pro *abtraho*: & ſic in ſimilibus.

ſuaves habemus, quia ultima ſyllaba nec acuta umqnam excitatur, nec flexa circumducitur, ſed in gravem, vel duas graves cadit ſemper. Itaque tanto eſt ſermo Graecus Latino jucundior, ut noſtri poëtae, quoties dulce carmen eſſe voluerunt, illorum id nominibus exornent. His illa potentiora, quod res plurimae carent appellationibus, ut eas neceſſe ſit transferre, aut circumire: etiam in iis, quae denominata ſunt, ſumma paupertas in eadem nos frequentiſſime revolvit: at illis non verborum modo, ſed linguarum etiam inter ſe differentium copia eſt. Quare qui à Latinis exiget illam gratiam ſermonis *Attici*, det mihi in eloquendo eandem jucunditatem, & parem copiam. Quod ſi negatum eſt, ſententias aptabimus iis vocibus, quas habemus, nec rerum nimiam tenuitatem, ut non dicam pinguioribus, fortioribus certe verbis miſcebimus, ne virtus utraque pereat ipſa confuſione. Nam quo minus adjuvat ſermo, rerum inventione pugnandum eſt. Senſus ſublimes variique eruantur. Permovendi omnes affectus erunt, oratio tranſlationum nitore illuminanda. Non poſſumus eſſe tam graciles? ſimus fortiores. Subtilitate vincimur? valeamus pondere. Proprietas penes illos eſt certior? copia vincamus. Ingenia

Minus ſuaves.] *Suaves* deeſt Voſſ. pr.

Quia ultima.] *Quia nobis nulla dictio ultima*, &c. Dan.

Sermo Graecus Latino jucundior.] Reclamant deliciae noſtrae Thomas Gatakerus, in Diſſertatione de N. T. ſtylo contra Pſochenium p. 6 Habet, *inquit*, revera hic Pſochenius σύμψηφον καὶ σύμμαχον M. Fabium Quintilianum, Oratorem nobiliſſimum, eumque Latinum; ut nec judicii ratione cenſendo parum idoneus, nec affectus, qui judicium tranſverſum agat, reſpectu, ſuſpectus jure habeatur. Nolim equidem cum viro tanto, in cauſa praeſertim iſtiuſmodi, cui rite dijudicandae plura tanto, atque ampliora illa, ſuppetebant adminicula, in certamen lubens deſcendere. Illud tamen monere haud abs re fuerit, quod uſus vitae nos edocet quotidianus. Quemadmodum altera ex parte venire ſaepe compertum eſt, ut propenſiores in ſua ſuoſque affectus a recto cenſendi tramite abducant; ſic ex altera parte etiam id, nec raro, contingit, exterorum admiratione effaſcinatos, ita affici mortales, ut ſuis quoque iniquiores evadant. Scilicet

Ξένον προτιμῶν μᾶλλον ἀνθρώπων ἔθος.

nec eſt inſolens rerum domeſticarum faſtidium. Ut Cicero 1. de fin. *vile habetur, quod domi eſt.* ut Seneca III. de Beneſ. cap. 3. vel *quidquid intra pomaeria* naſcitur, ut Varro, denique vitioſum hunc affectum ipſe Fabius lib. 1. cap. 10. agnovit. *alienis*, inquit, *favemus. ideoque cum κυρταυχένα mirati ſumus, incurvicervicem vix a riſu defendimus.* ea innuit a gente ſua in ſuis deridiculo habita, quae in Graecis non probarent modo, ſed applauderent & ſuſpicerent. hactenus Gatakerus. COLOMES.

Dulce carmen eſſe.] *Dulce tam eſſe.* V. C. Alm.

Potentiora.] *Potentia.* V. C. Alm.

Quod res.] *Quo res.* Voſſ. pr. tert. *quod n̄ res.* V. C. Alm.

Etiam in iis quae] *Et inimicis.* Voſſ. tert. *etiam in iis, quae damnata ſunt.* Locat.

Qui a latinis.] *Aliqui lationis.* V. C. Alm. *qui latinis.* Vall. lib.

In eloquendo.] *In loquendo.* MSS. Alm. Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Quod ſi negatum eſt.] Quoniam à Graecis vincimur *elocutione*, recurrendum eſt ad *inventionem*, qua poterimus eos aut ſuperare, aut certe aequare. quanquam ſi verſabimur in tenui genere, inventio illa nec ſublimior eſſe debebit, nec verba pinguiora, ſed aliquanto fortiora, quam dictiones Atticorum. nam *Atticorum gracilitatem* non poſſumus imitari. TURNEB.

Fortioribus.] Deeſt V. C. Alm.

Adiuvat.] *Adjutoriam.* V. C. Alm.

Variique eruantur.] *Varii eruantur.* Locat. Obr.

Non poſſumus eſſe, &c.] Superant nos Graeci *tenui ſtylo*: ſuperare illos poterimus in *grandiloquo*, quoniam *affectibus* non perinde utuntur, nec *tranſlationibus*, propter copiam linguae. TURN.

Valeamus.] *Valemus.* Voſſ. pr. tert.

Proprietas penes illos eſt.] *Proprietatis penes illos eſt*

Digitized by Google

Ingenia Graecorum, etiam minora, ſuos portus habent? nos plerumque majoribus velis moveamur: validior ſpiritus noſtros ſinus tendat. Non tamen alto ſemper feremur: nam & litora interim ſequenda ſunt. Illis facilis per quaelibet vada acceſſus, ego aliquid non multo tamen altius, in quo mea cymba non ſidat, inveniam. Neque enim ſi tenuiora haec ac preſſiora Graeci melius, in eoque vincimur ſolo, & ideo in comoediis non contendimus, prorſus tamen omittenda pars haec orationis, ſed exigenda ut optime poſſumus: poſſumus autem rerum & modo & judicio eſſe ſimiles: verborum gratia, quam in ipſis non habemus, extrinſecus condienda eſt. An non in privatis & acutus, & non aſper, & non indiſtinctus, & non ſupra modum elatus M. Tullius? non in M. Callidio inſignis haec virtus? non Scipio, Laelius, Cato in eloquendo velut Attici Romanorum fuerunt? Cui porro non ſatis eſt, quo nihil eſſe melius poteſt? Adhoc quidam nullam eſſe naturalem putant eloquentiam, niſi quae ſit quotidiano

ſermoni

eſt certior copia? vincamus ingenio. Graecorum &c. V. C. Alm. Locat. Steph. Baſil. Gryph. Vaſc. Par. Colin. Vidov. *Proprietas penes illos eſt, certiore copia vincamus ingenia Graecorum.* Vall. lib. *certiore* etiam Voſſ. omn. Suſpectus locus: qui enim copia vincant Latini, cum paullo ante deſideraverit illam in Latinis, qua Attici abundant. debuiſſet proprietati Graecae linguae opponere translationes & figuras, quarum lumine illuſtratur oratio. ſorte excidit vox, & legendum, *proprietas penes illos eſt certior? figurarum copia vincamus.* certe ſimile quid requiri mihi videtur. Burm.

Ingenia Graecorum etiam, &c.] Significat nos non poſſe deſcendere in tantam *ſubtilitatem*, ſed id tamen eſſe compenſandum aliqua *amplitudine*, ita tamen, ut videamur eſſe *tenues*, quanquam non ita ut *Graeci*. Turn. *Ingenia Graecorum etiam minora ſuos portus habent? nos plerumque majoribus velis moveamur.* Lectio ut ab optimis Codicibus comprobata, ita ad ea, quae antecedunt, quaeque ſequuntur, accommodatiſſima. Fabius enim, inſtituta inter Graecos Latinoſque comparatione, hos monet, quibus modis nonnulli ſui defectus reſarciantur. Parum autem oratoris ſententiae reſpondet editionis Lugdunenſis lectio, *Ingenia Graecorum etiam minora ſuos portus habent, nos plerumque majoribus velis movemur.* Gibson. Gallaeus conjiciebat *Navigia Graecorum.* &c. & mox *ſemper feramur.*

Litora interim ſequenda.] *Legenda* Francius conjiciebat.

Non concidat.] *Non confidat.* omnes fere editi. ſed *non ſidat.* MSS. Alm. Voſſ. omnes. Obr. quod recepimus. *in quo mecum cymba.* Voſſ. pr.

Haec ac preſſiora.] *Ac* deeſt Voſſ. tert.

Et ideo in comoediis.] Fabius docet lib. 10. *Latinos in comoedia maxime claudicare, quia non poſſunt imitari gratiam ſermonis Attici.* Turneb.

Prorſus tamen omittenda.] *Non omittenda.* V. C. Alm. Locat. Steph. Gryph. Colin. Vidov. *tamen nobis omittenda.* Dan.

Poſſumus autem.] *Poſſumus.* deeſt V. C. Alm. *ut optime poſſumus autem.* Voſſ. ſec. *opus ſumus autem.* Voſſ. tert. *aut ererum.* Voſſ. tert.

Rerum & modo.] *Rerum modo.* Locat. Ald. Obr.

Verborum gratia.] *Gratia* deeſt V. C. Alm.

Non habemus.] *Non hominis.* Voſſ. tert. Rollinus conjiciebat, *quam ut ipſi non habemus.*

Condienda.] *Concidenda* olim legi Merula notat. *condicenda.* Locat. *condenda.* Gryph. marg. Vidov. *condicenda.* Vidov. *concienda* conjiciebat Badius, id eſt arceſſenda.

Et acutus.] *Et acutis.* Locat. Ald.

Et non aſper.] Deſunt Voſſ. pr. tert. neque haec etiam, neque ſeq. *& non indiſtinctus*, leguntur in V. C. Alm. *acutus, indiſtinctus.* Voſſ. tert.

Elatus.] *Elevatus.* V. C. Alm.

M. Tullius.] *M. Tullium.* Voſſ. pr.

Callidio.] *Calidio.* Cod. Colb.

Non Scipio] *cum Scipio.* Voſſ. pr.

Eloquendo.] *Loquendo.* Voſſ. omn. Locat. Colin.

Cui porro.] *Qui porro.* Edit. Obr.

Ad hoc quidam.] Alios Fabius reprehendit, qui optimam putant eloquentiam eſſe, in qua pure ponimus animi noſtri ſenſa, ut nihil interim addamus quod vel delectet vel moveat, nullam denique adhibeamus gratiam orationis, praeter communem loquendi formulam. Turnebus. *adhuc.* Voſſ. pr. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Con-

Digitized by Google

ſermoni ſimillima, quo cum amicis, conjugibus, liberis, ſervis loquamur, contenti promere animi voluntatem, nihilque arceſſiti & elaborati requirentes: quidquid huc ſit adjectum, id eſſe affectationis, & ambitioſae in loquendo jactantiae, remotum à veritate, fictumque ipſorum gratia verborum, quibus ſolum à natura ſit officium attributum, ſervire ſenſibus: ſicut athletarum corpora etiamſi validiora fiant exercitatione, & lege quadam ciborum, non tamen eſſe naturalia, atque ab illa ſpecie, quae ſit conceſſa hominibus, abhorrere. Quid enim, inquiunt, attinet circuitu res oſtendere, & tranſlationibus, id eſt, aut pluribus aut alienis verbis, cum ſua cuique ſint aſſignata nomina? Denique antiquiſſimum quemque maxime ſecundum naturam dixiſſe contendunt, mox poëtis ſimiliores extitiſſe, etiamſi parcius, ſimili tamen ratione falſa & impropria virtutes ducentes. Qua in diſputatione nonnihil veri eſt, ideoque non tam procul, quam ſit à quibuſdam, recedendum à propriis atque communibus. Si quis tamen (ut in loco dixi compoſitionis) ad neceſſaria, quibus nihil minus eſt, aliquid melius adjecerit, non erit hac calumnia reprehendendus. Nam mihi aliam quamdam videtur habere naturam ſermo vulgaris, aliam viri eloquentis oratio: qui, ſi res indicare modo ſatis eſſet, nihil ultra verborum proprietatem elaboraret, ſed cum debeat delectare, movere, in plurimas animum audientis ſpecies impellere, utetur iis quoque adjutoriis, quae ab eadem ſunt nobis conceſſa natura. Nam & lacertos exercitatione conſtringere, & augere vires, & colorem trahere, naturale eſt: ideoque in omnibus gentibus alius alio facundior habetur, & eloquendo dulcis magis. Quod ſi non eveniret,

Loquamur.] *Loquimur.* Obr. edit.
Contenti] *Contento.* Voſſ. tert. Obr.
Arceſſiti.] *Arceſſiri.* Locat. *arcerti.* V. C. Alm.
Requirentes.] *Requirente.* Voſſ. pr. tert. Obr.
Id eſſe.] *Adeſſe.* Voſſ. pr. tert.
Gratia verborum.] Deſunt Voſſ. pr. tert.
A natura.] *A* deeſt Voſſ. omnibus. Loc. Ald.
Et lege quadam ciborum.] Nam *athletae* veſcuntur *pane coliphio dicto*: praeterea veſcuntur (ut inquit Galenus) *carne* porcina, quae multum alimenti praeſtat. Turneb.
Inquiunt.] *Inquit.* Locat. Ald.
Antiquiſſimum.] *An tenuiſſimum.* Voſſ. pr. tert. *quaeque* etiam pr.
Parcius.] *Parcim cujus.* Voſſ. pr. & mox *ſimili cum ratione.*
Virtutes.] *Virtute.* Voſſ. pr. tert.
Si quis tamen &c. compoſitionis.] Deſunt haec V. C. Alm.
Ut in loco.] *Ut in illo loco.* Voſſ. ſec. Steph. Baſil. Gryph. Vidov.
Compoſitionis ad.] *Compoſitioni ſi ad te neceſſaria a quibus.* Voſſ. pr. tert.
Vulgaris.] *Vulgari.* Voſſ. tert.
Viri eloquentis.] *Viri periti ac eloquentis.* Baſil. *viri eloquens.* Voſſ. tert.
Qui ſi.] *Cui ſi* edit. Obr.
Nihil ultra.] *Nihil extra.* V. C. Alm.
Delectare.] Hic deficiebant codices Voſſiani primus & tertius.
Conceſſa.] *Neceſſa* olim legi Merula jactat.
Nam & lacertos.] Quemadmodum *athletica exercitatio* improbatur, ſed non tamen improbatur *palaeſtra*, ſi ea utaris ad robur: ita in elocutione, ſi ſemper recedas a *propriis* & *communibus*, pecces, non tamen, ſi quid praeter ſermonem vulgarem elaboraveris. Turneb.
Exercitatione.] *Excitatione.* Locat.
Et eloquendo.] *In eloquendo.* Voſſ. ſec. & *loquendo.* V. C. Alm.

At

niret, omnes pares eſſent, & idem omnes deceret. At loquuntur, & ſervant perſonarum diſcrimen: ita quo quiſque plus efficit dicendo, hoc magis ſecundum naturae eloquentiam dicit. Quapropter ne illis quidem nimium repugno, qui dandum putant nonnihil eſſe temporibus atque auribus, nitidius aliquid atque affectatius poſtulantibus. Itaque non ſolum ad priores Catonem Gracchoſque, ſed ne ad hos quidem oratorem alligandum puto. Atque id feciſſe M. Tullium video, ut cum omnia utilitati, tum partem quamdam delectationi daret, cum & ipſam ſe rem agere diceret (agebat autem maxime) litigatoris. Nam hoc ipſo proderat, quod placebat. Ad cujus voluptates nihil equidem quod addi poſſit invenio, niſi ut ſenſus nos quidem dicamus plures. Neque enim fieri poteſt ſalva tractatione cauſſae & dicendi auctoritate, ſi crebra haec lumina & continua fuerint, ut non invicem offecerint. Sed me hactenus cedentem nemo inſequatur ultra: do tempori, ne craſſa toga ſit, non ſerica: ne intonſum caput, non

At loquuntur.] *At aliter loquuntur.* Obr.

Et ſervant.] *Et ſalvant.* Ald. Baſil. Colon. *Salutant.* Voſſ. ſec.

Diſcrimen.] *Diſcriminum.* V. C. Alm.

Secundum naturae eloquentiam.] *Secundum naturam eloquentiae.* MSS. Bodl. Alm. Voſſ. ſec. Ald.

Atque affectatius.] *Atque affectius.* Voſſ. ſec. Val. lib. Obr. in Theſauro Fabii, neſcio an auctore Buchnero, *effectius* legendum eſſe, notatur; me non repugnante. vide ad lib. v. cap. 12.

Priores Catonem Gracchoſque.] *Catone Gracchiſque.* Obr. nihil autem novi, *non ſolum* poni, pro *non ſolum non*, ut ita bis *non modo*, pro *non modo non*, lib. xi. cap. i.

Ad hos quidem.] *Ad hos quidem ipſos.* V. C. Alm.

Cum omnia] *Cum omnium.* MSS. Alm. Voſſ ſec. Locat. Baſil.

Tum partem] *Cum partem.* Baſil.

Agebat autem maxime.] *Agebat autem rem litigatoris.* Voſſ. ſec. locus ſuſpectus: nam ſi ipſam rem ſe agere dicebat, quis dubitet, quin litigatoris ageret; ſed cum luxuriari & nitidius loqui videretur, ut auditores delectaret, magis poterat videri ſuam rem agere, ut qui ingenium & eloquentiam jactare dici poſſet, ut placeret; ſed ſic quoque maxime agebat rem litigatoris. Quare forte ſcripſerit Fabius. *Atque id feciſſe M. Tullium video, & cum omnia utilitati, tum partem quamdam delectationi daret; & cum ſuam rem agere diceretur, agebat rem maxime litigatoris.* Burm.

Ad cujus voluptates.] Nullus poteſt magis delectare, quam Cicero quanquam hoc tempore, inquit Fabius, *pluribus utuntur ſententiarum ornamentis*. quod non fit commode, quia invicem obſtant illuſtres iſtae ſententiae crebrae, & verborum ornamenta. Turneb.

Quod addi.] *Quod agi.* marg. Baſil.

Niſi ut ſenſus nos quidem dicamus plures.] *Ne ſi ſenſus.* marg. Vaſc. & Steph. *niſi ut ſenſus ſi quidem.* V. C. Alm. *niſi ut ſenſus non quidem.* Leid. Ed.

Si crebra.] *Si ſi crebra.* V. C. Alm. *ſi non crebra.* Vall. lib. & Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Fuerunt ut non invicem offecerint.] *Fuerunt & invicem effecerint.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. *fuerint, non invicem.* Baſil.

Sed me hactenus.] Fabius ſignificat propter ſui temporis conditionem majoribus utendum eſſe ornamentis, quam tempore Ciceronis, ita tamen ut ornamenta illa nullo modo *laſciva* & *effoeminata* videantur. Turneb. *ſed ne hactenus.* Andr. Par. Steph. Gryph. Colin. Vidov.

Ne craſſa toga ſit, non ſerica.] *Ne nigra toga ſit, non ſerica.* Ald marg Baſil. *ne craſſa toga ſit, ut non ſerica.* Voſſ. ſec. *ni hura toga ſit.* V. C. Alm. forte *ne hirta.* ita *hirtae togae* apud Sil. i. 613. ubi tamen *hirtus comas* malunt interpretes. ſed ego Modii membranas praefero. *Craſſa toga* eſt gloſſatoris, qui meminerat illius Horatii i. Sat. iii. 14. firmat vero maxime noſtram conjecturam auctor Dialogi de Orator. c. 26. *adeo malim, oratorem vel hirta toga induere, quam fucatis & meretriciis veſtibus inſignire.* ubi *meretriciae veſtes* ſunt, quae Fabio *ſericae*, quibus uſas meretrices notiſſimum. quem locum ibi & alios Diligentiſſimus Drakenborchius adduxit. illud *nigra* autem derivatum eſſe puto, quia pro *hirta*, librarii aberrans manus *atra* ſcripſerat. ut ita apud Stat. lib. ii. 541. Heinſius in ſecundis ad Ovidium curis recte correxit:

Per

non in gradus atque annulos totum comptum : cum in eo qui ſe non ad luxuriam ac libidinem referat, eadem ſpecioſiora quoque ſint, quae honeſtiora. Ceterum hoc quod vulgo *ſententias* vocamus (veteribus praecipueque Graecis in uſu non fuit, apud Ciceronem invenio) dum rem contineant, & copia non redundent, & ad victoriam ſpectent, quis utile neget? Feriunt animum, & uno ictu frequenter impellunt, & ipſa brevitate magis haerent, & dictione perſuadent. Ac ſunt qui haec excitatiora lumina, etiamſi dicere permittant, à componendis tamen orationibus excludenda arbitrentur. Quocirca mihi ne hic quidem locus intactus eſt omittendus, quod plures eruditorum aliam eſſe dicendi rationem, aliam ſcribendi putaverunt: ideoque in agendo clariſſimos quoſdam nihil poſteritati manſuriſque mox literis reliquiſſe, ut *Periclem* & *Demadem :* rurſus alios ad componendum optimos, actionibus idoneos non fuiſſe, ut *Iſocratem:* praeterea in agendo plus impetus poſſe plerumque, & petitas vel paullo licentius voluptates. Commovendos enim eſſe, docendoſque animos imperitorum. At quod libris dedicatur, & in exemplum editur, terſum ac limatum, & ad legem ac regulam compoſitum eſſe oportere: quia veniat in manus doctorum, & judices artis habeat artifices. Quin illi ſubtiles, ut ſimiles

Per tamen Olenii tegmen ſuis, hirtaque ſetis
Terga. ———

color enim tergi nihil contra jaculum valet, ſed hirſuties. & confirmat alter Statii locus lib. IV. 364. *Hirtaque ſetis era.* de ſericis vero veſtibus, viro indignis, v. Tacit. II. ann. 33. & ibi Lipſium in Excurſu. BURM.

Non in gradus atque annulos.] *Non ſmaragdus atque annuls centum ſint cum eo, quod ſi non a. l. ac l. referas.* Locat. quae unde profecta ſint ignoro, ſed defendi ex iis poſſe video, quae lib. XI. 3. tradit, *ne manus impleatur annulis.* ſed ſequor potius vulgatam lectionem, quia proprie comae in gradus formari dicuntur, a delicatis & mollibus. vide ad Petron. cap. 18. & Junium de Coma.

Totum comptum.] *Totum* omittunt Ald. Colin. Vidov. Obr. *ſectum comtum.* marg. Baſil.

Cum in eo qui ſe non.] *Cum eo q̄d ſi̅n ad luxuriam.* V. C. Alm. *cum eo quod ſi non ad lux.* Voſſ. ſec. Val. lib.

Referat.] *Referas.* Voſſ. ſec. Locat.

Ac ſunt.] *At ſunt.* Locat.

Caeterum hoc.] *Sententias hoc* loco Fabius appellat *ſplendiora orationis lumina*, praecipue in clauſulis poſita, quemadmodum ipſe teſtatur lib. 8. cap. 5. Erat autem tempore Fabii nimius earum uſus. TURNEB.

Veteribus.] *Quod veteribus.* V. C. Alm. *quodque veteribus.* Obr.

Apud Ciceronem invenio.] *Apud Ciceronem enim invenio.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Non redundent.] *Dum redundent.* marg. Baſil. *& copia redundent.* Locat. Ald.

Quis utile neget.] *Quis utilem negent.* V. C. Alm. *quis utilem neget.* Ald.

Dictione perſuadent.] *Delectione.* marg. Baſil.

Quocirca mihi.] Fabius eos redarguit, qui dicunt aliter eſſe *ſcribendum* quam *dicendum*, quia cum dicimus, ſequimur auditorum judicium: auditores autem ſaepenumero ſunt imperiti. quum autem ſcribimus, dictionem comparamus ad judicium doctorum. Fabius vero eodem modo & *ſcribendum* & *dicendum* putat. TURNEB.

Quod plures.] *A pluribus.* V. C. Alm. *que plures.* Voſſ. ſec.

Impetus poſſe plerumque.] *Impetum plerunque.* abjecto τῷ *poſſe.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. *impetus plerunque.* Ald. Baſil. *impetum poſſe pl.* Obr.

Docendoſque.] *Decendeſque.* Voſſ. ſec. forte *ducendoſque*; quo verbo paſſim de Orpheo uſos Poetas Heinſius ad Claud. I. in Rufin. praefat. v. 13. oſtendit. & plura ad Ovid. XI. Met. 2. producentur. ita mox hoc eodem capite. *Et ducit animos naturali voluptate vox omnis.* BURM.

In exemplum editur.] *Redditur.* Locat.

Quin illi ſubtiles, &c.] Παράδειγμα, cum ſit ſingulare, maxime ſolet movere animos imperitorum. itaque quidam *ſubtiles* ajunt eſſe utiliſſimum cum

miles ac multi perſuaſerunt magiſtri, παράδειγμα dicendo, ἐνθύμημα ſcribendo eſſe aptius tradiderunt. Mihi unum atque idem videtur *bene dicere*, ac *bene ſcribere :* neque aliud eſſe oratio ſcripta, quam monumentum actionis habitae. Itaque nullas non (ut opinor) debet habere virtutes non dico, nulla vitia. Nam imperitis placere aliquando quae vitioſa ſunt ſcio. Quo differenť igitur? Quod ſi mihi des conſilium judicum ſapientum, perquam multa recidam ex orationibus non Ciceronis modo, ſed etiam ejus, qui eſt ſtrictior multo, Demoſthenis. Neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendae, cum etiam prooemia ſupervacua eſſe apud tales, Ariſtoteles exiſtimet. non enim trahentur his illi ſapientes. proprie & ſignificanter rem indicare, probatione colligere, ſatis eſt. Cum vero judex detur aut populus, aut ex populo, laturique ſententiam indocti ſaepius, atque interim ruſtici: omnia, quae ad obtinendum quod intendimus, prodeſſe credemus, adhibenda ſunt, eaque etiam cum dicemus, promenda, & cum ſcribemus, ut doceamus quomodo dici oporteat. An *Demoſthenem* mallem ſic egiſſe ut ſcripſit, aut *Ciceronem*? aut eos praeſtantiſſimos oratores alio quam ſcriptis cognoſcimus? Melius egerunt igitur, an pejus? nam ſi pejus, ſic

cum oratio habetur. At vero ἐνθύμημα argutam habet concluſionem à *repugnantibus* vel à *conſequentibus*, nec ſatis intelligitur ab *imperitis*, ſed à *peritis* deprehenditur. itaque ajunt aptius eſſe *ſcribendo* quam *dicendo*. TURNEB.

Et multi perſuaſerunt.] *Et multos perſuaſerunt.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Val. lib. Ald. forte; *Quin illi ſubtiles (ut ſibi ac multis perſuaſerunt) magiſtri.*

Eſſe altius.] *Eſſe aptius.* Dan. Obr.

Quam monumentum.] *Quam monumenta.* Locat.

Itaque nullas.] In oratione ſcripta debent eſſe virtutes omnes, quinetiam vitia nonnulla, quia quum haberetur oratio, ſeſe accommodavit ad captum judicum orator, ut eorum animos tractareť: itaque quaedam dixit, quae non dixiſſet apud doctos. TURNEB. *Itaque nullas non (ut opinor) debet habere virtutes, non dico, nulla vitia.* Pariſienſis editio, aliaeque. Quam lectionem confirmant ſequentia. Etſi enim omnes in oratione Fabius virtutes poſtulat, non tamen omnia vitia excludit; quia *imperitis placent aliquando quae vitioſa ſunt.* Eſt autem dicentis, ſeſe ad omnium mores captumque comparare. Male edit. Lugdunenſ. *Itaque nullas non (ut opinor) debet habere virtutes dico, non vitia.* GIBSON. *itaque n̄ illas ne u. o. d. h. virtutes dico n̄ vitia.* V. C. Alm. *itaque nullas non opinor d. h. v. dico non vitia.* Voſſ. ſec. *itaque non ullas non.* Val. lib. *dico non vitia* etiam Locat. Ald. Baſil.

Quod ſi mihi.] *Si mihi.* Voſſ. ſec.

Delectatione mulcendae.] *Delectatione movendae.* Ald.

His illi ſapientes.] *His illis abſentes.* V. C. Almel.

Rem indicare.] *Rem judicare.* Voſſ. pr.

Cum vero judex.] Significat differentiam petendam eſſe ab *auditore*, quia aliter eſt dicendum apud *doctum*, aliter apud *indoctum*. Eranť autem apud Romanos *tribus urbanae* & *tribus ruſticae:* itaque ex *tribubus ruſticis* nonnunquam legebantur judices, & mittebantur in *decurias*, ut meminit Fabius alio in loco. TURNEB. *quum vero alia judex.* V. C. Alm.

Aut ex populo.] *Aut exemplo.* V. C. Alm.

Credemus.] *Credimus.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov.

Cum dicemus.] *Cum dicimus.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. Colin. Vidov. Gryph. Steph. Roign.

Promenda.] Deeſt Voſſ. ſec.

Et cum ſcribemus.] *Et ſcribimus.* Voſſ. ſec. *& cum ſcribimus.* Locat. Ald. Baſil. Steph. Gryph. Colin. Vidov. Ox. Obr.

An Demoſthenem mallem.] *An Demoſthenes male ſic egiſſet vel ſcripſit.* Voſſ. ſec. *An D. male ſic egiſſet, ut ſcripſit, aut Cicero? aut eos.* Obr. Rollinus conjicit, *an Demoſthenem nollem.*

Alio quam ſcriptis.] *Alia quam.* Baſil. Gryph.

ſic potius oportuit dici, ut ſcripſerunt: ſi melius, ſic oportuit ſcribi, ut dixerunt. Quid ergo? Semper ſic aget orator ut ſcribit? Si licebit, ſemper: quod ſi impediant brevitate tempora à judice data, multum ex eo quod potuit dici, recidetur: editio habebit omnia. Quae autem ſecundum naturam judicantium dicta ſunt, non ita poſteris tradentur, ne videantur propoſiti fuiſſe, non temporis. Nam id quoque plurimum refert, quo modo judex audire velit: atque ei vultus ſaepe ipſe rectus eſt dicentis, ut Cicero praecipit. Ideoque inſtandum iis, quae placere intellexeris, reſiliendum ab iis, quae non recipientur. Sermo ipſe, qui facile judicem doceat, optandus. Nec id mirum ſit, cum etiam teſtium perſonis aliqua mutentur. Prudenter enim, qui cum interrogaſſet ruſticum teſtem, *an Amphiona noſſet?* negante eo detraxit aſpirationem, breviavitque ſecundam ejus nominis ſyllabam, & ille eum ſic optime norat. Hujuſmodi caſus efficiunt, ut aliquando dicatur aliter quam ſcribitur, cum dicere, quomodo ſcribendum eſt, non licet. Altera eſt diviſio, quae in tres partes & ipſa diſcedit, qua diſcerni poſſe etiam recte dicendi genera inter ſe videntur. Namque unum *ſubtile*, quod ἰσχνὸν vocant. Alterum *grande* atque *robuſtum*, quod conſtituunt ἁδρὸν. Tertium alii *medium* ex duobus: alii *floridum* (namque id ἀνθηρὸν appellant) addiderunt, quorum tamen ea fere ratio eſt, ut primum docendi, ſecundum movendi, tertium illud utrocumque nomine, delectandi, ſive aliud interconciliandi praeſtare videtur officium. In docendo autem *acumen*,

in

Obr. male; *alio* eſt alio argumento, alia re, vide ſupr. ad lib. 11. cap. 4.

Quod ſi impediant.] *Quod ſi expediant.* Voſſ. ſec.

Tempora a judice data.] A judice dabatur oratoribus certum ſpatium agendae cauſae. itaque interdum una, interdum duae, interdum plures clepſydrae dabantur. Ergo ſi propter anguſtias temporis copioſe cauſam tractare non potuerit orator, quum orationem tamen ſcribet, copioſus erit, ac nihil omittet. TURNEB.

Quae autem ſecundum nat.] Interdum judices ita ſunt imperiti, ut ſaepenumero ſit inepte loquendum, quo res ab illis intelligatur. illa tamen vitia non erunt in oratione ponenda, quum ſcribetur. *Idem. quaedam ſecundum.* V. C. Alm.

Atque ei vultus.] *Atque ejus vultus ſaepe ipſe rector eſt dicentis.* Obr. Gallaeus haec irreptitia credit, & confodi vult.

Praecipit.] *Praecepit.* Steph. Colin. Vidov. Baſil. Gryph.

Ideoque.] *Idque.* Voſſ. ſec.

Reſiliendum.] *Ire ſilentium.* V. C. Alm.

Optandus.] *Aptandus.* Obr.

An Amphiona noſſet.] *Noſſet* deeſt V. C. Alm. *ad Amphionem negant & detraxiſſet ſpiratione brevi aut quae ſecundam e. n. ſ.* Voſſ. ſec.

Detraxit aſpiratione.] Id eſt dixit *Anſiona*, non *Amphiona*, hoc enim intereſt inter *f* & *ph* auctore Priſciano, quod non tam fixis labris pronuntianda eſt *f*, quam *ph*. PHILANDER. rogaſſe autem puto, an *Ampona*, vel *Ampionem* noſſet. hoc autem nomine *Amphionis* multi in lapidibus occurrunt, inter libertos praecipue & viliores homines; *Amphionem*, eſt in Voſſ. ſec. Ald. quod praefert Badius, quia res non in Graeco, ſed Romano foro acta eſt.

Altera eſt diviſio.] Superior diviſio petita eſt à *nationibus*, quae certum habebant dicendi characterem: haec à *qualitatibus orationis:* ac certe magis Ciceroni probatur, quam ſuperior. Macrobius tamen quatuor dicendi genera conſtituit, *copioſum, breve, ſiccum, floridum.* TURNEB.

Qua diſcerni.] *Quia.* Obr.

In tres partes.] *In tres & ipſa.* Steph.

Diſcedit.] *Deſcendit.* Voſſ. ſec.

Ἰσχνὸν.] *Ἰσχνὸν ἠλαῖον.* Locat.

Movendi.] *Admonendi.* marg. Baſil. Gryph.

Videtur.] *Videatur.* MSS. Alm. Voſſ.

In

in interconciliando *lenitas*, in movendo *gravitas* videatur. Itaque illo ſubtili praecipue ratio narrandi probandique conſiſtit: ſed quod etiam detractis ceteris virtutibus, ſuo genere plenum ſit. Medius hic modus, & tranſlationibus crebrior, & figuris erit jucundior, egreſſionibus amoenus, compoſitione aptus, ſententiis dulcis, lenior tamen, ut amnis lucidus quidam, & virentibus utrimque ſylvis inumbratus. At ille, qui ſaxa devolvat, & pontem indignetur, & ripas ſibi faciat, multus & torrens judicem vel nitentem contra, feret cogetque ire qua rapit. Hic orator & defunctos excitabit, ut *Appium Caecum:* apud hunc & patria ipſa exclamabit, aliquemque (ut apud *Ciceronem* in oratione *contra Catilinam* in ſenatu) alloquetur. Hic & amplificationibus extollet orationem, & vi ſuperlationum quoque eriget: *Quae Charybdis tam vorax?* &, *Oceanus medius fidius ipſe.* Nota ſunt enim jam ſtudioſis haec lumina. Hic deos ipſos in congreſſum prope ſuum ſermonemque deducet, *Vos enim Albani tumuli atque luci: vos, inquam, Albanorum obrutae arae, ſacrorum populi Romani ſociae & aequales.* Hic iram, hic miſericordiam inſpirabit, hic dicet, *Te vidit, & flevit, & appellavit*, & per omnes affectus tractatur. Hinc itaque illuc ſequitur, *nec docere deſiderabit.* Quare ſi ex tribus his generibus neceſſario ſit eligendum unum, quis dubitet hoc praeferre omnibus, & validiſſimum alioqui, & maximis quibuſque

In interconciliando.] *In conciliando.* V. C. Alm.

Gravitas.] Deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec.

Itaque illo.] Superior diviſio duntaxat complectitur *ſimplicia dicendi genera.* nam interdum miſcentur, ac in quibuſdam orationibus omnia iſta dicendi genera deprehendas, ut forte in exordio ſit *mediocre genus*, in narratione *tenue*, in concluſione & amplificationibus *grandiloquum.* Deinceps autem Fabius deſcribit dicendi genera. TURN.

Probandique.] Deeſt V. C. Alm.

Conſiſtit.] *Conſiſtet.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Plenum ſit.] *Sit* deeſt Voſſ. ſec.

Medius hic modus.] *Modus* deeſt Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Saxa devolvit.] Reſpexit Horatium, qui Pindarum, amni rapido comparans, *verba devolvere* dixit lib. IV. od. 2. de quo verbo nos plura ad Ovid. VIII. Met. 586. BURM.

Pontem indignatur.] Virgilii illa VIII. Aeneïd. 728. in animo habuit,

Pontem indignatus Araxes.

Caeterum neſcio an illud *ripas ſibi faciat* torrenti ſatis conveniat, quem ſupra ripas fluere Horatius & alii ſaepe dicunt. niſi intelligamus eum notas & antiquas ſupergreſſum, novas ſibi facere, vel forte, *nec ripas ſibi faciat* legendum, ut campis omnibus inundatis nullae ſint ripae. BURMANNUS.

Appium Caecum.] Pro Caelio. 14.

Aliquemque.] *Aliquandoque.* MSS. Bodl. Alm. Andr. *aliquandoque Ciceronem.* Locat. Ald. Baſil. Gryph. Par. Colin. Vidov. *aliqñ Ciceronem.* Voſſ. ſec. *aliquemque (ut Ciceronem* &c. Obr. ſed non Ciceronem, verum Catilinam alloquitur. vide Orat. I. c. 7.

Et vi ſuperlationum.] *Et in ſuperlationem.* Locat. Ald. marg. Vidov.

Quae charybdis.] II. Philip. 27.

Sunt enim jam.] *Sunt enim etiam.* V. C. Alm.

Vos Albani.] Pro Milon. 31.

Hic dicet.] *Hic dicit te videt, appellavit & flevit.* Voſſ. ſec.

Et per omnes affectus.] *Et per omnes affectus auditor huc atque illuc ſequetur, nec doceri deſiderabit.* Obr. *hic itaque.* Voſſ. pr. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov. *doceri.* iidem. certe illud *tractatur* nollem abeſſe, & legerem potius, *& ita per omnes affectus tractatus judex, huc illuc ſequetur, nec doceri deſiderabit.* de judice enim potius, quam de auditore agi puto. & metaphora de illis, qui lentam & ſequacem materiem tractant, ſumpta, de qua ſaepe vidimus. vid. ad II. 14. BURM.

Hoc praeferre.] *Hunc praeferre.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

que cauſſis accommodatiſſimum ? Nam & Homerus *brevem* quidem cum animi jucunditate, & *propriam*, (id enim eſt *non errare verbis*) & carentem ſupervacuis *eloquentiam* Menelao dedit, quae ſunt virtutes generis illius primi. *Et ex ore Neſtoris dixit dulciorem melle profluere ſermonem:* qua certe delectatione nihil fingi majus poteſt. Sed ſummam aggreſſus, ut in Ulyſſe, facundiam, magnitudinem illi junxit: *cui orationem nivibus hybernis, & copia verborum, atque impetu parem tribuit.* Cum hoc igitur nemo mortalium contendet: hunc ut deum homines intuebuntur. Hanc vim & celeritatem in Pericle miratur Eupolis, hanc fulminibus Ariſtophanes comparat: haec eſt vera dicendi facultas. Sed neque his tribus quaſi formis incluſa eloquentia eſt. Nam ut inter gracile validumque tertium aliquid conſtitutum eſt: ita horum intervalla ſunt. Atque inter haec ipſa mixtum quiddam ex duobus medium eſt eorum. Nam & ſubtili plenius aliquid atque ſubtilius, & vehementi remiſſius atque vehementius invenitur: ut illud lene aut aſcendit ad fortiora: aut ad tenuiora ſummittitur: ac ſic prope innumerabiles ſpecies reperiuntur, quae utique aliquo momento inter ſe differant, ſicut quatuor generaliter ventos à totidem mundi cardinibus accepimus ſlare, cum interim plurimi medii eorum, varietate

Ald. Baſil. quod Badius non mutat, & refert ad *modum*, quia ſupra dixit *medius hic modus.*

Nam & Homerus.] *Homerus in Iliade* iſta tria dicendi genera poſuit. nam Menelao, qui Lacedaemonius erat, tribuit *ſubtile genus:* Neſtori *mediocre*, Ulyſſi *ampliſſimum*, cui plus tribuit, quam caeteris. TURNEB.

Brevem quidem eum animi jucunditate.] *Brevem quidem eum jucunditate.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *brevem quidem animi jucunditatem.* Locat. Ald. marg. Baſil. *brevem quidem amoris jucunditatem.* Baſil. & ita legendum cenſuit Philander.

Non errare verbis.] *Non deerrare* legit Gebhard. lib. III. crep. 18. & eo alludit V. C. Alm. qui habet *derrare.* vide Homer. Iliad. γ. 214.

Sermonem.] In Voſſ. ſec. adſcripta erant Graeca verba γλυκερὴν οἱ ἀπὸ σόματος ῥέεν αὐδὴ ſed aliter habent ſe verba Homeri Iliad. A. 249.

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Sed ſummam aggreſſus.] *Sed ſumma regreſſus eſt, ut in Ul.* Voſſ. ſec. *ſed ſummam aggreſſus eſt in Ulyſſe.* Ald. *ſed ſi in mare greſſus eſſet, ut in Ulixe ſ. e. m. illi junxiſſet.* Locat.

Ut in Ulyſſe.] *Inutile.* V. C. Alm.

Junxit.] *Jeciſſet.* V. C. Alm.

Orationem nivibus &c.] Scribe *cui orationem flumini, nivibus hibernis aucto, & copia* &c. PHILAND. v. Iliad. γ. 221.

Deum homines intuebuntur.] Vide Cicer. I. de Orat. cap. 23. & 46. & II. 42. III. 14. ALMELOV.

Eupolis.] In comoedia Δήμοι. PHILAND.

Vera dicendi.] *u*. (with *e* above) V. C. Alm. *vera.* Voſſ. ſec.

Sed neque his tribus.] Fabius ait non ſolum tres eſſe dicendi *characteres*, verum etiam in ſingulis illis *characteribus* eſſe varietatem. itaque quidam *character graviſſimus* eſt, quidam *minus gravis:* & tamen hae tres differentiae continentur ſolo charactere *gravitatis*; ſignificat igitur in ſingulis generibus alias differentias eſſe ſecundum *magis & minus.* TURNEB.

Intervalla ſunt.] *Inter ſe valla ſunt.* V. C. Alm. marg. Baſil. forte *inter ſe intervalla ſunt.* ut neglexerit iterare *inter* librarius. *intervalla* autem hic diſcrimina, διαφορὰς notaut. vide Victor. Var. lect. XXXIV. 16. ubi ex Cicerone ſimilia producit loca. BURMANNUS.

Nam & ſubtili.] Ex orationibus *ſubtilibus* quaedam ſunt *ſimpliciter ſubtiles*, quaedam *illis ſubtiliores*, quaedam *paulo pleniores.* TURNEB. *Quorum & ſubtili plenius atque ſubtilius.* Voſſ. ſec.

Aut ad tenuiora.] *Aut tenuiora.* Voſſ. ſec.

Summittitur.] *Sumitur.* Locat.

A totidem.] *A* deeſt Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Eorum, varietate.] *Et eorum varia & regionum.* Voſſ. ſec. turbat vero hic codex Almelov.

Ac

rietate regionum ac fluminum proprii deprehendantur. Eademque muſicis ratio eſt, qui cum in cithara quinque conſtituerunt ſonos, plurima deinde varietate complent ſpatia illa nervorum, atque iis quos interpoſuerunt, inſerunt alios, ut pauci illi tranſitus multos gradus habeant. Plures igitur etiam eloquentiae facies, ſed ſtultiſſimum quaerere, ad quam recturus ſe ſit orator: cum omnis ſpecies, quae modo recta eſt, habeat uſum, atque id ipſum omne ſit oratoris, quod vulgo *genus dicendi* vocant. Utetur enim, ut res exiget, omnibus, nec pro cauſſa modo, ſed & pro partibus cauſſae. Nam ut non eodem modo pro reo capitis, & in certamine hereditatis, & de interdictis ac ſponſionibus, & de certa re credita dicet, ſententiarum in ſenatu, & concionum, & privatorum conſiliorum ſervabit diſcrimina, vitam ex differentia *perſonarum*, *locorum*, *temporumque* mutabit: ita in eadem oratione aliter conciliabit, non ex eiſdem partibus iram &

Ac fluminum.] *Ac flaminum.* Obr. dubito an recte dicantur venti varietate *flaminum* deprehendi, cum flamina & venti ſint eadem, nihilque differant, niſi quod *flamina* Poëtis magis ſint uſitata. ſed *varietate fluminum* ventis deprehendi verum eſt, cum illud ſit quorundam fluminum ingenium, ut proprios ſibi ventos emittant. ita narrat Frontin. lib. II. cap. II. §. 7. *Volturnum amnem ultra reliquorum naturam fluminum ingentes auras mane proſtare, quae arenarum & pulveris vortices agant.* & contra de Nilo dicit Solin. cap. XXXV. *ſolum ex amnibus nullas exſpirare auras.* Livius. XXI. 54. *quidquid aurae fluminis appropinquabant adflabat acrior vis frigoris.* & ita eleganter *Flumineum ventum* vocat Valer. Flac. II. 12.

——— *Flumineo cujus* (Amyri) *redeuntia vento*
Vela legunt ———

& hi venti ex *aura* illa, quem & *fumum* ſaepe Poëtae vocant, oriuntur, ita ut ſupra fluvios nubes conducantur, & inde venti. Ovid. I. Met. 571. de Peneo

Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit. ———

& XIII. Met. 602.

——— *Veluti cum flumina natas*
Exhalant nebulas. ———

quo faciunt & illa Valer. Flac. VIII. 452.

——— *Et Tempe viridi lucentia fumo.*

ubi male *fundo* Maſerius. Idem Valer. Flac. de Acheronte V. 594.

——— *Concava torquet*
Ater aquas Acheron, vaſtoque exundat hiatu
Fumeus, & ſaeva ſequitur caligine campus.

ſic ex mari quoque aura quaedam ſurgebat, quam jam e longinquo deprehendere poſſunt viam facientes verſus mare. Curt. lib. IX. 4. *jam proſpicere ſe Oceanum, jam perflare ad ipſos auram maris.* Idem lib. IX. 9. *cum gubernatores adgnoſcere ipſos auram maris, & haud procul videri ſibi Oceanum abeſſe, indicant regi.* Plin. XXXVI. 22. *nec contra humores & auram maris robuſti.* & hanc Julianus in in Miſopog. pag. 341. Edit. Spanh. vocat *αὔραν τοῦ ὕδατος*. omnem denique dubitationem tollit Plinius lib II. cap. 43. *namque ventos & e fluminibus ac ſinubus & e mari videmus, & quidem tranquillo, & alios quos vocant Altanos, e terra conſurgere.* ubi varietas regionum & fluminum notatur. & idem a Seneca lib. V. nat. quæſt. 7. doceri viri docti jam ad Plinii locum adnotarunt, neque opus eſſe puto in re nota Philoſophorum ſcrinia compilare. Burm.

Proprie deprehendantur.] *Proprii.* V. C. Alm. *proprii deprehenduntur.* Voſſ. ſec. Ald. *deprehenduntur* etiam Locat. Baſil.

Plures igitur.] Orator uno certo dicendi genere contentus eſſe non debet, ſed profecto omnibus utetur prout flagitabit cauſa, atque interdum erit *tenuis*, interdum *temperatus*, interdum *ſublimis*, neque id ſequetur ſolum in cauſarum diverſitate, ſed etiam in varietate partium. itaque interdum alio utetur ſtylo in *exordio*, alio in *narratione*, alio in *confirmatione*, & ſic de aliis. Turnebus.

Ipſum omne ſit.] *Ipſum non ſit.* MSS. Alm. Voſſ. pr. Locat. marg. Baſil.

De interdictis.] *De intmſ.* V. C. Alm. *de internis.* Voſſ. pr.

Vitam ex differentia.] *Utram ex d.* V. C. Alm. *multa ex d.* Obr.

Aliter conciliabit.] Hic deeſſe aliquid vult Rollinus, ut *aliter inflammabit*, *aliter conciliabit.* ſed facile vulgatam lectionem tolerabit, qui legerit ea, quae de locutione hac, ut videtur, imperfecta notavit Gronovius ad Livii. lib. III. cap. 37. & ad

& miſericordiam petet : alias ad docendum, alias ad movendum adhibebit artes. Non unus color *prooemii*, *narrationis*, *argumentorum*, *egreſſionis*, *perorationis*, ſervabitur. Dicet idem graviter, ſevere, acriter, vehementer, concitate, copioſe, amare, comiter, remiſſe, ſubtiliter, blande, leniter, dulciter, breviter, urbane, non ubique ſimilis, ſed ubique par ſibi: ſic fiet, cum id, propter quod maxime repertus eſt uſus orationis, ut dicat & utiliter, & ad efficiendum quod intendit, potenter: tum laudem quoque nec doctorum modo, ſed etiam vulgi conſequatur. Falluntur enim plurimum, qui vitioſum & corruptum dicendi genus, quod aut verborum licentia reſultat, aut puerilibus ſententiolis laſcivit, aut immodico tumore turgeſcit, aut inanibus locis bacchatur, aut caſuris, ſi leviter excutiantur, floſculis nitet, aut praecipitia pro ſublimibus habet, aut ſpecie libertatis inſanit: magis exiſtimant populare atque plauſibile. Quod quidem placere multis nec inficior, nec miror. Eſt enim jucundioris ac favorabilis qualiſcumque eloquentiae, & ducit animos naturali voluptate vox omnis, neque aliunde illi per fora atque aggerem circuli: quo minus mirum eſt, quod nulli non agentium parata vulgi corona eſt. Ubi vero quid exquiſitius dictum accidit auribus imperitorum, qualecumque id, quod modo ſe ipſi poſſe deſperent, habet admirationem, neque immerito: nam ne illud quidem facile eſt. Sed evaneſcunt haec atque emoriuntur comparatione meliorum: *ut lana tincta fuco citra*

purpuram

ad Tacit. III. 37. locum ergo alterius *aliter* ſupplent ſequentia, *non petet ex iiſdem partibus*. BURM.

Ex iiſdem partibus.] *Ex iiſdem hic aſtibus*. V. C. Alm. *ex iiſdem eventibus*. Obr.

Non ubique ſimul.] *Non ubique ſimilis*. Ald.

Sed ubicunque par ſic.] *Sed ubique par ſibi ſic fiet cum id*. V. C. Alm. Voſſ. ſec. niſi quod *ubicunque*. *ſed ubicumque par ſibi fiet, tum id*. Par. Steph. Vaſc. Gryph. Vidov. *ſed ubicumque par ſibi ſic fiet, tum id*. Baſil. *ſed ubique par ſibi, ſic fiet, cum id*. Ald. *ſed ubique par ſibi fiet tum id*. Colin. *ſed ubi pars ibi ſic fiet, cum id*. Locat. *ſed ubique partibus, ſic fiet cum id*. Obr. vulgatum probat Gibſon. ego cum Aldo facerem. *non ubique ſimilis, ſed ubique par ſibi. ſic fiet, cum id* &c. & in fine periodi, *conſequatur*.

Conſequetur.] *Conſequatur*. MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Falluntur enim.] Supra de optimo *charactere* egit, nunc *corruptum dicendi genus* damnat & quemadmodum tres ſunt praecipui characteres, ita tria ſunt dicendi genera vitioſa, *tumidum* pro ſublimi, *laſcivum* pro mediocri, *nimis humile* pro tenui. Fabius tamen duorum meminit potiſſimum, quia ejus ſeculo erant frequentiſſima. TURN.

Plurimum.] *Plurimi*. Locat. Ald.

Magis exiſtimant.] *Magis exiſtiment*. Voſſ. ſec. *exiſtimet*. Locat. Ald.

Eloquentiae.] *Eloquentia*. Voſſ. ſec. in quo & *jucundi oris* diviſis vocibus ſcriptum videbatur. *jucundi operis ac f. q. eloquentia*. Obr. *favorabilioris*. Vaſc. Steph. Roign.

Atque aggerem.] *Aggerem* pro via publica etiam dici, notant Grammatici: non tamen temere de omni dici credam. ſed hic intelligi aggerem Tarquinii, quem ſatis illuſtrarunt omnes, qui in Urbe Roma deſcribenda laborarunt. in hoc autem concurſum etiam plebis factum, ut & in Circo, ut hariolos & circulatores viderent, apparet ex Juvenal. Sat. VI. 588.

Plebejum in Circo poſitum eſt & in aggere fatum.

Ubi male proximum Circo aggerem facit Farnabius, qui inde longe remotus fuit. agger enim ad portam Viminalem in regione quinta; Circus Flaminius in regione nona, Maximus vero, qui ſaepe per excellentiam Circus, in regione undecima; alii etiam Circi longe inde ſejuncti. BURM.

Atque emoriuntur.] *Atque morantur*. V. C. Alm. *atque moriuntur*. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Ut lana tincta fuco.] *Fucus* (ut ait Servius) *her-*

ba

purpuram placet: at ſi contuleris etiam lacernae, conſpectu melioris obruatur, ut Ovidius ait. Si vero judicium his corruptis acrius adhibeas, ut buccinis purpuram, jam illud quod fefellerat, exuat mentitum colorem, & quadam vix enarrabili foeditate palleſcat. Luceat igitur haec citra ſolem, ut quaedam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. Denique mala multi probant, nemo improbat bona. Neque vero omnia iſta, de quibus locuti ſumus, orator optime tantum, ſed etiam facillime faciet. Neque enim vis ſumma dicendi eſt admiratione digna, ſi infelix uſque ad ultimum ſolicitudo perſequitur, ac oratorem macerat & coquit, aegre verba vertentem, & perpendendis coagmentandiſque eis intabeſcentem. Nitidus ille, & ſublimis, & locuples, circumfluentibus undique eloquentiae copiis imperat. Deſinit enim in adverſa niti, qui pervenit in ſummum. Scandenti circa ima labor eſt: ceterum quantum proceſſeris, mollietur dives & laetius ſolum: Et ſi haec quoque jam lenius ſupina perſeverantibus ſtudiis

ba eſt, ex qua veſtes tinguntur. Eſt & herba, quae appellatur *fucus marinus* apud Dioſcoridem. *Buccinum* vocat quoddam genus conchae, ex quo tingitur color ſimilis purpurae, ſed dilutior & pallidior. TURNEB. locus varie lectus, ut, *lana tincta buccino*. marg. Baſil. Gryph. *ſucco*. Baſil. *fuco*. Locat. *ut lana tincta fuco citra purpuras placet, at ſi contuleris etiam, lacernae conſpectu melioris obruatur, ut Ovidius ait; ſi vero judicium his corruptis acrius adhibeatur, ut fuco tinctis Sulphura &c. palleſcant*. Obr. *ut lana tincta fuco citra purpuras placet. at ſi contuleris etiam Tyriae lacernae, conſ. m. ob. u. O. a. ſi vero j. iis c. a a. ut fucis purpuram*, Aldrovandum de Teſtaceis lib. III. cap. 5. p. 100. legere, & pluribus de hoc loco agere notavit Almeloveenius. *citra purpuras* etiam Voſſ. ſec. Locat. Ald. & plurimi alii. totum etiam locum excutit egregie Ferrar. de Re veſtiar. part. II. lib. II. cap. 24.

Obruatur.] Vide ad Petron. 5.

Ut Ovidius ait.] In iis, quae Ovidii exſtant, haec nuſquam comparent. vide in Fragmentis Ovidianis Nic. Heinſium. COLOMES. qui ex tragoedia ſumta ita in verſus digerit:

Ut lana tincta purpuram citra placet,
At ſi contuleris eam lacernae,
Conſpectu melioris obruatur.

pro *Lacernae* autem *Lacenae* eſſe in Vallenſi codice notat Gallaeus, & capit pro Lacaena purpura ut eſt apud Heſych. λακαίνα catulorum genus, & λάκων canis venatorius; & apud Hort. *fulvus Lacon* & in Gloſſis. λάκων. *Umber.*

Ut buccinis purpuram.] *Ut facinus ſulphura*. V.C. Alm. ut *ſuccinis ſulfura* Locat. Ald. Baſil. *ut ſuccinis purpuram*. Vidov. *ut bucinum purpuram* Voſſ. ſec. *ut buccina purpuram*. Aicenſ.

Illud quod fefellerat.] *Quod* deeſt V. C. Alm. *quo*. Voſſ. ſec. Val. lib.

Exuat mentium colorem.] *Scribe mentitum colorem*. Virgil. Ecl. IV.

Nec varios diſcet mentiri lana colores. PHILAND.

Exigua animalia.] Illi ſunt *vermiculi*, qui *lampyrides* dicuntur & *nitedulae*, atque adeo *pyrolampides*, qui in tenebris reddunt colorem. TURNEB.

Neque enim vis ſumma.] *Neque enim vi ſummam dicendi eſt admirationem ſignum infelix uſque ad u. ſ. p. nec oratorem maceret &* [illegible] *aegre &c*. V. C. Alm.

Eſt admiratione.] *Eſſet adm*. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. Gryph.

Coagmentandiſque.] *Coaugmentandiſque*. Locat.

Copiis imperat] *Pompis*. Baſil. ſed hoc non tam convenit τῷ *imperat*.

Scandenti.] *ſuadenti*. V. C. Alm.

Labor eſt.] *Labores*. Locat.

Mollietur.] *Mollier dives ac laetius*. V. C. Alm.

Jam levius ſuprema.] *Jam lenius ſupina p. ſ. evaſeris*. V. C. Alm. *lenius ſuprema &c. evaſeris*. Voſſ. ſec. *evaſeris* etiam Obr. *everteris*. marg Baſil. locus corruptus, & qui etiam Rollinum retinuit, qui *levius* abundare & ex ſuperiori *laetius* prognatum vult. ſed legendum ex veſtigiis codicum MSS. *Et ſi haec quoque, jam lenius ſupina, perſeverantibus ſtudiis evaſeris*. oratoriae enim artis ſtudioſus ſcandere primo & eniti in ſumma debet, quo vero magis laboraverit, eo mollius & laetius ſolum, deinde ii juga, jam leniter ſupina, non abrupta & ardua, ut media montis, evaſerit, jam facilia omnia, & quocumque velit, ex illo vertice

diis evaſeris, inde fructus illaborati offerunt ſeſe, & omnia ſponte proveniunt: quae tamen quotidie niſi decerpantur, areſcunt. Sed & copia habet modum, ſine quo nihil nec laudabile, nec ſalutare eſt: & nitor ille cultum virilem, & inventio judicium. Sic erunt ***magna***, non nimia: *ſublimia*, non abrupta: *fortia*, non temeraria: *ſevera*, non triſtia: *gravia*, non tarda: *laeta*, non luxurioſa: *jucunda*, non diſſoluta: *plena*, non tumida. Similis in ceteris ratio eſt. Tutiſſima fere per medium via, quia utriuſque ultimum vitium eſt.

tice ſe feret. *ſupina* enim non *ſuprema*, legendum: ubi enim in verticem montis evaſeris, ibi jam prona & leniter declivis planities ſe oſtendit. ita *ſupinum Tibur* Horat. III. od. IV. quod Acron *montuoſum* exponit, ut apud Virgil. II. Georg. 276. *ſupini colles*. & Juvenal. III. 192. *pronum Tibur* vocat, ubi Scholiaſtes ex Horatio citat *clivumque ſupinum*, pro *Tibur ſupinum*, alterum enim exſtare apud Horatium non puto. & ſic Stat. IV. Theb. 236. *auget reſupina maniples Elis*. Ubi Scholiaſtes Barthii explicat *retro inclinata*, ſcilicet, cum primo aſcenderis in montem, in quo urbs poſita eſt, retro iterum in pronum & ſupinum montem extenditur, qualis verus eſt Neomagi in Gelria & multarum aliarum urbium ſitus. Sic & *ſupinum curſum* fluminibus adſcribit Ovid. IV. Pont. v. 43. cum quaſi retro aguntur. & eo ſenſu *crines a fronte ſupinos*, dixit Stat. VIII. Theb. 640. (ubi *ſupernos* male quidam codices, ut recte notat Barth.) qui ſunt, ut Petronius ait cap. CXXVI. *radicibus retro flexis* a fronte. ſic quoque *Palmes ſupinus*, Martiali XII. 31. cujus rami non in ſummum excreſcunt, ſed retro flexus umbram faciunt. non autem morari quemquam debet, quod dicat. *haec*, cum praeceſſerit *ſolum*, nam & *ima* & *media* montis ad ſummum comprehendit, quae ſi evaſerit, jam ſupina ſe oſtendit planicies, ſimilis autem fere huic locus in praefat. lib. I. *neque ad conſummatam eloquentiam pervenire natura humani ingenii prohibet: quod ſi non contingat, altius tamen ibunt, qui ad ſumma nituntur, quam qui praeſumta deſperatione quo velint evadendi, protinus circa ima ſubſtiterunt*. ubi *evadere* etiam pro ad verticem venire ponitur. *lenis* vero paſſim de itinere facilis deſcenſus dici notius eſt quam ut adſtruatur: unicus Lucani locus adducendus, unde in lenibus collibus & tumulis etiam dives & laetum ſolum eſſe patet; ita ille lib. IV. I.

Colle tumet modico, lenique excurrit in altum
Pingue ſolum tumulo. BURM.

Sed & copia.] Orator habere debet paratam *copiam*, ut quandocunque opus fuerit, his omnibus dicendi generibus commode poſſit uti, ita ut nec adhaereſcat, nec laboret. TURNEB. vid. ad libri hujus cap. 3. circa finem. ALMEL.

Sublimia, non abrupta.] Metaphora eſt ducta ab iis, qui conſcendunt montem aliquem. nam in *arduum* & *adverſum* nituntur. TURNEB.

Non diſſoluta.] *Non luxu diſſoluta*. Ald.

Plena non tumida.] *Fortia non tumida*. V. C. Alm. *fortia non timida*. Locat. *fortia* omittit Ald. *Grandia non tumida*. Voſſ. ſec. quae lectio defendi poteſt ex Petronii illis cap. II. *Grandis &, ut ita dicam pudica oratio, non eſt maculoſa nec turgida*. & cap. IV. *jam illa grandis oratio pondus haberet*. Cicero III. de Orat. 38. *quibus loco poſitis grandior atque antiquior oratio ſaepe videri ſolet*. ſed non temere rejecerim *plena*, quae tumidis recte opponuntur, quae plenitudinem mentiuntur. ita *Plenus orator* Ciceroni & noſtro lib. X. I. BURMANNUS.

Tutiſſima.] *Ac tutiſſima*. V. C. Alm. Ob.

CAPUT XI.

Quae poſt finem ſtudia.

XI. His dicendi virtutibus uſus orator in judiciis, conſiliis, concionibus, ſenatu, in omni denique officio boni civis, finem quoque dignum & optimo viro, & opere ſanctiſſimo faciet: non quia prodeſſe

Orator optimus antequam perveniat ad extremam ſenectutem, ceſſare debet à cauſis agendis: neque tamen tum erit otioſus, ſed vel docebit *rhetoricam*, vel *jus civile*, vel *hiſtoriam* ſcribet.

deſſe umquam ſatis ſit, & illa mente atque illa facultate praedito non conveniat operis pulcherrimi quam longiſſimum tempus, ſed quia decet hoc quoque proſpicere, ne quid pejus, quam fecerit, faciat. Neque enim ſcientia modo conſtat orator, quae augetur annis, ſed voce, latere, firmitate: quibus fractis aut imminutis aetate ſeu valetudine, cavendum eſt ne quid in oratore ſummo deſideretur, ne interſiſtat fatigatus, ne quae dicet, parum audiri ſentiat, ne ſe quaerat priorem. Vidi ego longe omnium, quos mihi cognoſcere contigit, ſummum oratorem, *Domitium Afrum* valde ſenem, quotidie aliquid ex ea, quam meruerat, auctoritate perdentem, cum agente illo, quem principem fuiſſe quondam fori non erat dubium, alii (quod indignum videatur) riderent, alii erubeſcerent: quae occaſio illis fuit dicendi, *malle eum deficere, quam deſinere.* Neque erant illa qualiacumque mala, ſed minora. Quare antequam in has aetatis veniat iuſidias receptui canet, & in portum integra nave perveniet. Neque enim minores eum, cum id fecerit, ſtudiorum fructus ſequentur. Aut ille monumenta rerum poſteris, aut, ut L. Craſſus in libris Ciceronis deſtinabat, quaerentibus tradet, aut eloquentiae componet artem, aut

ſcribet. TURNEB.

Non conveniat.] *Inq eandem.* V. C. Alm. quod quid velit neſcio. latet forte verbi cujuſdam participium, forte, *non propagandum operis p. q. l. tempus*, vel ſimile quid.

Ne quid pejus.] *Ne quis id pejus.* Locat. *ne quis pejus quam f. f.* Vidov.

Sed voce, latere, firmitate.] Editio Lugdunenſis habet *Laterum firmitate.* Lectio quidem illa, quam repoſuimus magis ſpecioſa. Sed cum ex MS. Bodlejano; editiſque Andreae, Aldi, & fere omnium, noſtram eſſe genuinam conſtat, alteram autem ſtudioſi alicujus emendationem; non aequum eſt, ut ſcriptor politiſſimus ullorum commentis inquinetur. GIBSON.

Priorem.] Leg. *pejorem.* Vide quae praecedunt. *Paſſerat. querantur perire.* Dan. ſcribe *queratur.* id eſt ne conqueratur & graviter ferat ſe poſt alium nominari, qui ipſe antecellere ſolebat. PHILAND. *queratur perire.* Voſſ. ſec. Locat. Obr. *queratur pejorem.* Colin. ſed elegantiſſima mihi apparet lectio V. C. Alm. Baſil. Gryph. Vidov. Colon. & marg. Steph. & Vaſc. *ne ſe quaerat priorem.* id eſt ne deprehendat ſe multum a priore illo oratore, qui fuit florente aetate, differre. ſic dixit Petron. cap. CXIX. *Quaerit ſe natura, nec invenit.* ſed de eleganti hujus verbi uſu plura videbis apud Cl. Graevium lect. Heſiod. cap. 10. & cultiſſimum Broukh. ad Tibul. II. III, 26. & Barth. ad Stat. II. Achil. 211. BURM.

Valde ſenem, quotidie, &c.] Horatii praeceptum: *Solve ſeneſcentem mature ſanus equum, ne Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat.* & refer huc fabulam ultimam Phaedri.

Indignum videbatur.] *Videatur.* Voſſ. ſec. Obrecht.

Illis fuit dicendi.] *Illo.* V. C. Alm. *illi fuit dicendo.* Voſſ. ſec. *illi fuit dicendi.* Baſil. *illis* omittit Obr. forte *occaſioque aliis fuit dicendi.* vel latet ſub *illis* nomen proprium alicujus, qui hoc dictum jaculatus eſt. BURM.

Quam deſinere.] *Quam de ſe venire.* V. C. Alm.

Fructus ſequentur.] *Perſequentur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *proſequentur.* Baſil. Gryph. Obr.

Aut ille monumenta, &c.] Sic Cicero libro primo de Legibus pollicetur ſe ſcripturum *hiſtoriam:* Craſſus libro primo de Oratore ſe reſponſurum ait de *jure civili.* TURNEB.

Aut ut.] *Aut* deeſt Voſſ. pr. Loc. Ald.

Deſtinabat quaerentibus tradet.] *Deſtinat, a quaerentibus reddet.* V. C. Alm. *deſtinabat quaerentibus reddet.* Locat. *deſtinabat jura quaerentibus tradet.* Obr. quod maxime placet, & tale quid latuiſſe in Almel. codice apparet. Rollinus *jus* vel *reſponſa* ſupplet. quaſi non vidiſſet Obrechti editionem.

Componet artem.] Vide Cicer. I. de Orat. 42. & ita Cato apud Ciceronem de Senect. c. II. *ſeptimus mihi originum liber in manibus, omnia antiquitatis monumenta colligo, cauſſarum illuſtrium, quaſcumque defendi, nunc quam maxime conficio* ora-

aut pulcherrimis vitae praeceptis dignum os dabit. Frequentabunt vero ejus domum optimi juvenes more veterum, & veram dicendi viam velut ex oraculo petent. Hos ille formabit quaſi eloquentiae parens, & ut vetus gubernator, litora & portus, & quae tempeſtatum ſigna, quid ſecundis flatibus, quid adverſis, ratis poſcat, docebit: non humanitatis ſolum communi ductus officio, ſed amore quodam operis. Nemo enim minui velit id, in quo maximus fuit. Quid porro eſt honeſtius, quam docere quod optime ſcias? Sic ad ſe Caelium deductum à patre Cicero profitetur. Sic Panſam, Hircium, Dolabellam in morem praeceptoris exercuit, quotidie dicens, audienſque. Ac neſcio an eum tunc beatiſſimum credi oporteat fore, cum jam ſecretus & conſecratus, liber invidia, procul à contentionibus, famam in tuto collocarit, & ſentiat vivus eam, quae poſt fata praeſtari magis ſolet, venerationem, & quid apud poſteros futurus ſit, videbit. Conſcius ſum mihi, quantum mediocritate valui, quaeque antea ſcierim, quaeque operis hujuſce gratia potuerim inquirere, candide me atque ſimpliciter in notitiam eorum, ſi qui forte cognoſcere voluiſſent, protuliſſe. Atque id viro bono ſatis eſt, docuiſſe quod ſcierit. Vereor tamen, ne aut magna nimium videar exigere, qui eumdem virum bonum eſſe, & dicendi peritum velim: aut multa, qui tot artibus in pueritia diſcendis, morum quoque praecepta, & ſcientiam juris civilis, praeter ea quae de eloquentia tradebantur, adjecerim: quique haec operi noſtro neceſſaria eſſe crediderim, velut pondus rei perhorreſcant,

orationes, jus augurum, Pontificum civile tracto &c. quae noſtrum reſpexiſſe etiam puto.

Dignum os.] *Dignum hos.* V. C. Alm. Gallaeus mallet, *dignum os accommodabit.*

Frequentabunt ejus.] *Frequentabunt vero ejus.* omnes fere codices praeter Stephani, qui omittit *vero.*

More veterum.] *Cicero in libris Officiorum* ait moris fuiſſe apud antiquos Romanos, ut juvenes aliquem civem ſibi proponerent imitandum veluti praeceptorem, cum quo aſſidui erant. TURNEB.

Ille formabit.] *Illa.* Locat.

Tempeſtatum ſigna.] *Stagna.* Voſſ. ſec.

Ratis poſcat.] *Ratum.* marg. Baſil.

Cicero profitetur.] *Ů profitetur.* id eſt *vero.* V. C. Alm. vid. Cicer. pro Caelio. cap. 4.

Sic Panſam.] Poſt mortem Caeſaris quotidie exercebat declamationibus *Panſam* & *Hircium* Cicero, eoſque ideo appellabat *grandes praetextatos,* quia jam majoris erant aetatis. TURNEB. vid. IX. ad fam. 16. & Suet. de Rhet. illuſtr.

In morem.] *In* deeſt V. C. Alm.

Ac neſcio an eum credat oporteat fore.] *Fore* deeſt Locat. eſt vero locutio elegans pro credo eum beatiſſimum, ne quis putet legendum eſſe *neſcio an non eum beatiſſimum* &c. Cicer. de ſeneƈt. 20. *ſed haud ſcio an melius Ennius.* Flor. III. 12. *Ac neſcio an ſatius fuerit Populo Romano Sicilia & Africa contento fuiſſe.* idem fere notare hic *neſcio an*, quod *fortaſſe.* notavit doctiſſimus Vorſtius ad Sulp. Sever. II. Hiſt. ut & Epiſt. I. & ita male Cl. Francium tentaſſe locum Fabii lib. VIII. 4. vidimus. BURM.

Procul a contentionibus.] reſpexit forte illa Horatii Epod. II. *Beatus ille, qui procul negotiis.* ALMEL. *procul contentionibus.* V. C. Alm.

Sentiat vivus] Plin. II. Ep. I. de Virginio Rufo *poſteritati ſuae interfuit.* Ovid. IV. Triſt. 10. & ex Pont. IV. 16. ALMEL. *ſententia vivus.* V. C. Alm.

Quid apud poſteros.] *Quis* legebat Almelovenius.

Quod ſcierit.] *Quod ſciret.* V. C. Alm.

Aut multa.] Suppleri vult Rollinus *nimium multa.* quod ex Badio hauſit.

Crediderim velut pondus rei perhorreſcant.] *Crediderim velut mox rei per.* V. C. Alm. *crediderint vel reme-*

reſcant, ac deſperent ante experimentum. Sed hi primum renuntient ſibi, quanta ſit humani ingenii vis, quam potens efficiendi quae velit, cum maria tranſire, ſiderum curſus numeroſque cognoſcere, mundum ipſum pene dimetiri, minores, ſed difficiliores, artes potuerint. Tum cogitent, quantam rem petant, quamque nullus ſit hoc propoſito praemio labor recuſandus. Quod ſi mente conceperint, huic quoque parti facilius accedent, ut ipſum iter neque impervium, neque ſaltem durum putent. Nam id, quod prius, quodque majus eſt, ut boni viri ſimus, voluntate maxime conſtat: quam qui vera fide induerit, facile eaſdem, quae virtutem docent, artes accipiet. Neque enim aut tam perplexa, aut tam numeroſa ſunt quae premunt, ut non paucorum admodum annorum intentione diſcantur. Longam enim facit operam, quod repugnamus. Brevis eſt inſtitutio vitae honeſtae beataeque, ſi credas. Natura enim nos ad mentem optimam genuit: adeoque diſcere meliora volentibus promptum eſt, ut vere intuenti mirum ſit illud magis, malos eſſe tam multos. Nam ut aqua piſcibus, ut ſicca terrenis, circumfuſus nobis ſpiritus volucribus convenit: ita certe facilius eſſe oportebat, ſecundum naturam, quam contra eam vivere. Cetera vero, etiam ſi aetatem noſtram non ſpatio ſenectutis, ſed tempore adoleſcentiae metiamur, abunde multos ad diſcendum annos habent. Omnia enim breviora reddet ordo, & ratio, & modus, ſed culpa eſt in praeceptoribus prima, qui libenter detinent quos occupaverunt, partim cupiditate diutius exigendi mercedulas,

remoram perhorreſcant. Obr. forte, *quique etſi haec operi noſtro neceſſaria eſſe crediderint, velut moroſiora perhorreſcant.* vel *oneroſiora.*

Sed hi primum.] Docet hoc poſſibile eſſe quod exigit, cum tam capax ſit humani ingenii natura. addit argumentum à *comparatione.* TURN. *Namque primum.* Voſſ. ſec. & ita olim lectum ex Merula patet. *hi primum*, omiſſo *ſed.* V.C. Alm. *Qui primum.* Obr.

Quanta ſit humani generis vis.] Lectio prima fronte minus probanda, quam editionis Lugdunenſis ea, *quanta ſit humani ingenii vis.* Sed haec, cui refragantur optimae quaeque editiones, non caret ſuſpicione manus alicujus temerariae; quod ſcilicet majorem prae ſe fert elegantiae ſpeciem. GIBSON. *generis.* V. C. Alm. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Colin. Vidov.

Minores ſed difficiliores.] *Minores &c.* Voſſ. ſec. Locat. Ald. neſcio an exciderit verbum hic aliquod, nam *poſſe artes* non eleganter dici puto, deeſt *diſcere* forte vel ſimile quid niſi *tranſire, cognoſcere, dimetiri* per appoſitionem, *artes* vocet. BURM.

Quamque nullus.] *Quamquam.* Voſſ. ſec.

Ut ipſum iter.] *Ut ipſum inter,* Voſſ. ſec.

Durum.] Valer. Flac. I. 565.

——— *durum vobis iter & grave coeli Inſtitui.*

ubi plura.

Induerit.] Gallaeus *imbuerit* volebat.

Quae premunt.] *Quae petuntur.* Obr. forte *quae tremunt.* ita apud Stat. VIII. 663.

Illum fugiuntque tremuntque.

ubi codices alii. *premuntque.* BURM.

Longam enim] *Legem meam.* V. C. Alm.

Si credas.] *Si cedas,* legit Gatakerus ad Antonin. Imper. lib. II. §. 5. Rollinus volebat *ſi cupias,* vel *velis.* ſed forte ſcripſit *ſi quaeras:* ita confuſa haec verba a librariis apud Ovidium lib. II. Amor. VII. 13. & XI. 22. ſi ergo quis iter & inſtitutionem vitae honeſtae bona fide quaerat, brevis eſt nec difficilis. BURM.

Ut ſicca.] Gallaeus dictum pro *ſicca terra*, exemplo Graecorum volebat. ut Homer. Iliad. ξ. 308. ἐπὶ τραφερήν τε καὶ ὑγρήν. Virgilius *ſiccum* dixit III. Georg. 4 33. *Exilit in ſiccum.*

Sed tempore adoleſcentiae.] *Sed corpore adoleſcentiam.* marg. Baſil.

Libenter detinentibus puerum.] *Qui libenter detinent;*

las, partim ambitione, quo difficilius ſit quod pollicentur, partim etiam inſcientia tradendi, vel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo, quod novimus, quam diſcere quae nondum ſcimus, melius putamus. Nam ut de noſtris potiſſimum ſtudiis dicam, quid attinet tam multis annis, quam in more eſt plurimorum, (ut de his, à quibus magna in hoc pars aetatis abſumitur, taceam) declamitare in ſchola, & tantum laboris in rebus falſis conſumere, cum ſatis ſit modico tempore imaginem veri diſcriminis, & dicendi leges comperiſſe? Quod non dico, quia ſit umquam omittenda dicendi exercitatio, ſed quia non ſit in una ejus ſpecie conſeneſcendum. Cognoſcere enim, & praecepta vivendi perdiſcere, & in foro nos experiri potuimus, dum ſcholaſtici ſumus. Dicendi ratio talis, ut non multos annos poſcat. Quaelibet enim ex iis artibus, quarum prius habui mentionem, in paucos libros contrahi ſolet. adeo infinito ſpatio ac traditione opus non eſt. Reliqua eſt, quae vires cito facit, conſuetudo. Rerum cognitio quotidie creſcit, & tamen quam multorum ad eas librorum neceſſaria lectio eſt? quibus aut rerum exempla ab hiſtoricis, aut dicendi ab Oratoribus petuntur. Philoſophorum quoque conſultorumque opiniones, ſicuti alia, velimus legere neceſſarium eſt. Quae quidem poſſumus omnia: ſed breve nobis tempus nos facimus. Quantulum enim ſtudiis impartimur? Alias horas vanus ſalutandi labor, alias datum fabulis otium, alias ſpectacula, alias convivia trahunt, adjice

nent, occupavert. V. C. Alm. *qui libenter detinent quos occupaverunt.* marg. Baſil. Obr. *libenter detinentes puerum.* Voſſ. ſec.

Partim etiam inſcitia.] *Inſipientia.* V. C. Alm. *inſcientia.* Voſſ. ſec. Locat. Obr. quos ſecuti ſumus. vide ſupr. ad lib. IX. 4.

Potiſſimum.] *Potiſſimis.* Voſſ. ſec.

Quam in more.] *Quanquam in more.* Andr. Locat. Ald. Baſil.

Sit in una ejus ſpecie.] *Sit ejus ſpecie.* Voſſ. ſec. Locatel. Ald. *ſit una ejus ſpecie.* Colin. Vidov.

Cognoſcere enim.] *Enim* deeſt MSS. Almelov. Voſſ. ſec. Locatel. Rollinus hic aliquid deeſſe quod ad *cognoſcere* referatur, ut *multa*, vult; ſed *praecepta* & huc, & ad *perdiſcere* pertinet. ut infra *illis haec invenienda fuerunt, nobis cognoſcenda ſunt.*

Dicendi.] *Diſcendi.* MSS. Bodl. Voſſ. ſec. Andr. Ald. alios *docendi* legere dicit Rollinus.

Poſcat.] Deeſt V. C. Alm.

Adeo infinito.] Badins legit *ideo.*

Quaelibet enim.] *Quaelibet enim plus ex iis artibus quarum habui.* Voſſ. ſec. *quaelibet enim ex iis partibus.* MS. Bodl. Andr.

Opus non eſt.] *Non eſt* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec. *opus eſt.* Ald.

Vires cito faciet conſuetudo.] Vide lib. I. cap. I. XI. 3. & X. 3. ALM.

Conſuetudo.] *C̄ſetitur.* V. C. Alm.

Et tamen multorum.] *Et tamen quam multorum.* V. C. Alm. Obr. qui & per interrogationem extulit. recte. Rollinus accipit, quaſi non multorum lectio ſit neceſſaria.

Velimus legere neceſſarium eſt quae quidem poſſumus omnia.] *Velimus legere ñ q̄ꝫ quidem poteſt omnia.* V. C. Alm. *velimus legere ne quidquod poteſt omnia.* Voſſ. ſec. *velimus legere, quod quidem poteſt, omnia.* Obr. *quod quidem poſſumus* ante Merula legebatur. locus corruptus.

Breve nobis tempus.] Adeundus Seneca in aureo Libello de Brevitate vitae. COLONES.

Facimus.] *Fecimus.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Steph. Baſil. Gryph. Vidov.

Impartimur.] *Partimur.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Alias horas, &c.] Dictum eſt ex conſuetudine Romanorum. quidam enim ſolebant circumire domos divitum, diviteſque ſalutare, ut *ſportulam* adipiſcerentur. TURNEB.

Tot

adjice tot genera ludendi, & inſanam corporis curam. Trahat inde peregrinatio, rura, calculorum anxiae ſolicitudines, multae cauſae libidinum, & vinum, & flagitioſus omni genere voluptatum animus. Ne ea quidem tempora idonea, quae ſuperſunt. Quae ſi omnia ſtudiis impenderentur, jam nobis longa aetas, & abunde ſatis ad diſcendum ſpatia viderentur: & diurna tantum computantibus tempora: & noctes, quarum bona pars omni ſomno longior eſt, adjuvarent. Nunc computamus annos, non quibus ſtuduimus, ſed quibus viximus. Nec vero ſi Geometrae, & Grammatici, ceterarumque artium profeſſores omnem ſuam vitam, quamlibet longa fuerit, in ſingulis artibus conſumpſerunt, ſequitur ut plures quaſdam vitas ad plura diſcenda deſideremus. Neque illi didicerunt haec uſque in ſenectutem, ſed ea ſola didiciſſe contenti fuerunt, ac tot annos in utendo, non in percipiendo exhauſerunt. Ceterum ut de *Homero* taceam, in quo nullius non artis aut perfecta, aut certe non dubia, veſtigia reperiuntur: ut *Eleum Hippiam* tranſeam, qui non liberalium modo diſciplinarum prae ſe ſcientiam tulit, ſed veſtem & annulum, crepidaſque, quae omnia manu ſua fecerat, in uſu habuit, atque ita ſe praeparavit, ne cujus alterius ope egeret, neve ullius rei, *Gorgias* quoque

Tot genera ludorum.] Ovid. IV. Pont. 2. Juven. Sat. IX. 126. ALMEL.

Trahat inde peregrinatio.] *Trajani peregrinatio, jura, calculorum.* Voſſ. ſec. *jura* etiam Val. lib. Locat. for. *perigrinatio, cura calculorum, anxiae ſollicitud.* nam *rura*, quorum ſtudium honeſtiſſimum Romanis fuit, inter has occupationes inutiles & vanas, numerari non puto, cum mox inter varias artes, quibus Cato excelluit, ruſticam etiam recenſeat. BURM.

Multae cauſſae.] *Multae cauſſa libidinum.* Voſſ. ſec.

Flagitioſus.] *Flagitioſis e. g. v. animis.* Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Et diurna.] *Ut diurna tantum computationibus.* Voſſ. ſec. Rollinus delens *&*, legit *abunde &c. ſpatii videretur diurna &c.* ſed ignoravit antiquos *abunde ſpatia* aeque dixiſſe, ac *ſpatii*, ut Salluſtium & alios locutos etiam lexicographi jam notarunt.

Et noctes.] Phil. VII 50. *Quid? quod aeſtimatione nocturnae quietis, dimidio quiſque ſpatio vitae ſuae vivit.* lege quae adnotavit Dalecampius. ALMELOV.

Nunc computamus.] *Computamus annos* quibus literis vacavimus, cum tamen multis diebus illorum annorum nihil literis impenderimus. eſſet igitur ſatius *dies* numerare, quam *annos*. TURN. vid. Plin. IV. Ep 24. ALMEL.

Vitam quamlibet.] *Vitam longam quamlibet longa ſ.* Voſſ. ſec.

In utendo.] Deſunt MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald.

Caeterum ut de Homero.] Plutarchus in Homeri vita oſtendit *Homerum omnium diſciplinarum fuiſſe peritum, ac reliquos ab eo hauſiſſe diſciplinas.* itaque appellatur *fons ingeniorum*. TURNEB.

Aut perfecta.] *Aut praecepta.* Locat.

Ut Eleum Hippiam.] *Hippias Eleus* ſophiſta fuit, cujus & meminit Philoſtratus: hic peritus fuit omnium diſciplinarum, atque (ut ſcribit Appulejus lib. 2. Floridorum) *ludis olympicis venit Piſam miro cultu viſendus, ac omnia corporis indumenta quae geſtabat, ipſe ſibi fecerat.* TURNEB. Sophiſta vocatur Clement. Alex. Strom. VI. p. 262. Edit. Medic. uſus eſt praeceptore Socrate. Dion. Chryſ. Orat. III. ALMELOV. *Helium Hippiam.* Voſſ. ſec. Locat.

Prae ſe tulit.] *Per ſe.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Steph. Vidov. ut fuerit *αὐτοδίδακτος*. haec autem ex Ciceron. III. de Orat. 32. ubi & de Gorgia.

Sed veſtem & annulum crepidaſque quae omnia.] Haec aberant a Voſſ. ſec.

Atque ita ſe.] *Ad quae ita.* marg. Baſil.

Ope egeret, neve ullius rei.] *Opere geret.* V. C. Alm. *neve* deeſt Voſſ. ſec. Ald. *egeret nullius rei.* Locat.

Gorgiae quoque.] Oratio extemporalis ab hoc *Gorgia* fluxit. nam ab auditoribus petebat de *quo* vellent audire, & *ex tempore* declamabat. quo nomine

Digitized by Google

que ſummae ſenectutis, id quaerere auditores, de quo quiſque vellet, jubebat. Quae tandem ars digna literis *Platoni* defuit? Quot ſeculis *Ariſtoteles* didicit, ut non ſolum quae ad philoſophos atque Oratores pertinent, ſcientia complecteretur, ſed animalium ſatorumque naturas omnes perquireret? Illis enim haec invenienda fuerunt, nobis cognoſcenda ſunt. Tot nos praeceptoribus, tot exemplis inſtruxit antiquitas: ut poſſit videri nulla ſorte naſcendi aetas felicior, quam noſtra, cui docendae priores elaboraverunt. *Marcus Cenſorius Cato*, idem orator, idem hiſtoriae conditor, idem juris, idem rerum ruſticarum peritiſſimus, inter tot operas militiae, tantas domi contentiones, rudi ſeculo literas Graecas aetate jam declinata didicit, ut eſſet hominibus documento, ea quoque percipi poſſe, quae ſenes concupiſſent. Quam multa, imo pene omnia tradidit *Varro*? Quod iuſtrumentum dicendi *M. Tullio* defuit? Quid plura? cum etiam *Cornelius Celſus* mediocri vir ingenio, non ſolum de his omnibus conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, & ruſticae etiam, & medicinae praecepta reliquerit? dignus vel ipſo propoſito, ut eum ſciſſe omnia illa credamus. At perficere tantum opus, arduum eſt, & nemò perfecit. Ante omnia ſufficit ad exhortationem ſtudiorum, non capere id rerum naturam, ut quidquid non eſt factum, ne fieri quidem poſſit: cum omnia, quae magna ſuut atque admirabilia, tempus aliquod

mine aliquoties apud Platonem à Socrate irridetur. Haec igitur profeſſio indicabat illum eſſe omnium rerum peritum. Hic vixit centum annos. TURNEB.

Id quaerere auditores.] *Quaerere audituros.* V. C. Alm. Steph. Par. Gryph. Colin. Vidov. *id* deeſt quoque Voſſ. ſec. Ald. Obr. *hic quaerere.* Locat. Gallaeus volebat *id quaerere auditores jubebat, de quo quiſque vellet, audituros.*

Quot ſeculis.] Ariſtoteles viginti annis Platonem audivit: idem ab Alexandro habuit viginti hominum millia ad inveſtiganda animalia, ut hiſtoriam animalium & cauſas ſcriberet. Author Plinius. Ergo Fabius docet, *facilius eſſe nobis artes diſcere, quam antiquis.* illi enim invenerunt, nos inventis utimur. TURNEB. *quot ſcilicet.* marg. Baſil.

Nulla ſorte.] *Nulla forte.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil.

Tantas domi content.] Nam (ut teſtatur Plinius lib. 7.) *quater & quadragies cauſam dixit, ſemperque eſt abſolutus.* TURNEB.

Literas Graecas.] Vide Cicer. Acad. quaeſt. II. 2. & Hieron. Epiſt. ſelect. lib. II. ep. 12. ALMELOV.

Graecas.] Deeſt V. C. Alm.

Quam multa imo pene omnia.] *Quam multa pene omnia.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. Locat. Ald. Baſil. *quid multa.* Val. lib.

Cum etiam Cornelius Celſus.] *Cornelius Celſus* in re ruſtica ſaepenumero citatur à Columella. ſcripſerat quoque Celſus libros de *arte dicendi*, quos citat Fabius lib. 3. Hodie extant ejus libri de *medicina.* TURNEB. Minoris auctoritatis Celſum inſimulat Nonnius Marcellus in verb. *Cyma.* PASSERAT.

Et medicinae.] Deeſt V. C. Alm. & codici Sichardi.

At perficere tantum opus.] Docet oratorem perfectum poſſe eſſe aliquem, quanquam nondum ſit inventus: ac ſi quis ſummam eloquentiam non poſſit adipiſci, attamen pulchrum eſſe obtinere *ſecundum* aut *tertium locum.* qui *locus* etiam tractatur à Cicerone in oratore perfecto ad Brutum. TURNEB.

Arduum eſt.] *Eſt* deeſt Voſſ. ſec. qui & *perficit* habet, ut & Locat.

Non capere id rerum.] *Non capere rerum.* Voſſ. ſec. *non capere rerum.* Locat. Ald. *ſtudiorum, capere id rerum.* Baſil. *non cadere in rerum.* Steph. Gryph. Colin. Vidov. *non caperit id r. n. eo quidquid.* V. C. Alm.

Ne fieri.] *Nec fieri quidem poſſit: quin omnia &c. habuiſſe.* Obr.

Haine-

aliquod quo primum efficerentur, habuerint. Quantum enim Poëſis ab Homero & Virgilio, tantum faſtigium accepit eloquentia à Demoſthene atque Cicerone. Denique quidquid eſt optimum, ante non fuerat. Verum etiam ſiquis ſumma deſperet (quod cur faciat, cui ingenium, valetudo, facultas, praeceptor, non deerunt?) tamen eſt (ut Cicero ait) *pulchrum in ſecundis tertiiſque conſiſtere.* Neque enim ſiquis Achillis gloriam in bellicis conſequi non poteſt, Ajacis aut Diomedis laudem aſpernabitur, neque qui Homeri, non Tyrtaei. Quinimo ſi hanc cogitationem homines habuiſſent, ut nemo ſe meliorem fore eo, qui optimus fuiſſet, arbitraretur: ii ipſi, qui ſunt, optimi non fuiſſent: neque poſt Lucretium ac Macrum Virgilius, neque poſt Craſſum & Hortenſium Cicero, ſed nec alii poſtea vicerint. Verum ut tranſcundi ſpes non ſit, magna tamen eſt dignitas ſubſequendi. An Pollio & Meſſala, qui jam Cicerone arcem tenente eloquentiae, agere coeperunt, parum in vita dignitatis habuerunt, parum ad poſteros gloriae tradiderunt? Alioqui peſſime de rebus humanis perductae in ſummum artes mererentur, ſi quod optimum fuiſſet, defuiſſet. Adde quod magnos modica quoque eloquentia parit fructus: ac ſiquis haec ſtudia utilitate ſola metiatur, pene illi perfectae par eſt. Neque erat difficile, vel veteribus vel novis exemplis palam facere, non aliunde majores honores, opes, amicitias, laudem praeſentem, futuram, hominibus contigiſſe, ſi tamen dignum literis eſſet, ab opere pulcherrimo, cujus tractatus atque ipſa poſſeſſio pleniſſimam ſtudiis gratiam refert, hanc minorem exigere mercedem,

Habuerint. Quantum enim.] *Habuiſſe. nam & Poeſis.* V. C. Alm. *habuerunt. Quantum.* Voſſ. ſec.

A Demoſthene.] *A* deeſt. V. C. Alm.

Cicero ait.] Orator. cap. 1.

Pulchrum in ſecundis.] In eandem ſententiam Horat. 1. Ep. 1.

Eſt quadam prodire tenus, ſi non datur ultra.

Quin & de ſe Seneca de vit. Beata. c. 17. *Exigo a me, non ut optimis par ſim, ſed ut malis melior.* &c. pulcherrime. COLOMES.

In bellicis.] *Imbecillis.* Voſſ. ſec. marg. Baſil. *imbellis.* Locat. Ald. Aſcenſius *in bellis* vel *in bellicis.*

Neque qui Homeri, &c.] *Tyrtaeus* dux fuit Lacedaemoniis in bello contra *Meſſenios, Lacedaemonioſque* incitabat ad virtutem bellicam ſuis carminibus. huic Fabius ſecundum locum tribuit, ſecutus Horatii conſilium in arte. TURNEB. *neque qui Homeri non fuerunt.* MSS. Alm. Voſſ. ſec. *neque Heſiodi & Theocriti, qui Homeri non fuerint.* Ald. Colin. Vidov. & Andr. niſi quod ille *aut Theocriti.* Aſcenſius diſtinguebat *neque qui Homeri non,* (ſcilicet laudem conſequi non poteſt) *Tyrtaei;* ſc. aſpernabitur. quod ſecutus Obrechtus. forte *neque qui Homeri non tulerit, Tyrtaei.*

Macrum.] *Marcum.* Voſſ. ſec.

Nec alii poſtea.] *Nec illi post eos.* V. C. Alm. *nec alii poſt eos.* MS. Bodl. Andr. Ald.

Vicerint.] *Vicerunt.* Voſſ. ſec.

Verum ut tranſeundi ſpes non ſit magna] *Tranſire* Fabio idem eſt ac aliis *praeterire; praeterire* autem eſt *vincere.* Παρελθεῖν dicunt Graeci. Anacreon:

Μέγα δ' πρόσωπον ἔστω,
Τὸ δ' Ἀδώνιδος παρελθεῖν.
Facieque latus eſto,
Superanſque Adonideam.

Sic locus ille legendus vertenduſque cum πολυμαθεστάτῳ Heinſio ad Silium pag. 402. ubi Typographorum σίφωνας ac Eliam Andream jure confutat: Non vero cum Salmaſio ad Achillem Tatium pag. 664.

Τὸν Ἀδώνιδος παρελθὼν
Ἐλεφάντινος τράχηλος.
Cervix eburnea vincens
Adonidis candore cervices. COLOMES.

Ut tranſeundi.] *Ut* deeſt Voſſ. ſec.

Fuiſſet defuiſſet.] *Defuiſſet* deeſt MSS. Alm. Voſſ. ſec.

cedem, more eorum, qui à ſe non virtutes, ſed voluptatem, quae ſit ex virtutibus, peti dicunt: ipſam igitur orandi majeſtatem, qua nihil dii immortales melius homini dederunt, & qua remota muta ſunt omnia, & luce praeſenti & memoria poſteritatis carent, toto animo petamus, nitamurque ſemper ad optima: quod facientes, aut evademus in ſummum, aut certe multos infra nos videbimus.

Habes, Marcelle Victori, quibus praecepta dicendi pro virili parte adjuvari poſſe per nos videbantur: quorum cognitio ſtudioſis juvenibus ſi non magnam utilitatem afferet, at certe, quod magis petimus, bonam voluntatem.

ſec. *fuiſſet*, *effeciſſent*. Obr. *defeciſſet*. Rollin.

More eorum, *&c.*] Loquitur de *Epicureis*, qui *virtutem per ſe expetendam eſſe negant*, *ſed duntaxat* (ut ait Cicero) *quia ſit efficiens voluptatis.* Turnebus.

Remota muta ſunt omnia.] *Qua remota omnia & luce* &c. MSS. Alm. Voſſ. pr. Locat.

Aut evademus.] *Aut vademus.* V. C. Alm.

H E N-

HENRICI DODWELLI
ANNALES
QUINTILIANEI:

SEU

VITA

M. FABII QUINTILIANI

Per *Annales* diſpoſita.

Digitized by Google

ANNALES QUINTILIANEI:

SEU

VITA

M. FABII QUINTILIANI

Per *Annales* diſpoſita.

I. M. *FABIUM*, de quo agimus, *Quintilianum* Ego ſub *Claudio natum* fuiſſe nullus dubito, nec longe ab imperii illius *initio*. De *Domitio* enim *Afro* Praeceptore ſuo ſic ipſe meminit, ut ſe alio loco, cum illum audiret, (a) *Juvenem* fuiſſe ſignificet, alio autem (b) *Adoleſcentulum*. Hinc facile colligimus, *coeptam* fuiſſe duntaxat illam *Adoleſcentuli juventutem*. Nuperam ſcilicet à toga *virili*, quae anno demum *aetatis* XV. (c) labente erat, pro *Romanarum* Legum diſciplina, ſumenda. *Aetatem* enim jam *puberem* quidem, ſed togae *praetextae* proximam deſignat vox illa utraque, tam *Juventutis* quam etiam *Adoleſcentiae*. Ita *Nero Germanici* ſilius, *Caligulae* frater natu maximus, *Juventam ingreſſus* (d) fuiſſe dicitur, quo die *forum* ingreſſus eſt, & *puber* habebatur, pro cenſu *Romano*. Sic etiam *Nero* alter, qui poſtea *Auguſtus* erat, toga *virili* ſumta, licet *maturata*, (e) *Princeps Juventutis* appellatus eſt. Quo etiam eodem exemplo, non *juniores* tantummodo *Nerone Principes Juventutis* (f) cognominati ſunt, ſed *antiquiores* etiam *Cajus* & *Lucius Auguſti* nepotes, & per Adoptionem filii, cum ſcilicet togam *Puerilem* praetextam exuerent. Sic etiam *Puero* nomen *Adoleſcentis* opponit *Cicero* (g) ut plane innuat *Pueritiae* proximam fuiſſe illorum etiam temporum *Adoleſcentiam*. Nec ſane alia *aetas* erat, quae & *Rhetores* audire ſolebat in *Schola*, & *Oratores* in *foro* etiam *Senatorios*, qualis erat *Quintiliani* Praeceptor ille *Domitius*, ab hac ipſa *Pueritiae* proxima *Juventute* atque *Adoleſcentia*. Sic enim *aetatem*, quae *Rhetoribus* formanda tradi ſolebat, *Quintilianus* ipſe deſcribit: *Nam & adulti* (inquit) (h) *fere Pueri ad hos Praeceptores transferuntur, & apud eos Juvenes etiam facti perſeverant*. Proinde cavet ne permiſti invicem ſederent Pueri (i) *Adoleſcentibus*. idem ergo cum *Juvenibus* illi illius *Adoleſcentes*, *Pueriſque* ambo aetate *proximi*. Cum *adultos fere Pueros* fuiſſe dicit, qui à *Grammaticis* ad *Rhetoras* transferrentur,

Quintilianus, cum *Domitium Afrum* audiret *ſenem*, ipſe *Juvenis* erat & *Adoleſcentulus*.

(a) *Quint.* Inſt. L. X. c. 1. p. 460. (b) *Quint.* Inſt. L. V. c. 7. p. 267. (c) Vid. Prael. V. & X. ad *Sp.* Adrian. (d) *Tacit.* Ann. III. 29. (e) *Tacit.* Ann. XII. 41. (f) Prael. XVIII. ad *Sp.* Adrian. §. 10. (g) *Cicer.* ad *Attic.* (h) *Quint.* Inſt. L. II. c. 2. p. 63. (i) *Quint.* ib. p. 64.

id una innuit, & *minores* fuiſſe, & tamen *proximos*, nec adeo *multo* minores illos, annis *Adoleſcentiae*. X certe aetatis annum egit ipſius *Quintiliani filius*, quem deflet, *major*, quem tamen nondum *Rhetoricis* ſtudiis inſtituerat. Hos enim Libros propterea ſcripſit, ut, ſi ſe (*k*) *fata intercepiſſent*, *Praeceptore tamen Patre uteretur*. Nondum ergo *Praeceptore patre* uſus *decennis* tamen puer, & qui ſpem cultus optimam pollicebatur. *Majores* ergo *Pueros* fuiſſe arbitror, qui *Rhetoribus* inſtituendi tradebantur. Pro ea nimirum *majorum minorumque Puerorum* diſtinctione, quae recepta eſt in cenſu diſciplinaque *Romanorum*. Ea autem *Pueritia* à (*l*) X. coepit, ni fallor, aetatis anno; ſed eo tamen penitus *expleto*. *Majoribus* certe *Pueris* accerſitus eſt *duodecennis Tiberius* (*m*). Sed cum *adultos fere* dicat *Quintilianus*, *adoleſcentes* autem ſub *Rhetorum* diſciplina *perſeveraſſe*; non *multo* ſane anno XIV minores fuiſſe docet, & à *majoris* etiam *Pueritiae* citimis limitibus paulo remotiores. Itaque, quo propius *Adoleſcentiae* limites attingegebat *Pueritia* illa à *Rhetoribus* inſtituenda; eo profecto ulterius in *Adoleſcentiam* ipſam incurriſſe neceſſe erat eandem illam inſtitutionem. Sed vero eadem *aetate*, qua in *Schola Rhetoras*, in foro *Oratores* etiam *Senatorios* audiebat idem ille ſeu *Juvenis*, ſeu *Adoleſcens*. Sic enim Auctor Dialogi de Oratoribus: (*n*) *Juvenis ille*, *de quo loquimur*, *Oratorum diſcipulus*, *fori auditor*, *ſectator Judiciorum*, *eruditus & aſſuefactus alienis experimentis*, *cui cottidie audienti notae Leges*, *non novi Judicum vultus*, *frequens in oculis conſuetudo concionum*, *ſaepe cognitae Populi aures* &c. Nec illud modo. *Fabulas* (*o*) etiam *M. Apri* & *Julii Secundi*, *& diſputationes*, *& arcana ſemotae dictionis excipiebat* Auctor ipſe Dialogi. *Oratorum* ſcilicet *Senatoriorum*, qui Juventutem *publice* inſtituendam non ſuſceperant. *Domeſticam* enim diſciplinam ne quidem illi dedignabantur, qui *Scholas* tamen *publicas* aſpernabantur, ſeque indignas judicabant. Ita *Hirtium* & *Dolabellam*, non autem *Panſam*, ut vult (*p*) *Suetonius*, *diſcipulos* & *grandes praetextatos* agnoſcit (*q*) *Cicero* jam *Senator*. Cum *grandes praetextatos* appellat, *aetatem* una ſignificat fuiſſe *praetextatam*, qua *Oratorum diſcipuli* domeſticis inſtitutionibus intereſſe ſolebant. Propterea enim pro *Praetextatis* illos habuit, quod idem facerent quod facere ſolebant non alii, quam *Praetextati Praetextatiſque* aetate *proximi*. Fuitque *admodum* (*r*) *juvenis* Auctor Dialogi de Oratoribus, cum illos, quos dixi, *Oratores Senatorios* domi etiam audiret. *Juvenes* jam atque *Adoleſcentes* in hac cauſa eoſdem fuiſſe probavimus. Cur itaque dubitemus, qui *admodum Juvenis* erat, illum eundem fuiſſe cum *Adoleſcentulo*? Et ſane accepta *virili* toga in *forum* deduci ſolebant *Adoleſcentes*. Ita licuit ab ea uſque aetate *Oratores* etiam in *foro* audire *Senatorios*. Proinde hac ipſa *aetate*, qua *Rhetorum* Scholas frequentavit *Quintilianus*, *forum* etiam & Judicia *publica* adiit, & *domeſtica* Oratorum *Senatoriorum* colloquia, ita nimirum celeberrimorum tunc temporis Oratorum erudiendus experimentis. Horum autem Oratorum *Senatoriorum* praeſtantiſſimum agnoſcit hunc *Domitium Afrum* non uno in loco *Quintilianus*. Nec modo *forenſibus* ejus *Orationibus* uſus eſt, verumetiam *domeſticis colloquiis*. Libros illius duos de Oratoris officio (*ſ*) *in audiendis teſtibus* non *perlegerat* tantummodo, verumetiam *maximam eorum partem*

ex

(*k*) *Quint.* Inſt. L. VI. Prooem. p. 261. (*l*) Prael. XVIII. ad *Sp.* Adrian. §. 9. (*m*) Ibid. (*n*) De Orat. c. 34. (*o*) Ibid. c. 2. (*p*) *Suet.* de clar. Rhetorib. c. 1. (*q*) *Cicer.* L. IX. ad *Pat.* Ep. (*r*) De Orat. c. 1. (*ſ*) *Quint.* Inſt. L. V. c. 7. p. 207.

ex ipſo cognoverat: illis proculdubio colloquiis. Is enim non *Senator* ſolum, verumetiam *Conſularem* (*t*) in Senatu *gradum* aſſecutus fuerat jam olim Imperante *Caligula*. Ita *Rhetor* eſſe non potuit, nec *Scholae* adeo *publicae* vacare. Haec ergo *prima* illa *Pueritiaeque* proxima *aetate* noſter *Quinctilianus*.

Aetas illa *Juvenis* atque *Adoleſcentuli* ab anno XIV. pertingebat ad annum XVII. *expletum* ſcilicet.

II. Videamus porro quouſque extendenda ſit aetas illa *Juvenis* atque *Adoleſcentuli*. Ego illam ad annum uſque aetatis XVII. pertigiſſe puto, ſupremum nempe *veteris Pueritiae* limitem; ut proinde nondum *Adoleſcens* ille, ſed *Adoleſcentulus* fuerit appellandus. Ab anno certe XVIII. *Judices* (*u*) erant, quibus id licuit, pro jure *cenſus* atque *natalium*. Et novum ab eodem illo anno XVII. *militiae* gradum deductum obſervavimus in *Annalibus* noſtris *Vellejanis* (*x*). Pro ſuo etiam vitae ſtudio, munere *virili congruo* quiſque erat occupandus. *Deduci* enim ſolebant in *forum*, cum *togam* ſumerent, ut diximus, virilem. Primo nimirum ut *Judiciis publicis* intereſſent, *Orationibuſque* celeberrimorum ſui temporis Oratorum, ad annum illum, quem dixi, XVII. Tum deinde *licuit* (quibus ea eſſet ſui fiducia) ut cauſas ipſi publicas etiam perorarent. Ego certe *ipſo* aetatis anno *Aphobum* tutorem accuſavit (*y*) *Demoſthenes*. Sic etiam *Romanis* licuiſſe veriſimillimum eſt, *Graecae* profecto diſciplinae, in *Graeca* praeſertim arte, aemulis. Non longe inde diſcedunt veterum celeberrimorum exempla, quorum ullam retinemus hodieque memoriam. Anno aetatis XIX. cauſam egit *Quintiliani* diſcipulus (*z*) *Plinius* junior, his ipſis proximus, de quibus agimus, temporibus. (*a*) *Nono decimo aetatis anno L. Craſſus C. Carbonem, uno & viceſimo Caeſar Dolabellam, altero & viceſimo Aſinius Pollio C. Catonem, non multo aetate antecedens Calvus Vatinium. iis Orationibus inſecuti ſunt, quas hodieque cum admiratione legimus*, inquit Auctor Dialogi de Oratoribus. Sic etiam *Calvum*, *Caeſarem*, *Pollionem*, multum ante *Quaeſtoriam omnes aetatem* (quae annorum erat, ut alibi (*b*) oſtendimus, XXV.) *graviſſima judicia ſuſcepiſſe* obſervavit ipſe (*c*) *Quintilianus*. Paulo ſerius primam cauſam egit (*d*) *Cicero*, anno nimirum aetatis XXVI. Sed *praetextatos* (*e*) egiſſe quoſdam, non quidem ipſe meminerat, ſed *traditum* tamen (à majoribus nimirum) teſtatur *Quintilianus*. Ea aetate erat *Auguſtus*, *duodecim* ſcilicet annos natus, cum *aviam pro Roſtris laudaret*, non (*f*) *Quintiliano* duntaxat teſte, verumetiam (*g*) *Suetonio*. Ne alibi funebrem illum ſermonem, quam in *foro*, ubi erant *Roſtra*, fuiſſe ſuſpicemur. *Biennio* videlicet ante *togam*, ut alibi (*h*) oſtendimus, *virilem*; non autem *quadriennio*, ut videtur velle (*i*) *Suetonius*. Quanquam autem in *loco publico*, non *Populi* tamen, ſed gentis *Octaviae* privat erant illa ſolennia. Morem alioqui receptum in eo violatum exinde conſtat, quod ante *togam virilem* ne quidem ſolerent in *forum* deduci. Tantum aberat ut in foro publiciſque *adultorum* coetibus licuerit concionari. Eadem enim erat, illis temporibus, *Puerorum impuberum* ſub *Paedagogis* agentium fere diſciplina, atque *foeminarum*. Vetat, uti vidimus *Quintilianus* ipſe ne, vel in *Scholis* Rhetorum, *permiſti* ſederent *Pueri* cum *Adoleſcentibus*. Quanto magis cavendum erat ne palam in promiſcuis *virorum* conventibus verſarentur? In *foeminis* certe inhoneſtum hoc fuiſſe, pro moribus antiquis, oſten-

(*t*) *Dio* L. LIX. (*u*) Prael. V. ad *Sp*. Adrian. §. 12. (*x*) Ann. *Vell*. §. 10. (*y*) *Dem*. in *Aphob*. (*z*) *Plin*. L. V. Ep. 8. (*a*) Dial. de Orat. c. 34. (*b*) Prael. X. ad *Sp*. Adr. §. 8. (*c*) *Quint*. Inſt. L. XII. c. 6. p. 554. (*d*) *Quint*. ib. & *Gell*. Noct. Att. (*e*) *Quint*. ib. (*f*) *Quint*. ib. (*g*) *Suet*. Aug. c. 8. (*h*) Prael. V. ad *Sp*. Adrian. §. 1. *Suet*. ib.

oſtendit apud *Livium* (k) *Cato Cenſorius*. Ideo *tutores* utriſque aſſignati*, tam *Pueris* quam *Mulieribus*, qui eorum Perſonas in *publico* ſuſtinerent. Mox tamen a *virili toga*, *fori* aditu patefacto, ne quidem ita licuit in *foro concionari*. Vidimus quidem exempla concionantium annum, quem dixi, XVII. non multo ſuperantium. Qui hoc anno non *expleto* hoc auſus fuerit, nondum vidimus. Suppeditat tamen, ni fallor, *Valerius Maximus* (l). *M.* ille *Cottam* dicit, cum à *Capitolio* deſcenderet, quod *toga virili* ſumta factum, *Cn. Carbonem* Patris accuſatorem ipſum accuſaſſe. Hoc ille *primo* quoque, quo per *Leges* licuit, tempore factum innuit, paulo poſt tumultus junioris *Gracchi*, quibus Pater fuerat accuſatus. Hoc tamen tempore obtinuit, ni fallor, *Pueritia* illa *Servii Tullii* vetuſtior, non ante annum aetatis XVII. abſolvenda. Paulo antea obtinuiſſe probare poſſemus, ſi id ageremus. Eſt autem admodum incertum *initium* Pueritiae *junioris* anno XIV. terminandae. Hoc tantum ſcimus fuiſſe *Imperatoribus* antiquius. Quod ſi recte *Pueritiam* illam *Cottae* de *veteri Pueritiae* meta intellexerimus; ita duo in noſtram ſententiam apprime facientia lucrabimur. Primo mox ab anno XVII. abſoluto licuiſſe *concionari*; ſecundo tum *primum* licuiſſe, cum nihil ſit cur dubitemus *primam* quamque illius Accuſationis occaſionem legitimam à *M. Cotta* vindictae avido fuiſſe captatam. Eſtque ſane haec aetas *media* inter aetatem *Auguſti* aliorumque à *Quintiliano* memoratorum, quam probat ipſe maxime in ſuo Oratoriae Candidato. Vult enim ille, ut neque (m) *praepropere diſtringeretur immatura frons, & quicquid eſſet illud acerbum proferretur: Nec rurſus differendum eſſet tirocinium in ſenectutem.* Aetas porro illa, cujus *annos* definite noluit, *Juvenilis* tamen erat, & *virium tenerarum*. Sic enim poſtea: *Caeterum illum quem juvenem, teneriſque adhuc viribus nitentem, in forum deduximus, incipere à quam maxime facili ac favorabili cauſa velim, ut catuli ferarum molliori praeda ſaginantur.* Sed *conſilium* erat *Quintiliani*, ne primo ſtatim, quo licuit, tempore in *foro* cauſas orarent *Adoleſcentes*. Non tamen negat *Jus* fuiſſe illis agendi ſi vellent auderentque, hac ipſa, de qua loquimur, *aetate*. Inde conſentaneum erat, ut *aetate* qua *Jus* erat agendi, ſatis *inſtructus* eſſet ad uſum *fori*, à ſtudiis *Oratoriae Adoleſcens*, quem hic formandum ſuſceperat. Inde rurſus, ut eadem etiam plerunque aetate *finis* eſſet *temporis* in artis *Oratoriae* ſtudio, pro illius *Seculi* Scholarumque *Rhetoricarum* methodo, ponendi.

Haec erat *Adoleſcentia imberbis*; coepit autem *Adoleſcentia barbatula* ab anno XVIII. *expleto*, pertigitque ad annum *primae barbae*

III. *Olim* certe licentiam fuiſſe, mox à toga *virili*, in *foro* agendi, vel ex illo *M. Cottae* colligitur exemplo. Fuitque haec ipſa, de qua loquimur, *aetas* par veterum, ut dixi, *Pueritiae*. Et ſane congruum erat, ut cum *togae praetextae* annos contraxiſſent, in ſumenda *toga virili*; nonnulla tamen *Puerilis* diſciplinae veſtigia obſervarentur, dum veteris etiam cenſus *Pueritiam* exuiſſent. Et ne quidem illud incongruum ut, habita *Puerilis* verecundiae ratione, à concionibus publicis aliquantiſper abſtinerent. Nequit autem, fateor, hujus *aetatis* menſura è *Juventutis* nomine colligi, quo uſus eſt *Quintilianus*. Ex alia tamen illius voce recte, ni fallor, elicitur. Eſt enim *Adoleſcentulus* ille, qui *admodum Adoleſcens* aliis appellatur; qui *prima* eſſet *Adoleſcentia*, quae à (n) *Cicerone* memoratur atque (o) *Suetonio*; qui ita *Adoleſcens* eſſet, ut nondum tamen *finem* feciſſet *Adole-*

(k) *Liv.* L. XXXIV. c. 2, 3, 4. (l) *Valer. Maxim.* L. V. c. 3, 4. (m) *Quint.* Inſt. L. XII. c. 6. p. 554. (n) *Cicer.* (o) *Suet.* Oth. c. 2. Domitian. c. 1.

adoleſcendi, ut aegre nomen ipſum tueretur *Adoleſcentis*, *Adoleſcentulus* proinde ponen-
rectius quam *Adoleſcens* appellandus. Recte nimirum quadrant haec omnia in dae, *Aeta-*
mediam illam *aetatem* inter *novam veteremque* Pueritiam. Haec enim, *novo* cen- *tis* nimi-
ſu *Adoleſcentia* habebatur, *veteri Pueritia* tantummodo, nondum *Adoleſcentia*. rum XXI.
Ita dubia fuerit hujus aetatis vel *Adoleſcentia*. Nec alia ſane *aetas* eſſe potuit, qua *flagris* a patre objurgatus eſt *Otho*, diſciplina plane *Puerili*, vel illius ſaltem *aetatis*, quae *Rhetorum* Scholas frequentabat, tam *Puerorum* quam etiam *Juvenum* ſeu *Adoleſcentum*. Ita *ferula objurgari* apud eundem legimus *(p) Suetonium*. *Ferulam* autem in Scholis agentium diſcipulorum fuiſſe conſtat e *(q) Juvenali*. Nec aliter de Pueris Poeta alius:

(r) ſolea puer objurgabere rubra.

In eo tantum diſcrimen, quod *ſolea Pueri*, *ferula Juvenes objurgarentur*. Nec alia certe *prima Adoleſcentia Domitiani*, quam committit cum ejuſdem *Pubertate Suetonius*. Hoc certum *aetatem* illam *Domitiani*, & ſub *Nerone* fuiſſe, & turpibus *amoribus* idoneam, qualis illa fuerit oportet de qua agimus. *Pubertatemque* ab anno aetatis XIV. arceſſit *(s) Feſtus*. De hac aetate ita *(t) Cenſorinus*: *De tertia autem aetate Adoleſcentulorum tres gradus* (inquit) *eſſe factos in Graecia, priuſquam ad viros perveniatur, quod vocent annorum quatuordecim παῖδα; μελλέφηβον autem quindecim; dein ſedecim ἔφηβον; tum ſeptemdecim ἐξέφηβον.* Plane *Adoleſcentuli* ſunt, ut videmus, quorum gradus hoſce recenſet, pro *Graecorum* mente, *Cenſorinus*. Ita *imberbem (u) Adoleſcentulum* patrem *Clodii* Adoptivum appellat *Cicero*, quem, rotundo uſus numero, *minorem annis viginti* fuiſſe dicit. Erat ergo *Adoleſcentuli* aetas *imberbis*, quae hoc ipſo nomine dubia erat, eſſetne potius *Pueritiae* accenſenda. A *barbae* enim illa *veſte inveſtes* dicti *Pueri*, & *veſticipes Adoleſcentes*. Nonius: *inveſtes dicuntur impuberes, quibus propter teneram aetatem nulla pars corporis pilat.* Ita *Pueros barbatis (x)* opponit *Juvenalis*, *prima* nempe *barba* veſtitis, ſeu *prima* potius *lanugine*. Ab illis enim *barbae pili* finis plerunque cenſebatur *Pueritiae*. Sic *(y) Iſidorus*: *Puer à puritate vocatus, quia purus eſt, & necdum lanuginem floremque genarum habens.* Et *barbam veſtis* nomine intellexit verbis illis *(z) Virgilius*:

Aurea Caeſaries ollis, atque aurea veſtis.

Facere tamen ad *Pueritiae* finem initiumque *Adoleſcentiae* cenſebantur alii quoque ſub axillis *pili*. Tunc *Hirquitalli* dicti *Pueri* veteribus Latinis, τραγίζειν Graecis, ſeu à libidine, ut vult *(a) Feſtus*, *hircina*; ſeu à *foetore* corporis *hircino*, unde *hircum olere* apud *(b) Horatium*, & *gens Centurionum hircoſa (c) Perſio*; ſeu denique à *voce* craſſiore *hircina*, ut voluit *(d) Ariſtoteles*, & poſt illum *Cenſorinus*. *In alis cubare hircum* illum teſtatur *(e) Horatius*, *ſub alarum valle caprum (f) Catullus*. Cum *barba* etiam *prima* committit *(g) Martialis*. Sic enim ille:

Inde tragos, celereſque pili, mirandaque matri
Barba.

Cccccc Erant

(*p*) *Suet.* Calig. c. 20. (*q*) *Juven.* Sat. I. v. 15. (*r*) *Perſ.* Sat. V. v. 169. (*s*) *Feſt.* voc. *pubes*. (*t*) *Cenſorin.* de die nat. c. 14. (*u*) *Cicer.* pro dom. ſua. c. 13, 14. (*x*) *Juven.* Sat. XIII. v. 55. (*y*) *Iſidor.* L. XI. c. 11. (*z*) *Virg.* Æn. VIII. (*a*) *Feſt.* Hirquitall. & Irquit. (*b*) *Hor.* Serm. L. I. Sat. II. (*c*) *Perſ.* Sat. III. v. 77. (*d*) *Ariſtot.* Hiſt. An. L. VII. (*e*) *Horat.* Epod. XII. (*f*) *Catull.* Carm. 7. (*g*) *Martialis* L. XI. Ep. 23.

Erant quidem ex his *aetatis ſignis* nonnulla hujus, de qua agimus, *Adoleſcentiae* ſine paulo maturiora. Gloſſae veteres: *Irquis, τραγιῶν παῖς ἀρχὴν ἡβώσας.* Sic enim *Graeca* recte, uti puto, emendavit (*h*) *Scaliger.* Ita *initio Pubertatis* convenerit *hircinus* ille ſeu *corporis foetor*, ſeu *vocis ſonus.* Et ſane *vocis* craſſiorem illum ſonum *ſecundae* annorum *hebdomadi* exeunti, vel *tertiae* incipienti aſſignat (*k*) *Cenſorinus.* Nec aliter *Ariſtoteles* qui poſt annos illum ponit *bis ſeptenos.* Sed *barbae* tamen nota *Adoleſcentiam* noſtram, pro recepto vulgi ſermone, deſignavit accurate. *Primam* nimirum intelligimus barbae *lanuginem*; quae *Imberbem* illam *Adoleſcentuli* adoleſcentiam proxime excipiebat. *Primam* certe *barbam*, & quidem *gravem* illam, cum demeteretur, ut loquitur (*l*) *Juvenalis*, anno tamen radebant (*m*) *aetatis* XXI. Ita nempe *gravem* ut *pyxide* aurea conditam *Jovi Capitolino* conſecraret (*n*) *Nero* Imperator. Proinde *annorum* aliquot antequam ſummitteretur, *barbam* fuiſſe conſentaneum eſt. Prima *Adoleſcentiae barbatae* lanugo ab anno cenſebatur *aetatis* XVIII. eoque, ut videtur, *expleto*. Hoc nos docet (*o*) *Juvenalis*, cum *barbatum* ſuum, quem *Puero* opponit, quatuor duntaxat *annis* Puero majorem agnoſcit, & *prima* tantummodo *lanugine* veſtitum. Ita *prima lanugo* in annum XVIII. *expletum* convenerit, cum etiam *Pueritia* in anno XIV. ſimiliter *expleto* terminata fuerit. Inde *barbatuli* (*p*) *Juvenes* appellabantur ad illum uſque annum, ut videtur, quo barbam primam *radebant*, aetatis ſcilicet XXI. Hanc *pubertati plenae* aetatem conſtituunt (*q*) *Juriſconſulti*, uſque à temporibus *Hadriani.* Nec id immerito, etiam pro ſententia veterum. Docet enim nos (*r*) *Cicero annum* fuiſſe *unum olim* (a *toga* ſcilicet *virili*, finitaque annorum certe XVII. quae fuerat olim recepta, *Pubertate*) *ad cohibendum brachium toga conſtitutum, & ut exercitatione ludoque campeſtri uteremur. Eademque* (inquit) *erat, ſi ſtatim mereri ſtipendia coeperamus, caſtrenſis ratio, ac militaris.* Hinc ergo intelligimus, cur raras admodum habeamus virorum facundorum ante annum XIX. Actiones. Necdum enim licuit, per diſciplinam modeſtiae Juvenilis, *brachium* extra *togam* exerere, quod tamen his ipſis temporibus ad Pronunciationem neceſſarium fuiſſe, ex ipſo ſatis conſtat (*s*) *Quintiliano.* Leges ille dicit, in Pronunciatione, *manibus* utriſque etiam de *toga* componenda, à *togae* illa *cohibitione* alieniſſimas. Ita ante annum XVIII. exactum cauſas Orator agere commode non potuit. Et tamen anno XVII. abſoluto finem fuiſſe conſtat *Adoleſcentiae imberbis*, illius ſcilicet quae *Puerorum* ſocia erat in *Scholarum* Rhetoricarum diſciplina. Haec certe *Adoleſcentia* erat propriiſſime ita appellata. Inde *exoleti* audiebant impudici, non certe ultra corporis *hircinum* foetorem & primam *barbae* lanuginem, injuriis illis opportuni & idonei. *Flore* nimirum illo, quem veteres appellabant, *aetatis* marceſcente, deinceps *adoleſcendi* finem feciſſe cenſebantur. *Exoletus qui adoleſcere*, id eſt, *creſcere deſiit*, inquit *Feſtus.* *Florem* enim illum *Adoleſcentiae* tribuunt veteres. *Hieronymus* in *Gloſſario* indito: *Adoleſcentia flos aetatis.* Nec aliter *Cicero* in *Topicis.* Et *florem aetatis contaminatum* Caeſari exprobravit (*t*) *Cicero.* Et *conſtupratum Adoleſcentulum* memorat (*u*) *Suetonius.* Inde intelligimus *Adoleſcentulorum*, de quibus agimus, hanc fuiſſe

(*h*) *Scalig.* ad *Feſt.* voc. *Hirquitalli.* (*k*) *Cenſorin.* c. 14. (*l*) *Juv.* Sat. L. v. 25. (*m*) *Macrob.* in Somn. (*n*) *Suet.* Ner. c. 12. *Dio* Xiphilin. (*o*) *Juv.* Sat. XIII. v. 56, 57, 58, 59. (*p*) *Cic.* ad *Att.* l. 16. (*q*) *Dig.* L. I. tit. 7. l. 40. 1. L. XXXIV. tit. 1. (*r*) *Cicer.* Orat. pro M. Coelio. (*s*) *Quint.* Inſt. L. XI. c. 3. (*t*) *Suet.* Caeſ. c. 42. (*u*) *Suet.* Vitell. c. 12.

fuiſſe *Adoleſcentiam.* Fateor equidem *Plinium*, qui cum primam cauſam ageret, annum agebat *(x)* XIX. à ſe tamen haberi pro *(y) Adoleſcentulo.* Recte id nimirum, ſi *priorem Adoleſcentiae* univerſae *partem* in animo habebat. *Adoleſcentiam* enim *(z) Varro* ab anno Aetatis XV. ad annum deducit XXX. Sed receptior erat alia *Adoleſcentiae* aeſtimatio à *Solonis* notiſſima Elegia deducta, quae *aetates* per annorum *hebdomadas* partiebatur, & ab anno proinde aetatis XIV. *expleto Adoleſcentiam* cenſebat ad annum XXVIII. ſimiliter *expletum.* Ita è *Romanis* etiam *(a) Cenſorinus*, & praedictum S. *Hieronymi* Gloſſarium Balliolenſe: *Adoleſcentia tertia aetas hominis quae duabus conſtat ebdomadibus propter intellectum & actionem.* Utrovis modo in dimidiam partem *Adoleſcentiae priorem* incidebat aetas illa *Plinii Adoleſcentuli*, quae ratio illi eſſe potuit cur ita loqueretur. Sed & alia quoque ratio fortaſſe erat, ſi de *barbata* illi ſermo eſſet *Adoleſcentia.* Certe *barbatulos* illos potius quam *barbatos* cenſebant dum *primam barbam* poſuiſſent anno, quo dixi, XXI. *Forma* utique eadem, qua etiam *Adoleſcentulos*, diminuta. Interim nihil obſtat quo minus vox *Adoleſcentuli* ſimpliciter accepta, *imberbem* potius *Adoleſcentiam* denotet quam *barbatam.* Hi certe erant *Adoleſcentuli* quos *totos dies apud Rhetoras deſidere* cauſati ſunt *(b) Cenſores.* Hoc erat noſter in numero *Quintilianus.* Eſt tamen alia nonnunquam laxior vocis ſignificatio. In Satyrico *(c) Petroniano Giton annorum circa XVIII. criſpus tamen, mollis, formoſus* & *Puer, appellatur.* Alibi tamen idem *Giton* cum *(d) ſeptenni* puellula comparatur. Fieri ergo poteſt, ut pro XVIII. ſit potius, legendum XIV. Sed nec alibi deſunt laxioris uſus exempla: *Auguſtum* vicennem *Puerum* tamen appellat *(e) Brutus. Criſpinum* etiam *(f)* ſedecennem *(g) Puerum* aliquoties ſimiliter indigitat *Papinius Statius.* Immo *vicennem Puerum* memorat coaevus noſtro *(h) Martialis.* Sed alia vocis certe ratio eſt cum *affectu* aliquo ſeu *contemtus*, ſeu etiam *blanditiarum*, adhibetur. Tunc enim proclive eſt ut *plus* aequo deprimatur, pro modo quo res aeſtimare ſolent homines illis *affectibus* praepediti. Alia tamen longe illa qua pro *aetatis temporiſque* nota uſurpatur. Tum enim certe vel *receptam* illam *Pueritiam* deſignabit, vel rem, de qua agitur, deſignandam prorſus erat inutilis. Hoc autem ſenſu vocem illam intellexit noſter *Quintilianus.*

Quintilianus Adoleſcentulus, cum moreretur *Domitius Afer*, an. viz. Aer. *Ch.* LIX.

IV. Itaque cum ſuam ille *Adoleſcentuli* aetatem cum *Domitii Afri* committit *ſenectute*, *extremam* illam proculdubio *ſenectutem* intellexit, quaeque *mortem Domitii* proxime praeceſſerit. Audivit enim illum ad *mortem* uſque etiam *deficientem*, ſeque (cum *deficeret) vidiſſe* teſtatur, cum ne quidem *deficiens Domitius* à *foro* tamen abſtinuerit. Sed vero *Domitii mortem* anno demum Aerae noſtrae *Chriſtianae* LIX. exeunti aſſignat *(i) Tacitus.* Ita duo lucrabimur: nec *ante* annum Aerae *Chriſtianae* XLII. nec *poſt* annum XLV. *naſci* noſtrum potuiſſe *Quintilianum.* Si *antea* natus fuiſſet, non potuit appellari, cum *Domitius* moreretur, *Adoleſcentulus*, qui, ſi annum XVII. exceſſiſſet, primum illum veteris *Adoleſcentiae*, & cum *Pueritia veteri* communem, gradum ſuperaverat. Erat enim, ab illo deinceps anno, *juſtus* jam *Adoleſcens*, pro utroque, tam *antiquiorum* quam

(x) Plin. L. V. Ep. 8. *(y) Plin.* L. I. Ep. 18. *(z)* Ap. *Cenſor.* c. 14. *(a) Conſorin.* ib. *(b)* ap. *Suet.* de Rhet. c. 1. *(c) Petron.* Edit. nuperae p. 163. *(d)* Ibid. p. 44. *(e)* ap. *Cicer.* ad *Brut.* Ep. 16. *(f) Stat.* L. V. Sylv. 2. v. 12. *(g)* Ib. v. 8. 27. 51. 82. *(h) Mart.* L. VII. Ep. 13. *(i) Tacit.* Ann. L. XIV. c. 19.

juniorum, cenſu; non autem amplius *Adoleſcentulus.* Sin *poſt* annum XLV. natus fuiſſet; jam *Puer* fuiſſet ſolummodo vivo *Domitio*, & ne quidem ullo ſenſu *Juvenis* aut *Adoleſcentulus.*

Et quidem illa *Adoleſcentuli* aetate fere *expleta.* Natus proinde ſub *finem* anni Aer. *Ch.*XLII.

V. Sic tamen inter duos hoſce annos *Quintiliani* natalem Ego conſtituendum exiſtimo, ut ad *priorem* annum XLII. ſit propius admovendus. Erat enim, uti vidimus, non jam amplius, cum *Domitium* audiret, *Romano* cenſu *Puer*, ſed *Adoleſcentulus.* Itaque *togam* jam mutaverat, & pro *Puerili praetexta virilem* atque *puram* induerat; quam tamen non ipſo, qui XIV. aetatis annum claudebat, *Natali*, ſed alio aliquo, qui in annum XV. incurrebat, *feſto* ut plurimum induere ſolebant. Id enim ſatagebant, & pro virilitatis honore ſummo habebant, ut quam poſſent maxima amicorum pompa atque apparatu in *forum deducerentur. Togam* ita dedit *Quinti* fratris filio *Quinto* die feſto *Liberalium* (*k*) *Cicero.* Sic *Conſulatus* duos ea ipſa de cauſa ſuſcepit (*l*) *Auguſtus* ut nepotes *Cajum Luciumque* Conſulari *apparatu* in *forum deduceret.* Erant enim diebus *feſtis* non *veſtium* duntaxat ſplendidior ornatus, ſed major etiam amicorum, in *Urbe*, frequentia. Inde XV. aetatis anno *togam* frequentius tribuunt Auctores, quod eo jam *labente*, & magna etiam ex parte ſaepe *elapſo*, indui ſoleret. Hoc nos alibi (*m*) exemplis horum ſuperiorumque atque inferiorum temporum oſtendimus. Itaque annus aetatis XV. fuerit neceſſe eſt cum primum *Domitium* audiret *Quintilianus.* Nec tamen *moram* ejus in *Domitio* audiendo *brevem* fuiſſe veriſimile eſt. Alioqui luxiſſet, ſignificaſſet certe, illam tantae ſpei fruſtrationem. Aliter vix potuit toties & tam grato animo memoriam ejus injicere, ſi brevior fuiſſet illius cum viro tanto conſuetudo. Illum certe *Domitium* cum *Julio Africano* cenſet eorum (*n*) *quos viderit Oratorum longe praeſtantiſſimos.* Illum, inquam, (*o*) *Domitium longe omnium ſummum Oratorem.* Nec tamen unquam dolet ereptum ſibi, quam vellet, maturius, quo adeo moleſte fuiſſet cariturus. Accedit praeterea, quod *defecerit* in fine, in rei Oratoriae exiſtimatione, *Domitius. Vidi* (inquit (*p*) noſter) *Ego longe omnium, quos mihi cognoſcere contigit, ſummum Oratorem Domitium Afrum valde ſenem, quotidie aliquid ex ea quam meruerat Auctoritate perdentem, cum agente illo, quem Principem fuiſſe quondam fori non erat dubium; alii* (*quod indignum videbatur*) *riderent, alii erubeſcerent.* Haec certe cum fierent, vix credi poteſt, tum *primum* ſeſe *Quintilianum* ad *Domitium* contuliſſe, cum haec paſſim recepta eſſet de *Domitio* opinio. *Vigentem* potius *florentemque Domitium* ſectatus eſt, cum ea demum mutatio ut contigerit, *obſervarit* ipſe *Quintilianus.* Proinde aliquot, ante *Domitii* exceſſum, *annis.* Nec enim ſubito obſervari ſolent tantae illae mutationes, cum ſoleat minores defectus obſcurare fama jam olim acquiſita, paſſimque peritiorum judicio recepta atque celebrata. Accedit denique & aliud *diuturnae* in *Domitii* diſciplina *morae* argumentum, quod *duorum* à *Domitio* ſcriptorum de *Teſtimoniis* librorum pleraque ſibi *ex ipſo cognita* (*q*) teſtetur ipſe *Quintilianus.* Erat enim illud celebrioribus Praeceptoribus in more ut *dictata* eorum *ſcriptis* exciperent diſcipuli. Sic *libros duos*, (*r*) ante haſce *Inſtitutiones*, de hac eadem Arte Oratoria

(*k*) *Cicer.* ad *Attic.* L. V. Ep. 20. (*l*) *Suet.* Aug. c. 26. (*m*) Prael. V. ad *Sp.* Adrian. (*n*) *Quint.* L. X. Inſt. c. 1. p. 464. (*o*) *Quint.* L. XII. c. 11. p. 576. (*p*) Ubi ſupra. (*q*) *Quint.* L. V. Inſt. c. 7. p. 211. (*r*) *Quint.* L. I. Inſtit. Prooem.

toria ſcriptis mandaverant, ſeque inconſulto, ediderant ipſius *Quintiliani* diſcipuli, priorem *Pueri*, poſteriorem *Juvenes.* Hos enim fuiſſe in Scholis *Rhetorum* diſcipulorum *ordines* jam antea è *Quintiliano* ipſo obſervavimus. Sic *fabulas* Oratorum *Senatoriorum* & *diſputationes*, *& arcana ſemotae dictionis penitus excepit* (r) Auctor Dialogi de *Oratoribus*, eadem ipſe qua *Quintilianus*, cum *Domitium* audiret,) aetate, *admodum juvenis.* Eadem etiam cum *majoribus* illis *Quintiliani diſcipulis.* Sed vero *Pueris* vix potuit, pro *Romana* diſciplina, libera eſſe cum *Oratoribus Senatoriis* converſatio. Aegre illis *foras* prodire conceſſum eſt, niſi *Patre* comite aut *Paedagogo.* Togam plane *virilem* ſumſerit oportet qui *domos Oratorum* frequentarit. Qui ergo XV. aetatis annum *coeperat* cum ſe *Domitio Afro* traderet imbuendum, fieri certe vix poteſt quin annum aetatis XVI. in ejuſdem diſciplina conſummaverit. Cum tamen *Adoleſcentulus* in ejus Schola perſeveraverit, proinde annum XVII. aetatis, cum obiret *Domitius*, nondum *expletum* fuiſſe veriſimillimum eſt. Itaque anni XLII. fine natum *Quintilianum* fuiſſe crediderim. Nec ſane *longe* me à *vero* ejus *Natali* aberrare puto.

Coſſutianus Capito damnatus anno Aer. *Chr.* 57. *Adoleſcente Quintiliano.*

VI. Obſtat certe, ne multo ſerius differri potuerit, nota quoque aliae Aetatis ſuae à (s) *Quintiliano* ipſo memorata. *Egregie* (inquit) *nobis Adoleſcentibus, dixiſſe accuſator Coſſutiani Capitonis videbatur, Graece quidem, ſed in hunc ſenſum, Erubeſcit Caeſarem timere.* Bis quidem, fateor, è *Tacito* conſtat, periclitatum fuiſſe *Coſſutianum* illum *Capitonem.* Utrobique de lege *Cincia*, qua cautum *ne quis ob cauſam orandam pecuniam donumve acciperet.* Primo ſub (u) *Claudio*, anno Aerae noſtrae *Chriſtianae* XLVII. Tum deinde ſub (x) *Nerone*, anno ejuſdem Aerae LVII. Sed *poſteriorem* illam Accuſationem intellexit certe *Quintilianus.* Priori enim vice non erat *nominatim* delatus *Coſſutianus.* Sed cum id ageretur ut lege repetundarum tenerentur qui praemia accepiſſent Advocati, cauſam ſuam agi ſenſerunt *Coſſutianus* ille & *Suilius*, *nec judicium* (inquit *Tacitus*) *quippe in manifeſtos, ſed poenam ſtatui videbant.* Inde *Caeſarem circumſiſtentes ante acta deprecati ſunt.* Nulla hic prorſus erat *delatio*, nullus *Accuſator*; ſed *poenae* duntaxat, etiam *nemine deferente*, metus. Atqui ſub *Nerone accuſatus* eſt is idem *Coſſutianus* à *Cilicibus*, quaſi *idem jus audaciae apud illum in Provincia ratum eſſet, quod in Urbe exercuerat.* Hic *pervicaci accuſatione conflictatus, poſtremo defenſionem omiſit, ac lege repetundarum damnatus eſt.* Hic locum habuit *lingua* etiam, quam in *Coſſutiani Capitonis* accuſatore obſervaverat *Quintilianus* noſter, *Graeca.* Erat enim ea *Cilicum.* Ita hic *annum* tenemus, qui in praedictam illam incideri t *Quintiliani Adoleſcentiam.* Id quoque tenemus, *poſt* annum XLIII. ne quidem naſci potuiſſe. Nec enim ita anno LVII. togae *virilis* annos potuit impleviſſe, ut *togam* ſumeret. Imo *initio* anni LVII. *accuſationem* illam *Coſſutiani* fuiſſe veriſimillimum eſt, ſi quidem anni ſuperioris *fine* diſceſſerit è Provincia ipſe *Coſſutianus.* Sic enim ſolebant qui in longinquas miſſi eſſent Provincias, ut ſero in Provincias appellebant, (poſt *mare liberum*, menſemque *Martium* aut *Aprilem*, aut aliquando ſerius *Roma* profecti) ita *ſero*, nec prius quam ad *exitum* annus ſpectaret, *Romam* redire. A die enim *appulſus* in *Provinciam* numerandi erant anni quibus Provinciis praeficiebantur, ut è *Ciceronis* Provincia con-

 ſtat

(r) Dialog. c. 1. 2. (s) *Quint.* Inſt. L. VI. c. 1. p. 266. (u) *Tacit.* Ann. L. XI. c. 6. (x) Id. Ann. L. XIII. c. 33.

ſtat *Cilicienſi*, multiſque ejus hoc de Argumento ſcriptis Epiſtolis. Sic, niſi anno XLIII. *ineunte* natus fuiſſet *Quintilianus*, non potuit anno LVII. itidem *togam* ſumſiſſe, quae anno XV. *affecto* ſumi ſolebat, atque *Adoleſcentibus* accenſeri. Melius omnia reſpondebunt, ſi anno XLII. *exeunte* natus fuerit, & tamen ante *menſem*, menſiſve *diem* quo *Domitius Afer*, poſt multos tamen inde annos, extinctus fuerit.

Auditus etiam à *Quintiliano Servilius Nonianus* eodem, quo *Domitius*, extinctus anno *Domini* LIX.

VII. Faciet praeterea ad eandem temporis notam Orator alius, eodem quo *Domitius* anno, eodemque teſte *Tacito*, extinctus. *Servilium* illum appellat *Tacitus*, ſi tamen idem ille *Servilius* cum *Servilio Noniano* quem ab Oratoria celebrat, non noſter modo (*y*) *Fabius*, ſed Auctor etiam (*z*) Dialogi de *Oratoribus*. *Servilium* certe *Nonianum* à ſe *auditum* teſtatur ipſe *Quintilianus*. Et cum *auditum* agnoſcit, id ſimul, ni fallor, innuit, tum illum in *foro* celebrem fuiſſe, cum *ſtudiis* operam daret *Quintilianus*, nondum *ipſe foro* initiatus, adhuc nimirum *Diſcipulus*, nondum *Patronus*; adhuc eo Diſcipulatus *gradu*, ut *foro intereſſe* liceret, quod non *Pueris*, ſed *Adoleſcentulis*, conceſſum jam oſtendimus. Et de illo ſane loquitur *Servilio Noniano* Auctor Dialogi, quaſi nondum eſſet amplius in vivis VI. illo *Veſpaſiani* anno quo *Dialogus* fuiſſe ſupponitur. Sic etiam ut *Aufidio Baſſo* poſtponat, pro *temporis*, ni fallor, quo ſunt *extincti*, ordine. Hunc ipſum *Aufidium Baſſum* memorat (*a*) *Seneca*, jam *ſenio degravatum*, *quaſſum*, *aetati obluctantem*, *mortiſque in confinio* poſitum. Talem nimirum illum, ut poſt illam mentionem diu ſupereſſe non potuerit. Haec anno, ut videtur, *proximo* ante incendium *Lugdunenſe* (*b*) *Seneca*. Sequitur enim *mentio veris*, alterius, ni fallor, *anni*. Tum *illo anno*, ſi *temporis* ordinem in *Epiſtolis* diſponendis obſervaverit, conflagratio illa ſequitur urbis (*c*) *Lugdunenſis*, quam anno coloniae tribuit *centeſimo*. Deduxit *coloniam* illam *L. Munatius Plancus* anno urbis *Varroniano* 711. teſte *Dione*. Ita arſerit anno ejuſdem Epochae 811. qui idem eſt Aerae noſtrae *Chriſtianae* 58. Ita deceſſerit *Aufidius* anno Epochae *Chriſtianae* 57. Recte ante *Servilium Nonianum*, qui, pro *Taciti* rationibus, eodem anno obiit quo *Domitius*, *Chriſti* nimirum LIX. Ne dubitemus eundem eſſe *Servilium* illum *Nonianum* ab Auctore *Dialogi* memoratum cum *Taciti Servilio*.

Conveniunt notae *Pueritiae* ejus, qua quidem nobis apparent.

VIII. Conveniunt porro fines *Pueritiae* ſuae à *Quintiliano* ipſo deſignati, qua quidem nobis explorati ſunt. *Nobis* (*d*) (inquit) *Pueris inſignes pro Voluſeno Catulo Domitii Afri*, *Criſpi Paſſieni*, *Decimi Laelii*, *orationes ferebantur*. Nec ſane potuit *Criſpi Paſſieni* oratio aliqua in aliam aliquam, pro noſtris rationibus, *aetatem Quintiliani*, quam *Puerilem*, incidere. Erat enim *Criſpus* ille *Paſſienus* Orator *Agrippinae* conjux, & *Neronis*, poſtea Imperatoris, proinde *vitricus*, fraude *Agrippinae* conjugis occiſus. Nupſit *Agrippina Claudio* patruo anno Aerae *Chriſtianae* XLIX. teſte (*e*) *Tacito*, ipſis Kalendis *Januariis*, ut nos docet (*f*) *Suetonius*. Imo anno ſuperiori XLVIII. de illo matrimonio actum diſcimus è *Tacito*. Nec enim antea quam ſui matrimonii *certa* eſſet *Agrippina*, illud etiam à *Claudio* impetravit ut filia *Claudii Octavia* jam antea *L. Silano* deſponſa *Neroni* ſuo

(*y*) *Quint.* L. X. Inſt. c. 1. p. 462. (*z*) Dialog. c. 23. (*a*) *Senec.* Ep. 30. (*b*) *Senec.* Ep. 67. (*c*) *Senec.* Ep. 91. *Quint.* L. X. Inſt. c. 1. p. 452. (*e*) *Tacit.* Ann. L. XII. c. 7. (*f*) *Suet.* Claud. c. 29.

ſuo uxor daretur. Inde *Silanus* à *Vitellio* Cenſore Praetura Senatuque motus, atque abdicare coactus, quam quidem abdicationem IV. Kalendas *Januarias* tribuit *Suetonius*. Hinc ſane conſtat jam illo anno XLVIII. *mortuum* fuiſſe *Paſſienum*, quem certe *Claudio* Imperium adepto mortuum, tam è *Seneca* diſcimus quam etiam è *Tacito* & *Suetonio*. *Paſſieni* de *Claudio* dictum à (g) *Seneca* in teſtimonium adducitur: *Malo divi Auguſti judicium, malo Claudii beneficium.* Hoc certe *ante Claudii Imperium*, quo penes *Claudium beneficia* erant, non potuit dicere *Paſſienus*. Scribit praeterea ad illum de *exilio* ſuo Epigramma (h) *Seneca*, exul nimirum ipſe ſub *Claudio* opera *Meſſalinae*. Dictum ejuſdem de *Caligula* refert etiam (i) *Tacitus*, *neque meliorem unquam ſervum, neque deteriorem dominum fuiſſe*. Hoc etiam certe extincto *Caligula*, atque Imperante *Claudio*. *Suetonii* verba ſunt in hanc ſententiam diſertiſſima. Sic enim ille de *Nerone*: *Verum* (k) *Claudio Imperium adepto, non ſolum paternas opes recuperavit, ſed & Criſpi Paſſieni vitrici ſui hereditate ditatus eſt.* Male ergo mors ejus ſub *Caligula* refertur in *Chronico Euſebiano*. Sed multa ſunt iſtiuſmodi in *Chronico* illo ab *Hieronymo* plerunque quoad res *Romanas* interpolato male diſpoſita. Illud tamen certum, ante *Claudii* Imperium, ne quidem potuiſſe *Paſſieno* nubere *Agrippinam*. Deceſſit maritus ejus prior *Domitius Neronis* Imperatoris pater (l) *Nerone* ipſo *trimulo*. Natus eſt *Nero Decemb.* XV. anni quo obiit *Tiberius*, Aerae *Chriſtianae* XXXVII. Ita *Patrem* amiſerit anno ejuſdem Aerae XL. Tum à fratre *Cajo Agrippina*, *Jovem* ſe fingente, cum aliis ſororibus, vitiata eſt, tandemque relegata; nec antea, quam *Claudius* imperaret, reducta, boniſque reſtituta. Hoc ſane intervallo *nupſiſſe* illam incredibile eſt, ſeu cum à fratre ſtupraretur, (quod anno demum eodem quo mortuus fuerat maritus XL. factum conſtat è (m) *Dione*,) ſeu cum ageret in *exilio*. Itaque inter annum XLI. & XLVIII. neceſſe eſt contigiſſe illud *Agrippinae* cum *Paſſieno* matrimonium. Ita potuerit *Paſſienus*, *Quintiliano puero*, utramque habere conjugem, tam ſcilicet primo *Domitiam*, quam poſtea *Agrippinam*. Idque ſane fuiſſe videtur, *Quintiliano* ipſo teſte, veriſimillimum. Sic enim ille de *Junio Baſſo*: (n) *Nobis* (inquit) *pueris Junius Baſſus, homo imprimis dicax, Aſinus albus vocabatur.* Ita plane appellatus propter illam ipſam *dicacitatem*, ut oſtendit (o) *Turnebus*. Illius dicam in *Paſſieni Domitiam* recenſet, non multis interpoſitis, idem (p) *Quintilianus*. Ea ſi cauſa fuerit cur ita cognominaretur *Junius Baſſus*; ſic in *pueritiam Quintiliani* convenerit *Domitia* quoque illa *Paſſieni*. Certe cum primum inclareſceret illo *dicacitatis* nomine *Junius Baſſus*, tum *novum* nactus eſt *Aſini albi* cognomentum. Id quoque, *Quintiliano* ipſo, ut vidimus, teſte certum eſt, in ſuam *Pueritiam* incidiſſe *Junii Baſſi* illam, *ſcurrilitatis* nomine, claritatem. Id denique certum eſt, provectiori *Quintiliani* aetati convenire minime potuiſſe jocum illum in *Paſſieni* priorem uxorem *Domitiam*, cum ne quidem ultra *Pueritiam* illius pertigerit mors ipſa *Paſſieni*. Potuit ergo *Pueritia Quintiliani* antiquior eſſe dica illa in *Domitiam*, non potuit eſſe ſerior. Sed nec multo eſſe potuit *antiquior*. Vixit enim *Baſſus* ille nupera, etiam cum *Inſtitutiones* illas ſcriberet *Quintilianus*, memoria. Certe poſt *Caſſium* *Seve-*

(g) *Senec.* de Benef. L. I. c. 15. (h) Epigr. VI. ante conſ. ad *Helviam.* (i) *Tacit.* Ann. L. VI. c. 20. (k) *Suet.* Neron. c. 6. (l) *Suet.* Neron. ib. (m) *Dio* L. LIX. (n) *Quint.* L. VI. Inſt. c. 3. p. 286. (o) *Turneb.* Adverſ. XXVIII. 35. (p) *Quint.* Ib. p. 288.

Severum & *Domitium Afrum*, ne vetuſtiores fuiſſe ſuſpicemur quibus nupera illa memoria opponitur. Ita nec *multo* ante *Quintiliani Pueritiam*, pro noſtra Chronologia diſpoſitam, jocari illa potuit *Baſſus* in *Domitiam Paſſieni*. Imo ſatis illa omnia commode conciliari invicem poſſunt pro noſtris hypotheſibus. Erat enim *Quintilianus* anno Aerae *Chriſtianae* XLVIII. quo *Paſſienum* obiiſſe ſuſpicamur, ad minimum *ſexennis*. Quo certe ſpatio uxorem utramque, tam *Domitiam* quam *Agrippinam*, habere potuit *Paſſienus*. Nec *diu* illum poſt nuptias *Agrippinae* vixiſſe veriſimile eſt. Filium enim illa *Neronem* in ſpem Imperii, per fas & nefas, augendum cenſuit, quem etiam hereditate vitrici *Paſſieni* locupletatum teſtis eſt *Suetonius*. Heredem tamen ille non *Neronem* ſcripſerat, ſed ipſam *Agrippinam*, ſi tamen nos vera doceat vetus *Juvenalis* (q) Scholiaſtes. Itaque & propter *hereditatem* (quam illi *copioſam* fuiſſe exinde conſtat quod *funere* ſit elatus *publico*) illi nupſit *Agrippina*, in filium transferendam; & propter illam ipſam *hereditatem* illum viſa eſt è medio ſuſtuliſſe. Proinde prima quaque, ut videtur, ſceleris occaſione. Fieri poteſt ut *palla* fuerit, cum *Paſſieno* nuberet, de Teſtamenti hereditate, pro eodem exemplo, quo *Claudio* nubens pacta eſt *Neroni* ſuo uxorem *Octaviam*; tum deinde illum ſuſtulerit ne *mutaret* Teſtamentum. *Moram* illa quam *breviſſimam*, ſi vera fuerint, exigebant; & ne *falſa* videantur ſuadent *mores* foeminae ſceleratiſſimae alioqui notiſſimi. Denique nec illud obſervatu indignum eſt quod ait: *Nobis pueris inſignes pro Voluſeno Catulo Orationes ferebantur.* Non ait *auditas* à ſe *puero* illas Orationes, cui, per *aetatem puerilem*, ne quidem patuit in *forum*, ubi habebantur, aditus. Ne quidem *lectas* à ſe *puero* fuiſſe innuit. Tantum ait, *ferebantur*, ut doceret, non quidem ſibi, aut coaevis *Pueris* innotuiſſe, ſed *majoribus* rei Oratoriae ſtudioſis. Plane *pueritiam* deſignavit qualem noſtrae ferunt rationes, ita ab *Oratoribus* in *foro* audiendis remotam, ut ne quidem *legendis* in *Schola* par fuerit Oratorum illuſtrium *Orationibus*.

Galbam Quintilianus in Provinciam *Hiſpaniam* comitatus eſt.

IX. Sed vero poſt *Domitium Afrum* & *Servilium Nonianum* alios ſuos Praeceptores nullos memorat *Quintilianus*. Proinde merito eſt quod ſuſpicemur, non diu poſtea ab illo Scholas Rhetorum fuiſſe frequentatas. Et quidem illa *Adoleſcentiae* aetate à ſtudiis *Rhetorices* ad *uſum* ſe conferre ſolebant *Adoleſcentes*, ab anno, ut vidimus, *aetatis* circiter XIX. *labente* ſcilicet, expleto autem XVIII. qui annus erat *cohibendo intra togam brachio* poſt *primam Adoleſcentiam* legitimus. Tunc enim *prima lanugo*, & *prima*, proprieque ita dicta, *virilitas*. Tunc *prima* illis à *Pueris*, quos *quatuor annis* praecedebant, reverentia, ut par *ſenectae* fuerit aliquatenus, (r) *Juvenale* teſte, vel *prima* illa *lanugo*. Et quidem opportune accidit, ut ipſo illo aetatis *Quintiliani*, pro noſtris calculis, anno; *ſecundo* autem à morte *Domitii*, Aerae noſtrae *Chriſtianae* LXI. in *Hiſpaniam* mitteretur à *Nerone Galba*. *Octennio* enim Provinciam illam tenuiſſe, teſtes habemus diſertos (s) *Suetonium* & (t) *Plutarchum*. Rediit autem *Romam Galba* eo ipſo anno, quo *Nero* interfectus eſt, LXVIII. ſed *exeunte*. Ita *incipere* Octennium illud anno alio non potuit quam illo quem nos numeramus Aerae noſtrae receptae LXI. Hoc ergo anno, cum in Provinciam *Hiſpaniam* proficiſceretur *Galba*, noſtrum

(q) Schol. in *Juv.* Sat. IV. v. 81. (r) *Juv.* Sat. XIII. v. 58, 59. (s) *Suet.* Galb. c. 9. (t) *Plutarch.* Galb.

ſtrum etiam comitem accepit, ni fallor, *Quintilianum.* Scio nullum eſſe, qui id *diſerte* teſtetur, Hiſtoricum. Et tamen ita rem habuiſſe ſuſpicor. Erat enim certe *Galba Quintiliani* Patronus, ut exinde conſtat quod reverſus è Provincia *Quintilianum* ſecum *Romam* duxerit, teſte, ut videbimus, *Hieronymo.* Fuerat ergo in *Hiſpania*, cum *Galba* illi praeeſſet, *Quintilianus.* Imo *Hiſpanum* illum, & quidem *Calagurritanum*, agnoſcit (*u*) *Auſonius.* Ea ratio eſſe potuit cur primam artis Oratoriae profeſſionem facere vellet in *patria*, & libenter illam *Galbae* in Provinciam ituri invitationem amplecteretur. Convenit praeterea, uti dixi, *aetas Quintiliani* XIX. annorum, eadem nimirum illa qua & *L. Craſſus* olim, & hoc ipſo ſeculo *Plinius Quintiliani* diſcipulus Oratoriam auſpicatus eſt. Nec ſane aliud ullum tempus habemus monimentis conſignatum quo in *Patriam* conceſſerit, aut quo illa geſſerit unde poſtea *Calagurritanus* fuerit appellandus. *Puer* certe atque *Adoleſcens Romae* fuit, ut ex his ipſis conſtat *Inſtitutionibus.* Et cum *ſalarium* è *fiſco* acciperet, per (*x*) *viginti annos continuos Romae* egit. Imo poſtquam ſeſe illo docendi munere publico abdicaſſet, adhuc *Romae* haeſit. Ibi (*y*) *uxorem* perdidit; Ibi *filium* (quem deflet) utrumque. Ibi illum deprehendit (*z*) *Domitianus* cum nepotum ſtudiis illum praeficeret. Ibi *Inſtitutiones* haſce continuo (*a*) *biennio*, & quod excurrebat, abſolvit. Ibi ſecundas nuptias inivit, & novam de ſecundis illis nuptiis *filiam* ſuſtulit, cui dotem auxit diſcipulus ejus (*b*) *Plinius.* Sic ille nullam aetatis partem in *Hiſpania* agere potuit ſi hanc, in qua verſamur, non egerit. Quid dico *Ipſe?* Imo ne *majores* quidem illius alibi, praeterquam *Romae*, legimus. Hic certe *Patrem* (*c*) ſuum ipſe memorat. Hic etiam *avum* ejus fortaſſe vidit audivitque *M. Annaeus* (*d*) *Seneca* Pater. Cur ergo *Calagurritanus* appellandus, ſi mora ejus in Urbe patria *Calagurritana* nulla fuerit inſignis? quae tamen alia, quam hoc tempore, nulla inſignis eſſe potuit. Potuit, fateor, à *Patria* cognomen accipere, ut *nunquam* prorſus fuiſſet in *Patria.* Sed *fuit* certe; fuitque hoc *ipſo*, ut videtur, *tempore* quo *Galba* Provinciae ejus patriae praefectus eſt. Res ſane ejus in hoc Opere obiter memoratae diu illum *Roma* abſuiſſe indicant. Res enim *Romae* geſtas à prima *Pueritiae* memoria repetit, & ab initio *Adoleſcentiae.* Inde hiatus manifeſtus eſt. Nec enim *proximae aetatis* res, hujus nimirum, quo illum abſuiſſe putamus, *Octennii* ullas unquam advocat. Cur igitur dubitemus, qui illum ex *Hiſpania Romam* reduxit, eundem *Roma* illum in *Hiſpaniam* arceſſiviſſe, amicum nempe ſtudiorum ejus Patronumque *Galbam?*

X. Caeterum quo munere functus fuerit in Patria noſter *Fabius*, *Scholae* an *fori*, Praeceptoriſne an Advocati, id fateor eſſe mihi incompertum. *Togae* tamen fuiſſe potius quam *Sagi* munus, exinde colligo quod è datis in hoc munere ſui experimentis, *Galba* illum *Romae*, jam Imperator, *Scholae* Oratoriae *publicae* praefecerit, & ſalario publico è *fiſco* ſolvendo inſtruxerit. Nec ſane *militaris* erat *Quintiliano* indoles. Nec ullum incumbebat militandi *munus* aut *neceſſitas.* Nec enim illi ſtirps erat *Senatoria*, & ne *Jus* quidem petendi honores *Senatorios*, ut *ſtipendia* ad *honores* illos neceſſaria implere teneretur. Hoc oſtendunt *profeſſio* ejus

Docuit, exercuitque, ut videtur, in *Hiſpania*, ſub *Galba* Praeſide, Artem ſuam *Oratoriam Quintilianus.*

(*u*) *Auſon.* in Prof. & *Hieronym.* in Chr. *Euſeb.* (*x*) Inſt. Prooem. (*y*) Inſt. L. VI. Pr. (*z*) Inſt. L. IV. Pr. (*a*) Ep. ad *Tryphon.* Bibliopol. (*b*) *Plin.* L. VI. Ep. 32. (*c*) *Quint.* Inſt. L. IX. c. 3. p. 423. (*d*) *Senec.* Praef. ad L. V. Controv. & alibi.

publica. & *ſalarium* è *fiſco*; & impares ejus honoribus *Senatoriis* facultates à *Plinio* obſervatae; & *Conſularia* ejus tandem *ornamenta*, non ipſe *Conſulatus*, *honeſtamenta potius nominis*, *quam inſignia poteſtatis*, ut de eo obſervavit (e) *Auſonius*. Inde facile intelligimus nunquam ab eo *geſtum* fuiſſe *Conſulatum*, utpote *natalibus* debitum, ſed *ornamenta* duntaxat *Conſularia* à *Principe* impetrata, plane *Conſulatibus* poſteriorum temporum *Codicillaribus* affinia, ut & *munera* ei virorum *Conſularium* adminiſtrare liceret, & *veſtitu Conſularium laticlavio* uteretur, & *imaginem* ſuam *habitu Conſulari* ad poſteros tranſmitteret. Rarae autem admodum erant, his temporibus, militum conſcriptiones, *conſtitutis* jam perpetuis *praeſidiorum limitumque* Legionibus. Itaque *inviti* admodum pauci, ſiqui ſortaſſe ulli, ad militiam adigebantur. Nec *emeritum* habere ob oculos potuit cui ſpes erat auctioris, honeſtioriſque è *ſtudiis* ſuis lucri. Vigebant autem, non *Romae* ſolum, verumetiam in *Provinciis*, ut *Juris* ſtudia, ſic etiam Artis *Oratoriae*. Par enim erat *uſus* Oratoriae & *neceſſitas* in Judiciis *Provincialibus* atque in *Urbanis*. Par etiam *Scholarum* neceſſitas Rhetoricarum ut *Juventus* artibus ad *forum* neceſſariis imbueretur. Imo ſtudia illa in *Provinciis* viguiſſe, in hac etiam ipſa Provincia *Hiſpania*, oſtendunt tot doctiſſimorum *Provincialium*, etiam *Hiſpanorum*, illis quoque temporibus, exempla, *Lucani*, *Senecarum*, *Martialis*, aliorumque, praeter noſtrum, *Quintilianorum*. Imo utroque in loco, tam ſcilicet in *foro* quam etiam in *Schola*, hanc artem noſtrum factitaſſe veriſimillimum eſt. Erat, fateor, è veteribus *Iſocrates*, qui *docuit* quidem, non item *exercuit*, hanc artem *Oratoriam*. Sed *vocem* cauſabatur ille quo minus exerceret, non ſeparatum aliquod *docendi exercendique* munus. Erant praeterea ſortaſſe juniorum *Sophiſtarum* nonnulli umbraticis illis *declamandi*, non item veris *Orandi*, controverſiis inſignes. Erant etiam qui animi magis cauſa declamarent quam quod *Scholae* quicquam aut *foro* praepararent. Hoc erat in numero *Juvenalis* teſte *vitae* ejus Auctore *Anonymo*. Sed rari admodum erant, illis praeſertim, quibus vixit *Quintilianus*, temporibus qui ſeparatam à *forenſi* uſu profiterentur *Oratoriam*. Habebant certe *diſcipulos* celeberrimi quique *Oratores*, etiam *Senatores*, etiam *Conſulares*. Habuit certe *Cicero*. habuit *Domitius Afer*, habuit *Paſſienus*, omnes Ordinis *ampliſſimi*. Et cum *Scholae* praeficeretur *Quintilianus*, non tamen proinde à *cauſis* abſtinuit in *foro* perorandis. Imo illo ipſo XX. annorum ſpatio, quo *Scholae* praefuit, cauſas, quas *Romae* egit, *publicas* egit omnes; nec antea *Scholam* abdicavit quam ſe à *foro* etiam excuſaſſet. Imo à vero *fori* uſu, tamque diutina tot annorum experientia, ipſe ſua (f) *Inſtitutionum* Oratoriarum praecepta arceſſit. Proinde innuit ſe fuiſſe interea in *forenſi* uſu verſatiſſimum. Sic itaque illum, dum in *Hiſpania* eſſet, feciſſe veriſimillimum eſt. Potuitque *Galba*, qui *foro* pariter atque *exercitui Hiſpanico* præſidebat, *fori* etiam deſignare *advocatos*. Sic habuit *Caeſar* in *Provincia* ſua *juriſconſultum Trebatium*, non minus *fori* legumque *Civilium* proprium, quam fuerint *Advocati*. Haec certe ratio eſſe potuit cur *Galbam* ſecutus fuerit in *Provinciam*, praeſertim *patriam*, *Quintilianus*. Spectabantque ad (g) *Caeſarem*, non autem ad *Populum Romanum*, Provinciae *Hiſpanicae* reliquae, excepta *Boetica*, omnes. Certe illa (cui praefuit *Galba*, in qua erat *Quintiliani* patria

(e) *Auſon*. Paneg. ad *Gratian*. (f) Inſtit. L. VI. c. 2. p. 276. 277. L. IX. c. 2. p. 407. (g) *Dio* L. LIII.

Digitized by Google

patria, ad *Iberum* fluvium ſita *Calagurris*) *Tarraconenſis*. Inde factum ut tot annis *Galba* illam obtinuerit. Erant enim *Caeſaris* Provinciae, pro *Caeſaris* placito, plane arbitrariae. Praecipue poſt *Tiberium*, qui primus morem illum coeperat, quo *pluribus annis* iiſdem *Praefectis* eaedem *Provinciae* credebantur. Rationem etiam, cur *Tiberius* ita fecerit, tradidit (*h*) *Joſephus*.

XI. Itaque cum *Galbam* ſecutus videatur in Provinciam *Quintilianus*, eundemque rurſus è Provincia *redeuntem* comitatus *Romam* venerit; hinc ſane colligimus è *Galbae* in Provinciam *proficiſcentis redeuntiſque* temporibus conſtituendum eſſe *diſceſſum* noſtri, *reditumque*, *Quintiliani*. Sed vero (*i*) *medio Neronis principatu* Provinciam illam *Galbae* oblatam teſtis eſt *Suetonius*. Hinc facile colligimus anni potius LXI. *initio*, quam LX. *fine*, in *Provinciam* conceſſiſſe *Galbam*, & cum eo *Quintilianum*. Erat enim annus ille *Neronis* VII. cujus numerantur anni vulgo XIV. paucis nimirum anni XIV. deſideratis duntaxat *menſibus*. Et coeperat ille *Neronis* annus VII. ab anni ſuperioris LX. Idibus *Octobris*. Sic etiam VIII. in Provincia *Aeſtiva* expleverit *Galba*. Tardum certe *Galbae* iter *Romam* verſus, audita ſcilicet *Neronis* caede, teſtatur fuiſſe (*k*) *Tacitus*. Inde fieri vix potuit ut *Romam* ante anni LXVIII. *finem* attigerit. Et tamen ante LXIX. *initium* attigiſſe neceſſe eſt. *Conſulatum* certe *Romae* 2um iniit, principio nimirum anni LXIX. Et *Roma Vitellius* in Germaniam profectus eſt, teſte (*l*) *Suetonio*. Non certe antea à *Galba* inde miſſus quam *Romam Galba* ipſe appuliſſet. *Inferioris Germaniae legiones* (poſtquam ceſſiſſet *Virginius Rufus*) *diutius ſine Conſulari* fuiſſe, docet (*m*) *Tacitus*: Inde, ni fallor, quod legatum *Galba* non antea mittendum cenſuiſſet quam *Romam* ipſe veniret, quod melior futurus eſſet ibi, quaſi in re praeſenti, delectus. Atqui in *Germaniam* venerat ſuperioris anni Kalendis *Decembribus* (*n*) ipſe *Vitellius*. Itaque *Novembri* ſaltem ineunte *Romam Galba* venerit oportet. Et cum eo noſter proinde *Quintilianus*.

In Hiſpaniam profectus eſt Quintilianus ann. Aer. Ch. LXI. ineunte, Romam reverſus ann. ejuſdem Aerae LXVIII. exeunte.

XII. Ait porro *Quintilianus* ipſe ſe (*o*) *ſtudia ſua per viginti annos erudiendis juvenibus impendiſſe*. Anni illi ab hoc proculdubio, in quo verſamur, anno Aerae *Chriſtianae* LXVIII. *exeunte* arceſſendi erunt, deſinentque adeo anno ejuſdem Aerae receptae LXXXVIII. ipſo quoque ſimiliter *exeunte*. Et quidem idem *Hieronymus*, quo teſte *Galbam Quintiliano* comite *Romam* veniſſe didicimus, *Domitiano* etiam *Imperante* haec habet verba non alio quam ad *vicennii* hujus finem omnino referenda: (*p*) *Quintilianus ex Hiſpania Calagurritanus, qui primus Romae publicam Scholam aperuit, & ſalarium è fiſco accepit, claruit*. Male *Hieronymum* intelligunt qui illo demum *Domitiani* anno Scholam *Romae* à *Quintiliano* apertam exiſtimant. Non hoc voluit *Hieronymus*; non Auctor ejus quicunque demum fuerit, *Quintiliano* ipſi coaevus. Scripſit enim certe (*q*) *Inſtitutiones* quas habemus, ut è multis conſtat earundem locis, ſuperſtite adhuc *Domitiano*. Antea tamen quam manum illi Operi admoveret, jam *elapſos* ſupponit *viginti* illos annos quibus *juventutem erudierit*. Hinc certo conſtat *exordium* illorum annorum ſub *Domitiano* non eſſe ponendum. *Finem* potius docendi deſignavit illis verbis

Inde arceſſendi anni XX. quibus Scholae Publicae Romae praefuit Quintilianus.

(*h*) *Joſeph.* Ant. L. XVIII. c. 8. (*i*) *Suet.* Galb. c. 8. (*k*) *Tacit.* Hiſt. 2. I. c. 6. (*l*) *Suet.* Vitell. c. 7. (*m*) *Tacit.* Hiſt. L. I. c. 9. (*n*) *Tacit.* Hiſt. L. I. c. 51. (*o*) *Quint.* Prooem. Inſt. (*p*) *Hieronym.* in Chr. *Euſebian.* (*q*) Inſt. L. IV. prooem. L. X. c. 2. p. 461.

Auctor *Hieronymi*. Reſpondetque numerus annorum ab illo, quod modo dixi, *exordio* ductus accuratiſſime. *Septimis* enim *Domitiani COSS.* convenit annus *Domini* LXXXVIII. Sic tamen ut à *Septembris* die XIII. *Octavus Domitiani* à morte *Titi* fratris annus fuerit numerandus. Deſinetque ſane illa ipſa illius anni parte annus Scholae XX. debitumque fuerit XX. ejus è publico *ſtipendium*, ſi ab anni LXVIII. *fine* inchoetur. Et quidem anno *Domitiani* VII. aut VIII. notam illam apponunt Editiones antiquiſſimae pleraeque, & Codices etiam antiquiſſimi. Utrorumque rationes, cur ità diſpoſuerint, è noſtris illis colligi poterant, quas dedimus, hypotheſibus. Erant autem longe pauciores, errorisque manifeſti ſuſpecti, quos obſervavit anno ejuſdem V. aſſignaſſe *Pontacus*.

Haec *Hieronymus*, ut videtur, Auctore *Suetonio*.

XIII. Ne autem temere haec *Hieronymum* effudiſſe ſuſpicemur, habuit certe ob oculos de *Quintiliano* Auctorem *Quintiliani* aevo proximum *Suetonium*. Imo illum ipſum *Suetonium* in *Chronico* teſtem ſeſe advocaſſe, in rebus praeſertim *Romanis*, quarum parcior fuerat *Euſebius*, in *Chronici Euſebiani* à ſe *Latine* traducti *Praefatione* ipſe teſtatur *Hieronymus*. Scripſit enim ſane *Suetonius* de *claris Rhetoribus* Librum; cujus hodieque Fragmentum habemus, admodum *mutilatum*, ut è *Catalogo* conſtat quem præfixum repraeſentant Codices *MSS.* In illo aliorum quoque *Rhetorum* nomina legimus quorum *vitas* deſcripſerit in illo Opere *Suetonius*, quae tamen olim perierint. Et in illis *Marcum* etiam *Fabium Quintilianum*. Et quidem alios inde *Rhetoras*, qui tamen nulli comparent in Opere *Suetoniano* hodierno, excerpſit, & ſuo quemque loco, pro *temporis* ordine, diſpoſuit *Hieronymus*. Cur itaque dubitemus quin & *Quintilianum* ſuum ſimiliter inde tranſtulerit? *Noſtrum* vero illum fuiſſe, de quo ſcripſit *Suetonius*, *Quintilianum*, non *Patrem* ejus aut *Avum* è temporis illa, in qua illum exhibet *Catalogus*, ſerie, facile colligimus. Praecedunt enim ibi *L. Statius Urſulus*, *P. Clodius Quirinalis*, *M. Antonius Liberalis*, *Sex. Julius Gabinianus*; quos *Claudii*, & *Neronis*, & *Veſpaſiani* etiam, temporibus appoſuit *Hieronymus*. Solus illum ſequitur *Julius Tito*. Sed *Titonem* nullum, opinor, legimus in *cognominibus Romanis*; ſaepius *Tironem*. Eſtque fortaſſe *Julius* ille *Tiro* cujus *codicillos* memorat ſub *Trajano* (r) *Plinius*. Hoc ſi verum, *Julius* ille *Tiro* jam *nuper*, cum ſcriberet *Plinius*, defunctus, *Quintiliani* in Schola *Rhetorica*, ſucceſſor eſſe potuit. Sic alius à noſtro *Quintiliano* eſſe non potuit, qui fuerit loco illi, pro *temporis* ordine, quem ſecutus eſt in *vitis* illis diſponendis *Suetonius*, inſerendus. Sed deſunt, fateor, notae illae *temporum* in *Suetonio* hodierno, etiam in *vitis* illis quas cum *Suetonio* hodierno communes habuit *Hieronymus*. Nullum in illo legimus *Imperatoris annum* quo ipſi illi qui ſuperſunt hodieque *Rhetores* floruerint. Inde ſuſpicio eſt *pleniorem* fuiſſe in *vitis* illis *Suetonium* quem adhibuit *Hieronymus*, quam ſit ille quem hodie habemus. Sed ut *temere* illos certis *Imperatorum annis* aſſignarit *Hieronymus*, ut multa alia ab *Eutropio* accepta annis ille aſſignavit quorum tamen annos certos nullos deſignaverat *Eutropius*; hic certe ratio nulla eſt cur *Scholae Quintilianeae* initium ſeu praetermiſerit *Suetonius*, ſeu *temere* adeo, nec ullo praeeunte Auctore, deſignarit *Hieronymus*. Erat enim *Epocha* illa conſtitutae *Scholae Publicae* inſignis admodum, & *Galbae* proculdubio *Reſcripto* munita, non magis à *Suetonio* praetermittendo quam fuerit *Senatusconſultum* de *Rhetori-*

bus

(r) *Plin.* L. VI. Ep. 31.

Digitized by Google

bus olim ab Urbe *pellendis*, cujus tamen *verba* cenſuit conſervanda (*s*) *Suetonius*. In *Galbae* autem *Reſcripto COSS.* fuiſſe veriſimillimum eſt, & *menſem* menſiſque *diem*, & *ſalarium* è *fiſco* ſolvendum. Ita nihil deerat quo *coepti* ſtipendii *tempus* fieret exploratiſſimum. Inde initium erat Profeſſorum publicorum ſibi invicem contendentium in Arte *Rhetorica*. Inde ad alias quoque diſciplinas *liberales* majores fuit exemplum. Erant enim poſtea *Grammaticae*, *Medicinae*, *Philoſophiae*, &c. Profeſſores *publici publicis* è *fiſco* ſalariis alendi. Inde annus erat certus quo *claruiſſe* dici poſſent *Rhetores*. Is ipſe nimirum quo ad profeſſionem illam publicam fuiſſent admiſſi. Per *annos* etiam *Imperatorum* deſignandus erat à quibus erant ſalarium accepturi. Ita initium *Quintiliani* conſignare *Suetonium* oportebat tot nominibus inſigne. Et *finem* quoque Profeſſionis non debuit certe tacere *Suetonius*, ipſum etiam multis nominibus inſignem. Imprimis, quod nec pulſus, nec morte ſublatus, ſed *honeſta* plane *miſſione* à Principe impetrata, Scholam abdicarit. Tum deinde quod poſt *vigeſimum* hoc fecerit *ſtipendium*. Utrumque pro exemplo diſciplinae militaris qua *miſſiones* erant, poſt certum *ſtipendiorum* numerum, ab Imperatoribus impetrandae. Et ſane officia illa *Palatina* omnia, tam *inermia* nimirum illa quam etiam armata, pro *militiis* habebantur, & *diſciplinae* proinde *militari* erant obnoxia. Etiam in *legem* tranſiit primum hoc *Quintiliani*, poſt *ſtipendium vigeſimum*, miſſione honeſta donati exemplum. Sic enim poſtea in *Roma nova*, Urbe nimirum *Conſtantinopolitana*, ſenioris *Romae* plerunque ad exempla formatae, *legitima* illa conſtituebantur Profeſſionum publicarum *ſtipendia*. *Grammaticos* (inquiunt (*t*) Principes) *tam Graecos quam Latinos, Sophiſtas, & Juriſperitos in hac Regia Urbe Profeſſionem ſuam exercentes, & inter ſtatutos numeratos* &c. *cum ad viginti annos obſervatione jugi ac ſedulo docendi labore pervenerint: placuit honorari & his qui ſunt ex vicaria dignitate connumerari.* Sic illi praecipiunt anno Aerae noſtrae CDXXV. cum jam olim inoleviſſet mos *veteranos* etiam *milites*, emerito honeſtaque miſſione, poſt *vigeſima ſtipendia* decorandi. Hoc certe conſtituerat (*u*) *Caracalla* anno ejuſdem Aerae CCXIV. Imo jam olim, ante *Caracallam*, legionibus in *Germania* tumultuantibus hoc idem conceſſerat (*x*) *Tiberius*. Scio aliter fuiſſe ſub *Auguſto*. Hoc tamen *Tiberii* exemplum alios deinde Principes, ſub quibus floruit *Quintilianus*, imitatos fuiſſe veriſimile eſt, non pariter ac fuerit *Tiberius*, avaros. Hoc ergo *militum* exemplo *miſſionem honeſtam* impetravit, poſt *vigeſima ſtipendia*, *Quintilianus*. Exemplo *Quintiliani* impetravere alii, *poſt Quintilianum* deinde *Rhetores*. Ita nec *initium Quintiliani* in Schola publica, nec *finem*, ſilere debuit *Suetonius*. Nec potuit, *Suetonio* hic praeeunte, errare *Hieronymus*. Denique nec illud obſervatu indignum eſt, ut anno certo, ita *medio Domitiani* Imperio, haec attribuere *Hieronymum*; non autem ad *primum* ejus annum *ultimumve* referre, quo *temporis incerti* geſta, nec *certo* etiam Auctorum *teſtimonio* nitentia, plerumque referre ſolet.

XIV. Verbum certe illud *Euſebiani* Chronici *CLARUIT*, cum *certo anno* affigitur, ad rem *geſtam* aliquam inſignem, quae quaſi *vitae* quaedam *Epocha* habenda fuerit, referendum eſt. Nec eſt ſane alia *vitae hujus*, in qua verſamur, *Docuit certe Quintilianus multis sub*

(*s*) *Suet.* de clar. Rhet. c. I. (*t*) Cod. L. XII. tit. 15. (*u*) Cod. L. V. tit. 65. (*x*) *Tacit.* Ann. L. c. 36.

Digitized by Google

Domitiano annis, abdicavitque multis annis ante ejuſdem finem.

Epocha quae huic anno aptius reſpondeat, quam haec ipſa *abdicatae* à *Quintiliano* Scholae *Rhetoricae*. Jam plane oſtendimus, *Domitiano* Imperante, *finem* fuiſſe illius, quo *Scholae* praefuit, *vicennii*. Quod tamen ita intelligendum eſt ut nec in *finem* Imperii illius nec in *exordium*, Scholae finis inciderit. Multis deinde annis *Domitianum* imperaſſe vel è *notis* illis colligitur quae in his ipſis *Quintiliani Inſtitutionibus* apparent, uti mox videbimus. Poſtea ſcripſit noſter *de cauſis corruptae Eloquentiae*, exuto nimirum docendi munere ſeſe ad ſcribendum accingens. Tum *filio minore* orbatus eſt, à cujus morte ad *fratris majoris* exceſſum pluſquam *triennii* ſpatium interceſſit. Haec *Quintilianus* Libro VI. exeunte anno *Operis* primo. Paulo antea quam IV. Librum ſcriberet, *ſororis nepotum* ſtudiis à *Domitiano* praefectus eſt. Etiam poſtea *Domitianum* laudat à ſtudio *Poetices* L. X. florentem ſcilicet vigentemque. Haec ille ſuſcepti *Operis* anno ſecundo ab exuto Scholae officio quarto vel quinto potius *ineunte*. Nondum tamen vel *Philoſophos* urbe prohibuerat *Domitianus*. Quae ſane docent, anno ante pulſos *Philoſophos* ad minimum quinto, abdicaſſe *Quintilianum*; totidemque adeo annis ante annum *Domini* XCIV. cui conveniebat *exilium* illud, pro noſtris (*y*) rationibus. Haec ſane multis ante *Domitiani finem* annis *abdicatam* à *Quintiliano* Scholam oſtendunt. *Initio* tamen *Imperii* illius *nondum* abdicaverat. Hoc certe docet *Martialis*, cujus illa ſunt ad *Quintilianum* verba (*z*)

Quintiliane, vagae moderator ſummae juventae,
Gloria Romanae Quintiliane togae.

Cum *moderatorem juventae* eum appellat, *Scholae Rhetoricae* praefectum illum fuiſſe ſupponit, cujus diſcipulos *juvenes* fuiſſe jam probavimus. Cum *togae* illum *Romanae gloriam* agnoſcit, ſimul in *foro* gloriam ejus oſtendit, in quo *togati* cauſas agebant *Oratores*, qui tamen uno eodemque tempore utrumque tam *docendi* quam etiam *orandi* munus abdicavit, uti vidimus; ſimul etiam *claritatem* ejuſdem innuit, quam huic tamen, quo *Scholae* praefuit, tempori tribuit *Hieronymus*. Et ſane illum jam illo ipſo tempore *Scholae moderatorem*, & *togae Romanae gloriam* fuiſſe ſupponit quo haec ſcribebat ipſe *Martialis*, quod ſane fecit Imperante *Domitiano*. Bis enim illum compellat hoc eodem *Epigrammatum* Libro Ep. 2°. & 91°. Ita ſcilicet, ut eum priori loco *Germanici* titulo ornatum doceat, & *laurea* de victis *Cattis*. *Germanicum Domitianum COS.* VII. ipſo nimirum cujus Idib. *Septembribus* deceſſerat frater *Titus*, anni fine appellant numi. Imo *omnes ſuos libellos, quibus Domitianus famam, id eſt, vitam dederat, Domitiano* proinde *ſupplicaſſe* agnoſcit ipſe (*a*) *Martialis*. Inde illud ſaltem colligimus, *edendorum* ſaltem Epigrammatum conſilium nullum fuiſſe ante Imperium *Domitiani*. Ita ante anni LXXXII. *finem* librum illum edere non potuit *Martialis*. Potuit *poſtea*, cum *Epigrammata* jam olim ſcripta in Libros poſtea edendos collegerit *Martialis*, quod multis oſtendi poſſet, ſi opus eſſet, exemplis. Inde fateor eſſe difficillimum Epigrammatum *ſingulorum* tempora è *Libri*, in quo continentur, *editi* tempore colligere. Rara tamen apud *Martialem* Epigrammata occurrunt *Domitiani* hiſce, in quibus jam verſamur, temporibus antiquiora. Scripſit ille pauca ſub *Tito*. Sunt etiam aliqua in Libro de *Spectaculis* Seculi fortaſſe *Neroniani*, quae proinde Eruditi (*b*) ſuſpecta habent, ne ſint fortaſſe *Martialis*.

(*y*) Ann. *Plinian.* (*z*) *Mart.* L. II. Ep. 90. (*a*) Praef. L. VIII. Epigr. (*b*) P. *Scriverius.*

tialis. Non tamen obſtat, ut exiſtimant, illius *Aetas*, cum egerit *Martialis*, quo anno *Nero* interfectus eſt, annum *Aetatis*, pro noſtris rationibus, ad minimum XXVI. *Puerum* enim ſe *Juvenemque* nonnullâ ſcripſiſſe teſtatur ipſe (c) *Martialis.* Sed quae haud equidem ipſe jam noſſet, quaeque à *Quinto Pollio Valeriano* petenda Lectorem monet. Inde facile colligimus locum illis nullum fuiſſe in hac *Epigrammatum*, quae exſtat hodierna collectione. Id potius obſtat fortaſſe quod ea fere omnia quorum *tempus exploratum* habemus intra *Domitiani* Imperium contineantur; & *rara* admodum, ſiqua fortaſſe ulla, *antiquiora* ſint. Inde enim colligitur, *Tito* vel *Domitiano* Imperante, animum ad ſcribendum applicuiſſe *Martialem.* Nec enim *animi* gratia ſcripſit ille, ſed *Patronorum*; cum ſcilicet ſpes *lucri* ab illis ſtudiis appareret, quae erat certe ſub his tandem Principibus ampliſſima. Erat enim *Titus* ipſe *Latine Graeceque, vel in orando, vel in fingendis poëmatibus promtus, & facilis ad extemporalitatem uſque*, teſte (d) *Suetonio.* Et *Domitianum* ab iiſdem ſtudiis commendant, non (e) *Suetonius* modo, ſed (f) *Plinius* major, ſed (g) *Quintilianus* noſter, ſed (h) *Tacitus*, ſed (i) *Silius Italicus*, (k) *Valerius Flaccus*, atque etiam ipſe (l) *Martialis.* Idque teſtatum faciunt tot ab eo inſtituti *Ludi* in honorem *Jovis Capitolini*, & ſuae item *Minervae*, ingeniorum praeſertim certaminibus illuſtrandi. Fecit itaque ſpes illa *Poetam Martialem*, quae *& corvos Poetas* fecit & *Poetrias picas, magiſter artis ingeniique largitor venter.* Hoc certe primum tempore collegit Epigrammata, ediditque, *Martialis.* Hoc exinde conſtat quod *Domitiano* tot Epigrammata, etiam in *primis* Libris, inſcripſerit. Et tamen *primis Domitiani annis* illa conveniebant. Sic quidem ut non longe abeſſe potuerint ab illo ipſo anno Aerae noſtrae LXXXVIII. quo *Scholam Quintilianus* abdicavit. Jam *ante* alibi (m) oſtendimus cum IV. *Statianarum Sylvarum* Libro concurriſſe Librum *Martialis* IX. Cum anno nimirum Aerae noſtrae XCV. quo *Conſulatum* XVII. inivit *Domitianus.* Illo autem Libro, Epigr. 86. ita ad *Norbanum* ſcribit *Martialis*:

Omne tibi noſtrum quod bis trieteride juncta
Ante dabat Lector, nunc dabit Auctor, opus.

Numerat nimirum *ſex annos* ab eo uſque tempore quo Libros ſuos *miſerat* ad *Norbanum*, pro more illorum temporum, à *ſervo* aliquo vel *liberto Anagnoſta*, ſeu *lectore*, poſt cibum legendos. *Tempus* autem illud ita deſignat:

Sum tua Sacrilegos contra, Norbane, furores
Staret pro Domino Caeſare ſancta fides.

Intelligit, ni fallor, defectionem *Antonii Saturnini* oppreſſi à *Maximo* illo *Norbano.* Addit & notam *temporis* aliam:

Me tibi Vindelicis raptum narrabat in oris,
Neſcia nec noſtri nominis Arctos erat.

Sed legendum, ut puto, pro *raptum* potius *jam tum*, quam quod alii illius loco reponunt Viri ſane Eruditiſſimi. Intelligit ergo *tempus* illud, non quo primam Epigrammatibus *colligendis edendiſque*, nedum *ſcribendis* manum admoverit; ſed quo ex editis adeo jam *inclaruerat*, ut non *Romae* duntaxat, ſed *caſtris* etiam Ger-

(c) *Mart.* L.I. Ep.113. (d) *Suet.* Tit. c.3. (e) *Suet.* Dom. c.2.20. (f) *Plin.* Praef. Nat. Hiſt. (g) *Quint.* Inſt. L.X. c.1. p.461. (h) *Tacit.* Hiſt. IV.86. (i) *Sil. Ital.* Bell. Punic. L. III. (k) *Valer. Flacc.* Arg. L.I. (l) *Mart.* L.VIII. Ep.82. (m) Prael. IV. ad *Sp. Adr.* §.3

Digitized by Google

Germanicis, nomen ejus jam eſſet celeberrimum. Ambae autem illae *notae* in *Quarti Quintive Libri* editionem conveniunt, vel etiam fortaſſe *Tertii*. *Quarti* enim certe Libri Epigr. 11. in illum ipſum *Antonium* invehitur. Utque hoc in loco *Arcti*, ſic ibi *Urſae* & *Rheni* nomine, cujus *aquas* proinde appellat *Arctoas*, locum Belli deſignat. Cum autem Libri V. Epigr. 13. adeo non eſſet in *Arcto* ignotus *Martialis*, ut jam *toto orbe frequens legeretur*; inde colligimus poſt *primorum* librorum vel *trium* vel *duorum* editionem illa fuiſſe *Norbani* in *Antonium* geſta. Scripſit enim in eundem *Antonium* L. III. Ep. 66. Ea tamen, ſi conſulatum *Domitiani* XVII. *ſexennio* integro praeceſſerint, anno ad minimum *Domini* LXXXIX. geſta fuerint neceſſe eſt. Proinde L. II. Ep. 90. in quo de *Quintiliano* agitur, certe ante anni LXXXVIII. finem ſcripſerit ediderit que. Si quidem ſingulis annis ſingulos ediderit Libros, ita anno LXXXVII. Liber ille ſecundus conveniet. Et ſane *rarum* fuiſſe ſi *anno* integro Librum non emitteret, alibi (*n*) *Martialis* ipſe nos docet. Ita inter initium *Domitiani*, cum animum ſerio rei *Poeticae* daret *Martialis*, annumque *Domini* LXXXVII. de *Quintiliano* illa ſcripſerit *Martialis*. Praeerat itaque hoc tempore Scholae *Quintilianus*: & quidem maxima peritiae, in arte Oratoria, fama.

Docuit etiam ſub *Tito*, & ſub *finem* ſaltem *Veſpaſiani*.

XV. Sed vero etiam *ante Domitiani* Imperium è *Plinii* noſtri temporibus, certum eſt docuiſſe *Quintilianum*. Frequentabat ille *Quintilianum*, (*o*) Praeceptoremque illum agnoſcit, & quidem cum eadem *Plinius* aetate eſſet, qua *Quintilianum* ipſum fuiſſe probavimus cum ipſe *Domitium Afrum* frequentaret, (*p*) *Adoleſcentuli*. Hac enim ipſa *voce* uſus eſt in hac eadem cauſa ipſe *Plinius*. Certum eſt hanc *Plinii Adoleſcentuli* aetatem *minorem* fuiſſe anno ejuſdem XIX. quo *primam cauſam* egit in *foro*, perſunctus nimirum Scholae *Rhetoricae* diſciplina. Etiam anno, quo periit avunculus, *Domini* nimirum LXXIX. 2°. *Titi*, *Auguſt.* XXIV. non *Romae* erat, ſed *Miſeni*, ubi *claſſem* curabat avunculus. Ibi nullae *Rhetorum* Scholae, aut *forum* etiam in quo *Oratores* eſſent audiendi. Inde colligimus, ut alii annos illos, quos primae illi *Adoleſcentuli* aetati aſſignavimus, in diſciplina *Scholae forique* exceſſiſſent, vix tamen fieri poſſe ut *Plinius* exceſſerit. Atqui anni illi *Adoleſcentiae Plinianae* ab anno LXXV. & poſt diem menſis *Auguſti* XXIV. incipiunt, & ad annum LXXVIII. ſaltem *exeuntem* pertingunt. Hoc ergo intervallo in *Scholae* illa Praefectura neceſſe eſt fuiſſe *Quintilianum*. Loquitur etiam de *Quintiliani* (*q*) Schola pariter atque mercede (*r*) *Juvenalis*. Sic tamen ille in *Satyrae* illa (*s*) *farragine* tempora confundit, dum à primis *Caeſarum* initiis ad *ſua* uſque *tempora* vitia perſtringat, ut *temporis* quo res geſtae fuerint notam nullam ex eo liceat elicere.

Cum *docendi* munere munus etiam *Orandi* depoſuit, *miſſus* à *Domitiano honeſte* poſt XX. ejus in munere *ſtipendium*.

XVI. Caeterum cum *Schola* uſum praeterea *Artis* ſuae in *foro* abdicavit etiam *Quintilianus*. Hoc nos docet ipſe illis verbis: (*t*) *Nos quando & praecipiendi munus etiam pridem deprecati ſumus, & in foro quoque dicendi, quia honeſtiſſimum finem putabamus, deſinere dum deſideraremur; inquirendo ſcribendoque talia, conſolemur otium noſtrum, quae futura uſui bonae mentis juvenibus arbitremur, nobis certe ſunt voluptati.* Hinc ſane conſtat utrumque munus illum, non niſi *Principis*, à quo ſala-

(*n*) *Martial.* L. X. Ep. 70. (*o*) *Plin.* L. II. Ep. 14. (*p*) *Plin.* L. VI. Ep. 6. (*q*) *Juv.* Sat. VI. v. 279. (*r*) *Juv.* Sat. VII. v. 186, 187. (*s*) *Juv.* Sat. I. v. 86. (*t*) *Quint.* L. II. Inſt. c. 12. fin. p. 86.

Digitized by Google

ſalarium acceperat, venia impetrata, depoſuiſſe. Diſcimus etiam, cur depoſuerit, *rationem.* Quod ſcilicet *honeſtiſſimum* muneris *finem* illum putaret, *deſinere dum deſideraretur.* Habuit nimirum ob oculos ſui olim Praeceptoris exemplum *Domitii Afri*, cui vitio datum obſervaverat, quod *deficere* (*u*) mallet quam *deſinere.* Quod ſcilicet deficientis prae *ſenio* ingenii rationem nullam habuiſſet. Hinc ille occaſionem aucupatus eſt, ſalva jam & matura fama, otium petendi. Annum tunc agebat, pro rationibus noſtris, *Aetatis* duntaxat XLVI. XLVII. fortaſſe in anni, quo deſiit XX. ejus ſtipendium, fine jam inchoato. Ut proinde *Principis* fortaſſe potius, ſub quo cauſas fuerit acturus, quam *Aetatis*, rationem habuerit. *Inquietam* certe *anxiamque* Oratorum *vitam*, *licet illos certamina & pericula ſua ad Conſulatus evexiſſent*, cauſatur (*x*) *Maternus*, cur ſe ab *Oratoria* ad *Poeticen* receperit, qui ſub mitiore vixit oravitque Principe quam fuerit *Domitianus.* Potuit tamen noſter vel *Aetatis* cauſam, pro illorum, quibus vixit, temporum opinionibus, obtendere ſatis veriſimilem. Finis enim *Militiae* veteris, pro cenſu *Servii Tullii*, in anno erat *Aetatis* XLV. Et *gregariae Militiae* finem, in anno ſaltem L. pro *declamantium* Legibus agnoſcit ipſe (*y*) *Quintilianus.* Ita nimirum, ſiquis tirocinium paulo *ſerius* inchoaſſet, ut ſcilicet *ſtipendiorum* numerus legitimus ante illum Aetatis annum exire non potuerit. Aliter miſſionem honeſtam dabant, etiam *ante* annum *Aetatis* vel XLV. *expleta ſtipendia.* Ita diſputat *Spurius Liguſtinus* inſigni ejus illa apud (*z*) *Livium* Oratione: *viginti duo ſtipendia annua in exercitu emerita* (inquit) *habeo*, *& major annis ſum quinquaginta.* Utroque ſe nomine à militia excuſandum oſtendit, tam quod *ſtipendia* legitima, quam quod *aetatem* militiae legitimam, ſuperaverat. *Stipendiorum* autem *numerum*, etiam in *gregali militia*, vix *majorem* legimus eo quem in illo *docendi orandique* munere exegerit *Quintilianus.* Nec abſurde *ſtipendiorum numerum* inde arceſſitum jam oſtendimus, unde primum fluxit *ſtipendiorum exemplum*; à re nempe *Militari.* Ita ſuppetebant *Quintiliano*, pro noſtris rationibus, *Aetas*, juſtique ſatis, in ſpeciem, *colores*, ad petendam muneris vacationem.

Cauſa Naevii Apruniani ab eo acta anno fortaſſe LXX. jam adhuc certe *juvene.*

XVII. His ergo limitibus concludi neceſſe eſt *Quintiliani* omnes, quas in *foro* habuit, *Orationes.* Illam imprimis, quam etiam emiſit ipſe ſolam, de cauſa (*a*) *Naevii Apruniani*, in qua quaeſitum dicit, *praecipitatane eſſet ab eo uxor, an ſe ipſa ſua ſponte jeciſſet.* Coram *Praetore* de *Paricidio* cauſam illam actam vix eſt quod dubitemus. Quis ille fuerit *Naevius Apronianus* me fateor ignorare. Facile tamen inducor ut credam ſub initium *Veſpaſiani* cauſam illam egiſſe *Quintilianum.* Se enim fatetur *juvenili cupiditate gloriae cauſam illam emiſiſſe.* Proinde *juvenis* fuerit oportet cum emitteret. Minor certe anno *aetatis* XXXV. qui ſupremus erat *Juventutis* limes, concurrebatque cum anno Aerae *Chriſtianae* LXXVII. pro noſtris ſaltem hypotheſibus. Poſt finem rurſus anni LXVIII. quo *Quintiliani* reditum diſpoſuimus. Vix porro anno LXIX. tumultuoſiſſimo nec *cauſis* agendis, nedum in *lucem* dandis, conſentaneo. Proinde ſub *initium*, ut videtur *Veſpaſiani*, ſedataque Republica, anno fortaſſe LXX. vel paulo poſtea, cum celebritatem nominis de Arte Oratoria eſſet in *foro* conſecutus. Tum enim maxi-

(*u*) *Quint.* Inſt. I. XII. c. 11. p. 576. (*x*) ap. Dialog. de Orator. c. 13. (*y*) *Quint.* Inſt. L. IX. c. 2. p. 409. (*z*) *Liv.* L. XLII. c. 34. *Quint.* L. II. Inſt.

Digitized by Google

me juvenili illa *gloriae cupiditate* illum arſiſſe veriſimile eſt. *Caeteras* dicit, quae *ſub nomine* ejus *ferebantur*, *Actiones negligentia excipientium in quaeſtum Notariorum corruptas minimam ſui partem habuiſſe.* Nempe in uſum *Adoleſcentum*, quos *foro* interfuiſſe jam oſtendimus, illas exceperant *Notarii*, nec aliunde *quaeſtus* illius ſpes quam ab illis *Adoleſcentibus*.

Pro Regina *Beronice* apud ipſam egit anno LXXVI. fortaſſe, vel ſequenti.

XVIII. His etiam iiſdem limitibus (*b*) *pro Regina Beronice* egit *apud eam ipſam.* Sic enim ipſe de hac cauſa loquitur. Ipſum *Romae* vel Scholae munus ab eo ſuſceptum detinuit. Ut proinde nec alibi, praeterquam *Romae*, Regina *Beronice* eſſe potuerit. Venit illa *Romam* cum *Agrippa* fratre poſt VI. *Veſpaſiani Titique* IV. *Conſulatum*, ut nos docent Fragmenta *Dionis Xiphiliniana*. Erant illi in *Conſulatibus illis* collegae anno Aerae noſtrae LXXV. Ibi aliquantiſper cum *Tito* in Palatio verſata eſt, ea nimirum ſpe fore ut *Tito* nuberet. *Uxorem* certe illam *Titi* appellat *Victor Epitomator.* Et cum *Populo Romano* ingratum id ſenſiſſet *Titus*, *Dio* etiam dicit illam fuiſſe à (*c*) *Tito* repudiatam, *uxorem* nimirum, ſi non poſſet ab eo, niſi per *repudium*, ſeparari. Sed *nuptias* tantummodo *promiſſas* agnoſcit (*d*) *Suetonius.* Urbe tamen ſeu repudiatam, ſeu rejectam, diſceſſiſſe innuit *Dio*, dum *Romam* dicit ſub initium *Titi* eam fuiſſe *reverſam.* Sic tamen ut *Titi* in eam jam reverſam laudet continentiam. Imo rurſus illam diſcedere coegit. Sunt enim illa verba (*e*) *Suetonii: ſtatim* (inquit) *ab urbe diviſit invitus invitam.* Vox illa *ſtatim* tam ad *initium Titi*, quam ad *reditum* illum *Beronices* referenda eſt, ne *parvam* ejus in ſecundo hoc adventu *moram* fuiſſe dubitemus. Certe de *initio Imperii* intelligenda eſſe confirmat *Victor Epitomator.* Sic enim ille: *Denique, ut ſubiit pondus Regium, Berenicen nuptias ſuas ſperantem regredi domum praecepit.* Haec *Titus* anno quo Patri ſucceſſit Aerae noſtrae LXXIX. Sic inter annum LXXV. & LXXIX. *Orationem* illam oportet habuiſſe *Quintilianum.* Sic item ut anno LXXIX. habere non potuerit propter *brevem* illius in Urbe *moram.* Sed nec anno LXXV. quo *primo* in *Urbem* appulit, ſi tamen vere illo *Conſulatu*, & non poſtea potius, appulerit. Omiſit enim deinceps *Xiphilinus Conſulatus* ad finem *Veſpaſiani.* Serior enim erat illius in urbem adventus quam ut eo anno lites ab ea ſuſceptas fuiſſe veriſimile ſit. Omnino ad *tempus* illud noſtri illa ſpectabat Oratio quo *Berenice* ita apud *Titum*, ac ſi ejus fuiſſet *uxor*, omnia gerebat. Sic enim *Dio.* Proinde antea illam dixit quam *prima* vice Regina à *Tito* repudiaretur. Ita anno vel LXXVI. vel LXXVII. vel LXXVIII. Imo certe ſi in *Palaeſtinam* diſceſſerit, anno LXXVI. vel ſequenti. Nec enim alioqui temporis *ſpatium* illi fuiſſet in Urbem *Titi initio* revertendi. Nec *diu* illam tuliſſe videtur *Titus* cum illam Populo ſenſiſſet ingratam. Nec *diu* etiam diſtulit fortaſſe *Populus* ſententiae ſuae ſignificationem, toties nimirum in *theatro*, ubi licentiſſime omnia, etiam *Principe* praeſente, agebat. Hinc etiam *annorum* quibus in *foro* egit & in *Schola* noſter, *notas* habemus cum noſtris illis, quas modo dedimus, rationibus conſentientiſſimas.

Inſtitutiones ſcripſit noſter poſt aliquot *an-*

XIX. Progredior jam ad *tempus* quo haſce, quas habemus, Artis Oratoriae *Inſtitutiones* noſter abſolverit, pro virili noſtra, eruendum. Id quod ſane fateor eſſe difficillimum. Nec tamen alia *Quintiliani tempora* recte conſtitui poterunt niſi illud eruatur. Itaque quo accuratius illud indagemus, erunt certe imprimis

(*b*) *Quint.* L.IV. Inſt. c. 1. p. 165. (*c*) *Dio* L. LXVI. (*d*) *Suet.* Tit. c. 7. (*e*) *Suet.* ib.

mis conſtituendi *limites* extra quos ne quaeri quidem oporteat. Ait ergo *Quintilianus* paulo ſe plus quam *biennium* huic Operi impendiſſe. Hoc verbis ipſe diſertiſſimis agnoſcit in Epiſtola ad *Tryphonem* Bibliopolam. Hinc facile colligimus, ante anni CXI. ſaltem *initium*, ne quidem *abſolvi*, nedum *edi*, potuiſe. Eſto enim. Mox à depoſito munere, ſeſe ad Opus hoc, in quo verſamur, accinxerit; ſic tamen *biennium* à fine anni LXXXVIII. deductum in *fine* anni XC. finem accipiet. Ita nimirum, ut quod ſupererat in annum ſequentem inciderit. Atqui illud etiam certum, nec *mox* illum à *depoſito munere* hoc Opus *incepiſſe*, nec abſolutum *mox* in *lucem* emiſiſſe. Dicit ſe *diu* (*f*) amicis hoc petentibus fuiſſe *reluctatum*. Agnoſcit *pridem* ſe munus ſuum fuiſſe *deprecatum*. Idque cum non magnos feciſſet in hoc Opere progreſſus, Libro nimirum illius (*g*) ſecundo. Scriptum à ſe alium *de cauſis corruptae Eloquentiae* (*h*) Librum docet ipſe, cum minor natu filius decederet. Sic autem loquitur quaſi non magno admodum interpoſito *ſpatio* dolores *uxor* cum *duobus filiis* amiſſa renovaſſet. Horum autem *ultimus* paulo antea defunctus eſt quam VI. aggrederetur Inſtitutionum Librum. *Otiumque*, ni fallor, arguit, veniamque *muneris* impetratam, cum illum quoque *priorem Librum* ederet. Tantum enim aberat à *Libris edendis* poſitus in munere *Quintilianus*, ut ne quidem (*i*) *Cauſas* una plures à ſe editas, ut vidimus, agnoſcat. Ediderant praeterea *Juvenes* Scholae Auditores (*k*) *duos* ejus nomine, de hac eadem Arte Oratoria, ipſo tamen inconſulto, Libros. Certe poſt Scholae vacationem, cum nulla jam ſupereſſet ſpes ipſum ulterius audiendi. Tunc enim dictata in Schola accepta concinnarunt, ediderunt que. Antea tamen quam vel primam hiſce, quas habemus, *Inſtitutionibus* manum admoviſſet, ut è *Prooemio* Operis univerſi colligitur. *Spatium* ergo aliquod interceſſerit oportet, quod tamen admodum *magnum* eſſe non potuit. Adhuc enim Scholae ſuae Auditores (*l*) *juvenes*, & (*m*) *ſuos Adoleſcentes*, non ſemel appellat. Aetatemque illam *Juventutis* nomine, ut videtur, intelligit, quae *ſtudiis*, pro illius *Seculi* more, impendi ſolebat, *Oratoriis*. A *Pueritia* ad *primam* ſaltem *barbam*. Ita *Juvenes* qui anno XVII. *minores* ipſum audiverant, ne quidem adhuc *barbam primam* poſuiſſe veriſimile eſt. Sic infra *quadriennium* ſcripſerit à *munere abdicato*.

Quinnos à munere abdicato.

XX. Illud praeterea è *Quintiliano* ipſo exploratum habemus, non mox *editos* fuiſſe *Inſtitutionum* Libros poſtquam fuiſſent ad *finem* uſque perducti. Se enim fatetur, poſtquam illos compoſuiſſet, *uſum* deinde *Horatii conſilio*, *qui in Arte* (inquit) *Poetica ſuadet ne praecipitetur Editio*, *nonumque prematur in annum*. Proinde datum illis *otium*, *ut*, *refrigerato inventionis amore*, *diligentius repetitos tanquam Lector perpenderet*. Inde facile colligimus jam *abſolutos* fuiſſe tamen aliquantiſper, dedita etiam opera, *ſuppreſſos*, cum ipſe illos nondum opinaretur *ſatis maturuiſſe*. Sed *citius* quam decreverat, flagitante Bibliopola, illos emiſit. Proinde ante *annum*, pro *Horatii*, (cujus uſus eſt conſilio) mente, *nonum*. Sed *unum* ſaltem *annum* fluxiſſe innuit ex quo Editionem flagitaverat Bibliopola, cum illum ipſum *teſtem* advocat *paulo majori* quam *biennii* ſpatio *compoſitionem Operis* fuiſſe conſummatam. Vix ſane fuerat ita locuturus niſi *pluſquam triennis* fuiſſet

Nec tamen, cum ſcripſiſſet, ſtatim edidit.

(*f*) Prooem. (*g*) L. II. c. 12. p. 86. (*h*) L. VI. Prooem. (*i*) L. VII. Inſt. c. 2. p. 315. (*k*) Prooem. (*l*) Prooem. p. 2. (*m*) L. VII. c. 3. p. 325.

Digitized by Google

ſet expectatio. Imo nihil vetat quo minus fuerit etiam *quadriennis*. Ita *unus* ad minimum *annus* fluxerit ab Operis *fine* ad ejuſdem *Editionem*, cum etiam *annis* & ſuam fuerit *ſcriptionem* emenſus & Lectoris etiam *expectationem*.

Scripſit illas anno, ut videtur, XCII. & XCIII.

XXI. Et tamen infra *Domitiani* Imperium concludi omnia videntur, Operis *initium*, *finis*, etiam *Editio*. *Domitiano* ſaepe adulatur. Nec in Operis *initio* duntaxat, verumetiam longius provectus. Nec unquam innuit meliora tempora, ne quidem in *Epiſtola* quam ſcripſit ultimam ad *Tryphonem* Bibliopolam. Vix tamen habemus illorum temporum Scriptorem quin temporum mutationem, prima quaque occaſione data, fuerit gratulatus. Gratulatur certe (*n*) *Martialis*, gratulatur (*o*) *Plinius* junior. Et pleni ſunt in hanc ſententiam coaevi *numi*. Itaque ediderit oportet *Quintilianus* Inſtitutiones ſuas vel *ultimo Domitiani* anno, vel *penultimo*, Aerae nimirum noſtrae *Chriſtianae* XCVI. vel XCV. Sic etiam abſolverit anno XCV. vel XCIV. incoeperit autem vel anno XCIII. vel XCII. His certe limitibus concludi omnia oportet. Ego prioribus potius annis omnia contigiſſe cenſeo. *Abdicavit*, ut vidimus, anno LXXXVIII. exeunte. Tum deinde *otium* nactus ad ſcribendum ſe accinxit, ita antea à ſcribendo officii moleſtiis impeditus, ut ne quidem *Actionem* pluſquam unicam ediderit. Alia autem ſcribere vix potuit vacare cui ne quidem *Actiones* officio cognatiſſimas ſcribere vacavit. Imo hanc ipſam muneris abdicationem, otiumque inde conſecutum, pro *ratione* habet (*p*) *Quintilianus* cur Amici illum ad ſcribendas Artis Oratoriae *Inſtitutiones* hortarentur. Proinde innuit, ni officio *ceſſiſſet*, nullum alioqui futurum locum illis eorum hortationibus. Proinde *de Cauſis corruptae Eloquentiae* niſi munere exutus, vix potuit ſcribere *Quintilianus*, & muneris datis pariter acceptiſque *rationibus*. Sic otium nullum plenum eſſe potuit ante initium anni LXXXIX. Ergo illo ipſo anno ineunte hoc Opus *inchoatum* ab eo fuiſſe ſupponamus. Cum hoc ſcribere aggreſſus eſſet, ſimili ſe, quo poſtea, *ictu* percuſſum teſtatur (*q*) *Quintilianus*, morte nimirum *minoris* natu *filii*. Cum ſe ſcribere *aggreſſum* dicit, jam *coeptum* Opus atque aliquatenus *affectum* una ſignificat. Ad eundem, ut videtur, modum quo, quinque prioribus *Inſtitutionum* Libris ad finem perductis, *majorem* etiam *filium* amiſit. Ita affecto *Opere*, & proinde affecto etiam *anno* LXXXIX. filius ille *minor* deceſſerit. Sed vero *quintum egreſſus* erat, cum moreretur, annum, poſt *paucos* à matris obitu *menſes* elatus, quae etiam ipſa nondum aetatis ſuae annum *undevicesimum* expleverat. Proinde concurrerit cum *matris* anno XIV. hujus *filii* natalis, ut *paucos* illos *menſes* matris anno XIX. ſupplendo concedamus quibus *matri* filius ſupererat. Erant enim illi plane neceſſarii tam ad ſupplendum *filii* annum *quintum*, quam ad exceſſum etiam illum quo annum aetatis V. fuerat *egreſſus*. Sic XIII. *matris* anno *exeunte* natus fuerit filius etiam *major*, qui certe *antea* naſci non potuit, cum ante annum aetatis XII. expletum ne quidem *nuptiae* foeminarum, apud *Romanos*, fuerint legitimae. Atqui filius ille *major*, qui erat, cum decederet mater, pro his rationibus, etiam ipſe *ſexennis*, *decimum* annum ingreſſus eſt, jam adoptatus à *Patre* aliquo *Conſulari*, jam *Praetori avunculo*, Patris fortaſſe Conſularis fratri, *gener* deſignatus. Tres igitur à *matris morte* anni anno Aerae noſtrae XCII.

(*n*) *Mart.* L. X. Ep. 6, 7, 34, 72. (*o*) *Plin.* L. I. Ep. 5. 12. (*p*) Prooem. (*q*) L. VI. Prooem. p. 261.

Digitized by Google

XCII. ineunte deſinent. Pars autem illa, qua *decimum* annum *ingreſſus* eſt, ad annum eundem XCII. ſpectabit, jam utique *affectum*. Ut proinde anno ad minimum XCII. affecto *puerum* illum *obiiſſe* neceſſe ſit. Jam autem *Librum* Operis deſignati V. abſolverat *Quintilianus*, annum nimirum *biennii* & illius quod excurrebat ſaltem *primum*. Et *primum* adeo hujus Operis *annum* deſignabit Aerae noſtrae, quem diximus, XCII. *Secundus* ergo XCIII. erit. Et quod deinde *ſupra biennium* ſupereſt, anno XCIII. vel *exeunti*, vel etiam *ineunti* XCIV. erit aſſignandum. Sic *matrem* filiorum illorum *aetate*, quae per Leges *nubilis* erat, *prima* duxerit *Quintilianus*, anno nimirum aetatis *ſuae* XII. uti diximus, *expleto*, *Domini* nimirum LXXXII. *ineunte*. Et recte adeo *aetatem* ejus *Puellarem* fuiſſe dicit ſuae *comparatam*. Egit enim certe *Quintilianus* aetatis ſuae annum XL. cum illa ſuae explevifſet XII. Sic etiam *primo* ſuſcepti Operis *anno*, nimirum XCII. *ſororis nepotes Quintiliano* crediderit *Domitianus*. Cum ſcilicet *tres* ſuſcepti Operis Libros *priores* abſolviſſet. *Annum* enim ego *primum* quinque prioribus Libris tribuendum exiſtimo. Tum enim *dilatorum* aliquantiſper ſtudiorum veniam petit, idque pro magno habet, ſi poſt tantos dolores, poſſet ea, etiam *mora* quantavis interpoſita, repetere.

XXII. Satis autem apte conveniunt huic anno memoratae in hoc Opere *temporum* notae. Ait (*r*) *laudes Jovis Capitolini perpetuam* fuiſſe *ſacri certaminis materiam*. *Agones* intelligit *Capitolinos* in perpetuum *Quinquennales* in honorem *Jovis Capitolini*. In illis & proſa Oratione *Graece Latineque* certatum teſtatur (*s*) *Suetonius*. Inſtituti illi ſunt à *Domitiano* anno Aerae noſtrae LXXXVI. ut nos docet (*t*) *Cenſorinus*. Ita binos videre potuit, cum haec ſcriberet, *Quintilianus*. Ait praeterea de *Britannia*, cum illam *Caeſar* aggrederetur, in *Suaſoria* quaerendum an (*u*) *Inſula* eſſet? *Nam tunc* (inquit) *ignorabatur*. Et quidem nupera *Quintiliani* memoria, hoc ipſo *Imperante*, ſub quo ſcripſit ille, *Domitiano*, primus claſſe *Britanniam* circuivit *Agricola*, *Inſulamque* eſſe deprehendit. *Agricolae* hoc tribuendum eſſe conſentientem (*x*) *Tacito* teſtem habemus etiam (*y*) *Dionem*. Sed quo *anno* hoc deprehenderit *Agricola*, nondum habent eruditi exploratum. Tum autem ait contigiſſe *Dio*, cum milites quidam, facta ſeditione, interfectiſque centurionibus tribuniſque ſuis ad *naves* confugiſſent, atque inde ſolviſſent. Tum enim ait *circumnavigaſſe* illos eam partem *Britanniae*, quae ſpectat ad *occidentem Solem*, ut fluctibus ventoque ferebantur. Quumque id feciſſent atque ad altera caſtra *Romanorum*, quae ibi erant, appuliſſent imprudentes; *Agricolam* & alios miſiſſe, qui *navibus* eundem curſum tenerent, ex quibus etiam *Inſulam* eſſe comperiſſe. Eadem illa proculdubio Hiſtoria eſt quam de *Uſipiis* narrat in *Agricolae* vita *Tacitus*, c. 28. Quem annum *proxime ſuperiorem* eo quo victus eſt ab *Agricola Galgacus*, ex eodem *Tacito* fuiſſe colligitur. Ait enim eadem *aeſtate* cohortem *Uſipiorum* in *Britanniam* trajeciſſe, qua victi ſunt à *Romanis Britanni Romanorum* caſtra nocte aggreſſi. c. 26, 27, 28. Sic item in procinctu ipſo pugnae in *Galgacum* loquitur *Agricola*: *Ii ſunt quos proximo anno, unam legionem furto noctis adgreſſos, clamore debellaſtis.* Projnde *terminum Britanniae*, cum pugnaretur, jam *patere* agnoſcit etiam ipſe *Galgacus*, c. 30. Verum id quidem

Certe poſt annum LXXXVI. quo inſtituti ſunt à *Domitiano* Agones *Capitolini*, & quo *Britanniam* tum primum circumnavigatam *Inſulam* eſſe deprehenderat *Agricola*.

(*r*) *Quint.* Inſt. L. III. c. 7. p. 140. (*s*) *Suet.* Dom. c. 4. (*t*) *Cenſorin.* c. 17. (*u*) *Quint.* L. VII. Inſt. c. 3. p. 326. (*x*) *Tacit.* Agric. c. 28. ad 38. (*y*) *Dio* L. LXVI.

dem de profugis *Uſipiis*, quos illo ipſo *anno Britanniam circumvectos* teſtatur *Tacitus*, c. 28. Sed nondum plenam fidem *Romanus* fecerat *profugorum circumvectio* donec miſſi etiam ab *Agricola Inſulam* circumdediſſent, quod *poſt* proelium cum *Galgaco* contigit. Tunc enim *Praefecto claſſis circumvehi Britanniam* praecepit *Agricola*, eodem Auctore *Tacito*, c. 38. Annum illum *octavum* numerat apud illum *Agricola* adventus ſui in *Britanniam*, c. 33. Is autem nondum viderunt Eruditi cum quo ſit *Domini* anno committendus. Ego cum anno Aerae noſtrae LXXXVI. eundem exiſtimo. Ait *Dio* à rebus ab *Agricola* in *Britannia* geſtis *Titum* Imperatorem XV. fuiſſe appellatum. Sed male *Dionem* intelligunt qui de Belli *exitu* illum loqui putant. Imo *Bellum* illud ſub *Tito fuiſſe* idem docet *Dio*. Cum *fuiſſe* dicit, *coepiſſe*, ni fallor, innuit. Firmat praeterea *Dionis* de *Titi* titulo *Imperatorio* teſtimonium etiam *Tacitus*, qui *primo* hujus Belli *anno* quo venit in Provinciam *Agricola*, res ab eo geſtas docet titulo *Imperatorio* digniſſimas; *Pacem* ſcilicet à *Britannis petitam*, ac *deditam Inſulam Monae*, unde *Voadiciae* defectione revocatus fuerat *Suetonius Paulinus*. Sequitur: (z) *Nec Agricola proſperitate rerum in vanitatem uſus, expeditionem aut victoriam vocabat, victos continuiſſe: ne laureatis quidem geſta proſecutus eſt. Sed ipſa diſſimulatione famae famam auxit, aeſtimantibus quanta futuri ſpe tam magna tacuiſſet*, c. 18. Erant itaque res illae *Expeditionis* nomine *victoriaeque* ſatis dignae, & *literis* etiam *laureatis*. Nec *Principi*, cujus auſpiciis geſtae erant, obſtare oportebat modeſtiam *Agricolae*. Proinde de *primo* hujus Praefecturae *anno*, non de *ultimo*, titulum illum *Titus* auxit *Imperatorium*. Hoc etiam docent tot aliae res *Domitiani* rebus *Agricolae* poſterioribus coaevae à *Tacito* ipſo recenſitae c. 39. nec ipſae tamen *Imperii* initio aſſignandae: *Falſus* nimirum *è Germania triumphus*, *emptis per commercia, quorum habitus & crines in captivorum ſpeciem formarentur*. Haec certe Bello cum *Quadis* & *Marcomannis* & cum *Decebalo Dacorum* Rege aſſignanda eſſe, e *Dionis* fragmentis colligitur tam *Xiphilinianis* quam etiam *Theodoſianis*, & *Conſtantini Porphyrogeneti*, oppreſſo jam *Sabino Conſulari*. Imo *Decebalum* illi in eo Bello hoſtem fuiſſe innuit certe coaevus (a) *Plinius*, dum confert invicem res *Domitiani Trajanique* cum eodem illo hoſte geſtas, nempe *Decebalo*. Scio *Oppium* illum *Sabinum* appellari in nonnullis Codicibus *Suetonii*. Sed non temere *Caſaubonum*, verum auctore *Salmaſiano* aliiſque Codicibus MSS. *Appium* repoſuiſſe obſervavit Cl. *Graevius*. Et *Appium* eundem agnoſcit (b) *Eutropius*. Agnoſcunt etiam *Faſti* cum *Domitiano* X. *COS.* collegam *Appium Junium Sabinum* anno Aerae *Chriſtianae* LXXXIV. Is in Provinciam miſſus *Conſularis* anno ſequenti LXXXV. & occiſus à *Dacis* ita *Domitiano* occaſionem dedit anno eodem exeunte ut in illos Expeditionem ipſe ſuſceperit. *Anno* autem proximo, pro noſtris rationibus, victus eſt ab *Agricola Galgacus*. Miſſum enim exiſtimo in Provinciam *Agricolam* à *Veſpaſiano* etiamnum ſuperſtite anno Aerae noſtrae LXXIX. Sic tamen ut res ab eo *geſtae* in *Titi* Imperium inciderint. Obierat enim Pater die *Junii* XXIV. antea nimirum quam in Provinciam venire potuerit *Agricola*. Inde factum ut *res* ab eo geſtae *Titi* auxerint titulos *Imperatorios*. Et quidem *Imp.* XV. *Titus* appellatus eſt jam *Divi filius*, *Trib. Pot.* IX. (quae *medio* anno LXXX. exibat) ut nos docent numi Cl. *Mediobarbi*, & theſauri *Palatini* unus editus à Cl. *Begero*.

Sic

(z) *Tacit.* vit. *Agric.* c.18. (a) *Plin.* Panegyr. (b) *Eutrop.* L. VII.

Sic etiam ut ſint etiam apud *Mediobarbum* numi nonnulli eadem *Tribunitia Poteſtate* ſignati qui eum *Imp.* tantum XIV. agnoſcunt, quibus ſimilem nos etiam unum vidimus in theſauro *Laudenſi Bodleiano*. Inde manifeſtum eſt hac tandem *Tribunitia Poteſtate* titulum illum *Imperatorium* novum acceſſiſſe. Et quidem tranſacta aeſtate *debellatum* cum *Britannis* docet (c) *Tacitus*. Hoc proinde anno, non ſequenti, quo exeunte *Tribunitiam Poteſtatem* X. *Titus* numeravit. Imo *T. P. IX.* illam cum *COS.* VII. committunt *numi*, anno proinde LXXIX. percuſſi. Sequenti enim anno *Conſulatum Titus* inivit VIII. Itaque *primus Agricolae* in *Britannia* is *annus* erat quem numeramus *Domini* LXXIX. *octavus* autem, quo *Britanniam* circumnavigavit, LXXXVI. Aerae *Chriſtianae*. Idem nimirum quo *victus* à *Dacis* falſum tamen de *Dacis triumphum* egit *Domitianus*. Ipſo illo anno *T. P. V. COS. XII. Domitianum IMP. XI. XII. XIII.* appellant *numi*, unde intelligimus titulos *Imperatorios* ad minimum *XII.* & *XIII.* de novo acceſſiſſe. Occurrit in iiſdem etiam VICTORIA AUGUSTI SC. cum *tropaeo*. Deſunt tamen fateor triumphi notae *quadrigae*, quas tamen ſignatas legimus in prioris anni LXXXV. *numis*. Haec ratio fuiſſe videtur cur illi potius anno *triumphum* illum commentitium aſſignet *Mediobarbus*. Idque fortaſſe rectius. Neſcio enim an eo ſpectarint verba *Taciti* de excepto à *Domitiano* victoriae nuncio: *Inerat conſcientia, deriſui fuiſſe nuper falſum è Germania triumphum*, c. 39. *Nuper* ait, non hoc *ipſo*, quo *Agricola Britannos* vicit, *anno*, deriſui fuiſſe falſum *Domitiani* triumphum, ut fuerit proinde ad ſuperiorem potius annum fortaſſe referendus. Id unum tamen in ea ſententia difficile eſt, quod raro admodum in *Provincias* mitterentur, aut è *Principis* latere diſcederent *Conſules Ordinarii* per annum illum quo *Conſulatum* geſſerant, *Magiſtratu* ipſo licet *abdicato*. Erant enim illi è *conſilio* Principis *Senatorio*, & in *Imperii comitiis* locum habebant apud Principem ipſum celebrandis. Sic (d) *Galbae* legimus adſuiſſe collegam ejus in *Conſulatu Vinium*, dum ab eo *Piſo* adoptaretur in *comitiis Imperii*. Ita *Trajano* adfuit in terraemotu *Antiocheno* (e) *Pedo Conſul Ordinarius*, cum tamen anni *fine* motus ille contigerit. Ita (f) *Memmium* etiam *Fuſcum Conſulem Ordinarium* comitem habuit *Byzantii Valerianus* in Expeditione *Perſica*, diu poſtea quam Magiſtratu ceſſiſſent *Conſules Ordinarii*. Sed pendebat hoc è Principis *arbitrio*, nec adeo multum pugnamus quin potuerit *Conſulem Ordinarium* ipſo *Conſulatus* anno in *Provinciam* mittere *Domitianus*, id ſcilicet exigente uſu Reipublicae, Princeps ipſe alioqui licentiſſimus. Nobis impraeſentiarum ſatis eſt ſi hoc anno LXXXVI. *Britanniam* circumnavigarit *Agricola*. Hinc enim colligitur poſtea Librum hujus Operis VII. ſcripſiſſe *Quintilianum*. Nec enim ille quaſi de re *nova* loquitur.

XXIII. Porro de ipſo *Domitiano* ita (g) *Quintilianus*: *Germanicum Auguſtum ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum, parumque Diis viſum eſt eſſe eum maximum Poetarum. Quid tamen iis ipſis ejus Operibus, in quae donatus Imperio juvenis ſucceſſerat, ſublimius, doctius, omnibus denique numeris praeſtantius? Quis enim caneret Bella melius quam qui ſic gerit? Quem praeſidentes ſtudiis Deae propius audirent? Cui magis ſuas artes aperiret familiare nomen Minervae?* Itaque jam erat in *Imperio*, cum ſcriberet noſter, *Domitianus*. Etiam & *Bella geſſerat* unde pariter *Imperatoris* ... Poſt *Octob.* XXIV. anni LXXXVI. quo *Juvenis* eſſe deſierat *Domitianus*.

(c) *Tacit.* Agric. c. 18. (d) *Tacit.* Hiſt. L. I. c. 14. (e) *Dio* (f) *Pollio* vit. *Valerian.* (g) *Quint.* L. X. Inſt. c. 1. p. 461.

Digitized by Google

ris honorem, (*fictitium* tamen) ac *Poetae*. Scripſerat enim de Bello *Titi* fratris *Judaeo*, ut e *Valerii Flacci* colligimus *Argonautico*. Ut proinde ſatis apte invicem *Bella* contulerit *Quintilianus* quae *geſſerat Domitianus* & quae *cecinerat*. Ab illis *Bellis* in propria Perſona geſtis tot illos habemus in coaevis horum temporum numis titulos *Imperatorios*. Ab illis cognomina non *Germanici* modo (cujus meminit *Quintilianus*) ſed *Dacici*, quo illum ornant, non quidem *numi* aut *Inſcriptiones*, ſed coaevi tamen Auctores, (*h*) *Martialis* atque (*i*) *Juvenalis*. Et *templum* gentis *Flaviae* jam condiderat, & templi *numen* (ſic enim fortaſſe potius legendum) *familiare Minervam* adſciverat. Et *ludos*, ni fallor, inſtituerat in ejuſdem numinis honorem in *Albano* quotannis celebrandos. Sed haec fateor *primis* aliquot *Imperii annis* convenire potuiſſe. Non item illud quod dicit, *donatum Imperio juvenem ſucceſſiſſe*. Id quod oſtendunt *proximi* ante *Auguſteam* dignitatem *numi*, qui illum *Principem Juventutis* appellant. Non utique ita appellandum, ni fuiſſet etiam ipſe, *Romano* ſaltem cenſu, *juvenis*. Sed poſt ſupremam *Auguſti* dignitatem, neminem legimus, ut fuerit *aetate juvenis*, qui tamen *Princeps Juventutis* fuerit appellatus. Imo *juvenis* nomen, *annis* etiam *juvenilibus*, indignatus eſt (*k*) *Auguſtus Cajus*, tanquam *Imperii* majeſtati parum congruum. Et alio tamen capite *Auguſto* indignus erat titulus *Principis Juventutis*, quod *Ordinis* duntaxat *Equeſtris principatum* deſignaret, cum tamen *Ordinis ampliſſimi Princeps* eſſet, ut alibi (*l*) oſtendimus, *Auguſtus*. Non tamen illud obſtabat, quo minus *aetas* etiam *Auguſti*, pro recepto *Romanorum* cenſu, haberetur *juvenilis*. Pertigitque *cenſus* ille ad annum *aetatis* XXXV. Natus eſt *Domitianus* anno Aerae noſtrae LI. *Octobris* die XXIV. Sic *Juventutem* abſolverit *natali* ſuo *Octobris* die itidem XXIV. anni LXXXVI. Nec dedignabatur *Juventutis* ſuae mentionem ille, qua quidem ad rerum geſtarum magnitudinem augendam faciebat *aetas* ipſa minorennis. Hoc certe nomine illum laudat (*m*) *Joſephus* ab *aetate* ejus *juvenili* cum *Capitolium* occuparet. Non id proculdubio facturus ſi ingratum cenſuiſſet. Imo de *aetate* ſua, cum triumpharet, *juvenili* gloriatur ipſe *Domitianus*. Et quidem jam *Auguſtus*. Legimus apud Cl. *Mediobarbum* numum *COS. X.* ſignatum in cujus parte poſtica illa ſunt verba: JOVI JUVENI TRIUMPHATORI. Ita ille anno *Domini* LXXXIV. quo annum egit *Aetatis* ad minimum XXXIII. Similiter JOVI JUVENI in multis *commodi* jam etiam *Auguſti* numis legimus. Nec vero dubium eſt *Deos* illos *Deaſque* qui in numis *Auguſtorum Auguſtarumque* occurrunt pro ipſis ſaepe *Auguſtis* atque *Auguſtabus* intelligi. Sic etiam JUVENTA IMPERII in numo *Caracallae* cum Patre jam *Auguſti* legitur. Et JUVENTUS AUG. in numis *Auguſtorum Gallieni* atque *Claudii* qui ſucceſſit *Gallieno*. Et quae eodem ſpectant, ad *aetatem* nempe Principis *juvenilem*, SPES PUBLICA & JOVI CRESCENTI in numis item *Gallieni*. Proinde non abſurde *Domitiano*, cum ſuccederet, *Juventutem* gratulatur *Quintilianus*. Idem tamen ſupponit, qui, cum Imperio donaretur, *Juvenis* fuerat, jam ſane amplius, cum haec ſcriberet, Juvenem *non* fuiſſe, ſed annis aliquot *aetatem* illam ſuperaſſe, quod noſtris convenit, examuſſim, quas dedimus, rationibus.

Poſt anni XCI. XXIV. Sed & illa quoque *Quintiliani* verba ad *Domitiani* tempora referenda ſunt:

(*h*) *Martial.* Epiſt. Ded. L. VIII. (*i*) *Juvenal.* Sat. VI. v. 204. (*k*) *Dio* L. LIX. (*l*) Prael. XVIII. ad *Sp.* Adrian. §. 8. (*m*) *Joſeph.*

finem quo *Julia* conſecrata eſt.

ſunt: (*n*) *Laudandum in quibuſdam, quod geniti immortales: in quibuſdam, quod immortalitatem virtute ſunt conſecuti: quod Pietas Principis noſtri praeſentium quoque temporum decus fecit.* Habuit nimirum in animo illos quos ſibi *Pietatis* officiis conjunctos *Domitianus* in *Deorum* numerum retulerat: *Titum* nempe fratrem, & *Titi* filiam *Juliam*, & filium è *Domitia Caeſarem* infantem. Sed vero *Titum* ipſo mox Imperii *initio* conſecravit, alioqui memoriae ejus infenſiſſimus. *Filium* 2°. ejus *Conſulatu* natum teſtatur (*o*) *Suetonius*, qui certe de 2°. ante *Imperium* Conſulatu intelligi non poteſt; cum & *infantem* illum, & tamen *Auguſti Domitiani filium*, fuiſſe doceant *numi*, doceat etiam (*p*) *Martialis*. Accedo itaque viris doctiſſimis, qui ſecundum illum Conſulatum de 2°. intelligunt Conſulatu *Ordinario*, poſt *Imperium*, quem tertio *Imperii* anno, *Domini* LXXXIII. geſſit *Domitianus*. Et quidem utroque modo *Conſulatus* illius numerant antiqui *Faſti*, nunc ſcilicet *praetermiſſis* Conſulatibus ſuffectis, nunc etiam illis in cenſum *acceptis*. Potuitque hoc è coaevo aliquo Auctore, qui *ſuffectos Conſulatus* dedignatus fuerit, accipere *Suetonius*. Imo potuit ipſe, *primo* poſt Imperium Conſulatu, ita numerare *Domitianus*. Sprevit ille, fateor, *ſuffectos* ſuos ſub Patre *Conſulatus*, unicumque inter illos Ordinarium, quod ſciret illis praecipitem ſuam dominandi libidinem fuiſſe repreſſam. Idem tamen poſtea, cum *Conſulatuum multitudinem* mire affectaret, hos etiam cenſuit in numerum accipiendos. Poſtea certe *numum* ego *Inſcriptionemve* coaevam nullam reperio quae priores etiam Conſulatus omiſerit. Porro *Domitia mater Divi Caeſaris* in numis appellatur. Inde certo conſtat fuiſſe illam poſtea in matrimonio *Domitiani*. Imo anno proximo & *filiam Domitiano* peperit, ſi tamen vera ſit *Lectio* quam è Codice *Salmaſiano* alioque vetuſto ſervavit doctiſſimus *Graevius*, *filiam* illam natam oportet anno noſtrae Aerae LXXXIX. Poſt partum illum utrumque *repudiatam* docet *Suetonius*, propter *adulterium* cum *Paride* hiſtrione, & tamen ruſus in conjugium *ab impatiente diſcidii, quaſi hoc efflagitante populo*, receptam. Sic aliquot annis *infantis Caeſaris* partu ſerius fuerit repudium illud *Domitiae*. Imo caput *Domitiae* ſpicis ornatum in numo *Domitiani* XI. *COS.* reperit Cl. *Mediobarbus*. Numus ille ante annum *Domini* LXXXV. cudi non potuit. *Julia* adhuc ſerius in coelitum numerum adſcripta eſt. Ait illam *Suetonius* à *Domitiano* devincto *Domitiae* nuptiis pertinaciſſime recuſatam. Inde intelligimus *ſolutis* demum cum *Domitia* nuptiis *ardentiſſime palamque* illam à *Domitiano* fuiſſe dilectam. Poſt *repudium* nempe *Domitiae*, de quo teſtem habemus diſertiſſimum (*q*) *Dionem*. Repudiata enim *Domitia*, occiſoque propter *adulterium* ejus *Paride* hiſtrione, tum demum ait *Domitianum* cum fratris ſui filia *Julia*; tanquam cum *uxore* coiiſſe. Tantum enim abeſt ut poſt *mortem Domitiae* hoc contingere potuerit, ut *Juliae Domitia*, imo ipſi *Domitiano*, ſuperſtes fuerit. Imo adſcitam in conſilium de caede *Domitiani* fuiſſe docet *Victor* Epitomator. Imo ante illum ipſe *Dio*. Sed vero *Juliae* conſecratae duos qui meminerint numos habet Cl. *Mediobarbus*, alium *COS.* XV. alium *COS.* XVI. ſignatos. Recenti, ut videtur, ambos mortis *conſecrationiſque* memoria. Sic anno Aerae noſtrae XCI. deceſſerit, cum jam prope eſſet Conſulatus *Domitiani* XVI. Sic inter annos LXXXV. & XCI. *Domitiam* repudiave-

(*n*) *Quint.* Inſt. L III. c. 7. p. 140. (*o*) *Suet.* Dom. c. 3. (*p*) *Martial.* L. IV. Ep. 3. L. VI. Ep. 3. (*q*) *Dio* L. LXVII.

rit *Domitianus*, & cum *Julia* jam *palam* tanquam cum *uxore* conſueverit (r) *Juvenalis* plures uno *abortus Juliam* feciſſe teſtatur, è qua cauſa mortuam fuiſſe tradit (s) *Suetonius*. Ita plures uno *annos* in illo *Domitiani* ſeu matrimonio, ſeu concubinatu, *Juliam* fuiſſe neceſſe erit. Imo illo tempore violatam docet (t) *Juvenalis* à *Domitiano Juliam* quo leges de *Pudicitia* amariſſimas revocavit *Domitianus*. *Juliam* ſcilicet & *Scantiniam*. Illas nimirum *leges*, de quibus in vita ejus (u) *Suetonius*, & (x) *Martialis*. Et paulo ante expeditionem illam in *Germaniam*, in qua ne quidem *hoſtem vidit*, ut videtur innuere *Dio*. Ego repudiatam *Domitiam*, violatam *Juliam*, ſub finem anni LXXXV. exiſtimo. Itaque poſt annum XCI. ſcripſiſſe illa *Quintilianum* oportet ſi poſt *Juliae* Conſecrationem ſcripſerit. Aliquot certe ſupponit *Conſecrationes* his, quas diximus, admodum affines, & tales illas ut *praeſentium*, quibus ſcripſit, *temporum decus* fuerint, Perſonarum Principi *Pietatis* officiis conjunctarum. Sed vero in *Titi* Conſecratione proprium nullum erat *praeſentium temporum* decus, cum deceſſores *bonos* olim conſecrare ſolerent *boni* Succeſſores. Itaque utramque hanc *Conſecrationem* in animo habuerit oportet ſi plures una *Conſecrationes* deſignare voluit hominum *Pietatis* officiis *Domitiano* conjunctorum. Quae ſane accurate cum noſtris convenient, quas dedimus, hypotheſibus. Potuit etiam fortaſſis & gentis *Flaviae* templum commune omnium *Flaviorum* ob oculos habere. Quod tamen ipſum poſt aliquot *Imperii* annos condidit. Annum autem quo abſolverit, nec è *numis* qui ejus meminerunt, nec ex Auctoribus, habemus exploratum. Chronici autem *Euſebiani* quae ſit in annorum *ſitu* fides praeſtare non audeo. Sero illius meminit (y) *Martialis*.

Poſt finem an. LXXXIX. quo finem *Argonauticis* videtur impoſuiſſe *Valerius Flaccus*.

XXV. Ita denique de *Valerio Flacco* idem *Quintilianus*: *Multum* (inquit) *in Valerio Flacco nuper amiſimus*. Obierat ergo, & *nuper* obierat, *Valerius* ille *Flaccus*. Idem nempe *Valerius* cujus habemus hodieque *Argonautica*, qui tamen hoc Opus ſcripſit Imperante *Domitiano*. Hoc certe colligimus ex illis illius ad *Veſpaſianum* verbis:

(z) Tuque ó, pelagi cui major aperti
Fama, Caledonius poſtquam tua carbaſa vexit
Oceanus Phrygios prius indignatus Julos,
Eripe me populis, & habenti nubila terrae,
Sancte pater; veterumque fave veneranda canenti
Facta virum. Verſam proles tua pandit Idumen
(Namque poteſt) Solymo nigrantem pulvere fratrem,
Spargentemque faces, & in omni turre furentem.
Ille tibi cultuſque Deum, delubraque genti
Inſtituet; cum jam genitor lucebis ab omni
Parte poli: neque enim in Tyrias Cynoſura carinas
Certior, aut Graiis Helice ſervanda Magiſtris:
Seu Tu ſigna dabis, ſeu Te duce Graecia mittet,
Et Sidon, Niluſque, rates. Nunc noſtra ſerenus
Orſa juves; haec ut Latias vox impleat Urbes.

In-

(r) *Juv.* Sat. II. v. 30, 31, 32, 33. (s) *Suet.* Dom. c. 22. (t) *Juv.* Sat. II. v. 37. 44. (u) *Suet.* Dom. c. 7. 8. (x) *Mart.* L. VI. Ep. 2. 4. (y) *Mart.* L. IX. Ep. 1. (z) *Valer. Flacc.* Arg. L. I. v. 7. &c.

Digitized by Google

Invocat, fateor, hoc in loco, *Veſpaſianum* ipſum. Male tamen inde colligunt nonnulli ſcripſiſſe illum Imperante *Veſpaſiano*. Invocat, inquam, ſed *Sanctum* jam, *Conſecratum* ſcilicet. Sed in eo *loco* ſitum, unde illum *populis & terrae nubiloſae* poſſet eripere, *coeleſti* proculdubio illo. Quomodo enim ille *Valerium* potuit *terrae eripere*, ſi *ipſe* adhuc verſaretur in *terris?* Ait praeterea, cum *lucem* eſſet ab omni *poli* parte daturus, tum demum illi *cultus Deorum* inſtituturum, & *delubra genti Flaviae*, fore *Domitianum*. Non tamen inde colligendum, *nondum* illum ita illuxiſſe. Imo gentis *Flaviae* templum ſtruxerat certe *Domitianus*, jam *Auguſtus* cum illa ſcriberet *Valerius*. Sed morem ille *Poetarum* ſecutus eſt, ita de rebus jam *praeteritis*, quaſi adhuc *futurae* eſſent, vaticinantium. Receptam etiam illorum temporum ſententiam imitatus, receptos fuiſſe in *ſidera* conſecratos Imperatores, quae etiam ipſa fuerint, pro Principis dignitate, *conſpicua*. Sic enim *Romulum* & *Remum* cum *ſideribus*, ſic *Caſtorem* & *Pollucem*, repraeſentant hodieque antiqui *numi*. Sic & *Neronem* ſideribus potiturum gratulatur (*a*) *Lucanus*. Sic in hoc ipſo *Domitiani* Imperio *Puerum* illum *Caeſarem Divum ſideribus* cinctum exhibent coaevae illius in *numis* effigies. Scio etiam aliorum hominum inſignium animas in *ſtellis* conſtituiſſe *Platonicos*, ut è *Somnio Scipionis* diſcimus, & *Macrobii* in illud Commentario. Sed *Caeſaribus* è *Julio* ſidere petitum arbitror exemplum. Id ergo vult *Valerius*, *ſidus Veſpaſiani* ita fore, pro *animae* dignitate, *lucidum* ut ſplendidiſſimos nautarum duces conſtellationes *Cynoſuram* & *Helicen* fulgore ſuo fuerit ſuperaturum, ut proinde illud potius deinceps obſervarent nautae qui ſtellas in navigationibus ſuis obſervabant omnium fulgentiſſimas. Sed unde illa reſciſcere potuit, ſi *vivo* illa ſcripſiſſet *Veſpaſiano*? Unde *Domitianum* fore, non *Patri* modo, verumetiam *fratri*, ſuperſtitem? Unde, non *Titum*, qui *Veſpaſianum* patrem in *Divorum* numerum retulerat, ſed *Domitianum cultus Deum* illi inſtituturum? Unde & illum cultus *modum*, Templum nimirum commune gentis *Flaviae* cum ſodalibus *Flavianis*? Scripſit ergo illa certe rerum jam potito *Domitiano*. Et quidem ipſo Operis, ut videmus, exordio. Eo tamen uſque in *Domitiani* tempora perſeveravit ut Opus integrum abſolveret, editionique maturum redderet, quod certe *paucorum* eſſe non potuit, pro illorum temporum tarda admodum maturitate, *annorum*. Recitabant enim, emendabant, apud ſe premebant in aliquot annos retractandum. His praeſertim, de quibus agimus, temporibus. Sic vidimus facere voluiſſe noſtrum ipſum *Quintilianum*, in Opere etiam non *Poetico*. Sic fecit etiam *Poeta Valerio* coaevus *Statius*, caloris licet impetuſque, ut è *Sylvis* conſtat, extemporanei. Is tamen ipſe duodecim *Thebaidos* libros (*b*) per *annos duodecim* elucubravit. Illo ſi exemplo ſcripſerit *Valerius*, annos ad minimum *octo* Libris *octo* impenderit, annumque adeo *Domitiani octavum* ſuperaverit, qui anno Aerae noſtrae LXXXIX. exeunti convenit. Et ſane *Flaccum* hunc *Valerium*, ut videtur, à re *Poetica* celebrem memorat aliquoties, ſub *Domitiano*, (*c*) *Martialis*.

XXVI. Sic illae nimirum notae invicem conſentiunt, ut, niſi *affecto Domitiani* Imperio, ſcribere illa *Quintilianus* non potuerit. Sic item viceverſa, ut nulla prorſus ſit neceſſitas cur *ultra* illum, quem dedimus, anni XCIV. coepti limitem, protrahantur, ad finem Operi imponendum. Imo pugnat nota alia ne

Finis Inſtitutionum anno XCIV. recentior ad eſſe non

(*a*) Lucan. L. I. (*b*) *Stat.* L. XII. Theb. fine. (*c*) *Martial.* L. I. Ep. 76. IV. 49.

potuit, quo pulſi ſunt ex Urbe Philoſophi.

ad annum XCIV. *affectum* vel *finis* Operis producatur. *Philoſophiae* aliquoties meminit, ſemperque cum (*d*) *laude*. Ita nimirum ut praecipua illius decora potiori jure ſuae vendicet *Oratoriae*, *aemulus* proinde, non *inimicus* illius, appellandus. Etiam (*e*) *Philoſophorum*, praeſertim (*f*) *Socratis*, nec fere ſine *encomiis*. Id unum in illis reprehendit, quod alieniores eſſent à gerenda (*g*) *Republica*, quam ſuum eſſe voluit, quem hic inſtituebat, *Sapientem* pariter atque *Oratorem*. Et, ſi quos obiter perſtringit *Philoſophos*, ſic tamen id facit ut *Philoſophiam* ipſam veneretur, eamque ſemper purget ne commune haberet cum *Philoſophis* illis convitium. Itaque non tam *Philoſophos* illos agnoſcit quam *Philoſophiae* potius (*h*) *oſtentatores*, rei nimirum optimae *nomen* duntaxat ementientes, cum eſſent à re ipſa, quam profitebantur, alieniſſimi. Haec ille paſſim, etiam in Libro (*i*) *ultimo*, ne dubitemus alienis à *Philoſophiae* laude temporibus, vel biennium illud, imo biennii etiam additamentum, quod Operi concinnando impendiſſe ſe agnoſcit, eſſe finiendum. Non ita certe ſcripſiſſe veriſimile eſt cum *Philoſophos*, *malos* pariter ac *bonos*, ad unum *omnes*, in reliquis (*k*) *Epictetum*, hoc uno nomine quod *Philoſophi* eſſent, arceret urbe *Domitianus*. Non ita certe ornaſſet homines *Domitiano* ingratiſſimos *Domitiani* tam proclivis, ut quam molliſſime loquar, aſſentator. Sed anno illo ipſo XCIV. Edictum illud, ut alibi oſtendimus, quo Urbe *Philoſophis* interdictum eſt, emiſit *Domitianus*.

Idem colligitur è Marcelli temporibus, ejuſque filii.

XXVII. Poſtremis certe *Domitiani* temporibus haec eſſe tribuenda vel inde colligimus, quod *Marcello Victorio* Inſtitutiones ſuas *Quintilianus* inſcripſerit. Idem certe fuiſſe videtur *Marcellus* ille cum eo cui IV. ſuum *Sylvarum* Librum inſcripſit etiam *Statius*. Studium in *Marcello Eloquentiae* arguit quod Libros de illo Argumento illi dicarit noſter *Quintilianus*. Et ſuum quoque *Marcellum* à *facundia* celebrat *Statius*. Sunt enim illa ejus verba:

(*l*) *juvenes facundia praeterit annos.*

Et rurſus:

(*m*) *nec enim tibi ſola potentis*
Eloquii virtus.

Fuit & *Marcello Quintilianeo* filius (*n*) *puer prima aetate*, cujus in uſum *Inſtitutiones* ſuas deſtinavit *Quintilianus*. *Prima* illa *aetas* non *Infantiae* fuit, ſed quae *manifeſtum iter ad ingenii lumen oſtenderet*. Itaque *minoris Pueritiae* quae infra annum XII. cenſebatur. Paulo certe majorem illum ipſius *Quintiliani filio* majori, inde conjicimus, quod *initio* operis in *Marcelli filii* uſum *Inſtitutiones* ſcriptas monuerit; in ſui filii uſum eas ſcriptas non ante Libri IV. (*o*) *Prooemium* monuerit, ſic etiam ibi ut *Marcelli* filium ſuo antepoſuerit. Ita filio ſuo pluſquam (*p*) *novenni* major *Marcelli* filius X. certe ſaltem aetatis annum attigerit neceſſe eſt. Nondum *majorem* illam *Pueritiam* ingreſſus qua *Rhetoribus* tradi in diſciplinam ſolebant. Et filium *Marcelli* adhuc *Puerum* memorat *Statius*:

(*r*) *Surge*

(*d*) Prooem. L. I. p. 3, 4. c. 4. p. 19. L. X. c. 1. p. 454. 460. L. XII. c. 2. p. 546, 547. (*e*) L. X. p. 460. 465 (*f*) L. II. c. 15. p. 94. L. VIII. c. 4. p. 370. L. XI. c. 1. p. 491. (*g*) L. XI. c. 1. p. 494. L. XII. c. 2. p. 546. (*h*) L. XI. c. 1. p. 494. (*i*) L. XII. c. 2. p. 546. (*k*) *Gell.* Noct. Att. L. II. c. 18. (*l*) L. IV. Sylv. 4. v. 45. (*m*) ibid. x. 64, 65. (*n*) *Quint.* Prooem. L. I. p. 2. (*o*) p. 160. (*p*) *Jam decimum aetatis annum ingreſſus.* *Quint.* L. VI. Prooem. p. 262.

(r) Surge agedum, juvenemque puer deprende parentem
Stemmate materno felix, virtute paterna.
Jam te blanda ſinu Tyrio ſibi gloria felix
Educat & cunctas gaudet ſpondere curules.

Jam certe *toga virili* minorem illum fortaſſe innuit cum *Puerum* illum appellat, ſi quidem locutus fuerit, pro cenſu *Romano*, moribuſque, *accurate*. Fieri tamen potuit ut ſenſu paulo laxiori uſurpaverit *Statius*. *Sinu* enim illo *Tyrio* qui *cunctas curules* ſellas ſpondebat, *latum* fortaſſe *clavum* intellexit qui aditum patefacere ſolebat ad omnes honores *Senatorios*. Ea ſi mens illius fuerit, ſic *togam virilem* jam *nuper ſumtam* à *Puero* illo *Marcelli* innuerit *Statius*. Pro lege ſcilicet *Auguſti*, qua *liberis Senatorum*, *quo celerius Reip. aſſueſcerent*, *protinus virilem togam*, *latum clavum induere*, *& Curiae intereſſe permiſſum* teſtatur (s) *Suetonius*. Haec *Statius* menſe *Julio* anni quo XVII. Conſulatum ſuſcepit *Domitianus*, Aerae noſtrae XCV. Et quidem pro calculis noſtris ſatis accurate. Qui enim anno XCII. quo *Inſtitutiones* coepit *Quintilianus*, annum abſolverat *aetatis* duntaxat X. XIV. abſolvere non potuit ante annum XCVI. Ita nimirum ſi *Pueri* voce *Statius* uſus fuerit *accurate*. Quod ſi *laxius* illam intellexerit, & *togam Puer* ille cum *lato clavo* ſuſceperit ante menſem *Julium* anni XCV. ſic etiam ante menſem *Julium* anni XCII. annum aetatis XI. abſolverit, *duodecenni* tamen *minor*, & *minoribus* adeo *Pueris* accenſendus, ne quidem ita filio *Quintiliani* multo major. Ita quidem haec invicem cohaerent, ut error, ſi quis tamen ſit, magnus certe eſſe non poſſit. Convenit praeterea quod *Marcellum* ipſum eodem illo annò XCV. (t) *forma egregium*, & (u) *juvenes annos* habentem, ipſumque adeo (x) *juvenem* memoret *Statius*. Proinde infra annum aetatis XXXV. Et tamen (y) *faſcibus* ejus *ſubtextam* dicit *curam* viae *Latinae obliquae*. *Faſces* illi, ſi *Conſulares* fuerint, ſic annum ſuperarit oportet *aetatis* XXXIII. Sic annum egerit *aetatis* vel XXXIV. vel XXXV. *natus* proinde anno Aerae noſtrae *Chriſtianae* vel LIX. vel LX. Ita *filio* ſuo major eſſe non potuit annis vel XX. vel XXI. ducta nimirum uxore *Pueri matre* anno *Aetatis* ſuae vel XX. vel XIX. Scio quidem *marium* aetatem nuptiis neceſſariam annorum eſſe XIV. Ita nimirum ut *majorum* ea aetate matrimonia *reſcindi* non poſſent. Alioqui minorum annis XVIII. *virorum* vix unquam legimus *matrimonia*. Haec (z) certe aetas erat *juſtae* & à *Pueris* colendae, ut vidimus, *virilitatis*. Haec aetas *primae lanuginis* Pubertatis *plenae* indicis. Hac denique aetate *filium adoptivum* praecedere oportebat *patrem Adoptivum*, modum nimirum *Patris naturalis* receptiſſimum imitante patre *Adoptivo* & *legitimo*. Sic etiam magnum errorem ne quidem patiuntur rationes noſtrae ſi cum *Marcelli* etiam aetate conferantur. Denique ſi *togam* cum *lato clavo* ſuſceperit anno XCV. *filius Marcelli*, ita certum eſt ante illum annum ſcripſiſſe *Quintilianum* duobus ad minimum annis, cum nondum aetatem illam attigiſſet *filius Marcelli Pueritiae majoris* quae *Rhetorum* eſſet Inſtitutionibus matura. Sic undiquaque veriſimiles conſtabit noſtros eſſe calculos.

XXVIII. Conſtitutis jam illis quae vidimus, hujus Operis *temporibus*, ad rerum ejus aliarum hoc *intervallo* geſtarum tempora ſimiliter conſtituenda pergamus. Pugnat ipſa *temporum* ratio quo

(r) *Stat.* L. IV. Sylv. 4. v. 74. &c. (s) *Suet.* Aug. c. 38. (t) V. 8. (u) V. 45. (x) V. 74. (y) V. 59, 60. (z) Haec ſupra.

minus noſter qui de *cauſis* ſcripſit *corruptae Eloquentiae*, idem Auctor eſſe potuerit Dialogi *de Oratoribus.*

mus. Imprimis vidimus *Quintiliani* Librum de *Cauſis corruptae Eloquentiae* anno Aerae noſtrae LXXXIX. ab eo fuiſſe conſcriptum. Vel inde facile intelligimus verum eſſe non poſſe quod cenſuere Viri nuper Eruditiſſimi, eundem fuiſſe illum *Quintiliani* Librum cum illo quem habemus hodieque *Dialogo de claris Oratoribus.* Hoc quidem certum, Codices *MSS.* omnes non *Quintiliano* noſtro, ſed *Tacito*, Dialogum illum aſſignare. Unde ergo colligunt, refragantibus Manuſcriptis, *Quintiliano* tamen eſſe aſſerendum? Nempe quia ſcripſerat noſter *de cauſis corruptae Eloquentiae*, de eo etiam egerat Argumento Auctor Dialogi. Sed cujuſcunque demum Auctoris ille fuerit Dialogus, vel *temporum* ipſa ratio pugnat quo minus fuerit *Quintiliani.* Ait enim ſe (*a*) Dialogi Auctor, *juvenem admodum* fuiſſe cum *Colloquio* illi intereſſet, quod tamen VI. *Veſpaſiani* anno fuiſſe ſupponit. VI. ille annus à Kalendis *Juliis* anni LXXIV. ad anni LXXV. pertigit Kalendas itidem *Julias*, quo certe tempore annum egit *Quintilianus*, pro noſtris rationibus, aetatis vel XXXII. vel XXXIII. Quae ſane aetas erat illa quidem *juvenilis*, ut jam oſtendimus; non ita tamen ut *admodum juvenis* fuerit aetate illa appellandus. *Initium Juventutis* deſignat vox illa *admodum.* Et quidem *Juventutis* illius, quae proxime *Pueritiam* togamque *praetextam*, pro *Romanis* moribus, exceperit. Illius, inquam, *Juventutis* qua *Oratorum* concionibus ſermonibuſque aderant *juvenes* qui nomen dabant ſtudio *Oratoriae*, quod ſe feciſſe teſtatur Auctor Dialogi de *Oratoribus.* Ait enim ſeſe *M. Aprum* & (*b*) *Julium Secundum, celeberrima tum ingenia fori Romani, non modo in judiciis ſtudioſe audiviſſe, ſed domi quoque & in publico fuiſſe aſſectatum, mira ſtudiorum cupiditate, & quodam ardore juvenili, ut fabulas quoque eorum* (ſic enim domeſtica illorum colloquia appellat) *& diſputationes, & arcana ſemotae dictionis penitus exceperit.* Studia plane narrat illius, pro illorum temporum more, *Juventutis. Taciti* aetati illa conveniunt ad amuſſim. Natum illum putamus anno LIX. Sic anno LXXIV. annum egerit XV. anno LXXV. XVI. quae aetas erat *admodum juvenilis*, qua *Scholas Oratorum* & *Colloquia* frequentabant Adoleſcentes ſtudiis illis imbuendi. Ait praeterea Dialogi Auctor *Julium* illum *Secundum in celeberrimis fuiſſe fori Romani tum ingeniis.* Sic nempe loquitur de *Julio Secundo* quaſi de *alterius*, quam quo vixit ſcripſitque Auctor, *Seculi* ornamento. Aliter de illo noſter (*c*) *Quintilianus: Memini*, (inquit) *narraſſe mihi Julium Secundum, illum aequalem meum, atque à me, ut notum eſt, familiariter amatum, mirae facundiae virum, infinitae tamen curae, quid eſſet ſibi à patruo ſuo dictum.* Vox illa *aequalis Latinis* idem valet quod *Graecis* συνῆλιξ vel ἡλικιώτης, deque *aetate* intelligitur *aequali.* Eorum ſcilicet qui ſimul *Pueri Juveneſque* fuerint; ſimulque *ſtudiis* aetati congruis incubuerint, tam *Puerilibus* nimirum quam etiam *Juvenilibus.* Paucorum admodum diſcrimen illa patiuntur annorum. Non tantum certe ut unus alterum ſtudioſe audiverit, aut *domi* quoque & in *publico* aſſectatus fuerit, aut *fabulas* etiam & *diſputationes* & *arcana ſemotae dictionis* penitus exceperit. Imo *venerabile* fuiſſe *praecedere quatuor annis* teſtatur (*d*) *Juvenalis.* Ita nimirum ut *parem* aliquatenus reverentiam illam agnoſcat quae à *Pueris primae* Juvenum *lanugini* dari ſolebat ac *aetati barbatae.* Utrobique enim pariter *aſſurgebant*, proinde *aliam* illam, nec ſuae aequalem, *aetatem* agnoſcentes. Erat prae-

(*a*) Dialog. c. 1. (*b*) Cap. 2. (*c*) *Quint.* Inſt. L. X. c. 3. p. 473. (*d*) *Juven.* Sat. XIII. v. 54, 55, 56, 57, 58, 59.

Digitized by Google

praeterea laxius *Quintiliano* in ſuo *de cauſis corruptae Eloquentiae* Libro quam ſit illud Dialogi de Oratoribus Argumentum. Egerat enim in illo noſter de *Tropis*, interque illos de *Hyperbole*. Sic enim Librum Inſtitutionum VIII. claudit: *Sed de hoc ſatis, quia eundem locum plenius in eo Libro quo cauſas corruptae Eloquentiae reddebamus, tractavimus.* Tale nihil occurrit in hodierno de *Oratoribus* Dialogo. Sed nec ullus eſt in Dialogo *hiatus*. Polliceri quidem videtur Auctor in fine (*e*) Dialogi plura. Novo tamen *Colloquii* futuro die, nec alio quam ad Dialogi ipſius Argumentum ſpectantia. *Siqua* (inquit *Maternus*) *tibi obſcura in hoc meo ſermone viſa ſunt, de his rurſus conferemus.* Ad *ſecundum* plane *Dialogum* pertinere videbantur illa, quem abſolverit necne Auctor, incertum eſt. Unicum tamen, in utroque *Inſtitutionum* loco, memorat noſter ſuum *de cauſis corruptae Eloquentiae* Librum. Et *continuum*, ut videtur, illum; non autem in forma *Dialogi*. Denique jam oſtendimus Librum illum anno LXXXIX. ſcripſiſſe *Quintilianum*. Nempe anno XIV. vel ad ſummum XV. poſt Colloquium VI. *Veſpaſiani* anno habitum. Qui autem admodum *juvenis* erat tempore *Colloquii*, is annum aetatis XX. ſuperare non potuit, nec adeo annum XXXV. explevisse anno *Domini* LXXXIX. Itaque *juvenem* adhuc fuiſſe oportet qui *juvenis admodum* fuerat VI. *Veſpaſiani*. Sed vero qui *Dialogum* edidit Auctor VI. *Veſpaſiani admodum juvenis*, jam ſane ſe ne quidem *juvenem* fuiſſe innuit cum *Dialogum* ſcriberet ederetque. Neutrum vere de ſe aſſerere potuit utriuſque Operis Auctor. Nec vere *Quintilianus* ſe fuiſſe *juvenem admodum* VI. *Veſpaſiani*. Nec vere rurſus Auctor *Dialogi*, quicunque demum is fuerit, ſe *Juventutem* anno Aerae *Chriſtianae* LXXXIX. *ſuperaviſſe*. Aliarum gentium temporumve ſermo eſt, de quo aliquoties obſervavit *Caſaubonus*, quod κομιδῆ νέους *tricenarios* appellaverint. Noſtra *admodum Juvenis* aetas non νέος *Graecis* habetur, ſed μείρακος ſeu μειρακίς. Haec enim certe *Juventus* quae mox *Pueritiae* ſucceſſit in ſtudiis *Oratoriae*, non alia eſſe potuit quam dixi, ſi ad *Romanas* ſaltem conſuetudines exigatur.

XXIX. Poſtea *uxorem* noſter aliam duxit, ex qua *filiam* ſuſtulit *Tutilii neptem* à (*f*) *Pliniv* juniore diſcipulo memoratam. Et quidem *aetatis ſuae* Rhetoricae Scriptorem à *Quintiliano* commemoratum *Tutilium* dicit (*g*) *Catanaeus*. Sed fefellit virum doctum, niſi ipſe fallor, memoria. *Rutilius* enim ille, non *Tutilius*, eſt, cujus mentio eſt apud *Quintilianum* illo ipſo *Inſtitutionum* loco quo nos retulit *Catanaeus*. Verba noſtri illa ſunt: (*h*) *Scripſit de eadem materia* [Rhetorica ſcilicet] *non pauca Cornificius, aliqua Stertinius, nonnihil pater Gallio: accurate vero priores Gallione Celſus & Lenas, & aetatis noſtrae Virginius, Plinius, Rutilius. Sunt & hodie clari ejuſdem Operis Auctores: qui ſi omnia complexi forent, conſuluiſſent labori meo. Sed parco nominibus viventium.* Vel itaque fefellit memoria, uti dixi, *Catanaeum*; vel pro *Rutilio Tutilium* ille in coaevis exemplaribus repererat. Eſtque ſane literarum illarum mutatio longe facillima, ſi praeſertim literis conciperetur *minuſculis*, ut ſolent plerunque nomina etiam propria concipi in Codicibus Manuſcriptis. Erat ſane illis etiam temporibus, ut è (*i*) *Martiali* conſtat, Rhetor *Tutilius* quam veram eſſe in *Martiali* lectionem lex ipſa *Carminis* evin-

Aliam poſtea *uxorem* duxit *Quintilianus Tutilii* vel *Rutilii* Rhetoris *filiam.*

(*e*) Dialog. c. 42. (*f*) *Plin.* L. VI. Ep. 32. (*g*) In loc. *Plinii.* (*h*) *Quint.* L. III. c. 1. p. 113.
(*i*) *Mart.* L. V. p. 56.

Digitized by Google

evincit. Inde (*k*) *Scriverius Quintilianum* ipſum corrigendum eſſe cenſet. Praeſertim accedente *Plinii* etiam teſtimonio, & *Plinii* in *loco* etiam *Librariorum*. Sic illi ambo, tam *Sciverius* quam *Catanaeus*, quaſi unico duntaxat *Quintiliani* in loco legeretur ille *Rutilius*. Sed *Rutilii* ſaepe meminit (*l*) noſter, quem etiam (*m*) *Lupi* cognomine afficit. In illis omnibus durum eſt ſi Librarius errore ſibi conſtanti atque uniformi deviarit. Fieri ergo poteſt ut illius *Rutilii* filiam uxorem duxerit *Quintilianus*. Erat enim ſane ejuſdem cum *Quintiliano* ipſo Ordinis ſocer ille *Tutilius*, ſeu *Rutilius*. Id nos docet ipſe *Plinius*, cum *filiam* ejus *Nonio Celeri* viro Senatorio nupturam ita à *Quintiliano* patre *inſtitutam* dicit, *ut decebat filiam* (inquit) *tuam*, *Tutilii neptem*. Idem ergo *decor*, eademque dignitas, *Quintiliani* patris avique, ſeu *Tutilii*, ſeu *Rutilii*. Infra *Senatoriam* tamen, & proinde ſponſi *Nonii Celeris*, dignitatem fuiſſe innuit ſatis aperte *Plinius*. *Cum tamen* (inquit) *ſit nuptura honeſtiſſimo viro, Nonio Celeri, cui ratio civilium officiorum neceſſitatem quandam nitoris imponit, debet, ſecundum conditionem mariti, veſte, comitatu, (quibus non quidem augetur dignitas, ornatur tamen) inſtrui.* Hinc illa *Plinio* occaſio, pro mariti futuri dignitate, dotis augendae. *Vir honeſtiſſimus* non alius erat, pro Saeculi illius ſermone, quam *Senatorius*. Et quidem *Senatoriam* ſponſi gentem arguunt tot illi, in coaevis temporum illorum *Faſtis*, *Conſulatus*. Videantur *Faſti* annorum Aerae *Chriſtianae* VIII. XXXIX. vel potius XXXVIII. XCIV. CXXVIII. Arguit etiam neceſſitas illa *nitoris* à ratione civilium officiorum impoſita. Eſt enim ea ipſa (*n*) *ſumtuoſa dignitas* cujus alibi meminit idem *Plinius*. Non alia utique quam *Senatoria*. *Nitor* ille *veſtitus* in *lato* erat praecipue *clavo*; *comitatus* autem in *clientium* ſportulantium ſatellitio atque ſalutationibus. Hos *ſumtus* ſiqui alii à *Senatoriis* facere & *poſſent* & *vellent*; non tamen per Leges *licuit*. Tantum aberat ut neceſſitate aliqua imponente illos facere oportuerit.

Nec *ſocer Quintiliani*, nec *ipſe* adhuc *Senatorius*. Opponuntur enim *Senatoribus Rhetores.*

XXX. Erat ergo tam *Quintilianus* ipſe, quam & *ſocer* illius, dignitate infra *Senatoriam*. Id quod etiam è *Rhetorum*, quo functi fuerant, officio facile colligendum erat. Maximam enim fortunae inconſtantiam cenſuit (*o*) *Juvenalis*, ſi *ex Conſule Rhetor* fieret, aut viceverſa de *Rhetore Conſul*. Sic loquitur ille quaſi altiſſimae infimaeque ſortis haberetur tanta illa mutatio. Idem de gradu Senatus *Praetorio* obſervavit *Plinius*, vel apud illum potius *Valerius Licinianus*. Cum enim eo decideret ut *exul* ſub *Domitiano* de *Senatore*, *Rhetor* de *Oratore* fieret; ſic Declamationis Praefationem eſt exorſus: (*p*) *Quos tibi, fortuna, ludos facis? Facis enim ex profeſſoribus Senatores, ex Senatoribus profeſſores.* Itaque non *Conſularis* modo aut *Praetoria* dignitas immenſum quantum à *Profeſſorio* munere diſtabat; ſed & alia quaelibet, quae quidem eſſet *Senatoria*. Sed diſcrepabant invicem, ut è *Plinio* vidimus, *Rhetor* & *Orator*, *Eloquentia* atque Eloquentiae *profeſſio*. Ita nimirum ut Oratoriae Eloquentiaeque *ſtudium* eſſet, etiam in viro quoque *Senatorio*, honeſtiſſimum. Loci autem *Senatorii* honorem imminuebat, ſi quis *Senator* idem *Rhetor* eſſet. & Rhetoricam *profiteretur*. *Rhetor* appellabatur, qui Scholae publicae praeſidebat. *Profeſſor*, qui Juventutem inſtituendam publice profitebatur. Qui nempe *declamabat* potius quam *orabat*, de *fictitiis* ſcilicet Eloquen-

(*k*) *Scriv.* ad loc. *Martialis.* (*l*) *Quint.* L. III. Inſt. c. 1. p. 113. L. IX. c. 2. p. 411. c. 3. p. 418, 425, 426. (*m*) *Quint.* L. IX. c. 2. p. 411. (*n*) *Plin. Paneg.* (*o*) *Juv.* Sat. VII. v. 197. 198. (*p*) *Plin.* L. IV. Ep. 11.

Digitized by Google

quentiae exercendae Controverſiis (ſic enim appellabant) potius quam de *veris* in *foro*, aut etiam in *Senatu*, cauſis. Non tamen dedignabantur, etiam *Senatores*, *domi* juvenes in ſtudiis *Oratoriae* inſtituere, etiam declamantes *audire*, & ipſi quoque *Declamationibus Praefationibuſqne* praeire. Sic enim *Hirtium* & *Panſam* & *Dolabellam* generum domi docuit *Cicero* jam *Conſularis*. Sic *Quintilianum* noſtrum *Domitius Afer*, qui fuerat antea quam naſceretur noſter, (q) *Conſul* ſub *Calignla*. Sic *Qnintiliano admodum juvene*, inter *Pomponium* & *Senecam* etiam (r) *Praefationibus* tractatum eſt, *an gradus eliminat, apud Accium in Tragoedia dici oportniſſet.* Erat enim *Rhetorum* illa potius, quam *Oratorum*, de re *Grammatica* diſputatio. Et *Praefationes* illae ad *profeſſionem* ſpectabant, ut modo vidimus in cauſa *Valerii Liciniani.* Et quidem erat, cum *Praefationes* illas ederet, jam certe *Senator Seneca.* Revocatus ab exilio (s) *Praetor* deſignatus eſt anno Aerae noſtrae XLIX. cum ne quidem *juvenis* aetatem attigiſſet *Quintilianus.* Qui autem *Praetor* deſignatus eſt, jam olim in *Senatu* fuerit oportet, ante *exilium*, & *honores* etiam geſſerit *Praetura* priores, *Quaeſturam* ſaltem & *Tribunatum*, vel *Aedilitatem.* Scio quidem *locum* inter *Praetorios* per ſaltum aliquando dari ſolitum etiam illis qui honores *Senatorios priores* nullos geſſerant. Sic *Magiis* ſuis datum teſtis eſt (t) *Velleius.* Sic etiam ſaepenumero *Principibus* Imperii *heredibus.* Idque fecerint in civium *Inſtrationibus*, pro arbitratu ſuo etiam aliquando *Cenſores.* Sed rarius id *civibus*, qualis erat *Seneca*, *privatis* conceſſum legimus. Nec quicquam legimus in illius cauſa proprio aliquo jure actum cur factam exiſtimemus *Legis* aliquam *indulgentiam.* Sic porro (ut ad inſtitutum noſtrum redeamus) *M. Aprnm* & *Julium Secundum* audiverat Auctor (u) Dialogi de *Oratoribus.* Et tamen *latum clavum* jam acceperat, ut ex ipſa ejus Oratione conſtat, (x) *Marcus Aper.* Etiam *Qnaeſturam*, *Tribunatum*, & *Praeturam*, qui tamen erant honores *Senatorii.* Sed haec eadem facere *domi* ſuae, aut in domibus, in quibus recitabant, *condnctitiis*, ne quidem *Senatorem* dedecebat *locum* in Senatu obtinentem. In *Schola* autem qui faceret, is *Profeſſor* appellabatur, quo ſenſu vox illa ad vitae artificia extendi ſolebat. Is *Scholaſticus* à Schola cognomen illud adeptus. Eundem autem cum (y) *Scholaſtico Rhetorem* fuiſſe docet Auctor ille Dialogi *de Oratoribus.* Hoc ergo munus erat in viro *Senatorio* minus decorum. Et talis fuerat, cum *Scholae publicae* praeeſſet, *Rhetor* noſter *Quintilianus.*

XXXI. Non tamen illud obſtabat quo minus *nuptias filia* ejus conſequeretur *Senatorias.* Nec enim *infamis* erat ipſa illa *Rhetorices profeſſio*, quamvis *inferiori* loco haberetur prae dignitate *Senatoria.* Imo liberalia illa ſtudia maximi faciebant etiam *Senatores* qui non *cenſus* illius externive, qui in *Senatore* neceſſarius erat, *ſplendoris* rationem ſolam habendam eſſe cenſerent. Inde *Qnintilianum* noſtrum *modicum facultatibus, animo* tamen *beatiſſimum* praedicat diſcipulus *Plinius.* Eo nimirum ſenſu *beatiſſimum* quo *vetulam* divitem *beatam* appellat (z) *Juvenalis*, pro coaevo illorum temporum ſermone. Itaque qui ſtudia illa magni faciebant *Senatores*, ne quidem conditiones *Eruditorum* aſpernabantur. Ita *Pompeius Julianus Provinciae princeps inter altiſſimas* [nuptiarum ſcilicet] *conditiones, generum non honoribus principem, ſed ſapientia, elegit Euphratem*, teſte (a) *Plinio*, Philoſo-

Non tamen illud obſtabat quo minus *nuptias filia* ejus conſequeretur *Senatorias.*

(q) *Dio.* L. LIX. (r) *Quint.* Inſt. L. VIII. c. 3. p. 358. (s) *Tacit.* Ann. XII. c. 8. (t) *Vell.* L. II. c. 16. (u) Dialog. c. 2. (x) Cap. 7. (y) Cap. 35. (z) *Juv.* Sat. I. v. 39. (a) *Plin.* L. I. Ep. 10.

loſophum. Sic etiam *Quintiliani* è priori matrimonio (*b*) *filium* heredem *adoptaverat* pater *Conſularis*, *generum* etiam deſignaverat avunculus *Praetor*. Non ergo eſt quod miremur *filiae* ejus conditionem tam honeſtam, cum jam majori haberetur in pretio, eſſetque indies in Eloquentiae fama celebrior; cum jam *diſcipulos* ſuos haberet, adulta nimirum aetate, *Senatores*.

Secundam illam *uxorem* An. XCIV. duxit, *filiam* autem An. XCV. ſuſcepit *Quintilianus*.

XXXII. *Tempus* autem novi hujus matrimonii è *filiae*, ni fallor, *aetate* colligemus. Eam aetate *nubili* fuiſſe veriſimillimum eſt, cum *dotis* illam acceſſionem offerret *Plinius*. Scio quidem *ſponſalia* fuiſſe illis temporibus frequentiſſima liberorum etiam *impuberum*. Vix tamen, ut opinor, niſi *ambo* fuiſſent *impuberes*, tam *ſponſus* nimirum quam *ſponſa*. Atqui *Novi Celeris* ſponſi *aetatem adultam*, ut puto, arguunt *civilia* illa *officia* quae *neceſſitatem nitoris* illi *imponebant*. Arguit etiam *dotis* fortaſſe conſtitutio, matrimonii *mox futuri* magis propria quam *ſponſalium*. Nec vero è *priori* matrimonio natam exinde colligimus, quod exſtinctis duobus, quos dixi, *filiis* deinde ne quidem *patrimonii* ſui (*c*) *heredem* ſupereſſe queratur *Quintilianus*. Exinde etiam quod *puellam* illam appellet *Plinius*. Non tamen inde quod *puella* fuerit, *impuberem* fuiſſe oportebat. Etiam annis *Pubertati proximis* manſit tamen, pro coaevo illorum temporum ſermone, nomen *aetatis Puellaris*. Sic ipſe *Quintilianus* uxorem ſuam *priorem*, quae annum XIX. attigerat, *aetate* (*d*) *puellari* fuiſſe dicit, ſuae *comparata*. Cum ſuae *comparatam* aetatem illam *puellarem* appellat, majorem illam *recepta* aetatis *Puellaris* ſignificatione, nec *multo* tamen majorem, agnoſcit. Sic itidem de *uxore* ſua coaevus *Quintiliano*, minor tamen, (*e*) *Plinius*: abortum feciſſe, *dum ſe praegnantem eſſe puellariter neſciret*. Quod ſi aetate *nubili* fuerit filia *Quintiliani*, cum *dotem* illam donaret *Plinius*, annum certe *aetatis* XII. exegerit oportet, limitem nimirum *Romanae*, in *foemineo* ſexu, *Pubertatis*. *Plinius* autem, poſt annum *Domini* CVII. quo Libros illos Epiſtolarum collegit, ediditque, ſcribere illa non potuit. Antea potuit, nec multo tamen. Rara enim admodum, ſiqua fortaſſe ulla, hic apparent, quae ſcripſit ante caedem *Domitiani*. Eſto ergo. *Duodecennis* fuerit *filia* illa *Quintiliani* ipſo illo anno quo Epiſtolam illam ſcripſit ediditque *Plinius*. Ita natam illam fuiſſe oportuit anno Aerae noſtrae XCV. Nec adeo *nubere* mater illius potuit ante annum XCIV. ut haec illius *primogenita* fuiſſet. *Aeſtate* enim anni CVII. in receſſu *Laurentino*, Libros priores Epiſtolarum octo collegit *Plinius* emiſitque. Itaque antea jam *Epiſtolam* illam *ſcripſerat*, adeoque antea XII. aetatis annum impleverat filia *Quintiliani*. Vix autem ante annum XCIV. fieri potuit ut *novam* illam *uxorem* duxerit *Quintilianus*. Ita enim Libri VI. initio ſcribit quaſi nec *heredem* haberet, nec vel *ſpem heredis*. Non ita certe ſcripturus ſi de novo aliquo *matrimonio* cogitaſſet. (*f*) *Nos* (inquit) *miſeri*, *ſicut facultates patrimonii noſtri*, *ita hoc opus*, *aliis praeparamus*, *aliis relinquemus*. Nondum ergo anno, pro noſtris rationibus, XCII. jam affecto, de alia uxore egerat, cum tamen jam ultra triennium à prioris uxoris morte effluxiſſet. Inde connixis viribus in hoc *Inſtitutionum* opus incubuit, dum ad finem illud perduxiſſet, quod ineunte anno XCIV. factum exiſtimamus. Tum demum otium erat cogitandi de novo illo *matrimonio*. Adeoque arcte invicem cohaerent haec omnia,

(*b*) *Quint.* L. VI. Inſt. Prooem. p. 262. (*c*) *Quint.* Prooem. L. VI. fin. p. 263. (*d*) *Quint.* ib. (*e*) *Plin.* L. VIII. Ep. 10. (*f*) Prooem. L. VI. fin. p. 263.

omnia, ut longe me à vero *Matrimonii* hujus *tempore* abeſſe non exiſtimem. *Orbam* vero *Patre* hanc uxorem *Quintilianus* duxerit neceſſe eſt, ſi quidem *filia* fuerit *Tutilii*. *Tutilium* enim ſuae aetatis Scriptoribus accenſet ipſe *Quintilianus*, (ſi quidem idem ille cum *Rutilio*) qua *vivis etiamnum*, cum illa commentaretur ipſe, Scriptoribus opponebantur. Haec ille Libro Operis tettio. Unde colligimus ante annum XCII. fuiſſe defunctum. Eoque *ordine* recenſet illos *aetatis ſuae* Scriptores, *Virginium* [Rhetorem nimirum] *Plinium* & *Tutilium*. Si quidem vero *obitnum* ordine, ſic omnium *ultimum* neceſſe erit deceſſiſſe *Tutilium*. Atqui *Plinium* (majorem ſcilicet, quem habuit in animo *Quintilianus*) anno (*g*) LXXIX. exceſſiſſe probavimus. Itaque *medio* illo ſpatio deceſſerit *Tutilius* inter anni LXXIX. diem *Augusti* menſis XXIV. & annum XCII. Et *filiam* tamen anno XCIV. *nubilem* reliquit, *puberem* ſcilicet, adeoque ad minimum *duodecennem*. Si *virginem* duxerit, *Quintilianum* ipſum infra annum LX. fuiſſe neceſſe eſt. Id enim *probri* loco *Ciceroni* objectum ipſe narrat quod (*h*) *ſexagenarius Popiliam virginem* duxiſſet. Recte & illud, pro noſtris hypotheſibus, quae illum *quinquagenario* propiorem faciunt quam *ſexagenario*.

XXXIII. Ita vitam *Quintiliani* ad annum uſque CVII. Aerae noſtrae *Chriſtianae* produximus, quo illam de *filiae* nuptiis Epiſtolam ſcripſit *Plinius* diſcipulus. Nimirum ultra annum Climactericum magnum tot viris maximis, pro veterum ſententia, fatalem. Quouſque poſtea vixerit, in tanta veterum monimentorum inopia, ſtatuere difficile eſt. Haec certe ultima illius eſt mentio, quae quidem hodieque exſtat, indubia prorſus, fideique exploratae. Nihil ultra conſtat, ni locum conjecturis concedamus atque ratiociniis. Suſpicor tamen illum *Plinio* diſcipulo fuiſſe ſuperſtitem, imo *Hadriani* etiam *Imperium* attigiſſe. Si quidem antea mortuus fuiſſet quam *Plinius* è *Seceſſu* in Provinciam diſcederet, vix, puto, hoc tacuiſſet ipſe *Plinius*. Multos ille coaevorum Epiſtolis, cum defungerentur, ornavit: (*i*) *Virginium Rufum*, (*k*) *Corellium*, (*l*) *Saturninum*, (*m*) *Martialem* Poetam, ipſum, quem contemnit, (*n*) *Regulum*. Etiam captavit undequaque Epiſtolarum Argumenta, in *otio* praeſertim illo & *ſeceſſu* ſtudiis gratiſſimo. Solumne praetermiſſurus, quem maximo in honore habuit, praeceptorem *Quintilianum*? Solumne illum qui *ſtyli* oſtentandi uberrimum praebiturus erat Argumentum *ſtyli* ipſe oſtentator jactantiſſimus? Praeſertim jam gliſcente indies *Epiſtolarum fama*, cum jam *memoriae* cauſa cuperet Epiſtolis *Plinianis* inſeri (*o*) *Geminius*; parentationem certe inferiaſque negare non potuit memoriae *Praeceptoris* longe chariſſimi. Proinde annum illum *ſeceſſus Pliniani* CVII. ſuperaviſſe noſtrum eſt ſane veriſimillimum.

Superſtes erat, & exiſtimo, *Plinio* diſcipulo Praeceptor *Quintilianus*.

XXXIV. Quod vero illum ad *Hadriani* etiam tempora pertigiſſe cenſeam, ex *ornamentis* quibus tandem honeſtatus eſt *Conſularibus* elicio. Illum certe *Principis* fuiſſe *Praeceptorem*, eoque nomine inſignibus *Conſularibus* ornatum, tradit (*p*) *Auſonius*. Erat, fateor, poſt abdicatum officium *docendi* publicum, cura *nepotum* è *ſorore* à *Domitiano* illi demandata. Certum hoc ex ipſo (*q*) *Quintiliano*. Horum nomine *ornamenta Conſularia* illi decreta fuiſſe aliquando ſuſpicabar. Sic (*r*) *Ver-*

Quintilianus ornamentis *Conſularibus* inſignitus. Si quidem à *Domitiano*, anno Aer.

(*g*) Ann. *Plinian.* (*h*) *Quint.* L. VI. c. 3, 4. p. 289. (*i*) L. II. Ep. 1. L. IX. Ep. 19. (*k*) L. I. Ep. 12. (*l*) L. V. Ep. 7. (*m*) L. III. Ep. 21. (*n*) L. VI. Ep. 2. (*o*) L. IX. Ep. 11. (*p*) *Auſon.* Gratiar. Act. ad *Gratian.* p. 712. (*q*) *Quint.* Pr. L. IV. (*r*) *Suet.* Grammat. c. 17.

Chriſt. XCII. rium Flaccum è Schola in Palatium ad nepotes ejus erudiendos tranſtulerat Auguſtus. Ea tamen conditione ut ne quem amplius poſtea diſcipulum reciperet. Ad eundem plane modum quo Quintilianum noſtrum Schola publica defunctum ſuis è ſorore nepotibus imbuendis praefecit Domitianus. Et viginti annorum in munere docendi publico factis ſtipendiis vicariam dignitatem poſtea emeriti loco decreverunt (s) Theodoſius junior & Valentinianus Caeſar anno Aerae noſtrae CCCCXXV. Suſpicabar legem illam à priorum temporum exemplis emanaſſe quibus Profeſſoribus publicis emeritis aut Principum inſtitutoribus, honores plerunque decerni ſolebant. Inde colligebam Conſularium ornamentorum tempus vel à fine viceſimi in Schola publica Quintiliani ſtipendii, vel à nepotum illa Domitiani inſtitutione eſſe arceſſendum. Atque ea me in ſententia magis confirmabat, quod per Clementem Conſularia illa ornamenta ſortitum noſtrum teſtetur Auſonius. Erant quidem ſub Domitiano duo Clementes in Domitiani gratia celebres, Arretinus alius, alius ex eadem qua Domitianus ipſe, gente Flavius, Domitiani è Veſpaſiani patris fratre Flavio Sabino à Vitellianis interfecto patruelis. Solus autem in hac cauſa locum habere potuit Clemens ille poſterior Flavius. Duxit enim ille ipſam illam Domitiani ſororem cujus noſter meminit Quintilianus, ut nos docet in Apollonii vita (t) Philoſtratus. Imo ipſos illos ex ea filios ſuſtulit quorum ſtudiis Quintilianus à Domitiano praefectus eſt. Ipſos enim illos Flavii Clementis filios etiam tum parvulos ſucceſſores palam deſtinaviſſe, & aboluto priori nomine, alterum Veſpaſianum appellari juſſiſſe, alterum Domitianum teſtatur (u) Suetonius. Ad adoptionem plane ſpectare videbatur nominum illa mutatio. Ita nimirum ut in illius familiam tranſituri viderentur qui nova illis nomina impoſuerat. Ita Caeſares fuiſſent & filii Auguſti in numis appellandi quos palam Domitianus ſucceſſores deſtinaverat, ſimileſque adeo illis de quibus loquitur Auſonius. Sic fuerit illorum inſtitutor, pro eorum, de quibus ille loquitur, exemplo honore aliquo publico remunerandus. Sic recte Clemens illorum pater Conſularia illa ornamenta Praeceptori filiorum impetrarit. Is, inquam, potius quam Domitianus ipſe, quod nondum plena peracta eſſet adoptio, nec adeo è poteſtate ejus in Domitiani Sacra domeſtica pueri migraverant. Eo etiam ſpectare potuit majoris Quintiliani filii à viro Conſulari adoptio, & quod Praetorio jam avunculo gener fuerit deſignatus. Nec diu ante pueri obitum fuiſſe ambos illos ejuſdem honores è patris Quintiliani teſtimonio facile colligitur. Tum vero admodum opportuni fuiſſent, patre jam Conſularia ornamenta ſortito, parem nimirum honorem cum viris Praetoriis atque Conſularibus. Hic ergo Clemens ſi Conſularia illa ornamenta Quintiliano noſtro impetraverit, à vero tempore quo fuerint impetrata longe aberrare non poterimus. Clementem illum tantum non in ipſo ejus Conſulatu Domitianum interemiſſe docet Suetonius. Si quidem de menſibus loquitur quibus Conſulatum ipſum geſſerit, ſic anni XCV. menſe Martio ineunte caeſus fuerit Clemens, nec potuit adeo poſt illum ipſum menſem Conſularia ornamenta conſequi Quintilianus. Sed nec antea illa conſequi idem potuit quam ſtudiis puerorum praeficeretur, quod factum anno, pro noſtris rationibus XCII. Sic medio illo ſpatio inter annum XCII. & XCV. concludi oportebit Quintiliani noſtri ornamenta illa Conſularia, ſi quidem illa, & propter pueros illos, & illo impetrante Clemente, fuerit conſecutus. Imo ipſo illo anno XCII. quo pueris

(s) Cod. L. XII. Tit. 15. (t) Philoſtrat. L. VIII. vit. Apollonii. (u) Suet. Dom. c. 15.

pueris Praeceptor datus eſt, ſi haec patris *ornamenta Conſularia* in cauſa fuerint cur *filium Quintiliani* pater *Conſularis* adoptaverit, & *generum* eundem *Praetorius avunculus* deſignaverit. *Nuper* enim, cum moreretur, *Conſulari adoptione ad omnium ſpes bonorum patris admotum*, teſtis eſt de filio *Quintilianus* ipſe pater. Satis nimirum commode inter Libri IV. *Inſtitutionum* & VI. initia.

Non tamen propter illos *Domitiani nepotes*, ſed propter *Auguſtum* aliquem cujus *Praeceptor* fuerit, *Quintilianus ornamenta* illa *Conſularia* conſecutus eſt.

XXXV. Sic equidem hunc *Quintiliani honorem* diſponendum eſſe crederem, ſi horum *puerorum* cauſa illum, & hoc *Clemente* impetrante, fuiſſet conſecutus. Potius tamen eo propendeo, ut propter *Hadrianum*, eoque adeo *Imperante*, *ornamenta* illa noſter acceperit. De *Auguſtorum* enim *praeceptoribus*, qualis ipſe fuerat *Auguſti Gratiani*, loquitur *Auſonius*. *An tu* (inquit) *ſolus praeceptor Auguſti? Immo ego cum multis conjunctus officio, ſed cum pauciſſimis ſecretus exemplo.* Proinde *Auguſtorum* duntaxat *praeceptores* in ſequentibus commemorat. Pergite deinde: *Nolo Conſtantini temporum taxare collegas: Caeſares docebantur.* Hic palam oſtendit, ita ſibi conſilium eſſe ſolos *Auguſtos*, *Auguſtorumque Praeceptores* recenſendi, ut ne quidem *Caeſarum* praeceptores memorare vellet. Et fuit quidem *Auguſti Neronis* Praeceptor *Seneca*. Et *Auguſti* magiſtrum *Frontonem Marci* appellat ipſe *Auſonius*. Unicus eſt de quo ulla poſſit eſſe ſuſpicio *Auguſtuſne* fuerit, *Maximinus* junior, ſeu potius *Maximus*, (ſic enim illum appellant coaevi *nummi*) *Maximini Thracis* filius cujus praeceptorem *Titianum* hic adducit *Auſonius*. Sunt tamen etiam in illius numis argumenta *Auguſtum* illum à Patre tandem fuiſſe appellatum. PIETAS AUG. in averſa parte legitur apud Cl. (x) *Begerum* è Theſauro *Palatino*. Et VICTORIA AUGUSTORUM in uno, VICTORIA AUG. in alio numo apud Cl. *Mediobarbum*. Itaque pro *Auguſti* Magiſtro *Quintilianum* noſtrum habuit *Auſonius*, quo titulo ipſe etiam alibi ſaepe gloriatur. Atqui tantum abeſt ut *Auguſti* fuerint *Domitiani* illi *nepotes*, ut ne quidem ullos illorum *numos* habeamus qui vel *Caeſares* illos, vel *Auguſti filios* agnoſcant. Imo *nepotes* illos non *filios Domitiani* appellat ipſe *Quintilianus*. Inde colligitur, cum Librum IV. ipſe ſcriberet, cum *ſtudiis* illorum praeficeretur, nondum illos à *Domitiano* fuiſſe *adoptatos*. Nulla prorſus illorum occurrit, poſt *caedem Domitiani*, in Hiſtoria mentio, quae tamen merito expectanda erat ſi *publico* aliquo *titulo* illos *Domitianus* inſigniviſſet. Ad cauſam ergo quam egit *Auſonius*, nihil plane faciebat *nepotum Domitiani* illud *Magiſterium*.

Auguſtus ille vix alius eſſe potuit quam *Hadrianus*.

XXXVI. Quod ſi ab *Auguſto* aliquo diſcipulo *Conſularibus ornamentis* inſignitus fuerit noſter, quaerendum deinde erat, quis ille eſſe potuerit. *Domitianum* certe ſi inſtituiſſet, vix tacuiſſet ipſe *Quintilianus*, cum de honore illo loquitur quo *nepotum* curae ipſe ab eo fuiſſet admotus. Majoris enim gloriae fuiſſet ſi *Auguſtum* ipſum docuiſſet quam ſi *filios Auguſti*. Succeſſit *Nerva Quintiliano* ipſo aetate *major*, ne *diſcipulus* eſſe poſſet. *Trajanus* annos *Oratoriae* dari ſolitos in *caſtris* egit, ut (y) alibi oſtendimus. Imo *expertem* illum *bonarum artium* & *ignarum* fatetur *Dio*, adeo nimirum à *Quintiliani diſciplina* alienum, ut nec alium aliquem *Oratoriae Magiſtrum* habuerit. Proinde ſupereſt ſolus *Hadrianus* cujus *Magiſter* eſſe potuit ſi quidem *Auguſtum* ille *diſcipulum* habuerit. Et quidem illum conſtat artium *liberalium omnium* fuiſſe peritiſſimum. Erat praeterea *Hadrianus Romae*, cum *Scholam* abdicaret *Quintilianus*, & *aetate* etiam illa quae

(x) *Beger.* num. 51. (y) Prael. IV. ad *Spart.* Adrian. §. 5.

Rhetoribus dare operam ſolebat. Anni enim LXXXVIII. fine annum aetatis egit XIII. jam *pueris grandioribus* accenſendus quos apud *Rhetoras* ſtuduiſſe jam probavimus. Nec antea *Roma* in *patriam* conceſſit quam juſtam *pueri* aetatem penitus expleviſſet, ſumſiſſetque togam *virilem*. Potuit ergo euſque *Quintilianum* docentem audire, ſed *privatus* adhuc, & ne *ſpei* quidem *Imperatoriae*, cum *ſpem* adhuc nullam *Imperii* concepiſſet vel *Trajanus* ejus avunculus. Ut tamen *Quintilianum* in *Schola* docentem non audiviſſet *Hadrianus*, cum operam ille ſtudiis *Rhetoricis* nondum daret; aliud nihilominus tempus erat quo ſe *Oratoriae* addixerit, & quo *Quintiliani* diſciplinam ſaltem *domeſticam* ſatis commode habere potuerit. Quaeſtor *Hadrianus* anno CI. *cum Orationem Imperatoris in Senatu agreſtius pronuncians riſus eſſet, uſque ad ſummam peritiam & facundiam Latinis operam dedit*, inquit in vita (z) *Spartianus*. Hoc autem ipſo tempore *Quintilianum* adhuc *Romae* fuiſſe è *Plinio* juniore conſtat. Eundem poſtea jam *principem profeſſores omnes* (in illis etiam *Rhetoras*) *& honoraviſſe, & divites feciſſe* idem docet (a) *Spartianus*. Vix eſt quod dubitemus quin hoc numero fuerit, ſi quidem adhuc in *vivis* eſſet, noſter *Quintilianus*. *Profeſſor* ille nimirum olim *publicus*, & *publico* etiam *ſtipendio*. Imo honorem illum *ornamentorum Conſularium* habuiſſe jam docuit *Auſonius*. *Juvenalis* etiam (b) *divitem* agnoſcit, & *fato* potius cuidam imputat quam ſtudio *Rhetorices*. Sic enim ille:

Unde igitur tot
Quintilianus habet ſaltus? exempla novorum
Fatorum tranſi: felix & pulcer & acer:
Felix & ſapiens, & nobilis, & generoſus
Adpoſitam nigrae Lunam ſubtexit alutae.

Cum *divitiis* hic & *nobilitatem felici* tribuit, & quidem *Senatoriam*. Illorum enim erant *Lunulae* illae calceis adſutae. Inde *patriciam Lunam* illam appellat (c) *Statius*. Nec certe propter gentes *Patricias* proprie ſic dictas, quae erant *Senatorum* ſub *Romulo*, ſed quod *Senatorum* propria eſſet qui *Patres conſcripti*, etiam *minorum gentium* appellabantur. Innuit etiam poſtea *nobilitatem Conſularem* verbis illis:

(d) *Si fortuna volet, fies de Rhetore Conſul;*
Si volet haec eadem fies de Conſule Rhetor.

Haec ſane cum *Quintiliani* cauſa dicat, vix eſt quin *Quintilianum* talem oſtendant, è *Rhetore* nimirum *nobilem*, *Senatorium*, *Conſularem*; & quidem illis *divitiis* inſtructum quae eſſent etiam ad cenſum *Senatorium* neceſſariae. Jam enim olim ante haec *Quintiliani* tempora ad locum in *Senatu* capiendum neceſſarius erat, praeter *natales*, etiam *cenſus Senatorius*. Is erat, his *Quintiliani* temporibus, teſte (d) *Juvenale*, *triplex equeſtris*, qui cum *quadringenti* eſſet *ſeſtertium*, *Senatorius* proinde valebat *duodecies HS*. Et quidem ab ultimis *Auguſti* temporibus. Auxit enim ille veterem *Senatorum cenſum* nunc ad *decies*, tandem vero ad *duodecies ſeſtertium*, ut è (e) *Dione* colligitur & (f) *Plutarcho*, ſuffragante etiam in cenſu ſeſtertium duodecies (g) *Suetonio*. Itaque hanc ſummam explere illum oporte-

(z) *Spart.* Adr. c.3. (a) *Spart.* ib. c.16. (b) *Juv.* Sat. VII. v.188, 189, 190, 191, 192. (c) *Sat.* L. V. Sylv.2. v.28. (d) Ib. v.197.198. (d) *Juven.* Sat. XIV. v.326. (e) *Dio.* L. LV. (f) *Plutarch.* Anton. (g) *Suet.* Aug. c.41.

Digitized by Google

oportebat qui locum in *Senatu* tenere vellet. Neceſſarium ſane ad *ſumtuoſam* illam, quam appellat *Plinius*, *dignitatem* cum decore ſuſtinendam. Inde factum ut quos vellent in *Senatum* adlegere, iis, ſi aliunde non ſuppeteret, *cenſum* auxerint ipſi etiam *Augusti*. Praeivit *Auguſtus* ipſe primus qui cum *cenſum*, pro eo quo dixi modo, ampliaſſet, (*h*) *ſupplevit non habentibus*. Secutus eſt *Auguſtum* (*i*) *Tiberius*. Inde in exemplum tranſiit apud ſucceſſores. Alioqui oneroſus futurus erat, nec adeo expetendus *ordo* etiam *ampliſſimus* ſi deeſſent *expenſae*. Inde *Propertium Celerem* virum *Praetorium veniam ordinis ob paupertatem petiiſſe* dicit (*k*) *Tacitus*. Inde *Tribunatus*, ſi deeſſent candidati, *Senatores* ex *equitibus* creavit *Auguſtus*, ea tamen lege, (*l*) *ut poteſtate tranſacta*, *in utro vellent ordine manerent*. Quoties nimirum metueretur gradus *Senatorius* propter *expenſas*. Inde denique toties legimus, etiam apud *juniores Auguſtos*, decretos *honores* cum *ſumtibus*. Proinde non eſt quod dubitemus, quicunque demum *ornamenta* illa *Conſularia Quintiliano* noſtro decrevit *Auguſtus*, eundem etiam *divitias* honori ſuſtinendo pares illi decreviſſe. Erant quidem *ornamenta* illa *Conſularia Conſulatu* ipſo nonnihil inferiora. Proinde *honeſtamenta nominis potius quam inſignia poteſtatis* viſa teſtatur *Auſonius*. Inde (*m*) *Conſularia ornamenta Praetoriis* etiam viris conceſſit *Julius*. Et, cum *Conſulatum* ipſum dare gravaretur, *Conſularia* tamen (*n*) *ornamenta Claudio* detulit *Auguſtus*. Imo *Procuratoribus* ſuis *ducenariis Conſularia ornamenta* indulſit ipſe *Claudius*. Rei tamen ipſius vicem ſupplebant illa *ornamenta*, pariter ut ſupplebant triumphi juſti locum *ornamenta triumphalia*. Proinde non eſt quod dubitemus quin & *Conſulatus* loco fuerint *ornamenta* etiam *Conſularia*. Honor proinde *Senatorius*, ſumtuumque adeo *Senatoriorum*, qui *vicem* geſſit *honoris* in *Senatu ſummi*. *Jura* certe habuit *Conſularia*, ſi minus *ſententiae* inter *Conſulares* in *Senatu* dicendae, at ſaltem *trabeae Conſularis* atque *clientelae*. Illa certe ad minimum *jura* quae *ſumtus* exigerent. Atqui certum eſt ita nondum *Domitiano* Imperante, ut ne quidem cum ſcriberet *Plinius* diſcipulus ſub *Trajano*, *Quintiliano* noſtro *divitias* fuiſſe *Senatorias*. *Modicum facultatibus ſcio*, inquit ille ipſe (*o*) *Plinius*. Prae cenſu ſcilicet *Senatorio*. De *filiae* enim ibi *nuptiis* agit *Senatoriis*.

XXXVII. Sed vero *Juvenalem* ſcripſiſſe ante *Plinium* recepta eſt, fateor, etiam apud *Eruditos*, opinio. Inde nimirum oriunda quod *irati hiſtrionis exulem* illum appellet *Sidonius Apollinaris*. *Iratum* illum *hiſtrionem Paridem* intelligunt. & quidem *poſteriorem* illum *Paridem* propter *Adulterium* cum *Domitia* occiſum à *Domitiano*. Ab illo credunt *Parido*, propter paucos quoſdam *Satyrae*, quibus illum perſtrinxerit, *verſus* pulſum fuiſſe in exilium *Juvenalem*, *miſſum* nimirum *per ſpeciem honoris ad praefecturam cohortis in extrema parte tendentis Aegypti*. Inde nunquam *rediiſſe*, verum *intra breviſſimum tempus angore & taedio periiſſe*. Haec ſi vera eſſent, ſic ante *repudium Domitiae*, quo tempore *Paris* occiſus eſt, oportuit ſcripſiſſe *Juvenalem*. Aliquot certe annis ante *conſecrationem Juliae*, quae anno periit, ut vidimus, Aerae noſtrae XCI. multis certe ante finem *Domitiani* annis, cui adeo ipſe *ſuperſtes* eſſe non potuit. Ita *periiſſe* neceſſe erat, antea quam ſcriberet *Plinius*, tantas illas *Quintiliani divitias*. Quo tandem, quaeſo, illius *merito*?

Non ſibi conſtat recepta illa opinio, quòd ſub *Domitiano* ſcripſerit, & a *Parido* actus ſit in exilium *Juvenalis*.

(*h*) *Suet.* Aug. ib. (*i*) *Tacit.* Ann. I. c. 75. (*k*) *Tacit.* ib. (*l*) *Suet.* Aug. c. 40. (*m*) *Suet.* Jul. c. 76. (*n*) *Suet.* Claud. c. 5. (*o*) *Plin.* L. VI. Ep. 32.

Digitized by Google

rito? Quo etiam *infeſto Principe*, cum *Domitiani* gratia eſſet florentiſſimus? Ubinam ergo *beatitudo* ejus illa quam adeo in illo celebravit diſcipulus *Plinius*? Mirum eſt profectò nondum vidiſſe Eruditos quam haec omnia inepte invicem cohaereant. Atqui illud ipſum ſuſpectam hanc ſententiam facere potuit, quod longe veriſimilius eſt à *modicis* illis *facultatibus* quas memorat *Plinius* ad *divitias* noſtrum (quarum meminit *Juvenalis*) aſcendiſſe, quam viceverſa illum à *divitiis* ad *modicas facultates* recidiſſe. Ita certe cum nullo prorſus inſigni infortunio notatum obſervarunt veteres.

Ne *Veterum* quidem hic hallucinantium teſtimonia ſatis ipſa ſibi conſentiunt.

XXXVIII. Sed miri ſunt in hac univerſa cauſa tam recentiorum quam etiam veterum errores: *Paridem* illum *ſeniorem* intelligunt *vitae Juvenalis* Auctor Anonymus, & vetus ille quem habemus *Juvenalis interpres*, *Claudii* nimirum *Neronis* libertum à Patrono ipſo, ut teſtanrur (*p*) *Dio* & (*q*) *Suetonius*, interfectum. Proinde ad *Neroniana* tempora illa refert *Scholiaſtes* in quibus *Paridis* mentionem fecit *Juvenalis*. Ita *Domitiani* tempora pertingere *Juvenalis* non potuerit, qui paulo poſt *exilium* obierit, quod tamen, vel ex ipſo *Satyrarum* opere, conſtat eſſe falſiſſimum. Atqui *juniorem* illum fuiſſe *Paridem* à *Domitiano* caeſum, quem perſtrinxit *Juvenalis*, vel inde conſtat, quod *Statium* Poetam dicat, poſt recitatam cum laude *Thebaidem*, *Aganen* ſuam Tragoediam *Paridi* illi vendidiſſe. Hic ſane *Statius* ab eo quem habemus, alius eſſe non potuit. Ediderat ille *Thebaidem* ſuam paulo antea quam primum ederet *Sylvarum* librum. Probatam nimirum antea recitationibus. Ita poſt initium *Domitiani*, & tamen ante *Paridis* caedem, & repudium *Domitiae Aganen* vendiderit oportet *Statius*. Adeo praeterea certum eſt, poſt *caedem Domitiani Satyras* ſcripſiſſe *Juvenalem*, ut mirum ſit profectò monitos à (*r*) *Lipſio*, & (*s*) *Salmaſio* de eo amplius dubitare poſſe viros Eruditos. Non repeto hic Argumenta jam ab illis olim obſervata. Novum addo quod illos fugerat, ſed vero longe certiſſimum. (*t*) *Marium* ille *Priſcum* dicit nuper *Afros diſcinxiſſe*, proinde *exulem* factum damnatum repetundarum. Sic tamen ut *diis* ipſe *iratis frueretur*, *Provincia* autem *victrix ploraret*. Hanc ipſam *Afrorum* cauſam coram *Trajano* 3^{m}. Conſule (*u*) *Plinius* egit menſe *Januario* anni C. Et quidem eo eventu ut rapta *fiſco* addicerentur, quae cauſa erat *Provinciae plorandi*, reliquis ipſe in *exilio frueretur*. Sunt & illa *Juvenalis* de *Domitiano* verba:

(*x*) *Cum jam ſemianimem laceraret Flavius urbem*
Ultimus, *& calvo ſerviret Roma Neroni*, &c.

Haec verba ad *exilium* Poetae retulit vetus Scholiaſtes: *Propter quod* (inquit) *ſub ſpecie honoris relegatus eſt ad cohortis curam in Aegypto*, *Hoaſa*, *ubi mortuus eſt*. Sed mitius fingitur *Domitiani*, quam fuit, ingenium, cum verba illa *exilio* expiata credunt, & quidem *tali exilio* quod *ſpeciem* haberet *honoris*, quod *Praefectura* potius quam *exilium* appellaretur. Fuit quidem *Juvenalis* in *exilio*, etiam in *Aegypto*, ut è *Satyra* ejus colligitur 15^{a}. Non tamen certe ſub *Domitiano*. Imo *Juvenalem* in ipſa *Subura* memorat (*y*) *Martialis*, anno poſtquam in patriam rediiſſet (quod *Trajani* 3°. Conſulatu factum) ad minimum III. Aerae noſtrae *Chriſtianae* CIII. poſt caedem *Domitiani* VIII. cum tamen *taedio & angore* (*exilii* ſcilicet)

(*p*) *Dio*. L. (*q*) *Suet*. Neron. (*r*) *Lipſ*. L. IV. Epiſt. Quaeſt. Ep. 20. (*s*) *Salmaſ*. in *Solin*. Polyhiſt. (*t*) *Juvenal*. Sat. I. v. 47, 48, 49, 50. Sat. VIII. v. 120. (*u*) *Plin*. Paneg. c. 76. & L. II. Ep. 11, 12. (*x*) *Juven*. Sat. IV. v. 37, 38. (*y*) *Martial*. L. XII. Ep. 18.

Digitized by Google

cet) *mortuum* teſtetur *vitae* Auctor Anonymus. Nunquam redierit oportet qui *taedio exilii & angore* ſit *mortuus.* Fieri tamen vix potuit quin *redierit*, *Nerva* exules *revocante*, qui à *Domitiano* fuiſſet *relegatus*, ſi quidem *Domitiano* fuiſſet *ſuperſtes.* Praeſertim ille qui per *ſpeciem honoris* exulaverat. Ita pugnant omnia quo minus vera eſſe poſſit recepta illa ſententia.

XXXIX. Sed vero à *Sidonii* illo teſtimonio pendent recepti illi errores *irati hiſtrionis exulem Juvenalem* appellantis. Addit praeterea manifeſtam, ut putat, *Suidae* Auctoriſque veteris qui *vitam Juvenalis* conſcripſit, Cl. *Rychius.* Atqui non idem dicunt illi, ut mox videbimus, quod putat ille dicere *Sidonium.* Ego potius viciſſim ex *illis* explicandum exiſtimo *Sidonium.* Sic autem ſe rem illam totam habuiſſe cenſeo. *Exul* erat, uti jam dixi, *Juvenalis* cum *Satyram* ſcriberet XV. Hoc confirmat etiam in v. 27. Scholiaſtes: *De ſe* (inquit) *Juvenalis dicit, quia in Aegypto militem tenuit, & ea promittit ſe relaturum quae ipſe vidit.* Proinde rixae illi ipſe adſuit quam deſcribit inter *Ombitas* & *Tentyritas.* Tempus autem ipſe deſignavit rixae illius, cum & *nuper* illam contigiſſe dicit, & quidem *Conſule* (z) *Junio.* Scio quidem *Vincum* nonnullos, *Juncum* alios in loco illo legere. Id quoque ſcio in Inſcriptionibus, non tamen horum temporum, occurrere *Aemilium Juncum.* Sed, quicunque demum is fuerit *Conſul*, *Ordinarium* certe fuiſſe veriſimillimum eſt. *Deſignatis* enim *Conſulibus* res extra *Italiam* geſtas ſignare non ſolebant, teſte (a) *Dione.* *Juncum* autem aut *Vincum* nullum prorſus agnoſcunt horum temporum *Faſti* inter *Conſules Ordinarios.* Rectius ergo *Junium* reponunt *Codices* & *fide* pariter & *numero* potiores, ne quidem *metri* ratione refragante, ut jam olim obſervavit *Salmaſius.* Et quidem *Junium* duplicem habent *Faſti* coaevi *Juvenali*, alium *Domitiani* in X. Conſulatu collegam *Appium Junium Sabinum*, anno *Domini* LXXXIV. alium *Hadriani* in ſuo iridem *Conſulatu* III. collegam *Q. Junium Ruſticum.* Quo minus prior intelligi poſſit, obſtant illa omnia quae in his ipſis *Satyris* occurrunt *Domitiani* temporibus recentiora. Poſteriorem ergo intellexerit oportet anno Aerae receptae CXIX. Hoc ergo anno erat in *exilio Juvenalis* teſtis earum, quas deridet, rixarum. Sed vero *Roma* illum ejicere non potuit *Trajanus* qui ab anno uſque CXII. *Romae* ipſe non adfuit, nec etiam ante annum CXVIII. quo *Romam* venit Imperator, *Hadrianus.* *Romae* enim nata eſt exilii *occaſio*, quod *Romae Satyras* recitaverit, quod *Romae ſecundis* omnium *ſuffragiis* exceptus fuerit, quod *Romae* Princeps ille, quicunque fuerit, *ingenus* faverit, *Praefecturiſque Poetas* remunerari ſolitus fuerit, & quidem interpellantibus (qui *Paridis* in loco videri poſſent) ſeu *amicis*, ſeu *libertis.* Inde enim factum, ut quae in *Paridis* olim *defuncti* opprobrium ſcripſiſſet *Juvenalis*, ea *Princeps* in ſuam amicorumve aut etiam *temporum* ſuorum contumeliam acceperit. Inde nimirum, ut *levi* atque *joculari* delicto, ut obſervavit *vitae* Auctor, par etiam poena decerneretur. *Semeſtres Paridis militias*, *Tribunatus* ſcilicet, *Poetis* venditas exprobrat (b) *Juvenalis.* Ita nimirum ut *Praefectos Pelopeia*, *Tribunos Philomela* fecerit. Proinde ipſe *cohortis Praefectura* donatus eſt, quaſi *Satyrarum* praemio. Plane hoc pro indole *Hadriani* ſatis *joculari*, & *poenae* loco, & in *ſpeciem honoris.* Objectat ille *venalia* illa Poemata emtorum nomine edita, captatoſque adeo ab illis alienorum operum honores. Neſcio an pro-

Miſſus eſt *Juvenalis* in *exilium* ab *Hadriano.* Et quidem anno Aerae *Chriſtianae* CXVIII.

Hhhhhhh

(z) *Juv.* Sat. XV. v. 27. (a) *Dio.* L. (b) *Juvenal.* Sat. VII. v. 88, 89, 92.

Digitized by Google

proinde *ingenii* ſui foetus ſub *libertorum* nomine ediderit *Hadrianus* (hoc enim de eo teſtatur (*c*) *Spartianus*) quo ſe adeo alienum oſtenderet à convitio illo captandi debitos alienis operibus honores, ut contra ſua alienis nominibus ſuppoſuerit, & quidem, qualis *Paris* fuerat, *libertorum*. Itaque & *Romae* fuerit oportet, & ſuae indolis experimenta dederit in literatos munificentiſſimae, cum *Juvenalis* illa in ſe dicta ſuſpicari poſſet *Hadrianus*. Sic ante anni CXVIII. finem, aut CXIX. initium, mitti vix potuit in exilium *Juvenalis*. Erat autem, cum relegaretur, *octogenarius*. Proinde *natus* fuerit vel anni XXXVIII. fine, vel XXXIX. initio. Inde reliqua *Juvenalis* tempora erunt arceſſenda.

Eodem illo anno CXVIII. poſtquam *Romam* veniſſet *Hadrianus*, Satyras *omnes* ſcripſit, recitavit, ediditque *Juvenalis*.

XL. Ait *vitae* Auctor, ad *mediam* fere *aetatem declamaſſe*, *animi magis cauſa*, *quam quod Scholae aut foro praepararet*. Suffragatur & ipſe, cum ait ſe *conſilium dediſſe Syllae*, *privatus ut altum dormiret*. Plane *declamatorium* illud erat Argumentum. Inde *facundiae* nomine illum celebrat *Martialis*. Recte nimirum ille, ſatiſque, pro *temporum* ratione, congrue. *Media* enim *aetas Juvenalis* incurret in annum, pro noſtris hiſce calculis, LXXVIII. vel LXXIX. multis antea annis quam ſcriberet illa *Martialis*. Sed nulla adhuc memoratur ejus celebritas à re *Poetica*, ne quidem à *Quintiliano* ubi agit de ſcriptoribus *Satyrarum*. Non equidem, ut ſuſpicatur *Rigaltius*, quaſi illum laeſiſſet hoc ipſo *Satyrarum* opere *Juvenalis*. Tantum abeſt ut id moleſte ferre poſſet noſter, ut ſane contra nuſpiam illius, niſi cum honore, meminerit. Sed monet noſter Lectorem aliquoties ſe dedita opera à (*d*) *nominibus viventium* abſtinere. Et multis poſtea annis ſcripſit *Juvenalis* illas, quas habemus, *Satyras*. Addit enim vitae Auctor, poſteaquam *declamationibus* inclaruiſſet: *Deinde paucorum verſuum Satyra non abſurde compoſita in Paridem pantomimum, poetamque Claudii Neronis, ejus ſemeſtribus militiolis tumentem, genus ſcripturae induſtrioſe excoluit.* Proinde *unicam* illam fuiſſe *paucorumque verſuum Satyram* innuit quam *primam* ſcripſit *Juvenalis*: Eam cum *non abſurde compoſitam* ipſe judicaſſet, inde animos ſumſiſſe ad *genus Scripturae induſtrioſe excolendum*. Manſit tamen intra privata Auctoris ſcrinia prima ejus illa in hoc genere ſcribendi exercitatio. Adeo nimirum ab eo nondum edita, ut ne quidem amicorum Auditoriis recitanda crederetur. Sic enim ſubjungit Auctor: *Et tamen diu ne modico quidem Auditorio quicquam committere eſt auſus.* Id quod etiam primis *primae Satyrae* verbis ſatis aperte ſignificat ipſe *Juvenalis*. Nec enim alio ſpectare videntur illa in quibus queritur tamdiu ſe fuiſſe Poetarum recitantium *auditorem*; ſemper *clamaſſe Frontonis platanos*, & *convulſa marmora*, *ruptaſque aſſiduo lectore columnas*; cum ipſe ſcilicet nondum in eo Scripti genere aliorum patientiam exercuiſſet. Tam longe aberant illa à *Paridis* ira concitanda, ſi vel ſuperſtite *Paride* fuiſſent ſcripta, eum irritare non poſſent, cum nondum emanaſſent in *publicum*. Nec tamen veriſimile eſt ante caedem *Paridis* vel illam *paucorum verſuum Satyram* ſcripſiſſe *Juvenalem*. Nihil fateor, de ſcriptionis *tempore* accuratum tradidit quem unicum habemus de his rebus teſtem, *vitae* Auctor Anonymus. Id unum indicat, poſt *mediam aetatem* ad illa *Juvenalem* ſtudia deflexiſſe. Sed nihil plane de ſtudiis ejus *Poeticis* Poeta (*e*) *Martialis*. Is tamen ſe ita *Juvenali* familiarem fuiſſe gloriatur, ut non magis *Pyladi* amicus fuerit

(*c*) *Spartian.* Adrian. (*d*) *Quint.* L. III. c. 1. p. 113. L. X. c. 1. (*e*) *Martial.* L. VII. Ep. 24.

Digitized by Google

rit *Oreſtes*, aut *Theſeus Pirithoo*, ne vel *arcana Juvenalis* ſtudia *Martialem* latuiſſe ſuſpicemur. Imo (*f*) à *mortuis* ille prudenter abſtinendum eſſe cenſet. Tantum abeſt ut *vivum Paridem*, vel in *prima* illa *Satyra* laceraret. Juniorum ergo Auctorum iſta ſunt tantummodo *ratiocinia*, non autem è veterum monimentorum coaeva ſide depromta *teſtimonia*. Cum vero *genus ſcripturae induſtrioſe excoleret*, tum & *reliquum Satyrarum corpus* ſcripſit, inque illam, quam retinent hodieque, formam redegit, & ea quoque quae *prima fecerat novis ſcriptis infercivit*. Sunt enim illa Auctoris Anonymi verba: *Mox magna frequentia magnoque ſucceſſu bis ac ter auditus eſt, ut ea quoque quae prima fecerat, inferciret novis Scriptis*. Recitavit, ni fallor, omnia, emiſitque in publicum, anno CXVIII. poſtquam *Romam* veniſſet *Hadrianus*, quem ille Principem à benevolo ejus in haec ſtudia animo in hac ipſa (*g*) *Satyra* in qua occurrunt verba illa de *Paride*, commendat. Inde, ni fallor, animos ſumſit Scripta ſua in *publicum* emittendi. Inde tantus ille *recitantium numerus*, de quo in *prima Satyra*, cum ſpes illa *lucri* appareret, ditante profeſſores, uti vidimus, *Hadriano*. Omnes ergo *Satyras* ſub *Hadriano* editas exiſtimamus, non *poſtremas* tantummodo, ut voluit *Salmaſius*. Paratas enim ad editionem uno eodemque tempore fuiſſe vel illud arguit, quod *bis* illas *terque recitaret*. Non ſcilicet *ſeorſim*, ſed *unis continuiſque* recitationibus, quas quidem ante *exilium* ſcripſerat, *univerſas*. Cumque diu ſe à recitatione continuerit, proinde anni CXVIII. *fine*, feriis fortaſſe, quas recitationibus plerunque dabant, *vindemialibus*, non autem *Aeſtivis* recitavit. Ultimas *Satyras* à XIII. tum certe ſcriptas nota illa *ſexageſimi* à *Fonteii Conſulatu* anni docet, etiam obſervante *Salmaſio*. Ad *Trajani* etiam tempora exeuntia ſpectabant *terrae-motus* illi quorum mentio occurrit in *Sat.* VI. v. 409, 410. obſervante *Lipſio*. Erat enim *terrae-motus* ille anno, pro noſtris calculis CXIV. exeunte, pro (*h*) receptis autem CXV. itidem exeunte. Et *Frontonem* illum cujus *platani* & *marmora* perpetuis Poetarum recitationibus *ſonabant*, ut nos docet *Juvenalis* ipſo *Satyrae* I. initio, non alium exiſtimo à celeberrimo Oratore *M. Cornelio Frontone Marci Luciique Antoninorum Magiſtro*, qui ſub *Hadriano* praecipue & *Pio* & *Marco* floruit, ne ad tempora *Hadriano* antiquiora poſſit commode referri. Vidit illum certe audivitque ſub *Pio* (*i*) *Gellius*. *Conſulatum* autem ſub *diſcipulo* geſſit, ut videtur, *Marco*. Erant, fateor, alii quoque, illis temporibus, *Frontones*, ut obſervavit olim ad locum junioris *Plinii Catanaeus*. In illis etiam *Fronto Catius*, ſub *Trajano*, Orator & ipſe & *Senator Plinio* ipſi coaevus & ab eo (*k*) non uno in loco memoratus. Illum grandaevum admodum fuiſſe oportet, ſi *Marci* tempora attigerit, ſi *Plinii* tempore *aetate* fuerit *Senatoria*. Eundemque ſane credidit *Catanaeus*. Neſcio an recte. Sed *temporum* ratio, & *favor* in illum *Hadriani*, & par adeo illius in *literatos* ſtudium id efficiunt, ut non alium illum fuiſſe veriſimillimum ſit à *Marci* Praeceptore de quo loquitur *Juvenalis*. Id tamen praecipue ſuadet, uti dixi, tantus ille *recitantium numerus* temporibus *Hadriani* convenientior quam *Trajani*. *Trajano* certe Imperante *Romam* ita reliquit *Martialis* ut in *patriam diſceſſerit*, nec inde unquam poſtea redierit. Non alia, ut videtur, cauſa, quam quod *lucri* è ſtudio *Poetices* quaerendi ſpes omnis deinceps penitus

Hhhhhhh 2 decol-

(*f*) *Juvenal.* Satyr. I. (*g*) *Juv.* Sat. VII. v. 1. (*h*) Prael. (*i*) *Gell.* Noct. Att. L. XIII. 27. L. XIX. 8. 10. 13. (*k*) *Plin.* L. II. Ep. 11. L. IV. Ep. 9. L. VI. Ep. 13.

Digitized by Google

decollaverit. Proinde veriſimilius exiſtimo, qui anno CXVIII. *Hadrianum* offenderit, miſſum proinde in *exilium* initio anni CXIX. *Erat tum* (inquit *vitae* Auctor) *in deliciis aulae hiſtrio, multique fautores ejus quotidie provehebantur. Venit ergo Juvenalis in ſuſpicionem quaſi tempora figurate notaſſet.* Nempe illa in *Paridem* dicteria *hiſtrionem*, in *ſuum* (cujus nomen non prodidit Auctor) hiſtrionem dicta interpretabatur *Hadrianus*, & *ſe* magis in illo quam *hiſtrionem* ipſum, in hiſtrionis *ſui* perſona notatum, quod *honores* ſuos viris *literatis* conceſſiſſet interpellante *hiſtrione*. Ad *Principes* enim ipſos pertinebant laudes illae *temporum*, aut convitia. Idque frequentiſſime illis objectum ſiquid perſonis *vilioribus* in Reipublicae adminiſtratione tribuiſſent. *Servorum libertorumque* gratia nihil fere contumelioſius. *Sexto Pompeio* hoc objectum legimus, & Imperatori *Claudio*. Et multa iſtiuſmodi exempla, ſi opus eſſet, adduci poſſent. Nec tamen *libertorum* dignitas minori erat in pretio quam *hiſtrionum*. Inde *Juvenali* exilii cauſa. Scripſit ergo in *exilio Satyram* XV. Et XVI. ſi tamen vere & illa *Juvenalis* fuerit, quod negatum à pleriſque teſtatur vetus *Scholiaſtes*. Sed cum *nuper Conſulem Junium* fuiſſe dicat, jam ſane cum *Satyram* illam ſcriberet XV. *elapſum* illum *Conſulatum* innuit. Is ergo cum Conſul fuerit anno CXIX. proinde ante annum ad minimum CXX. ſcribere illa non potuit *Juvenalis*. Nec vero poſtea ſcripſiſſe, exinde colligimus, quod *intra breviſſimum exilii tempus angore ille & taedio* perierit.

Quintilianus eodem anno CXVIII. cum primum *Romam* veniret *Hadrianus*, honoratus ab eo *ornamentis Conſularibus*.

XLI. Conſtitutis ergo illum in modum *Juvenalis* temporibus, jam etiam intelligimus quomodo ſupremi hi *Quintiliani* honores ſint etiam conſtituendi. Vidimus enim certe *Hadriano* antiquiores eſſe ne quidem potuiſſe quos ipſe decreverit *Hadrianus*. Et vero primo illius in *Urbem* adventu decretos fuiſſe veriſimillimum eſt, qui in ipſum illum annum incidit, quem dixi, CXVIII. Tum enim illum multa feciſſe ad populi captandam benevolentiam, teſtantur *Hiſtorici*, teſtantur etiam coaevi *numi*. Sic etiam ejus auctor *Trajanus* ipſe, ut è *Plinii* conſtat *Panegyrico*. Nec vero quicquam ad *famam* conciliandam, cujus ille erat avidiſſimus, efficacius eſſe potuit quam ſi *literatorum* benevolentiam demereretur. Nec ulli etiam *literati* facilius in oculos ejus incurrebant qui aliis exemplo eſſe poſſent, quam *profeſſores*; nec ulli etiam profeſſores quam *Urbani* illi & *publicis* nutriti *ſtipendiis*, quo fuerat noſter in numero *Quintilianus*. Ita certe proclive erat cogitare Principi, qualis erat *Hadrianus*, ipſi *literato* literarumque *ſtudioſiſſimo*. Et qui *primus* legitur è Principibus *Quintilianum* noſtrum *honoraſſe*, in eo quoque praeivit, *Galba*, quod mox ab ejus in Urbem *adventu* Scholae illum praefecerit, & *ſalario publico* inſtruxerit. Hoc ergo exemplo, hoc etiam ipſo tempore, quo Imperium in *Urbe* auſpicatus eſt, *honore* noſter *Conſulari* ab *Hadriano* fuerit ornandus. Sic etiam meminit illius *Juvenalis*, quaſi adhuc eſſet, cum illa commentaretur, in vivis. *Quintilianus* (inquit) *habet* &c. Quaſi nimirum *jam* haberet. Nec pugnabat cum Operis conſilio ſi etiam *vivorum* mentionem faceret honorificam. Id ſolum in *prima Satyra* monuerat non alios à ſe *carpendos* praeterquam *mortuos*. Quis autem fuerit *Clemens* ille qui *Quintiliano ornamenta* illa ſub *Hadriano* impetraverit, me ſane fateor ignorare. Erat tamen coaevus *Plinio Clemens* alius ab utroque *Domitiani* Conſule, *Atrius*, & ſub *Trajano*, ſub

(1) *Plin.* L. IV. Ep. 2.

ſub quo illam Epiſtolam ſcripſit (*l*) *Plinius*. Fieri poteſt ut hic fuerit *Quintiliani* amicus, ut erat coaevus *Plinius*, eique haec *ornamenta Conſularia* rogaverit, vel commonefecerit potius *Hadrianum* de *Quintiliani* olim in ſe meritis. Sed plus ſatis fortaſſe *conjecturarum*, quibus tamen indulgendum eſt ubi deſunt coaeva, & fide digna monumenta. Ita *Quintilianum* ad annum Aerae noſtrae CXVIII. *aſſectum*, aetatiſque ſuae LXXVI. deduximus. Vixeritne ulterius, & quouſque, in tanta veterum monumentorum clade affirmare nihil poſſumus. Vix tamen eſt ut diu poſtea ſuperſtes fuerit cujus nulla prorſus mentio occurrit in rebus *Hadriani*, nec in *A. Gellii* ſaltem *Praeceptorum* memoriis, nec in *Aelii Veri* fratrumve *Auguſtorum praeceptoribus*, nec denique in amicis *Sophiſtis* ipſius *Hadriani* gratia florentibus. Ne quidem *aetas* patitur ut *vitam* multo poſtea produxerit.

XLII. Erat autem *Quintilianus* non ab *Oratoria* duntaxat, ſed (quae laus omnium maxima erat) à *vitae* etiam integritate celeberrimus. *Oratorem* ille neminem qui non idem vir *bonus* fuiſſet, agnoſcit. Ne quidem *voluit* eſſe, ſi tamen *poſſet*. *Opinionem* certe viri *boni* ad fidem aliis faciendam neceſſariam eſſe contendit; nec tamen tueri poſſe viri boni *opinionem* diutinam, qui non *imus* bonus fuiſſet, & ex animo. Hoc ergo animo cum ad *Oratoriae* ſtudium accederet; dedit proinde operam, nequis, quod in Oratore ſuo perfecto neceſſarium crediderat, in *ipſo* deſideraret. Ita certe loquitur (*n*) *Juvenalis*, quaſi *Quintiliani* nomine *virum bonum* intelligeret. Ita *Martialis*, quaſi *veniam* ab eo peteret vitæ *luxurioſae*, nec ad amuſſim virtutis exactae. Sic enim ille: *Quintiliani vita innocentiſſima.*

(*o*) *Vivere quod propero pauper, nec inutilis annis,*
Da veniam.

Cur illud, quaeſo, niſi *vultum* ille tam gravis hominis, tamque ſeveri Cenſoris, extimeſceret? Et *felicem* illum alio in loco (*p*) *Juvenalis*, *beatum* praedicat (ut vidimus) (*q*) *Plinius* diſcipulus. Vidimus quidem illos ad *divitias* alludere *facultatum Juvenalem*, *animi Plinium*. Nec illud fingit, ad *felicem* Praedictionum Aſtrologicarum eventum ſpectare (*r*) *Horatium*, quem hoc in loco imitatus eſt fortaſſe *Juvenalis*. Habuiſſe tamen ambo ob oculos videntur *Stoicorum* Paradoxum de veris *Sapientis divitiis*, illumque adeo habere pro *Philoſophorum Sapiente*. Ita certe *Plinius*, qui nec *Poetas* cogitabat, nec *Aſtrologos*. Sed *Philoſophiae* nomen profiteri noluit. In illo *Philoſophos* etiam improbavit noſter, quod *alieniores* eſſent à capeſſenda *Republica*, cujus erat ipſe ſtudioſiſſimus. Unde ergo *Sapiens* habendus niſi propter *mores* honeſtiſſimos, & ad *Sapientiae* praecepta accuratos? Et quidem quanquam *Philoſophi habitum* admittere nollet, *ſententia* tamen plerunque eſt locutus vixitque plane *Philoſophica*. Probat hoc in *Socrate* & *Catone*, quod nollent *vulgi* gratiam captare humilibus indigniſque ſua *magnanimitate* ſermonibus, qui tamen erant in Arte *Oratoria* receptiſſimi. *Socratem* praecipue miratur, quod Orationem *Lyſiae* pulcherrimam nollet tamen in concione adhibere, nec ſe eouſque demittere, etiam cum de capite periclitaretur. Hæc ille pro *Philoſophorum mente* pariter ac *ſermone*. Animum praeterea nullius culpae ſibi conſcium illa etiam arguunt quibus charorum ſibi uxoris liberorumque funera deflet

Hhhhhhh 3 atque

(*n*) *Juv.* Sat. VI. v. 77. (*o*) *Martial.* L. II. Ep. 90. (*p*) *Juv.* Sat. VII. v. 190, 191, 192, 193. (*q*) *Plin.* L. VI. Ep. 32. (*r*) *Horat.*

Digitized by Google

atque lamentatur (*s*) *Nullam terras deſpicere Providentiam teſter? ſi non meo caſu, cui tamen nihil objici, niſi quod vivam, poteſt*, &c. Nullum plane *tale* in ſe *delictum* agnoſcit, quod fuerit, pro ſententia *Gentilium*, tam atroci ſupplicio luendum. Inde enim *invidiam numinibus* faciebant in luctu ſuo veteres, ſiqui praeter *meritum* ſuum *innocentes* plecterentur. Inde curam numinum Providentiamque in dubium vocabant. *Nemeſi* enim *Invidiaeque Deorum* imputabant mala illa quibus nullum eſſet, cur immitterentur, hominum, quod quidem ſciri poſſet, *peccatum*. *Promiſſorum* certe & *Jurisjurandi* fidem obſervatam arguunt, quod *fidem* illam ſancire ſolerent diris in ſe familiamque ſuam *imprecationibus*, ſi feſelliſſent, à *numine* immittendis. Et *dolum malum*, etiam *fide* nec *data* nec *ſancita*, Diis obnoxium credebant. Haec certe *vitam Quintiliani* innocenter actam oſtendunt.

Candor *Quintiliani* & modeſtia.

XLIII. Candorem praeterea illius in agnoſcendis revocandiſque erroribus teſtatum faciunt verba illius illa: *Ipſe me paulum in alia quam prius habuerim opinione, nunc eſſe confiteor. Et fortaſſe tutiſſimum erat famae modo ſtudenti, nihil ex eo mutare quod multis annis non ſenſiſſem modo, verumetiam approbaſſem. Sed non ſuſtineo eſſe conſcius mihi diſſimulanti, in eo praeſertim opere, quod ad bonorum juvenum aliquam utilitatem componimus, in ulla parte judicii mei.* Hic *conſcientiae* ſuae potiorem habuit, quam vel *famae*, curam. Ita locus nullus erat *gloriae* cupiditati quâ bona *Gentilium* opera deprimit plerunque S. *Auguſtinus*, eoque duce, *juniores* etiam *Theologi*. Utinam adeo cordatos haberemus multos *Chriſtianos*. Eandem ſapiunt *modeſtiam* quae de ſe alibi dicit de inferendis ſingulorum, pro cauſae exigentia, narrationibus. *Me certe* (inquit) *quantacunque noſtris experimentis habenda eſt fides, feciſſe hoc in foro, quoties ipſa deſiderabat utilitas, probantibus & eruditis, & iis qui judicabant, ſcio: & (quod non arroganter dixerim, quia ſunt plurimi quibuſcum egi, qui me refellere poſſent, ſi mentiar) fere ponendae à me cauſae officium exigebatur.* Quam ille haec *exiliter* de ſuis in re *Oratoria experimentis*, tot ſcilicet *annorum* illis, tam in *Schola* quam etiam in *foro*? Nec ſua tamen in *verba* adigit ipſos illos *juvenes* quorum fuerat ſtudiis praefectus, quorumque gratia has ipſas elucubravit, quas habemus, *Inſtitutiones*. *Aliorum* fidem, *Aliorum* judicium, appellat; tam nempe *Adverſariorum Advocatorum*, quam ipſorum *Judicum*, ne vel *Juvenibus* ſuis (quos hoc in Opere alloquitur) *arroganter* quippiam, aut pro Imperio, videretur imponere. Illa porro, cum de *Cicerone* loquitur, quam demiſſe! *Diſſentire vix audeo* (inquit) *à Cicerone*. Similem & illa ſpirant *Quintiliani modeſtiam*. In eandem ſententiam alibi: *De compoſitione non equidem poſt Marcum Tullium ſcribere auderem (cui neſcio an ulla pars Operis hujus ſit magis elaborata): niſi & ejuſdem aetatis homines ſcriptis ad ipſum etiam literis reprehendere id collocandi genus auſi fuiſſent, & poſt eum plures multa ad eandem pertinentia memoriae tradidiſſent.* Quam etiam & illa non *elate*, ſed cum ſumma *Ciceronis* majorumque *reverentia* conjuncta!

Etiam in *ſermone*, (quod rarum illo Seculo)

XLIV. Idem à *morum* vitiis, etiam in *ſermone*, puriſſimus eſt. Suo quem inſtituit formatque *Oratori* viro *Optimo* ne quidem *loqui* illa concedit quae viro gravi indigna eſſent atque indecora. *Scurrilitatem* ille atque *maledicentiam* averſatur prohibetque. Ab eo abeſt quam longiſſime ut *obſcoenitatem* aliquatenus probet.

(*s*) *Quint*. L. VI. Prooem.

bonis moribus adverſa improbat ſcurrilitatem, maledicentiam, obſcoenitatem.

bet. Eum tamen *majores* illo *junioreſque* probavere *Gentiles.* Tuetur ipſe *Cicero*, tuentur etiam à coaevorum *Quintiliano* virorum maximorum ſanctiſſimorumque exemplis *diſcipulus Quintiliani Plinius*, & *Plinio* paulo junior *Apulejus.* Non dico jam peccantiſſimum in hoc ſermonis vitio *Juvenalem*, quamvis & ipſum neſcio quem Philoſophiae honorem prae ſe ferentem. Hinc ſane intelligimus quam reveriri illum atque erubeſcere & veniam rogare oportuerit *Martialem.* Ait (*t*) ille quidem laſcivam ſibi eſſe paginam, at vitam tamen bonam. Plane tamen metuebat ne de eo fidem noſtro facturus eſſet *Quintiliano.* Idque jure merito. Sic enim ille de veteri Poëta *Afranio:* (*u*) *Utinamque non inquinaſſet argumenta foedis puerorum amoribus, mores ſuos faſſus.* Urbanitatem ille quandam dicacitatemque in ſuo patitur Oratore. Sed talem illam quae à ſcurrae mimique perſona aliena eſſet, quae virum gravem conſtantemque minime dedeceret, nec dicentis Auctoritatem aliquatenus imminueret. (*x*) *Oratori minime convenit diſtortus* (inquit) *vultus, geſtuſque, quae in mimis rideri ſolent. Dicacitas etiam ſcurrilis & ſcenica huic Perſonae alieniſſima eſt.* Iterum: (*x*) *Oratorem praeterea ut dicere urbane volo, ita videri affectare id plane nolo. Quapropter ne dicet quidem ſalſe quoties potuerit, & dictum potius aliquando perdet, quam minuet auctoritatem.* In eandem ſententiam paulo antea: (*y*) *Ludere nunquam velimus, longeque abſit propoſitum illud, potius Amicum, quam dictum, perdendi.* Sic enim libentius legerim quam, ut vulgo legitur, *perdidi.* Et paulo poſtea: (*z*) *Ea quae dicit vir bonus omnia ſalva dignitate ac verecundia decent. Nimium enim riſus pretium eſt, ſi probitatis impendio conſtat.* Quam illa ad mentem ἐυτραπελίαν prohibentis (*a*) *Apoſtoli?* Niſi quod *Sanctitatis* ea eſt (apud *Apoſtolum*) *dignitas* cui parum *decoram* illam cenſet *Urbanitatem*, quae (apud *Quintilianum*) viri boni *gravitas* eſt atque *verecundia.* Idem noſter alibi de jocis ita: (*b*) *Id tamen in declamationibus eſt notabilius, laudarique, me Puero, ſolebat.* Incidit, pro noſtris rationibus, Pueritia illa *Quintiliani*, qua declamationibus ille in Scholis Rhetorum operam dabat, in finem *Claudii*, & initium *Neronis.* Illo autem tempore melius audiviſſe dicacitatem illam è *Senecae* fratriſque *Junii Gallionis* in *Claudium* Satyris intelligimus, & *Domitii Afri* de illo Argumento libris. Erant enim illi certe tunc temporis in foro Oratores omnium celeberrimi. Immodica tamen jocandi licentia *Junius Baſſus*, illa ipſa noſtri Pueritia, *Aſinus albus* cognominatus eſt. Ita factum ut deinceps minus fortaſſe probaretur. Inde diſcimus quam opportune dicacitatem prohibuerit, *Quintiliano Puero*, noſter *Apoſtolus.* (*c*) Ille nimirum qui ea omnia praecipiebat ὅσα σεμνὰ, ὅσα ἀγνὰ, ὅσα ἐυφημα, ἤ τις ἀρετὴ, καὶ ἐιτις ἔπαινος. Ad receptas enim hominum opiniones voces illae pleraeque referendae ſunt, & ad receptam adeo viri gravis honeſtique dignitatem. Diſcimus praeterea quam fuerit, ſupra vulgus Oratorum, gravis & ſeverus ipſe *Quintilianus.*

Ne quidem colores adhiberi voluit niſi bonis, honeſtiſque de cauſis.

XLV. Sed vero *colores Quintiliano* noſtro *convitii* loco *Juvenalem* putat objicere *Rigaltius.* Quaſi nimirum artem ille profiteretur *ſtruendi & deſtruendi verſutia ancipitem*, atque excuſandis ſceleribus utilem & idoneam. Proinde illum putat, cum Auctores *Satyrarum* recenſeret, laudato *Perſii* libro, *Juvenalem* praetermiſiſſe.

(*t*) *Mart.* L. I. Ep. 4. (*u*) *Quint.* L. X. Inſt. c. 1. p. 462. (*x*) *Quint.* L. VI. Inſt. c. 3, 4. p. 283. (*x*) Ibid. (*y*) Ib. p. 282. (*z*) Ib. p. 283. (*a*) *Eph.* V. 4. (*b*) *Quint.* L. VIII. Inſt. c. 3. 357. (*c*) *Philip.* IV. 8.

ſiſſe. Sequelam illam falſiſſimam eſſe abunde jam, ni fallimur, evicimus. Jam enim oſtendimus, cum ſcriberet *Quintilianus*, nondum *Satyras* vel cogitaſſe *Juvenalem*. Oſtendimus etiam dedita opera illum à nominibus *viventium* abſtinere. Ita nimirum ut ne *Turnum* quidem nomine deſignarit quem in eo ipſo Argumento celebrem, & quidem illo ipſo (ſub quo ſcripſit noſter) *Domitiano* Imperante, è *Juvenalis* ipſius vetere Scholiaſte ſcimus atque *Martiali*. Idem *(d)* Scholiaſtes addit praeterea *Lenium* & *Silium*, omnes ex *Aurunca*, quos adeo potuerit *Auruncae* alumnos appellare *Juvenalis* pariter ac *Lucilium*. Et ſane plures fuiſſe coaevos in hoc *Poeſis* ſtylo celebres, quanquam tacitis nominibus, docet ipſe *Quintilianus*: *(e) Sunt clari* (inquit) *hodieque, & qui olim nominabuntur.* Quod vero *Perſium* etiam de nomine deſignarit, quod jam olim in vivis eſſe deſiiſſet. Sed nec illud convitium erat quod *Quintilianum* à *coloribus* laudarit, ſed potius elogium. Nec enim adeo *Quintilianum* hic perſtringit *Juvenalis* ipſum, quam *Quintiliani* nomine *Rhetorem* quemvis. Illa nimirum cauſa, quod eſſet noſter, cum ſcriberet Poeta, in ſua facultate inſigniſſimus. Si illum intellexit vetus Scholiaſtes. *Quintilianus*, ait, *Orator egregius. Dic, Orator, colorem ad defenſionem hujus cauſae.* Nec ſane fuit *Quintilianus* colorum *inventor*. A *Graecis* illi, ut alia pleraque artium liberalium ad *Latinos* emanaverant. *Colores* etiam è *Latinis* memorat aliquoties *(f) Seneca* pater. Imo *Othonis Junii* librum carpit de hoc ipſo Argumento. Sed nec ipſe magis ſceleribus excuſandis colores adhibuit quam coaevi alii ſui temporis Oratores. Non potuit certe ſcelerum excuſandorum cauſam ex profeſſo agere vir ille quem *(g)* informat optimus, & à ſceleribus abhorrentiſſimus. Ars illa defenſionum ut adfuiſſet, non potuit tamen adeſſe animus. Tam ille malos à juſtis legum poenis eripere nolebat, quam nec juſtos ſub legum praetextu calumniari & opprimere. Occurrunt tamen in reis alioqui bonis aliquoties cauſae excuſandae potius quam defendendae, cum ſcilicet vir alioqui non malus peccat imprudens, & bono etiam animo. Hic certe artem illam colorum atque excuſationum callere oportebat illum, quem inſtituebat noſter, bonum peritumque Oratorem. Sed & ipſe Judex aliquoties in cauſa eſt cur colores adhibendi ſint, affectibus deditus, & malis apparentibuſque rerum fucis magis quam veris ſolidiſque rationibus obnoxius. Hic certe artibus viro tamen bono & ingenuo dignis eſt fallendus, ut vel aequum ab illo obtineas. Hic coloribus minus in ſpeciem honeſtis, & fallacibus circumveniendus eſt; eo tamen fine ut honeſtum ab eo & verum extorqueas. Ita nimirum ut mendacium interim nullum, aut quid aliud à viri boni officio alienum Orator ipſe dicat aut admittat. Imo in hoc ſita erat ars illa Oratoris honeſti, ſi pro captu Auditorum, Argumenta quibus bonos tamen honeſtoſque fines aſſequeretur, accommodaret. Nec aliud erat, in coloribus ſuis adhibendis noſtri *Quintiliani* conſilium. *(g) Honeſta quidem* (inquit) *honeſtis ſuadere facillimum eſt: ſi vero apud turpes recta obtinere conabimur, ne videamur exprobrare diverſam vitae ſectam, cavendum eſt. Et animus deliberantis, non ipſa honeſti natura, quam ille non reſpicit, promovendus: ſed laude, vulgi opinione, & ſi parum proficiet haec vanitas,*

(*d*) Schol. ad Sat. I. v. 20. (*e*) *Quint.* L. X. Inſt. c. 1. p. 461. (*f*) Controv. 3. lib. 3. Cont. 21. Cont. 25. l. 4. Praef. L. V. Cont. 33. Excerp. L. IV. Cont. 8. (*g*) L. I. Cont. 3. (*g*) *Quint.* L. III. Inſt. c. 8. p. 149.

nitas, ſecutura ex his utilitate: aliquanto vero magis objiciendo aliquos, ſi diverſa fecerint, metus. Pergit deinde paucis interpoſitis: *Aliquando bonis quoque ſuadentur parum decora, dantur parum bonis conſilia, in quibus ipſorum, qui conſulunt, ſpectatur utilitas.* Sed magis fieri *ſolere* illa quam ſibi *probari*, oſtendit in ſequentibus. *Nec me* (inquit) *fallit quae ſtatim cogitatio ſubire poſſit legentem*: HOC ERGO PRAECIPIS? ET HOC FAS PUTAS? Quibus ita Reſpondet: *Poterat me liberare M. Cicero, qui ita ſcribit ad Brutum, Propoſitis plurimis quae honeſte ſuaderi Caeſari poſſent, ſimne bonus vir ſi haec ſuadeam?* MINIME. Addit deinde poſt pauca: NEC EGO QUICQUAM FIERI TURPITER VELIM, *verum interim haec vel ad Scholarum exercitationes pertinere credantur. Nam &* INIQUORUM *ratio noſcenda eſt, ut melius aequa tueamur.* Hinc ſane conſtat ab eo non probari ſi quis mala, quocunque demum praetextu, ſuaderet. Itaque ſequentia ad aliam illam ejus rationem referenda ſunt, qua iniquorum rationem noſcendam eſſe dixerat quo quis melius poſſet vel aequa tueri. Pergit ergo: *(h) Interim ſi quis bono inhoneſta ſuadebit* (alius quis nimirum ab eo quem hic informat bono Oratore) *meminerit non ſuadere tanquam inhoneſta; ut quidam declamatores Sextum Pompeium ad piraticam, propter hoc ipſum quod turpis & crudelis ſit, impellunt: ſed dandus illis deformibus COLOR, idque etiam apud malos. Nec enim eſt quiſquam tam malus, ut malus videri velit.* Quid hic apertius quam malum omnem colorum uſum à *Quintiliani* mente eſſe alieniſſimum? Conſtat praeterea, quae alibi de *coloribus* tradit *(i) Quintilianus*, ea ad *colorum artem*, non autem ad *malum* Artis *uſum*, eſſe referenda. Vidit enim ille certe quantum pugnaret cum viri boni quem ille Oratorem inſtituit, officicis uſus ille colorum. Sic ergo alibi ipſe ſibi eadem objicit quae vult *Rigaltius* objeciſſe *Juvenalem*: *(k) Quid ergo tantum eſt Artis in Eloquentia? Cur tu de COLORIBUS, & difficilium cauſarum defenſione, nonnihil etiam de confeſſo locutus es, niſi aliquando vis & facultas dicendi expugnat ipſam veritatem? Bonus enim vir non agit niſi bonas cauſas; eas porro etiam ſine doctrina ſatis per ſe tuetur veritas ipſa.*. Reſpondet ut antea: *Pertractare quo modo aut pro falſis, aut etiam pro injuſtis aliquando dicatur, non eſſe inutile, vel propter hoc ſolum, ut deprehendamus* (inquit) *& refellamus; quemadmodum Remedia melius adhibebit, cui nota, quae nocent, fuerint.* Tum etiam oſtendit bono nonnunquam, nec viro bono indigno, conſilio auferendam eſſe aliquando Judici veritatem; eoque facere colorum illam artem. Videat Lector, ſi libeat, quo pacto illa colligat. Nec enim longius evagandum eſt. Mihi ſatis eſt impraeſentiarum malarum cauſarum, per quæſitos in ſpeciem colores defendendarum artem nunquam profiteri voluiſſe noſtrum *Quintilianum*.

XLVI. Unica tamen eſt in moribus ejus macula quam Ego nec eluere, nec tueri volo, effuſa nimirum illius in *Domitianum* tyrannum adulatio. Tanta quidem illa ut ne quidem hominis nomine dignum divinis ille tamen laudibus extollat. Quarti enim Libri Prooemio pro numine illum habet, & primo etiam loco invocandum cenſet. *Nunc omnes* (inquit) *in auxilium Deos, ipſumque in primis, quo neque praeſentius aliud, neque ſtudiis magis propitium numen eſt, invocem.* Morum ille *(l)* ſanctiſſimum Cenſorem appellat, cujus in neptem *Juliam* flagi-

Vix tamen defendenda ejus in *Domitianum* tyrannum *adulatio.*

Iiiiiii tia,

(h) Ib. p. 150. (i) *Quint.* L. IV. Inſt. c. 2. p. 186, 187. (k) *Quint.* L. XII. Inſt. c. 1. p. 543. (l) Ib.

tia, dum morum ſtudium profiteretur, irridet *Juvenalis.* (*m*) *Quis* (inquit) *caneret Bella melius quam qui ſic gerit?* Cum ne Bella quidem ab eo recte geſta compertum eſſet, poſt emtam Pacem, emtoſque de quibus triumphari poſſet captivos; poſt proditas machinas, fictaſque Decebali nomine deditionis literas. *Virtutum* neſcio quem *fulgorem* in eo depraedicat qua laus ejus in re Poetica praeſtringeretur, quem tamen novit à ſaevitia, avaritia, libidine, infamiſſimum. Haec ille poſt tot il'a annorumque plurimorum experimenta, ne adhuc latere *Domitiani* vitia potuiſſe ſuſpicemur. Haec nos libentius in coaevis *Martiali*, *Statio*, & viro caeteroqui maximo, ſed tamen militari, ferremus *Julio Frontino.* Sed in viro bono, Philoſophiaeque ſtudioſo; ſed in animo erecto vereque generoſo magis eſt profecto quod miremur tam projectam illam & ſervilem *adulandi* humilitatem. Licuit enim fortaſſe quem merito laudare non potuit, ſaltem tacere. Neſcio tamen idne ipſum licuerit, ſi vellet eſſe ſalvus. *Reor quidem aliter quam invocato numine maximi Imperatoris* NULLUM OPUSCULUM *meum coepiſſe*, inquit (*n*) *Statius.* Hæc ille neceſſario fecerítne officio non conſtat fateor. Ita tamen ſe rem habuiſſe ſuſpicor. Sic enim itidem coaevus *Statio* (*o*) *Martialis Domitianum* ipſum compellat: OMNES *quidem libelli mei, Domine, quibus tu famam, id eſt, vitam dediſti, tibi ſupplicant: & puto propter hoc leguntur.* Fieri ergo poteſt, ut viri celebres, niſi ſui mentionem cum laude feciſſent, hoc aegre fuerit laturus. Maxime vero hoc expectare potuit à *Quintiliano*, qui & ſalarium publicum è fiſco, & honeſtam miſſionem, & nepotes ſororis inſtituendos in ſpem Imperii ab ipſo *Domitiano* accepiſſet. Fecit certe praeter morem ſuum cum vivum illum à ſtudio Poetico laudaret, qui alios laudare non ſolet praeterquam mortuos. Erat enim ingenio laudis avidiſſimo & ſuſpicaciſſimo Princeps, ſi quis alius, certe *Domitianus.* Utriſque enim, & colentibus eum, & non colentibus pariter ſuccenſebat: illis quod aſſentari, his quod negligere viderentur. Ipſa (*p*) *Dio.* Itaque ne negligere videretur, adulandum cenſuit noſter *Quintilianus.* Sic alia ejus illuſtria facinora foedo tandem adulationis vitio ſimiliter dehoneſtavit pater *A. Vitellii* Imperatoris *L. Vitellius.* Ita nulla ſunt ſine maculis hominum, praeſertim Ethnicorum, ornamenta.

Quintiliani in Arte ſua Oratoria *experientia*, & *memoria.*

XLVII. Quantus vero fuerit, & quam diligens in ſua Arte Oratoria, obſervator, ipſe nobis obiter oſtendit. De movendis affectibus illa ſunt ejus verba: *Sed mihi in animo eſt, quae latent penitus, ipſa hujus loci aperire penetralia; quae quidem non aliquo tradente; ſed experimento meo, ac natura ipſa duce, accepi.* Itaque etiam obſervavit ipſe quae antea penitus latuerant, ipſa nimirum Artis penetralia. Obſervaverat lugentes utique in recenti dolore diſertiſſime quaedam exclamare, & iram nonnunquam indoctis quoque eloquentiam facere; haec ideo facere quod illis ineſt vis mentis, & veritas ipſa morum. Inde colligit in iis quae veriſimilia eſſe volunt Oratores, eorum qui vere patiuntur affectibus ipſis ſimiles eſſe oportere, & à tali animo proficiſci debere Orationem, qualem facere Judicem volet. Nec in vita modo communi, verumetiam in ludis, qui vitam illam imitantur, hiſtrionicis, hoc idem obſervavit, quod fictio illa perſonae alienae faceret movendis veris affectibus. *Vidi ego ſaepe hiſtriones* (inquit) *atque Co-*

(*m*) *Quint.* L. X. Inſt. c. 1. p. 461. (*n*) *Stat.* Sylv. IV. Praef. (*o*) *Mart.* L. VIII. Praef. (*p*) *Dio.* L. LXVIII.

Digitized by Google

Comoedos, cum ex aliquo graviore actu perſonam depoſuiſſent, flentes adhuc egredi. Quod ſi in alienis ſcriptis ſola pronunciatio ita falſis accedit affectibus; quid nos (pergit) *faciemus, qui illa cogitare debemus, ut moveri periclitantium vice poſſimus?* Tum poſt alia ita concludit: *Haec diſſimulanda mihi non fuerunt, quibus ipſe, quantuſcunque ſum, aut fui; (nam perveniſſe me ad aliquod nomen ingenii credo) frequenter motus ſum, ut me non lacrymae ſolum deprehenderint, ſed pallor & vero ſimilis dolor.* Haec ille è propriis hauſit experimentis. Quae quam doctum illum artificem fecerint, docet alibi ubi agit de ſententiarum figuris: (q) *Equidem quandoque & in perſonas* (ait) *incidi tales, & in rem quoque, (quod eſt magis rarum) quae obtineri niſi hac arte non poſſet. Ream tuebar, quae ſubjeciſſe dicebatur marito teſtamentum, & dicebatur chirographum marito expirante heredibus dediſſe: & verum erat. Nam quia per Leges inſtitui uxor non poterat heres, id fuerat actum, ut ad eam bona per hoc tacitum fideicommiſſum pervenirent. Et caput quidem veri facile erat, ſi hoc diceremus palam: ſed peribat hereditas. Ita ergo fuit nobis agendum, ut Judices illud intelligerent factum, delatores non apprehenderent ut dictum: & contigit utrunque. Quod non inſeruiſſem, veritus opinionem jactantiae, niſi probare voluiſſem, in foro quoque eſſe his figuris locum.* Idem (r) alibi ſuam in diſpoſitione Argumentorum artem experientia oriundam aliquoties memorat. Inde peritiam ejus, Inde & prudentiam habemus exploratam. Nec inferior ei fuit memoria, accurata licet rerum dicendarum diſpoſitione ac methodo, ut fatetur, adjuta. (s) *Sic enim contingit,* (inquit) *ut etiam quae ex tempore videbantur effuſa, ad verbum repetita reddantur: quod* MEAE *quoque memoriae mediocritatem ſequebatur, ſiquando interventus aliquorum, qui hunc honorem mererentur, iterare declamationis partem coegiſſet: nec eſt mendacio locus, ſalvis qui interfuerunt.* Ita inſtructus artem Oratoriam ornandam ſuſcepit excolendamque noſter *Quintilianus.*

Haec tamen obiter. Nec enim *vitam Quintiliani* nos, ſed *tempora* ejus indaganda, cenſuimus.

(q) *Quint.* L. IX. Inſt. c. 2. p. 407. (r) *Quint.* L. VII. Inſt. c. 1. p. 306, 307. (s) L. XI. c. 2. p. 508, 509.

§.

Digitized by Google

Anni Aer. Chriſtianae — Anni vitae

ANNALIUM QUINTILIANEORUM

SYNOPSIS CHRONOLOGICA:

Obiterque Poetae etiam *Juvenalis*, rerumque ad *vitam* illius attinentium.

38 *Juvenal.* 1 NATUS *JUVENALIS* Poeta. Hoc certe anno, vel ſequentis initio.
§. 39.
Pater *Neronis* Imp. *Domitius* prior *Agrippinae* maritus mor-
40 tuus, *Nerone trimulo.* Tum ſtuprata à fratre *Caligula*, hoc eo-
dem anno. Poſtea *relegata*, nec ante annum ſequentem à *Clau-
dio* revocata. §. 8.
42 *Quintil.* 1 NATUS *QUINTILIANUS*; anno *exeunte*. §. 4, 5, 6.
48 6 Inter ann. XLI. & hunc annum cum uxore priori *Domitia* vixit *Criſpus
Paſſienus* Orator, & poſtea *Agrippinam Neronis* matrem uxorem duxit, ab
7 ea tandem veneno ſublatus. Poſterius hoc matrimonium hoc ipſo fortaſſe
anno. Haec *Quintiliano puero*, Inſt. L. X. c. 1. Ea viz. *Pueritia*, quae nec
Oratores audiret in *foro*, nec in *Schola Rhetores*. Nempe ſupra *Infantiam*,
7 & tamen infra annum *majoris Pueritiae* XII. §. 8.
49 8 AGRIPPINA CLAUDIO nupſit ipſis hujus anni Kal. *Januariis*. §. 8.
Togam ſumit *Quintilianus* hoc anno *virilem*, anno *Aetatis* XIV. *expleto*.
14 Inde etiam incipit ejuſdem *Adoleſcentia*, ſeu *Juventus*. §. 1, 2, 3, 4.
56 Itaque ante hujus anni *finem* ea omnia contigerint oportet quae, ſe *puero*,
15 contigiſſe *Quintilianus* ipſe teſtatur. *Nobis* (inquit) *pueris Junius* (vel potius
fortaſſe *Julius*) *Baſſus*, *homo in primis dicax*, *Aſinus albus vocabatur*. Inſt.
L. VI. c. 3. p. 286. Proinde *Domitia Paſſieni* uxor ſub *Claudio* vixerit, in
quam *Baſſi* jocum ipſe memorat. p. 288. Vid. ann. 48. *Nobis pueris inſignes
pro Voluſeno Catulo*, *Domitii Afri*, *Criſpi Paſſieni*, *Decimi Laelii Orationes
ferebantur*. Inſt. L. X. c. 1. p. 452. Sed cum unus horum *Criſpus* fuerit *Paſ-
ſienus*, proinde ante finem anni 48. Orationes illas fuiſſe oportet. Vid. §. 8.
De urbanitate in Declamationibus ait: *laudarique me puero ſolebat*. Inſt. L.
15 VIII. c. 3. p. 357. Vid. §. 44.
57 Hoc anno *Coſſutianus Capito* repetundarum poſtulatus à *Cilicibus*, damna-
16 tuſque. §. 6. *Nobis* (inquit) ADOLESCENTIBUS. *Quintil.* Inſt. L. VI. c. 1.
p. 266. Hoc etiam eodem anno *mortuus* eſt *Aufidius Baſſus*, poſt *Senecae*
Ep. 30. ſed ante Ep. 91. in qua mentio eſt Incendii *Lugdunenſis*; Et ante
16 mortem *Servilii Noniani*. Dialog. de Orat. c. 23. §. 7.
58 Incendium *Lugdunenſe* poſt *centum* annos ex quo *coloniam* illam deduxe-
17 rat *L. Munatius Plancus*. *Senec.* Ep. 91. quae adeo ipſa etiam hoc anno ſcri-
17 pta eſt. §. 7.
Hoc anno exeunte *mortuus* eſt *Domitius Afer*, à *Quintiliano* auditus JU-
59 18 VENE *Quint.* Inſt. L. X. c. 1. p. 460. & ADOLESCENTULO. *Quint.* Inſt. L.
IV. c. 7. p. 267. §. 4. Eodem anno mortuus etiam *Servilius Nonianus* à *Quin-
tiliano* auditus. *Quint.* L. X. Inſt. c. 1. p. 462. Ea nimirum *aetate* quae *Ora-*

toribus

toribus in *foro* audiendis addici ſolita eſt, ab anno XIV. expleto ad XVII. ſimiliter expletum. §. 1, 2, 3, 7. *Natus* etiam hoc anno *Tacitus*. §. 28. Hoc anno forte, *Juvenali* primam *barbam* metente, *Romae* tonſor erat *Criſpinus*. *Juv.* Sat. I. v. 25. 27.

Ante hujus anni *finem* ea contigiſſe puto, & poſt anni 56. ſimiliter *finem*, quae ſe JUVENE aut ADOLESCENTE eveniſſe dicit *Quintilianus*. De *Nicoſtrato* Athleta dicit: quem ADOLESCENTES *ſenem vidimus*. Inſt. L. II. c. 8. p. 80. Meminere illius *Nicoſtrati* Auctor Dialogi de Oratoribus c. 10. & *Pauſanias* in Eliacis. Rurſus: *Memini* JUVENIS ADMODUM *inter Pomponium & Senecam etiam Praefationibus eſſe tractatum, an gradus eliminat, apud Accium in Tragoedia dici oportuiſſet?* Inſt. L. VIII. c. 3. p. 358. Vid. §. 30. Eſt enim certe illa ADMODUM JUVENIS aetas eadem quae ADMODUM ADOLESCENTIS, ſeu ADOLESCENTULI, Adoleſcentiae nimirum *imberbis* quae *barbatulae* opponitur, quae ambitu praedicto continebatur. §. 2, 3. Alibi: *quorum utrunque in iis eſt, quae me* JUVENE *ubique cantari ſolebant*. Inſt. L. VIII. c. 3. p. 364. Iterum: *Atreus quem nobis* JUVENIBUS *doctiſſimi ſenes acuta prima dicere ſolebant*. Inſt. L. I. c. 5. p. 27. Hoc tamen in loco quo *Juvenum* nomen *ſenibus* opponitur, fieri poteſt ut ad annum uſque aetatis XXXV. *Juventus* extendatur. Non item in illo: *Clarum auctorem* JUVENIS *audivi, cum lecta è capite cujuſdam oſſa, ſententiae gratia, tenenda matri dediſſet, Infeliciſſima foemina, nondum extuliſti filium, & jam oſſa legiſti*. Inſt. L. VIII. c. 5. p. 375. Denique: *Nobis* (inquit) ADOLESCENTIBUS *ſeniores praecipiebant ne unquam jusjurandum deferremus*. Inſt. L. V. c. 6. p. 205. Hic *Adoleſcentes Senioribus* opponi videmus; ſed illis *praecipientibus*. Ut facile intelligamus illos hic *Adoleſcentes* intelligendos qui eſſent *ſeniorum Praeceptis* imbuendi, eoſdem nimirum qui *Oratores* ſequebantur & *Grammaticos*. Suntque ſane *ſenes* illi in ſuperiori etiam loco non alii quam *Grammatici*, qui vocem *Atreus* docebant qua *ſyllaba* eſſet *acuenda*. Eſt tamen *Adoleſcendi* ſignificatio paulo *arctior* quam *juveneſcendi*. Vid. § 3. Ut tamen ultra annum hunc extendi poſſit *Quintiliani* illa *Adoleſcentia*, nihilominus ultra annum Aerae noſtrae 61. extendenda non eſt, quo *Romam* reliquit, & in *Hiſpaniam* conceſſit. Erat enim cum rediret, jam penitus *adultus*, anno nimirum Aerae ejuſdem 68. exeunte. Infra hos certe limites concludendi erunt, quos *Romae* memorat à ſe *auditos viſoſque* Praeceptores. Nec enim reverſus *Praeceptores* deinceps ullos *audiit*, ſed ipſe potius aliis *Adoleſcentibus praecipiebat*. §. 9. Huc ergo referenda & loca etiam illa: *Eorum, quos viderim, Domitius Afer & Julius Africanus, longe praeſtantiſſimi*. Inſt. L. X. c. 1. p. 464. Sic *vidit* ille *Domitium* ut ſe *audiviſſe* teſtatus eſt eodem, quo *Domitius*, anno mortuum *Servilium Nonianum*. Iterum de *Domitio* ita: *Vidi ego longe omnium quos mihi cognoſcere contigit, ſummum Oratorem valde ſenem quotidie aliquid ex ea quam meruerat Auctoritate perdentem*. Inſt. L. XII. c. 11. p. 576. Ad eundem modum de aliis: *In his etiam quos ipſi vidimus, copiam Senecae, vires Africani, maturitatem Aſri, jucunditatem Criſpi, ſonum Trachali, elegantiam Secundi*. Inſt. L. XII. c. 10. p. 566. Hoc intervallo *docuiſſe* illos omnes exiſtimo, non item eſſe *mortuos*. Nonnullos enim illorum *nupera* memoria recenſet, de qua ejus loquendi forma infra pluribus agemus.

Galba in *Hiſpaniam Taraconenſem* (in qua patria *Quintiliani Calagurris*) 19
61
miſſus à *Nerone*. Illum ſecutus *Quintilianus* Artem ſuam *Oratoriam* in *pa-* 20
tria profeſſus eſt. §. 9, 10, 11. 26

Galba poſt *octennium*, caeſo *Nerone*, ſub hujus anni finem, *Novembri* 68
menſe ineunte, *Romam* rediit, & cum eo *Quintilianus*. §. 11. Inde inci- 27
piunt XX. anni quibus *Rhetoricam* in *Schola publica*, & *ſalario publico*, *Ro-*

mae profeſſus eſt. §. 12, 13. Et quibus *Oratoriam* etiam exercuit in *foro.* §. 16.

70 | 28 — 29 | Cauſa *Apruniani* à *Quintiliano* acta jam adhuc *juvene*, & *juvenili cupiditate gloriae emiſſa. Quint.* Inſt. L. VII. c. 2. p. 315. Vid. §. 17. *Nata* etiam hoc anno prior *Quintiliani uxor.* §. 24.

75 | 33 — 34 | *Plinius* junior *Quintilianum* audit ADOLESCENTULUS, uſque ad annum LXXVIII. §. 15. *Tacitus* etiam hoc eodem anno *Dialogo* de *Oratoribus* adeſt VI. *Veſpaſiani* anno, ipſe *admodum juvenis*, natus nimirum annos XVI. *Illi* non *Quintiliano*, Dialogus aſſeritur. §. 28.

76 | 34 — 35 | *Pro Regina Beronice apud ipſam* egit *Quintilianus.* Inſt. L. IV. c. 1. p. 165. *Hoc* ſcilicet anno vel ſequentis *initio.* §. 18.

78 | 36 — 37 | *Ad mediam fere aetatem declamavit* (inquit vitae *Juvenalis* Auctor Anonymus) *animi magis cauſa, quam quod Scholae aut foro praepararet.* Inde poſtea *Martialis* illum *facundum* appellat. §. 40.

79 | 37 — 38 | A *Veſpaſiano* in *Britanniam* miſſus *Agricola.* Tranſacta *aeſtate Britannos vicit.* Inde *Titus* IMP. XV. T. P. IX. COS. VII. §. 22.

81 | 39 — 40 | Hujus anni initio natus *Marcelli Victorii filius* cujus meminit *Quintilianus.* Inſt. Prooem. p. 2. & L. IV. Prooem. p. 160. §. 27. *Marcellus* ipſe *Victorius*, annis XXXIII. major, & XXXV. minor. ibid. Et Annal. *Statian.* §. 4. Nomen Pueri *Gallus. Stat.* L. IV. Sylv. IV. v. 20.

82 | 40 — 41 | Nupſit *Quintiliano* prior uxor annos nata *duodecim.* §. 21.

83 | 41 — 42 | Natus *Quintiliano* filius *major* anno *matris* ſuae XIII. §. 21. *Domitiano* natus filius *Caeſar Divus* à *Domitia*, cujus *Conſecrati* meminit *Quintilianus.* §. 24.

84 | 42 — 43 | Nata *Domitiano filia* è *Domitia.* §. 24. Natus *Quintiliano* filius *minor* anno *matris* XIV. §. 21. *App. Junio Sabino* Bellum primum *Dacicum.* §. 22.

85 | 43 — 44 | *Sabinus* Conſularis à *Dacis* oppreſſus. *Fine* anni *Domitiani* de *Dacis* falſus triumphus. §. 22. Hoc adhuc *Domitia* in matrimonio *Domitiani.* §. 24.

86 | 44 — 45 | *Juventutem* egreditur *Domitianus.* §. 23. Agones *Capitolini* à *Domitiano* inſtituti, in quibus *laudes Jovis Capitolini perpetua ſacri certaminis materia. Quint.* Inſt. L. III. c. 7. p. 140. §. 22. *Britannia Inſula* circumvecta ab *Agricola* VIII. ejus in *Britannia* Praefecturae anno. Jam *Inſulam* eſſe conſtabat cum ſcriberet *Quintilianus.* Inſt. L. VII. c. 3. p. 326. §. 22.

88 | 46 — 47 | Finis annorum XX. quibus *Romae Quintilianus Rhetoricam* profeſſus eſt. §. 12, 13, 14, 15, 21. Tum *Scholae* abdicationem à *Domitiano* impetravit, ſimulque uſum Artis ſuae *Oratoriae*, etiam in *foro.* §. 16.

Hoc ambitu XX. annorum quibus *Romae* docuit *oravitque* cauſas noſter, ea omnia concludenda arbitror quae ille *aetate ſua*, *ſuiſque temporibus* contigiſſe teſtatur. Ita nimirum ut *ſuam* ille *aetatem* cenſuerit & *ſua tempora* cum in *Schola* celebraretur, & in *foro*. *Palaemonem* Grammaticum *aetate ſua* fuiſſe ſcribit. Inſt. L. I. c. 4. p. 21. Eundem nimirum *Palaemonem*, de quo *Suetonius* in Libro de *Grammaticis*, virum ingenii jactantiſſimi. Fuit quidem *Remmius* ille *Palaemon Vicentinus Quintiliano* noſtro *aetate* aliquanto *major.* Sic tamen ut ad illa, quae dixi tempora perveneriт. *Tiberium* ſub quo *primum* proficeri coepit, & mox *Claudium*, *nemini minus inſtitutionem puerorum vel juvenum committendam*, praedicaſſe teſtatur *Suetonius.* Proinde ad *Claudii* tempora illum pertigiſſe certum eſt. Et quidem ſub *Claudio* anno ejus VIII. Aerae nimirum receptae XLVIII. ejus cum *Antonino Liberali* aemulationem in *Euſebiano* Chronico opponit *Hieronymus.* Adhuc illum ad tempora recentiora deducit *Plinius.* N. H. XIV. 4. Ait illum *infra XX. annos mercatum rus in agro Nomentano* quod infra VIII. cultus annum ad *vix credibile* feracitatis *miraculum* perduxerit, intra X. autem *fere* curae annum *Annaeo Senecae principi tum eruditionis ac potentiae*, immani pretio vendiderit.

Digitized by Google

diderit. Si quidem ab anno quo illa *Plinius* commentatus eſt Aerae receptae LXXVII. retro ſupputentur anni illi, ſic anno Aerae ejuſdem LVII. *rus* illud *mercatus* fuerit *Palaemon*, & anno LXVII. *Senecae* vendiderit. Fieri hoc non potuit cum anno LXV. inter *Aprilis* XIX. quo conjuratio in *Neronem* proceſſura erat, & menſis ejuſdem diem XXX. quo ſublatus eſt Poeta *Lucanus*, *Seneca* ſeſe, juſſu *Neronis*, interfecerit. Itaque numero rotundiori uſus eſt *Plinius*. Sic tamen X. ille annus anno *Senecae ultimo* conveniet, quo *vindemiam* ipſe videre non potuit, ut proinde *fere* X. ille annus à *Plinio* ſupputetur. Hoc ergo anno ſalvus adhuc erat *Palaemon*. *Inviſo* enim & *oſtentaturo palmam* illam peritiae Ruſticae *Senecam* teſtatur tradidiſſe *Plinius*. Nec eouſque modo perſeveravit ille. Nihil ſane innuit *Plinius* quo vel, cum ſcriberet ille, jam ſaltem obiiſſe colligamus. Niſi forte liberior illa, quam in *vivum*, oſtentationis cenſura faciat ut illum anno LXXVII. jam defunctum ſuſpicemur. Atqui eodem quo *Quintilianus* tempore ſtudiis *Juventutis Romanae* praefuit, *pueris* etiam *Romanis* praefuiſſe *Palaemonem* indicat *Juvenalis*. Inde factum ut, quo exemplo, *Quintiliani* nomen pro *Rhetore* poſuit Sat. VI. v. 75. 279. ſic etiam pro *Grammatico Palaemonis* nomen poſuerit, artemque adeo *Grammaticam* ipſam *Palaemonis artem* appellarit Sat. VI. v. 451. Non equidem qua forma artem *Rhetoricam* artem *Theodori* vocat Sat. VII. v. 177. cum multi fuerint ante *Palaemonem*, etiam apud *Romanos*, *Grammatici*; imo *Romae Grammaticam*, cum ad *Scholam pueros* quorum ipſe *Paedagogus* erat, comitaretur, *Palaemon* ipſe didicerit, ut è *Suetonii* conſtat libro de *Grammaticis*. Plane itaque pro exemplo illo, quod dixi, *Quintiliani*. Proinde etiam, ut *Rhetoricae* Inſtitutionis mercedes *Quintiliano* ſolutas docet Sat. VII. v. 186, 187. ſic etiam *Grammaticae* Inſtitutionis mercedes idem ſolutas teſtatur fuiſſe *Palaemoni*. v. 215, 216, 217, 218, 219, 220. Haec ille eadem illa Satura qua *Domitiani* tempora, & in illis *Paridem* laceraverat. Vix ſane ita illos conjuncturus niſi uno eodemque *tempore* alter Scholam *Rhetorices*, alter *Grammatices*, fuiſſet moderatus. Et ne *Juvenalem* ſolum in ea fuiſſe ſententia cenſeamus, ſimiliter *Palaemonem* cum *Quintiliano* eodem Epigrammatum Libro II. Ep. 86. 90. quaſi *coaevos* committit, ipſe etiam *Quintiliano* ipſi coaevus *Martialis*. Et tamen *Palaemonem* magiſtrum *Quintiliani* noſtri facit *Juvenalis* vetus *Scholiaſtes* ad Sat. VI. v. 451. Docuitque ſane illis ipſis temporibus quibus *puer* erat noſter, *aetate* illa quae *Grammaticis* credebatur, ſub finem *Claudii* & initio *Neronis*. De eadem formula ita alibi noſter: *& aetatis noſtrae Virginius*, *Plinius*, *Rutilius*. Inſt. L. III. c. 1. p. 113. *Plinius* ille major eſt, quem hoc ipſo ſpatio, quo Scholam tenuit *Quintilianus*, extinctum conſtat è noſtris *Plinii* nepotis *Annalibus*, anno nimirum Aerae vulg. LXXX. Eſtque ſatis commodus ille nominum *ordo*, ut qui *Plinium* praecedit *Rhetor* ille *Virginius*, & qui ſequitur *Rutilius*, ambo tamen in *Quintiliani* noſtri *vicennium* inciderint. Idem alibi: *quod factum noſtris temporibus eluſit Vibius Criſpus*. Inſt. L. V. c. 13. p. 252 Quaſi nimirum ſuo quoque *vicennio* cauſas egiſſet *Criſpus*. Et tamen alio in loco *viſis* à ſe (cum ſcilicet *Praeceptores* ipſe *juvenis audiret*) eundem *Criſpum* accenſet. Inſt. L. XII. c. 10. p. 566. Denique eundem inter clara *nuper* ingenia numerat L. X. c. 1. p. 473. Recte nimirum omnia, &, pro noſtris hypotheſibus, ſatis accurate. Florebat in *foro Vibius* ille *Criſpus* illo praeſertim tempore quo *forum* noſter, non *actor* ipſe ſed *auditor* tantummodo, *ſtudiorumque* cauſa, frequentabat. Sic tamen ille, ut in *foro* adhuc, cum reverſus ex *Hiſpania* cauſas in *foro* oraret ipſe *Quintilianus*, ageret *Vibius Criſpus*. Haec nos vera fuiſſe docet Auctor Dialogi de *Oratoribus*. Ait enim ibi *M. Aper Vibium Criſpum Marcellumque Eprium*, *donec libuit principes fori*, tunc etiam *principes* fuiſſe in *Caeſaris amicitia*, anno nimirum

illo

illo *Veſpaſiani* VI. *Chriſti* LXXV. Sic ille c. 8. Erat ergo *Vibius Criſpus*
adhuc in *vivis*, & *forum* tamen abdicaverat. Mox etiam oſtendemus, ad
Domitiani tempora nuperamque *Quintiliani*, cum *Inſtitutiones* ſcriberet, me-
moriam eundem perveniſſe *Criſpum*. Hinc denique & illud intelligi poteſt,
quod ait noſter: *duapondo & trepondo uſque ad noſtram aetatem ab omnibus
dictum eſt*. Inſt. L. I. c. 5. p. 26. Id ſcilicet illum velle, ne quidem, cum
ipſe profiteretur, adhuc illas in deſuetudinem abiiſſe formulas.

89 47 Mortua *uxor Quintiliani*, nondum expleto anno aetatis *undevicesimo*. Ita-
48 que anni *initio*. Erat aetate *puellari*, ſi ad *Quintiliani aetatem* conferretur.
Paucis poſtea *menſibus* mortuus filius *minor* V. annum aetatis *egreſſus*, cum
ſcribere Pater eſſet *aggreſſus*, *de cauſis corruptae Eloquentiae*. Haec è Prooem.
L. VI. Inſt. §. 14. 20. 28. Finem *Argonauticis* hoc eodem anno impoſuit for-
taſſe *Valerius Flaccus*. §. 25. *Martialis* Epigrammata edere coepit VI. anno
ante annum XCV. L. IX. Ep. 85. §. 14.

91 49 50 *Julia Titi* filia à *Domitiano* conſecrata. *Quint*. L. III. Inſt. c. 7. p. 140.
§. 24.

50 *Inſtitutiones* exorſus eſt *Quintilianus*. Hoc anno ſtudiis filiorum *ſororis* à
92 51 *Domitiano* praefectus eſt cum Libros *tres priores* Operis abſolviſſet. Eodem
affecto, vel potius *exeunte*, filium *majorem* amiſit cum Librum V. ad *finem*
perduxiſſet. §. 14. 19. 21. Filius *Marcelli Victorii*, in cujus uſum *Inſtitutio-
nes* ſcripſit *Quintilianus*, annum egit jam *aetatis* ſuae XI. & *Marcellus* ipſe
annum vel XXXI. vel XXXII. §. 27. Hoc anno *Quintilianus* inſignitus *or-
namentis Conſularibus*, ſi quidem propter *Domitiani nepotes* à ſe inſtitutos,
& *patre* eorum *Flavio Clemente* impetrante, honorem illum conſecutus eſſet.
51 §. 34.

93 *Secundus annus* eorum quos *Inſtitutionibus* concinnandis impendit. §. 21.
52 Hoc anno ineunte *Inſtitutiones abſolvit Quintilianus*, *cum paulo plus quam
biennium* illis impendiſſet. Ep. ejus ad *Tryphonem* Bibliopolam. §. 32. Poſtea
Philoſophos expulit Urbe *Domitianus*. §. 14. Poſtea etiam *Quintilianus* aliam
52 *uxorem* duxit *Tutilii filiam*. §. 32.

94 Hoc denique ambitu inter *finem* anni, quo *Scholam* abdicavit, LXXXVIII.
53 & hujus anni *initium*, ea omnia concludo quae ipſe *nuper* eveniſſe dicit.
Multum, ait, *in Valerio Flacco nuper amiſimus*. Inſt. L. X. c. 1. p. 461. *Mor-
tuo* nimirum, ut jam conjecturam fecimus, poſtquam utrumque tam *docen-
di* quam *orandi* munus *Quintilianus* abdicaverat. Ita de *Caeſio Baſſo* Poeta,
quem NUPER (inquit) *vidimus: Eum longe praecedunt ingenia viventium*. Inſt.
L. X. c. 1. p. 462. Sic illum *viventibus* opponit quaſi de illorum numero
NUPER eſſe deſiiſſet. Et alio in loco: *Erant clara &* NUPER *ingenia: Tra-
chalus*, *Vibius Criſpus*, *Julius Secundus*. Inſt. L. X. c. 1. p. 465. *Tres* hic
recenſeri videmus conjungique invicem à *Quintiliano nuperae* memoriae
Oratores. An forte propter *temporis*, quo deceſſerant, *vicinitatem*? *Tres*
certe ſimiliter conjunxit *Martialis Rhetoras* qui uno eodemque *anno* perie-
rint. L. II. Ep. 64. Suſpicabar eoſdem utrobique intelligendos. Nec id, (ut
videbatur) abſurde. Ita periiſſent eodem anno quo erat in *Schola Quintilia-
nus*, cujus hoc eodem Libro meminerat, & quidem *Epigrammate* poſteriori
90. Sed nec *ordinem temporis* in *ejuſdem Libri* Epigrammatibus diſponendis
obſervavit *Martialis*; nec *uno* ſaltem *eodemque anno* ſcripta ſunt quae in *prio-
ribus libellis* continentur; & poſt *Scholam* certe *Quintiliani* depoſitam vel *pri-
mum Librum* collegit edititque *Martialis*. Eſt tamen praeterea cur dubite-
mus *iidemne* ſint cum *Quintilianeis*, *Martialis* illi *Rhetores*. Facit ut dubi-
temus vox ipſa *Rhetorum* quos *cauſidicis*, id eſt *Oratoribus* opponit *Martia-
lis*. Imo ita *opponit*, ut *Rhetoribus* illis *Scholas* fuiſſe innuat in quas ſucce-
dere poſſet *Taurus* ille ad quem ſcribit, ſi vellet profiteri. Hi quantum à
Sena-

Digitized by Google

Senatoribus diſcreparint, jam ſupra oſtendimus. §. 30. Erant autem *Quintilianei* illi omnes, ni fallor, *Senatores.* Prior ille *Trachalus* etiam *Conſularis*, ſi quidem idem cum *Silii Italici* collega anno LXVIII. *M. Galerio Trachalo. Bis* etiam *Conſularis Vibius Criſpus*, ſi quidem de illo intelligendus ſit *Criſpo*, de quo loquitur *Juvenalis* ipſe, Poetae *Scholiaſtes.* Sunt tamen fateor, quae de *Auctoris* ſui *Criſpo* tradit *Scholiaſtes*, de *Criſpo Paſſieno* veriora, quem ſub *Claudio* ſublatum probavimus, quam de noſtro *Criſpo Vibio.* Idque ipſum de *Paſſieno* teſtatur, *bis Conſulem* fuiſſe *Plinius.* N. H. XVI. 44. Sed aliunde veriſimile eſt, qui Principibus adeo *familiaris* erat, ut e Dialogo de *Oratoribus* c. 8. conſtat, & *Juvenali* Sat. IV. v. 81. qui *cenſu* erat pluſquam *Senatorio*, teſte *Dialogi* Auctore *Tacito*; qui *concilio procerum Domitiani* aderat, Auctore *Juvenali* v. 73. 144, 145. quod certe *Senatoribus* conſtabat; quem jam olim in *foro Principem* eſſe docuit ibidem *Tacitus*; illum profecto *Rhetorum* numero, qui *Scholis* praeerant, eſſe ne quidem potuiſſe, quos eodem anno teſtatur deceſſiſſe *Martialis.* Nec alium denique fuiſſe puto *Julium Secundum.* Dum enim in Dialogo illo *Maternus Aprum* nondum a *Scholaſticis controverſiis* receſſiſſe teſtatur c. 14. receſſiſſe *Secundum* videtur innuere. Alii itaque quaerendi erunt *Rhetores*, quos potuerit deſignare *Martialis.* Utcunque tamen ad *haec* illos *tempora* vixiſſe veriſimile eſt; de *Vibio* certe *Criſpo* certum eſt, ad *Domitiani* ſaltem *tempora* illum perveniſſe. Reſponſum ejus interroganti, *eſſet ne quis intus cum Caeſare, ne muſca quidem*, inter *initia Principatus Domitiani* factum teſtatur *Suetonius.* Dom. c. 3. Poſtea aderat & in illo ridiculo de *Rhombo* conſilio, quod traducit *Juvenalis* Sat IV. v. 81. Nec enim alterius erat *Criſpi jucunda* illa *ſenectus*, quam illius, cujus *ſtylum a jucunditate* celebrat aliquoties noſter *Quintilianus.* L. V. c. 13. p. 252. L. XII. c. 11. p. 576. Erat quidem conſilium illud *antea* quam in *Dacos* mitteretur *Fuſcus.* Eo tamen tempore quo ſe jam *metuendum* praebuerat *Domitianus.* Eo etiam quo e *Britannia* nuncii expectabantur. v. 126, 127. & a *Cattis & Sicambris.* v. 147. Anno, ad minimum LXXXII. *Initio* enim Imperii *Pacem* fuiſſe docent *numi.* Et hoc demum anno titulos *Imperatorios* multiplicare incepit. Sed quocunque demum tempore illud fuerit conſilium, *plures* ſane ſub *Domitiano* vixiſſe annos ex illo ipſo *Juvenalis* loco facile colligitur. Sic enim *Criſpum* ad *octogeſima* dicit perveniſſe *Solſtitia*, ut *multas hyemes* tranſegerit *illa quoque tutus in aula.* v. 92, 93. Sic potuit ille ſatis commode ad tempora illa vivere, quibus noſter *Quintilianus* abdicavit. Sic tamen ille ut ante V. operis Librum ſit *mortuus*, cum non ſoleat noſter aliorum *mentionem* facere praeterquam *mortuorum. Julium Secundum aequalem* ſuum fuiſſe dicit. Inſt. L. X. c. 3. p. 473. Proinde *tribus* aut ad ſummum *quatuor* annis ſeſe juniorem. Aliter ſimul pueri aut Adoleſcentuli, eorundemque ſtudiorum ſocii eſſe non poterant. §. 28. Sic autem de illo loquitur quaſi ante juſtam perfecti Oratoris *aetatem interceptus* fuerit. L. X. Inſt. c. 1. Si maturitatem illam, pro modo *Quintiliani* ipſius aeſtimemus, qui munere deceſſit *antequam deficeret*, aetatis ſuae anno XLVI. ſic proximo ab *abdicatione Quintiliani* anno defunctus fuerit, aut non *multo* poſtea; antea nimirum quam ipſe eandem, quam in *abdicatione* ſua *Quintilianus*, aetatem expleviſſet. Denique eadem forma noſter alibi: *Riſimus* (inquit) & *merito* NUPER *Poëtam*, *qui dixerat: Praetextam in ciſta mures roſere Camilli.* Inſt. L. VIII. c. 3. p. 357. Quis ille Poëta fuerit, jam melius judicabunt qui, quo tempore concludendus eſt, intelligent.

Poſtquam abſolviſſet *Quintilianus Inſtitutiones*, *unus* ad minimum *annus* acceſſit ad earundem *editionem.* §. 20. Menſe *Julio* jam *togam virilem* ſumſerat 53 54 95
filius Marcelli Victorii. §. 27. *Marcellus* ipſe *Victorius* hoc anno *infra* annum aetatis XXXV. & *ſupra* XXXIII. §. 27. Nata *Quintiliano filia Tutilii neptis.* §. 32.

100	58/59	*Marius Priſcus* damnatus repetundarum, memoratus a *Juvenali*. §. 38. *Juvenalis* hoc anno *Romae*, non in *exilio*, teſte *Martiali*. §. 38.
103	61/62	*Filiae Quintiliani* jam aetate *nubili*, viz. annorum XII. *dotem* obtulit *Plinius*. §. 29, 30, 31, 32. *Terrae motus Antiocheni* meminit *Juvenalis* Sat. VI. v. 409, 410. qui hoc anno contigit, pro *noſtris rationibus*. §. 40.
107	65/66	*Romam* venit hujus anni *initio Hadrianus*. Tum turba *Poëtarum* recitantium in *M. Cornelii Frontonis platanis*. §. 40. Tandem poſt illos recitat *Satyras* ſuas
114	72/73	*priores* XIV. *Juvenalis*. Inde illi *exilii* occaſio. Cum *exul* eſſet, *octogenarius* erat. §. 39, 40. *Recitavit* forte *Juvenalis feriis vindemialibus*. §. 40. QUIN-
118	76/77	TILIANO, cum *Romam* veniret *Hadrianus*, data *ornamenta Conſularia*. §. 36, 37, 38, 39, 40, 41.
119	77/78	COS. JUNIO RUSTICO *exul* in *Aegypto Juvenalis*. §. 39. Hujus anni *initio* in exilium *miſſus*. §. 40.
120	78/79	Scripſit in *exilio Juvenalis Satyram* XV. & (ſi ejus ſit) etiam XVI. Eodem, ut videtur, anno *mortuus*. §. 40.

A D.

Digitized by Google

A D D E N D A.

Pag. 6. *Summam in eloquentia.* „ *Summam eloquentiae.* Voſſ. tert.
Quando diviſae. „ *Quum quando d.* Voſſ. tert.
Quamquam ſunt. „ *Sint.* Voſſ. tert.
7. *Diſcendi.* „ *Dicendi.* Voſſ. ſec.
Conſequi potuerant. „ *Poterant*, volebat Francius.
8. *Elaborata.* „ Francius volebat, *Elaboratiora.*
Sed omnes. „ Francio placebat, *ſed &c.*
Et adeo ſimilibus differendum. „ *Eſt adeo.* Voſſ. ſec. tert.
Contemto bene dicendi. „ *Decepti bene d.* Voſſ. ſec.
Ac veterum. „ *At veterum.* Voſſ. tert.
Praeceperunt. „ *Praeceperant.* Francius.
9. *Nunc autem.* „ *Haec autem.* Voſſ. ſec. & tert.
Quis enim. „ *Quid enim.* Voſſ. tert.
10. *Quod ſi.* „ *Quod etſi.* Francius.
Ad ſumma. „ *Ad ſummam.* Voſſ. tert.
Circa ima. „ *Circa una.* Voſſ. tert.
Unus accedet. „ *Accedit.* Voſſ. tert.
11. *Differamus.* „ *Differemus.* Voſſ. ſec. tert.
Dicendi. „ *Docendi.* Voſſ. ſec. tert.
Solis. „ Deeſt Voſſ. ſec.
Alere facundiam, vires. „ *Et vires.* Voſſ. ſec. tert.
Nudae illae „ *Unde illae.* Voſſ. tert.
Affectatione. „ *Affectione.* Voſſ. tert.
Ad inſtituendum. „ *Ad inſtruendum.* Voſſ. ſec.
Demonſtrando. „ *Demonſtrantes.* Voſſ. ſec. tert.
Proſequamur. „ *Perſequamur.* Voſſ. ſec.
Finis operis. „ Malebat Francius, *operi.*
Atque artes. „ *Artem*, volebat Francius, & de Rhetorice intelligebat.
12. *Quam de agrorum.* „ *Quam quae de.* Voſſ. ſec.
Ingenita quaedam. „ *Cuique.* Voſſ. ſec.
Poſſunt. „ *Poſſit.* Voſſ. tert.

Cap. I.

Ingenii ſtudiique. „ Francius volebat, *judiciique.*
A principiis. „ *A principio.* Voſſ. ſec.
13. *Hominis.* „ *Homines.* Voſſ. ſec.
Monſtris. „ Francius volebat, *monſtra.*
Lanarum colores. „ *Laenarum.* Voſſ. ſec.
14. *Nunc quando.* „ *Nunquam.* Voſſ. ſec.
In poſteros. „ *Ad poſteros.* Francius.
Eloquentiam. „ *Elegantiam.* Voſſ. ſec.
15. *Induerunt.* „ Francius, *induunt.*
Jam maximum. „ *Jam* deeſt Voſſ. ſec.
16. *Inſidere illi ſinat.* „ *Sinet.* Voſſ. ſec.
17. *Et noſtrae.* „ Francius, *hae noſtrae.*
Velim fieri. „ *Fieri* deeſt Voſſ. ſec. forte recte. vid. ad Declam. 1. 10.
Inſtituendos. „ *Inſtruendos.* Voſſ. ſec.
Prima aetas. „ *Primum.* Voſſ. ſec.
Pati non potuit. „ *Non* deeſt Voſſ. ſec.
19. *Nec ſum.* „ *Non ſum.* Voſſ. ſec.
Praeceptam. „ *Perceptam.* Voſſ. ſec.
Nonnunquam ſciſſe. „ *Nunquam non.* Voſſ. ſec.
20. *Diſcere ſatis.* „ *Dicere.* Voſſ. ſec.
Initia a perfectiſſimo. „ *Et a perfectiſſimo quoque optime tractari.* Voſſ ſec.
21. *Sequi coeperit.* „ *Sequi coepit.* Voſſ. ſec.
Firmabit. „ *Formabit.* Voſſ. ſec.
Scribere. „ *Scribere ipſum.* Voſſ. ſec.
22. *Quae ex his transferenda.* „ *Quae transferenda.* Voſſ. ſec.
In omnibus. „ *In nominibus.* Voſſ. ſec.
Feſtinatione adjiciatur. „ *F. injiciatur.* Franc.
23. *Inter prima elementa.* „ *Prima* deeſt Voſſ. ſec.
Juvare curam „ *Juvari cura.* Voſſ. ſec.
24. *Aſperrime coëuntibus.* „ *Apprime coëuntibus.*

Cap. II. Hîc incipit Voſſ. pr.

Intra privatos. „ *Inter.* Voſſ. ſec. *Initia privatos.* Voſſ. tert.
Publicis praec. „ *Publicatis.* Voſſ. pr. tert.
Liberalius. „ *Liberalis.* Voſſ. pr. tert.
25. *Poſſet nolo.* „ *Volo.* Voſſ. ſec. *Quoque ſi poteſt nolo.* Voſſ. tert.
Sed domi. „ *Et domi.* Francius.
Laeſae hercule quam. „ *Perdite quam conſervatae.* Voſſ. ſec.
Natura cujuſque totum „ *Natura cujuſque tantum totum.* Voſſ. pr. tert.
Si non caeca. „ *Sive caeca.* Voſſ. pr.
Socordia eſt. „ *Eſt* abeſt a Voſſ. tert.
Cujus adſiduus. „ Hic incipiebat Bernenſis codex.
26. *Qui timebuntur.* „ *Qui timebantur.* Voſſ. ſec. *Fāc. qui timebunt.* Voſſ. tert.
Faciat. „ *Facit.* Bernenſis.
Hujus metus. „ *Metus.* Voſſ. tert.
Et mentis. „ *Et* deeſt Voſſ. tert.
Repit. „ *Repit.* Voſſ. tert.
Et jam coccum. „ *Et* deeſt Voſſ. pr. Bern.
Conchylium. „ *Concilium.* Voſſ. pr.
Attigerint. „ *Tetigerunt.* Voſſ. tert. *Tetigerint.* Voſſ. pr. *Attigerunt.* Bern.

Digitized by Google

E manibus utrimque. „ *In manibus.* Voſſ. ſec. *Utriuſque* Gryph. 1585.

27. *Dixerint.* „ *Dixerunt.* Voſſ. tert.

Amicas. „ *Amicitias.* Voſſ. tert.

Vident. „ *Viderunt.* Voſſ. pr.

Deinde natura. „ *Inde natura.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Accipiunt e ſcholis. „ *In ſcholis.* Voſſ. ſec. *Accipiunt ſcholis.* Voſſ. tert.

In ſchola. „ *Ad ſcholas.* Voſſ. pr.

28. *Et vero.* „ *Fere.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Obtutu. „ *Obtuitu.* Voſſ. teſt. in Marg. *Obtutu. Optime.* Voſſ. pr.

Plus ſecreti. „ *Plus ſecreti & temporis.* Bern.

Ergo modicum. „ *Modicum igitur.* Voſſ. pr.

Velue opus. „ *Velut tempus.* Voſſ. pr. tert.

Totum feret. „ *Ferret.* Voſſ. pr. *Fieret.* (& in Marg. *feret.*) Voſſ. tert.

Minus pluribus. „ *Minus omnibus pluribus.* Voſſ. pr. tert.

Vox illa. „ *Nox.* Gryph. 1585.

Explicet. &c. „ *Explicat hiſtorias, exponit p. enarrat.* Voſſ. pr. tert.

Comparabimus. „ Volebat Francius, *compenſabimus.*

Ut ſuſtinere eam. „ *Eam* deeſt Bernenſi, & facile carere poſſumus: eleganter enim eo verbo abſolute uſos docet Gronov. ad Liv. XXXIX. 31. decl. VII. 3. *Invicem ſuſtinentes.* BURM.

In primis. „ *In plurimis.* Bernenſ.

29. *In dicendo.* „ *In docendo.* Voſſ. tert.

Cui ne ipſe quidem rei aſſentier. „ *Cui ne ipſe quidem aſſ.* Voſſ. pr. *Cui ne ipſi quidem aſ.* Voſſ. tert.

Et ſi refutavimus. „ Francius. *at ſi.*

Merito concurritur. „ *Concurrunt.* Voſſ. tert. *Merito* deeſt Voſſ. tert.

Refutavimus. „ *Refutabimus ea quae.* Voſſ. tert. *Refutavimus ea quae.* Voſſ. pr.

Quid ipſi. „ *Ea quae.* Voſſ. tert.

In media reipb. luce. „ *In media republ.* Voſſ. pr ſec.

Caligat. „ *Caligant* Voſſ. pr. tert.

Ut qui ſolus. „ *Velut qui ſolus.* Obr..

30. *Firmiſſimo.* „ Deeſt Voſſ pr. tert.

Adde quod. „ *At domi.* Voſſ. pr. Bern. *At quod domi.* Voſſ. tert.

Corrigi. „ *Corripi.* Voſſ. pr.

In claſſes. „ *In claſſis.* Bern.

Ordinem dicendi. „ *Diſcendi.* Voſſ. pr.

Praecedere. „ *Procedere.* Voſſ. ſec.

Ingens palmae. „ *Ea nobis i. palma, ducere vero.* Voſſ. pr.

31. *Depellendam.* „ *Debellandam*, ſed corr. *depellendam.* Voſſ. tert.

Se prima. „ *Se* abeſt Voſſ. tert.

Amplectuntur. „ *Amplectentur.* Voſſ. tert.

Arboribus. „ *Anchoribus.* Voſſ. tert.

Ipſius etiam. „ *Ipſi.* Voſſ. tert.

Humoris. „ *Humorum.* Voſſ. tert.

Senſim. „ *Senſum.* Voſſ. pr.

Excipere poſſint. „ *Poſſum.* Voſſ. pr.

Videndum eſt. „ *Eſt* deeſt Voſſ. pr.

Aptos. „ *Apertos.* Voſſ. pr. ſec.

32. *Igitur eſt.* „ *Eſt* deeſt Voſſ. tert. Bern.

De quibus loquimur. „ *Loquitur.* Voſſ. pr.

Id porro. „ *Hic p.* Voſſ. pr.

Auditorem. „ Deeſt Voſſ. pr. tert.

Demittere. „ *Dimittere.* Voſſ. tert.

Et ſane. „ *Quod ſane.* Voſſ. tert.

Orantis. „ *Orationis.* Voſſ. tert.

Cap. III.

33. *Puerorum ingenia.* „ *In variis in. d. & quae tractanda ſint.* Bern.

Perſpiciat. „ *Proſpiciat.* Voſſ. pr. *Perſpiciet.* Voſſ. tert. Bern.

Continere. „ *Retinere.* Voſſ. pr. tert.

Et inceſſum. „ *Et ingreſſum.* Voſſ. omn.

Studio petet. „ *Petit.* Francius.

Ingeniorum. „ *Ingenioſorum.* Obr.

Praecox. „ *Precoquum* Voſſ. tert.

34. *Illic poſſunt.* „ *Illud poſſunt.* Voſſ. pr. tert. Bern. *Illud* tuebatur Gronov. ad Liv. IX. 3. prioris editionis. & ita *quidquid id* de quo Vid. Heinſ. & Drakenb. ad Sil. VI. 119. BURM.

Verba continuant. „ *Verbo.* Voſſ. tert.

Proferunt. „ *Perferunt.* Bern.

Perſpiciat deinceps. „ *Proſpiciat.* Voſſ. ſec.

Tractandus ſit. „ *Sit* deeſt Voſſ. ſec.

Metus, quoſdam debilitas. „ *Quoſdam metus debilitas.* Voſſ. tert.

35. *Retenduntur.* „ *Retinentur.* Voſſ. ſec.

In pueris „ *In* deeſt Voſſ. tert.

Illum triſtem. „ *Ullum.* Voſſ. tert.

Poſſum. „ *Poſſim.* Voſſ. tert.

Cum poſitis. „ *Compoſitis.* Voſſ. pr. tert.

Diſcat. „ *Dicat.* Voſſ. pr. Bern.

36. *Quamquam &.* „ *Quanquam illud.* Voſſ. pr. tert. *Quamquam illud & receptum.* Voſſ. ſec. *Quamlibet id receptum ſit.* Bern.

Chryſippus. „ *Eriſipippus.* Voſſ. tert.

Et certe. „ *Certe* deeſt Voſſ. tert.

Durabitur. „ *Dubitabitur.* Voſſ. pr. tert.

Poſtremo. „ Deſunt uſque ad *nunc fere.* Voſſ. tert.

Cui nec adhiberi. „ *Cui non ad.* Voſſ. tert.

Nunc fere. „ *Nunc vero.* Obr.

Non

Digitized by Google

Non fecerint. ,, Non fecerunt. Voſſ. pr.
Acciduut. ,, Acciderunt. Voſſ. omnes. Bern.
Refringit. ,, Refrangit. Voſſ. pr. tert. Bern.
37. Deligendis. ,, Eligendic. Bern.
Abutantur. ,, Abutatur. Voſſ. pr.
Moraber. ,, Meveor Voſſ. pr. tert. Bern.
Niminm eſt. ,, Minnc eſſe. Voſſ. tert. nimic eſſe. Voſſ. pr.

Cap. IV.

Facultatem. ,, Facnltatec. Voſſ. pr.
38. Duas partes. ,, D. partic. Bern.
Enarrationem. ,, Enarrationes. Voſſ. pr. narrationem. Voſſ. tert.
Et enarrationem. ,, Et narrationem. Voſſ. pr.
Praecedit. ,, Praecedet e. l. & m. b. o. eſt judicium. Bern.
Snbditities. ,, Subditec. Voſſ. pr. tert. Bern.
Permiſerint. ,, Permiſernut. Voſſ. pr. & mox redigerunt
Alios omnino. ,, Alioc emni ex u. Francius.
Auctoribus. ,, Actoribus. Voſſ. tert.
Ratlenem ſidernm. ,, Rationec. Voſſ. pr.
Ut alia mittam. ,, Aut a. m. Voſſ. pr. Ut a. emittam. Voſſ. ſec.
Utuntnr. ,, Utantur. Voſſ. pr. tert. Bern.
Philoſophiae. ,, Philoſophiam. Voſſ. pr.
39. Empedoclem. ,, Empedoclea. Voſſ. omn. Tum ut propter Empedoclem in Graecis, ſic Varronem & Lucretium i. l. Bern.
Oraceri future. ,, Oratoric futuri. Voſſ. ſec.
Jecerit. ,, Jecit. Voſſ. pr. Bern.
Sola omni. ,, Sola ex omni. Francius. Sola in omni Waſſ. Ind. Sall. in jacere.
Plus habet. ,, Pluc habeat. Voſſ. tert.
Quam eſtent. ,, Minus eſtentationis. Voſſ. pr. tert.
Elementa. ,, Elementa. de literis, non quia an cujuſlibet artis eſt exigere. Bern.
Ipſasque eas. ,, Eaſque ipſas. Waſſ. d. l.
Cujuſlibet auris. ,, Artis. Voſſ. pr. tert.
40. Quam nervorum. ,, Quam ſertorum nerverum. Voſſ. pr.
At Grammatici. ,, An G. Voſſ. pr. Aut Grammatici ſaltem omnis deſcendent r. t. deſint aliquae ne nobic n. l. Bern.
Deſcendent. ,, Deſcendunt. Voſſ. pr. tert.
Aeolicum digamma deſideratur. ,, Digammon. Voſſ. pr. tert. Conſideratnr. pr. Digammon deſideratur. Bern.
Optimum. ,, Optnmum. Voſſ. ſec.
Et in here. ,, Ec bere. Voſſ pr. tert. intextu vero lege. Et in here, neque E plane, neque I auditur.
41. Redundent. ,, Abundent. Voſſ. pr. tert.

Aſpirationis notam ⊢ quae. ,, Aſpirationis, quae ſi. Voſſ. pr. tert. Bern. Aſpirationis ⊢ Voſſ. ſec. Notam ⊢ & deinde, poſcit. ⊢. Obr.
Etiam contrariam ſibi poſcit ⊣. ,, Etiam neceſſaria ſibi poſcit. & q. Voſſ. pr. Etiam contrariam ſ. p. &. Voſſ. tert. Etiam tontrariam ⊣ poſcit. Et. Voſſ. ſec. Etiam contraria ſibi poſcit. Bern.
Et Q. ,, Et K. Voſſ. omnes. & mox Et Q. Bern.
Effectuc ſpecieſque. ,, Effectu ſpecieque. Voſſ. pr. tert.
Paullum. ,, Paulatim. Voſſ. tert.
Koppa. ,, Kappa alii fere omnes.
Qua tamen. ,, Qua tam. Voſſ. tert. Quam tam carere p. quam ſi quaerimus. Bern.
Si non. ,, Quam ſi non quaerimus. Voſſ. pr. tert.
Junganenr. ,, Junguntnr. Voſſ. pr. ſec. Bern.
Scripſere. ,, Scripſerunt. Voſſ. tert.
Geminatione. ,, Ingeminatione. Voſſ. tert.
Aut enim unam. ,, Aut & unam. Voſſ. pr.
42. Quod nequit. ,, Deſunt Voſſ. pr. tert.
Creat. ,, Deeſt Voſſ. omnibus. Bern.
Inſidit. ,, Incidic. Bern.
Quomodo nunc. ,, Quo nunc. Voſſ pr.
Maijamque. ,, Aij aijamque. Voſſ. tert. Aijanamque. Bern.
Quod ſi eſt etiam jungetur. ,, Quod ſic eſt jungetur. Voſſ. pr. Jungitur. Voſſ ſec.
Nec miretur. ,, Ne mir. Voſſ. tert. Bern.
Scabellum. ,, Scabillum. Voſſ. pr. tert.
43. Pinnas avium. ,, Pennas avium. Voſſ. pr. ſec. & ita Delrius ad Senec. Agam 893.
Cadas excidit &c. ,, Calcat, cadit, excidit, excudit, calcat, exculcat. Voſſ. pr. Cadit, excidit, calcat, exculcat. Voſſ. ſec. Cadic, excidit, caedic, excudit, calcat &c. Voſſ. tert. Bern.
Aetate. ,, Ab aetate. Voſſ. pr. tert.
Nam ut. ,, Ut deeſt Voſſ. tert. Nam ut Valeſii Fuſii & Valerios Furioſque. Voſſ. tert.
Ac laſec. ,, Deſunt Voſſ. ſec.
Aetatis fuerunt. ,, Et as fuerunt. Voſſ pr. tert.
Et haec ipſa S litera. ,, Atque haec ipſa ſcilicet litera. Voſſ. ſec. At & haec ipſa ſ. litera. Bern.
Mertare. ,, Mercare. Voſſ pr. tert.
Foedum. ,, Foedoum. Voſſ. pr. Fordenm. Voſſ. tert. Sordeum. Voſſ ſec.
F vel ſimili. ,, Velut ſimili. Voſſ. ſec. Velut ſimili F litera utentes. Obr.
44. Aſpirare ſolent φ. ,, Aſpirare a ſolent. Voſſ. pr. Aſpirare ſolent ei. Voſſ. tert. Aſpirare ei ſolent ut pro F C. t. &c. Bern.
Non poſſet. ,, Non poſſit. Voſſ tert.
Sed β queque. ,, Sed v quoque tum. aliarum d. a.

unde Vyrrus & Vryges & Veena. Voſſ. ſec.

Dedimus. „ *Dicemus.* Voſſ. pr.

Unde Burrus. „ *Unde proprium Burrus.* Voſſ. pr. *Unde epum. B.* Voſſ. tert.

Duellios. „ *Duillios.* Voſſ. pr. *Duillos.* Voſſ. tert. Bern.

Bellios. „ *Bellos.* Voſſ. pr. tert. Bern.

45. *Minus mirum.* „ *Minus videatur mirum.* Voſ. tert.

Si in vetuſtis. „ *Si vetuſtis.* Bern.

Caſſantra. „ *Caſſentra.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Permutatae. „ *Permutata.* Voſſ. pr. *Permutata eſſe Heceba.* Voſſ. tert.

Heceba. „ *Eceba.* Voſſ. ſec. Bern.

Calchides. „ *Et Culchides.* Voſſ. pr. *Euclides & Pulyxena.* Bern.

Dederont. „ *Dederunt ac probarunt ſic.* Bern.

Fecerunt aecles. „ *Fecerant aeolis.* Voſſ. pr. tert.

Et dijove & Vejove pro dijovi & vejovi. „ *Et dii Jove. Victor. pro dis Jovi.* Voſſ. ſec. *Et dij & Victores nou duovi.* Voſſ. pr. tert. *Ft dyjove victoro non dijovi.* Bern.

46. *Decturos.* „ *Doctores.* Voſſ. ſec.

Quae ſint. „ *Sint* abeſt Voſſ. omn.

Theodectes. „ *Theodeſtes.* Voſſ. pr. tert.

Convinctiones. „ *Conjunctiones.* Voſſ. tert. Bern. & ita poſtea.

Videlicet quod. „ *Videlicet & quod.* Voſſ. pr. *Videlicet in verbis.* Voſſ. ſec.

Quas conjunctiones. „ *Quas ſubjunctiones.* Voſſ. ſec.

Ac maxime. „ *Vel maxime.* Voſſ. pr. tert.

Poſt praepoſitiones &c. „ *Poſt praepoſitionis nominibus appellati.* Voſſ. pr. *Appellati quoque.* Voſſ. ſec.

Partes orationis. „ *Partes orationum.* Bern.

Duntaxat auctoribus. „ *Duntaxat auctoritatibus.* Voſſ. tert.

Palaemon. „ *Palaemo.* Bern.

47. *Tanquam ſpecies ejus.* „ Deſunt Voſſ. ſec.

Ab appellatione diducerent. „ *Appellatione deduxerunt.* Voſſ. pr. tert. *Appellatione diducerent.* Bern.

Deeſt. „ *Deeſſet.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Ut heu. „ *Ut oheu.* Voſſ. ſec. Bern. *Echeu.* Voſſ. tert.

Atteſtationem. „ *Tractationem.* Voſſ. ſec. tert.

Faſcoatim. „ *Faſteatum.* Voſſ. tert.

Supervacuum fuerat. „ *Erat.* Voſſ. pr. *Supervacaneum fuerat.* Francius.

A ſi quis. „ *Atqui ſi quis.* Voſſ. omn. Bern.

Voluerit docere quae. „ *Docere quod.* Voſſ. tert. *Solet & voluerit.* Bern.

Et quae ſint, „ *Et ea quae ſunt.* Voſſ. ſec.

Quae & Epicaena. „ *Et* deeſt Voſſ. ſec.

Sexus. „ *Secus.* Obr.

Aut neutrali f. ſignificant. „ *Aut neutrale f. ſignificat.* Voſſ. pr. *Significat* etiam Voſſ. tert.

Mille praeceptor. „ Forte ſcripſerit, *mi* (pro *mihi*) *ille praeceptor.* Burm.

48. *Ut quae.* „ *Ut* deeſt Voſſ. omn. *Quae & habitu, ut Allobros, Ciceros, Ruſos, Longoſque fecerunt, niſi erit aliud ſecretius Sylla & Burri Galliae* Planti, *Panſae, Scauri, taliaque & ex caſu naſcentium hoc Agrippa & Opiter & Cordus & poſtumus erunt.* Voſſ. pr.

Cicerones. „ *S ut allobs Cicero.* Voſſ. tert.

Niſi erit. „ *Ubi erit.* Voſſ. ſec.

Burrhi. „ *Et Buiri.* Voſſ. tert.

Planci. „ *Plauti.* Bern.

49. *Hinc Agrippa.* „ *Hic A.* Bern.

Poſtumus erunt. „ *Poſtumus eſſet & iis quae.* Voſſ. ſec. *Erunt & his quae.* Bern.

Jam Cottae. „ *Nam contra Scipiones Lenates ſera ſunt.* Voſſ. pr. *Jam contra & S. L. ſera ſunt.* Voſſ. tert. *Jam Cotta.* Bern.

Reperias. „ *Reperies.* Voſſ. tert.

Serani. „ *Sera.* Voſſ. ſec. *Serani: ſunt enim ex.* Francius.

Intercidit. „ *Intercedit.* Voſſ. pr. tert.

Quod ducebatur. „ *Quod dicebatur.* Voſſ. ſec.

Quaerat etiam. „ *Quaerant.* Voſſ. tert. *Quaeratur.* Voſſ. pr.

Ignoret genera. „ *Ignoret & genera.* Bern.

Non tenentur. „ *Non teruntur.* Voſſ. omnes. Bern.

Quaedam appellationibus ſimilia. „ *Quaedam verba app. ſimilia.* Voſſ. pr. ſec. Bern.

50. *Eſt etiam.* „ *Eſt* abeſt Voſſ. ſec. tert.

Mare nav. „ *Et mare.* Voſſ. pr. ſec.

Valent quam indicant. „ *Valet, quam indicat.* Voſſ. pr. tert.

Ita dictu & factu. „ *Sic d.* Voſſ. ſec. *Ita dictu factu.* Voſſ. pr. tert.

Dicto factoque. „ *Dicto factove.* Voſſ. pr.

Cap. V.

Hoc caput Voſſ. pr. & tert. annectunt priori.

Jam cum. „ *Nam cum.* Voſſ. pr.

Omnis oratio. „ *Omnis* deeſt Voſſ. ſec. tert.

Ut ornata. „ *Ut honorata.* Voſſ. pr.

Apte. „ *Aperte.* Voſſ. ſec.

Ornatui. „ *Ornatu.* Voſſ. pr. tert.

Emendate. „ *Emendata.* Voſſ. pr.

Regula „ *Regulam.* Bern.

Haec exigitur. „ *Haec igitur.* Voſſ. tert.

Qui omnia. „ *Quia.* Gryph. 1585.

51. *Horatium.* „ *In arte.* Gryph.

Se-

Digitized by Google

Sequentur. „ Sequantur. Voſſ. pr. tert.
Quam vitantes. „ Quandam. Voſſ. pr.
Ambiguitatem. „ Ambiguitates. Voſſ. pr.
Vocalitas. „ Velocitas. Voſſ. ſec.
Melius ſonat. „ Sonet. Voſſ. tert. Bernens.
Ne quem tam. „ Ne qua tam. Voſſ. pr. tert.
Sit barbariſmus. „ Fit. Voſſ. ſec.
52. Promiſſor. „ Promiſſo. Voſſ. ſec. Bern.
Dixerit. „ Dixorit. Bern.
Commenemus. „ Commevemus. Voſſ. tert.
Conſiſtet. „ Couſiſtit. Voſſ. pr. tert. Bernens.
Barbariſmum pluribus. „ Barbarum multis. Voſſ. pr. tert. Bern.
Vel hiſpanum. „ Et hiſpanum. Voſſ. ſec.
53. Cornelii Galli eſt &c. „ Cornelii Galli eſt impollionem Caſamo adſectatore Galli adductum eſt. Voſſ. pr. Cornelii Galli in Pollionem caſſam affectater Gallia dictū eſt. Voſſ. ſec. Caſamo adſecatere Galli adductum eſt. tert. Caſamo affectator. Bern.
Maſtrucam. „ In maſtrucam. Voſſ. pr. tert.
Genus barbariſmi. „ Genus barbari. Voſſ. ſ. pr. tert.
Quod ſit animi. „ Quod ſiet. Voſſ. pr. tert.
Exiſtimetur. „ Exiſtimatur. Voſſ. omn.
Eſt illud vitium barbariſmus tertium. „ Eſt illud barbari, genus vitium barbariſmus. Voſſ. ſec. tert. Tertium eſt illud vitium barbariſmus. Bern.
Sibi etiam. „ Sibi &c. Voſſ. pr.
Fingere poteſt. „ Potes. Voſſ. pr. Quod ſibi e. q. fingere p. Francius.
Ut verbo. „ Vel ut verbo. Voſſ. pr.
54 Syllabamve vel. „ Syllabam ne vel detrahit. Voſſ. pr.
Scire autem debet. „ Debebit. Voſſ. pr. tert.
Potiuſque. „ Potiuſquam. Voſſ. ſec.
Tinca. „ Tinga. Voſſ. pr. tert. Bern. Tiga. Voſſ. pr.
At in eadem. „ At & in eadem. Voſſ. pr.
Metieo Suffetieo. „ Et Tiece ſuffetio. Voſſ. pr. & Tieo ſuffetio. tert. Etiee ſuffetiejo. Bern.
Exercitum. „ Exitum. & in Marg. Exutum. Voſſ. pr.
Tharſomenum pro Thraſumeno. „ Traſumenum pro Tarſumenou. Voſſ. pr. Tarſum enim multi auctores. Voſſ. tert. Tranſumenum pro trauſemeno. Voſſ. ſec. Tranſumennum pro Tharſumenno. Bern.
Vindicaverunt. „ Vindicaverant Voſſ. pr.
55. Sive eſt falſum. „ Falſum deeſt Voſſ. omn. Nam ſive adſentior. Bern.
Ducentur. „ Ducuntur. Voſſ. pr. tert.
Et dua. „ Et duo. Voſſ. tert.
At duapondo. „ Aut duapondo. Voſſ. pr. tert.
Contraque hordea. „ Contra quia hordea. Voſſ. pr.

56. Non habeant. „ Adjectionem habent. Voſſ. pr. tert. Bern.
Singularia pluraliter. „ Sing. pluralia. Voſſ. pr. tert. Pluralia & plurariter habet Voſſ. ſec.
Διαιρέσεις Europai. „ Diviſio Europae. Voſſ. tert. Diviſio Europe. in Marg. Aſiae. Voſſ. pr. Diviſio Europae, Aſiae. Bern.
Συναλοιφὴν. „ Συναλοφὶν. Bern.
Dicimus. „ Deeſt Voſſ. pr. Vocamus. Voſſ. ſec. Dicamus. Bern.
Apud P. Varronem. „ Ap. Varronem. Voſſ. pr.
Cum te. „ Tum te. Bern.
Producitur. „ Deducitur. Voſſ. pr. tert. Bernens.
Sed nec. „ Sed deeſt Voſſ. tert. Bernens.
Vitia ducenda. „ Dicenda. Voſſ. ſec. Bern.
Non nota. „ Non notata. Voſſ. ſec.
Ea veteres. „ Ea deeſt Voſſ. tert. Bernens.
57. In vocalibus. „ In vocabulis. Voſſ. ſec.
Aedos. „ Haedos hircoſque. Voſſ. pr.
Servatum. „ Reſervatum. Voſſ. omn. Bern.
Aſpiraretur. „ Aſpirarent. Voſſ. pr. Aſpiraret. Voſſ. ſec. Aſpirentur. tert.
Ut in Graccis. „ ut Grachis & triumphis. Voſſ. pr. In Graechis & triumphis. Bern.
Maneant. „ Manent. Voſſ. pr.
Mehe. „ Mec. Voſſ. ſec. Nam eae. Bern.
Ut videlicet declinato. „ Ut videtur. Voſſ. pr.
Derivato. „ Declinato. Voſſ. tert.
Ponitur. „ Penuntur. Voſſ. pr. tert. Bernens.
Et hic prima acuta. „ Deſunt Voſſ. omn.
58. Apici. „ Deeſt Voſſ. pr. tert. Bern. Apice. ſec.
Sequenti. „ Voſſ. pr. ſec. Bern.
Cogentes. „ Colligentes. Voſſ. pr.
Videatur non circuitus. „ Videatur ne circuitus. Voſſ. tert.
Item quantum. „ Haec uſque ad quod tamen, deſunt in Voſſ. tert. margini adſcripta in pr. itemque cum quale. Bern.
Pictaeque. „ Pictae volucres. Voſſ. tert.
Praecepto noſtro. „ Noſtro deeſt Voſſ. ſec. & omiſit Obr.
Recipit. „ Recepit. Voſſ. tert.
Heroicus. „ Herous. Bernenſ. Forte recte, ut Herous pes. Ovid. II. Faſt. 126. & ita alii, etiam in proſa. Burm.
Aut ſi. „ Si abeſt Voſſ. tert.
Vetus lex ſermonis. „ Vetue lex, conſuetudo ſermonie. Voſſ. pr.
Abolebitur. „ Abolebit. Voſſ. ſec.
Et quod alias. „ Et quod alia vitioſum interim alia rectum eſt. Bern.
Utique gravem. „ Utique deeſt Voſſ. pr.
In diſyllabis. „ In biſyllabis. Voſſ. ſec.

Eſt autem.,, *Eſt etiam.* Voſſ. pr. ſec.
Flexa exacuta.,, *Efflexa & a.* Voſſ. tert. *Quia eadem ſt. ex acuta.* Voſſ. ſec. *Quum eadem efflexa ex acuta.* Voſſ. pr. *Flexa & acuta, qui in eadem flexa & acuta itaque neutra cludet* &c. Bern.
Claudet.,; *Claudit.* Voſ. ſec.
Κειλοϛομιαν.,, *Coeloſtomian.* Bern.
60. *Auditur.*,, *Dividitur.* Voſſ. pr. Bern. *Clauditur*, malebat Francius.
Inevitabilis.,, *Inenumerabiles.* Voſ. ſec.
Quibus nonnumquam.,, *Quibus numquam.* Voſſ. pr.
Quae ſupra.,, *De quibus ſ.* Voſſ. ſec. Bern.
Corticis.,, *Cortices.* Voſſ. pr. tert.
Ut amari.,, *Aut amari.* Bern.
61. *Vel media.*,, *Vel medie.* Voſſ. pr.
Ab interrogatione.,, *Ab interrogante.* Voſſ. pr. Bern.
Idem vitium ineſſe.,, *Idem vitium non eſſe.* Voſ. pr.
Nutu vel manu.,, *Vultu v. m.* Voſſ. pr. *Vultu aliud manu.* Voſſ. tert. *Alliud nutu ut manu.* Bern.
Fit aliquando.,, *Sit al.* Bern.
Omnine accedo.,, *Omnimodo.* Voſſ. pr. *Omnino concedo.* Voſſ. ſec.
62. *Ut veni de Suſis in Alex.*,, *Nam enim deluſum in Alex.* Voſſ. pr. *Nam enim de.* Voſſ. tert.
Ambulo viam.,, *Ambulando viam.* Voſſ. ſec.
Viam. Aegypte.,, *Viam: Immutatione. Aegypto*, legebat Francius ex capitis hujus principio. ubi *immutatione* fieri Barbariſſimum docuit.
Qua ordo turbatur.,, *Qua o. mutatur.* Voſſ. pr.
An ſit igitur, in initio.,, *An ſit ergo in vitio.* Voſſ. pr.
Diducunt.,, *Dividunt.* Voſſ. pr.
Cadant.,, *Cadat.* Voſſ. omnes.
Sive cui ſtatus eos dici ſeu.,, *Sive qua ſtatus dici vel.* Voſſ. pr. tert. *Sive quia ſtatus eos dici, ſeu qualitatis pl.* Bern.
Quidque de quibus.,, *Quodque de quibus.* Voſſ. ſec.
63. *Vitandae.*,, *Devitandae.* Voſſ. pr. tert.
In verbi.,, *In* deeſt Voſſ. pr. ſec.
Antonius Rufus.,, *An. Ruffus.* Voſſ. ſec.
Romani.,, *Romam.* Voſſ. tert.
Sed quem.,, *Et quem.* Voſſ. pr. ſec. Bern.
Non reprehendo.,, *Non reprehendendo inquit ſcripſere; ſcripſerunt.* Voſſ. ſec.
Similiter.,, *Similiterne.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Numero poprie autem caſibus.,, *Numero aut caſibus.* Gryph. 1585.
Subjungatur.,, *Subjungantur.* Bern.
Patrium pro poſſ.,, *Primitivum pr. p.* Marg. Gryph.

64. *Quia pro nomine.*,, *Quare pr. n.* Voſſ. pr.
Deerrat.,, *Deerat.* Voſſ. pr.
Peccatur. Pronomen.,, *Peccatur: ideo nunc quoque.* Bern.
Pronomen & ſimilia.,, *Pronomen eſſe debuerit ac ſimilia.* Voſſ. pr. & tertius.
Ut dicant.,, *Ut dictum eſt.* Voſſ. tert.
In idem incidat.,, *Non idem.* Voſſ. pr.
Intro & intus.,, *Intro & loci adverbia.* Bern.
Alterum vetandi.,, *Vitandi.* Voſ. pr.
Loci adverbia.,, *Unius loci.* Voſſ. omnes.
65. *Eſt enim.*,, *Eſt etiam.* Bern.
Megaleſia.,, *Megalenſia.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Quamquam.,, *Nam quanquam.* Francius.
Nominabuntur.,, Deeſt Voſſ. ſec.
Sed hoc quoque.,, *Sed hic quoque.* Voſſ. ſec. Bern.
Imprudentiam.,, *Impudentiam.* Voſſ. tert.
Nomina feminina.,, *N. feminea.* Voſſ. ſec.
Sed cum in ordinem.,, *Sed tum cum i. o.* Francius. *Ut homines* omiſit Obr.
Etiam multa.,, *Etiam* deeſt Voſſ. tert.
66. *Veſtium.*,, *Vetium.* Voſſ. ſec. Bern.
Gallica.,, *Gallice.* Voſſ. tert.
Peteritum.,, *Peterritum.* Voſſ. pr. *Petorritum quoque.* Voſſ. ſec.
Cicere tamen.,, *Cicero tantum.* Voſſ. ſec.
Mappam quoque.,, *Et mappalia arce quoque uſitatum nomen.* Voſſ. pr. *Mapalia quoque uſitatum Circo nomen.* Voſſ. ſec. *Mappalia.* Voſſ. tert.
67. *Et maxima.*,, *Maxime.* Voſſ. tert.
Romanus.,, *Romanis.* Voſſ. tert.
Conſeſſis.,, Francius volebat, *conceſſis.* nil muta. ſic Plin. XXXVII. 3. *Confeſſa genera gemmarum.* Vid. & XXIX. 1. & XXXIX. 21. & alibi. *Confeſſus beſtis.* Claud. VI. conſ. Honor. 249. noſter libr. V. 14. *Confeſſa propoſitio.* & ita alii. Burm.
Ac ſi reperias.,, *At ſi.* Voſſ. ſec.
68. *Omnibus.*,, Deeſt Voſſ. ſec.
Cicero quoque.,, *Quoque* deeſt Voſſ. ſec.
Dicerentur.,, *Differenter.* Voſſ. ſec.
Ne miremur.,, *Nec miretur.* Voſſ. ſec.
Et anchiſa.,, *Ut anchiſa.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Sed tis.,, *Sed os.* Voſſ. ſec, *Sed. ſ.* Voſ. pr. tert.
Sed genitivus.,, *Sed generis.* Voſſ. tert.
Uliſci.,, *Ulyxi.* Voſſ. pr.
69. *Fieri poteſt.*,, *Fieri poſſe.* Voſſ. ſec.
Latinam rationem.,, *Orationem Latinam.* Voſſ. pr.
Sequi malit.,, *Malet.* Voſſ. pr. tert.
Innocens interdum.,, *Innocens dum ne rep.* Bern.
70. *Eſſe ex ſue, ove & tauro.*,, *Eſſe ſueve taurilia.* Voſſ. pr. tert. *Eſſe ſuovetaurilia.* Bern.
Trium coëunt.,, *Trium conſtans vel coëunt.* Voſſ. pr. tert.

La-

Latinis integris.,, *Latina integris.* Voſſ. ſec.

Malevolus.,, *Malivolus.* Voſſ. ſec.

Ut biclinium aut.,, Deſunt Voſſ. pr. tert.

Aut ex duobus.,, *Aliquid & ex duobus.* Voſſ. pr. tert.

Epirhedium.,, *Epiraedium.* Bern. & mox. *raeda.*

Ἐπὶ Graeca.,, *Ἐπὶ Graecum.* Francius.

Et erepti.,, *Et e republica.* Voſſ. omn. Bern.

Κυρταύχενα.,, *Currauchena.* Bern.

In quod primum.,, *In quod prima.* Voſſ. pr.

71. *Etiam in jocos.*,, *Et in jocos.* Voſſ. ſec.

Si quid ſimile.,, *Si quid illis merito laudatis ait.* Voſſ. pr. *ſimile* etiam abeſt Voſſ. tert. *Si quid ſimile illis merito laudatis ait. ξεβιὸς & βιζεοφθαλμὸς.* Bern.

Fingere audeamus.,, *Nos fingere.* Voſſ. pr. *Nunc fingere.* Voſſ. ſec.

Aut hinnire.,, *Aut nec hinnire.* Voſſ. pr.

Niterentur.,, *Uterentur.* Voſſ. pr.

Cap. VI.

Eſt etiam.,, In Voſſ. tert. connectitur priori capiti.

Majeſtas.,, *Mageſtas.* Voſſ. pr.

Ab oratoribus.,, *Ab auctoribus.* Voſſ. ſec.

Neceſſitas.,, *Neceſſitatis.* Voſſ. pr.

72. *Aeriae.*,, *Ejus.* Voſſ. tert. *Erus.* Voſſ. pr.

Exigunt.,, *Exigant.* Voſſ. pr. tert.

Aut declinationem.,, *Declamationem.* Voſſ. pr. tert.

Funis maſculinum.,, *Funis aut maſc. ſ. aut femininum.* Voſſ. pr. *Funis au maſc.* Voſſ. ſec.

An hac domo.,, *An domo.* Voſſ. ſec. *Domu.* Voſſ. tert.

Anus.,, Deeſt Voſſ. ſec.

73. *Eadem in verbis.*,, *Quid ſermo. Eadem i. v.* Bern.

Eadem ſi in infinitis.,, *Eandem.* Voſſ. tert. *Si infinitis.* Voſſ. ſec.

Servo dicetur.,, *Dicet.* Voſſ. tert. Bern.

Simile ſervit.,, *Servi.* Voſſ. ſec.

Ut ſervire.,, *Et ſervire.* Voſſ. pr. tert.

Quoque aliquando.,, *Quoque aliter.* Voſſ. pr.

Repeto.,, Deerat Voſſ. pr.

Quoque dictum tuebamur.,, *Quoque hoc tuebamur.* Obr.

Quia prima.,, *Nam prima.* Voſſ. ſec.

Ita pagunt.,, *Ita pacunt*, & mox. *paco.* Voſſ. pr. tert.

Exoleverat.,, *Exoluerat.* Voſſ. ſec.

Plurimis in locis.,, *Plurimis locis.* Voſſ. pr.

74. *Simili.*,, *Similia.* Obr.

Quantum caſibus.,, *Q. in caſibus.* Voſſ. ſec.

Epicoenum.,, *Epicenon.* Voſſ. pr. tert.

Urbis Romae.,, *Romanae urbis.* Voſſ. ſec.

Fabium.,, *Fabtum.* Voſſ. pr.

Contendunt.,, *Condunt.* Voſſ. pr. tert.

Quoniam.,, *Quum.* Voſſ. pr.

Ductum ſit.,, *Dictum ſit.* Voſſ. ſec.

Illa tamen.,, *Illi tamen.* Obr.

In ris.,, *Ris.* Voſſ. tert.

Flexus exeunt.,, *Flexus eunt.* Voſſ. tert.

Alba faciat.,, Deſunt Voſſ. tert.

75. *Demiſſa.*,, *Dimiſſa.* Voſſ. pr. tert.

In ſermone.,, *Et ſermone.* Voſſ. pr.

Quid quo modo.,, *Quid quoque modo.* Voſſ. ſec. *Quid quoquo modo.* Voſſ. pr.

Ipſam analogiam.,, *Analogiam* non habet Voſſ. ſ.

Poſt *temere & audaciter.*,, Adde, Membranae MSS. apud Barth. XXXVII. Ad. 14. *Audacter Latinum eſt, ſed Audaciter melius.* vide Gronov. ad Plin. XXIX. 6.

Et emicavit.,, *Et emicare emicavit.* Voſſ. pr. tert.

76. *Fiat.*,, *Fiet.* Voſſ. pr. tert.

Iidem.,, *Id cum.* Voſſ. pr. *item.* Voſſ. ſec.

Nummum.,, *Nummerum.* Voſſ. ſec.

Deum.,, *Dium.* Voſſ. pr.

Duplices ſoloeciſmos.,, *Duplicis quoque ſol.* Voſſ. omn.

Ac non conſuetudini & decori.,, *Non* delet Gronov. lib. I. de Pecun. Vet. 9. pro & Francius volebat, *ſed.*

Emendat quod is.,, *Emendatius calidum.* Obr.

In oratore.,, *In oratione.* Voſſ. tert. Bern.

Ad C. Caeſarem.,, *Ad Caeſarem.* Voſſ. pr.

Et ut ipſe.,, *Ut ipſe.* Voſſ. tert.

Recta locutio.,, *Certa locutio.* Voſſ. pr. Bern.

Inſolentiae.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.

Secunda ſyllaba.,, *Sera ſyllaba.* Voſſ. pr.

Salutavit.,, *Salutant.* Voſſ. pr. *Salutarit.* Obr.

His adjiciat.,, *Is ad.* Voſſ. ſec.

77. *Haec via.*,, *Haec* deeſt Voſſ. tert.

Sed ad jacet.,, *Et adjacet.* Voſſ. pr. *Sed alia eſt & m.* Voſſ. ſec.

Magis trita.,, *Magiſtra.* Voſſ. tert. *Et adjacet & mollier magiſtra.* Bern.

Magis anger.,, *Magis coger.* Voſſ. pr.

Obliquis.,, *Aliquis obliquis.* Voſſ. pr.

Etiam primas.,, *Imprimas.* Voſſ. tert. *Etiam primam poſitionem.* Voſſ. ſec.

Permittunt.,, *Permittant.* Voſſ. pr.

In genitivo.,, *Genitivo.* Voſſ. tert.

Etiam jecur.,, *In jecur.* Voſſ. pr.

Quia eſſet eboris.,, *Quia eſt.* Francius.

Fatetur eſſe.,, *Fatetur fieri.* Voſſ. pr.

Quid non ſimiles quoque.,, *Quid vero ſimiles*

quod. Voſſ. pr. Bern. *Quid non ſimiles quod.* tert.
An praedura. ,, *An praedicta.* Voſſ. ſec.
78. *Et ruere.* ,, *Et ire.* Voſſ. ſec.
Senatui ſenatus. ,, *Senatus ſenatui, an ſenatus faciat.* Bern. *Senatus ſenatui ſenati, an ſenati faciat.* Voſſ. pr. *Senatus ſenatui ſenati an ſenatus.* Voſſ. tert.
Ac de. ,, *Haec de Anal.* Voſſ. ſec.
Vel nimium. ,, *Nimium.* Voſſ. ſec. tert.
Vim potius. ,, *Inde potius.* Voſſ. pr.
Vocent. ,, *Vetant.* Voſſ. omn.
Haec habet. ,, *Hoc habent.* Voſſ pr. *Haec habent.* ſec.
Ne mentiri. ,, *Ne metiri.* Voſſ. ſec.
Etymologiae locus. ,, *Etymos locus.* Voſſ. ſec.
Nonnunquam etiam. ,, *Etiam* deeſt Voſſ. ſec.
79. *An triquetram.* ,, *Antiquetram.* Voſſ. pr. *An triquatram.* Voſſ. ſec.
An medidiem. ,, Deerant Voſſ. pr.
Sive illa. ,, *Si illa.* Voſſ. pr. *Si illa Graecis.* Voſſ. tert.
Bruti. ,, *Brutii.* Voſſ. pr.
Pici. ,, *Pithici.* Voſſ. pr. tert. *Pythici.* ſec. *Pyticii.* Bern.
Collem. ,, *Et collem.* Voſſ. ſec. *Capitolinum collem, Quirinalem.* Franc.
Qui verba. ,, *Quae verba.* Voſſ. pr. Bern.
Aut detractis. ,, Deſunt Voſſ. pr.
Inde pravis ingeniis. ,, *Inde prava ingenia.* Francius.
Dilabuntur. ,, *Labuntur.* Bern.
Sitne conſul. ,, *Sit enim.* Voſſ. pr. tert.
An a judicando. ,, *Vel a.* Voſſ. ſec.
Appellaverunt. ,, *Vocaverunt.* Voſſ. ſec.
80. *Patres.* ,, *Partes.* Voſſ. pr.
Rector. ,, *Et rector.* Voſſ. ſec.
Jam ſit & claſſis. ,, *Jam ſi ſicut claſſis.* Obr.
A calando. ,, *A calcando.* Voſſ. pr. tert.
Quia umbra. ,, *Quia non umbra.* Voſſ. pr.
Ab luſu. ,, *Ab uſu.* Voſſ. pr. tert.
Dis. ,, *Ditis.* Voſſ. omn.
Minime diver. ,, *M. dures.* Voſſ. pr.
Eouſque. ,, *Eo.* Voſſ. ſec.
81. *Liminis ſtilla.* ,, *Luminis ſtilia.* Bern.
Ea parte. ,, *In ea parte.* Voſſ. ſec.
Sibi viſus. ,, *Sibi* deeſt Voſſ. ſec.
Cajus Granius. ,, *C. Grantus.* Voſſ. pr. *Caninius.* Voſſ. ſec. *Gavius.* Bern.
Argumento. ,, *Argumento juvis.* Voſſ. pr.
ἠίθιως. ,, *ἠίθιοις.* Bern.
Affirmat. ,, *Affirmant.* Voſſ. pr. tert.
At L. ,, *Ait Ae.* Voſſ. tert. Bern. *Ait Laelius.* Voſſ. ſec.

Sed cui non poſt. ,, *Sed cui n pos vel varronem.* Voſſ. pr. *Sed cui non pos vel v.* Voſſ. tert.
Quod in eo. ,, *Quia in eo.* Voſſ. pr.
Volent. ,, *Volant.* Voſſ. pr.
82. *Sed huic.* ,, *Sed hoc.* Voſſ. omn.
Merula. ,, Bochart. Hieroz. part. II. lib. III. cap. II. Diminutivum a *merus* facit.
Strepere. ,, *Extrepere.* Bern.
Etiam derivatae. ,, *Et derivata.* Voſſ. ſec.
Pleraque. ,, *Pluraque.* Voſſ. pr.
Crebra ,, *Crebrae.* & mox *manifeſtae.* Voſſ. tert. *Manifeſte.* Voſſ. pr. *Crebrae hae ſint, neque manifeſtae.* Bern.
Affectatione. ,, *Affectationibus.* Voſſ. tert.
83. *Antigerio.* ,, *Antegerio.* Voſſ. tert.
Conſecratis. ,, *Congregatis.* Voſſ. tert. Bern.
Quam ſit vitioſa. ,, *Fit.* Francius.
Turburchinabundum. ,, *Tilurchabundum.* Voſſ. pr. tert. *Tubarchiabundum.* Bern.
Lurchabundum. ,, *Lurchiabundum.* Voſſ. pr. tert. Bern. *Lanchinabundum.* ſec.
Quae nec ipſi. ,, *Quod nec ipſe jam diceret.* Francius.
Quo locuti ſunt. ,, *Sint.* Voſſ. ſec.
Quam quo. ,, *Quam qui.* Voſſ. tert.
84. *Unde enim.* ,, *Unde igitur.* Voſſ. ſec.
Gradus frangere. ,, *Fingere.* Francius.
Perpotare. ,, *Perportare.* Voſſ. ſec.
Invaſerint. ,, *Invaſerunt.* Voſſ. pr. tert.
Tondemus. ,, *Tondemur.* Voſſ. ſec.

Cap. VII.

Et hoc caput ſuperiori annectitur in Voſſ. tert.
Nunc quoniam. ,, *Nunc quam.* Bern.
85. *Sed interim.* ,, *Sic interim.* Voſſ. ſec.
Utrum arborem. ,, *Verum* deeſt Voſſ. tert.
Priore. ,, *Prima.* Voſſ. tert.
Praepoſitionem. ,, *Praepoſitione.* Voſſ. tert.
Exſpecto. ,, Abeſt Voſſ. tert.
Sed ſi pecto. ,, *Sed peto.* Voſſ. tert.
Remota ſ. ,, *S.* abeſt Voſſ. tert.
Cum autem conjunctio. ,, *Cum eſſet con.* Voſſ. ſec.
Item cum. ,, *Itemque cum.* Voſſ. ſec.
Per q. ,, *Per quum.* Voſſ. tert. *Per Q. v. o. m. ſi comitem.* Bern. *Per q, u, o, ſi comitem.* Obr.
Si vero cauſam per q. ,, Abeſt. Voſſ. pr. tert. *Si vero cauſam per q. ad duas ſeq. ſcriberetur,* Voſſ. ſec.
U. u. ,, Etiam aberat Voſſ. tert. *Per duas u ſequentes.* Obr.
Jam inter ipſas. ,, *Jam etiam inter ipſas.* Voſſ. ſec.
86. *Quem junctae.* ,, *Quem unicae.* Voſſ. pr.

Im

Ummunis. ,, *In munus.* Voſſ. pr.
Illud n. ,, *Illud enim.* Voſſ. pr.
M. gemina. ,, *M. geminam.* Voſſ. tert.
Sequentis. ,, *Sequentes.* Voſſ. pr.
Tertiae dabit. ,, *Tertiae dabimus.* Voſſ. ſec.
Fx abſtinentia. ,, *Ab abſtinentia.* Voſſ. tert.
Utendum puto. ,, *Credo.* Voſſ. pr.
87. *Nec ſimiles.* ,, *Et nec ſimiles.* Voſſ pr.
Quae interim. ,, *Quae interdum.* Voſſ. ſec.
Ultimam adjectam. ,, *Ultimae adjecta.* Francius.
C. Duellio. ,, *Dullio.* Voſſ. tert. Bern.
Veſperug. ,, *Veſprug.* Voſſ. pr. tert.
Veſperuginem. ,, *Veſpere originem.* Voſſ. ſec.
Neceſſe. ,, *Neceſſe eſt.* Voſſ. pr. tert.
Etiam ita. ,, *Sic etiam.* Voſſ. ſec. *ita* abeſt a Voſſ. tert.
88. *Non geminare.* ,, *Non* deeſt Voſſ. pr.
Diu fuit. ,, *Diu non fuit.* Voſſ. pr.
Ut e, i, jungendis. ,, *Ut e i uterentur jungendis.* Voſſ. pr. tert.
Ratione qua Graeci. ,, *Ratione quam qua Graeci.* Voſſ. ſec.
Utentur. ,, *Verterentur.* Voſſ. ſec.
Diſcreta ſunt. ,, *Diſcreta eſt.* Voſſ. ſec.
Addes e cum dare. ,, *Adde ſecum dare.* Voſſ. pr.
Quod quidem. ,, *Quid quod quidem.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Nam in iis. ,, *Nam & in his.* Voſſ. pr. tert.
Aureei. ,, *Aurei argentei.* Voſſ. tert.
Ex diviſione. ,, *Ex* delebat Francius.
89. *Inter ſyllabas.* ,, *In triſyllabis.* Voſſ. ſec.
Ai ſyllabam. ,, Deeſt Voſſ. tert.
Vel genitivum. ,, *Vel in genitivum.* Voſſ. ſec.
Et aulai. ,, *Et aulai & aquai.* Bern.
Inſeruit. in iiſdem. ,, *Inſeruit. Iidem plurali.* Obr.
Parum eredat. ,, *Credet.* Voſſ. tert. *Si qui parum credet.* Bern.
Paulum. ,, *Paululum.* Voſſ. ſec.
S. litera. ,, *S.* deeſt Voſſ. tert. ut & mox. *Gemina dicimus.* omiſſo *ſ. juſſis* abeſt Voſſ. tert.
90. *Ut mediam.* ,, *In mediam.* Voſſ. ſec.
Litera terminamus. ,, *Literam ter.* Voſſ. pr.
Invenio heri ,, *Invenitur here.* Voſſ. ſec.
In epiſtolis. ,, *In epiſtulis.* Bern.
Non Cato cenſorius. ,, *Dum Cato.* Voſſ. pr. *Cenſerinus.* Voſſ. tert.
Dicem & faciem. ,, *Dice & face.* Voſſ. pr. *Pro dicam e. f. dicem.* Francius.
His uſum. ,, *His riſum.* Voſſ. tert.
Quae primo Scipio. ,, *Quae Publius Scipio.* Voſſ. ſec.
Cervom ſervomque. ,, *Cervum ſervumque.* Voſſ. tert.

Nunc u. ,, *Nunc ū.* Voſſ. pr.
Quam reddidi. ,, *Quam reddi.* Voſſ. tert.
Ad hos uſus F. ,, *Ⅎ.* Voſſ. ſec. abeſt *F.* Voſſ. tert.
Adjecerat. ,, *Adjecerit.* Voſſ. ſec.
Propoſui. ,, *Praepoſui.* Voſſ. ſec.
Qu & oi. ,, *Quoi.* Voſſ. ſec.
91. *Notatur.* ,, *Significatur.* Voſſ. pr. *Signatur.* Voſſ. ſec. *Sigeatur.* tert.
Inverſa). ,,) abeſt Voſſ. tert.
Cneus. ,, *Gneus.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Columna exempta n &c. ,, *Et columa & Coſſ. exempta n. litera legimus.* Voſſ. ſec. & *columam & Conſules exempta n. l. legimus.* Voſſ. tert. *Quae ſonat, & columna & conſules exempta N. litera legimus, & ſubura cum tribus literis notatur. C. tertiam oſtendit. multas generis hujus.* Bern. *Conſules geminata eadem litera ſ. legimus.* Obr.
C tertiam. ,, *E tertiam.* Voſſ. tert.
Niſi quod. ,, *Niſi quid.* Francius.
Quidque judico. ,, *Quicque.* deeſt Voſſ. tert.
92. *Sed cum mibi.* ,, *Mibi* non habet Obr.
Aliquid agendi. ,, *Aliquid agentibus.* Voſſ. ſec. Obr.
Atque his ingenia. ,, *Atque in his i.* Voſſ. pr.
Ex Grammatica. ,, *Ex Grammatice.* Voſſ. omn.
Ut in epiſtolis. ,, *Ut epiſtolis.* Voſſ. ſec. tert.
Uſquequaque. ,, Deeſt Voſſ. pr. ſec. Bern.
Non de verbis. ,, *Non verbis.* Voſſ. ſec. Bern. *Et in verbis.* Voſſ. pr. tert.

Cap. VIII.

Suſpendere. ,, *Suſpenderi.* Voſſ. pr.
Vel ſummittenda. ,, *Quando vel ſum.* Voſſ. pr. tert.
In hac parte. ,, *Parte* omittit Obr.
Et ſe Poetae. ,, *Et ſi.* Voſſ. pr.
94. *Accepimus.* ,, *Accipimus.* Voſſ. tert.
Proſopopoeias. ,, *Proſopopoeiam.* Voſſ. ſec.
Perſona ſua utetur. ,, *Sua* deeſt Voſſ. ſec. tert. *Utitur.* Francius.
Mentes. ,, *Mentis.* Voſſ. pr.
Opus eſſet. ,, *Opus eſt.* Voſſ. ſec. Obr.
Neque enim. ,, *Enim* deeſt Voſſ. tert.
Spiritum ducat. ,, *Spiritus.* Voſſ. ſec.
In quibuſdam nolim. ,, *I. q. notis.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Elegia. ,, *Elegea.* Voſſ. pr. tert.
95. *Quibus ſunt commata.* ,, *Qui comota.* Voſſ. tert. *Hendecaſyllabi, & quibus ſ. commata.* Voſſ. ſec.
Sotadeis. ,, *Setadicis.* Voſſ. pr. tert.
Amoveantur. ,, *Admoveantur.* Voſſ. ſec.
Nam Latini. ,, *Nam alii.* Francius.
Inter praecipua. ,, *Inter praecipue.* Voſſ. ſec.

Quae maxime.,, *Quem maxime.* Bern.

96. *Et quidam.*,, *Ut quidam.* Voſſ. ſec.

Oeconomia.,, *Oeconomica.* Voſſ. pr.

Petenda.,, *Petenda eſt.* Voſſ. pr.

Genera vitiaque.,, *G. vitia.* Voſſ. tert.

Deſluximus.,, *Deſluxerimus.* Voſſ. pr. Bern. *Deſleximus.* Voſſ. ſec.

Vidimus.,, *Videmus.* Voſſ. pr.

Aſinium etiam.,, *Etiam* deeſt Voſſ. ſec.

Aſperitate reſpirent.,, *Auctoritate.* Voſſ. pr. *Reſpirant.* Voſſ. ſec. tert.

Confirment.,, *Confirmant.* Voſſ. tert.

97. *Terminentur.*,, *Terminetur.* Voſſ. tert.

Soluto verſu.,, *Solito.* Voſſ. pr.

Compoſitione.,, *Componere.* Voſſ. pr.

Sunt poſita.,, *Loquendi compoſita.* Voſſ. omnes. Bern.

Improbentur.,, *Improberentur.* Voſſ. pr.

Et ſchemata.,, *Et formata.* Voſſ. pr.

Virtutis.,, *Virtutum.* Voſſ. pr.

Commoneat.,, *Commoveat.* Voſſ. pr. tert.

Rudimenta.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.

Sed etiam oratio.,, *Etiam* deeſt Voſſ. ſec:

Vocantur.,, *Vocant.* Voſſ. pr. tert.

Quo mihi de ornatus.,, *Quo mihi hoc de o.* Voſſ. pr.

Animis.,, *Animus.* Voſſ. tert.

In ſenſibus.,, *In ſenſionibus.* Voſſ. pr. *In ſenſionis.* tert.

Tibi copia.,, *Niſi copia.* Voſſ. pr.

Accedat.,, *Accidet.* Voſſ. pr.

Quod quiſque.,, *Quidvis.* Voſſ. pr. *Quidvis eſt.* Voſſ. tert. *Quid quiſque.* Voſſ. ſec. & ita Francius. *Quid unquam.* Bern.

98. *Hominum dixerit.*,, *Hominum eſt dixerit.* Voſſ. pr.

Aliis vacatura.,, *Salus v.* Voſſ. tert.

Anilibus.,, *Atalibus.* Voſſ. pr.

Atqui.,, *Aut qui.* Voſſ. pr.

Compoſuerunt.,, *Conſueverunt.* Voſſ. ſec.

Didymo quoque.,, *Quoque* deeſt Voſſ. ſec.

Proferretur.,, *Prefertur.* Voſſ. tert.

Praecipue.,, Deeſt Voſſ. pr.

Deridicula.,, *Ridicula.* Voſſ. ſec. *Deridicula quaedam, quaedam etiam.* Voſſ. pr. tert.

Fingendi.,, *Fingenda.* Voſſ. tert. *Fingendam.* Voſſ. pr.

Mentiatur.,, *Mentiantur.* Voſſ. tert.

Inveniri.,, *Inveniret.* Voſſ. pr. tert.

Aliqua.,, *Quaedam.* Voſſ. pr. tert.

Cap. IX.

Aetates capientes.,, *Aetatis capientis.* Voſſ. pr. Bern.

99. *Sermone puro.*,, *S. puto.* Voſſ. pr.

100. *Ethologiae.*,, *Aeriologiae.* & ita in ſeq. Voſſ. pr. & tert. *Aetiologiae.* Bern.

Dicterum.,, *Doctorum.* Voſſ. ſec.

Quia initium.,, *Qui initium.* Voſſ. ſec.

Ducunt.,, *Dicunt.* Voſſ. pr.

Vel cum.,, *Et cum.* Voſſ. tert.

In ipſis factis.,, *In ipſorum factis.* Voſſ. omn.

Cum quis non dixiſſet.,, *Cum quis dixiſſet aliquis vel feciſſet.* Voſſ. pr. tert. *Cum quis dixiſſet aliquid vel feciſſet.* Voſſ. ſec. *Cum quis dixiſſet.* Bern.

Ut crates.,, *Ut aetates.* Voſſ. pr.

Audent.,, *Audient.* Voſſ. tert.

Sed dicunt.,, *Sed dictum.* Voſſ. pr. tert.

Rhetores.,, *Praeceptores.* Voſſ. omn.

Grammaticus.,, *Grammatis.* Voſſ. pr.

Cap. X.

101. *De Grammatica.*,, *De Grammatice.* Voſſ. pr.

Strictim.,, *Strictum.* Voſſ. pr. tert.

Quam Graeci.,, *Quem.* Voſſ. pr. Obr.

Quae quia.,, *Quae* deeſt Voſſ. pr. tert.

Et eſſe perfecta.,, *Et eſſe perfectae ſine orandi ſcientia poſſunt.* Voſſ. pr. om.

Valent.,, *Valeant.* Voſſ. pr. tert.

Aut quo.,, *Et quo.* Voſſ. pr. tert.

Poſſent.,, *Poſſet.* Voſſ. pr. *Poſſit.* Voſſ. tert.

102. *Geometrem.*,, *Geometren.* Voſſ. pr.

Audiverint.,, *Audiverunt.* Voſſ. ſec.

Quod & Cicero.,, *Quod in Ciceronis.* Bern.

Non eum.,, *Non enim.* Voſſ. tert. Bern.

Aut fuerit.,, *An fuit.* Voſſ. pr.

Cognitione.,, *Cognitione ea.* Voſſ. ſec.

Inſtituendum.,, *Inſtruendum.* Voſſ. pr. tert.

Sed per quaedam.,, *Sed quaedam.* Voſſ. pr.

Interim ambig.,, *Demum amb.* Voſſ. pr.

Non quia.,, *Non* abeſt Voſſ. tert. Bern.

Crocodilinae.,, *Cercodrillinae.* Voſſ. pr. tert.

Oporteat.,, *Oportet.* Voſſ. pr. tert.

Atque alia.,, *Aut alia.* Voſſ. pr.

103. *Quae morbis.*,, *Quae oculis medentur aut vulneribus.* Voſſ. pr. *Quae oculis a. v. m.* Voſſ. ſec: tert. *Quae oculis quoque.* Bern.

Effectibus.,, *Affectibus.* Voſſ. tert.

Ex diverſis.,, *Ex diverſa.* Voſſ. pr. tert. *Ex diverſo.* ſec.

Quibus conſtat.,, *E quibus.* & mox, *ex vario.* Franc.

Inimitabilem.,, *Immutabilem.* Voſſ. tert. *Mutabilem.* Voſſ. pr.

Providentia.,, *Prudentia.* Voſſ. pr.

Proferunt.,, *Ferunt.* Voſſ. pr. tert.

Sed tacite.,, *Sed tacitae.* ſcil. artes. Francius.

Sen-

Sentiuntur. ,, *Sentiunt.* Voſſ. pr. tert.

At ego. ,, *Aſt.* Voſſ. pr.

Atque ego. ,, Hic novum Caput incipit in Voſſ. pr. tert. & Bern. cujus titulus. *De Muſice.*

Ignorat. ,, *Igneret.* Voſſ. pr. tert.

Poſteritatis. ,, *Poſteritati.* Franeius.

104. *Clariſſimi.* ,, *Duriſſimi.* Voſſ. pr.

Regalia. ,, *Legalia.* Voſſ. pr.

Quae ab oratoribus. ,, *Ab actoribus.* Voſſ. tert. *Quae* deeſt Voſſ. ſec.

Claros. ,, *Datos.* Voſſ. pr. tert.

Ejus ratione. ,, *Ejus* deeſt Voſſ. ſec.

Qui hanc. ,, *Quibus hanc.* Voſſ. pr.

Quid de Philoſophis. ,, *Quid* deeſt Voſſ. tert. Bern.

Ac tubae. ,, *Ac* deeſt Voſſ. tert.

105. *Tante Romana.* ,, *Tantum in R.* Voſſ. pr.

Lycurgus. ,, *Ligurgus.* Voſſ. pr. tert.

Duriſſimarum. ,, *Diverſiſſimarum.* Voſſ. ſec.

Videor nondum. ,, *Vitandum.* Voſſ. pr. tert.

Conjungere. ,, *Conjungeret.* Voſſ. tert.

Junctae. ,, *Juncta.* Voſſ. pr. tert.

Ariſtoxenus. ,, *Evenus.* Voſſ. pr. tert. Bern.

106. *Mimerum.* ,, *Minorum.* Voſſ. tert.

Credatur. ,, *Tradatur.* Voſſ. ſec.

Prodamus. ,, *Proclamus.* Voſſ. pr.

Hyperbolus. ,, *Hyperbolius.* Voſſ. ſec.

Ex muſicis. ,, *Muſice.* Voſſ. pr.

Confitetur. ,, *Oſtendit.* a m. pr. Voſſ. tert.

Semex repoſcenti. ,, *Qui repoſ.* Voſſ. ſec. omn. Bern.

Contulerat. ,, *Contulerit.* Voſſ. tert.

Dicit. ,, *Dixit.* Voſſ. ſec.

Cum omnia ſint. ,, *Convivia ſunt.* Voſſ. tert.

Quantam illa. ,, *Quantum illa.* Obr.

107. *Atque gratus.* ,, *Atque Graecus.* Bern.

Aptus quidam medus. ,, *Quidam* deeſt Voſſ. tert.

Μέλος ἔμμετρον. ,, *Μέλος μέτρον.* Bern.

Num igitur. ,, *Non igitur.* Voſſ. pr.

Ad collocationem. ,, *Ad collationem.* Voſſ. pr.

Plurimi. ,, *Plurimum.* Voſſ. pr. ſec.

Et vice. ,, *Et* deeſt Voſſ. ſec.

Arte conſentit. ,, *Arte conſentis.* Voſſ. tert. *Artis conſentis.* Voſſ. pr.

Affectibus. ,, *Effectibus.* Voſſ. ſec.

Aliaque & collocationis. ,, *Alia quoque.* Voſſ. ſec.

108. *Affici animo.* ,, *Animum.* Voſſ. ſec.

Eſt neceſſarius. ,, *Eſt neceſſantis.* Voſſ. tert. *Et eſt nec ceſſantis.* Voſſ. pr.

Sepoſitus. ,, *Poſitus.* Voſſ. ſec.

Age ſi. ,, *Agenda.* Voſſ. pr. *Agendus ſi.* tert. Bern. *Age dum non.* ſec.

Ut uno. ,, *Ut non.* Voſſ. tert.

Suorum temporum oratoris. ,, *Suorum temporis oratorum.* Voſſ. tert.

Τονάριον. ,, *Tonarion.* Voſſ. ſec.

Haec ei cura. ,, *Haec cura ei.* Bern.

Terrenti. ,, *Torenti.* Voſſ. pr.

Vel jam. ,, *Vel etiam jam.* Voſſ. tert.

Nam Poetas. ,, *Non.* Voſſ. pr.

109. *Legitimam diſciplinam.* ,, *Legitimam diſpoſitionem ſine diſciplina.* Voſſ. pr.

Committendum. ,, *Contendendum committendum.* Voſſ. pr.

Credam eſſe. ,, *Credam mihi.* Voſſ. pr. tert

Nec pſalteria. ,, *Nam pſalteria.* Voſſ. tert.

Recuſanda. ,, *Repudianda vel recuſanda.* Voſſ. pr. tert.

110. *Quoddam carmen.* ,, *Quoddam modum carmen.* Voſſ. pr. tert.

111. *Debet.* ,, *Debeat.* Voſſ. pr. tert.

Conſentiant. ,, *Conſentient.* Voſſ. pr. tert.

In Geometria. ,, Hic novum Caput cum titulo *De Geometria.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Exiſtimant. ,, *Exiſtiment.* Voſſ. pr. tert.

Ea vulgaris. ,, *Id v.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Actor. ,, *Auctor.* Voſſ. pr.

Primis ſaltem. ,, *Primis* deeſt Voſſ. ſec.

Incerto aut. ,, *Aut* deeſt Voſſ. pr. *Incerte inde choro.* Voſſ. tert.

Diſſtuit. ,, *Diſſenſit.* Voſſ. pr. tert.

112. *Et ipſa.* ,, *Et* deeſt Voſſ. tert.

Sed habet. ,, *Habent.* Voſſ. ſec. tert.

Et certis. ,, *Et caeteris.* Voſſ. ſec.

Et orater. ,, *Et oratori.* Voſſ. pr.

Non tamen. ,, *Non totum.* Voſſ. tert.

Et ſyllogiſmus. ,, *Et ſyllogiſmo.* Obr.

Enthymemate. ,, *Entimematico.* Voſſ. pr.

Quaſdam quas. ,, *Quas* deeſt Voſſ. tert.

Nam plurimum. ,, *Nam primum.* Voſſ. ſec. tert. Bern.

113. *Magnitudines.* ,, *Magnitudinem.* Voſſ. ſec.

Navigationis. ,, *Vagationis.* Voſſ. pr.

Circumcurrens. ,, *Circumcurrens linea.* Voſſ. omn.

Efficiat. ,, Deeſt Voſſ. ſec.

Sequamur. ,, *Sequimur.* Voſſ. pr.

At conteni. ,, *Aut.* Voſſ. tert.

Idem ſpatium. ,, *Idem ſpatium extremitatis terminat.* Bern.

Diviſae. ,, *Cluſae.* Voſſ. pr. tert.

In quadram. ,, *In quadrum.* Voſſ. ſec.

Per oram. ,, *Per horam.* Voſſ. tert.

Centum erunt. ,, *Certum.* Voſſ. pr. *Erant.* Voſſ. tert.

Perrecti. „ *Porrectis.* Voſſ. ſec.
Per quet longitudo ducetur. „ *Per quod longitudo terminetur.* Bern.
Ita quidquid. „ *Itaque q.* Voſſ. ſec.
114. *Quod ſe.* „ *Quod ſi.* Voſſ. tert.
Numeris docet. „ *Numerus.* Voſſ. pr.
Athenienſes. „ *Athenienſis.* Voſſ. pr. Bern.
Sulpitius. „ *Suberpitius.* Voſſ. tert.
Deſtruendam. „ *Deſtituendam.* Voſſ. pr. tert.
Sint exempla. „ *Siut extra.* Voſſ. tert.
Tranſeamuſque. „ *Tranſeam uſque.* Voſſ. pr.
Syracuſarum. „ *Syracuſorum.* Voſſ. tert.
Eſt ad. „ Deeſt Voſſ. tert.
Traxit. „ *Tenuit.* Voſſ. ſec.
Quarum difficilior. „ *Quibus dif.* Voſſ. ſec. Bern.
Dividendi. „ *Videndi.* Voſſ. pr. tert.
115. *Augendi.* „ *Augenda.* Voſſ. pr. ſec. Bern.
Linearibus. „ *Lunaribus.* Voſſ. tert.

Cap. XI.

Dum eatenus. „ *Dum* deeſt Voſſ. ſec.
In hoc. „ *In hoc loco.* Voſſ. pr. tert.
Vernilitate „ *Vernulitate.* Voſſ. tert.
Quod eſt igitur in his. „ *Quid eſt igitur hujus decoris.* Voſſ. ſec. *Quod e. i. hujus doct.* Voſſ. pr. tert.
116. *Vel exilitate.* „ Deſunt Voſſ. ſec.
Efficimus. „ *Efficiamus.* Voſſ. tert.
P litera. „ *Et rho.* Voſſ. tert.
Λ. „ *Labda.* Voſſ. tert.
T non. „ *Qn.* Voſſ. tert.
In q. ae d. molliantur. „ *In t ae demoliuntur.* Voſſ. tert. *In d. c. demolliuntur.* Voſſ. ſec.
In faucibus. „ *Infantibus.* Voſſ. tert.
117. *Circumlinire.* „ *Circumvenire.* Voſſ. ſec.
Καταπεπλασμένον dicunt. „ *Κατὰπλασμὸν vocant.* Voſſ. ſec.
Exitu graviorem. „ *Exitum.* Voſſ. pr. *Exitū graviorēs.* Voſſ. tert.
Curabit. „ *Curabunt.* Voſſ. tert. Bern.
Intercidant. „ *Intracidant.* Voſſ ſec.
Laterum. „ *Lateris.* Voſſ. pr. ſec.
Diſtorqueantur. „ *Detorqueantur.* Voſſ. p. ſec. Bern.
Rictum „ *Rictus.* Voſſ. tert.
Inclinata. „ *Declinata.* Voſſ. pr.
Conatus. „ *Canatus.* Voſſ. tert.
Allevarentur. „ *Allevantur.* Voſſ. ſec.
Cum altero. „ Deſunt uſque ad *infinitum.* Voſſ. pr. tert.
Oculus. „ *Oculis.* Bern.
Qui flexus. „ *Quis ſt.* Voſſ. ſec.
Faciet. „ *Faciat* Voſſ. pr.
Certos ex „ *Certos & ex.* Voſſ. tert.

118. *Pronuntiatione.* „ *Pronuntiationem.* Voſſ. pr. ſec. Bern.
Vocem &. „ *Et* deeſt Voſſ. tert.
Putem. „ *Puto.* Voſſ. pr. ſec.
Vacaverint. „ *Vacaverunt.* Voſſ. ſec. tert. Bern.
Corporis cura. „ *Corporum c.* Voſſ. tert.
Indoctae ruſticaeve. „ *Indoctae ruſticae.* Voſſ. pr. tert. *Ruſticaeve* abeſt Voſſ. ſec.
Diſſideant. „ *Deſiderant.* Voſſ. pr. tert.
Non indignandum. „ *Non indignum.* Voſſ. ſec.
119. *Ut nomine.* „ *Ut in nomine.* Voſſ. tert. Bern. *Maxime in nomine.* Voſſ. pr.
A Chryſippo. „ *A Criſippo.* Voſſ. pr.
Omiſſa. „ *Obmiſſa.* Voſſ. pr. tert.
Saltationem. „ *Salutationem.* Voſſ. pr.
Illa in. „ *Illam.* Voſſ. tert.
In tertio. „ *In* deeſt Voſſ. pr.
Verba Craſſi. „ *Verbi C.* Voſſ. pr.
Praecepit. „ *Praecipit.* Voſſ. ſec.
Proſequatur. „ *Proſequar.* Voſſ. tert.

Cap. XII.

120. *Diſcenda ſint.* „ *Sunt.* Voſſ. tert.
Tamen tradi. „ *Non tradi.* Voſſ. pr. tert. *Tamen* omiſit Obr.
Poſſint. „ *Poſſunt.* Voſſ. tert.
Negant. „ *Negat.* Voſſ. ſec.
Fatigetur. „ *Fatigatur.* Voſſ. tert.
Patiatur haec aetas. „ *Hec patiatur aetas.* Voſſ. pr.
Tamen puerilet. „ *Tamen* deeſt Voſſ. ſec. tert.
Percutiunt. „ *Percurrunt.* Voſſ. pr.
Probant. „ *Prebant.* Voſſ. ſec. *Probent.* Voſſ. pr.
Ne pes. „ *Ne pes.* Voſſ. tert.
Dicimus. „ *Diſcimus.* Voſſ. pr. tert.
Electio. „ *Et electio.* Voſſ. pr. *Et lectio.* Voſſ. tert.
121. *Deſiderentur.* „ *Deſideretur.* Voſſ. ſec. tert.
Conatu. „ *Cantu.* Voſſ. ſec.
Parent. „ *Patent.* Voſſ. pr.
Ideoque &. „ *Ideo &.* Voſſ. pr. ſec.
Si Grammatice ſoli. „ *Si* deeſt Voſſ. omn. Bern. *Solo.* Voſſ. tert.
Deſerviamus. „ *Serviamus.* Bern.
Geometrae. „ *Geometri.* Voſſ. pr. Bern.
Muſicum. „ *Muſicen.* Voſſ. ſec.
Ne pratis. „ *Ne* deeſt Voſſ. pr. ſec. *E pratis ſimul & pecoribus.* Voſſ. ſec.
Mirum ſit. „ *Fit.* Gryph. 1585.
122. *Tolerent.* „ *Tollerent.* Voſſ. pr.
Id vel hoc. „ *Id hoc.* Voſſ. tert.
Intra biennium. „ *Infra.* Voſſ. pr. tert.
Quidque artis. „ *Quiſque.* Voſſ. pr.
Niſu. „ *Nixu.* Voſſ. ſec.

123.

Digitized by Google

123. *Facilitatem.* ,, *Facultatem.* Voſſ. tert.

Decentes. ,, *Dicentes.* Voſſ. pr. tert.

Generalis. ,, *Honorabit.* Voſſ. pr. *Onerabit.* Voſſ. tert. *Eum tentabit.* Bern.

Libebit. ,, *Licebit.* Voſſ. tert.

Nec deleat. ,, *Non debeat.* Voſſ. pr.

Subſidia. ,, *Succiſiva.* Voſſ. ſec. Bern.

Nec ut moduletur. ,, *Nec meduletur.* Voſſ. pr. ſec.

124. *Aut muſicis modis.* ,, *Ut muſicis notis.* Voſſ. ſec.

Minutiſſima. ,, *Munitiſſima.* Voſſ. tert. *Minutiſſima uſque.* Bern.

Non Comaedum. ,, *Non ennedum.* Voſſ. tert.

Suppeditabas. ,, *Suppeditabit.* Voſ. ſec.

Tamen tempus. ,, *Autem t.* Voſſ. pr. *Añtempus.* Voſſ. tert.

Perdidicit. ,, *Perdidiſcit.* Voſſ. pr.

Conceperit. ,, *Concepit.* Voſſ. ſec.

Ex ſtipe. ,, *Ex ſtirpe.* Voſſ. tert.

125. *Munus.* ,, *Nimis.* Voſſ. tert.

Juvarent. ,, *Minarent.* Voſſ. tert.

Lib. II. Cap. I.

126. *Ducunt.* ,, *Dicunt.* Voſſ. pr. tert.

Judicialeque. ,, *Judicialiſque.* Voſſ. pr.

Quae relicta. ,, *Quae derelicta.* Voſſ. ſec.

Et ad ſuaſorias. ,, *Et* deeſt Voſſ. omn. Bern. *Uſque, ac ſuaſorias.* Obr.

Hinc erge. ,, *Huic ergo.* Voſſ. pr.

127. *Erant opera.* ,, *Opera* deeſt Voſſ. ſec.

Exerceat. ,, *Exerceant.* Voſſ. pr. tert.

Ita quod. ,, *Itaque quod.* Voſſ. ſec.

Jam ſciat. ,, *Jam* deeſt Voſſ. tert.

Amplexa ſit. ,, *A. eſt.* Voſſ. ſec.

Et rhetorice. ,, *Eloquentiae.* Voſſ. pr. tert.

128. *Ex iis aliquem.* ,, *Aliquem* deeſt Voſſ. tert.

Profitentur. ,, *Profiteantur.* Voſſ. ſec.

Quando iis quae. ,, *Q. iiſque.* Voſſ. pr.

Finiri. ,, *Finire.* Voſſ. pr. *Eum finiri.* Bern.

Quae ſunt. ,, Haec parentheſis deeſt Voſſ. ſec. tert.

Prima. ,, *Primo.* Gryph.

Et laudandi. ,, *Et* deeſt Voſſ. tert.

Ad augendam. ,, *Ad augendum.* Voſſ. tert.

Theſes. ,, *Teſis.* Voſſ. tert

129. *Circa.* ,, *Citra.* Voſſ. omn. Bern.

Quid autem eſt. ,, *Eſt* deeſt Voſſ. ſec.

Non tum in alia. ,, *Non cum.* Voſſ. ſec.

Vel plurimum. ,, *Hoc plurimum.* Voſſ. pr.

Ad oratorem. ,, *Ad orationem.* Voſſ. ſec.

Tradendus. ,, *Traditus.* Voſſ. omn.

Abducendum. ,, *Adducendum.* Voſſ. ſec.

Creſcet. ,, *Creſcit.* Voſſ. pr. tert.

Dividetur. ,, *Dividitur.* Voſſ. tert.

A Latinis. ,, *Et a Lat.* Voſſ. ſec.

Excuſate. ,, *Excuſare.* Voſſ. pr. tert.

Labori iſti. ,, *Huic labori.* Voſſ. ſec.

Succeſſerunt. ,, *Succeſſerint* Voſſ. tert.

Cap. II.

130. *Tractare ſum.* ,, *Tr. ſum.* Bern.

Ut & teneriores. ,, *Tum ut teneriores.* Voſſ. tert.

Deterreat. ,, *Detineat.* Voſſ. tert.

Nec habeat. ,, *Ne habeat.* Voſſ. pr.

Nec tamen. ,, *Non tamen.* Voſſ. ſec.

131. *Emendanda.* ,, *Emendata.* Voſſ. pr. tert.

Interrogantibus libenter reſpondeat. ,, Deſunt Voſſ. pr. *Interrogationi l. r.* Voſſ. ſec.

In emendando. ,, *In emendanda.* Voſſ. tert.

Licet enim. ,, *Licet eis.* Voſſ. ſec.

Ad imitandum. ,, *Ad imitandum ſatis.* Voſſ. pr. tert.

Si modo recte ſunt. ,, *Si recte modo ſint.* Voſſ. pr. *Sint* etiam tert.

Et verentur. ,, *Et venerantur.* Voſſ. ſec.

Aſſurgendi. ,, *Exſurgendi.* Voſſ. ſec.

132. *Diſcernet.* ,, *Diſcernent.* Voſſ. pr. tert.

Sic ſtilo. ,, *Si ſtilo.* Voſ. pr.

Auditione. ,, *Auditioni.* Voſſ. tert.

Hinc tumor. ,, *Hinc timor.* Voſſ. tert.

Illo condiſcipulorum. ,, *Illo cum diſcipulorum.* Voſſ. pr.

Nam etiamſi. ,, *Nam ſi.* Voſſ. ſec.

Nam ut alſis. ,, *Non aut.* Voſſ. pr.

Praeceptor. ,, Deeſt Voſſ tert.

Ac ſchola. ,, *A ſchola.* Voſſ. tert.

Cap. III.

133. *Ne illorum.* ,, *Ne aliorum.* Voſſ. ſec.

Quanto ſit. ,, *Quantum ſit.* Voſſ. ſec.

Inſederint. ,, *Inſederunt.* Voſſ. tert.

Sufficere illos. ,, *Suf. illis.* Voſſ. ſec.

134. *Planiſſima.* ,, *Pleniſſima.* Voſſ. pr. ſec.

Quod cum qui eloquentia. ,, *Quod cum eloquentia.* Obr.

Quidem Phidiat. ,, *Phidiadas.* Voſſ. pr. *Quidem* deeſt Voſſ. tert.

135. *Elaboraſſet.* ,, *Laboraſſet.* Voſſ. tert.

Velociſſimus quiſque. ,, *Vel. quoque.* Voſſ. pr. tert.

Gradum ſuum. ,, *Gradum ſummum ſuum.* Voſſ. pr.

Tumides. ,, *Timidos.* Voſſ. ſec.

Tinnulos. ,, *Tumulos.* Voſſ. tert.

Lapſi. ,, *Laſſi.* Voſſ. tert.

Divertunt. ,, *Devertunt.* Voſſ. pr. tert.

136. *Potiorem.* ,, *Potentiorem*, ſed corr. *Potiorem.* Voſſ. tert.

Nunc

Digitized by Google

Nunc tueer.,, *Nunc* deeſt Voſſ. tert.

Vel maxima eſt.,, *Vel maxime eſt.* Voſſ. ſec.

Aut dicent.,, *Aut diſcent.* Voſſ. tert.

Et placere audientibus.,, Cl. Beſtius de Rat. Em. leges. c. XIV. legit, *& placere ea.*

Cap. IV.

Hinc jam.,, *Nunc jam.* Voſſ. pr. tert.

Rhetorica ac mihi.,, *Retorica & ſper.* Voſſ. pr. *Rh. at mihi.* Voſſ. tert.

Opportunus.,, *Opportunius.* Voſſ. ſec.

137. *Tres.*,, *Tris.* Voſſ. pr.

Remotam.,, *Remota.* Voſſ. tert. Bern.

Tum demonſtrabimus.,, *Tum* deeſt Voſſ. tert.

Illud ſatis eſt.,, *Illud ſat eſt.* Voſſ. ſec.

Accerſitis.,, *Arceſſitis.* Voſſ. ſec.

Deſcriptionibus.,, *Definitionibus.* Voſſ. pr. tert.

Laſciva.,, *Laſciviat.* Voſſ. pr. *Laſcivi. At vitium.* Bern. Voſſ. tert.

Interim ſpiritus.,, *Interim* deeſt Voſſ. pr.

Diſcentis.,, *Dicentis.* Voſſ. tert.

138. *Si quod ſuperfuerit.*,, *Si quid ſuper ſumpſerit vel ſuperfuerit.* Voſſ. pr. tert.

Eſſe curae.,, *Eſſe cura.* Voſſ. tert. *Neſſe curae.* Voſſ. pr.

Jucundioris.,, *Me nudioris.* Voſſ. tert.

Quod exſculpi.,, *Quod ſculpi.* Voſſ. ſec.

Nimium laminam.,, *Nimium* deeſt Voſſ. pr. tert.

Minus mirabitur.,, *Nemo.* Voſſ. pr.

Legerit.,, *Leget.* Voſſ. ſec.

Et in pueris praecipue.,, *Et in pueris magiſter praecipue.* Voſſ. pr.

Humiles ſtatim.,, *Statim* deeſt Voſſ. ſec.

139. *Incidunt vitium.*,, *Concidunt.* Voſſ. tert.

In lacu.,, *In lacum.* Voſſ. pr. tert.

Proficient.,, *Perficient.* Voſſ. pr.

Ne illud.,, *Nec illud.* Voſſ. pr.

Frendibus teneris.,, *Teneris* abeſt Voſſ. pr. tert.

Molli manu.,, *Levi & molli manu.* Voſſ. ſec.

140. *Exigendum.*,, *Et exigendum.* Voſſ. ſec.

Ad praeceptoris gremium.,, *Ad meritum praeceptoris gremium.* Voſſ. pr.

Expoſitionem.,, *Diſpoſitionem.* Voſſ. ſec.

Dum aliud non.,, *Aliud* deeſt Voſſ. pr. tert. Bern.

Rectae atque emendatae.,, *Recte loquendi & emendatae.* Voſſ. ſec.

141. *Facultati.*,, *Facilitati.* Voſſ. pr. *Facilitatis.* Voſſ. ſec.

Si puer.,, *Si* deeſt Voſſ. tert.

Opus deſtruendi.,, *Opus deſtituendi.* Voſſ. pr. *Opus reſtruendi.* Bern.

Confirmandique eas.,, *Conf. aetas.* Voſſ. pr.

Si in utrumque.,, *Sit i. u.* Voſſ. ſec.

Majora tendere.,, *M. intendere.* Voſſ. ſec.

142. *Inſtruitur.*,, *Inſtruit.* Voſſ. pr.

Uſurus.,, *Uſurum.* Voſſ. pr.

Exercitatio.,, *Exercitio.* Voſſ. tert.

In ipſa vitia.,, *In ipſam vitam.* Voſſ. ſec.

Aleatorem.,, *Adulatorem.* Voſſ. pr. tert.

Defenſionem.,, *Defenſiones.* Voſſ. ſec.

Ruſticane.,, *Ruſticana.* Voſſ. ſec.

Theſes.,, *Ceſtis.* Voſſ. pr.

Sunt ad exercitationem.,, *Sunt at ex.* Voſſ. tert.

Judicium.,, *Judiciorum diſceptationem.* Voſſ. ſec. *Judicium diſceptationemque.* Bern.

In cauſſa.,, *Et in cauſſa.* Voſſ. terr.

Tractatur.,, *Tractantur.* Voſſ. pr. tert.

Sine magiſtratus.,, *Sine* abeſt Voſſ. tert.

143. *Praeparare.*,, *Praeparate.* Voſſ. pr.

Ita quid.,, *Quid ita crederetur.* Gryph.

Cum quaerere.,, *Conquerere.* Voſſ. pr.

144. *Scrutabamur.*,, *Scrutabatur.* Gryph.

Habenda fides.,, *Habunda.* Voſſ. pr.

Scriptos eos.,, *Scripto eos.* Voſſ. ſec.

Emblematis exornarentur.,, *Emblematicis* Voſſ. pr. *Exornaretur.* tert.

Quomodo.,, *Quoquo modo.* Voſſ. pr.

Parte diverſa.,, *P. adverſa.* Voſſ. ſec. Bern. Obr.

Sunt communia.,, *Sunt coram.* Voſſ. tert.

Praeparatis.,, *Paratis.* Voſſ. pr. tert.

Neceſſe eſt his.,, *Nec vere his.* Voſſ. pr. Bern. Obr. *Nec vero qui.* tert.

Judiciis pluribus.,, *Vitiis plurimis.* Voſſ. pr.

145. *Appareatque eum.*,, *Appareat eam.* Voſſ. tert.

Quod diſſimilis.,, *Quod diſſimile.* Voſſ. pr.

Vel quod plerumque.,, *Vel plerumque eſt.* Voſſ. pr.

Debeat naſci.,, *Naſci* deeſt Voſſ. tert.

Pulchra locutio.,, *Pulchrae locutioni ſi ad v.* Bern.

Satis fuerit.,, *Satis fuit.* Voſſ. pr.

Jam majores,, *Jam* deeſt Voſſ. tert.

Pauca de his.,, *Pauca* deeſt Voſſ. tert.

146. *Ad religionem.*,, *In religionem.* Voſſ. ſec.

Communia.,, *Coram.* Voſſ. tert.

Sive non idonee.,, *Sive non id idoneo.* Voſſ. pr. tert. *Sive idoneo die, ſive c. interceſſiones.* Bern.

Interceſſiones.,, *Interceſſionem.* Voſſ. pr.

Legitime.,, *Legitimis.* Voſſ. tert.

Dicitur lata eſſe.,, *Dicitur eſſe vel ferri.* Bern. *Dicitur lata vel ferri.* Obr.

Vel ferri.,, *Vel fieri.* Voſſ. ſec.

Exercitationes.,, *Exercitiones.* Voſſ. pr.

In rebus.,, *In rebus eſt.* Voſſ. ſec.

Digitized by Google

An ſatis.,, *An* deeſt Voſſ. tert.
An ſit in hit.,, *An in iis.* Voſſ. ſec.
In populum.,, *In praeteritum.* Voſſ. pr.
An ſit honeſta, an utilis.,, *Sit honeſta, an ſit inutilis.* Voſſ. pr. *Sit honeſta an inutilis.* tert.
Excuti ſolet.,, *Ex. ſolent.* Voſſ. ſec. Obr.
147. *Ut dignane.*,, *Ut* deeſt Voſſ. tert.
Quam minor.,, *Vel minor.* Voſſ. tert.
Illud quidem.,, *Illud quod.* Voſſ. tert.

Cap. V.

148. *Poſt paullo.*,, *Poſt paulum.* Voſſ. ſec.
Ad profectum.,, *Ad* deeſt Voſſ. pr.
Utile eſſe.,, *Eſſe* deeſt Voſſ. ſec.
Pueri ſcripta.;; *Pueris.* Voſſ. tert.
Ita incidat.,, *Ita* deeſt Voſſ. tert.
149. *Qui ſe magiſtrum.*,, *Quo ſe m.* Voſſ. pr. ſec. Bern.
Lectioni.,, *Lectione.* Voſſ. pr. Bern.
In quam ſcripta.,, *In qua ſcripta.* Voſſ. pr.
Sic clarius.,, *Si clarius.* Gryph.
Conciliandi judicis.,, *Conc. indicere.* Voſſ. pr. tert. *Quae in prooemio conciliandi judicis ratio*; haec in Obrecht. editione abſunt. *Conciliandi judicium ratioque nar.* Bern.
Prudentia.,, Deeſt Voſſ. tert.
Argumentatio.,, *Exercitatio, argumentatio.* Voſſ. pr.
Ornatum.,, *Quod ornatum.* Voſſ. pr. tert.
150. *Quae lenis.*,, *Quae levis.* Voſſ. ſec.
Sed virilis tamen.,, *Sed* deeſt Bern.
Mirantur.,, *Mirentur.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Pueris.,, Deeſt Voſſ. pr.
Qui ſpecie.,, *Qui in ſpecie.* Voſſ. pr.
Inuſtas.,, *Injuſtas.* Voſſ. tert.
151. *Ut pulchritudo.*,, *Et pulchritudo.* Voſſ. tert.
Perfluent.,, *Superfluent.* Voſſ. ſec. tert.
Quidem praeceptor.,, *Quidam pr.* Voſſ. pr.
Ac Demoſthenes.,, *Aut Demoſthenes.* Voſſ. pr.
Diſcipulus.,, *Diſcipulis.* Voſſ. tert.
Quod ſi.,, Hic novum caput incipiebat cum titulo, *Qui primi legendi.* Voſſ. pr. tert. Bern.
152. *Aetatum.*,, *Aetatium.* Bern.
Et hic hiſtoriae.,, *Et hiſtoriae major eſt.* Voſſ. tert. *Et hic hiſt. magis eſt.* Voſſ. pr.
Opus ſit.,, *Opus eſt ſit.* Voſſ. pr. tert.
Cicero ut.,, *Cicero vero.* Voſſ. pr.
Admirator.,, *Adjutor.* Voſſ. pr. tert.
153. *Aliena.*,, *Aliena eſt.* Voſſ. pr. tert. *Aliena contenta.* Bern.
Quo propius.,, *Quod propius.* Voſſ. pr.
Legere.,, *Legerim.* Voſſ. pr.
Sed dicendi.,, *Sed* abeſt Voſſ. tert. Bern.
Imitari oporteat.,, *Imitari oportebat.* Voſſ. tert.
Fuiſſe nuper.,, *Fuiſſe ſemper.* Voſſ. pr.
Non cujuſque eſt pronuntiare.,, *Non cujuſcumque modi eſt permutare.* Voſſ. pr.
154. *Priores vel erratur.*,, *Priores imitatio eſt vel err.* Voſſ. ſec.

Cap. VI.

De diviſione.,, *De diviſione & Parenhirenſi.* Bern.
Ad dicendum.,, *Ad diſcendum.* Voſſ. pr. tert.
Ad dicendum.,, *Ad diſcendum.* Voſſ. pr.
Primum quia.,, *Primumque.* Voſſ. ſec.
Etiam & ſtylum.,, *Et* deeſt Voſſ. tert.
155. *Vivaciores.*,, *Vibaciores.* Voſſ. pr.
Ut ipſae res.,, *Res* abeſt Voſſ. tert.
Per ſe.,, Deſunt Voſſ. tert.
Si quid erraverint.,, *Si qui.* Voſſ. pr. tert.
Erunt.,, Deeſt Voſſ. tert.
Paullum egredi.,, *Paullulum.* Voſſ. ſec.

Cap. VII.

Scripſerint.,, *Scripſerunt.* Voſſ. pr.
Declamaverunt.,, *Declamaverint.* Voſſ. tert.
156. *Scribere pueros*,, *Scribere plurimos pueros.* Voſſ. pr. tert.
Suadeam.,, *Suaderam.* Voſſ. pr.
Et qui erunt.,, *Et erunt.* Voſſ. pr.
Generis labore.,, *Hujus laboris genere.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Familiaris.,, *Familiari.* Voſſ. pr.
Quod imitentur.,, *Quod mittentur.* Voſſ. pr.
Etiam non.,, *Et jam non.* Obr.
Abundabunt.,, *Abundabit.* Voſſ. pr. tert.
Ex repoſito.,, *Ex oppoſito.* Voſſ. ſec.
Bene a quoque.,, *Idoneaque.* Obr.
Dictorum.,, *Dicto rem.* Voſſ. tert.
Scripſerint.,, *Scripſerant.* Voſſ. pr.
Elimaverint.,, *Limaverint.* Voſſ. pr. *Limaverit.* tert.

Cap. VIII.

157. *Pene quam.*,, *Quam pene.* Voſſ. tert.
Fuerit intuitus.,, *Fuit.* Voſſ. tert.
Commodaturum.,, *Commodatorum.* Voſſ. tert.
Adjuta cura.,, *Adjuncta cura.* Voſſ. ſec.
Qui in diverſa.,, *Si i. d.* Voſſ. ſec.
Receptas.,, *Perceptas.* Voſſ. tert. *Praeceptas.* pr.
Rationem ſequenti.,, *Ratione.* Voſſ. pr.
Verum videtur.,, *Eorum vid.* Voſſ. pr. tert.
158. *Diſpicere.*,, *Diſparare.* Voſſ. ſec.
Facere delectum.,, *Agere delectum.* Voſſ. ſec. Quae ſi vera lectio, Vallae ſatisfiet, qui lib. v. El. 60. *Facere delectum* non probat, ſed *agere* vel *habere*, ut infr. lib. x. 3. & alibi. Burm.
Ut nonnulli.,, *Et nonnulli.* Voſſ. pr.
Magiſter.,, *Magiſtra.* Voſſ. tert.

An ſi quis.,, *Aut ſi quis.* Voſſ. pr. tert.
Quam diſcipuli.,, *Quam diſcipulis.* Voſſ. tert.
Ephoro.,, *Ophoto.* Voſſ. pr. *Ophoro.* tert.
159. *In hoc pene.*,, *In illo pene.* Voſſ. ſec. Bern. *In hoc plane.* Obr.
Exiſtimavit.,, *Exiſtimarit.* Voſſ. pr.
Poſſunt.,, *Poſſit.* Voſſ. ſec.
Imbocillis.,, *Imbecillibus.* Voſſ. pr.
Natura.,, *Materia.* Voſſ. ſec. tert.
Simus.,, *Sumus.* Voſſ. tert.
Nulla dicendi.,, *Nulla diſcendi.* Voſſ. ſec. tert. Bern.
Pronior.,, *Pravior.* Voſſ. ſec.
Cura paria.,, *Cum paria.* Voſ. ſec.
Corpora peritus.,, *Corpori aperitus.* Voſſ. tert.
Pancratiaſton.,, *Pantracri artom.* Voſſ. pr.
160. *Docendi partibus.*,, *Dicendi p.* Voſ. pr.
Coronabatur.,, *Conabatur.* Voſſ. tert.
Providendum.,, *Videndum.* Voſſ. pr. tert.

Cap. IX.

Id unum.,, *In unum.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Eſſe non quidem.,, *Quidem eſſe non quidem.* Voſſ. pr. tert.
161. *Nam ita.*,, *Ita* deeſt Voſſ. tert.
In ipſos denique coetus.,, *In ipſo d. coetu.* Voſſ. pr. tert.
Et alacres.,, *Alacreſque.* Voſſ. tert.
Iraſcentur.,, *Miſcentur* Voſſ. tert.
Coaleſcere nequit.,, *Coaleſcere neſcit.* Voſſ. ſec.

Cap. X.

Omnibus noviſſime.,, *Omnibus eſt nov.* Voſſ. pr.
162. *Multo eſt.*,, *Et multo etiam.* Voſſ. ſec.
De quibus diximus.,, *Quae ſupra diximus.* Voſſ. pr. tert.
Dicendi.,, *Diſcendi.* Gryph.
Culpa.,, *Culpam d. recidit.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Inſcitia,, *Deſitia.* Voſſ. pr. *Deſcitia.* tert.
Fingentur.,, *Finguntur.* Voſſ. pr. tert.
163. *Permittemus.*,, *Permittamus.* Voſſ. pr. tert.
Exſpatientur.,, *Spacientur.* Voſſ. ſec.
In corpus eant? erat.,, *In corpus etiam? erat.* Gryph. *I. c. tant erit optimum.* Voſſ. ſec.
Ac ſi jam.,, *Ut ſi jam credendum.* Voſſ. ſec. *Ut ſicam ce.* Voſſ. tert.
Dum ſciat.,, *Ut ſciat.* Voſſ. pr. tert.
Sanus.,, *Suavis.* Voſſ. tert.
Tenuandas adipes.,, *Tenuandos.* Voſſ. ſec.
Deprehendetur.,, *Deprehenderetur.* Voſſ. pr. *Deprehendentur.* tert. *Conatus deprehendetur.* Bern. *Primos cujuſcunque veri operis conatus deprimit.* Obr.
Diverſum omnino.,, *D. omni modo.* Voſſ. pr.
Ii profecto.,, *Ii* abeſt Voſſ. tert.
Perviderit.,, *Perviderint.* Voſſ. pr. tert.
Omnes ſciant.,, *Sciant* abeſt Voſſ. tert.
Poſſet ut.,, *Poſſit ut.* Voſſ. pr.
164. *Et jocoe.*,, *Ut jocos.* Voſſ. ſec.
Ad voluptatem.,, *Ad voluntatem.* Voſſ. pr. ſec. Bern.
Debemus.,, *Demus.* Voſſ. pr. tert.
Et iis actionibus.,, *Et in iis.* Voſſ. ſec.
Ad popularem.,, *Ad veritatem.* Voſſ. pr.
Quoniam eſt.,, *Quum*, & mox iterum Voſſ. tert.
Communis.,, *Communem.* Voſſ. pr. tert.
Finxerimus.,, *Finximus.* Voſſ. pr.
Conſequemur.,, *Conſequemur.* Voſſ. pr. tert.
165. *In his.*,, Deſunt Voſſ. tert.
Liberi.,, *Liberos.* Voſſ. omn. Bern.
Ducimus.,, *Ducemus.* Voſſ. pr. tert.
Quaeque loco.,, *Quoque loco.* Voſſ. pr. ſec.
Spectet.,, *Spectat.* Voſſ. pr.
Etiam ſi quid.,, *Et ſi quid.* Voſſ. tert. *Etiam ſi q.* ſec.
In tranſitu.,, *In tranſitum.* Voſſ. pr. tert.

Cap. XI.

An artis.,, *An artis neceſſaria cognitio.* Bern.
Jam hinc.,, *Jam hic.* Voſſ. pr. Bern.
Hujuſmodi.,, *Ejuſmodi.* Voſſ. ſec.
Putent.,, *Putant.* Voſſ. pr. tert.
Pertinerot.,, *Pertinent.* Voſſ. pr.
166. *Parmularius ſum.*,, *Sum* deeſt Voſſ. tert.
Tectum intuentes.,, *Rectum.* Voſſ. ſec.
Exſpectantes.,, *Exſpectant.* Voſſ. ſec.
Claſſico inſtincti.,, *Claſſico inſtinctu.* Voſſ. pr.
167. *Eaque dis.*,, *Eaque dici.* Voſſ. pr.
Divertunt.,, *Devertunt.* Voſſ. tert.
Cauſſas tantum.,, *Cauſſas enim.* Voſſ. ſec. *Cauſſas tamen.* Bern.
Elidunt.,, *Eliderat.* Voſſ. tert.

Cap. XII.

168. *Sequi.*,, *Si qui.* Voſſ. pr.
Incumbit.,, *Incubuit.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Numeroſiora.,, *Et numeroſiora.* Voſſ. pr.
169. *Autem ineruditus.*,, Haec ad *quia libent.* deſunt Voſſ. pr. tert.
Noluiſſent.,, *Voluiſſent.* Voſſ. ſec.
Perdite.,, Deeſt Voſſ. pr.
Unde.,, *Inde.* Voſſ. ſec.
Nonnunquam.,, *Plerumque.* Voſſ. pr. tert.
Nimium.,, *Minimum.* Voſſ. tert.
Videntur.,, Abeſt Voſſ. tert.
Docendi.,, *Dicendi.* Voſſ. pr.
Quod intenderint.,, *Quid.* Voſſ. ſec.
Quo vel.,, *Quod vel.* Voſſ. tert.
In tenebris.,, *Inter umbras.* Voſſ. pr. *Inter tenebras.* Voſſ. ſec. Bern.

Ep-

Vocentur. ,, *Vocantur.* Voſſ. pr. tert.

Laudari. ,, *Laudare.* Voſſ. pr. tert.

170. *Eſt etiam detrahere.* ,, *Etiam* omiſit Obr.

Minus eſt. ,, *Minus quidem.* Voſſ. pr. *Minus eſt quod quidem literae.* ſec.

Quod literae. ,, *Quodquod literas.* Voſſ. tert.

Geſtu. ,, *Geſtus.* Voſſ. pr. ſec.

Oratione multa. ,, *Or. nonnulla.* Voſſ. pr. tert.

Si quid ſit. ,, *Sit* deeſt Voſſ. ſec.

Et ineptos. ,, *Et* deeſt Voſſ. pr. ſec.

171. *Scribendoque.* ,, *Conſcribendoque.* Voſſ. ſec.

Cap. XIII.

Conſtrictos. ,, *Conſcriptos.* Voſſ. ſec.

Uno & brevi. ,, *Uno brevi.* Voſſ. ſec.

Contineretur. ,, *Continetur.* Voſſ. tert.

Mutantur. ,, Deeſt Voſſ. tert.

Quid ſi enim. ,, *Quid enim ſi praecipies.* Voſſ. ſec.

Inſtruet. ,, *Inſtrueret.* Voſſ. pr. tert.

Dirigat. ,, *Et dirigat.* Voſſ. tert.

Si collibus. ,, *Si* deeſt Voſſ. omn.

172. *Mutabit hoſtium genus.* ,, Deſunt Voſſ. pr. tert.

Directo. ,, *Dtrecto.* Voſſ. tert.

Fuſa narratio. ,, *Diffuſa.* Voſſ. omn.

Plebiſve. ,, *Pleöiſque.* Voſſ. pr.

Utile. ,, *Utilem.* Voſſ. tert.

Sed hoc. ,, *Sed haec.* Voſſ. pr.

Quid deceat. ,, *Quid deboat.* Voſſ. pr. tert.

Ex illo conſtituto. ,, *De illo c.* Voſſ. pr. tert.

173. *Efficlis.* ,, *Et foetum.* Voſſ. omn. Bern.

Et impetum. ,, *Vel impetum.* Voſſ. pr. tert.

Illa ipſa novitas, ,, *Ipſa ſola novitas.* Voſſ. pr. tert.

In verbis ſunt. ,, *In verbis fuerit.* Voſſ. pr. tert.

Mutant enim. ,, *Mutant etiam.* Voſſ. pr. Bern.

Prae ſe. ,, *P̄pſſe.* Voſſ. tert. *Preſſe.* Voſſ. pr.

Sive oſtendi. ,, *Quae ſive o.* Voſſ. ſec.

Speciem tota facies. ,, *Spem tota ſpecies facies.* Voſſ. pr.

Ut opinor. ,, *Ut* deeſt Voſſ. omn.

Cythnius. ,, *Cythius.* Voſſ. ſec.

174. *Colotem.* ,, *Coloten Tejum.* Bern.

Conſumptis. ,, *Conſumtus.* Voſſ. pr.

Morit facit. ,, *M. fuerit.* Voſſ. pr. ſec.

Aut ſubrui. ,, *Ut ſubrui:* Voſſ. tert.

Edidicerint. ,, *Didicerint.* Voſſ. ſec.

Pluribus. ,, *Plurimis.* Voſſ. tert.

Monſtrent. ,, *Monſtret.* Voſſ. tert.

A qua. ,, *Qua.* Voſſ. omn.

175. *Quae ſunt tamen.* ,, *Quae ſint tamen.* Voſſ. ſec.

Cap. XIV.

Rhetorices &c. ,, *Diviſio operis.* Bern.

Tentaverint. ,, *Tentarint.* Voſſ. pr. *Temptarint* Bern.

Ex Graeco. ,, *Graeces.* Voſſ. pr. tert.

176. *Atque entia.* ,, *Et quae entia.* Voſſ. pr.

Sed ne propria. ,, *Sed & ne propria.* Bern.

Nam oratoria. ,, *Non orat.* Voſſ. pr.

Efferetur. ,, *Effertur.* Voſſ. pr. tert.

Ut navis. ,, *Ut* deeſt Voſſ. tert.

Qualis eſt philoſophia. ,, *Quae eſt.* Voſſ. pr. ſec. Bern. *Qua eſt.* pr.

Non ſic. ,, *Non ſit.* Bern.

Si & phyſices. ,, *Si philoſophos.* Voſſ. ſec. tert.

Si & phyſices. ,, *Si* ejicit quoque Walkerus ad Cicer. 1. de Nat. Deor. 30.

Titulis. ,, *Titulus.* Voſſ. pr. tert.

Maximo. ,, *Maxime.* Voſſ. tert.

Sic ut opinor. ,, *Sic opinor.* Voſſ. pr. *Sicut.* tert.

177. *Qui percipit.* ,, *Qui percepit.* Bern.

Diducuntur. ,, *Deducuntur.* Voſſ. pr. tert.

Ordiar. ,, *Exequar.* Voſſ. pr. tert.

Cap. XV.

Quae finitur. ,, *Quae definitur.* Voſſ. ſec.

De comprehenſione. ,, *De prehenſione.* Voſſ. pr.

Alii quorum. ,, *Aliter.* Voſſ. pr. *Alteri.* tert.

Et virtute. ,, *Et a virtute.* Voſſ. pr. tert.

In dicendo appoſite. ,, *In dicendo apte.* Voſſ. ſec. *In docendo aperte.* Voſſ. pr. tert.

178. *Rhetorices vim.* ,, *Rhetoricen eſſe vim.* Voſſ. ſec. Bern. *Rhetoricen vis.* Voſſ. pr.

Afferas ambiguitatis. ,, *Ambiguitas.* Voſſ. ſec. *Efferat ambiguitatis.* Gryph.

Circumfertur. ,, *Circumferetur.* Voſſ. pr.

Declinatione. ,, *Declaratione.* Voſſ. ſec.

Officium eſſe. ,, *Eſt.* Voſſ. ſec.

Et poſtremo. ,, *Et* deeſt Voſſ. ſec.

179. *Aquilium.* ,, *Aquilum.* Voſſ. tert.

Oſtendis. ,, *Oſtendiſſet.* Voſſ. pr. tert.

Attulit quem. ,, *Attulit cum illo ipſo.* Voſſ. ſec. *Attulit quae.* tert. *Attulit quem illo aſpectu.* Bern.

Ut abſolveret. ,, *Quod abſolveret.* Voſſ. ſec.

Creditum eſt. ,, *Creditum eſſe.* Voſſ. pr.

Sergium. ,, *Servium.* Voſſ. omn. Bern.

In concionem. ,, *In concione.* Voſſ. tert. Bern.

Phrynem. ,, *Phirnem.* Voſſ. pr. tert.

Conſpectu. ,, *Aſpectu.* Voſſ. ſec. tert. *Conſpectu.* Voſſ. pr.

Diducta. ,, *Deducta.* Voſſ. ſec.

Non eſt hic. ,, *Hic* deeſt Voſſ. tert.

Exiſtimaverunt. ,, *Exiſtimarunt.* Voſſ. omn.

Ariſtotelis. ,, *Et Ariſtotelis.* Voſſ. pr.

Actor. ,, *Auctor.* Voſſ. pr. tert. Bern.

180. *Sed ne hic.* ,, *Sed ne hoc.* Voſſ. pr.

Quod velit. ,, *Quod velet.* Voſſ. tert. corr. *velit.*

Receſſerunt. „ *Receſſerant.* Voſſ. pr.
Qui dicit. „ *Qui* deeſt Voſſ. ſec. tert. Bern.
Perſuaſibilia. „ *Perſuadibilia.* Voſſ. ſec. tert. & ita ſaepe.
Complectitur. „ *Perſequitur complactitur.* Voſſ. pr. tert.
Eſſe ait. „ *Eſſe an.* Voſſ. pr.
Perſuaſibiliter. „ *Perſuadibiliter.* Voſſ. ſec.
Iiſdem tantum. „ *Tamen.* Voſſ. ſec.
Sunt his. „ *Sunt hic.* Voſſ. ſec.
Qui hujus quaeſtionis. „ *Quibus quaeſtionibus.* Voſſ. pr. tert.
Cum dixit. „ *Cum dicit.* Voſſ. ſec.
181. *Patrocles.* „ *Latrocles.* Voſſ. pr. tert.
Non qualem. „ *Non quidem aliter.* Voſſ. pr. tert.
Et ipſi ſolam. „ *Et ipſi* deeſt Voſſ. ſec.
Theodorus. „ *Eudorus.* Voſſ. omn. Bern.
Quoque perſuadentibus. „ *Quoque ſuadentibus.* Voſſ. ſec.
Adverſus arcem. „ *Circa arcem.* Voſſ. pr.
Civiles demum. „ Deſunt Voſſ. pr. *Demum* non habet tert.
Rhetorices. „ *Rhetorice.* Voſſ. pr. tert.
Putaverunt. „ *Credunt & putaverunt.* Voſſ. pr.
Qui hoc. „ *Quae haec.* Voſſ. pr.
Et judicatrix &c. „ *Et radicatrix & nunciatrix.* Voſſ. pr.
Decente. „ *Decenti.* Voſſ. pr. tert.
Mentionem. „ *Menſionem.* Voſſ. pr.
182. *Quod in.* „ *Quid in.* Voſſ. ſec.
Et civili. „ *Vel civ.* Voſſ. ſec.
Vis dicendi. „ *Vis videndi.* Voſſ. tert.
183. *Verum robur.* „ *Verum rubor.* Voſſ. tert.
Talem putavit. „ *Putant.* Voſſ. ſec. tert.
Alii ad praecipiendum. „ *Alii* deeſt Voſſ. tert.
Non utram. „ *Non* deeſt Voſſ. pr.
Intelligit. „ *Intelligant.* Voſſ. pr. tert.
Clauditur. „ *Concluditur.* Voſſ. ſec. *Claudatur.* Voſſ. tert.
Itaque diſputatio illa. „ *Illa itaque diſ.* Voſſ. pr.
Simulacro &c. „ Deſunt Voſſ. pr. tert. *De ſ. & de adul.* Voſſ. ſec.
Callicles. „ *Callides.* Voſſ. tert.
Malum. „ *Malam.* Voſſ. tert.
184. *Scripſiſſet.* „ *Scripſiſſent.* Voſſ. pr. tert.
Facultate „ *Facilitate.* Voſſ. pr. ſec. Bern.
Juri. „ *Jure.* Gryph.
Quo non. „ *Quidem.* Voſſ. tert.
Credibilia praeferrent. „ *Credibilia praeferunt.* Voſſ. tert.
Partem vocat. „ *Partem eſſe vocat.* Voſſ. pr. tert.
Idem quod. „ *Id quod.* Voſſ. pr.

185. *Huic ejus ſubſtantiae.* „ *Huic ſubſtantiae.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Convenit. „ *Confiniet.* Voſſ. pr. tert. *Conveniet & finito.* Bern.
Omnes virtute. „ *Omnis.* Voſſ. tert.
Niſi vir bonus. „ *Niſi bonus.* Voſſ. pr. ſec.
Sentiret. „ *Sentiet.* Voſſ. pr. tert.
Areus. „ *A reis.* Voſſ. pr. tert. *Dicitur.* Voſſ. pr.
Intraque civiles. „ *Intraque viles.* Voſſ. pr.
Coercent. „ *Cohaerent.* Voſſ. pr.
Conſentit. „ *Conſenſit.* Voſſ. pr. tert.
Voluntatis. „ *Voluntati.* Voſſ. pr.
Rhetorices finem. „ *Finem* non habent Voſſ. pr. tert.
Pravum quoddam. „ *Pr. quiddam.* Voſſ. pr. tert.
Exſtiterit. „ *Exſtiterint.* Voſſ. pr. tert.
Finiendi. „ *Finiendo.* Voſſ. pr. Bern.
Sed quae placebant. „ *Quae* abeſt Voſſ. tert.

Cap. XVI.

186. *An.* „ *An utilis.* Bern.
In accuſationem. „ *In accuſationes.* Voſſ. ſec.
Inexpiabilia. „ *Inexpugnabilia.* Voſſ. pr. tert: apud Tacitum quoque lib. III. Ann. cap. 73. Forte legendum, *inexpiabile bellum*, pro *inexplicabile.* qualis varietas & in Declam. IX. 2.
Maxime. „ *Maximus.* Voſſ. ſec.
Tiſiam & Georgiam. „ *Ciſian & Gergian.* Voſſ. pr.
Turbaverint. „ *Turbaverunt.* Voſſ. pr. ſec. *Everterunt.* Voſſ. ſec.
Affectas. „ *Adductas.* Voſſ. pr. *Advectus.* Voſſ. tert.
187. *Nec medicina.* „ *Nec* deeſt Voſſ. tert.
Aſpernemur. „ *Aſpernentur.* Voſſ. pr. tert.
Non fabricetur. „ *Nec.* Voſſ. ſec.
Quis neſcit. „ *Qui n.* Voſſ. ſec.
Num igitur. „ *Non i.* Voſſ. tert.
Pyrrhi. „ *Phyrri.* Bern.
Nonne perterritos. „ *Non p.* Voſſ. omn.
Orator. „ *Oratio.* Voſſ. pr.
188. *Adſtringerent.* „ *Aſtringant.* Voſſ. tert. *Conſtringant.* Voſſ. pr.
Sunt honeſta. „ *Sint h.* Voſſ. pr.
Retulerunt. „ *Retulerint.* Voſſ. pr.
Quem nos finem ſequimur. „ *Nos* abeſt Voſſ. pr. tert. *Sequemur.* Voſſ. ſec.
Acquiſita. „ *Acquiſitae.* Voſſ. omn.
Ingredi. „ *Ingredi paſſim.* Voſſ. tert.
189. *Et arma hic.* „ *Armis.* Voſſ. omn. Bern.
Multis hominibus. „ *Multus.* Voſſ. omn.
Etiam loquendo. „ *In loquendo.* Voſſ. tert.
Nidos texere. „ *Nudos.* Voſſ. pr.

In.

Digitized by Google

In hyemem. „ *In hieme.* Voſſ. pr.
Moliri. „ *Molliri.* Voſſ. pr. Bern.
Inimitabilia. „ *Immutabilia.* Voſſ. pr.
Quantulum adjuvat. „ *Quantulum praeſtet adjuvat.* Voſſ. pr. tert.
Quare ſi. „ *Quod ſi.* Voſſ. ſec.
A diis. „ *Ab his.* Voſſ. pr. tert.
Manifeſtum erit. „ *Eſt.* Voſſ. tert.
Unde. „ *Et unde.* Voſſ. ſec.
190. *In quae velit.* „ *Vult.* Voſſ. ſec.
Utuntur. „ *Utantur.* Voſſ. pr.
Fulgurare. „ *Fulgere.* Voſſ. pr.

Cap. XVII.

An Rhetorice. „ *An ars.* Bern.
Finis. „ *In his.* Voſſ. pr.
Parte in hac. „ *Parte hac.* Voſſ. pr. *Parte & hac.* Voſſ. tert.
Et indulgere. „ *Indulgeri.* Voſſ. pr.
Transeamus. „ Hic incipiebat Caput novum in Voſſ. pr.
Vindicarunt. „ *Vindicant.* Voſſ. pr. tert. *Judicaverunt.* Voſſ. ſec.
Ac me. „ *At me.* Voſſ. ſec.
191. *A ſenſu.* „ *Aſſenſu.* Voſſ. pr.
Fabricandi. „ *Fabricator.* Voſſ. pr. tert.
E luto. „ *Luto.* Voſſ. pr.
In libris. „ *In libro.* Obr.
Quandam eſſe. „ *Quandam rerum.* Voſſ. tert.
Videtur. „ Deeſt Voſſ. pr.
Et ſervi pro ſe. „ *Et ſcripſiſſe.* Voſſ. pr.
Sero jam. „ *Jam* deeſt Voſſ. ſec. tert.
Doctrina non laboramus exquirere. „ *Doctrinam non laboramus quanquam.* Voſſ. pr. *Doctrina non laboramus quanquam.* Voſſ. ſec. tert.
Loquendi. „ *Eloquendi.* Voſſ. ſec.
192. *Et oratores.* „ *Ut oratores.* Voſſ. ſec.
In caelatura. „ *In* abeſt Voſſ. omn.
Illud admonere. „ *Illud enim ad.* Voſſ. ſec. tert.
Nam & vulnus. „ *Nam etiam vulnus.* Voſſ. ſec.
Eſſet ars confitebor. „ *Ars fuiſſet.* Voſſ. pr. tert.
Quod faciat. „ *Faciant qui non didicerunt. Dicere a. b. o. q. n. didicerunt.* Voſſ. ſec.
Didicit. „ *Dicit.* Gryph.
193. *Potuerit.* „ *Potuit.* Voſſ. tert.
Potentiſſimum. „ *Potiſſimum.* Voſſ. pr. ſec.
Diſcendi. „ *Dicendi.* Voſſ. pr.
Sed & praeſtantiore. „ *Sed & adhuc praeſtantiore.* & mox, *licebit.* Voſſ. ſec.
Subtilitatis ſuae. „ *Subtilitatis gratia.* Voſſ. tert.
Quaerendi gratia. „ *Sciendi ac quaerendi gratia.* Voſſ. pr.
Gryllo. „ *Grilo.* Voſſ. pr. *Girlo.* Voſſ. ſec. *In Grylo.* Bern.

Athenodorus. „ *Arthenodorus.* Voſſ. pr.
Inſcriptione ipſa. „ *In ſcriptione ipſam.* Voſſ. pr.
194. *Nihil miror.* „ *Nihil fugit.* Voſſ. tert. apud Symmach. lib. 1. Ep. 23. pro *nihil miror*, etiam Juretus reſcribebat, *nihil moror.*
Compluria „ *Pluria.* Voſſ. tert. *Plura.* Voſſ. pr. ſec.
Omnes enim artes. „ *Omnis enim artis.* Voſſ. pr.
Altera eſt cal. „ *Eſt* deeſt Voſſ. ſec.
Rhetoricen aſſentiri falſis. „ *Rhetorice aſ. falſis ſcit.* Voſſ. pr. tert.
Ego. „ *Ergo.* Voſſ. tert.
In falſa quoque. „ *Quoque* deeſt Voſſ. ſec.
Longo diverſum. „ *Longe quidem d.* Voſſ. pr. tert.
Circa. „ *Circum.* Voſſ. ſec.
Abeuntis. „ *Vel abeuntis.* Voſſ. pr. tert.
Ipſe quid. „ *Et ipſe quid.* Voſſ. pr. tert.
Habuit. „ Deeſt Voſſ. pr. tert.
Offudiſſe. „ *Effudiſſe.* Voſſ. tert.
Vidit. „ Abeſt Voſſ. tert.
Efficit. „ *Effecit.* Voſſ. pr. Bern.
195. *Tendant.* „ *Tendunt.* Voſſ. omn.
Premittatur. „ *Permittatur.* Voſſ. pr.
Firmum autem. „ *Firmum enim.* Voſſ. pr.
Nave. „ *Varia.* Voſſ. pr.
Pervenire. „ *Venire.* Voſſ. tert.
Non ideo. „ *Ideo* deeſt Voſſ. tert.
Notum illud. „ *Nomen illud.* Voſſ. pr.
Vi aut. „ *Sive aut.* Voſſ. pr.
Contingit. „ *Contigit.* Voſſ. ſec.
Excidit. „ *Excidet.* Voſſ. tert. Bern.
Poſt paulum. „ *Paullo poſt.* Voſſ. pr. tert.
Clarius. „ Deeſt Voſſ. pr. tert.
Finem conſecutae. „ *Fines.* Voſſ. ſec.
Intelligit. „ *Intelliget.* Voſſ. pr. tert.
Falſum dicat. „ *F. dicat criminantur.* Voſſ. pr.
Nec vitium. „ *Ne vitium.* Voſſ. pr.
196. *Nam ſi.* „ *Si* deeſt Voſſ. pr. tert.
Inde haec. „ *Unde haec.* Voſſ. pr.
Locus qui prope. „ *Locus & pr.* Voſſ. ſec.
Rhetoricen eſſe contrariam ſibi. „ Deeſt Voſſ. tert.
Itaque. „ *Ita.* Voſſ. ſec. tert.
Non eſſe artem. „ Deſunt uſque ad *quod cum.* Voſſ. tert.
Deſtruere. „ *Reſtituere.* Bern.
Praecipiat. „ *Praecipit.* Voſſ. pr. *Praeceperit.* Voſſ. ſec.
Vel per hoc quod. „ *Ita vel per hoc.* Bern.
Quod cum. „ *Quodcunque.* Voſſ. tert.
Contraria. „ *Contra.* Voſſ. tert.
Apparet. „ *Apparens.* Voſſ. ſec.

Digitized by Google

Injuſta cauſſa. „ *Juſta.* Voſſ. ſec.

Ibi Rhetorice. „ *Ubi Rh.* Bern.

Ut vix. „ *Vix* deeſt Voſſ. ſec. tert. Bern.

197. *Secum ipſa.* „ *Ipſa* deeſt Voſſ. pr.

Didiſerunt. „ *Didicerint.* Voſſ. pr. tert.

Quia imperator. „ *Quia in tempore.* Voſſ. pr. tert.

Quaerentur. „ *Quaerantur.* Voſſ. pr.

Probabili. „ Deeſt Voſſ. ſec. tert.

Sed quae. „ *Quae* deeſt Voſſ. tert.

Defendantur. „ *Defendatur.* Voſſ. pr. *Defendat.* Voſſ. tert. Bern.

Scientia. „ *Scientiam.* Voſſ. tert.

198. *Dicat.* „ *Dicant.* Voſſ. ſec. tert.

Quod neſciat. „ *Quae.* Voſſ. ſec.

An verum. „ *An vere.* Voſſ. pr.

Ne hi quidem. „ *Quam hi.* Gryph.

Aut aquam. „ *An aquam.* Voſſ. tert.

Inſecabilia. „ *Et inſecabilia.* Voſſ. pr.

Duxerunt. „ *Duxerint.* Bern.

Ut haec opinari. „ *Ut ut haec non opinari.* Voſſ. pr.

Videantur. „ *Videamur.* Voſſ. ſec.

Qui ſe pati. „ *Qui hoc ſe pati.* Voſſ. ſec.

Quae in aliis. „ *Quae* deeſt Voſſ. tert. *Qui.* ſec.

Et tam ex. „ *Et* deeſt Voſſ. ſec.

Eſſe certe. „ *Eſſe certam.* Voſſ. ſec.

Actores. „ *Actor.* Voſſ. pr. *Auctores.* Voſſ. tert.

Viam ac ordinem. „ *Via id eſt ordine.* Voſſ. ſec. tert. *Via ordine.* Voſſ. pr.

Praeceptionibus. „ *Perceptionibus.* Bern.

199. *Ineſſe.* „ *Eſſe.* Voſſ. ſec. male. ita & perperam in ablegavit Heinſius ad Vellej. Paterc. II. 128. & Ciceroni frequens illa locutio. vid. de Natur. Deor. I. 35, 43. II. 7. & 9. & alibi.

Ceterae conſtat. „ *Conſtant.* Voſſ. pr. Bern.

In ea eſſe artem. „ *Eſſe* deeſt Voſſ. pr.

Non ſolum. „ *Non ſolus.* Voſſ. tert.

Quod qui didicerit. „ *Quod quid.* Voſſ. pr.

Magni qui docerent. „ Cl. Beſtius de Rat. Emend. capit. 14. legebat, *magni quid doceret.*

Id quod. „ *Idque.* Voſſ. omn.

Cap. XVIII.

Generalis. „ *Ex quibus artibus.* Bern.

Sine autem. „ *Autem* deeſt Voſſ. pr.

Aſtrologia. „ *Analogia.* Voſſ. ſec.

Habet. „ *Habent.* Voſſ. pr. *Erat.* Voſſ. tert.

Quarum in hoc finis. „ *Quarum in hoc teoretice finis eſt.* Voſſ. pr. tert.

200. *Relinquit.* „ *Relinquitur.* Voſſ. pr. tert.

Conſummatione finem accipiunt. „ *Conſummationem non f. a.* Voſſ. pr. tert. Bern. *Conſummatione fidem a.* Voſſ. ſec.

Res inſpectione. „ *Res per ſe inſp.* Voſſ. ſec.

Ex illis caeteris. „ *Ex illis certis.* Voſſ. pr.

Ex ſecretis. „ *Et ſecretis.* Voſſ. ſec.

Opere. „ *Opera.* Gryph.

Cap. XIX.

Utra. „ *Natura an doctrina an plus ei conferat.* Bern.

Naturane. „ *Naturave.* Voſſ. pr.

201. *Ex utraque.* „ *Ex utroque.* Voſſ. ſec. Bern.

Quam in marmore. „ *Quamquam in m.* Voſſ. tert.

Natura materiae, ars doctrinae. „ *Natura materia, ars doctrina eſt.* Voſſ. pr. *Materia.* tert. *Denique materia doctrinae eſt. haec fingit.* Bern.

Cap. XX.

An ex. „ *Au* deeſt Voſſ. ſec. tert.

Fiunt. „ *Fuerit.* Voſſ. pr.

202. *Quae ἀτεχνία nominatur.* „ *Que at ex via nominantur.* Voſſ. pr.

Qua vel. „ *Qualis imp.* Voſſ. pr.

Malam quaſi. „ *Malam quandam.* Voſſ. ſec.

Converterunt. „ *Convertunt.* Voſſ. tert. *Converterint.* Bern.

Quoque eſt. „ *Eſt* deeſt Voſſ. tert.

Vanum laborem. „ *Vacuum l.* Voſſ. ſec.

Continuo. „ *Continue.* Voſſ. ſec.

Quod quidem. „ *Quidem* deeſt Voſſ. pr. tert.

Hic ego. Ergo. Voſſ. ſec.

Diſſimillimas. „ *Diſſonas.* Voſſ. ſec.

203. *At proprie.* „ *Ac proprieque.* Voſſ. ſec.

Ac non faciendis. „ Deſunt Voſſ. pr. tert.

Virtutis eſt. „ *Virtutibus eſt.* Voſſ. pr.

Poſſemne orare. „ *Poſſimus.* Obr.

Natura. „ *Naturae.* Voſſ. pr. tert.

Ut ineſſent. „ *Uti ne eſſent.* Voſſ. pr. tert.

Zeno. „ *Zenon.* Voſſ. tert.

Etiam diſputatrix. „ *Et d.* Voſſ. tert.

Apertior. „ *Aptior.* Voſſ. ſec. *Apertior tanto eſt.* Voſſ. tert.

204. *Nihil dubitabitur.* „ *Nihil dubitatur.* Voſſ. tert.

Propoſita &c. „ Deſunt Voſſ. ſec.

Quid? non. „ *Quid ubi.* Voſſ. pr.

Ut in judicio. „ *Ut judicio.* Voſſ. ſec. tert.

Ne perfecta. „ *Nec p.* Voſſ. pr.

Poſſit oratio, quod. „ *Poſſit omnino. Quid.* Voſſ. ſec.

Differit. „ *Dixerit.* Voſſ. tert. *Diſcent.* Voſſ. pr.

In ſua. „ *In* deeſt Voſſ. pr. tert.

Appellat. „ *Appellet.* Voſſ. tert. Bern.

Fiunt. „ *Fuerit.* Voſſ. tert.

Sufficiant. „ *Sufficient.* Voſſ. ſec.

Cap. XXI.

Quae ſit. ,, *Quae materia ejus.* Bern.
Quam ſententiam. ,, *Qua in ſententia ponitur.* Voſſ. pr. ſec.
Arte. ,, Deeſt Voſſ. ſec.
Quae ſi. ,, *Quo ſi.* Voſſ. pr.
Sin hac. ,, *Si vero hac.* Voſſ. ſec.
Arte fiunt. ,, *Arte fuerit.* Voſſ. ſec.
Vitam vocant. ,, *Vitam vocaverunt.* Voſſ. pr. tert.
In Ethice. ,, *In* omiſit Obr.
206. *Ac domeſticis.* ,, *Aut d.* Voſſ. pr. tert.
Vis oratoris. ,, *Vis oratorum.* Voſſ. pr.
Verum enim. ,, *Vero enim.* Voſſ. pr. tert. Bern. *Enim vero.* ſec.
Infinitam. ,, *Infinita.* Voſſ. pr. tert.
Propriam. ,, *Propria.* Voſſ. pr. tert.
Diceret. ,, *Dicent.* Voſſ. tert.
Nam ea in. ,, *Ea* deeſt Voſſ. ſec. tert.
Sculptura. ,, *Scalptura.* Voſſ. pr. tert.
Excuſoris. ,, *Ejus excluſoris.* Voſſ. pr. *Excluſoris.* tert. *Excuſſoris.* ſec.
Ejus fabricae. ,, *Ejus* deeſt Voſſ. tert.
Reſpondeant. ,, *Reſpondendum.* Voſſ. tert.
A ſtatuis. ,, *Statuis.* Voſſ. pr.
Differunt. ,, *Differant.* Voſſ. tert.
207. *Officium.* ,, *Officia.* Voſſ. pr.
Prime libro. ,, *Primo loco.* Voſſ. tert.
Philoſophos. ,, *Philoſophus.* Voſſ. tert.
Dialectices. ,, *Dialecticae.* Voſſ. pr. tert.
Quoque materia. ,, *Q. materiae.* Voſſ. tert. Bern. *Videantur.* Voſſ. tert.
Non inſcium. ,, *Non viſcium inſcium.* Voſſ. pr.
De quibus didicit. ,, *De q. dicit.* Voſſ. pr. tert.
Non aut faber. ,, *Non faber.* Voſſ. ſec.
De quo quaeritur. ,, *De quo quaeratur.* Voſſ. pr. ſec. *Dicatur.* tert.
Qui neſcis, ,, *Qui neſciat.* Voſſ. ſec.
Deligabit. ,, *Deligavit.* Voſſ. pr. tert.. Bern.
Sed faciet ut medicus. ,, Deſunt Voſſ. pr.
208. *Opus erat.* ,, *Opus &c.* Voſſ. pr.
Crudelitatis. ,, *Cruditatis.* Voſſ. tert.
Non verſabitur. ,, *Converſabitur.* Bern.
Eſſe partes. ,, *Partes* deeſt Voſſ. ſec.
Accepimus. ,, *Accipimus.* Voſſ. ſec. tert.
Qua quiſque. ,, *Qua quis.* Voſſ. pr. tert.
Si negat. ,, *Si neget.* Voſſ. ſec.
Quaeſtionem cadat. ,, *Quaeſtiones cadat.* Voſſ. ſec.
Et in id. ,, *Et id.* Voſſ. ſec.
Penicilla. ,, *Perucilla.* Voſſ. pr. tert.

Lib. III. Cap. I.

210. *Quid eſſet.* ,, *Quod ſit.* Voſſ. pr.
Quis finis. ,, *Quid finis.* Voſſ. ſec.
Operteret. ,, *Oportebat.* Voſſ. pr. tert.
Conſtiterunt. ,, *Conſtituerunt.* Voſſ. pr. tert.
211. *Deſideret.* ,, *Subſideret.* Voſſ. ſec.
Raderet. ,, *Radere.* Voſſ. omn. *Verebar.* Voſſ. pr.
Qua ratione. ,, *Quae r.* Voſſ. ſec.
Flavoque liquore. ,, *Favoque l.* Voſſ. pr. ſec. Bern.
Etiam hoc timeo. ,, *Et hoc t.* Voſſ. pr. *Et timee.* tert.
Ineat. ,, *Ineam.* Voſſ. pr. tert.
Ab aliis. ,, *Aliis.* Voſſ. pr. tert.
Munierunt. ,, *Invenerunt.* Voſſ. ſec.
212. *Induxit.* ,, *Duxit.* Obr.
Vixit annos. ,, *Vixit annis.* Voſſ. pr. tert.
Thraſimachus. ,, *Tetraſimachus.* Voſſ. pr. tert. *Theraſymachus.* Bern.
213. *Cum hoc.* ,, *Hoc* deeſt Voſſ. tert.
Cejus ,, *Chius.* Voſſ. omn. Bern.
Euathlus. ,, *Fuathius.* Voſſ. pr. ſec.
Eleus. ,, *Aelius.* Voſſ. tert. *Elius.* Bern.
Alcidamus Eleates. ,, *Alcidamas Eleius.* Voſſ. pr. *Eleites.* Bern. *Alcimadas Elertes.* Voſſ. tert.
Antiphon. ,, *Antiphe.* Voſſ. pr. tert.
Ipſe comp. ,, *Et ipſe.* Voſſ. ſec.
214. *Gorgias.* ,, *Et Gorgias prodicus.* Voſſ. pr.
Periclem. ,, *Periclea.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Tanta. ,, *Tantas.* Voſſ. ſec. tert.
Auditerum. ,, *Auditor.* Voſſ. ſec.
Implevit. ,, *Complevit.* Voſſ. ſec.
Pomeridianis. ,, *Poſtmeridianis.* Voſſ. pr.
Coepit. ,, *Coeperit.* Voſſ. ſec.
215. Αιχγει. ,, Deeſt verſus Graecus. Voſſ. tert.
216. *Areus.* ,, *Atreus.* Voſſ. pr. tert.
217. *C. Valgius.* ,, *Evalgius.* Voſſ. tert.
Condidit. ,, *Tradidit.* Bern. Unde videtur firmari Obrechti lectio. ſed vulgatae eſſe gloſſam puto.
In hac materia. ,, *In hanc materiam.* Voſſ. omn. Bern.
M. Cato ille cenſorius poſt M. Antonius. ,, *M. Cato M. Antonius ille cenſorum.* Voſſ. tert.
218. *Res poſcet.* ,, *Repoſcet.* Voſſ. pr.
Specimen. ,, *Speciem.* Gryph.
Scripſit de. ,, *Et ſcripſit de.* Voſſ. tert. Bern.
Accuratius. ,, *Accurate.* Bern.
219. *Lenas.* ,, *Lenax.* Voſſ. ſec. Hunc eſſe Popilium Laenatem patet ex lib. XI. 3. ubi vide.
Virginius. ,, *Verginius.* Voſſ. tert. Bern.
Rutilius. ,, *Tulius.* Voſſ. pr. *Turilius.* Bern.
Auctores. ,, *Actores.* Voſſ. pr. tert. & ita mox iterum.

Gen

Cujuſquam ſectae.,, *Cuiquam ſ.* Voſſ. ſec.
Plurium.,, *Plurimum.* Voſſ. tert. Obr.
Meruiſſe.,, *Promeruiſſe.* Voſſ. tert.

Cap. II.

220. *Quod ii qui in diſcrimen.*,, *Ii* omiſit Obr.
Niſi quis dicit.,, *N. q. dicet.* Obr.
Inſalubria.,, *Non ſalubria.* Voſſ. ſec.
Sunt uſu.,, *Sunt cura uſu.* Voſſ. pr. tert.
Tum quae ſciebat.,, *Cumque.* Voſſ. tert. *Cum quae.* Bern.
221. *Putent.*,, *Putet.* Voſſ. pr. tert.
Credant.,, *Credunt.* Voſſ. tert.

Cap. III.

Quinque.,, *Quae partes.* Bern.
222. *Neque alio quaeque loco.*,, *Neque ſuo quoque loco.* Voſſ. pr.
Quapropter ea.,, *Quae propterea.* Voſſ. pr. tert.
Ea quoque.,, *Quoque* deeſt Voſſ. ſec.
Volunt.,, *Voluit.* Voſſ. pr. tert.
Contingat.,, *Contingant.* Voſſ. ſec.
Quarum nos.,, *Quorum nos.* Voſſ. pr.
Dicitur quiſquam.,, *Dicitur quiſnam.* Voſſ. pr.
223. *Videtur.*,, *Videatur.* Voſſ. pr.
Permixtum.,, *Commixtum.* Obr.
Ex eo mutuari.,, *Ab eo m.* Voſſ. ſec. *Ex eo mutari.* Bern.
Oratoriis.,, *Oratoris.* Voſſ. tert.
Et pronuntiationem.,, *Pronuntiationi & eloc.* Voſſ. pr. tert.
Quintamque.,, *Quintam quoque.* Voſſ. omn.
Idem in.,, *Item in.* Voſſ. ſec. *In oratione.* Voſſ. tert.
Rerum ordine quam optime.,, *Rerum in ordinem quam optima.* Voſſ. ſec.
His quinta.,, *In his q.* Bern.
Accedat.,, *Accidit.* Voſſ. pr.
Tres ceteras.,, *Tris certas.* Voſſ. pr. *Tris ceteras.* Voſſ. ſec.
224. *Circa hoc.*,, *Hoc* deeſt Voſſ. pr. tert.
Inventioni quidam.,, Deſunt Voſſ. ſec.
Haec enim.,, *Haec autem.* Voſſ. ſec.
Quaecumque.,, *Quae.* Voſſ. pr.
In orationem.,, *In oratione.* Voſſ. tert.
Accipimus.,, *Accipiamus & relinquimus.* Voſſ. ſec. Obr. *Relinquamus.* Bern.
Rhetorice tamen eſt.,, *Rhetorices.* Voſſ. ſec. *Rhetorice tamen erit.* Voſſ. pr. Bern.
225. *Accipient.*,, *Accipiunt.* Voſſ. ſec. tert.
Non ab aliis.,, *Nec a. a. p. & aliud.* Voſſ. ſec.
Ex quibus conſtet.,, *E q. conſtat.* Bern.
Tota eſt.,, *Nota eſt.* Voſſ. tert.
Genera ea tria.,, *Genera earum tria.* Voſſ. pr. *Genera tria.* Voſſ. ſec. tert. Bern.
Qui genera.,, *Qui* deeſt Voſſ. ſec. tert. Bern.

Cap. IV.

Tria.,, *Quae genera cauſarum.* Bern.
Nomine tantum.,, *Nomine tamen.* Voſſ. ſec.
Concionalem.,, *Continualem.* Bern.
226. *Pene innumerabilia.*,, *Pene* deeſt Voſſ. pr.
Officium.,, Deeſt Voſſ. tert.
Videbimur.,, *Videtur.* Voſſ. pr.
Plurima alia.,, *Alia plura.* Voſſ. ſec.
Arbitrantur.,, *Arbitramur.* Voſſ. pr.
Videbant.,, *Videbantur.* Voſſ. pr. tert.
Inſumebatur.,, *Conſumebatur.* Voſſ. ſec.
227. *Talis quaedam.*,, *Et talis.* Voſſ. omn. Bern.
Oratoris officium.,, *Rationis judicium.* Voſſ. pr. *Orationis officium.* Bern.
Judicio quaeritur.,, *In judicio quaeritur.* Voſſ. tert.
Praeterita.,, *Praeteritum.* Voſſ. ſec.
Ut cuique eſt.,, *Ut & eſt* deſunt Voſſ. tert.
Deliberatur.,, *Liberatur.* Voſſ. ſec. tert.
Eſſe voluit.,, *Eſſe volunt.* Voſſ. pr.
228. *Duae deliberativi.*,, *Duae primae d.* Voſſ. omn.
Diſjungitur.,, *Dijungitur.* Voſſ. pr. tert.
Iſocrates.,, *Iſocratis.* Voſſ. pr.
Nobis &.,, *Nobis autem &.* Voſſ. ſec.
Plures.,, *Plurimos.* Vôſſ. pr. tert.
Ut continet.,, *Ut continuo.* Voſſ. pr. tert.
Ita non intra.,, *Ita non ſolum intra.* Voſſ. pr. tert.
229. *Loquuntur.*,, *Utuntur loquuntur.* Voſſ. pr.
Oſtentatione.,, *Oſtatione.* Voſſ. tert.
Sequuntur.,, *Sequitur.* Voſſ. pr. tert.
Incidunt.,, *Incidens.* Voſſ. ſec. Bern. *Inciderant.* Voſſ. pr.
Invenitur.,, *Invenietur.* Voſſ. ſec.
Aut vituperare.,, *Ac vit.* Voſſ. pr. ſec.
Aut ſuadere.,, *Aut* deeſt Voſſ. tert.
Aut diſſuadere.,, *Ac diſ.* Voſſ. ſec.
Illa quoque.,, *Quoque* deeſt Voſſ. tert.
Minuere.,, *Diminuere.* Voſſ. ſec.
Componendiſve.,, *Componendiſque.* Voſſ. pr.
Putant.,, *Dicunt.* Voſſ. pr. tert.
Stant enim.,, *Statum enim.* Voſſ. pr. tert.
Juſtitia.,, *Judicia.* Voſſ. tert.
Tractantur.,, *Tractatur.* Voſſ. pr. Bern.
Honeſtas.,, *Honeſta.* Voſſ. pr. tert.
Parte aliqua eorum.,, *P. aliquid eorum.* Voſſ. ſec.

Cap. V.

Oratio.,, *Ratio.* Voſſ. tert.
230. *Tria ſunt item.*,, *Tr. ſ. autem.* Voſſ. ſec.
Haec enim.,, *Nec enim.* Voſſ. ſec.

Ca-

Digitized by Google

Cadent. „ *Cadunt.* Voſſ. pr. tert.
Ut non ubique. „ *Ut ubique.* Voſſ. pr.
Irruperint. „ *Irrumpunt.* Voſſ. ſec. *Irruperunt.* tert.
Valent. „ *Valeant.* Voſſ. pr.
Auctoribus. „ *Decoribus.* Voſſ. pr. tert.
Alia quae non deſiderent. „ Deſunt Voſſ. pr. tert.
231. *De qua quaeratur.* „ *De qua quaeritur.* Voſſ. ſec.
Exiſtimant. „ *Exiſtimat.* Voſſ. pr. tert.
Niſi forte. „ *Niſi ſi forte.* Bern.
De re. „ *Sunt de re.* Voſſ. ſec.
Illud. „ *Et illud.* Voſſ. tert. *Illud ratione, hoc legale genus.* Voſſ. pr. *Illud rationale, hoc legale genus.* Bern.
Atque eum. „ *Autem eum.* Voſſ. pr. tert.
Vocant. „ *Vocat.* Voſſ. pr. tert.
Civiles. „ Deeſt Voſſ. pr.
Alii quaeſtiones. „ *Alias q.* Voſſ. pr.
Sit ſcientiae. „ *Sit ſcientiam.* Voſſ. pr.
232. *Ex complexu.* „ *Ex* deeſt Voſſ. pr. tert.
An his omnis. „ *In his omnibus.* Voſſ. tert.
Eſt infinita. „ *Eſt in infinita.* Voſſ. tert.
Hoc proprie. „ *Hic proprie.* Voſſ. pr.
An in cauſſis. „ *An cauſis.* Voſſ. pr.
233. *Qualitatis.* „ *Qualitatum.* Voſſ. pr.
Jure occidit. „ *Jure occideret.* Voſſ. ſec.
An ſit jus. „ *An hoc ſit jus.* Voſſ. ſec.
An argumentis. „ *Non arg.* Voſſ. tert.
In univerſum. „ *Uni uſum.* Voſſ. pr.
Contineantur. „ *Contineatur.* Voſſ. pr.
Oratorî. „ *Orationi.* Voſſ. ſec. tert. Bern.
234. *Ejuſmodi.* „ *Eiſdem.* Voſſ. ſec. tert.
Regaturne. „ *Regiturne.* Voſſ. pr.
Referuntur. „ *Referunt.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Quaaretur. „ *Quaeritur.* Voſſ. pr.
Aliis hic. „ *Hic* abeſt Voſſ. tert.
Rhetorico primum. „ *Primo.* Voſſ. ſec. tert.
Ac theſin. „ *Theſin* deeſt Voſſ. tert.
Libris. „ *Libros.* Voſſ. tert. deeſt Voſſ. ſec.
Praecipit. „ *Praecepit.* Voſſ. tert.
235. *Iidem.* „ *Item.* Voſſ. tert.
Probatum ſit. „ *Probatum eſt id.* Voſſ. ſec.
In cauſſas. „ *In cauſis.* Voſſ. tert. *Cauſam.* Voſſ. ſec.
Ad hoc. „ *Adhuc.* Voſſ. ſec. tert. Bern.
Ad aliud. „ *Ad aliquid.* Voſſ. ſec. tert. Bern.
Et ſimilia. „ Deſunt Voſſ. ſec.
Sic finit. „ *Si finit.* Bern.
Intelligimus. „ *Intelligamus.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Similiter. „ Abeſt Voſſ. pr. tert.
Finierunt. „ *Diffinierunt.* Voſſ. pr. tert.
Aut rem controverſam. „ *Aut controverſiam.* Ber.

Cap. VI.

Quid ſit ſtatus. „ Ita Bern. omiſſis reliquis.
Omnis cauſa. „ *Omnes cauſam.* Voſſ. pr.
Genus quodque. „ *Genus quidque.* Voſſ. pr.
236. *Ducatur.* „ *Dicatur.* Voſſ. pr.
Et quot & qui ſint. „ *Et quod & quid ſit.* Voſſ. pr. tert.
Generale. „ Deeſt Voſſ. omn.
Referantur. „ *Referuntur.* Voſſ. ſec.
Putant. „ *Putatur.* Voſſ. ſec.
Manifeſta ſit. „ *Manifeſta eſt.* Voſſ. tert.
Naucrate. „ *Eucrate.* Voſſ. omn. Bern. *Socratis.* Voſſ. ſec. Bern.
Zopyro. „ *Zopyra.* Voſſ. tert.
237. *Demoſthenem.* „ *Demoſtheni p. vagari.* Voſſ. ſec. Vid. & ad decl. 11. 17.
Finitione. „ *Finitu.* Voſſ. tert.
Erret. „ Uſque ad *ſed &* deeſt Voſſ. tert.
Ex confictione. „ *Ex conflictu.* Voſſ. tert.
238. *Qui quia.* „ *Qui* deeſt Voſſ. ſec.
Ex prima quaeſtione dicendum. „ *Ex prima conflictione ducendum.* Voſſ. pr. tert. *Ex p. quaeſtione ducendum.* Voſſ. ſec.
Fungitur. „ *Fingitur.* Voſſ. tert.
Tractata ſunt. „ *T. ſint.* Voſſ. tert.
Obtinendum. „ *Opponendum.* Voſſ. pr. tert. *Proponendum.* Voſſ. ſec.
Dicit non feci. „ *Dicit, ſed non feci.* Bern.
239. *Poſthumo.* „ *Poſtumio.* Voſſ. tert.
Prima parte. „ *Primam partem.* Voſſ. pr. tert. Bern.
In hoc intendit. „ *Hoc intendit.* Voſſ. ſec.
In equitem. „ *In equitatem.* Voſſ. pr. tert.
Confixiſſe. „ *Confluxiſſe.* Voſſ. pr.
Conſtituere. „ *Conſtitutum eſt.* Voſſ. pr.
Cogitandum. „ *Judicandum.* Voſſ. pr. tert.
Alii ſtatum. „ Hic novum caput incipit in Voſſ. pr. tert. Bern. cum titulo. *Unde ducatur.*
Primum. „ *Primo.* Voſſ. ſec.
240. *Inſiſtit.* „ *Conſiſtit.* Voſſ. pr. tert.
Praecipue. „ *Maxime.* Voſſ. ſec.
Non a depulſione. „ *Non depulſione.* Voſſ. pr.
Occiſum. „ *Occidiſſe.* Voſſ. tert.
A reo fiat. „ *A reo fiet.* Voſſ. pr. tert.
Cui non accedo. „ *Cui accedo.* Voſſ. tert.
Eſt vero. „ *Eſt in eo.* Voſſ. pr. tert.
Reſpondeat. „ *Reſponderit.* Voſſ. pr. tert.
241. *Minus enim.* „ *Enim* deeſt Voſſ. ſec.
Revertetur. „ *Reverteretur.* Voſſ. pr. tert.
Se negat. „ *Si faciat reus ſ. ſtatum qui faciat.* Voſſ. tert. *Si negat reus faciat ſtatum qui negat.* Bern.
Quod ſi. „ *Quid ſi.* Voſſ. ſec. Bern.
Confutetur. „ *Confitetur.* Voſſ. pr.

Reſpondeat.,, *Reſpondet.* Voſſ. tert. Bern.
Quidem ſtatus.,, *Quidam ſtatus.* Voſſ. pr.
In quatuordecim.,, *In* XII. Voſſ. tert.
Sedeat.,, *Sederat.* Voſſ. pr.
Oſtenderat.,, *Oſtenderit.* Voſſ. pr. tert.
Sedit.,, *Saepe ſedit.* Voſſ. pr. tert.
Excitatus.,, *Exercitatus.* Voſſ. pr.
Accidet.,, *Accidit.* Voſſ. pr.
A pluribus.,, *A plurimis.* Bern.
Et depulſione.,, Deſunt Voſſ. pr. tert. Bern.
242. *In eo credere.*,, *Me credere.* Voſſ. pr. tert. *In eo crederem.* Voſſ. ſec.
Potentiſſimum.,, *Perfectiſſimum.* Voſſ. ſec.
Malit.,, *Mallet.* Voſſ. ſec.
Si illud adhuc.,, *Si aliud.* Voſſ. ſec.
Impendiſſe.,, *Imprendiſſe.* Voſſ. pr.
Praecipue videtur mihi.,, *Videtur mihi praecipuum.* Voſſ. ſec.
Nec qui,, *Ne qui.* Voſſ. tert. *Neque qui.* ſec.
Convenit.,, *Conveniat.* Voſſ. pr. tert.
Conſtituit.,, *Conſtant.* Voſſ. pr.
243. *Flavius.*,, *Plancus.* Voſſ. ſec. *Plautus.* Voſſ. pr. Bern.
Ubi.,, *Ubi & facere.* Voſſ. tert.
Et veſtitum.,, *Et* deeſt Voſſ. ſec.
Κῶαξ.,, Συγκεῖαξ. Voſſ. ſec.
Ut ſedere, ſtare, jacere.,, *Ut calere, facere, ſtare, iraſci.* Voſſ. pr. tert. *Calefacere ſt iraſci.* Voſſ. ſec. *Calefacere, ſtare, jacere.* Bern.
Ex his.,, *Ex* deeſt Voſſ. tert.
Perſonam qua.,, *Perſonam in qua.* Voſſ. pr. ſec.
244. *Addicta.*,, *Addita.* Voſſ. pr. *Addica.* tert.
Locum.,, *Locus.* Voſſ. tert. Bern.
Fas fuerit.,, *Fas ſit.* Voſſ. tert.
245. *Comeſſator.*,, *Comiſator.* Voſſ. pr. tert. Bern. *Converſator.* Voſſ. ſec.
Referunt.,, *Referuntur.* Voſſ. ſec.
Thraſybulo.,, *Traſibolo.* Voſſ. tert.
Cauſſam.,, *Cauſſa.* Voſſ. pr. Bern.
Satis oſtendi.,, *Satis affingi oſtendi.* Voſſ. pr. tert.
Tamen hanc.,, *Hanc* abeſt Voſſ. tert.
Colligeretur.,, *Colliguntur.* ſec.
Utrumque modo.,, *Utroque modo.* Voſſ. pr.
246. *Appellatum.*,, *Appellati.* Voſſ. pr.
In ſequentibus.,, *In* abeſt Voſſ. tert.
Fuerunt.,, Hic novum caput cum titulo *Quot & qui ſtatus.* Voſſ. pr. tert. & Bern. qui, *Quot & qui.*
Archidemus.,, *Archademus.* Voſſ. tert.
Dicto audientem.,, *Dicti aud.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Hinc diverſa.,, *Huic d.* Bern.

Juridicialem.,, *Juridicalem; infecialis eſt.* Bern.
Quem nos.,, *Nos* abeſt à Voſſ. tert.
Quia accuſatorem.,, *Quia accuſaturum.* Voſſ. pr. *Quia* deeſt Voſſ. tert.
Juridicialis.,, *Juridicalis.* Bern. & ita mox iterum.
Qui δικαι.,, *Qui agere δικ. dicitur.* Voſſ. ſec.
Archidemo.,, *Arihedemo.* Voſſ. tert. *Archiedemo.* Voſſ. ſec. *Arcaedemo.* Bern.
Sic ab his.,, *Sit ab hit.* Voſſ. pr.
Sacrilegium.,, *Sacrilegum.* Voſſ. tert.
Pamphilus.,, *Pamphilius.* Gryph.
247. *In rem.*,, *Et in rem.* Voſſ. tert.
Idem qui.,, *Idem quia.* Voſſ. pr.
Quo dubium.,, *Id eſt dubium.* Voſſ. tert.
Idem Theodorus.,, *Item T.* Bern.
Duo vult.,, *Duo* abeſt a Voſſ. tert.
Sunt & qui.,, *Sunt qui.* Voſſ. tert.
248. *Poſidonius.*,, *Poſſidonius.* Voſſ. pr.
Quid quam.,, *Quanquam* Voſſ. pr. tert.
Subjecit.,, *Subjicit.* Voſſ. pr. tert.
Et tantum de facto.,, *Et tantum* deeſt Voſſ. ſec.
249. *Succedentium.*,, *Succidendum.* Voſſ. pr. *Succidentium.* tert.
Quid ſit quo d. factum eſt.,, *Quid ſit quod factum eſſe certum eſt.* Voſſ. pr.
Et quantitas.,, *Et* deeſt Voſſ. pr.
Definitio.,, *Diſtinctio.* Voſſ. pr.
Tranſlationis.,, *Orationis tranſlationis.* Voſſ. pr.
Syllogismus.,, *Syllogiſmos.* Voſſ. tert. Bern.
Voluntatis.,, *Voluptatis,* Voſſ. pr. tert.
Aequo.,, *A quo.* Voſſ. tert.
Accipit.,, *Accepit.* Voſſ. pr.
Putat.,, *Putant.* Voſſ. pr.
Dicenda ſint.,, *Docenda ſint.* Voſſ. ſec.
Patrocles ſenſit.,, *Atrocles ſenſit.* Voſſ. tert. *Jatrocles ſenſit.* Bern.
Jure dicimur.,, *Jure dicuntur.* Voſſ. ſec.
250. *Fecerunt.*,, *Fuerunt.* Voſſ. ſec.
Vel & voluntatis.,, *Et vel.* Voſſ. pr. tert.
Quam nos.,, *Quem nos.* Voſſ. pr.
Vel collectivum.,, *Et coll.* Voſſ. pr. tert.
Ambiguitatis,,, *Ambiguitatum.* Voſſ. pr.
Quae αμφ. nominatur.,, *Quae Graece* Αμ. Voſſ. tert. *Nominantur.* pr.
Παραστατικὸν.,, Παρασημαντικὸν. Bern.
Quae ſequuntur.,, *Quae ſignificantur vel ſequuntur.* Voſſ. pr. tert.
Juridicialem.,, *Judicialem.* Voſſ. pr. tert.
Eadem.,, *Eandem.* Voſſ. tert.
Quale ſit.,, Deſunt Voſſ. pr. tert. *Sit* abeſt Voſſ. ſec.
Caecilius.,, *Excilius.* Voſſ. pr.

Etiam

Digitized by Google

Etiam ſic.,, Uſque ad *an ſit* deſunt Voſſ. pr. tert. Bern.
Et eodem.,, *Et de eodem.* Voſſ. ſec.
251. *Tamen ad hoc.*,, *Tam ad hoc.* Voſſ. ſec. *Quid* abeſt Voſſ. ſec. tert.
Putat.,, *Putant.* Voſſ. pr. tert.
Quo dicit.,, *Quando d.* Voſſ. ſec.
Non intelliguntur.,, *Nec int.* Voſſ. ſec.
Significavi.,, *Signavi.* Voſſ. ſec.
252. *Ad hoc.*,, *Ab hoc.* Voſſ. pr. tert.
Inquam in ſtatu alioqui.,, *Tanquam i. ſ. a.* Voſſ. pr. ſec. Bern. *Tanquam in alio ſtatu qui* Voſſ. tert.
Inter ſpecies.,, *Ut ſpecies.* Voſſ. pr.
Rationalibus.,, *Rationibus.* Voſſ. pr. Bern,
Appellarent.,, *Appellarentur.* Voſſ. ſec. *Et ſtatus r. appellarunt.* Obr.
De ſcripto quaereretur.,, *Deſcriptis quaeretur.* Voſſ. pr. tert.
253. *Per accidentia.*,, *Per accedentia.* Bern.
Hac interpr.,, *Ac in.* Voſſ. tert.
Ipſis quaeritur.,, *Ipſis quaeretur.* Voſſ. pr. tert.
Juſtum ſit.,, *Sit* deeſt Voſſ. ſec.
Regeſtae.,, *Res geſtae.* Voſſ. pr. tert.
Quas.,, *Quos.* Voſſ. ſec. Bern.
Scholae.,, *Schola.* Voſſ. omn. Bern.
Si qua eſt.,, *Si quaſi.* Voſſ. pr. tert.
254. *Quanquam ſemina.*,, *In quam ſem.* Voſſ. pr. tert.
Id eſt dictum.,, *Idem dictum.* Bern. *Id eſt* omiſit Obr.
Volent.,, *Volant.* Voſſ. pr.
Subjicient eam.,, *Eam* non habet Obr.
Ne haec quoque.,, *Ne hae quoque.* Voſſ. pr. tert.
255. *Studenti.*,, *Studentem.* Voſſ. ſec.
Approbaſſem.,, *Probaſſem.* Voſſ. ſec.
Honeſtiſſime.,, *Optime.* Voſſ. pr. tert.
Atque Lucullum.,, *Et Lucillum.* Voſſ. tert.
Supervacuus foret.,, *Sup. eſſet,* Voſſ. ſec.
Tantum eadem.,, *Eadem* deeſt Voſſ. tert.
Cenor.,, *Cenor volo.* Voſſ. pr.
Mihi ipſe.,, *Ipſe* deeſt Voſſ. ſec.
Tres.,, *Tris.* Voſſ. ſec.
Legalem in.,, *In legales eſt.* Voſſ. pr.
256. *Ex his.*,, *Et in his.* Voſſ. pr.
Hoc tamen.,, *Haec tamen.* Voſſ. pr.
In eadem.,, *In ea.* Voſſ. tert.
Videretur.,, *Videntur.* Voſſ. pr.
In omnibus.,, *In* deeſt Voſſ. tert,
An cum hoc.,, *An cum lege, an hac lege.* Bern.
Ceteraque propter.,, *Caeteraque pr.* Bern.
Non debes.,, *Qua debes.* Voſſ. pr.
Petere.,, *Quaerere.* ſed corr. *petere.* Voſſ. ſec.

257. *Judicatio eſt.*,, *Eſt* deeſt Voſſ. tert. *Judicare an.* Voſſ. pr.
Succedunt.,, *Succidunt.* Voſſ. pr. tert.
Oriatur.,, *Oritur.* Voſſ. omn. Bern.
Habeat.,, *Habet.* Voſſ. ſec. tert.
De qua contendit.,, *De qua contendat.* Voſſ. tert.
Quaeſtio an.,, *Quaeſtio eſt an.* Voſſ. ſec.
Non habes.,, *Nunc habes.* Voſſ. pr.
Accipiat.,, *Accipit* Voſſ. tert.
Ad eventum.,, *Et adventum.* Voſſ. pr.
258. *Non id.*,, *Non ad id.* Voſſ. ſec.
Pronuntiat.,, *Enuntiat.* Voſſ. pr.
Honorandus ſum &c.,, *Honorandus ſum non es, nunc* (*num* pr.) *ſtatum habet, at* (*aut* pr.) *puto honorandus ſum, quia Tyrannum occidi,* (*nam occidi* pr.) *non occidiſti, quaeſtio & ſtatus ſimiliter* &c. Voſſ. pr. tert.
Non recte agis.,, *Non recte agis, recte, ago, non habet ſtatum; ut eſt ergo non recte.* Voſſ. tert. *Non recte ago, non habet ſtatum, ubi ergo non recte agis ign.* Voſſ. pr.
Cauſſae eſt.,, *Eſt* deeſt Voſſ. tert. *Cauſae & comp.* ſec.
Etenim.,, *At enim.* Voſſ. omn.
259. *Morte.*,, *Mortem.* Voſſ. ſec.
Quaeritur.,, *Quare.* Voſſ. tert.
Syllogiſmus.,, *Syllogiſmos.* Voſſ. tert. & ita in ſeq.
Et rationales.,, *Et rei rationales.* Voſſ. pr. tert.
Per illa.,, *Per illud.* Voſſ. pr. tert.
Liberius.,, *Libens.* Voſſ. pr. tert.
Transfertur.,, *Transferetur.* Voſſ. pr.
Se culpa vacare.,, *Culpas ſe vocare.* Voſſ. tert.
Auctoritatem.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
260. *Ambigitur.*,, *Ambigatur.* Voſſ. ſec.
Prima quaeſtio.,, *Primo q.* Voſſ. pr.
Non ſtatim.,, *Non ſtatum.* Voſſ. tert.
Tractantur.,, *Tractatur.* Bern.
Et rationali parte.,, *Et rationes p.* Voſſ. pr. tert. *Et rationalis partes.* Bern.
Continet.,, *Continent.* Voſſ pr.
261. *Jure actio.*,, *In re actio.* Voſſ. pr.
Hinc illae.,, *Hic illae.* Bern.
Laudabilia.,, *Laudanda.* Voſſ. tert.
Quam ut probet.,, *Ut probet.* Voſſ. ſec. Bern. *Quam probet.* tert.
Ita circa.,, *Ita* deeſt Voſſ. ſec. tert.
His omnis.,, *His omnibus.* Voſſ. pr. tert.
Ut in cauſſis in quibus.,, *Ut cauſſis.* Voſſ. pr. *Ut in ipſis an q. de primo agitur.* Voſſ. ſec. *Ut in cauſis quibus d. p. a.* tert.
Petitor.,, *Petitur.* Voſſ. tert.

Diſcedunt. ,, *Deſcendunt.* Voſſ. ſec.
Nitimur. ,, *Utimur.* Voſſ. ſec.
262. *Alias nobis.* ,, *Alias nobis cum ipſi nullam adjungimus.* Voſſ. pr.
Continentur. ,, *Continetur.* Bern.
Qui eſt. ,, *Qui &.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Conſtant. ,, *Conſtat.* Voſſ. pr. tert.
Etiam ſi in. ,, *Si* deeſt Voſſ. pr. tert.
Comparativus. ,, *Comparativos.* Voſſ. omn.
Convenit. ,, *Conveniunt.* Voſſ. pr.
Ad illud. ,, *Et ad illud.* Bern.
Continetar. ,, *Retinetur.* Voſſ. tert.
263. *Plurimum.* ,, *Plurium.* Voſſ. pr.
Hic etiam. ,, *Ille etiam.* Voſſ. tert.
Duos vel tres. ,, *Duo.* Voſſ. pr. *Duo & tres.* Voſſ. tert.
Aliud ſe. ,, *Se* abeſt Voſſ. tert.
Bonis patris. ,, *Bonis patriis.* Voſſ. pr.
264. *Ante legitimum.* ,, *Ante legitimos.* Voſſ. ſec.
Finge. ,, *Fingere.* Voſſ. pr.
Quaeritur enim. ,, *Quaeretur enim.* Bern.
Abdicatus. ,, Omiſit Obr.
265. *Nunc quia.* ,, *Non quia.* Voſſ. tert.
Futurus fuerit. ,, *Futurum f.* Bern.
Quae tamen non id efficiet. ,, *Qua tamen non id efficiatur.* Obr.
Sed ne haeres ſit. ,, *Ne haeres.* Voſſ. ſec.
Cadent igitur. ,, *Cadunt.* Voſſ. pr. *Cadent ergo.* Voſſ. ſec.
Et judicatio. ,, *Et judicio.* Voſſ. pr. tert.
Judicium. ,, *Indultum.* Voſ. pr.
Nunc quia. ,, *Nam quia.* Voſſ. pr. tert.

Cap. VII.

266. *De Demonſtratione.* ,, *De Laude & vituperatione.* Bern.
Sunt habiti. ,, *Praehabiti.* Voſſ. pr. tert.
Eſt errare. ,, *Eſt* deeſt Voſſ. tert.
Materia. ,, *Materiam.* Voſſ. pr. tert.
Sic etiam. ,, *Etiam* deeſt Voſſ. ſec.
Abjectus eſt. ,, *Abjectos quem.* Voſſ. tert: *Abjectos* pr.
Cadent. ,, *Cadant.* Voſſ. pr. *Cadant.* Voſſ. ſec.
Lydiae. ,, *Lide.* Voſſ. tert. *Lydae.* pr.
Imperata. ,, *Imperatur.* Voſſ. pr.
267. *Generaliter primum.* ,, *G. Verum.* Voſſ. pr. tert.
Propriam vim cujuſque. ,, *Propriâ unius cujuſque.* Voſſ. pr: *Proprium unius cujaſque.* tert. *Proprie vim cujuſque.* Bern. Recte. vid ad decl. XII. 3.
Attulerint. ,, *Attulerunt.* Voſſ. pr.
Regendorum omnium. ,, *R. hominum.* Voſſ. pr. ſec.
Vetuſtas tradidit commemoranda. ,, *V. duxit commemoranda tradidit.* Voſſ. pr. tert.
Etiam diis. ,, *In diis.* Voſſ. pr.
Honorem. ,, *Honores.* Voſſ. pr. tert.
Si quis ſit. ,, *Si qui ſit.* Bern.
Sunt conſecuti. ,, *Sint c.* Voſſ. ſec.
In quibuſdam quod geniti immortales. ,, Deſunt Voſſ. pr.
Decus fecit. ,, *Deus f.* Voſſ. ſec.
Fato functi. ,, *Facto.* Voſſ. tert.
Ante hominem. ,, *Ante homines.* Voſſ. ſec.
Tum non uno. ,, *Non* abeſt Voſſ. ſec.
268. *Interim roburque.* ,, *Interimque robur.* Voſſ. tert.
Parvum. ,, *Partium.* Voſſ. tert.
Principibuſque. ,, *Que* abeſt Voſſ. tert.
Eo majorem. ,, *Eo* abeſt Voſſ. pr.
Parit. ,, *Pariat.* Voſſ. tert.
Bona: ,, *Dona.* Voſſ. omn. Bern.
Nam divitiae. ,, *Non divitiae.* Bern.
Per hoc opus. ,, *Propter h. o.* Voſſ. ſec.
Alias in ſpecies. ,, *Alia in ſpecies.* Voſſ. pr. tert.
Quamque earum. ,, *Q. eorum.* Voſſ. tert.
Utra. ,, *Utrum.* Voſſ. pr.
Aut primus. ,, *Aut certe primus.* Voſſ. pr. tert.
269. *Ut publice.* ,, *Et p.* Voſſ. ſec. *Aut pulchrae.* Voſſ. pr. tert.
Ingeniorum. ,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Conſecuti. ,, *Conſtituta vel conſecuta.* Voſſ. pr tert.
Et quoſdam. ,, *Et quaſdam.* Voſſ. pr. tert.
Atque Iro. ,, *Atque vero.* Bern.
Pliſtenem. ,, *Pliſtinem.* Voſſ. ſec.
270. *Animi totidem.* ,, *In totidem.* Voſſ. pr.
E familia. ,, *A familia.* Voſſ. pr.
Gentem. ,, *Gentibus.* Voſſ. pr.
Gracchorum. ,, *Graecorum.* Voſſ. tert.
Et bonos: ,, *Et bonus.* Voſſ. pr. tert.
Ubi quidque. ,, *Ut quidque.* Voſſ. pr. tert.
Probant. ,, *Probent.* Voſſ. tert.
Quae oderint. ,, *Oderunt.* Voſſ. pr. ſec.
Judicum permiſcenda. ,, *Judicum* abeſt Voſſ. omn. Rollinus notat, in uno codice ſe reperiiſſe *audientium*, inſtar notae adſcriptum, & *judicium* abeſſe.
271. *Honoris.* ,, Abeſt Voſſ. pr. tert.
Patientia. ,, *Patientiam.* Bern.
Quibuſdam. ,, *Quibus.* Voſſ. pr.
Favet. ,, *Faveo.* Voſſ. pr. tert.
Aſſentiri. ,, *Aſſentari.* Voſſ. pr. tert. vid. ad Vellej. II. 48.
Utendum proxima. ,, *Ut non de pr.* Voſſ. pr. tert.
Derivatione. ,, *Divinatione.* Voſſ. tert.
Valent. ,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Ducatur. ,, *Ducetur.* Voſſ. omn.

Eadem

Eademque in. „ *Eodem ac in.* Voſſ. ſec.
Cives illis. „ *Sicut cives i.* Voſſ. ſec.
Eſt laus & operum. „ *Eſt laus & magnitudo op.* Voſſ. ſec.
Spectari ſolet. „ *Exſpectari ſ.* Voſſ. pr. tert.
Vel auctor. „ *Vel actor.* Voſſ. pr. tert.
Eſt & locorum. „ *Utrobique eſt. Et locorum.* Voſſ. ſec.
272. *Erit etiam.* „ *Erit &.* Voſſ. ſec. *Erit & dictorum honeſtorum.* Bern.
Sic qualitate. „ *Circa qualitatem.* Voſſ. pr. tert.
Status cadere. „ *Status contineri cadere.* Voſſ. pr. tert.
Hiſque uſum. „ *His quoque.* Voſſ. ſec.
Suaſores. „ *Suaſoris.* Voſſ. pr. tert.

Cap. VIII.

De ſuaſoria. „ *De ſuaſoria & proſopopoeia.* Bern.
Exiſtimarint. „ *Exiſtimant.* Voſſ. pr. tert.
Si conſilium. „ *Sed con.* Voſſ. tert.
273. *Satis eadem.* „ *Eadem* deeſt Voſſ. pr.
Exiſtiment. „ *Exiſtimant.* Voſſ. tert.
Eas ſatis eſt. „ *Fas ſatis eſt.* Voſſ. pr. tert. Bern.
An liceat. „ *An aliquando liceat.* Voſſ. pr. tert.
Eſtne finitio. „ *Eſt finitio.* Voſſ. ſec.
Det Halonneſum. „ *Ut de Thalonneſum.* Voſſ. pr. tert. vide de hoc loco Fornerii Select. III. 15.
Ponenda ſit. „ *Sit* abeſt Voſſ. pr.
Non ubique eget. „ *Non utique eget, quia conciliatus e. e. q. qui conſulit.* Voſſ. ſec.
Debet habere. „ *Debet* abeſt Voſſ. pr. tert.
274. *Mutuantibus hoc.* „ *M. haec.* Voſſ. pr.
Et longe. „ *Et a longe.* Voſſ. tert.
Minor res majorve. „ *Minores majorve.* Voſſ. pr.
Duci. „ *Abduci.* Voſſ. pr. tert.
Duci ut. „ *Duci hoc, ut.* Voſſ. ſec.
Helenes. „ *Helenae.* Voſſ. tert.
Conqueritur. „ *Cum queritur.* Voſſ. ſec.
Plus honoris. „ *Plus honorum.* Voſſ. pr. *Plus bonorum.* Voſſ. tert.
Conventus. „ *Convictus.* & corr. *Convectus.* Voſſ. pr.
Catilinario. „ *Catilinare.* Voſſ. tert. *Catiline.* Voſſ. ſec.
Debebimus. „ *Debemus.* Voſſ. ſec.
Ut quae maxime. „ *Ut quaeque maxime poſtulabit.* Voſſ. ſec. *Ut quae maxime poſtulanda.* Voſſ. pr. tert. Bern. Cl. Beſt. de Rat. Emend. cap. XVIII. legit. *In concionibus eſt ſaepe illa, quae ordinem rei docet, neceſſaria: Affectus utique maxime implendi: nam* &c. vel, *affectuque*; vel, *affectibuſque utique m. implenda.*
275. *Et optimus is debet.* „ *Optimus debet.* Voſſ. ſec.

Conſilia. „ *Concilia.* alii.
Graecorum quidem. „ *Quidem* deeſt Voſſ. pr.
Eſſe voluit. „ *Eſſe volunt.* Voſſ. tert.
Suaſuris. „ *Suaſoris.* Voſſ. pr.
Operibus. „ *Opibus.* Voſſ. ſec.
In re. „ *Jure.* Voſſ. pr. Similis diverſitas lib. IV. cap. 12. p. 319.
Tria primum. „ *Tria primo.* Voſſ. tert.
Ne ſi poſſit. „ *Niſi poſſit.* Voſſ. pr. *Ubi poſſit.* Voſſ. tert.
Intercidi. „ *Interdici.* Voſſ. tert.
Si quaeratur. „ *Si quaeretur.* Voſſ. pr. *Si quaeritur.* tert.
276. *Stipendium militi.* „ *St. multi.* Voſſ. tert.
Ut deliberat. „ *Ut* deeſt Voſſ. pr.
Et illic. „ *Et illi.* Voſſ. pr. Bern.
Minitentur. „ *Minitantur.* Voſſ. pr.
Perturbationem. „ *Perſuaſionem.* Voſſ. pr. *Perſuaſionem perturbationem.* tert.
Eſt tamen. „ *Et tamen.* Voſſ. pr.
Loquemur. „ *Loquimur.* Voſſ. ſec.
Deliberari. „ *Liberari.* Voſſ. pr. tert.
Detractis. „ *Decretis.* Voſſ. pr. tert.
277. *Si hanc vocant.* „ *Sic vocas.* Voſſ. pr. *Si h. vocas.* tert.
In quam homines. „ *In quam omnes.* Voſſ. pr. tert.
Et impares. „ *Et ipſa res.* Voſſ. tert.
Defecti. „ *Defectio.* Voſſ. tert.
Deditione. „ *Deditionem.* Voſſ. pr. tert.
Opitergina. „ *Opitergini.* Obr.
Ambigetur. „ *Ambigitur.* Voſſ. pr.
Conſiſtet. „ *Conſiſtat.* Voſſ. pr.
Habeas. „ *Habet.* Voſſ. pr. tert.
Fieri non poſſe. „ *Fieri omnino n. p.* Voſſ. ſec.
Manifeſtus eſt. „ *Eſt* deeſt Voſſ. pr.
Earum. „ *Eorum.* Voſſ ſec.
Ut partes. „ *In partes.* Voſſ. pr. tert.
Aequum „ Deeſt Voſſ. ſec.
278. *Voluptatem.* „ *Voluntatem.* Voſſ. tert.
Si id non. „ *Si ibi non.* Voſſ. ſec.
Nihil cauſa. „ *Nihil in cauſſa.* Voſſ. ſec.
Et illic ubi. „ *Et illi ubi.* Voſſ. pr.
Dediderint. „ *Dederint.* Voſſ. pr.
Sive hoſtis. „ *Sive vero hoſtis.* Voſſ. tert.
Servaverit. „ *Servaverint.* Voſſ. tert.
Quod eſt. „ *Quod eſſe.* Voſſ. pr.
Inter ſe pugnant. „ *Interpugnant.* Voſſ. ſec.
Ipſa expugnatur. „ *Ipſa oppugnatur.* Bern. Obr.
279. *Utrum ſit melius.* „ *Sit* abeſt Voſſ. pr. tert. *Utrum ſit utilius.* Voſſ. ſec.
Itemque contra. „ *Idemque c.* Voſſ. pr.
Umquam incidet. „ *Umquam incidit.* Obr.

Et in loco non hic. „ *Et in hoc loco.* Voſſ. pr.
Decoris gratia. „ *Decoris cauſa.* Voſſ. ſec.
In conſiliis poſſunt. „ *Poſſint.* Voſſ. pr.
280. *Suadeamus.* „ *Suademus.* Gryph.
Fabius deliberet. „ *Fab. deliberent.* Voſſ. pr. tert.
Cavendum eſt. „ *Eſt* abeſt Voſſ. pr.
Et animus. „ *Et animi.* Voſſ. pr. tert.
Secutura. „ *Secuturam ex h. utilitatem.* Voſſ. ſec.
Num praeter. „ *Nam quod praeter.* Voſſ. tert. *Nam quidem praeter id.* Voſſ. pr.
Leviſſimi cujuſque. „ *Lenis unius cujuſque,* Voſſ. pr. tert.
Bonis. „ Deeſt Voſſ. ſec.
Iiſdem turpium. „ Uſque ad *ipſorum* deſunt Voſſ. pr. tert.
281. *Qui ita ſcribit.* „ *Qui ita me ſcribit.* Voſſ. pr. tert. Forte, *reſcribis.*
Poſſent. „ *Poſſint.* Voſſ. tert.
Recta ſunt. „ Forte, *Recta ſint.*
Non ſuadere. „ *Non diſſuadere.* Voſſ. pr.
Sextum P. „ *Feſtum P.* „ Voſſ. pr. tert.
Sed dandus. „ *S. dandum.* Voſſ. tert.
Ut malus videri. „ *Malus* abeſt Voſſ. pr. ſec.
Sit At. „ *Si.* Voſſ. pr.
Apud Varium. „ *Apud Varum.* Voſſ. ſec.
Hoc enim ſi. „ *Hoc etiam ſi.* Gryph.
282. *Non quae dicuntur.* „ *Ne q. d.* Voſſ. ſec.
Poſtulant. „ *Poſtulavit.* Voſſ. pr.
Nam quae idem. „ *Nam quid eſt illud.* Voſſ. pr. *Nam quidem illud.* Bern.
Suadere debebit. „ *Perſuadere d.* Voſſ. tert.
Aptanda. „ *Aptandam.* Voſſ. pr.
An eodem. „ *Ut eodem.* Voſſ. pr. tert.
Eandem perſonam. „ *Eandem* deeſt Voſſ. pr. tert.
Induit. „ *Inducit.* Voſſ. omn.
C. *Appio.* „ *Tampio.* Voſſ. tert. C. *Tampio.* Voſſ. pr. *Pompeio & cum tam pio.* Bern.
An non uniuscujuſque eorum. „ *An uniuſc.* Voſſ. tert. *eorum* deeſt Voſſ. pr. ſec.
283. *Timidi.* „ *Tumidi.* Voſſ. pr. tert.
In concione. „ *In conciones.* Voſſ. pr. tert.
In partes. „ *In partem.* Voſſ. ſec.
In quae. „ *In qua.* Voſſ. pr.
Judicare. „ *Venditare.* Voſſ. ſec.
284. *Res vult in materia* „ *Res ultimi materiae.* Voſſ. pr. tert.
Subjicere. „ Deeſt Voſſ. pr. tert.
Vero. „ *Tamen.* Voſſ. ſec.
Clodiam. „ *In Clodiam.* Voſſ. ſec. tert. *Et in Clodiam.* Bern.
In rationem amorum. „ *Morum.* Voſſ. tert. *In orationem morum.* Voſſ. pr. *In hortationem morum.* ſec.
Solent in. „ *Solemnis ſcholis.* Voſſ. pr. *Solemus in ſch.* Voſſ. tert.
Ut cum. „ *Ut* abeſt Voſſ. pr.
An pro caeſare. „ *An procaces.* Voſſ. pr. tert. *An Caeſari profuerit.* Voſſ. ſec.
Et periculoſum. „ *Et pernicioſiſſimum.* Voſſ. pr.
Suarum partium. „ *Suam p.* Voſſ. ſec.
Qui dicendi. „ *Quid dicendi.* Bern.
In totum. „ Non habet Obr.
Exiſtimarunt. „ *Exiſtimaverunt.* Voſſ. pr. Bern.
Nam &. „ *Namque &.* Voſſ. ſec.
Judicialis. „ *Legalis.* Voſſ. omn.
285. *Quiritet.* „ *Queritet.* Voſſ. ſec.
Cur autem. „ *Cur igitur.* Voſſ. ſec. mox, *ubique aequaliter* etiam correxit Walker. ad Cicer. III. de Nat. Deor. 40. quod noto, ne hic me quis aliorum ſcrinia compilare putet, cum meae ad hunc locum notae, jam biennio ante Walkeri notas typis deſcriptae fuerint.
Dicentis ratio. „ *D. Oratio.* Voſſ. omn.
In controverſiis. „ *In controverſia.* Voſſ. pr. tert.
Aequalius erit. „ *Erit* deeſt Voſſ. pr.
Quem ſi. „ *Quae ſi* Voſſ. tert.
Affectatione. „ *Affectione.* Voſſ. ſec. tert.
Demonſtrativam. „ *Ad dem.* Voſſ. tert.
Vel ad fall. „ *Ut fallendi.* Voſſ. pr. tert.
286. *Conſentio.* „ *Conſumptio.* Voſſ. pr. tert.
Et ſententiis. „ *Et ſententia.* Voſſ. pr.
Alii ſcriptores. „ *Alii praeceptores.* Voſſ. ſec.
Experimentum. „ *Exponentium.* Voſſ. pr. tert.
Conſtant. „ *Conſtat.* Voſſ. omn.
Sciet. „ *Patet & ſciet.* Voſſ. tert.
Ac diſſuadendi. „ Deſunt Voſſ. tert.
Funguntur. „ *Fungunt.* Voſſ. tert.
Legere. „ *Legem.* Voſſ. tert.
Initia. „ *Vitia.* Voſſ. pr.
Aptata. „ *Apta.* Voſſ. pr. tert.
Ideoque. „ *Itaque.* Voſſ. ſec.
287. *Deſueſcendis.* „ *Diſſuaſſendis.* Voſſ. ſec.
Credunt. „ *Credant.* Voſſ. pr. tert.

Cap. IX.

Exceſſum. „ *Excelſum.* Voſſ. pr. tert.
Succedunt. „ *Succidunt.* Voſſ. pr. & ne ſemper.
Nam proponere. „ *Nam propoſitionem.* Voſſ. pr. tert.
Fuſa. „ *Fuſas.* Voſſ. pr. tert.
Quae namque. „ *Namque* deeſt Voſſ. pr. tert.
288. *Quaeſtionem quidem.* „ *Q. quaſi.* Voſſ. ſec.
Vel ornamentum. „ *Et or.* Voſſ. pr. tert.
Quoque idem. „ *Quoque eidem.* Voſſ. pr. tert.
Non narrationem. „ *In narrationem.* Voſſ. pr. tert.
Id facit. „ *Id faciat.* Voſſ. pr.

In-

Digitized by Google

Intueri.,, *Cogitari.* Voſſ. pr.
Quod ſit.,, *Quid ſit.* Voſſ. ſec.
Quae proſint.,, *Quid proſit, quid noceat.* Voſſ. ſec.
Conſtiterit.,, *Conſtitueris.* Voſſ. omn. Bern.
Deleat.,, *Deliberet.* Voſſ. pr. tert.
289. *Ut conferri.*,, *Ut confiteri.* Voſſ. pr. tert.
Oportet.,, Deeſt Voſſ. tert.
Et quid quoque loco.,, *Ut q.* Voſſ. ſec. *Et quid quodque ſit.* Voſſ. pr. *Et quid quoque ſit.* Voſſ. tert. Bern.
Nonne nos hoc.,, *Nonne & nos hoc.* Voſſ. pr. *Nonne nos hoc.* Voſſ. ſec.

Cap. X.

De generibus.,, Ita Bern. omiſſis reliquis.
Illa ſimplex haec.,, *Haec ſ. illa.* Voſſ. pr.
Ut in pecuniis.,, *Aut in p.* Voſſ. ſec.
Ejuſdem generis.,, *Generis* deeſt Voſſ. tert.
Si quis.,, *Si qui.* Voſſ. tert.
Cognitionibus.,, *Concionibus cognitionibus.* Voſſ. pr. tert.
290. *Quia quamvis.*,, *Qui q.* Voſſ. tert.
Niſi ſi.,, *Niſi.* Voſſ. ſec.
Rarum.,, *Raro.* Voſſ. pr.
Adjecerunt quidam.,, *Cuidam.* Gryph. & al.
Mutuam accuſationem.,, *Mutuam adjectionem accuſationem.* Voſſ. tert.
Vocatur.,, *Graece vocatur.* Voſſ. pr.
Intentaus.,, *Intentatus.* Voſſ. pr. tert.
An defendatur.,, *An defendantur.* Voſſ. tert.
Unde ſunt.,, *Unde ſit.* Voſſ. tert.

Cap. XI.

291. *Judicatio.*,, *Judicie.* Voſſ. tert.
In plures.,, *In* abeſt Voſſ. pr. tert.
In qua.,, *De qua.* Voſſ. tert.
An recte factum ſit.,, Deſunt Voſſ. pr. tert.
Quia id quod.,, *Quod id q.* Voſſ. pr. tert.
Vel nocentem.,, *Vel* deeſt Voſſ. ſec.
292. *Agamemnon.*,, *Agamemno.* Voſſ. pr. tert.
Vertant.,, *Verborum.* Voſſ. ſec.
Sed & una.,, *Sed una.* Voſſ. ſec.
Num & haec.,, *Nam & hoc.* Voſſ. tert.
Tum effugerat.,, *Tum effugerant.* Voſſ. pr. *Tum* deeſt Voſſ. ſec.
Cauſſa enim eſt.,, *Enim* deeſt Voſſ. ſec.
Licuerit.,, *Licuit.* Voſſ. pr.
Appoſitiſſimam.,, *Aptiſſimam.* Voſſ. ſec.
Ad judicationem firm.,, *Indicationem.* Voſſ. pr. *Judicionem.* tert. *Firmiſſimum.* Voſſ. pr. ſec.
At ubi.,, *Aut ubi.* Voſſ. pr.
Tractatur.,, *Tractetur.* Voſſ. pr.
Idque &.,, *Idemque.* Voſſ. tert.
Et extrema.,, *Et* abeſt Voſſ. pr.

293. *Occidit recte non recte.*,, *Occidit recte, occidit non recte.* Voſſ. tert. *Occidit non recte.* Voſſ. ſec.
At in qual.,, *Aut in q.* Voſſ. pr.
Ac ſorores in regium.,, *Ac in ſorores in famam;* & mox deeſt *merito*, & habet *potiſſime.* Voſſ. ſec.
Ne concionetur.,, *Ne concinetur.* Voſſ. pr. *Ne continetur.* Voſſ. tert. Bern.
Vel ut.,, Abeſt *ut.* Voſſ. pr.
Mariani.,, *Aruntii.* Voſſ. pr. Bern. *Arunci.* Voſſ. ſec. *Aruncii.* tert.
Qui C. Luſium.,, *C.* deeſt Voſſ. pr. ſec.
Habeat oportet.,, *Haec oportet ſ. conditionem.* Voſſ. tert.
Refertur.,, *Referatur.* Voſſ. tert.
294. *Conſtituta hic.*,, *Hic conſtituta.* Voſſ. pr.
Trebatie.,, *Turbatie.* Voſſ. tert.
Alludens.,, *Alludet.* Voſſ. pr. tert.
Nulla ſit.,, *Nulla ſit.* Voſſ. ſec.
Diſceptatio ſit.,, *D. ſit.* Voſſ. ſec.
Defenſionis.,, *Defenſerit.* Voſſ. tert.
Utramque.,, *Utram.* Voſſ. pr.
Hi mihi &c.,, *Hoc mihi videtur u. e. complecti.* Voſſ. ſec.
Exiſtimarunt.,, *Exiſtimant.* Voſſ. ſec.
In hoc aſſumpta.,, *Niſi aſſ.* Voſſ. pr. tert.
Tam minutat.,, *Tam mutatat.* Voſſ. tert.
Nimium ſollicitae.,, *In unum nimium ſ.* Voſſ. pr. tert.
295. *Deducendo.*,, *Diducendo.* Voſſ. omn.
Quod in.,, *Quid in.* Voſſ. tert.
De quo judicari.,, *De quo ita judicari oportet.* Bern.
Perpetua.,, *Perpetue.* Voſſ. ſec.
Accepimus.,, *Accipimus.* Voſſ. pr.
Praecipiendum.,, *Praedicendum.* Voſſ. pr.
Certo.,, *Certa.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Theodori.,, *Theodorei.* Voſſ. pr. tert.
Uno modo.,, *Una m.* Bern.
Referuntur.,, *Referantur.* Voſſ. ſec.
Quae de his.,, *Duae de his.* Voſſ. pr. tert.
A ſcriptoribus.,, *A* abeſt Voſſ. pr.
Partes ſunt,, *Sint.* Obr.
Judicialium.,, *Generalium judicialium.* Voſſ. pr. tert.
Proximus.,, *Primus liber prima, id eſt.* Bern.
Prooemia.,, *Principia.* Voſſ. ſec.
Concipiet.,, *Incipiet.* Voſſ. tert.

Lib. IV. Prooem.

296. *Et jam.*,, *Etiam.* Voſſ. pr. tert.
Contenti fore.,, *C. fere.* Voſſ. ſec.
Sororis ſuae nepotum.,, Vid. Olearium ad Philoſtr. Vit. Apollon. lib. VIII. 25.
Sanctiſſimus.,, *Scictiſſimus.* Voſſ. pr.

Aut

Aut ſtudia.,, *An ſt.* Voſſ. pr.
297. *Initiis.*,, *In vitiis.* Voſſ. tert.
Quum primum.,, *Quo primum.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Fecerim.,, *Feceram.* Voſſ. pr. ſec.
Deos.,, Deeſt Voſſ. pr.
Propitium.,, *Proprium.* Voſſ. ſec. tert. Bern.
Nobis.,, *Nobis eſt.* Voſſ. pr.
Maxima eſt.,, *Eſt* deeſt Voſſ. ſec.
Sed alia qua.,, *Sed alioquin.* Voſſ. ſec. *Sed alie qui ſu.* Bern.
Quas ego.,, *Quos ego.* Voſſ. ſec.
Infinitum mihi.,, *Finitimum laborem conſpicio.* Voſſ. tert. *Infinitum laborem conſpicio.* Voſſ. pr. *Finitum laborem.* Bern.

Cap. I.

298. *Quod apud judicem.*,, *Quo apud j.* Voſſ. pr.
Declamationem illam.,, *Decl. illa.* Bern.
299. *In fore quoque.*,, *In fore quidem.* Voſſ. pr. tert.
Raro unquam.,, *Raro numquam.* Voſſ. ſec.
Inter auctores.,, *Inter actores.* Bern.
Praecipue neceſſaria.,, *Maxime nec.* Voſſ. ſec.
Per quas.,, *Per quem.* Voſſ. tert.
Crediderunt.,, *Credidetur.* Voſſ. pr. *Credunt.* tert. ma. ſec.
Triplex tantum ratio.,, *Tantum* abeſt a Bern.
Nonnunquam etiam ab.,, *Nunquam ab.* Voſſ. ſec.
Aut alicujus.,, *Ut alicujus.* Voſſ. tert.
300. *Aut etiam.*,, *Aut eam.* Voſſ. pr.
Sed ut.,, *Ut* deeſt Voſſ. pr. tert.
Occultandam.,, *Occultantem.* Voſſ. pr. tert.
Multum ab.,, *Multa ab.* Voſſ. pr. *Multo ab.* tert.
Praecipueque.,, *Praecipue.* Voſſ. ſec.
Averſa.,, *Adverſa.* Voſſ. ſec. Bern. qui & *poſſint.*
In judicem.,, *In* deeſt Voſſ. pr. tert.
Etiam.,, *Etenim.* Voſſ. pr. tert. *Et enim.* Bern.
Ac gratiam.,, *Ad gratiam.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Suſpecta ſint.,, *S. ſit.* Voſſ. pr. tert.
301. *Quia ſint.*,, *Quia ſunt.* Voſſ. pr.
Summorum.,, *Majorum.* Voſſ. ſec.
In feminis.,, *Ut in f.* Voſſ. ſec.
Contemtio.,, *Contentio.* alii. *Contemptus.* Voſſ. ſec.
Ac nocentes.,, *Et potentes nocentes.* Voſſ. pr.
Expediet.,, *Expediatur.* Voſſ. pr. tert.
Illud cauſſae.,, *Illa c.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Conjunxerimus.,, *Adjunxerimus.* Voſſ. pr. tert.
Caetera.,, *Caeteram.* Voſſ. tert.
Aſperi.,, *Aſperis.* Voſſ. tert.
Cauſam.,, *Cauſas.* tert.
Aut nobis.,, *Aut* deeſt Voſſ. tert.
302. *Ac neſcio.*,, *An neſcio.* Voſſ. pr.
Nonnumquam.,, *Numquam.* Voſſ. pr.
Judicibus.,, Deeſt Voſſ. omn. Bern.
Aut pro his.,, *Ut pro h.* Voſſ. pr. tert.
Simultates gerant.,, *S. gerunt.* Obr.
Apud eam ipſam dixi.,, *Apud ipſam cauſam dixi.* Voſſ. ſec.
A Septimio.,, *A Septimo.* Voſſ. tert. *A Septinio.* Bern.
Ratio eſt. adverſarius.,, Haec deerant Voſſ. pr. tert.
Confirmanda.,, *Confirmandi.* Voſſ. tert.
Judex attuliſſs.,, *Judex* omiſit Obr.
303. *Putaret.*,, *Putarent.* Voſſ. ſec. Bern.
Sed adhibendi.,, *Sed* deeſt Voſſ. ſec.
In concilio.,, *In conſilio.* Bern.
Virginius.,, *Verginius.* Bern.
Judici lis eſt.,, *Judicii l. e.* Voſſ. pr. *Judicialis eſt.* tert.
Si frequenter.,, *Si ut frequenter.* Voſſ. omn.
Durior.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
304. *Committetur.*,, *Comitetur.* Voſſ. pr. tert.
Nonnunquam.,, *Nunquam.* Voſſ. tert. Bern.
Favorabilia.,, *Favorabiles.* Voſſ. tert.
Quoniam &c.,, *Quae &c.* Voſſ. tert. Bern.
Cujuſque.,, *Uniuscujuſque.* Voſſ. tert.
Conditione.,, *Ordine conditione.* Voſſ. tert.
Haec invenire.,, *Hoc i.* Voſſ. ſec.
305. *Caſu laedi poteſt.*,, *Tale dici poteſt.* Voſſ. pr. *Cauſa dici p.* Voſſ. ſec. *Caſu leni poteſt.* Bern.
In cauſſa eſt.,, *Eſt* deeſt Voſſ. tert.
Ad cauſam.,, *Sed ad c.* Voſſ. pr.
Adjicit.,, *Abducit.* Voſſ. ſec.
Actione.,, *Oratione.* Voſſ. omn.
Sibi dicere.,, *Si dicere.* Voſſ. ſec.
Liceat rogantis.,, *Dicere rogantis.* Voſſ. tert.
Praeſcripſerat.,, *Praeſcripſerit.* Voſſ. pr. ſec. *Praeſcripſeris.* tert.
Optare.,, *Optari.* Voſſ. tert.
Attentum quoque.,, *Quoque* abeſt Voſſ. ſec. tert.
Vanitate.,, *Novitate.* Voſſ. pr. tert.
306. *Indicaverimus.*,, *Indicamus.* Voſſ. tert.
Nec quomodo quicque.,, *Sed nec quomodo quoque.* Voſſ. pr. *Nec q. quoque.* tert. Bern.
Niti.,, *Uti.* Voſſ. tert.
Videbatur.,, *Videbantur.* Voſſ. pr. tert.
Eſt haec.,, *Eſt* deeſt Voſſ. ſec.
Docendus eſt.,, *Eſt* abeſt Voſſ. tert.
Intelligit.,, *Intelligi.* Voſſ. ſec. tert.
Verum q. i. u. n. judiciis contingit.,, Haec deſunt Voſſ. pr.

Do-

Digitized by Google

Docilem & attentum.,, *Docilem & intentum.* Bern.
Imminuenda.,, *Et minuenda quidem.* Voſſ. pr.
Elevanda.,, *Levanda.* Voſſ. tert. Bern. *Lenienda.* Voſſ. pr.
Contemnenda.,, *Contemperanda.* Voſſ. pr. tert.
Judicis.,, *Judicum.* Voſſ. pr. tert.
307. *Propoſui.*,, *Propoſuimus.* Voſſ. pr.
Cauſae.,, Deeſt Voſſ. pr.
Vel anceps.,, *Vel* abeſt Voſſ. tert.
Eo quidam.,, *Ee quidem o. i. d. dividitur.* Voſſ. ſec. *Eo quidem.* Bern.
Principium.,, *In princ.* & mox *in principio.* Voſſ. ſec.
Quae quia eſſe.,, *Quae eſſe.* Voſſ. ſec. tert.
Frons cauſſae.,, *Sors.* Voſſ. pr. *Fros.* Bern. Vid. decl. VIII. I. & CCCVI.
Res ſit improba.,, *Rei ſ. i.* Voſſ. pr.
Hominibus.,, *Ab hominibus.* Voſſ. ſec.
Vel invidia.,, *Vel invidioſa.* Voſſ. ſec. tert. Bern.
Et quidem.,, *Et quidam.* Voſſ. ſec.
Medis.,, *Modus is.* Voſſ. pr. tert.
308. *Materiaſque.*,, *Modoſque.* Voſſ. pr.
Ad morem.,, *Et ad amorem.* Voſſ. ſec.
Sed hae cum.,, *Sed cum non hoc.* Voſſ. pr. tert. *Sed cum haec.* ſec.
Comprehenduntur.,, *Comprehenduntur.* Voſſ. tert. Bern.
Extrahendae.,, *Exitabundae.* Voſſ. pr. tert.
Laborabimus.,, *Laboramus.* Voſſ. ſec.
Praeceptum ſit.,, *Praeceperunt.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Quod nos.,, *Quoque nos.* Voſſ. tert.
Emendari.,, *Emendare.* Voſſ. pr.
Dum aditum.,, *Dum aditus.* Voſſ. tert. Bern.
Faciat.,, *Facit.* Voſſ. ſec. &, *induit.*
Ipſam id.,, *Nam illud.* Voſſ. ſec.
Declamaturus.,, *Declamatoriis.* Voſſ. tert.
Poſitas.,, *Poſitus.* Voſſ. pr. tert.
309. *Hi ſunt enim qui.*,, *Haec ſunt enim quae.* Obr.
Perferuntur.,, *Perfertur.* Voſſ. omn. Bern.
Occupaverit.,, *Occupavit ſi dicendum.* Voſſ. ſec. tert.
Docuimus.,, *Noluit docuimus.* Voſſ. pr. *Voluit doc.* tert.
Eludendo.,, *Eluendo.* Voſſ. ſec.
Judicis voluptas.,, *Judicum voluntas.* Voſſ. tert. *Voluntas.* Voſſ. tert. Bern.
Mirari.,, *Minari.* Voſſ. tert.
Quod is.,, Deſunt Voſſ. pr. tert.
Diximus.,, *Dicimus.* Voſſ. ſec.
Judicis partes.,, *Judicum voluntates vel partes.* Voſſ. tert. *Judicum voluntas vel partes.* pr.
Extra pertinentibus ex opinione.,, Deſunt Voſſ. tert. *Ex opinionibus.* Bern.
Tum iis.,, *Cum iis ex quibus omnis controverſia.* Bern.
Cauſſis.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Eſſe fateor.,, *Eſſe reor.* Voſſ. ſec.
Tria.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
In ratione.,, *In oratione.* Voſſ. pr. tert.
Perfici.,, *Perſpici.* Voſſ. tert. Bern.
310. *Quid apud q.*,, *Que* (id eſt *quae*) *apud quem.* Voſſ. tert. *Qui apud quem.* Bern.
Quo rerum ſtatu.,, *Quorum r. ſ.* Voſſ. pr.
Incipiamus.,, *Incipimus.* Voſſ. ſec.
Eo ducet.,, *Eo* deeſt Voſſ. pr. tert. Bern.
Primum.,, *Prime.* Voſſ. ſec.
Caeperint.,, *Caeperit.* Voſſ. ſec. *Caeperunt.* Voſſ. tert. Bern. Rollinus malebat, *omne id, quo* (id eſt *unde*) *coeperint.*
Succurrerit.,, *Succurrit.* Bern.
In quaque.,, *In quoque.* Voſſ. ſec.
Melius dicitur.,, *M. ducitur.* Voſſ. pr. tert. Bern.
E re.,, *Ex re.* Bern. & mox, *ex proximo.*
Frequentiſſime vero.,, *F. autem.* Voſſ. pr. tert.
Exercere.,, Vid. decl. IX. 3. XIII. 6. & CCLXV.
311. *Tacitus.*,, *Tacito.* Voſſ. ſec.
Quia videtur.,, *Quia* deeſt Voſſ. tert. Bern.
Ars omnis.,, *Ars omnino.* Voſſ. ſec.
Quia quibuſdam.,, *Quia jam q.* Voſſ. ſec.
Et apud.,, *Aut apud.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Difficilior.,, *Difficilis.* Voſſ. omn.
A poetica.,, *A* deeſt Voſſ. ſec.
312. *Libertat.*,, *Libertas licentia.* Voſſ. ſec.
Similis.,, *Simul.* Voſſ. tert.
Circumlata.,, *Circulata.* Voſſ. ſec. Vid. Cl. Schulting. ad Senec. pag. 170. & 250.
Illaboratae.,, *In laborare.* Voſſ. pr.
Animas.,, *Animum.* Voſſ. ſec.
Facultate.,, *Facilitate.* Voſſ. ſec.
Brevius.,, *Breve.* Voſſ. tert. Bern.
Deſiderant.,, *Deſiderent.* Voſſ. pr. tert.
Intra quatuor ſenſus.,, Deſunt Voſſ. pr. tert. Bern.
313. *Evitanda.*,, *Vitanda.* Voſſ. pr. tert.
Praeparare.,, *Praeparari.* Bern.
Judicis averſum.,, *Judicum.* Voſſ. pr. *Judicum aut ſuum.* tert.
Hic prooemio.,, *Hoc prooemium.* Voſſ. pr. *Eſt & hoc prooemio.* Bern.
Fit atque.,, *Sit atque.* Voſſ. pr.
Figuram ſententiae vires.,, *Figuram eloquentur ſententiae vires.* Voſſ. pr. *Figuram eloqui ſententiae vires.* tert.

Digitized by Google

Iſtud. ,, *Illud.* Voſſ. pr.
Non putent. ,, *Non putant.* Voſſ. pr.
Debebimus. ,, *Debemus.* Voſſ. ſec.
Demoſthenes ad Aeſchinem. ,, *Dem. Trebeſchinem.* Voſſ. tert.
Figurata. ,, *Figura.* Voſſ. pr. tert. Bern.
314. *Inſtitit.* ,, Abeſt a Voſſ. pr. tert.
In Demoſthene. ,, *In Demoſthenem.* Bern.
Quem ipſum. ,, *Ipſum* deeſt Voſſ. pr.
Protinus. ,, Deeſt Voſſ. tert.
Sicut &c. ,, *Sic Cicero.* Voſſ. pr.
Fecerat. ,, *Fecit.* Voſſ. pr.
Patientia noſtra. ,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Nam his. ,, *Nam is.* Voſſ. tert.
Poſſunt bene. ,, *Bene* abeſt Voſſ. tert.
Dum brevi. ,, *Dum brevis.* Voſſ. tert.
Cauti. ,, *Tanti.* Voſſ. pr. tert.
Niſi ſi. ,, Abeſt *niſi* Voſſ. omn. Bern. *Utemur. Interim ſi.* Voſſ. ſec.
Magnis ,, *A magnis.* Voſſ. ſec.
315. *Trahitur.* ,, *Detrahitur.* Voſſ. pr.
Ut ſi ſit. ,, *Si ſit.* Voſſ. tert.
Erit ejus uſus. ,, *Ejus* deeſt Voſſ. ſec.
Egeat. ,, *Eget.* Voſſ. pr. tert.
Eſt interim procemii. ,, Abſunt Voſſ. tert.
Vis etiam. ,, *Contraque jus etiam.* Voſſ. pr. *In exordio.* Voſſ. ſec. *Vis etiam non jus.* Voſſ. tert. *Contraque vis etiam non exordio.* Bern.
Nam judices. ,, *Nam judex in nar.* Bern.
Prodiens. ,, *Prodigus.* Voſſ. tert. Bern.
Ciceronis. ,, Deeſt Voſſ. pr. Bern.
Is qui. ,, *Is* abeſt Voſſ. ſec. tert. Bern.
316. *Sua quibuſque.* ,, *Sua quibus.* Voſſ. tert.
Etiam probationibus. ,, *Improbationibus.* Voſſ. pr.
Exemplis. ,, *Exemplo.* Voſſ. pr. ſec. Bern.
Conſequentium. ,, *Sequentium.* Voſſ. ſec.
Affectatio. ,, *Affectio.* Voſſ. pr.
In metamorphoſi. ,, *In metamorphoſin.* Voſſ. pr. tert. *In metamorphoſeſin ſolet.* Bern.
Quid eſt. ,, *Quidem.* Voſſ. pr.
317. *Nondum ſciet.* ,, *Nondum ſitiet.* Voſſ. tert.
Non obſcure. ,, *Ut obſcure.* Voſſ. tert.
Sequitur. ,, *Sequetur.* Voſſ. pr. Bern.
Sed hoc praecipue loco. ,, *Sed & hoc pr. l.* Voſſ. tert. Bern. *Sed hoc loce.* Voſſ. ſec.
Rei demonſtrandae. ,, *Rei d. gratia.* Voſſ. ſec.
Intelligetis. ,, *Colligetis.* Voſſ. pr. & tert.
Fere ſunt. ,, *Sunt* deeſt Voſſ. ſec.

Cap. II

Solet & debet. ,, *Debet* Voſſ. omn. Bern. ſed in alio codice, *frequentiſſime dicitur*, legi Voſſius notaverat.
Sciens. ,, Non habet Bern.

318. *Humili loco. Humilio loquo.* Voſſ. pr. tert.
Alias imperfectas. ,, Deſunt Voſſ. pr. tert. Bern.
Quae eſt. ,, *Eſt* abeſt Voſſ. tert.
Vaticinantibus. ,, *Vaticinationibus.* Voſſ. ſec.
Sed nos. ,, *Sed* deeſt Voſſ. ſec. tert.
Narrandum. ,, *Narrandum eſſe.* Voſſ. pr. tert.
Utrique. ,, *Vel utrique.* Voſſ. pr. tert.
Inteſtato. ,, *Inteſtate.* Voſſ. pr. *Et inteſtate.* Voſſ. tert.
319. *Annis.* ,, *Animus.* Voſſ. pr. tert.
Quidem narrationi. ,, *Quidem jure.* Voſſ. ſec.
Actori. ,, *Ab actore.* Voſſ. omn. Bern.
Certum. ,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Legatum. ,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Expedit ſic indicare. ,, Deſunt Voſſ. pr. tert. Bern. cui & deſunt *& magis.*
Et propoſitione. ,, *Expoſitione.* Voſſ. ſec. *Proponere.* Voſſ. pr.
Cognoſcit. ,, *Cognovit.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Conſiſtit. ,, *Conſiſtet.* Bern.
In eo qui. ,, *In eam qui.* Voſſ. ſec.
Poteſt. ,, *Poterit.* Voſſ. tert.
Surripuerit. ,, *Surripuerunt.* Voſſ. pr. *Surripiat.* ſec.
320. *Verecundior.* ,, *Verecundior eſt.* Voſſ. ſec.
Calumniatur tamen. ,, *Cal. cauſam.* Voſſ. ſec.
Non narrandi. ,, *Non mutandi.* Voſſ. pr. tert.
Narrationem. ,, Deeſt Voſſ. pr. *Narrandum.* Voſſ. ſec.
Tantum negat. ,, *Tamen n.* Voſſ. ſec.
Eſſe narrationem. ,, *Eſſe narrationis.* Voſſ. tert. *Eſſe orationis.* Voſſ. pr.
Judicium eſt. ,, *Negotium eſt.* Voſſ. pr.
Fatetur. ,, *Fateatur.* Voſſ. pr. tert. *Ac* omittit pr. & ſec. *Et deinde fateatur.* Bern.
Et negavit. ,, *Etiam negavit.* Voſſ. tert.
In judiciis. ,, *In* non habet Voſſ. tert.
Rerum ad cauſam. ,, *In rerum cauſſa p. expoſitione.* Voſſ. pr. tert. Bern. *In r. ad cauſſ. p. expoſitionem.* Voſſ. ſec.
Non occidi. ,, *Nam occidi.* Voſſ. ſec.
Circa argumenta. ,, *Contra arg.* Voſſ. tert.
De ante acta. ,, *Dum anteacta.* Voſſ. pr.
321. *In Tragoediis.* ,, *In Tragoedis.* Voſſ. pr. tert.
Reum facit. ,, *Tenſr facie.* Voſſ. pr.
Sed ſibi. ,, *Sed ibi.* Voſſ. pr. tert.
Quomodo. ,, Deeſt Voſſ. pr.
Sed ne illud. ,, *Et ne il.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Dicendum enim. ,, *Dicendum erit.* Voſſ. ſec.
Interdum ſingulis. ,, *Et interdum ſ.* Bern.
Aut qui. ,, *Aut quis.* Voſſ. pr. Bern.
Num & anteactam. ,, *Non &.* Voſſ. pr. Bern. *Nonne aut.* Voſſ. ſec.

Qui-

Quibus cauſſis. „ Quibus de cauſis. Obr.
Vel provinciam. „ Per provinciam. Voſſ. pr. & tert. Bern.
322. Vel accuſatorem. „ Vel deeſt Voſſ. pr. tert. Bern.
Expenet. „ Exponit. Voſſ. tert. Bern.
A Cluentius. „ Adventus. Voſſ. tert.
Ei mater. „ Ei abeſt Voſſ. tert.
Illae quoque. „ Duae quoque. Voſſ. pr. tert. Bern.
Quem ipſi. „ Quod ipſi. Voſſ. tert.
Obtulerat. „ Apeulerat. Voſſ. pr.
Ut pro. „ Vel pro. Voſſ. pr.
Introduci. „ Deduci. Voſſ. pr. tert.
Vel ad. „ Vel deeſt Voſſ. pr. tert.
Pro Roſcio. „ Perro ſcie. Voſſ. tert.
Habui mentionem. „ Feci m. Voſſ. tert.
Solvendos. „ Reſolvendos. Voſſ. tert.
Contra fratres. „ Circa fratres. Voſſ. pr.
Interdum per. „ Interim per. Voſſ. ſec.
Quid ſit ſciet. „ Quid ſcies. Voſſ. pr. tert.
323. Sed aliquanto. „ Sed aliquando. Bern.
In ſumma. „ In ſummam. Voſſ. pr. Bern.
Varianda. „ Narrando. Voſſ. pr. Variando. tert.
Et his ſimilia. „ Et ſimilia. Voſſ. tert.
Docilior. „ Abeſt Voſſ. tert. Doctior. Voſſ. ſec.
Protinus notitia. „ Protinus judex notitia. Voſſ. pr. ſec. Bern.
Inſtruendus. „ Inſtituendus. Voſſ. pr. tert.
Interim. „ Interdum. Voſſ. ſec.
Mutat. „ Comittat. Voſſ. tert. Commutat. Voſſ. pr.
Niſi forte. „ Ni forte. Voſſ. pr.
324. Fateretur. „ Fatetur. Voſſ. pr. Bern.
Si praejudicio „ Si jam praejudicio. Obr.
Propter aliquam. „ Pr. aliam. Bern.
Judicium. „ Deeſt Voſſ. pr. tert.
Exiſtimaretur. „ Eſtimaretur. Voſſ. pr. tert.
Sed aliter pro L. Murena. „ Sed reo quoque poſtea narrabit. Voſſ. pr. tert. Sed aliter pro Vareno p. n. Voſſ. ſec.
Crimen. „ Deeſt Voſſ. tert. Bern.
Non repellendum. „ Non repetendum. Voſſ. pr. Bern.
Sed etiam transferendum ſit. „ Deſunt Voſſ. pr. tert. Bern.
Defenſit. „ Defenſi. Voſſ. pr. tert. Bern.
Aliud culpandi narratio. „ Deſunt Voſſ. pr. tert. Bern.
Quam ictum. „ Quam ictum. Voſſ. tert. Quam cum i. pr.
Cura eſt. „ Cura ſit. Bern.
Crimini. „ Crimine, Voſſ. ſec. Criminum. Voſſ. pr.
Cognitio eſt. „ Cognitum eſt. Voſſ. omn. Bern.
Diluendo. „ Ad diluendum. Voſſ. pr. Bern.
Criminibus. „ Deeſt Voſſ. omn.
325. Amolienda. „ Ad movenda. Voſſ. tert. Admolienda. pr. Amovenda. Bern.
Nonne optime. „ Optime abeſt Voſſ. ſec. tert.
Convitius. „ Vitiis. Voſſ. pr. tert.
Quam veneficii. „ Quam abeſt Voſſ. omn. Bern.
Tum narret. „ Cum narret. Voſſ. pr.
Pallae. „ Palle. Voſſ. omn.
Totamque. „ Totam denique. Voſſ. pr. tert.
In quibus certa. „ In omnibus certa quaedam p. Bern.
Pro petitore. „ Propetiter. Voſſ. tert.
Prius agant. „ Priores agant. Voſſ. ſec.
Id quod fit. „ Idque fit. Voſſ. ſec.
Utrumque. „ In utramque. Voſſ. pr. tert. Bern.
Cui aſſueverunt. „ Aſſuerunt. Voſſ. pr. Aſſerunt. Voſſ. tert.
326. Accuſat. „ Excuſat. Voſſ. pr. tert.
Qui Zelotypum. „ Quae Zel. Bern.
Poſite. „ Propoſito. Voſſ. ſec. Poto. pr. Voſſ.
Indicetur. „ Videtur. Voſſ. pr. Judicetur. Bern.
Aut non factae. „ Aut ut factae. Voſſ. ſec.
Maxime qui. „ Maximae qui. Bern.
Pro lucida perſpicuam. „ Lucidam pro perſpicua. Voſſ. ſec.
Brevitatis. „ Veritatis. Voſſ. tert. Bern.
Irridens. „ Inſerens Voſſ. pr. tert.
Eſſe expoſitionem. „ Eſſe deeſt Voſſ. tert.
Nec breviter. „ Nec videtur. Voſſ. tert.
Pro adverſario. „ Pro adverſariis. Voſſ. ſec. Bern.
Iis tribus. „ Iis deeſt Voſſ. ſec. Bern. His tribus. Obr.
Propoſuerim. „ Propoſuerit. Voſſ. tert.
327. Veriſimilem. „ Veriſimilis. Voſſ. pr. tert.
Quidem ſed. „ Quae ſi. Voſſ. pr. Quidem ſi. Voſſ. tert.
Vera dicimus. „ Vere d. Voſſ. tert. Bern.
Quam quae. „ Quaeque. Voſſ. ſec.
Judicem docet. „ Judicem docent. Bern.
Laberabimus „ Laboramus. Voſſ. pr.
Ipſa etiam pronuntiatione. „ Ipſam e. pronuntiationem. Voſſ. pr. tert.
Acciplat. „ Capiat. Voſſ. pr. tert.
Diſpoſitae. „ Diſpoſitis. Voſſ. pr. tert. Bern.
Cadentie. „ Cadentis eſſe. Voſſ. ſec.
328. Cuncta. „ Abeſt Voſſ. pr.
Audierunt. „ Audierint. Voſſ. tert.
Id quod ſit. „ Id deeſt Voſſ. omn.
Haec omittamus. „ Hoc om. Voſſ.
Si inde caeperimus. „ Suſceperimus. Voſſ. pr. tert.

Efficit ſummum.,, *Eff. ſententiam.* Voſſ. ſec.

De pretio conveni.,, *Convenit.* Voſſ. tert. *Demtio convenit.* pr.

Solvimus oram.,, *Solvi modo horum profecti ſumus.* Voſſ. pr. tert.

329. *Sufficit dicere.*,, *Sufficit differentia.* Voſſ. ſec.

Hoc eſſe.,, *Hoc* abeſt Voſſ. tert.

Eſt mihi.,, *Eſſe mihi.* Voſſ. pr.

Natum &c.,, Uſque ad *ideoque* deſunt Voſſ. pr. tert. Bern.

Non tantum.,, *Non tamen.* Voſſ. ſec.

Careret.,, *Carent.* Voſſ. tert. *Caret.* Voſſ. ſec.

Satiuſque eſt.,, *Eſt* deeſt Voſſ. ſec. tert.

330. *Quare vitanda.*,, *Quare vitanda ſunt etiam.* Bern.

Lectorem minus.,, *Minus* deeſt Bern.

Mittant.,, *Mutant.* Voſſ. tert.

Quod intellexerit.,, *Quod intellexerint.* Voſſ. pr. tert.

Ubique in narratione.,, *Utique in n.* Bern.

Utique praecipue.,, *Praecipue* deeſt Voſſ. ſec.

Quantum.,, *Quanto.* Voſſ. pr. tert.

Quantum ſatis eſt quantum opus eſt.,, Deſunt Voſſ. pr. *Satis eſt, quanto opus eſt autem.* Bern.

Non ita.,, *Ita.* Voſſ. tert.

Quantum ad judicandum.,, *Ad* deeſt Bern.

Durum arduumque.,, *Duorum aridumque.* Voſſ. pr. tert. *Durum aridumque.* Bern.

Unquam.,, *Inquam.* Voſſ. tert.

331. *Confuſio.*,, *Confeſſio.* Voſſ. pr. tert.

Prooemio.,, *Praeoemio.* Voſſ. tert.

Differemus.,, *Differimus.* Voſſ. ſec.

Aſſumſerit.,, *Aſſumſerunt.* Voſſ. pr. tert.

Conſcios.,, *Socios.* Voſſ. tert.

In re quia.,, *Jure quae.* Voſſ. pr. tert.

Ita tres.,, *Ideo tres.* Voſſ. omn. Bern.

Accipite nunc.,, *Nunc* deeſt Voſſ. tert.

Priorum fine.,, *Prior fine.* Voſſ. ſec.

Reficietur.,, *Reficitur.* Voſſ. pr.

Commonitio.,, *Commotio.* Voſſ. tert. Bern.

332. *Conſuluerimus*,, *Conſulerimus.* Voſſ. ſec.

Locu temporu.,, *Loca & t.* Voſſ. ſec.

Etiam ductus.,, *Quidam conductus.* Voſſ. ſec.

Et in minus.,, *Etiam & in m.* Voſſ. tert. Bern.

Poſtea ſit.,, *Poſtea ſit.* Voſſ. pr. tert.

Ne illud.,, *Non.* Voſſ. pr.

Non probationem.,, *Non* deeſt Voſſ. pr. tert.

Etiam argumento.,, *Etiam tamen argumento.* Voſſ. omn.

Sed ſimplici.,, *Verum ſ.* Voſſ. tert.

Cecidit.,, *Occidit.* Voſſ. ſec.

Sollicitus.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.

333. *Delibabimus.*,, *Deliberabimus.* Voſſ. pr.

Etiam ſutebimur.,, *Etiam* deeſt Voſſ. ſec.

Luxuerint.,, *Latuerunt.* Voſſ. tert.

Utiliſſimo.,, *Utiliſſima.* Bern.

Comparat.,, *Comparet.* Voſſ. tert.

Nihil praeparato, nihil feſtinate.,, *Nihil feſtinato, niſi praeparato.* Voſſ. pr.

Rebus ipſis.,, *Verbis ipſis.* Voſſ. pr. tert.

Judicem ad cuſtodiendum.,, *Judicem deinde Patronum excitaſſent.* Bern.

Iſta pleriſque.,, *Iſta eſſe* Voſſ. ſeft.

Faciunt.,, *Faciant.* Voſſ. ſec. tert.

Aut ſibi repugnantia,, *Sibi* deeſt Voſſ. pr. ſec. tert.

334. *Et u ſe.*,, *Et* deeſt Voſſ. tert.

De re certu.,, *Decreta credita.* Voſſ. pr. tert.

Quidem.,, *Quidam.* Voſſ. ſec. tert.

Cum ſue quaeque.,, *Cum quoque.* Voſſ. tert. *Cum ſuo quoque l.* Voſſ. pr.

Huic parti.,, Deſunt Voſſ. tert.

Et velut.,, *Eſt v.* Voſſ. tert. *Aſſignata eſt dedita.* Bern

Ita.,, *Itaque.* Voſſ. tert.

Vult.,, Deeſt Voſſ. tert.

335. *Plures partes.*,, *Plures in partes.* Voſſ. pr. tert.

Morata.,, *Moratae.* Voſſ. tert.

Quae poterunt.,, *Quu poterunt.* Bern.

Sed quodammodo etiam oſtendendum eſt.,, Deſunt Voſſ pr. tert. Bern.

In quo.,, *Et in iis quae narrat debet.* Voſſ. ſec. *Et in qua debet laborare.* Bern.

Narrationum.,, *Narrationis.* Voſſ. ſec.

Sorte.,, *Forte.* Voſſ. pr. tert.

Facilius niſi.,, *Facilius hoc prorſus.* Voſſ. pr. tert.

Totam cauſſam.,, *Cauſſam* deeſt Voſſ. tert.

Futurus.,, Deeſt Voſſ. tert.

Inficias eo.,, *Inficias eam.* Voſſ. pr. tert.

Aliqua adjicienda.,, Deſunt Voſſ. pr. tert.

Sed tuenda.,, Deſunt Voſſ. pr. tert.

Quod ei viſum.,, *Quae ei viſum eſt.* Voſſ. ſec. Bern.

336. *Etiam ſi erunt.*,, *Etiam erunt.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Non ideo.,, *Non* deeſt Voſſ. tert.

Puniatur.,, *Puniretur.* Voſſ. pr. tert.

Decem millia.,, 40 *mil.* Voſſ. pr. *XL mil.* Voſſ. tert.

Ex invidia.,, *Ex* deeſt Voſſ. pr. tert. Bern.

Poſſit.,, *Poteſt.* Voſſ. ſec. tert.

Cum etiam ſervi noſtri.,, Deſunt Voſſ. pr. tert.

Mitigabimus.,, *Negabimus.* Voſſ. ſec.

In templum.,, *In templo.* Voſſ. tert. Bern.

Quae nimium quam.,, *Quae quidem.* Voſſ. pr. tert.

Digitized by Google

tert. *Quae nimium in.* Voſſ. ſec.

337. *Errore lapſum.*,, *In errore l.* Voſſ. pr.

Decem millia.,, *Millia* deeſt Voſſ. tert.

Propoſitione.,, Deeſt Voſſ. pr. tert. *Praepoſitione.* Bern.

Poteſt.,, *Debet.* Voſſ. pr.

Et deinde.,, *Et* deeſt Voſſ. pr. tert.

Conjurarant.,, *Conjurant.* Voſſ. pr. tert.

Sortiti noƈte.,, *S. noctem.* Voſſ. pr. ſec.

Parricidis.,, *Patricidis.* Voſſ. pr. & ita in ſeq.

Sic agat.,, *Sic agit.* Obr.

Etiam liberis.,, *Etiam filius.* Voſſ. pr. *In filiis.* Voſſ. tert.

Quidem nihil neceſſe.,, *Quid neceſſe eſt.* Obr.

Meae culpae.,, *Culpae me.* Voſſ. pr.

Animum.,, Deeſt Voſſ. tert.

Fuiſſe.,, *Fuiſſet.* Voſſ. ſec. tert.

Qualiacumque.,, *Qualia haec quae.* Voſſ. pr.

Contra nos ſint.,, *Sint* deeſt Voſſ. tert.

Vel quale factum ſit.,, Deſunt Voſſ. pr.

Salva cauſſae.,, *Salvae cauſſae.* Bern.

Incendit.,, *Intendit.* Voſſ. pr.

Exponimus.,, *Expoſuimus.* Voſſ. ſec.

338. *Et talia.*,, *Sed non talia.* Voſſ. pr. *Et non talia.* Voſſ. tert. Bern.

Credat.,, *Credant.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Agatur.,, *Agitur.* Obr.

Aliam rationem.,, *Aliam atque aliam r.* Voſſ. ſec.

Avaritia.,, *Avaritiae.* Voſſ. pr. tert.

Sint illi.,, *Sint ne illa.* Voſſ. ſec.

Non narraverint.,, *Non negaverint.* Voſſ. pr.

Ut hoc contingat utique indicandum eſt.,, Abſunt Voſſ. pr. tert.

Intereſt.,, Uſque ad *congruens* deeſt Voſſ. pr.

339. *Non argumentatione.*,, *Non tamen arg.* Voſſ. pr. tert.

Dicimus non poſſe.,, *Didicimus non p.* Voſſ. tert.

Prooemia ſunt.,, *Proverbia prooemia ſunt.* Voſſ. pr. tert.

Quae quia.,, *Quae quid m. egent.* Voſſ. pr.

Cognitioni.,, *Cognitio.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Conſtat.,, *Conſtabit.* Voſſ. pr. tert.

Sed quomodo narrandum.,, Deſunt Voſſ. pr. tert. Bern.

Expoſitioni.,, *Expoſitione.* Voſſ. pr.

Nam congerere.,, *Nam & c.* Voſſ. pr. Bern.

Quid prohibet.,, *Quis pr.* Voſſ. omn. Bern.

Probationem,, *Probationes.* Voſſ. ſec. tert. Bern.

Nam ne.,, *Namque ne.* Voſſ. ſec. tert. Bern.

Eo putant.,, *Eo putat.* Bern.

340. *Sed eo modo.*,, *Sed eo modo narrant quo.* Voſſ. omn. Bern.

Plurimis.,, *Pluribus.* Voſſ. ſec.

Quia ſit.,, *Quia* deeſt Voſſ. tert.

Interim re.,, *In re.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Profint.,, *Proſunt.* Voſſ. tert.

Duxerim.,, *Dixerim.* Voſſ. omn. Bern.

Quae ſimplices.,, *Quaeque ſimplices.* Voſſ. pr. tert.

Rationem cauſſae.,, *Rationem cauſa.* Voſ. pr. tert.

Cur igitur ſi.,, *Cur igitur ignores ſi.* Voſſ. omn. Bern.

Quoties ipſa.,, *Quoties aliter ipſa.* Voſſ. pr. tert.

Singula.,, *Singule.* Voſſ. tert. *Singulae.* Bern.

Qui judicabant.,, *Qua judicabant.* Voſſ. pr.

Quia ſunt plurimi.,, *Qua ſunt pl.* Bern.

341. *Ideo tamen.*,, *Id.* Voſſ. pr.

Non ſaepius facere.,, Deerant Voſſ. pr. tert. Bern. cui & *tamen* deeſt. *non ſ. f. alias op.* Voſſ. ſec.

Optimum eſt.,, *Eſt* deeſt Voſſ. tert.

Expoſitiones.,, *Opiniones ſive expoſitiones.* Voſſ. pr.

Noƈte inceſtum.,, *Nec te incertum commiſerit.* Voſſ. pr.

Unde etiam.,, *Etiam* deeſt Voſſ. ſec.

Et tempori.,, *Et ipſi t.* Voſſ. pr. tert.

Si contingat.,, *Sic contingat.* Voſſ. tert. Bern.

Cohaereat.,, *Conveniat.* Voſſ. pr. tert.

Quod ſit.,, *Sit* deeſt Voſſ. pr. ſec. tert. Bern.

342. *Accidit.*,, *Excidit.* Voſſ. pr. Bern.

Quaedam enim.,, *Enim* deeſt Voſſ. ſec. tert.

Sed in ſummam.,, *Sedeti ſumma.* Voſſ. tert.

Ne iis quae.,, *Neque.* Voſſ. pr. tert. *Ne quae vera eſſe.* Bern.

De noſtro facto.,, *De n. f. aliquo.* Voſſ. pr. tert.

Ponitur.,, Deeſt Voſſ. pr.

Aliquid eſſe.,, *Aliquem eſſe.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Quae interrogatur,, *Qui in.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Quae reſp.,, *Qui reſ. potuiſſet.* Voſſ. tert.

Cadent.,, *Cadant.* Voſſ. pr.

Qui neget.,, *Quae neget.* Bern.

Item quod a.,, *Itemque a.* Voſſ. ſec.

Itemque.,, *Item qui.* Voſſ. tert.

Quia non eſt.,, *Qua non eſt.* Bern.

Facilitate.,, *Felicitate.* Voſſ. tert. Bern.

Conſentiant.,, *Conſentiunt.* Voſſ. tert.

Et perſeverantia.,, Deeſt Voſſ. ſec.

Paraſitus qui ter.,, *Paraſitus ſit qui tibi.* Voſſ. pr.

343. *Ideo illum.*,, *Ideo ſolum.* Voſſ. pr. tert.

Ter abd.,, *Rel abd.* Voſſ. pr. tert.

Perículoſe.,, *Periculo.* Voſſ. pr. tert.

Suſpicione.,, *Suſpectione.* Voſſ. pr. tert.

Quiſque defendit.,, *Quaeque def.* Voſſ. ſec.

Digitized by Google

Judicii.,, *Judicii.* Voſſ. tert.

Repudiatae.,, *Repudiare.* Voſſ. pr.

Quaedam eſſe.,, *Quaedam etiam eſſe.* Voſſ. pr. tert.

Sed tamen.,, *Sed tantum.* Voſſ. ſec.

Modeſtum.,, *Moleſtum.* Voſſ. tert.

Separanda.,, *Separanda ſit.* Voſſ. tert.

344. *Itaque tunc.*,, *Itaque nunc.* Voſſ. omn. Bern.

Partem noſtram.,, *Noſtram* deeſt Voſſ. tert. Bern.

Confirmatis.,, *Confirmandi ſi adverſus aliqua.* Voſſ. pr. tert.

Uti remediis.,, *Ut prae mediis.* Voſſ. tert. *Uti praemedñs.* Voſſ. pr.

Ut quae obſtant.,, *Quae obſtant ut in medio.* Voſſ. ſec. *Quae obſtat ſint.* Voſſ. pr. tert.

Nihil quidem.,, *Nihil vero.* Voſſ. ſec.

Ne alienae.,, *Ne* deeſt Voſſ. tert.

Vi quadam videamur affectus.,, *Vi q. videantur affectu.* Voſſ. pr. *In quedam v. affectu.* Voſſ. tert. Bern. *Affecti.* Voſſ. ſec.

Saſſiae o.,, *Saſia eo.* Voſſ. pr. tert. *Saſiae o.* Bern.

Inauditum.,, *Inauditam.* Voſſ. pr. tert.

Non timuiſſe.,, *Nonne.* Voſſ. pr. tert.

Si minis.,, *Summis.* Voſſ. pr. tert.

Superiorum.,, *Superior.* Voſſ. tert. *Superiorum denique.* Voſſ. ſec.

Averſus.,, *Verſus.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Brevius.,, *Brevis.* Voſſ. omn. Bern.

345. *Magis.*,, Deeſt Voſſ. pr. Bern. *Interim.* Voſſ. tert.

Non Servius modo.,, *Non modo Servius quoque.* Voſſ. tert.

Languidum.,, *Languido.* Voſſ. ſec. Bern.

Oppreſſum.,, *Preſſum.* Voſſ. ſec.

Adeas tantum.,, *Ad eas tamen.* Voſſ. ſec.

Staleni.,, *Scaleni.* Voſſ. ſec. *Faciem.* Voſſ. pr. *Haceni.* Bern.

Bulbique.,, *Bullique.* Voſſ. tert. Bern.

Credulitatem.,, *Celeritatem.* Voſſ. omn.

Ne feciſſe.,, *Ne ſe feciſſe.* Voſſ. ſec.

Sine obſervantia.,, *Sine obſervatione.* Voſſ. ſec.

Argumentabimur.,, *Argumentamus.* Voſſ. pr. *Argumentavimus.* Voſſ. tert. Bern.

In narratione.,, Deſunt Voſſ. ſec. tert. Bern.

Nec enim.,, *Non enim.* Voſſ. pr. tert.

346. *Q. Ligarius.*,, *Q. Ligarius nullo ſe legatus conſilio prof.* Voſſ. pr. tert. *Quintus Legarius legatus conſulis profectus eſt. Quid ergo Marcus Tullius* &c. Bern.

Quinctus igitur.,, *Quintus enim.* Voſſ. pr. ſec. Bern.

Adhuc.,, Deeſt Voſſ. tert. Bern.

Cum C. Conſidio.,, *Cum* deeſt Bern.

Nullum.,, Deeſt Voſſ. tert.

Et ad ſuos.,, *Et* deeſt Voſſ. tert.

Eſſe utendum.,, *Eſſe* deeſt Voſſ. ſec.

Qui ſi.,, *Quo ſi.* Voſſ. ſec.

Ceterum cur ego.,, *Ceterum cum ego j. n. cum ego docee.* Voſſ. ſec.

Judicem nolim cum ea.,, Deſunt Voſſ. tert.

Parte.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.

Cur quod in ſumma.,, *Quid quod in.* Bern.

Non in primo.,, *Et in primo.* Voſſ. tert.

347. *In ſupplicio.*,, *In Sulpicio.* Voſſ. pr.

Implevit.,, *Affecit.* Bern.

Serum eſt.,, *Sero eſt.* Voſſ. pr. tert.

Narraveris.,, *Narraverit.* Voſſ. pr. tert.

Commotus novis.,, *Commotis novis.* Voſſ. pr. tert.

Eſt mutare.,, *Eſt nobis mutare.* Voſſ. ſec.

Et Venera.,, *Et Venerem.* Voſſ. pr.

Ut ſi.,, Deſunt uſque *ad exornandam.* Voſſ. tert.

Et velut.,, *Et* deeſt Voſſ. tert.

Circumjectae.,, *Arcum verſae.* Voſſ. tert.

Latent.,, *Latet.* Voſſ. pr. tert.

348. *Contra rationem.*,, *Contra fidem.* Voſſ. omn.

Veterum.,, *Suae rerum.* Voſſ. pr. tert.

Sed quae varietate.,, *Sed qui v.* Bern.

Ne in eundem.,, *Ne ut in e.* Voſſ. ſec.

Pares.,, *Partes.* Voſſ. pr.

Ceteris.,, *Et ejus.* Voſſ. tert. Bern.

Recte dictum.,, *Rectum.* Voſſ. omn. Bern.

Invidioſe.,, *Invidioſa.* Voſſ. pr.

Ut tamen.,, *Ut non.* Voſſ. pr. tert.

velut.,, Deeſt Voſſ. ſec. tert.

Brevi interjecta.,, *Breviter int.* Voſſ. ſec. *Brevi injecta.* Voſſ. tert. *Videtur injecta.* Voſſ. pr. *Breviter injecta.* Bern.

149. *Genero.*,, *Genere.* Voſſ. tert.

Auſpiciis.,, *Auſpicibus.* Bern.

Quam ad.,, *Ad* deeſt Voſſ. tert.

Quanto.,, *Quanta.* Voſſ. tert.

350. *Stertentem.*,, *Flectentem.* Voſſ. pr. tert. *Sternentem.* Bern.

Circumjacere.,, *Circuminas eſſe paſſi.* Voſſ. pr. *Circum via eſſe paſſim.* Voſſ. tert.

Quae tamen.,, *Quae tum.* Voſſ. ſec.

Exanimatae.,, *Eximiunte.* Voſſ. pr. *Examinatae.* Voſſ. tert.

Invecabas.,, *Invocabant.* Bern.

Feriebas.,, *Feriebant.* Voſſ. pr.

351. *Praecipue.*,, Deeſt Voſ. tert.

Magis.,, Deeſt Voſſ. tert.

Si apparet.,, *Cum apparet.* Voſſ. tert.

Ita

Ita quae.,, Itaque. Voſſ. tert.
Niſi appareat.,, Niſi apparet. Voſſ. tert.
352. Oſtentare.,, Oſtentari. Voſſ. pr. tert.
Ἐπιδιήγησις.,, Ἐπίδειξις. Bern.
Ideo reperta.,, Ideo ante rep. Voſſ. ſec. tert.
Gratia.,, Cauſa. Voſſ. tert.
Id raro faciendum judico.,, Id eſt raro faciendum. Voſſ. ſec. Id raro faciendum eſt. Voſſ. tert. Id eſt non raro faciendum. Bern.
Neque ſit.,, Neque fit. Voſſ. tert. Bern.
Qui uti.,, Cui uti. Voſſ. tert.
Velet.,, Nollet &c. Voſſ. pr. tert.
Continetus.,, Camus. Voſſ. pr. tert.
Quid factum.,, Quid facti. Voſſ. ſec. tert. Bern. Sit quid facti ſit. Voſſ. pr.
Noſtra.,, Noſtram. Voſſ. pr. tert.
A Cluentius.,, Adventius. Voſſ. pr. tert.
Larinatis.,, Larinati. Bern.
Sed etiam reponis.,, Etiam deeſt Voſſ. ſec. tert.
Facile.,, Deeſt Voſſ. ſec. tert. Bern.
Ut Q.,, Deeſt Voſſ. tert.
In Tigurino.,, In Tiburno. Voſſ. ſec.
Φοινικικῷ.,, Φοινικῷ συνίγματι. Bern.
353. Reſtituiſſe ſe.,, Deinde reſtituiſſe. Voſſ. omn.
Vobis.,, Nobis. Voſſ. tert.

Cap. III.

Expoſuimus.,, Expoſui. Voſſ. pr. tert. Bern.
Prelato.,, Perlato. Voſſ. ſec. Bern.
Ne ſi.,, Niſi. Voſſ. tert.
Narrationis.,, Narrationi. Voſſ. pr. tert.
354. Deſumptas.,, Deſumptis. Voſſ. tert.
Aut quia.,, Deſunt uſque ad ego. Voſſ. pr. Aut quia alia alieno &c. Voſſ. ſec.
Sed etiam.,, Sed deeſt Voſſ. tert. Narrationi quod etiam quaeſtionibus. Voſſ. pr.
Opportune.,, Optime. Voſſ. pr.
Atque eo vel.,, Atque vel. Voſſ. pr.
Natura juncta.,, Naturae juncta. Bern.
Quam narrationi probatio niſi.,, Quam narrationi jus probationis ſi. Voſſ. pr. Quam narrationis vis probationis. Voſſ. tert.
Proſequamur.,, Proſequatur. Voſſ. pr. tert.
355. Prius eſt.,, Eſt deeſt Voſſ. tert.
Efficere.,, Deeſt Voſſ. pr.
Criminis.,, Criminum. Voſſ. ſec.
Graviſſimi.,, Graviſſima. Voſſ. pr.
Non inutiliter.,, Non utiliter. Voſſ. pr.
Ut ſi.,, Uti ſi. Voſſ. ſec.
Varietatem.,, Varietate. Voſſ. ſec.
Ab ea.,, Ob ea. Voſſ. pr. tert.
Ipſa expoſitio.,, Ipſa poſitio. Voſſ. ſec. tert. Ipſa ipſo. Voſſ. pr.
Prima ſpecie.,, Primam ſpeciem. Voſſ. tert.
Si legem.,, Si deeſt Voſſ. ſec. tert.
Judicem.,, Judicem mitigandum concitandum. Voſſ. ſec.
Quod quo liberius.,, Quod liberius hic eſt. Bern.
356. Magis.,, Deeſt Voſſ. ſec.
Erit hoc neceſſ.,, Hoc deeſt Voſſ. ſec.
Perorationis vice.,, Rationis vice. Bern.
Varios.,, Deeſt Voſſ. tert.
Non ſolum.,, Deſunt Voſſ. pr. ſec. qui & non habet ſed.
Quo ex genere.,, Quo genere. Voſſ. pr. tert.
Orationibus.,, Narrationibus. Voſſ. tert.
Compoſitis.,, Cum poſitis. Voſſ. pr.
Pro L. Corn.,, Pro. C. Corn. Voſſ. pr. tert. Bern.
Dicendi.,, Dicentis. Voſſ. tert.
Divertit.,, Devertit. Voſſ. tert.
Actutum.,, At totum. Voſſ. ſec.
Ut mea quidem.,, Ut quaedam. Voſſ. pr. Ut quidem. Voſſ. tert.
Alienae.,, Alicujus. Voſſ. pr. tert. Bern.
Pertinentis.,, Pertinens. Voſſ. ſec.
Excurrens.,, Procurrens. Voſſ. pr. tert.
Cur hoc ita.,, Cur hoc nomen ita. Voſſ. ſec.
Si aliquid.,, Si alius. Voſſ. pr. tert. Bern.
Cum hoc.,, Cur hos. Voſſ. pr.
Declinet.,, Detinet. Voſſ. pr.
357. Cum ſunt.,, Sunt deeſt Voſſ. tert.
Nihil ſecum.,, Non ſecum. Voſſ. tert.
Inferuntur.,, Inferantur. Voſſ. ſec.
Sic praeparata.,, Si praeparata. Voſſ. pr. tert.
Vel neceſſitate.,, Vel ex neceſ. Voſſ. ſec.
Si quid.,, Si quis. Voſſ. pr. tert. Bern.
Digredi.,, Degredi. Voſſ. tert.
Probationi.,, Probationem. Voſſ. pr.
Velut.,, Vel. Voſſ. tert. Bern. Velut commendationem deerant Voſſ. ſec.
Atqui.,, Atque. Voſſ. pr. tert.
Divertit.,, Deverſit. Voſſ. tert.

Cap. IV.

358. Non ſemper neceſſaria eſt.,, Neceſſe. Voſſ. pr. tert. Bern. Uti neceſſe eſt. Voſſ. ſec.
Aliqua.,, Alias Bern.
Manifeſtum.,, Deeſt Voſſ. pr.
Sicut.,, Ut ſi. Voſſ. tert.
Ita geſta.,, Ita deeſt Voſſ. pr.
Inſidiator ſuperatus.,, Inde ſuper erratus. Voſſ. pr. Superatus eſt. Voſſ. tert. Bern.
Utilis eſt.,, Eſt utile. Voſſ. pr. tert.
De fine.,, De jure Bern. De fine defendit Gronov. ad Declam. CCCXLII.
De ſacrilegio cogn.,, Sacrilegium cogn. Voſſ. pr.
Aut multiplicibus.,, Et m. Voſſ. ſec.

Propter

Digitized by Google

Propter hoc.,, *Per hoc.* Voſſ. pr. tert.
Ut ſit.,, *Ut* deeſt Voſſ. tert.
359. *Lex aperte ſcripta.*,, *Lex aperta ſ.* Voſſ. ſec.
Quin aſcenderis.,, *Qui ſi.* Voſſ. ſec.
Confeſſionem adverſarii.,, *Conceſſionem ad.* Bern.
Indicat.,, *Judicat.* Voſſ. ſec.
Socrates.,, *Socratis.* Voſſ. pr.
Aeſchini.,, *Eſchini.* Voſſ. pr. tert.
Quod nihil ex.,, *Quod in lex.* Voſſ. pr.
Plures.,, *Plurimis.* Voſſ. pr. tert.
Contra petitionem.,, *Contra petitorem.* Voſſ. ſec.
Enim tibi.,, *Enim* deeſt Voſſ. tert.
Multiplicari.,, *Multiplicati.* Voſſ. tert.
Haec in.,, *Hac in.* Voſſ. ſec.
Has ſi.,, *Haec ſi.* Voſſ. pr.
Ponantur.,, *Ponatur.* Voſſ. tert.
360. *Eſt & nuda.*,, *Et eſt nuda.* Voſſ. ſec.
Eſt ratione.,, *Eſt ratio.* Voſſ. ſec.
Uter ſit.,, *Uterum ſit.* Voſſ. pr.
Ut cum.,, *Ut* deeſt Voſſ. ſec.
Quodam velut jactu.,, *Velut quodam tactu.* Voſſ. ſec. & *vel quodam ut jactu.* Bern.

Cap. V.

361. *Quod ea & fiat.*,, *Quod de ea fiat.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Scierit.,, *Sciet.* Voſſ. pr. tert.
Ex cauſſis.,, *De cauſis.* Voſſ. pr. tert.
Et excidere.,, *Et.* Voſſ. ſec.
Praeteriemus.,, *Praeterimus.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Accidet.,, *Accidit.* Voſſ. ſec. tert. *Quod quidem verum accidit.* Voſſ. pr.
Maximum.,, *Maxime.* Voſſ. pr. tert.
Turbabit.,, *Turbat.* Voſſ. pr.
Hoc tamen numero.,, *Hoc tunc numero.* Bern.
Alia ſunt.,, *Aliae ſunt.* Voſſ. pr. tert.
Sit utendum.,, *Sit* deeſt Voſſ. ſec.
Ex re.,, *E re.* Voſſ. ſec.
Fugerat me.,, *Fugerat a me.* Voſſ. pr. tert.
Probationibus.,, *Propoſitionibus.* Voſſ. tert.
362. *Si providet.*,, *Si providerit.* Voſſ. pr. tert.
Reformidat.,, *Performidat.* Voſſ. pr. tert. *Praeformidat.* Voſſ. ſec.
At ſi re.,, *Et ſi re.* Voſſ. ſec. *At ſcire.* Voſſ. tert.
Intrarit.,, *Intraxit.* Voſſ. ſec.
Eſt, ſed.,, *Eſt* deeſt Voſſ. ſec.
Perturbandus &.,, *Perturbationibus &.* Voſſ. omn. Bern.
Et ab intentione.,, *Ab* deeſt Voſſ. tert.
Cui rei.,, *Cur ei.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Sectae.,, *Secta.* Voſſ. omn.
Cognoſcenti.,, *Cognoſcendi.* Voſſ. omn.
Et velut.,, *Et* deeſt Voſſ. tert.
Sunt potius &.,, *Sunt & potius.* Voſſ. pr.
Rarum.,, *Erum.* Voſſ. tert. *Rerum.* Bern.
Utique.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
363. *Partitio eſt.*,, *Eſt* deeſt Voſſ. ſec.
Ut quid quaque.,, *Ut quod q.* Voſſ. pr. Bern.
Defendemus.,, *Defenderemus.* Voſſ. pr. tert.
Ut ſi ita.,, *Et ſi illa.* Voſſ. pr. tert.
In eo.,, Deſunt Voſſ. pr. tert. in Bern. *Ut in eo.* deſunt.
Huic non fuiſſe.,, *Huic non feciſſe.* Voſſ. pr.
Antequam id.,, *Ante id.* Voſſ. ſec.
Exequeris.,, *Exequaris.* Voſſ. pr.
Sic moribus incompoſitus.,, *Si moribus incompoſitus* Voſſ. ſec. *Sic moribus compoſitus.* Bern.
Vocatum.,, *Vocatus.* Voſſ. pr.
Non a Cluentio.,, *Non pro Cl.* Voſſ. ſec.
364. *Supervacuam.*,, *Supervacuum.* Voſſ. ſec. tert.
Si occidi.,, *Sed ſi occidi.* Voſſ. pr. tert.
Indubitabile ſit.,, *Indubitate eſt ſi.* Voſſ. pr. *Indubitabile eſt, ſit ſolo.* Voſſ. ſec. *Ind. eſt ſit ſolo.* Voſſ. tert.
Non credet.,, *Non credit.* Bern.
Incertae.,, *Incerta.* Voſſ. pr. tert.
Addit.,, *Addidit.* Voſſ. pr. tert.
Etiam ſi.,, *Et ſi.* Voſſ. pr.
Talem tamen.,, *Tam lenem.* Voſſ. pr. *Tam.* Voſſ. tert.
Etiam ipſa ſint.,, *Etiamſi i. ſunt.* Voſſ. ſec.
Sequuntur.,, *Sequantur.* Voſſ. tert. *Sequentur.* Bern.
Eſt quod.,, *Eſt id quod.* Voſſ. ſec.
Audenda.,, *Audienda.* Voſſ. tert. *Acte audienda.* Voſſ. pr.
365. *Mentiendi.*,, *Mentiendum.* Voſſ. tert.
Ne inviti.,, *Non inviti.* Voſſ. pr. tert.
Averſi,, *Adverſi.* Voſſ. ſec. tert.
Quaſi interpellemur.,, *Tanquam interpellatur.* Voſſ. pr. *Tanquam interpellentur.* Voſſ. tert.
Indicis.,, *Judicum.* Voſſ. tert.
Quae cum.,, *Quae dum.* Voſſ. tert.
Etiam verecundiae.,, *Inverecundiae.* Voſſ. pr. tert.
Juvabit.,, *Durabit juvabit.* Voſſ. pr.
Modeſtiae.,, *Modeſtior.* Voſſ. pr. tert.
Circa.,, *Certam.* Voſſ. pr.
Ut non ſemper.,, *Non ut ſemper.* Voſſ. ſec.
Fiant.,, *Fient.* Voſſ. pr. tert.
Certo.,, Deeſt Voſſ. tert.
Singularum.,, *Singularium.* Voſſ. ſec.
366. *Exhauſti laboris*,, *Exhauſtis laboribus.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Laudis Quintus.,, *Laudiſque.* Voſſ. tert.
Cujus tamen.,, *Jus tamen.* Bern.

In-

In digitol. „ Indigitis. Voſſ. pr. tert. *Digitis.* Bern.

Certus ejus modus. „ *Suus certus modus.* Voſſ. pr. tert. Bern. *Suus & in geſtu.* Voſſ. ſec.

Multa illa non membra. „ *Minuta illa, nec jam membra.* Voſſ. ſec.

Fruſta. „ *Fruſtra.* Bern.

Haberi. „ *Adbiberi.* Bern.

Quo ſubt. „ *Quae ſubt.* Voſſ. ſec.

Contra. „ *Et contra.* Voſſ. tert.

367. *Adhibetur uſum.* „ *Adhibiturus ſum.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Tum. „ *Tam.* Voſſ. tert.

Onerata. „ *Ornata.* Voſſ. tert.

Dicturi ſimus. „ *D. ſumus.* Voſſ. ſec. tert.

Cum juſtitia atque continentia. „ Deſunt Voſſ. pr.

Virtutis ſint. „ *Virtutum ſint.* „ Voſſ. pr.

Vero eſt. „ *Eſt* deeſt Voſſ. pr. ſec.

Lib. V.

368. *Prooemium.* „ *De probationibus artificialibus.* Bern.

Quidem. „ *Quidam.* Voſſ. tert.

Putabant. „ *Putant.* Voſſ. pr.

Vitium eſſet. „ *Vitium eſt.* Bern.

Potero. „ *Putem.* Voſſ. pr. *Partem.* tert.

Agenti ſupervacuum. „ *Agendi ſupervacuum.* Voſſ. pr. tert. *Super vacuum.* ſec.

Arbitrabantur. „ *Arbitrantur.* Voſſ. pr.

Crederent. „ *Credent.* Voſſ. pr.

369. *Ex adverſo.* „ *Adverſo.* Voſſ. pr. tert.

Utrumque eſt. „ *Utrumque (nec &c.* Voſſ. tert. *Utrumque eſt (neque.* Bern.

Uſus. „ Deeſt Voſſ. pr. tert.

Atque ea. „ *Ea* deeſt Voſſ. tert.

Scripſimus. „ *Diximus.* Voſſ. pr. tert.

In commune quae. „ *Quae in commune.* Voſſ. ſec. Bern.

Quae in quoque. „ *Quae* deeſt Voſſ. tert.

Propria. „ *Optima.* Voſſ. pr.

Cap. I.

Hic non incipit novum caput in Voſſ. pr., tert.

Ac prima. „ *Ac primo.* Voſſ. pr.

Eſſe probationes. „ *Eſſe propoſitiones.* Bern.

370. *Illas ἀτέχνους id eſt artificiales.* „ Deſunt Voſſ. tert.

Conſiſtit. „ *Exſiſtit.* Voſſ. ſec.

Per ſe., Deeſt Voſſ. omn. Bern.

Allevanda. „ *Et allevanda.* Voſſ. omn. Bern.

Plerumque. „ *Pleraque.* Voſſ. pr.

Viam. „ *Vim.* Voſſ. tert. Bern. Vide ad lib. xi. 3. pag. 1011.

Cap. II.

371. *Jam praejudiciorum.* „ *Tamen depraejud.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Reſciſſis. „ *Reciſis.* Voſſ. pr. tert.

A ſenatu. „ *Senatus.* Voſſ. pr. tert.

Deportatis. „ *Deportatum.* Voſſ. pr. tert. Bern.

Et partibus. „ *Et de partibus.* Voſſ. ſec.

Auctoritate. „ *Auctoritatem.* Bern.

372. *Quiſque.* „ *Quiſquam.* Voſſ. tert. Bern.

Ac eadem. „ *Aut eadem.* Voſſ. omn. Bern.

Aut actorum incuſanda. „ *Erit actionum incuſanda.* Voſſ. ſec. *Erit actionum inſequenda.* Voſſ. pr. tert. *Erit actionum in ſecunda.* Bern.

Aut infirmitate. „ *Aut de infirm.* Voſſ. ſec. *Aut deformitate.* Voſſ. pr. *Aut firmitate.* Voſſ. tert. *Aut in defirmitate.* Bern.

Quod cauſae. „ *Quid cauſſae.* Voſſ. ſec.

Jurejurando. „ *Jurijurando.* Voſſ. pr. tert.

Vel magiſtratum. „ *Et mag.* Voſſ. omn.

Quantulacunque. „ *Quantulumcunque.* Voſſ. pr. tert. Bern.

vel ejuſdem. „ Deſunt Voſſ. pr. tert.

Cap. III.

373. *Et fama.* „ Deeſt Bern.

Sermonem. „ *Sermonum.* Voſſ. pr. tert.

Vulgantium. „ *Vulgari non.* Voſſ. tert.

Utrinque. „ *Utrumque.* Voſſ. pr.

Cap. IV.

Vera fatendi. „ *Veram ſed fatendi.* Voſſ. pr. *Veram fatendi.* Bern.

Aliis inf. „ *Alias inf.* Voſſ. tert.

Infirmitas. „ *Infirmitate propria.* Voſſ. pr. tert.

Propria. „ *Communia propria.* Voſſ. pr. tert.

Agetur. „ *Habetur agetur.* Voſſ. pr.

Et ex qua cauſa. „ *Et* deeſt Voſſ. omn. *Ex cauſa.* Voſſ. pr. tert.

Cap. V.

374. *Tabulas quoque.* „ *Tabulas teſtamentorum quoque.* Voſſ. pr. & in tert. *Teſtamentorum* adſcriptum erat alia manu.

Sciamus. „ *Sciam.* Voſſ. pr. tert.

Fiunt. „ *Fuit.* Voſſ. pr.

Argumenta. „ *Argumentum.* Voſſ. pr. tert.

Inartificialibus. „ *Artificialibus.* Voſſ. pr. tert.

Dicitur. „ Deeſt Voſſ. pr. *Signatorum abfuiſſe.* Voſſ. tert.

Si tempora. „ *Si ipſa.* Voſſ. pr. tert.

Si vel. „ *Simul.* Voſſ. pr.

Inſequentia. „ *Sequentia in.* Voſſ. pr. tert.

Cap. VI.

375. *Sine illa.* „ *Sine ulla.* Voſſ. pr.

Vita ſe. „ *Vaſe.* Voſſ. tert.

Plus fidei conſequetur. „ *Plus conſ.* Voſſ. tert. Bern. *Et plus fidei conſequitur.* Voſſ. ſec. *Conſequitur* etiam Voſſ. pr.

Propter quam.,, Per quam. Voſſ. pr. tert.
Cauſae inſtrumenta.,, Cauſa inſtrumentum. Voſſ. pr. Cauſae inſtrumentum. Voſſ. tert.
Recipiet & iniquam conditionem.,, Recipiet & conditionem. Bern.
Sint.,, Sunt. Voſſ. tert.
Habere rerum.,, Ac rerum. Voſſ. ſec.
376. Offerente.,, Efferente. Voſſ. pr. tert.
Oſtendere.,, Offendere. Voſſ. pr. tert.
Agere modeſte.,, Gerere. Voſſ. pr. tert. cui deeſt modeſte.
Liberet.,, Liberat. Voſſ. pr. Bern.
Stari.,, Stare. Voſſ. ſec. Staret. Voſſ. tert.
Notum.,, Non tam. Voſſ. pr.
Ut invidiam.,, Ut invidia. Voſſ. tert.
Non poſſit.,, Non deeſt Voſſ. pr. tert. Non poteſt. Obr.
Ne unquam.,, Neque unquam. Voſſ. pr. tert.
Optio.,, Obitio. Voſſ. pr. tert.
Certe.,, Et certe. Voſſ. pr. tert.
Facere.,, Deeſt Voſſ. tert.
Quae noceat.,, Quod nocet. Voſſ. pr. tert.

Cap. VII.

377. Teſtimonia.,, Teſtimonium. Voſſ tert.
Sudor eſt. Ea.,, Sudor iſti adjiciuntur. Voſſ. pr. tert.
Quadam ſignificatione.,, Quaedam ſ. Bern.
Quo ipſo.,, Quae ipſe. Voſſ. pr.
Et inimicus.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Ingens.,, Ingeniis. Voſſ. pr. tert. Bern.
Velut.,, Deeſt Voſſ. tert.
Invadere.,, Juvare. Voſſ. tert.
378. Ut de aud.,, Aut de. Voſſ. pr. tert.
Injuratorum.,, Invitatorum. Voſſ. pr. tert.
Pecunias.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Jurant.,, Jutant. Voſſ. tert. Vitant. Voſſ. pr.
Dirigitur actio.,, D. oratio. Voſſ. ſec.
Praecepit.,, Praecipit. Voſſ. ſec.
Id quomodo.,, Id deeſt Voſſ. ſec. tert.
Suggeret.,, Suggerit. Voſſ. pr.
379. Et quoniam.,, Hic novum caput incipit. cum titulo, Duo genera teſtium. Voſſ. pr. tert. Et quia. Voſſ. ſec.
Voluntariorum.,, Voluntarium. Voſſ. pr. tert.
In publicis.,, In deeſt Voſſ. pr. ſec. Publicum. Voſſ. pr. Judices publicum. Voſſ. tert. In judiciis publicis denuntiare ſolet. Bern.
Altero.,, Altera. Voſ. tert.
Teſtes.,, Teſtis. Voſſ. tert.
Qui voluntarium.,, Nova rubrica. De Teſte voluntario. Voſſ. pr. tert.
Poſcit.,, Poſſit. Voſſ. pr.
Providendumque.,, Providendique. Voſſ. pr.
Et plus.,, Sed plus. Voſſ. tert. Sed & plus. Voſſ. ſec.
380. Infirmi.,, Firmi. Voſſ. ſec.
Multum igitur.,, Mutum enim. Voſſ. pr. tert.
Ac variis.,, Ac deeſt Voſſ. pr. tert.
Reponantur.,, Renovantur. Voſſ. pr.
Conſtiterint ſibi.,, Sibi deeſt Voſſ. ſec.
Vitandae ſunt.,, Sunt deeſt Voſſ. tert.
Polliciti.,, Sollicití. Voſſ. pr.
Afferant.,, Afferunt. Voſſ. tert.
Sat eſt.,, Satis eſt. Voſſ. ſec.
Qui ea quae.,, Quae deeſt Voſſ. pr.
Tum multo.,, Tum deeſt Voſſ. pr.
Eorum vero.,, Nova rubrica De Teſte juſſu judicis. Voſſ. pr. tert.
Reum.,, Rem. Voſſ. tert.
Utroque enim.,, Utroque tamen. Voſſ. omn.
Nam ſi.,, Nova rubrica De Teſte cognito. Voſſ. pr. tert.
381. Illi quod.,, Illique. Voſſ. tert.
Interrogationi.,, Rogationi. Voſſ. ſec.
Ne omnia.,, Ad omnia. Voſſ. ſec.
Quantum.,, In quantum. Voſſ. tert.
At in eo.,, Nova rubrica De Teſte invito. Voſſ. pr. tert. An in eo. Bern.
Eſt extorquere.,, Eſt deeſt Voſſ. tert.
Noluit.,, Noluerit. Voſſ. tert.
Hoc non.,, Hoc vero. Voſſ. pr. tert.
Interrogatione.,, Oratione. Voſſ. tert.
Confeſſus erit.,, C. fuerit. Voſſ. pr. tert.
Sparſa.,, Proſa. Voſſ. pr. tert.
Convincimus.,, Convicimus. Voſſ. tert.
Ante actis.,, Ante facta. Voſſ. tert.
Interrogandus ut in.,, Interrogandum in. Voſſ. pr. Interrogandus in. Voſſ. tert.
Illi vel fateri.,, Illi deeſt Bern.
Poſt quod.,, Poſtquam. Voſſ. tert.
Quae volumus.,, Quod volumus. Voſſ. ſec.
Dixerit.,, Diximus. Voſſ. pr. tert.
Quod vel extra cauſſam ſit.,, Quod & ſit deſunt Voſſ. ſec. tert. Bern. Cauſſas etiam pr. tert. Bern.
Tenendus.,, Tuendus. Voſſ. pr.
Quo non.,, Quod non. Voſſ. ſec.
Secundo.,, Quidem ſecundo. Voſſ. pr. In ſecundo. Voſſ. ſec.
Nocebit.,, Docebat. Voſſ. pr. Docebit. tert.
At ſi.,, Nova rubrica De Teſte incognito. Voſſ. pr. tert.
Neſcit.,, Neſciet. Voſſ. pr.
382. Et ad id.,, Et deeſt Voſſ. tert.
Haec quoque.,, Hoc quoque. Voſſ. pr.
Diverſa poſtea.,, Poſt diverſa. Voſſ. pr.
Patronorum.,, Patroni. Voſſ. ſec.

Ex

Expeditior.,, *Exſpectatior.* & iterum mox Voſſ. pr.
Interrogandus eſt.,, *Interrogandum.* Voſſ. pr.
Ex cauſſis.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Si deficietur.,, *Si deficit.* Voſſ. pr. tert.
Vilitate.,, *Utilitate.* Voſſ. ſec. Vid. declam. 11. 7. IV. 7. & paſſim.
Aut litigatoris.,, *Et litigatoris.* Voſſ. tert.
383. *Quia & in.*,, *Quia ut in.* Voſſ. pr. tert.
Simplicitate.,, *Stmplictter.* Voſſ. ſec.
Aliquanto.,, *Aliquando.* Bern.
Et ſingulos.,, *Et* deeſt Voſſ. tert.
Neu niſi.,, *Niſi* abeſt Voſſ. tert. Bern.
Et facilius.,, *Ut facilius.* Voſſ. tert.
Sumi niſi.,, *Si uni.* Voſſ. pr. tert.
Interrogandi.,, *Interrogandae.* Voſſ. pr. tert.
Inſtari.,, *Inſtari longius protrahi poteſt.* Voſſ. ſec.
384. *Si quid in.*,, *Si qua in.* Voſſ. ſec.
Vitam.,, *Vita.* Voſſ. pr. tert.
Aut in cauſſa.,, *Aut ex cauſſa.* Voſſ. pr. tert.
Rogari.,, *Interrogari.* Voſſ. ſec.
385. *Aut in mend.*,, *Ut in.* Voſſ. tert.
Mittere.,, *Invertere.* Voſſ. tert.
Ut inde excitatus.,, *Ut judex citatus.* Voſſ. ſec.
Videbitur.,, *Videtur.* Voſſ. ſec.
Auferas auctoritatem.,, *Auferant utilitatem.* Voſſ. pr.
Collidi.,, *Callidi.* Voſſ. tert.
Haec enim.,, *Hec enim.* Voſſ. pr..
386. *Semperque.*,, *Semper tamen.* Voſſ. tert. *Semper tum jactabuntur.* Bern.
Si quis.,, *Si qui.* Voſſ. tert.
Vocantur.,, *Vocant.* Voſſ. tert.
Partes divinationis.,, *Partis divinationem.* Voſſ. omn. Bern.
Et math.,, *Et* deeſt Voſſ. pr.
Oratio.,, *Ratio.* Voſſ. pr.
Quae ſint.,, *Quae ſunt.* Voſſ. tert.
Parvulorum.,, *Periculorum.* Voſſ. ſec.
Indicia.,, *Dicla.* Obr.
Quos pars.,, *Quod pars.* Voſſ. pr. tert.
Altera nihil fingere.,, Deſunt Voſſ. pr. tert. Bern.
Praeſtari.,, *Praeſtare.* Voſſ. pr. Bern.
Poteſt.,, *Potenter.* Voſſ. tert.
387. *Haec de.*,, *De* deeſt Voſſ. pr. tert.

Cap. VIII.

Conſtatque.,, *Statque.* Voſſ. pr.
Poſitis.,, *Appoſitis.* Voſſ. omn.
Guſtu cujuſdam.,, *Guſtu quodam cujuſdam.* Voſſ. pr. tert.
Et Sirenum.,, *In Sirenum.* Voſſ. pr. tert.
Sequuntur.,, *Perſequuntur.* Voſſ. ſec..
388. *Atqui cetera.*,, *Atqui cuncta.* Voſſ. pr. tert.
Tractatu.,, *Tractu.* Voſſ. ſec. Lib. IX. 4. *Toteque tractu* (alii, *tractatu*) *numeris inſerta eſt.*
389. *Comparantur.*,, *Aſſumuntur comparantur.* Voſſ. pr. *Aſſumunt comparantur.* Voſſ. tert.
Super inducti.,, *Inductis ſuper.* Voſſ. pr. tert. *Inducti ſuper.* Voſſ. ſec. *Adjiciunt ſuper torporis.* Bern.
Affectus.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Proſequamur.,, *Proſequemur.* Voſſ. ſec.
Aut certis.,, *Aut cunctis.* Voſſ. pr. tert.
Aliaque omni fide.,, *Aliaque fide.* Obr.
Reor.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Loci.,, *Loco.* Voſſ. tert. Bern.
Aut ex antecedentibus.,, Deſunt Voſſ. pr. tert. & Bern. Qui, *Niſi ex conſequentibus.*
Repugnantibus.,, *Pugnantibus.* Bern.
Et haec.,, *Et hoc.* Voſſ. pr.
390. *Ex ſequenti.*,, *Aut ex ſequentibus.* Voſſ. pr. *Aut ex conſequentibus.* Bern.
Per ſe.,, *Per* deeſt Voſſ. tert.
Non ex.,, Deeſt Voſſ. pr. tert. *Aliquid in ea ex ratione ductum.* Bern.
Alias credibiles.,, Deſunt Voſſ. pr. tert.
Adhuc.,, *Et adhuc.* Voſſ. pr. tert.
Vel quia aliquid non eſt, aliud ſit, ut nox non eſt, dies eſt.,, Deſunt Voſſ. tert.
Nox non eſt.,, *Nox* deeſt Voſſ. ſec.
Aliquid non eſt.,, *Aliud non eſt.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Ut ſel.,, *Ut* deeſt Voſſ. ſec.
Rationale.,, *Rationalis.* Voſſ. tert. Bern.
Ut non eſt ration.,, *Ut* deeſt Voſſ. ſec. Bern.

Cap. IX.

Aut ſignis.,, *Aut* deeſt Voſſ. pr.
391. *Quaeſtio non eſt.*,, *Quaeſtionum eſt.* Voſſ. pr. tert.
Sed ipſa.,, *Ipſa* deeſt Voſſ. tert.
Quae Graeci,, Deſunt uſque ad *priora.* Voſſ. pr. in tertio ponuntur poſt *non poſſunt.*
Vocant.,, *Vocatur.* Voſſ. tert.
Alia non neceſſaria quae.,, *Quae ſunt* pr. Voſſ. tert.
Ibi ne lis.,, *Ne is.* Voſſ. tert.
392. *Poſito.*,, *Potero.* Voſſ. tert.
Lis.,, *Is.* Voſſ. tert.
Incubuit.,, *Occubuit.* Voſſ. ſec. Adde Lamprid. Commod. cap. ult. *Quum primum illud malum, in rempbl. incubuit.* Celſus de Re Med. 11. 7. *In aliquam partem id malum incumbit.*
Ubi fatum.,, *Niſi fatum.* Voſſ. pr.
Retrorſus.,, *Retrorſum.* Voſſ. pr.
Idcirco.,, Deeſt Voſſ. pr. tert.
Fuiſſe Romae.,, *Nec fuiſſe Romae.* Voſſ. omn. Bern.

Vulneratum. ,, *Vulneratus.* Voſſ. pr. tert.
Non neceſſaria. ,, *Inneceſſaria.* Voſſ. pr. tert.
Adjuncta. ,, *Adjuta* Voſſ. ſec. tert. Bern.
393. *Indicium, quidam.* ,, Deſunt Voſſ. ſec. tert.
Quia. ,, Deeſt Voſſ. tert.
Homicidium feceris. ,, *Homicida fuerit.* Voſſ. tert.
Adjunctum. ,, *Adjutum.* Voſſ. ſec.
Dicitur. ,, *Ducitur.* Voſſ. pr. tert.
Si inimicus. ,, *Si* deeſt Voſſ. pr. tert.
Si minatus. ,, *Sum natus.* Voſſ. pr. tert.
Cruditatis. ,, *Crudelitatis.* Voſſ. ſec.
In aequo eſt. ,, *In quo eſt.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Perinde. ,, *Proinde.* Voſſ. pr. tert. Bern.
Firma habentur. ,, *Firmabuntur.* Voſſ. ſec.
Genus. ,, Deeſt Voſſ. ſec.
Atalantam. ,, *Athlantem.* Voſſ. tert.
Per ſylvas. ,, *Per ſytvam.* Voſſ. pr.
Si receperimus. ,, *Sit recepimus.* Voſſ. tert.
Tractantur. ,, *Tractentur.* Voſſ. pr. tert.
Nos mihi. ,, *Hos mihi.* Voſſ. pr.
Multiſque. ,, *Multis.* Voſſ. tert.
Melii. ,, *Emilii.* Voſſ. pr. tert.
Martique Manli. ,, *M. Q. Magni.* Voſſ. pr. tert.
394. *Eſt exiſt.* ,, *Fuit ex.* Voſſ. ſec.
Adulterae. ,, *Adulteris.* Voſſ. pr. tert.
Deinde etiam. ,, *D. etiam &c.* Voſſ. pr.
Familiariter alicujus. ,, *Familiaritate alicujus autem.* Voſſ. ſec.
Ut fortaſſe. ,, *Ut* deeſt Voſſ. tert.
Inceſſum. ,, *Inceſſu.* Voſſ. pr. tert.
Dixeris. ,, *Dixerim.* Voſſ. ſec.
Viri ſigna. ,, *Viri ſigni* Voſſ. tert.
Si cui eum. ,, *Sicut autem.* Voſſ. ſec.
Sub oculos. ,, *Sub oculis.* Voſſ. pr.
E caede ,, *E* deeſt Voſſ. pr. tert.
Ut vel haec. ,, *Vel* deeſt Voſſ. tert.

Cap. X.

395. *Nunc de.* ,, *Sunt de.* Voſſ. pr. tert.
Quanquam. ,, Deeſt Voſſ. ſec.
Si vis. ,, *Si jus.* Voſſ. tert.
Uſuri. ,, *Uti.* Voſſ. ſec.
Quo ſententiam. ,, *Quod ſ.* Voſſ. ſec.
Ratione. ,, *Oratione.* Voſſ tert.
Quo certam ,, *Quod c.* Voſſ. ſec.
Opinione. ,, *Opiniones.* Voſſ. pr. tert. *Illa opinione.* Voſſ. ſec.
Quo pugna. ,, *Quod p.* Voſſ. ſec.
Quia nec ,, *Nec* deeſt Voſſ. pr. tert.
396. *Celſus autem &c.* ,, *Verius autem judico, niſi non tam adm.* Voſſ. pr. *Verius judico ut non tam.* Voſſ. tert. *Verius autem judico non.* Bern.
Sed ipſam rem. ,, *Sed tempora.* Voſſ. pr. tert. *Rem* non habet. Bern.
Quo. ,, *Qui.* Voſſ. tert.
Aliis. ,, *Alius.* Voſſ. pr.
Non deſtinatam. ,, *Non deſtinatam vel inchoatam, ſed perfectam orationem.* Voſſ. ſec. *Non deſtinata, vel inchoata, ſed perfecta oratio, & hoc nomen accipit inde ultima ſpecie* Bern.
Et ultima. ,, *Et ultimam ſpeciem.* Voſſ. ſec.
Eſt qua. ,, Deſunt Voſſ. pr.
Comprehenſio. ,, *Compreſſio.* Voſſ. pr. tert.
Tribus minimum. ,, *Minimum* deeſt Bern.
Ratiocinationem. ,, *Ratiocinativum.* Voſſ. tert. Bern.
Duxiſſe. ,, *Dixiſſe.* Voſſ. tert.
397. *Recte abuſus.* ,, *Saepe ab.* Voſſ. pr.
Et ab Epich. ,, *Ab* deeſt Voſſ. tert.
Concluſionis. ,, *Concluſione.* Voſſ. pr. tert.
Finiunt. ,, *Finiunt ſeſlicos rationem.* Voſſ. ſec. *Finiunt ut ſit ratio per ea quae certa ſunt, fidem dubiis adferens, quae &c.* Bern.
Certa incertis. ,, *Certa certis* Voſſ. tert.
Etſi. ,, *Enim.* Voſſ. tert. *Enim ſit.* Bern.
398. *Fidem.* ,, *Quidem.* Voſſ. tert. Bern.
Probationem. ,, Deeſt Voſſ. pr. tert. *Interpretationem.* Bern.
Ad actus. ,, *Ad actum.* Voſſ. pr. ſec.
Exponens. ,, *Exponit.* Voſſ. pr. Bern.
Transferamus illuc. ,, *Transferemus illi.* Voſſ. tert.
Quo apparet. ,, *Quod app.* Voſſ. pr. tert.
Vulgatum ſit. ,, *Sit* deeſt Voſſ. tert.
Virgilius. ,, *Virgilii.* Voſſ. pr. tert.
Numeroſius. ,, *Innumeroſitas.* Voſſ. pr. tert.
Probationem. ,, *Probatio non eſt.* Voſſ. tert. *Quod probationem judicium f. a.* &c. Bern.
Efficitur. ,, *Effici.* Voſſ. tert.
Celſus. ,, Deeſt Voſſ. tert.
Quod aut ſit. ,, *Quod* deeſt Voſſ. tert.
399. *Sit verum.* ,, *Si verum.* Voſſ. pr.
Primum. ,, *Prius Primum.* Voſſ. pr. tert.
Videmus audimus. ,, *Vidimus audivimus.* Voſſ. ſec.
In quae. ,, *Quae.* Voſſ. pr. tert.
Etiamſi. ,, *Etſi.* Voſſ tert.
Conſtant. ,, *Conſtituta ſunt.* Voſſ pr. tert.
Debes. ,, *Debens.* Voſſ. ſec.
Adminiſtranda eſt res publica, ut. ,, Deſunt Voſſ. tert.
400 *Quod fere.* ,, *Quia fere.* Voſſ. pr. ſec. Bern.
Repugnans. ,, *Repugna ſunt.* Voſſ. pr. tert.
Soleat. ,, *Solet.* Voſſ. tert.
Quas res. ,, *Quas ratio.* Voſſ. pr. *Quas rō.* Voſſ. tert.

As

Ac potius.,, *Aut potius.* Voſſ. ſec.
Si quis.,, *Si qui.* Voſſ. tert.
Fluunt.,, *Fuerit.* Voſſ. tert. *Fiunt.* Bern.
Dixerit.,, Deeſt Voſſ. ſec. tert.
401. *Is quoque.*,, *His quoque.* Voſſ. pr.
In luxuriam.,, *Ut luxuries.* Voſſ. pr. tert. *Ut luxuriam.* Voſſ. ſec.
Reperiat.,, *Reperies.* Voſſ. ſec. tert.
Ubi quacque.,, *Ubique.* Voſſ. tert.
Saxoſis.,, *Saxorum.* Voſſ. pr. tert.
402. *Ubi quidque.*,, *Ubi quodque.* Bern.
405. *Planus.*,, *Plenus.* Bern.
Jocorum tamen.,, *Locorum tamen.* Bern.
406. *Imminutionem.*,, *Imminutiorem tolerantiam & quae alia. Namque.* Bern
407. *Sed interim locus.*,, *Sed interim aditus quoque.* Bern.
408. *Duplex ſignificatio.*,, *Simplex ſig.* Bern.
Speciale vocarent.,, *Speciale tempora v.* Bern.
409. *Aut commiſiſſe.*,, *An com.* Bern.
Ut eſſet juncti.,, *Ut eſſet vinctis.* Bern.
Inſequentis illa.,, *In ſequenti ſunt illa.* Bern.
Cum objicitur.,, *Cum objicitur reo ſpecioſe marito*,, *quod adulterii d* Bern.
410. *Caſus autem.*,, *Caſus is autem.* Bern.
Inopinantes.,, *Inopinatos.* Bern.
Ille in equo.,, *Ille equis.* Bern.
411. *Id quod tum.*,, *Idque ad qualitatem.* Bern.
Sed ſerre oportuiſſe.,, *Sed vel oportuiſſe, conjecturat quoque.* Bern.
Citra complexum.,, *Circa comp.* Bern.
Intueri poſſumus.,, *Int. poſſimus.* Bern.
His omnibus.,, *Omnibus.* Bern.
Ut in quoſque.,, *Ut quoſque.* Bern.
412. *Aut antecedente.*,, *Aut cedente.* Bern.
Ita ut,, *Id aut univerſum.* Bern.
413. *Niſi omnes.*,, *Niſi ut omnes.* Bern.
Propriis.,, *A propriis.* Bern.
414. *Non itidem.*,, *Non idem.* Bern.
Deducto.,, *Diducto.*
Diviſione autem.,, *D. aut.* Bern.
415. *Ut proprium eſt.*,, *Ut quia proprium eſt boni.* Bern.
Quamvis ex diverſo.,, *Quamvis ita ex div.* Ber.
Civis quis.,, *Quis* non habet Bern.
Neganti.,, Non habet Bern.
416. *Remotione.*,, *Remotiore.* Bern.
Reliquum ſit verum,, *Reliquum ſit verum ſi hic ſervus.* Bern.
Sufficiat.,, *Sifficiet.* Bern.
Iniquus.,, *Inimicus.* Bern. eadem diverſitas ſaepe in declamationibus. Vid. ad Decl. VII. 4. CCCXIII. CCCXLII. Calp. Flac. XXIX.
Ab Habito.,, *Ab habitu.* Bern.
417. *Neceſſaria.*,, *Neceſſe eſt alterum verum elig.* Bern.
Ereptum eſt.,, *Eruptum eſt.* Bern.
419. *Idem pupillo.*,, *Idem popilio.* Bern.
Ex repugnantibus.,, *Ex pugnantibus.* Bern.
His diſſimilia.,, *His ſimilia.* Bern.
Immutabilium.,, *Innumerabilium.* Bern.
420. *Forte conſequentibus.*,, *Fortiter c. j.* Bern. Vid. lib. X. 1. & in declamationibus paſſim occurrit, *fortiter dicere.* ei opponi *tenerius dicere* apparet ex Senec. I. Contr. ult. ita *fortiter tueri.* Phaedr. III. 20. *Fortia verba* decl. XIII. & Martial. VIII. 46.
422. *Eſſe repetendas.*,, *Eſſe petendas.* Bern.
Medea.,, *Media.* Bern.
Aut nocentem.,, *Aut innocentem.* Bern.
Si imperaſſes tibi.,, *Si par eſſet tibi.* Bern.
423. *Rem juſtam faciant.*,, *Rem iſtam faciant.* Bern.
Quae majora.,, *Quae majora ex minoribus pariae ex paribus confirmantur.* Bern.
424. *Licet.*,, *Licet* repetendum eſſe cenſuit etiam Cl. Beſt. de rat. em. leg. cap. 14.
425. *Jucundiora.*,, *Jucundiora graviora magis.* Bern.
Audeam confiteri.,, *Audeam dicere.* Bern.
426. *Sit factum finitione.*,, *Sit factum, re, ſpecie.* Bern.
Effectis eventis jugatis.,, *Jugatis* deeſt Bern.
427. *Has fere ſedes.*,, *Has fere probationum ſedes, quas accepimus in univerſum.* Bern.
428. *Quia communia.*,, *Quia communibus ex praeceptis propria invenienda ſunt.* Bern.
429. *Prohibet adultera.*,, *Prohibet ad. ſine ad. occidere.* Bern.
430. *Niſi praevideris*,, *Niſi provideris.* Bern.
431. *Sed hinc.*,, *Quod hinc.* Bern.
432. *Argumenti ſed ipſum.*,, *Arg & ipſum.* Bern.
433. *Aequi tractatio eſt.*,, *Aequi tractio eſt.* Bern.
434. *Sine arte profuerint.*,, *S. a. profuerit.* Bern.
Faciet dicendi.,, *Faciet diſcendi ipſa res tarditatem.* Bern.
435. *Eſſe credamus.*,, *Eſſe dicam.* Bern.
Ciceroni qui collationem.,, *Ciceroni quanquam collationem* Bern.
436. *Etenim ſibi ipſe.*,, *Aut enim ſibi ipſe.* Bern.
437. *Similitudo.*,, *Diſſimilitudo.* Bern.
438. *Si propter matrimonia.*,, *Si* deeſt Obr.
439. *Plebem putabatur.*,, *Pl. videbatur.* Bern.
440. *Aut Hala.*,, *Ahala ille.* Bern.
Non ſolum humana.,, *Non ſolum divina.* Bern.

441. *Quae ficta.*,, *Quae facta.* Bern.
Olim quod vulpes.,, *Olim quod dixit aegrote catta l.* Bern.
λόγυς μυθικὺς.,, *λόγυς λιβικὺς.* Bern.
442. *Praedicere.*,, *Praecipere.* Bern.
Natura fert.,, *N. adfert.* Bern.
444. *Propiora.*,, *Propriora.* Bern.
Socraticum.,, *Socratis.* Bern.
445. *Ut frigidam.*,, *Ut frigida in febri.* Bern.
446. *Diſparata.*,, *Separata.* Bern.
Ei cui.,, *Eum cui.* Bern.
447. *Vocant non de.*,, *Vocant de quibus.* Bern.
Earum perſuaſio.,, *Eum perſuaſio.* Bern.
Pro numine.,, *Pro animo.* Bern.
448. *Sapientum.*,, *Sapientium.* Bern.
Megareos.,, *Megarius.* Bern.
Contenderent.,, *Contenderet.* Bern.
449. *Facillime.*,, *Maxime.* Bern.
Probationum.,, *Orationum.* Bern.
Pronuntiant.,, *Renuntiant.* Bern.
451. *Quia magna ſunt.*,, *Itaque non poſſunt valere qua magna ſint.* Bern.
453. *Ex aſſeveratione.*,, *Ex affirmatione.* Bern. Vid. lib. XI. 3.
Ex ſua cujuſque.,, *Ex ſua cuique,* Bern.
454. *Aut a minimis.*,, *Aut animis.* Bern.
Quid in invidiam.,, *Quid in injuriam.* Bern.
Quid pro teſte.,, *Quid in potentes amicos.* Bern.
456. *Reſupina.*,, *Reſupinam.* Bern.
Aut Megabyzum.,, *Aut Megabuxum.* Bern.
457. *Doripheron.*,, *Doriphorum.* Bern.
458. *Aliorumque.*,, *Aliorum quoque.* Bern.
Bellicoſorum.,, *Bellicorum.* Bern.
Corpora quae eſſe.,, *Corpora decora vere ex.* Bern.
Praeceptor id maxime exigat.,, *Praeceptor. id maxime inventum praecipue pr.* Bern.
. *Gaudent.*,, *Mallent.* Bern.
Tum.,, Deeſt Bern.
460. *Nam ut quod.*,, *Nam quod.* Bern.
461. *Clementia tamen.*,, *Clementem tamen ſ. eſſe talem.* Bern.
Locus.,, *Locus id eſt relatio.* Bern. *Non eſt locus, tranſlatio.* Obr.
Atque.,, *Atqui.* Bern.
462. *Et tamen conjunctum.*,, *Et tantum confictum.* Bern.
Num ſimul.,, *Num* deeſt Bern.
Obnitendum.,, *Enitendum.* Bern. Vid. ad Vell. I. 9.
464. *Sed contrarium.*,, *Sed id contr.* Bern.
Q. Caecilius.,, *L. Caecilius.* Bern.
465. *Ut dicit Cicero.*,, *Ut dicitur Cicero pro Tullio.* Bern.

466. *Sive dubia.*,, *Si indubia.* Bern.
Exemplo Halae.,, *Exemplo Ahalae.* Bern. & mox *Ahalam.*
Melium.,, *M. Aemilium.* Bern.
Preferamus.,, *Perferamus ut Cicero de Corn.* Bern.
467. *Aut etiam loci.*,, *Aut etiam joci alicujus executione adjuves.* Bern.
De contradictionibus.,, *De contractionibus.* Bern.
Velut orationem.,, *Velut in rationem.* Bern.
470. *Et iis plerumque.*,, *Et enim plerumque q. e. d. attulerant continenti.* Bern.
Si forte quod laedat.,, *Si forte non l.* Bern.
472. *Ut Accius.*,, *Ut Attius.* Bern.
Tanta vis.,, *Tanta vis eſſet hanc reddidiſſe rationem.* Bern.
473. *Acriter.*,, Deeſt Bern. Qui & *excogitavit.*
Aliquid.,, *Aliud.* Bern.
Ad vocandum.,, *Ad evocandum. Primum ad. iſtum.* Bern.
476. *Manus.*,, Hinc *aequis manibus* Amm. Marcel. XXIV. 4. ubi vide Valeſium.
477. *Ut acies.*,, *Ut artes.* Bern.
Turbentur.,, Novum caput, & titulus, *Quibus conſiſtet, Epicherema & quibus refellat.* Bern.
478. *Eam vero dixi.*,, *Eam vero ut dixi.* Bern.
Habet enim.,, *Habet enim propoſitionem non habet.* Bern.
479. *Quin e contrario.*,, *Quod e contrario.* Bern.
480. *Si habet natura.*,, *Se habet iſta natura.* Bern.
Eiſdem cedere.,, *Eidem cedere.* Bern.
Cum ſua.,, *In ſua.* Bern.
Porro inducant.,, *Jam porro inducant ad probationem.* Bern.
481. *Aut id infert.*,, *Aut id fert.* Bern.
Cum conduxerit.,, *Cum condixerit breviter expoſitionem.* Bern.
Melius geruntur.,, *Melius reguntur.* Bern.
482. *Mundus igitur animal.*,, Poſt haec verba defuit codex Bern. uſque ad illa pag. 702. lib. VIII. 3. *Ex iis quae dicta.* notatum autem tres quaterniones deeſſe.
533. *Neſtra ridicula.*,, *Ridicule* etiam Pearc. ad Cicer. II. de Orat. 70. quem vide.
538. *Galli.*,, Exprobare illi oris obſcaenitatem putat Voſſius ad Catullum pag. 336.
543. Julius Baſſus, qui ſub Auguſto vixit, eſt C. Julius Baſſus, qui & memoratur Plin. VII. 53. Vid. Cagnat. Variar. Obſ. lib. II. 15.
568. *Ceteris.*,, *Aliis.* Voſſ. ſec.
Depulſione.,, *Impulſione.* Voſſ. ſec.
Pecularis.,, *Peculiari.* Voſſ. ſec.
Actionis.,, *Actiones p. ſ. explicant.* Voſſ. ſec.

569. *Cum turba.* ,, *Tm̄. turba.* Voſſ. ſec.

Itaque. ,, *Ideoque.* Voſſ. ſec.

Plerumque ſubſilliis. ,, *Pl. inſidiis.* Voſſ. ſec.

Plus litigatoribus. ,, *Plus litigantibus.* Voſſ. ſec.

570. *Manus origenda.* ,, *M. exigenda.* Voſſ. ſec.

Hujuſce. ,, *Hujus &.* Voſſ. ſec.

Et tacendum. ,, *Tacendum ergo ſaepe ex aliis ſubj. plerumque autem.*

Quo numquam. ,, *Quod nunqnam accidit in noſtra credulitate, aliena ſtudia.* Voſſ. ſec.

571. *Hoc ipſis.* ,, *His ipſis.* Voſſ. ſec.

Quod rixemur. ,, *Quod* deeſt Voſſ. ſec.

Fert. ,, *Fere.* Voſſ. ſec.

572. *Reperit.* ,, *Recipit.* Voſſ. ſec.

Tumultu. ,, *In tumultum.* Voſſ. ſec.

Fallit plerumque. ,, *Fallitque verum.* Voſſ. ſec.

Quae aut. ,, *Quaeque aut.* Voſſ. ſec.

573. *Et ex inſidiis.* ,, *Aut.* Voſſ. ſec.

Potuerat. ,, *Potuerit.* Voſſ. ſec.

Quales fere. ,, *Q. facti ſunt.* Voſſ. ſec.

Diu puguare. ,, *Diu pugna.* Voſſ. ſec.

Multi in re. ,, *In rem.* Voſſ. ſec.

Deeſſe. ,, *Decem.* Voſſ. ſec.

574. *Nobis ipſi.* ,, *Ipſi* deeſt Voſſ. ſec.

Remedia perinde. ,, *Periude* deeſt Voſſ. ſec.

Avocandus. ,, *Advocandus.* Voſſ. ſec.

Eſt locus. ,, *Et locus.* Voſſ. ſec.

Qui ſit. ,, *Quod ſit.* Voſſ. ſec.

Potiſſima. ,, *Potentiſſima.* Voſſ. ſec.

575. *Mixtus.* ,, *Immixtus.* Voſſ. ſec.

Quid in quaque. ,, *Qui in quaque ſequendum.* Voſſ. ſec.

Se rebus. ,, *E rebus.* Voſſ. ſec.

Et quod judicium. ,, *Et judicium.* Voſſ. ſec.

Cui locus. ,, *Cujus.* Voſſ. ſec.

576. *Et ipſis.* ,, *Id ipſis.* Voſſ. ſec.

Potiſſimum. ,, *Potentiſſimum.* Voſſ. ſec.

Diffidendum. ,, *Differendum.* Voſſ. ſec.

At ſi nihil. ,, *Ac ſi n.* Voſſ. ſec.

Qui eam. ,, *Qui rem.* Voſſ. ſec.

Suffecerit. ,, *Sufficeret.* Voſſ.

In eo conſilium. ,, *In eum c.* Voſſ. ſec.

Praemollitas. ,, *Praemolitas.* Voſſ. ſec.

577. *Detraxerit.* ,, *Detraxit.* Voſſ. ſec.

Aptare etiam. ,, *Apparet etiam or: accommodare locis.* Voſſ. ſec.

Apte dicendo. ,, *Aperte d.* Voſſ. ſec.

578. *Niſi illas.* ,, *Niſi illa.* Voſſ. ſec.

Digeſtas. ,, *Digeſta, a. v. ſ. commiſſa.* Voſſ. ſec.

Nec immerito. ,, *Haec im.* Voſſ. ſec.

579. *Si quam.* ,, *Si quadam.* Voſſ. ſec.

Viguerunt. ,, *Viguerint.* Voſſ. ſec.

Nec cohaereat. ,, *Et nec cohaereat.* Voſſ. ſec.

Diſpoſitioni. ,, *Diviſioni.* Voſſ. ſec.

In ſiugulas. ,, *In ſingulis.* Voſſ. ſec.

Et recta. ,, *Et* deeſt Voſſ. ſec.

580. *Quo videbatur.* ,, *Quod vid.* Voſſ. ſec.

In accuſatione. ,, *In accuſatione ut vacuum ſe uterque defendat.* Voſſ. ſec.

581. *Diverſum.* ,, *Diviſum.* Voſſ. ſec.

Ante omnia intuendum. ,, *Omnia intuendum ante.* Voſſ. ſec.

Si confeſſum. ,, *Si non confeſſum poterat.* Voſſ. ſec.

Obtinebatur. ,, *Objiciebatur.* Voſſ. ſec.

Interim. ,, *Interim & ego.* Voſſ. ſec.

Exſul enim eras. ,, *Exlex eras.* Voſſ. ſec.

582. *Intentio ſimplex.* ,, *Oratio ſ.* Voſſ. ſec.

Saturninum. ,, *Saturnum.* Voſſ. ſec.

Varenum occidendo. ,, *Varenum occidiſti occidendo.* Voſſ. ſec.

Aliud jure. ,, *Aliud a jure.* Voſſ. ſec.

Agenti. ,, *Agendi.* Voſſ. ſec.

Ad doctorem. ,, *Doctorem.* Voſſ. ſec.

Inſtat tamen. ,, *Inſtat enim h. p. v. & putet.* Voſſ. ſec.

Movendum. ,, Sequitur hic Aſcenſium Rollinus.

583. *Purganda.* ,, *Impuguanda.* Voſſ. ſec.

Recepio. ,, *Recipit.* Voſſ. ſec.

Feciſſet ſed non occidit. ubi. ,, *Feciſſet cogitandum;* omiſſis mediis. Voſſ. ſec.

Quo quidque. ,, *Quo quidquid.* Voſſ. ſec.

584. *Quodque.* ,, *Quoque quidem ar.* Voſſ. ſec.

Semper creſcere. ,, *Vis q. percreſcere debet.* Voſſ. ſec.

Conſlictlationibus. ,, *Conflictionibus.* Voſſ. ſec.

Spectant. ,, *Spectas.* Voſſ. ſec.

Quidque primum. ,, *Atque pr.* Voſſ. ſec.

Poſſumus etiam. ,, *Poſſunus.* Voſſ. ſec.

Ex foenore. ,, *Et ex foenore.* Voſſ. ſec.

Remittere. ,, *Finge nos (poſtquam tractavimus ea) remittere.* Voſſ. ſec.

Materia. ,, *Materia natura.* Voſſ. ſec.

635. *Nuptias viudicant.* ,, In notis, pro *quod verum puto*; ſcribe, rectius *indicant.*

P. 629. & 635. Ubi volui *nuptias vindicare*, poſtea mutavi ſententiam, & *indicere* praeferendum eſſe notavi ad decl. CCCLXXVI.

676. *In hoc malum etiam a quibuſdam laboratur.* ,, Illuſtrat hanc elegantem locutionem Gronovius ad Senec. de Tranquill. anim. cap. I.

690. *Exanimat.* ,, *Exanimato.* mallet Pearc. ad Cicer. III. de Orat. 38.

705. *Quare ſane poëtis.* ,, *Quare poëtis quidem permittamus ſane hoc. ex.* Bern.

707.

707. *Divertere.*,, *Devenire.* Bern.
708. *Brevitas.*,, *Velecitas.* Bern.
Perinde.,, *Proinde.* Bern.
709. *In equum aſcendiſſe.*,, *Deſcendiſſe in equum.* Bern.
Lenitas.,, *Bonitas.* Bern.
710. *Confinis his eſt.*,, *Confinis his eſt enim ab agendo dicta.* Bern.
Eſt & amarum.,, *Erit & amarum quiddam quo id ſere.* Bern.
711. *Sed raptorem.*,, *Sed ereptorem.* Bern.
712. *Prope parricidium.*,, *Pro parricidium.* Bern.
Tuam occidiſti quid.,, *Tuam & quid dicam am.* Bern.
713. *Nixu & impetu.*,, *Non niſu & impetu.* Bern.
714. *Agitur in illa.*,, *Non agitur hic comparationes.* Bern.
Videamus.,, *Viderimus.* Bern.
717. *Indutus eam.*,, *Indutus ea.* Bern.
Periſſtromata & Cn. Pompeji.,, *Periſtromata Cn. Pompeji terunt ſervi nihil* &c. Bern.
722. *Concipimus.*,, *Concepimus.* Bern.
723. *Et recte.*,, *Et recta.* Obr.
Quare prius.,, *Quare pejus.* Bern.
724. *Uti a verbo.*,, *Aut a verbo.* Bern.
725. *At digito.*,, *Ad digitum.* Bern.
726. *Alexandrum ſopelio.*,, *Ut Alex. ſep.* Bern.
727. *Fructibuſque arborum.*,, *Fructibus quae arborum.* Bern.
Eadem conciſam.,, *Eandem concitam.* Bern.
Quamlibet clarus.,, *Q. claris.* Bern.
Hoc quoque.,, *Huc quoque accedit*, ut conjecturam ſuam profert Daviſius ad Cicer. II. de Nat. Deor. 13.
728. *In clauſula & calce.*,, *In clauſula male pronuncietur.* Bern.
Judicem movet.,, *J. Monet.* Bern.
Utebantur ad quam.,, *Utebantur & ad quam.* Bern.
730. *Inſtituendum.*,, *Inſtruendum.* Bern.
Hoc modo.,, *Haec modo.* Bern.
731. *Permutando.*,, *Permittendo.* Bern.
Flumina.,, *Fulmina.* Bern.
734. *A longinqua ſimilitudine.*,, Hic deficiebat iterum Cod Bern. uſque ad illa infra pag. 751. *Ementiens ſuperjectio.*
752. *Deprehendiſſe.*,, *Reprehendiſſe.* Bern.
Sed fulmini.,, *Sed flumini.* Bern.
P. 755. M. F. Q. de Inſt. Orat. lib. IX. Libro nono haec continentur, quo differant figurae a tropis ſententiarum, de figuris verborum, de comparatione. Bern.
A recta.,, *A directa.* Bern.

757. *Nomine enim.*,, *Nomen enim fateor eſſe commune, & haec ſuo quam.* Bern.
758. *Et quae quam multaeque.*,, *Et quae quam multa aequo.* Bern.
759. *Anguſte Caecilius.*,, *An. Zoilus.* Bern.
760. *Neque tui.*,, *Neque metui neque tuorum liberorum.* Bern.
761. *Pondere male.*,, *Pondere modo.* Bern.
Atque in terga.,, *Atque in terga incurrere* Bern.
Eas eſſe.,, *Eas eſſe eam multis.* Bern.
762. *Rei cujuſque.*,, *Rei cujuſcunque.* Bern.
Lenitatem.,, *Levitatem.* Bern.
763. *Preciſio.*,, *Percuſſio.* Bern.
Et diſtincto.,, *Et diſtinctae conciſa.* Bern.
Cum in oratione.,, *Cum in orationis non.* Bern.
Correctio.,, *Correptio.* Bern.
764. *Rejectio in alium.*,, Vid. Pearc. ad Cicer. III. de Orat. 53.
Augendi cauſa.,, *Agendi c.* Bern.
765. *Diſputatio.*,, *Diſſipatio* praefert Pearc. ad Ciceron. III. de Orat. 54.
766. *Collocatione.*,, *Collatione.* Bern.
Non quod ſolae.,, *Non quia ſolae.* Bern.
767. *Multis modis eandem.*,, *Multis modis eadem & in una re haercas.* Bern.
Ut quod dixit.,, *Ut quod dixerit.* Bern.
768. *Quam oratio.*,, *Quam ratio.* Bern.
769. *Coertio.*,, Vid. ad Vellej. Paterc. II. 121.
770. *Ex proximo.*,, *Ex proxima.* Bern.
Percontari? Nam.,, *Percontari? Quam utroque.* Bern.
771. *Quiſquam numen.*,, *Nomen Junonis.* Bern.
772. *Cui eſt confinis.*,, *Cujus eſt c.* Bern.
Ficta interrogatio.,, *Ficta interrogatione.* Bern.
Per ſubjectionem.,, *Per ſuggeſtionem.* Bern.
776. *Rerum perſonarumve.*,, *Rerum, perſonarum, vocum imagines.* Bern.
777. *P. Novanius Gallio.*,, *Junius Novatus Gallio* legebat Delrio Proleg. de vita Senec. p. 36.
Eſt & incertae.,, *Eſt & incerta perſona, ficta o.* Bern.
779. *Eidem virtuti.*,, *Ejuſdem virtutis.* Bern.
780. *Treporum ille.*,, *Tropus ille.* Bern.
781. *Spartam expugnavit.*,, *Partam ex.* Bern.
782. *Et conceſſio.*,, *Et confeſſio.* Bern.
Navarchus nobiliſſimae.,, *Navarchus nobilis nobiliſſimae.* Bern.
784. *Inter leniores.*,, *Inter leviores.* Bern.
In Verrem ait.,, *Invenira ut ait Cicero.* Bern.
785. *Adjecit hic modo.*,, *Adjecit hoc modo.* Bern.
Polycletum.,, *Polyclitum..* Bern.
786. *Et Myrrha.*,, *Et Zmyrna.* Bern.

Matis

Magis quam ſi relatio.,, *Magis quam ſi elatio.* Bern.

787. *Multum difficiliorem.*,, Vid. ad Ovidii Epiſt. XIII. 83. & XVIII. 71.

Sive non.,, *Sive non intelligatur.* Bern.

788. *Quae ſubjeciſſe.*,, *Quae ſubjciſſe.* Bern.

789. *Capus quidem tueri.*,, *Caput quidem veri.* Bern.

Quanto minus.,, *Quo minus.* Bern.

Si nolle.,, *Si velle nos credunt.* Bern.

791. *Cum & res.*,, *Quo & res.* Bern.

292. *Legem conſervandam.*,, *Legem conſervandum.* Bern. *Legem ſervandam.* Obr.

Praetendat.,, *Persendat.* Bern.

793. *Ira abdicat.*,, *Ita abdicat.* Bern.

In filio minus.,, *In filium m.* Bern.

795. *Alia inducatur.*,, *Alia inducetur.* Bern.

797. *Exhortationem.*,, *Exorationem.* Bern.

798. *Ut huic rei invidere.*,, *Ut hac re inv.* Bern.

799. Adde locum Livii lib. II. 4. ubi in MSS. eſt, *non inviderunt laude ſua.*

799. *Poſſit illud Grammaticum.*,, *Poſſis illud Grammatici cum hoc.* Bern.

Eſſet enim.,, Hic iterum deficiebat Cod. Bern. uſque ad lib. X. cap. I. p. 913. *Cedendum vero.*

841. *Inſcientia.*,, Vid. Cicer. I. de Nat. Deor. 31. & Caeſar. III. de Bell. Gal. 9. & 13. & ibi Davies.

881. *Commoda ut quiſque.*,, Cl. Beſt. de Rat. Emend. 14. legebat *commodabit, quid quiſque.*

895. *Multa magis quam multorum lectione formanda* ex MSS. ſuo profert Voſſ. ad Vellej. Paterc. II. 110.

896. *Sed in luſus.*,, Cl. Beſtius de Rat. Emend. 18. legit *ſed & in luſus.*

916. *Jucunditatem Iſocratis.*,, *Juc. Socrasis.* Bern.

Ex ſe ipſo.,, *Ex ſe ipſo virtutes immortalis ingenii beatiſſima ubertas.* Bern.

917. *Pollione invensio.*,, *Pol. invenio.* Bern.

Qui Ciceroni.,, *Qui Ciceronem.* Bern.

918. *Et gravis.*,, *Et brevis.* Bern.

Si quid adjecturus.,, *Si quid adjecturus fuerit.* Bern.

Urbanitas & vis.,, *Urbanitas & ſermo.* Bern.

Locare non timeas.,, *Habere non t.*,Bern.

919. *Trachallus.*,, *Trachalus.* Bern.

Et lene.,, *Et leve.* Bern.

920. *Scepticos.*,, *Sextios.* Bern.

Plancus.,, *Plautus.* Bern.

922. *Nam ut invenire.*,, *Nam ut primum fuit eſt quae praecipua, ſic ea.* Bern.

923. *Rerum ad eruendas.*,, *Rerum erudiendas.* Bern.

924. *Nihil enim.*,, *Nihil autem creſcit.* Bern.

924. *Ut non res.*,, Conſentit cum Obrechto Bern. niſi quod *diſcernantur* habet.

Neceſſe eſt.,, *Neceſſe eſt eſſe minus ſit eo.* Bern.

925. *Aſſimulata.*,, *Aſſimilasa.* Bern.

926. *Atticis.*,, *Attici.* Bern.

In clauſula poſuiſſent.,, *In cl. potuiſſent.* Bern.

927. *Propoſita lex.*,, *Propoſitio, lex ſuus decor eſt.* Bern.

929. *Quantaque laus.*,, *Quamque.* Bern.

930. *Judicium invensis.*,, *Jud. intuentis.* Bern.

932. *Et ferocientes equos.*,, *Provideamus & efferentes equos.* Bern.

933. *Tam obductae.*,, *Tam adductae.* Bern.

935. *Aut inertior.*,, *Aut incertior.* Bern.

Apertiorem.,, *Aptiorem.* Bern.

936. *Tectos.*,, *Rectos.* Bern.

937. *Et itinere.*,, *Et itane.* Bern.

938. *Contra vacuae.*,, *Cintra eum vacuae tabellae in q. l. adjicienda ſit.* Bern.

940. *Cicatricoſa ſint.*,, *C. ſit.* Bern.

Cujus nullum erit.,, *Cujus multum erit.* Bern.

941. *Et omiſſa ſupplere, & effuſa ſubſtringere.*,, *Et omiſſa ſubſtringere.* Bern.

945. *Decretoriis.*,, *Derecteriis.* Bern. Vid. Gruter. & alios ad Senec. I. de Clement. 14.

946. *Frequens turba,*,, *Fere turba.* Bern.

Recidet.,, *Recidere.* Bern.

947. *Cogitationi.*,, *Cogitationi temporibus ac loco.* Bern.

Vacui.,, *Vacuum otium.* Bern. omiſſo *nec.*

948. *Differenda ſunt.*,, *Differenda ſunt.* Bern.

Metrodorum Sceptium.,, *M. Eſceptium & Empylum.* Bern.

949. *Extemporalis facultat.*,, *Ex. facilitas.* Bern.

Praemium quoddam.,, *Primus quid amplius.* Bern.

Indicare portum.,, *Intrare p.* Bern.

950. *Imparatus ad caſus.*,, *Aliquando mittere caſus.* Bern.

Ex tempore dicere malit.,, *Ex tempore dicerem aliter.* Bern.

952. *Quo oculi.*,, *Qua oculi.* Bern.

Ventilatorum.,, *Vontulatorum.* Bern.

954. *Mirumque videri.*,, *Mirum utrumque vid.* Bern.

Adeo praemium.,, *Adeo pretium o. ſpectant.* Bern.

955. *Neque vero tantum eſſe.*,, *Neque vero tanta eſſe unquam fiducia facilitatis, ut non breve.* Bern.

Quoſdam perverſa.,, *Quod perverſa diſcet ambitio.* Bern.

Si ſequi.,, *Sequi* deeſt Bern.

Digitized by Google

956. *Sed non minore.* ,, *Sed minore.* Bern.

Ars enim ſemel. ,, *Semel* deeſt Bern. Qui & *non capitur.*

957. *Ut ſatis ſe quiſquam.* ,, *Ut ſatis quiſque.* Bern.

Tempore re loco. ,, *Tempore & loco quomodo non.* Bern.

In parte utilior. ,, *In parte utilitatis.* Bern.

958. *Scribendum certe numquam.* ,, *Scribendum certe nuſquam.* Bern.

Debent tamen adniti. ,, *Debet tamen injicere.* Bern.

959. *Illud quod Lacuas.* ,, *Illud quod laudas.* Bern.

Mihi quae ſcripſerimus. ,, *Mihi ne in his quae ſc.* Bern.

962. *Quanto res ipſa.* ,, *Quanto res ipſae magis.* Bern.

964. *Quaeque ſunt ex mediis plerumque.* ,, *Quaeque ſ. ex m. plura ſunt talia.* Bern.

Excuſanda. ,, *Magis vel minus excuſata deb.* Bern.

965. *Illius enim.* ,, *Illius enim, ſi judices ingenii mei, quod ſ. q. ſ. e. & quod ingenio m. p.* Bern.

966. *Qui hoc ſe coegiſſet.* ,, *Qui hoc ſe coegiſſet, qui & M. T.* Bern.

Erant enim tuenda. ,, *Erant enim in tuenda.* Bern.

967. *Contineri ex quo.* ,, *Contineri, quo ipſo.* Bern.

969. *Cui pari.* ,, *Cui par.* Bern.

970. *Quam dignae Milonis.* ,, *Quam d. Miloni.* Bern.

Mutarum. ,, *Multarum.* Bern.

Privatum tamen. ,, *Privatum tantum liberum liberum.* Bern.

973. *Contra quos dicimus* ,, *Circa quos d.* Bern.

974. *Cauſſanti pupillo.* ,, *Cauſanti pupullo.* Bern.

975. *Abeſſe ab ea culpa.* ,, *Avertere quoque culpam fietque.* Bern.

Si non poſſimus non. ,, *Si non poſſimus conviciari.* Bern.

Dignitatibus. ,, *Dignationibus.* Bern.

976. *Adſiſtentibus ratio.* ,, *Ad. oratio.* Bern.

977. *Cur dicta ſit.* ,, *Cur id ita ſit.* Bern.

Pertinaciorem. ,, Hic deficit Cod. Bern. uſque ad illa capitis ſecundi p. 991. *duplici motu.*

985. *Abnegata ei.* ,, Gudius ad Phaedr. IV. 24. legit, *abnegatas duas ei pecuniae partes.* & mox, *gratos erga ſe deos.* pro *nuntio eſt excitus* Gronov. ad Senec. de Tranq. 14. legebat, *Excitatus.*

992. *Continendis prope ſolae.* ,, *Continendis prope ſola excepta quae potentiſſima eſt & exercitatione.* Bern.

Scruporum. ,, *Scriptorum.* Bern.

993. *Quicum luſerat.* ,, *Quocum l.* Bern.

994. *Non deſit.* ,, *Non defuit.* Bern.

995. *Inducat.* ,, *Indicat.* Bern.

Cap. III. De *Pronuntiatione, ſub quo capite de vocis natura, de cura ejuſdem: de geſtu, de cultu quid cuique cauſſae conveniat, quid cuique parte & ſententiis & verbis, quid quemque deceat injucundum eſſe.* Bern.

997. *Opere primum.* ,, *O. ſummum.* Obr.

Interrogatus. ,, *Interrogatus pronuntiationi palam dedit.* Bern.

998. *Hyprocritem.* ,, *Hypocriten.* Bern.

Qui diu princeps. ,, *Quam diu princeps.* Bern.

Et vox propriam vim. ,, *Et vox praeterea viam adj.* Bern.

999. *Et lenis.* ,, *Et levis.* Bern.

1000. *Nec cauſſas.* ,, *Nec cauſa.* Bern.

Eſſe debet. ,, *Debet* deeſt Bern.

Ambulatio unctio. ,, *Ambulatio, vinctio, veneri abſt.* Bern.

Id eſt. ,, *Idem.* Bern.

1001. *Quaſſae.* ,, Vid. Gronov. ad Senec. de Brevit. vitae cap. X.

Ita fauces. ,, *Item fauces.* Bern.

Quarum fluxus. ,, *Quarum ſpiritus etiam.* Bern.

1002. *Qua duratura.* ,, *Quam deſideratura ſit.* Bern.

1003. *In adoleſcentiam.* ,, *In adoleſcentia tranſitu qui nat.* Bern.

1004. *Itaque ſit ipſa.* ,, *Itemque ſi ipſa vox primum fuerit.* Bern.

Patiatur. ,, *Patietur.* Bern.

In receptu. ,, *In praeceptu.* Bern.

Non proferentibus. ,, *Non perferentibus.* Bern.

1006. *Beata.* ,, In Bernenſi *beata* etiam legebatur. Robert Titius in lib. V. locor. controverſ. 2. nondum edito, ſed quem publico non invidebit eruditiſſimus Brenkmannus, legit *elata.*

Deſiderantur ſones. ,, *Deſiderantur ſinus.* Bern.

Qui dicitur. ,, *Quae dicitur μονῳδία, qui ſiquidem.* Bern.

1008. *Et quo magnitudo.* ,, *Et quod m.* Bern.

1010. *Quo nunc maxime laboratur.* ,, *Q. n. m. liberatur.* Bern.

Commeſſantium. ,, *Comiſantium.* Bern.

Inducendus. ,, *Indicendus.* Bern.

Cantandi. ,, *In cantandi.* Bern.

Nam nec cuiquam. ,, *Nam ne avi quam ſunt injucundo, quae cantant ipſi, &c.* Bern.

1011. *Ideoque non ſunt.* ,, *Ideoque ſunt diſciplinae traditione formandae.* Bern.

1012. *Et ſalutatio.* ,, *Et ſaltatio.* Bern.

1013. *Significationem.* ,, *Significationem, decoris illa ſunt.* Bern.

1014.

1014. *Excutientem jactare.*,, *Et concutientem j.* Bern.
Niobe.,, *Aerope.* Bern.
1015. *Nonnumquam eſſe.*,, *Numquam eſſe.* Bern.
1016. *In efferendis.*,, *In efficiendis.* Bern.
1017. *Adverbiorum.*,, *Aut verborum.* Bern.
1019. *Accommodatus.*,, *Commodatus.* Bern.
Cum diceret.,, *Cum diceret, ſi judices, ingenii mei, quod.* Bern.
1020. *Qui ſupra ſunt duo.*,, *Duo* deeſt Bern.
Aut diſtinguendo.,, *Aut diſtinguendis.* Bern.
1021. *In ſignum.*,, *In poenitentia vel ira.* Bern.
Sed ut deponi.,, *Sed ut ponere.* Bern.
1022. *In ſermone omni.*,, *In ſermone omnia.* Bern.
1023. *Calor eam.*,, *Eam calor.* Bern.
Demitti infra.,, *Demitti intra.* Bern.
1024. *Aut temere.*,, *Aut timere.* Bern.
1026. *De ſura.*,, *De ſure.* Bern.
1030. *Altius quam cinctura.*,, *Altius qua cinctura.* Bern.
1031. *Ciceronem velandarum.*,, *Ciceronem vel Andrearum.* Bern.
1032. *Si haereat.*,, *Si haereat ſinum conveniet laeva a. ſ. ae.* Bern.
1033. *Magis convenit.*,, *Magis conceſſum eſt ſic.* Bern.
Magiſtratum.,, *Magiſtratus.* Bern.
Aſſeveratione.,, *Affirmatione.* Bern.
1036. *Neque eſt mirum.*,, *Neque eſt numerum.* Bern.
1037. *Quandam conciſornm.*,, *Quandam conciſiorum.* Bern.
1038. *Quid reſpondebo.*,, *Quidquid reſpondebo.* Bern.
1039. *An non haec.*,, *At non haec.* Bern.
Et ne morer.,, *Et nemo rerum.* Bern.
1041. *Inotioſam.*,, *Mocoſam.* Bern. Refutavit hanc lectionem Gronov. ad Senec. 1. Natur. Quaeſt. 1.
1044. *Inſtituimus.*,, *Conſtituimus & qui a. M.* Bern.
Non multi.,, *Non multi.* Bern.
Mutos enim.,, *Multos enim.* Bern.
1049. *Securiore.*,, *Severiore.* Obr.
Aeternitate inveniri.,, *Aeternitatem inveniri.* Obr.
1052. *De confeſſo locutus es.*,, *De confeſſo locutus eſt.*
1053. *Pertractare.*,, *Protractare.* Bern.
1054. *Non ſuſcepiſſet.*,, *Non recepiſſet.* Bern.
Tametſi non mediocris.,, *Tametſi mediocris.* Bern.
Inde pietatis.,, *Inde pietas nihil.* Bern.
1056. *Quam vera &.*,, *Et* deeſt Bern.
Accedamus iis.,, *Accedemus iis.* Bern.
1057. *Egera.*,, *Regere.* Bern.
Quo ad Deos.,, *Quod ad d.* Bern.
Quia nati ſumus.,, *Quia nati ſimus.* Bern.
1058. *Nec a dicendi.*,, *Nec adjicendi.* Bern.
1059. *Rationalem quae tandem.*,, *R. qua tandem.* Bern.
Oratoris eſt.,, *Oratorum eſt.* Bern.
1060. *Oratori eſt accommodata.*,, *Oratoris eſt ac.* Bern.
Quid illa etiam.,, *Quin illa etiam.* Bern.
1061. *Univerſa pars.*,, *Univerſo partes continentur.* Obr.
An hoc non.,, *An haec non.* Bern.
1063. *Viam deliget.*,, *Viam dileget.* Bern.
1064. *Profecto nuſquam plura.*,, *Prof. non quam pl.* Bern.
Non cognatis id e rebus.,, *N. c. id eſt rebus admoveri, qui non modo.* Bern.
1065. *Tum audiet eum ei dicendi.*,, *T. audiet adjicienda ſunt.* Bern.
1066. *Eum nec inutilem.*,, *Eum nec utilem ſi ad horam.* Bern.
Certe parare.,, *Certa parare.* Bern.
1068. C. IV.,, *Item Hiſtoriarum.* Bern.
1069. *Quantum ad cogitationem.*,, *Tum ad cogit.* Bern.
C. V.,, *Quae ſint artis oratoriae Inſtrumenta.* Bern.
Eſſe interim adverſam,, *Eſſe inter adverſa.* Bern.
1070. *Quae ſi non accident.*,, *Quae ſi non accident.* Bern.
1072. *Litus ejectis.*,, *Licitus ejectis.* Bern.
Aqua deficit.,, *Aqua defecit.* Bern.
1073. *Nec audendi facilitatem.*,, *Nec audendi facultatem.* Bern.
Romae quoque.,, *Romae* deeſt Bern.
Accuſatoris.,, *Accuſationis.* Bern.
1074. *Hanc officii.*,, *Hanc officio.* Bern.
Litigabunt.,, *Ligabunt.* Bern.
1075. *Cum melior.*,, *Cum melior videretur litem inter cognita dicendum.* Bern.
Illo quem exigimus.,, *Illo quem in eloquente exegimus.* Bern.
1076. Cap. VIII.,, *Quae in docendis.* Bern.
Orationis fundamentum.,, *Oratoris f.* Bern.
1077. *Dicturus ipſe non ſit.*,, *Dicturus tanti ſuae non ſit.* Bern.
1078. *Difficilius eſt facie.*,, *Difficilius eſt & oratorem facit.* Bern.
1079. *Turbata cera.*,, *Turbata caetera.* Bern.
Fruet.,, *Servet.* Bern.
1080. Cap. IX.,, *Quae in agendis.* Bern.
Officiis agendi.,, *Officiis agendis.* Bern.

ADDENDA.

1081. *Circumliniunt.* „ *Cirtumlinunt.* Bern.
1082. *Dſſcerint.* „ *Dſſecerunt.* Bern.
Quae plane. „ *Qui plane.* Bern.
1084. *Nunquam oppreſſum.* „ *Non oppreſſum.* Bern.
1086. *Praeferantur.* „ *Praeferant.* Bern.
Plus membris. „ *Plus membri.* Bern.
1087. *Calon atque Egeſias.* „ *Callo atque Hegeitas.* Bern.
In Polycleto. „ *In Polyclito.* Bern.
At quae Polycleto. „ *At quae Polycitio.* Bern.
Artifex traditur. „ *Artifex creditur.* Bern.
In eo reprehenditur. „ *In ea repr.* Bern.
1088. *Polygnotes vel Calonas.* „ *P. vel Callonas.* Bern.
Temperum. „ *Tempore.* Bern.
Hinc vim. „ *Hic vim.* Bern.
Callidii. „ *Callidi.* Bern.
Propior occaſio. „ *Proprior oc.* Bern.
1089. *Concupiebant.* „ *Concupierant.* Bern.
Et virum ſuperſtitioſum. „ *Metrum ſuperſtitioſum.* Bern.
Obtendant quia. „ *Obtendant qui quia.* Bern.
1090. *Lenti ergo quidem.* „ *Lenti ergo quidam.* Bern.
At plus. „ *Aut plus.* Bern.
1091. *Negatures Atticam.* „ *Negaturus At.* Bern.
1092. *Ipſi ſtatim.* „ *Ipſis ſtatim.* Bern.
Proximam. „ *Proxima.* Bern.
Frangit m. „ *Frangit, at in hoc ipſo frangit, multo ſit hor.* Bern.
1093. *Et illas ſyllabas.* „ *Et illa ſyllaba.* Bern.
Eſt utilis. „ *Eſt utilitas.* Bern.
Ut eques ac equum. „ *Ut equos hac & equum.* Bern.
Litera claudimus M. „ *L. claudimus in qua.* Bern.
At illi N. „ *At illi N. Y.* Bern.
Mellire tentaverint. „ *Melliore tentarint.* Bern.
Abverſis. „ *Adverſis.* Bern.
1094. *Pugnandum eſt ſenſus.* „ *Pugnandum eſt. Variique ſenſus ſublimes eruantur.* Bern.
1095. *Illis facilis.* „ *Illi facilis.* Bern.
Condienda. „ *Condienda eſt, aut non in privatis & acutus & indiſtinctus & non.* Bern.
Romanorum fuerunt. „ *R. fuerint.* Bern.
Adhoc quidam. „ *Adhuc quidam.* Bern.
Liberis. „ *Liberi.* Bern.
1096. *Gratia verborum.* „ Deſunt Bern.
A natura. „ *A* deeſt Bern.
Similiores exſtitiſſe etiamſi. „ *Similes exſtitiſſe ſi parum cujus ſimili tamen ratione falſa & in propria virtute ducentes.* Bern.
Delectare. „ Hic deficiebat Bern. Cod. non tamen ac ſi quaedam deſiderari viderentur, ſed in media pagina finiebatur.

FINIS.

HAG 2014162